DZIENNIKARZE
TWÓRCY
NAUKOWCY

SPĘTANA AKADEMIA

Polska Akademia Nauk w dokumentach władz PRL

Materiały partyjne (1950–1986)

tom 2

WARSZAWA 2012

SPĘTANA AKADEMIA

INSTYTUT PAMIĘCI NARODOWEJ
KOMISJA ŚCIGANIA ZBRODNI PRZECIWKO NARODOWI POLSKIEMU

SPĘTANA AKADEMIA

Polska Akademia Nauk w dokumentach władz PRL

Materiały partyjne (1950–1986)

tom 2

Wybór, wstęp i opracowanie

Patryk Pleskot, Tadeusz Paweł Rutkowski

WARSZAWA 2012

Recenzent
prof. Andrzej Chojnowski

Redaktor prowadzący
Dorota Mazek

Redakcja
Beata Bińko

Korekta
Magdalena Baj

Redakcja techniczna
Andrzej Broniak

Indeks
Milena Soporowska

Projekt graficzny
Krzysztof Findziński

Projekt okładki
Sylwia Szafrańska

Skład i łamanie
Katarzyna Szubka

© Copyright by Instytut Pamięci Narodowej
Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, Warszawa 2012

ISBN 978-83-8459-080-5

Zapraszamy
ipn.gov.pl
ksiegarniaipn.pl

SPIS TREŚCI

Wstęp 23

Dokumenty 45

Nr 1. 1950 kwiecień 6, Warszawa – Pismo sekretarza generalnego TNW do kierownika Wydziału Nauki i Szkolnictwa Wyższego KC PZPR wraz z załącznikiem: memoriałem TNW w sprawie organizacji nauki polskiej 47
Nr 2. 1950 październik 19, Warszawa – Notatka Prezydium Komitetu Wykonawczego I Kongresu Nauki Polskiej w sprawie charakteru i zadań PAN 52
Nr 3. 1951 marzec [?], Warszawa – Notatka Wydziału Nauki i Szkół Wyższych KC PZPR dla Biura Politycznego KC PZPR w sprawie PAN 57
Nr 4. 1951 kwiecień 5, Warszawa – Tezy PAU dotyczące nowej organizacji nauki w Polsce i sposobu powołania PAN 62
Nr 5. 1952 czerwiec 2, Warszawa – Pismo Zofii Zemankowej, zastępcy kierownika Wydziału Nauki KC PZPR, do sekretarza KC PZPR Edwarda Ochaba (z załącznikiem: projektem uchwały Sekretariatu Biura Politycznego KC PZPR o powołaniu Komisji Organizacyjnej Instytutu Prawa PAN) 67
Nr 6. 1952 lipiec, Warszawa – Sprawozdanie Wydziału Nauki KC PZPR z sesji Zgromadzenia Ogólnego PAN z 5 lipca 1952 r. 70
Nr 7. 1952 wrzesień 9, Warszawa – Pismo Zofii Zemankowej, zastępcy kierownika Wydziału Nauki KC PZPR, do Kazimierza Petrusewicza, sekretarza Wydziału II PAN (z załącznikiem: uzupełnieniem do sprawozdania z sesji Zgromadzenia Ogólnego PAN) 77
Nr 8. 1952 wrzesień 21, Warszawa – Wydział III PAN, Sprawozdanie z działalności wydziału, uwagi o stanie poszczególnych nauk i pracy Akademii oraz wnioski i propozycje na przyszłość, poufne 80
Nr 9. 1952 wrzesień 25, Warszawa – Uwagi sekretarza Wydziału IV PAN dotyczące działalności Sekretariatu Naukowego PAN 87
Nr 10. 1952 wrzesień, Warszawa – Kazimierz Petrusewicz, Uwagi w sprawie pracy Sekretariatu Naukowego PAN, ściśle poufne 89
Nr 11. 1952 listopad 17, Warszawa – Notatka Zofii Zemankowej, zastępcy kierownika Wydziału Nauki KC PZPR, w sprawie sesji naukowej PAN poświęconej Józefowi Stalinowi 91
Nr 12. 1952, Warszawa – Wytyczne pracy podstawowej organizacji partyjnej w PAN 93

Nr 13. 1953 luty 16, Warszawa – Pismo Stefana Żółkiewskiego do Zofii Zemankowej, zastępcy kierownika Wydziału Nauki KC PZPR (z załącznikiem: listą kandydatów na sekretarza Wydziału I PAN) 97
Nr 14. 1953 marzec 13, Warszawa – Protokół zebrania otwartego POP PZPR przy PAN, poświęconego uczczeniu pamięci Józefa Stalina 100
Nr 15. 1953 maj 27, Warszawa – Tezy referatu Stefana Żółkiewskiego, wygłoszonego na zebraniu POP PZPR przy PAN 102
Nr 16. 1953 lipiec 6, Warszawa – Uwagi Wydziału Nauki KC PZPR dotyczące przebiegu pierwszych dwóch dni sesji naukowej pracowników PAN, poświęconej konstytucji PRL 104
Nr 17. 1953 lipiec 10, Warszawa – Uwagi Wydziału Nauki KC PZPR dotyczące dalszego przebiegu sesji naukowej pracowników PAN 106
Nr 18. 1953 lipiec 11, Warszawa – Uwagi Wydziału Nauki KC PZPR dotyczące dalszego przebiegu sesji naukowej pracowników PAN 109
Nr 19. 1953 sierpień 22, Warszawa – Notatka informacyjna Zofii Zemankowej, zastępcy kierownika Wydziału Nauki KC PZPR, o pomocy naukowców polskich dla Korei Północnej 111
Nr 20. 1953 październik 15, Warszawa – Pismo Zofii Zemankowej, zastępcy kierownika Wydziału Nauki KC PZPR, do Jakuba Bermana, członka BP KC PZPR, w sprawie projektu utworzenia Zakładu Ekonomii PAN 113
Nr 21. 1953 październik 22, Warszawa – Pismo Zofii Zemankowej, zastępcy kierownika Wydziału Nauki KC PZPR, do kierownika Wydziału Prasy i Wydawnictw KC PZPR (z załącznikiem: charakterystyką czasopism naukowych kontrolowanych przez Wydział Nauki) 115
Nr 22. 1953 listopad 4, Warszawa – Pismo Zofii Zemankowej, zastępcy kierownika Wydziału Nauki KC PZPR, do Jakuba Bermana, członka BP KC PZPR (z załącznikiem: projektem powołania Zakładu Badań Ekonomicznych PAN) 126
Nr 23. 1953 grudzień 2, Warszawa – Notatka Adama Schaffa w sprawie powołania samodzielnej placówki filozoficznej PAN 130
Nr 24. 1953 grudzień 8, Warszawa – Rezolucja POP PZPR przy PAN dotycząca uchwał IX Plenum KC PZPR 135
Nr 25. 1953 grudzień 15, Warszawa – Pismo Stefana Żółkiewskiego, sekretarza naukowego PAN, do Wydziału Nauki KC PZPR (z załącznikiem: projektem uchwały Sekretariatu KC PZPR w sprawie powołania Komisji Organizacyjnej Instytutu Filozoficznego PAN) 136
Nr 26. 1954 luty 17, Warszawa – Pismo Stefana Żółkiewskiego, sekretarza naukowego PAN, do Wydziału Nauki KC PZPR w sprawie kandydatów na członków PAN 138
Nr 27. 1954 luty 17, Warszawa – Pismo Stefana Żółkiewskiego, sekretarza naukowego PAN, do Wydziału Nauki KC PZPR w sprawie uzupełnienia wniosków kandydatów na członków PAN 141
Nr 28. 1956 czerwiec 29, Warszawa – Protokół zebrania POP PZPR przy PAN, poświęconego wypadkom w Poznaniu 142
Nr 29. 1956 listopad 21, Warszawa – Zagajenie Jana Tomczaka do dyskusji na zebraniu sprawozdawczo-wyborczym POP PZPR przy PAN 147

Nr 30. 1959 kwiecień 24, Warszawa – Protokół zebrania POP PZPR przy PAN, poświęconego uchwałom III Zjazdu PZPR 154
Nr 31. 1959 październik 20, Warszawa – Notatka KZ PZPR PAN z zebrania, poświęconego problematyce III Plenum KC PZPR w połączonych organizacjach oddziałowych Instytutu Fizyki, Instytutu Matematyki, Zakładu Aparatów Matematycznych PAN i Instytutu Podstawowych Problemów Techniki PAN 161
Nr 32. 1959 listopad 28, Warszawa – Pismo Zofii Zemankowej, zastępcy kierownika Wydziału Nauki KC PZPR, do Edwarda Ochaba, sekretarza KC PZPR, w sprawie uzupełnienia etatowego Komisji Nauki 164
Nr 33. 1960 styczeń 7, Warszawa – Protokół posiedzenia Komitetu Zakładowego z zespołem partyjnym kierownictwa PAN 165
Nr 34. 1960 styczeń 26, Warszawa – Andrzej Werblan, Charakterystyka Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR 167
Nr 35. 1962 luty 2, Warszawa – Pismo Andrzeja Werblana, kierownika Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR, do Witolda Jaroszyńskiego, sekretarza KC PZPR (z załącznikiem: pismem sekretarza generalnego Chińskiej Akademii Nauk), poufne .. 170
Nr 36. 1962 luty, Warszawa – Notatka Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR w sprawie narady przedstawicieli akademii nauk krajów obozu socjalistycznego, poufne ... 172
Nr 37. 1962 luty, Warszawa – Notatka Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR w sprawie współpracy naukowej PAN z akademiami nauk krajów socjalistycznych, poufne 179
Nr 38. 1962 październik 30, Warszawa – Wniosek Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR w sprawie zmian w kierownictwie PAN (z załącznikiem: charakterystyką Janusza Groszkowskiego), ściśle tajne 185
Nr 39. 1962 grudzień 3, Warszawa – Pismo Andrzeja Werblana, kierownika Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR, do Witolda Jarosińskiego, sekretarza KC PZPR, w sprawie obsady stanowisk w Sekretariacie Naukowym PAN 187
Nr 40. 1963 czerwiec 17, Warszawa – Notatka z zebrania OOP Zakładu Czasopiśmiennictwa PAN, poświęconego aktualnym tendencjom w polskiej humanistyce 189
Nr 41. 1964 kwiecień 23, Warszawa – Informacja Wydziału Nauki i Oświaty KW PZPR o wystąpieniach Tadeusza Kowalika i Heleny Eilstein na konferencji wyborczej delegatów PAN 191
Nr 42. 1964 lipiec 1, Warszawa – Protokół zebrania KZ PZPR PAN, poświęconego IV Zjazdowi PZPR 193
Nr 43. 1964 październik 11, Warszawa – Protokół zebrania POP PZPR przy Instytucie Badań Literackich PAN 200
Nr 44. 1964 grudzień 17 [?], Warszawa – Notatka Eugeniusza Rudzińskiego z zebrania członków partii placówek humanistycznych PAN 203
Nr 45. 1964 grudzień 17, Warszawa – Protokół zebrania POP placówek humanistycznych PAN 205
Nr 46. 1965 styczeń 7, Warszawa – Informacja Wydziału Nauki i Oświaty KW PZPR o przebiegu zebrania członków partii Wydziału I PAN 208
Nr 47. 1965 luty 3, Warszawa – Notatka Jerzego Metery, zastępcy kierownika Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR, dotycząca wyborów w PAN 210

Nr 48. 1965 luty 6, Warszawa – Notatka Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR dotycząca ustalenia limitu członków krajowych PAN na lata 1965–1969 oraz wyborów nowych członków krajowych w 1965 r. 213
Nr 49. 1965 luty 23, Warszawa – Pismo Henryka Jabłońskiego, sekretarza naukowego PAN, do Witolda Jarosińskiego, sekretarza KC PZPR, w sprawie wyborów członków korespondentów PAN 225
Nr 50. 1965 kwiecień 5, Warszawa – Pismo Henryka Jabłońskiego, sekretarza naukowego PAN, do Andrzeja Werblana, kierownika Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR, w sprawie zmian personalnych w PAN, ściśle poufne 227
Nr 51. 1966 styczeń 18, Warszawa – Notatka Sekretariatu Naukowego PAN ze spotkania zespołu partyjnego kierownictwa Akademii w sprawie wyborów członków PAN na sesji Zgromadzenia Ogólnego PAN w maju 1966 r. 231
Nr 52. 1966 marzec 9, Warszawa – Notatka KZ PZPR PAN z zebrania aktywu partyjnego PAN 233
Nr 53. 1966 kwiecień 22, Warszawa – Notatka Sekretariatu Naukowego [?] PAN dla I sekretarza KC PZPR w sprawie roli Akademii w życiu naukowym kraju 235
Nr 54. 1966 maj 18, Warszawa – Notatka Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR w sprawie węzłowych zadań PAN w systemie organizacyjnym nauki polskiej 243
Nr 55. 1966 czerwiec, Warszawa – Notatka Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR [?] w sprawie uwag cenzorskich dotyczących książki *Wieś polska w oczach jej mieszkańców* 246
Nr 56. 1966 listopad, Warszawa – Notatka Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR w sprawie głównych problemów podnoszonych w dyskusji na Konferencji Sprawozdawczo-Wyborczej ZOP PAN (z załącznikami: przemówieniami Heleny Eilstein, Ryszarda Herczyńskiego i Tadeusza Kowalika) 248
Nr 57. 1966 grudzień 10, Warszawa – Notatka z zebrania rozszerzonego zespołu partyjnego kierownictwa PAN z 5 grudnia 1966 r. 261
Nr 58. 1967 luty, Warszawa – Notatka Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR w sprawie wyborów nowych członków krajowych PAN w 1967 r. (z załącznikami: uchwałą Prezydium PAN z 4 lutego 1967 r. w sprawie podziału miejsc członkowskich oraz listą kandydatów na członków korespondentów PAN) 268
Nr 59. 1967 marzec 31, Warszawa – Notatka Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR [?] w sprawie reformy wewnętrznej struktury organizacyjnej PAN, poufne 273
Nr 60. 1967 wrzesień 30, Warszawa – Notatka Janusza Chechlińskiego w sprawie polemiki Stanisława Łyski z Józefem Zagórskim 280
Nr 61. 1967 listopad 22, Warszawa – Notatka Tadeusza Cieślaka o sugestiach towarzyszy radzieckich w sprawie pogłębienia i ożywienia współpracy naukowej z instytucjami humanistycznymi PAN 282
Nr 62. 1967 grudzień 5, Warszawa – Notatka Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR w sprawie reorganizacji systemu zarządzania w PAN 284
Nr 63. 1968 styczeń 4, Warszawa – Notatka Witolda Nowackiego, sekretarza naukowego PAN, w sprawie zmian organizacyjnych w PAN (z załącznikiem: wykazem obciążeń zawodowych członków kierownictwa PAN) 288

Nr 64. 1968 marzec 10, Warszawa – Notatka Zdzisława Kaczmarka, zastępcy kierownika Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR, z posiedzenia Centralnego Zespołu Partyjnego PAN w sprawie wypadków na Uniwersytecie Warszawskim 294
Nr 65. 1968 marzec 12, Warszawa – Uchwała KZ PZPR i pierwszych sekretarzy POP przy PAN w sprawie aktualnej sytuacji politycznej 295
Nr 66. 1968 marzec 16, Warszawa – Stenogram przemówienia Eugeniusza Rudzińskiego na zebraniu KZ PZPR z udziałem pierwszych sekretarzy placówek PAN 296
Nr 67. 1968 marzec 20, Warszawa – Uchwała Egzekutywy KZ PZPR PAN w sprawie rozwiązania Centralnego Zespołu Partyjnego 303
Nr 68. 1968 marzec 21, Warszawa – Rezolucja KZ PZPR PAN oraz Prezydium Zarządu Oddziału ZNP przy PAN, wyrażająca poparcie dla kierownictwa PZPR ... 305
Nr 69. 1968 marzec 25, Warszawa – Projekt zmian w kierownictwie IFiS PAN autorstwa Egzekutywy KZ PZPR PAN 306
Nr 70. 1968 marzec 25, Warszawa – Pismo Kazimierza Zielińskiego, I sekretarza KZ PZPR PAN, do Sekretariatu KC PZPR w sprawie postawy partyjnej Adama Schaffa i Stefana Żółkiewskiego 308
Nr 71. 1968 marzec 30, Warszawa – Pismo Kazimierza Zielińskiego, I sekretarza KZ PZPR PAN, do Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR w sprawie zmian w dyrekcji IFiS PAN 310
Nr 72. 1968 kwiecień 29 [?], Warszawa – Notatka z rozmowy Witolda Jarosińskiego, Andrzeja Werblana i Zdzisława Kaczmarka z Witoldem Nowackim, sekretarzem naukowym PAN 311
Nr 73. 1968 maj, Warszawa – Notatka KZ PZPR PAN z posiedzenia Sekretariatu Naukowego PAN z 23 kwietnia 1968 r. i posiedzenia Prezydium PAN z 26 kwietnia 1968 r. (z trzema załącznikami) 312
Nr 74. 1968 czerwiec 5, Warszawa – Pismo Komitetu Uczelnianego PZPR UW do Komitetu Warszawskiego PZPR w sprawie postawy politycznej Stefana Żółkiewskiego 322
Nr 75. 1968 październik 10, Warszawa – Notatka Witolda Nowackiego, sekretarza naukowego PAN, w sprawie reorganizacji PAN 324
Nr 76. 1968 listopad 7, Warszawa – Oświadczenie Zdzisława Kaczmarka, zastępcy kierownika Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR, w sprawie notatki z posiedzenia Centralnego Zespołu Partyjnego PAN z 10 marca 1968 r. 327
Nr 77. 1968 listopad 7, Warszawa – Notatka Andrzeja Werblana i Wincentego Kraśki, członków komisji rozpatrującej sprawy Adama Schaffa i Stefana Żółkiewskiego, z rozmowy z Adamem Schaffem 328
Nr 78. 1968 listopad 8, Warszawa – Sprawozdanie komisji rozpatrującej sprawy Adama Schaffa i Stefana Żółkiewskiego 330
Nr 79. 1968 listopad 29, Warszawa – Notatka Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR w sprawie wyboru władz PAN 335
Nr 80. 1968 grudzień 7, Warszawa – Pismo Zdzisława Kaczmarka, zastępcy kierownika Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR, do Biura Spraw Kadrowych KC PZPR w sprawie propozycji obsady stanowisk w PAN 337
Nr 81. 1968 grudzień 10, Warszawa – Pismo Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR do Zenona Wróblewskiego, członka KC PZPR 338

Nr 82. 1969 luty 18, Warszawa – Notatka protokolarna z posiedzenia partyjnych członków Prezydium PAN, odbytego w Wydziale Nauki i Oświaty KC PZPR 17 lutego 1969 r. 339
Nr 83. 1969 luty 20, Warszawa – Notatka informacyjna Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR w sprawie wyborów członków krajowych PAN w 1969 r. 341
Nr 84. 1969 luty 28, Warszawa – Notatka Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR w sprawie zorganizowania II Kongresu Nauki Polskiej 344
Nr 85. 1969 marzec 26, Warszawa – Notatka Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR w sprawie przygotowań do wyborów nowych członków PAN 346
Nr 86. 1969 kwiecień 24, Warszawa – Notatka Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR w sprawie wyborów nowych członków PZPR, poufne 350
Nr 87. 1969 kwiecień 28 [?], Warszawa – Stanowisko kierownictwa PAN w sprawie wyborów w Wydziale I PAN 356
Nr 88. 1969 maj 7, Warszawa – Pismo Zdzisława Kaczmarka, zastępcy kierownika Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR, do Józefa Tejchmy, sekretarza KC PZPR, w sprawie kandydatur Aleksandra Gieysztora i Mariana Plezi do PAN (z dwoma załącznikami: wynikami wyborów kandydatów na członków PAN z 6 kwietnia 1969 r. oraz informacją o Marianie Plezi) 357
Nr 89. 1969 maj 17, Warszawa – Notatka Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR w sprawie wyborów nowych członków PAN (z załącznikiem: wynikami wyborów z 16 maja 1969 r.) 363
Nr 90. 1969 maj 21, Warszawa – Informacja Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR o przebiegu wyborów do PAN w 1969 r. 366
Nr 91. 1969 październik 12, Warszawa – Wniosek Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR w sprawie zorganizowania II Kongresu Nauki Polskiej 370
Nr 92. 1969 listopad 14, Warszawa – Wyciąg z Biuletynu Informacyjnego Biura Sekretariatu KC PZPR 372
Nr 93. 1969 listopad 19, Warszawa – Notatka Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR w sprawie niektórych problemów PAN 373
Nr 94. 1969 listopad 25, Warszawa – Informacja Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR o wyborach członków rzeczywistych PAN (z załącznikiem: wynikami wyborów) 376
Nr 95. 1969 listopad [?], Warszawa – Założenia programowe II Kongresu Nauki Polskiej 381
Nr 96. 1970 styczeń 9, Warszawa – Pismo Dionizego Smoleńskiego, sekretarza naukowego PAN, do Biura Spraw Kadrowych KC PZPR w sprawie utworzenia stanowiska wicedyrektora w Biurze Kadr Naukowych i Spraw Osobowych PAN 382
Nr 97. 1970 styczeń 15 – Pismo Andrzeja Werblana, kierownika Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR, do Józefa Tejchmy, sekretarza KC PZPR (z załącznikiem: notatką w sprawie utworzenia zespołu partyjnego ds. PAN) 383
Nr 98. 1970 styczeń 28, Warszawa – Informacja Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR dla członków zespołu partyjnego ds. PAN przy Komisji Nauki KC PZPR 385
Nr 99. 1970 luty 12, Warszawa – Pismo sekretarza naukowego PAN do sekretarza KC PZPR (z załącznikiem) 386

Nr 100. 1970 luty 16, Warszawa – Pismo zastępcy kierownika Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR do sekretarza naukowego PAN 388
Nr 101. 1970 luty 26, Warszawa – Projekt Komitetu Organizacyjnego II Kongresu Nauki Polskiej 389
Nr 102. 1970 kwiecień 23, Warszawa – Pismo Andrzeja Werblana, kierownika Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR, do Józefa Tejchmy, sekretarza KC, w sprawie przygotowań do II Kongresu Nauki Polskiej 392
Nr 103. 1970 czerwiec 8, Warszawa – Informacja Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR w sprawie II Kongresu Nauki Polskiej 393
Nr 104. 1970 czerwiec [?], Warszawa – Notatka Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR w sprawie organizacji II Kongresu Nauki Polskiej 394
Nr 105. 1970 październik 5, Warszawa – Stanowisko Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR w sprawie wyboru problemów badawczych na lata 1971–1975, koordynowanych przez PAN 396
Nr 106. 1970 listopad 6, Warszawa – Pismo Michała Śmiałowskiego z Instytutu Chemii Fizycznej PAN do Zdzisława Kaczmarka, zastępcy kierownika Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR, w sprawie realizacji polityki naukowej 400
Nr 107. 1971 marzec 10, Bydgoszcz – Pismo Wiktora Soporowskiego, sekretarza KW PZPR w Bygdoszczy, do Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR 403
Nr 108. 1971 marzec 11, Poznań – Pismo Jana Wojtaszka, kierownika Wydziału Nauki i Oświaty KW PZPR w Poznaniu, do Zdzisława Kaczmarka, zastępcy kierownika Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR 404
Nr 109. 1971 marzec 15, Wrocław – Pismo Stanisława Bakaja, kierownika Wydziału Nauki i Oświaty KW PZPR we Wrocławiu, do Zdzisława Kaczmarka, zastępcy kierownika Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR (z załącznikami) 405
Nr 110. 1971 marzec 15, Gdańsk – Pismo Edmunda Jakubiaka, kierownika Wydziału Nauki i Oświaty KW PZPR w Gdańsku, do Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR 416
Nr 111. 1971 marzec 16, Szczecin – Pismo Bolesława Klimczyka, kierownika Wydziału Nauki i Oświaty KW PZPR w Szczecinie, do Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR 420
Nr 112. 1971 marzec 17, Warszawa – Pismo Wydziału Nauki i Oświaty Komitetu Warszawskiego PZPR do Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR (z opiniami) 422
Nr 113. 1971 marzec 17, Katowice – Pismo Zdzisława Grudnia, I sekretarza KW PZPR w Katowicach, do Stefana Olszowskiego, sekretarza KC PZPR 437
Nr 114. 1971 marzec 23, Łódź – Pismo Zofii Włodarczyk, kierownika Wydziału Nauki Oświaty i Kultury KW PZPR w Łodzi, do Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR (z załącznikiem: opinią na temat Stefanii Skwarczyńskiej) 439
Nr 115. 1971 kwiecień 19, Warszawa – Pismo Romualda Jezierskiego, kierownika Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR, do Stefana Olszowskiego, sekretarza KC PZPR, wraz z notatką w sprawie wyborów nowych członków Polskiej Akademii Nauk w 1971 r. (z załącznikami) 443
Nr 116. 1971 maj, Warszawa – Lista członków korespondentów PAN wybranych na posiedzeniu Prezydium PAN 11 maja 1971 r. 457

Nr 117. 1971 wrzesień 7, Warszawa – Notatka Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR w sprawie wyborów nowego Prezydium Polskiej Akademii Nauk 458
Nr 118. 1971 wrzesień 22, Warszawa – Pismo przewodnie Romualda Jezierskiego, kierownika Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR, do sekretarzy propagandy komitetów wojewódzkich PZPR 461
Nr 119. 1971 grudzień 1, Warszawa – Notatka informacyjna Alfreda Stroki, I sekretarza KZ PZPR PAN, z przebiegu posiedzenia Prezydium Polskiej Akademii Nauk, odbytego 30 listopada 1971 r., poufne 462
Nr 120. 1971 grudzień 1, Warszawa – Notatka Zdzisława Kaczmarka, zastępcy kierownika Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR, w sprawie przebiegu Prezydium PAN w dniu 30 listopada 1971 r. 464
Nr 121. 1971 grudzień 2, Warszawa – Notatka Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR w sprawie wyborów kandydatów do nowego Prezydium PAN 467
Nr 122. 1971 grudzień 18, Warszawa – Informacja Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR o wyborach nowego Prezydium PAN na lata 1972–1974 469
Nr 123. 1972 luty 4, Warszawa – Tezy Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR do wystąpienia I sekretarza KC PZPR Edwarda Gierka na spotkaniu z nowym kierownictwem PAN 10 lutego 1972 r. 471
Nr 124. 1972 luty 12, Warszawa – Notatka Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR ze spotkania I sekretarza KC PZPR Edwarda Gierka z kierownictwem PAN 10 lutego 1972 r. 474
Nr 125. 1972 maj 2 [?], Warszawa – Pismo Władysława Markiewicza, sekretarza naukowego Wydziału I PAN, do Franciszka Szlachcica, sekretarza KC PZPR 481
Nr 126. 1972 maj 18, Warszawa – Propozycja Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR w sprawie ogłoszenia roku 1973 Rokiem Nauki Polskiej 482
Nr 127. 1972 listopad 8, Warszawa – Koncepcja udziału kierownictwa partii i rządu w pracach i przebiegu Roku Nauki Polskiej 484
Nr 128. 1972 listopad 15, Warszawa – Pismo Romualda Jezierskiego, kierownika Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR, do Franciszka Szlachcica, sekretarza KC PZPR, wraz z projektem wytycznych do pracy organizacji partyjnych w Roku Nauki Polskiej 486
Nr 129. 1972 grudzień [?], Warszawa – List Biura Politycznego KC PZPR do pracowników nauki w sprawie ustanowienia Roku Nauki Polskiej 491
Nr 130. 1973 styczeń 11, Warszawa – Pismo Jana Kaczmarka, sekretarza naukowego PAN, do Romualda Jezierskiego, kierownika Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR (z załącznikiem) 493
Nr 131. 1973 luty 1, Warszawa – Pismo Feliksa Filipka, dyrektora Biura Kadr Naukowych i Spraw Osobowych PAN, do Romualda Jezierskiego, kierownika Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR (z czterema załącznikami) 495
Nr 132. 1973 luty 6, Warszawa – Pismo Jaremy Maciszewskiego, zastępcy kierownika Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR, do Władysława Markiewicza, sekretarza naukowego Wydziału I PAN 504
Nr 133. 1973 luty 14, Warszawa – Pismo Władysława Markiewicza, sekretarza naukowego Wydziału I PAN, do Romualda Jezierskiego, kierownika Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR 506

Nr 134. 1973 luty 15, Warszawa – Pismo Tadeusza Orłowskiego, zastępcy sekretarza naukowego PAN, do Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR 507
Nr 135. 1973 luty 17, Warszawa – Pismo Jaremy Maciszewskiego, zastęcy kierownika Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR, do Jana Kaczmarka, sekretarza naukowego PAN 509
Nr 136. 1973 maj 23, Warszawa – Pismo Romualda Jezierskiego, kierownika Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR, do Włodzimierza Trzebiatowskiego, prezesa PAN 510
Nr 137. 1973 październik 15, Warszawa – Pismo Jana Kaczmarka, sekretarza naukowego PAN, do Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR 511
Nr 138. 1973 październik 31, Warszawa – Pismo Jaremy Maciszewskiego, zastępcy kierownika Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR, do Jana Kaczmarka, sekretarza naukowego PAN 513
Nr 139. 1973 listopad 8, Warszawa – Pismo Jana Rychlewskiego, zastępcy kierownika Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR, do Franciszka Szlachcica, sekretarza KC, wraz z wynikami wyborów do Wydziału I PAN 514
Nr 140. 1973 listopad 21, Warszawa – Notatka Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR w sprawie trybu wyborów członków PAN w latach 1967–1971 516
Nr 141. 1973 listopad 23, Warszawa – Pismo Jana Rychlewskiego, zastępcy kierownika Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR, do Jerzego Chabelskiego, sekretarza Komitetu Łódzkiego PZPR 518
Nr 142. 1973 listopad 23, Warszawa – Pismo Jana Rychlewskiego, zastępcy kierownika Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR, do Antoniego Juniewicza, sekretarza Komitetu Warszawskiego PZPR 519
Nr 143. 1973 listopad 23, Warszawa – Pismo Jana Rychlewskiego, zastępcy kierownika Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR, do Edmunda Wojnowskiego, sekretarza KW PZPR w Olsztynie 521
Nr 144. 1973 listopad 23, Warszawa – Pismo Jana Rychlewskiego, zastępcy kierownika Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR, do Bogdana Gawrońskiego, sekretarza KW PZPR w Poznaniu 522
Nr 145. 1973 listopad 23, Warszawa – Pismo Jana Rychlewskiego, zastępcy kierownika Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR, do Tadeusza Fiszbacha, sekretarza KW PZPR w Gdańsku 523
Nr 146. 1973 listopad [?], Warszawa – Notatka Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR w sprawie wyborów w PAN 524
Nr 147. 1973 grudzień 22, Warszawa – Informacja Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR o wyborach w PAN 526
Nr 148. 1974 kwiecień 8, Warszawa – Pismo Jana Kaczmarka, sekretarza naukowego PAN, do Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR 530
Nr 149. 1974 kwiecień 13, Warszawa – Pismo Jaremy Maciszewskiego, zastępcy kierownika Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR, do Jana Kaczmarka, sekretarza naukowego PAN 532
Nr 150. 1974 wrzesień 27, Warszawa – Pismo Jaremy Maciszewskiego, zastępcy kierownika Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR, do Czesława Dejnarowicza, dyrektora Biura Wydawnictw PAN 533

Nr 151. 1975, Warszawa – Pismo Jaremy Maciszewskiego, kierownika Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR, do Zdzisława Żandarowskiego, kierownika Wydziału Organizacyjnego KC PZPR, poufne 535
Nr 152. 1975 kwiecień 29, Warszawa – Pismo Jaremy Maciszewskiego, kierownika Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR, do Zdzisława Żandarowskiego, kierownika Wydziału Organizacyjnego KC PZPR, poufne 536
Nr 153. 1975 maj, Warszawa – Propozycje Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR odnośnie do zasad działania zespołów partyjnych przy komitetach naukowych Wydziału I PAN 538
Nr 154. 1975 czerwiec 10, Warszawa – Pismo Jaremy Maciszewskiego, kierownika Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR, do Jana Kaczmarka, sekretarza naukowego PAN 539
Nr 155. 1975 listopad 21, Warszawa – Notatka Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR o przebiegu dyskusji w Zespole Partyjnym przy Prezydium PAN na temat wyborów nowych członków PAN w 1976 r. 540
Nr 156. 1975 listopad 21, Warszawa – Opinia Sektora Nauki Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR w sprawie liczby członków PAN (z załącznikiem) 541
Nr 157. 1975 grudzień 1, Warszawa – Stan liczbowy członków PAN w latach 1952–1975 543
Nr 158. 1976 styczeń 20, Warszawa – Pismo Jana Rychlewskiego, zastępcy kierownika Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR, do Andrzeja Werblana, sekretarza KC PZPR, w sprawie wyboru rocznicy istnienia PAN 544
Nr 159. 1976 styczeń 26, Warszawa – Pismo Jaremy Maciszewskiego, kierownika Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR, do Andrzeja Werblana, sekretarza KC PZPR, wraz z notatką w sprawie wniosku o nadanie tytułu profesora zwyczajnego Leszkowi Kasprzykowi 545
Nr 160. 1976 luty 9, Warszawa – Ustalenia ze spotkania 9 lutego 1976 r. Andrzeja Werblana, Włodzimierza Trzebiatowskiego, Jana Kaczmarka i Jana Rychlewskiego 547
Nr 161. 1976 luty 23, Warszawa – Pismo Mieczysława Klimowicza, dyrektora Instytutu Badań Literackich PAN, do Jaremy Maciszewskiego, kierownika Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR 548
Nr 162. 1976 marzec 15, Warszawa – Pismo Jaremy Maciszewskiego, kierownika Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR, do Józefa Tejchmy, ministra kultury i sztuki 549
Nr 163. 1976 maj 27, Warszawa – Pismo Jana Rychlewskiego, zastępcy kierownika Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR, do Andrzeja Werblana, sekretarza KC PZPR 550
Nr 164. 1976 wrzesień 27, Warszawa – Pismo Jaremy Maciszewskiego, kierownika Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR, do Andrzeja Werblana, sekretarza KC PZPR 552
Nr 165. 1976 wrzesień 29, Warszawa – Pismo Jana Rychlewskiego, zastępcy kierownika Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR, do Andrzeja Werblana, sekretarza KC PZPR 553

Nr 166. 1976 listopad 9, Warszawa – Pismo Jana Rychlewskiego, zastępcy kierownika Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR, do Andrzeja Werblana, sekretarza KC PZPR 554
Nr 167. 1977 styczeń 4, Warszawa – Notatka Jana Rychlewskiego, zastępcy kierownika Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR, w sprawie zatwierdzenia przez Radę Państwa wyników wyborów do PAN 555
Nr 168. 1977 styczeń 25, Warszawa – Pismo Jana Rychlewskiego, zastępcy kierownika Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR, do Andrzeja Werblana, sekretarza KC PZPR (z załącznikiem) 557
Nr 169. 1977 luty 8, Warszawa – Pismo Jana Rychlewskiego, zastępcy kierownika Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR, do Andrzeja Werblana, sekretarza KC PZPR 560
Nr 170. 1977 luty 22, Łódź – Pismo Komitetu Łódzkiego PZPR do Andrzeja Werblana, sekretarza KC PZPR, wraz z notatką w sprawie wniosku o powołanie Oddziału PAN w województwie łódzkim 561
Nr 171. 1977 marzec 4, Warszawa – Pismo Jaremy Maciszewskiego, kierownika Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR, do Andrzeja Werblana, sekretarza KC PZPR, wraz ze sprawozdaniem z rozmowy odbytej z Adamem Schaffem, poufne 563
Nr 172. 1977 kwiecień, Warszawa – Notatka Wydziału Nauki i Oświaty KC o nowelizacji ustawy o PAN 566
Nr 173. 1977 kwiecień 22, Warszawa – Pismo Jaremy Maciszewskiego, kierownika Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR, do Andrzeja Werblana, sekretarza KC PZPR, wraz z planem ważniejszych przedsięwzięć PAN, MNSzWiT i MOiW w ramach obchodów 60. rocznicy rewolucji październikowej 568
Nr 174. 1977 maj 18, Warszawa – Pismo Jana Rychlewskiego, zastępcy kierownika Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR, do Andrzeja Werblana, sekretarza KC PZPR 572
Nr 175. 1977 maj 23, Warszawa – Notatka Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR o sesji Zgromadzenia Ogólnego PAN 573
Nr 176. 1977 czerwiec, Warszawa – Notatka ze spotkania I sekretarza KC PZPR Edwarda Gierka z członkami II Polskiej Morskiej Ekspedycji Antarktycznej i Budowniczymi Stacji Antarktycznej im. Henryka Arctowskiego 576
Nr 177. 1977 sierpień 25, Warszawa – Pismo Jaremy Maciszewskiego, kierownika Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR, do Andrzeja Werblana, sekretarza KC PZPR, wraz ze wstępną koncepcją obsady władz PAN na lata 1977–1980, tajne 578
Nr 178. 1977 październik [?], Warszawa – Notatka Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR w sprawie zbliżającej się sesji Zgromadzenia Ogólnego PAN (z załącznikami) 583
Nr 179. 1977 październik 2 [?], Warszawa – Notatka Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR w sprawie przygotowywania nowych składów komitetów naukowych PAN i rad redakcyjnych 586
Nr 180. 1977 październik 19, Warszawa – Notatka Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR w sprawie trybu konsultacji składów osobowych komitetów naukowych PAN 587

Nr 181. 1977 październik 19, Warszawa – Pismo Jana Rychlewskiego, zastępcy kierownika Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR, do Andrzeja Werblana, sekretarza KC PZPR 588
Nr 182. 1977 październik 24, Warszawa, Pismo przewodnie Jaremy Maciszewskiego, kierownika Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR, do pierwszych sekretarzy KW PZPR 589
Nr 183. 1977 październik 25 [?], Warszawa – Pismo Jana Rychlewskiego, zastępcy kierownika Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR, do Andrzeja Werblana, sekretarza KC PZPR 590
Nr 184. 1977 październik 26, Warszawa – Pismo Jana Rychlewskiego, zastępcy kierownika Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR, do Andrzeja Werblana, sekretarza KC PZPR 591
Nr 185. 1977 listopad 7, Warszawa – Pismo Jaremy Maciszewskiego, kierownika Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR, do Andrzeja Werblana, sekretarza KC PZPR 592
Nr 186. 1977 listopad 7, Wałbrzych – Pismo Jerzego Grochmalickiego, I sekretarza KW PZPR w Wałbrzychu, do Jaremy Maciszewskiego, kierownika Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR 594
Nr 187. 1977 listopad 11, Zielona Góra – Pismo Józefa Nowaka, I sekretarza KW PZPR w Zielonej Górze, do Jaremy Maciszewskiego, kierownika Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR 595
Nr 188. 1977 listopad 11, Łódź – Pismo Genowefy Adamczewskiej, sekretarza Komitetu Łódzkiego PZPR, do Jaremy Maciszewskiego, kierownika Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR 596
Nr 189. 1977 listopad 12, Częstochowa – Pismo Józefa Grygiela, I sekretarza KW PZPR w Częstochowie, do Jaremy Maciszewskiego, kierownika Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR 601
Nr 190. 1977 listopad 14, Bydgoszcz – Pismo Józefa Majchrzaka, I sekretarza KW PZPR w Bydgoszczy, do Jaremy Maciszewskiego, kierownika Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR 603
Nr 191. 1977 listopad 14, Słupsk – Pismo Zbigniewa Głowackiego, I sekretarza KW PZPR w Słupsku, do Jaremy Maciszewskiego, kierownika Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR 604
Nr 192. 1977 listopad 15, Bielsko-Biała – Pismo Stanisława Szczepanika, I sekretarza KW PZPR w Bielsku-Białej, do Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR 605
Nr 193. 1977 listopad 15, Wrocław – Pismo Janusza Siezieniewskiego, I sekretarza KW PZPR we Wrocławiu, do Jaremy Maciszewskiego, kierownika Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR 606
Nr 194. 1977 listopad 15, Gdańsk – Pismo Mirosława Demichowicza, I sekretarza KW PZPR w Gdańsku, do Jaremy Maciszewskiego, kierownika Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR (z załącznikiem) 608
Nr 195. 1977 listopad 15, Warszawa – Pismo Krzysztofa Kruszewskiego, I sekretarza Komitetu Warszawskiego PZPR, do Jaremy Maciszewskiego, kierownika Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR 611

Nr 196. 1977 listopad 16, Poznań – Pismo Bogdana Gawrońskiego, I sekretarza KW PZPR w Poznaniu, do Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR 612
Nr 197. 1977 listopad 16, Siedlce – Pismo Wiktora Kineckiego, I sekretarza KW PZPR w Siedlcach, do Jaremy Maciszewskiego, kierownika Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR 614
Nr 198. 1977 listopad 16, Warszawa – Notatka Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR o wyborach nowych władz PAN, poufne 615
Nr 199. 1977 listopad 16, Warszawa – Pismo Jaremy Maciszewskiego, kierownika Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR, do Andrzeja Werblana, sekretarza KC PZPR (z załącznikiem: notatką w sprawie publikacji książki Tadeusza Kowalika *Historia ekonomii w Polsce*), poufne 617
Nr 200. 1977 listopad 17, Szczecin – Pismo Ryszarda Rafajłowicza, I sekretarza KW PZPR w Szczecinie, do Jaremy Maciszewskiego, kierownika Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR 619
Nr 201. 1977 listopad 21, Toruń – Pismo Tadeusza Filipowicza, I sekretarza KW PZPR w Toruniu, do Jaremy Maciszewskiego, kierownika Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR 621
Nr 202. 1977 listopad 22, Koszalin – Pismo Władysława Kozdry, I sekretarza KW PZPR w Koszalinie, do Jaremy Maciszewskiego, kierownika Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR (z załącznikiem) 622
Nr 203. 1977 listopad 22, Rzeszów – Pismo Józefa Pomianka, I sekretarza KW PZPR w Rzeszowie, do Jaremy Maciszewskiego, kierownika Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR 624
Nr 204. 1977 listopad 29, Płock – Pismo Krystyny Błaszczyńskiej, I sekretarza KW PZPR w Płocku, do Jaremy Maciszewskiego, kierownika Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR 627
Nr 205. 1977 listopad 29, Katowice – Pismo Zdzisławy Zadrożnej, I sekretarza KW PZPR w Katowicach, do Jaremy Maciszewskiego, kierownika Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR 628
Nr 206. 1977 grudzień 1, Warszawa – Pismo Jana Rychlewskiego, zastępcy kierownika Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR, do Andrzeja Werblana, sekretarza KC PZPR, wraz z zestawieniem zmian liczbowych w Prezydium PAN 631
Nr 207. 1977 grudzień 7, Warszawa – Pismo Jana Rychlewskiego, zastępcy kierownika Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR, do Andrzeja Werblana, sekretarza KC PZPR 632
Nr 208. 1977 grudzień 7, Warszawa – Pismo Jana Rychlewskiego, zastępcy kierownika Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR, do Andrzeja Werblana, sekretarza KC PZPR, wraz z propozycjami do wystąpienia Komisji Matki na Zgromadzeniu Ogólnym PAN 633
Nr 209. 1977 grudzień 7, Warszawa – Notatka Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR w sprawie wyborów nowych władz PAN 636
Nr 210. 1977 grudzień 17 [?], Warszawa – Zebranie Zespołu Partyjnego przy Zgromadzeniu Ogólnym PAN – plan obrad 640
Nr 211. 1977 grudzień 17 [?], Warszawa – Notatka Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR o przebiegu XLVII Sesji Zgromadzenia Ogólnego PAN 641

Nr 212. 1977 grudzień 19, Warszawa – Notatka Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR o trybie powoływania władz PAN wraz z wynikami głosowania 643
Nr 213. 1977 grudzień 30, Warszawa – Notatka Jaremy Maciszewskiego, kierownika Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR, do Jana Kaczmarka, sekretarza naukowego PAN, poufne 645
Nr 214. 1978 styczeń 6, Warszawa – Pismo Jana Kaczmarka, sekretarza naukowego PAN, do Jaremy Maciszewskiego, kierownika Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR .. 647
Nr 215. 1978 czerwiec 21, Warszawa – Pismo Zenona Szody, I sekretarza KZ PZPR PAN, do Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR, wraz z uchwałą Egzekutywy KZ PZPR PAN z 12 czerwca 1978 r. 649
Nr 216. 1979 kwiecień 3, Warszawa – Notatka Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR z przebiegu opiniowania kandydatów na członków korespondentów PAN przez wydziały PAN 651
Nr 217. [1979], Warszawa – Stan upartyjnienia w placówkach PAN ośrodka warszawskiego 657
Nr 218. 1980 styczeń 2, Warszawa – Notatka Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR w sprawie spotkania przedstawicieli nauki z I sekretarzem KC PZPR Edwardem Gierkiem 659
Nr 219. 1980 styczeń 2, Warszawa – Lista przedstawicieli nauki polskiej na spotkanie z I sekretarzem KC PZPR Edwardem Gierkiem 11 stycznia 1980 r. 660
Nr 220. 1980 kwiecień 3, Warszawa – Pismo Jaremy Maciszewskiego, kierownika Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR, do Stefana Kieniewicza, przewodniczącego Komitetu Nauk Historycznych PAN 664
Nr 221. 1980 czerwiec 25, Warszawa – Pismo Zygmunta Stępnia, kierownika Wydziału Kadr KC PZPR, do Jana Kaczmarka, sekretarza naukowego PAN 665
Nr 222. 1980 wrzesień 5, Warszawa – Uchwała POP PZPR placówek biologiczno-biochemicznych PAN 666
Nr 223. 1980 wrzesień 8, Warszawa – Pismo Eugeniusza Duraczyńskiego, I sekretarza KZ PZPR PAN, do Alfreda Stroki, zastępcy kierownika Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR, wraz z uchwałą KZ PZPR PAN z 6 września 1980 r. 668
Nr 224. 1980 październik 6, Warszawa – Pismo Włodzimierza Trzebiatowskiego, członka KC PZPR, do Jaremy Maciszewskiego, kierownika Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR, wraz z wypowiedzią prof. Trzebiatowskiego na posiedzeniu KC PZPR z 5 października 1980 r. 675
Nr 225. 1980 październik 9, Warszawa – Uchwała Zakładowej Organizacji Partyjnej PAN 678
Nr 226. 1980 październik 23, Warszawa – Komisja wnioskowa powołana na Zgromadzeniu Ogólnym PAN 681
Nr 227. 1980 październik 23, Warszawa – Ważniejsze oceny i wnioski w dyskusji na posiedzeniu Zgromadzenia Ogólnego PAN 682
Nr 228. 1980 październik 31, Warszawa – Pismo Eugeniusza Duraczyńskiego, I sekretarza KZ PZPR PAN, do Andrzeja Werblana, sekretarza KC PZPR 684
Nr 229. 1980 listopad 3, Warszawa – Informacja Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR o przebiegu nadzwyczajnego posiedzenia Zgromadzenia Ogólnego PAN z 23 października 1980 r. 685

Nr 230. 1980 listopad 19, Warszawa – Pismo Eugeniusza Duraczyńskiego, I sekretarza KZ PZPR PAN, do Jaremy Maciszewskiego, kierownika Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR, wraz z roboczymi tezami do dyskusji na temat modelu i funkcjonowania PAN 687
Nr 231. 1980 grudzień 4, Warszawa – Uchwała KZ PZPR PAN w sprawie modelu, zasad funkcjonowania i struktury PAN 695
Nr 232. 1981 marzec 22, Warszawa – Apel KZ PZPR PAN do członków partii w PAN 698
Nr 233. 1981 czerwiec 22, Warszawa – Protokół posiedzenia Zespołu Partyjnego Zgromadzenia Ogólnego PAN 700
Nr 234. 1981 wrzesień 25, Warszawa – Uchwała KZ PZPR PAN 705
Nr 235. 1981 wrzesień 29, Warszawa – Pismo Egzekutywy POP przy IH PAN do KW PZPR, protestujące przeciw fałszowaniu historii najnowszej 707
Nr 236. 1981 październik 22, Warszawa – Pismo I sekretarza Egzekutywy POP przy IH PAN Jana Zamojskiego do KW PZPR (z załącznikiem: rezolucją POP przy IH PAN z 21 października 1981 r.) 709
Nr 237. 1981 październik 26, Warszawa – Apel KZ PZPR PAN do pracowników PAN o poparcie dla linii dialogu i porozumienia 711
Nr 238. 1981 listopad 9, Warszawa – Uchwała KZ PZPR PAN w sprawie Stefana Bratkowskiego 712
Nr 239. 1982 styczeń 12, Warszawa – KZ PZPR PAN, Wykaz pracowników PAN, którzy wystąpili z PZPR od 13 grudnia 1981 r. 713
Nr 240. 1982 styczeń 18, Warszawa – Stanowisko Egzekutywy KZ PZPR PAN w sprawie wprowadzenia stanu wojennego 719
Nr 241. 1982 luty 1, Warszawa – Wystąpienia z PZPR po 13 grudnia 1981 r. w ZOP PAN 720
Nr 242. 1982 marzec, 27, Warszawa – Informacja Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR o realizacji uchwał i decyzji podjętych przez KC, BP i Sekretariat KC od IV Plenum KC 722
Nr 243. 1982 kwiecień 21, Warszawa – Wydział Nauki i Oświaty KC PZPR, Sytuacja polityczna w środowisku nauki i szkolnictwa wyższego 724
Nr 244. 1982 kwiecień 30, Warszawa – Pismo Eugeniusza Duraczyńskiego, kierownika Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR, do Hieronima Kubiaka, sekretarza KC PZPR 736
Nr 245. 1982 kwiecień, Warszawa – KZ PZPR PAN, Ocena sytuacji politycznej POP warszawskich placówek PAN 738
Nr 246. 1982 maj 13, Warszawa – Stanowisko POP przy IPPT PAN w sprawie postępowania Ryszarda Herczyńskiego 755
Nr 247. 1982 maj 19, Warszawa – Wydział Nauki i Oświaty KC PZPR, Koncepcja oceny kadr kierowniczych w placówkach naukowo-badawczych 757
Nr 248. 1982 czerwiec, Warszawa – Informacja Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR o sytuacji w naukach społecznych 758
Nr 249. 1982 czerwiec 11, Warszawa – Informacja Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR o działaniach i zamierzeniach partii w środowiskach oświaty, szkół wyższych i nauki 772

Nr 250. 1982 wrzesień, Warszawa – Informacja Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR o sytuacji społeczno-politycznej w PAN 775
Nr 251. 1982 wrzesień 1, Warszawa – Wydział Nauki i Oświaty KC PZPR, Koncepcja nowego podziału zakresu działań organów centralnej administracji państwowej, odpowiedzialnych za sterowanie nauką i postępem naukowo-technicznym w PRL 784
Nr 252. 1982 listopad 11, Warszawa – Informacja KZ PZPR PAN o sytuacji społeczno-politycznej w warszawskich placówkach PAN 786
Nr 253. 1982 listopad 27, Warszawa – Uchwała Zakładowej Konferencji Sprawozdawczo-Programowej Organizacji Partyjnej PAN 788
Nr 254. 1982 grudzień 31, Wrocław – List otwarty pracowników Instytutu Niskich Temperatur i Badań Strukturalnych PAN we Wrocławiu do Henryka Jabłońskiego, przewodniczącego Rady Państwa 790
Nr 255. 1983 luty 2, Warszawa – Uwagi Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR do „Raportu o stanie placówek naukowych PAN" z grudnia 1982 r. 792
Nr 256. 1983 luty 2, Warszawa – Uwagi Mieczysława F. Rakowskiego do załącznika do „Informacji Dziennej" z 1 lutego 1983 r. pt. „Komentarze dotyczące prof. Władysława Markiewicza" 795
Nr 257. 1983 luty 10, Warszawa – Merytoryczny zakres odpowiedzialności Zespołu ds. Badań Naukowych Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR 797
Nr 258. 1983 maj 26, Warszawa – Streszczenie spotkania kierownictwa PAN z prezesem Rady Ministrów 799
Nr 259. 1983 maj 28, Warszawa – Informacja Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR o majowej sesji Zgromadzenia Ogólnego PAN 801
Nr 260. 1983 maj 30, Warszawa – Wydział Nauki i Szkolnictwa Wyższego KW PZPR, Ocena sytuacji społeczno-politycznej w warszawskich placówkach badawczych PAN 804
Nr 261. 1983 listopad 19, Warszawa – Notatka Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR, dotycząca raportu Komitetu Badań i Prognoz „Polska 2000", pt. „Polityczno-prawna struktura Polski u schyłku tysiąclecia" 811
Nr 262. 1983 listopad 30, Warszawa – Informacja Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR o najpilniejszych zadaniach wydziału w obszarze oświaty, szkolnictwa wyższego i nauki 814
Nr 263. 1983 grudzień 27, Warszawa – Wydział Nauki i Oświaty KC PZPR, Ocena sytuacji w Zgromadzeniu Ogólnym PAN po sesji Zgromadzenia z 8 grudnia 1983 r. 816
Nr 264. 1984 maj 30, Warszawa – Wydział Nauki i Oświaty KC PZPR, Założenia programowo-organizacyjne III Kongresu Nauki Polskiej 819
Nr 265. 1985 kwiecień 15, Warszawa – Wydział Nauki i Oświaty KC PZPR, Zadania partii w środowiskach naukowych na tle aktualnej sytuacji społeczno-politycznej w szkołach wyższych i PAN 823
Nr 266. 1985 kwiecień 15, Warszawa – Główne tezy Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR na temat sytuacji społeczno-politycznej i zadań partii w środowiskach naukowych 846

Nr 267. 1985 maj [?], Warszawa – Zebranie w Wydziale Nauki i Oświaty KC PZPR dotyczące sytuacji w PAN 850
Nr 268. 1985 czerwiec 1, Warszawa – Informacja Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR o obradach sesji Zgromadzenia Ogólnego PAN z 31 maja 1985 r. 853
Nr 269. 1986 styczeń 7, Warszawa – Wydział Nauki, Oświaty i Postępu Naukowo-Technicznego KC PZPR, Najważniejsze przedsięwzięcia PAN w 1986 r. wymagające szczególnego współdziałania Wydziału Nauki, Oświaty i Postępu Naukowo-Technicznego KC PZPR 856
Nr 270. 1986 luty 3, Warszawa – Sprawozdanie Wydziału Nauki, Oświaty i Postępu Naukowo-Technicznego KC PZPR z działalności Komisji Nauki i Oświaty KC PZPR w latach 1981–1986 860
Nr 271. 1986 październik 8, Warszawa – Wydział Nauki, Oświaty i Postępu Naukowo-Technicznego KC PZPR, Ocena sytuacji społeczno-politycznej w PAN w świetle wyborów jej władz na kadencję 1987–1989 865
Nr 272. 1986 grudzień 12, Warszawa – Informacja Wydziału Nauki, Oświaty i Postępu Naukowo-Technicznego KC PZPR o wynikach wyborów prezesa i wiceprezesów PAN na kadencję 1987–1989 870

Wykaz skrótów 871

Indeks osób 880

WSTĘP

Polska Akademia Nauk od chwili jej powołania była istotnym elementem polityki naukowej władz PRL. W miarę upływu czasu zmieniały się formy i metody nadzoru politycznego nad Akademią, niemniej do samego końca PRL pozostawała ona pod ścisłą kontrolą polityczną, sprawowaną zarówno w odniesieniu do władz samej Akademii, jak i jej jednostek organizacyjnych. Ewolucja struktury organizacyjnej PAN, jak również podstawowe cezury jej funkcjonowania w PRL zostały ukazane w poprzednim tomie. W tym miejscu zostaną przedstawione narzędzia i metody kontroli politycznej sprawowanej nad Akademią przez władze Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej. Jest to temat obszerny, niepoddany dotąd głębszej analizie, dlatego rozważania te należy traktować tylko jako wprowadzenie do lektury prezentowanych dokumentów, a nie wyczerpujące omówienie wszystkich zagadnień związanych z tą kwestią.

Decyzja o powołaniu PAN zapadła w 1949 r., co wiązało się z coraz silniejszą tendencją do sowietyzacji systemu politycznego Polski. Wzorowane na Akademii Nauk Związku Socjalistycznych Republik Sowieckich akademie nauk powstały wcześniej w Rumunii (1948 r.), Chinach i na Węgrzech (1949 r.), a przebudowie uległy istniejąca już wcześniej Bułgarska AN i Berlińska AN w Niemieckiej Republice Demokratycznej (1949 r.). Koncepcje reorganizacji nauki polskiej zaczęły się krystalizować w strukturach władzy od początku 1949 r. Podjęto wówczas prace przygotowawcze do I Kongresu Nauki Polskiej, którego zwołanie przewidywał obowiązujący od 28 października 1947 r. Dekret o organizacji nauki i szkolnictwa wyższego[1]. Prowadził je powołany 16 marca 1949 r. Komitet Organizacyjny Kongresu. Kierował nim związany ściśle z PZPR prof. biologii Jan Dembowski, a w jego skład weszli m.in. Jan Drewnowski, Stefan Rozmaryn, Adam Schaff, Henryk Golański, Kazimierz Ajdukiewicz, Józef Chałasiński, Henryk Jabłoński, Maurycy Jaroszyński, Stanisław Kulczyński, Teodor Marchlewski, Stanisław Mazur i Stefan Pieńkowski[2]. W trakcie prac przygotowawczych na początku 1950 r. została podjęta kwestia powołania Polskiej Akademii Nauk. 16 marca 1950 r. Towarzystwo Naukowe Warszawskie skierowało memoriał w tej sprawie do Ministerstwa Oświaty[3]. Za jego przyczyną Komitet Wykonawczy I KNP (powołany 17 marca 1950 r. zamiast Komitetu Organizacyjnego) przystąpił do prac nad utworzeniem centralnej instytucji

[1] Por. P. Hübner, *I Kongres Nauki Polskiej jako forma realizacji założeń polityki naukowej państwa ludowego*, Warszawa 1983, s. 41–73. Pomysł zwołania Kongresu pojawił się w 1946 r. w Centralnym Urzędzie Planowania kierowanym przez Czesława Bobrowskiego należącego do PPS.

[2] *Ibidem*, s. 75–76.

[3] Zob. dokument nr 1 w niniejszym tomie, szerzej zob. P. Hübner, *Polityka naukowa w Polsce w latach 1944–1953. Geneza systemu*, t. 2, Wrocław–Warszawa–Kraków 1992, s. 684–692.

nauki polskiej[4]. Były one skoncentrowane w Prezydium Komitetu Wykonawczego, w którego skład wchodzili: Jan Dembowski (przewodniczący), Stanisław Leszczycki, Włodzimierz Michajłow i Kazimierz Petrusewicz. Dwaj ostatni działali jako przedstawiciele władz: Michajłow był wówczas dyrektorem Departamentu Nauki Ministerstwa Szkolnictwa Wyższego (początkowo: Szkół Wyższych) i Nauki, a Petrusewicz pełnił funkcję kierownika Wydziału Nauki KC PZPR[5]. Wstępne założenia formuły PAN Prezydium Komitetu Wykonawczego ustaliło 17 maja 1950 r. Jednocześnie, jak stwierdził Piotr Hübner, „by zatrzeć wrażenie »narzuconej Akademii«, kierownictwo partyjne postanowiło powiązać sprawę powołania PAN z sesją I Kongresu Nauki Polskiej"[6]. Spowodowało to przesunięcie terminu kongresu na połowę 1951 r.

Wstępna koncepcja Akademii w postaci opracowanych przez prof. Dembowskiego tez stanowiących projekt organizacji PAN została skierowana pod obrady Konferencji Sekcji Organizacji Nauki i Szkolnictwa Wyższego I KNP, która odbyła się 14 grudnia 1950 r.[7] Dalsze prace nad kształtem przyszłej Akademii prowadziły powołane wówczas komisje Statutowa i Majątkowa PAN, pod ścisłym nadzorem Prezydium Komitetu Wykonawczego I KNP. Przygotowane tam projekty ustaw były poddawane konsultacjom resortowym i partyjnym w MSzWiN i Wydziale Nauki KC PZPR. Zostały one zatwierdzone ostatecznie 13 czerwca 1951 r., dwa tygodnie przed rozpoczęciem obrad I KNP.

Projekt powołania PAN, zakładający rozwiązanie działających dotychczas głównych instytucji polskiej nauki – Polskiej Akademii Umiejętności i Towarzystwa Naukowego Warszawskiego – wywołał zrozumiały opór ich członków; zwłaszcza w wypadku tej pierwszej[8]. Został on jednak przełamany przez władze. Starając się zachować ciągłość polskiej nauki i dorobek PAU, kierownictwo tej placówki złożyło w kwietniu 1951 r. u władz PRL „Tezy dotyczące nowej organizacji nauki w Polsce i sposobu powołania PAN", w których proponowano zorganizowanie nowej Akademii przez przemianę PAU[9]. Niemniej starania kierownictwa PAU nie spowodowały – co oczywiste – generalnej zmiany koncepcji Akademii Nauk. Mimo wszystko w rezultacie oporu uczonych podjęto m.in. decyzję, by nie likwidować towarzystw naukowych ogólnych, lecz poddać je nadzorowi PAN. Jednocześnie znacznie ograniczono rolę towarzystw naukowych specjalnych, dla których przewidziano jedynie rolę regionalnych ośrodków badawczych i popularyzatorskich[10].

I Kongres Nauki Polskiej, obradujący w dniach 29 czerwca – 2 lipca 1951 r., uchwalił rezolucję w sprawie utworzenia Polskiej Akademii Nauk. Jednocześnie zebranym na nim ponad 1600 uczonym rozdano projekt ustawy i statut przyszłej Akademii. Zostały one przyjęte przez Sejm Ustawodawczy 30 października 1951 r. W skład powołanej przez władze Komisji Organizacyjnej PAN weszli przedstawiciele Prezydium Komitetu Wykonawczego I KNP, TNW i PAU oraz „wybitni przedstawiciele różnych dziedzin nauki"[11].

---

[4] *Ibidem*, s. 550.

[5] Oprócz nich w posiedzeniach prezydium uczestniczyli także wiceministrowie w Ministerstwie Szkół Wyższych i Nauki: Eugenia Krassowska i Henryk Golański.

[6] P. Hübner, *Polityka naukowa w Polsce…*, t. 2, s. 713.

[7] *Ibidem*, s. 716–721.

[8] P. Hübner, *Siła przeciw rozumowi… Losy Polskiej Akademii Umiejętności w latach 1939–1989*, Kraków 1994, s. 171–173.

[9] Zob. dokument nr 4, por. P. Hübner, *Siła przeciw rozumowi… Losy Polskiej Akademii Umiejętności…*, s. 162–165.

[10] P. Hübner, *Polityka naukowa…*, t. 2, s. 740–742.

[11] *Ibidem*, s. 749.

Wprowadzona ustawą z 30 października 1951 r. koncepcja organizacyjna Akademii łączyła w sobie cechy autonomicznej korporacji uczonych oraz pionu zarządzającego pracą naukową[12]. PAN była „najwyższą instytucją naukową Rzeczpospolitej Polskiej" i miała współdziałać z władzami państwa „w planowaniu, organizowaniu i koordynowaniu badań naukowych prowadzonych przez wszystkie polskie placówki naukowe"[13].

Twórcy tego systemu zakładali, że środowisko naukowe będzie całkowicie podporządkowane władzom. Korporację akademicką stanowili członkowie Akademii (honorowi, rzeczywiści, korespondenci i tytularni), powoływani przez Zgromadzenie Ogólne na wniosek prezydium[14]. Bieżącą pracą Akademii kierowało prezydium wybierane przez Zgromadzenie Ogólne PAN, w składze: prezes, wiceprezesi, sekretarz naukowy i jego zastępcy, sekretarze naukowi wydziałów i członkowie wybrani przez Zgromadzenie Ogólne. Wszyscy członkowie prezydium byli zatwierdzani przez prezydenta RP[15].

Komisja Organizacyjna PAN zakończyła prace 7 kwietnia, a dwa dni później prezydent Bolesław Bierut powołał członków Akademii i jej prezydium. Prezesem PAN został Jan Dembowski, wiceprezesami: Kazimierz Nitsch, Wacław Sierpiński i Witold Wierzbicki. W Prezydium PAN znaleźli się m.in. działacze komunistyczni, którzy nie mogli pochwalić się dorobkiem naukowym: Franciszek Fiedler, Zygmunt Modzelewski czy Stefan Żółkiewski[16]. Sekretarzem naukowym PAN został Stanisław Mazur (od maja 1954 r. Stefan Żółkiewski, a od maja 1955 r. Henryk Jabłoński), jego zastępcami byli: Józef Chałasiński, Stanisław Leszczycki, Paweł Szulkin, Stefan Żółkiewski (1953–1954) oraz Kazimierz Wyka (1954–1955). Powołano wówczas 148 członków PAN, w tym 34 rzeczywistych, 73 korespondentów i 41 tytularnych[17].

System funkcjonowania PAN, stworzony w wyniku prac Komitetu Wykonawczego I KNP i następnie Komisji Organizacyjnej PAN, opierał się na całkowitej dominacji aparatu urzędniczego nad korporacją uczonych i dawał PZPR możliwość swobodnego kształtowania polityki kadrowej PAN. W atmosferze powszechnego strachu panującego w tym okresie zapewniona była także uległość tych uczonych nienależących do PZPR, którym powierzono sprawowanie funkcji kierowniczych w Akademii. Ówczesny system organizacyjny polskiej nauki stanowił w dużej mierze kopię wzorów sowieckich, aczkolwiek zaniechano radykalnej czystki wśród uczonych i uznano konieczność tolerowania uczonych o niekomunistycznych poglądach, ale formalnie przynajmniej deklarujących lojalność wobec Polski Ludowej. W najmniejszym stopniu dotyczyło to nauk humanistycznych, najistotniejszych z ideologicznego punktu widzenia. W odniesieniu do humanistyki polityka władz polegała na możliwie szybkim promowaniu uczonych związanych z PZPR, a także kształceniu w przyśpieszonym tempie nowych kadr. Presja ideologiczna władz objęła też jednak inne dziedziny nauki, zwłaszcza biologię, w związku z propagowaniem przez władze teorii Trofima Łysenki[18]. Uczonych starszego i średniego

[12] *Polska Akademia Nauk 1952–2002. Kalendarium*, red. E. Hałoń, Warszawa 2002, s. 7.
[13] Ustawa z 30 X 1951 r. o Polskiej Akademii Nauk, DzURP 1951, nr 57, poz. 391.
[14] Instytucję członków tytularnych wprowadzono w celu pozbawienia pełnych uprawnień przynależnych członkom Akademii tych uczonych, którzy z racji dorobku naukowego powinni wejść do PAN, ale nie spełniali kryteriów poprawności ideologicznej.
[15] *Ibidem*.
[16] *Polska Akademia Nauk 1952–2002…*, s. 12.
[17] *Ibidem.*
[18] R. Herczyński, *Spętana nauka. Opozycja intelektualna w Polsce 1945–1970*, Warszawa 2008, s. 135–138.

pokolenia poddano dodatkowo szkoleniu ideologicznemu, zmuszając do publicznego wyznawania ideologii marksistowskiej w jej stalinowskim wydaniu.

Zasadnicze decyzje co do kierunku polityki wobec nauki i jej głównej instytucji, jaką była PAN, ustalały władze PZPR. Strukturą partyjną odpowiedzialną za politykę wobec PAN został Wydział Nauki KC, zorganizowany już po powstaniu zjednoczonej partii. Jego kierownikiem był od 1949 r. Kazimierz Petrusewicz – biolog, który następnie objął funkcję sekretarza Wydziału II PAN. Po nim od 19 kwietnia 1952 r. funkcję tę pełniła, jako p.o. kierownik wydziału, dotychczasowa zastępczyni Petrusewicza, Zofia Zemankowa. W przeciwieństwie do swojego poprzednika nie miała ona kwalifikacji naukowych[19]. 25 lutego 1955 r. stanowisko kierownika Wydziału Nauki objął Stefan Żółkiewski, który zajmował je do 7 kwietnia 1955 r., a następnie stanął na czele powołanego wówczas Wydziału Kultury i Nauki (do czerwca 1956 r.). W ramach Sekretariatu KC pion nauki nadzorował początkowo Edward Ochab (26 marca 1950 – 1 grudnia 1952 r.), potem Jakub Berman (1 grudnia1952 – 22 marca 1954 r.), później ponownie Edward Ochab (22 marca 1954 – 26 stycznia 1955 r.) oraz Jerzy Morawski (26 stycznia 1955 – 2 sierpnia 1956 r.). W lutym 1952 r. w ramach KC PZPR powołano Komisję Biura Politycznego ds. Nauki „jako organ pomocniczy kierownictwa partii w sprawach uchwał i decyzji dotyczących tej sfery życia publicznego i kadr naukowych"[20]. Przewodniczącym tej komisji został członek Prezydium PAN, przedwojenny działacz komunistyczny Franciszek Fiedler. Komisja opiniowała wszystkie wnioski dotyczące PAN i nauki polskiej przed decyzjami kierownictwa partii. Powstała w 1951 r. Podstawowa Organizacja Partyjna PAN odgrywała rolę wyłącznie wewnątrzpartyjną, i nie miała w tym okresie wpływu na politykę kierownictwa PZPR wobec Akademii[21].

Sytuacja PAN w sposób oczywisty zmieniła się w okresie odwilży, widocznej w nauce zwłaszcza od XX Zjazdu Komunistycznej Partii Związku Radzieckiego w lutym 1956 r. i tajnego referatu sekretarza generalnego KPZR Nikity Chruszczowa. Oddolna presja na demokratyzację stosunków w PAN znalazła swój wyraz m.in. w trakcie VI Zgromadzenia Ogólnego PAN (11–12 czerwca 1956 r.), które zdominowała żywiołowa krytyka polityki władz wobec Akademii, sytuacji wewnątrz niej oraz w nauce polskiej w ogóle. Zmianę polityki władz wobec Akademii i towarzystw naukowych zapowiedział wówczas sekretarz naukowy PAN prof. Henryk Jabłoński. Przełom październikowy 1956 r. w Polsce zdecydował o zmianie systemu funkcjonowania Akademii. Przywrócenie szkołom wyższym roli ośrodków naukowych, a także przejściowy rozkład aparatu władzy i częściowa demokratyzacja stosunków w państwie umożliwiły również pewną demokratyzację stosunków wewnątrz Akademii i w sposób zdecydowany zmieniły ramy polityczne oraz ideologiczne uprawiania nauki.

5 listopada 1956 r. Prezydium PAN przyjęło uchwałę zapowiadającą podjęcie prac nad zmianami w działalności Akademii, a także poinformowało o zwołaniu Zgromadzenia Ogólnego PAN, które miało określić założenia reformy Akademii. Plan zmian przygotowała powołana przez Prezydium PAN Komisja Programowa pod przewodnictwem

[19] W. Janowski, A. Kochański, *Informator o strukturze i obsadzie personalnej centralnego aparatu PZPR 1948––1990*, Warszawa 2000, s. 120.

[20] *Ibidem*, s. 20.

[21] Przed POP PAN istniała od 1950 r. POP Biura I KNP, a następnie POP Biura Komisji Organizacyjnej PAN.

Leopolda Infelda. Intencje autorów referatu oddawał jego tytuł: „Polska Akademia Nauk – autonomiczna organizacja uczonych”[22]. Zgromadzenie Ogólne, które obradowało w dniach 11–12 stycznia 1957 r., uchwaliło nowy regulamin wyboru członków Akademii i wybrało na prezesa prof. Tadeusza Kotarbińskiego. Zreorganizowano aparat administracyjny PAN – powołano Biuro Prezydialne, Biuro Komisji, Biuro Administracyjno-Gospodarcze, Biuro Finansowe oraz sekretariaty wydziałów[23].

Skutkiem Października było przejściowe ograniczenie ręcznego sterowania nauką przez PZPR, a także zmiany w polityce kadrowej. Odszedł skompromitowany prezes Jan Dembowski, utraciły wpływy osoby najsilniej związane ze stalinowskim modelem kierowania nauką. Część uczonych zaangażowana we wdrażanie polityki PZPR w latach pięćdziesiątych krytycznie oceniała miniony okres, w tym własne zaangażowanie, w mniejszym niż dotychczas stopniu poddając się politycznej presji ze strony partii. Niemniej trzeba zwrócić uwagę na to, że układ personalny ukształtowany w czasach stalinowskich pozostał w dużej mierze nienaruszony. Dotyczyło to zarówno obsady stanowisk w pionie Sekretariatu Naukowego Akademii, jak i nominacji profesorskich dokonanych w tym okresie.

Zmiany październikowe oznaczały także rozwinięcie współpracy naukowej z zagranicą, przede wszystkim z krajami Zachodu. Do 1956 r. współpraca ta – pomijając kontakty natury ideologicznej – właściwie nie istniała. Nastąpiła również reorganizacja systemu nadzoru partyjnego nad Akademią. Rozwiązano Wydział Nauki KC, a na jego miejsce powołano na początku 1957 r. Komisję Oświaty, Nauki i Kultury, a od lipca 1957 r. – Komisję ds. Oświaty i Nauki, której obsługę zapewniał etatowy sekretarz i zespół pracowników aparatu KC[24]. Funkcję sekretarza Komisji Nauki i Oświaty powierzono Zofii Zemankowej, pełniącej dotychczas obowiązki zastępcy kierownika Wydziału Kultury i Nauki, a następnie (między czerwcem a listopadem 1956 r.) Wydziału Nauki KC. Pod koniec istnienia komisji, w okresie od kwietnia do listopada 1959 r., funkcję sekretarza sprawował Henryk Garbowski. Przewodniczącym Prezydium Komisji był Jerzy Morawski, sekretarz KC PZPR odpowiedzialny za sprawy nauki. Z czasem w ramach komisji powołano sekcje odpowiadające poszczególnym dziedzinom nauki.

Nie ulega wątpliwości, że przełom październikowy spowodował osłabienie partyjnej kontroli nad Akademią. Stworzony w latach pięćdziesiątych system nadzoru nad nauką został wówczas w istotnym stopniu zdemontowany. Wpływ na sytuację w Akademii odzyskała „stara” profesura, zdominowana w minionym okresie przez partyjnych biurokratów i uczonych z różnych powodów uległych wobec władz. Wzrostowi roli środowiska naukowego w Akademii sprzyjały przepisy ustawy o PAN, w myśl których wyboru władz PAN na drugą i kolejne kadencje miało dokonywać Zgromadzenie Ogólne PAN. Ponieważ Zgromadzenie Ogólne na posiedzeniu w dniach 11–12 stycznia 1957 r. zdecydowało o zlikwidowaniu kategorii członków tytularnych Akademii, zmieniło to znacząco układ sił w tym organie, w istotny sposób utrudniając PZPR ręczne sterowanie Akademią, zwłaszcza w zakresie kadrowym. Jednocześnie jednak czynnikiem ułatwiającym władzom kontrolę nad PAN był fakt, że ZO PAN składało się z osób, które przeszły

[22] *Polska Akademia Nauk 1952–2002…*, s. 46.
[23] *Ibidem*, s. 49.
[24] W. Janowski, A. Kochański, *Informator…*, s. 28, 97, 107.

sito kwalifikacji w okresie stalinowskim. Nie dokonano też większych zmian w obsadzie aparatu urzędniczego i pionu sekretarza naukowego PAN. Zewnętrznym przejawem nowych trendów był wybór na prezesa Akademii prof. Tadeusza Kotarbińskiego, wybitnego filozofa i logika. Ustępstwem wobec środowiska krakowskiego (w którym powstała wówczas – udaremniona przez władze – inicjatywa odrodzenia PAU jako regionalnej instytucji naukowej) było powołanie w 1957 r. Oddziału PAN w Krakowie.

Stopniowe zacieśnianie ram życia publicznego i coraz silniejsza dominacja ideologii komunistycznej, następujące w Polsce począwszy od 1957 r., dotknęły także świat nauki i PAN. 17 lutego 1957 r. uchwalono nową ustawę o Akademii, która dopasowywała jej funkcjonowanie do zmienionych warunków politycznych. Utrzymano w niej rolę Akademii jako „najwyższej instytucji naukowej w Polskiej Rzeczpospolitej Ludowej”[25]. Ustawa wprowadziła zmiany w systemie organizacji tej instytucji, ustalając podział na wybieralne prezydium (w tym prezesa i wiceprezesów) oraz mianowany przez władze Sekretariat Naukowy i sekretariaty naukowe wydziałów[26]. Członków Prezydium PAN zatwierdzał prezes Rady Ministrów, sekretarza naukowego powoływała Rada Państwa na wniosek premiera, a jego zastępców i sekretarzy naukowych wydziałów powoływał premier na wniosek sekretarza naukowego. W wyniku wprowadzenia w życie nowej ustawy przeprowadzono także reorganizację struktury administracyjnej Akademii. Utworzono wówczas nowe jednostki, podlegające Sekretariatowi Naukowemu: Biuro Prezydialne, Biuro Kształcenia i Doskonalenia Kadr Naukowych, Biuro Współpracy Naukowej z Zagranicą, Biuro Finansowe, Biuro Administracyjno-Gospodarcze, Ośrodek Planowania i Koordynacji Badań Naukowych, Biuro Wydawnictw i Bibliotek, Samodzielny Oddział Osobowy oraz Samodzielny Referat Rewizyjny[27]. Zmiany te służyły wzmocnieniu roli aparatu administracyjnego względem korporacji uczonych. Było to spowodowane wzrostem samodzielności świata nauki wobec władzy, w związku z czym utrzymanie kontroli politycznej nad PAN wymagało – w przeciwieństwie do okresu stalinowskiego – wyodrębnienia aparatu administracyjnego z korporacji uczonych, by poddać go bezpośredniej kontroli władz.

W rezultacie tych działań nastąpiły także zmiany w systemie nadzoru politycznego nad Akademią. W końcu 1959 r. kierownictwo PZPR przekształciło partyjny system kierowania nauką – powołano z powrotem Wydział Nauki i Oświaty KC PZPR, a Komisja Nauki i Oświaty nabrała charakteru ciała opiniodawczo-doradczego wobec wydziału[28]. Kierownictwo WNiO KC objął młody, choć już doświadczony pracownik aparatu centralnego PZPR, Andrzej Werblan – absolwent Instytutu Kształcenia Kadr Naukowych i członek KC PZPR, od 1957 r. kierownik Wydziału Propagandy i Agitacji KC PZPR[29]. Od 10 lutego 1960 do 23 listopada 1968 r. nadzór na WNiO sprawował sekretarz KC Witold Jarosiński[30].

Skutkiem powstania WNiO był stopniowy wzrost kontroli politycznej nad nauką polską, w tym nad PAN. Pod rządami Werblana wydział prowadził zgodną z założeniami

[25] Ustawa z 17 II 1960 r. o Polskiej Akademii Nauk, DzU 1960, nr 10, poz. 64.
[26] *Ibidem*.
[27] *Polska Akademia Nauk 1952–2002…*, s. 57.
[28] Zob. dokument nr 34.
[29] W. Janowski, A. Kochański, *Informator…*, s. 121, 131.
[30] *Ibidem*, s. 67.

kierownictwa PZPR politykę stopniowego ograniczania roli „starej profesury" w polskiej nauce oraz wzmożonej kontroli polityki personalnej. W stosunku do PAN rola wydziału sprowadzała się do konsultowania wszystkich istotnych decyzji Sekretariatu Naukowego, obejmujących sprawy polityki wewnętrznej i działalność Akademii w sferze współpracy naukowej z zagranicą, a także opiniowanie kandydatur na stanowiska w pionie Sekretariatu Naukowego PAN oraz członków Akademii i jej władz[31]. Wydział odgrywał również rolę instancji odwoławczej przy opiniowaniu przez komitety wojewódzkie PZPR kandydatur na poszczególne stopnie naukowe. Starał się przy tym godzić interesy świata nauki z celami polityki partii.

Stopniowe zaostrzanie polityki wewnętrznej przez PZPR, także w zakresie kultury i nauki, zbiegło się z ujawnieniem w 1962 r. wewnątrz partii frakcji „partyzantów", skupionej wokół wpływowego wiceministra spraw wewnętrznych Mieczysława Moczara, głoszącej hasła nacjonalistyczne. Konsekwencje tych zmian uwidoczniły się także w środowiskach naukowych.

W dniach 4–6 lipca 1963 r. odbyło się przygotowywane od dłuższego czasu XIII Plenum KC PZPR, poświęcone sprawom ideologicznym. Jednym z jego głównych celów okazało się wywarcie presji na środowiska twórcze i naukowe oraz ściślejsze podporządkowanie działalności świata kultury i nauki bieżącym oczekiwaniom władz. W wygłoszonym wówczas referacie plenarnym I sekretarz KC PZPR Władysław Gomułka poddał gruntownej krytyce sytuację ideologiczną w Polsce, m.in. w nauce, stwierdzając, że: „centralne instancje partyjne, Ministerstwo Szkolnictwa Wyższego oraz Polska Akademia Nauk w swej polityce kadrowej i działalności organizatorskiej powinny udzielać zdecydowanego poparcia badaniom i twórczości naukowej prowadzonym w duchu marksizmu-leninizmu, wolnym od burżuazyjnych naleciałości i rewizjonistycznych wahań. Muszą one ponosić odpowiedzialność, również za treść nauczania, tzn. za programy, podręczniki itp."[32].

Przejawem spełniania takich oczekiwań władz PZPR była afera związana z doc. Stefanem Kurowskim, pracownikiem Zakładu Nauk Ekonomicznych PAN, która wybuchła latem 1963 r. Rozprawa habilitacyjna Kurowskiego, opublikowana na początku tego roku przez PWN (a wcześniej pozytywnie oceniona przez partyjnych w większości recenzentów), stała się powodem zmasowanej krytyki ze strony władz. W rezultacie nagonki cofnięto Kurowskiemu habilitację i zesłano go do drugorzędnego ówcześnie Instytutu Geografii i Zagospodarowania Przestrzennego PAN[33]. Był to wyraźny sygnał zarówno dla środowisk naukowych, jak i wydawnictw, że władze partii oczekują aktywnego zaangażowania się w cenzurę (i autocenzurę) oraz naginania badań naukowych do politycznych oczekiwań PZPR.

W konsekwencji XIII Plenum w październiku 1963 r. powołano Komisję Ideologiczną KC, na której czele stanął *de facto* najważniejszy po Gomułce człowiek w partii, członek BP i sekretarz KC Zenon Kliszko. W skład komisji weszli m.in. sekretarz KC Witold Jarosiński nadzorujący sprawy nauki i oświaty i kierownik WNiO Andrzej Werblan.

---

[31] Zob. m.in. dokumenty 38 i 39.

[32] AAN, PZPR, 237/II–36, Stenogram XIII Plenarnego posiedzenia Komitetu Centralnego Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej w dniach 4, 5 i 6 VII 1963 r., k. 45. Szerzej zob. R. Herczyński, *Spętana nauka…*, s. 372–380.

[33] O sprawie Kurowskiego zob. T.P. Rutkowski, *Adam Bromberg i „encyklopedyści". Kartka z dziejów inteligencji w PRL*, Warszawa 2010, s. 91–97.

Od tego też czasu władze PZPR zwróciły większą uwagę na środowiska naukowe, ponieważ zdawały sobie sprawę z narastającego fermentu w środowiskach twórczych i naukowych – czego wyrazem był m.in. list 34 przedstawicieli świata kultury i nauki protestujących przeciw cenzurze – oraz dostrzegały problemy ze skłanianiem uczonych do czynnego zaangażowania się w ofensywę ideologiczną i do pogodzenia się ze znacznym ograniczeniem częściowej autonomii uzyskanej w 1956 r. Dotyczyło to jednak głównie szkolnictwa wyższego, w którym postawa kadry była ważniejsza ze względu na jej wpływ na wychowanie młodzieży. Niemniej nastroje pracowników naukowych w PAN także bacznie obserwowano, zwłaszcza w kontekście Listu 34 (marzec 1964 r.), listu otwartego do partii Jacka Kuronia i Karola Modzelewskiego (upublicznionego w marcu 1965 r.) oraz wystąpienia Leszka Kołakowskiego na Uniwersytecie Warszawskim (21 października 1966 r.).

Władze starały się w tym okresie skuteczniej nadzorować wciąż rozwijaną wymianę naukową Akademii z Zachodem. Na przykład w 1963 r. zorganizowano konferencję przedstawicieli resortu szkolnictwa wyższego i PAN poświęconą współdziałaniu w zakresie ustalania składów osobowych delegacji naukowych. Zdecydowano, że koordynacja składu personalnego będzie następować cztery miesiące przed terminem imprezy[34]. Konferencja nie przyniosła chyba trwałych skutków, skoro kilka miesięcy później Henryk Kościcki z Oddziału Zagranicznego PAN zauważył, że „wyjazdy przedstawicieli różnych resortów na kongresy i zjazdy naukowe za granicę albo nie są uzgadniane z koordynatorem, jakim jest Polska Akademia Nauk, albo są uzgadniane bardzo późno, tzn. po ustaleniu składu delegacji przez PAN"[35]. W tym samym czasie zaczęły również funkcjonować specjalne komisje międzyresortowe (przy Ministerstwie Spraw Zagranicznych, Urzędzie Rady Ministrów i Komitecie Współpracy Gospodarczej z Zagranicą), powoływane przez prezesa Rady Ministrów w celu opiniowania wniosków o wyjazdy zagraniczne nadsyłanych z niektórych resortów (bez np. Ministerstwa Spraw Wewnętrznych czy Ministerstwa Obrony Narodowej)[36]. Co warte podkreślenia, w latach 1965–1967 komisje te negatywnie zaopiniowały zaledwie ok. 4 proc. wniosków[37].

W połowie lat sześćdziesiątych można było zauważyć ewolucję postaw części uczonych związanych z PZPR, którzy pod wpływem doświadczeń Października 1956 r., a także działalności frakcji „partyzanckiej" w PZPR stopniowo zaczęli kontestować politykę władz. Dotyczyło to m.in. tak istotnych postaci ówczesnego świata naukowego, jak Zygmunt Bauman, Włodzimierz Brus czy Leszek Kołakowski (wszyscy z UW). Ferment wśród członków PZPR, związany z polityką partii, dotarł również do PAN[38]. Wkrótce po XIII Plenum zmieniło się nastawienie dotychczasowych czołowych wykonawców polityki PZPR wobec nauki – w wypadku PAN dotyczyło to przede wszystkim

[34] AAN, MSzW, BWzZ, 317/2735, Notatka Haliny Zalewskiej dla ministra z 4 II 1963 r., k. 165–167.

[35] *Ibidem*, 317/2736, Protokół posiedzenia w sprawie wyjazdów na kongresy i zjazdy naukowe koordynowane przez PAN, 11 VI 1963 r., k. 8–9.

[36] AIPN, MSW II, 103, Notatka Idziego Bryniarskiego dotycząca problematyki wyjazdów za granicę, 4 III 1967 r., k. 3–32.

[37] P. Pleskot, *Intelektualni sąsiedzi. Kontakty historyków polskich ze środowiskiem „Annales" 1945–1989*, Warszawa 2010, s. 271, zob. AIPN, MSW II, 889, Sprawozdanie trzech komisji wyjazdów zagranicznych za 1967 r., [1968 r.], k. 5–23.

[38] Zob. dokumenty 41, 45, 46.

Adama Schaffa, dyrektora Instytutu Filozofii i Socjologii PAN i członka Komisji Nauki KC PZPR, oraz Stefana Żółkiewskiego, sekretarza Wydziału I PAN.

W miarę pogłębiania się niezadowolenia w środowiskach naukowych i intelektualnych władze PZPR coraz większą wagę przykładały do właściwego kształtowania polityki kadrowej na uczelniach i w Akademii oraz do dyscyplinowania uczonych, zwłaszcza członków PZPR. Temu ostatniemu służyły m.in. spotkania organizacji partyjnej PAN z przedstawicielami kierownictwa PZPR[39]. Działania te nie zapobiegły powstaniu wśród członków partii w PAN niewielkiej stosunkowo grupy, kontestującej politykę władz z pozycji rewizjonistycznych. Jej istnienie stało się widoczne w trakcie dyskusji na forum Konferencji Sprawozdawczo-Wyborczej Komitetu Zakładowego PZPR PAN 14 listopada 1966 r., która odbyła się wkrótce po wystąpieniu Leszka Kołakowskiego na UW i usunięciu go z PZPR[40]. W związku z tym odpór „negatywnym tendencjom" w łonie KZ PZPR przy PAN musiał dać osobiście Andrzej Werblan na naradzie aktywu partyjnego Akademii[41].

Zjawiska te, jak również coraz bardziej widoczne nieprzystawanie struktury PAN do potrzeb państwowej wizji nauki, spowodowały rozpoczęcie prac nad reorganizacją Akademii. Analogiczne działania podjęto nieco wcześniej w stosunku do uczelni wyższych, nowelizując ustawę o szkolnictwie wyższym z 1958 r.[42] Powstałe wówczas koncepcje zmierzały początkowo w kierunku większej centralizacji Akademii, wzmocnienia jej kierownictwa i ewentualnego większego skoncentrowania jednostek organizacyjnych przez utworzenie sekcji zrzeszających wydziały o podobnej tematyce badawczej[43]. Następnie prace koncepcyjne WNiO KC PZPR poszły bardziej w kierunku reorganizacji pionu sekretarza naukowego PAN[44]. Rozważano także ograniczenie roli wydziałów PAN przez podporządkowanie placówek naukowych bezpośrednio Sekretariatowi Naukowemu, a pozostawienie w wydziałach jedynie komitetów dziedzinowych[45]. Zmiany te miały się łączyć ze znacznymi przesunięciami kadrowymi, głównie w pionie Sekretariatu Naukowego.

Plany te zostały zdynamizowane przez wydarzenia marca 1968 r., co wiązało się w znacznym stopniu z reakcją władz na postawę części członków i pracowników PAN. W proteście wobec brutalnej akcji Milicji Obywatelskiej na Uniwersytecie Warszawskim, jaką przeprowadzono 8 marca 1968 r., prezes PAN prof. Janusz Groszkowski oraz dwaj wiceprezesi, Kazimierz Kuratowski i Anatol Listowski, wystosowali list do przewodniczącego Rady Państwa Edwarda Ochaba, w którym sprzeciwili się „stosowaniu niewłaściwych metod wobec młodzieży"[46]. 12 marca list do premiera w tej samej sprawie, zredagowany przez Stanisława Leszczyckiego, Anatola Listowskiego oraz dyrektora administracyjnego PAN Edwarda Hałonia, podpisało 38 członków Akademii[47].

---

[39] Zob. dokument nr 46.
[40] Zob. dokument nr 56.
[41] Zob. *ibidem*.
[42] Zob. Ustawa o zmianie ustawy o szkolnictwie wyższym, DzU 1965, nr 14, poz. 98.
[43] Zob. dokument nr 59.
[44] Zob. dokument nr 62.
[45] Zob. dokument nr 63.
[46] *Polska Akademia Nauk 1952–2002…*, s. 78.
[47] Tekst listu znajduje się w: *Marzec '68. Między tragedią a podłością*, red. G. Sołtysiak, J. Stępień, Warszawa 1998, s. 304–305.

Pod naciskiem władz swoje podpisy pod petycją wycofali prezes PAN Janusz Groszkowski i sekretarz naukowy Witold Nowacki[48]. Oficjalna wersja wydarzeń została ponadto zakwestionowana 10 marca 1968 r. podczas zebrania Centralnego Zespołu Partyjnego PAN przez trzech jego członków: Stefana Żółkiewskiego, Adama Schaffa i Edwarda Hałonia[49]. Zespół jednak poparł politykę kierownictwa Komitetu Zakładowego PZPR przy PAN. W związku z fermentem wewnątrz Centralnego Zespołu Partyjnego, którego sześciu członków podpisało list do premiera z 12 marca, Egzekutywa KZ PZPR zdecydowała o rozwiązaniu CZP i przejęciu jego funkcji[50].

O oporach władz korporacyjnych PAN, by poprzeć politykę władz wobec protestów studenckich, a zatem i rozpętaną wówczas kampanię antysemicką świadczy fakt, że uchwałę poświęconą wydarzeniom na UW podjął w imieniu Akademii Sekretariat Naukowy, poszerzony o prezesa i jego zastępców, krytykując w niej „nieodpowiedzialną postawę" części pracowników naukowych PAN[51]. Uchwała ta, jak również podobny projekt przedstawiony przez Prezydium PAN, wywołały ożywioną dyskusję na jego posiedzeniu 26 kwietnia 1968 r. Ostatecznie prezydium nie podjęło uchwały w tej sprawie, co było znaczącą w ówczesnej atmosferze demonstracją polityczną.

W rezultacie zaangażowania się niektórych członków PAN w poparcie protestów studenckich dokonano licznych zmian personalnych w składzie władz Akademii i jej jednostek organizacyjnych, a następnie w organizacji samej instytucji. Wynikały one również z prowadzonej w tym czasie nagonki antysemickiej. Jeszcze w marcu 1968 r. stanowisko sekretarza naukowego Wydziału I utracił Stefan Żółkiewski, Adama Schaffa zaś usunięto z funkcji dyrektora Instytutu Filozofii i Socjologii PAN[52]. Pełniącym obowiązki sekretarza Wydziału I został prof. Tadeusz Cieślak, a dyrektorem IFiS prof. Jan Szczepański. Już w kwietniu przystąpiono do działań mających na celu reorganizację Akademii[53]. 28 maja 1968 r. Rada Ministrów podjęła uchwałę o zmianie statutu PAN, zgodnie z którą wprowadzono zmiany w strukturze Sekretariatu Naukowego Akademii, tworząc m.in. stanowisko jednego sekretarza generalnego (został nim 1 lipca 1968 r. Wojciech Zielenkiewicz)[54]. Bieżące zarządzanie placówkami naukowymi PAN przesunięto do Kolegium ds. placówek przy sekretarzu naukowym PAN. Jesienią 1968 r. przeprowadzono dalsze zmiany personalne w Akademii: odwołano zastępców sekretarzy naukowych Wydziału II (Adama Drozdowicza), III (Józefa Barbaga), IV (Bolesława Dubickiego) i VI (Kazimierza Ostrowskiego). Mianowano natomiast Kazimierza Zielińskiego (Wydział II), Henryka Jasiorowskiego (Wydział V) i Mirosława Mossakowskiego (Wydział VI). Oprócz przesunięć personalnych na najwyższym szczeblu dokonano także wielu zmian na niższych stanowiskach. Podjęto także prace nad nową ustawą o PAN.

Dalsze zmiany personalne nastąpiły po przeprowadzeniu wyborów do władz Akademii 17 grudnia 1968 r. Lojalna postawa wobec władz w czasie protestów marcowych i duży autorytet naukowy zdecydowały o pozostaniu na stanowisku prezesa prof. Janu-

[48] AAN, PZPR, 237/XVI–536, k. 89.
[49] Zob. dokument nr 64.
[50] Zob. dokument nr 67.
[51] Zob. dokument nr 73.
[52] *Polska Akademia Nauk 1952–2002…*, s. 78.
[53] Zob. dokument nr 72.
[54] *Polska Akademia Nauk 1952–2002…*, s. 79.

sza Groszkowskiego. Witolda Nowackiego zastąpił na stanowisku sekretarza naukowego PAN prof. Dionizy Smoleński, a sam Nowacki został przesunięty na mniej istotną funkcję wiceprezesa Akademii[55]. Stanowiska sekretarzy naukowych wydziałów objęli: Józef Chałasiński (Wydział I), Włodzimierz Michajłow (Wydział II), Michał Śmiałowski (Wydział III, ponownie), Witold Szymanowski (Wydział IV, ponownie), Szczepan Pieniążek (Wydział V, ponownie) i Tadeusz Orłowski (Wydział VI)[56].

Niezadowolenie części członków PAN z polityki władz uwidoczniło się w trakcie wyborów kandydatów na członków Akademii, które odbyły się wiosną 1969 r. W Wydziale I nie uzyskali w nich wymaganej większości głosów „wszyscy kandydujący członkowie partii oraz popierani przez instancje partyjne"[57]. Sytuację udało się opanować dopiero w wyniku interwencji Wydziału Nauki i Oświaty KC w Prezydium PAN, które ostatecznie nie zaakceptowało kandydatur uczonych nieaprobowanych przez władze PZPR[58]. W wyniku tych wydarzeń zmieniono regulamin wyborów członków PAN – wybory kandydatów przez zgromadzenia członków wydziałów zastąpiono opiniami samych wydziałów (czyli ich kierownictwa).

Zwieńczeniem reform organizacyjnych Akademii była uchwalona przez Sejm PRL 12 lutego 1970 r. nowelizacja ustawy o PAN[59]. Sankcjonowała ona dokonane w praktyce już wcześniej przekazanie zarządzania placówkami w ręce sekretarza naukowego PAN i Kolegium ds. placówek, przy pozostawieniu w gestii Prezydium PAN, wydziałów i komitetów planowania i analizowania ogólnych zagadnień rozwoju Polski i nauki polskiej[60]. Nowo powołane kolegium przeprowadziło reorganizację PAN, zmniejszając znacząco liczbę placówek naukowych.

Zmiany te miały usprawnić działalność PAN przez jej restrukturyzację i likwidację niewielkich jednostek organizacyjnych, powstałych często bez uzasadnienia merytorycznego, dla zaspokojenia ambicji poszczególnych uczonych. Za tym szło jednak wzmocnienie kontroli politycznej nie tylko nad funkcjonowaniem poszczególnych jednostek PAN, ale także nad polityką kadrową i kształceniem nowych kadr naukowych (przez wprowadzenie studiów doktoranckich). Oznaczało to dalszy wzrost roli administracji Akademii i Komitetu Zakładowego PZPR. Warto jednak podkreślić, że przy reorganizacji PAN kierowano się w znacznym stopniu względami merytorycznymi. Dotyczyło to również sfery personalnej. Wprawdzie najważniejsze stanowiska powierzano przeważnie członkom PZPR, ale najczęściej mieli oni istotny dorobek naukowy. Względy polityczne spowodowały, że nie doszło w zasadzie do czystek politycznych wśród profesury. Władze nie zdecydowały się bowiem na eskalację konfliktu z uczonymi, koncentrując się na odsuwaniu ich od wpływu na funkcjonowanie Akademii.

Zmiany strukturalne i personalne w PAN odbywały się pod ścisłą kontrolą Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR, nad którym nadzór przejął od 23 listopada 1968 r. sekretarz

---

[55] *Ibidem*, s. 82.
[56] *Ibidem.*
[57] AAN, PZPR, 237/XVI–568, k. 253.
[58] *Ibidem*, k. 263.
[59] DzU 1970, nr 3, poz. 12, Uzasadnienie zmian w ustawie o PAN; zob. AAN, PZPR, 237/XVI–536, Notatka Andrzeja Werblana w sprawie zmian ustawy o Polskiej Akademii Nauk, 2 VI 1969 r., k. 105–106. Pierwszy projekt ustawy nosi datę 7 VIII 1968 r.
[60] *Polska Akademia Nauk 1952–2002…*, s. 85.

KC Józef Tejchma. W tym okresie doszło także do zmian w systemie kontroli partyjnej nad Akademią. Pozostała zreorganizowana Komisja Nauki przy KC PZPR, która działała głównie w postaci sekcji dziedzinowych. Rolę rozwiązanego Centralnego Zespołu Partyjnego PAN przejął Zespół Partyjny ds. PAN przy Komisji Nauki KC PZPR, a w jego skład weszli partyjni członkowie Prezydium i Sekretariatu Naukowego PAN, sekretarz KZ PZPR przy PAN oraz z ramienia Wydziału Nauki i Oświaty jako przewodniczący – zastępca kierownika WNiO, prof. Zdzisław Kaczmarek. W 1971 r. funkcję Komisji Nauki przejęły grupy partyjne poszczególnych komitetów dziedzinowych PAN oraz zespół partyjny Prezydium Akademii. Uściślona została także polityka awansów naukowych – przyjęto zasadę, że wnioski od strony merytorycznej przygotowuje PAN, a od strony politycznej WNiO KC na podstawie opinii odpowiednich KW PZPR[61].

W 1969 r. Wydział Nauki i Oświaty KC podtrzymał zapadłą jeszcze w 1966 r. decyzję o zwołaniu II Kongresu Nauki Polskiej. W planach kierownictwa PZPR kongres miał określić zadania nauki polskiej na następne lata, a także zademonstrować wierność środowisk naukowych wobec PRL[62]. Prace organizacyjne przeciągnęły się jednak, m.in. z braku skrystalizowanej koncepcji polityki naukowej, a następnie przetasowań we władzach partyjno-państwowych w wyniku protestów grudniowych 1970 r. na Wybrzeżu. Kongres odbył się on ostatecznie w 1973 r.

Zmiana ekipy rządzącej, która nastąpiła pod koniec 1970 r., spowodowała również modyfikacje w systemie nadzoru politycznego nad nauką i częściowo także w samej polityce naukowej. Andrzeja Werblana na stanowisku kierownika WNiO KC PZPR zastąpił Romuald Jezierski. Nadzór nad wydziałem sprawował początkowo nadal Józef Tejchma, a następnie Stefan Olszowski (luty–grudzień 1971 r.) i Franciszek Szlachcic (grudzień 1971 – czerwiec 1974 r.)[63]. W czerwcu 1974 r. nadzór nad wydziałem przejął Andrzej Werblan, od lutego 1974 r. sekretarz KC PZPR[64]. Prawdopodobnie on też zdecydował, że 28 stycznia 1975 r. stanowisko kierownika WNiO KC objął historyk dziejów nowożytnych, a zarazem działacz partyjny z UW, Jarema Maciszewski.

Wkrótce po objęciu władzy nowy I sekretarz KC PZPR Edward Gierek wykonał gest wobec PAN, spotykając się 8 stycznia 1971 r. z jej kierownictwem: prezesem, wiceprezesami i sekretarzem naukowym[65]. Stwierdził wówczas m.in., że władze państwowe powinny szerzej korzystać z opinii ludzi nauki oraz ekspertyz naukowych. Mimo często ponawianych deklaracji w tym duchu zmiana w polityce naukowej władz polegała głównie na zwiększeniu nakładów na naukę i ułatwieniach w zakresie wyjazdów zagranicznych. Zliberalizowano także politykę personalną, czego przejawem była m.in. zgoda na wybór w 1971 r. na członka korespondenta PAN prof. Aleksandra Gieysztora, którego kandydatura została wcześniej zablokowana przez WNiO KC.

Utrzymano natomiast w zasadzie zakres oraz stopień szczegółowości kontroli politycznej nad PAN. Dotyczyło to również wymiany naukowej z zagranicą, mimo jej dalszej liberalizacji. 11 sierpnia 1973 r. Rada Ministrów przyjęła uchwałę nr 196 w sprawie organizacji i koordynacji stosunków z zagranicą. Ustaliła w niej, że generalnymi koor-

[61] Zob. dokumenty nr 82 i 83.
[62] Zob. dokumenty nr 84 i 91.
[63] W. Janowski, A. Kochański, *Informator…*, s. 67–70, 121.
[64] *Ibidem*, s. 71.
[65] „Trybuna Ludu", 9 I 1971.

dynatorami całokształtu stosunków z zagranicą będą Komisja Planowania przy Radzie Ministrów (kontakty gospodarcze), MSZ (polityczna koordynacja stosunków z zagranicą, w tym naukowych) oraz MNSzWiT (kontakty naukowe i techniczne)[66]. Ustawa stworzyła ponadto system koordynacji współpracy naukowej z zagranicą wewnątrz PAN. Całokształtem tej polityki miał kierować sekretarz naukowy Akademii za pośrednictwem wyznaczonego przez siebie zastępcy. Na podstawie własnej decyzji nr 2/75 z 23 stycznia 1975 r. sekretarz zatwierdzał programy i plany współpracy naukowej z zagranicą, zaakceptowane przez jego zastępców. Współpracę Akademii z zagranicą kontrolowano głównie przez ocenianie wykonania planów i celowości wyjazdów, rozpatrywanie sprawozdań i dostarczanych informacji, a także „formułowanie wniosków i podejmowanie decyzji mających na celu usprawnienie i podwyższenie efektywności współpracy"[67].

Na początku lat siedemdziesiątych zmieniły się władze Akademii. Bezpartyjnego i cieszącego się znacznym autorytetem środowiskowym Janusza Groszkowskiego zastąpił w 1972 r. na stanowisku prezesa PAN prof. Włodzimierz Trzebiatowski, pierwszy od początku jej istnienia członek PZPR na tym stanowisku. Sekretarzem naukowym Akademii został prof. Jan Kaczmarek (także członek PZPR), piastujący jednocześnie stanowisko ministra nauki, szkolnictwa wyższego i techniki[68]. Oznaczało to skoncentrowanie kierownictwa polskiej nauki w jednym ręku i w praktyce ograniczenie samodzielności sekretarza naukowego Akademii. Z powodu wyraźnych oporów w prezydium i ZO PAN wobec kandydatury nowego prezesa i sposobu przeforsowania nowych władz PAN kierownictwo WNiO KC uznało za konieczne udzielenie im wsparcia przez władze partii, m.in. w postaci spotkania nowo wybranego kierownictwa Akademii z I sekretarzem KC PZPR, co nastąpiło 10 lutego 1972 r.[69] Jan Kaczmarek sprawował funkcję ministra nauki, szkolnictwa wyższego i techniki do 17 grudnia 1974 r., zastąpił go na tym stanowisku gen. prof. Sylwester Kaliski, a po jego śmierci 16 września 1978 r. – Janusz Górski. Jan Kaczmarek pełnił funkcję sekretarza naukowego PAN do 1980 r.

Przejawem formalnego uznania przez władze PRL roli nauki w gospodarce państwowej stało się ogłoszenie roku 1973 Rokiem Nauki Polskiej, obchodzonym z wielkim rozmachem. Wyrażało się to nie tylko w rozlicznych uroczystościach i wystąpieniach przedstawicieli partii i rządu, lecz także w gestach pod adresem środowisk naukowych oraz w zwiększeniu środków finansowych, zwłaszcza na potrzeby nauk technicznych i ścisłych. Uwieńczeniem obchodów był II Kongres Nauki Polskiej, który odbył się w czerwcu 1973 r. Prowadzona wówczas polityka personalna wobec PAN doprowadziła do zwiększenia liczby członków PZPR zarówno wśród członków PAN, jak i w jej władzach. Nastąpiło również odmłodzenie składu Akademii.

Trudno jest dziś precyzyjnie odtworzyć reakcję środowisk naukowych na dojście do władzy Edwarda Gierka. Zachowane materiały wytworzone przez SB oraz proweniencji partyjnej świadczą o dużym optymizmie znacznej części środowiska na początku lat siedemdziesiątych. Wynikał on z liberalnej początkowo polityki nowej ekipy wobec nauki i czynionych wobec jej przedstawicieli rozmaitych gestów, przede wszystkim

[66] APAN, Wydział I, 555/33, Zasady polityki współpracy naukowej z zagranicą, [czerwiec 1975 r.], k. 159–178.
[67] *Ibidem*; zob. też P. Pleskot, *Intelektualni sąsiedzi…*, s. 271–272.
[68] Ministerstwo to utworzono w marcu 1972 r. w wyniku połączenia resortu oświaty i szkolnictwa wyższego z Komitetem Nauki i Techniki, któremu od 1968 r. przewodniczył Jan Kaczmarek.
[69] Zob. dokumenty nr 122–127.

wspominanego zwiększenia finansowania nauki i szerszych możliwości wyjazdu na Zachód. Stosunek do rządzącej ekipy zaczął się jednak dosyć szybko pogarszać, wraz z zacieśnianiem polityki cenzuralnej i stopniowym narastaniem zjawisk kryzysowych w gospodarce.

Od połowy lat siedemdziesiątych ożywiła się działalność środowisk opozycyjnych, co wiązało się m.in. z forsowanym przez ekipę Gierka projektem zmian w Konstytucji PRL. Podjęły ją również kręgi naukowe. Niektórzy spośród członków i pracowników PAN podpisali listy protestacyjne przeciwko projektowi konstytucji, w tym tzw. List 59[70]. Członkowie i pracownicy PAN znaleźli się także wśród sygnatariuszy tzw. Listu 14 i Listu 101.

Protesty robotnicze w czerwcu 1976 r., a następnie powstanie jawnej opozycji wobec władz wpłynęło na sytuację wewnątrz PAN. W działalność dysydencką zaangażowali się niektórzy pracownicy i doktoranci Akademii, a krytyka polityki PZPR objęła również kręgi członków tej instytucji. W skład powstałego we wrześniu 1976 r. Komitetu Obrony Robotników weszli członkowie rzeczywiści PAN Jan Kielanowski i Edward Lipiński. Kolejną inicjatywą opozycyjną, w większym jeszcze stopniu angażującą środowiska naukowe, było powstałe 22 stycznia 1978 r. Towarzystwo Kursów Naukowych. Deklarację programową TKN podpisały 54 osoby, w tym 12 członków i pracowników PAN[71].

Aktywność opozycyjna uczonych związanych z Akademią – chociaż ograniczona liczbowo – postawiła w trudnej sytuacji władze PZPR. Wysoki status naukowy części badaczy, oparcie środowiskowe pozostałych, a także zainteresowanie zachodniej opinii publicznej (w tym świata nauki) utrudniały partii zastosowanie bardziej zdecydowanych środków wobec naukowców-opozycjonistów. W związku z tym podjęto różne działania mające zmniejszyć możliwości wywierania przez pracowników PAN związanych z opozycją wpływu na swoje środowiska oraz ograniczyć ich kontakty z zagranicą. Jednocześnie zaostrzono kryteria polityki kadrowej. Nie zdecydowano się jednak na wyciągnięcie dalej idących konsekwencji wobec uczonych zaangażowanych w działalność opozycyjną. Z posad usuwano jedynie osoby na niskim szczeblu zawodowym, wykorzystując w tym celu rozmaite preteksty. Te ostrożne działania i tak natrafiały na opór pracowników Akademii, widoczny zwłaszcza w środowiskach humanistycznych. Zwiększanie nadzoru politycznego i różnych środków represyjnych wobec pracowników PAN wraz z pogarszającą się sytuacją gospodarczą i społeczną wywoływało coraz powszechniejsze niezadowolenie w środowisku uczonych.

Pod koniec lat siedemdziesiątych władze zaczęły przygotowywać nową ustawę o PAN, która miała dostosować Akademię do zmienionych warunków funkcjonowania i potrzeb polskiej nauki państwowej. W 1978 r. nastąpiła zmiana władz Akademii: ze względu na ukończenie 70 lat przez Włodzimierza Trzebiatowskiego stanowisko prezesa objął prof. Witold Nowacki (również członek PZPR), wiceprezesami zostali zaś Jerzy Litwiniszyn, Szczepan Pieniążek (PZPR), Jan Szczepański i Andrzej Trautman

[70] Z. Hemmerling, M. Nadolski, *Opozycja wobec rządów komunistycznych w Polsce 1956–1976*, Warszawa 1991, s. 480–483.

[71] *Kryptonim „Pegaz". Służba Bezpieczeństwa wobec Towarzystwa Kursów Naukowych 1978–1980*, wybór, wstęp i oprac. Ł. Kamiński, G. Waligóra, Warszawa 2008 r., s. 34; R. Terlecki, *Uniwersytet Latający i Towarzystwo Kursów Naukowych 1977–1981*, Kraków–Rzeszów 2000, s. 250–275.

(PZPR). Przy okazji tych wyborów chyba po raz pierwszy formalnie skodyfikowano nomenklaturę partyjną stanowisk kierowniczych w PAN, pozostawiając do decyzji BP KC PZPR funkcje prezesa i sekretarza naukowego PAN; Sekretariatu KC – wiceprezesów PAN i zastępców sekretarza naukowego, a do decyzji poszczególnych sekretarzy KC – stanowiska sekretarzy wydziałów PAN i prezesów oddziałów PAN[72]. Etaty zastępców sekretarzy wydziałów PAN, dyrektorów instytutów i biur Akademii oraz I sekretarza KZ PZPR PAN pozostawały w gestii WNiO KC PZPR.

Jeśli koniec ósmej dekady XX w. charakteryzował się narastaniem krytycznych opinii o sytuacji w kraju i Akademii w środowiskach jej pracowników, to erupcja tych nastrojów nastąpiła po wybuchu strajków na Wybrzeżu w sierpniu 1980 r. Kierownictwo PAN próbowało zająć stanowisko wobec zachodzących wydarzeń, czego nie zdołano jednak uczynić do momentu podpisania porozumień w Szczecinie, Gdańsku i Jastrzębiu[73]. Powstanie „Solidarności" w sposób zasadniczy zmieniło sytuację także w PAN. Pod presją pracowników nastąpiła częściowa demokratyzacja Akademii, o której dyskutowano podczas obrad LIII Sesji Zgromadzenia Ogólnego PAN 23 października 1980 r.[74] Ustalono na niej m.in. określenie liczby wybieralnych członków prezydium na 20 osób oraz wystąpiono do premiera o wyrażenie zgody na przedstawienie mu przez Zgromadzenie Ogólne kandydatów na stanowisko sekretarza naukowego, jego zastępców i sekretarzy wydziałów[75]. Demokratyzacji Akademii służył także fakt, że w 1980 r. kończyła się kadencja jej władz. W przeprowadzonych 12 grudnia 1980 r. na podstawie nowego demokratycznego regulaminu wyborach na prezesa Akademii wybrano wybitnego mediewistę, prof. Aleksandra Gieysztora z UW. Osoba nowego prezesa była kompromisem, ponieważ Gieysztora, mającego duży autorytet naukowy i osobisty, postrzegano powszechnie jako osobę niezależną od władz, zarazem jednak był człowiekiem koncyliacyjnym, zdającym sobie sprawę z konieczności znalezienia *modus vivendi* między władzami PRL a oczekiwaniami środowisk naukowych. Jako były żołnierz AK i Zrzeszenia „Wolność i Niezawisłość" dobrze zdawał sobie sprawę z geopolitycznych uwarunkowań sytuacji Polski. Oprócz Gieysztora do ścisłego kierownictwa wybrano również wiceprezesów: Jerzego Litwiniszyna, Jana Karola Kostrzewskiego, Leonarda Sosnowskiego i Macieja Wiewiórowskiego, a sekretarzem naukowym został zaakceptowany przez władze Zdzisław Kaczmarek. Jedną z pierwszych decyzji nowych władz Akademii było podjęcie prac nad ustawą o PAN (projekt przygotowany przez powołaną w tym celu komisję został przekreślony przez wprowadzenie stanu wojennego 13 grudnia 1981 r.).

Powstanie NSZZ „Solidarność" i kryzys polityczny, w jakim znalazła się PZPR, spowodowały znaczne zmiany w systemie nadzoru politycznego nad nauką. Jaremę Maciszewskiego zastąpił z dniem 31 marca 1981 r. inny historyk, a do tego czasu I sekretarz KZ PZPR w PAN, Eugeniusz Duraczyński. Kontrola nad Akademią znacznie

---

[72] Zob. dokument nr 212.

[73] Zob. wstęp do pierwszego tomu niniejszej publikacji: *Spętana Akademia. Polska Akademia Nauk w dokumentach władz PRL*, t. 1: *Materiały Służby Bezpieczeństwa (1967–1987)*, wybór, wstęp i oprac. P. Pleskot, T.P. Rutkowski, Warszawa 2009, s. 22.

[74] Tekst tego referatu opublikowano w: „Nauka Polska" 1981, nr 1–2, s. 3–28.

[75] *Nauka polska i Polska Akademia Nauk na drogach odnowy (LIII Sesja Zgromadzenia Ogólnego PAN, Warszawa, 23 października 1980 r.)*, „Nauka Polska" 1981, nr 1–2, s. 157.

osłabła nie tylko ze względu na nowe władze PAN i nacisk jej pracowników, lecz także z powodu fermentu wewnątrz organizacji partyjnych jednostek organizacyjnych PAN i samego KZ PZPR przy PAN, będących jednym z głównych ogniw nadzoru politycznego nad Akademią. Pod naciskiem mas członkowskich KZ PZPR mocno zaangażował się w proces reformy PZPR, czego przykładem były m.in. uchwały podjęte przezeń jesienią 1980 r.[76] Nienaruszony pozostał jednak aparat urzędniczy Akademii i pion sekretarza naukowego, którego personel, zawdzięczający karierę i pozycję PZPR, charakteryzowało silne upartyjnienie. Do najistotniejszych zmian w Akademii i nauce polskiej w tym okresie poza wprowadzeniem demokratycznych zasad wyboru władz i rad naukowych placówek, należało zlikwidowanie ograniczeń w wyjazdach zagranicznych oraz odblokowanie zatrzymanych z przyczyn politycznych awansów naukowych. Okres posierpniowy zaowocował w PAN, podobnie jak w całej Polsce, znacznym ożywieniem politycznym i nadziejami na zmianę stosunków panujących w Akademii. Oznaczał także ogromne osłabienie pozycji PZPR w PAN, zarówno z powodu odchodzenia z niej członków, jak i upadku autorytetu wśród pracowników.

Wprowadzenie stanu wojennego przerwało proces reformy PAN, w dużym stopniu ograniczyło też jej statutową działalność. Internowanych zostało 17 pracowników Akademii oraz jeden członek rzeczywisty PAN – Władysław Kunicki-Goldfinger[77]. Nadzór nad Akademią objął komisarz wojskowy gen. prof. Rudolf Dzipanow. Zawieszono działalność organów kolegialnych PAN, rzeczywistą władzę w Akademii przejął zaś sekretarz naukowy Zdzisław Kaczmarek, który powołał urzędujące permanentnie kierownictwo Sekretariatu Naukowego i administracji PAN[78]. Zawieszono wydawanie czasopism naukowych oraz działalność nadzorowanych przez Akademię towarzystw naukowych.

Posunięcia ekipy gen. Wojciecha Jaruzelskiego spotkały się ze sprzeciwem znacznej grupy pracowników Akademii, w tym członków PZPR, z których część złożyła legitymacje partyjne[79]. Niemniej od początków 1982 r. trwały próby przywracania kontroli partyjnej nad Akademią. Nadzór nad jej działalnością odbywał się w pięciokącie: Sekretariat Naukowy – WNiO KC PZPR – WNiO KW PZPR – komisarz wojskowy – SB, z których najważniejsze okazały się dwie pierwsze instytucje. Radykalne tendencje do przeprowadzenia czystki w Akademii, płynące z KW PZPR oraz od komisarzy wojskowych i SB, nie zostały wprowadzone w życie[80]. Po dość krótkim okresie, kiedy ważną rolę w polityce wobec nauki odgrywali komisarze wojskowi i aparat bezpieczeństwa, została ostatecznie przywrócona kierownicza rola WNiO KC PZPR. Jego kierownikiem pozostawał do listopada 1983 r. Eugeniusz Duraczyński, po jego nagłej dymisji stanowisko to objął Alfred Stroka, a od 18 lutego 1984 r. prof. Bronisław Ratuś[81].

W grudniu 1985 r. na miejsce WNiO powołano Wydział Nauki, Oświaty i Postępu Technicznego, którego kierownikiem został Bogusław Kędzia. W 1989 r. WNOiPT

[76] Zob. dokumenty nr 223, 225, 230 i 231.
[77] Por. wstęp do pierwszego tomu niniejszej publikacji, s. 24.
[78] *Polska Akademia Nauk 1952–2002*..., s. 148–149.
[79] Zob. dokumenty nr 239 i 245.
[80] Por. T.P. Rutkowski, *Władze PRL wobec Polskiej Akademii Nauk w latach 1982–1984* [w:] *Naukowcy władzy, władza naukowcom. Studia*, red. P. Franaszek, Warszawa 2010, s. 273–277.
[81] W. Janowski, A. Kochański, *Informator*..., s. 121.

przekształcono w Wydział-Sekretariat Komisji Nauki i Oświaty KC, kierowany nadal przez Bogusława Kędzię. Nadzór na WNiO (WNPiPT) KC PZPR sprawowali kolejno sekretarze KC: Hieronim Kubiak (listopad 1981 – listopad 1982 r.), Józef Czyrek (listopad 1982 – lipiec 1986 r.), Tadeusz Porębski (lipiec 1986 – czerwiec 1988 r.), Marian Orzechowski (czerwiec 1988 – sierpień 1989 r.) oraz Sławomir Wiatr (sierpień 1989 – styczeń 1990 r.). Odtworzona w 1981 r. Komisja Nauki i Oświaty KC PZPR pełniła funkcję opiniodawczą. Zajmowała się m.in. analizą sytuacji w nauce, projektami zmian w jej organizacji oraz oceną pozycji PZPR w nauce[82].

Podstawowym działaniem podjętym przez władze w pierwszym okresie po stanie wojennym był przegląd kadry kierowniczej PAN, którego skutkiem było zwolnienie ze stanowisk 12 dyrektorów (16 proc. ogółu). Przeglądowi poddano również aparat administracyjny PAN, w tym wypadku wnioskowano o zwolnienie około 10 proc. kadry, stwierdzono bowiem, że wyniki przeglądu wskazują na „dominację postaw prorządowych i prospołecznych"[83]. Problemy z utrzymaniem kontroli politycznej środowisk naukowych spowodowały, że w różnych ośrodkach władzy zaczęły powstawać projekty kolejnej zmiany ustawy o PAN, zmierzające w kierunku oddzielenia części korporacyjnej PAN (Zgromadzenia Ogólnego i wydziałów) od części naukowo-badawczej. Pomysł taki sformułowała Grupa Robocza ds. PAN, powstała w ramach Zespołu Szkół Wyższych i PAN Komisji Nauki Oświaty i Wychowania Komitetu Warszawskiego PZPR. Na jej czele stał gen. prof. Tadeusz Walichnowski, rektor Akademii Spraw Wewnętrznych. Wypracowana przez zespół koncepcja zmiany organizacji PAN, wsparta przez SB, nie spotkała się z uznaniem WNiO KC i kierownictwa PZPR, w związku z czym została ostatecznie zarzucona w końcu 1982 r.[84] To kolejny fakt świadczący o rozbieżnościach w podejściu do problematyki PAN, zaistniałych między instytucjami partyjnymi a jednostkami MSW. W tym skomplikowanym kontekście podjętych wówczas prac nad przygotowaniem nowej ustawy o PAN (paralelnych do uchwalonej w 1985 r. nowej ustawy o szkolnictwie wyższym) zaniechano w 1983 r. ze względu na opór znacznej części środowiska naukowego, skupiającej także członków PZPR[85].

W tej sytuacji podstawowym kierunkiem polityki władz pozostały zmiany w sferze obsady personalnej Akademii. Po ograniczonych czystkach kadrowych przeprowadzonych w 1982 r. w następnym roku podjęto działania związane z wyborami członków PAN i jej prezydium. Według władz PZPR (a także SB) kluczem do przywrócenia pełni kontroli nad Akademią było usunięcie Aleksandra Gieysztora ze stanowiska prezesa PAN oraz osłabienie wpływów opozycyjnie nastawionych członków prezydium. W celu uzyskania pożądanego składu prezydium władze PZPR i organy SB przystąpiły do różnorodnych działań mających skłonić członków PAN do głosowania zgodnie z oczekiwaniami władz. Wymuszono także na prof. Gieysztorze decyzję o niekandydowaniu ponownie na stanowisko prezesa PAN. Kandydatem władz PZPR do sprawowania tej funkcji został prof. Leonard Sosnowski, fizyk z UW, członek PZPR. Wokół wyborów prezesa PAN doszło do silnych sporów wewnątrz Zgromadzenia Ogólnego. Swoje

[82] Zob. dokument nr 270.
[83] T.P. Rutkowski, *Władze PRL wobec Polskiej Akademii Nauk…*, s. 272–273.
[84] Zob. dokumenty nr 250 i 253.
[85] T.P. Rutkowski, *Władze PRL…*, s. 288.

kandydatury wycofali Gieysztor, a także Jan Karol Kostrzewski i Gerard Labuda. W związku z tym kandydatura Leonarda Sosnowskiego została potraktowana przez ZO PAN jako narzucona przez władze, co spowodowało, że kandydat ten nie uzyskał w głosowaniu wymaganej liczby ⅔ głosów[86].

Nauczony tą porażką, WNiO przed następną turą wyborów podjął rozliczne działania w celu doprowadzenia do wyboru kandydata właściwego z punktu widzenia władz. Ostatecznie postawiono na bezpartyjnego, ale całkowicie uległego PZPR prof. Jana Karola Kostrzewskiego. Tym razem spośród czterech kandydatów (Kostrzewski, Jerzy Litwiniszyn, Maciej Nałęcz i Leonard Sosnowski) ZO wybrało w trzeciej turze prof. Kostrzewskiego. Na wiceprezesów wybrano Gerarda Labudę, Jerzego Litwiniszyna, Władysława Markiewicza i Kazimierza Urbanika. W składzie prezydium pozostali członkowie PAN krytycznie oceniający politykę PZPR (m.in. Mieczysław Chorąży, Wacław Gajewski, Janusz Haman, Alfred Jahn, Aleksander Gieysztor). Wybór Jana Karola Kostrzewskiego oznaczał jednak przywrócenie większej kontroli władz nad kierownictwem Akademii[87]. 16 stycznia 1984 r. sekretarz naukowy wydał zarządzenie regulujące zasady wyłaniania rad naukowych w kadencji 1984–1986. Zakładało ono powoływanie członków rad przez sekretarza naukowego PAN[88].

Stabilizację nadzoru politycznego nad Akademią potwierdziły wybory władz na kadencję 1987–1989. Prezesem PAN pozostał Kostrzewski, nie zmienili się także wiceprezesi oraz sekretarz naukowy (w 1988 r. Zdzisława Kaczmarka zastąpił na tym stanowisku Roman Ney)[89]. Skutkiem takiej sytuacji w latach osiemdziesiątych były m.in. dalsze zmiany kadrowe w PAN i idące za nimi zwolnienia działaczy opozycji z pracy w Akademii: w 1985 r. z Instytutu Badań Literackich zwolniono Tomasza Burka, a z IH PAN doc. Bronisława Geremka, co wywołało silne protesty nie tylko w Polsce, ale i na Zachodzie[90].

Należy podkreślić, że okres „Solidarności", brutalnie przerwany wprowadzeniem stanu wojennego, w istotny sposób zmienił możliwości prowadzenia polityki PZPR wobec PAN. Wynikało to z co najmniej niechętnych wobec PZPR nastrojów pracowników naukowych, a także z ilościowego i jakościowego osłabienia struktur partii w PAN w związku z odejściem znacznej części członków, w tym pełniących ważne funkcje w samej Akademii oraz w aparacie partyjnym PAN. Nawet wśród tych uczonych, którzy formalnie nie zerwali z PZPR, brakowało wiary i zapału do realizacji wytycznych partii i narażania się na negatywną ocenę środowiska. Dlatego działania władz wobec Akademii mogły opierać się tylko na aparacie administracyjnym i stosunkowo niewielkiej liczbie uczonych całkowicie oddanych władzy. Mimo to udało się władzom stworzyć warunki do kierowania Akademią, wykorzystując ogólne zniechęcenie i ambicje

[86] *Ibidem*, s. 284–286.
[87] *Ibidem*, s. 288–289.
[88] *Polska Akademia Nauk 1952–2002…*, s. 162.
[89] *Ibidem*, s. 180.
[90] P. Pleskot, *Intelektualni sąsiedzi…*, s. 195, zob. też np. Centre des Archives Contemporaines (Fontainebleau), Stosunki międzynarodowe, Dossier „Polska", 2000 0071, art. 13, Notatka Jacques'a Le Goffa, 10 VI 1985 r., b.p.; Archiwum MSZ, Depesze przychodzące – Waszyngton, 33/87, w. 31, Szyfrogram MSZ nr 4997/II z Waszyngtonu, 18 VI 1985 r., k. 333 (błędna paginacja); *ibidem*, Depesze przychodzące – Paryż, 19/88, w. 22, Szyfrogram nr 773/III z Paryża, 17 VII 1986 r., k. 389.

części uczonych. Odbyło się to jednak za cenę kompromisu, jakim było niepodejmowanie prób zmiany statusu prawnego PAN i ograniczony zakres represji personalnych.

Stopniowa liberalizacja polityki władz PRL, związana z pierestrojką w ZSRS, spowodowała także ożywienie nastrojów opozycyjnych wewnątrz PAN. W listopadzie 1987 r. akademicy: Henryk Barycz, Aleksander Gieysztor, Stefan Kieniewicz, Antonina Kłoskowska, Stanisław Lorentz, Henryk Markiewicz, Marian Plezia, Emanuel Rostworowski, Jan Safarewicz, Adam Schaff, Franciszek Sławski, Jan Szczepański i Stefan Żółkiewski oraz 23 pracowników placówek Wydziału I PAN podpisało niezwykle krytyczne oświadczenie w sprawie sytuacji nauk społecznych i humanistycznych w PAN[91]. Spotkało się ono ze zdecydowaną reakcją sekretarza naukowego Zdzisława Kaczmarka[92]. Podobnych wystąpień o różnym charakterze było coraz więcej[93].

Ze względu na to, że nie zachowały się archiwalia PZPR dotyczące nauki z lat 1986–1989, niemożliwe jest, przynajmniej obecnie, pełne odtworzenie polityki PZPR wobec PAN, a także polskiej nauki w tym okresie. Wydaje się jednak, że nie uległa ona znaczącej zmianie i władze nadal koncentrowały się na utrzymaniu kontroli politycznej nad administracją i kierownictwem Akademii. Ewolucyjna forma upadku ustroju komunistycznego w Polsce spowodowała, że również po 1989 r. pozostawała ona częściowo w strukturach i obsadzie personalnej ukształtowanej w latach poprzednich.

Nota edytorska

Przygotowując pierwszy tom niniejszej publikacji, autorzy zdawali sobie sprawę, że prezentowane w nim dokumenty wytworzone przez Służbę Bezpieczeństwa ukazują jedynie częściowy, jednostronny obraz polityki władz wobec PAN. Materiały PZPR (przede wszystkim Wydziału Nauki KC PZPR) oraz innych instytucji centralnych, których wybór znajduje się w tomie drugim, uzupełniają i wypełniają wątki zaznaczone w tomie pierwszym. Źródła partyjno-państwowe zawierają przecież analizy i wytyczne, co najmniej równie istotne jak dokumentacja SB, a na pewno w większym stopniu odnoszące się polityki naukowej *sensu stricto*.

W zachowanych w Archiwum Akt Nowych materiałach Wydziału Nauki i Oświaty KC oraz wyższych instancji partyjnych występują niestety znaczne luki, uniemożliwiające przedstawienie pełnego obrazu działań podejmowanych przez władze PZPR wobec polskiej nauki i PAN. Podobnie wygląda sprawa z dokumentami KZ PZPR przy PAN, znajdującymi się w Archiwum Państwowym m.st. Warszawy. Dlatego w prezentowanym wyborze akt proweniencji partyjnej zdarzają się istotne przerwy, obejmujące niekiedy kilka lat. Dotyczy to zwłaszcza okresu lat 1955–1958, połowy lat sześćdziesiątych (w tym bardzo ważnego okresu 1965–1966) oraz lat 1980–1981. Co więcej, zachowane

[91] P. Pleskot, *Intelektualni sąsiedzi…*, s. 666; zob. Archiwum Stacji Naukowej PAN w Paryżu, Materiały luźne, Varia 1987–1990, brak sygn., Stanowisko Zdzisława Kaczmarka w sprawie oświadczenia o sytuacji nauk społecznych i humanistycznych w Polskiej Akademii Nauk, 23 XI 1987 r., b.p.

[92] *Ibidem*.

[93] APAN, Wydział I, 667/10, Stenogram z przebiegu obrad plenarnego posiedzenia KNH PAN z 29 IX 1988 r., [1988 r.], b.p.

materiały kończą się na roku 1986, który przecież nie stanowi cezury w polityce PZPR wobec nauki.

Mimo wszystko nawet niepełny wybór dokumentów pozwala – zdaniem autorów – na poznanie podstawowych mechanizmów polityki władz PRL wobec PAN i nauki polskiej, co stwarza pole do dyskusji i dalszych badań.

Podobnie jak przy tomie pierwszym, w opracowaniu dokumentów autorzy kierowali się wytycznymi redakcji źródeł stosowanymi w wydawnictwach IPN. Zdecydowali się na zachowanie chronologicznego uporządkowania materiałów, pozwalającego na w miarę przejrzyste ukazanie ewolucji strategii peerelowskich władz względem Akademii. Konieczność dokonania wyboru źródeł siłą rzeczy implikuje pewną dozę arbitralności i ingerencji historyka w zachowaną spuściznę archiwalną. Świadomi tego ograniczenia, autorzy starali się zachować jak najlepszą reprezentatywność dobieranych dokumentów, dążąc zarazem do ukazania możliwie najszerszych i najbardziej różnorodnych aspektów opisywanej tematyki. Problem był poważny z tego względu, że materiałów partyjno-państwowych zachowało się – mimo luk – znacznie więcej niż źródeł esbeckich (co wynika też z faktu, że po prostu wytworzono ich więcej), a zatem i zadanie ich właściwej selekcji okazało się trudniejsze. Celem pozostało jednak zaprezentowanie jak najszerszej skali postaw oraz odtworzenie całej złożoności działających wtedy mechanizmów i stosowanych praktyk przy jednoczesnej niemożności opublikowania całości zachowanego zbioru. Ważnym kryterium doboru dokumentów stała się także chęć komplementarnego uzupełnienia wyboru dokonanego w tomie pierwszym.

Autorzy starali się opatrzyć komentarzem merytorycznym nazwiska wszystkich występujących w materiałach badaczy i uczonych (zasadniczo od stopnia doktora), o których informacje udało się zdobyć, a ponadto w podstawowym stopniu odtworzyć przebieg kariery działaczy PZPR pojawiających się w prezentowanych dokumentach. Nie zawsze udało się zebrać pewne i wyczerpujące dane, m.in. z powodu nieścisłości i różnic w opracowaniach (zwłaszcza dotyczących datowania). W wypadku drugorzędnych urzędników, polityków i – niestety – niektórych mniej znanych czy młodszych badaczy (z PAN lub z zagranicy) zadowalające odtworzenie elementów biograficznych okazało się niemożliwe. Na szczęście przypadki takie nie zdarzają się często. Szczególnie trudno było ustalić przynależność partyjną części uczonych, zarówno z racji stanu archiwów po byłej PZPR, jak i częstego pomijania danych na ten temat przez samych zainteresowanych, a w związku z tym przez niektóre opracowania, mające zazwyczaj charakter laudacyjny. Problemy stwarzało też odtworzenie drogi naukowej poszczególnych osób, chociażby z racji zmieniających się przepisów w różnych okresach PRL (np. w kwestii tytułów naukowych i nazewnictwa uczelni).

Dodatkową trudność, mniej dokuczliwą w tomie pierwszym, sprawiła znacznie większa liczba przypisów merytorycznych, wynikająca z większej objętości wydawnictwa i szerszego zakresu chronologicznego. W tomie tym znalazło się blisko dwa razy więcej nazwisk niż w poprzednim. Spowodowało to konieczność ograniczania biogramów do niezbędnego minimum: profesorskiej kariery naukowej, najważniejszych miejsc zatrudnienia, funkcji w PAN i powojennego zaangażowania politycznego. Potrzeba oszczędności miejsca nie pozwoliła rozbudować biogramów o ważne, ale niezwiązane z tematem wątki wojenne i wchodzić w niuanse biograficzne. Przypisy mają pomóc w podstawowym, encyklopedycznym zdefiniowaniu danego uczonego, a nie ukazaniu jego pełnego

życiorysu. Prawidłowość ta dotyczy również przypisów rzeczowych, w możliwie skrótowy sposób objaśniających pojawiające się w dokumentach instytucje, zjawiska czy nawiązania do wydarzeń politycznych. Dla przejrzystości tekstu postanowiono także umieścić te odwołania, które pojawiły się w tomie pierwszym.

Autorzy pragną podziękować prof. Andrzejowi Chojnowskiemu za wnikliwą recenzję, a redaktorkom książki – Beacie Bińko oraz dr Dorocie Mazek – za zaangażowanie i trud poniesiony przy jej opracowywaniu.

DOKUMENTY

Nr 1

1950 kwiecień 6, Warszawa – Pismo sekretarza generalnego TNW do kierownika Wydziału Nauki i Szkolnictwa Wyższego KC PZPR wraz z załącznikiem: memoriałem TNW w sprawie organizacji nauki polskiej

Societas Scientiarum Varsaviensis
Towarzystwo Naukowe Warszawskie[1]
Warszawa, Pałac Staszica, Nowy Świat 72
L.dz. 510/50

Warszawa, dnia 6 IV 1950 r.

Ob.
Minister Kazimierz Petrusewicz[2]
w m[iejscu], ul. Konopczyńskiego 5/7

W załączeniu pozwalam sobie przesłać odpis memoriału, skierowanego do Ministerstwa Oświaty, w sprawie organizacji nauki polskiej.

Łączę wyrazy prawdziwego poważania,

Sekretarz generalny[a]
(prof. dr K[azimierz] Michałowski[3])

Zał[ącznik]

Odpis

L.dz. 392/50

16 III 1950 r.

Do Ministerstwa Oświaty
w miejscu

W związku z pracami przygotowawczymi do Kongresu Nauki i zamierzoną reorganizacją struktury nauki w Polsce Towarzystwo Naukowe Warszawskie przedstawia tezy dotyczące utworzenia Polskiej Akademii Nauk, opracowane przez specjalnie do tego celu powołaną komisję i przyjęte przez Zarząd TNW na posiedzeniu dnia 14 marca 1950 r.

---

[a] *Poniżej odręczny podpis*.

[1] Towarzystwo Naukowe Warszawskie – stowarzyszenie naukowe założone w 1907 r. w Warszawie. W jego skład wchodziły początkowo 3 wydziały, od 1928 r. – 4, a od 1930 r. – 5 wydziałów. TNW było największą w zaborze rosyjskim, a w niepodległej Polsce drugą co do wielkości (po PAU) polską instytucją naukową. Zawieszone w czasie wojny przez Niemców, Towarzystwo wznowiło działalność w 1945 r. pod kierownictwem Wacława Sierpińskiego, wybranego w 1931 r. na prezesa. W 1951 r. pod naciskiem władz TNW się rozwiązało, a jego majątek przejęła utworzona wówczas PAN. Zostało reaktywowane w 1981 r.

[2] Kazimierz Petrusewicz (1906–1982) – biolog, ekolog, prof. nadzwyczajny od 1949 r., pracownik naukowy USB (1931–1939), UW (1949–1969), kierownik Zakładu Ekologii, następnie Instytutu Ekologii PAN w Dziekanowie Leśnym (1956–1973). Członek rzeczywisty PAN od 1952 r., sekretarz Wydziału Nauk Biologicznych PAN (1952–1956, 1962–1968). Podsekretarz stanu w Ministerstwie Aprowizacji (1944–1945), Ministerstwie Żeglugi (1945–1949), kierownik Wydziału Nauki i Szkolnictwa Wyższego KC PZPR (1949–1952). Członek KPP (1934–1938), PPR/PZPR (1944–1982). W okresie stalinowskim propagator łysenkizmu.

[3] Kazimierz Michałowski (1901–1981) – archeolog śródziemnomorski, egiptolog, prof. nadzwyczajny od 1933 r., prof. zwyczajny od 1939 r., pracownik naukowy UJK (1924–1930), UW (1930–1939, 1945–1973), kierownik Galerii Sztuki Starożytnej (1938–1981) i zastępca dyrektora Muzeum Narodowego w Warszawie (1945–1981), kierownik Zakładu Archeologii Śródziemnomorskiej PAN (1956–1981). Członek rzeczywisty PAN od 1952 r., członek Prezydium PAN (1952–1980), sekretarz generalny TNW (1949–1952).

Zmienione formy ustrojowe państwa polskiego oraz niepomiernie zwiększone w dobie obecnej powiązania nauki z państwem wymagają nowych form organizacyjnych nauki w Polsce Ludowej.

Wychodząc z powyższego założenia, Towarzystwo Naukowe Warszawskie wyraża głębokie przeświadczenie, że winna być powołana do życia w czasie możliwie bliskim Polska Akademia Nauk jako naczelna instytucja naukowa, kierująca całokształtem organizacji nauki w Polsce.

Akademia Nauk winna mieć charakter Akademii **roboczej**, podobnie jak Akademia Nauk w Związku Radzieckim, nie zaś charakter rejestracyjny[b], jak to na ogół ma miejsce na Zachodzie.

Naczelne zadania Akademii Nauk są następujące:

I. Nauka w służbie Państwa. Należyte zorganizowanie udziału nauki w rozwiązywaniu zagadnień ważnych dla państwa i gospodarki państwowej. Wykonywanie w zakresie nauki zamówień państwowych i społecznych.

II. Prowadzenie badań naukowych we własnych pracowniach i ogólne kierownictwo organizacją nauki w Polsce. Planowanie badań naukowych. Udział w kreowaniu nowych placówek naukowych i w reorganizowaniu istniejących. Organizowanie pracy zespołowej i indywidualnej w instytutach i zakładach podlegających akademii oraz koordynacja pracy w zakresie innych placówek, w szczególności w zakresie towarzystw naukowych specjalnych, zakładów uczelnianych i instytutów badawczych niepodlegających akademii. Koordynacja i kontrola wydawnictw naukowych. Opiniowanie budżetu nauki. Opracowywanie materiałów dla kongresu nauki i realizowanie jego uchwał.

III. Reprezentacja nauki polskiej wobec kraju i zagranicy.

Ponadto Akademia Nauk pełniłaby rolę **usługową** wobec nauki przez prowadzenie drukarń naukowych, pieczę nad zaopatrzeniem nauki w niezbędną aparaturę, książki i inne pomoce naukowe, przez należyte zorganizowanie wymiany i sprzedaży publikacji naukowych polskich, przez zorganizowanie domów wypoczynkowych, „domów uczonych" i inne formy opieki nad pracownikami nauki.

Akademia Nauk winna być bezpośrednio podporządkowana prezesowi Rady Ministrów.

Akademia, na której czele stoi: 1) Zebranie Ogólne członków zwyczajnych, 2) Zarząd, 3) Prezydium, składałoby się z następujących wydziałów:

I. Wydział Filologiczny,
II. Wydział Historyczny,
III. Wydział Filozoficzno-Społeczny,
IV. Wydział Matematyczno-Fizyczno-Chemiczny,
V. Wydział Nauk o Ziemi,
VI. Wydział Biologiczno-Rolniczy,
VII. Wydział Lekarski,
VIII. Wydział Techniczny.

Działalność naukowa wydziału oparta byłaby na własnych placówkach naukowych, zaś działalność organizacyjna – na komitetach naukowych, reprezentujących poszczególne gałęzie nauki ([z]ob. załącznik).

[b] *W oryginale* rejestrujący.

Komitet Naukowy, złożony z 10–16 członków, w tej liczbie z członków akademii danej specjalności oraz przedstawicieli zainteresowanych instytucji podlegających akademii lub od niej niezależnych (towarzystwa naukowego specjalnego, instytutów badawczych, zakładów uczelnianych itp.), byłby organem wykonawczym akademii w zakresie zadań powyżej sformułowanych i stanowiłby naczelny organ planujący i koordynujący danej gałęzi wiedzy[c].

Opracowany przez komitety naukowe ogólny plan badań naukowych podlegałby zatwierdzeniu przez Ogólne Zebranie Akademii.

Referaty i komunikaty, zgłaszane do akademii, kierowane byłyby przez sekretarzy wydziałów bądź na plenarne posiedzenie wydziału, bądź na posiedzenie Komitetu Naukowego w zależności od charakteru referatu.

Komitety mogą dzielić się na sekcje według ściślejszej specjalności.

W głównych ośrodkach naukowych – poza Warszawą – akademia posiadać będzie filie, powołane zarówno do prowadzenia działalności naukowej związanej z terenem, jak i do wykonywania zadań powierzonych przez centralę.

Każdy z wydziałów liczyłby ok. 20 członków zwyczajnych, tyluż członków korespondentów i ok. 10 członków zagranicznych. Akademia w całości składałaby się więc z ok. 160 członków zwyczajnych, 160 członków korespondentów i ok. 80 członków zagranicznych. Ponadto w skład personelu naukowego akademii wchodziliby pracownicy naukowi instytutów, zakładów, komisji itp. podlegających akademii.

Uwaga 1. Zarówno ilość proponowanych wydziałów, jak i komitetów może ulec zmianom przy szczegółowym opracowaniu projektu statutu. Np. proponowany Wydział VI Nauk Biologiczno-Rolniczych mógłby zostać podzielony na dwa samodzielne wydziały: a) Nauk Biologicznych i b) Nauk Rolniczych. Za utrzymaniem jedności Wydziału VI przemawia tendencja do powiązania teorii z praktyką. Również ilość komitetów naukowych na Wydziale VIII Nauk Technicznych, jak również ew[entualny] podział Wydziału VIII na dwa wydziały pozostaje sprawą otwartą.

Uwaga 2. Dla zapewnienia stałego napływu sił naukowych należałoby przyjąć zasadę, aby członek po przekroczeniu granicy wieku, zatrzymując wszystkie prawa, nie wchodził do statutowej liczby członków danej kategorii[d].

Uwaga 3. Projekt powyższy nie przesądza sprawy podporządkowania Akademii Nauk istniejących obecnie państwowych instytutów naukowo-badawczych. Aczkolwiek dalszy rozwój nauki nakaże, jak można przypuszczać, ściślejsze powiązanie tych instytutów z akademią, to jednak zmiana w chwili obecnej ich podstaw formalnoprawnych i reorganizacja związana z ich wcieleniem do akademii spowodować mogłaby w niektórych wypadkach poważne trudności dla ich należytego funkcjonowania.

Dodać należy, że gdyby nawet istniejące instytuty wcielone zostały do akademii, to nie mogłyby stanowić w chwili obecnej wystarczającej bazy dla działalności naukowej akademii. W odróżnieniu bowiem od Związku Radzieckiego w wielu podstawowych gałęziach nauki instytutów takich nie posiadamy i nie wydaje się rzeczą możliwą racjonalne ich organizowanie w niedługim czasie. Wydaje się przeto bardziej celowe nadanie

---

[c] *Wzdłuż akapitu na lewym marginesie odręczna pionowa kreska i znak zapytania.*

[d] *Wzdłuż akapitu na lewym marginesie odręczna pionowa kreska.*

strukturze akademii charakteru ewolucyjnego, pozwalającego na stopniowe wchłanianie istniejących instytutów oraz na tworzenie, w miarę możliwości, instytutów nowych.

Z tych względów projekt niniejszy przewiduje oparcie Akademii Nauk o komitety naukowe. Daje to możność powołania w możliwie bliskim czasie Akademii Nauk o jednolitej strukturze i zdolnej do wykonywania zadań powyżej sformułowanych.

Zał[ącznik]

Sekretarz generalny
prof. dr K[azimierz] Michałowski

Prezes
prof. dr W[acław] Sierpiński[4]

KM/ms.

Schemat organizacyjny PAN

Zebranie Ogólne

Instytut Naukoznawczy

Zarząd Prezydium

Wydział Usługowy – Kasa im. Mianowskiego[5]
Biuro

Wydziały

I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.
Filolog[iczny]	Histor[yczny]	Filoz[oficzno]-Społ[eczny]	Mat[ematyczno]-Fiz[yczno]-Chem[iczny]	o Ziemi	Biol[ogiczno]-Roln[iczy\	Lekarski	Techniczny

Komitety Naukowe

1. Języka i Literatury Polskiej	1. Kultury Materialnej i Historii Sztuki	1. Filozoficzno-Socjologiczny (wraz z pedagogiką)	1. Matematyczny	1. Geologiczny	1. Agrotechniczny (roln.)	1. Podstawowych nauk lekarskich	1. Nauk Budowlanych

[4] Wacław Sierpiński (1881–1969) – matematyk, prof. nadzwyczajny od 1910 r., prof. zwyczajny od 1919 r. Wykładowca na Uniwersytecie Lwowskim (1908–1918), UW (1919–1962), pracownik Państwowego Instytutu Matematycznego w Warszawie, następnie Instytutu Matematycznego PAN (1948–1963). Członek korespondent AU od 1919 r., członek czynny PAU od 1921 r., członek rzeczywisty PAN od 1952 r. Wiceprezes TNW (1925–1931), prezes TNW (1931–1952), wiceprezes PAN (1952–1957), członek Prezydium PAN (1952–1968).

[5] Kasa im. Józefa Mianowskiego – organizacja społeczna założona w 1881 r., wspomagająca badania i wydawnictwa naukowe m.in. przez stypendia, nagrody, granty badawcze. W okresie II Rzeczypospolitej funkcjonowała pod nazwą Kasa im. J. Mianowskiego – Instytut Popierania Nauki. Po 1945 r., mimo znacznego ograniczenia środków, skupiła się na podstawowej pomocy finansowej dla instytucji naukowych, napotykając coraz większe przeszkody ze strony władz. 3 III 1951 r. została włączona do TNW, a 31 XII 1952 r. zlikwidowana wraz z TNW. Nieudaną próbę reaktywacji Kasy podjęto w początkach 1957 r. Ostatecznie została ponownie uruchomiona w 1991 r. pod nazwą Kasa im. J. Mianowskiego – Fundacja Popierania Nauki.

2. Filologii Nowożytnej Obcej	2. Historyczny	2. Prawniczy	2. Fizyczny (wraz z astronomią)	2. Geograficzny	2. Botaniczny	2. Kliniczny	2. Nauk Mechanicznych
3. Filologii i Kultury Starożytnej i Orientalistyki	3. Ludoznawstwa	3. Ekonomiczny	3. Chemiczny	3. Geodezyjny	3. Leśny	3. Higieny, chorób społecznych, profilaktyczny	3. Nauk Elektronicznych
					4. Zoologiczny (wraz z antropologią)		4. Nauk Technologicznych
					5. Zootechniczny		

Źródło: AAN, PZPR, 237/XVI–41, k. 9–13, mps.

Nr 2

1950 październik 19, Warszawa – Notatka Prezydium Komitetu Wykonawczego I Kongresu Nauki Polskiej w sprawie charakteru i zadań PAN

Prezydium Komitetu Wykonawczego[a]
I Kongresu Nauki Polskiej[1]

Notatka w sprawie charakteru i zadań Polskiej Akademii Nauk[b]

Na obecnym etapie socjalistycznego budownictwa w Polsce rozwój naszej nauki, jej formy organizacyjne muszą być ściśle powiązane z zadaniami sześcioletniego planu[2].

Dotyczy to zarówno:

dyscyplin, które mają bezpośrednie, praktyczne znaczenie dla rozwoju planu, winny zagwarantować postęp techniczny i organizacyjny we wszystkich gałęziach gospodarki narodowej;

jak też i takich, które, nie mając bezpośrednio produkcyjnego znaczenia, winny przyczynić się do wzrostu świadomości i bojowości politycznej klasy robotniczej, do podnoszenia poziomu dojrzałości ideologicznej narodu oraz do pogłębiania rewolucji kulturalnej w Polsce.

Ustawa o sześcioletnim planie *expressis verbis* podkreśla wielokrotnie rolę i olbrzymie znaczenie rozwoju nauki dla zbudowania podstaw socjalizmu. Zakłada konieczność stworzenia „warunków wszechstronnego rozwoju nauki oraz prac naukowo-badawczych w oparciu o osiągnięcia przodującej nauki radzieckiej" (str. 7); postuluje, że „dla osiągnięcia wszechstronnego rozwoju nauki **stworzy się właściwe formy organizacyjne niezbędne dla sprawnego kierowania i planowania** prac naukowych, zapewni się oparcie programów naukowych i planów badań naukowych na podstawie marksizmu-leninizmu i na wykorzystaniu osiągnięć nauki radzieckiej" (str. 58).

Ustala ona konkretne wytyczne dla rozwoju niektórych instytutów naukowo-badawczych i dyscyplin naukowych, jak rolniczych (str. 47), technicznych, geologicznych (str. 16).

W stosunku do tych zadań obecny stan nauki polskiej jest poważnie opóźniony mimo pewnych osiągnięć Polski Ludowej i w tej dziedzinie, mimo nasilającej się walki o nową, powiązaną z procesami rozwojowymi narodu naukę.

---

[a] *Z prawej strony odręczny dopisek* 21 X-50, 451/-50. *Poniżej odręczny dopisek* T[owarzyszka] Zemankowa. Do omówienia.

[b] *Poniżej odręcznie dodana data* 19 X *i nieczytelny podpis*.

[1] I Kongres Nauki Polskiej odbył się w dniach 29 VI – 2 VII 1951 r. w Warszawie. Jego podstawowym celem było zorganizowanie nauki polskiej na wzór sowiecki oraz powołanie Polskiej Akademii Nauk. Prace przygotowawcze prowadził Komitet Wykonawczy I Kongresu Nauki Polskiej, działający od 17 III 1950 r. Na czele Prezydium komitetu stał prof. Jan Dembowski.

[2] Plan sześcioletni – plan gospodarczy na lata 1950–1955 przyjęty ustawą Sejmu Ustawodawczego 21 VII 1950 r., zob. DzURP 1950, nr 37, poz. 344.

I tak prowadzą już prace powołane do życia instytuty naukowo-badawcze w liczbie ponad sześćdziesięciu[c] w dziedzinie nauk technicznych, matematyczno-fizycznych, rolniczych, biologicznych, lekarskich, humanistycznych.

Instytuty techniczne i rolnicze coraz lepiej włączają się w planową działalność właściwych resortów gospodarczych.

W ciągu ostatnich lat kilkudziesięciu[d] uczonych otrzymało nagrody ludowego państwa za wyniki prac naukowo-badawczych.

Pogłębia się znajomość osiągnięć nauki radzieckiej i jej form organizacyjnych, zacieśniają się bezpośrednie kontakty między uczonymi naszymi a radzieckimi.

Pogłębia się proces rozwarstwiania pracowników naukowych, wśród których zachodzą poważne przeobrażenia ideologiczne, zbliżające coraz większą liczbę uczonych do Ludowej Polski.

Jednakże obok tych osiągnięć stwierdzić należy słabe nasilenie prac naukowo-badawczych i ogromną wciąż jeszcze dysproporcję między rozwojem poszczególnych dyscyplin naukowych a potrzebami społecznymi.

Można to stwierdzić zupełnie konkretnie na podstawie prac przygotowawczych do I Kongresu Nauki Polskiej zarówno na podstawie zgromadzonego olbrzymiego materiału dotyczącego prac placówek naukowo-badawczych, jak też na podstawie dyskusji prowadzonych na licznych zjazdach i konferencjach.

Niedostosowanie naszej nauki do zadań sześcioletniego planu polega między innymi na:

1. panowaniu w pracach części naukowców polskich idealistycznych, nienaukowych, ideologicznie wstecznych teorii, ewentualnie ucieczce części naukowców od aktualnej problematyki na teren abstrakcyjnego przyczynkarstwa lub ciasnego praktycyzmu oraz na zbyt powolnym tempie procesu przezwyciężania tej postawy,

2. metodologicznym zacofaniu, wynikającym często z bezkrytycznego lub wręcz hołdowniczego stosunku do nauki krajów kapitalistycznych,

3. przestarzałych, często wręcz średniowiecznych formach organizacyjnych, związanych z indywidualistyczno-prywatnym chałupniczym sposobem pracy pracowników naukowych i izolacją poszczególnych placówek i instytucji,

4. braku wzajemnego skoordynowania prac samodzielnych instytutów oraz zakładów i katedr na uczelniach wyższych, pracujących na ogół w sposób bezplanowy, doraźny, niepowiązany z procesami rozwojowymi narodu.

Scharakteryzowany tu stan rzeczy opóźnia przechodzenie naukowców do wyższych, zespołowych form pracy naukowo-badawczej, uniemożliwia ustalenie hierarchii problematyki naukowej i planowanie badań naukowych w skali ogólnokrajowej w oparciu o plan sześcioletni.

Na podstawie dotychczasowych wyników oceny sytuacji w dziedzinie nauki Prezydium Komitetu Wykonawczego Kongresu doszło do przekonania, że należy w obecnej fazie przygotowań kongresowych **przystąpić do prac przygotowawczych nad organizacją centralnej instytucji naukowej, której powstanie**:

stworzy warunki dla świadomego pobudzenia rozwoju nauki w Polsce, dla nasilenia walki o naukę opartą na marksistowsko-leninowskich podstawach, przyspieszy

[c] *W oryginale* sześćdziesiąt.
[d] *Słowo dopisane odręcznie.*

dojrzewanie ideologiczne dyscyplin szczególnie opóźnionych, umożliwi unowocześnienie organizacji życia naukowego w Polsce, planowania i kontrolę pracy naukowo-badawczej w ścisłej łączności z ludowym państwem i życiem narodu.

Prezydium Komitetu Wykonawczego Kongresu Nauki wyraża przekonanie, że należy przy szerokim udziale pracowników naukowych i przedstawicieli gospodarki narodowej już obecnie [e]podjąć prace nad opracowaniem[e] zadań, struktury organizacyjnej i zasad funkcjonowania Polskiej Akademii Nauk, **ustalić tryb prac organizacyjnych i rozpocząć ich wykonywanie równolegle do końcowego etapu przygotowań kongresowych**.

Za powołaniem Akademii Nauk na obecnym etapie rozwoju naszego życia naukowego przemawia sytuacja polityczno-ideologiczna na terenie nauki.

Poważna część uczonych widzi słabość rozwoju naszej nauki i zaczyna rozumieć jej źródła.

Niewydolność naukowo-organizacyjna PAU[3] i istniejących towarzystw ogólnonaukowych jest faktem powszechnie uznawanym.

Zarówno instytucje naukowe, jak i poszczególni uczeni wypowiadają się za koniecznością utworzenia Akademii Nauk jako centralnej „władzy" w sprawach nauki i przedstawiają własne projekty takiej instytucji.

Toteż zastąpienie dotychczasowych przestarzałych form organizacji nauki przez nowoczesne, a w szczególności powołanie jako centralnej instytucji organizacji nauki Akademii Nauk spotka się w pełnym poparciem poważnej części uczonych, a nawet zmobilizuje ich do walki ideologicznej, która na terenie nauki niewątpliwie skoncentruje się w tym okresie dookoła sprawy Akademii Nauk.

Przy wysuwaniu projektu utworzenia PAN Prezydium Kongresu brało również pod uwagę poważny dorobek ideologiczny i polityczny Rady Głównej oraz sekcji I Kongresu Nauki Polskiej.

Prezydium Kongresu Nauki nie czuje się powołane do opracowania we własnym zakresie struktury przyszłej akademii i całego szeregu konkretnych spraw, dotyczących zakresu jej pracy i trybu funkcjonowania.

Prezydium uznało za konieczne przedstawienie partii i rządowi następujących czterech ogólnych wytycznych, dotyczących charakteru przyszłej akademii dla uzyskania dyrektyw, które pozwolą na otwarcie szerokiej dyskusji na temat zadań, funkcji i struktury Polskiej Akademii Nauk, w wyniku to której dyskusji zostanie opracowany statut Akademii i podjęte odpowiednie kroki organizacyjne.

I. Polska Akademia Nauk ma być centralną instytucją naukowo-nadawczą.

II. Polska Akademia Nauk ma być nie tylko instytucją naukowo-badawczą, lecz również centralną instytucją planowania, organizacji, koordynacji i kontroli pracy naukowo-badawczej w Polsce.

III. Polska Akademia Nauk obejmuje na obecnym etapie swą działalnością wszystkie uprawiane w Polsce kierunki nauki.

[e–e] *Fragment odręcznie podkreślony. Na lewym marginesie odręczny dopisek* styl!

[3] Polska Akademia Umiejętności (PAU) – instytucja naukowa założona w 1872 r. w Krakowie na bazie Towarzystwa Naukowego Krakowskiego, jako Akademia Umiejętności. W 1919 r. została przemianowana na PAU. Jej faktyczne rozwiązanie nastąpiło w 1952 r., kiedy majątek PAU przejęła PAN. Formalnie istniała do 1957 r. Reaktywowana w 1989 r.

IV. Akademia Nauk nie może być instytucją kierowaną przez samych naukowców, na obecnym etapie należy zapewnić decydujący wpływ państwa na sprawy planowania i organizacji nauki.

Ad I. Polska Akademia Nauk ma prowadzić i organizować badania naukowe na terenie własnych instytutów i zakładów za pośrednictwem wydziałów, które stanowić winny podstawową jednostkę organizacyjną Akademii.

Ustalenie ilości wydziałów, ich struktury, zasad funkcjonowania, kolejności powoływania – może być dokonane na podstawie wspomnianej dyskusji, na tej też drodze winna być rozstrzygnięta sprawa przynależności do akademii instytutów już istniejących i powoływania nowych.

Ad II. Akademia Nauk w oparciu o dyrektywy rządu i materiał zebrany przez własne, odpowiednie komórki opracowuje okresowy plan badań dla całego kraju i poprzez PKPG[4]. przedkłada go rządowi. PKPG włącza plan badań do planu narodowego.

W wypadku powstania istotnych rozbieżności między akademią a PKPG rozstrzyga Rada Ministrów.

Akademia Nauk kontroluje realizację całości planu nauki, a bezpośrednio odpowiada za wykonanie części planu przypadającej na instytuty i zakłady własne akademii.

Za takim ustawieniem Akademii Nauk, oprócz argumentów uzasadniających konieczność powołania do życia centralnej instytucji planowania nauki, przemawiają trzy dalsze argumenty:

1. Organy planowania gospodarczego nie mogą we własnym zakresie podjąć się efektywnego rozwiązywania problemów planowania w nauce, wymagającego obok znajomości potrzeb państwa gruntownej znajomości problemów naukowych i potrzeb wynikających z rozwoju nauki.

2. Planowaniem, organizowaniem i kontrolą badań naukowych powinna zajmować się instytucja naukowa z uwzględnieniem warunków, o których będzie mowa w tezie IV.

3. Koniecznym jest otworzenie silnego centrum jednolitego oddziaływania ideologicznego na wszystkie ośrodki pracy naukowej.

Ad III. Za włączeniem na obecnym etapie do jednej akademii wszystkich dyscyplin naukowych przemawia:

1. konieczność skupienia szczupłych, rozproszonych kadr naukowych,

2. fakt szybszego dojrzewania ideologicznego i metodologicznego dyscyplin najbardziej zacofanych w ramach organizacji wspólnej z dyscyplinami przodującymi,

3. konieczność skupienia rozproszonych naukowców marksistów i naukowców zbliżających się do marksizmu dla wzmocnienia walki o marksistowską naukę,

4. konieczność stworzenia niezbędnych warunków dla rozwiązywania zagadnień kompleksowych i wspólnych problemów granicznych dla kilku dyscyplin,

5. zagwarantowanie należytego kierunku naukowego w kształceniu młodych kadr.

---

[4] Państwowa Komisja Planowania Gospodarczego (PKPG) – centralna instytucja państwowa kierująca polityką gospodarczą Polski, istniejąca w latach 1948–1956. Jej zakres działania obejmował opracowywanie narodowych planów gospodarczych, kontrolę ich realizacji, rozdział i dystrybucję materiałów i produktów, planowanie przestrzennego zagospodarowania kraju, kształtowanie cen i taryf, koordynację pracy resortów gospodarczych. Jej przewodniczącymi byli: Hilary Minc (1948–1954), Eugeniusz Szyr (1954–1956), Stefan Jędrychowski (1956).

Ad IV. Dla pełnego powiązania planu badań naukowych z potrzebami ludowego państwa, a w szczególności z planem sześcioletnim, należy zagwarantować we właściwych komórkach planujących PAN należyty udział przedstawicieli państwa oraz zapewnić państwu kontrolę nad całokształtem jej działalności. Tym celom winny służyć komitety powoływane dla wszystkich dyscyplin naukowych równolegle do wydziałów, dla pełnienia w akademii funkcji planistycznych i koordynujących.

Ustawienie komitetów, ich skład i zakres funkcji należy rozpracować z udziałem naukowców i praktyków planistów.

Ze względu na swój ponadresortowy charakter w zakresie badań naukowych PAN podlegać winna bezpośrednio prezesowi Rady Ministrów[f].

Prezes akademii ma w sprawach akademii głos stanowczy na Radzie Ministrów[f].

Z charakteru akademii, przedstawionego w powyższych tezach, wynikają następujące jej funkcje:

Polska Akademia Nauk

1. prowadzi prace naukowo-badawcze za pośrednictwem instytutów i zakładów naukowych,
2. opracowuje krajowy plan badań naukowych,
3. kontroluje wykonanie planu badań naukowych w Polsce,
4. zapewnia upowszechnianie i planowe wykorzystanie zdobyczy naukowych dla budowy socjalistycznego społeczeństwa,
5. opracowuje zasady i metody planowania badań naukowych,
6. koordynuje w ramach planu badań naukowych działalność wszystkich komórek badawczych,
7. kształci kadry pracowników naukowych,
8. prowadzi działalność wydawniczą i organizuje krytykę naukową,
9. dokonuje na zlecenie państwowych organów naukowych ekspertyz,
10. reprezentuje naukę polską w kraju i zagranicą.

Źródło: AAN, PZPR, 237/XVI–41, k. 1–8, mps.

[f] *Przy akapicie na lewym marginesie odręczny znak zapytania.*

Nr 3

1951 marzec [?], Warszawa – Notatka Wydziału Nauki i Szkół Wyższych KC PZPR dla Biura Politycznego KC PZPR w sprawie PAN

Wydz[iał] Nauki i Szkół Wyższych
KC PZPR[a]

Notatka dla Biura Politycznego KC PZPR w sprawie
Polskiej Akademii Nauk

I

Obecnie istnieją i działają na terenie Polski następujące ośrodki naukowe, skupiające naukowców różnych specjalności: Polska Akademia Umiejętności oraz towarzystwa naukowe ogólne typu akademickiego (Warszawskie, Poznańskie, Wrocławskie, Łódzkie i Toruńskie)[1].

PAU – instytucja powstała w XIX wieku w zaborze austriackim, przetrwała do naszych czasów w postaci niemal niezmienionej od lat 77. Reaktywowana po wojnie, PAU pretenduje obecnie do reprezentowania nadal najwyższego autorytetu naukowego wewnątrz kraju, na zewnątrz zaś faktycznie spełnia tę rolę.

PAU jest akademią starego typu, o określonej zamkniętej liczbie członków, których członkostwo nie zobowiązuje do podejmowania żadnych konkretnych zadań, stanowiąc jedynie zaszczytny, honorowy tytuł. PAU w zasadzie nie prowadzi własnych prac badawczych, nie organizuje i nie koordynuje prac innych placówek. Prowadzi ona głównie działalność wydawniczą, publikując wyniki prac wykonywanych w placówkach uniwersyteckich. W składzie PAU najpoważniejszą grupę stanowią naukowcy krakowscy, w opinii większości naukowców PAU jest Krakowskim Towarzystwem Naukowym.

W pierwszych latach po wojnie PAU była zupełnie niedwuznaczną i niemal niemaskowaną agenturą Londynu[2]. Wprowadzenie po wojnie do jej składu nielicznych postępowych naukowców nie zmieniło w zasadzie sytuacji politycznej wewnątrz PAU, tylko ją zamaskowało. Jest ona obecnie miejscem swoistego azylu elementów reakcyjnych i konserwatywnych. Wydawnictwa PAU, zwłaszcza w dziedzinie nauk humanistycznych, na ogół reprezentują błędną, idealistyczną metodologię.

Towarzystwa naukowe ogólne, powstałe w różnych okresach historycznych i w różnych warunkach politycznych, w zasadzie zorganizowane są podobnie jak PAU. Dublują one częściowo jej pracę bądź nawet rywalizują z nią. Pozytywnym momentem w działalności niektórych z tych towarzystw jest prowadzenie bądź koordynowanie prac o charakterze regionalnym (Wrocław) oraz odbywanie zebrań dyskusyjnych naukowców różnych specjalności.

---

[a] *Z prawej strony odręczny dopisek* [1951].

[1] Chodzi o Towarzystwo Naukowe Warszawskie, Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk, Wrocławskie Towarzystwo Naukowe, Łódzkie Towarzystwo Naukowe, Towarzystwo Naukowe w Toruniu.

[2] Chodzi o rząd RP na uchodźstwie.

Sytuacja polityczna na terenie towarzystw jest niejednolita. W niektórych (Poznań) nie różni się na ogół od sytuacji PAU, w innych (Wrocław) jest o tyle lepsza, że kierownictwo leży w ręku postępowych uczonych.

Ten ustrój nauki jest przeżytkiem minionej epoki. Przetrwał on do dziś dnia wskutek ponownego zaniedbania tego odcinka przez czynniki partyjne i rządowe, wskutek pewnego liberalizmu, a przed powstaniem PZPR także oportunizmu w tej dziedzinie, a także z braku obiektywnych warunków do dokonania zasadniczej zmiany, która powstała dopiero obecnie, w wyniku prac prowadzonych przed I Kongresem Nauki Polskiej. Anachronizm dotychczasowego ustroju nauki polega między innymi na tym, iż w żadnej mierze nie odpowiada on potrzebom państwa ludowego i hamuje właściwy rozwój nauki badawczej. Stanowi on poważną przeszkodę przy wszelkich próbach dokonania przełomu ideologicznego na gruncie nauki, powoduje rozpraszanie sił postępowych naukowców i marnowanie wielu wysiłków, nie pozwala na skuteczną ingerencję partyjną i pełne opanowanie odcinka nauki. Zwłaszcza jaskrawo występuje zacofanie tego ustroju na tle pewnych reform, przeprowadzonych w wyższych uczelniach, a nawet częściowo przeciwdziała skutkom tych reform w dziedzinie przeobrażenia świadomości naukowców. PAU i tow[arzystwa] ogólne nabierają w tych warunkach jeszcze jaskrawiej charakteru swoistych rezerwatów przeszłości.

II

W wyniku przeobrażeń politycznych w kraju, jak również prac przedkongresowych powstały obecnie realne warunki dla dokonania bez poważniejszych oporów i ujemnych konsekwencji politycznych zasadniczej zmiany tradycyjnego ustroju nauki. W masie naukowców powszechna już stała się świadomość konieczności zastąpienia PAU przez akademię nowego typu. Świadomość ta wzmocniona jest przez od dawna istniejące niezadowolenie z polityki personalnej PAU, przez momenty rywalizacji z PAU innych ośrodków poza krakowskim. Likwidacja PAU i powstanie na jej bazie nowej akademii nie wywoła ujemnego w swych skutkach wstrząsu na terenie nauki, lecz będzie miała charakter bodźca ożywczego, mobilizującego naukowców. Należy ją jednak przeprowadzić w ten sposób, aby nie pogłębić trudności politycznych istniejących na terenie nauki, lecz przeciwnie – trudności te i opory zmniejszyć. Dla tego celu trzeba będzie w statucie PAN *expressis verbis* powiedzieć, że PAN powstaje na bazie PAU i Warsz[awskiego] Tow[arzystwa] Nauk[owego]. Również likwidacja PAU i Warszawskiego Tow[arzystwa] Nauk[owego] zostanie przeprowadzona na fali Kongresu Nauki drogą podjęcia przez tę instytucję uchwał o konieczności ich rozwiązania i przekazania postępowego dorobku, bazy materialnej oraz placówek zagranicznych PAU (Stacja Naukowa w Paryżu i Rzymie, Biblioteka Polska w Paryżu) nowo powstającej Akademii Nauk. Pozostałe ogólne towarzystwa naukowe po zabraniu im działalności wydawniczej zamrą same w szybkim czasie. Należy tedy spowodować podjęcie decyzji o rozwiązaniu PAU przez jej władze i ogłoszenie tej decyzji na Kongresie Nauki. Należy poza tym przemyśleć formy życia naukowego, jakie można by zostawić krakowskiemu ośrodkowi, żeby opory te zmniejszyć do minimum.

III

Powołanie Polskiej Akademii Nauk nie tylko zlikwiduje przestarzałą organizację pseudocentrali i regionalnych instytucji naukowych, lecz będzie miało ogromne pozytywne znaczenie dla realizacji dwóch podstawowych zadań, stojących na obecnym

etapie przed naszą nauką. Będzie ono bowiem koniecznym i poważnym instrumentem w ręku partii i rządu dla:

1) dokonania przełomu ideologicznego i metodologicznego we wszystkich dziedzinach wiedzy, obecnie bardzo nierównomiernie pod tym względem zaawansowanych, oraz

2) przyspieszenia włączenia się nauki i naukowców do realizacji zadań, stawianych przez plan sześcioletni i dalsze plany narodowe.

Warunkiem dokonania przełomu ideologicznego w naszej nauce jest skupienie jej postępowych sił w ramach jednej, centralnej instytucji i zapewnienie jednolitego kierownictwa na tym odcinku frontu ideologicznego. Dotychczasowe doświadczenia, a zwłaszcza wyniki prac przedkongresowych pokazały, że w tych dziedzinach nauki, gdzie działają centralne ośrodki naukowe (instytuty, komisje, rady naukowe), przełom ideologiczny dojrzewa i dokonuje się szybciej niż w innych dziedzinach, szybciej dojrzewają i rosną młode, postępowe kadry naukowe. Rolę tych ośrodków, kształtujących i rozwijających postępową myśl naukową, muszą odegrać wydziały nowej akademii i ich placówki naukowe (instytuty, komitety i komisje).

Prace akademii przyśpieszać winny [b]pokazaniem naukowej produkcji marksistowskiej proces przeciwstawiania się naukowców w ich pracach, podejmowanych z własnej inicjatywy, na rozwiązywanie problematyki związanej z budownictwem socjalizmu – wpłynąć na większą niż dotąd i inną kierunkowość ich prac, przyśpieszyć proces przekształcania się świadomości pracowników nauki[b].

Tedy likwidacja starego ustroju nauki i jego zastąpienie przez organizację nowoczesną w postaci PAN są na obecnym etapie nieodzownie konieczne, zwłaszcza w obliczu zadań planu sześcioletniego, którego realizacja może być przyspieszona i usprawniona przez włączenie nauki badawczej.

IV

1. Polska Akademia Nauk ma być centralną instytucją naukowo-badawczą prowadzącą i organizującą badania naukowe na terenie własnych instytutów, zakładów, muzeów, bibliotek itp., za pośrednictwem wydziałów.

Dlatego podstawowym zagadnieniem powstającej akademii będzie pełność i wszechstronność jej placówek naukowo-badawczych. Akademia będzie musiała otrzymać od resortów gospodarczych szereg instytutów (spis w załączeniu[c]). W dziedzinach wiedzy nieposiadających tego rodzaju instytutów powołać komisje organizacyjne instytutów, nawet wtedy, gdy będzie świadomość, że nie będziemy mieli siły szybko instytutu powołać.

Instytuty PAN winny być należycie wyposażone, tak by mogły spełniać przodującą w Polsce rolę i obsadzone najlepszymi na nasze możliwości naukowcami. Wymagać to będzie, zwłaszcza w dziedzinie personalnej, dużego wysiłku i ofiar.

Prócz prac naukowo-badawczych we własnych placówkach PAN będzie mogła za zgodą właściwego ministra prowadzić badania (dawać tematy, skierowywać ludzi) w instytutach podległych innym resortom lub też dokonywać ogólnego nadzoru naukowego nad pewnymi wybranymi instytutami.

[b–b] *Tak w tekście.*

[c] *Załącznik nie jest publikowany w tej edycji.*

2. Skład osobowy winien jej zapewnić najwyższy autorytet naukowy w kraju, a zarazem zagwarantować pełną realizację celów postawionych przed nauką przez państwo ludowe. Jednakowe prawa i obowiązki nielicznych członków rzeczywistych, którymi będą uczeni najwyższej klasy, oraz członków korespondentów, wśród których – obok naukowców bezpartyjnych, o poważnym dorobku naukowym – znajdą się wszyscy wybitniejsi naukowcy marksiści, zapewnić winni PAN zdecydowanie postępowe oblicze, zagwarantować właściwy kierunek jej działalności, zgodny z potrzebami budownictwa socjalistycznego.

Ze względów politycznych potrzebne jest przejęcie do PAN z PAU oraz innych towarzystw ogólnych wybitnych naukowców, niepracujących obecnie naukowo, często ideologicznie nam obcych, lecz posiadających poważne i uznane zasługi wobec nauki polskiej. Powoduje to konieczność utworzenia kategorii członków tytularnych, którzy nie będą mieli żadnego wpływu na tok prac akademii, a których formalna przynależność do niej podkreśli poszanowanie tradycji naukowej i zasług poszczególnych naukowców, złagodzi możliwe opory i usunie w znacznym stopniu źródła niepotrzebnego rozgoryczenia pewnej części starszych naukowców, którzy nie mogą wejść do PAN jako członkowie rzeczywiści. Ponieważ pierwszy skład akademii będzie powołany przez prezydenta, a następni członkowie również zatwierdzeni przez prezydenta, zapewniona będzie właściwa linia polityczna i właściwy skład akademii także przy dalszym jej rozszerzaniu i ewentualnych zmianach dokonywanych już na drodze wyborów. Powołując członków zagranicznych PAN, uwzględni [się] m.in. także dotychczasowych członków zagranicznych PAU i innych towarzystw, odrzucając elementy zdecydowanie wrogie Polsce Ludowej.

3. Rozwiązując we własnych, jak również resortowych placówkach naukowo-badawczych kluczowe problemy naukowe, PAN winna stać się instrumentem przełomu ideologicznego w całej nauce poprzez publikacje wyników tych badań, ich popularyzowania i upowszechniania poprzez organizowanie sesji naukowych, zjazdów, konferencji, krytyki naukowej i kształcenie kadr naukowych.

4. W celu ściślejszego związania nauki z praktyką i zbliżenia jej do potrzeb planu sześcioletniego przy akademii oprócz jej wydziałów i instytutów mogą być powoływane komitety o charakterze koordynacyjnym i opiniodawczym, łączące przedstawicieli produkcji naukowej z przedstawicielami władz państwowych, gospodarki narodowej, organizacji masowych, zainteresowanych[d] kierunkiem badań naukowych.

Komitety te będą ustalały plan badań szczególnie ważnych dla rozwoju gospodarki i kultury problemów, przedstawiany następnie przez PAN rządowi do zatwierdzenia.

5. PAN winien opiniować projekty planów badań naukowych resortów, którym podlegają instytuty i placówki naukowe, przedstawia odpowiednie wnioski ministrom lub rządowi. PAN ma prawo wglądu do planów instytutów i placówek badawczych i ich działalności naukowo-badawczej, przedstawienia odpowiednich wniosków właściwym władzom w sprawach organizacji, inwestycji i wyposażenia, gospodarki kadrami, zamierzeń, kierunku, metod i poziomu badań.

6. Plan badań PAN powinien być przedstawiony do wglądu celem zgłoszenia uwag i wniosków ministrom i zatwierdzony przez rząd.

---

[d] *W oryginale* zainteresowanymi.

V

PAN zorganizowana zostanie w następujących etapach:

1. na Kongresie Nauki ogłoszone zostanie, iż w rezultacie przygotowań do kongresu ustawa o PAN umieszczona została przez rząd na sesję sejmową, omówiona zostanie treść ustawy i statutu.

2. Na kongresie powołana zostanie Komisja Organizacyjna PAN, która prowadzić będzie prace wstępne do czasu powołania Prezydium PAN.

3. W ciągu miesiąca po kongresie powołane zostaną władze PAN i pełny pierwszy skład członków.

4. Natychmiast po powołaniu Prezydium PAN podejmie swą działalność – zorganizuje biuro i obejmie gmach PAN (Pałac Staszica), opracuje tymczasowy budżet; przejmie agendy PAU i towarzystw naukowych, przejmie i obsadzi instytuty i inne własne placówki naukowo-badawcze, przygotuje pierwsze walne zgromadzenie. Przejmować agendy PAU należy w ten sposób, żeby nie przerywać ciągłości pracy.

5. Komisja Organizacyjna PAN, a następnie Prezydium PAN rozpracują dokładnie strukturę komitetów, ich zakres pracy i kompetencje.

6. Walne zgromadzenie, które odbędzie się jeszcze w br., zainauguruje oficjalne prace PAN, powoła członków zagranicznych, zatwierdzi prace wyznaczone przez prezydium.

Źródło: AAN, PZPR, 237/XVI–8, k. 11–18, mps.

Nr 4

1951 kwiecień 5, Warszawa – Tezy PAU dotyczące nowej organizacji nauki w Polsce i sposobu powołania PAN

Tezy PAU dotyczące nowej organizacji nauki w Polsce i sposobu powstania PAN[a1]

I. Wychodząc z założenia:

1. że życie narodu przedstawia nierozerwalną całość, której jednym z istotnych składników jest narodowa twórczość naukowa,

2. że dominantą rozwoju nauki są potrzeby gospodarcze i kulturalne rozwoju narodu,

3. że budowa państwa socjalistycznego wymaga zarówno rozwinięcia tematyki i określenia zakresu prac naukowo-badawczych, jak i sprawnego prowadzenia prac rejestracyjno-wydawniczych we wszystkich dziedzinach wiedzy,

4. że cele nauki tak określone osiągnięte być mogą jedynie na drodze utrwalenia **ogólnopolskiego programu** badań naukowych opartego o długofalowy **plan badań** wypływających z ośrodków twórczych nauki jako jej naturalnych źródeł,

należy utworzyć organizację naczelną skupiającą w sobie całość zagadnień dotyczących nauki, w postaci Polskiej Akademii Nauk (PAN).

II. Ponieważ istotne elementy, z których zbudowana być powinna PAN, mieszczą się w obecnej Polskiej Akademii Umiejętności (PAU), przeto postanawia się, że PAN powstanie przez przemianę[b] tej naczelnej instytucji naukowej w Polsce.

III. PAU, rozumiejąc w pełni nowe zadania stojące dziś przed nauką polską i pragnąc wobec nich zająć czynną postawę, proponuje przyjęcie następujących zasad, określających zadania i cele nauki w demokratycznej Polsce:

1. Za główne źródło powstawania problemów (tematów) naukowych uznaje się **pracownie badawcze**, które bądź jako instytuty (zespoły katedr) szkół akademickich, bądź jako samodzielne instytuty naukowo-badawcze, bądź wreszcie jako specjalne pracownie, stacje naukowe, komisje, muzea itp. są z natury rzeczy trwałymi centrami skupiającymi kierownicze i wytwórcze siły naukowe. W pracowniach badawczych w powyższym znaczeniu odbywa się również kształcenie kadr naukowych, w nich bowiem trwa

---

[a] *Powyżej wpis w formie pieczęci* Wpłynęło dnia 5 IV-51, 323/51. *Z lewej strony nieczytelny odręczny dopisek, zakończony słowami* do omówienia 10 IV, *nieczytelny podpis*.

[b] *Słowo odręcznie podkreślone*.

[1] Aby bronić PAU przed groźbą likwidacji na rzecz mającej powstać PAN, członkowie kierownictwa PAU podjęli próbę stworzenia modelu nowej Akademii Nauk, który zdołałby pogodzić tradycyjne formy uprawiania nauki z oczekiwaniami PZPR. 14 II 1951 r. Prezydium PAU dyskutowało nad „Tezami dotyczącymi nowej organizacji nauki", przygotowanymi przez Kazimierza Nitscha, Władysława Szafera i Stefana Pieńkowskiego. Zakładały one m.in. utworzenie filii przyszłej PAN w Krakowie. Po obradach Walnego Zgromadzenia PAU sekretarz generalny Akademii Jan Dąbrowski spotkał się 21 III 1951 r. w Zakopanem z kierownikiem Wydziału Nauki KC PZPR Kazimierzem Petrusewiczem. Po tej rozmowie opracował „Tezy dotyczące nowej organizacji nauki w Polsce i sposobu powstania PAN", które 5 IV zostały przezeń przekazane sekretarzowi KC PZPR Edwardowi Ochabowi. Ich celem było utrzymanie w częściowej formie (tzw. Rady Badań) PAU. Propozycje te zostały jednak odrzucone przez kierownictwo PZPR, które wymusiło na władzach Akademii decyzję o samolikwidacji z chwilą powstania PAN. Szerzej na ten temat zob. P. Hübner, *Siła przeciw rozumowi… Losy Polskiej Akademii Umiejętności…*, s. 164–165.

i rozwija się nieprzerwanie żywy proces badawczy, w ich atmosferze rodzą się zagadnienia w chwili obecnej i dojrzewają do rozwoju zagadnienia naukowe jutra. Przy realnych warsztatach pracy naukowej, tak jak przy warsztatach fabrycznych, spotykają się twórczy naukowcy, ramię w ramię z wytwórczymi siłami naukowymi i pomocniczymi, z których szeregów wychodzą nowi naukowcy.

2. **Pracownie badawcze** w powyższym sensie utworzą w Polsce racjonalną sieć, odpowiadającą potrzebom nauki aktualnej w chwili obecnej i zapewniającą postępowy rozwój nauki w przyszłości. Ich ilość i charakter ustala i nad ich rozwojem czuwa ogólnopolska **naczelna instytucja planująca** w zakresie nauki, którą jest PAN.

3. PAN głównie w oparciu o **pracownie badawcze** prowadzi, rozwija i koordynuje całość prac badawczych we wszystkich dziedzinach wiedzy; czyni zaś to zarówno przez własne placówki naukowe pozostające w jego administracji (własne wydziały, komisje, komitety, instytuty, zakłady, stacje, muzea itp.), jak i przez inicjowanie wykonania badań przez placówki naukowo-administracyjne niepodlegające PAN.

4. Opierając się na przewidywanych pozytywnych osiągnięciach Kongresu Nauki Polskiej, PAN opracuje pierwszy ogólnopolski program badań naukowych i przedstawi rządowi Rzeczypospolitej konkretny plan badań i sposoby jego wykonania. W programie i planie PAN znajdą się również zagadnienia tzw. graniczne, tzn. obejmujące więcej niż jedną dziedzinę wiedzy, oraz uwzględnione będą prace koordynujące badania różnych placówek naukowych.

5. PAN powołana jest do przeprowadzenia rewizji i uzupełnienia pierwszego planu badań i do opracowania analogicznych planów badań w przyszłości.

6. Z uwagi na wielkie znaczenie nauki dla wyznaczenia dróg rozwoju i realizacji planów gospodarki państwowej PAN utrzymuje ścisły kontakt z PKPG i otrzymuje od niej[c] wykaz bieżących zapotrzebowań w zakresie podejmowania koniecznych poszukiwań naukowych. Celem oceny tych postulatów i ustalenia dróg ich realizacji powstaje w łonie PAN osobna Komisja Zagadnień Gospodarczych (KZG). Instytucje wytwórcze zgłaszają swe zapotrzebowania do KZG przez PKPG. Dorywcze prace usługowe są kierowane przez PKPG do odpowiednich placówek naukowych lub też wykonywane są one bezpośrednio przez placówki, do których obowiązku statutowego to należy.

7. Celem sprawnego uzgodnienia tzw. prac koordynacyjnych (por. p[unkt] 4) powstają w łonie PAN osobne **komisje koordynacyjne** (KK).

8. Celem układania programu badań i opracowywania projektów bieżących i długofalowych planów badań w zakresie poszczególnych specjalności naukowych powstają w łonie PAN osobne komisje fachowe (komisje branżowe) – KF (KB). Ich ilość i charakter, nazwę, skład, sposób powoływania i odnawiania itp. ustalają ich statuty nadane im przez PAN. KF mogą ze sobą współpracować przez instytucje komitetów koordynacyjnych (por. p[unkt] 7).

9. Przez swe KF utrzymuje PAN ścisły kontakt ze społecznymi **towarzystwami naukowymi** ogólnymi i branżowymi (np. Towarz[ystwem] Przyrodn[iczym] im. Kopernika, Tow[arzystwem] Chemicznym, Fizycznym, Botanicznym, Historycznym, Filozoficznym itd.).

[c] *W oryginale* niego.

10. Prace wydawniczo-rejestracyjne (druk prac PAN, redakcja przeglądów bibliograficznych organów referatowych, przeglądowych i krytycznych itp.) w zakresie całej nauki wykonuje PAN przez Wydział Wydawniczo-Rejestracyjny (WWR), w oparciu o zakłady poligraficzne i inne potrzebne, pozostające w administracji własnej PAN. WWR czuwa nad pracami wydawniczo-rejestracyjnymi i referatowymi prowadzonymi przez naukowe towarzystwa ogólne i branżowe. Prace przeznaczone do druku w wydawnictwach własnych PAN przedstawiają WWR **komisje fachowe** PAN (por. p[unkt] 8) za pośrednictwem wydziałów PAN.

11. PAN inicjuje, organizuje i zwołuje wszelkiego rodzaju zjazdy naukowe, ogólne i specjalne oraz patronuje zjazdom takim, zwoływanym przez towarzystwa ogólne lub branżowe lub inne organizacje naukowe.

12. PAN współdziała z instytucjami pracującymi nad upowszechnieniem i popularyzacją wszystkich dziedzin nauki i sama podejmuje tego rodzaju prace w skali państwowej.

13. PAN reprezentuje oficjalnie naukę polską na zewnątrz w kraju i za granicą.

Wszystkie w grupie III wymienione zasady organizacyjne przyszłej PAN dadzą się osiągnąć przez stosunkowo nieznaczne zmiany organizacji Polskiej Akademii Umiejętności. W podobny sposób przez przekształcanie dawnych naczelnych instytucji naukowych ZSRR na Węgrzech i w Bułgarii powstały w tych krajach ich narodowe AN.

Nie sądzimy wszakże, aby prosta zmiana statutu PAU mogła ją przekształcić w PAN, przed którą stoją dziś zadania państwowe tak ważne i dalekosiężne, jak je przedstawiono wyżej. Dlatego proponujemy, aby:

Albo I:

Kongresowi Nauki, od którego stanowiska zależeć będzie utworzenie podstawy nowej organizacji nauki w Polsce, przedłożyć za pośrednictwem Komisji Trzech, wybranej przez Komitet Organizacyjny Kongresu Nauki, do uchwalenia następującą rezolucję:

1. Kongres Nauki Polskiej uznaje za niezbędne i pilne powierzenie kierownictwa nauki w Polsce w ręce nowej instytucji naukowej **Polskiej Akademii Nauk** (PAN).

2. Kongres Nauki Polskiej uważa, że ten cel najprędzej osiągnięty zostanie przez przemianę[d] istniejącej dziś naczelnej polskiej instytucji naukowej, czyli Polskiej Akademii Umiejętności.

3. Kongres Nauki Polskiej wzywa rząd Rzeczypospolitej do powołania w najbliższym czasie na okres 6 miesięcy organu reorganizującego PAU pod nazwą **Komisja Reorganizująca PAU**. W skład tej komisji wejdą: Prezydium PAU (4 osoby), po jednym przedstawicielu ogólnopolskich akademickich towarzystw naukowych, przedstawiciel PKPG, przedstawiciel Ministerstwa Szkół Wyższych i Nauki, przewodniczący I Kongresu Nauki Polskiej oraz przedstawiciele sfer społecznych i politycznych.

4. Zadaniem **Komisji Reorganizującej PAU** jest:

a) opracowanie projektu ustawy państwowej o powstaniu Polskiej Akademii Nauk oraz

b) statutu organizacyjnego i

c) przedłożenie ich w nieprzekraczalnym terminie półrocznym rządowi Rzeczypospolitej i sejmowi Rzeczypospolitej do rozpatrzenia i uchwalenia,

[d] *Słowo odręcznie podkreślone*.

d) nadto komisja ta przedstawi rządowi wniosek co do losu ogólnopolskich towarzystw naukowych o charakterze akademickim.

5. Do czasu wejścia w życie ustawy o powołaniu i organizacji PAN działa w dalszym ciągu w roli najwyższej instytucji w Polsce PAU na podstawie dotychczasowego statutu.

Albo II.

Komisji Trzech, wyłonionej przez Komitet Organizacyjny Kongresu Nauki, przedstawić następujący wniosek:

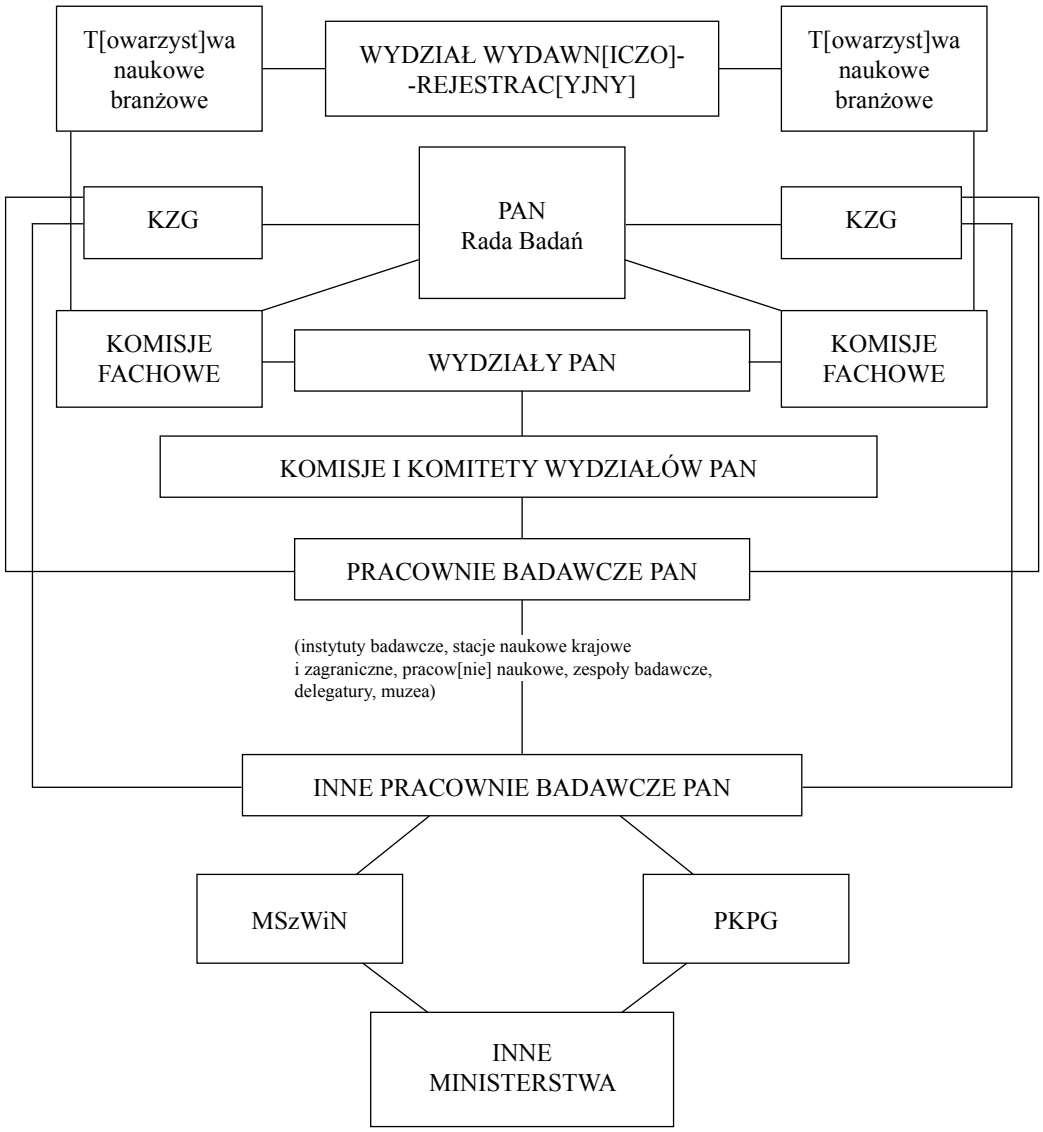
1. Komisja uznaje, że PAN powinna powstać w drodze odpowiedniego przekształcenia PAU jako naczelnej instytucji naukowej w Polsce oraz włączenia do PAN działów pracy naukowej reprezentowanych przez ogólnopolskie Akademickie Towarzystwa Naukowe.

2. W celu przygotowania projektu ustawy i statutu na powyższej zasadzie mającej powstać PAN, Komisja Trzech zapewni sobie bezzwłocznie współpracę Zarządów zarówno PAU jak i innych ogólnopolskich Akademickich Towarzystw Naukowych.

3. Komisja Trzech, przedkładając po ukończeniu pracy swej wniosek Komitetowi Organizacyjnemu Kongresu Nauki, przedłoży mu równocześnie inne opinie co do szczegółów organizacji PAN, o ile takie wpłyną w toku pracy przewidzianej w punkcie 2.

4. Do czasu wejścia w życie ustawy o powołaniu i organizacji PAN działa w dalszym ciągu w roli najwyższej instytucji naukowej w Polsce PAU na podstawie dotychczasowego jej statutu.

Schemat organizacji lokalizacji PAN,
naczelnej państwowej instytucji planującej

Źródło: AAN, PZPR, 237/XVI–41, k. 14–17, mps.

Nr 5

1952 czerwiec 2, Warszawa – Pismo Zofii Zemankowej, zastępcy kierownika Wydziału Nauki KC PZPR, do sekretarza KC PZPR Edwarda Ochaba (z załącznikiem: projektem uchwały Sekretariatu Biura Politycznego KC PZPR o powołaniu Komisji Organizacyjnej Instytutu Prawa PAN)

Warszawa, dnia 2 VI 1952 r.[a]

Do
Sekretarza KC PZPR
Tow. E[dwarda] Ochaba[1]
w miejscu

Wydział Nauki i Szkolnictwa Wyższego KC przesyła w załączeniu projekt uchwały Sekretariatu Biura Politycznego w sprawie powołania komisji organizacyjnej Instytutu Prawa PAN oraz jego uzasadnienie. Projekt został opracowany w porozumieniu z I Wydziałem PAN i grupą członków partii – prawników. Został on przekonsultowany z Komisją do spraw Nauki Biura Politycznego KC, która wyraziła opinię pozytywną.

Z[astęp]ca kierownika Wydziału Nauki[b]
(Z[ofia] Zemankowa[2])

Projekt
Uchwały Sekretariatu Biura Politycznego o powołaniu
Komisji Organizacyjnej Instytutu Prawa Polskiej Akademii Nauk

Sekretariat Biura Politycznego KC PZPR w celu przygotowania powołania Instytutu Prawa Polskiej Akademii Nauk postanawia:

1) Powołać Komisję Organizacyjną Instytutu Prawa PAN w składzie:
przewodniczący: J[an] Wasilkowski[3],

---

[a] *Z lewej strony odręczny dopisek* XI/1224/526.

[b] *Poniżej odręczny podpis*.

[1] Edward Ochab (1906–1989) – ekonomista, polityk komunistyczny, członek KPP (1929–1938), PPR (1944–1948), PZPR (1948–1989), członek KC PPR (1944–1948), zastępca członka BP KC PPR (1948), członek KC PZPR (1948–1968), członek Biura Organizacyjnego KC PZPR (1948–1954), zastępca członka BP KC PZPR (1948–1954), członek BP KC PZPR (1954–1968), sekretarz KC PZPR (1950 – marzec 1956, październik 1956–1957, 1959–1964), I sekretarz KC PZPR (marzec–październik 1956). Poseł do KRN (1944–1947), poseł na sejm (1947–1969), przewodniczący Rady Państwa (1964–1968).

[2] Zofia Zemankowa (1914–?) – działaczka komunistyczna, kierownik Wydziału, następnie sekretarz KW PZPR w Krakowie (1948–1950), p.o. zastępca kierownika Wydziału Nauki KC PZPR (1950–1952), zastępca kierownika WN KC PZPR (1952–1955), p.o. kierownik WN KC PZPR (1952–1955), zastępca kierownika Wydziału Kultury KC PZPR (1955–1956), zastępca kierownika WN KC PZPR (1956), p.o. kierownik WN KC PZPR (1956), kierownik Wydziału Kultury KC PZPR (1957), sekretarz Komisji Nauki KC PZPR (1957–1959).

[3] Jan Wasilkowski (1898–1977) – prawnik, prof. nadzwyczajny od 1936 r., prof. zwyczajny od 1947 r., pracownik naukowy UW (1924–1939, 1945–1967), Zakładu/Instytutu Nauk Prawnych PAN (1952–1957), kierownik Zakładu

członkowie: S[tefan] Rozmaryn[4], S[tanisław] Śliwiński[5], J[uliusz] Bardach[6], M[aurycy] Jaroszyński[7], K[arol] Koranyi[8], [Stefan] Z[ygmunt] Kurowski[9] i M[anfred] Lachs[10].

2) Zlecić Komisji Organizacyjnej opracowanie statutu, tematyki prac, budżetu oraz przedstawić propozycję składu władz Instytutu Prawa Polskiej Akademii Nauk.

Wykonanie uchwały porucza się Wydziałowi Nauki KC oraz Polskiej Akademii Nauk.

Uzasadnienie

projektu uchwały Sekretariatu Biura Politycznego o powołaniu komisji organizacyjnej Instytutu Prawa PAN

Podsekcja Prawa I Kongresu Nauki postawiła przed nauką prawa zadanie rozszerzenia i pogłębiania opracowań naukowo-badawczych w dziedzinie nauk prawnych w kierunku:

Nauk Prawnych PAN (1952–1956), dyrektor Instytutu Nauk Prawnych PAN (1956–1957). Członek korespondent PAN od 1952 r., członek rzeczywisty PAN od 1958 r., sekretarz Wydziału I PAN (1954–1957), przewodniczący Komitetu Nauk Prawnych PAN (1960–1961, 1968–1970).

[4] Stefan Rozmaryn (1908–1969) – prawnik, prof. nadzwyczajny od 1947 r., prof. zwyczajny od 1948 r., docent na Uniwersytecie Iwana Franki we Lwowie i dziekan Wydziału Prawa (1939–1941), wykładowca w Instytucie Prawniczym w Świerdłowsku (1941–1944), pracownik naukowy UW (1946–1969). Członek ZPP od 1943 r., PPR, PZPR (1946–1959), naczelnik wydziału ustawodawczego w Ministerstwie Sprawiedliwości, dyrektor Biura Komitetu Ekonomicznego Rady Ministrów/Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego (1948–1950), dyrektor generalny w Prezydium RM, następnie w Urzędzie RM od 1950 r. Członek korespondent PAN od 1952 r., członek rzeczywisty PAN od 1962 r.

[5] Stanisław Śliwiński (1887–1959) – prawnik, sędzia, prof. zwyczajny od 1939 r., pracownik Ministerstwa Sprawiedliwości (1918–1939), pracownik naukowy UW (1922–1939, 1945–1959), PAN (1956–1958), dziekan Wydziału Prawa UW (1946–1947, 1950–1951), dyrektor Instytutu Nauk Prawnych PAN (1957–1958). Członek korespondent PAN od 1952 r., członek rzeczywisty PAN od 1958 r.

[6] Juliusz Bardach (1914–2010) – historyk prawa, prof. nadzwyczajny od 1955 r., prof. zwyczajny od 1960 r., asystent wolontariusz w katedrze historii prawa polskiego USB (1936–1938), pracownik naukowy UW od 1945 r., kierownik Instytutu Historii Prawa UW (1954–1968). Członek korespondent PAN 1983 r., członek rzeczywisty PAN od 1989 r. Członek ZNMS i OMTUR (1933–1935), PPS (1935–1939, 1944 –1948), PZPR (1948–1990). Żołnierz Armii Czerwonej (1941–1943), ludowego WP (1943–1950).

[7] Maurycy Jaroszyński (1890–1974) – prawnik, prof. UW od 1946 r., pracownik naukowy Wyższej Szkoły Handlowej (1929–1939), kierownik katedry prawa administracyjnego UW (1946–1960), przewodniczący Rady Naukowej Instytutu Nauk Prawnych PAN (1960–1971). Członek korespondent PAN od 1958 r., członek rzeczywisty PAN od 1964 r., zastępca sekretarza naukowego PAN (1958–1965), członek Prezydium PAN (1958–1968).

[8] Karol Koranyi (1897–1964) – historyk państwa i prawa, prof. od 1945 r., pracownik naukowy UJK (1924–1939), ukraińskiego Uniwersytetu im. Iwana Franki we Lwowie (1939–1941, 1944–1945), UMK (1945–1951), UW (1951––1964), rektor UMK (1948–1951), kierownik Instytutu Historii Prawa UW (1953–1955).

[9] Stefan Zygmunt Kurowski, właśc. Stefan Leon Warszawski (1897–1959) – prawnik, działacz komunistyczny, adwokat od 1929 r., obrońca w procesach politycznych. Działacz PPS-Lewicy (1917–1918), KPRP/KPP (1918–1938), ZNMS „Życie" (1923–1925), PPR od 1942 r. Od 1945 r. pracownik MO, następnie prokurator w Sądzie Najwyższym, oddelegowany do Ministerstwa Sprawiedliwości, I prokurator Najwyższego Trybunału Narodowego (1946–1948), ambasador RP w Austrii (1948–1950), sędzia SN (1950–1953), prezes SN (1956–1959).

[10] Manfred Lachs (1914–1993) – prawnik, prof. nadzwyczajny od 1952 r., prof. zwyczajny od 1959 r., pracownik naukowy Akademii Nauk Politycznych w Warszawie (1949–1952), UW (1952–1984), Instytutu Nauk Prawnych PAN (1956–1969), dyrektor Instytutu Nauk Prawnych PAN (1961–1966). Członek korespondent PAN od 1961 r., członek rzeczywisty PAN od 1973 r. Dyrektor Departamentu Prawno-Traktatowego Ministerstwa Sprawiedliwości (1947–1960), członek Rady Konsultacyjnej przez przewodniczącym Rady Państwa (1986–1988), sędzia Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości w Hadze (1966–1993) i jego prezes (1973–1976).

a) roli i znaczenia państwa demokracji ludowej i prawa demokracji ludowej w budowie socjalizmu;

b) teoretycznego uogólnienia doświadczeń budownictwa socjalizmu w Polsce Ludowej i podjęcia prac, które by torowały drogę nowemu prawu Polski Ludowej;

c) przeprowadzenie zasadniczej krytyki poglądów i teorii „szkół" burżuazyjnych w prawie polskim, ze szczególnym uwzględnieniem tych „szkół", które ciągle jeszcze wywierają pewien wpływ na naukę w Polsce;

d) opracowanie dziejów nauki prawa pod kątem widzenia postępowych tradycji nauki w walce z kosmopolityzmem nauki burżuazyjnej w okresie imperializmu;

e) opracowanie podręczników opartych na zasadach marksistowskich dla wszystkich dyscyplin nauki prawa.

Wykonanie tych zadań nie jest możliwe bez kierowniczego ośrodka, który by pracę naukową planował, koordynował i kontrolował. Takim ośrodkiem może być tylko Instytut Prawa PAN.

1) Bez instytutu niemożliwe będzie planowanie i koordynowanie badań monograficznych, jak i opracowanie szeregu podręczników uniwersyteckich, bez których nauka prawa nie będzie mogła podjąć swych zasadniczych zadań.

2) Utworzenie Instytutu Prawa pozwoli na wykształcenie kadr marksistowskich wykładowców, którzy w przyszłości będą mogli obsadzić wszystkie wydziały prawa.

3) Instytut będzie mógł w efektywny sposób okazać pomoc naukową w pracy naszych ministerstw mających do czynienia z zagadnieniami prawnymi.

W celu przygotowania prac związanych z powstaniem instytutu Wydział Nauki i I Wydział PAN występują z projektem powołania Komisji Organizacyjnej Instytutu Prawa PAN.

Źródło: AAN, PZPR, 237/XVI–8, k. 61–62, mps.

Nr 6

1952 lipiec, Warszawa – Sprawozdanie Wydziału Nauki KC PZPR z sesji Zgromadzenia Ogólnego PAN z 5 lipca 1952 r.

Sprawozdanie
z sesji Zgromadzenia Ogólnego PAN w dniu 5 lipca 1952 r.

I. Przebieg sesji

1. Spośród 107 członków rzeczywistych i korespondentów Akademii wzięło udział w sesji 90, tj. około 84%.

Z zaproszonych 41 członków tytularnych Akademii przybyło 18, więc na ogólną liczbę 148 członków Akademii wzięło udział w sesji 108, tj. około 72%.

Na sesję przybyli: marszałek sejmu J. Kowalski[1], premier J[ózef] Cyrankiewicz[2], wicepremier Stefan Jędrychowski[3], z[astęp]ca przewodniczącego PKPG – minister Eugeniusz Szyr[4], minister zdrowia Jerzy Sztachelski[5], wiceministrowie MSW[6] Henryk

---

[1] Powinno być Władysław Kowalski (1894–1958) – literat, publicysta, działacz ruchu ludowego. Członek PSL „Wyzwolenie" (1918–1925), NPCh (1925–1927), ZLCh „Samopomoc" (1927–1931), KPP (1928–1938), PPR (1942–1944), SL „Wola Ludu" (1944), SL (1944–1949), ZSL (1949–1958), członek KC NPCh (1926–1927), członek RN i NKW SL (1945–1949), członek Prezydium NKW (NK) ZSL (1949–1958), wiceprezes ZG SL „Wola Ludu" (1944), wiceprezes NKW SL (1945), prezes RN SL (1948–1949), prezes NKW (NK) ZSL (1949–1956). Poseł do KRN (1944–1947), I zastępca prezydenta KRN (1945), poseł na sejm (1947–1957), marszałek sejmu (1947–1952). Minister kultury i sztuki (1945–1947).

[2] Józef Cyrankiewicz (1911–1989) – prawnik, polityk socjalistyczny i komunistyczny. Członek PPS (1931–1948), PZPR (1948–1989), sekretarz OKR PPS w Krakowie (1935–1939), członek CKW PPS (1945–1948), sekretarz generalny PPS (1945–1948), członek KC PZPR (1948–1975), sekretarz KC PZPR (1948–1954), członek Biura Organizacyjnego KC PZPR (1948–1954), członek BP KC PZPR (1948–1971). Minister bez teki (1946–1947), premier (1947–1952, 1954–1970), wicepremier (1952–1954). Poseł do KRN (1945–1947), poseł na sejm (1947–1972), przewodniczący Rady Państwa (1970–1972).

[3] Stefan Jędrychowski (1910–1996) – prawnik, ekonomista, polityk komunistyczny. Członek PPR (1944–1948), PZPR (1948–1990), członek KC PPZR (1945–1948), KC PZPR (1948–1975), zastępca członka BP KC PZPR (1956), członek KC PZPR (1956–1971). Kierownik Resortu Informacji i Propagandy PKWN (1944), minister żeglugi i handlu zagranicznego (1945–1947), wiceprezes CUP (1948–1949), zastępca przewodniczącego PKPG (1949–1951), wiceprezes RM (1951–1956), przewodniczący PKPG (1956), przewodniczący Komisji Planowania przy Radzie Ministrów (1956–1968), minister spraw zagranicznych (1968–1971), minister finansów (1971–1974). Poseł do KRN (1944–1947), poseł na sejm (1947–1972).

[4] Eugeniusz Szyr (1915–2000) – ekonomista, polityk komunistyczny, członek KPP (1934–1936), FPK (1936–1944), PPR (1944–1948), PZPR (1948–1990), zastępca członka KC PPR (1947–1948), członek KC PZPR (1948–1981), członek BP KC PZPR (1964–1968). Podsekretarz stanu w Ministerstwie Przemysłu, następnie od 1947 r. w Ministerstwie Przemysłu i Handlu (1946–1949), zastępca przewodniczącego PKPG (1949–1954), przewodniczący PKPG (1954–1956), minister budownictwa (1956), sekretarz Komitetu Ekonomicznego RM (1957–1959), wiceprezes RM (1959–1972), przewodniczący Komitetu Nauki i Techniki (1963–1968), przewodniczący Państwowej Rady Gospodarki Materiałowej (1972–1973), minister gospodarki materiałowej (1973–1981). Poseł na sejm (1952–1969, 1972–1976).

[5] Jerzy Sztachelski (1911–1975) – lekarz, polityk komunistyczny, członek PPR (1945–1948), PZPR (1948–1975), zastępca członka KC PPR (1945–1948), członek KC PZPR (1948–1968). Wojewoda białostocki (1944–1945), minister aprowizacji i handlu (1945–1947), podsekretarz stanu w Ministerstwie Zdrowia (1947–1951), minister zdrowia (1951–1956), kierownik Urzędu ds. Wyznań (1956–1961), minister zdrowia i opieki społecznej (1961–1968). Poseł do KRN (1944–1947), poseł na sejm (1947–1965, 1969–1972).

[6] Chodzi o Ministerstwo Szkolnictwa Wyższego.

Golański[7] i Eugenia Krassowska[8], wiceminister oświaty Henryk Jabłoński[9], z[astęp] ca przewodniczącego CRZZ – Paweł Wojas[10], sekretarz generalny Zarządu Głównego Samopomocy Chłopskiej – Marian Jaworski[11].

2. Szczegółowy przebieg sesji był następujący:

Otwarcie sesji przez prezesa Akademii, powitanie gości, przemówienie premiera w imieniu partii i rządu, przemówienie przedstawiciela CRZZ[12] w imieniu robotników, przemówienie prezesa ZSCH[13] w imieniu chłopów, sprawozdanie prezesa Akademii z dotychczasowej działalności Akademii, referat sekretarza naukowego Akademii pt. „Wytyczne planu badań szczególnie ważnych dla rozwoju gospodarki i kultury narodowej".

Przerwa dziesięciominutowa.

Komunikat wygłoszony przez prof. St[anisława] Leszczyńskiego[14] na temat uchwały Rady Ministrów z dnia 3 maja 1952 r. w sprawie uposażenia członków Polskiej Akademii Nauk oraz na temat projektu usprawnień członków Akademii.

Dyskusja nad referatem sekretarza naukowego Akademii oraz wytycznymi planu badań szczególnie ważnych dla rozwoju gospodarki i kultury narodowej, w której

---

[7] Henryk Golański (1908–1995) – inżynier elektryk, polityk komunistyczny. Członek PPR (1944–1948), PZPR (1948–1990[?]). Podsekretarz stanu w resorcie przemysłu (1945–1947), podsekretarz stanu w Ministerstwie Przemysłu i Handlu (1947–1949), podsekretarz stanu w Ministerstwie Przemysłu Lekkiego (1949–1950), podsekretarz stanu w Ministerstwie Szkół Wyższych i Nauki (1950–1951), podsekretarz stanu w MSzW (1951–1959), minister szkolnictwa wyższego (1959–1965), ambasador PRL w Grecji i na Cyprze (1966–1967).

[8] Eugenia Krassowska (1910–1986) – nauczycielka, polityk. W 1935 r. ukończyła filologię polską na USB w Wilnie, asystent przy Katedrze Historii Literatury Polskiej USB (1935–1939). Dyrektor liceum, następnie kurator Białostockiego Okręgu Szkolnego (1944–1946), podsekretarz stanu w Ministerstwie Oświaty (1946–1958), następnie w Ministerstwie Szkolnictwa Wyższego i Nauki (1951–1951) i w Ministerstwie Szkolnictwa Wyższego (1951–1965). Od 1945 r. członek SD, członek Centralnego Komitetu SD (1947–1973), członek Prezydium CK SD (1949–1954 i 1958–1973), wiceprzewodnicząca CK SD (1949–1954, 1956 i 1969), redaktor naczelny „Tygodnika Demokratycznego" (1969–1973), przewodnicząca Polskiego Komitetu ds. UNESCO (1973–1979). Posłanka na sejm (1947–1972).

[9] Henryk Jabłoński (1909–2003) – historyk dziejów najnowszych, prof. nadzwyczajny od 1948 r., prof. zwyczajny od 1950 r., pracownik naukowy Wydziału Humanistycznego UW od 1950 r., prorektor Akademii Nauk Politycznych (1946–1948). Sekretarz naukowy PAN (1955–1965). Członek władz PPS we Francji, członek PPS/PZPR (1945–1990), członek KC PZPR (1948–1981; 1986–1990), zastępca członka (1970–1971) i członek BP KC PZPR (1971–1981), podsekretarz stanu w Ministerstwie Oświaty (1947–1953), minister oświaty i szkolnictwa wyższego (1965–1972), przewodniczący Rady Państwa (1972–1985).

[10] Paweł Wojas (1905–1978) – zastępca przewodniczącego CRZZ (1952–1954), poseł na sejm (1947–1952, 1957––1965). Członek PPR i PZPR.

[11] Marian Jaworski (1912–1967) – członek Prezydium Frontu Narodowego (1952–1956), podsekretarz stanu w Ministerstwie Rolnictwa (1953–1956), przewodniczący Krajowej Rady Spółdzielczości Produkcyjnej (1956––1958). Poseł na sejm (1947–1967). Członek PPR, następnie PZPR (1942–1967). I sekretarz Warszawskiego KW PZPR w Warszawie (1958–1967), zastępca członka KC PZPR (1959–1964), członek KC PZPR (1964–1967).

[12] Centralna Rada Związków Zawodowych (CRZZ) – centralny organ Zrzeszenia Związków Zawodowych, funkcjonujący w latach 1949–1980.

[13] Zrzeszenie Samopomocy Chłopskiej (ZSCh) – samorządowa organizacja społeczna utworzona w grudniu 1944 r. przez PPR i SL, rozwiązana w 1957 r.

[14] Powinno być Stanisław Leszczycki (1907–1996) – geograf, prof. nadzwyczajny od 1945 r., prof. zwyczajny od 1954 r., pracownik naukowy UJ (1928–1939), UW (1948–1970), dyrektor Instytutu Geografii PAN (1953–1978). Członek korespondent PAN od 1952 r., członek rzeczywisty PAN od 1964 r., członek Prezydium PAN (1952–1968, 1978–1981). Członek PPS (1945–1948), PZPR (1948–1990). Podsekretarz stanu w MSZ (1946–1950), zastępca przewodniczącego Państwowej Rady ds. Gospodarki Przestrzennej (1974–1986).

zabierali głos: K[azimierz] Wyka[15], Z[ygmunt] Wojciechowski[16], J[uliusz] Starzyński[17], O[skar] Lange[18], J[an] Zachwatowicz[19], N[atalia] Gąsiorowska[20], W[łodzimierz] Antonowicz[21], T[adeusz] Jaczewski[22], A[nastazy] Landau[23], Z[ygmunt] Szymanowski[24].

Przerwa – 2 godziny – obiadowa.

---

[15] Kazimierz Wyka (1910–1975) – historyk literatury, prof. nadzwyczajny od 1948 r., prof. zwyczajny od 1954 r. Wykładał na UJ (1934–1935, 1945–1975), prorektor UJ (1963–1965), pracownik naukowy IBL (1948–1970), dyrektor IBL (1953–1970). Członek korespondent PAN od 1952 r., członek rzeczywisty PAN od 1961 r., członek Prezydium PAN (1952–1957), sekretarz Wydziału I PAN (1953–1954). Poseł na Sejm PRL (1952–1956).

[16] Zygmunt Wojciechowski (1900–1955) – historyk państwa i prawa, prof. nadzwyczajny od 1929 r., prof. zwyczajny od 1936 r., pracownik naukowy Uniwersytetu Poznańskiego (1925–1939, 1945–1955), założyciel i dyrektor Instytutu Zachodniego (1945–1955). Sekretarz generalny PTPN (1946–1954), prezes PTPN. Członek korespondent PAU od 1945 r., członek czynny od 1948 r., członek rzeczywisty PAN od 1952 r. Członek Związku Młodych Narodowców (1934–1937) i Ruchu Narodowo-Państwowego (1937–1939).

[17] Juliusz Starzyński (1906–1974) – historyk sztuki, prof. nadzwyczajny od 1949 r., prof. zwyczajny od 1954 r., pracownik naukowy UW (1935–1939, 1945–1974), Muzeum Narodowego w Warszawie (1937–1939), Państwowego Instytutu Sztuki/Instytutu Sztuki PAN (1951–1974), dyrektor Instytutu Historii Sztuki UW (1952–1970), dyrektor Instytutu Propagandy Sztuki w Warszawie (1935–1939), dyrektor PIS i IS PAN (1951–1960, 1968–1974). Członek korespondent PAN od 1952 r., członek rzeczywisty PAN od 1966 r. Członek PZPR od 1948 r.

[18] Oskar Lange (1904–1965) – ekonomista, prof. zwyczajny od 1949 r., pracownik naukowy UJ (1926–1937), wykładowca uczelni amerykańskich (1938–1945), pracownik naukowy SGPiS (1949–1956), pracownik naukowy UW (1956–1965), PAN (1952–1963), rektor SGPiS (1952–1955). Członek rzeczywisty PAN od 1952 r. Członek PPS (1927–1948), PZPR (1948–1965), ambasador RP w USA (1945–1947), poseł na sejm (1947–1965), zastępca przewodniczącego Rady Państwa (1957–1965).

[19] Jan Zachwatowicz (1900–1983) – architekt, konserwator zabytków, prof. zwyczajny od 1946 r., pracownik naukowy PW (1925–1939, 1945–1970), pracownik Biura Odbudowy Stolicy (1946–1947), generalny konserwator RP i PRL (1945–1957).

[20] Natalia Gąsiorowska-Grabowska (1881–1964) – historyk dziejów społeczno-gospodarczych, prof. nadzwyczajny od 1927 r., prof. zwyczajny od 1945 r., pracownik naukowy Wolnej Wszechnicy Polskiej (1918–1939), UŁ (1945–1958), WSP w Łodzi (1946–1952), IH UW (1952–1961), rektor WSP w Łodzi (1946–1948). Członek rzeczywisty PAN od 1952 r., członek Prezydium PAN (1952–1957). Prezes PTH (1953–1956), przewodnicząca Rady Naukowej IH PAN (1953–1964). Członek PZPR od 1950 r.

[21] Powinno być Włodzimierz Antoniewicz (1893–1973) – archeolog, prof. nadzwyczajny od 1924 r., prof. zwyczajny od 1928 r., pracownik naukowy Muzeum Zamku na Wawelu (1916–1918), Instytutu Nauk Antropologicznych TNW (1920), UW (1920–1939, 1945–1973), IHKM PAN (1954–1963), dziekan Wydziału Humanistycznego UW (1934––1936), rektor UW (1936–1939), dyrektor (1924–1945) i zastępca dyrektora Muzeum Archeologicznego w Warszawie (1945–1946). Członek korespondent PAU od 1932 r., członek tytularny PAN od 1952 r., członek rzeczywisty PAN od 1957 r.

[22] Tadeusz Jaczewski (1899–1974) – zoolog, prof. nadzwyczajny od 1948 r., prof. zwyczajny od 1954 r., pracownik naukowy UW (1920–1939, 1946–1969), Państwowego Muzeum Zoologicznego (1924–1939), Instytutu Zoologii PAN (1953–1959), prorektor UW (1950–1952), dyrektor IZ PAN (1953–1959). Członek korespondent PAN od 1952 r., przewodniczący Komitetu Zoologicznego PAN (1952–1957). Członek PZPR od 1955 r.

[23] Anastazy Landau (1876–1957) – lekarz intenista, prof. nadzwyczajny od 1951 r., prof. zwyczajny od 1954 r. Zatrudniony w Szpitalu Dzieciątka Jezus w Warszawie (1903–1909), pracował jako lekarz w Rosji (1909–1917). Ordynator Oddziału Wewnętrznego Szpitala Wolskiego (1921–1939, 1947–1954), konsultant w szpitalu polskim w Edynburgu (1942–1947), pracownik naukowy AM w Warszawie (1951–1957). Członek tytularny PAN od 1952 r., członek rzeczywisty PAN od 1957 r.

[24] Zygmunt Szymanowski (1873–1956) – lekarz, bakteriolog, prof. nadzwyczajny od 1923 r., prof. zwyczajny od 1936 r., pracownik naukowy Uniwersytetu we Fryburgu (1899–1900), UJ (1908–1914, 1917–1919), UW (1922–1944), UMCS (1944–1945), UŁ (1945–1950), Akademii Medycznej w Łodzi (1950–1956), dziekan Wydziału Weterynaryjnego UW (1928–1929, 1934–1935), prorektor UŁ (1945–1946). Członek tytularny PAN od 1952 r. Członek PPS-Lewica (1906–1907), PPS-Frakcja Rewolucyjna (1915–1919), organizacji Polscy Socjaliści, następnie RPPS (1941–1944), PPS (1945–1948), PZPR (1948–1957), członek KC PZPR (1948–1956).

Dalszy ciąg dyskusji, w której zabierali głos: dr I[gnacy?] Bursztyn[25], L[udwik] Paszkiewicz[26], T[adeusz?] Wolski[27], J[adwiga] Lekczyńska[28], S[zczepan] Pieniążek[29], J[an] Mydlarski[30], E[ugeniusz] Pijanowski[31], O[sman] Achmatowicz[32], S[tefan] Pieńkowski[33], H[enryk] Niewodniczański[34], W[alery] Goetel[35], S[tanisław] Leszczycki, W[łodzimierz] Trzebiatowski[36].

---

[25] Ignacy Bursztyn – pracownik Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego, m.in. dyrektor Departamentu Technicznego PKPG.

[26] Ludwik Paszkiewicz (1878–1967) – lekarz, prof. zwyczajny od 1924 r., pracownik naukowy UW (1919–1950), AM w Warszawie (1950–1962), dziekan Wydziału Lekarskiego UW (1931–1932), kierownik Zakładu Patologii Doświadczalnej PAN/Zakładu Patomorfologii PAN (1955–1962). Członek korespondent PAU od 1945 r., członek czynny PAU od 1948 r., członek rzeczywisty PAN od 1952 r.

[27] Tadeusz Wolski (1890–1959) – zoolog, prof. nadzwyczajny od 1930 r., prof. zwyczajny od 1945 r., pracownik naukowy Uniwersytetu w Saratowie (1915–1918), UJ (1918–1923), Państwowego Muzeum Zoologicznego (1928––1940), WWP (1930–1939), UŁ (1945–1958), Ośrodka Dokumentacji Ewolucjonizmu PAN (1953–1958). Członek korespondent PAN od 1952 r.

[28] Jadwiga Lekczyńska (1899–1983) – specjalista nauk rolniczych, prof. nadzwyczajny od 1950 r., prof. zwyczajny od 1954 r., pracownik naukowy WWP (1922–1925), SGGW (1926–1939, 1945–1969), Instytutu Hodowli i Aklimatyzacji Roślin w Warszawie (1951–1983), dyrektor Państwowych Zakładów Hodowli Roślin (1945–1950). Członek PPS (1945–1948), PZPR (1948–1983), poseł na sejm (1952–1983).

[29] Szczepan Pieniążek (1913–2008) – specjalista sadownictwa, prof. nadzwyczajny od 1945 r., prof. zwyczajny od 1954 r., pracownik naukowy SGGW (1951–1983), dyrektor Instytutu Sadownictwa SGGW w Skierniewicach (1951–1983). Członek korespondent PAN od 1952 r., członek rzeczywisty PAN od 1964 r., członek Prezydium PAN (1964–1989), wiceprezes PAN (1975–1980).

[30] Jan Mydlarski (1892–1956) – antropolog, prof. zwyczajny od 1945 r., pracownik naukowy Centralnego Instytutu Wychowania Fizycznego (1931–1934), Wydziału Lekarskiego UW (1934–1939), UMCS w Lublinie (1945–1949), UWr (1949–1956), rektor UWr (1951–1953), kierownik Zakładu Antropologii PAN (1953–1956), redaktor naczelny „Przeglądu Antropologicznego" (1953–1956). Członek korespondent PAN od 1952 r.

[31] Eugeniusz Pijanowski (1906–1974) – specjalista nauk rolniczych, prof. nadzwyczajny od 1946 r., prof. zwyczajny od 1955 r., pracownik naukowy Instytutu Przemysłu Fermentacyjnego i Bakteriologii Rolnej w Warszawie (1929–1930, 1937–1939), pracownik naukowy SGGW (1930–1939, 1945–1974), dziekan Wydziału Ogrodniczego SGGW (1950), dziekan Wydziału Technologii Rolno-Spożywczej (1961–1963). Członek korespondent PAN od 1952 r., członek rzeczywisty PAN od 1961 r.

[32] Osman Achmatowicz (1899–1988) – chemik, prof. nadzwyczajny od 1934 r., prof. zwyczajny od 1953 r., pracownik naukowy USB w Wilnie (1923–1934), UW (1934–1939, 1945–1970), PŁ (1945–1953), Zakładu Syntezy Organicznej PAN (1953–1970), dziekan Wydziału Farmaceutycznego UW (1934–1936), prorektor (1945–1948) i rektor PŁ (1948–1952), dyrektor Instytutu Kultury Polskiej w Londynie (1964–1969). Członek korespondent PAU od 1945 r., członek korespondent PAN od 1952 r., członek rzeczywisty PAN od 1961 r. Wiceminister szkolnictwa wyższego (1953–1959).

[33] Stefan Pieńkowski (1883–1953) – fizyk, prof. zwyczajny od 1919 r., pracownik naukowy Uniwersytetu w Liège (1910–1912, 1914–1919), Szkoły Politechnicznej w Liège (1912–1914), UW (1919–1939, 1945–1953), prorektor (1926–1927) i rektor UW (1925–1926, 1933–1936, 1945–1947), dyrektor Instytutu Fizyki PAN (1953). Członek korespondent PAU od 1926 r., członek czynny PAU od 1929 r., członek rzeczywisty PAN od 1952 r., wiceprezes PAU (1946–1952), członek Prezydium PAN (1952–1953).

[34] Henryk Niewodniczański (1900–1968) – fizyk, prof. nadzwyczajny od 1937 r., prof. zwyczajny od 1945 r., pracownik naukowy USB w Wilnie (1924–1937, 1939, 1941–1944), Uniwersytetu Poznańskiego (1937–1939), UWr (1945–1968), Instytutu Badań Jądrowych w Warszawie (1955–1961), Instytutu Fizyki Jądrowej w Krakowie (1961–1968), prorektor UWr (1950–1953), dyrektor Instytutu Fizyki UWr (1956–1968), dyrektor IBJ w Krakowie (1961–1968). Członek korespondent PAU od 1947 r., członek korespondent PAN od 1952 r., członek rzeczywisty PAN od 1961 r., członek Prezydium PAN (1960–1965).

[35] Walery Goetel (1889–1972) – geolog, prof. nadzwyczajny od 1920 r., prof. zwyczajny od 1926 r., pracownik naukowy UJ (1913–1920), Akademii Górniczej w Krakowie (1920–1939, 1945–1961), Zakładu Ochrony Przyrody PAN (1953–1961), dziekan Wydziału Górniczego AG (1930–1934), prorektor AG (1936–1937), rektor AG/AGH (1937–1950). Członek korespondent PAN od 1952 r., członek rzeczywisty PAN od 1964 r. Członek BBWR (1931––1932), SD (1944), poseł do KRN (1944–1947).

[36] Włodzimierz Trzebiatowski (1906–1982) – chemik, prof. nadzwyczajny 1938 r., prof. zwyczajny 1946 r., pracownik naukowy UJK we Lwowie (1929–1939), Uniwersytetu Iwana Franki we Lwowie (1944–1945), PWr od 1945 r.,

Przerwa dziesięciominutowa.

Depesza do Sekretariatu ONZ na ręce J[akowa] Malika[37] w sprawie wojny bakteriologicznej, odczytana przez J[ózefa] Chałasińskiego[38]; depesza przesłana była przed sesją przez Sekretariat Naukowy Prezydium Akademii.

Depesza do Akademii Nauk ZSRR, odczytana przez W[acława] Sierpińskiego.

Depesza do akademii Węgier, Bułgarii, Rumunii, Chin Ludowych i NRD oraz do komisji organizacyjnych akademii w Korei i Czechosłowacji; tekst depeszy do Akademii Węgier odczytany przez wiceprezesa W[itolda] Wierzbickiego[39].

Dalszy ciąg dyskusji, w której zabrali głos: J[uliusz] Kleiner[40], S[tanisław] Hempel[41], J[an] Z[ygmunt] Jakubowski[42], W[itold] Szymanowski[43], E[dward] Czetwertyński[44], S[tefan] Żółkiewski[45].

Uchwalenie wytycznych planu badań szczególnie ważnych dla rozwoju gospodarki i kultury narodowej – wniosek postawiony przez prezesa Akademii, przyjęty jednogłośnie.

---

dyrektor Instytutu Chemii Nieorganicznej i Metalurgii Pierwiastków Rzadkich PWr (1963–1968), dyrektor Instytutu Niskich Temperatur i Badań Strukturalnych PAN (1967–1974). Członek korespondent PAN od 1952 r., członek rzeczywisty PAN od 1956 r., członek Prezydium PAN od 1963 r., wiceprezes PAN (1968–1971), prezes PAN (1972–1977).

[37] Jakow Malik (1906–1980) – sowiecki dyplomata, wiceminister spraw zagranicznych ZSRS (1946–1948, 1960––1967), stały przedstawiciel ZSRS przy ONZ (1948–1952, 1968–1972), ambasador w Wielkiej Brytanii (1953–1960).

[38] Józef Chałasiński (1904–1979) – socjolog, prof. nadzwyczajny od 1937 r., prof. zwyczajny od 1945 r., pracownik naukowy Uniwersytetu Poznańskiego (1927–1935), UW (1935–1939, 1966–1974), WWP (1937–1939), UŁ (1945––1962), rektor UŁ (1949–1952). Pracownik Polskiego Instytutu Socjologicznego (1935–1936, 1942–1944, 1945–1949), dyrektor Państwowego Instytutu Kultury Wsi w Warszawie (1936– 939), Zakładu Socjologii i Historii Kultury PAN (1956–1968), kierownik ZSiHK PAN (1956–1958). Członek korespondent PAU od 1948 r., członek rzeczywisty PAN od 1952 r., zastępca sekretarza naukowego PAN (1952–1958), sekretarz Wydziału I PAN (1968–1971).

[39] Witold Wierzbicki (1890–1965) – inżynier, prof. nadzwyczajny od 1929 r., prof. zwyczajny od 1936 r., pracownik naukowy PW (1925–1929, 1945–1960), SGGW (1929–1936), IPPT PAN (1953–1961), dziekan Wydziału Inżynierii PW (1945–1947), dziekan Wydziału Leśnego SGGW (1931–1933), prorektor SGGW (1933–1935). Członek rzeczywisty PAN od 1952 r., wiceprezes PAN (1952–1957), członek Prezydium PAN (1952–1962), przewodniczący Komisji Towarzystw Naukowych przy Prezydium PAN (1952–1953), prezes NOT (1952–1957).

[40] Juliusz Kleiner (1886–1957) – historyk literatury, prof. nadzwyczajny od 1919 r., prof. zwyczajny od 1921 r., pracownik naukowy Uniwersytetu Lwowskiego (1912–1915, 1921–1939), UW (1916–1919), WWP (1918–1920), KUL (1944–1948), UJ (1948–1957). Członek korespondent PAU od 1919 r., członek czynny PAU od 1927 r., członek rzeczywisty PAN od 1952 r.

[41] Stanisław Hempel (1892–1954) – inżynier, prof. nadzwyczajny od 1946 r., prof. zwyczajny od 1949 r., pracownik naukowy PW (1925–1939, 1945–1954), kierownik Stacji Doświadczalnej PAN przy Budowie Pałacu Kultury i Nauki (1949–1954). Członek korespondent PAN od 1952 r.

[42] Jan Zygmunt Jakubowski (1909–1975) – historyk literatury, prof. nadzwyczajny od 1954 r. [?], pracownik naukowy PWSP w Łodzi (1947–1951), UŁ (1949–1951), IBL (1949–1951), UW (1951–1975), dyrektor Instytutu Filologii Polskiej UW (1968 –1973).

[43] Witold Szymanowski (1908–1986) – inżynier, prof. nadzwyczajny od 1950 r., prof. zwyczajny od 1954 r., pracownik naukowy PW (1931–1938, 1947–1978), dziekan Wydziału Mechanicznego Technologicznego (1951–1952), prorektor PW (1952–1954, 1956–1959), kierownik Zakładu Teorii i Konstrukcji Maszyn PAN (1953–1956). Zatrudniony w Fabryce Obrabiarek w Pruszkowie (1932–1944), naczelny konstruktor Centralnego Biura Konstrukcji Obrabiarek (1946–1957). Członek korespondent PAN od 1952 r., członek rzeczywisty PAN od 1969 r., sekretarz Wydziału IV PAN (1965–1971).

[44] Edward Czetwertyński-Świętopełk (1901–1987) – hydromechanik.

[45] Stefan Żółkiewski (1911–1991) – literaturoznawca, prof. zwyczajny od 1954 r., dyrektor IBL (1948–1952). Członek korespondent PAN od 1952 r., członek rzeczywisty PAN od 1961 r., sekretarz naukowy Wydziału I PAN (1960–1968). Członek PPR (1942–1948), PZPR (1948–1990), członek KC PZPR (1948–1968), kierownik Wydziału Oświaty, Nauki i Kultury KC PZPR (1954–1956), poseł do KRN (1944–1947), poseł na sejm (1947–1968), minister szkolnictwa wyższego (1956–1959).

Referat S[tanisława] Leszczyckiego o regulaminie zwoływania i odbywania sesji Zgromadzenia Ogólnego, bez dyskusji, uchwalony jednogłośnie.

Komunikat sekretarza naukowego o zdjęciu z porządku dziennego sprawy regulaminu o powoływaniu członków Akademii, bez dyskusji przyjęty.

List do prezydenta Rzeczypospolitej odczytany przez S[tanisława] Kulczyńskiego[46], uchwalono przez aklamację.

Zamknięcie sesji przez prezesa Akademii.

II. Ocena sesji

Przy otwarciu sesji przez prezesa Akademii zaszedł niekorzystny incydent, polegający na niepowitaniu przedstawicieli Ministerstwa Szkolnictwa Wyższego w osobach wiceministrów E[ugenii] Krassowskiej i H[enryka] Golańskiego oraz przedstawiciela Ministerstwa Oświaty w osobie wiceministra H[enryka] Jabłońskiego. Wynikł on z tego, że protokół przewidywał powitanie imienne tylko ministrów, a ministrowie szkolnictwa wyższego i oświaty nie przybyli na sesję.

Przemówienie prezesa Akademii miało charakter sprawozdania z dotychczasowej działalności Akademii, [a]pewne akcenty w nim[a] dotyczyły roli i znaczenia nauki na obecnym etapie w Polsce Ludowej.

Referat sekretarza naukowego pt. „Wytyczne planu badań szczególnie ważnych dla rozwoju gospodarki i kultury narodowej" zawierał analizę przyczyn hamujących właściwy rozwój nauki w Polsce i uzasadnił między innymi konieczność planowania badań naukowych. W drugiej części zawierał sformułowanie ogólnych założeń, na podstawie których opracowany został przez poszczególne wydziały projekt wytycznych.

Projekt wytycznych został rozdany uczestnikom sesji i nie był szczegółowo przedstawiony w referacie sekretarza naukowego.

Główną część sesji stanowiła z górą czterogodzinna dyskusja nad referatem sekretarza naukowego i projektami wytycznych, w której zabierało głos 29 mówców. Dyskusja w zasadzie odbywała się kolejno nad projektem wytycznych w zakresie nauk objętych poszczególnymi wydziałami.

Projekt wytycznych w zakresie nauk społecznych został przyjęty w zasadzie pozytywnie, a przemawiający starali się uzasadniać trafność wyboru zawartych w nim zagadnień.

Na wyróżnienie zasługuje przemówienie Zachwatowicza, który uzasadniał konieczność uwzględnienia w szerszym zakresie badań nad architekturą i urbanistyką oraz współpracy w tym zakresie wydziałów I i IV. Niezwiązane z właściwą tematyką było przemówienie Kleinera, który domagał się zwiększenia rekrutacji na studia magisterskie w zakresie polonistyki; na przemówienie to odpowiedział S[tefan] Żółkiewski,

---

[a–a] *Tak w tekście*.

[46] Stanisław Kulczyński (1895–1975) – biolog, prof. nadzwyczajny od 1924 r., prof. zwyczajny od 1930 r., pracownik naukowy UJ (1918–1924), UJK we Lwowie (1924–1939), rektor UJK (1936–1937), Uniwersytetu Iwana Franki we Lwowie (1939–1941), UWr (1945–1969), rektor Politechniki i Uniwersytetu we Wrocławiu (1945–1952). Członek korespondent PAU od 1936 r., członek rzeczywisty PAU od 1945 r., członek rzeczywisty PAN od 1952 r. Członek SD (1939–1975), wiceprzewodniczący Rady Naczelnej SD (1945–1954), przewodniczący Centralnego Komitetu SD (1956–1969), poseł do KRN (1946–1947), poseł na sejm (1947–1972), wicemarszałek sejmu (1952–1956), zastępca przewodniczącego Rady Państwa (1956–1969).

uzasadniając słuszność polityki Ministerstwa Szkolnictwa Wyższego. Również projekt wytycznych w zakresie nauk biologicznych nie wzbudził poważniejszych zastrzeżeń. Spośród przemówień na uwagę zasługuje przemówienie Landaua, który wskazywał na konieczność sprecyzowania problemów antybiotyków i wczesnego rozpoznawania raka; Lekczyńskiej, która proponowała uzupełnienie projektu wytycznych przez dołączenie zagadnienia mechanizacji rolnictwa; oraz Pijanowskiego, który wskazał na niejednolitość ujęcia projektu wytycznych przez poszczególne wydziały i wystąpił z wnioskiem o szczególne zajęcie się zagadnieniem chemii i technologii żywności. Nieodpowiedzialne i błędne politycznie było przemówienie Z[ygmunta] Szymanowskiego, w którym dowodził praktycznej niemożliwości prowadzenia wojny bakteriologicznej. Odpowiedział mu prezes Akademii, przestrzegając przed optymizmem w tym zakresie. Projekt wytycznych w zakresie nauk objętych wydziałami III i IV spotkał się z krytyką przedstawiciela PKPG, dyr[ektora] I[gnacego] Bursztyna. Ogólnie stwierdził on, że projekt wytycznych nacechowany jest praktycyzmem i nie uwzględnia [a]w dostatecznym etapie[a] badań podstawowych; jako przykłady podał zagadnienia reologii oraz fizyki powierzchni, które – jego zdaniem – powinny być przedmiotem badań Akademii. Wskazał również na to, że szereg zagadnień z projektu wytycznych powinno być przedmiotem badań instytutów resortowych. Odpowiedzieli dyr[ektorowi] I[gnacemu] Bursztynowi L[ech] Jakubowski, W[itold] Szymanowski i E]dward] Czetwertyński, wskazując między innymi, że potraktował on niewłaściwie projekt wytycznych jako projekt wytycznych badań naukowych, które mają być prowadzone wyłącznie przez Akademię. Inni mówcy wypowiedzieli się pozytywnie w odniesieniu do projektu wytycznych w zakresie wydziałów III i IV.

Komunikat S[tanisława] Leszczyckiego w sprawie uposażeń członków Akademii i ich ewentualnych uprawnień wywołał ożywione komentarze w kuluarach; niskie stałe uposażenie członków Akademii wywołało na ogół niezadowolenie ze strony zainteresowanych.

Sprawa regulaminu o powoływaniu członków Akademii została w ostatniej chwili zdjęta z porządku dziennego z inicjatywy S[tefana] Rozmaryna i J[ana] Wasilkowskiego, którzy uważali, że typowanie kandydatów na członków Akademii przez wydziały i Prezydium Akademii w głosowaniu tajnym przy większości 2/3 nie jest właściwe.

Na przygotowaniu i przebiegu sesji odbił się ujemnie pośpiech. Krótki okres, który miał do dyspozycji sekretarz naukowy, nie pozwolił na prawidłowe opracowanie projektu wytycznych. Nie zostały one w dostatecznej mierze przedyskutowane w ramach komitetów naukowych i wydziałów, a przede wszystkim nie zostały one całkowicie uzgodnione z PKPG oraz zainteresowanymi resortami. Sekretariat Naukowy nie otrzymał potrzebnych wskazań odnośnie do projektu wytycznych ani ze strony rządu, ani ze strony partii. Brak czasu na dokładne zapoznanie się i przedyskutowanie opracowanego projektu wytycznych przez członków Akademii wpłynął ujemnie na przebieg dyskusji; dlatego nie stała ona na właściwym poziomie naukowym. Stosunkowo znaczna liczba przemówień o charakterze politycznym przy niedostatecznie obszernym i głębokim omówieniu strony merytorycznej wywołała szereg zastrzeżeń ze strony uczestników zebrania.

Źródło: AAN, PZPR, 237/XVI–28, k. 41–45, mps.

Nr 7

1952 wrzesień 9, Warszawa – Pismo Zofii Zemankowej, zastępcy kierownika Wydziału Nauki KC PZPR, do Kazimierza Petrusewicza, sekretarza Wydziału II PAN (z załącznikiem: uzupełnieniem do sprawozdania z sesji Zgromadzenia Ogólnego PAN)

XI/1753/52[a] 9 IX 1952 r.

Do
Towarzysza Petrusewicza Kazimierza[b]
w miejscu

Wydział Nauki KC przesyła na polecenie Fiedlera Franciszka[1] materiały na posiedzenie Komisji do spraw Nauki i zawiadamia, że odbędzie się ono 12 IX br. o godz. 16.00 w Wydziale Nauki.

Z[astęp]ca kierownika Wydziału Nauki[c]
(Z[ofia] Zemankowa)

Uzupełnienie do sprawozdania z Sesji Zgrom[adzenia] **Ogólnego PAN**

Oceniając pozytywnie sam fakt zebrania Zgromadzenia Ogólnego PAN, które było dla świata naukowego w Polsce sygnałem rozpoczęcia szerokiej działalności PAN i tym samym stanowiło uderzenie we wszelkie plotki i sceptyczne uwagi o ograniczeniu działalności naukowej, należy jednocześnie widzieć jasno braki sesji, która stanowić powinna dla Prezydium PAN lekcję odnośnie do sposobu organizowania podobnych imprez na przyszłość.

Od strony krytycznej należy wydobyć na pierwszy plan dnia momenty występujące na ostatniej sesji: **jej odpolitycznienie** oraz jej oficjalno-nudny i **niebojowy** charakter.

Prawie wszystkie wystąpienia w dyskusji nad referatem sekretarza naukowego nosiły charakter wąsko specjalistyczny i przyczynkarski. W większości wypadków ograniczały się do pochwały planu (formalnej). W nielicznych tylko wysuwano jakieś nowe propozycje (Zachwatowicz).

Ani jedno nie podejmowało sprawy od strony politycznej, w szczególności od strony **walki ideologicznej** z rozkładowymi, wstecznymi kierunkami w danej gałęzi nauki polskiej. Przy tym stanowisko „neutralne" zajmowali mówcy należący do obu obozów:

---

[a] *Fragment wpisany odręcznie*.

[b] *Powyżej odręczny dopisek* Tow. Mazur, Petrusewicz, Modzelewski, Daniszewski, Szulkin, Werfel.

[c] *Poniżej odręczny podpis*.

[1] Franciszek Fiedler, właśc. Efraim Truskier (1880–1956) – działacz komunistyczny, historyk, członek SDKPiL (1905–1918), KPRP/KPP (1918–1938). Wielokrotnie więziony, od 1924 r. przebywał poza granicami Polski, m.in. w Moskwie, Gdańsku, od 1933 r. w Brukseli i Paryżu, gdzie nadal współpracował z ruchem komunistycznym. Od 1945 r. w Polsce, redaktor naczelny organu KC PPR „Trybuna Wolności" (1945–1947), miesięcznika KC PPR/PZPR „Nowe Drogi" (1947–1952). Członek KC PPR, następnie PZPR (1945–1956), przewodniczący Komisji Nauki KC PZPR (1949–1953). Członek rzeczywisty PAN od 1952 r. Poseł na sejm (1952–1956).

naszego i przeciwników. Zapanował akademicki „pokój boży" przestrzegany cichą umową przez obie strony. Sesja sprawiała wrażenie kontynuacji „starych tradycji" TNW i Akad[emii] Um[iejętności] w nowej[d] szacie zewnętrznej.

Zjawisko to posiada o wiele głębsze znaczenie, niż mogłoby się wydawać na pierwszy rzut oka. Radość niektórych naszych towarzyszy, że przeciwnik nie jest agresywny, jest złudna i opiera się na głębokim błędzie. Idzie mianowicie o to, że przeciwnik w nowych – trudniejszych dlań – warunkach walki stosuje obecnie nową taktykę: omijania spornych kwestii, wymigiwania się od dyskusji i przetrwania. Występuje to niezwykle wyraziście na tak drażliwym ideologicznie polu jak filozofia, to samo wystąpiło na sesji. W okresie wzmożonej naszej ofensywy ideologicznej przeciwnik uważa za wygodniejsze milczeć i kontynuować po cichu swą robotę (naukową) i pedagogiczną; zwłaszcza w tych dziedzinach, w których nasz atak i nacisk jest jeszcze słaby i gdzie oni siedzą bardzo mocno (np. filologia, przyrodoznawstwo, technika).

Milczenie przeciwników nie jest wyrazem ich ugodowości, lecz nową formą ich walki. To musi spowodować zmianę form walki z naszej strony [i] takie wzmożenie ataku ideologicznego, by nie pozwolić im na „przetrwanie", lecz albo zmusić do kapitulacji, albo do całkowitego zdemaskowania się jako wrogów (w wypadkach wyjątkowych). To jest na obecnym etapie rozwoju walki ideologicznej w Polsce obok upowszechniania wiedzy marksistowskiej najbardziej efektywna forma pomocy starej kadrze naukowej w sprawie zbliżenia jej do marksizmu.

Zastosowana przez nas na sesji taktyka grzecznego omijania spraw drażliwych i ataku była więc całkowicie błędna i wzmacniała linię taktyki przeciwników. **To stanowiło zasadniczy błąd całej sesji**.

W wyniku tego błędu przeciwnikowi udało się (nie jest rzeczą ważną, czy działał świadomie i w sposób zorganizowany, idzie o obiektywny rezultat) przekształcić sesję w nudną oficjalną imprezę, z której poważna część uczestników uciekła po pierwszej części, tak że uchwały końcowe były faktycznie podejmowane nielegalnie, gdyż przy braku odpowiedniego *quorum*. Jeśli PAN ma spełniać swoje zadanie placówki naukowej w nowym stylu, to cała jej działalność i każde jej posiedzenie musi być nacechowane bojowością ideologiczną i upolitycznieniem; inaczej nie zdołamy wykuć **nowej** nauki. W tym świetle należy ocenić nasz błąd i niepowodzenie sesji jako obiektywny sukces przeciwnika.

Gdzie leżą korzenie tego błędu?

Po pierwsze, w braku naszego przygotowania; w tym, żeśmy nie uświadomili sobie i nie zanalizowali nowej taktyki przeciwnika. Oczekiwaliśmy jakichś ostrych ataków i przygotowaliśmy się do **obrony**, zamiast organizować **atak**. Twierdzenie, że brak czasu był główną przeszkodą w przygotowaniu sesji, jest błędne. Nie brak czasu, lecz fałszywa ocena sytuacji i sposobu postępowania przeciwnika odegrały rolę głównej przeszkody.

Po drugie, w słabym przygotowaniu terenu w poszczególnych sekcjach, czego powodem był brak czasu. Była to przyczyna wtórna, która odegrała jednak swoją rolę w słabym przygotowaniu planów oraz w słabym zainteresowaniu ich treścią świata naukowego.

---

[d] *Słowo nadpisane odręcznie.*

Jakie płyną stąd wnioski na przyszłość?

Po pierwsze, należy przy wszelkich imprezach PAN liczyć się z nową taktyką przeciwnika ideologicznego i postępować zgodnie z maksymą, że najlepszą obroną jest atak. Należy nastawić się generalnie na ofensywę ideologiczną i przeprowadzać ją przy każdej okazji i w każdej dziedzinie nauki, nie pozwalając przeciwnikowi na „przetrwanie" w spokoju. Oczywiście, taka linia generalnej ofensywy zakłada zachowanie pełnego taktu[d] i umiaru, lecz jednocześnie musi być pryncypialna i konsekwentna. Organizacyjnie oznacza to konieczność dokładnego przygotowania każdego zebrania przez nastawienie partyjnych i bliskich nam bezpartyjnych uczonych do ataku ideologicznego i politycznego.

Po drugie – należy koncentrować działalność PAN nie w sesjach ogólnych, które – przynajmniej na obecnym etapie – są trudne do przeprowadzenia ze względu na różnorodność zainteresowań, lecz na zebraniach wyspecjalizowanych (w instytutach, komitetach etc.), nadając im wyraźny charakter polemiczny i wykazując naszym uczonym na każdym kroku, że muszą się uczyć marksizmu (sesje specjalistyczne, dyskusje itp. z ew[entualnym] udziałem uczonych radzieckich, zwłaszcza w dziedzinach, w których jesteśmy słabi).

Po trzecie, należy zorganizować jakieś formy uczenia całego składu PAN (członków i pracowników instytutu) marksizmu. Muszą to być, oczywiście, jakieś formy swoiste, połączone z dyskusjami twórczymi, lecz nie wolno dopuścić do tego, by nowa Akademia nawet z pozoru była prostą kontynuacją działalności starych instytucji naukowych.

Po czwarte, dla uwyraźnienia naszej pozycji politycznej i ideologicznej należy zaplanować jakieś 1–2 imprezy naukowe w skali całości PAN, które będą świadczyć o nowym nastawieniu (np. w humanistyce sesja Zgrom[adzenia] Og[ólnego] poświęcona pracom Stalina o językoznawstwie, w której referaty wygłoszą filozofowie, językoznawcy, historycy, literaci oraz z Wydz[iału] III i IV coś w związku z problematyką planu sześcioletniego).

Wszystkie te braki winny być podporządkowane jednej myśli centralnej: w odpowiedzi na nową taktykę przeciwnika ideologicznego przystąpić do generalnej ofensywy, która nie pozwoli przeciwnikom na spokojne „przetrwanie" i pozwoli tym samym na przyśpieszenie przebudowy naszej nauki na bazie marksizmu-leninizmu.

Źródło: AAN, PZPR, 237/XVI–28, k. 36–40, mps.

Nr 8

1952 wrzesień 21, Warszawa – Wydział III PAN, Sprawozdanie z działalności wydziału, uwagi o stanie poszczególnych nauk i pracy Akademii oraz wnioski i propozycje na przyszłość, poufne

Wydział III PAN[a] Warszawa, 21 IX 1952 r.

Poufne

Sprawozdanie z działalności III Wydziału PAN. Uwagi o stanie poszczególnych nauk i o pracy Akademii oraz wnioski i propozycje na przyszłość

A. Sprawozdanie

Wydział III PAN odbył w maju i czerwcu dwa plenarne zebrania organizacyjne. Na pierwszym omówiono ogólne zasady działania i zaproponowano powołanie komitetów, na drugim zaś ustalono wytyczne do planu badań szczególnie ważnych, plany rozwoju poszczególnych nauk, plan kształcenia kadr i plan wydawniczy. W dniu 22 bm. odbędzie się naukowe zebranie wydziału, na które zgłoszono 10 referatów (7 z fizyki, 3 z chemii fizycznej). W tymże dniu odbędzie się również krótkie zebranie organizacyjne, poświęcone omówieniu spraw bieżących i planów na IV kwartał br. Proponowane jest złożenie zobowiązań w związku z wyborami i XIX Zjazdem WKP(b)[1]. W ciągu kwartału planowane jest organizacyjne zebranie dla omówienia planu zjazdów i konferencji na 1953 i 1954 r. oraz dla zatwierdzenia planu badań Akademii.

Komitety odbyły w ciągu maja i czerwca po jednym lub po dwa posiedzenia, na których ustalono wytyczne do planu badań szczególnie ważnych, plany wydawnicze i plany szkolenia kadr. Niestety możliwości realizacji planu szkolenia są nikłe ze względu na brak kandydatów na aspirantury w zakresie najważniejszych dziedzin jak matematyka, fizyka i chemia. W ciągu października odbędą się dalsze zebrania komitetów, poświęcone omówieniu planów prac na 1953 r. oraz planów zjazdów i konferencji naukowych.

B. Uwagi o stanie poszczególnych nauk oraz wnioski i propozycje na przyszłość

1. **Matematyka**. Ogromna większość prac badawczych w zakresie matematyki jest objęta planem Państw[owego] Instytutu Matematycznego[2]. Ponieważ dyrektor instytutu wraz z kilku najbliższymi mu osobami reprezentuje kierunki niemające powiązania z praktyką (topologia i teoria mnogości), więc usiłowania przestawienia prac na tory bliższe praktycznych zastosowań natrafiają na duże opory. Dzięki istnieniu dość licznej grupy partyjnych matematyków można jednak liczyć na stopniową poprawę sytuacji

---

[a] *Powyżej odręczny dopisek* Ważne! Uwagi o pracy Sekretariatu – vide str. 6.

[1] XIX Zjazd WKP(b) odbył się w dniach 5–14 X 1952 r. w Moskwie. Podczas zjazdu przyjęto uchwałę zmieniającą nazwę partii na: Komunistyczna Partia Związku Sowieckiego (KPZR).

[2] Państwowy Instytut Matematyczny został utworzony w 1948 r. W 1952 r. został włączony do PAN i zmienił nazwę na Instytut Matematyczny.

w przyszłości. Matematyka jest spośród nauk III Wydziału PAN najbardziej prężną i pod względem liczby publikacji najbardziej wydajną. Nasze publikacje matematyczne rozchodzą się na wiele państw, a uczeni zagraniczni umieszczają swoje prace w naszych czasopismach. Oczywiście chodzi tu głównie o sukcesy kierunków matematyki „czystej", o których była mowa wyżej. Aby przyśpieszyć rozwój matematyki w kierunkach ważnych dla praktyki, należałoby: [b]1) zacieśnić kontakt matematyków polskich z radzieckimi, 2) ogłosić konkurs z nagrodami na prace z najważniejszych dziedzin matematyki stosowanej, najbardziej u nas zaniedbanych[b].

2. **Astronomia**. Już w pracach Kongresu zaznaczyły się duże antagonizmy i tarcia między astronomami polskimi. Wpływają one hamująco na rozwój tej nauki. Liczne placówki badawcze istniejące w ośrodkach uniwersyteckich nie mają dostatecznej bazy materialnej dla prowadzenia poważniejszych prac badawczych. Należałoby rozpocząć budowę Centralnego Obserwatorium Astronomicznego, zmierzając do koncentracji wysiłków. Ze względu na dobre tradycje naukowe należałoby utrzymać ośrodek krakowski jako placówkę astronomii klasycznej, a punkt ciężkości innych prac stopniowo przenieść do Centr[alnego] Obserw[atorium] Astronom[icznego], które powinno powstać w pobliżu Warszawy. Spełniając propozycje Akademii Nauk Związku Radzieckiego, należy przystąpić do budowy Stacji Szerokościowej pod Poznaniem dla badania wahań bieguna ziemskiego. Wydział III zamierza również przejąć Zakład Aparatury Naukowej przy Obserwatorium w Krakowie[3] jako placówkę pomocniczą do wykonywania przyrządów, nie tylko dla potrzeb astronomii, lecz również innych nauk.

3. **Fizyka**. Mimo ogromnego znaczenia badań fizycznych i mimo poważnych środków finansowych, jakie państwo łożyło dotąd na wyposażenie zakładów badawczych, stan fizyki w Polsce jest niestety słaby. Płynie to z różnych przyczyn. Najgłówniejszymi z nich są: niedostateczna liczba kadr pracowników naukowych i niezdrowa atmosfera, panująca wśród fizyków, zwłaszcza w ośrodku stołecznym. Ze względu na duże zapotrzebowanie sił dydaktycznych jest niemal regułą, że każdy fizyk w Warszawie ma po kilka zajęć zarobkowych i tym samym nie może się zająć pracą naukową.

Pierwotnie na terenie Akademii istniał plan przejęcia Instytutu Fizyki UW jako Akademickiego Instytutu Uczelnianego i głównego ośrodka badań fizycznych. Koncepcja ta jednak w świetle dokładniejszej analizy stanu faktycznego wydaje się błędna. Jej zrealizowanie przyczyniłoby się do jeszcze dalej posuniętego zmonopolizowania dotacji, które dotychczas i tak przyznawane były głównie ośrodkom warszawskim, wyeliminowałoby czynnik współzawodnictwa między placówkami i doprowadziłoby do prawie całkowitego zawieszenia badań w pozostałych ośrodkach. Ostatnia konferencja fizyków w Spale jasno wykazała, że mimo najlepszego wyposażenia Instytut Fizyki Doświadczalnej UW reprezentuje znacznie mniejsze osiągnięcia naukowe niż np. [c]placówki krakowskie i poznańskie[c]. Wydaje się dlatego słusznym rozwijać te dwa ośrodki, niezależnie od ośrodka warszawskiego i kształcić w nich kadry dla przyszłego Instytutu Fizyki PAN, którego budowę należałoby rozpocząć najpóźniej w 1954 r. Podobnie jak

[b–b] *Przy tym fragmencie na lewym marginesie odręczna pionowa kreska*.

[c–c] *Fragment odręcznie podkreślony. Na lewym marginesie odręczny dopisek* Skąd ten wniosek?

[3] Chodzi prawdopodobnie o Obserwatorium Astronomiczne UJ, działające nieprzerwanie od 1792 r.

w dziedzinie matematyki, trzeba ogłosić konkurs na najlepsze prace nad deficytowymi gałęziami fizyki, a mianowicie na prace z zakresu fizyki ciała stałego[d].

4. **Chemia**. W dziedzinie technologii chemicznej czynne są liczne instytuty resortowe, podległe Ministerstwu Przemysłu Chemicznego, Lekkiego, Górnictwa i innym, toteż mogłoby się wydawać, że potrzeby badawcze w dziedzinie chemii są zaspokojone. Tak jednak nie jest z następujących względów: po pierwsze, jak wykazała analiza planów badawczych niektórych instytutów resortowych, z tematyki ich systematycznie wyłączane są wszelkie, nawet bardzo ważne problemy podstawowe oraz tzw. problemy pograniczne. Niektóre zagadnienia, jak np. problemy wyzyskiwania prasmoły stanowiącej ważny i masowy produkt przeróbki węgla drogą półkoksowania, są przerzucane z jednego resortu do innego i nikt się ostatecznie nimi nie zajmuje. Instytut Naftowy nie ma w swojej tematyce żadnych prac z zakresu chemicznej przeróbki ropy naftowej, gdyż zajmują go tylko zagadnienia produkcji paliw. Zakłady na wyższych uczelniach, należycie przez Ministerstwo Szkolnictwa Wyższego niedotowane, również nie podejmują tematyki z zakresu badań podstawowych. Aby uzyskać środki finansowe na utrzymanie pracowni i pracowników, zajmują się w wielu wypadkach tematyką czysto utylitarną, jak np. chałupniczym wyrabianiem odczynników lub środków leczniczych. Równocześnie bardzo ważne zagadnienia o podstawowym znaczeniu dla rozwoju chemii i technologii chemicznej leżą odłogiem. Nie prowadzi się np. w dostatecznym stopniu badań nad ciśnieniowymi metodami syntez chemicznych, nad elektrochemią, nad katalizą, nad polimerami itd.

Ze względu na ważność podstawowych badań w zakresie chemii dla przygotowania następnego planu gospodarczego należy: a) udzielić z ramienia PAN należytej pomocy wszystkim zakładom na wyższych uczelniach, które z uwagi na posiadane kadry naukowej i bazę materialną mogą podjąć opracowywanie ważnych zagadnień; b) zapewnić wykonywanie w instytutach resortowych prac o charakterze długofalowym i perspektywicznym i zaopiekować się z ramienia PAN tymi pracami; c) rozpocząć organizowanie zalążków przyszłych instytutów chemicznych, a zwłaszcza Instytutu Fizykochemicznego PAN.

5. **Geografia**. W dziedzinie geografii planuje się przejęcie przez PAN Instytutu Geograficznego UW jako placówki centralnej koordynującej prace wszystkich innych zakładów uczelnianych.

6. **Geologia**. Stosunki w dziedzinie geologii pozostawiają wiele do życzenia. Już w czasach przedwojennych zaznaczyły się duże tarcia między różnymi grupami geologów, z których znaczna część [e]nie udzielała się pracom[e] na rzecz państwowej służby geologicznej, chodząc własnymi, sobie tylko wiadomymi drogami. Po wyzwoleniu sytuacja nie uległa poprawie. Mniejsza część geologów związała się z Instytutem Geologicznym[4], reszta zaś z Muzeum Ziemi[5], które poświęciło się pracom o małym znaczeniu dla potrzeb życia gospodarczego. Dowodem oderwania się naszych geologów od życia może być fakt, że kiedy na wiosnę br. w pobliżu Warszawy zabrakło żwiru do

[d] *Na końcu akapitu na lewym marginesie nieczytelny odręczny dopisek*.

[e–e] *Tak w tekście*.

[4] Państwowy Instytut Geologiczny został założony w 1919 r. w Warszawie. Funkcjonuje do dziś.

[5] Muzeum Ziemi zostało utworzone w 1948 r. przez warszawskie Towarzystwo Muzeum Ziemi, działające od 1932 r. Pierwszą ekspozycję otwarto w 1951 r. W 1959 r. muzeum zostało włączone do PAN.

budowy MDM[6], żaden z geologów nie mógł czy też nie chciał nawet w przybliżeniu wskazać miejsc, w których należałoby rozpocząć poszukiwania. Świeżo powstały CUG[7] musiał wysłać w teren ekspedycje poszukiwawcze, które rozpoczęły swoje prace od zera – tak jak gdyby udawały się na nikomu jeszcze nieznaną pustynię. Utworzenie Centralnego Urzędu Geologicznego wprowadziło niestety dalszy zamęt do sytuacji w geologii polskiej, gdyż z jednej strony niezbyt taktowne postępowanie prezesa CUG, z drugiej zaś agresywność kierowniczki Muzeum Ziemi, którą pewna grupa geologów podsyca do czynnych wystąpień przeciw CUG, spowodowały pogłębienie się przepaści między ugrupowaniem młodszych, postępowych geologów, stojących bliżej Instytutu Geologicznego, a starszą generacją, związaną w taki czy inny sposób z Muzeum Ziemi. Dr [Antonina] Halicka[8] usiłowała najpierw doprowadzić do wyłączenia Muzeum Ziemi spod kompetencji CUG, a kiedy jej się to nie udało, zaczęła lansować myśl, aby pozostawić w rękach CUG całą działalność °za dalsze badań geologicznych°. Ponieważ jednak CUG ma do spełnienia tylko rolę czysto usługową, wynikającą z bezpośrednich potrzeb życia gospodarczego i nie może włączyć do swoich prac wszystkich geologów, więc rolą Akademii powinno być związanie i odpowiednie pokierowanie pracami pozostałej grupy. Ze względu na ważność podstawowych badań geologicznych dla realizacji przyszłych planów gospodarczych urzeczywistnienie tego postulatu jest konieczne. Niestety na terenie Sekretariatu Naukowego PAN nie ma jednomyślności pod tym względem.

Po przejęciu z Muzeum Ziemi placówek paleontologicznych PAN będzie mogła zorganizować Instytut Paleontologii.

7. **Geofizyka**. Stan geofizyki w Polsce jest opłakany. Mamy grupę klimatologów i meteorologów, natomiast brak nam dostatecznej liczby geofizyków skorupy. Na wyższych uczelniach nauka ta jest traktowana po macoszemu. Jedynie geofizyka praktyczna dla potrzeb górnictwa wychowuje kadrę na AGH w Krakowie, nie dość zresztą liczną i na nie dość wysokim poziomie. Należy podjąć w tej dziedzinie radykalne kroki, zmierzające do: a) przejęcia przez PAN trzech placówek geofizycznych, podległych Ministerstwu Górnictwa i CUG, a mianowicie stacji magnetycznej w Świdrze, stacji sejsmologicznej w Warszawie i stacji sejsmologicznej w Raciborzu; b) opracowania krótkofalowego i długofalowego planu prac badawczych; c) zorganizowania planowej akcji szkolenia i dokształcania kadr pracowników naukowych.

8. **Geodezja.** Po śmierci profesora [Kacpra] Weigla[9] i [Lucjana] Grabowskiego[10] z trzech czołowych geodetów polskich pozostał na placu tylko prof. [Edward]

---

[6] Marszałkowska Dzielnica Mieszkaniowa (MDM) – inwestycja urbanistyczna w stylu socrealistycznym, zrealizowana w południowej części śródmieścia Warszawy w latach 1950–1953.

[7] Centralny Urząd Geologiczny – centralna instytucja państwowa powstała w 1951 r.

[8] Antonina Halicka (1908–1973) – geolog, dyrektor Muzeum Ziemi (1950–1973).

[9] Kacper Weigel (1880–1941) – geodeta, topograf, prof. nadzwyczajny od 1912 r., prof. zwyczajny od 1918 r. Pracownik naukowy Szkoły Politechnicznej we Lwowie, następnie Politechniki Lwowskiej (1908–1939), dziekan Wydziału Inżynierii Lądowej i Wodnej (1920–1921), rektor PL (1929–1930). Zamordowany przez Niemców wraz z grupą profesorów lwowskich.

[10] Lucjan Grabowski (1871–1941) – geodeta, prof. nadzwyczajny od 1909 r., prof. zwyczajny od 1912 r. Asystent w Obserwatorium Astronomicznym w Pułkowie k. Moskwy (1901–1902), pracownik naukowy UJ (1902–1909), Szkoły Politechnicznej we Lwowie, następnie Politechniki we Lwowie (1909–1939), dziekan Wydziału Inżynierii Wodnej PL (1915–1917), Lwowskiego Instytutu Politechnicznego (1939–1941). Członek korespondent PAU od 1939 r.

Warchałowski[11]. Reprezentuje on prymitywno-utylitarny kierunek geodezji. Nie umie wytworzyć atmosfery poważnej pracy naukowej i nie może też wskazać kierunków badań podstawowych, których potrzeba nie ulega wątpliwości. W tej dziedzinie więc, podobnie jak w geofizyce, potrzebna jest długotrwała, systematyczna praca nad wychowaniem nowej kadry, w oparciu głównie o aspiranturę zagraniczną. Ponieważ przy Centralnym Urzędzie Geodezji i Kartografii[12] istnieje Rada Naukowa, więc celowość powołania stałego Komitetu Geodezyjnego PAN wydaje się wątpliwa. Obydwa zespoły jednoczyłyby bowiem te same osoby, z których prawdopodobnie żadna nie reprezentuje twórczej myśli naukowej.

C. Uwagi o dotychczasowej działalności PAN

1. **Prace Sekretariatu Naukowego**. Od chwili swego powstania PAN miała do spełnienia szereg podstawowych prac, z których część została pomyślnie zrealizowana. Wiele zadań czeka jednak swojej kolei. Najważniejsze z nich to uzgodnienie linii postępowania wobec placówek podległych Ministerstwu Szkolnictwa Wyższego i innym resortom. Wobec braku jasno wytkniętej linii zasadniczej, wydziały na własną rękę czynią usiłowania doprowadzenia do jakichś realnych osiągnięć. Wydziały III i IV uzgodniły np. z Dyr[ektorem] Dep[artamentu] Techniki PKPG inż. [Ignacym] Bursztynem, że w ciągu października i listopada br. zostaną przejrzane plany wszystkich instytutów naukowo-badawczych przemysłu; należałoby jednak przed tym doprowadzić na terenie Sekretariatu Naukowego PAN do pełnego uzgodnienia polityki w tym zakresie. Niestety zebrania Sekretariatu Naukowego, jakkolwiek liczne i długofalowe, kończą się zwykle na przewlekłych dyskusjach, a nie doprowadzają do konkretnych i wiążących uchwał. Sprawa współpracy między PAN a MSW toczy się od czerwca do ostatnich dni; tymczasem katedry na uczelniach, pozbawione w tym roku dostatecznych dotacji na badania naukowe, daremnie z miesiąca na miesiąc oczekują pomocy i dyrektyw. Wydaje się, że PAN powinna przejąć opiekę nad całokształtem badań w kraju – zwłaszcza badań podstawowych i perspektywicznych, niezależnie od tego, czy mają one być podejmowane i prowadzone w placówkach własnych Akademii, czy też w zakładach uczelnianych lub w instytucjach badawczych przemysłu. Nie można – jak proponują niektórzy – zająć się tylko pewnymi wybranymi wycinkami nauk. Byłoby to może dla oka bardziej efektowne, ale na pewno opłakane w dalszych skutkach. Nawet przedstawiciele przemysłu zdają sobie dzisiaj sprawę, że poważne trudności, występujące np. przy produkcji kwasu siarkowego z gipsu lub syntetycznych paliw płynnych z węgla, są wywołane przede wszystkim niedostatecznym opanowaniem teoretycznych podstaw tych procesów, a nie tylko ich strony czysto technologicznej. Podstawy złożonych procesów zaś mogą być

[11] Edward Warchałowski (1885–1953) – geodeta, docent od 1915 r., prof. zwyczajny od 1918 r. Pracownik naukowy Instytutu Geodezyjnego (1911–1921), pracownik Głównego Urzędu Geodezyjnego Rosji (1919–1921), pracownik naukowy Politechniki Warszawskiej (1921–1939, 1945–1953), dziekan wydziałów Inżynierii Wodnej i Miernictwa, rektor PW (1933–1936, 1945–1952). W czasie II wojny światowej kierował Państwową Szkołą Budownictwa Lądowego i Wodnego, następnie Państwową Wyższą Szkołą Techniczną. Dyrektor Geodezyjnego Instytutu Badawczego (1945–1949), prezes Głównego Urzędu Pomiarów Kraju (1949–1951). Członek SD (1945–1953).

[12] Centralny Urząd Geodezji i Kartografii – instytucja rządowa podległa premierowi, utworzona w 1952 r. na bazie Głównego Urzędu Pomiarów Kraju, działającego od 1945 r. W 1956 r. urząd został przekształcony w Główny Urząd Geodezji i Kartografii przy MSW. Przetrwał przy różnych resortach do 1987 r.

opanowywane tylko w sposób systematyczny i kompleksowy, a nie w sposób wycinkowy i sporadyczny.

W okresie od wyzwolenia państwo ludowe łożyło poważne środki na wyposażenie zakładów badawczych. Mimo lamentów, jakie słyszy się często z ust kierowników wielu placówek, trzeba stwierdzić, że potencjalne możliwości prowadzenia prac doświadczalnych w kraju są na ogół duże. Niestety jednak wydajność naukowa zakładów jest bardzo mała, bądź to dlatego, że część sprowadzonej aparatury znalazła się w rękach ludzi, którzy nie są zdolni do właściwego jej użytkowania, bądź też z najrozmaitszych innych przyczyn. Przed paru laty wszystkie zakłady sprowadzały masowo czasopisma zagraniczne. Dziś – słusznie zresztą – import został ograniczony, nie można jednak zamknąć go całkowicie. PAN powinna mieć decydujący głos zarówno w sprawie zakupywania przyrządów z zagranicy i ich należytego rozprowadzania w kraju, jak i w sprawie prenumerowania pism.

Od chwili rozpoczęcia prac organizacyjnych Kongresu Nauki Polskiej aż do powołania PAN cały świat naukowy oczekiwał wyraźnych dyrektyw i należytej organizacji badań naukowych oraz należytej, rozsądnej opieki nad placówkami naukowymi. Trzeba stwierdzić, że w ciągu swojej dotychczasowej działalności PAN niestety nie wykazała należytej sprawności i nie dała terenowi żadnych konkretnych dowodów swojego istnienia. Trzeba powiązać i skoordynować wysiłki, trzeba zapewnić dostawę przyrządów i czasopism dla tych ośrodków myśli naukowej, które dają dowody prężnej twórczości, trzeba zainteresować moralnie i finansowo pracowników naukowych pracą nad zagadnieniami podstawowymi dla rozwoju naszego życia gospodarczego. Spełnienie tego dzieła będzie możliwe tylko wtedy, gdy członkowie Sekretariatu Naukowego dojdą bądź to do pełnego uzgodnienia swoich poglądów w zasadniczych dla rozwoju działalności PAN sprawach, bądź też – gdy mimo istnienia pewnych różnic zdań Sekretariat będzie przejawiał na zewnątrz efektywną działalność, zgodną z potrzebami i celami Akademii.

Aby poprawić styl pracy Sekretariatu Naukowego, należałoby: a) porządek dzienny zebrań układać w ten sposób, aby na początku omawiane były sprawy najważniejsze i zasadnicze; b) upoważnić przewodniczącego do odbierania głosu w razie przeciągania jałowej dyskusji; c) w sprawach ważnych i drażliwych poprzedzać zebranie Sekretariatu krótką odprawą partyjną, na której stanowisko grupy byłoby bądź to uzgadniane, bądź też na której sekretarz naukowy po wysłuchaniu różnych zdań i ewent[ualnie] po zasięgnięciu opinii wyższych władz partyjnych dawałby dyrektywy co do sposobu występowania na zebraniu Sekretariatu; d) raz na kwartał poświęcać zebranie omówieniu spraw jednego wydziału.

2. **Działalność agend Akademii**. Większość pracowników Akademii składa się z dawnych pracowników K[omisji] O[rganizacyjnej] PAN. Tylko część z nich wykazuje odpowiednie kwalifikacje i jest dostatecznie zdyscyplinowana i obowiązkowa. Brak jednolitej linii polityki personalnej, jak również brak jasno wytkniętego kierunku prac stają się przyczyną licznych niedomagań działalności Akademii. Spośród działów podległych zastępcom sekretarza naukowego szczególnie słabą działalność wykazuje dział planowania prac badawczych, słabo przedstawia się również dział wydawnictw, popularyzacji wiedzy i towarzystw naukowych. Wydaje się, że myśl podporządkowania różnych agend Akademii różnym członkom Sekretariatu Naukowego (zastępcom sekr[etarza] naukowego) nie była szczęśliwa. Cały ogrom najbardziej absorbujących spraw personalnych,

finansowych, administracyjnych i organizacyjnych – mimo tego podziału – obciąża sekretarza naukowego. Wydaje się, że Akademia powinna pozyskać jakiegoś rutynowego pracownika o wysokim poziomie etyczno-moralnym i o dobrej orientacji w sprawach finansowych na stanowisko dyrektora administracyjnego. Osoba ta powinna odciążyć sekretarza naukowego od decydowania np. w sprawach uposażeń pracowników administracyjnych, delegowania samochodów itd. Należycie obsadzone powinno być również biuro kadr, które musi prowadzić ewidencję wszystkich pracowników naukowych w kraju. Stosowanie wobec kierownika tego biura, jak również wobec wielu innych pracowników Akademii, mającej się przecież stać autorytetem w wielu niezmiernie istotnych i ważnych dla życia państwa sprawach, norm wynagrodzenia przyjętych w innych instytucjach państwowych nie jest wskazane. Akademia nie stanie się autorytetem, o ile nie uzyska od naczelnych władz państwowych odpowiednich prerogatyw.

(–)
Sekretarz Wydziału III[13]

Źródło: AAN, PZPR, 237/XVI–41, k. 46–53, mps.

[13] Sekretarzem Wydziału III PAN był wówczas Michał Śmiałowski.

Nr 9

1952 wrzesień 25, Warszawa – Uwagi sekretarza Wydziału IV PAN dotyczące działalności Sekretariatu Naukowego PAN

Uwagi [a]Sekretarza Wydziału IV[a] odnoszące się do działalności sekretariatu

Najpoważniejszym niedociągnięciem sekretariatu jest brak ogólnych i przez członków sekretariatu przedyskutowanych wytycznych do prac Akademii.

Jedna z koncepcji idzie w kierunku rozbudowania Akademii jako decydującego organu w zagadnieniach nauki, organu stymulującego rozwój nauki nie tylko przez instytucje obce, ale i własne, organu przyjmującego [b]zlecenia państwowe[b] na opracowanie perspektywnego planu badań naukowych (i wykonującego go jednocześnie), jak plan gospodarki wodnej itd. – druga koncepcja idzie w kierunku przekształcenia Akademii w wyolbrzymiony Komitet Popierania Łączności Naukowej.

Brak uzgodnionych poglądów na planowanie badań naukowych, jego zasięg i realizację.

Brak uzgodnienia poglądów w sprawie form współpracy z placówkami uczelnianymi. Brak śmiałości i wiary w możliwość oparcia się na wydzielonych z MS[z]W placówkach naukowych.

Słabość PAN, zdaniem moim, polega na braku licznych, dobrze zorganizowanych i właściwie pracujących placówek naukowych. Dotychczas Akademia opiera się na kilku placówkach naukowych o małym znaczeniu dla życia gospodarczego (Inst[ytut] Nenckiego[1], Inst[ytut] Matem[atyczny], muzea) oraz na konserwatywnych i zramolałych placówkach PAU i TNW. Polska Akademia Nauk winna oprzeć się na placówkach nowych, bardziej powiązanych z potrzebami życia gospodarczego. Placówki te oprzeć winny się na dobrze rozwijających się placówkach uczelnianych, które w ramach MS[z]W nie mają widoków rozwoju.

Sekretariat Naukowy nie zajął się dotychczas głębiej zagadnieniami [c]kształcenia kadr naukowych[c], zagadnieniem wydawnictw i popularyzacji wiedzy.

[c]Zagadnienie towarzystw naukowych[c], mimo ostrzeżeń w postaci tendencji do tworzenia filii PAN we Wrocławiu i Krakowie w ramach tych towarzystw, nie było gruntownie przeanalizowane – nie wyciągnięto też żadnych wniosków w sprawie reorganizacji towarzystw.

Sekretariat nie zajął się oceną prez[esów] wydziałów PAN ani nie dyskutował kierunków rozwoju tych wydziałów.

Brak koncepcji rozwoju wydziałów doprowadza do często niewłaściwych posunięć wydziałów. Przyjmowanie decyzji w sprawie przyjęcia szeregu placówek obcych do PAN nie jest oparte na wytycznych rozwoju PAN.

[a–a] *Fragment wpisany odręcznie*.

[b–b] *Fragment odręcznie podkreślony, zakończony znakiem zapytania.*

[c–c] *Fragment odręcznie podkreślony*.

[1] Chodzi o Instytut Biologii Doświadczalnej im. Marcelego Nenckiego, powstały w 1919 r., włączony do PAN w 1952 r.

Wydziały w takim stanie są pozostawione sobie i w zależności od inicjatywy sekretarzy sprawy idą lepiej lub gorzej – często realizowane są poczynienia niedojrzałe i przypadkowe.

Styl pracy Sekretariatu Naukowego PAN jest niewłaściwy. Brak ogólnej koncepcji powoduje odkładanie szeregu spraw na plan dalszy. Powoduje to demobilizację wydziałów, a często i zespołów pracowników naukowych nastawionych na pełną współpracę z PAN.

Zebrania cechuje b[ardzo] mało energiczne prowadzenie obrad, długotrwałe i zazwyczaj jałowe, nieprowadzące do skonkretyzowania wniosków dyskusje.

Sekretarz naukowy obarcza się szeregiem zajęć, które z powodzeniem złożyć może na swoich zastępców lub kierowników odpowiednich działów.

Zastępcy sekretarza naukowego wykazują poza nielicznym wyjątkiem brak inicjatywy koncepcyjnej[d].

Dn[ia] 25 IX 1952 r.

Źródło: AAN, PZPR, 237/XVI–41, k. 54–55, mps.

[d] *Wzdłuż akapitu na lewym marginesie odręczna pionowa kreska.*

Nr 10

1952 wrzesień, Warszawa – Kazimierz Petrusewicz, Uwagi w sprawie pracy Sekretariatu Naukowego PAN, ściśle poufne

Ściśle poufne

Uwagi w sprawie pracy Sekretariatu Polskiej Akademii Nauk[a]

Praca i atmosfera pracy w PAN nie są dobre, przy czym nie ulega wątpliwości, [że] nie wszystkie braki w pracy PAN można wytłumaczyć młodością instytucji. Podstawowe źródła braków PAN są – moim zdaniem – następujące: 1) brak zasadniczej koncepcji, linii przewodniej ogólnej działalności PAN; 2) słabość kierowniczej roli Sekretariatu Naukowego i wypływający stąd brak operatywności.

Ad 1. Niedostateczne kierownictwo polityczne Akademią, niedotarcie się jeszcze członków Sekretariatu Naukowego w podstawowych koncepcjach, zawalenie Sekretariatu Naukowego drobnymi organizacyjno-administracyjnymi sprawami powoduje, że dotąd nie wypracowano ogólnej linii działalności PAN. Brak do tej pory koncepcji w sprawie tak podstawowych zagadnień, jak: roli PAN jako instancji naukowej i instytucji naukowej, w jaki sposób i jakimi metodami kierować nauką, roli i zadań komitetów, brak ogólnego planu ofensywy ideologicznej itp. Mało jest inicjatywy przy tworzeniu własnej bazy materialno-naukowej. Poza tym koncepcje często się zmieniają (np. zagadnienie planu i wytycznych do planu badań szczególnie ważnych).

W rezultacie działa w Akademii administracja i 4 wydziały jako samodzielne jednostki, a nie Akademia jako całość. Zdarza się nawet, że Akademia nie tylko nie jest organem kierowniczym, ale nawet hamującym (np. zagadnienie popierania badań naukowych lub przez pewien okres czasu wydawnictwa).

Ad 2. Faktycznym kierownictwem Akademii ma być Sekretariat Naukowy, tymczasem roli tej on nie spełnia. Posiedzenia są źle przygotowane, zawala się Sekretariat Naukowy drobnymi nieistotnymi sprawami. Nieraz sekretarz naukowy zajmuje się redagowaniem regulaminów czy zarządzeń. Stąd brak czasu na przedyskutowanie innych podstawowych zagadnień. Ogromną większość czasu posiedzeń Sekretariatu Naukowego zajmują zagadnienia organizacyjne i administracyjne, sprawy naukowe lub ideologiczne są bardzo rzadko. Ogólnie można powiedzieć, że prace Sekretariatu Naukowego charakteryzuje nierozróżnianie spraw ważnych od pilnych.

Do posiedzeń Sekretariatu Naukowego członkowie sekretariatu nie przygotowują się. Częstym jest, że czyta się materiał dopiero w trakcie posiedzenia. Również materiały są źle przygotowane. W rezultacie powoduje to długie dyskusje, z których najczęściej nie wyciąga się wniosków, a nawet słusznych i powziętych uchwał nie realizuje się.

[a] *Z prawej strony odręczny dopisek* Wydział II.

Brak operatywności jest pogłębiony brakiem rozdziału pracy między członkami sekretariatu, a zwłaszcza między zastępcami sekretarza naukowego. Istnieje w tym względzie duża nierównomierność obciążenia sekretarza naukowego i sekretarze wydziałów są znacznie bardziej obciążeni niż zastępcy sekretarza naukowego. Zastępcy sekretarza nie odciążają tow. [Stanisława] Mazura[1] w sprawach organizacyjnych i administracyjnych (jest w tym zresztą dużo winy tow. Mazura). Z działów podległych zastępcom sekretarza wydziały odczuwają jedynie prace działu wydawnictw. W mniejszym znacznie stopniu i to w ostatnich dopiero dniach widać zalążki pracy działu szkolenia kadr.

Brak jakiejś logicznej koncepcji, jakie sprawy winny stać na Sekretariacie Naukowym, a jakie winni załatwiać jednoosobowo członkowie sekretariatu. W rezultacie tego wszystkiego Sekretariat PAN (administracyjny) nie ma należytego kierownictwa, brak też sprężystego załatwiania spraw „zewnętrznych", które wymagają załatwienia przez kierownictwo, a nie przez Biuro (np. do tej pory nie jest załatwiona sprawa porozumienia z Ministerstwem Szkol[nictwa] Wyższego, finansowania badań naukowych, w sprawie etatów PAN, nic się nie zrobiło faktycznie w sprawie powołania [b]domów twórczości naukowej itp[b].

(–)
K[azimierz] Petrusewicz

Źródło: AAN, PZPR, 237/XVI–41, k. 44–45, mps.

[b–b] *Fragment odręcznie podkreślony, zakończony znakiem zapytania.*

[1] Stanisław Mazur (1905–1981) – matematyk, prof. nadzwyczajny od 1939 r., prof. zwyczajny od 1947 r. Pracownik naukowy UJK we Lwowie (1926–1939), Uniwersytetu Iwana Franki we Lwowie (1939–1941, 1944–1946), UŁ (1946–1948), pracownik naukowy UW (1948–1975), dyrektor Instytutu Matematycznego UW (1964–1969), pracownik Państwowego Instytutu Matematycznego, następnie Instytutu Matematycznego PAN (1948–1968). Członek korespondent PAU od 1947 r., członek rzeczywisty PAN od 1952 r., sekretarz naukowy PAN (1952–1953), członek Prezydium PAN (1952–1957), zastępca przewodniczącego Komitetu Nauk matematycznych PAN (1969–1971). Poseł na Sejm Ustawodawczy (1947–1952), członek PPR (1946–1948), członek PZPR (1948–1981). Wskutek m.in. powyższej notatki Kazimierza Petrusewicza Mazur został zdymisjonowany ze stanowiska sekretarza naukowego PAN.

Nr 11

1952 listopad 17, Warszawa – Notatka Zofii Zemankowej, zastępcy kierownika Wydziału Nauki KC PZPR, w sprawie sesji naukowej PAN poświęconej Józefowi Stalinowi

Warszawa, dnia 17 XI 1952 r.

Do[a]
Sekretarza KC PZPR
Towarzysza E[dwarda] Ochaba
w gmachu

Notatka
w sprawie sesji naukowej Polskiej Akademii Nauk poświęconej pracy Towarzysza Stalina

Dla popularyzacji pracy Towarzysza Stalina *Ekonomiczne problemy socjalizmu w ZSRR*[1] wśród pracowników naukowych Wydział Nauki po przedyskutowaniu sprawy z Polską Akademią Nauk i Komisją Nauki wysuwa propozycje zorganizowania przez PAN sesji naukowej poświęconej tej pracy. Sesję urządza Polska Akademia Nauk, przygotowuje Prezydium i Sekretariat Naukowy. Przewidywany termin urządzenia sesji: pierwsza połowa stycznia 1953 r. Oraz trwanie sesji jeden dzień.

Proponowany przebieg sesji:

Zagaja i przewodniczy prof. [Jan] Dembowski[2].

Referat pierwszy: O znaczeniu pracy Towarzysza Stalina – towarzysz E[dward] Ochab, ewentualnie towarzysz [Zygmunt] Modzelewski[3].

Referat drugi: Elementy humanistyczne w pracy Towarzysza Stalina – prof. [Józef] Chałasiński.

Referat trzeci: Znaczenie pracy Towarzysza Stalina dla badania ekonomiki okresu przejściowego – tow. [Stefan] Jędrychowski ewentualnie prof. [Oskar] Lange.

---

[a] *Z lewej strony odręczny dopisek* aa. Uchwała przyjęta, *nieczytelny podpis*.

[1] Praca ta ukazała się przed XIX Zjazdem WKP(b), który odbył się w październiku 1952 r. W tym samym roku została wydana w Polsce.

[2] Jan Bohdan Dembowski (1889–1963) – biolog, prof. nadzwyczajny od 1934 r., prof. zwyczajny od 1947 r., pracownik naukowy Instytutu Biologii Doświadczalnej im. M. Nenckiego w Warszawie (1919–1934), WWP (1920–1930), USB w Wilnie (1934–1939), Uniwersytetu Marksizmu-Leninizmu w Wilnie (1940–1941), UŁ (1947–1952), UW (1952–1960), dyrektor Instytutu Biologii Doświadczalnej im. M. Nenckiego (1947–1961). Prezes PAN (1952–1956). Attaché naukowy Ambasady RP w Moskwie (1944–1947). Poseł na sejm (1952–1956), marszałek sejmu (1952–1956), zastępca przewodniczącego Rady Państwa (1952–1957).

[3] Zygmunt Modzelewski (1900–1954) – ekonomista, polityk komunistyczny, prof. zwyczajny od 1951 r., rektor IKKN/INS przy KC PZPR (1951–1954). Członek rzeczywisty PAN od 1952 r. Członek SDKPiL (1917–1918), KPRP (1918–1923), FPK (1923–1937), ZPP i Centralnego Biura Komunistów Polskich (1944), dyrektor Agencji Polpress (1944), członek KC PPR/PZPR (1945–1954). Ambasador Rządu Tymczasowego w ZSRS (1945), podsekretarz stanu w MSZ (1945–1947), minister spraw zagranicznych (1947–1951). Członek Rady Państwa (1952–1954), poseł do KRN, na Sejm Ustawodawczy i na sejm (1947–1954).

W sesji oprócz członków PAN wzięliby udział zaproszeni pracownicy nauki, ogółem około 800 osób. Sekretarze wydziałów PAN byliby zobowiązani do przygotowania wystąpień w dyskusji.

Poza sesją naukową [b]Polska Akademia Nauk jest w przygotowaniu[b] dwudniowa sesja naukowa IKKN[4], która miałaby raczej charakter zamknięty i [b]objęłaby oprócz pracowników i słuchaczy IKKN przedstawi kierownictwu[b] towarzysz [Adam] Schaff[5]. Problemem spornym jest ewentualny udział tow. Modzelewskiego w sesji Polskiej Akademii Nauk, ponieważ jest on również proponowany jako referent na sesji IKKN.

Z[astęp]ca kierownika Wydziału Nauki
(Z[ofia] Zemankowa)

Źródło: AAN, PZPR, 237/XVI–7, k. 46–47, mps.

[b–b] *Tak w tekście*.

[4] Instytut Kształcenia Kadr Naukowych przy KC PZPR – powołana w 1950 r. partyjna instytucja naukowa mająca w przyśpieszonym tempie kształcić kadrę naukową na potrzeby aparatu PZPR, państwowych instytucji naukowych i administracji państwowej. Wzorem dlań był sowiecki Instytut Czerwonej Profesury (działający w latach 1921–1937). Z końcem 1953 r. zmienił nazwę na Instytut Nauk Społecznych. Rektorem IKKN był Zygmunt Modzelewskki, dyrektorem Adam Schaff. Zlikwidowany w 1957 r.

[5] Adam Schaff (1913–2006) – filozof, prof. nadzwyczajny od 1948 r., prof. zwyczajny od 1954 r., pracownik naukowy Instytutu Filozofii Sowieckiej Akademii Nauk (1940–1945), UW (1948–1968), dyrektor IFiS PAN (1956–1968), dyrektor IKKN/INS przy KC PZPR (1950–1957). Członek korespondent PAN od 1952 r., członek rzeczywisty PAN od 1961 r. Członek KPP (1936–1938), PPR/PZPR (1944–1984), członek KC (1957–1968),

Nr 12

1952, Warszawa – Wytyczne pracy podstawowej organizacji partyjnej w PAN

Wytyczne pracy podstawowej organizacji partyjnej w Polskiej Akademii Nauk

Zgodnie z ustawą o PAN art. 4 „zadaniem Akademii jest wszechstronne rozwijanie nauki polskiej i pogłębianie jej dorobku, współdziałanie w planowym wykorzystaniu osiągnięć naukowych dla dalszego rozwoju gospodarki i kultury narodowej oraz przyczynianie się do rozwoju postępowej myśli naukowej w świecie”[a].

Organizacja partyjna w PAN winna być na obecnym etapie prac PAN organizacją tego typu, jak organizacja partyjna w ministerstwach.

Wobec takiego założenia, zgodnie ze statutem PZPR art. 5 i uchwałami KC w tej sprawie, organizacja partyjna w PAN winna pracować nad stałym doskonaleniem aparatu naukowo-organizacyjnego i administracyjnego, nad wzmocnieniem dyscypliny pracy, zwalczaniem wszelkich przerostów, biurokratyzmu i ewentualnych nadużyć oraz sygnalizowaniem władzom partyjnym niedomagań w PAN.

Organizacja partyjna w PAN nie ponosi bezpośredniej odpowiedzialności za wykonanie całości zadań zalecanych PAN przez partię i rząd. Za całokształt polityki i pracy PAN odpowiedzialne jest Prezydium PAN przed rządem, a partyjnie członkowie Prezydium PAN przed KC PZPR. Podstawowa organizacja partyjna w PAN ponosi odpowiedzialność za polityczną treść pracy aparatu PAN, za sumienne wykonywanie przez ten aparat zadań nakreślonych przez Prezydium PAN względnie jego Sekretariat Naukowy.

Ażeby organizacja partyjna mogła te zadania należycie wypełniać, koniecznym jest, ażeby była ona stale informowana o zadaniach, jakie stoją przed aparatem wykonawczym w PAN. W tym celu na posiedzeniach egzekutywy partyjnej PAN i zebraniach partyjnych całej organizacji należy omawiać sprawy związane z problematyką pracy w poszczególnych wydziałach, biurach i działach PAN. Zagadnienia te winni na zebraniach partyjnych referować towarzysze z Prezydium PAN. Referowane zagadnienia powinny dotyczyć planu pracy oraz oceny wykonania planu pracy.

Zadaniem POP w PAN winna być codzienna troska i walka o przedterminowe, należycie pogłębione wypełnienie zadań, postawionych przez władze PAN zgodnie z ustawą o PAN, przez poszczególne komórki PAN.

W tym celu POP winna wzmóc czujność wobec wroga klasowego, który będzie usiłował przeniknąć do aparatu wykonawczego PAN. Egzekutywa i cała organizacja partyjna winna dokładnie przeanalizować przeszłą i aktualną działalność pracowników PAN. Na tym odcinku pracy winna istnieć stała i ścisła współpraca egzekutywy z komórką kadrową. Egzekutywa POP w PAN winna należycie spopularyzować uchwałę o regulacji składu socjalnego partii z grudnia 1951 r. i wprowadzić ją w życie na swoim terenie, wydalając względnie skreślając z szeregów naszej partii nieodpowiednie jednostki, o ile oczywiście takie by się znalazły[b].

---

[a] *Na lewym marginesie odręczny dopisek* aa. POP PAN, *nieczytelny podpis*.

[b] *Na lewym marginesie odręczny dopisek* są prace nad przyjęciem. Egzekutywa nie może być komórką wydziału kadr.

W walce o wykonanie planów członkowie partii winni przodować w pracy zawodowej i mobilizować swym przykładem bezpartyjnych do walki o plan.

Celem zabezpieczenia właściwego stylu pracy partyjnej koniecznym jest przeciwdziałanie ewentualnym próbom tłumienia krytyki, przestrzeganie zasady demokracji wewnątrzpartyjnej i wytwarzanie poczucia świadomej, a nie urzędniczej dyscypliny partyjnej. Zebrania partyjne winna cechować śmiała, rzeczowa, konkretna samokrytyka i krytyka tych, którzy na nią zasługują bez względu na stanowisko, jakie zajmują. Z drugiej strony organizacja partyjna winna popularyzować dobrą pracę i osiągnięcia zawodowe tych pracowników, którzy pracą swoją na wyróżnienie zasłużyli.

Na zebraniach partyjnych należy stawiać problemy, którymi żyje partia i naród z uwzględnieniem ich uterenowienia oraz najistotniejsze sprawy z pracy w PAN. Zebrania nie winny się niepotrzebnie przeciągać i powinny być prowadzone w sposób interesujący wszystkich obecnych.

W celu należytego wykonywania zadań stojących przed PAN od strony usługowej koniecznym jest zmobilizowanie do pracy całej załogi. Dlatego też POP winna zwrócić szczególną uwagę na pracę Rady Miejscowej Zw[iązków] Zaw[odowych]. Nasza organizacja partyjna winna dbać, by Rada Miejscowa zwoływała narady zawodowe pracowników całej PAN, a zwłaszcza poszczególnych jej komórek organizacyjnych. Na naradach tych, w których winni obowiązkowo uczestniczyć pracownicy na kierowniczych stanowiskach, omawiane być powinny sprawy związane z pracą aparatu danej komórki organizacyjnej PAN, krytycznie naświetlana praca i metody pracy poszczególnych pracowników.

Organizacja partyjna winna rozpatrzyć możliwość wprowadzenia współzawodnictwa pracy wśród pracowników PAN i ustalić jego formy z uwzględnieniem w pierwszym rzędzie jakości, a nie ilości pracy. POP winna troszczyć się, ażeby wnioski wysuwane przez narady związkowe i zatwierdzane przez kierownictwo PAN były wprowadzane w życie.

Organizacja nasza winna położyć wielki nacisk na właściwe ustawienie pracy grup partyjnych. Koniecznym jest zsynchronizowanie grup partyjnych z grupami związkowymi. Grupa partyjna z racji niewielkiej liczby członków i bliskiej znajomości problematyki pracy swej komórki organizacyjnej PAN winna być z natury rzeczy jednostką operatywną.

Dla należytego oddziaływania grupy partyjnej na bezpartyjnych pracowników konieczna jest ścisła współpraca między organizatorem partyjnym – kierownikiem danej jednostki, a mężem zaufania, [c]którym winien być w zasadzie bezpartyjny aktywista, posiadający zaufanie ogółu pracowników danej komórki organizacyjnej PAN[c].

Współpraca ta winna rozwijać się na bazie konkretnych zadań stojących przed grupą w pracy zawodowej, agitacyjno-politycznej pracy wśród kobiet i młodzieży, przy zachowaniu należytej czujności ze strony grupy partyjnej. W wyniku przyjęcia takiego stylu pracy należy oczekiwać wzrostu wydajności w pracy zawodowej i wzrostu świadomości politycznej pracowników, jak i powstania bezpartyjnego aktywu politycznej w PAN, a co za tym idzie powstania rezerwy dla regulowania składu samej organizacji partyjnej.

[c–c] *Wzdłuż fragmentu na lewym marginesie odręczna pionowa linia i znak zapytania.*

W celu wytworzenia właściwej atmosfery politycznej wśród bezpartyjnych, koniecznym jest powołanie najlepszych, najbardziej wyrobionych politycznie towarzyszy, którzy posiadają autorytet w swoim miejscu pracy i cieszą się jego zaufaniem – na agitatorów partyjnych.

Agitatorzy partyjni powinni korzystać z pomocy organizacyjnej i politycznej przy instruktażu, szkoleniu i konsultacji ze strony odpowiednio przygotowywanych aktywistów naszej organizacji.

Cała nasza organizacja winna sobie uświadomić wagę pracy agitacyjnej jako podstawowego środka oddziaływania partii na masy, mobilizacji bezpartyjnych do walki o hasła partii, jako środka podnoszenia aktywności członków i całej organizacji partyjnej. Skład grupy agitatorów winna zatwierdzić organizacja partyjna na swym zebraniu.

Na organizatorów partyjnych powołuje się: …[d]

Dla udzielenia pomocy organizacyjnej i ideologicznej w pracy agitatorów POP deleguje tow. …[d]

Warunkiem właściwego wypełniania pracy zawodowej, administracyjnej i organizacyjno-naukowej w PAN jest podnoszenie poziomu ideologicznego członków partii i wytypowanych bezpartyjnych aktywistów pracy społecznej i zawodowej, pogłębienie znajomości marksizmu-leninizmu, znajomość i zrozumienie historii WKP(b), historii polskiego i międzynarodowego ruchu robotniczego. Szkolenie partyjne jest rękojmią uodpornienia szeregów partii na nacisk wrogiej ideologii.

W tym celu egzekutywa uważa za właściwe utrzymanie względnie powołanie następujących grup szkoleniowych oraz ich kierownictwa: …[e]

Celem zapewnienia łączności pracowników PAN ze społeczeństwem i pomocy KD w pracy prelegenckiej organizacja nasza deleguje okresowo do tej pracy towarzyszy …

Nasza organizacja partyjna winna otoczyć szczególną opieką ZMP. Aktyw partyjny naszej organizacji zobowiązany jest do stałej pomocy w akcji szkoleniowej i oświatowej ZMP, a zwłaszcza w chwili obecnej przed zlotem ZMP. Partia nadaje kierunek pracy ZMP przez członków partii znajdujących się w ZMP, którzy winni pamiętać, że linia partii nie może być przenoszona do ZMP w sposób mechaniczny, gdyż wypaczyłoby to charakter i zadania ZMP jako masowej bezpartyjnej organizacji młodzieży.

Za pracę koła ZMP na terenie PAN odpowiedzialni są …[d]

W procesie wychowania młodego człowieka, świadomego twórcy nowego, sprawiedliwego ustroju, poważną rolę spełniają wychowanie fizyczne i sport, które poprzez podnoszenie sprawności fizycznej i stanu zdrowia narodu przysposabiają go do wydatnej pracy i obrony ludowej ojczyzny. Stąd też zagadnienie kultury fizycznej, zwłaszcza wśród młodszych i zdrowych pracowników, winno stać się przedmiotem opieki ze strony naszej partii.

Za pracę w tworzącym się kole sportowym w PAN odpowiedzialni są tow.: …[d]

Niezmiernie ważna jest praca wśród kobiet, tej rezerwowej siły politycznej, które stanowią wśród pracowników PAN …%. Za pracę na tym odcinku odpowiedzialni są tow. …

---

[d] *Wzdłuż akapitu na lewym marginesie odręczna pionowa linia i znak zapytania*.

[e] *Na lewym marginesie odręczny dopisek* indywidualnie, plany + konsultacje [trzy nieczytelne wyrazy] szkolenia. *Po akapicie odręczny dopisek* wciągać bezpartyjnych, odczyty albo cykle.

Organizacja partyjna winna roztoczyć opiekę nad TPPR[1], ażeby mogło ono należycie wypełniać swe poważne zadania polegające na stałym zacieśnianiu i pogłębianiu węzłów przyjaźni z narodami Związku Radzieckiego.

Na naszym terenie TPPR winno stać się czynnikiem aktywnie popularyzującym wielkie sukcesy budownictwa komunistycznego i osiągnięcia przodującej nauki radzieckiej wśród pracowników PAN.

Za pracę TPPR odpowiadają tow. …[d]

Zadaniem egzekutywy i całej organizacji jest dokładna i systematyczna kontrola pracy przydzielonej poszczególnym towarzyszom i zespołom towarzyszy. Planowa i właściwa praca organizacji partyjnej to nie tylko prawidłowe ułożenie planu, określenie zadań i rozstawienie ludzi, ale codzienne wypełnianie tego planu, należyta kontrola tego planu i jego bieżąca korekta na podstawie wniosków politycznych wyciągniętych z kontroli. Towarzysze partyjni odpowiedzialni za poszczególne prace winni składać wobec egzekutywy, swoich grup partyjnych i całej organizacji partyjnej sprawozdania z pracy nad wykonaniem przydzielonych im zadań.

Wypełniając wyżej zaprowadzone zadania, nasza organizacja partyjna i jej egzekutywa zapewni sobie kierowniczą rolę w walce o wypełnienie zadań stojących przed aparatem wykonawczym PAN i stworzy warunki do wypracowania właściwego, bolszewickiego stylu pracy.

Egzekutywa partyjna zdaje sobie w całej rozciągłości sprawę, że ustawienie pracy podstawowej organizacji partyjnej, tak jak ma to miejsce w resortach, jest warunkowane wstępnym organizacyjnym okresem prac PAN. Z chwilą okrzepnięcia PAN, sporządzenia i realizowania wieloletniego planu badań naukowych szczególnie ważnych dla gospodarki i kultury narodowej w orbicie pracy podstawowej organizacji partyjnej PAN winna się również znaleźć troska o merytoryczną i polityczną treść zagadnień problemowych, jak badania naukowe, wydawnictwa naukowe, szkolenie kadr naukowych i popularyzacja wiedzy.

Praca polityczna na terenie PAN musi być ściśle powiązana z całokształtem zagadnień politycznych i gospodarczych, którymi żyje całe społeczeństwo. Praca ta będzie miała pełny wyraz polityczny, o ile w jej wyniku nastąpi nasze włączenie się w ogólnopolski kierunek walki o pokój, o ile ułatwi i przyczyni się do wykonania planu sześcioletniego, a ile zdoła wprowadzić do tego wysiłku cały zespół partyjnych i bezpartyjnych pracowników[f] PAN.

Źródło: AAN, PZPR, 237/XVI–41, k. 81–87, mps.

[f] *Wyraz nadpisany odręcznie*.

[1] Towarzystwo Przyjaźni Polsko-Radzieckiej (TPPR) – organizacja społeczna powstała w 1944 r., mająca propagować przyjaźń i współpracę z ZSRR. W 1991 r. została przekształcona w Stowarzyszenie Polska–Rosja.

Nr 13

1953 luty 16, Warszawa – Pismo Stefana Żółkiewskiego do Zofii Zemankowej, zastępcy kierownika Wydziału Nauki KC PZPR (z załącznikiem: listą kandydatów na sekretarza Wydziału I PAN)

Polska Akademia Nauk
Warszawa, Pałac Staszica, Nowy Świat 72
L.dz. I–17/53 pfu[a]

Warszawa, dnia 16 II 1953 r.

Ściśle poufne!
Tow. Z[ofia] Zemankowa
do rąk własnych

Szanowna Towarzyszko!

Zgodnie z życzeniem tow. Bermana[1] przesyłam propozycje dotyczące kandydatów na sekretarza i jego zastępcę w Wydziale I PAN.

Łączę wyrazy szacunku

(prof. dr St[efan] Żółkiewski)[b]

zał.[c]

Kandydaci na sekretarza Wydziału I PAN				
Nazwisko i imię	Przynależność partyjna	Stopień naukowy	Specjalność naukowa[d]	Funkcja w PAN
1. Lange Oskar	PZPR	profesor zw[yczajny]	ekonomista	czł[onek] rzeczyw[isty], przew[odniczący] Kom[isji] Ekon[omicznej]
2. Jabłoński Henryk	PZPR	profesor n[ad-zwyczajny]	historyk	czł[onek] koresp[ondent] (wicem[inister] oświaty)
3. Manteuffel Tadeusz[2]	bezpartyjny	profesor zw[yczajny]	historyk	czł[onek] koresp[ondent], dyrektor Inst[ytutu] Hist[orii]

[a] *Znak sprawy wpisany odręcznie. Poniżej odręczny dopisek* 308/17 II 53.
[b] *Powyżej odręczny podpis*.
[c] *Z prawej strony odręczny dopisek* Gdyby towarzyszka lub tow. Berman chciał omówić te propozycje ze mną – służę.
[d] *Rubryka wypełniona odręcznie*.

[1] Jakub Berman (1901–1984) – prawnik, polityk komunistyczny, członek KPP (1928–1938), CBKP (1944), PPR (1943–1948), PZPR (1948–1957), członek KC PPR (1944–1948), BP KC PPR (1944–1948), członek KC PZPR (1948–1957), członek Biura Organizacyjnego KC PPR (1948), KC PZPR (1948–1954), członek Sekretariatu KC PZPR (1948–1954), członek BP KC PZPR (1948–1956). Zastępca kierownika Resortu Spraw Zagranicznych PKWN (1944), podsekretarz stanu w MSZ (1945), podsekretarz stanu w Prezydium RM (1945–1952), członek Prezydium Rządu (1950–1952), wiceprezes RM (1954–1956). Poseł do KRN (1944–1948), poseł na sejm (1947–1956). Usunięty z PZPR w 1957 r.

[2] Tadeusz Manteuffel (1902–1970) – historyk dziejów średniowiecza, prof. nadzwyczajny od 1945 r., prof. zwyczajny od 1951 r., pracownik naukowy Archiwum Oświecenia Publicznego (1921–1944), kierownik IH UW (1945–1955),

Kandydaci na sekretarza Wydziału I PAN				
Nazwisko i imię	Przynależność partyjna	Stopień naukowy	Specjalność naukowa[d]	Funkcja w PAN
4. Wasilkowski Jan	PZPR	profesor zw[yczajny]	prawnik	czł[onek] koresp[ondent], przew[odniczący] Kom[isji] Prawn[iczej]
5. Lorentz Stanisław[3]	bezpartyjny	profesor zw[yczajny]	hist[oryk] sztuki	czł[onek] koresp[ondent] (dyr[ektor] Muzeum [Narodowego])

Kandydaci na zastępcę sekretarza Wydziału I				
1. Bardach Juliusz	PZPR	profesor n[adzwyczajny]	historyk prawa	pracownik nauk[owy] Zakładu Prawa PAN
2. Tepicht Jerzy[4]	PZPR	bez tytułu formalnego	ekonomista	czł[onek] Prez[ydium] Kom[isji] Ekonom[icznej]
3. Minc Bronisław[5]	PZPR	prorektor	ekonomista	(profesor SGPiS) [wice]-przew[odniczący] Kom[isji] Ekonom[icznej]
4. Leśnodorski Bogusław[6]	PZPR	profesor n[adzwyczajny]	historyk	[wice]dyr[ektor] Inst[ytutu] Hist[orii] PAN

prorektor UW (1951–1953), prezes PTH (1950–1953), dyrektor IH PAN (1953–1970). Członek korespondent PAU od 1949 r., członek korespondent PAN od 1952 r., członek rzeczywisty PAN od 1958 r.

[3] Stanisław Lorentz (1899–1991) – historyk sztuki, muzealnik, doktorat w 1924 r., prof. nadzwyczajny od 1947 r., prof. zwyczajny od 1952 r., pracownik naukowy UW (1922–1926, 1935–1939, 1947–1969), USB (1929–1935), konserwator zabytków w woj. wileńskim i nowogródzkim (1929–1935), dyrektor Muzeum Narodowego w Warszawie (1936–1982, dyrektor honorowy 1990–1992). Członek korespondent PAU od 1947 r., członek korespondent PAN od 1952 r., członek rzeczywisty PAN od 1964 r. Członek SD, dyrektor Departamentu Muzeów i Ochrony Zabytków Ministerstwa Kultury i Sztuki (1945–1951), wiceprzewodniczący Obywatelskiego Komitetu Odbudowy Zamku Królewskiego w Warszawie od 1971 r.

[4] Jerzy Tepicht (1908–1973) – ekonomista, socjolog, działacz komunistyczny, pracownik naukowy Instytutu Ekonomiki Rolnej (1950–1968), pracownik naukowy UW (1964–1968), SGPiS (1964–1968), wicedyrektor INS przy KC PZPR (1954–1957). Zastępca kierownika Wydziału Rolnego KC PZPR (1948–1950). Od 1968 r. na emigracji.

[5] Bronisław Minc (1913–2004) – ekonomista, prof. nadzwyczajny od 1955 r., prof. zwyczajny od 1960 r., pracownik CUP, następnie PKPG (1946–1952), pracownik naukowy SGPiS (1948–1984), kierownik Zakładu Nauk Ekonomicznych PAN (1953–1968). Członek PPR/PZPR od 1946 r.

[6] Bogusław Leśnodorski (1914–1985) – historyk państwa i prawa oraz dziejów nowożytnych, prof. nadzwyczajny od 1951 r., prof. zwyczajny od 1958 r., pracownik naukowy Wydziału Prawa UJ (1936–1939, 1945–1950), UW (1950–1985), zastępca dyrektora IH PAN (1953–1956), dyrektor Instytutu Historii Prawa UW (1968–1976), dziekan Wydziału Prawa i Administracji UW (1965–1968). Członek PPS (1947–1948), PZPR (1948–1985).

5. Wolpe Henryk[7]	PZPR	doktor fil[ologii]	polonista	dyr[ektor] ped[agogiczny] IKKN
6. Nowiński Czesław[8]	PZPR	profesor n[adzwyczajny]	filozof	prof[esor] SGPiS i UW

Nazwiska podane są w kolejności ich przydatności, zdolności organizacyjnych i możliwości stosunkowo nieszkodliwego zdjęcia z innej roboty. Kandydaci na sekretarzy są wszyscy raczej słabi organizacyjnie i ideologicznie, bezpartyjni nie są dużo gorsi od partyjnych, może nawet organizacyjnie bezpartyjni są lepsi. Dlatego też potrzebują mocnych organizacyjnie i ideologicznie zastępców.

Najlepszą parą jest Lange–Bardach. Wysunięcie Manteuffla bardzo poważnie podważyłoby Inst[ytut] Historii. Podobnie i wysunięcie tow. Leśnodorskiego na zastępcę. Zespół dyrekcyjny IH w obecnym składzie pracuje bardzo dobrze, jest istotnie zespołem. W każdym razie Leśnodorski przesunięty na zastępcę sekretarza wydziału musiałby pozostać redaktorem „Kwartalnika Historycznego". Bez niego to pismo nie ruszy.

Tow. Lange i Jabłoński jako sekretarze potrafiliby harmonijnie pracować ze swymi zastępcami mocniejszymi politycznie i ideologicznie. Obawiam się, że tow. Wasilkowski natomiast i politycznie, i ideologicznie nie umiałby korzystać z rad i sugestii najlepszego nawet zastępcy. Toteż bodaj czy nad nim nie górowałby bardzo politycznie naiwny, ale pracowity organizator Lorentz.

Uważam, że idealnym sekretarzem Wydziału byłby tow. Rozmaryn. Znam oczywiście wszystkie trudności związane z jego przesunięciem.

Nie należy tworzyć par sekretarza i zastępcy reprezentujących tę samą specjalność. A zwłaszcza niemożliwe są pary Wasilkowski–Bardach, Lange–Minc, ich bowiem porozumienie nosiłoby charakter szkodliwej „siuchty" jednej specjalności.

Źródło: AAN, PZPR, 237/XVI–42, k. 13–14, mps.

[7] Henryk Wolpe (1899–1966) – działacz komunistyczny, historyk literatury, wicedyrektor IKKN przy KC PZPR (1952–1953), następnie prof. nadzwyczajny UW i IBL PAN. Członek KPRP/KPP (1918–1938), ZPP (1943–1944). Radca i chargé d'affaires ambasady RP w Mokwie (1946–1952?).

[8] Czesław Nowiński (ur. 1922) – socjolog, pracownik naukowy IFiS PAN, rektor SGPiS (1949–1952). Podsekretarz stanu w Ministerstwie Aprowizacji i Handlu (1945–1947).

Nr 14

1953 marzec 13, Warszawa – Protokół zebrania otwartego POP PZPR przy PAN, poświęconego uczczeniu pamięci Józefa Stalina

Protokół 11[a]
zebrania otwartego POP poświęconego uczczeniu pamięci
tow. Józefa Stalina w dniu 13 III 1953 r. Obecnych około 150 osób,
w tym około 60 partyjnych.

Porządek zebrania

1. Zagajenie
2. Referat I sekretarza POP prof. Stefana Minca[1]

Tow. Stanisław Leszczyński otwiera zebranie oraz udziela głosu I sekretarzowi POP tow. Mincowi.

Tow. Minc wygłasza referat poświęcony pamięci Józefa Stalina. Po referacie zabiera głos tow. Kryszewski[2]. Omawia on szeroko zasługi tow. Stalina na polu naukowym. Podkreśla znaczenie pracy tow. Stalina *Ekonomiczne problemy socjalizmu w ZSRR*, zwracając uwagę na centralne zagadnienie, zagadnienie obiektywizmu praw naukowych.

Walka z subiektywizmem, mówi tow. Kryszewski, oto jedna z wytycznych pracy *Ekonomiczne problemy socjalizmu w ZSRR*. Walka ta zapoczątkowana przez Lenina prowadzona była w każdej dziedzinie nauk. Walkę tę kontynuował tow. Stalin.

Na odcinku socjologii walka ta występuje jaskrawo. Następnie tow. Kryszewski wzywa wszystkich obecnych do podjęcia zobowiązań dla uczczenia pamięci Józefa Stalina. Sam zobowiązuje się ukończyć o miesiąc wcześniej pracę swą naukową z dziedziny socjologii.

---

[a] *Liczba wpisana odręcznie*.

[1] Stefan Minc (1914–2003) – chemik, doktorat w 1947 r., prof. nadzwyczajny od 1947 r., prof. zwyczajny od 1954 r. W czasie II wojny światowej w ZSRS, żołnierz Armii Czerwonej (1941–1942), ludowego WP (1943–1945). Pracownik naukowy Politechniki Gdańskiej (1945–1952), dziekan Wydziału Chemii PG (1947–1952), pracownik naukowy UW (1952–1984), kierownik katedry Chemii Fizycznej (1960–1969), dyrektor Instytutu Podstawowych Problemów Chemii (1972–1975). Zastępca sekretarza Wydziału III PAN (1952–1958), dyrektor naukowy IBJ (1958–1962), kierownik Zakładu Chemii Radiacyjnej IBJ (1959–1968). Członek PPR (1944–1948), PZPR (1948–1990). Podsekretarz stanu w MSzW (1962–1966).

[2] Być może Włodzimierz Kryszewski (1923–2004) – encyklopedysta, historyk nauki, socjolog, pracownik naukowy UP (1949–1953), sekretarz naukowy Komitetu Historii Nauki PAN (1953–1958), pracownik działu encyklopedii PWN od 1956 r.

Z kolei tow. [Michał] Łunc[3], jako zobowiązanie, podejmuje się jeszcze głębiej stosować metodę materialistyczno-dialektyczną na swym odcinku pracy. Na zakończenie odśpiewano Międzynarodówkę.

Protokołował
(Antoni Żabczyński[4])[b]

Przewodniczył[b]
(Stanisław Leszczyński)

Źródło: APW, KZ PZPR PAN, 8, k. 158, mps.

[b] *Poniżej odręczny podpis*.
[3] Michał Łunc (1908–1974) – hydro- i aeromechanik, prof. zwyczajny od 1960 r., pracownik naukowy PG, PW, UW. Członek korespondent PAN od 1958 r., członek rzeczywisty PAN od 1966 r.
[4] Brak bliższych danych o tej osobie.

Nr 15

1953 maj 27, Warszawa – Tezy referatu Stefana Żółkiewskiego, wygłoszonego na zebraniu POP PZPR przy PAN

[a]Tezy referatu tow. Żółkiewskiego, wybranego na zebraniu POP przy Polskiej Akademii Nauk w dniu 27 V 1953 r.[a]

Ściśle poufne

1. Przytaczam końcowe dziesięć punktów referatu tow. Bieruta[1] na VIII Plenum, które zawierają wskazania dla każdej POP. Analizuję, jak odnoszą się te punkty konkretnie do naszej organizacji partyjnej.

2. Najważniejszymi wskazaniami ze względu na specyficzne zadania naszej organizacji w centralnej instytucji frontu ideologicznego są: wzmożenie aktywności ideologicznej, walki o czystość partii, wzmożenie czujności i walki z biurokratyzmem.

3. Istotnym warunkiem realizacji tych wskazań jest poważne podniesienie poziomu teoretycznego każdego członka naszej POP. Istotnym warunkiem jest postawa pełna inicjatywy i zrozumienia całokształtu zadań stojących przed PAN u każdego członka naszej POP.

4. Dotyczy to zarówno naukowych, jak i administracyjnych pracowników.

5. Podnoszenie poziomu ideologicznego – to sprawa walki o właściwe samokształcenie marksistowskie, walki o wzmożenie w tym zakresie ambicji każdego członka partii w odniesieniu do samego siebie. Wyrobienie poczucia współodpowiedzialności każdego za poziom i wyniki danego kursu. Szkolenie dla każdego obowiązkowe i dla [pracowników] administracyjnych, i fizycznych. Dostosowanie do poziomu.

6. Zadania ideologiczne stojące przed partią, stawiane przez partię przed masami pracującymi winny znaleźć odbicie w planach pracy naukowo-badawczej placówek PAN i naukowo-organizacyjnej centrali PAN.

7. Podstawowe zadania to: wdrożenie metodologii marksistowskiej do praktyki badawczej wszystkich dziedzin. Walka ideologiczna z wpływami teorii burżuazyjnych, powiązanie nauki z praktyką i służbą budownictwu socjalistycznemu, przezwyciężenie przesądów w stosunku do planowania nauki, konieczności sojuszu z produkcją i wdrażania wyników badań w życie, społecznej hierarchizacji tematyki naukowej i zespołowości pracy. Konieczna jest aktywna postawa partyjnego pracownika naukowego w stosunku do tych zagadnień w pracy osobistej i zakładu (przykład – odczyty publiczne IBL).

8. Ważny jest czynny udział partyjnych pracowników naukowych i administracyjnych w przezwyciężaniu głównych trudności PAN. A to:

[a–a] *Fragment wpisany odręcznie*.

[1] Bolesław Bierut (1892–1956) – polityk komunistyczny, od 1912 r. członek PPS-Lewicy, od 1918 r. w KPRP, następnie w KPP. Działacz ruchu spółdzielczego. W latach 1925–1926 i od 1927 r. przebywał w ZSRR, od lat trzydziestych działacz Kominternu m.in. w Austrii i Bułgarii. Od 1932 r. w Polsce, aresztowany w 1933 r. i skazany w 1935 r. na 7 lat więzienia. Od 1939 r. na terenie okupacji sowieckiej. Od 1943 r. członek Sekretariatu PPR, od 1944 do 1947 r. prezydent Krajowej Rady Narodowej, od 1947 do 1952 r. prezydent RP, 1952–1954 premier. Od 1948 r. sekretarz generalny PPR, przewodniczący KC PZPR od 1948 do 1954 r., następnie I sekretarz KC PZPR. Tekst referatu zob. B. Bierut, *Nieśmiertelne nauki towarzysza Stalina orężem walki o dalsze wzmocnienie partii i Frontu Narodowego*, „Trybuna Ludu", 29 III 1953, s. 3–5.

a) brak powiązania w jedną całość poszczególnych agend PAN, stan luźnej federacji wydziałów i instytutów (błędy w zakresie kompleksowości według naszego planu zbiorczego),

b) brak dostatecznego powiązania prac badawczych PAN z życiem (błędy według naszego planu zbiorczego),

c) niedostateczny ilościowy i jakościowy poziom produkcji naukowej (rola partyjnych w redakcji czasopism filologicznych),

d) niedostateczne bogactwo i niedostateczna intensywność pracy ideologicznej w PAN (przykład – zjazdy towarzystw naukowych),

e) niedomagania aparatu organizacyjnego (np. brak podziału funkcyjnego w sekretariatach wydziałów, niedostateczna merytoryczna kontrola wydatków).

9. Najpilniejsze prace zmierzające na obecnym etapie do usunięcia tych głównych niedomagań winny być z całą świadomością rzeczy głównym przedmiotem troski partyjnych (plan zbiorczy na 1953 r., jego krytyczna analiza, plan prac naukowo-badawczych na rok 1954, sieć instytutów i jej wprowadzenie w życie, wzbogacenie pracy ideologicznej, systematyczne kontrole pracy naukowej placówek, towarzystw, czasopism, opracowanie polityki kształcenia kadr, program finansowy na 1954 r.) Przykład stosunku do tych spraw: kontrola pracy czasopism („Acta Geologica" i „Meander").

9a. Szkolenie zawodowe, zdobywanie kwalifikacji w planowaniu, wydawnictwach itp. Lektura – praca naukowa w tym zakresie.

10. Pracownik partyjny powinien zajmować postawę bezkompromisową i bojową we wszelkich przejawach walki klasowej na froncie nauki (problem przodowania nauki radzieckiej, problem planowania, problem marksistowskiej interpretacji zjawisk).

11. Rola i zakres inicjatywy partyjnego pracownika naukowego i administracyjnego. Winna ona na obecnym etapie rozwoju PAN dotyczyć przynajmniej:

a. Czuwania nad treścią ideową pracy placówek, wydawnictw, czasopism, towarzystw (przykład: co może zrobić np. referent działu językoznawstwa).

b. Ustalenia właściwych form prac danego działu. Współzawodnictwo w zakresie normalizowania form pracy PAN, szerokie stosowanie swoistego racjonalizatorstwa. (przykład – prace działów towarzystw specjalnych, obowiązki ustawowe, zakres naszej inicjatywy).

c. Narzucenia całości pracowników gospodarskiego stosunku do swojej agendy (rola i właściwa organizacja narad produkcyjnych i współzawodnictwa).

d. Elastyczne dostosowywanie form pracy do celów i specyficznych zadań PAN. Walka z biurokratyzmem (przykład – wypłaty wynagrodzeń dodatkowych akademików).

e. Obowiązek prowadzenia akcji mobilizacyjnej w stosunku do bezpartyjnych.

f. Czujność, strzeżenie tajemnicy, walka z gapiostwem (omówić wyniki kontroli specjalnej komisji w kwietniu br).

g. Walka ze swoistym bumelanctwem. Złe ustawienie, wymigujący się od pracy w PAN. Trudności kontroli odgórnej w stosunku do nich PAN. Oceny ludzi na naradach produkcyjnych.

12. Bez stworzenia aktywu partyjnego PAN spośród akademików i pracowników nic nie zrobimy.

Źródło: APW, KZ PZPR PAN, 8, k. 188–190, mps.

Nr 16

1953 lipiec 6, Warszawa – Uwagi Wydziału Nauki KC PZPR dotyczące przebiegu pierwszych dwóch dni sesji naukowej pracowników PAN, poświęconej konstytucji PRL

Warszawa, dnia 6 VII 1953 r.[a]

Do
Towarzysza Jakuba Bermana
w gmachu

Przesyłamy uwagi o przebiegu pierwszych dwóch dni sesji naukowej pracowników PAN poświęconej konstytucji Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej.

Uwagi ogólne

Przygotowania do sesji zmobilizowały do pracy nad pogłębieniem problematyki wynikającej z konstytucji poważną ilość zarówno samodzielnych, jak i pomocniczych pracowników nauki. Jest to niewątpliwie poważnym osiągnięciem sesji. Przy samym opracowaniu 5 referatów plenarnych i 25 referatów jako ich współautorzy wzięło udział 125 pracowników naukowych. Brakiem w organizacyjnym przygotowaniu sesji było niedostarczenie w terminie wcześniejszym, który by pozwolił uczestnikom na zapoznanie się gruntowniejsze, tekstów referatów lub ich obszernych tez. Uczestnicy spoza W[arsza]wy otrzymali je dopiero w dniu rozpoczęcia sesji, uczestnicy z W[arsza]wy na 3–2 dni przed sesją (i to nie wszystkie). Na sesję przybyli prawie wszyscy samodzielni pracownicy naukowi i poważna część pomocniczych pracowników nauki. Są reprezentowani również przedstawiciele praktyki.

Uwagi szczegółowe

W pierwszym dniu obrad prof. [Jan] Wasilkowski wygłosił referat pt. „Własność społeczna w świetle Konstytucji PRL", po którym odbyła się dyskusja. Zdaniem szeregu towarzyszy, referat był na wysokim poziomie, poprawny metodologicznie i merytorycznie, stawiał szereg zagadnień dotychczas nierozpracowanych w polskiej nauce prawa. Referat poświęcił dużą uwagę rozwojowi marksowskiego pojęcia własności, omówił typy i formy własności oraz zanalizował pojęcia własności w ujęciu ekonomicznym i prawnym. Uwagi krytyczne, które podjęto [?] w dyskusji pod adresem referatu, nie podważyły zasadniczych tez referatu i w niczym nie umniejszyły jego wartości. W dyskusji brało głos 14 osób. Poziom dyskusji dobry. Cennym zjawiskiem w dyskusji była próba marksistowskiej analizy świadcząca o wzroście ideologicznym wielu dyskutantów i mniejsza stosunkowo ilość wypowiedzi deklaratywnych, maskowanie wstecznej treści cytatami z klasyków.

Drugą pozytywną cechą dyskusji były próby nawiązywania do potrzeb i praktyki, rozpatrywanie zagadnień od strony praktyki. Słabymi natomiast stronami dyskusji było

[a] *Z lewej strony odręczny dopisek* 6–11 VII 1953.

nienawiązywanie do szeregu postawionych tez referatu, brak ustosunkowania do nich. Również u niektórych ([Franciszek?] Studnicki[1], [Stefan?] Breyer[2]) dyskutantów wystąpiło niezrozumienie, względnie wypaczenie marksizmu. Szczególnie wystąpiło to [u] sędziego Breyera, który omawiając pojęcie własności i zagadnienie wieloukładowości naszej gospodarki w sposób niezwykle mętny, wykazał brak podstawowych wiadomości z dziedziny marksizmu-leninizmu. Wypowiedź ta spotkała się z ostrą odpowiedzią w podsumowaniu tow. Wasilkowskiego.

W drugim dniu obrad, w części przedpołudniowej, prof. [Manfred] Lachs wygłosił referat pt. „Suwerenność w świetle Konstytucji PRL". Referat mało problemowy, na nie najwyższym poziomie. W dyskusji zabrało głos 10 mówców. Cechą charakterystyczną dyskusji był fakt, iż połowa dyskutantów to młodsi pracownicy naukowi oraz to, że tylko 6 dyskutantów zajmuje się prawem międzynarodowym. Dyskusja była słabsza niż w pierwszym dniu, mało krytyczna. Kilku dyskutantów w sposób przyczynkarski uzupełniło referat. Ciekawszym wystąpieniem było przemówienie asystentki UW [Janiny] Zakrzewskiej[3], która na przykładzie szeregu krajów Europy Zachodniej wykazała walkę komunistycznych partii o suwerenność państwową i narodową. Na uwagę zasługuje również wystąpienie prof. Bierzanka[4] (UŁ), który zreferował poglądy Kelsena[5] na zagadnienie suwerenności, jak gdyby krytycznie, osobiście jednak wyraźnie do tych poglądów nie ustosunkował się.

Z[astęp]ca kierownika Wydziału Nauki[b]
(Z[ofia] Zemankowa)

Źródło: AAN, PZPR, 237/XVI–7, k. 95–96, mps.

[b] *Poniżej odręczny podpis*.

[1] Franciszek Gizbert-Studnicki (1914–1994) – prawnik, prof. nadzwyczajny od 1969 r., prof. zwyczajny od 1980 r., pracownik naukowy UJ (1936–1939, 1945–1994). Członek Centrum Obywatelskich Inicjatyw Ustawodawczych „Solidarności" (1981).

[2] Stefan [?] Breyer – prawnik cywilista.

[3] Janina Zakrzewska (1928–1995)– prawnik konstytucjonalista, prof. nadzwyczajny od 1982 r., pracownik naukowy UW (1950–1968), AAN, następnie NDAP, (1970–1989), Instytutu Nauk Prawnych PAN (1989–1995). Sędzia Trybunału Konstytucyjnego 1989–1995.

[4] Remigiusz Bierzanek (1912–1993) – prawnik, prof. nadzwyczajny od 1948 r., prof. zwyczajny od 1963 r., pracownik naukowy UW (1938–1939, 1968–1993), UŁ (1946–1967), dziekan Wydziału Prawa UŁ (1956–1957), rektor łódzkiej WSE (1948–1952), dziekan Instytutu Nauk Politycznych UW (1968–1973), dziekan Wydziału Dziennikarstwa i Nauk Politycznych UW (1981–1983). Poseł na sejm (1957–1965).

[5] Hans Kelsen (1881–1973) – austriacki prawnik i filozof prawa, wykładowca na uniwersytecie wiedeńskim (1919–1930) i kolońskim (1930–1933), od 1940 r. na emigracji w USA. Twórca koncepcji „czystej nauki prawa".

Nr 17

1953 lipiec 10, Warszawa – Uwagi Wydziału Nauki KC PZPR dotyczące dalszego przebiegu sesji naukowej pracowników PAN

Warszawa, dnia 10 VII 1953 r.[a]

Do
Towarzysza Jakuba **Bermana**
w gmachu

Uwagi
o dalszym przebiegu sesji naukowej pracowników

Drugi dzień obrad. Obrady popołudniowe

Referat tow. [Bogusława] Leśnodorskiego pt. „Koncepcje prawnoustrojowe polskich ruchów antyfeudalnych" (od początku XVIII w. do lat siedemdziesiątych XIX w.) dość słaby. Słabość referatu wyrażała się w jego małej polityczności, w niekonsekwentnym przeciwstawieniu postępowych koncepcji prawnoustrojowych koncepcjom reakcyjnym i doprowadzeniu tego przeciwstawienia do końca. W dyskusji zabierało głos tylko 7 osób. Większość dyskutantów w sposób przyczynkarski omawiała fakty i zdarzenia historyczne, a nie koncepcje i poglądy polityczne tego okresu. Stąd odpolityczniony charakter dyskusji.

Trzeci dzień obrad

Cały dzień poświęcono omawianiu węzłowych zagadnień prawa karnego w świetle konstytucji. Prof. [Władysław] Wolter[1] w swoim obszernym zagajeniu dyskusji, opierając się o napisany referat, w szeregu miejscach poważnie go uzupełnił, co, jak podkreślali dyskutanci, wyszło z dużą korzyścią dla referatu wygłoszonego przez niego. Sam referat pisany, który otrzymali uczestnicy, za mało wypływał z konstytucji, pominął szereg zagadnień, które znajdują odbicie w konstytucji i które zdaniem kilku dyskutantów winny były zostać opracowane. Krytykowano również konstrukcję referatu, zarzucając niewłaściwe proporcje pomiędzy poszczególnymi częściami referatu. Proporcje te wyglądały następująco: część pierwsza, poświęcona linii rozwojowej naszego prawa karnego, zawierała 59 str., część druga, poświęcona przestępczości jako zjawisku związanemu z ustrojem 60 str. i część trzecia, omawiająca braki w dotychczasowych aktach ustawodawczych w świetle konstytucji, wskazania dla praktyki ustawodawczej oraz wymiaru sprawiedliwości – 15 str. Zarzucono też referatowi to, iż posiadał on charakter podręcznikowy.

---

[a] *Z lewej strony odręczny dopisek* 1387/53.

[1] Władysław Wolter (1897–1986) – prawnik, prof. nadzwyczajny od 1928 r., prof. zwyczajny od 1937 r. pracownik naukowy UJ (1925–1939, 1945–1967), Instytutu Nauk Prawnych PAN (1961), dziekan Wydziału Prawa UJ (1937–1939, 1945). Członek korespondent PAU od 1945 r., członek czynny PAU od 1950 r., członek rzeczywisty PAN od 1967 r.

Ogółem w dyskusji zabrało głos 19 osób, w tym połowa to pomocniczy pracownicy naukowi (st[arsi] asystenci, adiunkci). Wydaje się, iż dyskusja była na dobrym poziomie, żywa i dość krytyczna. Wypowiedzi koncentrowały się wokół zagadnień dotyczących określenia społecznego niebezpieczeństwa czynu, analogii w prawie karnym, prewencji ogólnej, konstrukcji referatu i bardziej szczegółowych zagadnień.

W czwartym dniu obrady odbywały się w sekcjach. Uwagi będą dotyczyć obrad sekcji prawa pracy. Na sekcji tej wygłoszono dwa referaty – „Ochrona mienia społecznego w prawie pracy" (ref[erował] tow. [Jerzy] Licki[2]), oraz „Stosunek pracy w państwie demokracji ludowej" (ref[erował [Maciej] Święcicki[3]). Referaty na miernym poziomie, oba właściwie oderwane od konstytucji, drugi oderwany od podłoża ekonomicznego. Referat prof. Święcickiego zawierał szereg błędnych sformułowań zarówno w zagadnieniach filozoficznych, które starał się on poruszyć, jak i z punktu widzenia teorii prawa. Również i tow. Licki w swoim referacie daleki był od precyzji sformułowań zagadnień ogólnoideologicznych. Dyskusja, w której nad pierwszym referatem zabierało głos 8 osób, a nad drugim 7 osób, wykazała całkowite nieuctwo dyskutantów w dziedzinie marksizmu, a w niektórych głosach dało się wyczuć tak[ie] traktowanie sprawy, jak gdyby szersze, teoretyczne zrozumienie zagadnień nie było potrzebne.

Np. referat Święcickiego zawierał obszerny wstęp teoretyczny, który dyskwalifikowano w dyskusji jako zbyteczną dłużyznę, lecz nikt z dyskutantów nie ustosunkował się merytorycznie do niego, mimo iż zawierał błędne sformułowania. Dla ilustracji poziomu można wskazać na taki fakt. W ref[eracie] Święcickiego postawiono następującą tezę (cytat): „Najważniejszym z praw dialektyki jest jedność i walka przeciwstawności (antagonistycznych), czyli przeciwieństw, i nieantagonistycznych, czyli sprzeczności". Mimo krytyki tej tezy w dyskusji, w której podkreślano, że nie chodzi tu tylko o kwestię terminologiczną i mimo poparcia tego przykładami, współautorzy referatów niewiele z dyskusji zrozumieli, dalej utrzymując swoje tezy, chcąc całe zagadnienie sprowadzić tylko do zagadnienia terminologii.

Niepokojącym jest to, że w dyskusji nie zabierali głosu ludzie młodzi, że nie widać młodych kadr w tej dziedzinie nauki prawa. Dyskusja zajmowała się zagadnieniami praktycznymi, mało zasadniczymi, w aspekcie bardzo wąskim. W sumie – wydaje się rzeczą konieczną baczniejsze zwrócenie uwagi na tę dziedzinę prawa i otoczenie jej opieką. Wydaje się, iż należałoby zrobić nacisk na towarzyszy [Antoniego] Walasa[4], Lickiego, żeby podnieśli swój poziom ideologiczny i merytoryczny w dziedzinie nauki prawa pracy.

Jeszcze kilka słów o tow. Lickim. Wydaje się, iż podsumowanie przez niego dyskusji po swoim referacie było niewłaściwe, nie takie jak to powinien robić członek partii. Do krytyki ustosunkował się negatywnie i to w sposób namiętny, agresywny i niesłuszny. Częstym argumentem w odpowiedziach było chowanie się za naukę radziecką, zamiast wyjaśniania problemów.

---

[2] Jerzy Licki (zm. 1981) – prawnik, specjalista w zakresie prawa pracy.

[3] Maciej Święcicki (1913–1971) – prawnik, pracownik naukowy UJ (1945–1971), a także SGPiS i Instytutu Nauk Prawnych PAN. Działacz Klubu Inteligencji Katolickiej (1957–1971).

[4] Antoni Walas – prawnik, specjalista w zakresie prawa pracy, pracownik naukowy UJ, dziekan Wydziału Prawa (1953–1954). I sekretarz KU PZPR UJ (1960–1961).

Poza tym u towarzysza Lickiego wystąpiło zarozumialstwo przejawiające się w traktowaniu z góry innych, szczególnie bezpartyjnych.

Z[astęp]ca kierownika Wydziału Nauki[b]
(Z[ofia] Zemankowa)

Źródło: AAN, PZPR, 237/XVI–7, k. 97–99, mps.

[b] *Poniżej odręczny podpis*.

Nr 18

1953 lipiec 11, Warszawa – Uwagi Wydziału Nauki KC PZPR dotyczące dalszego przebiegu sesji naukowej pracowników PAN

Warszawa, dnia 11 VII [19]53 r.

Do
Towarzysza Jakuba **Bermana**
w miejscu

Uwagi
o dalszym przebiegu sesji naukowej pracowników

W dniu 8 VII obrady odbywały się w sekcjach.

Sekcja teorii państwa i prawa państwowego

Przeciętnie na zebraniach sekcji obecnych było 40 osób. W dyskusji nad 4 referatami występowało 39 dyskutantów, z tym że niektóre osoby zabierały głos dwukrotnie. Wśród dyskutantów przeważali młodsi pracownicy naukowi. Wystąpienia ich były na poziomie. Najliczniej występowali przedstawiciele W[arsza]wy, Krakowa, Lublina i Wrocławia. Dyskusja toczyła się na wysokim poziomie naukowym i politycznym. Wystąpienia częściowo uzupełniały referat, były również wystąpienia krytyczne, nie ograniczające się jednak tylko do krytyki, lecz podejmujące próbę pozytywnego rozwiązania problemu. Głównymi zagadnieniami, wokół których koncentrowała się dyskusja, były: kierownicza rola partii w stosunku do organów państwowych, kwestia udziału mas w rządzeniu państwem a system organów państwowych, kwestia zakresu, systematyki i pojęcia podstawowych praw obywatelskich, zagadnienie źródeł prawa i inne.

Ogólnie rzecz biorąc, dał się jednak zauważyć niedostateczny związek rozważań referentów z praktyką.

Sekcja prawa administracyjnego

Przeciętna liczba uczestników 35 osób, wśród obecnych było stosunkowo mało praktyków. Referatów wygłoszono cztery. W dyskusji nad nimi zabierało głos 28 osób. Ogółem było 44 wypowiedzi, w tym samodzielnych pracowników naukowych 21, młodszych pracowników naukowych 20 i praktyków 3. Najaktywniej występowali przedstawiciele W[arsza]wy, Łodzi, Poznania i Wrocławia. Najżywsza dyskusja była wokół referatu „Udział mas pracujących w zarządzie państwowym Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej".

Jak podkreślił sprawozdawca naukowy tej sekcji, dyskutanci zrobili poważny postęp w opanowaniu marksizmu. Poziom naukowy dyskusji był nierówny. Dyskusja ostra, zwłaszcza ze strony młodzieży, toczyła się wokół zagadnienia rad narodowych, form udziału mas w rządzeniu państwem, stosunku budżetu i planu narodowego, zakresu, podstaw prawnych i trybu tworzenia aktu administracyjnego, problemu umacniania i rozszerzania własności społecznej.

Sekcja historii państwa i prawa

Przeciętna frekwencja 40 osób, wystąpień w dyskusji 28. W dyskusji przewagę ilościową mieli młodsi pracownicy naukowi – 16 wystąpień. Najbardziej aktywnie występowali uczestnicy z W[arsza]wy, Krakowa i Poznania. Dyskusja toczyła się na wysokim naukowym poziomie. Również wysoki był poziom referatów, który, jak stwierdził sprawozdawca, wypływał z kolektywnej pracy nad nimi. Jak stwierdzono, również stosunek do naukowej krytyki i samokrytyki był właściwy.

Sekcja prawa międzynarodowego

Przeciętna frekwencja 23 osób. Wygłoszono trzy referaty. Wystąpień w dyskusji 34. W dyskusji żywy i aktywny udział wzięli młodsi pracownicy naukowi, do których należała połowa wystąpień. Najaktywniej występowali w dyskusji uczestnicy z W[arsza]wy – 16 wystąpień, następnie z Krakowa – 5 wystąpień, Lublina i Wrocławia.

Dyskusja ujawniła pewne oderwanie dyskutantów od problematyki prawnej, jak również b[ardzo] luźne powiązanie teorii z praktyką. Wykazała ona również postęp pracowników naukowych w przezwyciężeniu błędnych poglądów i podnoszeniu swojego poziomu naukowego.

Sekcja prawa cywilnego

Przeciętna obecność na obradach 55 osób. W dyskusji było 36 wystąpień, z czego 14% to wystąpienia praktyków, reszta – samodzielni i pomocniczy pracownicy naukowi. Na uwagę zasługiwał wysoki poziom wystąpień młodszych prac[owników] naukowych. Dyskusja nad referatami ożywiona, miejscami ostra, poziom dyskusji nierówny. Wystąpienia w dyskusji uzupełniały referaty, pogłębiały postawioną przez nie problematykę; było również szereg głosów krytycznych pod adresem referatów.

Sekcja prawa karnego

Przeciętna liczba uczestników 42 osoby. W dyskusji było 64 wypowiedzi, z tego 16 wypowiedzi młodszych pracowników naukowych i 15 wypowiedzi praktyków. Najaktywniejszy był udział w dyskusji uczestników z W[arsza]wy – 36 wypowiedzi; z Łodzi, Poznania i Wrocławia – po 6 wypowiedzi i Krakowa – 5 wypowiedzi. Bardzo żywy udział w dyskusji praktyków. Dyskusja żywa, odważna, przemyślana. Szereg głosów krytycznych. Poziom dyskusji nie zawsze dorównał poziomowi referatów. Dał się zauważyć postęp dyskutantów w przyswojeniu sobie dialektycznej metody.

Uwagi o sekcji prawa pracy zostały podane w poprzednich meldunkach[1].

W dniu 9 VII w czasie obrad przedpołudniowych przedyskutowano referat tow. Podlaskiego[2] o praworządności. Referat w zasadzie dobry, nie ustrzegł się jednak od pewnych braków, które wytknęli mu dyskutanci. W dyskusji zabrało głos 13 osób, w ogromnej większości samodzielni pracownicy naukowi. Poziom wystąpień na ogół wysoki.

Z[astęp]ca kierownika Wydziału Nauki[a]
Z[ofia] Zemankowa)

Źródło: AAN, PZPR, 237/XVI–7, k. 100–102, mps.

[a] *Poniżej odręczny podpis*.
[1] Zob. dokument nr 17.
[2] Brak bliższych danych o tej osobie.

Nr 19

1953 sierpień 22, Warszawa – Notatka informacyjna Zofii Zemankowej, zastępcy kierownika Wydziału Nauki KC PZPR, o pomocy naukowców dla Korei Północnej

Warszawa, dnia 22 VIII 1953 r.[a]

Do
Towarzysza Jakuba Bermana
w gmachu

Notatka informacyjna
o pomocy naukowców dla Korei

Szereg placówek naukowych zwraca się do Wydziału Nauki lub Polskiej Akademii Nauk w sprawie konkretnej pomocy odpowiednim placówkom naukowym i uczelniom w Korei.

Wnioski te dotyczą nie tylko pomocy teoretycznej w formie rozpracowanych projektów urządzeń naukowych i dydaktycznych, ale również dotyczą pomocy w aparaturze, którą instytuty decydują się oddać ze swoich zapasów aparaturowych.

Zgłosił się między innymi Instytut Elektrotechniki (MPM), który zobowiązuje się w celu pomocy przy odbudowie Politechniki w Phenianie wykonać pewną ilość stanowisk badawczych oraz niezbędne przy budowie laboratoriów dokumentacje naukowe. Między innymi chcą oni przesłać do Phenianu model generatora udarowego, układ do badania obróbki elektroerozyjnej, stanowiska do badania silników elektrycznych, szereg wzorców fizycznych, projekt analizatora prądu stałego itd., przekonsultowany przez Instytut Elektrotechniki, minister Kopczyński[11] wyraził zgodę na oddanie części aparatury.

Instytut Wodny zgłosił do Polskiej Akademii Nauk projekt wysłania do Korei polowej stacji do badań terenowych hydrologicznych, zaś Zakład Badania Drgań podejmuje się przygotować dokumentację akustyczną dla jednego kina w Phenianie.

Poza tym Instytut Elektrotechniki wystąpił z propozycją opublikowania zobowiązań przyjętych na ogólnym zebraniu pracowników i wezwania innych placówek naukowych i dydaktycznych do podjęcia podobnej akcji.

Inicjatywa ta wydaje nam się słuszna. Wpłynęłaby ona niewątpliwie na dużą mobilizację wśród pracowników poszczególnych zakładów. Zachodzi jednak obawa zbyt lekkomyślnego przekazywania aparatury i dlatego wydaje nam się słuszne, ażeby zgodzić się na inicjatywę Instytutu Elektrotechniki podjęcia takich zobowiązań i wezwania innych placówek, z tym aby jednocześnie zwrócić się do Polskiej Akademii Nauk w sprawie zorganizowania tej pomocy naukowców dla Korei, a w PAN proponowalibyśmy

[a] *Z lewej strony odręczny dopisek* 1700/53/WB.

[1] Prawdopodobnie Zdzisław Kopczyński (1915–?) – podsekretarz stanu w Ministerstwie Przemysłu Maszynowego (1952–1957), podsekretarz stanu w Ministerstwie Przemysłu Ciężkiego (1957–1958).

powołać specjalną komisję, która zajęłaby się oceną planów pomocy poszczególnych placówek naukowych.

Z[astęp]ca kierownika Wydziału Nauki[b]
(Z[ofia] Zemankowa)

Źródło: AAN, PZPR, 237/XVI–8, k. 129–130, mps.

[b] *Poniżej odręczny podpis*.

Nr 20

1953 październik 15, Warszawa – Pismo Zofii Zemankowej, zastępcy kierownika Wydziału Nauki KC PZPR, do Jakuba Bermana, członka BP KC PZPR, w sprawie projektu utworzenia Zakładu Ekonomii PAN

Warszawa, dnia 15 X 1953 r.[a]

Do
Towarzysza Jakuba **Bermana**
w gmachu

W związku z projektem utworzenia Zakładu Ekonomii PAN nasuwają się pewne wątpliwości, które chciałam przedstawić.

Wniosek Komitetu Nauk Ekonomicznych przewiduje stworzenie pięciosobowego zakładu, którego kierownikiem byłby tow. Bronisław Minc, zastępcą prof. [Andrzej] Grodek[1]. Zakład ten miałby dwa działy. Dział planowania gospodarki narodowej i dział historii myśli ekonomicznej. W koncepcji Komitetu zakład ten miałby być zalążkiem przyszłego Instytutu Ekonomii PAN. Wyrazem tego jest perspektywa rozwojowa zakładu, w którym przewiduje się w przyszłym roku powołanie nowych działów i wzrost etatów.

W projekcie tym słuszną rzeczą wydaje się inicjatywa stworzenia naukowego ośrodka planowania gospodarki narodowej, który byłby pierwszą tego rodzaju placówką naukową w Polsce. Pewne zastrzeżenia wywołuje powoływanie działu historii myśli ekonomicznej. Zastrzeżenia te wynikają nie tylko z faktu, że proponowany na kierownika prof. Grodek jest cenionym historykiem gospodarczym, a nie historykiem myśli ekonomicznej, ale głównie z tego, że wobec stworzenia Wydziału Ekonomii na Uniwersytecie Warszawskim i powołania tam katedry myśli ekonomicznej byłoby trudną rzeczą wzmocnić w tej chwili poważnie ten ośrodek.

Poza tym wydaje się, że przyszły Instytut Ekonomii PAN miałby lepsze i szybsze perspektywy powstania i okrzepnięcia, gdyby go nie tworzono obok istniejących ośrodków ekonomicznych, a na bazie tych ośrodków. Można by według mnie pomyśleć o stworzeniu w tej chwili uczelnianych instytutów ekonomii politycznej na UW – planowanie gospodarki narodowej na SGPiS, stworzyć im warunki do pracy badawczej i razem z Instytutem Ekonomiki Rolnej traktować to jako bazę pod przyszły instytut.

Stworzenie Zakładu Ekonomii PAN w tej chwili, z taką perspektywą, jak planują inicjatorzy, nie posunie według mnie sprawy naprzód.

---

[a] *Z lewej strony odręczny dopisek* 2142/53. *Na dolnym marginesie odręczny dopisek* Przejęcie pisma Ekonomista – biblioteka.

[1] Andrzej Grodek (1901–1959) – historyk dziejów gospodarczych, prof. nadzwyczajny od 1945 r., prof. zwyczajny od 1958 r., pracownik naukowy SGH (1926–1939, 1945–1959), prorektor SGH (1946–1947), rektor (1947–1949), prorektor SGPiS (1952–1955), rektor SGPiS (1955–1959). Członek rzeczywisty Instytutu Gospodarstwa Społecznego.

W związku z tym, że w sprawie tej nie ma żadnego stanowiska Prezydium Akademii, proponowałabym, ażeby sprawę powstania Instytutu Ekonomii, a więc i zakładu proponowanego postawić do przedyskutowania na Komisji Nauki.

Z[astęp]ca kierownika Wydziału Nauki[b]
(Z[ofia] Zemankowa)

Źródło: AAN, PZPR, 237/XVI–8, k. 133–134, mps.

[b] *Poniżej odręczny podpis*.

Nr 21

1953 październik 22, Warszawa – Pismo Zofii Zemankowej, zastępcy kierownika Wydziału Nauki KC PZPR, do kierownika Wydziału Prasy i Wydawnictw KC PZPR (z załącznikiem: charakterystyką czasopism naukowych kontrolowanych przez Wydział Nauki)

Warszawa, dnia 22 X 1953 r.[a]

Do
Kierownika Wydziału Prasy i Wydawnictw
w miejscu

W odpowiedzi na pismo z dn[ia] 12 VIII 1953 r. L.dz. 1941/53 Wydział Nauki KC przesyła w załączeniu charakterystyki czasopism naukowych kontrolowanych przez nasz wydział.

Z[astęp]ca kierownika Wydziału Nauki[b]
(Z[ofia] Zemankowa)

1. **„Myśl Filozoficzna”**

Czołowe marksistowskie czasopismo z zakresu filozofii. Ogłasza podstawowe prace z dziedziny materializmu dialektycznego i historycznego. Odbiorcy: pracownicy naukowi wszystkich dyscyplin, studenci nauk społecznych, nauczyciele liceów oraz działacze społeczni.

2. **„Kwartalnik Neofilologiczny”**

Czasopismo powstałe w 1953 r. Jedyne pismo reprezentujące dyscypliny wchodzące w zakres neofilologii. Odbiorcy: uczeni, słuchacze wyższych uczelni oraz nauczyciele szkół średnich.

3. **„Kwartalnik Historyczny”**

Centralny organ naukowy historyków polskich. Po reorganizacji i przejęciu przez IH PAN widoczna troska redakcji o podniesienie poziomu pisma i o nadanie mu marksistowskiego oblicza. Zamieszcza artykuły bieżące, polemiczne, uwzględniające walkę metodologiczną w zakresie historii. Odbiorca: uczeni, placówki naukowe, słuchacze wyższych uczelni i nauczyciele szkół średnich.

4. **„Kwartalnik Historii Kultury Materialnej”**

Czasopismo powstałe w 1953 r. Jedyne pismo poświęcone węzłowym problemom historii kultury materialnej. Odbiorcy: pracownicy naukowi, słuchacze wyższych uczelni.

---

[a] *Z lewej strony odręczny dopisek* 2229/53/MA, XI.
[b] *Poniżej odręczny podpis*.

5. **„Pamiętnik Literacki”**

Centralny i jedyny organ naukowy historyków literatury oparty o marksistowską metodologię badań. Odbiorca: naukowcy, aktyw nauczycielski, słuchacze wyższych uczelni, członkowie Tow[arzystwa] Literackiego im. Mickiewicza[1] i szerokie kręgi społeczeństwa.

6. **„Przegląd Orientalistyczny”**

Jedyne czasopismo z zakresu orientalistyki wprowadzające polskiego czytelnika w zagadnienia językoznawcze i kulturalne narodów Bliskiego i Dalekiego Wschodu. Odbiorca: naukowcy, słuchacze wyższych uczelni, członkowie Pol[skiego] Tow[arzystwa] Orientalistycznego[2] i dziennikarze.

7. **„Poradnik Językowy”**

Organ Komitetu Redakcyjnego Słownika Języka Polskiego[3]. Czasopismo zamieszcza artykuły dotyczące zagadnień współczesnego języka polskiego oraz artykuły związane ze słownictwem. Odbiorca: naukowcy, słuchacze wyższych uczelni, aktyw nauczycielski i szerokie kręgi społeczeństwa.

8. **„Język Polski”**

Czasopismo zamieszcza rozprawy i artykuły bieżące z zakresu językoznawstwa stojące na wysokim poziomie. Odbiorca: naukowcy, słuchacze wyższych uczelni, najszerszy aktyw nauczycielski oraz szeroki ogół społeczeństwa.

9. **„Przegląd Zachodni”**

Pismo zamieszcza artykuły głównie historyczne związane z problemami Ziem Zachodnich celem zapoznania społeczeństwa z powyższą problematyką i zagadnieniami słowiańskimi. Odbiorca: historycy, ekonomiści i działacze społeczni.

10. **„Biuletyn Żydowskiego Instytutu Historycznego”**

Pismo omawia zagadnienia z zakresu historii społeczeństwa żydowskiego w Polsce, podaje źródła z okresu walk z okupantem i ogłasza wyniki pracy naukowo-badawczej Instytutu. Odbiorca: Czasopismo przeznaczone jest dla ogółu społeczeństwa polskiego i żydowskiego, posiada duże znaczenie dla wymiany międzynarodowej.

11. **„Bleter far Geszichte”**

Pismo omawia zagadnienia z zakresu historii społeczeństwa żydowskiego w Polsce, podaje źródła z okresu walk z okupantem i ogłasza rozprawy naukowe. Odbiorca: Czasopismo przeznaczone jest dla odbiorców znających język żydowski, posiada dużą ilość odbiorców zagranicznych.

12. **„Meander”**

Widoczna stała poprawa w doborze tematów i systemie ich opracowania. Pismo popularyzuje wiedzę o kulturze antycznej. Odbiorca: naukowcy, słuchacze wyższych uczelni i uczniowie szkół średnich.

13. **„Dawna Kultura”**

Czasopismo popularyzacyjne z zakresu historii kultury materialnej, mające na celu upowszechnianie osiągnięć polskiej archeologii. Odbiorca: członkowie Pol[skiego]

[1] Towarzystwo Literackie im. Adama Mickiewicza – organizacja powstała w 1886 r. we Lwowie. Po II wojnie światowej siedziba towarzystwa została przeniesiona do Warszawy.

[2] Polskie Towarzystwo Orientalistyczne – organizacja naukowa powstała w 1922 r. w Warszawie.

[3] Redakcja Słownika Języka Polskiego powstała w 1950 r. przy Państwowym Instytucie Wydawniczym.

Tow[arzystwa] Archeologicznego[4], słuchacze wyższych uczelni, uczniowie szkół średnich.

14. **„Przegląd Statystyczny"**

Czasopismo zaprojektowane na rok 1954, poświęcone rozwijaniu marksistowskiej teorii statystyki w Polsce oraz powiązaniu jej z praktyką i potrzebami budownictwa socjalistycznego w naszym kraju. Odbiorca: naukowcy, słuchacze wyższych uczelni ekonomicznych, uniwersytetów oraz członkowie Pol[skiego] Tow[arzystwa] Ekonomicznego[5].

15. **„Ekonomista"**

Jedyne naukowe pismo z dziedziny ekonomii, poświęcone ogólnym teoretycznym zagadnieniom ekonomii w Polsce, zamieszcza naukowe artykuły z zakresu tej dyscypliny. Odbiorca: naukowcy, słuchacze wyższych, szkół ekonomicznych i uniwersytetów.

16. **„Przegląd Historyczny"**

Czasopismo historyczne zamieszczające rozprawy, przyczynki i materiały źródłowe celem upowszechniania nowych zdobyczy naukowych z zakresu historii. Odbiorca: pracownicy naukowi, członkowie Pol[skiego] Tow[arzystwa] Historycznego[6], słuchacze historii i polonistyki wyższych uczelni.

17. **„Nauka Polska"**

Czasopismo poświęcone zagadnieniom rozwoju nauki. Omawia kierunki rozwoju nauki w różnych dziedzinach, zagadnienia teoretyczne i metodologiczne wspólne różnym gałęziom nauki zagadnienia planowania i organizacji nauki.

18. **„Biuletyn Obcojęzyczny PAN"**

Wydawnictwo Polskiej Akademii Nauk przeznaczone do publikowania oryginalnych prac naukowych (w streszczeniu) na najwyższym poziomie naukowym z zakresu dyscyplin Wydziału II, III i IV celem zabezpieczenia priorytetu nauki polskiej w stosunku do uczonych zagranicznych oraz informowania zagranicznego świata naukowego o poziomie i osiągnięciach nauki polskiej.

Przeznaczone głównie dla zagranicy i drukowane w 2 wersjach: rosyjskiej i w językach zachodnioeuropejskich.

19. **„Sprawozdania z Czynności i Prac"**

Celem czasopisma jest sprawozdawcze przedstawienie całokształtu działalności Akademii i wszystkich podległych placówek w dziedzinie badań naukowych, planowania, organizowania i rozwoju nauki.

20. **„Folia Biologica"**

Czasopismo naukowe poświęcone zagadnieniom morfogenezy, genetyki i ewolucjonizmu. Czasopismo nowe, prowadzące szeroką wymianę zagraniczną, zdobywa sobie coraz większy krąg czytelników.

21. **„Ekologia Polska"**

Jest jedynym wydawnictwem naukowym poświęconym zagadnieniom z zakresu ekologii. Stanowi pozycję wydawniczą cenną nie tylko dla zainteresowanych specjalistów

---

[4] Polskie Towarzystwo Archeologiczne – organizacja naukowa powstała w 1953 r. W 1971 r. zmieniła nazwę na Polskie Towarzystwo Archeologiczne i Numizmatyczne. W 1989 r. z towarzystwa wydzieliło się Stowarzyszenie Naukowe Archeologów Polskich.

[5] Polskie Towarzystwo Ekonomiczne – organizacja naukowa powstała w 1945 r. w Łodzi.

[6] Polskie Towarzystwo Historyczne – organizacja naukowa powstała w 1886 r. we Lwowie.

– naukowców, ale również i praktyków. Połowa nakładu przeznaczona na wymianę z zagranicą.

22. **„Chrońmy Przyrodę Ojczystą"**

Czasopismo propaguje wśród szerokich rzesz społeczeństwa zagadnienie ochrony przyrody ojczystej, w związku z dużym zapotrzebowaniem na powyższy dwumiesięcznik oraz stale wzrastającym napływem prenumeratorów dotychczasowy nakład jest za mały, aby zaspokoić faktyczne potrzeby.

23. **„Postępy Wiedzy Medycznej"**

Celem czasopisma jest zapoznanie czytelników z postępowymi osiągnięciami medycyny, krytyka nienaukowych koncepcji w zakresie nauk medycznych, nadawanie właściwego kierunku prac badawczych, nawiązywanie do postępowych tradycji nauki polskiej. Zamieszczać będzie prace poglądowe, referatowe oraz prace doświadczalne i kliniczne o wysokiej wartości naukowej i ideologicznej.

Potrzebę czasopisma stwarza nasilająca się walka ideologiczna między przedstawicielami starych koncepcji w medycynie i reprezentantami postępowej myśli medycznej w Polsce.

24. **„Postępy Higieny i Medycyny Doświadczalnej"**

Poświęcony pracom naukowym z zakresu objętego pracami Instytutu[7] zamieszcza cenne doniesienia z dziedziny immunologii i terapii doświadczalnej. Prowadzi szeroką wymianę z zagranicą.

25. **„Acta Biochimica Polonica"**

Zamieszczać będzie oryginalne prace z zakresu biochemii i nauk pokrewnych. Pismo jest przeznaczone dla pracowników naukowych z zakresu biochemii, fizjologii, farmakologii i medycyny klinicznej zarówno w kraju, jak i na wymianę z zagranicą. Istnienie własnego pisma będzie dla biochemików poważnym bodźcem do ogłaszania prac własnych, publikowanych dotychczas w postaci doniesień tymczasowych lub krótkich komunikatów.

26. **„Kosmos"**

Czasopismo poświęcone problemom ogólnobiologicznym. Zamieszcza prace poglądowe, krótkie doniesienia, krytykę, dyskusję, kronikę naukową.

Jedyne czasopismo tego typu, docierające do szerokich mas przyrodników. Wobec szerokiego zainteresowania problematyką czasopisma, wzrastającą ilością czytelników, jak też i w związku ze wzrastającą liczbą członków Tow[arzystwa] Przyrodników im. Kopernika[8] zachodzi konieczność przekształcenia z dniem 1 stycznia 1954 r. dotychczasowego kwartalnika na dwumiesięcznik, jak też i zwiększenia dotychczasowego nakładu do wysokości 5000 egzemplarzy.

27. **„Wszechświat"**

Czasopismo Polskiego Tow[arzystwa] Przyrodników im. Kopernika o charakterze popularnonaukowym, docierające do szerokich mas przyrodników, naukowców, nauczycieli, uczniów, miłośników przyrody itp., dostarczane gratis, zgodnie ze statutem, wszystkim członkom Towarzystwa Przyrodników im. Kopernika.

---

[7] Chodzi o Instytut Immunologii i Terapii Doświadczalnej PAN, powstały w 1952 r.

[8] Polskie Towarzystwo Przyrodników im. Kopernika – stowarzyszenie powstałe w 1875 r. we Lwowie.

28. **„Acta Physiologica Polonica"**

Jedyne wydawnictwo naukowe z zakresu fizjologii, przeznaczone m.in. na szeroką wymianę z zagranicą.

Czasopismo skupia piśmiennictwo naukowe z zakresu fizjologii w szczególności człowieka; przeznaczone dla pracowników naukowych uczelni i instytutów. Jest czasopismem, gdzie ogłaszane są oryginalne prace, stojące na wysokim poziomie, a dotyczące podstawowej problematyki z ww. dziedziny.

29. **„Przegląd Antropologiczny"**

Jedyne wydawnictwo naukowe z zakresu antropologii, prowadzi szeroką wymianę z zagranicą.

„Przegląd Antropologiczny" skupia wokół siebie wszystkich naukowców z zakresu antropologii i drukuje ogół prac naukowych z tej dziedziny. Stał się, przy ścisłej współpracy z Komisją Antropologiczną PAN, czasopismem, które realizuje momenty przełomu, jakie dokonały się w antropologii po wojnie i które przestrzega stosowania w piśmiennictwie metodologii marksistowskiej.

30. **„Acta Parasitologica Polonica"**

Jedyne czasopismo naukowe z zakresu parazytologii. Drukuje całokształt dorobku naukowego z tego zakresu, stanowi cenną pozycję nie tylko dla specjalistów naukowców, ale również i dla praktyków. Prowadzi szeroką wymianę z zagranicą.

31. **„Acta Societatis Botanicorum Poloniae"**

Jedyne czasopismo naukowe zamieszczające prace wszystkich działów z zakresu botaniki. Prowadzi szeroką wymianę z zagranicą, gdzie zdobyło sobie opinię cennej pozycji w wymienionej dyscyplinie.

Jest czasopismem naukowym ogłaszającym prace oryginalne na wysokim poziomie, krótkie doniesienia i bibliografię. Przeznaczone dla pracowników naukowych uczelni i instytutów. Wydawnictwo realizuje stopniowo zasadę drukowania prac uwzględniających zagadnienia, które wchodzą w zakres problemów szczególnie ważnych, wysuniętych przez PAN.

32. **„Acta Agrobotanica"**

Zamieszcza prace naukowe z zakresu botaniki eksperymentalnej. Jedyne wydawnictwo tego typu w kraju.

Powołanie czasopisma stało się konieczne wobec faktu, iż wyniki badań naukowych z zakresu botaniki eksperymentalnej, a w szczególności na odcinku hodowli drukowane były jedynie w czasopismach o charakterze usługowym. „Acta Agrobotanika" wypełnia dotkliwą lukę w piśmiennictwie naukowym i botanicznym.

33. **„Acta Microbiologica"**

Czasopismo poświęcone mikrobiologii ogólnej, rolniczej i przemysłowej. „Acta Microbiologica" zdobyła sobie dużą popularność w kołach mikrobiologów zarówno w kraju, jak i zagranicą. Redakcja prowadzi szeroką wymianę z licznymi wydawnictwami i instytucjami naukowymi o charakterze mikrobiologicznym.

34. **„Biuletyn Bibliograficzny z Zakresu Ewolucjonizmu"**

Zamieszcza pełną dokumentację bibliograficzną z wymienionego zakresu w oparciu o literaturę radziecką, zachodnioeuropejską i krajową. Przeznaczone przede wszystkim dla młodej kadry naukowej zainteresowanej w pracach nad zagadnieniem ewolucjonizmu. Jedyne wydawnictwo z tego zakresu w kraju.

35. **„Acta Physica Polonica”**

Czasopismo drukuje prace oryginalne w zasadzie w czterech językach, w praktyce jednak w języku rosyjskim ukazuje się tylko krótkie streszczenie, najczęściej prace drukowane są w języku angielskim.

Czasopismo ma za zadanie, aby wszystkie prace naszych fizyków ukazywały się w nim, nie zaś w czasopismach zachodnich. W związku z tym, że ukazywało się ono nieregularnie i z opóźnieniem, sporo prac było wysyłane zagranicę, np. do czasopisma włoskiego „Nuovo Cimento”, które drukuje prace w przeciągu 1 miesiąca od dnia otrzymania od autora. W roku bieżącym z chwilą przejęcia czasopisma przez Komitet Fizyki PAN wychodzi ono bardziej regularnie.

Czasopismo przeznaczone jest w zasadzie dla pracowników naukowych – fizyków w kraju oraz dla zagranicy.

36. **„Postępy Fizyki”**

Czasopismo poświęcone upowszechnianiu wiedzy fizycznej, wychodzące w języku polskim. Zamieszcza referaty o stanie poszczególnych zagadnień, sprawozdania z konferencji fizycznych, bibliografię oraz kronikę życia naukowego ZSRR, z zagranicy, jak również z kraju.

Celem czasopisma jest rozpowszechnienie wiedzy fizycznej przede wszystkim wśród inżynierów, nauczycieli szkół średnich i wśród wszystkich interesujących się fizyką. Z czasopisma korzystają również fizycy, którzy znajdują w nim artykuły z tych dziedzin, w których sami nie pracują i różne nowości naukowe z konferencji, zjazdów itd.

37. **„Urania”**

Organ Polskiego Towarzystwa Miłośników Astronomii[9] od 1923 r. Czasopismo zawiera artykuły przeglądowe z różnych dziedzin astronomii, streszczenia prac pojawiających się w czasopismach fachowych, wyniki obserwacji niektórych miłośników astronomii i kronikę Towarzystwa, które to czasopismo wydaje. Czasopismo jest redagowane dobrze, może na nieco wyższym poziomie naukowym, niż by to odpowiadało poziomowi czytelników, którzy rekrutują się głównie spośród ludzi o małym przygotowaniu naukowym. Czasopismo to referuje niemal wszystkie bardziej aktualne zagadnienia naukowe, szczególnie zagadnienia o znaczeniu światopoglądowym (zagadnienie ewolucji gwiazd, sprawa asocjacji, hipotezy kosmogoniczne).

Czasopismo jest przeznaczone przede wszystkim dla członków Towarzystwa Miłośników Astronomii, których liczba wynosi ok. 5000; ponadto dla szerokiego ogółu zainteresowanych (studenci różnych kierunków zbliżonych do astronomii, nauczyciele, miłośnicy niestowarzyszeni).

Celem czasopisma jest popularyzacja zdobyczy astronomii i ich znaczenia światopoglądowego w szerokich masach; pobudzenie do samodzielnych prac i obserwacji astronomicznych ludzi o małym przygotowaniu naukowym.

38. **„Roczniki Chemii”**

„Roczniki Chemii”, od stycznia 1953 roku organ Polskiej Akademii Nauk, są podstawowym pismem naukowym zamieszczającym oryginalne prace o charakterze teoretycznym z zakresu chemii organicznej, nieorganicznej i fizycznej. Prowadzona jest

[9] Polskie Towarzystwo Miłośników Astronomii – stowarzyszenie naukowe powstałe w 1919 r. w Warszawie.

wymiana z zagranicą. Prace umieszczone w „Rocznikach Chemii" są często cytowane przez uczonych radzieckich.

W chwili obecnej „Roczniki Chemii" mimo ograniczenia tekstu prac nie mogą objąć wszystkich prac, tym bardziej że [z] reguły nieprzyjmowane są do druku prace z zakresu technologii chemicznej, analizy technicznej i innych dziedzin chemii stosowanej. W związku z tym istnieje konieczność uruchomienia nowego czasopisma obejmującego tematykę różną od tematyki prac umieszczanych w „Rocznikach Chemii", a mianowicie poświęconą zagadnieniom chemii stosowanej.

„Roczniki Chemii" rozprowadzane są wśród pracowników naukowych i członków Polskiego Tow[arzystwa] Chemicznego[10].

39. **„Wiadomości Chemiczne"**

Organ Polskiego Towarzystwa Chemicznego. Zadaniem „Wiadomości Chemicznych" jest informowanie ogółu naukowców i chemików o postępie w zakresie różnych dziedzin chemii teoretycznej. Czasopismo przeznaczone jest dla członków P[olskiego] T[owarzystwa] Chem[icznego] oraz kół naukowych przy wyższych uczelniach.

40. **„Przegląd Meteorologiczny i Hydrologiczny"**

Pismo to spełnia ważną rolę jako organ T[owarzyst]wa[11], ponieważ w nim publikuje się ważniejsze, krótkie prace oryginalne z dziedziny meteorologii i hydrologii. Ponadto zawiera przegląd zagadnień z dziedziny meteorologii i hydrologii oraz obszerny dział recenzji i bibliografii.

Zadaniem jego jest ogłaszanie prac naukowych z dziedziny meteorologii i hydrologii oraz informowanie o postępach tych nauk.

Przegląd Meteorologiczny i Hydrologiczny przeznaczony jest dla członków Polskiego T[owarzyst]wa Meteorologicznego i Hydrologicznego, ogółu meteorologów i hydrologów oraz osób interesujących się zagadnieniami z tych dziedzin.

41. **„Roczniki Polskiego Towarzystwa Geologicznego"**

Są w nim publikowane mniejsze prace oryginalne z zakresu geologii oraz posiada obszerny dział bibliografii polskiej z tej dziedziny.

Ma za zadanie obrazować postęp prac terenowych na obszarze Tatr, Karpat i ich przedgórza, wraz z podległymi obszarami Zagłębia Górnośląskiego i Jury Krakowsko-Częstochowskiej, jest więc organem regionu całej Polski południowej. Odzwierciedla on wreszcie rozległe prace popularyzacyjne prowadzone przez towarzystwo.

Celem czasopisma jest informowanie geologów o najnowszych osiągnięciach i pracach z dziedziny geologii. Jest na wysokim poziomie. Wydawany jest przede wszystkim dla członków Pol[skiego] Tow[arzystwa] Geologicznego[12] i ogółu geologów zaawansowanych w tej specjalności.

42. **„Przegląd Geologiczny"**

Miesięcznik popularnonaukowy. Zamieszczane są w nim artykuły poważne i popularne z dziedziny geologii. Posiada olbrzymi dział bibliografii polskiej ZSRR i innych państw, recenzje oraz przegląd ruchu geologicznego w Polsce i zagranicą.

---

[10] Polskie Towarzystwo Chemiczne – stowarzyszenie naukowe powstałe w 1919 r. w Warszawie.

[11] Chodzi o Polskie Towarzystwo Meteorologiczne i Hydrologiczne, powstałe w 1947 r. w Warszawie. Obecnie działa pod nazwą Polskie Towarzystwo Geoficzne.

[12] Polskie Towarzystwo Geologiczne – stowarzyszenie naukowe powstałe w 1921 r. w Krakowie.

Celem jego jest informowanie o najnowszych osiągnięciach z dziedziny geologii w Polsce i w świecie, o wydarzeniach organizacyjnych i naukowych w Polsce, ZSRR i państwach demokracji ludowej. Ponadto informuje Państwową Służbę Geologiczną o zarządzeniach prezesa CUG. Przeznaczone jest przede wszystkim dla Państwowej Służby Geologicznej i osób interesujących się tą dziedziną wiedzy.

43. **„Acta Geologica Polonica"**

Czasopismo poświęcone zagadnieniom geologii. Poziom jego jest wysoki. Celem jego jest wymiana poglądów naukowych nie tylko w kraju, ale z placówkami geologicznymi w świecie. Przyczynia się do uzupełnienia wiadomości w zakresie nowych osiągnięć nauk geologicznych.

Czasopismo zawiera prace oryginalne ze wszystkich działów geologii, zarówno dynamicznej (a więc tyczące się sedymentologii, tektoniki, geomorfologii itd.), jak i historycznej (z dziedziny stratygrafii petrograficznej i paleontologicznej itd.), wreszcie rozprawy z dziedziny paleontologii. Wszystkie te zagadnienia mają znaczenie nie tylko dla rozwoju geologii w Polsce, lecz również są ważne dla rozwoju nauki światowej. Z tych względów czasopismo to jest przez instytucje naukowe zagraniczne wysoko cenione i poszukiwane.

Wydawnictwo jest przeznaczone dla kadry naukowej oraz zaawansowanych z dziedziny geologii.

44. **„Acta Geophysica Polonica"**

Czasopismo umieszcza oryginalne prace naukowe z zakresu fizyki ziemi, fizyki hydrosfery i atmosfery. Przeznaczone jest w zasadzie dla geofizyków i hydrologów i meteorologów w kraju oraz na wymianę zagraniczną

Wydawnictwo powyższe jest jedynym wydawnictwem o tym charakterze ukazującym się w Polsce. 80% prac ukazuje się w językach obcych (4 jęz[yki] kongresowe), 20% w języku polskim.

45. **„Przegląd Geograficzny"**

Zadaniem tego czasopisma jest informowanie kadry naukowej z dziedziny geografii w formie krótkich rozpraw naukowych i artykułów o nowych osiągnięciach geografii polskiej, oraz krytyka naukowa prac geograficznych.

Czasopismo to jest na wysokim poziomie naukowym, przeznaczone przeważnie dla naukowców geografów oraz dla tych nauczycieli geografii, którzy mają ambicję uzupełniania swych wiadomości.

46. **„Czasopismo Geograficzne"**

Zawiera artykuły popularnonaukowe, przeglądowe, metodyczne (dla ułatwienia pracy pedagogicznej i naukowej mniej wykwalifikowanym pracownikom), kronikę krajową i zagraniczną, aktualności geograficzne, recenzje oraz przegląd ruchu geograficznego w Polsce. Omawia sprawy Polskiego Tow[arzystwa] Geograficznego[13] oraz podaje sprawozdania z prac z dziedziny geografii.

Jest to czasopismo przeznaczone dla członków T[owarzyst]wa i dla nauczycieli geografii.

47. **„Poznaj Świat"**

Od 1 I 1954 r. projektuje się wznowienie czasopisma popularnego przeznaczonego dla szerokich rzesz odbiorców interesujących się geografią. Zadaniem jego powinno

[13] Polskie Towarzystwo Geograficzne – stowarzyszenie naukowe powstałe w 1918 r. w Warszawie.

być popularyzowanie geografii fizycznej, politycznej i gospodarczej wśród społeczeństwa.

48. **„Geodezja i Kartografia"**

Czasopismo obejmuje artykuły z zakresu: astronomii geodezyjnej, geodezji podstawowej (pomiary, triangulacja), grawimetrii geodezyjnej, fotogrametrii, kartografii, topografii, geodezji inżynieryjno-przemysłowej.

W 1953 r. numery kwartalnika zawierały serie podstawowych artykułów uczonych radzieckich i polskich omawiające podstawowe problemy geodezji i kartografii, a mające zasadnicze znaczenie dla służby geodezyjnej w Polsce, oraz artykuły naukowców polskich dające próby naukowego rozwiązania podstawowych zagadnień geodezji, a mających znaczenie dla Państwowej Służby Geodezji i Kartografii[14] oraz produkcji.

Kwartalnik przeznaczony jest dla ośrodków naukowych w kraju, samodzielnych pracowników naukowych i dla pracowników zatrudnionych w Państwowej Służbie Geodezji i Kartografii oraz na wymianę zagraniczną.

49. **„Przegląd Psychologiczny"**

Pismo jest w stadium daleko idącej reorganizacji celem ustawienia ideologicznego i metodologicznego. Wobec trudności kadrowych w tej dyscyplinie czasopismo w 1954 r. zostanie ustawione jako wydawnictwo ciągłe.

50. **„Pamiętnik Słowiański"**

W 1954 r. będzie to wydawnictwo ciągłe wydawane przez komitet redakcyjny pod opieką Komitetu Slawistycznego i Rusycystycznego PAN.

51. **„Archiwum Elektrotechniki"**

„Archiwum" służy do publikowania oryginalnych prac naukowych z zakresu elektrotechniki teoretycznej, elektroniki, telekomunikacji i elektroenergetyki. Jest to jedyne pismo w Polsce tego rodzaju, i to na wysokim poziomie. Grupuje ono w dużej mierze wyniki prac wykonywanych w zakładach PAN (Zakład Elektr[otechniki] Teoretycznej, Zakład Badania Drgań, Zakład Elektroniki) oraz prace przekazywane przez komitety Elektrotechniki i Łączności PAN.

Kwartalnik ten ma w dużej mierze cechy zbiornicy prac naukowych. Przewidziane są ponadto prace syntetyczne, obrazujące rozwój poszczególnych problemów, oraz dział recenzji. Przeznaczony jest dla pracowników naukowych uczelni technicznych, instytutów akademickich i instytutów przemysłowych. Służy również i wymianie zagranicznej.

Na podstawie dwóch zeszytów, które wyszły z druku, stwierdzić można, że zarówno dobór tematów, jak i sposób ujęcia i osoby autora wskazują, że pismo spełni swoje zadania, dając rozwiązanie szeregu problemów teoretycznych, wykorzystywanych dla prac naukowo-technicznych i konstrukcyjnych w instytutach przemysłowych i biurach projektów.

Fakt ukazania się pisma, które pozwala na drukowanie prac naukowych (bez obniżenia poziomu do poziomu popularnego) wywołał duże ożywienie działalności autorskiej. Już widać obecnie, że wokół pisma skupiają się najpoważniejsze ośrodki naukowe w zakresie elektrotechniki w Polsce.

---

[14] Państwowa Służba Geodezyjna i Kartograficzna została powołana dekretem rządu z 1952 r. Jej głównym organem był Centralny Urząd Geodezji i Kartografii.

52. **„Archiwum Mechaniki Stosowanej”**

Organ Zakładu Mechaniki Ośrodków Ciągłych PAN. „Archiwum Mechaniki Stosowanej” ukazuje się już piąty rok. Poświęcone jest pracom naukowym z zakresu teorii sprężystości, plastyczności, hydro- i aeromechaniki, termodynamiki oraz podstawowym problemom konstrukcji. Kwartalnik ten ma cechy zbiornicy prac oryginalnych, na najwyższym poziomie naukowym.

W programie swym odpowiada takim czasopismom zagranicznym, jak „Prikładnaja mechanika i matiematika”, „Journal of Applied Mechanic”.

„Archiwum” zamieszcza najcelniejsze prace polskie w zakresie mechaniki stosowanej. Przeważają prace z teorii sprężystości jako wiedzy najbardziej rozwiniętej w Polsce. Niedostateczną jest jeszcze ilość prac z dziedziny hydro-, aero- i gazomechaniki oraz teorii plastyczności. O poziomie prac naukowych świadczą liczne pozytywne recenzje w pismach zagranicznych.

Przeznaczone jest dla pracowników naukowych uczelni technicznych i instytutów naukowych, służy w dużej mierze Zakładowi Mechaniki Ośrodków Ciągłych PAN do szeroko prowadzonej wymiany zagranicznej.

53. **„Archiwum Budowy Maszyn”**

Poświęcone jest oryginalnym pracom naukowym w zakresie teorii konstrukcji maszynowych, kształtowaniu wytrzymałościowemu elementów maszyn, teorii maszyn i technologii maszyn. Przeznaczone jest dla pracowników naukowych uczelni i instytutów naukowych oraz dla pracowników biur konstrukcyjnych. Służyć będzie również dla zakładów PAN (Zakład Turbin Parowych i Zakład Teorii Konstrukcji Maszynowych) na wymianę zagraniczną. Czasopismo nowe, zaplanowane na 1954 r.

54. **„Archiwum Gospodarki Wodnej”**

Poświęcone będzie pracom oryginalnym z hydrologii, hydrauliki, konstrukcji budowli wodnych oraz zagadnieniom gospodarki wodnej. Odzwierciedlać ma działalność Komitetu Gospodarki Wodnej PAN, opracowującego plan perspektywistyczny gospodarki wodnej Polski Ludowej, oraz działalność naukową Instytutu Budownictwa Wodnego PAN.

Przeznaczone jest dla pracowników naukowych uczelni i instytutów, dla pracowników biur projektowych i biur studiów w zakresie budownictwa wodnego. Służyć będzie również dla wymiany zagranicznej Instytutu Budownictwa Wodnego PAN. Czasopismo nowe, zaplanowane na rok 1954.

55. **„Archiwum Górnictwa i Hutnictwa”**

Archiwum obejmuje prace naukowo-badawcze w zakresie górnictwa i hutnictwa, wykonywane w różnych placówkach naukowych. Ma spełniać rolę czasopisma naukowego, w którym będą ogłaszane oryginalne prace stojące na wysokim poziomie, a dotyczące podstawowej problematyki z dziedziny górnictwa, hutnictwa i gałęzi pokrewnych. Archiwum Górnictwa i Hutnictwa uwzględnia w pierwszym rzędzie osiągnięcia naukowe mające zasadnicze znaczenie dla ulepszenia procesów wytwórczych oraz skierowania postępu technicznego na nowe tory.

W pracach tych nacisk szczególny położony jest na zagadnienia, które wchodzą w zakres problemów szczególnie ważnych opracowanych przez Komitet Górnictwa i Hutnictwa, a związanych z realizacją planów gospodarczych Polski Ludowej.

56. **„Przegląd Polskiego Piśmiennictwa Technicznego”**

Wydawnictwo przeznaczone dla wymiany z zagranicznymi wydawnictwami technicznymi i bibliograficznymi z zakresu techniki. Równocześnie spełnia rolę pisma propagandowego przez informowanie zagranicy o udziale polskiej myśli twórczej w postępie technicznym.

57. **„Horyzonty Techniki”**

Wydawnictwo popularyzujące technikę i wynalazczość. Czasopismo posiada już pewną metodykę pracy w postaci prowadzenia działów, jak „Polski robotnik współtwórcą postępu”, „Kącik Młodego Konstruktora” i inne.

Popularne artykuły oraz reportaże z budownictwa wszelkich obiektów planu sześcioletniego tworzą najsilniejszy akcent propagandowy w tym czasopiśmie.

Źródło: AAN, PZPR, 237/XVI–64, k. 19–33, mps.

Nr 22

1953 listopad 4, Warszawa – Pismo Zofii Zemankowej, zastępcy kierownika Wydziału Nauki KC PZPR, do Jakuba Bermana, członka BP KC PZPR (z załącznikiem: projektem powołania Zakładu Badań Ekonomicznych PAN)

Warszawa, dnia 4 XI 1953 r.[a]

Do
Towarzysza Jakuba Bermana
w gmachu

W załączeniu przesyłam projekt powołania przy PAN Zakładu Badań Ekonomicznych, przygotowany przez tow. [Oskara] Lange w oparciu o dyskusje na Komisji Nauki.

Komisja Nauki uważa za celowe powołanie przy PAN zakładu, który na początek skoncentrowałby się nad zagadnieniem monografii gospodarczej dziesięciolecia, a także badaniami w zakresie podstawowych zagadnień ekonomiki socjalizmu, szczególnie związanymi z opracowaniem planu pięcioletniego[1]. Komórka ta byłaby zalążkiem przyszłego Instytutu Ekonomii PAN.

Z[astęp]ca kierownika Wydziału Nauki
(Z[ofia] Zemankowa)

Notatka
w sprawie powołania Zakładu Badań Ekonomicznych
Polskiej Akademii Nauk

I Kongres Nauki Polskiej przyjął na wniosek Sekcji Nauk Ekonomicznych rezolucję w sprawie Instytutu Ekonomicznego. Rezolucja ta stwierdza, iż „potrzeba pogłębiania i rozszerzenia przełomu zapoczątkowanego w dziedzinie nauk ekonomicznych wysuwa jako pilny postulat powołanie Instytutu Ekonomicznego w ramach Polskiej Akademii Nauk. Instytut Ekonomiczny niezbędny jest dla zapewnienia pracom naukowo-badawczym i pedagogicznym mocnego związku z praktyką gospodarki narodowej w jej rozwoju ku socjalizmowi, dla twórczego zastosowania w warunkach polskich marksistowsko-leninowskiej nauki o ekonomicznym rozwoju społeczeństwa".

Zgodnie z tą rezolucją Komitet Nauk Ekonomicznych przy PAN podjął wysiłki dla zorganizowania Instytutu. Ze względu jednak na możliwości kadrowe, zgodnie z wnioskiem I Wydziału PAN, w obecnych warunkach nie jest jeszcze możliwe zorganizowa-

[a] *Z lewej strony odręczny dopisek* 2315/53.

[1] Plan Rozwoju Gospodarczego w latach 1956–1960 (tzw. plan pięcioletni) – plan gospodarczy przyjęty przez sejm 12 VII 1957 r. Jeszcze w trakcie formalnego trwania planu przyjęto kolejną ustawę o planie siedmioletnim na lata 1959–1965.

nie Instytutu, a jest możliwe powołanie do życia Zakładu Badań Ekonomicznych PAN. Zakład ten, którego liczba pracowników będzie stosunkowo niewielka, podejmie najbardziej ważne badania ekonomiczne i w zależności od swojego rozwoju będzie mógł przekształcić się w Instytut Ekonomiczny.

Doświadczenia Związku Radzieckiego, Polski Ludowej i innych krajów demokracji ludowej z całą siłą uwydatniają znaczenie badań naukowych w zakresie ekonomii politycznej i planowania gospodarki narodowej dla zapewnienia prawidłowej polityki gospodarczej.

Powołanie Zakładu Badań Ekonomicznych staje się tym bardziej pilne, iż rozwój polskiej gospodarki narodowej i rozwój pracy naukowej w zakresie nauk ekonomicznych czyni coraz bardziej koniecznym opracowanie węzłowych zagadnień ekonomicznych, mających znaczenie dla bardziej pełnego wykorzystania istniejących rezerw i dla dalszego rozwoju gospodarczego naszego kraju.

Badania ekonomiczne mają istotne znaczenie dla prawidłowego opracowania nowego wieloletniego planu Polski Ludowej – planu piecioletniego na lata 1956–1960. Plan ten wzorem planów radzieckich winien zostać oparty na głębokiej analizie i opracowaniu ważnych z punktu widzenia ekonomicznego zagadnień kierunków rozwojowych, rozmieszczenia sił wytwórczych, proporcji, efektywności inwestycji, akumulacji socjalistycznej itp.

Wobec tego, że plan sześcioletni kończy się w 1955 r. i od okresu wejścia w życie planu pięcioletniego dzieli nas już tylko okres 2 lat, konieczne są badania ekonomiczne nad węzłowymi zagadnieniami nowego planu, gdyż badania te wymagają z natury rzeczy dłuższego czasu i winny wyprzedzać opracowanie nowego planu.

Należy zaznaczyć, że Polska Akademia Nauk opracowuje już szereg zagadnień mających istotne znaczenie dla rozwoju gospodarki narodowej i dla opracowania nowego planu, ale zagadnienia te nie są oświetlane z punktu widzenia ekonomicznego. Tak np. Akademia podjęła względnie podejmuje prace dotyczące rozwoju gospodarki wodnej, elektryfikacji kraju, zagospodarowania obszaru niecki węglowej, rozwoju badań geologicznych itp. Zakład Badań Ekonomicznych winien włączyć się do tych prac i dokonywać analizy opracowywanych zagadnień z punktu widzenia efektywności ekonomicznej.

Istotne znaczenie dla budownictwa socjalistycznego ma związek nauki ekonomicznej z praktyką. Tego rodzaju związek byłby szczególnie cenny dla opracowania i wykonania planów wieloletnich budowli socjalizmu. Dotychczas jednak brak jest takiego związku. Zakład Badań Ekonomicznych powinien za wzorem radzieckim zajmować się analizą celowości i efektywności ekonomicznej wielkich budowli socjalizmu.

Ważną dziedziną, w której konieczne jest posunięcie naprzód badań i opracowań naukowych, jest historia polskiej myśli ekonomicznej, a zwłaszcza jej nurtu postępowego. Bogaty materiał istniejący w bibliotekach polskich nie jest naukowo opracowany, a nawet nie jest sklasyfikowany. Zakład Badań Ekonomicznych winien podjąć naukowe opracowanie źródeł polskiej myśli ekonomicznej, a następnie przystąpić do prac monograficznych w tej dziedzinie.

Wobec powyższego Komitet Nauk Ekonomicznych PAN proponuje powołanie Zakładu Badań Ekonomicznych, począwszy od listopada 1953 r. Początkowo zakład prowadziłby przygotowawcze prace organizacyjne w składzie 5 pracowników naukowych, dla których PAN posiada przyznane etaty w 1953 r. Począwszy od 1 stycznia

1954 r., zakład wykonywałby już szerszy plan badań naukowych w składzie 15 osób, dla których PAN przewiduje etaty w swoim budżecie na 1954 r. Na kierownika zakładu proponuje się prof. Bronisława Minca, na z[astęp]cę kierownika proponuje się prof. Andrzeja Grodka.

Trzech młodszych pracowników naukowych można zatrudnić już w zakładzie począwszy od listopada, gdyż zgłosili się oni do pracy, przy czym poświęcą się oni wyłącznie pracy w zakładzie. Dwóch z nich posiada doświadczenie praktyczne w aparacie gospodarki i w pracy naukowej. Jeden jest pracownikiem Akademii, którego władze Akademii zgadzają się przekazać do zakładu.

W oparciu o doświadczenia Radzieckiego Instytutu Ekonomii zakład w przyszłości powinien posiadać 3 główne działy, a mianowicie: dział ekonomiki socjalizmu (łącznie z zagadnieniami historii myśli ekonomicznej), dział rozmieszczenia produkcji socjalistycznej i kompleksowych zagadnień rejonów gospodarczych oraz dział ekonomiki współczesnego kapitalizmu.

W pierwszym okresie swojego działania zakład zająłby się zagadnieniami ekonomiki socjalizmu, a w szczególności problemami związanymi z opracowaniem nowego planu pięcioletniego. Program pracy zakładu na okres roku 1953/1954 byłby następujący:

1) Opracowanie materiałów dotyczących rozwoju Polski Ludowej na tle porównawczym. Badania objęłyby: stan rozwoju poszczególnych gałęzi gospodarki narodowej Polski Ludowej w porównaniu ze stanem przedwojennym w dawnych i w obecnych granicach, w porównaniu ze Związkiem Radzieckim i krajami demokracji ludowej, oraz w porównaniu z krajami kapitalistycznymi.

W ramach tych prac Zakład wydałby pracę „Rozwój gospodarki narodowej Polski Ludowej w okresie 10-lecia”[2]. Praca ta ukazałaby się przed 22 lipca 1954 r. Wobec tego, że opracowanie materiałów dotyczących rozwoju gospodarczego Polski w ubiegłym dziesięcioleciu wymaga rozstrzygnięcia różnych spraw dotyczących podstaw i sposobu obliczania, może ono być dokonane jedynie przez Zakład Badań Ekonomicznych. Wykonując tę pracę, Zakład współdziałałby z PKPG i GUS, a także z Katedrą Ekonomii Politycznej IKKN[3] i niektórymi innymi katedrami na innych uczelniach.

2) Włączenia się do badań naukowych Polskiej Akademii Nauk mających zasadnicze znaczenie dla rozwoju gospodarki narodowej, a w szczególności do badań w zakresie elektryfikacji kraju, rozwoju gospodarki wodnej itp. i opracowanie analiz ekonomicznych dotyczących tych badań.

3) Badania w zakresie tempa rozwoju produkcji przemysłu i rolnictwa, a także ich poszczególnych gałęzi, a także badania proporcji związanych z tempem rozwoju produkcji.

Badania tempa rozwoju produkcji mają istotne znaczenie dla opracowania nowego planu pięcioletniego i na ich aktualność wskazuje się również w Związku Radzieckim.

---

[2] Praca taka w formie książkowej się nie ukazała. Być może zastąpił ją artykuł Oskara Langego *Rozwój gospodarczy Polski Ludowej w latach 1945–1954*, „Ekonomista” 1954, nr 3, s. 3–23.

[3] Katedrą Ekonomii Politycznej IKKN kierował wówczas Włodzimierz Brus (1921–2007) – ekonomista, prof. nadzwyczajny od 1952 r., pracownik Wydziału Nauk Ekonomicznych UW (1954–1968). Członek PPR/PZPR (1945–1968), oficer polityczny w I Dywizji Piechoty im. Tadeusza Kościuszki. W 1968 r. usunięty z uniwersytetu, podjął pracę w Instytucie Ekonomiki Budownictwa Mieszkaniowego. W 1972 r. wyemigrował do Wielkiej Brytanii, gdzie związał się najpierw w University of Glasgow, a następnie z Oxford University.

4) Badanie efektywności inwestycji. W szczególności zakład zająłby się badaniem efektywności wielkich budowli socjalizmu. Opracowania zakładu w tej dziedzinie winny obejmować ustalenie zasad i metodologii badania efektywności inwestycji, a także wysuwania konkretnych wniosków w zakresie efektywności projektów inwestycyjnych. Prace powyższe powinien zakład przeprowadzać we współdziałaniu z PKPG.

5) Opracowanie zagadnień związanych z podstawowymi kierunkami rekonstrukcji technicznej gospodarki narodowej w nowym planie pięcioletnim.

6) Opracowanie źródeł do historii polskiej myśli ekonomicznej i opracowanie monograficzne z zakresu polskiej myśli ekonomicznej.

7) Prace zlecone przez KC PZPR i PKPG.

Poza tymi zagadnieniami, którymi zakład zajmie się bezpośrednio po skompletowaniu kadr, w dalszym jego rozwoju zakład zająć się winien w miarę możliwości również następującymi zagadnieniami:

1. Kompleksowe rozmieszczenie sił wytwórczych i problemy rozwoju ośrodków miejskich w Polsce Ludowej.

2. Przedmiot poszczególnych nauk ekonomicznych i stosunki zachodzące pomiędzy ekonomią polityczną, planowaniem gospodarki narodowej i tzw. ekonomikami branżowymi.

3. Działanie praw ekonomicznych w okresie przejściowym.

Przystąpienie zakładu do pracy jest w pełni realne, gdyż, jak już zaznaczono, 5 pracowników może przystąpić do pracy od listopada i są kandydaci na dalszych pracowników, posiadający odpowiednie kwalifikacje.

Zakład również posiada odpowiednie warunki lokalowe, gdyż siedziba jego mieścić się będzie może w lokalu Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego, na co Zarząd Towarzystwa wyraził zgodę.

W celu zapewnienia właściwego kierownictwa zakładu konieczne jest częściowe odciążenie tow. Bronisława Minca w dziedzinie prac wykonywanych przez niego w SGPiS lub IKKN. Na obecnym etapie odciążenie takie może być dokonane przez kierownictwo tych instytucji.

W[arsza]wa, dn[ia] 26 X 1953 r.

Przewodniczący
Komitetu Nauk Ekonomicznych PAN
(–) Oskar Lange

Źródło: AAN, PZPR, 237/XVI–8, k. 38–42, mps.

Nr 23

1953 grudzień 2, Warszawa – Notatka Adama Schaffa w sprawie powołania samodzielnej placówki filozoficznej PAN

Notatka

w sprawie powołania do życia samodzielnej placówki filozoficznej PAN[a]

1. Rozwój frontu filozoficznego w Polsce oraz potrzeby PAN postawiły na porządku dziennym w całej ostrości konieczność powołania do życia samodzielnej placówki, a w bliskiej perspektywie Instytutu Filozofii PAN.

Z punktu widzenia dalszego rozwoju filozofii w Polsce konieczne jest powstanie centralnej placówki planująco-koordynującej a jednocześnie pracującej naukowo, która objęłaby pieczę nad całokształtem rozwoju naukowego dyscyplin filozoficznych w Polsce oraz kierownictwo nad istniejącymi wydawnictwami („Myśl Filozoficzna", „Studia Logica", „Biblioteka Klasyków Filozofii"). Funkcje te miał spełniać Instytut Filozoficzny UW jako afiliowany Instytut PAN. Wobec niemożności zrealizowania planu afiliacji nie ma w tej chwili w Polsce centralnego ośrodka filozoficznego, co będzie coraz bardziej hamować rozwój naszej filozofii.

Jednocześnie rozwój PAN, a w szczególności Wydziału I PAN wykazuje coraz ostrzejszą potrzebę samodzielnej placówki filozoficznej PAN. Jest ona potrzebna z trzech powodów: jako ośrodek oddziaływania ideologicznego na wszystkie wydziały PAN, jako placówka naukowa wykonująca plan naukowy PAN, jako ośrodek szkolenia kadr (w szczególności aspirantury). Przykład ostatnich sesji naukowych PAN (Kopernikowska i Odrodzenia[1]) oraz dyskusji naukowych (np. filologiczna) wykazał, iż brak filozofii w ramach PAN grozi wykrzywieniem jej pionu ideologicznego.

Dyskusje prowadzone ostatnio z reprezentantami frontu filozoficznego w PAN oraz na Komisji Nauki B[iura] P[olitycznego], które miały na celu rozważenie wszystkich argumentów odnośnie [do] sprawy powołania placówki filozoficznej PAN, respektując potrzeby IKKN i Uniwersytetu, wykazały, iż istnieją opory przeciw natychmiastowemu powołaniu do życia tej placówki. Towarzysze wskazywali w tych dyskusjach na trudności kadrowe i proponowali jako najdogodniejszy termin z punktu widzenia możliwości kadrowych lato 1955 r., a jako ewentualność mniej dogodną – lato 1954 r. Przyjmując tę ostatnią ewentualność, nasuwają się następujące wnioski:

a) Natychmiast powołać obsługową katedrę materializmu dialektycznego i historycznego w ramach PAN celem zaspokojenia jej bezpośrednich potrzeb w dziedzinie kształcenia aspirantury.

Kierownictwo tej katedry powierzyć prof. [Czesławowi] Nowińskiemu, pozostawiając go jednocześnie na UW z zachowaniem wszystkich dotychczasowych obowiązków.

b) Powołać od 1 września 1954 r. Zakład Filozoficzny PAN składający się z 4 pracowni (Materializmu Dialektycznego, Materializmu Historycznego, Historii Filozofii, Logiki).

---

[a] *Z lewej strony odręczny dopisek* 2520/53, 2 XII.

[1] Konferencja poświęcona Mikołajowi Kopernikowi odbyła się w dniach 15–16 XI 1953 r., z kolei sesja „Odrodzenie w Polsce" – w dniach 25–30 X 1953 r.

Powołać od 1 stycznia 1954 r. Komisję Organizacyjną w składzie:

Przewodniczący: Schaff Adam

Członkowie: [Kazimierz] Ajdukiewicz[2], [Józef] Chałasiński, [Bronisław] Baczko[3], [Julian] Hochfeld[4].

c) Jednocześnie zlikwidować od 1 VIII 1954 r. Instytut Filozoficzny UW, który istnieje obecnie przy Wydziale Filozoficznym UW, a którego istnienie jest czasowo usprawiedliwione brakiem odpowiedniej instytucji PAN. Z chwilą powołania samodzielnej placówki filozoficznej PAN dalsze istnienie Instytutu Filozoficznego UW nie tylko nie jest potrzebne, lecz stałoby się nawet wręcz szkodliwe przez niepotrzebne dublowanie pewnych prac.

2. Właściwe funkcjonowanie, zapewnienie realizacji zadań wysuwanych przez PAN (biorąc pod uwagę rozległość już istniejących agend, jak 3 duże wydawnictwa oraz zespół logiczny obejmujący około 100 pracowników), jak i zagwarantowanie szybkiego przerośnięcia Zakładu w Instytut Filozoficzny PAN wymaga, by zakład od pierwszej chwili skupił większą grupę samodzielnych pracowników marksistów, co pozwoliłoby na zatrudnienie przy nich większej liczby pracowników ze starej kadry wzgl[ędnie] pomocnicze siły naukowe.

Wydaje się słuszny następujący początkowy skład kadry naukowej zakładu (wymieniam tylko samodzielnych pracowników naukowych):

Dyrektor: Schaff Adam

Zast[ępca] dyrektora: (Chałasiński), Baczko, [Jan] Szczepański[5] (należy uwzględnić, że do chwili zwolnienia prof. Chałasińskiego z zajmowanych funkcji w PAN jego udział w pracy zakładu czy instytutu będzie mały).

Pracownia Mater[ializmu] Dialekt[ycznego]: Nowiński, [Helena] Eilstein[6], [Zdzisław] Kochański[7], [Władysław] Krajewski[8], [Zdzisław] Augustynek[9].

---

[2] Kazimierz Ajdukiewicz (1890–1963) – filozof, logik, prof. nadzwyczajny od 1925 r., prof. zwyczajny od 1934 r., pracownik naukowy UJK (1922–1925, 1928–1939), UW (1925–1928, 1954–1961), Uniwersytetu Iwana Franki we Lwowie (1944–1945), UMK (1945–1954), rektor UMK (1948–1952), organizator i kierownik Zakładu Logiki IFiS PAN (1952–1963). Członek korespondent PAU od 1946 r., członek rzeczywisty PAN od 1952 r.

[3] Bronisław Baczko (ur. 1924) – filozof i historyk idei, prof. nadzwyczajny od 1965 r., pracownik naukowy IKKN/INS przy KC PZPR (1950–1957), UW (1952–1968), IFiS PAN (1955–1969). Od 1969 r. na emigracji, pracownik naukowy uniwersytetu w Genewie (1974–1989), następnie profesor honorowy uczelni.

[4] Julian Hochfeld (1911–1966) – socjolog, prof. nadzwyczajny od 1948 r., prof. zwyczajny od 1949 r., pracownik naukowy SGH/SGPiS (1948–1951), UW (1951–1962), kierownik PISM (1957–1959), zastępca dyrektora departamentu nauk społecznych UNESCO (1962–1966). Działacz ZNMS, następnie PPS (1930–1939), członek Centralnego Komitetu Wykonawczego PPS (1945–1948), zastępca członka KC PZPR (1949–1954), wiceprzewodniczący klubu poselskiego PZPR (1957–1958). Wiceprezes Centralnego Urzędu Planowania (1946), poseł do KRN i na sejm (1944–1961).

[5] Jan Szczepański (1913–2004) – socjolog, prof. nadzwyczajny od 1952 r., prof. zwyczajny od 1963 r., pracownik naukowy UP (1935–1939), UŁ (1945–1970), Instytutu Filozofii i Socjologii PAN, dyrektor IFiS PAN (1968–1975). Członek korespondent PAN 1964 r., członek rzeczywisty PAN 1969 r., wiceprezes PAN (1971–1980). Poseł na Sejm PRL (1957–1960, 1972–1985), członek Rady Państwa (1977–1982).

[6] Helena Eilstein (1922–2009) – filozof, kierownik Pracowni Zagadnień Filozoficznych Nauk Przyrodniczych IFiS PAN (1958–1968), redaktor naczelna „Studiów Filozoficznych" (1959–1968). Na emigracji w latach 1969–1993, wykładowca na Uniwersytecie Stanowym Nowego Meksyku w Albuquerque.

[7] Zdzisław Kochański – filozof przyrody, dr, pracownik naukowy UJ.

[8] Władysław Krajewski (1919–2006) – filozof nauki, prof. nadzwyczajny od 1983 r., pracownik Szkoły Partyjnej i INS przy KC PZPR (1947–1955), pracownik naukowy na Wydziale Filozofii UW (1955–1989). Członek PPR/PZPR (1946–1968), członek NSZZ „Solidarność" (1980–1981).

[9] Zdzisław Augustynek (1925–2001) – filozof, prof. nadzwyczajny od 1971 r., prof. zwyczajny od 1977 r., pracownik naukowy Uwr (1949–1955), UJ (1955–1977), UW (1977–1995), IFiS PAN (1977–2001), dyrektor Instytutu Filozofii UJ (1969–1974). Członek ZNMS (1946–1948), ZMP (1948–1951), PZPR (1950–1990).

Pracownia Mater[ializmu] Hist[orycznego]: Hochfeld, [Marek] Fritzhand[10], Szczepański, [Stefan] Nowakowski[11], [Roman] Zimand[12], Chałasiński, Schaff.

Pracownia Hist[orii] Filoz[ofii]: Baczko, [Anna] Śladkowska[13], [Andrzej] Nowicki[14], [Janina?] Wojnarówna[15], [Tadeusz] Kroński[16].

Pracownia Logiki: Ajdukiewicz, [Tadeusz] Kotarbiński[17], [Roman] Suszko[18], [Jerzy] Pelc[19], [Klemens] Szaniawski[20], [Kazimierz] Leśniak[21].

Do każdej pracowni należy doliczyć 3–4 pomocniczych pracowników naukowych oraz większą ilość pracowników, zwłaszcza z prowincji, wykonujących prace zlecone.

Zakład przejąłby bibliotekę Warszawskiego Towarzystwa Filozoficznego[22] (około 10 000 tomów) oraz Konwersatorium Naukoznawczego w Krakowie[23] (około 5000 tomów). W związku z tym wymagane będą etaty bibliotekarskie.

---

[10] Marek Fritzhand (1913–1992) – filozof, etyk, prof. nadzwyczajny od 1954 r., prof. zwyczajny od 1966 r., oficer ludowego WP (1943–1948), dziennikarz PAP (1948–1950), pracownik naukowy UW (1950–1983). Członek korespondent PAN od 1973 r., członek rzeczywisty PAN od 1983 r., przewodniczący Komitetu Nauk Filozoficznych PAN (1972–1980, 1984–1992). Członek PPR/PZPR (1944–1990).

[11] Stefan Nowakowski (1912–1989) – socjolog, filozof, prof. nadzwyczajny od 1960 r., prof. zwyczajny od 1968 r., pracownik naukowy Polskiego Instytutu Socjologicznego (1937–1939), Instytutu Filozofii UW (1945–1989), IFiS PAN (1961–1989). Członek korespondent PAN od 1971 r., członek rzeczywisty PAN od 1986 r.

[12] Roman Zimand (1926–1992) – historyk literatury, prof. nadzwyczajny od 1972 r., prof. zwyczajny od 1992 r., wykładowca materializmu historycznego na UW, ASP i IKKN (1951–1954), pracownik naukowy IBL PAN (1958–1992). Członek PPR/PZPR (1945–1957), redaktor „Po Prostu" (1948–1959, 1956–1957), współpracownik Klubu Krzywego Koła (1957–1962), wykładowca TKN (1978–1980), działacz „Solidarności", internowany po 13 XII 1981 r.

[13] Brak bliższych danych o tej osobie.

[14] Andrzej Nowicki (ur. 1919) – filozof kultury, historyk filozofii, prof. nadzwyczajny od 1971 r., prof. zwyczajny od 1976 r., pracownik naukowy UW (1952–1963), UWr (1963–1973), UMCS (1973–1991). Przewodniczący Zarządu Głównego Stowarzyszenia Ateistów i Wolnomyślicieli (1957–1962), działacz PPS-owskiej organizacji młodzieży szkół średnich „Spartakus" (1934–1937), ZNMS (1937–1939), członek PPS (1945–1948), PZPR (1948–1981). Wielki Mistrz Wielkiego Wschodu Polski (1997–2001).

[15] Prawdopodobnie Janina Wojnar-Sujecka – socjolog, pracownik naukowy UW.

[16] Tadeusz Kroński (1907–1958) – filozof, zastępca profesora (1951–1956), docent (1956–1958), nauczyciel Liceum Polskim w Paryżu (1947–1949), pracownik Spółdzielni Wydawniczej „Książka i Wiedza" (1949– 1950). Członek FPK (1948–1949), PZPR (1956–1958).

[17] Tadeusz Kotarbiński (1886–1981) – filozof, logik, etyk, prof. nadzwyczajny od 1919 r., prof. zwyczajny od 1929 r., pracownik naukowy UW (1929–1939, 1949–1960), UŁ (1945–1960), dziekan Wydziału Humanistycznego UW (1929–1930), rektor UŁ (1945–1949), prezes Polskiego Towarzystwa Filozoficznego (1927–1975). Członek PAU (1946–1951), członek rzeczywisty PAN od 1953 r., prezes PAN (1957–1962). Poseł do KRN (1945–1946).

[18] Roman Suszko (1919–1979) – logik, prof. nadzwyczajny od 1959 r., pracownik naukowy UP (1946–1952), UW (1952–1965), IFiS PAN (1965–1979), Wyższej Szkoły Rolniczo-Pedagogicznej w Siedlcach (1974–1979), *visiting professor* w Stevens Institute of Technology w Hoboken, New Jersey (1970–1973), kierownik Zakładu Logiki IFiS PAN (1966–1969), prodziekan (1955–1956) i dziekan Wydziału Filozoficznego UW (1960–1963).

[19] Jerzy Pelc (ur. 1924) – logik, prof. nadzwyczajny od 1959 r., prof. zwyczajny od 1979 r., pracownik naukowy UW od 1945 r., IFiS PAN od 1957 r., prodziekan Wydziału Filozoficznego UW (1954–1955, 1956–1958), wiceprzewodniczący Komitetu Terminologii przy Prezydium PAN (1981–1985).

[20] Klemens Szaniawski (1925–1990) – filozof, logik, prof. nadzwyczajny od 1968 r., prof. zwyczajny od 1977 r., pracownik naukowy UŁ (1945–1948), UW (1949–1990), dziekan Wydziału Filozoficznego/Nauk Społecznych UW (1967–1970), kierownik Zakładu Logiki Instytutu Filozofii UW (1972–1990). Przewodniczący Rady Towarzystw Naukowych przy Prezydium PAN (1981–1984). Działacz „Solidarności", w 1984 r. został wybrany na rektora UW, ale minister nauki i szkolnictwa wyższego nie zatwierdził jego wyboru.

[21] Kazimierz Leśniak (1911–1987) – filozof.

[22] Warszawskie Towarzystwo Filozoficzne powstało w 1927 r. W 1948 r. weszło w skład utworzonego wówczas Polskiego Towarzystwa Filozoficznego.

[23] Konwersatorium Naukoznawcze asystentów UJ powstało w 1947 r. w Krakowie.

Zakład przejąłby kierownictwo nad wydawnictwami filozoficznymi PAN („Myśl Filozoficzna", „Studia Logica" oraz „Biblioteka Klasyków"), pozostawiając je na dotychczasowych zasadach administracji i rozrachunku przy PWN. Ponadto zakład zorganizowałby studia aspiranckie z filozofii.

Należy jednakże wyraźnie się zastrzec, że w tym składzie zakład mógłby jednak w bardzo niedoskonały jeszcze sposób wypełniać spadające nań zadania. Zakład mógłby spełniać rolę placówki planującej i koordynującej badania w skali krajowej oraz realizować własny plan badań. Jednakże funkcja oddziaływania na inne wydziały byłaby siłą rzeczy ograniczona ilością i jakością pracowników zakładu, w szczególności w dziedzinie nauk przyrodniczych, które byłyby w zakładzie reprezentowane bardzo słabo.

Jak wynika z podanych wyżej obliczeń, uruchomienie zakładu od 1 VIII 1954 r. wymagałoby od PAN przygotowania:

a) odpowiedniego lokalu (na początek około 10 pomieszczeń, nie licząc biblioteki),

b) około 40 etatów rozmaitych kategorii,

c) odpowiednich sum na prace zlecone i bibliotekę.

3. Zrealizowanie wyłożonego wyżej planu wymaga pewnych przesunięć personalnych, które muszą być dokonane wraz z decyzją instancji kierowniczych w sprawie powołania Zakładu. Idzie mianowicie o to, że nasza kierownicza kadra marksistowska w dziedzinie filozofii jest w tej chwili przeciążona, pracując w kilku miejscach i bez jej odciążenia powoływanie nowej placówki byłoby szkodliwą fikcją. Musimy naszą kadrę odciążyć w taki sposób, by dać jej realną możliwość organizacyjnej i naukowej pracy w PAN.

Zasada, którą należy przyjąć w rozstawieniu kadr, jest następująca: każdy z naszych towarzyszy może pracować jednocześnie w 2 miejscach, a więc w IKKN i w PAN lub UW i PAN (nie liczymy tu pracy w „Myśli Filozoficznej", którą kilku towarzyszy wykonuje dodatkowo). Nie wolno natomiast pracować w tych trzech instytutach jednocześnie.

Ponieważ nie możemy zdjąć nikogo z pracy w IKKN, muszą nastąpić przesunięcia dotychczasowych pracowników UW, na miejsce których należy postawić większą (8–10-osobową) grupę aspirantów przyszłego III roku IKKN. Należy stwierdzić, że decyzja taka może być potraktowana jedynie względami na potrzeby PAN, albowiem obciążenie aspirantów pracą w okresie pisania dysertacji niewątpliwie utrudni im naukę i spowoduje przeciągnięcie okresu ich studiów. Trzeba będzie w wypadku decyzji zatrudnienia tych aspirantów ograniczyć ich obowiązki dydaktyczne do 10 godzin tygodniowo, co, jak na to wskazuje nasze doświadczenie lat poprzednich, pozwala jeszcze zdolnym aspirantom na normalne kontynuowanie ich pracy aspiranckiej. Należy zaznaczyć, że u niektórych towarzyszy odpowiedzialnych za studia aspirantów projekt ten wywołuje silne opory.

Konkretnie, należałoby zwolnić **całkowicie** z pracy uniwersyteckiej grupę pracowników IKKN, a mianowicie tow. tow.: Schaffa, Baczkę, Śladkowską. Pozostawiając na UW, należałoby **ograniczyć** obowiązki do kształcenia kadry naukowej w wypadku tow. tow.: Hochfelda, Fritzhanda, Nowińskiego.

Jak już podkreślałem wyżej, luka wytworzona w pracy uniwersyteckiej przez odejście **trzech** samodzielnych pracowników naukowych i zmniejszenie zakresu pracy dalszych **czterech** mogłaby być zapełniona przez skierowanie na UW 8–10 aspirantów

III r. IKKN z odpowiednich specjalności. Ponadto należałoby wzmocnić katedrę materializmu dialektycznego UW przez skierowanie na dodatkową pracę na tę katedrę pracowników katedry materializmu dialekt[ycznego] IKKN – tow. tow. [Karola] Martela[24] i [Stanisława] Widerszpila[25] oraz przez przeniesienie ze Szczecina tow. [Mieczysława] Gordona[26], który nie pracuje tam po linii specjalności i marnieje naukowo ze względu na brak środowiska.

Realizacja planu organizacyjnego zakładu wymaga przeniesienia do Warszawy prof. Ajdukiewicza z Poznania oraz prof. Szczepańskiego z Łodzi. Szczególnie ważne ze względu na jego zdolności organizacyjne i możliwości rozwoju naukowego jest przeniesienie prof. Szczepańskiego.

Odrębnego potraktowania wymaga sprawa tow. Schaffa, który mógłby objąć kierownictwo zakładu tylko pod warunkiem nie tylko całkowitego zwolnienia z pracy na UW, lecz również poważnego odciążenia w pracy w IKKN[b].

Źródło: AAN, PZPR, 237/XVI–41, k. 76–80, mps.

[b] *Poniżej odręczny podpis Adama Schaffa*.

[24] Brak bliższych danych o tej osobie.

[25] Stanisław Widerszpil (ur. 1921) – socjolog, prof. nadzwyczajny od 1970 r., prof. zwyczajny od 1977 r., pracownik INS przy KC PZPR (1952–1957), następnie WSNS i ANS przy KC PZPR (1957–1990), wicedyrektor Instytutu Socjologii i Filozofii/Instytutu Socjologii, Filozofii i Religioznawstwa ANS (1981–1990). Członek Prezydium Komitetu Nauk Socjologicznych PAN (1975–1981). Członek PPR/PZPR (1945–1990).

[26] Mieczysław Gordon – filozof, docent na WSE w Szczecinie.

Nr 24

1953 grudzień 8, Warszawa – Rezolucja POP PZPR przy PAN dotycząca uchwał IX Plenum KC PZPR

Rezolucja
podjęta na zebraniu POP Polskiej Akademii Nauk w dniu 9 XII 1953 r.

Uchwały IX Plenum KC PZPR[1] wymagają skupienia wysiłków organizacji partyjnej PAN na tych podstawowych zadaniach, które dopomogą kierownictwu Akademii do wniesienia wkładu w ogólnonarodowej walce o wzrost stopy życiowej mas pracujących. Należy zatem mobilizować wszystkich członków podstawowej organizacji partyjnej, a przez nich cały kolektyw Akademii i jej placówek, wokół zadań wynikających dla Akademii z uchwał IX Plenum. W tym celu zebrani w dniu 9 XII 1953 r. członkowie POP PAN – pracownicy nauki i administracyjni – po dokonaniu oceny dotychczasowej pracy partyjnej w świetle uchwał IX Plenum podejmują następującą uchwałę:

1. Pogłębić pracę polityczną przez stałe podnoszenie poziomu ideologicznego i ubojowienie każdego członka partii. Należy przełamać bierność członków naszej organizacji partyjnej i objawy samouspokojenia w stosunku do spostrzeżonych braków i niedociągnięć w pracy politycznej i zawodowej. W tym kierunku winien iść wysiłek Egzekutywy POP, całej organizacji partyjnej, każdego członka partii. Należy wzmóc walkę o lepszy styl pracy partyjnej, m.in. przez aktywizację wszystkich członków partii do wykonywania przydzielonych im zadań, podniesienie na wyższy poziom pracy grup partyjnych i oparcie o kolektywny wysiłek wszystkich członków grupy wzmóc oddziaływanie i kierowniczą rolę POP w stosunku do organizacji masowych.

2. Podjąć planową walkę o pomoc kierownictwu we właściwej rekrutacji, marksistowskim wychowaniu i wysuwaniu młodej kadry naukowej. W tym celu należy między innymi: otoczyć należytą troską aspirantów naukowych pracujących w placówkach Akademii, przede wszystkim pod względem pomocy politycznej i wychowania ideologicznego, nieść pomoc w prowadzeniu systematycznego szkolenia ideologicznego i metodologicznego wśród pracowników naukowych, mobilizować towarzyszy partyjnych spośród starszych pracowników nauki do skupienia wokół siebie i wychowania młodej kadry naukowej, przyczyniać się do wysuwania młodych pracowników nauki przez powierzanie im odpowiedzialnych prac naukowych.

3. Wzmocnić więź polityczną z placówkami Akademii – przez stosowanie różnorodnych form powiązania z placówkami.

4. Dopomóc w usprawnieniu organizacji pracy w Akademii, podjąć walkę z marnotrawstwem, polepszyć dyscyplinę i wydajność pracy, stale walczyć o podnoszenie kwalifikacji zawodowych pracowników.

5. Troską organizacji partyjnej winno być wzmożenie opieki w sprawach bytowo-socjalnych.

Źródło: APW, KZ PZPR PAN, 8, k. 241–242, mps.

[1] IX Plenum KC PZPR odbyło się w dniach 29–30 X 1953 r. Podczas plenum zapowiedziano zmianę polityki gospodarczej i przyjęto formalnie formułę „kolektywnego kierownictwa".

Nr 25

1953 grudzień 15, Warszawa – Pismo Stefana Żółkiewskiego, sekretarza naukowego PAN, do Wydziału Nauki KC PZPR (z załącznikiem: projektem uchwały Sekretariatu KC PZPR w sprawie powołania Komisji Organizacyjnej Instytutu Filozoficznego PAN)

Polska Akademia Nauk
Biuro Prezydialne
Warszawa, Pałac Staszica
Nowy Świat 72
Prez/07/2175/53[b]

Tow. Z[ofia] Zemankowa[a]
Wydz[iał] Nauki KC PZPR
w miejscu

Na zasadzie ustnego porozumienia z tow. [Zygmuntem] Modzelewskim przesyłam projekt uchwały w sprawie powołania Komisji Organizacyjnej Instytutu Filozoficznego PAN, z prośbą o przedstawienie Sekretariatowi KC PZPR.

Sekretarz Naukowy PAN
(prof. dr Stefan Żółkiewski)[c]

Projekt Uchwały Sekretariatu KC PZPR
w sprawie powołania Komisji Organizacyjnej Instytutu Filozoficznego PAN

Celem wzmocnienia pracy na froncie filozoficznym w kraju i podniesienia na wyższy poziom działalności PAN Sekretariat poleca:

1. powołać dnia 1 I 1954 r. Komisję Organizacyjną Instytutu Filozoficznego PAN pod przewodnictwem tow. A[dama] Schaffa w składzie:

Prof. prof. K[azimierz] Ajdukiewicz, J[ózef] Chałasiński, B[ronisław] Baczko[d], J[ulian] Hochfeld, Cz[esław] Nowiński – i podporządkować jej:

a) Katedrę Materializmu Dialektycznego i Historycznego, kierowaną przez prof. dr. Cz[esława] Nowińskiego, powołaną w ramach PAN w celu zaspokojenia jej doraźnych potrzeb, jak obsługa sesji naukowych, ideologiczne oddziaływanie na inne wydziały, wykonanie planów Akademii i kształcenie aspirantury. Katedra zachowa charakter dydaktyczny.

b) „Myśl Filozoficzna",

c) „Studia Logica",

d) Bibliotekę Klas[yków] Filozofii.

2. Od dnia 1 IX 1954 r. utworzyć Zakład Filozoficzny PAN z czterema pracowniami, Diamatu[1], Hismatu[2], Historii Filozofii, Logiki.

---

[a] *Z lewej strony odręczny dopisek* 2621. *Poniżej data* 15 XII 1953.
[b] *Wpis w formie pieczęci. Znak sprawy wpisany odręcznie.*
[c] *Powyżej odręczny podpis*.
[d] *W oryginale* Buczko.
[1] Materializmu dialektycznego.
[2] Materializmu historycznego.

3. Od 1 VIII 1954 r. ograniczyć Instytut Filozoficzny UW do zadań ściśle uniwersyteckich, pozostawiając tam Katedrę Diamatu i Hismatu.

Dla wykonania tych zadań Sekretariat poleca:

1. Zwolnić z pracy [na] UW tow. tow. Schaffa, Baczkę, [Annę] Śladkowską,

2. Ograniczyć uniwersyteckie obowiązki dydaktyczne tow. tow. Hochfelda, Nowińskiego, [Marka] Fritzhanda.

3. Skierować na UW tow. tow. [Karola] Martela, [Stanisława] Widerszpila oraz ok. dziesięciu aspirantów III roku IKKN.

4. Przenieść do Warszawy tow. [Mieczysława] Gordona ze Szczecina.

Uzasadnienie

Powstanie samodzielnej placówki filozoficznej PAN uzasadniają w pełni:

1. Potrzeby ideologiczne całej Akademii, a w szczególności Wydziału I. Dotychczasowy brak zakładu filozoficznego PAN odbija się ujemnie w pracach naukowych Akademii i grozi wykrzywieniem pionu ideologicznego samej Akademii, jak i podległych jej placówek w całej Polsce.

2. Konieczność centralnego planowania i koordynacja całokształtu rozwoju dyscyplin filozoficznych w Polsce wraz z kierowaniem istniejącymi już wydawnictwami („Myśl Filozoficzna", „Studia Logica", „Biblioteka Klasyków Filozofii").

W zakładzie Filozoficznym PAN zatrudnieni byliby: tow. Schaff – dyrektor, prof. Chałasiński – z[astęp]ca dyr[ektora] oraz tow. tow. Baczko i [Jan] Szczepański.

1. Pracownia Mat[erializmu] Historycznego: Hochfeld, Fritzhand, Szczepański, [Stefan] Nowakowski, [Roman] Zimand, Chałasiński, Schaff.

2. Pracownia Mat[erializmu] Dialektycznego: Nowiński, [Helena] Eilstein, [Zdzisław] Kochański, [Władysław] Krajewski, [Zdzisław] Augustynek.

3. Pracownia Hist[orii] Filozofii: Baczko, Śladkowska, [Andrzej] Nowicki, [Janina?] Wojnarówna, [Tadeusz] Kroński.

4. Pracownia Logiki: [Kazimierz] Ajdukiewicz, [Tadeusz] Kotarbiński, [Roman] Suszko, [Jerzy] Pelc, [Klemens] Szaniawski, [Kazimierz] Leśniak[d].

Źródło: AAN, PZPR, 237/XVI–41, k. 74–75, mps.

[d] *W oryginale* Lesiak.

Nr 26

1954 luty 17, Warszawa – Pismo Stefana Żółkiewskiego, sekretarza naukowego PAN, do Wydziału Nauki KC PZPR w sprawie kandydatów na członków PAN

Polska Akademia Nauk
Warszawa Pałac Staszica
Nowy Świat 72
L.dz Prez 033/Tju 54[b]

Warszawa, dnia … II 1954 r.[a]

Wydział Nauki
Komitetu Centralnego PZPR
w Warszawie

Podaję poniżej listę osób proponowanych na członków Akademii Nauk, rozpatrzoną przez Komisję do spraw Nauki przy Biurze Politycznym KC PZPR, a mianowicie:

Wydział I

1) prof. dr Zenon Klemensiewicz[1] – językoznawstwo – na członka korespondenta

Wydział II

2) prof. dr Mieczysław Czaja[2] – hodowla zwierząt – na członka koresp[ondenta]

3) prof. dr Arkadiusz Musierowicz[3] – gleboznawstwo i chemia roln[icza] – na członka korespondenta

4) prof. dr Emil Chroboczek[4] – ogrodnictwo – na członka korespondenta

5) prof. dr Józef Kochman[5] – ochrona roślin – na członka korespondenta

---

[a] *Z lewej strony odręczny dopisek* WN–247/17 II 1954.

[b] *Znak sprawy wpisany odręcznie*.

[1] Zenon Klemensiewicz (1891–1969) – językoznawca, prof. tytularny, a następnie zwyczajny od 1939 r., wykładowca języka polskiego w Gimnazjum im. Sobieskiego w Krakowie (1919–1939), pracownik naukowy UJ (1923–1939, 1945–1961), dziekan Wydziału Humanistycznego UJ (1947–1948), kierownik Katedry Języka Polskiego UJ (1947––1952), współpracownik IBL PAN (1953–1961). Członek korespondent PAU od 1946 r., członek korespondent PAN od 1954 r., członek rzeczywisty PAN od 1961 r., członek Prezydium PAN (1965–1968), przewodniczący Oddziału PAN w Krakowie (1965–1969).

[2] Mieczysław Czaja (1903–1958) – biolog, prof. nadzwyczajny od 1950 r., prof. zwyczajny od 1956 r., kierownik zootechnicznych Zakładów Doświadczalnych w Mużyłowie, Pińczowie i Świsłoczy (1927–1939), pracownik naukowy Uniwersytetu Wileńskiego (1932–1941), UJ (1945–1952), SGGW (1952–1958). Członek korespondent PAN od 1954 r., sekretarz Wydziału V PAN (1954–1958) podsekretarz stanu w Ministerstwie Rolnictwa (1952–1954). Członek PZPR.

[3] Arkadiusz Musierowicz (1894–1966) – gleboznawca, chemik rolny, prof. nadzwyczajny od 1933 r., prof. zwyczajny od 1945 r., pracownik naukowy Politechniki Lwowskiej (1922–1941), SGGW (1945–1964) kierownik Zakładu Gleboznawstwa SGGW (1945–1964), kierownik Wydziału Gleboznawstwa Państwowego Instytutu Naukowego Gospodarstwa Wiejskiego w Puławach (1947–1949). Członek korespondent PAN od 1954 r., członek rzeczywisty PAN od 1958 r.

[4] Emil Chroboczek (1902–1978) – agrotechnik, prof. nadzwyczajny od 1937 r., prof. zwyczajny od 1946 r., stypendysta Cornell University (1930–1932), pracownik naukowy SGGW (1929–1939, 1945–1967), Instytutu Uprawy, Nawożenia i Gleboznawstwa (1957–1964), dziekan Wydziału Ogrodniczego SGGW (1948–1950), dyrektor Instytutu Warzywnictwa w Skierniewicach (1964–1972). Członek korespondent PAN od 1954 r., członek rzeczywisty PAN od 1966 r.

[5] Józef Kochman (1903–1995) – fitopatolog, prof. nadzwyczajny od 1946 r., prof. zwyczajny od 1957 r., pracownik naukowy SGGW/AR (1931–1974), prodziekan (1947–1949) i dziekan Wydziału Ogrodnictwa SGGW (1953–1956), prorektor SGGW (1950–1952). Członek korespondent PAN od 1954 r., członek rzeczywisty PAN od 1966 r.

6) prof. dr Ludwik Fleck[6] – mikrobiologia – na członka rzeczywistego
7) prof. dr Franciszek Groër[7] – pediatria – na członka rzeczywistego
8) prof. dr Andrzej Biernacki[8] – interna – na członka korespondenta
9) prof. dr Jerzy Grochowski[9] – dendrometria – na członka korespond[enta]
10) prof. dr Mieczysław Baranowski[10] – biochemia – na członka korespond[enta]

Wydział III

11) prof. dr Wiktor Kemula[11] – chemia nieorganiczna – na członka koresp[ondenta]
12) prof. dr Włodzimierz Bobrownicki[12] – chemia nieorganiczna – (technologia) na członka korespondenta
13) inż. Stanisław Doktorowicz-Hrebnicki[13] – geologia – na członka koresp[ondenta]

Wydział IV

14) prof. dr Henryk Teisseyre[14] – geologia – na członka korespondenta
15) prof. dr Wacław Olszak[15] – mechanika – na członka korespondenta

---

[6] Ludwik Fleck (1896–1961) – mikrobiolog, filozof, prof. nadzwyczajny od 1947 r., pracownik naukowy UJK (1920–1923), Państwowego Szpitala Powszechnego we Lwowie (1923–1935), Wydziału Medycznego we Lwowie (1939–1941), Instytutu Badań nad Tyfusem Plamistym i Wirusami (1941–1943), UMCS/Akademii Medycznej w Lublinie (1945–1952), Instytutu Matki i Dziecka w Warszawie (1952–1956). Członek korespondent PAN od 1952 r., członek rzeczywisty PAN od 1954 r. W 1956 r. osiedlił się w Izraelu.

[7] Franciszek Groër (1887–1965) – pediatra, prof. nadzwyczajny od 1919 r., prof. zwyczajny od 1923 r., pracownik naukowy Uniwersytetu Wiedeńskiego (1914–1919), UJK (1919–1939), Akademii Lekarskiej w Rokitnicy (1946–1951), kierownik Kliniki Pediatrycznej Wydziału Lekarskiego UJK (1919–1941, 1944–1946), kierownik Dziecięcego Państwowego Instytutu Przeciwgruźliczego w Otwocku (1948–1951), dyrektor Instytutu Matki i Dziecka w Warszawie (1951–1961). Członek PAU od 1933 r., członek korespondent PAN od 1952 r.

[8] Andrzej Biernacki (1903–1963) – lekarz internista, pracownik PZH (1929), lekarz kolonii polskiej Águia Branca w Brazylii (1929–1930), pracownik naukowy UW (1931–1939, 1945–1950), AM w Warszawie (1950–1963). Członek PAU od 1951 r., członek korespondent PAN od 1954 r.

[9] Jerzy Grochowski (1899–1980) – dendrolog, prof. nadzwyczajny od 1937 r., prof. zwyczajny od 1945 r., pracownik naukowy SGGW (1924–1939, 1945–1970), dziekan Wydziału Leśnego SGGW (1945–1947, 1958–1960). Członek korespondent PAN od 1954 r., członek rzeczywisty PAN od 1966 r. Członek Rady Głównej Szkolnictwa Wyższego (1953–1956).

[10] Brak bliższych danych o tej osobie.

[11] Wiktor Kemula (1902–1985) – chemik, polarograf, kierownik Katedry Chemii Nieorganicznej UW (1945–1968), prorektor UW od 1956 r., zwolniony z uniwersytetu za sprzyjanie protestującym studentom, prezes Towarzystwa Naukowego Warszawskiego (1982–1985), prezes Komisji/Komitetu Chemii Analitycznej PAN (1955–1980), pracownik Instytutu Chemii Fizycznej PAN od 1955 r.

[12] Włodzimierz Bobrownicki (1892–1980) – chemik, prof. nadzwyczajny od 1946 r. [?], prof. zwyczajny od 1957 r., pracownik naukowy Politechniki Lwowskiej (1919–1921), Państwowej Fabryki Związków Azotowych w Chorzowie (1921–1939, 1945–1946), Instytutu Chemii Nieorganicznej PAN (1955–1980), kierownik Katedry Technologii Nieorganicznej PWr 1946–1962), dyrektor generalny Zjednoczenia Przemysłu Nawozów Sztucznych i Gazów Przemysłowych w Gliwicach (1946–1949). Członek korespondent PAN od 1953 r., członek rzeczywisty od 1966 r., przewodniczący Komitetu Nauk Chemicznych PAN (1955–1960).

[13] Stanisław Doktorowicz-Hrebnicki (1888–1974) – geolog, prof. nadzwyczajny od 1946 r. [?], prof. zwyczajny od 1954 r., pracownik naukowy Komitetu Geologicznego w Petersburgu (1912–1922), PIG (1922–1939, 1945–1958 [?]). Członek korespondent PAN od 1954 r.

[14] Henryk Teisseyre (1903–1975) – geolog, prof. nadzwyczajny od 1946 r., prof. zwyczajny od 1956 r., pracownik przedsiębiorstw naftowych (1928–1939), współpracownik PIG (1928–1939), pracownik naukowy UAM (1945), UW (1946–1975), kierownik Dolnośląskiego Oddziału PIG (1949–1975), Pracowni Starych Struktur PAN (1955–1970). Członek korespondent PAN od 1954 r., członek rzeczywisty PAN od 1970 r.

[15] Wacław Olszak (1902–1980) – teoretyk konstrukcji inżynierskiej, prof. zwyczajny od 1946 r., pracownik naukowy AGH (1946–1952), PW (1952–1972), IPPT PAN (1953–1972), dyrektor IPPT PAN (1963–1970), rektor Centre

16) prof. dr inż. Julian Bonder[16] – aerodynamika – na członka korespond[enta]

17) prof. inż. Jerzy Hobler[17] – mechanika – na członka korespond[enta]

18) prof. dr Ignacy Malecki[18] – badanie drgań mechanicznych, elektrycznych i akustycznych – na członka koresp[ondenta]

19) prof. dr inż. Adolf Polak[19] – budowa maszyn – na członka korespond[enta]

W związku z terminarzem dalszych prac wyborczych proszę, o ile to jest możliwe, o przekazanie mi swych decyzji jeszcze w lutym bieżącego roku.

(prof. dr Stefan Żółkiewski)[c]

Źródło: AAN, PZPR, 237/XVI–231, k. 1, mps.

International des Sciences Mécaniques w Udine (1970–1980). Członek korespondent PAN od 1954 r., członek rzeczywisty PAN od 1956 r., sekretarz Wydziału IV PAN (1957–1960).

[c] *Powyżej odręczny podpis*.

[16] Julian Bonder (1900–1975) – aerodynamik, fizyk, prof. nadzwyczajny od 1946 r., prof. zwyczajny od 1962 r., pracownik naukowy PW (1929–1939, 1945–1946, 1952–1955), PŚ (1946–1952), UW (1955–1970), IPPT PAN (1954–1962). Członek korespondent PAN od 1954 r., członek rzeczywisty PAN od 1966 r.

[17] Właśc. Tadeusz Hobler (1899–1975) – inżynier mechanik, prof. nadzwyczajny od 1949 r., prof. zwyczajny od 1954 r., docent na Politechnice Lwowskiej (1939–1941), pracownik naukowy PŚ (1949–1969), kierownik Zakładu Inżynierii Chemicznej i Konstrukcji Aparatury PAN od 1958 r. Członek korespondent PAN od 1954 r., członek rzeczywisty PAN od 1966 r.

[18] Ignacy Malecki (1912–2004) – elektroakustyk, prof. nadzwyczajny od 1946 r., prof. zwyczajny od 1952 r., kierownik laboratorium w Polskim Radiu (1936–1939), pracownik naukowy PG (1945–1950), PW (1950–1980), dyrektor IPPT PAN (1953–1962, 1973–1982), dyrektor Departamentu Polityki Naukowej i Nauk Podstawowych UNESCO w Paryżu (1969–1972). Członek korespondent PAN od 1953 r., członek rzeczywisty PAN od 1957 r., zastępca sekretarza naukowego PAN (1962–1968), członek Prezydium PAN (1956–1980). Członek PZPR (1948–1990), członek Zespołu Partyjnego ZO PAN (1981–1990).

[19] Adolf Polak (1890–1967) – inżynier, konstruktor, prof. nadzwyczajny od 1946 r., prof. zwyczajny od 1950 r., pracownik naukowy Politechniki Lwowskiej (1922–1939), PG (1945–1960), przewodniczący Rady Naukowej Instytutu Maszyn Przepływowych PAN w Gdańsku (1956–1967). Członek korespondent PAN od 1954 r.

Nr 27

1954 luty 17, Warszawa – Pismo Stefana Żółkiewskiego, sekretarza naukowego PAN, do Wydziału Nauki KC PZPR w sprawie uzupełnienia wniosków kandydatów na członków PAN

Polska Akademia Nauk — Warszawa, dnia 17 II 1954 r.

Komitet Centralny
Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej
Wydział Nauki
w miejscu

W uzupełnieniu do wniosków złożonych w sprawie wyborów na członków Polskiej Akademii Nauk podaję do wiadomości, że według niesprawdzonych pogłosek – wiążą się nazwiska

prof. dr. Biernackiego Andrzeja
prof. dr. Kemuli Wiktora
ze sprawą b[yłego] prof. [Mariana] Grzybowskiego[1].

Jednocześnie nadmieniam, że odnośne władze nie udzieliły zgody na projektowany wyjazd prof. Biernackiego za granicę.

Sekretarz naukowy PAN[a]
(prof. dr St[efan] Żółkiewski)

Źródło: AAN, PZPR, 237/XVI–231, k. 2, mps.

[a] *Poniżej odręczny podpis*.

[1] Marian Grzybowski (1895–1949) – dermatolog, prof. nadzwyczajny od 1939 r., pracownik naukowy Kliniki Chorób Skórnych i Wenerycznych UW od 1922 r., od 1939 r. jej kierownik. Aresztowany przez UB 26 XI 1949 r. w związku ze sprawą gen. Stanisława Tatara (przechowywał pieniądze kierowane przez niego do kraju), zmarł w niewyjaśnionych do dziś okolicznościach 11 XII 1949 r. Szerzej o sprawie Grzybowskiego zob. M. Wroński *Zagadka śmierci profesora Mariana Grzybowskiego*, Warszawa 2004.

Nr 28

1956 czerwiec 29, Warszawa – Protokół zebrania POP PZPR przy PAN, poświęconego wypadkom w Poznaniu

Protokół
z zebrania POP PZPR w dniu 29 VI 1956 r.

Tematem zebrania były ostatnie wypadki w Poznaniu[1].

Zagaił zebranie tow. Łunc i udzielił głosu tow. [Janowi] Tomczakowi[2].

Tow. Tomczak – stwierdza, że w Poznaniu jest zabitych 38 osób i 200 rannych. Do prowokacji zostali użyci przez wroga robotnicy w momencie, kiedy władza ludowa po XX Zjeździe[3] przystąpiła u nas do szerokiej demokratyzacji całego życia.

Komitet Centralny PZPR zwraca się do wszystkich towarzyszy, aby byli przygotowani do dania oporu wrogom. I nasz teren nie jest wyłączony z akcji wroga, gdyż jest krytyka w trosce o poprawę sytuacji, ale jest i krytyka destrukcyjna, godząca w ustrój.

Następnie tow. Tomczak odczytuje list KC PZPR w tej sprawie.

Tow. Łunc – proponuje, aby omówić linię postępowania w Akademii i ustalić, jaka ma być nasza postawa i jak uświadamiać bezpartyjnych.

Przebieg wypadków był następujący: zaczęło się w Zakładach Stalina (Cegielskiego)[4]. Wczoraj o 5.00 rano wyprowadzono na ulice Poznania załogę od Cegielskiego. Przyłączyły się pod presją i inne zakłady, początkowo przebieg był spokojny. Następnie przyłączyły się jakieś wrogie elementy. Niebezpieczny był atak na skład paliw, co groziło spaleniem i wysadzeniem miasta. Manifestanci wtargnęli do więzienia i wypuścili kryminalistów, którzy przyłączyli się do demonstrujących. Tow. Cyrankiewicz wyleciał wczoraj do Poznania.

Akcja była organizowana przez podziemie, przez wroga ustroju ludowego.

Tow. [Henryk] **Jabłoński** – zwraca uwagę na znamienne fakty:

1. Że pociągnięci zostali przez prowokatora robotnicy na skutek osłabienia pracy politycznej w ostatnim okresie.

2. Pierwszy atak był na więzienie, gdzie byli kryminaliści, co świadczy o tym, że chodziło o zamieszki przy pomocy elementów najgorszych.

3. Atak na skład paliwa, mieszczący się obok Urzędu Bezpieczeństwa. Wybuch mógłby zniszczyć część miasta. Wróg dążył do wywołania jak największych zamieszek ze względu na cudzoziemców będących na Targach Poznańskich[5].

---

[1] Chodzi o demonstracje uliczne w Poznaniu w dniach 28–29 VI 1956 r., zwane poznańskim Czerwcem.

[2] Brak bliższych danych o tej osobie.

[3] XX Zjazd KPZR odbył się w dniach 14–26 II 1956 r. Na zakończenie obrad Nikita Chruszczow wygłosił tajny referat „O kulcie jednostki i jego następstwach", który odbił się szerokim echem w krajach „demokracji ludowej" i na Zachodzie.

[4] Firma Hipolita Cegielskiego powstała w 1846 r. W 1927 r. przyjęła nazwę „H. Cegielski Spółka Akcyjna w Poznaniu". W czasie II wojny światowej zakłady zostały przejęte przez Niemców. Po wojnie zostały znacjonalizowane, a w 1949 r. przemianowane na Zakłady Metalowe im. Józefa Stalina w Poznaniu.

[5] Rzeczywisty przebieg wydarzeń poznańskich zob. w: P. Machcewicz, *Polski rok 1956*, Warszawa 1993, s. 77–107; E. Makowski, *Poznański czerwiec 1956. Pierwszy bunt społeczeństwa w PRL*, Poznań 2001.

Następnie prof. H[enryk] Jabłoński omówił atmosferę, w jakiej rozgrywały się wypadki poznańskie. Warunki robotnika nie są gorsze niż w przemyśle włókienniczym w Łodzi lub w Nowej Hucie, gdzie warunki bytowania są bardzo ciężkie. Rozruchy wybuchły właśnie w Poznaniu w czasie Targów Poznańskich. Tendencja nasza była taka, aby odciąć demonstrację od targów, od cudzoziemców, co się całkowicie udało. Regulacja płac spowodowała atmosferę podniecenia, [a]a także[a] redukcje w administracji (brali udział w demonstracji także urzędnicy). Pertraktacje w sprawie regulacji płac u Cegielskiego trwały od tygodnia, możliwe, że to było[b] zbyt długo. Trudności zaopatrzenia wysuwane jako jeden z powodów są w tym roku nie większe jak w ubiegłym roku. To są warunki, w jakich się działy wypadki poznańskie.

Dalej prof. H[enryk] Jabłoński podał polityczne przyczyny. Brak czujności czy krytyka pochodzi z naszych szeregów i wskazuje na braki, które można usunąć czy też jest wroga i uderza w ustrój. Wróg nie chce demokratyzacji, która się dokonuje u nas i robi wszystko, aby hamować jej postęp. Poza tym szerzone plotki, że wobec braku surowca i węgla muszą stanąć od 1 lipca niektóre zakłady, wywołały niepokój. Były zahamowania pracy z powodu [braku] węgla w Łodzi, stanęły np. wielkie pralnie i wtedy wróg nie wykorzystał tego. A właśnie zrobił to teraz podczas Targów Poznańskich w momencie zwyżkowania płac, w momencie poprawy zaopatrzenia w surowce. Wtedy, gdy my jesteśmy na fali wstępującej, wróg prowokuje demonstracje.

Bronią używaną przez wroga są plotki dyskredytujące partię i rząd. Od godz. 13.30 nie było połączeń telefonicznych z Poznaniem, nie było pociągów, a przyszła plotka, że zabite zostały dzieci i starcy idący w pierwszych szeregach pochodu.

Najtragiczniejsze jest to, że nie potrafiliśmy wypadkom zapobiec. Jest sporo zabitych, jest dużo rannych. Ofiarami nie są winni, a właśnie najmniej winni, jak np. żołnierze, którzy bronili obiektów. Ten, kto organizował, nie poległ, a zginęli ci, którzy przyłączyli się do pochodu. Do żołnierzy strzelano i bito ich, choć wiadomo, że w gmachu Urzędu Bezpieczeństwa, mimo że wybito szyby, nie padł ani jeden strzał, dopiero wtedy, gdy chciano podpalić skład paliw, zabarykadowani w Urzędzie Bezpieczeństwa użyli broni.

Takie prowokacje może wróg próbować robić i gdzie indziej, ale już poznańskie wypadki wróg wykorzysta przeciw Polsce Ludowej. My, partyjni, musimy wskazywać błędy, aby je usuwać, ale mocno odciąć się od tego, co jest wrogą robotą i wyraźnie pokazać, po której stronie jest każdy członek partii. Jeden członek partii o niewłaściwej postawie rzutuje na całą organizację partyjną.

Tow. [Jerzy] **Bengom**[6] – Komunikat o godz. 12.00 podawał, że prowodyrami byli aresztowani 2 bandyci i 1 chuligan.

Że akcja była przygotowana, świadczą o tym niesione transparenty. Na naszym terenie PAN musimy być zmobilizowani, przygotowani do odporu wroga. I u nas w instytutach było niezadowolenie z powodu regulacji płac w administracji. Ale osiągnęliśmy już dla instytutów i dla szoferów podwyżkę. Należy przygotować towarzyszy i związkowców do odporu.

[a–a] *Fragment wpisany odręcznie.*

[b] *Wyraz wpisany odręcznie.*

[6] Brak bliższych danych o tej osobie.

Tow. [Czesław] **Maśliński**[7] – sprawa jest niewątpliwie poważna. Zagrożona jest władza ludowa. Mobilizacja całej partii jest konieczna. Jakie formy zastosować, aby opanować sytuację:

1. Nie robić oklepanych zebrań.
2. Indywidualne przekonywanie może dać wiele.
3. Fakty, że to prowokacja, są wyraźne.
4. Wyjaśnianie sytuacji ekonomicznej będzie natomiast trudne. Poprawy przecież nie można zaraz oczekiwać mimo poczynionych kroków przez rząd.

Z dotychczasowych głosów w dyskusji może powstać wrażenie, że sytuacja nie jest groźna. Jest jednak inaczej. Szerokie dyskusje od miesięcy rozhuśtały ludzi, stąd wzięła się prowokacja. Każdy akt dywersji będzie pogarszał naszą sytuację gospodarczą.

Wnioski, które zaraz należy realizować, to: agitacja indywidualna, rzeczowość agitacji, zdanie sobie sprawy z zagrożenia, [a]przy równoczesnym[a] dążeniu do uspokojenia.

Tow. [Kazimierz] **Petrusewicz** – nie zgadza się z wypowiedzią tow. Maślińskiego. Od stwierdzenia faktu, że są zabici, daleko jest od tego, aby władza była zagrożona. Wypadki były[b] sprowokowane, ale złe musiały być warunki, sytuacja była zła. Od tego jednak, że była strzelanina dookoła Urzędu Bezpieczeństwa i składu paliw przez kilka godzin, daleko do stwierdzenia zagrożenia władzy ludowej. Słuszne jest, aby nie robić zebrań, aby prowadzić agitację uspokajającą, ale nie ma podstaw do stwierdzeń zagrożenia władzy ludowej.

Fakty tego typu opóźnić mogą nasz marsz do poprawy. Kłamstwem jednak nie można zdusić faktów. Mówić trzeba o błędach. Z wielu pociągnięciami można nie godzić się, ale zgadzać się trzeba na linię postępowania w ogóle. Nie należy obiecywać tego, czego nie jest się w stanie zrealizować. Trzeba stale pokazywać przemiany ku lepszemu, a niewątpliwie demonstracje tego typu hamują nasze posuwanie się naprzód.

T[owarzyszka] Pysiowa[8] – mówi, że dyskusja w prasie osłabia naszą czujność (np. artykuł [Pawła] Jasienicy)[9] i stwierdza osłabienie szkolenia i życia partyjnego, zatracenie kontaktu z masami, osłabienie czujności. Nie należy rezygnować, jak chce tow. Maśliński, z agitacji masowej w momencie zaostrzenia się sytuacji rewolucyjnej. Organizować zebrania masowe z udziałem władz Akademii. Mówić prawdę, zwalczać

---

[7] Czesław Maśliński (1921–2002) – patofizjolog, prof. nadzwyczajny od 1964 r., prof. zwyczajny od 1973 r., pracownik naukowy UŁ (1948–1950), AM w Warszawie (1951–1954), AM w Łodzi (1961–1964), Zakładu Patomorfologii PAN (1954–1961), kierownik Zakładu Amin Biogennych PAN od 1971 r. Członek PZPR (1948–1990).

[8] Brak bliższych danych o tej osobie.

[9] Prawdopodobnie chodzi o artykuł P. Jasienicy, *W oczach tubylca*, „Przegląd Kulturalny" 1956, nr 26, s. 1–2. Paweł Jasienica, właśc. Leon Lech Beynar (1909–1970) – historyk, pisarz, mgr od 1932 r., nauczyciel historii w gimnazjum w Grodnie (1934–1937), spiker Rozgłośni Wileńskiej Polskiego Radia (1937–1939), żołnierz AK, adiutant Zygmunta Szendzielarza „Łupaszki" (1944–1945), publicysta „Tygodnika Powszechnego" (1946–1950), „Dziś i Jutro" (1946–1953), „Słowa Powszechnego" (1949–1951), „Życia Warszawy" (1951–1959), „Nowej Kultury" (1952–1959), „Po Prostu" (1955–1957). Członek Stowarzyszenia PAX (1948–1954 [?]), działacz KKK (1955–1962), ostatni prezes KKK (1961–1962), członek ZLP (1951–1968), wiceprezes Zarządu Głównego ZLP (1959–1962), wiceprezes Zarządu Głównego Polskiego PEN Clubu (1966–1970), sygnatariusz Listu 34 (1964), zwolennik studenckich protestów marcowych (1968), objęty zakazem druku (1968–1970). Autor syntezy dziejów Polski przedrozbiorowej (*Polska Piastów*, Warszawa 1960, *Polska Jagiellonów*, Warszawa 1963, *Rzeczpospolita Obojga Narodów*, t. 1–3, Warszawa 1967–1972).

plotkę. Niezwłocznie należy zorganizować masowe zebranie, gdzie autorytatywnie będą mówić towarzysze z władz Akademii.

Tow. Denysowa[10] – wypowiada się za zebraniem po linii związkowej, gdyż ludzie czekają na naświetlenie wypadków poznańskich.

Tow. [Stefan] **Minc** – jest za zebraniem i mówi: „musimy demaskować wroga. Zwołać zebranie dziś, oficjalnie powiedzieć, przenieść do bezpartyjnych to, co jest poruszone tu na zebraniu partyjnym".

Tow. [Paweł] **Szulkin**[11] mówi, że zebraliśmy się, aby sobie wyjaśnić i umieć innym wyjaśnić to, co się stało w Poznaniu. Jest zaskoczeniem to, co stało się w Poznaniu. Nie po to jest nasze zebranie, aby dać syntezę dojrzałą wypadków. Nie w tym duchu idzie nasza dyskusja, że władza ludowa jest zagrożona, ale to, co było w Poznaniu, jest zjawiskiem poważnym, że banda potrafiła pociągnąć załogę Cegielskiego i innych. Jest jakaś kontrrewolucja. Stworzyć należy konsekwentny program działania, bo partia ma 1 400 000 ludzi – jest siłą. Większych trudności z wyjaśnieniem wypadków w Poznaniu nie powinno być. Natomiast trzeba stworzyć klimat do stawiania pytań, trzeba zmusić do namysłu i formułowania odpowiedzi. Pierwsze pytanie, które można stawiać: jakie i [c]dla kogo[c] korzyści wynikają z tego, co nastąpiło w Poznaniu?

Drugie pytanie w dyskusji – co należy robić teraz po wypadkach? Nie upraszczać faktów. To nieprawda, że 2 bandytów prowadziło demonstrację. Fakt odcięcia Poznania (telefony, pociągi) mówi o tym, że trzeba widzieć siły reakcyjne, które organizowały wypadki.

Trzeba wiedzieć, że tu była strategia i taktyka. Zagadnienie demokratyzacji to sprawa losów całego kraju i na tej podstawie można stworzyć wielką solidarność przeciw temu, co miało miejsce w Poznaniu. Czy istnieje potrzeba zebrania ogólnego? Trzeba znać ludzi. Trzeba zbadać potrzebę zebrania. Kierownictwo POP i Z[akładowej] O[rganizacji] Z[wiązkowej] może przygotować takie zebranie, powtarzać jednak to, co jest w prasie, nie ma celu. W naszych szeregach partyjnych było brak pracy z członkami partii. Nie nauczyliśmy się odróżniać dyskusji wewnątrzpartyjnej od postawy członka partii w ogóle. Stąd nastąpiło chwilowe wrażenie, że członek partii ma wszędzie i zawsze mówić tak, jak uważa. Wśród dyskutantów na pewno byli i wrogowie. Nasza postawa jako członków partii na zewnątrz nie zawsze była partyjna.

Tow. Szulkin zwraca uwagę na następujący fakt. Na zebraniu Instytutu Badań Jądrowych, któremu stworzono świetne budżetowe i etatowe warunki, przeżywa się trudności w kierownictwie i w perspektywach pracy[d]. Dyskusja trwająca od miesięcy wytworzyła stan podniecenia, który przeszkadza tej placówce w pracy.

Tow. Nowodworski[12] jest zdania, że jeśli robić zebranie, to je robić jeszcze dziś, albo też jutro przejść na pracę w grupach związkowych. Nowodworski jest za zebraniem z dobrym prelegentem, gdyż brak nam argumentów.

Tow. Domagała[13] stwierdza, że bezpartyjni już pytają i będą pytać. Należy więc zrobić zebranie i podać, co było w Poznaniu.

---

[10] Brak bliższych danych o tej osobie.

[11] Paweł Szulkin (1911–1987) – elektrotechnik, prof. nadzwyczajny od 1948 r., prof. zwyczajny od 1952 r., pracownik naukowy IPPT PAN (1958–1963), rektor PG (1949–1951), dyrektor Stacji Naukowej PAN w Paryżu (1961–1963). Członek korespondent PAN od 1952 r., członek rzeczywisty PAN od 1961 r.

[12] Brak bliższych danych o tej osobie.

[13] Brak bliższych danych o tej osobie.

Tow. Tomczak uważa, że zwoływanie załogi po to, aby przekazać wiadomości z prasy o Poznaniu, raczej jest niecelowe, ale należy sprawę przedyskutować w małych grupach, należy stawiać pytania, zbadać, co ludzie myślą (tak, jak mówił tow. Szulkin).

Tow. Łunc – stawia wniosek pod głosowanie, aby w oparciu o przeprowadzoną dyskusję egzekutywa niezwłocznie po zebraniu postanowiła w jakiejś formie przeprowadzić agitację w sprawie wypadków w Poznaniu. Wniosek przeszedł przy jednym wstrzymującym się od głosowania. Egzekutywa postanowiła dziś jeszcze, w dniu 29 VI 1956 r., omówić sprawę wypadków w Poznaniu w grupach związkowych[c].

Źródło: APW, KZ PZPR PAN, 9, k. 100–104, mps.

[c] *Poniżej odręczny dopisek* II sekretarz, *nieczytelny podpis*.

Nr 29

1956 listopad 21, Warszawa – Zagajenie Jana Tomczaka do dyskusji na zebraniu sprawozdawczo-wyborczym POP PZPR przy PAN

Zagajenie dyskusji na zebraniu sprawozdawczo-wyborczym POP PZPR w PAN dnia 21 listopada 1956 r.

Towarzysze!

VIII Plenum KC PZPR[1] otwiera nowy okres w powojennym życiu narodu i partii. Wierzymy, że ten nowy okres raz na zawsze zamyka w naszym życiu odrzucony system stalinizmu i otwiera drogę dla przemian szczerze demokratycznych „w duchu sprawiedliwości społecznej i ludowładztwa".

Ledwie miesiąc minął od pamiętnych dni VIII Plenum, a w życiu narodu, we wszystkich jego ogniwach obserwujemy zmiany na lepsze, zapowiedź dalszych, konsekwentnych poczynań na drodze całkowitego uzdrowienia naszego życia gospodarczego, społecznego i politycznego.

Na czele tego ruchu odnowy stanęła nasza partia – Polska Zjednoczona Partia Robotnicza. Partia nasza, chcąc tę rolę wypełnić właściwie – naprawę zaczęła od siebie.

Dnia 4 listopada, na krajowej naradzie aktywu partyjnego tow. [Władysław] Gomułka[2] poddał analizie sytuację, jaka wytworzyła się w dniach VIII Plenum, a omawiając sprawę zmian personalnych w instancjach partyjnych, zwrócił uwagę na 2 źródła, z których „wypływa szeroka fala zmian personalnych w składzie kierownictwa na wszystkich szczeblach organizacji partyjnych". Tam, gdzie zmianom towarzyszy troska o to, aby gorszych zastąpić lepszymi, tam źródło tych przemian jest zdrowe – stwierdza tow. Gomułka – i trzeba z niego czerpać; tam, gdzie zmianom personalnym towarzyszy chęć załatwienia porachunków osobistych, a często „karierowiczostwo i chęć uzyskania taniego poklasku" – takie źródła są złe i niezdrowe i trzeba je zasypywać.

W zasadzie jednak dążenie mas członkowskich do przejrzenia kadr kierowniczych na wszystkich szczeblach i możność skonfrontowania konkretnych ludzi z nowymi warunkami, z nową sytuacją polityczną, społeczną, gospodarczą i ideologiczną, należy uznać za słuszną i celową.

Nasza egzekutywa przychodzi na dzisiejsze zebranie, aby poddać się ocenie organizacji, usłyszeć słowa partyjnej krytyki, której nie powinna hamować krótkowzroczność naszej kadencji.

Wybrani zostaliśmy w sposób dalece demokratyczny na zebraniu partyjnym dnia 13 czerwca br., a więc niewiele ponad 5 miesięcy pełniliśmy nasze obowiązki. Jednak obecnie czas jakby stracił swą dotychczasową miarę. W ciągu ostatniego miesiąca

---

[1] VIII Plenum KC PZPR odbyło się w dniach 19–21 X 1956 r. Podczas obrad wybrano nowy skład Biura Politycznego i Sekretariatu KC PZPR z Władysławem Gomułką jako I sekretarzem.

[2] Władysław Gomułka (1905–1982) – polityk, działacz komunistyczny, członek Niezależnej Partii Chłopskiej (1925–1926), KPP (1926–1938), I sekretarz KC PPR (1943–1948), I sekretarz KC PZPR (1956–1970). Poseł na sejm (1947–1972).

odeszliśmy tak daleko od tego, co było jeszcze miesiąc temu, że ten choćby miesiąc wystarczy za całe inne lata.

Zaczęliśmy naszą pracę w okresie straszliwie trudnym w życiu partii. Przeczuwaliśmy tak, jak przeczuwali to wszyscy ludzie w Polsce, że zbliżamy się do jakiegoś radykalnego przełomu. Jak jednak ten przełom miał się dokonać, jakie przybrać formy, nawet nie próbowaliśmy sobie wyobrazić. Byliśmy zdezorientowani. Jedno było dla nas jasne, że stare formy pracy straciły swój sens, że trzeba szukać nowych form, w których prawda, szczerość postępowania, demokracja, jawność pracy partyjnej byłyby stosowane jak najszerzej. Tymczasem na naszym terenie zaczynał się okres wakacyjny. To automatycznie hamowało zapał i aktywność.

Straszny, tragiczny wstrząs poznański zbyliśmy gładką masówką i okrągłymi słówkami, chociaż zdawaliśmy sobie sprawę, że rola prowokacji i wrogich socjalizmowi sił była produktem ubocznym wypadków poznańskich. Odetchnęliśmy z ulgą, gdy prasa i radio zawiadomiły, że w Poznaniu zapanował spokój. Nie wróciliśmy do tego tematu po wakacjach. Uznaliśmy sprawę oficjalnie za załatwioną i czekaliśmy na wyniki VII Plenum[3], które – zdawało nam się – da odpowiedź na wszystkie dręczące opinię publiczną pytania, wzburzenie uspokoi. Potem przyjdą instrukcje i życie organizacyjne potoczy się gładko, utartym gościńcem. Tymczasem VII Plenum, którego przebieg niestety do dnia dzisiejszego nie został ogłoszony, zawiodło nasze oczekiwania. Czuliśmy, że zbliża się chwila, kiedy masy partyjne, szeregowcy partyjni będą musieli zabrać głos.

Ten głos ujawnił się wyraźnie na naszym 1. zebraniu po VII Plenum. Dużą wagę przywiązywaliśmy do tego zebrania, wierząc, że będzie ono momentem wyjściowym do szybszego demokratyzowania się naszego życia wewnątrzorganizacyjnego, do szczerej aktywizacji wszystkich członków naszej POP. Przebieg zebrania nie zawiódł naszych oczekiwań, jednak odbudowa uczciwego życia partyjnego nie przychodzi łatwo i stare grzechy i słabości jeszcze długo będą nas gnębić. Widząc nasze słabości organizacyjne, wystąpiliśmy z inicjatywą złączenia sił partyjnych na naszym terenie.

Dnia 17 września odbyło się zebranie przedstawicieli podstawowych organizacji w Polskiej Akademii Nauk, które wyłoniło komisję organizacyjną Komitetu Porozumiewawczego POP placówek naukowych i centrali PAN. Komitet ten został powołany i następnie zatwierdzony przez Komitet Warszawski PZPR. Uruchomienie jednak tej organizacji nie jest łatwe i nie mogło nastąpić szybko. A tymczasem wypadki polityczne w kraju i na arenie międzynarodowej, a szczególnie w kraju – potoczyły się z błyskawiczną szybkością. W pamiętnych dniach październikowego [VIII] Plenum nasz Komitet Porozumiewawczy nie był jeszcze zdolny stanąć na czele wszystkich członków PZPR w PAN i ciężar odpowiedzialności za te dni na naszym terenie spadł całkowicie na naszą egzekutywę. Aczkolwiek egzekutywa jako całość i każdy jej członek z osobna z radością i z całkowitym uznaniem powitaliśmy dokonane zmiany, nie potrafiliśmy ocenić nastrojów naszej załogi i nie byliśmy w tych dniach na czele, co było naszym wielkim błędem i pozbawiło naszą organizację okazji zrobienia dobrej i potrzebnej roboty, a nawet mogło stać się powodem głębokiego rozdźwięku pomiędzy członkami partii a bezpartyjnymi. Ten błąd egzekutywy utrudnił nam sytuację i sądzimy, że trzeba będzie

[3] VII Plenum KC PZPR odbyło się w dniach 18–28 VII 1956 r. Obrady, toczące się w obecności premiera ZSRR Nikołaja Bułganina i marszałka Georgija Żukowa, nie przyniosły znaczących zmian w kierownictwie partii.

dużego wysiłku organizacyjnego, aby zatarł się on w pamięci towarzyszy, a jeszcze bardziej w pamięci załogi. Próbą naprawienia tego błędu była inicjatywa nasza zwołania zebrania otwartego partyjnych towarzyszy naukowców wszystkich szczebli. Inicjatywę naszą podjął Komitet Porozumiewawczy i zebranie takie odbyło się dnia 3 listopada. Zebranie to nie dało w pełni zamierzonych wyników, bo myśmy nie wystąpili na nim z jakimś własnym programem działania. Podejmowali próby nakreślenia programu indywidualnie niektórzy towarzysze, nie było jednak organizacyjnego wystąpienia, nie mogło też być odpowiednich wyników.

Obserwując wysiłki organizacyjne Komitetu Porozumiewawczego, dochodzimy jednak do wniosku, że nie będzie on mógł w pełni wykonać postawionych sobie zadań – koordynacji pracy POP w PAN, reprezentowania opinii partyjnej pracowników PAN wobec władz PAN i instancji partyjnych – przede wszystkim dlatego, że nie posiada on egzekutywy. W tej sytuacji, która wymaga więcej niż kiedykolwiek dobrego gospodarowania siłami organizacyjnymi partii – stawiamy pod dyskusję towarzyszy wniosek egzekutywy o podjęcie uchwały o potrzebie powołania Komitetu Zakładowego PZPR w PAN, w stosunku do którego wszystkie organizacje, a więc i nasza organizacja, mogłyby być organizacjami oddziałowymi.

Takie postawienie sprawy uczyniłoby jasną pozycję naszej organizacji, która zajęłaby miejsce organizacji administracyjnej centrali PAN i zwolniona zostałaby od niesłusznie narzucanej jej roli jak gdyby głównego reprezentanta opinii partyjnej pracowników PAN. To pozwoliłoby naszej organizacji na skuteczniejszą pracę na tym odcinku, który ona istotnie może reprezentować, tj. na odcinku administracyjno-organizacyjnym nauki.

Towarzysze!

Stwierdzenie naszej słabości organizacyjnej ma swoje korzenie między innymi również w słabości organizacyjnej naszej instytucji.

Ponieważ w naszej egzekutywie zasiada 2 naukowców, w tym tow. [Mieczysław] Czaja – członek Prezydium PAN – pozwolicie, że sprawom Akademii, jako instancji naukowej, poświęcimy trochę uwagi, co pomoże nam zrozumieć przyczyny naszych słabych miejsc organizacyjnych i uzasadni wniosek postawiony powyżej.

Akademia, na skutek administrowania nauką, zawiodła naukę i nie wpłynęła w całości na ożywienie ruchu naukowego w Polsce, pomimo najlepszych chęci i wysiłków poszczególnych naukowców. PAN – wbrew intencjom – praktycznie stała się w znacznej mierze jednym sztucznym ministerstwem więcej.

Kiedy więc naukowcy zaczęli dusić się w kleszczach administracyjnych przepisów, nie mogąc z nimi skutecznie walczyć, całe zło upersonifikowali w osobach parających się administracją. Zaczęło się często niewybredne opluwanie administracji w ogóle, a naszej panowskiej w szczególności. Naukowcy chętnie zaczęli [a]pobijać klin[a], który sztucznie wsadzono między nich a administrację, którą sami współtworzyli. Nie zabrakło manifestacyjnych wystąpień naukowców przeciw administracji. Objawiła się nieukrywana pogarda u wielu naukowców dla pracowników administracji, a za nią poszło pogardliwe lekceważenie również organizacji partyjnej, której 90% – to właśnie pracownicy administracji.

[a–a] *Tak w tekście.*

Musimy to sobie powiedzieć otwarcie, administracja nasza nie pomogła nauce, chociaż starała się wiernie jej służyć, a naukowcy nie potrafili wyzyskać tego aparatu administracyjnego, nawet nie próbowali wyzyskać tego aparatu dla dobra nauki.

Niewłaściwe ustawienie Akademii w nauce i w życiu narodu odbiło się w naszym wewnętrznym życiu, odbiło się wyraźnie w życiu organizacyjnym partyjnym. Ani wtedy, kiedy jedna organizacja partyjna obejmowała wszystkich członków partii pracowników PAN, ani ostatnio, kiedy tych organizacji spłodziliśmy 20, ani egzekutywa, ani zespół partyjny przy Sekretariacie Naukowym – naprawdę niczego nie reprezentowały. Ten stan rzeczy pogłębia jeszcze rozbrat, jaki istnieje pomiędzy Prezydium i Sekretariatem Naukowym PAN, który nie pozwalał nikomu mieć poglądu na ogólne zagadnienia całej Akademii.

W ostatnich dniach, dokładnie w pierwszych dniach listopada, wielki ożywczy wstrząs VIII Plenum podsycił [z] nową siłą sprawy, które już od dawna głęboko nurtowały naszych akademików, czego dowodem było ostatnie chociażby Zebranie Ogólne PAN, gdzie jawnie i z siłą rozpoczęto twórczą krytykę modelu Akademii.

Należy tu podkreślić, że partyjni akademicy i naukowcy, chociaż są w mniejszości, odważnie sięgnęli po ster, by pokierować tym zdrowym uniesieniem i wyprowadzić Akademię na głębokie nurty postępu. Faktem jest, że nie można w nauce polskiej omijać partii, faktem też jest, że nauka polska nie chce partii omijać, pragnie iść z partią, by móc jak najlepiej służyć narodowi i całej ludzkości. Na tej drodze idą z nimi najlepsze życzenia pracowników administracyjnych PAN, którzy pragną być pożytecznymi sługami nauki.

Kolektyw administracyjny Akademii rozumie, że specyfika nauki wymaga innych form użytkowania funduszów i nie może być bezdusznie przykrojona do biurokratycznych przepisów resortowych. Musimy przeto wspólnie z naukowcami walczyć z istniejącą jeszcze biurokracją resortową o uznanie tej specyfiki i o zdjęcie z nauki pęt biurokratycznych przepisów. Ale jednocześnie musimy w sposób zdecydowany walczyć przeciw dowolności interpretacji przepisów obowiązujących, do której mają skłonność naukowcy, będący często cenionymi powagami naukowymi, ale równie często marnymi administratorami.

W tej płaszczyźnie wzajemnego rozumienia swej roli będzie można budować wzajemny szacunek pracowników nauki i pracowników administracji, a przez ten szacunek wewnętrzny – budować szacunek i powagę naszej instytucji na zewnątrz.

Wierzymy zatem, że Akademia nasza przezwycięży swoje słabości i stanie się rzeczywistym reprezentantem nauki polskiej i wtedy musi znaleźć właściwe i poczesne miejsce w życiu narodu. A jeżeli tak, to organizacja partyjna Akademii powinna reprezentować polityczną działalność Akademii. Aby mogła tę rolę spełnić, nie może być rozbita na drobne, mało znaczące organizacyjki, a winna być złączona na zasadach centralizmu demokratycznego, w sensie oddziaływania opinii partyjnej na pracę egzekutyw i Zakładowego Komitetu Partyjnego, który będzie powołany. Wtedy będzie można żądać od władz partyjnych, aby nasza organizacja brała udział w życiu politycznym, gospodarczym i kulturalnym całego kraju. Aby konieczna i nieodzowna była nasza obecność na zebraniach aktywu warszawskiego, na konferencjach i zjazdach partyjnych. To na zewnątrz. A wewnątrz będziemy mogli wymagać i żądać, aby nasza organizacja partyjna była instancją uczciwości i aktywności partyjnej przede wszystkim na odcinku

pracy zawodowej i łącznie z aktywem związkowym winna być zdrowym i niezawodnym głosem opinii społecznej o pracy każdego członka naszego kolektywu i jego dorobku zawodowym. Komitet zakładowy winien być reprezentowany przez ludzi najbardziej zaawansowanych dorobkiem naukowym lub pracą administracyjną, bo tylko taki Komitet będzie zdolny zespolić wokół partii tych patriotów, których nie brak wśród naszej załogi, których my nie widzimy, często lekceważymy, a którzy cichą, uczciwą pracą wnoszą stały wkład w dorobek gospodarczy i kulturalny narodu.

Czy zatem – cały ciężar organizacyjnego wysiłku ma dźwigać ten widziany w perspektywie rozwoju organizacyjnego Komitet Zakładowy?

Bynajmniej! Komitet będzie skupiał jak w soczewce wysiłek poszczególnych organizacji oddziałowych tak naukowych, jak i administracyjnych. Naprawa modelu naszej Akademii, o co w tej chwili bój toczą nasi naukowcy w gorących dyskusjach wydziałowych i w poszczególnych placówkach – pozwoli naszej administracji na znalezienie i w należytej proporcji właściwego miejsca w Akademii. Wtedy dopiero, w pożytecznej, potrzebnej nauce służbie, administracja znajdzie swój sens i wagę swej sprawy. I w tym momencie państwo będzie mogło i, sądzimy, powinno – zawierzyć Prezydium Akademii i jej administracji sposób gospodarowania funduszami oddanymi nauce przez naród.

Towarzysze!

Jak już powiedzieliśmy, ta pobieżna i na gorąco robiona próba analizy naszych słabości, wynikająca z założeń Akademii jako instytucji – ma nam pomóc w rozumieniu niektórych źródeł naszej organizacyjnej słabości. Tak to trzeba rozumieć.

Nie chcemy, aby za tą analizą miała znaleźć schronienie nasza osobista nieudolność, brak inicjatywy, bojowości, wygodnictwo, oportunizm czy brak odwagi w działaniu. I złe, i dobre dekrety są tylko dekretami. Dopiero działalność człowieka wypełnia je treścią i taki czy inny daje owoc.

Sytuacja w Akademii i w naszej organizacji partyjnej w praktyce była przez nas przyjmowana za dobrą monetę, jeżeli nawet widzieliśmy zło, poddawaliśmy się mu biernie, uważając, że jest to zło konieczne, nieuniknione; zło, z którym walczyć nie warto, bo obojętne, co byśmy nie zrobili, nic się nie zmieni, dopóki nie przyjdzie nowy dekret. Dużą zasługę w takim stanie rzeczy ma również nasza egzekutywa i o tym należy pamiętać w dyskusji. A zatem nie możemy czekać na dokonanie się rewolucji pałacowej w organizacji Akademii i nauki. Widząc piękne perspektywy, trzeba już teraz działać i rozwiązywać zadania, które nie będą czekać, aż my znajdziemy lepsze formy organizacyjne. Musimy działać bez zwłoki. Mamy do tego sprzyjający klimat. Życzliwie i gorąco spogląda naród na naszą partię. I tu na terenie Akademii – sądzimy – inaczej niż uprzednio patrzą ludzie bezpartyjni na naszą organizację. Musimy więc po pierwsze działać nie na rozbicie, a na jedność. Musimy wykazać więcej inicjatywy w sprawach bytowych. Czuwać, by ludziom nie działa się krzywda i opiekować się ludźmi gorąco.

W walce o poprawę jakości naszej pracy musimy żądać jawności poczynań kierownictwa Akademii, by administracja, widząc cel, mogła odpowiednio organizować swe siły dla sprostania stawianym przed nią zadaniom. Nam, Akademii – jeszcze nie ufają, że potrafimy się rządzić. Upraszczając formy zarządzania, musimy dojść do takiej sprawności, aby Akademia mogła być uznana jako instytucja gospodarująca się dobrze,

co przyspieszy likwidację biurokratycznych opłotków[b], jakimi Akademia obecnie jest ograniczana.

Po wielkich uniesieniach październikowych dni nie zniknęły troski i codzienne kłopoty ludzi pracy.

Musimy sobie otwarcie powiedzieć, że nasza administracja jest zbyt rozrośnięta, że ona krępuje często pracę placówek naukowych, narzucając zbyteczną sprawozdawczość, skomplikowany system wydatkowania i rozliczeń i wiele innych zarządzeń, które winny zniknąć jak najprędzej. Musimy jak najszybciej zmieniać dotychczasowy styl pracy, zawężać rozbudowane agendy administracyjne.

W związku z tym należy zastanowić się nad racjonalnym zmniejszaniem występujących przerostów kadrowych.

Czy wszystkich, którzy odejść muszą z centrali, uda się ulokować w placówkach naukowych? Czy nie za pochopnie przyjmujemy nowych ludzi, przy niedostatecznym wykorzystaniu własnych kadr?

Na poprzednim naszym zebraniu wyborczym – towarzysze [Czesław] Maśliński i [Michał] Śmiałowski[4] mówili o możliwościach przekwalifikowania garstki pracowników administracyjnych do prac laboratoryjnych. Jak to wygląda obecnie? Cośmy już zrobili i co jeszcze możemy na tym odcinku zrobić?

Wielką odnowę przeżywają nasze związki zawodowe. A jak to jest naprawdę z naszą organizacją związkową? Za dwa dni i ona ma zebranie sprawozdawczo-wyborcze. Jak my widzimy nasz związek i jego rolę w naszym życiu i w życiu Akademii?

Przycichła, prawie zupełnie usnęła nasza propaganda partyjna. Była zła, szablonowa, nudna. Ale dziś może być dobra, oryginalna, ciekawa. Stoimy w przededniu wyborów do sejmu[5]. Jak widzimy siebie, naszą organizację, naszą instytucję w tej wielkiej politycznej batalii narodowej?

Sądzimy, że nasza opinia i nasz bezpośredni udział w tej batalii winien wywrzeć wpływ na przygotowanie listy odpowiednich kandydatów na posłów.

Nowa egzekutywa w tym okresie, szybko i z własnej inicjatywy winna zająć się pełną rehabilitacją ludzi skrzywdzonych, których niestety mamy i na własnym terenie.

Jesteśmy upojeni jednością narodu i tym niekłamanym skupieniem się mas ludowych wokół naszej partii, jakiego nie było od wielu już lat. Ale czy to znaczy, że wróg czy prowokator przestał istnieć?

Jest ich jeszcze wielu, działają i wystarczy przypomnieć niedzielne wypadki w Bydgoszczy[6], aby unaocznić sobie grożące niebezpieczeństwo. A czy my rzeczywiście jesteśmy wyczuleni na możliwą działalność wroga, nie urojonego, nie sztucznie wytwarzanego, ale istotnie działającego?

---

[b] *W oryginale* opłatków.

[4] Michał Śmiałowski (1906–1990) – chemik, prof. zwyczajny od 1946 r., pracownik naukowy Politechniki Lwowskiej (do 1930 r.), PW (1931–1939), Lwowskiego Instytutu Politechnicznego (1940–1941), dyrektor Hutniczego Instytutu Badawczego w Gliwicach (1945–1952), pracownik naukowy PŚ (1945–1952), rektor PŚ (1951–1952), PW (1961–1965), dyrektor Instytutu Chemii Fizycznej PAN (1960–1973). Członek korespondent PAN od 1952 r., członek rzeczywisty PAN od 1961 r., sekretarz Wydziału III PAN (1952–1972), członek Prezydium PAN (1952–1974).

[5] Wybory do sejmu odbyły się 20 I 1957 r.

[6] 18 XI 1956 r. w Bydgoszczy demonstranci zniszczyli działającą na Wzgórzu Dąbrowskiego radiostację zagłuszającą zachodnie rozgłośnie radiowe. 25 XI władze ogłosiły zaprzestanie zagłuszania.

Tu sama nasuwa się konieczność mądrego oddziaływania ideologicznego poprzez szerokie powiązanie się z bezpartyjnymi, radzenie się bezpartyjnych we wszystkich sprawach dotyczących zagadnień ogólnospołecznych.

Widzimy więc, że naszą organizację i jej egzekutywę czeka nawał pilnej pracy. Nie możemy zatem czekać na lepsze formy organizacyjne w naszej Akademii, musimy działać bez zwłoki.

Z radością podkreślając rozmach w dziele odnowy naszego życia państwowego, gospodarczego, politycznego i kulturalnego, musimy widzieć napiętrzone trudności, jakie przed nami stoją i zorganizować nasze skromne siły, tak aby mogły być wykorzystane jak najpomyślniej dla partii, dla narodu, dla nas samych[c].

Źródło: APW, KZ PZPR PAN, 9, k. 137–145, mps

[c] *Poniżej odręczny podpis Jana Tomczaka*.

Nr 30

1959 kwiecień 24, Warszawa – Protokół zebrania POP PZPR przy PAN, poświęconego uchwałom III Zjazdu PZPR

Protokół
zebrania POP przy PAN z dnia 24 IV 1959 r.

Lista obecności w załączeniu[a].

Tow. [Włodzimierz] Michajłow[1] otwierając zebranie, podkreślił, jak wielką sprawą jest rozpatrywanie przez POP uchwał III Zjazdu PZPR[2] i opracowanie zadań do realizowania ich w praktyce w PAN.

Podany w zawiadomieniu porządek dzienny.

1. Referat tow. Henryka Jabłońskiego „III Zjazd PZPR i wnioski wypływające z jego uchwał dla Polskiej Akademii Nauk i pracy naszej organizacji partyjnej".

2. Dyskusja.

3. Wolne wnioski.

Został przyjęty bez sprzeciwów. Tow. Michajłow poprosił o wygłoszenie referatu tow. Jabłońskiego.

Ad pkt 1.

Tow. Jabłoński w swym referacie omówił między innymi:

Ogólny stosunek do III Zjazdu jako ostatniego aktu do zbudowania socjalizmu w Polsce, w warunkach stworzonych przez obóz państw socjalistycznych i we współzawodnictwie w systemie światowym, podkreślając proporcje w różnych działach gospodarczych poszczególnych państw „wschodu i zachodu" i Zw[iązku] Radzieckiego, USA.

Przy analizie obecnej sytuacji gospodarczej w naszym kraju [b]zadaniach wytyczanych przez uchwały III Zjazdu zwraca uwagę[b] na prawidłowe wychowanie mas w sprawach kwestii poznania dumy narodowej, pokazywania sił, jakimi dysponuje nasz kraj. Przemysł rozwija się i przekracza plany produkcyjne, produkcja rolna wzrosła o 15%. W realizacji planu siedmioletniego winna być „harmonia" wyrażająca się we wszechstronnym obejmowaniu wielu spraw gospodarczych dla pełnej orientacji warunków właściwego rozwoju gospodarki narodowej.

---

[a] *Załącznik nie jest publikowany w tej edycji*.

[b–b] *Tak w tekście*.

[1] Włodzimierz Michajłow (1905–1994) – zoolog, prof. nadzwyczajny od 1954 r., prof. zwyczajny od 1962 r. Od 1944 r. kierownik referatu w Resorcie Oświaty PKWN, następnie w Ministerstwie Oświaty (1945–1947), wicedyrektor Departamentu Reformy Oświaty (1947–1948), dyrektor Departamentu Szkolnictwa Wyższego i Nauki (1948–1950), dyrektor Departamentu Nauki w Ministerstwie Szkolnictwa Wyższego i Nauki (1950–1952), podsekretarz stanu w Ministerstwie Szkolnictwa Wyższego (1959–1965), w Ministerstwie Oświaty i Szkolnictwa Wyższego (1966–1968). Kierownik Katedry Zoologii SGGW w Warszawie (1949–1954), kierownik Zakładu Parazytologii PAN (1961–1975). Sekretarz KO I KNP (1951), zastępca sekretarza naukowego Wydziału II PAN (1952–1959), sekretarz naukowy Wydziału II PAN (1968–1975). Członek korespondent PAN od 1961 r., członek rzeczywisty PAN od 1966 r. Członek PPR (1944–1948), PZPR (1948–1990).

[2] II Zjazd PZPR odbył w dniach 10–19 III 1959 r.

W 1965 r. wyłoni się problem przygotowania miliona miejsc do pracy, jednak ogólny wzrost dochodu narodowego nie będzie mógł być całkowicie przekazywany na podniesienie stopy życiowej na równi z rozwojem funduszu całej gospodarki, ale w rezultacie przekazywania przyniesie znaczne powiększenie dochodu na głowę ludności.

W dyskusji przedzjazdowej mówiliśmy o oszczędności w różnych dziedzinach naszej gospodarki. Dotychczas szczególnie dało się zauważyć osiągnięcia naukowe pozwalające podnieść oszczędność w budownictwie.

Wzrost wydajności pracy powinien następować przez rozwijanie nowych form pracy i dlatego dużą rolę odgrywać ma nauka dla stworzenia podstaw do postępu technicznego; np. stopy miedziane a opracowanie ich zastępowania dające duże oszczędności. Dotychczas nie widać jest wyników „naszej ekonomii i prawa" zasługujących na wyróżnienie.

Problem wprowadzenia nauki do życia, do przemysłu i rolnictwa wymaga odpowiednich realnych dróg. Sprawa techniki dla rozwoju wsi, umaszynowienie gospodarki rolnej zależy od wyprodukowania nowych maszyn. Na wsi nie tylko jeden punkt – produkcja rolna – lecz usprawnienie życia gospodarzy i ich rodzin, uczucia właściwości posiadania ziemi oraz kwestia podnoszenia poziomu do zagadnień gospodarczych, społecznych i politycznych, przez właściwe organizowanie i umacnianie spółek rolnych, kółek rolniczych, spółdzielczości produkcyjnej.

Z warunków obecnej sytuacji w kraju wynikają dla organizacji partyjnej poważne zadania kierowniczego wpływu nad realizacją uchwał III Zjazdu, a dla naszej org[anizacji] partyjnej wnioski już na pracę codzienną. Walka o prawidłową działalność naszej demokratyzacji, o jej charakter socjalistyczny. Trudności w przełamywaniu impasu biurokracji. Partia nasza wymaga od wszystkich członków podnoszenia poziomu ideologicznego. W walce z rewizjonizmem umacniała się jedność partii w rozumieniu, czym jest odchodzenie od zasad marksistowsko-leninowskich. Głosy wyrażające ton uspokojenia, dlatego że jest już po weryfikacji, świadczą dobitnie, że weryfikacja nie osiągnęła w pełni swego celu. Ważnym czynnikiem w podnoszeniu autorytetu partii jest przestrzeganie zasad organizacyjnych, centralizmu, demokratyzmu oraz wzrost postawy moralnej członków partii. Rozwój partii w stosunku do obecnego stanu wymaga także dużego wysiłku dla odmłodzenia szeregów partyjnych, szczególnie w naszej POP, gdzie nie widać rozwoju w kierunku zdobywania dla partii młodych naukowców. Sprawa szkolenia ideologicznego musi nabrać właściwych cech, szkolić musimy, przełamując trudność i obejmować szkoleniem partyjnym też bezpartyjnych, szczególnie młodych naukowców.

PAN ma duże osiągnięcia naukowe, ale i dużo słabych punktów. W nauce brak kompleksowości w oparciu o plan rozwoju naszego kraju. Np. ustosunkowanie się PAN przez naszych naukowców chemicznych do planu opracowanego na 7 lat przez Ministerstwo Chemii dało poważne wyniki do usprawnienia planu chemiczno-przemysłowego w całym kraju.

Nauki społeczne łączą się z ideologią marksizmu-leninizmu, a więc w życiu naszego kraju winny odgrywać poważną rolę. Jednak słabo przedstawiają się i w małym zakresie publikacje nauk społecznych, słabo jest z meteorologią, dlatego odcinek wydawniczy nie w pełni uwypukla kwestie wychowania w sprawach filozoficznych i ekonomicznych. Dyskusje naukowe nie mogą być nieoparte o stosunki polityki partyjnej, gdyż wtedy będą one hamulcem wstecz. Nauka badawcza musi rozwijać się w szerokim oparciu o rzeczywistość, we współpracy wielu stosunków i środków w oparciu o plany, gdyż

jeden naukowiec stanie przed dużymi trudnościami, powodując zmniejszenie tempa rozwoju nauki. Nie znaczy to, że nie mamy dobrych wyników, jednak plany muszą być sensowne i do nich duży wkład winni dać wybitni marksiści.

Mamy np. inicjatywę O[ddziałowej] O[rganizacji] P[artyjnej] przy Instytucie Prawa w oddziaływaniu na planowanie nauki.

Za mało mamy dyskusji naukowej z punktu widzenia publikacji, gdzie najczęściej podnosi się dyskusję do danego problemu, ale ona nie przynosi istotnego zakończenia przedmiotu.

Stan opracowania historii Polski nie osiągnął odpowiedniego poziomu, nie tylko z tego wynika planowanie w nauce; planować i realizować potrzeba też przez kształcenie kadr naukowych.

Zagadnienie wyjazdów za granicę nie może być traktowane szablonowo, z tzw. zmonopolizowaniem, winniśmy czuwać nad prawidłowym ustanawianiem wyjazdów, ich kierunku, wyróżniających się młodych naukowców, w tym członków PZPR.

Ad pkt 2 – Dyskusja

Tow. Kąkol[3], ustosunkowując się do wystąpienia tow. Jabłońskiego, w którym między innymi podkreślił innowację, jaka następuje w pracy partyjnej w Inst[ytucie] Nauk Prawnych, stwierdza, że nie jest jeszcze tak dobrze w naszej placówce, aby zasługiwała na wyróżnienie.

Charakter tez opracowywanych przez Kom[itet] Zakł[adowy] jest zbyt ogólnikowy, a brak jest konkretniejszych sformułowań w sprawach organizacyjnych oraz stosunku do Zw[iązków] Zawod[owych], przez co nie dostrzega się tak ważnej transmisji dla POP i samej kwestii stosunku do ZZ. Z tez K[omitetu] Z[akładowego] wynika, że działalność naszych OOP miałaby być rolą strażaka.

Słusznie, że zajmujemy się sprawą naszej młodej kadry naukowej partyjnej, faktycznie nie doceniając jej, możemy przegrać młodą kadrę. Komisja Nauk ZOZ przygotowuje materiał do oceny młodej kadry naukowej i możliwości podwyżki.

Odnośnie [do] szkolenia zawodowego kierownictwo Inst[ytutu] Nauk Prawnych uważa, że charakter pracy instytutu w większości spełnia rolę obsługową, więc nie powinno się szkolić młodej kadry pracowników, poza tym w działalności Instytutu występują trudności w układaniu się współpracy z młodymi pracownikami, jak i trudności choćby finansowe. W rzeczywistości zadania przed instytutem duże, np. ocena sytuacji w życiu.

Tow. Michajłow. Wyciągając [b]wyniki z III Zjazdu – partia nasza nie rezygnuje ze swej kierowniczej roli w życiu naszego kraju, wobec tego, jaka ma być działalność naszej POP przy wielkich problemach nauki, jakie obejmuje PAN i poza PAN, jak w wyższych uczelniach i innych organ[ach] i placówkach naukowych[b] – nie chodzi o ingerencje partii, ale o działalność rozsądną w oparciu o rzeczywistość stanu i poziomu PAN.

W całokształcie naszej nauki winniśmy prowadzić politykę wybierania dziedzin szczególnie dotyczących interesów naszego narodu w oparciu o sporządzony plan. Samo

[3] Prawdopodobnie Kazimierz Kąkol (ur. 1920) – prawnik, publicysta, polityk komunistyczny, redaktor naczelny „Prawa i Życia" (1957–1974), minister kierownik Urzędu ds. Wyznań (1974–1980), dyrektor GKBZHwP (1985–1989). Zastępca członka KC PZPR (1971–1980).

planowanie nie da właściwych rezultatów, plany muszą być realizowane i przekazywane w sposób gwarantujący ich rzeczywistość, zabezpieczenie realizacji.

Wiele mamy dyskusji, w których występuje treść nauki i metodologia, w większości jednak dyskusje są łatwotwórcze[c], dlatego musimy w swych dążeniach poprzez naszą org[anizację] partyjną [b]wpajając do dyskusji metodę marksistowską[b]. Kierownicza rola partii to też działalność w wychowaniu młodej partyjnej kadry naukowej. Przed zjazdem – zobowiązania zjazdowe w wielu w wypadkach cechował problem postępu technicznego w produkcji – co zobowiązuje teraz nas do ulepszania naszych badań technicznych, oraz kwestia zabezpieczenia wszystkich wyników badań naukowych PAN, właściwego przeniesienia w teren.

Tow. [Jan] **Jończyk**[4] – w referacie za mało poświęcono miejsca dla nauk humanistycznych. Tezy należałoby rozwinąć w oparciu o przemówienia na zjeździe i o wskazanie konkretnych błędów w pracy naszej POP. W naukach humanistycznych mamy dotychczas tylko obranie z punktu widzenia marksistowskiego wpływów burżuazyjnych, nie stać jest nas na ofensywę.

Konsolidacja, jaka cechowała zjazd, dyskusja i uchwały odpowiednio przeniesione do OOP w poszcz[ególnych] płaszczyznach. W sprawie doszkalania, szczególnie młodej kadry naukowej, Sekretariat PAN nie ma jeszcze programu, a niektóre decyzje w ww. sprawach są ze sobą sprzeczne. Kto ma szkolić i kogo, w jakich formach, nie są dostatecznie wyjaśnione.

Pogłoski o likwidacji inst[ytutów] humanistycznych stworzyły złe nastroje i wpłynęły na hamowanie pracy, szczególnie w dalszych ich planach. W instytutach wyrosło wielu młodych naukowców, a więc kogo zwalniać, gdy pracownicy młodzi (aspiranci) mają jedno miejsce pracy, a starsi (profesura) mają 2–3 miejsc[a] pracy.

Partia rozwija cenną inicjatywę w naszym kraju przez decentralizację w wielu dziedzinach gospod[arczo-]polit[ycznych], zaś w PAN odczuwamy w dalszym ciągu centralizację.

Młodzi naukowcy pragną wyjazdów na praktyki do Zw[iązku] Radz[ieckiego], natomiast jak są miejsca na wyjazdy, to tylko do państw zach[odnich].

W naszej placówce skrępowanie etatów i finansów jest za ostre.

Tow. Rozwadowski[5]. Wzrasta rola naszego ośrodka, rozporządzamy coraz większą dyspozycją nowościami niemal z całego świata. [b]Opinia ośrodka ma coraz większy rozgłos[b], a różne placówki poza PAN pobierają od nas książki. Obecnie przelotowość wzrosła jednak, gdy osiągnęło maksimum, zarazem wzrosła groźba cofnięcia [d]tego wzrostu[d]. Proponuję rozszerzenie zakresu obsługi ośrodka.

W wypadku dopuszczenia przez ośrodek wykupienia przez kler francuskiej książki naukowej trzeba wyciągnąć wniosek zapewniający niedopuszczenie do takich zjawisk między innymi przez planową sprzedaż.

---

[c] *Tak w tekście*.

[d–d] *Fragment wpisany odręcznie*.

[4] Być może Jan Jończyk (ur. 1930) – prawnik, prof. nadzwyczajny od 1971 r., prof. zwyczajny od 1980 r., pracownik naukowy Instytutu Państwa i Prawa PAN (1957–1960), UWr (1961–1990), prodziekan Wydziału Prawa (1966–1969), prorektor UWr (1972–1974). Członek PZPR (1956–1989).

[5] Być może Władysław Rozwadowski (ur. 1933) – historyk prawa, prof. nadzwyczajny od 1981 r., prof. zwyczajny od 1993 r., pracownik naukowy UAM (1956–2003), UG (1972–2011), USz od 1985 r.

Tow. [Aleksander] **Bramson**. Zagraniczne publikacje, szczególnie z NRF, są typową literaturą ideologii imperialistycznej, często wymierzanej w nasz ustrój, zaś z naszej strony brak jest stworzenia ofensywy marksistowskiej, która rozbija teorie Zachodu. Praca nasza w POP dotychczas nie ma ustalonego stosunku do osób pracujących w PAN o poglądach obcej ideologii; jest tak, że wszyscy chodzą wokół ich i często wysłuchują ich rad. Tezy ograniczają się tylko do placówek PAN, a nie uwzględniają wyjścia na cały kraj. Pojęcie demokracji w pojęciu naukowców kapitalistycznych dowodzi, że w ustroju opartym na marksizmie nie może być demokracji, w tezach zaś nic nie mówi się o osiągnięciach socjalizmu w poszczególnych państwach obozu socj[alistycznego] dla przeciwstawienia się teoriom zachodnim; poza tym OOP powinny nie dopuszczać w rozwoju nauki kierunków zachodnich.

Tow. [Marian] **Dobrowolski**[6]. Uwagi i wnioski do tez podkreślane w dyskusji przez tow[arzyszy] są słuszne, jednak dało się zauważyć pewne nieporozumienie, gdyż tezy, jak [i] materiał pomocniczy do dzisiejszego zebrania przedstawia[ją] ramy dokumentu, który po omówieniu i uzupełnieniu przez OOP może się stać wytyczną dla pracy POP i OOP w placówkach naukowych PAN. Dalej podkreśla dwuistotną[c] formę działania – tow. Kąkol szuka w pracy związkowej oparcia się o POP, co jest bardzo ważne, z drugiej strony zaś nie ma natychmiastowej informacji np. o głosach dotyczących likwidacji inst[ytutów] human[istycznych], które wytworzyły złą atmosferę wśród pracowników. Zarządzenie o zmniejszeniu etatów nie zostało w odpowiedni sposób przyjęte przez członków partii i dlatego w niektórych wypadkach nie było wpływu kierowniczego OOP i grup partyjnych na realizację tego zarządzenia. Za mało jest sygnałów przekazujących trudności w odpowiednim czasie do Kom[itetu] Zakł[adowego], np. występujące w niektórych placówkach tarcia personalne wśród pracowników naukowych powinny likwidowane być w zarodku, a nie dopuszczane do sytuacji, która stwarza poważne antagonizmy hamujące pracę naukową.

Tow. [Czesław] **Maśliński**. Podaje do dyskusji zagadnienie zabezpieczenia kierowniczej roli partii, mówi o trudnościach współpracy prac[owników] naukowych z kierownictwem placówek. O uchwale dla PAN zatwierdzonej przez Sejm mówi się b[ardzo] długo, lecz nie słychać, czym się to ma zakończyć.

Gdy w kierownictwach wydziałów i placówek nie ma wpływu org[anizacja] part[yjna], to kierownictwa te trzeba zmienić. POP winna mieć uprawnienia wpływów na kierownictwo PAN. Każdy członek partii ma obowiązek oddziaływania w swoim miejscu pracy. Kierownictwo PAN ma duże chęci w usprawnieniu i koordynacji nauki w placówkach, jednak trudnościami w tym są luki, które istnieją w wydziałach; przy tym tworzenie jednostronnych placówek nie daje w pełni wykonania zamierzonych celów. Proponuje:

a) usprawnić pracę Kom[itetu] Zakł[adowego] przez przenoszenie do OOP uchwał i zadań partyjnych,

b) zabezpieczenie przez Kom[itet] Zakł[adowy] linii partii,

c) pomoc w uruchamianiu nowych form pracy partyjnej w placówkach.

[6] Brak bliższych danych o tej osobie.

Tow. [Jerzy] **Sawicki**[7]. Ustosunkowuje się do wyp[owiedzi] tow. Rozwadowskiego odnośnie [do] wypadku sprzedaży księżom wydawnictwa zagranicznego dla przyspieszenia obrotów finansowych, z czego wynikło, że suma miała być dla postępu, a stała się sumą dla zacofania. Prawo w obecnym okresie nie może planować na dłuższy okres na długą falę, a szczególnie ma pomagać w rozwiązaniu zagadnień życia bieżącego w naszym kraju, więc wniosek z tego, że trzeba się opierać na błędach obcych. Pewne osiągnięcia to przekazanie badań nauki prawnej do realizacji, to prawo religii, chuligańst[wo?][c]. Wśród prawników bezpartyjnych mamy takich też, którzy mają i mogą opracowywać reformy, które dadzą ramy [b]nadające się do zastosowania ich do życia w naszym kraju[b].

Wyjazdy zagraniczne np. do NRF wynoszą duże sumy w naukach humanistycznych, należy wysyłać tam odpowiednich prac[owników] naukowych. Dotychczas nie mamy planu i nie wiemy, jak mamy uczyć ich; moim zdaniem na początek można by było przedyskutować sprawy wychowania i nauczania.

Tow. Najdus[8]. Czyżby PAN zrezygnowała z rozwoju nauczania swych szczególnie młodych prac[owników] naukowych, choć mamy przecież[e] u siebie tow. [Adama] Schaffa i [Bronisława] Minca, w Instytucie Historii też mamy młodych pracowników, a jednak nie interesujemy się nimi; właśnie tą sprawą trzeba szczególnie i właściwie zająć się.

W praktyce młodym naukowcom sami dajemy wiele posad, co w pewnej mierze wpływa na przedłużenie się w nieokreślony czas ich awansów naukowych, a wyjazdy zagraniczne dla ww. są przez Kom[isję] Zagr[aniczną] PAN dziwnie hamowane, przydzielenie wyjazdów na 1 miesiąc nie daje rezultatów.

W dyskusji o ograniczeniu monografii nie uwidoczniła się sprawa faktu, że książki marksistowskie nie pokazują się na rynku, jakie więc jest ich rozprowadzanie i odczuwa się to od kilku lat, zaś obecnie można kupić książki wydane przed ostat[nią] wojną. Ceny książek często są za duże, szczególnie książki z zagranicy, przy tym mało jest książek z zagranicy o kierunku humanistycznym.

Tow. Michajłow – omówił dotychczasowe uwagi o tezach opr[acowanych] przez K[omitet] Z[akładowy] [i] poprosił o przedyskutowanie tez przez OOP.

Tow. Jabłoński – ustosunkowując się do dyskusji, wyjaśnia sprawę[e] odnośnie [do] likwidacji placówek humanistycznych; stwierdza, że nie ma i nie było planu i zamiaru rozwiązania inst[ytutów] Wydz[iału] I. Argumentem jest fakt, że w przyszłości powstanie nowy Inst[ytut] Teorii Sztuki. Reorganizacja nie ustaje, będzie obejmować nieżywotne placówki, natomiast instytutów nie dotyczy. Młodzi naukowcy nie tracą, a mogą zyskać w reorganizacji. Komisja PAN zajmująca się reorganizacją w pierwszym okresie popełniała w pewnych sprawach błędy.

---

[e] *Słowo wpisane odręcznie*.

[7] Jerzy Sawicki (1910–1967) – prawnik, karnista, prof. nadzwyczajny od 1948 r., adwokat we Lwowie (1936–1941), pracownik naukowy UŁ (1948–1950), UW (1952–1967). Prokurator Sądu Najwyższego (1944–1953), członek delegacji KRN na procesy norymberskie (1945–1946).

[8] Walentyna Najdus-Smolar (1909–2004) – historyk, dziennikarz, prof. nadzwyczajny od 1964 r., pracownik naukowy IH PAN od 1959 r. Członek KPP (1933–1938), PPR/PZPR (1947–1981), pracownik INS przy KC PZPR (1954–1957)

Wzrost uposażenia należy rozpatrywać z kwestią dwóch etatów, rezultatami pracy nie na jednym etacie, między innymi jest brak samodzielności w etatach, brak samodzielności instytutów; słabościami w pracach naukowych, co [b]według zarządzenia państw[owego] dotyczącego zakresu pracy przypadającej na dany etat[b]. U nas jest to trudny problem i dotychczas nie jest uregulowany. Jednak są i takie wypadki, że ludzie siedzą na etacie i nic nie robią. Wyjazdy zagraniczne są o tyle utrudnione z punktu widzenia właściwego ich wykorzystania, iż fundusz na wyjazdy w pewnej części jest nie z puli PAN; gdyby PAN miała cały fundusz, wyjazdy byłyby lepsze i rzeczowe, zaś przekazanie przez wydz[iały] funduszu wyjazdowego do dyspozycji placówek spowodowało pogorszenie stanu wyjazdów.

Odnośnie [do] doszkalania zaw[odowego] przebiegającego obecnie w PAN, za mało objęto młodych pracowników, szczególnie pomocniczych.

Wniesiono wiele zobowiązań zjazdowych w różnych kierunkach naukowych, które należałoby rozwijać intensywnie nadal.

Uchwała rządowa dla PAN jest ostatecznie konsultowana, jednak z wielu względów ogólnopaństwowych nie mogła być wysuwana wcześniej.

Wielką wagę musimy przywiązywać do naszych wystąpień w tygodnikach i miesięcznikach, gdzie nasz głos reprezentowałby politykę naszego kraju. W wydawnictwach naukowych także słaba jest strona polityczna, a więc niektóre prace naszych naukowców też będą wydane, jednak publikacje bieżące w tyg[odniowych] i miesięcznych wydawnictwach – to zadanie na co dzień.

Uwzględniając uwagi z dyskusji odnośnie [do] słabości niektórych Wydziałów PAN, proponuje uruchomienie zespołów partyjnych przy wydziałach.

Ad. pkt. 3 – W sprawach wolnych wniosków – nie zabrano głosu.

Na zakończenie odśpiewano Międzynarodówkę.

Protokołował[f]
(Eug[eniusz] Brykman[9])

Źródło: APW, KZ PZPR PAN, 10, k. 7–15, mps.

[f] *Poniżej odręczny podpis*.
[9] Brak bliższych danych o tej osobie.

Nr 31

1959 październik 20, Warszawa – Notatka KZ PZPR PAN z zebrania, poświęconego problematyce III Plenum KC PZPR w połączonych organizacjach oddziałowych Instytutu Fizyki, Instytutu Matematyki, Zakładu Aparatów Matematycznych PAN i Instytutu Podstawowych Problemów Techniki PAN

PZPR
Komitet Zakładowy przy PAN

Notatka
z zebrania poświęconego problematyce III Plenum[1] w połączonych organizacjach oddziałowych Instytutu Fizyki, Instytutu Matematyki, Zakładu Aparatów Matematycznych PAN i Instytutu Podstawowych Problemów Techniki w dniu 20 października br.

Obecnych: 40 towarzyszy. Referował – II sekretarz Komitetu Zakładowego tow. Marian Dobrowolski. W dyskusji wzięło udział 9 towarzyszy.

Tow. Dobrowolski stwierdził, że w związku z zapoznaniem się już zebranych zarówno z referatem tow. Gomułki, jak i uchwałą plenum, nie zachodzi potrzeba szerokiego omawiania samego przebiegu III Plenum i dlatego chciałby skoncentrować uwagę towarzyszy na podstawowych przyczynach, które doprowadziły do zaistniałej sytuacji, a następnie zadaniach wynikających dla całej organizacji, organizacji oddziałowych i poszczególnych towarzyszy z uchwał plenum. Po wskazaniu na podstawowe przyczyny zaistniałych trudności stwierdził, że i na terenie Polskiej Akademii Nauk, chociaż w nieco innej formie aniżeli w innych działach gospodarki narodowej, występują zjawiska niefrasobliwości w wydatkowaniu łożonych przez państwo ludowe sum na naukę. Brak gospodarności, jak np. wykorzystanie aparatury naukowej, sprowadzanej często z zagranicy za dewizy, niedociągnięcia w operowaniu funduszem prac zleconych, gdzie powołane zarządzeniem sekretarza naukowego komisje zatwierdzające każdą pracę zleconą działają często bardzo formalnie. Zdarzają się wypadki „długiego ołówka", kiedy ta sama praca, nieznacznie tylko zmieniona, jest dwukrotnie opłacana.

Rząd widział się zmuszony do podjęcia szeregu kroków zmniejszających o określony procent fundusz prac zleconych, na podróże służbowe itp. Musimy te zarządzenia zrealizować na terenie PAN, tak aby przyniosły one możliwie najmniejsze szkody merytorycznej działalności Akademii. Wykonanie tych zarządzeń, wzmożenie dyscypliny pracy i oszczędności jest jednym z podstawowych elementów pokonania obecnych trudności. Każda Oddziałowa Organizacja Partyjna powinna dokonać przeglądu gospodarki

[1] III Plenum KC PZPR odbyło się 17 X 1959 r. Tematem obrad były: „aktualne trudności na rynku mięsnym i środki niezbędne dla przezwyciężenia tych trudności – między innymi zmiana cen produktów mięsnych i tłuszczów zwierzęcych", por. „Trybuna Ludu", 18 X 1959, s. 1; *Uchwała III. Plenum KC PZPR. O zadaniach wynikających z sytuacji gospodarczej kraju*, „Trybuna Ludu", 20 X 1959, s. 3.

na swoim własnym terenie, wyciągać surowe konsekwencje w stosunku do winnych zaniedbań. Każdy z członków partii powinien być agitatorem i reprezentować linię partii w sytuacji obecnej, kiedy partia i rząd zdecydować się musiały na posunięcia niepopularne i zmniejszające stopę życiową ludności.

W dyskusji tow. [Marek] Sokołowski[2] – I sekretarz IPPT, stwierdził, że jego zdaniem robimy zbyt wiele „szumu" wokół sprawy, która została przez społeczeństwo przyjęta jako bezwzględna konieczność. Wyraził wątpliwość, czy taka forma zebrań już po zapoznaniu się z treścią obrad plenum jest celowa. Główne zadanie to szukanie dróg wyjścia z obecnej sytuacji i program uchwalony na plenum wydaje się logiczny. Nie jest natomiast zrozumiałe, jak mogło dojść do przekroczenia funduszu płac w gospodarce, która jest gospodarką planową i gdzie istnieją względnie istnieć powinny wszelkie przesłanki, aby do tego nie dopuścić. Są za to odpowiedzialni konkretni ludzie. Nie jest również zrozumiałe, jak we współczesnym państwie dopiero spis rolny wykazuje ubytek trzody chlewnej. Jako zjawisko musiało to być dostrzeżone znacznie wcześniej, a tym samym i cały szereg kroków zaradczych można było podjąć wcześniej aniżeli obecnie.

Tow. prof. [Julian] Bonder i tow. prof. [Paweł] Szulkin wskazywali, że ekonomia, jak i każda nauka, nie jest wolna od pomyłek. Zagadnienie leży jednak w tym, kiedy się uchwyci skutki niesłusznych pociągnięć. Zbyt późna reakcja jest objawem naszego zacofania, którego nie można spychać jedynie na rząd. To zacofanie obserwujemy w wielu dziedzinach, ale przede wszystkim w rolnictwie. Środkiem, który może je przezwyciężyć, jest nauka. I dlatego oszczędności na nauce nie są słuszne. I chociaż nic się oczywiście nie stanie, jeżeli zmniejszymy program badań naukowych jutro czy za kilka miesięcy, to jednak dalekosiężne skutki takich decyzji mogą być bardzo szkodliwe. Nie oznacza to, że w nauce, tak jak i w całej gospodarce narodowej, nie ma wydatków niesłusznych, i że ze zjawiskami tymi nie trzeba walczyć. Poważną rolę odgrywają sprawy moralne i rak przestępczości, który toczy nasze życie gospodarcze. Wymaga to zdecydowanej reakcji naszego społeczeństwa.

Tow. prof. [Leonard] Sosnowski[3] zwrócił uwagę, że niektóre decyzje, jak np. w stosunku do Instytutu Fizyki, któremu z uwagi na jego wagę dla dalszego rozwoju nauki oraz sukcesy w dziedzinie postępu technicznego, duże osiągnięcia sprzedane na wystawie moskiewskiej, przyznano zaledwie na parę tygodni przed III Plenum nowe etaty, dodatki i fundusze na prace badawcze, a obecnie mechanicznie je zablokowano. Świadczy to o jakimś bałaganie w gospodarce narodowej, bo przecież sytuacja kilka tygodni temu była taka sama, a decyzja następowała na szczeblu wicepremiera.

Tow. [Stanisław] Zaremba[4] podniósł sprawę odpowiedzialności, która kończy się właściwie na szczeblu dyrektora, a nie sięga do ludzi winnych nie za te czy inne mniejsze lub większe wykroczenia, lecz za mechanizm, który je umożliwia i niereagowanie w porę lub brak rozeznania.

---

[2] Marek Sokołowski (ur. 1927) – mechanik ciał stałych, prof. nadzwyczajny od 1962 r., prof. zwyczajny od 1971 r., pracownik naukowy PG (1947–1948), IPPT PAN (1953–1997), zastępca dyrektora ds. naukowych IPPT PAN (1963–1969). Członek PZPR (1948–1990).

[3] Leonard Sosnowski (1911–1986) – fizyk, prof. od 1948 r., pracownik naukowy UW (1932–1939, 1947–1986), dziekan Wydziału Fizyki UW (1966–1972), dyrektor Instytutu Fizyki PAN (1953–1966). Członek korespondent PAN od 1960 r., członek rzeczywisty PAN od 1969 r., wiceprezes PAN (1981–1983).

[4] Brak bliższych danych o tej osobie.

Głosy innych towarzyszy obracały się głównie wokół zagadnienia gwarancji, że nie powtórzą się niedociągnięcia natury subiektywnej, które spowodowały obecną sytuację, spraw polityki rolnej, a zwłaszcza surowszego egzekwowania należności od wsi oraz słabości naszego przemysłu maszyn rolniczych, co utrudnia postęp w dziedzinie uprawy roli. Plan działania w tej dziedzinie może być jedynie długofalowy.

Podsumowując dyskusję, tow. Dobrowolski wskazał na konieczność należytego dostosowania zarządzeń państwowych do specyfiki pracy Akademii, widzenia tych zagadnień pod kątem widzenia całej Akademii, a nie jedynie poszczególnych placówek. Być może, że w Instytucie Fizyki nie trzeba nic ujmować, a może nawet dodać, a w innych zabrać więcej niż 15%. Rząd nie może wchodzić w specyfikę poszczególnych drobnych zakładów pracy czy placówek naukowych; musiał działać szybko i skutecznie. Jest rzeczą późniejszą dopasowanie potrzebnych zarządzeń do potrzeb życia. Należałoby jednak ostrzec przed generalnym zajmowaniem stanowiska, że ograniczenia mają być wszędzie, a ominąć naukę. Podobne argumenty mogłyby wysunąć i inne dziedziny naszego życia, a wówczas nie zrealizowalibyśmy uchwał plenum, a podjęte decyzje za kilka miesięcy musiałyby być jeszcze dotkliwsze. Rzeczą istotną jest badanie przyczyn obecnej sytuacji. Ale, choć jest to ważne, o wiele ważniejszy jest program działania, zmierzający do pokonania obecnych trudności. I na nim powinny skupić główną uwagę organizacje partyjne.

Źródło: APW, KZ PZPR PAN, 10, k. 35–37, mps.

Nr 32

1959 listopad 28, Warszawa – Pismo Zofii Zemankowej, zastępcy kierownika Wydziału Nauki KC PZPR, do Edwarda Ochaba, sekretarza KC PZPR, w sprawie uzupełnienia etatowego Komisji Nauki

Warszawa, dnia 28 XI 1959 r.

Do
Sekretarza KC PZPR
Towarzystwo Edwarda Ochaba
w gmachu

W związku z koniecznością uzupełnienia etatowego zespołu Komisji Nauki po odejściu tow. Jarosława Ładosza[1] stawiam wniosek o zatwierdzenie na stanowisko st[arszego] instruktora w naszej komisji tow. doc. Zygmunta Rybickiego[2].

Tow. Zygmunt Rybicki reprezentuje zarówno wysoką jak na swój wiek erudycję w swej specjalności, co jest istotnym walorem dla pracy w środowisku wyższych uczelni, jak też odpowiedni poziom ideologiczny i sporo politycznego doświadczenia.

Sprawdzianem jego politycznej dojrzałości był okres od 1956 do 1958 r., w którym tow. Rybicki był sekretarzem Komitetu Uczelnianego PZPR Uniwersytetu Warszawskiego. Wykazał on wówczas wiele pryncypialności politycznej i ideowego wyrobienia w kierowaniu pracą partyjną. Zdobył sobie też w owym okresie poważny autorytet i uznanie zarówno w środowisku partyjnym, jak również w bliskim nam środowisku bezpartyjnych profesorów i młodzieży.

Kandydaturę tow. Rybickiego wysuwam po wszechstronnym przekonsultowaniu jej w gronie towarzyszy znających dobrze towarzysza Rybickiego z bezpośredniej pracy.

W załączeniu przesyłam akta personalne i życiorys tow. Rybickiego[a].

(Z[ofia] Zemankowa)[b]

Źródło: AAN, PZPR, 237/XVI–236, k. 23, mps.

[a] *Poniżej odręczny dopisek* załącznika brak.

[b] *Powyżej odręczny podpis*.

[1] Jarosław Ładosz (1924–1997) – logik, prof. nadzwyczajny od 1971 r., prof. zwyczajny od 1977 r., pracownik naukowy UWr, UŚ, ANP. Członek PPR/PZPR (1942–1990), prezes Stowarzyszenia Marksistów Polskich (1990–1997).

[2] Zygmunt Rybicki (1925–1989) – prawnik, prof. nadzwyczajny od 1964 r., prof. zwyczajny od 1969 r. Asystent w ANP (1948–1950), pracownik naukowy UW (1950–1980), wicedyrektor Instytutu Nauk Prawnych PAN (1962––1963), prorektor UW (1965–1969), rektor (1969–1980). Dyrektor departamentu w MSzW (1963–1965), podsekretarz i sekretarz stanu w URM (1980–1989). Członek PPS od 1947 r., następnie w PZPR.

Nr 33

1960 styczeń 7, Warszawa – Protokół posiedzenia Komitetu Zakładowego z zespołem partyjnym kierownictwa PAN

Protokół
posiedzenia Komitetu Zakładowego wspólnie z zespołem partyjnym kierownictwa PAN w dniu 7 stycznia 1960 r.

Obecni:

członkowie Komitetu Zakładowego – tow. tow. [Henryk] Wolpe, [Marian] Dobrowolski, [Jan] Baszkiewicz[1], Kuchcińska[2], [Bogusław] Leśnodorski, [Jan] Tomczak, [Ignacy] Malecki, [Michał] Śmiałowski, [Stanisław] Zaremba.

Nieobecny tow. [Kazimierz] Petrusewicz – usprawiedliwiony.

Z Zespołu Partyjnego – [Henryk] Jabłoński, [Stanisław] Leszczyński, [Bolesław] Gastman[3], [Paweł] Szulkin, [Adam] Schaff, [Jan] Wasilkowski, [Stefan] Żółkiewski, [Zofia] Zemanek.

Porządek dzienny:

1. Informacja o projekcie ustawy o Polskiej Akademii Nauk – tow. Jabłoński.
2. Sprawy szkolenia partyjnego.
3. Sytuacja w Wydziale Nauk Medycznych.
4. Informacje.

ad 1. **Tow. Jabłoński** obszernie zreferował projekt ustawy, zwracając szczególną uwagę na polityczne aspekty poszczególnych przepisów oraz te punkty, które pozostały jeszcze sporne i pozostają do uzgodnienia z przedstawicielami resortów, które zgłaszały zastrzeżenia na Radzie Ministrów i z tow. [Józefem] Cyrankiewiczem. Pozostaje również jeszcze do przepracowania prawna forma dokumentu w Urzędzie Rady Ministrów.W dyskusji zabrali głos tow. tow. Wasilkowski, Schaff, Leszczyński, Żółkiewski, Wolpe, Szulkin, Dobrowolski, Malecki, Baszkiewicz, Leśnodorski i Zaremba.

W dyskusji zwrócono uwagę szczególnie na część ustawy omawiającą sytuację prawną pracowników nauki, przy czym większość towarzyszy wypowiadała się za usunięciem tych przepisów z ustawy i odesłaniem do odpowiednich przepisów ustawy o szkolnictwie wyższym, aż do chwili jednolitej ustawy o pracownikach nauki.

Tow. Baszkiewicz podkreślił, że wzmocnienie roli kierownictwa partyjnego Akademii znajdzie poparcie wszystkich młodych pracowników nauki, i to nie tylko partyjnych. Obecny stan, kiedy kierownicy placówek i poszczególni profesorowie są właściwie udzielnymi władcami w swych placówkach, wywoływał duże rozgoryczenie.

---

[1] Jan Baszkiewicz (1930–2011) – historyk prawa i dziejów nowożytnych, politolog, prof. nadzwyczajny od 1965 r., prof. zwyczajny od 1972 r., pracownik naukowy UW (1951–1959, 1973–2000), PAN (1954–1964), UWr (1959–1968), UŚ (1968–1973). Członek korespondent PAN od 1986 r., członek rzeczywisty PAN od 1994 r. Członek PZPR (1951–1990), członek Rady Konsultacyjnej przy Przewodniczącym RP (1986–1989).

[2] Brak bliższych danych o tej osobie.

[3] Bolesław Gastman – pracownik administracji PAN, dyrektor generalny PAN w połowie lat sześćdziesiątych.

Wiele miejsca w dyskusji zajęła sprawa taktyki na najbliższym prezydium. Ustalono, że zostanie podjęty wysiłek, aby zaprosić na nie tow. Cyrankiewicza. Polityka w sprawie emerytowania niektórych profesorów, którzy przekroczyli granicę wieku, a jednocześnie odgrywają negatywny wpływ ideologiczny, powinna być zgrana z odpowiednimi pociągnięciami w Ministerstwie Szkolnictwa Wyższego. Szczegółowe uwagi do ustawy Komitet zobowiązał się w ciągu dwóch dni przekazać tow. Jabłońskiemu.

Ustalono, że w najbliższym czasie zostanie zwołany aktyw partyjny, na którym tow. Jabłoński wyjaśni główne założenia i przepisy ustawy celem sprecyzowania zadań dla organizacji partyjnych po przyjęciu nowej ustawy.

Tow. Szulkin zwrócił uwagę na stan zamętu, jaki panuje jeszcze w wydziałach odnośnie [do] koncepcji planowania i podejścia metodologicznego i organizacyjnego.

ad 2. Tow. Zaremba poinformował krótko o pracach przygotowawczych do podjęcia szkolenia partyjnego, przy czym postanowiono, że plan szkolenia zostanie omówiony na posiedzeniu w dniu 14 stycznia.

ad 3. i 4. Punkty te postanowiono przenieść na posiedzenie w dniu 14 stycznia br.

Protokołował[a]
E[ugeniusz] Brykman

Źródło: APW, KZ PZPR PAN, 4, k. 39–41, mps.

[a] *Poniżej odręczny podpis*.

Nr 34

1960 styczeń 26, Warszawa – Andrzej Werblan, Charakterystyka Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR

Warszawa, 26 I 1960 r.

Wydział Nauki i Oświaty

I. Zakres działania

– w dziedzinie oświaty

1) Szkolnictwo podległe Ministerstwu Oświaty.

2) Szkolnictwo podległe innym resortom i organizacjom.

W obecnej chwili obok Ministerstwa Oświaty prowadzi szkoły 15 resortów: Przemysł Ciężki, Górnictwo, Komunikacja, Chemia, Przemysł Spożywczy, Żegluga, Budownictwo, Przemysł Lekki, Handel Wewnętrzny, Rolnictwo, Leśnictwo, Praca i Opieka Społeczna, Sprawiedliwość, Kultura, Zdrowie oraz takie organizacje, jak CRS[1], CZSP[2], PSS „Społem”[3]. Ponadto szereg innych organizacji prowadzi różne krótkoterminowe formy oświaty;

3) Instytucje podległe Ministerstwu Oświaty:

Centralny Ośrodek Doskonalenia Kadr, Instytut Pedagogiki.

4) Wydawnictwa szkolne i dziecięce:

Państwowe Zakłady Wydawnictw Szkolnych, Państwowe Wydawnictwa Szkolnictwa Zawodowego, „Nasza Księgarnia” (choć nie podlega Ministerstwu Oświaty), Zjednoczenie Przemysłu Pomocy Szkolnych.

5) Organizacje społeczne i zawodowe:

CRZZ (w zakresie oświaty dorosłych) – szkoły przyzakładowe i szkolenie wewnątrzzakładowe, ZNP[4], TSS[5], TPD[6], TKWP[7].

6) Organizacje młodzieżowe:

---

[1] Centrale Ruchu Spółdzielni (CRS) – centralne struktury spółdzielcze, utworzone na mocy ustawy Sejmu Ustawodawczego z 21 V 1948 r.

[2] Centralny Związek Spółdzielni Pracy (CZSP) – jedna z central ruchu spółdzielczego istniejąca w okresie PRL.

[3] Powszechna Spółdzielnia Spółdzielców (PSS „Społem”) – spółdzielcza sieć handlowa działająca na ziemiach polskich od 1907 r.

[4] Związek Nauczycielstwa Polskiego (ZNP) – związkowa organizacja skupiająca nauczycieli i pracowników oświaty funkcjonująca od 1930 r., odnowiona w 1945 r. Zdelegalizowana w latach 1982–1983.

[5] Towarzystwo Szkoły Świeckiej (TSS) – edukacyjna organizacja społeczna założona w 1957 r. w Warszawie. W 1969 r. wraz ze Stowarzyszeniem Ateistów i Wolnomyślicieli utworzyło Towarzystwo Krzewienia Kultury Świeckiej.

[6] Towarzystwo Przyjaciół Dzieci (TPD) – organizacja społeczna założona w 1919 r., odnowiona w 1949 r.

[7] Towarzystwo Krzewienia Wiedzy Praktycznej (TKWP) – organizacja społeczna i edukacyjna funkcjonująca w okresie Polski Ludowej.

ZHP[8] (w całości – dotychczas zajmowała się harcerstwem również Komisja Młodzieżowa), a w zakresie działalności ZMS[9] i ZMW[10] na terenie szkół ścisła współpraca z Komisją Młodzieżową.

7) Czasopisma przedmiotowe (specjalistyczne):

wszystkie czasopisma pedagogiczne i czasopisma dziecięce.

8) Film oświatowy: program oświatowy Polskiego Radia (ścisła współpraca z Wydziałem Kultury).

9) Nauki pedagogiczne i kształcenie nauczycieli szkół średnich.

Przy wydziale działa Komisja Oświaty w charakterze doradczo-opiniodawczym.

– w dziedzinie nauki:

1) Wyższe uczelnie skupione w Ministerstwie Szkolnictwa Wyższego, akademie medyczne podległe Ministerstwu Zdrowia.

2) Polska Akademia Nauk i wszystkie instytuty oraz placówki naukowe Polskiej Akademii Nauk (do kompetencji Wydziału nie wchodzą instytuty resortowe, które winny podlegać kontroli Wydziałów Ekonomicznego i Rolnego).

3) Towarzystwa naukowe.

4) Praca z wydziałami studenckimi i ZMS, ZMW oraz z ZSP[11].

5) Wydawnictwa naukowe, tj. PWN i Ossolineum oraz czasopiśmiennictwo naukowe.

6) Kontakty naukowe z zagranicą.

Przy wydziale działa Komisja Nauki spełniająca rolę opiniodawczo-doradczą dla kierownictwa partyjnego i wydziału. W skład Komisji Nauki wchodzą mianowani przez Sekretariat KC partyjni pracownicy nauki z różnych dziedzin, w tym przede wszystkim członkowie KC, czołowi partyjni członkowie kierownictw odpowiednich resortów oraz działacze partyjni frontu ideologicznego i kulturalnego, powoływani *ad personam*.

Komisja na swych posiedzeniach omawia zagadnienia wynikające z polityki partii, główne kierunki rozwoju nauki, formy działania partyjnego w środowiskach naukowych, problemy rozwoju kadr naukowych, politykę wydawniczą i politykę wyjazdów zagranicznych, opiniuje ważniejsze akty ustawodawcze związane ze szkolnictwem i nauką.

W ramach Komisji działają stałe sekcje specjalistyczne, reprezentujące towarzyszy partyjnych z poszczególnych dziedzin nauki (np. historycy, filozofowie, ekonomiści, medycy itd.).

Pracą Komisji i sekcji kieruje wydział.

W działalności swej wydział utrzymuje stałe kontakty robocze z kierownictwem resortów oraz partyjnym zespołem kierowniczym PAN.

---

[8] Związek Harcerstwa Polskiego (ZHP) powstał w 1918 r. z połączenia istniejących do tej pory organizacji harcerskich i skautowych. W czasie II wojny działał w konspiracji. W 1950 r. został włączony do ZMP jako Organizacja Harcerska ZMP. Reaktywowany w 1956 r.

[9] Związek Młodzieży Socjalistycznej (ZMS) – organizacja młodzieżowa powstała w 1957 r. na miejsce rozwiązanego w 1956 r. ZMP. W 1976 r. została zastąpiona przez Związek Socjalistycznej Młodzieży Polskiej (ZSMP).

[10] Związek Młodzieży Wiejskiej (ZMW) – organizacja młodzieżowa powstała w 1928 r. W 1948 r. została włączona Związku Młodzieży Polskiej (ZMP). W 1957 r. ZWM usamodzielnił się, w 1976 r. wszedł w skład Federacji Socjalistycznych Związków Młodzieży Polskiej, od 1980 r. działa samodzielnie.

[11] Zrzeszenie Studentów Polskich (ZSP) – organizacja studencka założona w 1950 r. W 1973 r. została przekształcona w Socjalistyczny Związek Studentów Polskich (SZSP). Od 1982 r. działa ponownie pod nazwą ZSP.

Wydział w zakresie spraw wchodzących do jego kompetencji okazuje pomoc instancjom partyjnym w województwach.

II. Aparat polityczny wydziału:
– kierownik
– czterech zastępców z ramowym podziałem pracy: nauki humanistyczne, nauki przyrodnicze i techniczne, szkolnictwo średnie, szkolnictwo podstawowe
– siedmiu starszych instruktorów
– siedmiu instruktorów.

A[ndrzej] Werblan[12]

Źródło: AAN, PZPR, 237/XVI–241, k. 10–12, mps.

[12] Andrzej Werblan (ur. 1924) – historyk, prof. nadzwyczajny od 1974 r., pracownik Uniwersytetu Śląskiego. Członek PPS (1946–1948), PZPR (1948–1990), zastępca członka (1948–1956) i członek KC PZPR (1956–1981), sekretarz KC (1974–1980), członek BP KC PZPR (1974–1980), kierownik Wydziału Prasy i Propagandy KC (1957–1960), kierownik Wydziału Nauki i Oświaty KC (1960–1963, 1964–1971), dyrektor Instytutu Podstawowych Problemów Marksizmu-Leninizmu przy KC PZPR (1974–1981). Poseł na Sejm PRL (1952–1956, 1960–1985), wicemarszałek sejmu (1971–1982).

Nr 35

1962 luty 2, Warszawa – Pismo Andrzeja Werblana, kierownika Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR, do Witolda Jaroszyńskiego, sekretarza KC PZPR (z załącznikiem: pismem sekretarza generalnego Chińskiej Akademii Nauk), poufne

Warszawa, dnia 2 II 1962 r.
Poufne[a]

Sekretarz KC PZPR
Towarzysz Witold Jarosiński[1]
w miejscu

Wydział Nauki i Oświaty KC, przedstawiając notatkę Polskiej Akademii Nauk w sprawie narady przedstawicieli akademii nauk krajów obozu socjalistycznego, proponuje:

– wyrazić zgodę na propozycje PAN wysunięte w notatce, a dotyczące referatu przedstawiciela PAN i stanowiska PAN w sprawach poszczególnych punktów porządku dziennego narady.

Wydział Nauki i Oświaty KC nie przedkłada proponowanego składu delegacji. Byłoby to przedwczesne ze względu na brak jeszcze oficjalnych zgłoszeń składów delegacji innych akademii. ZSRR dąży do mocnej obsady narady.

W każdym razie w delegacji PAN wezmą udział tow. tow.: H[enryk] Jabłoński i J. [Ignacy] Malecki – sekretarze PAN. Przewodnictwo powinien objąć prezes PAN – prof. T[adeusz] Kotarbiński.

W związku ze sprawą zaproszenia uniwersytetu w Tiranie, poruszoną w notatce PAN Wydział Nauki i Oświaty KC wyjaśnia, że w Albanii nie ma akademii nauk i współpraca PAN z Albanią odbywała się w ramach umów państwowych o współpracy kulturalnej. Jednakże praktycznie PAN nie nawiązała współpracy z tym uniwersytetem.

Chińska Akademia Nauk w swym ostatnim liście z 26 stycznia 1962 r. (odpis załączony), zwracając się oficjalnie o zaproszenie Albanii, powołuje się na fakt zaproszenia Wietnamu. W tym jednak wypadku PAN skierowała zaproszenie do Państwowego Komitetu Nauk W[ietnamskiej] R[epubliki] D[emokratycznej], który zaproszenie przyjął.

Ponieważ sama narada dotyczy tylko części wielostronnej współpracy naukowej krajów obozu socjalistycznego, wydział załącza dla informacji notatkę sporządzoną przez towarzyszy z Wydziału Ekonomicznego KC na temat współpracy naukowo-technicz-

---

[a] *Wpis w formie pieczęci*.

[1] Witold Jarosiński (1909–1993) – polonista, polityk komunistyczny, członek PPR (1945–1948), PZPR (1948––1990), zastępca członka KC PZPR (1949–1954), członek KC PZPR (1954–1971), II sekretarz KW PZPR we Wrocławiu, II sekretarz KW PZPR w Krakowie, zastępca kierownika Wydziału Organizacyjnego KC PZPR (1950), I sekretarz KW PZPR w Warszawie (1950, 1957–1960), sekretarz KC PZPR (1956–1968). Poseł na sejm (1952–1980), członek Rady Państwa (1968–1972), sekretarz OK FJN (1961–1983).

nej z krajami RWPG[2], realizowanej przez przemysł i resortowe instytuty naukowo-badawcze.

Kierownik Wydz[iału] Nauki i Oświaty KCPZPR
(A[ndrzej] Werblan)

Odpis listu

doręczonego tow. [Henrykowi] Jabłońskiemu
przez przedstawiciela
Ambasady ChRL w Warszawie
w dn[iu] 27 I 1962 r.

Szanowny i drogi Towarzyszu Jabłoński,

Jestem wdzięczny Wam za udzielenie w Waszym liście dalszych informacji w sprawie zwołania narady przedstawicieli prezydiów akademii nauk krajów obozu socjalistycznego.

Chińska Akademia Nauk występuje z propozycją, że narada przedstawicieli prezydiów akademii nauk krajów obozu socjalistycznego, która odbędzie się w marcu br. w Warszawie, przesyła Albanii oficjalne zaproszenie do wzięcia udziału w niej. Albania jest członkiem obozu socjalistycznego. Chociaż obecnie ona nie posiada akademii nauk, można jednak zaprosić odpowiednią instytucję w Albanii, np. Państwowy Uniwersytet Tirański, żeby wysłał delegację do wzięcia udziału w naradzie, tak jak to postępowano w sprawie zaproszenia Wietnamu. To niewątpliwie jest konieczne i pożyteczne dla powodzenia tej narady i umocnienia solidarności i współpracy naukowej między krajami obozu socjalistycznego.

Mam nadzieję, że propozycja Chińskiej Akademii Nauk zostanie przyjęta przez Waszą Akademię i że zostaniemy zawiadomieni w porę o decyzji Waszej Akademii.

26 stycznia 1962 r.

Sekretarz Generalny
Chińskiej Akademii Nauk
(Du Żen-szen[3])

Źródło: AAN, PZPR, 237/IV–14, k. 55–56, mps.

[2] Rada Wzajemnej Pomocy Gospodarczej (RWPG) – międzynarodowa organizacja gospodarcza skupiająca państwa bloku wschodniego (bez Jugosławii), założona w 1949 r. w Moskwie, jako odpowiedź na amerykański plan Marshalla. Funkcjonowała do 1991 r.

[3] Nazwisko prawdopodobnie zniekształcone.

Nr 36

1962 luty, Warszawa – Notatka Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR w sprawie narady przedstawicieli akademii nauk krajów obozu socjalistycznego, poufne

Warszawa, luty 1962 r.
Poufne[a]

Notatka
w sprawie narady przedstawicieli akademii nauk krajów obozu socjalistycznego

I. Założenia i organizacja narady

Polska Akademia Nauk organizuje w dniach 14–18 III 1962 r. naradę przedstawicieli prezydiów akademii nauk krajów obozu socjalistycznego, poświęconą wielostronnej współpracy naukowej.

Będzie to pierwsze wspólne oficjalne spotkanie przedstawicieli akademii nauk.

1. Geneza i cel narady

Dotychczasowy stan współpracy między akademiami naszego obozu zobrazowany w załączonej notatce specjalnej[1], skłonił kierownictwo PAN do szukania bliższych porozumień między wszystkimi akademiami obozu, zarówno w celu usprawnienia i podniesienia na wyższy poziom prac naukowo-badawczych, jak i kształcenia kadr naukowych i współpracy na terenie międzynarodowym.

Wychodząc z tych założeń, tow. H[enryk] Jabłoński wysunął projekt wszczęcia dyskusji na ten temat w czasie rozmowy w marcu 1961 r. w Moskwie z ówczesnym prezydentem AN ZSRR tow. [Aleksandrem] Niemiejanowem[2] i głównym sekretarzem naukowym tow. Fiedorowem[3]. Postanowiono wówczas, że rozmowy te będą kontynuowane w czasie pobytu delegacji PAN w Moskwie w lipcu 1961 r. w związku z przygotowaniem porozumienia dwustronnego między PAN i AN ZSRR.

Rozmowy lipcowe miały charakter wstępny i prócz wymiany poglądów nie doprowadziły do żadnych postanowień.

W listopadzie 1961 r. kierownictwo Akademii Nauk ZSRR nawiązało kontakt bezpośredni i za pośrednictwem ambasady w Warszawie, proponując zorganizowanie wstępnego spotkania przedstawicieli akademii nauk w końcu listopada 1961 r. w Moskwie, z okazji uroczystej sesji AN ZSRR ku czci Michaiła Łomonosowa[4]. Towarzysze radzieccy prosili, by referat na tym spotkaniu wygłosił tow. Jabłoński. Zaproponowali również wówczas, by zorganizować oficjalną naradę poświęconą temu zagadnieniu w marcu 1962 r., o ile spotkanie uzna to za celowe, i by odbyła się ona w Warszawie.

---

[a] *Wpis w formie pieczęci*.

[1] Zob. dokument nr 37.

[2] Aleksander Niemiejanow (1899–1980) – rosyjski chemik, akademik od 1943 r., rektor uniwersytetu moskiewskiego (1948–1951), prezydent Akademii Nauk ZSRR (1951–1961).

[3] J. Fiedorow – sekretarz naukowy AN ZSRR.

[4] Michaił Łomonosow (1711–1765) – rosyjski poeta i uczony, jeden z prekursorów chemii fizycznej, współorganizator w latach 1754–1755 państwowego uniwersytetu w Moskwie, nazwanego później jego imieniem.

PAN podjęła te propozycje. Spotkanie takie odbyło się w końcu listopada 1961 r. Treść wystąpienia tow. Jabłońskiego była poprzednio uzgodniona z kierownictwem AN ZSRR. Referat przyjęto bardzo pozytywnie.

Postanowiono powierzyć PAN zwołanie w marcu 1962 r. w Warszawie oficjalnej już narady przedstawicieli prezydiów akademii nauk. Ustalono nadto, że narada ta będzie miała ograniczony zakres, a dopiero zdobyte w ciągu 1962 r. doświadczenia pozwolą na dalsze rozszerzenie współpracy.

Zakres zadań konferencji został ustalony następująco:

a) wstępne rozważenie możliwości wzbogacenia form współpracy między akademiami nauk państw obozu socjalistycznego;

b) przedyskutowanie i ustalenie form współpracy w wybranych dziedzinach i zakresach (patrz: porządek obrad);

c) ustalenie form dalszych stałych kontaktów między akademiami.

2. Uczestnicy narady

10 XII 1961 r. zostały wysłane zaproszenia do następujących akademii nauk: Bułgarii, Czechosłowacji, NRD, Rumunii, Węgier, ZSRR, Chin, Korei, Mongolii i do Państwowego Komitetu Nauk Wietnamskiej Republiki Demokratycznej.

Swój udział w naradzie potwierdziły akademie nauk europejskich krajów socjalistycznych oraz Państwowy Komitet Nauk WRD. Nie odpowiedziały jeszcze: Koreańska Akademia Nauk i Mongolska Akademia Nauk (zaznacza się, że w czasie nieoficjalnego spotkania w Moskwie w listopadzie 1961 r. delegat Mongolskiej AN pozytywnie ustosunkował się do idei takiej konferencji).

Chińska Akademia Nauk w liście z 28 XII 1961 r. zwróciła się do PAN o dodatkowe informacje dot[yczące] tematyki obrad i jej uczestników, a po otrzymaniu z PAN wyjaśnień – w liście z dnia 26 I 1962 r., zwróciła się o oficjalne zaproszenie Albanii, mimo że nie ma tam akademii nauk, gdyż Albania „jest członkiem obozu socjalistycznego", w skład którego wchodzi nie 11, a 12 państw. Równocześnie ChAN wysunęła propozycję, by Albanię reprezentował Uniwersytet w Tiranie. Sądzić należy, że towarzysze chińscy uzależniają swój przyjazd od zaproszenia Uniwersytetu w Tiranie.

3. Porządek dzienny konferencji

Obejmuje on omówienie 4 referatów:

a) „podstawowe zasady i formy współpracy naukowej akademii nauk krajów obozu socjalistycznego" – przedstawiciel PAN,

b) „podstawowe problemy badawcze w wielostronnej współpracy akademii nauk krajów obozu socjalistycznego" – przedstawiciel AN ZSRR,

c) „udział akademii nauk krajów obozu socjalistycznego w międzynarodowych organizacjach i kongresach oraz pomoc dla krajów gospodarczo słabo rozwiniętych" – przedstawiciel AN ZSRR,

d) „kongresy i konferencje naukowe w krajach obozu socjalistycznego" – przedstawiciel ChAN,

Na właściwe, robocze obrady przeznacza się pierwsze dwa dni, pozostałe zaś – na kontakty i dyskusje naukowe.

4. Tryb przygotowania referatów

Wszystkie akademie naszego obozu były proszone o wzajemną wymianę materiałów do p[un]ktu b, c i d porządku obrad. W ten sposób referenci opierać się będą na

propozycjach partnerów, które powinni porównać, ocenić i przedstawić propozycje własne. Uczestnicy obrad będą także wzajemnie poinformowani o zamierzeniach partnerów i mogą przygotować się do dyskusji.

5. Stanowisko PAN co do poszczególnych punktów porządku obrad

a) Referat pierwszy pt. „Podstawowe zasady i formy współpracy naukowej akademii nauk krajów obozu socjalistycznego" powinien zawierać zarówno propozycje form organizacyjnych współpracy wielostronnej w najbliższym okresie, jak i dalsze perspektywy współpracy.

Konferencja marcowa dotyczyć będzie tylko części współpracy i wymiany naukowej, a mianowicie tej, która związana jest z dziedzinami badań i placówkami bezpośrednio podporządkowanymi akademiom nauk. Wprawdzie niektóre akademie mają szersze zadania i uprawnienia w zakresie badań naukowych i ich koordynacji, jak np. PAN, jednakże niektóre inne obecnie, po przeprowadzonych reorganizacjach, jak np. ZSRR i CSRS, znacznie zmniejszyły swe uprawnienia, przekazując szereg placówek do innych urzędów centralnych.

Z uwagi na to narada w zasadzie dotyczyć będzie współpracy w dziedzinie badań podstawowych, prowadzonych w określonym kierunku, ważnym również z gospodarczego punktu widzenia. Ten typ badań, rozpatrywany perspektywicznie, stanowi źródło nie tylko postępu poznawczego nauki, ale również podstawowych pomysłów technicznych oraz rozwoju przemysłu i całej gospodarki.

PAN zamierza jednak w swoim referacie podkreślić wagę współpracy naukowej w dziedzinie badań stosowanych, koordynację, której podjęły w zasadzie odpowiednie komisje RWPG.

Z tych względów PAN proponuje na najbliższy okres:

– coroczne narady przedstawicieli akademii nauk, organizowane kolejno w różnych krajach, w celu omówienia dotychczasowej współpracy i dalszego jej rozwoju;

– ustalenie form stałych kontaktów bieżących w związku ze współpracą na terenie międzynarodowym;

– koordynację zjazdów, konferencji i sympozjów naukowych w ramach obozu;

– ustalenie komisji problemowych w wybranych zakresach badawczych (pkt 2. porządku obrad) oraz form pracy tych komisji.

PAN wysuwa tezę, że rozwój współpracy wielostronnej powinien wpływać na zwiększenie współpracy dwustronnej, która powinna stanowić bazę dla porozumień wielostronnych. Ponadto PAN uważa, że współpraca wielostronna w zakresie problemów badawczych nie musi obejmować wszystkich akademii, lecz może rozwijać się w poszczególnych problemach, szczególnie owocnie między niektórymi tylko, najbardziej zainteresowanymi akademiami (np. Polska–Czechosłowacja–NRD).

Perspektywy dalszej współpracy wielostronnej, nieujęte w p[un]ktach 9. i 4. porządku obrad, będą zasygnalizowane w referacie wstępnym. Ujmuje je część II niniejszej notatki.

W rozważanej w czasie rozmów wstępnych sprawie powołania stałego organu (sekretariatu) PAN sądzi, że w przyszłości, gdy współpraca wielostronna ulegnie poważniejszemu rozszerzeniu, jego powołanie być może będzie konieczne, obecnie jednak nie jest on jeszcze niezbędny; niektóre akademie są zresztą wręcz przeciwne powołaniu stałego organu.

b) Referat pt. „Podstawowe problemy badawcze w wielostronnej współpracy akademii nauk krajów obozu socjalistycznego" przygotowuje przedstawiciel AN ZSRR.

Specjalny załącznik zawiera wstępne propozycje PAN dot[yczące] konkretnych problemów badawczych do współpracy wielostronnej, przy czym liczba tych problemów, w pierwszym roku współpracy stosunkowo nieduża (ok. 10), może być w roku następnym, po uzyskaniu doświadczeń, np. podwojona.

PAN zamierza również kłaść nacisk na wybór takich problemów badawczych do współpracy wielostronnej, w wyniku których w perspektywie paru lat mogłoby dojść do utworzenia wspólnych instytutów badawczych. Wiąże się to z pracą komisji problemowych i koncepcją ich organizacji, przy założeniu, że pracą tych komisji z natury rzeczy kierować będą najmocniejsze placówki w zakresie danych problemów. Komisje problemowe dla wybranych problemów kluczowych powinny powstać zaraz (inne akademie są co do tego zgodne).

c) Referat pt. „Zagadnienia współpracy akademii nauk krajów obozu socjalistycznego na terenie międzynarodowym oraz sprawa pomocy krajom gospodarczo słabo rozwiniętym" – przygotowuje przedstawiciel AN ZSRR.

PAN przesłała już wszystkim akademiom wykaz kongresów i konferencji naukowych zagranicznych, w których uczestniczy w 1962 r., oraz wykaz organizacji międzynarodowych, do których należy. Wzajemna stała wymiana tego typu materiałów informacyjnych oraz bieżące uzgadnianie spraw związanych z udziałem w kongresach i konferencjach naukowych, jak również w różnego typu organach wykonawczych organizacji międzynarodowych, umożliwi aktywniejsze i bardziej zwarte wystąpienia i oddziaływanie nauki krajów socjalistycznych.

Polska Akademia Nauk zamierza wysunąć tezę o konieczności większej aktywności przedstawicieli nauki krajów socjalistycznych w międzynarodowych organizacjach naukowych i ich władzach. Kraje socjalistyczne należą bowiem do wielu organizacji tego typu, opłacają wspólnie składki, ale wpływ na ich działalność mają mniejszy, niż by to wynikało z potencjału naukowego naszych krajów.

W zakresie pomocy krajom słabo rozwiniętym gospodarczo PAN nie zamierza zgłaszać konkretnych wniosków, jakiej i którym krajom pomocy tej należy udzielać. PAN uważa jednak za celowe przedyskutowanie dotychczasowych doświadczeń, zwłaszcza samej metody organizowania pomocy naukowej.

d) Referat ostatni o zagadnieniach koordynacyjnych w zakresie kongresów, konferencji i sympozjów naukowych organizowanych w krajach obozu socjalistycznego przygotowuje przedstawiciel Czechosłowacji. Polska Akademia Nauk przesłała wszystkim akademiom wykaz konferencji naukowych organizowanych w kraju przez Akademię, w których przewiduje się udział uczonych zagranicznych. Chodzi w tym punkcie o skoordynowanie w ramach naszego obozu akcji organizowania różnego rodzaju konferencji i zjazdów naukowych z udziałem uczonych zagranicznych, w celu eliminowania zbędnego dublowania, nakładania się w czasie imprez, a w konsekwencji rozpraszania sił naukowych.

II. Perspektywy rozwoju współpracy między akademiami nauk krajów obozu socjalistycznego

Narada marcowa, będąca pierwszym oficjalnym spotkaniem przedstawicieli prezydiów akademii nauk krajów obozu socjalistycznego, jest zarówno głosem w dyskusji na temat roli i pozycji nauki krajów obozu socjalistycznego w ogólnym rozwoju nauki w świecie, jak i organizacyjnym działaniem, w ograniczonym na razie do paru zagadnień

zakresie, na rzecz wzmocnienia i rozwoju nauki w poszczególnych krajach obozu socjalistycznego i w obozie jako całości.

Opracowanie przez Polską Akademię Nauk pięcioletniego planu badań szczególnie ważnych oraz opracowywanie perspektywicznego planu rozwoju nauki na okres dwudziestoletni, jak również dotychczasowe doświadczenia porozumień dwustronnych pozwalają jej na przejście do bardziej długofalowych i szerszych form współdziałania z innymi akademiami krajów obozu socjalistycznego oraz zapewnienie lepszych perspektyw tej współpracy, która powinna stopniowo doprowadzić do najkorzystniejszych rozwiązań.

Dlatego PAN pragnie zgłosić wniosek, by narada zaleciła wszystkim akademiom dalszy rozwój współpracy dwustronnej oraz zawieranie porozumień regionalnych.

PAN zamierza zwrócić uwagę narady, że współpraca naukowa między akademiami jest tylko częścią ogólniejszej współpracy naukowej w naszym obozie i dlatego jest słusznym, aby jej zakres się systematycznie rozszerzał, a tam, gdzie wymagać tego będą wspólnie rozwiązywane problemy naukowe, aby poszczególne akademie inicjowały wciąganie do współpracy innych organizacji i placówek naukowych.

Wysuwając perspektywy współpracy naukowej między naszymi krajami, PAN pragnie postawić następujące tezy:

1. Właściwy wybór kluczowych kierunków rozwoju nauki w każdym kraju powinien doprowadzić do najbardziej prawidłowego – z punktu widzenia potrzeb i możliwości kadrowych, organizacyjnych i surowcowych – **koordynowania planów perspektywicznych** rozwoju nauki, a w niektórych ważnych i dojrzałych do tego dziedzinach badań podejmować **ścisłą współpracę i w jej wyniku podział zadań i specjalizację** badań naukowych w skali obozu. W konsekwencji – doprowadzić do ustalenia najbardziej racjonalnego rozwoju sieci placówek naukowych, kierunków kształcenia kadr naukowych itp.

Teza ta nie ogranicza możliwości, a nawet konieczności rozwijania badań naukowych w kraju na całym froncie nauki, zwłaszcza w pionie szkolnictwa wyższego. Rozwój taki, wynikający zresztą z wewnętrznych praw rozwoju nauki, jest absolutnie niezbędny dla prawidłowego ukształtowania dydaktyki na poziomie akademickim, dla uzyskania właściwego zaplecza naukowego działalności gospodarczej i kulturalnej, dla otrzymania w odpowiednim zakresie kadr specjalistów, mogących twórczo wyzyskiwać zdobycze nauki własne i obce itd.

2. Koordynacja badań będzie wymagać różnych form działania. W zakresie problemów wytypowanych dla ścisłej współpracy wiązać się one będą z ustaleniem między innymi:

– instytutów wiodących w określonych dyscyplinach czy dziedzinach badawczych, które by – oprócz obowiązku dokształcania kadry naukowej współpracujących partnerów – miały obowiązek koordynowania badań naukowych w danym zakresie;

– instytutów wiodących, które przy uzgodnionym podziale zadań badawczych byłyby odpowiedzialne za realizowanie ustalonej tematyki badawczej;

– instytutów wspólnych (typu Zjednoczonego Instytutu Badań Jądrowych w Dubnej[5]) dla wybranej dziedziny badawczej, wymagającej wyjątkowo dużych nakładów środków, koncentracji aparatury i kadry naukowej.

[5] Zjednoczony Instytut Badań Jądrowych – międzynarodowa instytucja badawcza z zakresu fizyki jądrowej, powstała w 1956 r. w Dubnej pod Moskwą.

Instytuty takie będą stanowić także naturalne ośrodki kształcenia specjalistów innych krajów.

3. Długofalowa współpraca powinna właśnie prowadzić do **zmniejszania dysproporcji rozwojowych nauki** (poszczególnych dziedzin i rodzajów badań, zwłaszcza tzw. dyscyplin deficytowych, zapóźnionych i nowych), oraz do przyspieszenia tempa badań, co warunkuje w świecie współczesnym ich efektywność.

4. W konsekwencji chodzi także o potanienie kosztów badań oraz umożliwienie krajom średnim i małym udziału w badaniach szczególnie kosztownych, wymagających dużej koncentracji środków materialnych, aparatury i kadr.

5. Współpraca i koordynacja badań w wybranych zakresach powinna doprowadzić do likwidacji oraz eliminowania w przyszłości nieuzasadnionego względami naukowymi lub innymi dublowania badań naukowych. Możliwe to będzie przy właściwym rozwiązaniu organizacyjnym podstawowego **zagadnienia informacji i dokumentacji** naukowej, m.in. poprzez uzgodnienie form i metod prowadzenia i wymiany informacji, stopnia jej szczegółowości i zakresu, ujednolicenie klasyfikacji i zasad indeksowania, rozwiązanie problemu tłumaczeń, odpowiedniej organizacji wydawnictw informacyjnych i dokumentacyjnych itp.

6. W tym samym stopniu niezbędna jest koordynacja wysiłków w zakresie standaryzacji metod pomiarowych (różnego typu obserwacje i pomiary prowadzone są dziś niejednokrotnie różnymi metodami) oraz produkcji podstawowej aparatury naukowej.

7. Rozszerzenie i pogłębienie współpracy wielostronnej powinno przyczynić się do wprowadzenia bardziej racjonalnych form kształcenia kadr naukowych i lepszego wykorzystania wybitnych specjalistów naszych krajów w tym zakresie. Jest rzeczą paradoksalną, że realne możliwości kształcenia w drodze stażów długoterminowych są o wiele większe w krajach kapitalistycznych oraz że uczeni krajów socjalistycznych jako „visiting professors" nieraz wykładają na uniwersytetach zachodnich, podczas gdy formy te w minimalnym stopniu są stosowane w ramach obozu socjalistycznego.

Chodzi więc o rozwiązanie sprawy dłuższych pobytów najwybitniejszych specjalistów z krajów obozu socjalistycznego w instytutach drugiego kraju dla prowadzenia wykładów, seminariów i konsultacji z tamtejszą kadrą oraz o stworzenie odpowiedniego systemu dla sprawy stażów długoterminowych, które obecnie, przy braku ekwiwalentnego zainteresowania, mogą być organizowane tylko w ramach szczupłych, własnych środków dewizowych.

8. Pogłębianie współpracy doprowadzić powinno również do przyjęcia stałych form uzgadniania polityki naukowej naszego obozu na terenie międzynarodowym, zwiększenia udziału reprezentantów naszych krajów w organizacjach pozarządowych i międzyrządowych, a także współdziałania naszych reprezentacji na zjazdach i kongresach oraz w międzynarodowych placówkach i wydawnictwach naukowych. Rozwiązywanie tego zagadnienia zapoczątkuje już konkretnie konferencja marcowa.

Osiągnięcie tych celów, rozszerzenie i pogłębienie frontu współpracy badawczej między akademiami nauk oraz wprowadzanie nowych form organizacyjnych może następować stopniowo. Dlatego też PAN pragnie wysunąć tezę, że komisje problemowe, jakie będą powołane na naradzie marcowej, nie powinny się ograniczać do organizowania sympozjów, na których referowane byłyby wyniki badań, prowadzonych w poszczególnych krajach, ale równocześnie współdziałać w wymianie dokumentacji, ustalaniu

metod pomiarowych itp. W ten sposób te działy współpracy naukowej, które nie zostały objęte programem pierwszej konferencji wspólnej, mogłyby stanąć na porządku obrad następnej konferencji w oparciu o zdobyte już wycinkowe doświadczenia.

PAN zamierza równocześnie wysunąć tezę o **stopniowym rozszerzaniu** nie tylko form i problematyki badawczej, lecz również zakresu współpracy **w skali ogólnopaństwowej**, co w konsekwencji doprowadzi do uwzględniania w większym stopniu współpracy w zakresie także badań stosowanych. W efekcie będzie to oznaczało zarówno dalszy rozwój współpracy naukowej w ramach poszczególnych Komisji RWPG, jak i stopniowe wiązanie ich prac z badaniami podstawowymi, tzw. skierowanymi, koordynowanymi przez akademie nauk. Ponadto, z uwagi na pewne różnice w ustroju organizacyjnym akademii nauk krajów socjalistycznych (np. nie wszystkie akademie główne obejmują nauki rolnicze czy medyczne) wyłania się konieczność udziału w naradach reprezentantów i tych dziedzin nauki, które prowadzą w niektórych krajach socjalistycznych akademie branżowe. Włączenie akademii branżowych (z niektórymi PAN posiada porozumienia dwustronne) do zorganizowanej współpracy wielostronnej wydaje się konieczne już w najbliższej przyszłości.

Sądzić należy, że narada marcowa zapoczątkuje istotnie nowy etap w rozwoju konkretnej współpracy badawczej w ramach obozu socjalistycznego. Temu przeświadczeniu dawali wyraz towarzysze z AN ZSRR i innych akademii nauk. Dlatego PAN prosi o zaakceptowanie przedłożonych wniosków i zezwolenie na działanie w wytyczonym kierunku na naradzie.

Źródło: AAN, PZPR, 237/IV–14, k. 57–67, mps.

Nr 37

1962 luty, Warszawa – Notatka Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR w sprawie współpracy naukowej PAN z akademiami nauk krajów socjalistycznych, poufne

Warszawa, luty 1962 r.
Poufne[a]

Notatka
o współpracy naukowej Polskiej Akademii Nauk z akademiami nauk krajów socjalistycznych

1. Dotychczasowa współpraca Polskiej Akademii Nauk z akademiami krajów socjalistycznych opiera się na dwustronnych porozumieniach, zawieranych początkowo na okres 1 roku, potem na okresy dwu- i kilkuletnie, oraz na corocznie ustalanych konkretnych planach współpracy, obejmujących obok postanowień regulujących wymianę osobową – wykazy tematów, w zakresie których odpowiednie placówki naukowe obu stron mają prowadzić badania. Porozumienia te stanowią załączniki do międzypaństwowych umów o współpracy kulturalnej.

Pierwsze dwustronne porozumienie, zawierające postanowienia o charakterze jeszcze bardziej ogólnym, zawarte zostało z inicjatywy Polskiej Akademii z Węgierską Akademią Nauk z dnia 28 I 1955 r. Wkrótce inne bratnie akademie podejmują tę formę bezpośrednich porozumień, których wykaz w kolejności ich zawierania podajemy poniżej:

Nazwa Akademii	data zawarcia 1. porozumienia
1. z Węgierską Akademią Nauk	28 I 1955 r.
2. z Akademią Chińskiej Rep[ubliki] Ludowej	9 VI 1955 r.
3. z Czechosłowacką i Słowacką AN	12 XI 1955 r.
4. z Niemiecką Akademią Nauk w Berlinie	27 I 1956 r.
5. z Niemiecką Akademią Nauk Rolniczych	3 III 1956 r.
6. z Radą Akademii Fed[eralnej] Rep[ubliki] Ludowej Jugosławii	1 III 1957 r.
7. z Rumuńską Akademią Nauk	7 III 1957 r.
8. z Wszechzwiązkową Akademią Nauk ZSRR	27 III 1957 r.
9. z Akademią Nauk Rolniczych ZSRR im. Lenina	
10. z Czechosłowacką Akademią Nauk Rolniczych (Akademia ta została rozwiązana 1 I 1962 r.)	25 V 1957 r.
11. z Bułgarską Akademią Nauk	25 VI 1957 r.
12. z Mongolską Akademią Nauk	29 IX 1961 r.
13. z Bułgarską Akademią Nauk Rolniczych	18 XI 1961 r.

[a] *Wpis w formie pieczęci*.

Współpraca naukowa PAN z pozostałymi krajami socjalistycznymi: Albańską Rep[ubliką] Ludową, Koreańską Rep[ubliką] Ludową, Wietnamską Rep[ubliką] Demokratyczną, odbywa się w ramach umów o współpracy kulturalnej zawartych między rządem PRL a rządami tych krajów, przy czym praktycznie z Koreańską Akademią Nauk i Uniwersytetem w Tiranie PAN współpracy nie nawiązała.

Stopniowo następował dalszy rozwój form współpracy polegający na precyzowaniu w planach rocznych problemów badawczych. Konkretną problematykę współpracy po raz pierwszy sprecyzowano w porozumieniu z AN ZSRR z dnia 27 III 1957 r., a następnie – w planach podpisanych z Czechosłowacką AN, Niemiecką AN, Węgierską AN, Rumuńską AN i Bułgarską AN, a także w porozumieniach zawartych z akademiami nauk rolniczych ZSRR, NRD i Czechosłowacji.

Oczywiście, PAN nie ze wszystkimi akademiami nauk w równym stopniu jest zainteresowana we współpracy. Z Chińską Akademią Nauk na przykład porozumienie ma charakter dość jednostronny – przede wszystkim wysyłania na propozycje strony chińskiej polskich specjalistów względnie przyjmowania w Polsce uczonych chińskich w celu konsultowania ich prac. Zaznaczyć należy, że w 1961 r. umowa między PAN a Chińską Akademią Nauk była realizowana w stopniu minimalnym z uwagi na „wstrzemięźliwość" strony chińskiej.

Brak jest porozumienia z Koreańską Akademią Nauk (towarzysze z Ambasady Koreańskiej w Warszawie sygnalizowali ostatnio życzenie zawarcia takiego porozumienia).

Z Mongolską Akademią Nauk jesienią 1961 r. zostało podpisane pierwsze porozumienie w skromnym zakresie.

Na życzenie towarzyszy bułgarskich i rumuńskich uległy ostatnio powiększeniu limity wymiany bezdewizowej między PAN i tymi akademiami.

Natomiast PAN spośród akademii nauk europejskich krajów socjalistycznych najbardziej jest zainteresowana w rozszerzaniu i pogłębianiu współpracy z AN ZSRR, Czechosłowacką AN i Niemiecką AN, przy czym ze względu na realne możliwości rozwoju tej współpracy na plan pierwszy wysuwają się dwie ostatnie akademie.

2. W wyniku tych dwustronnych porozumień powstały przede wszystkim sprzyjające warunki do wzajemnych konsultacji naukowych, zapoznania się uczonych ze stanem badań i osiągnięciami w zakresie ustalonych problemów, do dokształcania w drodze krótkich staży bezdewizowych oraz dłuższych – zwłaszcza w placówkach AN ZSRR – stypendiów naukowych (opłacanych przez PAN), do rozwoju wymiany bezdewizowej uczonych oraz do przechodzenia obecnie na wyższy stopień rozwoju współpracy i jej form organizacyjnych.

Dwustronne porozumienia o współpracy naukowej ustalają corocznie odgórne limity wymiany osobowej na zasadach bezdewizowych, które w sumie wzrastają z roku na rok:

1957 r. – 600 tygodni
1958 r. – 680 tygodni
1959 r. – 720 tygodni
1960 r. – 750 tygodni
1961 r. – 800 tygodni
1962 r. – ok. 850 tygodni.

Limity te umożliwiają realizację krótkoterminowych, parotygodniowych wyjazdów roboczych i przyczyniają się poważnie do tego, że kontakty naukowe PAN z krajami

socjalistycznymi stanowią tak poważną pozycję w kontaktach naukowych PAN [z] zagranicą, jak to wykazuje poniższe zestawienie liczby wyjeżdżających osób:

Rok	Wyjazdy	proc. ogólnej liczby wyjazdów zagranicznych	Przyjazdy	proc. ogólnej liczby przyjazdów z zagr[anicy]
1955	293	75,0	148	92,5
1956	463	67,2	279	87,8
1957	546	53,3	310	81,2
1958	629	51,2	554	70,7
1959	657	54,5	760	74,4
1960	604	57,4	454	59,8
1961	683	60,0	796	57,2

W wymianie tej Związek Radziecki zajmuje pierwsze miejsce.

3. Limity wymiany bezdewizowej nie pozwalają jednak na realizację dłuższych staży naukowych, PAN czyni więc wielki wysiłek finansowy, aby zapełnić tę lukę z własnych środków dewizowych. I tak do ZSRR, NRD i CSRS wysłano na koszt PAN (w zdecydowanej większości do ZSRR):

w 1957 r. – 4 stypendystów na łączny okres 23 mies[ięcy]
w 1958 r. – 6 stypendystów na łączny okres 14,5 mies[iąca]
w 1959 r. – 16 stypendystów na łączny okres 72 mies[ięcy]
w 1960 r. – 14 stypendystów na łączny okres 63 mies[ięcy]
w 1961 r. – 20 stypendystów na łączny okres 97 mies[ięcy]

PAN miała pewne trudności w uzyskaniu miejsc dla swych stypendystów w placówkach AN ZSRR w dyscyplinach, na których nam zależało. Strona radziecka odmawiała bowiem przyjęcia specjalistów z niektórych dziedzin, tłumacząc to tym, że AN ZSRR nie prowadzi badań w danym zakresie, na przykład w dziedzinie elektroniki, automatyki, budowy maszyn, a czasem w przypadkach wyrażenia zgody przyjmowała pracowników naukowych PAN na okres krótszy od proponowanego, nawet jeśli termin był uprzednio uzgodniony z zainteresowanymi placówkami AN ZSRR. Zdarzało się też, że stypendyści PAN byli kierowani do innych placówek niż te, na których zależało Akademii.

Na ten stan wpłynął niewątpliwie fakt ogromnego przeciążenia placówek naukowych ZSRR spowodowany napływem studiujących z całego świata. Nie można jednak było uznać tego stanu za prawidłowy, wówczas zwłaszcza gdy PAN nie miała tych trudności w lokowaniu swych stypendystów w czołowych placówkach krajów kapitalistycznych.

Rok ubiegły stworzył już pomyślniejsze warunki i możliwości dokształcania naszej kadry w Związku Radzieckim, bowiem w planie realizacji współpracy naukowej z AN ZSRR na rok 1961 zagwarantowane zostało przyjęcie przez stronę radziecką 25 stypendystów PAN na koszt PAN.

4. W zasadzie współpraca naukowa regulowana dwustronnymi porozumieniami obejmuje wszystkie dyscypliny nauki reprezentowane przez PAN. Akademia podejmuje też od kilku lat starania, aby szczególnie rozwinąć współpracę w zakresie nauk ścisłych i technicznych. Jak dotychczas tylko na kilku odcinkach udało się doprowadzić do ściślejszej i długofalowej współpracy, np. w zakresie badań historycznych (powołując

w tym celu wspólne komisje historyczne: polsko-niemiecką, polsko-czechosłowacką i polsko-radziecką w sprawie wydawnictw źródłowych), językoznawczych (przystępując do realizacji uchwał Międzynarodowego Zjazdu Slawistów w Moskwie w sprawie opracownia ogólnosłowiańskiego atlasu językowego), archeologicznych.

W ostatnim roku na podstawie porozumienia z grudnia 1960 r. nastąpiło z inicjatywy PAN zacieśnienie współpracy polsko-czechosłowackiej w zakresie badań nad Górnośląskim Okręgiem Przemysłowym i Ostrawsko-Karwińską Niecką Węglową. Jest to typ współpracy posiadający bardzo duże perspektywy i kryjący w sobie poważne korzyści gospodarcze. Jest bowiem rzeczą oczywistą, że kraje z[e] sobą sąsiadujące mogą owocnie współpracować nad wykorzystaniem na niektórych terenach bazy energetycznej, wspólnym zagospodarowaniem niektórych obszarów surowcowych, wspólnym rozwiązywaniem pewnych zagadnień urbanistycznych, komunikacyjnych, zabudowy niektórych terenów pogranicznych oraz ochrony wód i powietrza przed zanieczyszczeniami.

W ramach problemów włączonych do rocznych planów współpracy między PAN i wymienionymi akademiami zawierane są także bezpośrednie umowy między odpowiednimi instytucjami, konkretyzujące problematykę współpracy i ustalające szczegółowe formy wymiany (np. między Instytutem Historii Kultury Materialnej PAN i Instytutem Archeologicznym Czechosłowackiej i Słowackiej AN, Instytutem Filozofii i Socjologii PAN a Instytutem Filozofii AN ZSRR itp.).

Współpraca PAN z krajami socjalistycznymi obejmuje również realizację niektórych uchwał Komitetu Współpracy Naukowo-Technicznej w zakresie współpracy międzypaństwowej z instytucjami naukowymi niepodlegającymi akademiom, lecz resortom gospodarczym w tych krajach. Współpraca ta, na ogół sporadyczna, obejmuje zarówno wymianę dokumentacji naukowej, jak i wymianę specjalistów. Np. Instytut Maszyn Przepływowych PAN w Gdańsku i Centralny Instytut Kotło-Turbinowy im. Połzunowa w Lenigradzie współpracują od 1958 r. w ramach tej wymiany, na podstawie długoletniej bezpośredniej umowy, będąc równocześnie koordynatorami współpracy w dziedzinie maszyn przepływowych w skali ogólnokrajowej. Szersze kontakty i formy współpracy rozwijają się także w zakresie nauk geologicznych i geograficznych, w zakresie geofizyki (obserwacje sputników, badania jonosfery, sejsmologiczne), maszyn przepływowych, mechaniki stosowanej i teoretycznej, badania fizykalnych podstaw i własności materiałów, ferrytów, mechaniki górotworu, chemii organicznej itp.

Istnieją również już pewne formy współpracy wielostronnej, np. w zakresie badań rolniczych i leśnych. Powołano specjalny komitet koordynujący, który współpracuje ze stałą Komisją Rolną RWPG, odbywa periodyczne konferencje, uzgadniające podział tematyki i oceniające uzyskane wyniki. Ogółem tą drogą koordynowanych jest ok. 150 problemów, a polskie instytucje naukowe biorą czynny udział w opracowaniu kilkudziesięciu tematów. Problematyka tej współpracy znajduje także swój wyraz w umowach dwustronnych. Podobna wielostronna forma współpracy zainicjowana została na Międzynarodowym Zjeździe Parazytologów w Budapeszcie 1958 r. Dotyczy ona 3 kompleksów zagadnień i walki z fasciolozą, trychinozą i toksoplazmą. Ma ona znaczenie nie tylko ściśle naukowe, ale i gospodarcze.

5. Mimo stałego postępu w pogłębianiu i rozszerzaniu współpracy naukowej na podstawie porozumień dwustronnych i niewątpliwych już osiągnięć (w 1955 r. zaczynano właściwie od punktu zerowego), należy stwierdzić, że wymienione umowy przy sto-

sunkowo szerokim zakresie tematycznym w wielu punktach mają charakter raczej życzeń. Przedmiotem współpracy były bowiem niewielkie problemy, podejmowane często w wyniku inicjatywy i kontaktów osobistych poszczególnych uczonych. Współpraca ta polegała i nadal głównie polega na wymianie pracowników naukowych, dokumentacji, sprawozdań i wydawnictw naukowych. Stanowiło to warunki do nawiązywania szerszych kontaktów naukowych, nie doprowadziło jednak do wykonywania w szerszym zakresie wspólnych prac badawczych, nie mówiąc już o przejściu do podziału zadań badawczych.

Tematyka wymieniana w planach nie zawsze odpowiada najżywotniejszym potrzebom obu stron. Próby wprowadzania przez PAN do planów współpracy niektórych problemów, np. w zakresie fizyki ciała stałego, elektroniki, budowy maszyn, względnie zagadnień automatyki czy inżynierii chemicznej kończyły się nierzadko niepowodzeniem (np. przy umowie z AN ZSRR, Czechosłowacką AN lub Rumuńską AN). Takim niepowodzeniem skończyły się również próby formalnego rozszerzenia współpracy naukowej na niektóre akademie republikańskie Związku Radzieckiego.

Z drugiej strony w porozumieniach występują zagadnienia związane z silnymi u nas ośrodkami naukowymi, jak np. mechanika teoretyczna i stosowana, elektroakustyka i matematyka, a stosunkowo mniej rozwinięte u partnerów.

W praktyce realizacji niektórych postulatów umów dwustronnych napotykano także (zwłaszcza w okresie lat 1957–1960 z AN ZSRR, a w ostatnim roku z Czechosł[owacką] AN) na poważne trudności z powodu zbyt długiego oczekiwania na odpowiedź na nasze wnioski (do pół i ponad pół roku), czasem na uchylanie się od przyjęcia delegowanych przez nas pracowników nauki. Można jednak stwierdzić, że obecnie propozycje PAN co do bardziej rzeczowego i konkretnego formułowania problemów i tematów oraz form współpracy, jak również tendencje do pełnego wykonywania punktów porozumień, spotykają się z całkowitym zrozumieniem ze strony partnerów.

6. Podstawowe niedostatki dotychczasowych porozumień o współpracy naukowej ująć można następująco:

1) mimo zawarcia kilkuletnich, ale ogólnym umów – brak jest planowania długofalowego; plany konkretyzujące problematykę i formy współpracy sporządzane są na okres jednego roku, a długofalowość wyraża się jedynie w tradycyjnym podtrzymywaniu w następnych planach rocznych niektórych problemów do współpracy;

2) stosunkowo niewiele wprowadzonych jest do umów problemów i tematów związanych z tematyką pięcioletniego planu badań szczególnie ważnych; korektura możliwa jest obecnie, po opracowaniu tego planu;

3) uzasadnione co prawda tradycyjnymi związkami naukowymi i stanem zaawansowania badań i kontaktów naukowych oraz postawą i życzeniami partnerów, występuje jednakże w porozumieniach poważne zakłócenie proporcji między problematyką z zakresu nauk społecznych a nauk ścisłych i technicznych, na korzyść tych pierwszych (w umowach z AN ZSRR i Niemiecką AN udział nauk społecznych sięga ponad 40 proc. ogólnej liczby problemów); szczególnie mały jest udział nauk medycznych (wynika to z braku odpowiednich wydziałów i placówek, np. w AN ZSRR) i fizycznych;

4) w małym stosunkowo stopniu prowadzono dotychczas istotnie wspólne prace badawcze nad określonymi problemami naukowymi, a tym bardziej brak podziału zadań badawczych;

5) brak dotychczas form porozumienia co do szerszej współpracy między wielu akademiami, z którymi PAN współpracuje nad określonymi i tymi samymi zagadnieniami badawczymi;

6) nie zdołano wyjść poza dotychczasowe i tradycyjne już formy współpracy i wprowadzić nowe, tak w zakresie samych prac badawczych, jak i dokształcania i doskonalenia kadry;

7) wymiana uczonych, realizowana na zasadach bezdewizowych, w małym stosunkowo stopniu wiąże się z problematyką planów współpracy.

7. Usunięcie wymienionych niedostatków, a w szczególności: koncentracja problematyki współpracy na wyłonionych z planów pięcioletniego i perspektywicznego kluczowych problemach badawczych, ustalenie właściwych proporcji dla problematyki badawczej współpracy, ścisłe określenie form organizacyjnych i przykładowych skutków współpracy oraz rygorystyczna realizacja postanowień, jak również znalezienie możliwości kształcenia stypendystów – wszystko to umożliwi dalszy, efektywny rozwój współpracy naukowej PAN z akademiami nauk krajów socjalistycznych. Porozumienia dwustronne stanowią bowiem podstawową bazę współpracy naukowej PAN z innymi akademiami nawet przy założeniu porozumienia o współpracy wielostronnej, ta bowiem z natury rzeczy ograniczać się może do pewnych tylko, stosunkowo nielicznych zagadnień badawczych.

PAN zamierza w większym niż dotychczas stopniu doprowadzać do bezpośrednich porozumień dwustronnych między placówkami naukowymi, pragnie nawiązać bezpośrednie porozumienie z Ukraińską Akademią Nauk i Białoruską AN, w szczególności zaś rozwinąć współpracę z Czechosłowacką i Niemiecką Akademią Nauk jako realnymi i dążącymi do współpracy partnerami.

Źródło: AAN, PZPR, 237/IV–14, k. 68–76, mps.

Nr 38

1962 październik 30, Warszawa – Wniosek Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR w sprawie zmian w kierownictwie PAN (z załącznikiem: charakterystyką Janusza Groszkowskiego), ściśle tajne

Warszawa, 30 X 1962 r.
Ściśle tajne[a]

Wniosek
w związku z upływem ustawowej kadencji władz naczelnych
Polskiej Akademii Nauk

1. Wydział Nauki i Oświaty KC proponuje:

a) nie wybierać ponownie prezesem PAN prof. dr. Tadeusza Kotarbińskiego ze względu na jego podeszły wiek i widoczne zmniejszenie się zdolności do normalnej pracy na tym stanowisku.

b) wysunąć na stanowisko prezesa PAN kandydaturę prof. dr. Janusza Groszkowskiego[1], dotychczasowego wiceprezesa PAN. Charakterystyka prof. Groszkowskiego w załączeniu.

2. Ponieważ prof. dr Tadeusz Kotarbiński przez dwie kadencje (sześć lat) pełnienia funkcji prezesa PAN okazał naszej partii istotną pomoc polityczną i wysoką lojalność oraz ze względu na jego moralny i naukowy autorytet zmianę powyższą należy przeprowadzić bardzo taktownie. W celu poinformowania prof. Kotarbińskiego o decyzji powinni rozmawiać z nim tow. [Józef] Cyrankiewicz i [Witold] Jarosiński. Ponadto proponujemy, aby bezpośrednio po Walnym Zgromadzeniu PAN (w połowie grudnia br.) Rada Państwa opublikowała krótki list wyrażający prof. Kotarbińskiemu uznanie za jego pracę oraz odznaczyła go orderem Odrodzenia Polski I klasy.

Załącznik nr 1

Groszkowski Janusz

Ur[odzony] 21 III 1898 r. w Warszawie w rodzinie inteligenckiej. Studiował od 1915 r. na Wydziale Elektrycznym Politechniki Warszawskiej. Doktorat nauk technicznych uzyskał w 1928 r. i wówczas też habilitował się jako docent.

Najwybitniejszy polski uczony w dziedzinie radiotechniki i elektroniki. Położył podwaliny pod rozwój telewizji w Polsce. Był autorem pionierskich prac badawczych i konstrukcyjnych w zakresie lamp mikrofalowych. Był inicjatorem prac badawczych

---

[a] *Z lewej strony wpis w formie pieczęci z wypełnionymi ręcznie rubrykami* Prot. B.P. nr 78 Zar. nr 3b *oraz data* 8 XII [19]62. *Poniżej wpis w formie pieczęci z wypełnionymi ręcznie rubrykami* Z polecenia tow. Jarosińskiego wysłano członkom BP i Sekret[ariatu] dn[ia] 5 XI 1962 r. L.dz. KS/831/61–5/62.

[1] Janusz Groszkowski (1898–1984) – elektronik, radiotechnik, prof. nadzwyczajny od 1929 r., prof. zwyczajny od 1935 r., pracownik naukowy PW (1923–1939, 1946–1968), IPPT PAN (1953–1963), dyrektor Instytutu Radiotechnicznego/Państwowego Instytutu Telekomunikacyjnego (1929–1939), Państwowego Instytutu Telekomunikacji (1945–1951). Członek rzeczywisty PAN od 1952 r., wiceprezes PAN (1957–1962), prezes (1962–1971). Przewodniczący OK FJN (1971–1976), bezpartyjny poseł na sejm (1972–1976), złożył mandat po wprowadzeniu zmian w konstytucji.

w dziedzinie elektroniki, przede wszystkim materiałów i przyrządów półprzewodnikowych, dzięki którym podjęto ich produkcję w kraju. Jest wybitnym specjalistą w dziedzinie wytwarzania i stabilizacji drgań elektrycznych oraz wysokiej próżni.

W 1951 r. otrzymał Nagrodę Państwową I stopnia, a w 1955 r. otrzymał Nagrodę Państwową zespołową I stopnia.

W okresie 1919–1924 pełnił funkcję inżyniera wojskowego w Centralnych Zakładach Wojsk Łączności, następnie przez dwa lata był w stopniu kapitana wykładowcą Oficerskiej Szkoły Łączności. Równocześnie pracował od 1917 r. w Politechnice Warszawskiej na stanowisku asystenta i następnie docenta.

Od 1929 r. profesor nadzwyczajny, a od 1935 r. profesor zwyczajny radiotechniki w Politechnice Warszawskiej.

W 1929 r. został kierownikiem Instytutu Radiotechnicznego w Warszawie, a następnie w latach 1934–1939 oraz 1945–1951 był dyrektorem Państwowego Instytutu Telekomunikacyjnego w Warszawie.

W latach 1939–1941 był profesorem Lwowskiego Instytutu Politechnicznego, a w 1942–1944 profesorem Państwowej Wyższej Szkoły Technicznej w Warszawie.

Od 1953 r. był kierownikiem Zakładu Elektroniki IPPT PAN, a od września 1961 r. jest dyrektorem Instytutu Podstawowych Problemów Techniki PAN. Jest przewodniczącym Komitetu Elektroniki i Telekomunikacji PAN, przewodniczącym Komisji Planowania i Koordynacji Badań Naukowych PAN, członkiem kilku rad naukowych, placówek resortowych, redaktorem kilku czasopism naukowych.

Był członkiem zwyczajnym b[yłej] Polskiej Akademii Nauk Technicznych, b[yłego] Warszawskiego Towarzystwa Naukowego, jest członkiem rzeczywistym PAN od chwili powołania Akademii oraz od 1957 r. jej wiceprezesem.

Ma liczne przedwojenne i z okresu Polski Ludowej odznaczenia. Politycznie jest całkowicie związany z budownictwem socjalistycznym, wysoce lojalny, od lat współpracuje z organami rządowymi w dziedzinie rozwoju przemysłu.

Źródło: AAN, PZPR, 237/IV–15, k. 293–295, mps.

Nr 39

1962 grudzień 3, Warszawa – Pismo Andrzeja Werblana, kierownika Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR, do Witolda Jarosińskiego, sekretarza KC PZPR, w sprawie obsady stanowisk w Sekretariacie Naukowym PAN

[Warszawa], 3 XII 1962 r.

Towarzysz
Witold Jarosiński
Sekretarz KC PZPR[a]

I. W sprawie obsady stanowisk w Sekretariacie Naukowym PAN

(Sekretarza naukowego mianuje Rada Państwa na wniosek Prezesa Rady Ministrów. Z[astęp]ców sekretarza naukowego mianuje prezes Rady Ministrów na wniosek sekretarza naukowego).

Proponuje się powołać Sekretariat Naukowy PAN w składzie dotychczasowym, tzn.:

1. Sekretarz naukowy – Henryk Jabłoński (czł[onek] PZPR)
2. Z[astęp]ca sekretarza naukowego – Witold Nowacki[1] (czł[onek] PZPR)
3. Z[astęp]ca sekretarza naukowego – Ignacy Malecki (czł[onek] PZPR)
4. Z[astęp]ca sekretarza naukowego – Maurycy Jaroszyński.

II. W sprawie obrady sekretarzy wydziałów PAN

(Sekretarzy wydziałów mianuje prezes Rady Ministrów na wniosek sekretarza naukowego).

Proponuje się powołać sekretarzy wydziałów PAN w składzie następującym:

1. Sekretarz Wydziału I – Stefan Żółkiewski (czł[onek] PZPR)
2. Sekretarz Wydziału II – Kazimierz Petrusewicz (czł[onek] PZPR)
3. Sekretarz Wydziału III – Michał Śmiałowski (czł[onek] PZPR)
4. Sekretarz Wydziału IV– Franciszek Misztal[2]
5. Sekretarz Wydziału V – Anatol Listowski[3] (czł[onek] PZPR)
6. Sekretarz Wydziału VI – Andrzej Biernacki

---

[a] *Powyżej dwa wpisy w formie pieczęci z ręcznie wypełnionymi rubrykami* Prot. B.P. nr 78, Zar. nr 3b, 8 XII [19]62; Z polecenia tow. Jarosińskiego wysłano członkom BP dn[ia] 6 XII 1962 r., L.dz. KS/915/62.

[1] Witold Nowacki (1911–1986) – specjalista w dziedzinie mechaniki, prof. nadzwyczajny 1947 r., prof. zwyczajny 1952 r., pracownik naukowy PG (1945–1952), PW (1952–1954), UW (1955–1981). Członek korespondent PAN od 1952 r., członek rzeczywisty PAN od 1960, sekretarz naukowy PAN (1966–1970), wiceprezes PAN (1970–1977), prezes PAN (1978–1980). Członek PPS (1946–1948), PZPR (1948–1986).

[2] Franciszek Misztal (1901–1981) – inżynier, konstruktor lotniczy, prof. nadzwyczajny od 1951 r., prof. zwyczajny od 1956 r., pracownik PZL w Warszawie (1929–1939), PLL „Lot" (1945–1946), pracownik naukowy PW (1951–1971), dyrektor Centralnego Studium Samolotów (1946–1951), następnie Instytutu Lotnictwa. Członek korespondent PAN od 1958 r., sekretarz Wydziału IV PAN (1960–1966).

[3] Anatol Listowski (1904–1987) – przyrodnik, gleboznawca, prof. nadzwyczajny od 1946 r., prof. zwyczajny od 1954 r., pracownik naukowy UJ (1935–1939, 1945–1946), SGGW (1946–1972). Członek korespondent PAN od 1952 r., rzeczywisty PAN od 1961 r., członek Prezydium PAN (1957–1971), sekretarz Wydziału Nauk Rolniczych i Leśnych PAN (1958–1965), wiceprezes PAN (1966–1968).

Poza tow. Petrusewiczem wszyscy pozostali sekretarze wydziałów PAN pełnili te funkcje dotychczas.

Propozycja została przekonsultowana z zespołem partyjnym PAN.

Kierownik Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR
(–) A[ndrzej] Werblan

Źródło: AAN, PZPR, 237/IV–15, k. 296, mps.

Nr 40

1963 czerwiec 17, Warszawa – Notatka z zebrania OOP Zakładu Czasopiśmiennictwa PAN, poświęconego aktualnym tendencjom w polskiej humanistyce

Warszawa, 17 VI 1963 r.

Notatka
z zebrania OOP Zakładu Czasopiśmiennictwa PAN[a]

W dniu 14 VI br. odbyło się zebranie OOP Zakładu Czasopiśmiennictwa PAN poświęcone omówieniu aktualnych tendencji w polskiej humanistyce. Egzekutywa OOP zaprosiła na to zebranie towarzyszy z innych zakładów PAN oraz z uczelni warszawskich. W zebraniach uczestniczyło łącznie z zaproszonymi 60 osób. Wygłoszone zagajenia przez tow. Cieślaka[1] i Bogdana[2] były podstawą ożywionej dyskusji, w której zabierało głos 9 osób.

W zagajeniach i dyskusji przeważały głównie dwa zagadnienia, a mianowicie: tendencje oportunizmu ideologicznego w publicystyce i wydawnictwach z zakresu historii, filozofii, pedagogiki i ekonomii, ocena wydawnictw poświęconych 20-leciu PPR.

Zdaniem dyskutantów naukowcy i publicyści humaniści piszą swoje prace z pozycji tzw. obiektywizmu naukowego, za którym kryją się tendencje do jawnego oportunizmu ideologicznego. Tzw. obiektywność naukowa, mająca prawie powszechne uznanie wśród humanistów, doprowadziła do tego, że marksizm traktuje się w najlepszym porządku jako jedną z doktryn dogmatycznych, że studenci Wydziału Filozoficznego UW nie znają filozofii marksistowskiej a ideologię marksistowską – jako mistyfikację życia społecznego. Ta ostatnia teza przewija się w pracach socjologicznych J[uliana] Hochfelda. Ostatnio wydaje się np. szereg prac pedagogicznych i psychologicznych napisanych w okresie międzywojennym (prace o samorządzie szkolnym) lub tłumaczenia zachodnie napisane z pozycji idealistycznych. We wstępach do tych wydań znajduje się takie uzasadnienie, że książka przepojona jest humanizmem.

Ukazało się kilka powieści historycznych napisanych przez autorów kleryków. Wśród historyków marksistów pisanie prac monograficznych przez jedną lub dwie osoby jest wyśmiewane, a praca P[awła] Jasienicy ukazała się w dużym nakładzie.

Wydawnictwa są zmonopolizowane przez pewne grupy ludzi, które wydają prace o wątpliwej wartości naukowej, prace pisane z pozycji burżuazyjnej metodologii, i obcych przekonaniach. Mówi się coraz szerzej o „wolności nauki" i wydaje się jednocześnie coraz więcej prac o poglądach niemarksistowskich. Dla kogo więc wolność?

---

[a] *Powyżej nieczytelny podpis i data* 17 VI [19]63.

[1] Tadeusz Cieślak (1917–1985) – historyk dziejów najnowszych, prof. nadzwyczajny od 1955 r., prof. zwyczajny od 1965 r., pracownik naukowy UŁ (1951–1954), Szkoły Głównej Służby Zagranicznej (1954–1961), IH PAN (1974–1985), p.o. sekretarz Wydziału I PAN (w 1968 r.) i zastępca sekretarza Wydziału I PAN (1969–1972), dyrektor Instytutu Kultury Polskiej w Londynie (1972–1974). Członek PZPR.

[2] Brak bliższych danych o tej osobie.

Praca *Kroniki wydarzeń wojny i okupacji*[3] – zdaniem t[owarzysza] Bogdana – jest antykomunistyczna i antysemicka. Nadano jej rozgłos nieproporcjonalny do wartości naukowej. W pracy Stefana Kurowskiego[4] – *Historyczny proces wzrostu gospodarczego* (PWN, 1963 r.) w konkluzji są takie sformułowania: socjalizm jest wyjściem dla krajów zacofanych, na płaszczyźnie gospodarczej socjalizm nie może zwyciężyć kapitalizmu.

Oportunizm ideologiczny w wydawnictwach filozoficznych, socjologicznych i ekonomicznych znajduje swoich zwolenników w wyższych uczelniach. Tow. Bogdan podał tu przykład prezentowanego poglądu w czasie dyskusji w klubie politycznym UW: połączyć „dobrych" katolików i „dobrych" komunistów przeciwko biurokracji rządzącej i „złym" komunistom. Jest to praktyczne zrozumienie hasła wysuniętego przez tow. [Adama] Schaffa na łamach „Przeglądu Kulturalnego" o dialogu marksistów i katolików, podchwyconego przez Kisielewskiego na łamach „Więzi". Koncepcja tow. Schaffa dialogu światopoglądowego marksistów z katolikami prowadzi do pojednania w przyszłości tych poglądów oraz eklektyzmu kulturalnego. Tym też należy tłumaczyć to, że artykuł (w „Tygodniku Powszechnym") będący próbą rehabilitacji NSZ nie spotkał się z odpowiedzią naszej prasy. Krytyka koncepcji dialogu marksistów z katolikami szła w kierunku pokazywania konsekwencji politycznych. Wskazywano, że „Więź" i „Tygodnik Powszechny" są kontynuatorem przedwojennej „Akcji Katolickiej" w nowych warunkach. Więc z kim dialog? Z prawicą społeczną?

Jeden z dyskutantów (Golański[5] z PAN-u) zaprezentował charakterystyczny pogląd: „Katolicy i marksiści mają podobne kłopoty i bolączki. Katolicy odchodzą od chrystianizmu. Wśród naukowców katolików jest dużo ludzi postępowych. W przyszłości oba światopoglądy zbliżą się do siebie".

Krytykowano wydawnictwa historyczne za to, że wydaje się tylko deklaracje i odezwy partii politycznych lub inne materiały źródłowe bez omówienia i komentarzy. W publicystyce poświęconej dwudziestoleciu PPR są przykłady, że omawia się działalność komórek PPR, których w ogóle nie było, szuka się bohaterów, których nie było. Jednocześnie szereg b[ardzo] ciekawych książek poświęconych dwudziestoleciu PPR (materiały sesji śląskiej i krakowskiej) nie było omawiane na łamach „Polityki"[6]. Problematyką rocznicy PPR nie zajmowało się szerzej „Życie Warszawy". Czasopismo „Mówią Wieki", przeznaczone dla nauczycieli historii, w okresie obchodów dwudziestolecia PPR rozpisywało się na temat królewskich rodzin panujących.

W wystąpieniach dyskutantów powtarzany był postulat potrzeby szerokiej dyskusji nad aktualnymi tendencjami w polskiej humanistyce, nie tylko w środowisku naukowców i publicystów, lecz również w redakcjach wydawniczych.

Źródło: APW, KW PZPR, 715, k. 1–3, mps.

---

[3] Chodzi o Ludwika Landaua, *Kronika lat wojny i okupacji*, t. 1–3, Warszawa 1962–1963.

[4] Stefan Kurowski (1923–2011) – ekonomista, prof. nadzwyczajny od 1989 r., prof. zwyczajny od 1991 r., pracownik naukowy Zakładu Nauk Ekonomicznych PAN (1955–1973), Instytutu Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania PAN (1973–1993), KUL (1982–1998). Ekonomiczny ekspert „Solidarności", internowany po 13 XII 1981 r., doradca ekonomiczny prezydenta Lecha Wałęsy (1991) i premiera Jana Olszewskiego (1992).

[5] Brak bliższych danych o tej osobie.

[6] Por. *PPR na Górnym Śląsku i Zagłębiu Dąbrowskim. Materiały sesji naukowej poświęconej XX rocznicy powstania PPR, Katowice 25–27 stycznia 1962*, cz. 1: *Referaty*; cz. 2: *Dyskusja*, red. K. Popiołek, H. Rechowicz, Katowice 1962.

Nr 41

1964 kwiecień 23, Warszawa – Informacja Wydziału Nauki i Oświaty KW PZPR o wystąpieniach Tadeusza Kowalika i Heleny Eilstein na konferencji wyborczej delegatów PAN

Warszawa, dn[ia] 23 IV 1964 r.

Informacja
o wystąpieniach tow. tow. [Tadeusza] Kowalika[1] i [Heleny] Eilstein
na konferencji wyborczej delegatów w PAN
odbytej w dniu 22 IV 1964 r.[a]

1. Tow. Tadeusz Kowalik [b]w swoim wystąpieniu[b] poparł na wstępie koncepcję podziału inwestycji zaprezentowaną przez prof. [Michała] Kaleckiego[2] w „Życiu Gospodarczym", następnie stwierdził, że w mechanizmie planowania jest wiele błędów. Za najważniejszy uznał ciągłe zmiany proporcji między akumulacją a spożyciem na korzyść akumulacji. Odstępstwa od ustalonych proporcji na niekorzyść spożycia są charakterystyczne nie tylko dla Polski, lecz również pozostałych krajów socjalistycznych, w których zahamowano wzrost spożycia. W Polsce występują takie paradoksy, że nawet w wyniku rezerwacji inwestycji, w końcowym efekcie zwiększa się środki na akumulację. Tak np. w ostatniej rewizji inwestycji dodano 11 mld. zł. Od stopy akumulacji zależą nastroje, atmosfera i demokratyzacja. Jeżeli układa się bardziej napięty plan, to skutkiem jego jest pogorszenie się nastrojów i wraz z tym zawężenie demokratyzacji.

Nie podjęliśmy – ciągnął dalej mówca – analizy czterdziestosiedmioletniego okresu od Rewolucji Październikowej, syntezy błędów i skłonności do popełniania błędów.

Brak jest oceny mechanizmu działania władzy. Oceny takie zwykle kończą się na sekretarzu K[omitetu] P[artyjnego].

Następnie tow. Kowalik poruszył problem dialektyki wewnętrznej własności państwowej. Stwierdził, że temat ten nie jest opracowywany. W[edłu]g niego nadmiar uspołecznienia powoduje uprywatnienie. Np. około 90 proc. dochodów pieniężnych chłopstwa kołchozowego – o czym była mowa na Plenum KC PZPR – pochodzi z działek przyzagrodowych.

Wypowiedź była utrzymana w tonie spokojnym.

2.**Tow. Eilstein** z Instytutu Fil[ozofii] i Socjologii

---

[a] *Z lewej strony nieczytelny dopisek odręczny*.

[b–b] *Fragment wpisany odręcznie*.

[1] Tadeusz Kowalik (ur. 1926) – ekonomista, prof. nadzwyczajny od 1989 r., prof. zwyczajny od 1992 r., pracownik naukowy Zakładu/Instytutu Historii Nauki, Oświaty i Techniki PAN (1963–1992), Instytutu Nauk Ekonomicznych PAN od 1993 r. Członek PZPR (1948–1968), wykładowca ekonomii w INS przy KC PZPR (1954–1957), współpracownik KOR, członek NSZZ „Solidarność" (1980–1992).

[2] Michał Kalecki (1899–1970) – ekonomista, student PG (1921–1925), prof. zwyczajny od 1956 r., referent w Instytucie Badań Koniunktur Gospodarczych i Cen w Warszawie (1929–1936), pracownik naukowy uniwersytetu w Cambridge (1938–1940), Instytutu Statystyki uniwersytetu w Oxfordzie (1940–1945), SGPiS (1961–1969), kierownik Działu Ekonomii Współczesnego Kapitalizmu Zakładu Nauk Ekonomicznych PAN (1955–1961). Członek korespondent PAN od 1958 r., członek rzeczywisty PAN od 1966 r. Pracownik Departamentu Ekonomicznego Sekretariatu ONZ (1946–1954), doradca ekonomiczny w Komisji Planowania przy Urzędzie Rady Ministrów (1955–1957), wiceprzewodniczący Rady Ekonomicznej przy Radzie Ministrów (1957–1963).

Dyskusja w partii jest jednostronna, w oparciu o schemat przenoszenia w dół. W[edłu]g niej z atmosferą polityczną i stopniem demokratyzacji wiąże się akumulacja. Następnie [c]wypowiedziała się, że[c] brak jest właściwej atmosfery dla działalności, rola opinii publicznej i jawność życia publicznego pozostawiają wiele do życzenia. Np. „zawartość prasy jest oddyskusyjniona" ([c]określenie użyte przez t[owarzyszkę] Eilstein[c]), zgłoszony kilka lat temu przez tow. [Włodzimierza] Brusa postulat kilka wariantów planu nie jest brany pod uwagę, brak jest upowszechniania wyników badań socjologicznych. Dyskusja w prasie na temat niektórych zjawisk formułowana jest pod kątem wymagań cenzury (duet Szeląg[3] –Czeszko[4]).

Występują dwie jawności: pierwsza oficjalna i druga podziemna. Z tej ostatniej można więcej się dowiedzieć. Tak było ze znanym nam listem (list intelektualistów[5]). Krążą plotki, że w Biurze Politycznym są rozbieżności, a nic nie wiadomo na ten temat.

Na zakończenie domagała się ekspertyzy naukowej w działalności państwowej i prywatnej. Przemówienie przyjęte zostało przez delegatów hucznymi oklaskami.

Do niektórych tez ustosunkował się tow. [Józef] Okuniewski[6], który zagajał dyskusję, oraz tow. [Mirosław] Mossakowski[7], I sekr[etarz] K[omitetu] Z[akładowego].

Wydział Nauki i Oświaty
KW PZPR

Źródło: APW, KW PZPR, 715, k. 11–12, mps.

[c–c] *Fragment wpisany odręcznie*.

[3] Jan Szeląg – pseudonim dziennikarza Zbigniewa Mitznera (1910–1968), który 5 IV 1964 r. w felietonie *Tak i nie* w warszawskiej „Kulturze" ostro skrytykował inicjatywę Listu 34. Tekst spotkał się z powszechną krytyką, nawet na łamach „Kultury" (artykuł Bohdana Czeszki *O troskę rzetelną* z 19 IV).

[4] Bohdan Czeszko (1923–1988) – publicysta, pisarz, redaktor „Przeglądu Kulturalnego" (1954–1963), „Kultury" (1963–1968), poseł na sejm (1965–1968).

[5] List 34 – potoczna nazwa pisma wyrażającego protest przeciw ograniczeniom przydziału papieru i zaostrzeniu restrykcji cenzuralnych, podpisanego przez 34 wybitnych przedstawicieli kultury i nauki. Został on złożony w kancelarii Urzędu Rady Ministrów przez Antoniego Słonimskiego 14 III 1964 r.

[6] Józef Okuniewski (ur. 1920) – ekonomista, polityk, dyplomata, prof. nadzwyczajny od 1967 r., prof. zwyczajny od 1985 r., pracownik naukowy SGGW/AR (1950–1959, 1976–1986, dyrektor Instytutu Rozwoju Wsi i Rolnictwa PAN (1986–1990). Członek PZPR od 1948 r. [?], zastępca członka KC PZPR (1964–1968), wiceminister (1959–1970) i minister rolnictwa (1970–1974), ambasador PRL w Holandii (1974–1979).

[7] Mirosław Mossakowski (1929–2001) – neurolog, prof. nadzwyczajny od 1971 r., prof. zwyczajny od 1979 r., pracownik naukowy AM w Gdańsku (1950–1954), Zakładu Neuropatologii PAN (1958–1966), Zakładu Patologii Doświadczalnej PAN (1966–1967), kierownik Zespołu Neuropatologii Centrum Medycyny Doświadczalnej i Klinicznej PAN (1967–1986). Członek korespondent PAN od 1973 r., członek rzeczywisty PAN od 1986 r., sekretarz Wydziału Nauk Medycznych PAN (1981–1995), prezes PAN (1999–2001).

Nr 42

1964 lipiec 1, Warszawa – Protokół zebrania KZ PZPR PAN, poświęconego IV Zjazdowi PZPR

Protokół
zebrania Komitetu Zakładowego przy Polskiej Akademii Nauk
z dnia 1 VII 1964 r.

Porządek dzienny:
1. Zagajenie.
2. Referat tow. Henryka Jabłońskiego, delegata na IV Zjazd Partii[1].
3. Dyskusja.

Ad 1

Zebranie zagaił sekretarz Komitetu Zakładowego tow. [Mirosław] Mossakowski, który powitał obecnych na zebraniu przedstawicieli Wydziału Nauki KC PZPR i Komitetu Warszawskiego PZPR oraz złożył w imieniu Komitetu Zakładowego gratulacje delegatom na IV Zjazd Partii, którzy weszli w skład Komitetu Centralnego: tow. tow. Henrykowi Jabłońskiemu, [Adamowi] Schaffowi[a] i [Witoldowi] Nowackiemu.

Ad 2

Tow. Henryk Jabłoński: trudno jest referować przebieg wydarzenia politycznego, trwającego szereg dni, jeżeli ma się świadomość, że słuchacze wydarzenia te obserwowali i mają pełną świadomość ich przebiegu. Aby nie robić pobieżnego katalogu spraw, które rozważane były przez 6 dni – znajduje jedyne wyjście, którym jest ograniczenie się do tych spraw, które dotyczą naszego środowiska.

Zanim jednak przejdzie do omówienia wniosków wynikających ze zjazdu dla nauki polskiej – krótko omówi główny nurt[b] dyskusji zjazdowej.

Obejmowała ona wszystkie dziedziny życia politycznego i gospodarczego kraju – ale głównym jej tokiem była perspektywa dalszego rozwoju PRL. Zjazd opracował program działania gospodarczego na lata 1966–1970 – plan ten nie został jednak sprecyzowany i uchwalony na zjeździe. Pozostała jeszcze możliwość dyskusji. Na zjeździe wytyczony został ogólny kierunek, ogólny zarys tego, w jakim kierunku będzie się rozwijać nasza gospodarka narodowa.

Przy konkretyzowaniu planu uwaga delegatów skoncentrowana została na następujących centralnych zadaniach:

a) zapewnieniu półtoramilionowej rzeszy młodzieży wkraczającej w wiek produkcyjny zatrudnienia;

b) uregulowaniu problemu zbożowego w Polsce;

c) sprawom handlu zagranicznego.

---

[a] *W oryginale w całym dokumencie* Szaff.

[b] *Wyraz wpisany odręcznie.*

[1] IV Zjazd PZPR odbył się w dniach 15–20 VI 1964 r.

Sprawa zatrudnienia młodzieży: tych 1,5 miliona rąk czekających na pracę nie może jej znaleźć w rolnictwie. Bowiem *per sald*o w kraju w sumie jest za wiele osób zatrudnionych w rolnictwie (za wyjątkiem niektórych województw, jak szczecińskie, olsztyńskie i koszalińskie). Przy wprowadzeniu dalszej mechanizacji do rolnictwa problem ten będzie narastał, będzie się w ciągu dalszym zmniejszać zatrudnienie w rolnictwie. Dlatego też zatrudnienia dla nowych kadr należy szukać przede wszystkim w przemyśle oraz w usługach. Ogólny szacunek – jeżeli chodzi o możliwości pracy w usługach[b] – możemy określić, że znajdzie tam pracę ok. 100 000 osób.

Nie rozwiązuje to rzecz oczywista problemu zatrudnienia dla nowych kadr wkraczających w wiek produkcyjny. Dlatego też musimy tak ukierunkowywać rozwój produkcji, aby rozszerzać front pracy, preferować produkcję o wysokim stopniu pracochłonności, podwyższyć jakość i estetykę produkcji. To wszystko znaczy, że od nas, od nauki, od myśli technicznej i naukowej – żąda się coraz więcej. Taki jest kierunek rozwoju produkcji na całym świecie. W krajach zacofanych produkuje się surowce. W Polsce w okresie dwudziestolecia PRL notujemy kolosalne zmiany. Przemysł maszynowy wzrósł o 24,4% w stosunku do 4% w okresie dwudziestolecia międzywojennego. Jest to wzrost olbrzymi – ale niedostateczny. Jesteśmy jeszcze ciągle zacofani w stosunku do krajów wysoko rozwiniętych pod względem przemysłowym. Jeżeli chodzi o przemysł elektrotechniczny – jesteśmy daleko w tyle za takimi krajami, jak Francja, Anglia. Musimy więc wziąć kurs na zmianę struktury przemysłu zgodną z tendencjami światowymi – inaczej będziemy się cofać.

Zagadnienie uregulowania problemu zbożowego w Polsce: problem ten warunkuje całą sytuację gospodarczą w kraju. My wydajemy olbrzymie sumy na import zboża. Zagadnienie uporządkowania gospodarki zbożowej jest zagadnieniem fundamentalnym.

Łączy się z nim sprawa eksportu. Na najbliższą pięciolatkę zbliżają się terminy spłat zaciągniętych pożyczek. Aby spłacać – trzeba zwiększyć eksport. Gdyby to nie nastąpiło – zachwiałaby się równowaga naszego bilansu płatniczego. Co to znaczy, aby zwiększyć eksport? Nie chodzi tu o zwiększenie mechaniczne – ale przejście na eksport rentujący. Przejście z eksportu surowców, które dotąd stanowią ponad połowę eksportu – na eksport maszyn i urządzeń. Eksport maszyn i urządzeń ma być podwojony w stosunku do wywozu w 1963 r.

Wiąże się z tym problem wielozmianowości. Przytłaczająca większość fabryk pracuje na jedną zmianę. Gdyby fabryki te rozpoczęły pracę na kilka zmian – mogłyby zatrudnić setki i tysiące rąk.

Uchwała zjazdu mówi, że podstawowym warunkiem realizacji planu rozwoju PRL jest szerokie wykorzystanie osiągnięć nauki i techniki w przemyśle i rolnictwie, ale przede wszystkim w przemyśle. Tu leży główny punkt ciężkości. Szybki postęp techniczny wymaga badań naukowych, rozwoju placówek naukowo-badawczych, skrócenia cyklów produkcyjnych i szybkiego wdrażania myśli naukowej i technicznej. Wymaga to usprawnień, o których my często mówimy; nauka, to nie tylko realizowanie konkretnych działań. Nauka powinna wyprzedzać produkcję, wymaga to usprawnienia planowania badań naukowych i powiązania ich z innymi działaniami planu. Wymaga to koncentracji wysiłku w całej nauce. Nie możemy czekać na wytyczne, nikt nam nie da recepty. Rozwiązywać te problemy muszą sami naukowcy.

Kilka przykładów: my mamy takie dziedziny wiedzy, których osiągnięcia znane są w skali międzynarodowej. Osiągnięcia profesorów Schaffa, Nowackiego tłumaczone są na języki obce. Niewiele jednak z tych osiągnięć jest wdrożonych w naszej praktyce zawodowej. My jesteśmy mocni w teorii – a nie ma przejścia do praktyki. Nie ma tego środka pomiędzy badaniami podstawowymi a wdrażaniem. Inny przykład – hutnictwo. Olbrzymi resort, instytut, a nie ma badań podstawowych. A na tej drodze postępu się nie zbuduje. Inaczej jest zresztą u nas w mechanice, a inaczej w hutnictwie[c]. Nie mamy zbadanych gleb. Rejestr ten można przedłużać. Tu nie ma żadnego panaceum, należy brać dyscyplinę po dyscyplinie. Tu żaden zjazd partii nie pomoże, tu muszą konkretnie odpowiedzieć sami naukowcy, co należy w każdej dyscyplinie zrobić.

Omawiając drugi dział nauki – nauki społecznej – referent stwierdził: w rezultacie o wszystkim decyduje człowiek. Decyduje postawa człowieka, jego stosunek do zespołu, do narzędzi. Należy więc mówić o zarządzaniu, o systemie prawnym, o stosunkach międzynarodowych. Wczorajsza uchwała Prezydium Polskiej Akademii Nauk wyciągnęła wnioski z uchwał zjazdowych, że socjalna postawa społeczeństwa, wykorzystanie nauki – to razem będzie mówiło o rozwoju[2].

Wnioski z uchwały zjazdu muszą być wyciągnięte w takich naukach, jak ekonomia, prawo, socjologia, filozofia, pedagogika. Aby nauki te mogły się rozwijać we właściwy sposób, muszą istnieć warunki do pracy naukowej w 3 sferach: Pierwsza – to racjonalny rozwój warsztatu naukowego. Na wczorajszym Prezydium Akademii prof. [Stefan] Żółkiewski postawił wniosek o powołanie Instytutu Nauk Ekonomicznych[b]. Na poprzednim prezydium powołane zostały do życia Instytut Chemii i Instytut Ekologii. Myśmy jednak nie zdecydowali się na opublikowanie wiadomości o powołaniu do życia Instytutu Nauk Ekonomicznych[b], zażądaliśmy poprzednio geografii sieci placówek ekonomicznych kraju. Jest bowiem rzeczą ważną, jak ma wyglądać zaplecze naukowe dla instytutu, tak jak ważna jest rozbudowa laboratoriów przyfabrycznych przez PAN.

Druga sfera – to są warunki administracyjno-organizacyjne, te, które stwarzają władze. O jednym z takich warunków mówiło się na zjeździe. Był taki kryminał z patentami, urzędnicy Urzędu Patentowego obrzydzali wynalazcom ich pracę. Przed półtora rokiem nowa ustawa powołała do życia komisję odwoławczą z przedstawicielami CRZZ; niedługo ta komisja urzęduje, jak jednak z jej sprawozdań wynika, 60% odwołań uznała ona za słuszne. To jest przykład warunków, w których władza administracyjna może obrzydzać osiągnięcia naukowe. Takim klasycznym przykładem są stopy niskomiedziowe, z którymi prof. [Aleksander] Krupkowski[3] i jego zespół rok cały [d]robili starania[d], aby je wdrożyć do hut. Z tym też wiąże się sprawa zamówień przemysłu dla nauki. Znowu przykład: problem techniczny, jak zorganizować sprawę wydobywania węgla brunatnego w systemie koparka–zwałowarka–taśmociąg. Świetnie pracujący młody

---

[c] *Powyżej nieczytelny dwuwyrazowy dopisek odręczny*.

[d–d] *Fragment wpisany odręcznie*.

[2] Chodzi o uchwałę Prezydium PAN z 30 VI 1964 r.

[3] Aleksander Krupkowski (1894–1978) – metaloznawca, prof. nadzwyczajny od 1930 r., prof. zwyczajny od 1939 r., pracownik naukowy AG/AGH (1930–1939, 1945–1964), dziekan Wydziału Hutniczego AGH (1937–1938, 1945–1948). Członek Akademii Nauk Technicznych od 1934 r., członek rzeczywisty PAN od 1952 r., inicjator (1952) i kierownik Zakładu Metali PAN (1953–1964), podlegającego w latach 1953–1969 IPPT PAN.

zespół z Turoszowa zwrócił się do Instytutu Matematycznego we Wrocławiu o obliczenie programu eksploatacyjnego. Obliczenie to zostało dokonane, wdrożone, w wyniku tego wdrożenia notuje się miliardy oszczędności.

I w końcu trzecia sfera – to warunki moralno-polityczne; warunki, w jakich aktualnie pracuje naukowiec. Uchwała zjazdu daje odpowiedź, program jest jasny: nie administrowanie, a przekonywanie, wskazywanie celów, wyjaśnianie. I tutaj jest nasza rola, jako członków partii, jako działaczy nauki. Postawa ideowa pracownika nauki jest jednym z podstawowych warunków wszechstronnego rozwoju nauki. Bez tego nie określi się prawidłowo zadań, nie wskaże kierunku postępu technicznego, bez tego nie określi się prawidłowo sprzężenia nauki z życiem. Potrzebny jest wpływ członków partii w zespołach badawczych, kolegiach naukowych, wielka jest rola organizacji partyjnych na wszystkich szczeblach, które mogą wpłynąć na kierunek pracy. My mamy pod tym względem i złe, i dobre doświadczenia. Mamy instytuty i wydziały, w których zespoły partyjne nie pracują, i są takie, które pracują nieźle. Są i tacy kierownicy, którzy twierdzą, że im partia miesza, że im przeszkadza. Tow. Jabłoński stwierdza, że jego referaty jako sekretarza naukowego omawiane są na zespole partyjnym. Jest to pożyteczne, w niczym nie umniejsza autorytetu. Wyrabia się w ten sposób odpowiedzialność solidarna wszystkich członków zespołu. Jest jeszcze w Akademii wiele ogniw, gdzie nie dostaje działalność partyjna. Tow. Jabłoński podaje kilka przykładów, zaobserwowanych w czasie udziału jego w dyskusjach przedzjazdowych w Łodzi i w Krakowie. Dotyczyły one w szczególności wystąpień bezpartyjnych, wykazujących troskę o dobro społeczne, entuzjazm z osiągnięć w pracy. Postawy takiej należy życzyć wielu członkom partii.

Społeczeństwo nasze wykazuje ogromne zaufanie do nauki. Obserwowało się to także w okresie dyskusji przedzjazdowej, a także na samym Zjeździe. Dla spraw nauki naród nasz ma otwarte serce. Z tego my, naukowcy, musimy wyciągnąć wnioski dla naszej dalszej pracy, aby w działaniu naszym dać dowód, że społeczeństwo polskie nie myli się, darząc naukę sercem i zaufaniem.

Dyskusja:

Tow. [Zygmunt Jan] Wyrozem[b]ski[4]: jest wprawdzie zdania, że na zebraniu poświęconym sprawom zjazdu powinno poruszać się węzłowe problemy, nie może jednak wstrzymać się od zabrania głosu w sprawach, które go interesują. Nawiązuje tutaj do informacji sekretarza naukowego (nieopublikowanej dotąd) o utworzeniu Instytutu Nauk Ekonomicznych.

Zjazd uwypuklił zwiększoną rolę nauk ekonomicznych i podkreślił ich rolę w gospodarce naukowej. Ekonomia polityczna spełnia rzeczywistą rolę poznawczą, staje się nauką ścisłą. W dotychczasowej naszej praktyce niedostatecznie doceniono ekonomię polityczną – z tego względu myśl o powołaniu Instytutu Nauk Ekonomicznych[b] jest słuszna i na obecnym etapie nawet bardzo pilna. Utworzenie takiego instytutu postulował Zjazd Ekonomistów, a idea ta powodowana była względami politycznymi. Instytut taki dotąd nie powstał, bo nie było odpowiedniej bazy. W tej chwili istnieje ogromna potrzeba rozbudowy warsztatu dla badań ekonomicznych.

[4] Brak bliższych danych o tej osobie.

Dziś nie można już budować w pustym polu. W Polskiej Akademii Nauk istnieje Zakład Badań Ekonomicznych, który zatrudnia 30 pracowników, o siedem razy mniej – jak np. w Bułgarii. Zakład ten jednak poszczycić się może największą liczbą opublikowanych prac. W zakładzie wszyscy pracownicy uzyskali stopień doktora, jest kilka habilitacji na docentów i na profesorów. Ten zakład musi stać się podstawą dla instytutu. Zakład ten obok ogromnego dorobku naukowego nagromadził duży materiał informacyjny dot[yczący] warunków organizacyjnych w innych krajach. Sprawa powołania do życia Instytutu Nauk Ekonomicznych[e] nie była postawiona na sekretariacie Wydziału I, nie stanęła na zespole partyjnym, nie była konsultowana z kierownictwem zakładu. Do komitetu *ad hoc* powołanego przez I sekr[etarza] wchodzą ludzie szanowani, jednak bez walorów organizacyjnych i politycznych. A badania naukowe, jeżeli mają być prowadzone w sposób prawidłowy, muszą mieć busolę polityczną. Istnieje więc obawa radosnej twórczości.

Opracowanie zasad współpracy z innymi komórkami ekonomicznymi w Polsce jest potrzebne. W tej chwili jednak zakład nie ma dostatecznego miejsca do pracy, jest wypierany, ma za mało kadr. Trudno jest zdobyć ludzi do pracy w zakładzie o odpowiednich kwalifikacjach naukowych, jeżeli jeszcze na dodatek nie ma dla nich pieniędzy. Zdolni ludzie wychwytywani są do przemysłu – a w naszym zakładzie zarabiają oni mniej niż wykwalifikowany robotnik w przemyśle. Trudno jest u nas awansować, nawet jeżeli awans jest zatwierdzony – nie ma pieniędzy. Myślcie więc nie tylko o warsztacie, ale i o czeladnikach.

Aktualnie pracownicy zakładu przygotowują kurs doktorancki z ekonomii politycznej dla pracowników z nauk ścisłych (chemicy, fizycy). Przygotowanie ekonomiczne tej kadry ma ogromne znaczenie państwowe. Niestety i na tego rodzaju szkolenie nie ma pieniędzy – najtańsza katedra na świecie, a na jej potrzeby ogranicza się fundusze. Dlatego też prosimy o instytut, ale tworzony organicznie w oparciu o placówkę, która pokazała już wyniki swojej pracy, prosimy także, aby władze myślały nie tylko o warsztacie, a i o czeladnikach.

Tow. [Zbigniew] Kaczkowski[5]: wypowiada się na temat postępu technicznego w przemyśle. Na instytuty spada odpowiedzialność za niedostateczny rozwój postępu – rozwój ten warunkują: sprawy kadrowe i sprawy bazy technicznej.

Jest rzeczą pożądaną, aby władze stosowały bardziej elastyczną politykę w sprawach rozwoju zaplecza naukowego. Potrzebny jest styk przemysłu z nauką – jak powiedział prof. [Janusz] Groszkowski – aby nauka nie była pompą tłoczącą – a ssąco-tłoczącą, aby przemysł wprowadzał nasze osiągnięcia. Przemysł zajmuje się wynalazkami oszczędnościowymi własnych pracowników – wynalazek spoza fabryki nie jest atrakcją dla fabryki.

Sprawa wynalazków nie jest jeszcze ostatecznie rozwiązana. W naszym instytucie jest wiele propozycji do wdrożenia, niestety, tylko znikomy procent wynalazków instytutu zostało przez przemysł przyjętych.

---

[e] *W oryginale* Prawnych.

[5] Być może Zbigniew Kaczkowski (ur. 1921) – teoretyk konstrukcji inżynierskich, prof. nadzwyczajny od 1957 r., prof. zwyczajny od 1972 r., pracownik naukowy PG (1947–1950), szef projektowania w Biurze Projektowym Przemysłu Włókien Sztucznych w Szczecinie (1950–1953), pracownik naukowy IPPT PAN (1953–1962, 1986–1991), PW (1954–1983), kierownik Katedry Mechaniki Budowli PW (1954–1970). Członek ZBoWiD (1950–1990).

Postulat, jaki tow. Kaczkowski zgłasza w imieniu instytutu – to konieczność bardziej elastycznej polityki finansowo-kadrowej w stosunku do całej nauki.

Tow. Paczyńska[6] – ubolewa, że na zebraniu partyjnym jest zmuszona prostować pewne sprawy poruszone przez tow. Wyrozem[b]skiego. Sprawa seminariów dla ekonomistów zaplanowana została przez Biuro Kształcenia i Doskonalenia Kadr Naukowych. Przewidzianych zostało 2 zajęcia w miesiącu, niestety prof. Wyrozem[b]ski zajęcia te rozszerzał, Biuro nie miało z czego pokrywać kosztów – tow. Mossakowski był świadkiem rozmowy, w której dyr. Hilgier[7] informował prof. Wyrozem[b]skiego, że zwiększenie godzin wykładów dla ekonomistów nie zostało zaplanowane i nie może być dlatego opłacane. Dlatego też nie można zarzucać Biuru, że nie opłaca albo, że skąpi pieniędzy na prace naukowe, skoro prace te nie zostały we właściwy sposób zaplanowane.

Podsumowanie dyskusji. Tow. Jabłoński: nie będzie odpowiadał na poruszone na zebraniu sprawy finansowe, dowiedział się o nich dopiero teraz. Jeśli chodzi o sprawy natury podstawowej: prof. Wyrozem[b]ski wspomniał, że ekonomia staje się nauką ścisłą. W Związku Radzieckim dyskutuje się [na] temat metodologii nauk ekonomicznych i kierunku rozwoju ekonomii jako nauki ścisłej. W dyskusji jeden z towarzyszy stwierdził, że istnieje niebezpieczeństwo zastępowania ekonomii – matematyką. Jeżeli w Związku Radzieckim podejmowane są dyskusje tego rodzaju – istnieje i u nas konieczność przemyślenia rozwoju ekonomii w Polsce. Chciałby widzieć plan rozwoju nauk ekonomicznych w Polsce, w pełni przygotowane plany perspektywy tego rozwoju.

Jest wdzięczny tow. Kaczkowskiemu za poruszenie spraw podstawowych. Podaje kilka przykładów (Unipan[8], odczynniki chemiczne, młyny do mielenia twardych przedmiotów), które wskazują, że istnieje jeszcze konserwatyzm w stosunku do śmiałych rozwiązań. Trzeba to śmiało krytykować przy wszystkich okazjach. Prawdą jest, że się młodym pracownikom przeszkadza – dlatego tak ważna jest praca organizacji partyjnych.

Sprawa docierania do przemysłu – prof. [Ignacy] Malecki otrzymał polecenie zorganizowania rzeczników patentowych przy Instytutach, których należy przeszkolić, niech w każdym instytucie działa przynajmniej jeden. Będziemy szukali śmiałych rozwiązań, będziemy je popierali. Będziemy starali się umieścić przynajmniej dwie placówki naukowe PAN na terenie fabryk, gdzie będą one mogły prowadzić badania własne w najściślejszym związku z produkcją. Próba warta jest, aby ją wprowadzić. Należy śmiało eksperymentować, walczyć z marazmem. Klimat w przemyśle jest o wiele lepszy – będziemy mogli wiele zmienić, jeżeli sami będziemy chcieli zmieniać.

Nie zawsze jednak planujemy w sposób właściwy. Przykładem są trudności w skonsumowaniu funduszów inwestycyjnych na postęp techniczny, o których wiele mógłby powiedzieć tow. [Bolesław] Gastman. Nie ma wątpliwości, że po IV Zjeździe wiele trudności zostanie usuniętych. Nie tyle sam zjazd był ważny, ale ta cała robota przedzjazdowa w całym kraju. Nie zaprzepaścić tego dorobku po zjeździe w nauce polskiej – to bardzo dużo i to jest zadanie dla naukowców.

---

[6] Brak bliższych danych o tej osobie.

[7] Brak bliższych danych o tej osobie.

[8] UNIPAN – firma z kapitałem PAN zajmująca się obróbką mechaniczną; dzisiaj Unipan-Stalmech Spółka z o.o.

Tow. Mossakowski, zamykając zebranie, podziękował tow. Jabłońskiemu za wygłoszony referat i podsumowanie dyskusji, wyraził także przekonanie, że zarówno referat tow. Jabłońskiego, głosy w dyskusji, a także dorobek IV Zjazdu – będą wytyczną dla pracy organizacji partyjnych w Polskiej Akademii Nauk.

Zebranie zakończono odśpiewaniem *Międzynarodówki*.

Protokołowała
Maria Dziurzyńska
(Teresa Brzękówna)[f]

Źródło: APW, KZ PZPR PAN, 4, k. 254–261, mps.

[f] *Imię i nazwisko wpisane odręcznie*. Brak bliższych danych o tych protokolantkach.

Nr 43

1964 październik 11, Warszawa – Protokół zebrania POP PZPR przy Instytucie Badań Literackich PAN

Protokół
zebrania POP PZPR przy Instytucie Badań Literackich PAN z dnia 11 X 1964 r.

Zebranie poświęcone było wyborowi delegatów na Konferencję Zakładową. Na wstępie tow. M[aria] Janion[1], I sekretarz naszej POP, wygłosiła sprawozdanie z przebiegu naszej pracy w ostatnim okresie, kładąc główny nacisk na konsekwencje wynikające z charakteru i profilu naszej organizacji. POP, skupiając niewielu towarzyszy, przede wszystkim pracowników nauki, koncentruje się na zadaniach związanych z podstawową działalnością naukową instytutu. Do zadań tych należy m.in. utrzymywanie stałej współpracy z dyrekcją, patronat i inicjatywa na zebraniach naukowo-dyskusyjnych IBL, opieka naukowa i ideologiczna nad młodą kadrą naukową (w tym kroki zmierzające do utworzenia pracowni metodologicznej), a przede wszystkim w ostatnim okresie szereg poczynań związanych z podjęciem prac nad uniwersyteckim podręcznikiem historii literatury. Ponadto POP współdziałała ściśle z organizacją zakładową, zwłaszcza w zakresie starań o unormowanie sytuacji pracowników dokumentacji naukowej. Jeśli chodzi o sposób organizacji prac bieżących, większość zagadnień dyskutowana była na systematycznych, cotygodniowych zebraniach egzekutywy, a następnie poszczególne problemy i zadania przekazywane były odpowiednim towarzyszom do realizacji. Natomiast zebrania plenarne POP odbywały się stosunkowo rzadko i miały przede wszystkim charakter dyskusyjno-szkoleniowy. Poza udziałem członków POP w zebraniach ogólnych organizowanych przez Komitet Zakładowy w okresie przedwakacyjnym odbyły się zebrania poświęcone: 1) dyskusji nad pismami A[ntonia] Gramsciego[2]; 2) dyskusji nad tezami na IV Zjazd partii.

Po sprawozdaniu rozpoczęła się ożywiona i kontrowersyjna dyskusja, w której uczestniczyli tow. tow. [Stefan] Treugutt[3], [Alicja] Lisiecka[4], Janion, [Samuel] Sandler[5],

---

[1] Maria Janion (ur. 1926) – historyk literatury, prof. nadzwyczajny od 1963 r., prof. zwyczajny od 1973 r., pracownik naukowy IBL PAN (1948–1996), UW (1951–1952, 1981–1996), WSP w Gdańsku (1957–1968), UG (1970–1981, 1983–1990), kierownik Zakładu Historii Literatury XIX w. IBL PAN (1968–1996). Członek korespondent PAN od 1991 r., członek rzeczywisty PAN od 1998 r. Członek PZPR (1949–1978).

[2] Antonio Gramsci (1891–1937) – włoski filozof, działacz komunistyczny, współzałożyciel Włoskiej Partii Komunistycznej (1921), reprezentant partii w III Międzynarodówce (1922–1923), więziony w latach 1926–1937.

[3] Stefan Treugutt (1925–1991) – historyk literatury, dr hab. od 1964 r., pracownik naukowy IBL PAN (1951–1991), PWST (1981–1990), zastępca dyrektora ds. naukowych IBL PAN (1968–1982). Członek PZPR (1953–1981).

[4] Alicja Lisiecka (ur. 1931) – historyk literatury, pracownik naukowy IBL PAN (1956 [?]–1969), dr hab. od 1968 r., na emigracji w Londynie w latach 1969–1985. Członek PZPR (1962–1969), współpracowniczka RWE.

[5] Samuel Sandler (ur. 1926) – historyk literatury, socjolog, docent od 1954 r., student na UŁ (1945–1948), UWr (1948–1950), pracownik naukowy UWr (1950–1951), IBL (1950–1969), UŁ (1957–1960, 1962–1969), kierownik Zakładu Czasopiśmiennictwa i Krytyki Literackiej na Wydziale Dziennikarskim UW (1954–1957). Od 1969 r. na emigracji, wykładowca uniwersytetu w Tel Awiwie (1969–1972), University of Illinois (1972–1995). Napisał m.in. utrzymaną w duchu stalinowskim przedmowę do *Potopu* Henryka Sienkiewicza (Warszawa 1953). Członek PPR (1946–1948), PZPR (1948–1969). W 1945 r. funkcjonariusz Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego.

[Maria] Żmigrodzka[6]. Osią dyskusji była sprawa możliwości ożywienia życia politycznego organizacji i podejmowania dyskusji nad aktualnymi wydarzeniami życia politycznego i społecznego. [a]Znacznym utrudnieniem w tak rozumianej pracy jest nie tylko niedosyt i niewystarczalność bieżącej elementarnej informacji, ale przede wszystkim brak stanowiska nadrzędnych organów partyjnych w wielu podstawowych sprawach wewnętrznych i zewnętrznych lub zbyt późne i zdawkowe określanie tego stanowiska[a].

Stosunkowo szybkie tempo wydarzeń skłania do wniosku, iż stoimy wobec potrzeby oceny przeszłości i teraźniejszości, wobec konieczności dokonywania stałych konfrontacji. W tej sytuacji należy domagać się od nadrzędnych instancji partyjnych informacji i wyjaśnień koniecznych do zajęcia własnego stanowiska. [a]Tymczasem dotąd organizacja partyjna przy Polskiej Akademii Nauk nie potrafiła zyskać sobie autorytetu, który by zobowiązał do traktowania w sposób należny organizacji skupiającej w swoich szeregach najwyższą kadrę naukową i intelektualną[a].

Ferment ideologiczny wywoływany zjawiskami życia bieżącego domaga się reakcji ze strony członków partii. [a]Mimo bardzo złego funkcjonowania środków informacji i prasy istnieje w zasadzie możliwość dotarcia do najniebezpieczniejszych wiadomości i przyczyna zanikania życia politycznego wewnątrz partii nie leży w braku informacji, ale w braku samookreślenia i prezentowania własnej postawy[a]. Prezentowanie własnego stanowiska jest najwłaściwszą formą wywierania wpływu i przekazywania opinii środowiska partyjnego oraz koniecznym wymogiem wobec członków partii, jak i wobec jej instancji kierowniczych. Istnieją nieliczne środowiska ideowe, które potrafią spowodować, iż władze partyjne dyskutują z nimi, ale są to środowiska izolowane. Tymczasem konieczna jest stała presja i opinia wszystkich środowisk partyjnych. Podstawowe [a]organizacje partyjne nie powinny i nie mogą prowadzić życia politycznego utajonego; należy to życie nasycić autentyczną i nieakademicką treścią, a zatem podejmować dyskusję nad wszystkimi żywotnymi sprawami współczesności[a]. Stąd prawo i obowiązek żądania maksimum informacji we wszystkich istotnych sprawach oraz domagania się od nadrzędnych instancji partyjnych określania stanowiska; zwłaszcza iż w okresie ożywienia dynamiki życia politycznego postawa członków partii może mieć ważne znaczenie. [a]Pod adresem Komitetu Zakładowego skierowano zarzut, iż nie podejmował dostatecznych kroków w tym zakresie. Ilustracją tego stanu rzeczy była np. „konspiracyjna" dyskusja nad ustawą o pracownikach nauki i nad projektami jej nowelizacji[a].

W odpowiedzi na zarzut, iż nasza POP nie podejmuje w dostatecznie szerokim stopniu akcji zewnętrznych związanych z bieżącym życiem kulturalnym (np. brak udziału w akcji zmiany programów szkolnych) stwierdzono w wyniku dyskusji, iż [a]sprawą podstawową i najważniejszą dla naszej organizacji jest umacnianie się na pozycji twórczego marksizmu i wypracowywanie na bieżąco marksistowskiej wiedzy o literaturze, co ma swoje znaczenie polityczne i na zewnątrz[a].

Z przebiegu dyskusji wynikały następujące wnioski:

a) potrzeba uwzględniania w planie szkoleniowym „niezaplanowanych" zebrań poświęconych bieżącym wydarzeniom międzynarodowym;

[a–a] *Fragment odręcznie podkreślony*.

[6] Maria Żmigrodzka (1922–2000) – historyk literatury, prof. nadzwyczajny od 1964 r., redaktor tygodnika „Wieś" (1947–1953), pracownik naukowy IBL/IBL PAN (1948–2000).

b) należy popierać wszelkie inicjatywy zwoływania zebrań i organizowania dyskusji środowiskowych (np. wspólnych z IH, PIS [?], Inst[ytutem] Filoz[ofii] i Socjologii itp.)

c) [a]należy postulować wobec Komitetu Zakładowego aktywizację pracy całej organizacji PAN-owskiej i uczestniczyć w podejmowanych przez nią akcjach[a];

d) główny nacisk należy położyć na czuwanie nad konkretną działalnością podstawową naszego instytutu, na utrzymaniu i rozbudowaniu dotychczas istniejącej korzystnej sytuacji rzeczowej.

Protokołowała[b]:
(Janina Kamionkowa[7])

Źródło: APW, KZ PZPR PAN, 12, k. 263–265, mps

[b] *Poniżej odręczny podpis*.
[7] Brak bliższych danych o tej osobie.

Nr 44

1964 grudzień 17 [?], Warszawa – Notatka Eugeniusza Rudzińskiego z zebrania członków partii placówek humanistycznych PAN

Notatka
z zebrania członków partii placówek humanistycznych PAN z dn[ia] 17 XII 1964 r.
z tow. [Wincentym] Kraśko[1]

Tow. Kraśko wygłosił referat w oparciu o pytania nadesłane [do] zainteresowanych organizacji podstawowych, zreferowane w osobistym kontakcie z tow. Kraśko przez członków Komitetu Zakł[adowego] PZPR PAN.

W dyskusji zabrało głos osiem osób.

Członkowie partii pracujący w placówkach humanistycznych od dłuższego czasu domagali się spotkania z przedstawicielem kierownictwa partii, który by omówił całokształt problemów polityki kulturalnej partii. Większość członków partii z tych organizacji podstawowych ma bezpośredni kontakt na co dzień z działalnością na froncie ideologicznym. Styka się z szeregiem trudnych problemów, których nie jest w stanie nie tylko rozwiązać, ale niejednokrotnie nie może na bieżąco udzielić pytającym wyjaśnień, bądź ma bardzo utrudnione działania z racji wykonywanych obowiązków partyjnych, społecznych i zawodowych. Stąd zebranie, na które oczekiwali od szeregu miesięcy, musiało dać odpowiedź na szereg kwestii szczegółowych, a równocześnie wyjaśnić bardziej złożone i skomplikowane problemy – kompleksowo w oparciu o pogłębioną dyskusję ideową. Większość uczestników zebrania, podkreślam, jest na bieżąco zaangażowana w pracy ideowo-politycznej. Dlatego w dyskusji towarzysze usiłowali przedstawić swoje wątpliwości, niejednokrotnie stawiając sprawy **ostro**, aby uzyskać zaprzeczenie ze strony kierownika Wydziału Kultury i innych uczestników zebrania, bardziej „mocnych" w poszczególnych kwestiach.

Dyskusja wykazała dużą troskę towarzyszy o jasność i odpowiedzialność w wygłaszanych sądach. Brak kontaktu na co dzień z odpowiedzialnymi towarzyszami z kierownictwa partii komplikuje i zadrażnia niejednokrotnie faktycznie nieistotne bądź pozornie skomplikowane problemy, a równocześnie pozostawia niejasność, jeżeli chodzi o politykę kulturalną i wykonawstwo w poszczególnych ważnych kwestiach.

Niewątpliwie w tej dziedzinie o wiele więcej mógłby zrobić Komitet Zakładowy PZPR PAN własnymi siłami. Sam fakt nieobecności towarzyszy z PAN odgrywających czołową rolę na różnych odcinkach frontu ideologicznego na tym zebraniu i innych, odbywających się w mniejszych zespołach, spowodował, że tow. Kraśko musiał sam odpowiadać na szereg pytań i usiłować powiązać liczne problemy, które jesteśmy w stanie rozwiązać własnymi siłami.

[1] Wincenty Kraśko (1916–1976) – prawnik, dziennikarz, polityk komunistyczny, członek PPR (1948), PZPR (1948–1976), członek KC PZPR (1959–1976), I sekretarz KW PZPR w Poznaniu (1956–1960), kierownik Wydziału Kultury KC PZPR (1960–1971), sekretarz KC PZPR (1974–1976). Wiceprezes RM (1971–1972). Poseł na sejm (1957–1976), członek Rady Państwa (1972–1976).

Brakiem zebrania, wynikającym zresztą z bardziej ogólnych przyczyn przedstawionych wyżej, [a]był nieodpowiedzialny, egzaltowany ton niektórych wystąpień, utrudniający chwilami rzeczowy przebieg zebrania. Dotyczy to przede wszystkim towarzyszek, które z sali przerywały mówcom[a].

W sumie zebranie należy ocenić pozytywnie. Zarówno w referacie, jak i w dyskusji i podsumowaniu postawiono szczerze, po partyjnemu szereg istotnych problemów dla działalności ideowo-politycznej partii. Bez ich dyskutowania, właśnie w gronach tego typu jak uczeni – członkowie PZPR, nie może być prawidłowo prowadzona działalność przez aktyw partyjny, w tym przez aktyw partyjny PAN.

E[ugeniusz] Rudziński[2]

Źródło: APW, KZ PZPR PAN, 12, k. 313, mps.

[a–a] *Fragment odręcznie podkreślony. Na lewym marginesie odręczna pionowa linia*.

[2] Eugeniusz Rudziński – historyk, pracownik naukowy Pracowni Historii Czasopiśmiennictwa Polskiego XIX i XX wieku PAN. Członek PZPR.

Nr 45

1964 grudzień 17, Warszawa – Protokół zebrania POP placówek humanistycznych PAN

Protokół
zebrania POP i placówek humanistycznych PAN z dn[ia] 17 XII 1964 r.

W dyskusji nad referatem tow. W[incentego] Kraśko zabierali głos następujący dyskutanci:

Tow. [Aleksander] Bachrach[1] – protestuje przeciw zbyt swobodnemu operowaniu terminem „rewizjonizm" i postuluje albo sprecyzowanie treści tego pojęcia – albo rezygnację ze zbyt ogólnikowego stosowania go.

Poza kłopotami ze „starymi gniewnymi" (zwrot, kt[órego] użył referent) t[owarzysz] Bachrach stwierdza, że mamy i młodych gniewnych – przypominając niedawne zajścia na UW[2]. Nawiązując do sprawy protestu 34[3] i procesu Wańkowicza[4] – stwierdza że informowanie społeczeństwa o istocie tych wydarzeń było więcej niż niedostateczne, a rezonans propagandowy posunięć rządowych – nie najlepszy. Podobnie i sprawa tyg[odnika] „Kultura"[5] – rozegrana niezbyt szczęśliwie.

Sprawa zjednoczenia środowisk kulturalnych dla polityki partii jest ciągle jeszcze sprawą otwartą.

Tow. [Helena] **Eilstein** – dyskutantka stwierdza rozpowszechniające się wśród intelektualistów zjawisko „niezaangażowania". Jaka jest przyczyna tego niepokojącego zjawiska? M.in. zaciążyła tu wadliwa polityka propagandowa (propaganda osiągnięć gospodarczych zmienia się w „mszę cyfrową"). Sztuka przekonywania – nie istnieje. Prasa podaje oderwane fakty bez prób ich analizy. Wiele faktów w ogóle się nie podaje do wiadomości publicznej – źródłem informacji jest [Sekcja Polska] BBC i [Radio] „Wolna Europa".

Partia ogłosiła (XIII Plenum[6]) swobodę warsztatu twórców – jest to osiągnięcie dosyć relatywne.

Partia może domagać się poparcia od środowisk twórczych tylko wtedy, gdy da im swobodę krytyki, której zasięg będzie mógł sięgać nawet organów państwowych. Kompleksy i obawy, że skutkiem daleko posuniętej krytyki może być „obalenie ustroju",

---

[1] Aleksander Bachrach (1911–1971) – prawnik, profesor UŁ.

[2] Chodzi prawdopodobnie o sprawę aresztowania 14 XI 1964 r. Jacka Kuronia, Karola Modzelewskiego i Stanisława Gomułki w związku z opracowanym przez nich memoriałem dotyczącym sytuacji w Polsce. W rezultacie tej sprawy wszyscy trzej (oraz Joanna Majerczyk) zostali wyrzuceni z PZPR, a także zwolnieni z pracy.

[3] Chodzi o tzw. List 34.

[4] Pisarz Melchior Wańkowicz (1892–1974) został aresztowany 5 X 1964 r. pod zarzutem współpracy z RWE. Proces o „rozpowszechnianie fałszywych wiadomości" o PRL rozpoczął się 26 października. Wańkowicz został skazany na trzy lata więzienia, ale ze względów prestiżowych władze nie zdecydowały się na wykonanie kary.

[5] Chodzi o okoliczności powstania tygodnika społeczno-literackiego „Kultura", zwanego „warszawską" w odróżnieniu od emigracyjnego pisma Jerzego Giedroycia. Tygodnik powstał w wyniku scalenia pism „Nowa Kultura" i „Przegląd Kulturalny". Likwidacja tych stosunkowo niezależnych wydawnictw w 1963 r. wywołała ferment w środowisku dziennikarskim i literackim.

[6] Chodzi o XIII Plenum KC PZPR, które odbyło się w dniach 4–6 VII 1963 r. Ogłoszono na nim ofensywę ideologiczną i zaostrzono kurs polityczny wobec kultury i nauki.

należy wreszcie przezwyciężyć. Socjalizm jest w Polsce na tyle ugruntowany, że żadna krytyka mu nie grozi. Przeciwnie – traktując czysto utylitarnie – krytyka to też wentyl bezpieczeństwa.

Poza tym społeczeństwo cierpi na „niedoinformowanie" (przykład – sprawa odejścia [Nikity] Chruszczowa[7]).

Wreszcie sprawa stosunku aparatu partyjnego do środowiska ekspertów twórców intelektualistów itp. wymaga pewnych przemyśleń i modyfikacji. W gruncie rzeczy nie ma socjologicznego rozeznania w problemach, podstawach, nastrojach tych kręgów społeczeństwa.

Tow. W[alentyna] **Najdus**

Daje jako przykład podejścia do trudności i kryzysów aktualnie nurtujących ruch robotniczy postawę partii włoskiej i przeprowadza porównanie z postawą PZPR **na niekorzyść** tej ostatniej.

Następnie przechodzi do obszernego omówienia postaw ideowych współczesnej młodzieży, stwierdzając, że nie bunt i rewizjonizm są niepokojącym zjawiskiem, a właśnie postawy kompromisu, koniunkturalizm ostrożności itp. Zaangażowanie młodzieży nie może powstać w atmosferze obaw i niepewności. „Boję się – stwierdza dyskutantka – tych, którzy się boją wychylić, tych, co są wierni nawet tej linii partii, która jeszcze nie została ogłoszona".

Tow. [Jerzy?] **Kwiatkowski**[8]

Wracając do sprawy Mackiewicza[9], dyskutant jest zdania, że ostra polemika z nim dałaby lepszy fakt niż **„półtajny"** proces. Podkreśla – poruszone przez innych dyskutantów – zjawisko dezinformacji i co gorsza zjawisko odrywania się od władzy od mas i mas od władzy. Dużo miejsca poświęca dyskutant organizacji pracy w instytutach naukowo-badawczych, zwracając uwagę na niepokojące fakty wzrostu asekuranctwa odpowiedzialności na czynniki nadrzędne itp.

Tow. A[leksander] **Wallis**[10]

Porusza jego zdaniem wysoce niewłaściwe posunięcia jury w sprawie pomnika Bohaterów Warszawy[11]. Oczekuje się nowych rozwiązań od artystów, ale uniemożliwia się im realizację tych rozwiązań w zakresie rzeźby – najbardziej ciekawe i śmiałe rozwiązania spotkać można na cmentarzach. Kierownictwo kulturalne sprzyja najbardziej niewyrobionym, drobnomieszczańskim gustom.

---

[7] Nikita Chruszczow (1894–1971) został usunięty ze stanowiska sekretarza generalnego KC KPZR 12 X 1964 r. w wyniku intrygi politycznej przeprowadzonej przez Leonida Breżniewa, Aleksieja Kosygina i Michaiła Susłowa. 14 X sekretarzem generalnym KC KPZR został Breżniew.

[8] Być może Jerzy Kwiatkowski (1927–1986) – literaturoznawca, dr hab. od 1971 r., prof. nadzwyczajny od 1985 r., pracownik naukowy IBL PAN (1952–1955, 1958–1986), kierownik działu literatury współczesnej w Wydawnictwie Literackim (1955–1958).

[9] Stanisław Cat-Mackiewicz (1896–1966) – pisarz, publicysta, premier rządu RP na uchodźstwie (1954–1955), w 1956 r. wrócił z emigracji do PRL. Jako jeden z sygnatariuszy Listu 34 został objęty na krótko zakazem druku. Dopiero jednak w połowie 1965 r. władze przemyśliwały nad wytoczeniem mu procesu pod zarzutem współpracy z „Kulturą" paryską. Chodzi tu zatem wyraźnie o Melchiora Wańkowicza.

[10] Aleksander Wallis (1930–1984) – socjolog, dr hab., pracownik naukowy Instytutu Sztuki, następnie IFiS PAN.

[11] Pomnik Bohaterów Warszawy, przedstawiający boginię zwycięstwa Nike, został odsłonięty 20 VII 1964 r. na placu Teatralnym.

Tow. Sardawski[12]

Całą swą wypowiedź poświęca problemowi inflacji; ustawodawstwo, które zaczyna integrować w najdrobniejsze i mało znaczące przejawy życia i czynności obywateli.

Tow. Sarewicz[13] – Stwierdza w swojej wypowiedzi, że ilekroć ocena jakiegoś zjawiska przez kierownictwo (partii i rządu) nie pokrywa się z opinią środowiska, **partia ma zawsze rację**.

Dalej porusza sprawę dysproporcji między metodami pedagogiki indywidualnej a zbiorowej. W pedagogice zbiorowej, tzn. w propagandzie – pokutuje moralizatorstwo, brak konsekwencji, autorytatywne rozstrzygnięcia. Partia przemawia do mas *ex catedra*.

Sprawa Millera, Wańkowicza i Grzędzińskiego[14] nie została chyba rozwiązana właściwie. Niekonsekwencje postępowania władz – mimo wyjaśnień tow. Kraśki – są dalej niezrozumiałe dla naszego środowiska.

Źródło: APW, KZ PZPR PAN, 12, k. 311–312, mps.

[12] Brak bliższych danych o tej osobie.

[13] Brak bliższych danych o tej osobie.

[14] Pisarze January Grzędziński (1891–1975) i Jan Nepomucen Miller (1890–1977) zostali oskarżeni o współpracę z prasą emigracyjną. 16 VIII 1964 r. MSW wszczęło śledztwo przeciw Grzędzińskiemu z paragrafu 23 mkk, jako podejrzanemu o utrzymywanie kontaktów z „Kulturą" paryską. Jednocześnie toczyło się dochodzenie przeciwko Millerowi, oskarżanemu o kontakty z „Wiadomościami" londyńskimi. 18 IX 1965 r. Miller został skazany na 1,5 roku więzienia w zawieszeniu. Postępowanie w sprawie Grzędzińskiego zostało zawieszone, ale on sam był poddawany szykanom różnego rodzaju.

Nr 46

1965 styczeń 7, Warszawa – Informacja Wydziału Nauki i Oświaty KW PZPR o przebiegu zebrania członków partii Wydziału I PAN

Warszawa, 7 I 1965 r.

Informacja
o przebiegu zebrania członków partii I Wydziału PAN

W dniu 17 grudnia 1964 r. odbyło się zebranie członków partii I Wydziału PAN, na którym z obszerną informacją o sytuacji wśród środowisk twórczych wystąpił tow. W[incenty] Kraśko, kierownik Wydziału Kultury KC PZPR.

W swoim wystąpieniu, które zostało wysłuchane z dużym zainteresowaniem przez zebranych, omówił on dorobek w twórczości literackiej, przebieg wydarzeń w środowisku literatów w okresie od XIII Plenum KC do procesu [Melchiora] Wańkowicza. Omawiając sytuację w środowisku literatów, podkreślił on, że po XIII Plenum KC, które wypowiedziało się przeciw współistnieniu w dziedzinie ideologii i za ofensywą na froncie ideologicznym, najsilniej zaatakowana została przez ośrodki zagraniczne teza tego plenum o konieczności umocnienia kierownictwa partyjnego frontem ideologicznym i polityką kulturalną. W kraju odżyły w pewnych środowiskach tendencje liberalno-burżuazyjne. Różnymi kanałami rozpowszechniane były tezy o zahamowaniu rozwoju kultury, zaostrzeniu cenzury, zagrożeniu demokracji, ograniczeniu wolności, nieprzestrzeganiu konstytucji, nieliczeniu się kierownictwa partii i rządu z opinią społeczną. Tego rodzaju poglądy zademonstrowane zostały w Liście 34.

Miało to miejsce po rozmowach kierownictwa partii z przedstawicielami literatów z okazji odznaczenia Jarosława Iwaszkiewicza[1]. List 34 i wcześniejsze urabianie opinii miały określony cel polityczny. Następnie tow. W[incenty] Kraśko omówił proces Wańkowicza, aferę [Jana Nepomucena] Millera i wynurzenia Januarego Grzędzińskiego.

Dyskusja głównie koncentrowała się na dwóch sprawach: 1) procesie Wańkowicza, 2) zasięgu informacji politycznej.

W sprawie procesu Wańkowicza wypowiadano się, że nie był potrzebny, nie przyniósł korzyści politycznych, że należało tylko w prasie napisać o paszkwilu Wańkowicza, powiedzieć, jakie poglądy polityczne reprezentował przed wojną, w czasie okupacji i po wojnie oraz wydalić go z kraju jako amerykańskiego obywatela (t[owarzysze] W[alentyna] Najdus, [Jadwiga] Siekierska[2], [Jerzy?] Kwiatkowski). Pytano także, dla-

[1] Jarosław Iwaszkiewicz (1894–1980) – poeta, prozaik, sekretarz marszałka sejmu Macieja Rataja (1923–1925), sekretarz ambasady RP w Kopenhadze (1932–1935) i Brukseli (1935–1936), prezes ZLP (1945–1946, 1947–1949, 1959–1980). Poseł na sejm (1952–1980).

[2] Jadwiga Siekierska (1903–1984) – działaczka komunistyczna, dyplomata, historyk sztuki, absolwentka Uniwersytetu Moskiewskiego, aspirantka w Instytucie Czerwonej Profesury, pracownik Międzynarodowej Szkoły Leninowskiej (1932–1945), Centralnej Szkoły PPR w Łodzi (1945–1948), IKKN/INS przy KC PZPR (1950–1957), pracownik naukowy Instytutu Sztuki PAN (1964–1975). Członek PPR/PZPR, zastępca kierownika Wydziału Oświaty i Kultury KC PZPR (1948–1950). I sekretarz w Poselstwie PRL w Hadze (1957–1964).

czego w stosunku do Wańkowicza i Millera, którzy mają podobne winy, zastosowano różne metody i mierniki oceny (t[owarzysz Jan] Garewicz[3]).

W sprawie informacji politycznej i dyskusji partyjnej wypowiadali się głównie t[owarzysze Aleksander] Bachrach, [Helena] Eilstein i [Jan] Garewicz. Tezy ich wystąpień można sformułować następująco:

Nie można z powodzeniem prowadzić ofensywy ideologicznej i politycznej bez informacji partyjnej. Nie było jej w sprawie przyczyn likwidacji „Przeglądu Kulturalnego" i „Nowej Kultury"[4], na temat wystąpienia Marii Dąbrowskiej[5] i t[owarzysza Zenona] Kliszki[6] na zebraniu partyjnym w ZLP[7].

Nie powinno być takiej sytuacji, że o sprawach politycznych wcześniej mówią rozgłośnie zagraniczne niż prasa krajowa. Ze względu na swą rolę środowiska naukowe i twórcze są chłonniejsze informacji niż inne środowiska.

Ofensywy ideologicznej nie można prowadzić bez krytyki i wymiany zdań. Jeśli się żąda od twórców zaangażowania, to nie wystarcza im dać swobodę warsztatu. Bez wolności szerokiej krytyki wszystkiego nie może być zaangażowania. Krytyka na bazie tego ustroju nie podważa jego stabilizacji. Na przykładzie Chruszczowa, który odszedł z powodu różnicy zdań, wynika, że trzeba także informować o różnicy zdań w kolegialnych kierownictwach.

Nie jest dyskutowany u nas cały problem modelu ustroju demokratycznego i nie są wprowadzane w życie nowe jego formy.

Jesteśmy lękliwi w podejmowaniu do dyskusji tych problemów, jakie wnoszą do komunistycznej myśli towarzysze włoscy i francuscy.

Prasa, radio i telewizja prowadzą nadal urzędową propagandę. Operuje się w propagandzie tylko cyframi, stwierdzeniami, a nie analizuje się zjawisk i procesów występujących w życiu, nie wyciąga się odpowiednich wniosków i nie wprowadza się do praktyki, bo stanowisko nie zależy od tego, co mówi opinia publiczna.

Wydział Nauki i Oświaty
KW PZPR

Źródło: APW, KW PZPR, 715, k. 13–15, mps.

---

[3] Jan Garewicz (1921–2002) – historyk filozofii i idei, prof. nadzwyczajny od 1992 r., prof. zwyczajny od 1996 r., pracownik naukowy Zakładu Historii Filozofii Nowożytnej i Myśli Społecznej IFiS PAN (1956–1987), ISP PAN (1992–2002).

[4] W 1963 r. władze PZPR zdecydowały o zlikwidowaniu tygodników „Przegląd Kulturalny" (1952–1963) i „Nowa Kultura" (1950–1963) i utworzeniu zamiast nich tygodnika „Kultura" (1963–1981).

[5] Maria Dąbrowska (1889–1965) – pisarka, eseistka, tłumaczka, urzędnik Ministerstwa Rolnictwa (1918–1924), doktor *honoris causa* UW (1957), sygnatariuszka Listu 34, autorka m.in. tetralogii *Noce i dnie* (1932–1934) oraz *Dzienników*, pisanych od 1914 r. do śmierci.

[6] Zenon Kliszko (1908–1989) – prawnik, polityk komunistyczny, członek KPP (1931–1938), PPR (1942–1948), PZPR (1948–1989), członek KC PPR (1944–1948), zastępca członka KC PPR (1948), zastępca członka KC PZPR (1948–1949), członek KC PZPR (1956–1971), członek BP KC PZPR (1959–1970), członek Sekretariatu KC PPR (1945–1948), sekretarz KC PZPR (1957–1970), kierownik Wydziału Personalnego KC PPR (1944–1948). Podsekretarz stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości (1948–1949). Poseł do KRN (1944–1947), poseł na sejm (1947–1972), wicemarszałek sejmu (1957–1971).

[7] Chodzi o otwarte zebranie POP ZLP z 5 X 1964 r., na którym dyskutowano o Liście 34.

Nr 47

1965 luty 3, Warszawa – Notatka Jerzego Metery, zastępcy kierownika Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR, dotycząca wyborów w PAN

Dot[yczy] **wyborów w PAN** **Dla Tow**[arzysza] **Werblana**[a]

W wyniku konsultacji proponuję zatrzymanie się przy następujących osobach:

Wydz[iał] I: **Prawo** – [Stanisław] Batawia[1] (mimo wieku kandydatura zasłużona i neutralna). Forsowanie dziś [Grzegorza] Seidlera[2] oznacza wystąpienie o [Konstantego] Grzybowskiego[3] i [Kazimierza] Opałka[4].

Hist[oria] literatury – [Henryk] Markiewicz[5] z Krakowa oraz [Stefan] Kieniewicz[6] lub [Witold] Hensel[7].

---

[a] *Z lewej strony odręczny dopisek* 3 II [19]65.

[1] Stanisław Batawia (1898–1980) – kryminolog, prawnik, lekarz, prof. nadzwyczajny od 1946 r., prof. zwyczajny od 1958 r., pracownik naukowy UW (1929–1939, 1945–1968), Instytutu Higieny Psychicznej w Warszawie (1935–1939), ordynator oddziału psychiatrycznego Szpitala Centrum Wyszkolenia Sanitarnego w Warszawie (1931–1934), UŁ (1946–1949), kierownik Zakładu Kryminologii Instytutu Nauk Prawnych PAN (1953–1968). Członek korespondent PAN od 1965 r., członek rzeczywisty PAN od 1969 r. Członek Prezydium Głównej Komisji Badania Zbrodni Hitlerowskich (1946–1951).

[2] Grzegorz Seidler (1913–2004) – prawnik, historyk idei prof. nadzwyczajny od 1950 r., prof. zwyczajny od 1957 r., pracownik naukowy UJ (1945–1950), UMCS (1950–1969, 1972–2004), rektor UMCS (1959–1969), dyrektor Instytutu Kultury Polskiej w Londynie (1969–1971). Członek PZPR (1949–1990), członek Egzekutywy KW PZPR w Lublinie (1966–1969), poseł na sejm (1985–1989), członek Trybunału Stanu (1989–1991).

[3] Konstanty Grzybowski (1901–1970) – historyk prawa, prof. nadzwyczajny od 1946 r., prof. zwyczajny od 1959 r., pracownik naukowy Szkoły Nauk Politycznych przy UJ (1928–1939), kierownik Katedry Prawa Politycznego UJ (1946–1952), Katedry Teorii Państwa i Prawa (1952–1956), Katedry Prawa Państwowego (1956–1962), Katedry Historii Doktryn Politycznych i Prawnych (1962–1970), dziekan Wydziału Prawa UJ (1948–1951), pracownik naukowy Instytutu Nauk Prawnych PAN (1956–1968). Członek korespondent PAN od 1969 r. Członek BBWR (1933–1935), członek PPS w (1946–1948), nieprzyjęty do PZPR.

[4] Kazimierz Opałek (1918–1995) – teoretyk państwa i prawa, prof. nadzwyczajny od 1954 r., prof. zwyczajny od 1962 r., pracownik naukowy UJ (1945–1988), dyrektor Instytutu Nauk Politycznych UJ (1969–1975), dziekan Wydziału Prawa UJ (1954–1956), prorektor UJ (1962–1964), wicedyrektor Instytut Nauk Prawnych PAN (1972–1984). Członek korespondent PAN od 1977 r., członek rzeczywisty PAN od 1986 r. Członek PZPR (1951–1990).

[5] Henryk Markiewicz (ur. 1922) – historyk i teoretyk literatury, prof. nadzwyczajny od 1956 r., prof. zwyczajny od 1964 r., pracownik naukowy UJ od 1950 r., IBL PAN (1950–1968), kierownik Katedry Literatury Polskiej UJ (1959–1970), dyrektor Instytutu Filologii Polskiej UJ (1977–1984). Członek korespondent PAN od 1965 r., członek rzeczywisty PAN od 1976 r., przewodniczący Komitetu Nauk o Literaturze Polskiej PAN od 1972 r., członek Prezydium PAN od 1981 r.

[6] Stefan Kieniewicz (1907–1992) – historyk, prof. nadzwyczajny od 1949 r., prof. zwyczajny od 1958 r., archiwista w Archiwum Skarbowym w Warszawie (1937–1944), pracownik naukowy IH UW (1946–1992), IH PAN (1953–1968). Członek korespondent PAN od 1965 r., członek rzeczywisty PAN od 1970 r., przewodniczący Komitetu Nauk Historycznych PAN (1969–1984).

[7] Witold Hensel (1917–2008) – archeolog, prof. nadzwyczajny od 1951 r., prof. zwyczajny od 1956 r., pracownik naukowy UP/UAM (1946–1956), UW (od 1956 r.), kierownik Katedry Archeologii Polskiej UW (1965–1970), dyrektor IHKM PAN (1954–1989). Członek korespondent PAN od 1965 r., członek rzeczywisty PAN od 1973 r., sekretarz Wydziału Nauk Społecznych PAN (1984–1990), członek Komitetu Naukowego Obchodów Tysiąclecia Państwa Polskiego (1960–1966), poseł na sejm z ramienia SD (1985–1989).

Wydz[iał] II: wysunięte 5 osób (tj. wraz z [Juliuszem] Brillem[8]) stanowi najsensowniejszy i praktycznie jedyny wariant.

Wydz[iał] III: – 2 matematyków

– wystarczy 1 fizyk

– chemia urasta **praktycznie do 3 kandydatów**, gdyż nie widzą celu rezygnowania z [Bogusławy] Trzebiatowskiej[9], a w zestawieniu z [Adamem] Bielańskim[10] na pewno ona przegra. T[owarzysz] Jabłoński widział raczej ją jako kandydata bezwzględnego, a wybór dokonać pomiędzy Bielańskim a [Maciejem] Wiewiórowskim[11] (ma on objąć inst[ytut] Biochemii i Biofizyki PAN – po [Józefie] Hellerze[12]).

– geolog może poczekać jeszcze rok, gdyż lepiej w 1966 r. wprowadzić 2–3 geologów (i młodszych może)

– [Zygmunta] **Kowalczyka**[13] **trzeba tym razem już wybrać**

Wydz[iał] IV: **Bud**[owa] **maszyn** – 2: [Jan] Kaczmarek[14] + 1 (raczej [Zbigniew] Brzoska[15])

elektryka – 2: [Bohdan] Paszkowski[16] (technolog) + 1 teoretyk

---

[8] Juliusz Brill (1901–1981) – mikrobiolog, weterynarz, pracownik naukowy UW (1947–1955), SGGW (1955–1972), kierownik Zakładu Wirusologii Państwowego Instytutu Weterynaryjnego w Puławach (1955–1963). Członek korespondent PAN od 1965 r.

[9] Bogusława Jeżowska-Trzebiatowska (1908–1991) – chemik, prof. nadzwyczajny od 1953 r., prof. zwyczajny od 1960 r., pracownik naukowy Politechniki Lwowskiej (1929–1939), UWr (1946–1979), dyrektor Instytutu Chemii UWr (1969–1979), kierownik Zakładu Chemii Strukturalnej INTiBS PAN (1967–1991). Członek korespondent PAN od 1967 r., członek rzeczywisty PAN od 1973 r., członek Prezydium PAN (1978–1991), przewodnicząca Oddziału PAN we Wrocławiu (1978–1991). Członek PZPR (1961–1990).

[10] Adam Bielański (ur. 1912) – chemik, prof. nadzwyczajny od 1954 r., prof. zwyczajny od 1962 r., pracownik naukowy Akademii Górniczej w Krakowie (1936–1939), AGH (1945–1964), UJ (1964–1983), Instytutu Katalizy i Fizykochemii Powierzchni PAN od 1983 r., dyrektor Instytutu Chemii UJ (1967–1972), przewodniczący Rady Naukowej Instytutu Chemii Fizycznej PAN (1967–1981). Członek korespondent PAN od 1965 r., członek rzeczywisty PAN 1973 r., członek Prezydium PAN (1977–1989), przewodniczący Oddziału PAN w Krakowie i wiceprezes PAN (1990–1995).

[11] Maciej Wiewiórowski (1918–2005) – chemik, prof. nadzwyczajny od 1959 r., prof. zwyczajny od 1969 r., pracownik naukowy WSE w Poznaniu (1946–1959), UAM od 1959 r., prorektor ds. nauki UAM (1968–1972), pracownik Instytutu Chemii Organicznej/Bioorganicznej PAN (1969–1988). Członek korespondent PAN od 1965 r., członek rzeczywisty PAN od 1977 r., członek Prezydium PAN (1969–1983), wiceprezes PAN (1981–1983), sekretarz naukowy Oddziału PAN w Poznaniu (1972–1980).

[12] Józef Heller (1896–1982) – specjalista w zakresie fizjologii zwierząt, dr hab. od 1937 r., prof. zwyczajny od 1946 r., pracownik naukowy UJK (1922–1936), krakowskiej filii Państwowego Zakładu Higieny (1936–1939, 1946–1954), UWr (1946–1951), AM w Warszawie (1951–1963), IBB PAN (1957–1971), organizator (1952–1957) i dyrektor IBB PAN (1957–1966). Członek korespondent PAN od 1952 r., członek rzeczywisty PAN od 1961 r.

[13] Zygmunt Kowalczyk (1908–1985) – specjalista w zakresie górnictwa i mechaniki, prof. nadzwyczajny od 1947 r., prof. zwyczajny od 1956 r., pracownik naukowy Akademii Górniczej/AGH (1945–1972), PW (1972–1977), rektor AGH (1951–1956). Członek korespondent PAN od 1971 r. Członek PZPR (1962–1985).

[14] Jan Kaczmarek (ur. 1920) – inżynier technologii maszyn, prof. nadzwyczajny od 1962 r., prof. zwyczajny od 1969 r., pracownik naukowy AGH w Krakowie (1947–1958), PKr (1958–1978), rektor PKr (1968). Członek korespondent PAN od 1965 r., członek rzeczywisty PAN od 1970 r., członek Prezydium PAN (1972–1980, 1984–1989), sekretarz naukowy PAN (1972–1980). Członek KC PZPR (1971–1975), przewodniczący Komitetu Nauki i Techniki (1968–1972), minister nauki, szkolnictwa wyższego i techniki (1972–1974), poseł na sejm (1972–1976, 1985–1989).

[15] Zbigniew Brzoska (1916–1987) – inżynier mechanik, prof. nadzwyczajny od 1951 r., prof. zwyczajny od 1962 r., pracownik naukowy PW (1946–1986), dziekan Wydziału Lotniczego PW (1956–1960), Wydziału Energetycznego Mechaniki i Lotnictwa PW (1963–1965). Członek korespondent PAN od 1969 r., członek rzeczywisty PAN od 1981 r.

[16] Bohdan Paszkowski (1919–2000) – fizyk, elektronik, prof. nadzwyczajny od 1961 r., prof. zwyczajny od 1969 r., pracownik naukowy PW (1936–1937, 1945–1986), dyrektor Instytutu Fizyki Technicznej PW (1978–1986), dyrektor

automatyka – ew[entualnie] 2: tj. [Jerzy] Seidler[17] (pr[ognozy?] słabe) i [Władysław] Pełczewski[18] (pr[ognozy] silne).

[Roman] Kulikowski[19] w tych wyborach nie będzie rozpatrywany, i słusznie. Kandydat [Janusza] Groszkowskiego – prof. [Leon] Łukaszewicz[20] (IMMat) nie wchodzi w rachubę.

inż[ynieria] **chemiczna** – można zrezygnować, jeżeli w III Wydziale[b] wybierze się 3 chemików; zwłaszcza że są pewne wątpliwości co do kandydata.

Wydz[iał] V: – 2 miejsca wg propozycji

Wydz[iał] VI: – 3 miejsca wg propozycji

Tabelę zestawiającą ilościowy podział 230 miejsc pomiędzy wydziały przedłoży t[owarzysz] Jabłoński wprost na Komisji Ideologicznej.

Ogólnie należy ocenić zwiększenie limitu z 205 do 280 członków za celowe i dostateczne. Po uwzględnieniu spodziewanego ubytku naturalnego w pięcioleciu będzie można wybrać ok. 100 nowych członków korespondentów (tj. 50% ogółu).

Wybór obecnie 25 osób, tj. 1/3, jest prawidłowy. Zwiększenie go w tym roku oznaczałoby wybór szeregu osób starszych. Natomiast za rok, a zwłaszcza za 2–3 lata, będziemy już dysponowali poważnymi młodszymi kandydaturami.

Decyzja o limicie musi być pilnie przekazana premierowi[c].

Źródło: AAN, PZPR, 237/XVI–447, k. 296, mps

Instytutu Technologii Elektronowej PAN (1966–1970). Członek korespondent PAN od 1965 r., członek rzeczywisty PAN od 1976 r. Pracował jako radiotechnik w PKWN (1944–1945).

[b] *Wyraz wpisany odręcznie*.

[c] *Poniżej odręczny podpis Jerzego Metery*.

[17] Jerzy Seidler (ur. 1927) – specjalista w zakresie telekomunikacji, prof. nadzwyczajny od 1962 r., prof. zwyczajny od 1969 r., pracownik naukowy PG (1945–1978), Instytutu Podstaw Informatyki PAN (1978–1997), dyrektor Instytutu Informatyki PG (1968–1972), dziekan Wydziału Elektronicznego PG (1967–1969). Członek korespondent PAN od 1969 r., członek rzeczywisty PAN od 1983 r.

[18] Władysław Pełczewski (1917–2006) – automatyk, elektrotechnik, prof. nadzwyczajny od 1954 r., prof. zwyczajny od 1964 r., pracownik naukowy PŁ (1945–1988). Członek korespondent PAN od 1965 r., członek rzeczywisty PAN od 1980 r.

[19] Roman Kulikowski (ur. 1928) – technik, cybernetyk, specjalista analizy systemowej, prof. nadzwyczajny od 1964 r., prof. zwyczajny od 1970 r., aspirant Moskiewskiego Elektrotechnicznego Instytutu Inżynierów Łączności (1949–1954), pracownik naukowy PW (1954–1965), zastępca dyrektora Instytutu Automatyki PAN (1966–1970), dyrektor Centrum Obliczeniowego PAN (1970–1976), dyrektor Instytutu Badań Systemowych PAN (1976–1998). Członek korespondent PAN od 1967 r., członek rzeczywisty PAN od 1976 r., członek Prezydium PAN (1972–1977), zastępca sekretarza naukowego (1972–1974). Członek PZPR (1949–1990).

[20] Leon Łukaszewicz (ur. 1923) – informatyk, programista, prof. nadzwyczajny od 1961 r., prof. zwyczajny od 1977 r., pracownik naukowy Państwowego Instytutu Matematycznego (1949–1952), Instytutu Matematycznego PAN (1952–1957, 1966–1973), Instytutu Podstaw Informatyki PAN (1973–1993), dyrektor Instytutu Maszyn Matematycznych PAN (1957–1966). Członek korespondent PAN od 1976 r., członek rzeczywisty PAN od 1994 r.

Nr 48

1965 luty 6, Warszawa – Notatka Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR dotycząca ustalenia limitu członków krajowych PAN na lata 1965–1969 oraz wyborów nowych członków krajowych w 1965 r.

Notatka[a]
w sprawie ustalenia liczby członków krajowych PAN na lata 1965–1969
oraz wyborów nowych członków krajowych PAN w 1965 r.

1. Zgodnie z art. 9 ust. 3 Ustawy o Polskiej Akademii Nauk prezes Rady Ministrów ustala ogólną liczbę członków krajowych PAN na okres pięcioletni. Z uwagi na to, że ostatnia decyzja prezesa Rady Ministrów dotyczyła limitu na lata 1960–1964, Prezydium PAN zobowiązane jest do zgłoszenia propozycji na okres najbliższego pięciolecia.

Polska Akademia Nauk postuluje ustalenie tego limitu na lata 1965–1969 w wysokości 380 członków krajowych PAN. Jak to szczegółowo uzasadniono w obszernej notatce z dnia 25 I 1965 r., postulat zwiększenia liczby członków PAN wiąże się:

a) z ogólną dynamiką rozwoju nauki, wzrostem liczby placówek naukowych oraz dużym wzrostem liczby pracowników nauki w Polsce,

b) z potrzebą przeprowadzenia dalszych zmian w układzie dyscyplin reprezentowanych przez poszczególnych członków PAN, uwzględnienia ważnych dyscyplin „stykowych", dyscyplin nowych lub dopiero rozwijających się oraz wzmocnienia dyscyplin słabo dotychczas reprezentowanych,

c) z potrzebą dalszego wzmocnienia działalności Akademii w zakresie jej zadań naukowo-badawczych i naukowo-organizacyjnych (w dziedzinie rozwijania nauki w kraju, jej planowania i koordynacji) poprzez wprowadzenie również uczonych młodszego pokolenia, aktywnych naukowo i w organizacji nauki w Warszawie oraz w ośrodkach terenowych.

Za zwiększeniem liczby członków Akademii przemawia również fakt, że współpracujące z PAN akademie nauk krajów socjalistycznych skupiają większą niż w PAN liczbę członków.

2. Polska Akademia Nauk proponuje w pierwszym etapie realizacji planu uzupełnienia członów PAN powołanie w 1965 r. w drodze wyborów na Zgromadzeniu Ogólnym PAN w maju br. 25[b] członków korespondentów PAN do ogólnej liczby 230[b] członków krajowych PAN.

Zgodnie z regulaminem wyborów członków PAN Prezydium PAN ustala liczbę miejsc na wydziały oraz dyscypliny, w których kandydaci mogą być zgłoszeni. Prezydium PAN zamierza dokonać tego podziału na zebraniu w drugiej połowie lutego br. Konsultacje sekretarzy wydziałów w zespołach partyjnych wydziałów oraz dyskusje na centralnym zespole partyjnym Akademii prowadzą do następujących propozycji:

---

[a] *Powyżej odręczny dopisek* Załącznik nr 2 (tekst na K[omisję] Ideologiczną).
[b] *Liczba odręcznie podkreślona*.

Wydział Nauk Społecznych – ogółem 3[b] **miejsca**

w następujących dyscyplinach, w których przewiduje się kandydatów:

Kryminologia – 1 miejsce: prof. Stanisław Batawia[c]

Filologia – 1 miejsce: tow. prof. Henryk Markiewicz

Nauki histor[yczne] – 1 miejsce: prof. Stefan Kieniewicz (historyk), prof. Witold Hensel

Ponadto w gronie pracowników wysuwane są kandydatury tow. prof. Andrzeja Burdy[c1] i tow. prof. Grzegorza Seidlera[c]. Dwie pierwsze dyscypliny i kandydaci wydają się niewątpliwe, natomiast dyskusję wywołuje sprawa ustalenia trzeciej dyscypliny. Za zgłoszeniem nauk historycznych przemawia fakt np. dwukrotnego już zgłaszania prof. Kieniewicza, który w poprzednich wyborach na Wydziale I nie otrzymał jednak wymaganej liczby głosów.

[d]Należy ponadto zaznaczyć, że przy wysunięciu kandydatury prof. H[enryka] Markiewicza zostanie prawdopodobnie wysunięta również kandydatura prof. W[ładysława] Kuraszkiewicza[2] (językoznawca z Poznania)[d] i prof. K[onrada] Górskiego[c3] (historyk literatury z Torunia). Przy kandydaturze prof. W[itolda] Hensla zostanie zgłoszona kandydatura prof. K[onrada] Jażdżewskiego[4] (archeologia, Łódź), a przy kandydaturze prof. S[tefana] Kieniewicza – kandydatura prof. A[leksandra] Gieysztora[5] (historia, Warszawa). Wysunięcie kandydatur prawników spowoduje zapewne również zgłoszenie innych kandydatur z tej dyscypliny

Wydział Nauk Biologicznych – ogółem 5 miejsc[e]

w następujących dyscyplinach:

---

[c] *Nazwisko odręcznie podkreślone*.

[d–d] *Wzdłuż fragmentu na lewym marginesie odręczna pionowa linia i nieczytelny dopisek*.

[e] *Obok odręczny dopisek* 4 miejsca.

[1] Andrzej Burda (1913–1987) – prawnik, prof. nadzwyczajny od 1954 r., prof. zwyczajny od 1962 r., pracownik naukowy UMCS (1950–1980), rektor UMCS (1955–1957). Zastępca sekretarza naukowego Wydziału I PAN (1961––1963). Członek KPP (1934–1938), PPR (1942–1948), PZPR (1948–1987), zastępca członka KC PZPR (1959–1964), pracownik Szkoły Partyjnej przy KC PZPR od 1949 r. Poseł na sejm (1957–1965), Prokurator Generalny PRL (1957–1961), członek Trybunału Stanu (1982–1985).

[2] Władysław Kuraszkiewicz (1905–1997) – językoznawca, prof. nadzwyczajny od 1936 r., prof. zwyczajny od 1946 r., nauczyciel gimnazjalny i lektor na UJ (1929–1936), pracownik naukowy KUL (1936–1939, 1946–1950), UWr (1946–1949), UAM (1949–1974), kierownik Pracowni Słownika Polszczyzny XVI w. przy IBL/IBL PAN (1947–1978). Członek korespondent PAN od 1968 r., członek rzeczywisty PAN od 1974 r.

[3] Konrad Górski (1895–1990) – historyk i teoretyk literatury, prof. nadzwyczajny od 1934 r., prof. zwyczajny od 1945 r., nauczyciel gimnazjalny (1918–1922), lektor języka polskiego w Pradze (1922–1923), następnie w Lille, pracownik naukowy UW (1930–1934), USB w Wilnie (1934–1939), UMK (1945–1965), dziekan Wydziału Humanistycznego UMK (1945–1947). Członek korespondent PAU od 1947 r., członek rzeczywisty PAN od 1969 r.

[4] Konrad Jażdżewski (1908–1985) – archeolog, prof. nadzwyczajny od 1939 r., prof. zwyczajny od 1946 r., pracownik naukowy Uniwersytetu Poznańskiego (1927–1929), Państwowego Muzeum Archeologicznego w Warszawie (1931–1939), kierownik Zakładu Prehistorii/Katedry Archeologii UŁ (1945–1972), dyrektor Muzeum Archeologicznego i Etnograficznego w Łodzi (1945–1979). Członek korespondent PAN Od 1983 r.

[5] Aleksander Gieysztor (1916–1999) – historyk mediewista, prof. nadzwyczajny od 1949 r., prof. zwyczajny od 1960 r., pracownik naukowy IH UW (1945–1999), dyrektor IH UW (1955–1975). Członek korespondent PAN od 1972 r., członek rzeczywisty PAN od 1980 r., prezes PAN (1981–1983, 1990–1992). Sygnatariusz Listu 34, członek Rady Konsultacyjnej przy przewodniczącym Rady Państwa (1986–1989), dyrektor Zamku Królewskiego w Warszawie (1980–1991).

Mikrobiologia – 3 miejsca: prof. Władysław Kunicki[6], prof. Bernard Zabłocki[7], prof. Juliusz Brill[f]

zoologia eksperymentalna – 2 miejsca: prof. Zdzisław Raabe[8] i prof. Henryk Szarski[9]

Wydział Nauk Matematyczno-Fizycznych, Chemicznych i Geologo-Geograficznych – ogółem 6 miejsc

w następujących dyscyplinach:

Matematyka – 2 miejsca: prof. J. […[g]] i tow. prof. K[azimierz] Urbanik[10]

Fizyka teoretyczna – 1 miejsce: prof. J[an] Rzewuski[11] i prof. J[ózef] Werle[12]

Chemia nieorganiczna – 1 miejsce: tow. prof. A[dam] Bielański, tow. prof. B[ogusława] Trzebiatowska

Chemia organiczna – 1 miejsce: prof. M[aciej] Wiewiórowski

Geodezja – 1 miejsce: tow. prof. Z[ygmunt] Kowalczyk

[h]Sekretarz Wydziału III wskazuje jednakże na konieczność uwzględnienia również kandydatury **prof. H**[enryka] **Świdzińskiego**[13] **z nauk geologicznych**, która była zgłaszana niejako łącznie z kandydaturą prof. Kowalczyka (z geodezji)[h], występuje przeto

---

[f] *Nazwisko odręcznie zakreślone. Na lewym marginesie odręczny dopisek* V Wydz[iał].

[g] *Nazwisko nieczytelne*.

[h–h] *Wzdłuż fragmentu na lewym marginesie odręczna pionowa podwójna linia*.

[6] Władysław Kunicki-Goldfinger (1916–1995) – mikrobiolog, prof. nadzwyczajny od 1951 r., prof. zwyczajny od 1962 r., pracownik naukowy UJ (1938–1939), UMCS (1947–1955), UWr (1955–1961), dyrektor Instytutu Mikrobiologii UW (1969–1971), kierownik Zakładu Mikrobiologii Ogólnej UW (1961–1982), wicedyrektor IBIB PAN (1967–1968). Członek rzeczywisty PAN od 1970 r. Członek PPS (1938–1939), współpracownik KOR, wykładowca TKN, współzałożyciel związanego z „Solidarnością" Towarzystwa Wspierania i Krzewienia Nauk (1980), jedyny członek PAN internowany po 13 XII 1981 r.

[7] Bernard Zabłocki (1907–2002) – immunolog, prof. nadzwyczajny od 1950 r., prof. zwyczajny od 1956 r., pracownik naukowy PZH (1929–1939), dyrektor Instytutu Mikrobiologii UŁ (1946–1977), prorektor UŁ (1951–1966). Członek korespondent PAN od 1965 r., członek rzeczywisty PAN od 1973 r. Nadzwyczajny komisarz do walki z epidemiami PKWN (1945–1946).

[8] Zdzisław Raabe (1909–1972) – zoolog, prof. nadzwyczajny od 1948 r., prof. zwyczajny od 1956 r., pracownik naukowy Państwowego Muzeum Zoologicznego (1927–1939), kierownik katedry Zoologii i Parazytologii UMSC (1947–1954), kierownik Katedry Zoologii i dyrektor Instytutu Zoologicznego UW (1954–1972). Członek korespondent PAN od 1965 r., członek rzeczywisty PAN od 1971 r.

[9] Henryk Szarski (1912–2002) – zoolog, prof. nadzwyczajny od 1948 r., prof. zwyczajny od 1956 r., pracownik naukowy UJ (1935–1939, 1945–1948, 1967–1982), UMK (1948–1966), rektor UMK (1956–1959). Członek korespondent PAN od 1965 r., członek rzeczywisty PAN od 1971 r., przewodniczący Komitetu Zoologii PAN (1968–1977, 1980–1983).

[10] Kazimierz Urbanik (1930–2005) – matematyk, prof. nadzwyczajny od 1960 r., prof. zwyczajny od 1964 r., pracownik naukowy Instytutu Matematycznego UWr (1950–2000), dyrektor instytutu (1967–1996), rektor UWr (1975–1981). Członek korespondent PAN od 1965 r., członek rzeczywisty PAN od 1973 r., prezes Oddziału PAN we Wrocławiu (1972–1977), członek Prezydium PAN (1969–1980, 1984–1989), wiceprezes PAN (1984–1986).

[11] Jan Rzewuski (1916–1994) – fizyk, prof. nadzwyczajny od 1954 r., prof. zwyczajny od 1960 r., pracownik naukowy UW (1945–1946), PW (1946–1947), UMK 1949–1952), UWr (1952–1994), dziekan Wydziału Matematyki, Fizyki i Chemii UWr (1966–1968), dyrektor Instytutu Fizyki Teoretycznej UWr (1960–1970), kierownik Zakładu Teorii Pola UWr (1970–1994). Członek korespondent PAN od 1967 r., członek rzeczywisty PAN od 1976 r.

[12] Józef Werle (1923–1998) – fizyk, prof. nadzwyczajny od 1958 r., prof. zwyczajny od 1965 r., pracownik naukowy UW, kierownik Katedry Teorii Jądra i Termodynamiki Wydziału Fizyki UW od 1958 r. Członek korespondent PAN od 1965 r., członek rzeczywisty PAN od 1976 r., członek Prezydium PAN (1984–1989).

[13] Henryk Świdziński (1904–1969) – geolog, prof. nadzwyczajny od 1949 r., prof. zwyczajny od 1957 r., asystent na UW (1928–1929, 1932–1933), pracownik naukowy Wydziału Naftowego PIG (1930–1939), UJ (1945–1951), AGH (1948–1969), organizator i dziekan Wydziału Geologiczno-Poszukiwawczego AGH (1951–1952), kierownik Katedry Geologii AGH (1960–1969).

o dodatkowo jedno miejsce dla Wydziału III. Gdyby Wydział IV otrzymał nie 6, lecz 5 miejsc, można by istotnie Wydziałowi II powiększyć limit do 7 miejsc i uwzględnić reprezentanta nauk geologicznych w obecnych wyborach. W przeciwnym przypadku nauki geologiczne byłyby uwzględnione w następnych wyborach.

Wydział Nauk Technicznych – ogółem 6 miejsc

w następujących dyscyplinach:

Nauki elektryczne – 2 miejsca: prof. B[ohdan] Paszkowski oraz prof. T[adeusz] Cholewicki[14] i prof. K[rystyn] Bochenek[15].

Podstawy technologii i budowy maszyn – 2 miejsca: tow. prof. J[an] Kaczmarek, prof. Z[bigniew] Brzoska oraz prof. W[ojciech] Truszkowski[16].

Podstawy automatyki – 1 miejsce: prof. J[erzy] Seidler oraz prof. W[ładysław] Pełczewski i prof. R[oman] Kulikowski[i].

Inżynieria chemiczna – 1 miejsce: prof. J[anusz] Ciborowski[17].

Wydział Nauk Rolniczych i Leśnych – ogółem 2 miejsca

dla ekonomiki rolnictwa z kandydaturami prof. R[yszarda] Manteuffla[18] i prof. A[natola] Brzozy[19].

Sekretarz Wydziału występował o trzecie miejsce dla mikrobiologa, prof. J[uliusza] Brilla, którego kandydatura została jednak uwzględniona w Wydziale II PAN.

Wydział Nauk Medycznych – ogółem 3 miejsca

w następujących dyscyplinach:

---

[i] *Imię i nazwisko wzięte odręcznie w nawias*.

[14] Tadeusz Cholewicki (1907–1988) – specjalista w zakresie elektrotechniki teoretycznej, prof. nadzwyczajny od 1962 r., prof. zwyczajny od 1971 r., pracownik Contractor's Committee for the Electrification of Polish Railways (1935–1938), Elektrowni Miejskiej w Warszawie (1938–1944), pracownik naukowy PW (1949–1977). Członek korespondent PAN od 1965 r., członek rzeczywisty PAN od 1980 r.

[15] Krystyn Bochenek (1925–1966) – elektrotechnik, prof. nadzwyczajny od 1963 r., pracownik naukowy IPPT PAN (1954–1957, 1960–1966), WAT (1957–1960), kierownik Pracowni Teorii Pola Elektromagnetycznego w Zakładzie Elektrotechniki Teoretycznej IPPT PAN (1960–1964), p.o. kierownik Zakładu Teorii Łączności IPPT PAN (1964–1966).

[16] Wojciech Truszkowski (1921–2003) – metalurg, prof. nadzwyczajny od 1959 r., prof. zwyczajny od 1971 r., pracownik naukowy Zakładu Metali IPPT PAN (1953–1968), AGH (1961–1971), dyrektor Instytutu Podstaw Metalurgii PAN (1969–1991). Członek korespondent PAN od 1965 r., członek rzeczywisty PAN od 1980 r.

[17] Janusz Ciborowski (1918–1986) – inżynier chemik, prof. nadzwyczajny od 1951 r., prof. zwyczajny od 1962 r., pracownik naukowy Wydziału Chemicznego PW (1945–1986), organizator i kierownik Zakładu Inżynierii Chemicznej w Głównym Instytucie Chemii Przemysłowej (1949–1965), prodziekan (1951–1954) i dziekan Wydziału Chemicznego PW (1960–1962), dyrektor Instytutu Inżynierii Chemicznej PW (1970–1973), dziekan Wydziału Inżynierii Chemicznej PW (1973–1986). Członek korespondent PAN od 1967 r., członek rzeczywisty PAN od 1973 r.

[18] Ryszard Manteuffel (1903–1991) – ekonomik rolnictwa, prof. nadzwyczajny od 1954 r., prof. zwyczajny od 1963 r., pracownik naukowy SGGW/AR (1923–1926, 1948–1973), prorektor SGGW (1958, 1960), administrator majątków ziemskich (1927–1939). Członek korespondent PAN od 1965 r., członek rzeczywisty PAN od 1972 r., członek Prezydium PAN (1970–1980).

[19] Anatol Brzoza (Eisenberg) (1917–1997) – ekonomista, prof. nadzwyczajny od 1954 r., prof. zwyczajny od 1968 r., pracownik naukowy SGGW (1945–1968), Instytutu Ekonomiki Rolnej/Instytutu Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej (1968–1987). Członek korespondent PAN od 1965 r., członek rzeczywisty PAN od 1991 r.

Mikrobiologia – 1 miejsce: prof. S[tefan] Ślopek[20], który został już na zebraniu plenarnym wydziału wybrany, nie był jednak zgłoszony przez Prezydium PAN z uwagi na pierwszeństwo wyboru prof. [Włodzimierza] Kuryłowicza[21].

Nauki chirurgiczne – 1 miejsce: prof. A[dam] Kunicki[22], prof. J[an] Oszacki[23].

Nauki internistyczne – 1 miejsce: prof. D[ymitr] Aleksandrow[24], prof. K[ornel] Gibiński[25].

Wykaz członków Polskiej Akademii Nauk
stan na dzień 6 II 1965 r.

Wydział	Czł[onkowie] rzecz[ywiści]	Czł[onkowie] koresp[ondenci]	Czł[onkowie] tytul[arni]	Razem	Przewidywana liczba nowych czł[łonków] koresp[ondentów]	Razem
I	37	10	-	47	3	50
II	8	12	-	20	5	25
III	23	26	-	49	6	55
IV	16	24	1	41	6	47
V	10	14	1	25	2	27
VI	9	14	-	23	3	26
[Razem]	103	100	2	205	25	230

[20] Stefan Ślopek (1914–1995) – mikrobiolog, immunolog, prof. nadzwyczajny od 1950 r., prof. zwyczajny od 1957 r., pracownik naukowy UJK (1939), Państwowego Instytutu Medycznego we Lwowie (1939–1941), Instytutu Badań Tyfusu Plamistego we Lwowie (1941–1945), UJ (1945–1949), Śląskiej AM w Katowicach (1949–1954), AM we Wrocławiu (1954–1973), dyrektor Instytutu Immunologii i Terapii Doświadczalnej PAN (1954–1995). Członek rzeczywisty PAN od 1973 r., przewodniczący Komitetu Immunologicznego PAN (1972–1978), członek Sekretariatu Wydziału Nauk Medycznych PAN (1965–1983), członek Prezydium PAN (1972–1980, 1984–1995). Przewodniczący Centralnej Komisji Kwalifikacyjnej ds. Kadr Naukowych przy Prezesie Rady Ministrów (1984–1989).

[21] Włodzimierz Kuryłowicz (1910–1991) – mikrobiolog, prof. nadzwyczajny od 1954 r., prof. zwyczajny od 1963 r., pracownik naukowy Wydziału Lekarskiego UJK (1936–1939), Państwowego Instytutu Medycznego we Lwowie (1939–1941, 1944–1945), PZH (1932–1939, 1945–1980), Instytutu Antybiotyków (1959–1962), Instytutu Gruźlicy (1958–1964), dyrektor PZH (1965–1980). Członek korespondent PAN od 1964 r., członek rzeczywisty PAN od 1971 r.

[22] Adam Kunicki (1903–1989) – neurochirurg, prof. nadzwyczajny od 1951 r., prof. zwyczajny od 1956 r., pracownik naukowy Kliniki Neurologicznej UW (1936–1939), Wydziału Lekarskiego/AM w Krakowie (1946–1970), kierownik Kliniki Neurologicznej AM w Krakowie (1951–1970), dyrektor CMD(iK) PAN (1970–1976), przewodniczący Rady Naukowej i konsultant CMD(iK) PAN (1976–1989). Członek korespondent PAN od 1965 r., członek rzeczywisty PAN od 1973 r.

[23] Jan Oszacki (1915–1982) – chirurg, prof. nadzwyczajny od 1961 r., prof. zwyczajny od 1965 r. [?], pracownik naukowy Wydziału Lekarskiego/AM w Krakowie (1945–1982), krakowskiego oddziału Instytutu Onkologii (1961–1974), rektor AM w Krakowie (1965–1972). Członek korespondent PAN od 1967 r., członek rzeczywisty PAN od 1980 r.

[24] Dymitr Aleksandrow (1909–1993) – kardiolog, prof. nadzwyczajny od 1953 r., prof. zwyczajny od 1964 r., pracownik naukowy II Kliniki Chorób Wewnętrznych UW (1935–1939), uczestnik tajnego nauczania UW (1940–1945), komendant Instytutu Medycyny Wewnętrznej Centrum Kształcenia Podyplomowego WAM od 1964 r. Członek korespondent PAN od 1965 r., członek rzeczywisty PAN od 1976 r. Rzeczoznawca Komisji Chorób Układu Krążenia WHO, gen. brygady od 1967 r.

[25] Kornel Gibiński (ur. 1915) – gastroenterolog, prof. nadzwyczajny od 1954 r., prof. zwyczajny od 1962 r., pracownik naukowy III Kliniki Chorób Wewnętrznych Uniwersytetu i Politechniki Wrocławskiej/AM we Wrocławiu (1945–1953), Śląskiej AM (1953–1985), kierownik III Kliniki Chorób Wewnętrznych Śląskiej AM (1953–1974), dyrektor Instytutu Chorób Wewnętrznych Śląskiej AM (1974–1985). Członek korespondent PAN od 1964 r., członek rzeczywisty PAN od 1973 r., członek Prezydium PAN (1975–1983, 1987–1990).

Wykaz członków Polskiej Akademii Nauk

wg wieku

Wydział	Do 50 lat		50–60		60–70		Ponad 70			Razem rzecz[y-wistych]	Razem koresp[on-dentów]	Razem tytu-l[arnych]	**Ogółem**
	Czł[on-kowie] rzecz[y-wiści]	Czł[on-kowie] koresp[on-denci]	Czł[on-kowie] rzecz[y-wiści]	Czł[on-kowie] koresp[on-denci]	Czł[on-kowie] rzecz[y-wiści]	Czł[on-kowie] koresp[on-denci]	Czł[on-kowie] rzecz[y-wiści]	Czł[on-kowie] koresp[on-denci]	Czł[on-kowie] tytu-l[arni]				
I	–	1	5	4	18	4	14	1	–	37	10	–	47
II	–	–	–	7	2	5	6	–	–	8	12	–	20
III	–	3	7	11	10	7	6	5	–	23	26	–	49
IV	–	2	5	9	9	11	2	2	1	16	24	1	41
V	–	1	2	5	4	7	4	1	1	10	14	1	25
VI	–	2	–	3	2	5	7	4	–	9	14	–	23
Razem	–	9	19	39	45	39	39	13	2	103	100	2	205

Wydział I PAN

Kryminologia – 1 miejsce

Dr. Stanisław Batawia, ur[odzony] 24 V 1898 r.

Profesor zwyczajny kryminologii na Uniwersytecie Warszawskim, samodzielny pracownik nauki w Instytucie Nauk Prawnych. Członek Komitetu Nauk Prawnych. Członek Rady Naukowej Instytutu Nauk Prawnych PAN.

Prof. S[tanisław] Batawia jest czołowym specjalistą w dziedzinie kryminologii, stworzył w Instytucie Nauk Prawnych ośrodek naukowy prowadzący liczne kompleksowe badania nad problematyką przestępczości nieletnich i statystyką przestępczości. Jest autorem obszernej monografii „Proces społecznego wykolejenia się nieletnich" i redaktorem „Archiwum Kryminologii"[i].

Filologia – 1 miejsce

Dr Henryk Markiewicz, ur[odzony] 16 II 1922 r.

Profesor zwyczajny, kierownik katedry historii literatury Uniwersytetu Jagiellońskiego i kierownik działu historii literatury XIX w. Instytutu Badań Literackich PAN. Członek Komitetu Nauk o Literaturze, członek Rady Naukowej IBL. Znawca literatury polskiej okresu realizmu i naturalizmu. Szczególnie doniosłe znaczenie dla całej humanistyki polskiej posiadają prace poświęcone podstawowym problemom marksistowskiej nauki o literaturze. Członek PZPR.

Nauki historyczne – 1 miejsce

Dr Witold Hensel, ur[odzony] 29 III 1917 r.

Profesor zwyczajny, kierownik Katedry Archeologii Słowiańskiej Uniwersytetu Warszawskiego, od 1954 r. dyrektor Instytutu Historii Kultury Materialnej PAN. Członek Komitetu Nauk Historycznych, członek Rady Naukowej Instytutu Historii Kultury Materialnej. Archeolog i historyk kultury materialnej zajmujący się dziejami Słowiańszczyzny we wczesnym średniowieczu, ze szczególnym uwzględnieniem początków państwa polskiego. W tym ostatnim przypadku położył wybitne zasługi jako organizator badań archeologicznych nad początkami państwa polskiego.

Dr Stefan Kieniewicz, ur[odzony] 20 IX 1907 r.

Profesor zwyczajny, kierownik Katedry Historii Polski XIX i XX w. Uniwersytetu Warszawskiego, z[astęp]ca dyrektora ds. naukowych Instytutu Historii PAN, członek Komitetu Nauk Historycznych PAN, członek Rady Naukowej IH PAN. Od początku kariery naukowej zajmuje się historią najnowszą, a zwłaszcza okresem 1848–1863 i ruchów społecznych tej epoki. Oryginalnym wkładem do nauki prof. S[tefana] Kieniewicza jest społeczna i polityczna analiza powstania 1863 r., a zwłaszcza sprawy chłopskiej w powstaniu.

Prawo

Dr Andrzej Burda, ur[odzony] 19 XI 1913 r.

Profesor zwyczajny prawa państwowego, kierownik Katedry Prawa Państwowego Uniwersytetu Marii Skłodowskiej-Curie[j] w Lublinie, samodzielny pracownik nauki w Instytucie Nauk Prawnych PAN, członek Komitetu Nauk Prawnych. Znawca prawa państwowego i teorii prawa, ostatnio napisał dwie wybitne prace: *Demokracja i praworządność* (1963) i *Praworządność w systemie demokracji socjalistycznej* (praca w druku).

---

[i] *Wzdłuż akapitu na lewym marginesie odręczna pionowa podwójna linia.*

[j] *Właściwa nazwa* Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej.

Dr Grzegorz Leopold Seidler, ur[odzony] 19 IX 1913 r.

Profesor zwyczajny, kierownik Katedry Teorii Państwa i Prawa uniwersytetu UMCS w Lublinie, rektor uniwersytetu UMCS, członek Komitetu Nauk Prawnych. Członek PZPR. Autor licznych prac naukowych z teorii państwa i prawa, w których omawia ważne problemu naukowe i polityczne. Jest autorem oryginalnego, wielotomowego podręcznika historii doktryn politycznych.

Wydział II PAN

Mikrobiologia – 3 miejsca

Dr Władysław Kunicki-Goldfinger, ur[odzony] 13 II 1916 r.

Profesor zwyczajny, kierownik Katedry Mikrobiologii UW, kierownik Pracowni Genetyki Drobnoustrojów w Zakładzie Genetyki PAN, doświadczony organizator i wybitny badacz w zakresie zmienności i genetyki drobnoustrojów. Obecnie rozwija też badania nad mikrobiologią ścieków i wody. Bierze czynny udział w życiu organizacyjno-naukowym (członkostwo licznych komitetów i komisji, Zarząd Główny Polskiego Tow[arzystwa] Mikrobiol[ogów][26]).

Dr Bernard Zabłocki, ur[odzony] 1907 r.

Profesor zwyczajny, kierownik Katedry Mikrobiologii Uniwersytetu Łódzkiego, prorektor UŁ, członek Komitetu Mikrobiologicznego PAN. Jest autorem kilku monografii związanych z mikrobiologią ogólną i lekarską.

Dr Juliusz Brill[k].

Profesor zwyczajny, kierownik Katedry Mikrobiologii SGGW, członek prezydium i przewodniczący Sekcji Weterynaryjnej Komitetu Mikrobiologicznego PAN, zastępca przewodniczącego Komitetu Nauk Weterynaryjnych PAN, przewodniczący Polskiego Towarzystwa Mikrobiologów.

Zoologia eksperymentalna – 2 miejsca

Dr Zdzisław Raabe, ur[odzony] 1909 r.

Profesor zwyczajny, dyrektor Instytutu Zoologicznego UW. Protozoolog, parazytolog. Twórca uzyskującej coraz większe uznanie na świecie warszawskiej Szkoły Protozoologicznej. Jeden z najlepszych ewolucjonistów polskich i b[ardzo] dobry popularyzator. Od początku PAN aktywny członek sekretariatu Wydziału II PAN, znakomity dydaktyk i wychowawca.

Dr Henryk Szarski, ur[odzony] 1912 r.

Profesor zwyczajny, kierownik Katedry Zoologii Ogólnej Uniwersytetu w Toruniu. Wybitny znawca płazów, szeroko znany i uznany z powodu licznych prac i dzieł z zakresu ewolucji i eksperymentalnej morfologii kręgowców. Dobry popularyzator.

Wydział III PAN

Matematyka – 2 miejsca

Dr Jan Mikusiński, ur[odzony] 3 IV 1913 r.

Profesor zwyczajny, zatrudniony w Instytucie Matematycznym PAN na stanowisku kierownika działu analizy matematycznej. Jest twórcą specjalnego rachunku operato-

[k] *Poniżej odręczny dopisek* 61 lat.

[26] Polskie Towarzystwo Mikrobiologów i Epidemiologów powstało w 1927 r. W 1951 r. zmieniło nazwę na Polskie Towarzystwo Mikrobiologów.

rowego, nazwanego w literaturze światowej jego imieniem. Rozwinął następnie teorię dystrybucji, a ostatnio także aksjomatyczną teorię całki i kończy opracowanie monografii z tej dziedziny. Ma duży międzynarodowy prestiż naukowy jako jeden z najwybitniejszych matematyków polskich średniego pokolenia.

Dr Kazimierz Urbanik, ur[odzony] 5 XI 1930 r.

Profesor nadzwyczajny, zatrudniony w Uniwersytecie Wrocławskim i w Instytucie Matematycznym PAN. Prorektor Uniwersytetu Wrocławskiego. Członek PZPR. Pracuje zwłaszcza w dziedzinie teorii prawdopodobieństwa ze szczególnym uwzględnieniem procesów stochastycznych; ostatnio zajął się także algebrą. Współpracuje w zakresie zagadnień związanych z probabilistycznymi problemami fizyki teoretycznej. Prace jego odznaczają się głębokością, oparte są na teoriach przez niego stworzonych i mają poważne znaczenie międzynarodowe.

Fizyka teoretyczna – 1 miejsce

Dr Józef Werle, ur[odzony] 23 VII 1923 r.

Profesor nadzwyczajny, zatrudniony w Instytucie Badań Jądrowych i w Uniwersytecie Warszawskim. Prowadzi prace z zakresu klasycznej i kwantowej teorii pola mezonowego, relatywistycznej mechaniki kwantowej, teorii słabych oddziaływań cząstek elementarnych i fenomenologicznej teorii rozpraszania cząstek i reakcji jądrowych. Zajmował się także termodynamiką. Uzyskał szczególnie interesujące wyniki w reakcjach wielociałowych przy zderzeniach wysokich energii.

Dr Jan Rzewuski, ur[odzony] 19 XII 1916 r.

Profesor zwyczajny zatrudniony w Uniwersytecie Wrocławskim i w Instytucie Fizyki PAN. Prowadzi prace z zakresu kwantyzacji pól nielokalnych, kwantowego zagadnienia wielu ciał, klasyfikacji cząstek elementarnych i problemów matematycznych stosowanych w zagadnieniach współczesnej fizyki teoretycznej. Jest autorem śmiałej próby geometryzacji cząstek elementarnych; opracował monografię o klasycznej teorii pola z nielokalnymi uogólnieniami.

Chemia nieorganiczna – 2 miejsca

Dr Adam Bielański, ur[odzony] 14 XII 1912 r.

Profesor zwyczajny, kierownik Katedry Chemii Nieorganicznej UJ w Krakowie. Pracuje głównie w dziedzinie adsorpcji na powierzchni ciał stałych, a w ostatnich latach również w dziedzinie katalizy i kinetyki chemicznej.

Dr Bogusława Trzebiatowska, ur[odzona] 18 XI 1908 r.

Profesor zwyczajny, kierownik Katedry Chemii Nieorganicznej II Politechniki Wrocławskiej. Członek PZPR. Prowadzi badania głównie w dziedzinie związków kompleksowych oraz w dziedzinie kinetyki chemicznej. Prace jej z zakresu kompleksowych związków renu zyskały uznanie światowe.

Chemia organiczna – 1 miejsce

Dr Maciej Wiewiórowski, ur[odzony] 24 VIII 1918 r.

Profesor nadzwyczajny, kierownik Katedry Chemii Organicznej Uniwersytetu Poznańskiego. Prowadzi badania w zakresie chemii organicznej na pograniczu z biochemią.

Geodezja – 1 miejsce

Dr inż. Zygmunt Kowalczyk, ur[odzony] 29 V 1908 r.

Profesor zwyczajny, kierownik Katedry Geodezji Górniczej na Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie. Członek PZPR. Prowadzi naukową działalność w kierunku

geodezji górniczej, wpływów eksploatacji złóż na powierzchni oraz fotogrametrii w zastosowaniach do geologii i górnictwa podziemnego

Geologia – 1 miejsce

Dr Henryk Świdziński, ur[odzony] 8 IX 1904 r.

Profesor zwyczajny, kierownik Katedry Geologii Poszukiwawczej Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie. Prace jego obejmują zagadnienia stratygrafii górnej jury zachodniego zbocza Gór Świętokrzyskich i fliszu karpackiego oraz tektoniki polskich Karpat fliszowych. Jest niewątpliwie jednym z najwybitniejszych geologów w Polsce.

Wydział IV PAN

Nauki elektryczne – 2 miejsca

Dr Bohdan Paszkowski, ur[odzony] 28 III 1916 r.

Profesor nadzwyczajny, wybitny specjalista w zakresie elektroniki, w szczególności technologii półprzewodników i elektroniki kwantowej (współtwórca laserów w Polsce). Kierownik Katedry Przyrządów Elektronowych Politechniki Warszawskiej, członek Komitetu Elektroniki i Telekomunikacji PAN oraz przewodniczący Sekcji Elektroniki w tym komitecie. Aktywnie działa w Komisji Głównej Elektroniki Komitetu Nauki i Techniki.

Dr Tadeusz Cholewicki, ur[odzony] 23 X 1907 r.

Profesor nadzwyczajny, wybitny specjalista w zakresie elektrotechniki teoretycznej. Kierownik Katedry Elektrotechniki Teoretycznej Politechniki Warszawskiej, członek Komitetu Elektrotechniki PAN; członek Prezydium Polskiego Towarzystwa Elektrotechniki Teoretycznej i Stosowanej.

Dr Krystyn Bochenek, ur[odzony] 28 VIII 1925 r.

Profesor nadzwyczajny, wybitny specjalista w zakresie elektrotechniki teoretycznej. Żywo działający w szczególności w zakresie teorii pola. Kierownik Zakładu Teorii Łączności Instytutu Podstawowych Problemów Techniki PAN. Członek Komitetu Elektroniki i Telekomunikacji PAN oraz Komitetu Mechaniki Teoretycznej i Stosowanej PAN.

Podstawy technologii i budowy maszyn – 2 miejsca

Dr Jan Kaczmarek, ur[odzony] w 1920 r.

Prof[esor] nadzwyczajny, dyrektor Instytutu Obróbki Skrawaniem w Krakowie, wybitny specjalista w zakresie teorii skrawania i podstaw technologii budowy maszyn; kierownik Katedry Obróbki Metali Politechniki Krakowskiej; z[astęp]ca przewodniczącego Rady Naukowej Komitetu Nauki i Techniki; z[astęp]ca przewodniczącego Komisji Głównej ds. Technologii Komitetu Nauki i Techniki; członek Komitetu Budowy Maszyn PAN. Członek PZPR. Autor ok. 80 publikacji naukowych.

Dr Zbigniew Brzoska, ur[odzony] w 1916 r.

Profesor zwyczajny, wybitny specjalista w zakresie teorii konstrukcji maszynowych; kierownik Katedry Wytrzymałości Materiałów i Konstrukcji Politechniki Warszawskiej. Prof. Brzoska w zakresie mechaniki ściśle wiąże prace z bezpośrednimi zastosowaniami przemysłu budowy maszyn. Takie nastawienie przekazał wykształconej przez siebie licznej kadrze naukowej. Członek Komitetu Budowy Maszyn PAN oraz Komitetu Mechaniki Teoretycznej i Stosowanej PAN; wieloletni dziekan

w Politechnice Warszawskiej. Bardzo aktywnie od wielu lat udziela się w pracach programowych Ministerstwa Szkolnictwa Wyższego. Doradca naukowy Instytutu Lotnictwa.

Dr Wojciech Truszkowski, ur[odzony] 10 IV 1921 r.

Profesor nadzwyczajny, wybitny specjalista w zakresie metaloznawstwa, w szczególności w zakresie teoretycznych podstaw plastycznej obróbki metali. Zastępca kierownika Zakładu Metali PAN; kierownik katedry Metaloznawstwa Metali Niezależnych oraz opiekun Katedry Pieców i Urządzeń Metalurgicznych Metali Niezależnych Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie; członek Komitetu Hutnictwa PAN.

Podstawy automatyki – 1 miejsce

Dr Jerzy Seidler, ur[odzony] 6 IX 1927 r.

Profesor nadzwyczajny, wybitny specjalista w zakresie teorii łączności, działający w szczególności i zakresie teorii systemów i teorii informacji. Autor szeregu cennych publikacji. Kierownik Katedry Podstaw Telekomunikacji Politechniki Gdańskiej. Samodzielny pracownik nauki Instytutu Automatyki PAN. Członek Komitetu Elektroniki i Telekomunikacji PAN.

Dr Władysław Pełczewski, ur[odzony] 12 XII 1917 r.

Profesor zwyczajny, wybitny specjalista w zakresie automatyki działający w szczególności w zakresie teorii regulacji i zagadnień napędu elektrycznego. Autor szeregu cennych prac naukowych. Samodzielny pracownik nauki Instytutu Automatyki PAN. Kierownik Katedry Napędu Elektrycznego Politechniki Łódzkiej; członek Komitetu Automatyki PAN i przewodniczący seksji w tym komitecie; przewodniczący Rady Naukowej Instytutu Automatyzacji Systemów Energetycznych we Wrocławiu.

Dr Roman Kulikowski, ur[odzony] 1 III 1923 r.

Profesor nadzwyczajny, wybitny specjalista w zakresie teorii automatyki ze szczególnym uwzględnieniem zagadnień układów optymalnych i optymalizujących się. Autor licznych prac teoretycznych o podstawowym znaczeniu. Samodzielny pracownik nauki w szkolnictwie wyższym oraz Instytutu Automatyki PAN. Członek Komitetu Automatyki PAN.

Inżynieria chemiczna – 1 miejsce

Dr Janusz Ciborowski, ur[odzony] 25 I 1918 r.

Profesor zwyczajny, wybitny specjalista w zakresie podstaw teoretycznych inżynierii chemicznej. Autor fundamentalnych prac z tej dziedziny. Kierownik Katedry Inżynierii Chemicznej Politechniki Warszawskiej.

Wydział V PAN

Ekonomika rolnictwa – 2 miejsca

Dr Ryszard Manteuffel, ur[odzony] 13 VIII 1903 r.

Profesor zwyczajny, kierownik Katedry Ekonomiki i Organizacji Gospodarstw Rolnych SGGW, przewodniczący Komitetu Ekonomiki Rolnictwa PAN i członek Prezydium Komitetu Badań Rejonów Uprzemysłowionych PAN.

Dr Anatol Brzoza, ur[odzony] 20 II 1917 r.

Profesor nadzwyczajny, kierownik Zakładu Ogólnej Ekonomiki Rolnictwa w Instytucie Ekonomiki Rolnictwa, zastępca przewodniczącego Komitetu Ekonomiki Rolnictwa PAN. Członek PZPR.

Wydział VI PAN

Nauki chirurgiczne – 1 miejsce

Dr Adam Kunicki, ur[odzony] 3 VII 1903 r.

Profesor zwyczajny, kierownik Kliniki Neurochirurgicznej Akademii Medycznej w Krakowie i kierownik Pracowni Patologii Neurochirurgicznej PAN, jest wybitnym specjalistą krajowym w zakresie neurochirurgii i zagadnień kompensacji zaburzeń czynności mózgowych. Jest przewodniczącym Towarzystwa Neurochirurgów Polskich i członkiem Komisji Nauk Medycznych Oddziału PAN w Krakowie.

Dr Jan Oszacki

Profesor nadzwyczajny, kierownik Katedry i II Kliniki Chirurgii Akademii Medycznej w Krakowie, dziekan Wydziału Lekarskiego AM, przewodniczący Rady Naukowej Instytutu Onkologii w Warszawie i kierownik Oddziału Chirurgicznego tego instytutu. Jest specjalistą w zakresie wstrząsu pokrwotocznego i raka żołądka. Ma duże doświadczenie w zakresie patofizjologii chorób chirurgicznych i stanów pooperacyjnych. Członek Zarządu Głównego Towarzystwa Chirurgów Polskich[27].

Nauki internistyczne – 1 miejsce

Dr Dymitr Aleksadrow, ur[odzony] 24 VIII 1909 r.

Profesor zwyczajny, kierownik Katedry i Kliniki Chorób Wewnętrznych II Centralnego Szpitala Wojskowej Akademii Medycznej w Warszawie, przewodniczący zespołu problemowego badania nad schorzeniami układu krążenia z PAN. Członek Prezydium Rady Naukowej przy Min[insterstwie] Zdrowia i Opieki Społecznej. Prof. Aleksandrow jest wybitnym znawcą zagadnień chorób układu krążenia i z tego tytułu również rzeczoznawcą Światowej Organizacji Zdrowia w Genewie.

Dr Kornel Gibiński, ur[odzony] 7 IX 1915 r.

Profesor zwyczajny, kierownik III Kliniki Chorób Wewnętrznych Śląskiej Akademii Medycznej, należy do wybitnych klinicystów polskich, reprezentuje nowoczesny kierunek biochemiczny. Głównie zajmuje się enzymologią kliniczną, badaniami dot[yczącymi] czynnika miejscowego patogenezy miażdżycy, zagadnieniami czynności gruczołów potowych.

Źródło: AAN, PZPR, 237/XVI–447, k. 43–57, mps.

[27] Towarzystwo Chirurgów Polskich powstało w 1919 r. w Warszawie.

Nr 49

1965 luty 23, Warszawa – Pismo Henryka Jabłońskiego, sekretarza naukowego PAN, do Witolda Jarosińskiego, sekretarza KC PZPR, w sprawie wyborów członków korespondentów PAN

Sekretarz Naukowy
Polskiej Akademii Nauk
Nr SSN–12/65[b]

Warszawa, dnia 23[a] II1956 r.

Poufne

Towarzysz
Witold Jarosiński
Sekretarz Komitetu Centralnego PZPR
w miejscu

Nawiązując do notatki z dnia 6 lutego br. w sprawie rozdziału miejsc na wydziały i poszczególne dyscypliny w wyborach na członków korespondentów PAN na Zgromadzeniu Ogólnym PAN w maju 1965 r., zawiadamiam uprzejmie, że w stosunku do zawartych tam propozycji nastąpiły zmiany, a mianowicie:

1. Wydział IV PAN zrezygnował ze zgłoszenia dyscypliny „Inżynieria chemiczna", natomiast z ogólnego limitu 6 miejsc na Wydział – 3 miejsca przeznacza dla „Podstaw budowy maszyn".

Ponadto wydział przewiduje zgłoszenie z zakresu „nauk elektrycznych" (2 miejsca) jeszcze kandydatury dr. Stanisława Ryżki[1], profesora Politechniki Warszawskiej, lat 55, specjalisty z zakresu radiotechniki, w szczególności fal krótkich i ultrakrótkich.

2. Wskutek śmierci dwóch członków PAN, prof. [Franciszka] Czubalskiego[2] i prof. [Franciszka] Groëra Wydział VI PAN wystąpił o przyznanie dodatkowego miejsca, czyli w sumie nie 3, lecz 4 miejsca w ustalonych już uprzednio dyscyplinach.

---

[a] *Liczba wpisana odręcznie*.

[b] *Poniżej odręczny dopisek* Tow. Wróblewski: proszę o rozmowę w tej sprawie, *nieczytelny podpis i data* 17 II [19]65. *Jeszcze niżej odręczny dopisek* Załatwiono, 26 II 1965 r., *nieczytelny podpis*.

[1] Stanisław Ryżko (1910–1974) – radiotechnik, prof. nadzwyczajny od 1952 r., prof. zwyczajny od 1962 r., pracownik naukowy PW (1934–1939, 1945–1974), prodziekan (1950–1951) i dziekan Wydziału Łączności PW (1951–1954), prorektor PW (1954–1955), prodziekan Wydziału Elektroniki PW (1966–1969), dyrektor Instytutu Radioelektroniki PW (1970–1974). Członek korespondent PAN od 1967 r.

[2] Franciszek Czubalski (1884–1965) – fizjolog, prof. nadzwyczajny od 1919 r., prof. zwyczajny od 1933 r. [?], pracownik naukowy UW (1919–1939, 1945–1950), AM w Warszawie (1950–1960), kierownik Zakładu/Katedry Fizjologii Człowieka Wydziału Lekarskiego/UW/AM w Warszawie (1916–1960), rektor UW (1947–1949), AM w Warszawie (1950–1952), kierownik Zakładu Fizjologii PAN (1957–1962). Członek korespondent PAU od 1945 r., członek rzeczywisty PAU od 1946 r., sekretarz Wydziału IV PAU (1946–1950), przewodniczący Wydziału V PAU (1950–1952), członek tytularny PAN od 1952 r., członek rzeczywisty PAN od 1957 r.

3. W związku ze śmiercią prof. [Tadeusza] Lehr-Spławińskiego[3] Wydział I wystąpił o przyznanie dodatkowego miejsca dla nauk historycznych, czyli w sumie nie o 3 lecz 4 miejsca na Wydział I, w tym 2 dla nauk historycznych.

W dniu dzisiejszym Prezydium PAN dokonało rozdziału miejsc na wydziały i poszczególne dyscypliny, uwzględniając zmiany, o których wyżej mowa.

(Henryk Jabłoński)[c]

Źródło: AAN, PZPR, 237/XVI–447, k. 60, mps.

[c] *Powyżej odręczny podpis*.

[3] Tadeusz Lehr-Spławiński (1891–1965) – slawista, językoznawca, prof. zwyczajny od 1929 r. [?], pracownik naukowy UJ (1918), UP (1918–1922), UJK (1922– 1929), UJ (1929–1939, 1945–1962), rektor UJ (1938–1939, 1945–1946). Członek korespondent PAU od 1928 r.

Nr 50

1965 kwiecień 5, Warszawa – Pismo Henryka Jabłońskiego, sekretarza naukowego PAN, do Andrzeja Werblana, kierownika Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR, w sprawie zmian personalnych w PAN, ściśle poufne

Henryk Jabłoński[a] Warszawa, dnia 5 V 1965 r.

Ściśle poufne

Towarzysz
Andrzej Werblan
Kierownik Wydziału Nauki i Oświaty
KC PZPR[b]

Zgodnie z ustaleniami zapadłymi w czasie rozmowy w Wydziale Nauki w dniu 3 V br. odbyłem rozmowę z prezesem [Januszem] Groszkowskim, następnie ze swymi zastępcami oraz tow. [Edwardem] Hałoniem[1] w sprawie przewidywanych zmian personalnych w Akademii. Rezultaty tych rozmów są następujące:

1. Prezes Groszkowski uznaje za słuszne, aby w składzie urzędującego Prezydium PAN nie było emerytów, co powoduje niemożność utrzymania stanowisk przez prof. prof. [Witolda] Stefańskiego[2], [Aleksandra] Krupkowskiego i [Maurycego] Jaroszyńskiego.

Wprawdzie prof. [Kazimierz] Kuratowski[3] kończy 2 II 1966 r. 70 lat, a więc tuż po nowych wyborach, lecz prez[es] Groszkowski sądzi, iż byłoby możliwe utrzymanie go, aby „nie robić zbyt wielkiej rewolucji", z uwagi na jego pozycję międzynarodową oraz ze względu na trudności wyboru nowych kandydatów do prezydium. Przy okazji jednak prez[es] Groszkowski wysunął pod adresem prof. Kuratowakiego zarzut zbyt małej aktywności i uważa za konieczne uświadomienie prof. Kuratowskiemu konieczności większego wysiłku.

---

[a] *Poniżej nieczytelny podpis i odręczny dopisek* 5/V/65, „WN 2121/23, tow. Werblan, *jeszcze niżej nieczytelny odręczny dopisek*.

[b] *Z lewej strony odręczny dopisek* Sądzę, że dobrze będzie Was pilnie poinformować o tej sprawie, *nieczytelny podpis i data* 14 V [19]65.

[1] Edward Hałoń (1921–2012) – filozof, absolwent UJ, pracownik naukowy i administracyjny PAN (1954–1991), UW (1957–1960), dyrektor generalny PAN w latach sześćdziesiątych, członek Prezydium Rady Upowszechniania Nauki PAN.

[2] Witold Stefański (1891–1973) – zoolog, parazytolog, prof. nadzwyczajny od 1925 r., prof. zwyczajny od 1935 r., pracownik naukowy UW (1925–1952), pracownik naukowy SGGW (1952–1961), kierownik Zakładu Parazytologii PAN (1952–1961). Członek korespondent PAN od 1952 r., członek zwyczajny PAN od 1956 r., sekretarz Wydziału II PAN (1957–1962), wiceprezes PAN (1962–1965).

[3] Kazimierz Kuratowski (1896–1980) – matematyk, prof. nadzwyczajny od 1927 r., prof. zwyczajny od 1934 r., pracownik naukowy UW (1918–1927, 1934–1939, 1945–1968), Politechniki Lwowskiej (1927–1933), dziekan Wydziału Ogólnego PL (1929 [?]–1933), kierownik III Katedry Matematyki UW (1935–1939, 1945–1952), dyrektor Państwowego Instytutu Matematycznego/Instytutu Matematycznego PAN (1948–1967), członek Rady Naukowej Instytutu Matematycznego PAN (1968–1980). Członek TNW od 1932 r., wiceprezes Wydziału III TNW (1946–1949), wiceprezes TNW (1949–1952), członek zwyczajny PAU od 1945 r., członek rzeczywisty PAN od 1952 r., wiceprezes PAN (1957–1968).

2. Prof. Groszkowski liczy się ze swym pozostaniem na stanowisku prezesa PAN, ale zapowiedział, iż uważa za swój obowiązek złożyć deklarację o tym, że jego stanowisko jest do dyspozycji partii, gdyż – być może – władze mają inną koncepcję obsadzenia prezesury. Deklarację taką chciałby złożyć osobiście na ręce tow. [Witolda] Jarosińskiego i tow. [Andrzeja] Werblana, gdyż ma nadzieję, że towarzysze ci zaproszą go w niedługim czasie do wypowiedzenia się w sprawie przyszłego Prezydium PAN.

3. Jeśli chodzi o przewodniczącego Oddziału Krakowskiego i wiceprezesa PAN na miejsce prof. Krupkowskiego, prof. Groszkowski wysuwa obok kandydatury prof. Z[ygmunta] Grodzińskiego[4] (ur[odzony] l896 r., anatomia porównawcza, Uniwers[ytet] Jagiell[oński]) kandydaturę prof. B[ogdana] Kamieńskiego[5] (ur. 1897 r., chemia fizyczna, Uniwers[ytet] Jagiell[oński]).

Plusy obu kandydatur: a) prof. Grodziński jako biolog zaspokajałby ambicje wydziałów biologicznych (w związku z ustąpieniem prof. Stefańskiego), ma dobrą pozycję naukową, na terenie krakowskim przeważają zdecydowanie placówki biologiczne PAN; b) prof. Kamieński jest o rok młodszy, ma doświadczenie z Rady Głównej Szkolnictwa Wyższego.

Z innych kandydatur pozytywną ocenę uzyskał tylko prof. M[ieczysław] Klimaszewski[6], który jest jednak członkiem korespondentem i wybór na przewodniczącego oddziału zaraz po „urzeczywistnieniu" na pewno natrafiałby na trudności[c].

Z dwóch wymienionych kandydatów prof. Groszkowski ma większe przekonanie do prof. Kamieńskiego, odwrotnie moi zastępcy – skłaniają się raczej ku kandydaturze prof. Grodzińskiego.

Ustaliliśmy też, że w czasie swego pobytu w Krakowie w najbliższy czwartek i piątek tow. Hałoń zasięgnie w tej sprawie opinii prof. Krupkowskiego i ewent[ualnie] w Komitecie Wojewódzkim partii.

4. Jeśli chodzi o dalsze uzupełnienia składu ścisłego prezydium – prof. Groszkowski wysunął konieczność podkreślenia roli humanistyki, która niegdyś była znacznie mocniej reprezentowana (prof. [Tadeusz] Kotarbiński, prof. [Kazimierz] Nitsch[7]), a obecnie w związku z ustąpieniem prof. Jaroszyńskiego grozi jej dalsze osłabienie pozycji. Wśród

---

[c] *Obok odręczny dopisek* Ewent[ualnie] mógłby być sekretarzem oddziału.

[4] Zygmunt Grodziński (1896–1982) – biolog, zoolog, prof. nadzwyczajny od 1935 r., prof. zwyczajny od 1946 r., pracownik naukowy UJ (1921–1966), kierownik Zakładu Anatomii Porównawczej UJ (1935–1939, 1945–1966), prodziekan Wydziału Biologii i Nauk o Ziemi UJ (1953–1956), rektor UJ (1956–1958). Członek zwyczajny PAU od 1945 r., członek korespondent [?] PAN od 1952 r., członek rzeczywisty PAN od 1956 r.

[5] Bogdan Kamieński (1897–1973) – fizykochemik, prof. nadzwyczajny od 1930 r., prof. zwyczajny od 1945 r., pracownik naukowy UJ (1926–1929, 1932–1967), Politechniki Lwowskiej (1929–1932), Instytutu Chemii Fizycznej PAN (1955–1967). Członek korespondent PAU od 1945 r., członek czynny PAU 1947 r., sekretarz Wydziału III PAU (1946–1952), członek korespondent PAN od 1952 r., członek rzeczywisty PAN od 1961 r., członek Prezydium Oddziału PAN w Krakowie (1965–1968).

[6] Mieczysław Klimaszewski (1908–1995) – geomorfolog, prof. nadzwyczajny od 1946 r., prof. zwyczajny od 1957 r., pracownik naukowy UJ (1928–1939, 1945–1972), Instytutu Geografii PAN (1953–1968), dyrektor Instytutu Geografii UJ (1952–1978), rektor UJ (1964–1972). Członek korespondent PAN od 1960 r., członek rzeczywisty PAN od 1971 r. Zastępca przewodniczącego Rady Państwa (1965–1972), poseł na sejm (1965–1972).

[7] Kazimierz Nitsch (1874–1958) – językoznawca, prof. nadzwyczajny od 1910 r., prof. zwyczajny od 1916 r., pracownik naukowy UJ (1910–1917, 1920–1939, 1945–1958), UJK (1917–1920). Członek korespondent PAU od 1911 r., członek rzeczywisty PAU od 1924 r., członek zwyczajny TNW od 1934 r., sekretarz Wydziału Filologicznego PAU (1924–1936), prezes PAU (1946–1952), członek rzeczywisty PAN od 1952 r., wiceprezes PAN (1952–1957).

humanistów prezes widzi trzech kandydatów: prof. prof. O[skar] Lange, K[azimierz] Michałowski i H[enryk] Jabłoński. Dwie pierwsze kandydatury uważa jednak za nierealne (prof. Lange – wiceprzewodniczący Rady Państwa, zły stan zdrowia; prof. Michałowski pół roku za granicą ze względu na kierownictwo ośrodkiem archeologicznym w Aleksandrii i terenowe prace badawcze). Dlatego prezes wysunął propozycję, abym objął stanowisko wiceprezesa, pozostając jednocześnie na stanowisku sekretarza naukowego, przy stworzeniu prof. W[itoldowi] Nowackiemu stanowiska I zastępcy sekretarza naukowego. Moi zastępcy zaakceptowali tę propozycję. Swoje stanowisko chciałbym móc szerzej przedstawić towarzyszom osobiście.

Ponieważ tego rodzaju rozwiązanie nie zmieniałoby stanu etatowego i nie pociągało żadnych kosztów, możliwe i pożądane jest powołanie jeszcze jednego wiceprezesa, niehumanisty, na miejsce prof. Stefańskiego.

Prezes Groszkowski wypowiadał się za kandydaturą warszawską, przy czym najmocniejsze były kandydatury prof. Pawła Nowackiego[8], A[natola] Listowskiego, W[acława] Olszaka. Ta ostatnia kandydatura obudziła zresztą zdecydowaną opozycję tow. W[itolda] Nowackiego, jak również źle ustosunkował się do niej tow. [Ignacy] Malecki. Ogólnie uznano za najlepszą kandydaturę prof. P[awła] Nowackiego, z tym iż równocześnie zaproponowano inne jego wykorzystanie w pracach prezydium. Tow. W[itold] Nowacki wysunął bowiem propozycję, by – podobnie, jak to jest z Krakowem – uhonorować Wrocław i na jednego z wiceprezesów powołać tow. [Włodzimierza] Trzebiatowskiego. Propozycję tę poparli tow. tow. Małecki i Hałoń. Wysunęli oni wniosek, by prof. P[aweł] Nowacki został sekretarzem Wydziału IV.

5. Propozycja objęcia przez prof. P[awła] Nowackiego sekretariatu Wydziału IV wiąże się z koniecznością uzupełnienia składu Sekretariatu Naukowego na miejsce prof. Jaroszyńskiego. Ze względu na walory administracyjne mógłby bowiem na jego miejsce przyjść prof. F[ranciszek] Misztal, obecny sekretarz Wydziału IV. Według oświadczenia tow. W[itolda] Nowackiego wie on, iż prof. Pawłowi Nowackiemu sekretariat Wydziału IV by odpowiadał.

Inni kandydaci na stanowisko zastępcy sekretarza naukowego to: tow. D[ionizy] Smoleński[9] (gdyby nie został rektorem Politechniki Warszawskiej) i prof. T[adeusz] Orłowski[10].

---

[8] Paweł Jan Nowacki (1905–1979) – elektrotechnik, prof. nadzwyczajny od 1947 r., prof. zwyczajny od 1955 r., pracownik naukowy Politechniki Lwowskiej (1928–1936), kierownik katedry na Wydziale Elektrycznym PWr (1947–1953), Katedry Elektrotechniki Teoretycznej na Wydziale Elektrycznym PW (1953–1970), kierownik Zakładu Elektrotechniki PAN (1953–1957), dyrektor IBJ (1958–1970), dyrektor Stacji Naukowej PAN w Paryżu (1970–1975). Członek korespondent PAN od 1956 r., członek rzeczywisty PAN od 1961 r. Pracownik Centralnego Zarządu Energetyki (1947–1954).

[9] Dionizy Smoleński (1902–1984) – chemik, prof. nadzwyczajny od 1984 r., prof. zwyczajny od 1956 r., pracownik Instytutu Techniki Uzbrojenia (1926–1930), pracownik naukowy PWr (1945–1960), rektor PWr (1951–1960), pracownik PW (1965–1969), rektor PW (1965–1969). Członek korespondent PAN 1964 r., członek rzeczywisty PAN 1969 r., sekretarz naukowy PAN (1969–1972), wiceprezes PAN (1972–1974). Przewodniczący Komitetu ds. Techniki (1960–1963), zastępca przewodniczącego Komitetu Nauki i Techniki (1963–1965). Poseł na sejm (1957–1961, 1969–1972). Członek PPS (1946 1948), PZPR (1948–1984).

[10] Tadeusz Orłowski (1917–2008) – internista, nefrolog, prof. nadzwyczajny od 1962 r., prof. zwyczajny od 1970 r., pracownik naukowy UW (1945–1950), Akademii Medycznej w Warszawie (1950–1997). Członek korespondent PAN od 1964 r., członek rzeczywisty PAN od 1971 r., sekretarz Wydziału VI PAN (1969–1971), pierwszy zastępca sekretarza naukowego PAN (1971–1980).

6. Prof. Jaroszyński przyjął bardzo dobrze propozycję przejścia na stanowisko zastępcy przewodniczącego Głównej Komisji Kwalifikacyjnej. Propozycję tę gorąco poparł prez[es] Groszkowski i inni towarzysze, z którymi rozmawiałem.

(Henryk Jabłoński)[d]

Źródło: AAN, PZPR, 237/XVI–447, k. 72–74, mps.

[d] *Powyżej odręczny podpis*.

Nr 51

1966 styczeń 18, Warszawa – Notatka Sekretariatu Naukowego PAN ze spotkania zespołu partyjnego kierownictwa Akademii w sprawie wyborów członków PAN na sesji Zgromadzenia Ogólnego PAN w maju 1966 r.

Warszawa, 18 I 1966 r.

Notatka
z zespołu partyjnego kierownictwa Akademii w sprawie wyborów członków PAN
na sesji Zgromadzenia Ogólnego PAN
w maju 1966 r.

1. **Sprawa wyborów nowych członków korespondentów**

Na lata 1965–1969 ustalony został za zgodą prezesa Rady Ministrów ogólny limit 280 członków krajowych. W ramach tego limitu przeprowadzono już w 1965 r. wybory nowych członków korespondentów w liczbie 26. Na koniec grudnia 1965 r. ogólna liczba członków krajowych PAN (korespondentów, rzeczywistych i tytularnych) wynosiła 221 (w okresie ostatniego roku wielu członków krajowych zmarło). Z uwagi na to, że:

– w ostatnim pięcioleciu wybory członków krajowych odbywały się prawie co roku (1960 r. – 23 członków; 1961 r. – 2; 1962 r. – 17; 1963 r. – 3; 1964 r. – 15; 1965 r. – 26);

– sekretariaty wydziałów naukowych PAN są obecnie w trakcie opracowywania bardziej generalnych propozycji dotyczących wyborów w całym pięcioleciu;

– powołana przez Prezydium PAN komisja prof. J[ana] Wasilkowskiego do opracowania zmian w regulaminie wyborów członków krajowych PAN nie zakończyła jeszcze prac i nie przedstawiła projektu,

proponuje się w 1966 r. nie przeprowadzać wyborów nowych członków korespondentów PAN.

2. **Sprawa wyboru nowych członków rzeczywistych PAN**

Ostatnich wyborów członków rzeczywistych spośród członków korespondentów dokonano przed 2 laty na sesji majowej 1964 r. Wybrano wówczas 13 nowych członków rzeczywistych i wobec tego ogólna liczba członków rzeczywistych po tych wyborach wyniosła 104 na 206 członków krajowych. Obecnie proporcje te przedstawiają się następująco: członków rzeczywistych – 96, członków korespondentów – 124, członków tytularnych – 1.

Z uwagi na to, że wydziały PAN występują z wnioskami dotyczącymi kandydatów dojrzałych do powołania na członków rzeczywistych, proporcja ok. 1/2 liczby członków rzeczywistych w stosunku do ogółu członków krajowych wydaje się do przyjęcia. Proponuje się uwzględnienie wniosków wydziałów i przekwalifikowanie na najbliższej sesji Zgromadzenia Ogólnego rzeczywiście niezbędnej liczby członków korespondentów na członków rzeczywistych.

W oparciu o konsultacje przeprowadzone z sekretarzami wydziałów wstępne propozycje co do przekwalifikowania ok. 20 członków korespondentów na członków rzeczywistych wyglądają następująco:

Wydział I – 5 (dotychczas 34 członków rzeczywistych + 14 członków korespondentów)

II – 3 (7 + 16)

III – 5 (23 + 32)

IV – 4 (15 + 29)

V – 2 (10 + 16)

VI – 3 (7 + 17).

3. **Sprawa wyboru członków zagranicznych**

Ostatnie wybory członków zagranicznych odbyły się na Zgromadzeniu Ogólnym Akademii w roku 1962 (wybrano 19 czł[onków] zagranicznych) i 1963 r. (wybrano dalszych 3 członków zagranicznych). Ogółem wybrano więc wówczas 22 członków zagranicznych. Obecnie na ogólną liczbę 221 członków krajowych przypada 63 członków zagranicznych, w tym: 11 z krajów demokracji ludowych i 22 ze Związku Radzieckiego.

Z uwagi na to, że akademie nauk krajów socjalistycznych powołały ostatnio pewną grupę członków PAN na członków zagranicznych; że zgłaszane są w wydziałach kandydatury wybitnych uczonych zagranicznych współdziałających z uczonymi polskimi na członków zagranicznych; że zgłaszane są przez MSZ pewne uzasadnione inicjatywy w kierunku powołania nowych członków zagranicznych – proponuje się wybór na sesji majowej Zgromadzenia Ogólnego ok. 12–15 nowych członków zagranicznych.

Większość nowych członków zagranicznych powinna być wybrana z krajów demokracji ludowych (7–8 miejsc); dla Związku Radzieckiego należałoby przeznaczyć co najwyżej 1 miejsce, a pozostałe należałoby zarezerwować dla przedstawicieli krajów „trzeciego świata" krajów kapitalistycznych.

Źródło: AAN, PZPR, 237/XVI–447, k. 91–92, mps.

Nr 52

1966 marzec 9, Warszawa – Notatka KZ PZPR PAN z zebrania aktywu partyjnego PAN

Notatka
z zebrania aktywu partyjnego PAN w dniu 9 III 1966 r.

W dniu 9 marca br. odbyło się zebranie dyskusyjne aktywu partyjnego PAN. Program zebrania zawierał: zagajenie tow. J[erzego] J. Wiatra[1] na temat roli ideologii w życiu politycznym w oparciu o własną książkę *Czy zmierzch ery ideologii?* oraz, w drugim punkcie, dyskusję. Na zebranie zostali zaproszeni: członkowie KZ PZPR, członkowie egzekutyw podstawowych organizacji partyjnych, aktyw partyjny, partyjni samodzielni pracownicy nauki z Wydziału I Nauk Społecznych oraz przedstawiciele wydziałów Nauki i Oświaty KC i KW, a także Wydziału Agit[acji] i Prop[agandy] KC. Zebraniem tym rozpoczęto cykl zebrań ideologiczno-politycznych przewidzianych planem pracy KZ. W zebraniu wzięło udział 40 towarzyszy spośród aktywu partyjnego PAN oraz tow. [Leszek?] Krauze[2] z KW PZPR. Zebranie prowadził tow. K[azimierz] Doktór[3] – sekr[etarz] prop[agandy] KZ.

Tow. Wiatr w zagajeniu poruszył następujące sprawy: w oparciu o książkę przypomniał podstawowe swe tezy odnoszące się do roli ideologii w życiu politycznym, określenie ideologii zawarte w książce itp.

W dyskusji wystąpili: tow. tow. [Zygmunt] Wyrozembski (dwukrotnie), [Jan] Rychlewski[4], Zaręba[5], [Henryk] Zorski[6], [Andrzej] Straszak[7], [Zbigniew] Krawczyk[8], Doktór i Wiatr. Poruszono m.in. następujące kwestie:

---

[1] Jerzy J. Wiatr (ur. 1931) – socjolog, prof. nadzwyczajny od 1967 r., prof. zwyczajny od 1976 r., pracownik naukowy UW (1951–1959, 1969–2001), WAP (1958–1968), UJ (1959–1965), wicedyrektor IFiS PAN (1965–1969), dyrektor Instytutu Socjologii UW (1975–1977), dziekan Wydziału Nauk Społecznych UW (1977–1980), dyrektor Instytutu Podstawowych Problemów Marksizmu-Leninizmu KC PZPR (1981–1984), rektor Europejskiej Wyższej Szkoły Prawa i Administracji w Warszawie od 2007 r. Członek PZPR (1949–1990), SLD od 1990 r., poseł na sejm (1991–1997, 2001), minister edukacji narodowej (1996–1997).

[2] Brak bliższych danych o tej osobie.

[3] Kazimierz Doktór (ur. 1935) – socjolog pracy, prof. nadzwyczajny od 1976 r., pracownik naukowy IFiS PAN od 1963 r., Wydziału Socjologiczno-Ekonomicznego UŁ od 1997 r., dyrektor IFiS PAN (1981–1991[?]).

[4] Jan Rychlewski (ur. 1934) – specjalista od mechaniki ośrodków ciągłych, prof. nadzwyczajny od 1970 r., prof. zwyczajny od 1986 r., pracownik naukowy IPPT PAN (1962–2000). Członek korespondent PAN od 1973 r., członek Prezydium PAN (1978–1980), przewodniczący Komitetu Badań Kosmicznych PAN od 1978 r. Zastępca kierownika Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR (1972–1978).

[5] Prawdopodobnie chodzi o Stanisława Zarembę.

[6] Henryk Zorski (1927–2003) – inżynier technik, prof. nadzwyczajny od 1962 r., prof. zwyczajny od 1973 r., pracownik naukowy IPPT PAN (1957–1997), kierownik Zakładu Teorii Ośrodków Ciągłych IPPT PAN (1968–1980). Członek korespondent PAN od 1989 r.

[7] Andrzej Straszak (ur. 1931) – cybernetyk, prof. nadzwyczajny od 1971 r., doktorant Moskiewskiego Instytutu Energetycznego (1955–1959), pracownik naukowy Zakładu Automatyki PAN (1959–1962), Instytutu Automatyki PAN (1962–1971), Instytutu Badań Systemowych PAN (1978–1995), dyrektor Instytutu Cybernetyki Stosowanej PAN (1971–1973). Członek PZPR (1957–1990), pracownik polityczny (1969–1975) i zastępca kierownika Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR (1973–1975), dyrektor Instytutu Organizacji i Kierowania PAN i MNSzWiT (1973–1976), dziekan Wydziału Informatyki Szkoły Wyższej im. Pawła Włodkowica w Płocku od 2002 r.

[8] Być może Zbigniew Krawczyk (ur. 1930) – socjolog kultury fizycznej, dr hab. od 1970 r., prof. nadzwyczajny od 1978 r., prof. zwyczajny od 1986 r., pracownik naukowy UJ (1953–1958), AWF (1959–2001), UW (1974–1990),

– rolę ideologii w budownictwie socjalistycznym i ruchu robotniczym,

– charakter decyzji (ideologiczny czy ekonomiczny) partyjnych i państwowych, np. kolektywizacji w ZSRR i PRL,

– stopień aktywności i zaangażowania członków partii i młodzieży,

– zanikanie bądź pojawianie się ideologii w XX wieku.

Jako pierwszy wystąpił w dyskusji tow. Z[ygmunt] Wyrozembski z pytaniem o definicję ideologii i określenie, jaką jest ideologia socjalistyczna. Po odpowiedziach tow. Wiatra tow. Wyrozembski stwierdził, iż w okresie przeżytych przez niego 50 lat w wieku XX obecnie następuje zanik i upadek ideologii oraz spadek napięć ideologicznych w życiu partii i że temperatura napięć politycznych zbliża się do zera, a jest może nawet poniżej zera – brak w partii nawet programu (dezaprobata zebranych). Nastąpiło skrzywienie w działalności partii, partia nadzoruje procesy wzrostu ekonomicznego, buduje fabryki, lecz nie widzi w tym człowieka. Pragmatyzm w działalności partyjnej jest zaprzeczeniem socjalizmu. Zgadzał się z tow. Wiatrem, że jest potrzebna naukowa ideologia i że ideologia nie może być odwróconą świadomością. Uważa jednak, że nastąpił upadek ideologii w Polsce i ZSRR. Każdy członek partii zdaniem tow. Wyrozembskiego słucha Wolnej Europy i słuchać powinien (poruszenie na sali). Nie zgadzał się z tow. Wiatrem przy definiowaniu ideologii socjalistycznej przez odwołanie się do idei egalitaryzmu szans i warunków.

Pozostali dyskutanci polemizowali z tezami tow. Wyrozembskiego. Tow. Rychlewski stwierdził, że partia posiada program; że decyzje dotyczące kolektywizacji w ZSRR i w Polsce miały charakter zarówno ideologiczny, jak i ekonomiczny. Tow. Wiatr w głosie dyskusyjnym przytoczył kilka przykładów o roli ideologii, m.in. decyzje dotyczące polityki mieszkaniowej oparte o przesłanki ideologiczne, partyjną dyskusję na temat alienacji. Tow. Straszak mówił m.in. o ideologicznej treści problemów IV Zjazdu PZPR, o aspektach ideologicznych decyzji gospodarczych, np. problem nowych miejsc pracy i wyżu demograficznego. Tow. Doktór, kończąc zebranie, stwierdził, że żywy przebieg żywego zebrania świadczy o wadze problemów ideologicznych w partyjnej działalności; że nie można zgodzić się z twierdzeniami tow. Wyrozembskiego, a szczególnie z apelem o słuchanie Wolnej Europy. Zaznaczył również, że do poruszonych problemów będziemy wracać w toku dalszych zebrań.

p.o. sekretarz org[anizacji] KZ
(Andrzej Straszak)

sekretarz propagandy KZ
(Kazimierz Doktór)

Źródło: APW, KW PZPR, 715, k. 20–21, mps.

WSP w Rzeszowie od 1995 r., kierownik Zakładu (Filozofii i) Socjologii AWF (1971–2001), dyrektor Instytutu Nauk Humanistycznych AWF (1971–1974), prorektor (1980–1987) i rektor AWF (1990–1996). Członek PZPR (1952–1990).

Nr 53

1966 kwiecień 22, Warszawa – Notatka Sekretariatu Naukowego [?] PAN dla I sekretarza KC PZPR w sprawie roli Akademii w życiu naukowym kraju

Warszawa, 22 IV 1966 r.

Notatka dla I sekretarza KC PZPR

dotycząca następujących zagadnień, które delegacja kierownictwa Polskiej Akademii Nauk pragnęłaby przedstawić I sekretarzowi:

1. roli Akademii w życiu naukowym kraju;
2. potrzeb nauki polskiej w zakresie aparatury badawczej;
3. rozwoju warszawskiego ośrodka naukowego na tle polityki deglomeracyjnej;
4. struktury zatrudnienia w placówkach PAN;
5. niektórych problemów planowania badań naukowych.

1. Rola Akademii w życiu naukowym kraju

Znamienity akt, dzięki któremu została powołana Polska Akademia Nauk, był przygotowany przez I Kongres Nauki Polskiej, obradujący w Warszawie w dniach 29 VI – 2 VII 1951 r. Ogół uczonych polskich zebranych na kongresie uznał za konieczne powołanie centralnej polskiej instytucji naukowej, zrzeszającej wybitnych uczonych w celu prowadzenia badań na najwyższym poziomie i reprezentowania nauki w kraju jako całości. Postulat ten wynikał z obiektywnych potrzeb nauki oraz z wielkiej roli, jaką nauka spełnia w nowoczesnym społeczeństwie, w ustroju socjalistycznym w szczególności. W epoce rewolucji naukowo-technicznej niebywale wzmaga się doniosłość nauki. Staje się ona podstawową dźwignią rozwoju gospodarczego, należy do najważniejszych czynników warunkujących szybki rozwój przemysłu i w ogóle całej gospodarki narodowej, wpływa na prawidłowe kształtowanie modelu wysoko rozwiniętego społeczeństwa.

Zgodnie więc z powszechną prawidłowością rozwoju nowoczesnych form organizacji nauki, zgodnie z potrzebami samej nauki i potrzebami krzepnącej państwowości socjalistycznej, została powołana Polska Akademia Nauk. Zakres jej zadań i organizacja uległy pewnym modyfikacjom, ostała się jednak zasadnicza koncepcja Akademii jako: 1) autonomicznej korporacji uczonych, a zarazem 2) centralnej instytucji naukowej wyposażonej w uprawnienia naczelnego organu państwowego, powołanej do reprezentowania nauki jako całości, przedstawiania jej potrzeb w charakterze doradcy rządu, realizującej określone zadania w dziedzinie planowania i koordynacji badań. Równocześnie Akademia stanowi poważne centrum badań naukowych uprawianych w jej 72 placówkach.

Ta zasadnicza koncepcja Akademii polegająca na złożonym jej charakterze i zadaniach ma swoje zalety i wady, swoich zwolenników i przeciwników. Jest jednakże niewątpliwe, że siłą korporacji uczonych jest ich niekwestionowany autorytet. Akademie nauk zbudowane na zasadzie korporacji (np. Royal Society lub akademie francuskie) nie prowadzą na ogół działalności badawczej we własnych placówkach naukowych. Ich zadania polegają na wypowiadaniu niezależnych opinii na temat potrzeb nauki, na reprezentowaniu

intelektualnych i moralnych interesów nauki, na częściowym finansowaniu badań oraz nagradzaniu najwybitniejszych osiągnięć (nagrody pieniężne, medale, wyróżnienia), na publikowaniu sprawozdań z posiedzeń oraz opracowywaniu wielkich monografii i wydawnictw pomnikowych oraz – co jest niezwykle ważne – na wydawaniu opinii, jakie badania (z reguły podstawowe) warto podjąć i kto może je skutecznie wykonać.

Połączenie funkcji samorządnej korporacji z funkcjami naczelnego organu państwowego oraz funkcjami centrum badawczego stanowi cechę wyróżniającą akademie nauk w krajach socjalistycznych. Zaletą tego modelu jest możliwość nie tylko popierania, ale bezpośredniego prowadzenia badań podstawowych, wymagających najwyższych kwalifikacji naukowych; tworzenia w tym celu nowoczesnych placówek, które wykraczają poza proporcje szkolnictwa wyższego, mogą podejmować zagadnienia badawcze międzyresortowe, a zarazem stanowią warsztaty pracy dla wybitnej kadry naukowej, która jednocześnie kształci młodych pracowników naukowych.

Akademia jako korporacja skupia elitę uczonych polskich bez względu na miejsce ich zatrudnienia. Uzyskują oni wówczas szersze pole działania, a państwo uzyskuje możność wykorzystania wiedzy uczonego. Członkowie Akademii mogą bowiem oddziaływać na życie naukowe kraju poprzez własną działalność badawczą, poprzez inicjowanie dyskusji, krytykę i występowanie z postulatami na sesjach Zgromadzenia Ogólnego, sesjach plenarnych wydziałów naukowych, zebraniach komitetów naukowych, komisji i zespołów problemowych, wreszcie na konferencjach i zjazdach naukowych, a także przez występowanie w charakterze ekspertów i doradców naczelnych władz politycznych i państwowych.

Ponadto, dzięki elastycznej organizacji (komitety i komisje naukowe, zespoły problemowe) Akademia może skupić i istotnie tylko ona skupia dalszych wybitnych specjalistów, reprezentujących poszczególne dyscypliny naukowe oraz wszystkie ośrodki naukowe kraju, jak również wybitnych praktyków. Przyciągając do współdziałania tak szerokie i kompetentne grono, Akademia rzeczywiście reprezentuje cały krajowy potencjał naukowy najwyższej klasy.

Działalność komitetów naukowych PAN jest niezwykle istotna i ważna jako: 1) ogólnokrajowej reprezentacji całości danej dziedziny nauki; 2) ciała występującego z inicjatywami zmierzającymi do ożywienia życia naukowego i dyskusji naukowych w kraju oraz ciała opiniodawczego i występującego z wnioskami w sprawie stanu, kierunków rozwoju i potrzeb reprezentowanych przez siebie dyscyplin lub wielkich problemów kompleksowych; 3) podstawowego ogniwa w zakresie merytorycznej oceny i koordynacji badań podstawowych w skali ogólnokrajowej.

Działalność tych kompetentnych organów uległa jednak w ostatnich 2–3 latach b[ardzo] poważnemu zahamowaniu, m.in. na skutek uruchomienia przez Komitet Nauki i Techniki sieci komisji głównych i zespołów problemowych, których zadania rzeczowe i składy personalne pokrywały się w praktyce z zadaniami komitetów naukowych PAN. Rozsądne rozgraniczenie zadań różnych, bardzo licznych ciał opiniodawczych znajduje obecnie pełne zrozumienie w kierownictwa Komitetu Nauki i Techniki i sprawa jest w toku załatwiania.

Wydaje się, że ten cały i jedyny w kraju potencjał, jaki reprezentuje Akademia – jej członkowie, jej komitety i placówki – może i powinien być z pożytkiem i celowo w większym stopniu wykorzystany w charakterze doradcy naczelnych organów pań-

stwowych. W miejsce dotychczasowej rozproszonej organizacji doradztwa (tworzone specjalne komisje, zespoły itp.) należałoby raczej wykorzystać instytucję już istniejącą, kompetentną i przygotowaną do udzielania opinii, wykonywania ekspertyz i doradztwa naukowego na zlecenie naczelnych władz partyjnych i rządowych. Istnieją w tej dziedzinie pozytywne precedensy, np. wykonanie przez komitety PAN planów-ekspertyz w zakresie gospodarki wodnej, elektryfikacji kraju, zagospodarowania Górnośląskiego Okręgu Przemysłowego lub prowadzone prace w zakresie przestrzennego zagospodarowania kraju.

Akademia jest również odpowiedzialna za opracowanie ogólnopaństwowego planu badań podstawowych. Niezależnie więc od własnych placówek badawczych powinna mieć decydujący wpływ na rozwój całości krajowych badań podstawowych, jak wiadomo, niezwykle ważnych dla rozwoju samej nauki, jak i – w dłuższej perspektywie – dla rozwoju gospodarki i kultury narodowej. Realizacja tego podstawowego, o wielkiej doniosłości dla państwa zadania jest jednakże bardzo utrudniona, żeby nie powiedzieć – niemożliwa. Akademia jest pozbawiona najskuteczniejszego narzędzia oddziaływania na rozwój tych badań – odpowiedniego funduszu interwencyjnego. Sama posiada minimalne środki na popieranie badań prowadzonych przez inne placówki, niepodporządkowane organizacyjnie Akademii, a równocześnie nie ma faktycznie wpływu na wielkość środków budżetowych i inwestycyjnych katedr i placówek uczestniczących w realizacji planu. W tych warunkach może działać tylko na zasadzie autorytetu naukowego; autorytet ten nie wystarcza tam, gdzie brak jest środków na badania; w tych przypadkach jej autorytet nie tylko nie wzrasta, lecz maleje.

Stan ten pogłębia praktyka naczelnych organów państwowych, które często nie honorują opinii i wniosków Akademii; zarówno wtedy, gdy występuje jako rzecznik interesów nauki polskiej jako całości, jak również wtedy, gdy występuje o zabezpieczenie badań prowadzonych we własnych placówkach. Zresztą możliwości występowania do rządu w sprawach nauki jako całości Akademia obecnie w zasadzie ma [a]ograniczone w praktyce[a].

W konkluzji kierownictwo Akademii uważa, że nie są wykorzystywane te wszystkie możliwości i uprawnienia, jakie posiada Akademia jako korporacja, naczelny organ państwowy i centrum badań, i w związku z tym postuluje: 1) wykorzystywanie potencjału Akademii w sprawach państwowych poprzez ekspertyzy, opinie doradztwo itp.; 2) przyznanie Akademii specjalnego funduszu interwencyjnego i rezerwowego umożliwiającego szybkie dofinansowanie badań podstawowych objętych planem ogólnopaństwowym wówczas, kiedy rokują one szczególnie ważne rezultaty poznawcze lub praktyczne.

2. Potrzeby nauki polskiej w zakresie aparatury badawczej

Najpoważniejszym hamulcem rozwoju nauki i badań naukowych w Polsce jest brak nowoczesnej aparatury i urządzeń technicznych, szczególnie dotkliwie występujący w placówkach Akademii i szkolnictwa wyższego. Wyposażenie w nowoczesną aparaturę badawczą jest nie tylko kwestią podniesienia wydajności pracy naukowej, lecz bezwzględnym warunkiem jej efektywności, w badaniach podstawowych doświadczalnych przesądza zaś w ogóle o możliwości nadążania za postępem nauki.

[a–a] *Fragment dopisany odręcznie.*

Polska posiada coraz liczniejszą, utalentowaną kadrę badawczą i rozwiniętą pokaźną sieć placówek naukowo-badawczych. Jednakże za dotychczasowymi wysiłkami organizacyjnymi, inwestycjami budowlanymi, kształceniem i wzrostem kadry naukowej nie szło proporcjonalnie zaopatrzenie w aparaturę, zwłaszcza aparaturę unikalną. Ponadto zdeformowany podział środków na inwestycje i aparaturę (większość tych środków przeznaczona jest dla instytutów resortowych nie zawsze posiadających wysoko wykwalifikowanych pracowników naukowych) pogłębia niepokojące zjawisko nie dość efektywnego wykorzystania kadry naukowej, a czasem nawet marnotrawstwa talentów naukowych i zdolności twórczych.

Uznając, iż braki aparatury i trudności w jej uzupełnieniu i sprowadzeniu z zagranicy, jak również trudności w zaopatrzeniu w odczynniki stanowią na obecnym etapie rozwoju nauki polskiej jej najgroźniejsze wąskie gardło (którym dawniej był brak kadr badawczych), kierownictwo Akademii wystąpiło w tej sprawie w styczniu 1966 r. z memoriałem do naczelnych władz państwowych, konkretyzującym szereg wniosków dotyczących potrzeb aparaturowych oraz zwiększenia możliwości eksportowych placówki „Unipan".

[b]Ogólnie biorąc, postuluje się[b] wprowadzenie zasady wieloletniego, a przynajmniej dwuletniego cyklu budżetowego w zakresie planowania nakładów inwestycyjnych (obecny system planowania zakupu aparatury w budżetach rocznych, podczas gdy sprowadzenie aparatury trwa z reguły 2 lata i więcej, znakomicie utrudnia załatwianie sprawy); stworzenie przychylnego klimatu [b]i warunków[b] dla realizowania w krótkich terminach zamówień na aparaturę mimo niewysokich nakładów, jak również zamówień na części zamienne i odczynniki; kierowanie do placówek naukowych najbardziej niezbędnej aparatury produkowanej w kraju, a przeznaczonej w całości na eksport, tak by nie poszukiwać jej na rynkach zagranicznych; zwiększenie przez Komisję Planowania przy Radzie Ministrów w budżecie PAN puli dewizowej na kraje kapitalistyczne przynajmniej do 1,5 mln złotych dewizowych rocznie, z jednoczesnym pokryciem w złotych obiegowych.

3. Rozwój warszawskiego ośrodka naukowego na tle polityki deglomeracyjnej

Wszystkie uczelnie warszawskie, wszystkie placówki PAN i większość placówek resortowych Komisja Partyjno-Rządowa zaliczyła do grupy „B", a więc do grupy obejmującej placówki, które mają pozostać w Warszawie, ale w zasadzie bez możliwości rozwoju. Wydaje się, że można i należy usuwać przerosty; że można i należy lokować poza Warszawą oddziały lub filie placówek warszawskich, ale generalne odcinanie uczelni, placówek PAN oraz części placówek resortowych od możliwości rozwoju nie jest słuszne, ponieważ:

1) we współczesnej fazie szybkiego rozwoju tylko placówki rozwijające się zachowują swoją pozycję;

2) efektywność badań zależy m.in. od tempa badań, co z reguły wiąże się z koncentracją ludzi i aparatury, a to z kolei wiąże się z rozmiarami placówki; kwestia rozmiarów optymalnych jest kwestią dyskusyjną, ale w świetle tendencji światowych rozmiary placówek PAN, zatrudniających średnio od kilkunastu do 200 pracowników, [b]są poniżej

[b–b] *Fragment dopisany odręcznie.*

dolnej granicy optymalnej wielkości[b] z punktu widzenia najlepszego wykorzystania wysoko kwalifikowanej kadry naukowej;

3) badania podstawowe stanowią zaplecze dla nauki i gospodarki jako całości i dlatego o ich lokalizacji decydować powinna maksymalizacja bezpośrednich efektów badawczych, a nie przyspieszenie wzrostu gospodarczego lokalnych ośrodków;

4) warszawskie placówki naukowe (wyższe uczelnie, placówki PAN i resortowe) stanowią w całości ok. 4% ogólnego zatrudnienia w Warszawie i dlatego nawet najbardziej radykalne zmiany istniejącego stanu nie przyniosą większych efektów z punktu widzenia ograniczenia zatrudnienia w stolicy;

5) zakłócenia w pracy i rozwoju placówek mogą dać w efekcie skutki długotrwałe, często nie do odrobienia.

W konkluzji kierownictwo Akademii jest zdania, iż zarządzenia deglomeracyjne nie powinny zahamować rozwoju niektórych unikalnych placówek. Chodzi tu m.in.

– o przygotowywaną od lat inwestycję dla nowo sprofilowanego **Instytutu Fizyki** PAN – placówki prowadzącej badania podstawowe niezbędne dla wielu dziedzin gospodarki;

– o warunki rozwoju dla Instytutu Automatyki PAN i budowę odpowiedniego gmachu dla tego instytutu;

– o warunki rozwoju dla przeorganizowanego Instytutu Biochemii i Biofizyki. Przed rokiem Prezydium PAN opracowało projekt uchwały Rady Ministrów w sprawie zabezpieczenia warunków rozwoju badań z zakresu biochemii, biofizyki, genetyki i mikrobiologii. Projekt ten przewiduje połączenie w jeden instytut trzech warszawskich placówek PAN, a mianowicie: Instytutu Biochemii i Biofizyki, Zakładu Biochemii w Instytucie Biologii Doświadczalnej im. Nenckiego oraz Zakładu Genetyki Ogólnej. Jest to działanie na rzecz koncentracji badań i kadry naukowej;

– o warunki rozwoju nauk medycznych przez połączenie kilku samodzielnych obecnie warszawskich placówek medycznych w jeden duży, o określonym profilu badawczym organizm instytutowy Instytut Medycyny Doświadczalnej PAN;

– o warunki rozwoju nauk społecznych przez złączenie w większe organizmy instytutowe dotychczas samodzielnych mniejszych placówek warszawskich. Liczba placówek warszawskich nie ulega więc powiększeniu, a formalnie biorąc nawet zostaje ograniczona.

Jedyną nową placówką, której utworzenie postuluje zarówno Komitet Nauki i Techniki, jak i resort przemysłu ciężkiego, byłby Instytut Technologii Elektronowej PAN. Powołanie takiej placówki w Warszawie, która jest dużym centrum przemysłu elektronicznego oraz siedzibą resortowych placówek naukowo-badawczych z zakresu elektroniki, jest uzasadnione potrzebami stale rozwijającego się przemysłu elektronicznego i zgodne z uchwałami IV Zjazdu PZPR. Akademia może się podjąć organizacji tego instytutu na bazie istniejących obecnie w dwóch instytutach warszawskich (Instytucie Fizyki i Instytucie Podstawowych Problemów Techniki) specjalistycznych zakładów, dysponujących kwalifikowaną kadrą naukową i techniczną.

To jedyne projektowane odstępstwo od zasady nietworzenia nowych placówek Akademii w Warszawie jest więc usprawiedliwione zarówno ze względu na potrzeby przemysłu, jak i ze względu na istnienie na tym terenie kadry naukowej. Doceniając potrzebę takiego instytutu, Akademia była[by] zresztą skłonna wydzielić ze swoich placówek

70 wykwalifikowanych pracowników i oddać ich do dyspozycji Ministerstwa Przemysłu Ciężkiego, gdyby władze państwowe uznały, iż organizatorem Instytutu Technologii Elektronowej powinien być ten właśnie resort. W wyniku uzgodnienia Prezydium PAN w dniu 25 XI 1965 r. uznało za dojrzały projekt powołania Instytutu Technologii Elektronowej, jednakże ograniczone środki materialne, jak również ograniczenia deglomeracyjne nie sprzyjają realizacji tego dyskutowanego od paru lat projektu.

Jednocześnie pragniemy poinformować, że problem racjonalnego rozmieszczenia przestrzennego sieci placówek Akademii był i jest przedmiotem prac kierownictwa Akademii.

Już w latach 1959–1961, zgodnie z dyrektywami Komisji Partyjno-Rządowej pod przewodnictwem sekretarza KC tow. W[itolda] Jarosińskiego, przeprowadzono porządkowanie istniejącej sieci placówek. Zlikwidowano niektóre mikroplacówki, inne włączono do silniejszych instytutów, niektóre wreszcie, niemieszczące się w profilu placówek akademickich, przekazano szkolnictwu wyższemu lub innym resortom. Wzmocniono także pod względem organizacyjnym (przeprowadzono np. rewizję statutów wszystkich placówek PAN), a także kadrowym i aparaturowym niektóre placówki kluczowe (fizyczne, chemiczne, techniczne). Oczywiście, prace porządkujące doprowadzały także do rozwiązywania słabych placówek ośrodków regionalnych, zwłaszcza gdy w grę wchodziły względy jednoetatowości, a więc w konsekwencji do względnego osłabienia potencjału badawczego PAN w tych ośrodkach.

Oprócz porządkowania istniejących placówek ostatnie pięciolecie, a zwłaszcza pięciolecie nadchodzące, stoją pod znakiem świadomego kształtowania przestrzennego sieci placówek Akademii. Polityka PAN zmierzała w ostatnim pięcioleciu i nadal zmierza do rozładowania „koncentracji warszawskiej" poprzez lokalizację nowych placówek i rozbudowę istniejących poza Warszawą. I tak np.

– w związku z potrzebami Górnośląskiego Okręgu Przemysłowego stworzono w Zabrzu Zakład do Badań Górnośląskiego Okręgu Przemysłowego PAN, którego zadania badawcze są profilowane w porozumieniu z Centralnym Urzędem Gospodarki Wodnej;

– na Śląsku także, w porozumieniu z resortem przemysłu chemicznego, zamierza się rozwinąć badania w powołanym w Gliwicach Zakładzie Inżynierii Chemicznej; w Gliwicach uruchomiony zostanie Zakład Wielkich Systemów Instytutu Automatyki; na Śląsku także PAN pragnie zorganizować placówki naukowe w zakresie nauk chemicznych, fizycznych i technicznych jako uzupełnienie i podbudowa projektowanego uniwersyteckiego ośrodka naukowego w Katowicach;

– we Wrocławiu rozbudowuje się Instytut Immunologii i Terapii Doświadczalnej im. L[udwika] Hirszfelda[1] – ważną placówkę dla badań podstawowych w zakresie nauk medycznych, oraz polepsza się warunki pracy dla Zakładu Antropologii; we Wrocławiu lokalizuje się duży, o charakterze również międzynarodowym Instytut Niskich Temperatur i Badań Strukturalnych, powstający na bazie dwóch odrębnych dotychczas zakładów;

[1] Ludwik Hirszfeld (1884–1954) – immunolog, bakteriolog, prof. tytularny od 1931 r., pracownik naukowy Instytutu Badania Raka w Heidelbergu (1907–1911), uniwersytetu w Zurichu (1911–1915), PZH (1920–1924), Wolnej Wszechnicy Polskiej (1924–1931) UW (1931–1939), Wydziału Lekarskiego Uniwersytetu i Politechniki Wrocławskiej (1945–1954), dziekan Wydziału Lekarskiego (1945–1948), współtwórca UMCS (1944–1945), organizator i dyrektor Instytutu Immunologii i Terapii Doświadczalnej PAN (1952–1954).

– w Krakowie dla istniejących tam placówek Zakładu Metali IPPT oraz Zakładu Mechaniki Górotworu przygotowuje się własną bazę lokalowo-aparaturową, tak aby pod koniec roku bieżącego lub początku roku przyszłego zakłady te można było przekształcić w instytuty we własnych już budynkach;

– w Krakowie także wzmacnia się działalność inwestycyjną dla ważnego naukowo i gospodarczo Zakładu Farmakologii PAN oraz przygotowuje się bardziej odpowiednie warunki pracy dla kilku jeszcze placówek (m.in. biologicznej, geologicznej i chemicznej);

– w Poznaniu rozbudowuje się Zakład Genetyki Roślin; w Poznaniu także lokalizuje się ostatecznie i wzmacnia zakłady: Dielektryków i Ferromagnetyków Instytutu Fizyki PAN z perspektywą ich usamodzielnienia w postaci odrębnych instytutów, przesądzając w ten sposób koncepcję organizacyjną samego Instytutu Fizyki, który w zmodyfikowanej postaci pozostaje w Warszawie;

– w Gdańsku przygotowuje się bazę dla istniejących tam instytutów: Budownictwa Wodnego i Maszyn Przepływowych;

– w Łodzi przygotowuje się wspólny z Ministerstwem Szkolnictwa Wyższego Instytut Polimerów;

– w Tarnobrzegu zamierza się uruchomić w porozumieniu z Ministerstwem Przemysłu Chemicznego Zakład Wyższej Technologii Siarki.

4. Struktura zatrudnienia w placówkach PAN

Struktura zatrudnienia w placówkach PAN, zwłaszcza typu eksperymentalnego, jest nieprawidłowa. Wadliwe są mianowicie proporcje między liczbą profesorów, docentów i doktorów a liczbą personelu pomocniczego: inżynieryjno-technicznego, techników i laborantów, dokumentalistów, zaopatrzeniowców oraz obsługi administracyjno-kancelaryjnej. W miarę uzyskiwania przez kadrę naukową wyższych stopni i kwalifikacji naukowych wspomniane dysproporcje rosną, ponieważ dla każdego nowo kreowanego profesora, docenta lub doktora nie wzrasta odpowiednio liczba personelu pomocniczego. W konsekwencji niedostatecznie są wykorzystywane możliwości twórcze kadry najwyżej kwalifikowanej.

W celu zmiany tej sytuacji konieczne jest podniesienie limitów zatrudnienia dla personelu pomocniczego w placówkach eksperymentalnych oraz uelastycznienie przepisów, które utrudniają zaangażowanie w placówkach PAN utalentowanych techników i laborantów według tych samych stawek uposażenia, jakie mogą oni uzyskać w przemyśle.

Ponadto w związku ze zjawiskami jednostronnego przepływu kadr naukowych z ośrodków mniejszych do większych, a przede wszystkim do warszawskiego ośrodka naukowego oraz braku przepływu kadr między placówkami Akademii, szkolnictwa wyższego i resortowymi instytutami naukowo-badawczymi (stan ten został pogłębiony zarządzeniami wprowadzającymi tzw. jednoetatowość), podejmuje się działania zmierzające do zmiany tego stanu rzeczy. W tym celu należy m.in.:

1) wykorzystać długofalową akcję rewizji przestrzennego rozmieszczenia placówek naukowych na terenie kraju oraz deglomeracji warszawskiego ośrodka naukowego dla stworzenia wyspecjalizowanych atrakcyjnych ośrodków badawczych poza Warszawą, w których stworzono by dla młodej, wybijającej się kadry unikalne warunki pracy;

2) stworzyć warunki dla organizowania wzajemnie stażów naukowych w placówkach PAN, placówkach resortowych i wyższych uczelniach;

3) powierzać obowiązki dydaktyczne w wyższych uczelniach pracownikom placówek PAN i instytutów resortowych.

5. Niektóre problemy planowania badań naukowych

Obecnie obowiązujący system planowania i finansowania badań naukowych wywołuje sprzeciwy ze strony wielu uczonych. W wypowiedziach publicznych (m.in. na łamach „Polityki") zarzuca się z reguły: zbytnią szczegółowość, formalizm i zbiurokratyzowanie planowania badań na szczeblu ogólnopaństwowym; niedostateczną koncentrację badań na kierunkach zgodnych z tendencjami rozwojowymi nauki światowej oraz potrzebami gospodarczego i kulturalnego rozwoju kraju; niedostateczne zabezpieczenie planów badań od strony kadrowej, aparaturowej i finansowej; brak dostatecznej koordynacji merytorycznej badań w skali krajowej przy jednoczesnych przerostach formalnej koordynacji, kontroli i sprawozdawczości.

Kierownictwo Akademii doszło do zgodnych wniosków z kierownictwem Komitetu Nauki i Techniki co do form i metod planowania badań podstawowych. Zgodnie z zaleceniami IV Plenum KG PZPE ustalono, że: 1) ogólnopaństwowe plany badań podstawowych będą opracowywane na okresy pięcioletnie; 2) obejmą stosunkowo niewielką liczbę wybranych kierunków i problemów; 3) będą koordynowane merytorycznie przez komitety naukowe, a w niektórych przypadkach przez tzw. jednostki wiodące lub grupy problemowe; 4) ocena wyników badawczych dokonywana będzie w formie merytorycznych dyskusji naukowych na sesjach i zebraniach naukowych.

Mimo tych zmian w dalszym ciągu aktualna jest dyskusja nad całością zagadnienia planowania i koordynacji badań naukowych w kraju oraz nad systemem finansowania nauki.

Źródło: AAN, PZPR, 237/XVI–357, k. 204–214, mps.

Nr 54

1966 maj 18, Warszawa – Notatka Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR w sprawie węzłowych zadań PAN w systemie organizacyjnym nauki polskiej

Wydział Nauki i Oświaty
KC PZPR[a]

W[arsza]wa, dn[ia] 18 V 1966 r.

Notatka
w sprawie węzłowych zadań Polskiej Akademii Nauk
w systemie organizacyjnym nauki polskiej

W związku z proponowaną wizytą przedstawicieli kierownictwa Polskiej Akademii Nauk u I sekretarza PZPR Wydział Nauki i Oświaty KC przedstawia następujące uwagi:

1. W przedłożonych przez Polską Akademię Nauk materiałach zawarte są następujące postulaty:

– większego niż obecnie wykorzystywania potencjału i autorytetu PAN dla rozwiązywania lub konsultowania istotnych spraw państwowych,

– powiększania środków finansowych dla placówek naukowych PAN, niezbędnych dla lepszego ich wyposażenia w aparaturę badawczą i stworzenia w ten sposób warunków dla pełnego wykorzystania zatrudnionej w PAN kadry naukowej,

– dopuszczenia do uzasadnionego rozwoju warszawskich placówek naukowych i przyjęcia zasady, że decydować tu muszą nie tyle kryteria deglomeracyjne, ile potrzeba optymalnego wykorzystania istniejącej sieci placówek przy jednoczesnym uwzględnieniu zasady długofalowej dekoncentracji potencjału badawczego w kraju,

– usprawnienia istniejącego systemu finansowania badań w sposób umożliwiający Akademii oddziaływanie na rzecz koncentrowania wysiłku poszczególnych zespołów badawczych wokół szczególnie ważnej tematyki naukowej.

Wydział Nauki i Oświaty KC, popierając powyższe propozycje kierownictwa PAN, uważa jednocześnie, że w przeważającej części dotyczą one nie tyle zmiany ustalonej w naszym Państwie polityki naukowej, ile lepszego jej realizowania.

Wydział Nauki i Oświaty KC podziela zaniepokojenie kierownictwa Akademii sytuacją warszawskich placówek naukowych, Komisja Partyjno-Rządowa ds. deglomeracji ośrodka warszawskiego przyjęła wobec placówek naukowych taki sam system działania, jak wobec zakładów przemysłowych lub jednostek administracyjnych. Tymczasem warunki tworzenia i rozwoju instytutów i zakładów naukowych są całkowicie odmienne, przede wszystkim z uwagi na decydującą rolę wyspecjalizowanej kadry badawczej dla prawidłowego działania takich placówek. Stąd przenoszenie ich poza Warszawę lub tworzenie filii wymaga długofalowego działania na rzecz zgromadzenia kadry badawczej w nowym miejscu pracy. Szczególnie niewłaściwe, tak z merytorycznego, jak i politycznego punktu widzenia jest zakwalifikowanie wszystkich warszawskich placówek naukowych PAN oraz większości placówek resortowych do tzw. grupy B, zakładając

[a] *Z prawej strony odręczny dopisek* tow. Kaczmarek prosi o uwagi. *Poniżej dopisek* V 1966.

tym samym całkowite zahamowanie ich dalszego rozwoju. Jest to sprzeczne z potrzebami gospodarki narodowej oraz prawami rozwoju samej nauki oraz wywołuje bardzo niekorzystną atmosferę polityczną w zainteresowanym środowisku naukowym. Wydział reprezentuje pogląd, że wobec placówek naukowych oraz wyższych uczelni nie należy stosować podziału na instytucje rozwojowe (grupa A) i nierozwojowe (grupa B), a ogólny rozwój warszawskiego środowiska naukowego limitować wyłącznie etatami i środkami inwestycyjnymi.

2. Wokół Polskiej Akademii Nauk zgromadzony jest duży zespół twórczych pracowników naukowych – członków PAN, pracowników placówek Akademii, członków komitetów naukowych itp. Akademia Nauk utrzymuje szerokie kontakty międzynarodowe i dysponuje bogatymi materiałami dotyczącymi stanu i organizacji badań w różnych krajach, istnieją zatem potencjalne możliwości opracowania przez Polską Akademię Nauk kompleksowego poglądu na stan oraz aktualne i przyszłościowe zadania nauki polskiej.

Naszym zdaniem, należy zobowiązać kierownictwo PAN do opracowania w stosunkowo krótkim czasie (np. w ciągu roku) syntetycznego raportu na ten temat w celu przedstawienia go kierownictwu politycznemu i państwowemu. Raport taki powinien zawierać m.in.:

– ocenę aktualnego stanu nauki polskiej na tle potrzeb gospodarki i kultury narodowej, z wyraźnym wydzieleniem tych dyscyplin naukowych, które ze względów kadrowych, wyposażeniowych lub innych nie zabezpieczają tych potrzeb obecnie, lub nie gwarantują właściwego zabezpieczenia w przyszłości,

– analizę sytuacji na styku nauki i przemysłu służącą do wyjaśnienia przyczyn niedostatecznego wkładu polskich osiągnięć badawczych do ogólnego rozwoju produkcji przemysłowej,

– ocenę stanu organizacyjnego, kadrowego i materialnego nauki w Polsce na tle porównań międzynarodowych przy szczególnym uwzględnieniu tych państw, których potencjał ludnościowy, zasoby materialne i stan rozwoju są porównywalne z naszym krajem.

– wybór kierunków rozwojowych nauki w Polsce oraz związane tym postulaty organizacyjne, kadrowe i finansowe z uwzględnieniem warunków zabezpieczających wykorzystanie wyników badań dla potrzeb rozwoju gospodarki oraz podniesienia kultury i poziomu życia społeczeństwa.

Zadanie takie powinno zwrócić uwagę szerokiego grona pracowników naukowych zgrupowanych wokół PAN na rolę nauki w życiu kraju i w tym sensie może także odegrać pozytywną rolę w kształtowaniu postaw i oblicza politycznego środowiska naukowego.

3. Polska Akademia Nauk powinna podjąć dalsze wysiłki na rzecz racjonalnego uporządkowania sieci własnych placówek badawczych. Podjęte w latach 1961–1962 prace nie były doprowadzone do końca i w dalszym ciągu obserwuje się tu niekorzystne zjawiska:

– nadmiernej koncentracji placówek i kadry naukowej w Warszawie i Krakowie,

– utrzymywanie placówek (często niewielkich), mimo faktycznego wyczerpania się twórczej tematyki badawczej lub poważnego osłabienia kadrowego,

– niewłaściwej struktury kadrowej, przejawiającej się w nadmiernym udziale pracowników ze stopniami naukowymi do pracowników pomocniczych (zwłaszcza w placówkach prowadzących badania eksperymentalne).

Uporządkowanie sieci placówek naukowych PAN wymaga opracowania przez Kierownictwo Akademii programu działania w tym zakresie. Dekoncentracja kadry powinna przy tym wynikać nie z formalnych działań deglomeracyjnych, ale z oceny rzeczywistych potrzeb działania i rozwoju poszczególnych placówek, stanu ich wyposażenia oraz stanu kadry badawczej.

Pilnego rozwiązania wymaga problem przepływu kadry naukowej z placówek PAN do zaplecza naukowego. Warunkiem realizacji tego przepływu jest dokonanie etatyzacji placówek PAN i stworzenie w ten sposób warunków dla odpływu z PAN nadmiaru kadry naukowej. Należy jednocześnie rozwijać studia doktoranckie, przy czym kandydaci na te studia powinni być z góry zobowiązani do podejmowania pracy w ustalonych instytutach przemysłowych lub bezpośrednio w zapleczu naukowym przemysłu.

Źródło: AAN, PZPR, 237/XVI–375, k. 55–59, mps.

Nr 55

1966 czerwiec, Warszawa – Notatka Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR [?] w sprawie uwag cenzorskich dotyczących książki Wieś polska w oczach jej mieszkańców

Notatka

Dnia 17 VI 1966 r. tow. J[anusz] Chechliński[1] przeprowadził rozmowę z tow. Ratajczakiem[2] z Gł[ównego] Urzędu Kontroli Prasy w sprawie uwag cenzorskich dot[yczących] opracowania Instytutu Historii PAN pt. *Wieś Polska w oczach jej mieszkańców*[3]. Na podstawie dokonanych wyrywkowych sprawdzeń interwencji cenzorskich stwierdziłem co następuje:

1) Większość interwencji cenzorskich jest słuszna, jako że szereg przypadków radzieckich rekwizycji, zachowania się Armii Czerwonej na terenach Ziem Zachodnich, stylu pracy polskich organów bezpieczeństwa itd. nie ma charakteru wypadków incydentalnych, ale na podstawie całej pracy można sądzić, że było to zjawisko masowe.

2) Wszelkie porównania władzy radzieckiej i polskiej z władzą hitlerowską, a w szczególności z gestapo[4] nie nadają się do druku, zwłaszcza wobec szerokiego wykorzystywania tego rodzaju informacji nie tylko przez propagandę, ale także „naukę" niemiecką; to samo dotyczy porównania stylu i stopy życia za władzy polskiej i hitlerowskiej.

3) Sprawa obozu pracy w Potulicach[5] nie nadaje się do publikacji.

4) Eksponowanie zadrażnień polsko-ukraińskich byłoby szkodliwe dla dokonanego w PRL w ciągu 20 lat procesu integracji tych dwu narodów.

5) W obecnej sytuacji konfliktu Kościoła z państwem socjalistycznym eksponowanie w pracy księży i Kościoła jako niezbędnego czynnika moralności narodu nie może być uznane za właściwe.

6) Wskazywanie w pracy w wielu miejscach – o złym zachowaniu narodu polskiego w czasie okupacji czyni wrażenie, jakoby zjawiska te miały charakter masowy i były prawidłowością.

---

[1] Janusz Chechliński (1916–1996) – ekonomista, prof. nadzwyczajny od 1968 r., prof. zwyczajny od 1976 r., pracownik naukowy UWr (1949–1951), SGPiS (1951–1961), UŁ (1962–1966, 1972–1996), WAP (1967–1972), dziekan Wydziału Ogólnoekonomicznego SGPiS (1951–1961), dziekan Wydziału Ekonomiczno-Wojskowego WAP (1967–1972), dziekan Wydziału Ekonomiczno-Socjologicznego UŁ (1975–1981). Członek PZPR (1955–1990), wiceprzewodniczący Międzyresortowego Kolegium ds. Szkolnictwa Zawodowego (1972–1979).

[2] Brak bliższych danych o tej osobie.

[3] Chodzi o książkę *Wieś polska 1939–1948. Materiały konkursowe*, oprac. K. Kersten, T. Szarota, t. 1–4, Warszawa 1967–1968, 1970–1971, por. Z. Romek *Cenzura a nauka historyczna w Polsce 1944–1970*, Warszawa 2010, s. 320–323.

[4] Gestapo – Geheime Staatspolizei (Tajna Policja Państwowa) – policja polityczna III Rzeszy, funkcjonująca w latach 1933–1945.

[5] Niemiecki obóz przesiedleńczy i obóz pracy w Potulicach – Lebrechtdorf powstał w 1941 r. Niemcy sprowadzali do niego głównie rodziny polskie, których ziemie zostały przejęte przez niemieckich osadników. W 1945 r. obóz został przekształcony w Centralny Obóz Pracy dla Niemców. Funkcjonował do 1950 r.

Stwierdziłem, że Gł[ówny] U[rząd] K[ontroli] P[rasy] winien, naszym zdaniem, porozumieć się z PAN, aby wszystkie wątpliwe partie opracowania przenieść z dokumentów na rejestry oraz rozważyć zmniejszenie nakładu ewent[ualnie] nawet rozdzielnika z zastrzeżeniem, że nie podlega wymianie zagranicznej.

(J[anusz] Chechliński)

Źródło: AAN, PZPR, 237/XVI–375, k. 60, mps.

Nr 56

1966 listopad, Warszawa – Notatka Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR w sprawie głównych problemów podnoszonych w dyskusji na Konferencji Sprawozdawczo-Wyborczej ZOP PAN (z załącznikami: przemówieniami Heleny Eilstein, Ryszarda Herczyńskiego i Tadeusza Kowalika)

Wydział Naukl i Oświaty
KC PZPR

Notatka
dot[ycząca] głównych problemów podnoszonych w dyskusji na Konferencji Sprawozdawczo-Wyborczej Zakładowej Organizacji Partyjnej PAN

Dyskusja miała ożywiony charakter, głos zabrało 26 towarzyszy. Jednakże ze względu na to, że 9 mówców pochodziło z jednej POP (Instytut Filozofii i Socjologii) i poruszali oni w zasadzie podobne problemy, miało miejsce zawężenie dyskusji i deformacja proporcji poruszonych problemów.

Dyskusja na konferencji dotyczyła następujących zagadnień:

Część towarzyszy podniosła sprawę długofalowych tendencji rozwojowych naszego socjalistycznego społeczeństwa. W tym kontekście poruszano problem potrzeby szerszego i bardziej niż dotychczas przemyślanego, długofalowego kształtowania kierunku rozwoju krajów socjalistycznych i potrzeb wyboru w drodze nieskrępowanej dyskusji modelu społeczeństwa socjalistycznego. Podniesiono także sprawę braku dostatecznie głębokich i wszechstronnych analiz ubiegłych planów gospodarczych, a w szczególności analiz sześciolatki i pięciolatki, co w[edłu]g części dyskutantów jest czynnikiem utrudniającym szereg obecnych dyskusji i działań, w tym również skierowanych na zewnątrz.

Omawiano również sprawę wyraźnie odczuwanego zapotrzebowania na wizję kształtowanej przez nas przyszłości. Paradoksalną nazwana została sytuacja, w której szereg instytucji zachodnich prowadzi poważne prace nad konstruowaniem obrazu tej przyszłości, natomiast u nas w tym kierunku nie są zaawansowane.

Pewne odbicie znalazł w dyskusji problem współzawodnictwa z krajami kapitalistycznymi. Zwracano uwagę na zbliżenie tempa rozwoju krajów kapitalistycznych do tempa rozwoju naszego kraju. Wyprowadzano stąd tezę o zmniejszeniu się roli wysokiej stopy wzrostu gospodarczego jako głównego do niedawna czynnika przewagi socjalizmu i podnoszono konieczność eksponowania innych czynników zawartych w naszych założeniach ustrojowych i praktyce społecznej.

Centralną częścią problematyki ogólnopolitycznej w dyskusji był problem demokratyzacji życia społecznego.

Jeden z dyskutantów twierdził, że ostatnio ma miejsce zjawisko stagnacji i zniechęcenia do podejmowania dyskusji, krytyki i inicjatyw oddolnych. Ogólny ton wystąpień, w których ww. problemy podnoszono, był jednostronnie i skrajnie krytyczny wobec polityki partii, przy czym asumpt dla tego rodzaju stwierdzeń dała sprawa wykluczenia

z partii prof. [Leszka] Kołakowskiego[1]. Szczególnie symptomatyczne pod tym względem były wystąpienia tow. H[eleny] Eilstein, R[yszarda] Herczyńskiego[2] i [Tadeusza] Kowalika. Postulowani oni rozwój dyskusji, tworzenia atmosfery krytyki i twórczość poszukiwań, podnosili problem roli inteligencji twórczej, środowiska naukowego w kształtowaniu polityki partii utrzymując, że inteligencja twórcza ma zbyt małą rolę polityczną w porównaniu z jej rolą społeczną. Ci i niektórzy inni dyskutanci namiętnie, emocjonalnie i demagogicznie atakowali decyzję CKKP o wykluczeniu z partii prof. Kołakowskiego. Tylko niewielu mówców podjęło polemikę z tymi wystąpieniami (tow. W[itold] Nowacki, Zdz[isław] Kaczmarek[3], J. Kępa[4]).

W sprawach związanych bezpośrednio z problemami PAN poruszano szereg spraw związanych z rolą nauki i perspektywami rozwoju badań. Wysunięto tezę, że nauka staje się użyteczna, a wysiłki i potencjał naukowy efektywne, jeżeli ma miejsce przekroczenie pewnego progu w poziomie i zakresie badań. Przekroczenie tego progu związane jest z pewnym poziomem nakładów. Porównania wskazują na nasze względne i bezwzględne zacofanie w tej dziedzinie.

Zwrócono uwagę na konieczność opracowania roli i miejsca danej placówki PAN w strukturze naukowej kraju i oparcie na tej podstawie wszelkich ewentualnych wystąpień w sprawach finansowych i kadrowych.

Z problemem nakładów na naukę wiązała się w dyskusji sprawa uposażeń pracowników nauki.

W dyskusji podnoszono problem słabego wykorzystania wyników badań naukowych. Zwracano uwagę m.in. na brak instytucjonalnych zapotrzebowań na produkcję naukową, mimo wyraźnych zapotrzebowań społecznych.

W dyskusji podkreślano, że naczelnym zadaniem Akademii jest rozwijanie badań podstawowych, związanych z długofalowymi i perspektywicznymi potrzebami społecznymi, jak również podejmowanie tematyki o bezpośrednim znaczeniu praktycznym, szczególnie w tych przypadkach, gdy poza Akademią nie ma warunków prowadzenia

---

[1] Leszek Kołakowski (1927–2009) – filozof, historyk filozofii, prof. nadzwyczajny od 1964 r., pracownik naukowy IFiS PAN (1964–1968), Oxford University (1972–1991), *visiting professor* na kilku uczelniach amerykańskich. Członek rzeczywisty PAN od 1991 r. Członek PPR/PZPR (1946–1966), na emigracji od 1968 r., członek KSS „KOR" (przedstawiciel za granicą), członek Komitetu Obywatelskiego przy przewodniczącym NSZZ „Solidarność" (1988–1990).

[2] Ryszard Herczyński (1934–2009) – matematyk, dr od 1955 r., pracownik IPPT PAN (1955–1986). Członek PPR/PZPR (1942–1968), sygnatariusz Listu 59, współzałożyciel Towarzystwa Wspierania i Krzewienia Nauk (1980), w stanie wojennym internowany, następnie dwukrotnie więziony (1982–1983).

[3] Zdzisław Kaczmarek (1928–2008) – hydrolog, prof. nadzwyczajny od 1967 r., prof. zwyczajny od 1972 r., pracownik naukowy Instytutu Inżynierii Środowiska PW (1947–1978). Członek korespondent PAN od 1969 r., członek rzeczywisty PAN od 1980 r., sekretarz Wydziału Nauk o Ziemi i Nauk Górniczych PAN (1978–1980), członek Prezydium PAN (1978–1980), sekretarz naukowy PAN (1981–1988). Członek PZPR (1951–1990), zastępca kierownika Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR (1966–1971), pierwszy zastępca ministra nauki, szkolnictwa wyższego i techniki (1972–1974), przewodniczący Państwowej Rady Ochrony Środowiska od 1981 r.

[4] Być może Józef Kępa (1928–1998) – historyk, działacz komunistyczny, pracownik ZG ZMP (1950–1954), aspirant w INS przy KC PZPR (1954–1957), sekretarz KD PZPR Warszawa-Mokotów (1959–1961), kierownik WNiO Komitetu Warszawskiego PZPR (1960–1961), sekretarz KW PZPR (1961–1967), I sekretarz KW PZPR (1967–1976), członek KC PZPR (1968–1981), zastępca członka BP KC PZPR (1970–1975), członek BP KC PZPR (1975–1980). Wicepremier w rządzie Piotra Jaroszewicza (1976–1979), minister administracji (1979–1981). Poseł na sejm (1969–1980).

badań na odpowiednim poziomie (elektronika). Dyskutanci podkreślali, że w warunkach PAN jedną z centralnych kwestii jest właściwy wybór tematyki i kierunków pracy.

Wiele wystąpień dotyczyło problemów kadry naukowej. Zwracano uwagę na niebezpieczeństwo starzenia się kadry naukowej i tematyki prac badawczych i wynikającą stąd konieczność doprowadzenia do przepływu kadry i tematyki.

Jednym z tematów dyskusji w kwestii roli Akademii była sprawa współpracy ze szkolnictwem wyższym, instytutami resortowymi, placówkami przyzakładowymi. W szczególności podnoszono sprawę szkolenia kadry instytutów resortowych w placówkach PAN. Wypowiedziano pogląd, że przyniesie to obustronne korzyści i pozwoli uruchomić duży potencjał w dziedzinie szkolenia, którym dysponuje PAN.

Wiele dyskutantów mówiło o konieczności partyjnego działania w kierunku tworzenia w Akademii właściwej atmosfery pracy naukowej. W szczególności wskazywano na konieczność wyrównania w niektórych dziedzinach światowej i polskiej skali ocen uczonego i potrzebę najszerszego rozwoju krytyki naukowej.

Konferencja tylko częściowo spełniła pokładane w niej nadzieje. Ze względu na sprawę prof. Kołakowskiego szereg ważnych dla pracy Zakładowej Organizacji Partyjnej zagadnień pominięto w dyskusji. Tak na przykład przygotowania do krajowej narady w sprawie instytutów naukowych, zagadnienia zwiększenia efektywności badań naukowych, tj. sprawy, które stanowią obecnie główny nurt działalności ZOP w PAN, poruszone były tylko fragmentarycznie. Przeprowadzona z dużym nakładem pracy narada wdrożeniowa, jak też analiza działalności wydawniczej PAN – przeszły niemal bez echa.

Jednocześnie jednak rozkład głosów uzyskanych przez kandydatów do Komitetu Zakładowego świadczy, że najbardziej aktywni towarzysze ze składu poprzedniego Komitetu otrzymali stosunkowo mało głosów. Wszyscy trzej niewybrani kandydaci na delegatów na Konferencję Dzielnicową[5] to członkowie poprzedniej egzekutywy. Wydaje się, że część delegatów miało słabe rozeznanie odnośnie [do] rzeczywistej wartości zgłoszonych kandydatów i uległo demagogicznym wystąpieniom.

W kilka dni po Konferencji Sprawozdawczo-Wyborczej Zakładowej Organizacji Partyjnej PZPR w PAN odbyła się narada aktywu partyjnego. Szeroka wypowiedź na tej naradzie tow. A[ndrzeja] Werblana dot[ycząca] zagadnień związanych z organizacją warsztatu pracy badawczej w PAN. Tow. A[ndrzej] Werblan dał ocenę szeregu wystąpień na Konferencji ZOP PZPR w PAN, szczególnie szeroko omawiając sprawę prof. Kołakowskiego.

Zał[ączniki] **3**

1. Przemówienie na Konferencji Partyjnej PAN – tow. H[eleny] Eilstein
2. Przemówienie na Konferencji Partyjnej PAN – tow. R[yszarda] Herczyńskiego
3. Przemówienie na konferencji Partyjnej PAN – tow. T[adeusza] Kowalika

[5] ZOP i POP w Warszawie podlegały komitetom dzielnicowym PZPR.

Zał[ącznik] **1**

Helena Eilstein

Przemówienie na Konferencji Partyjnej PAN 14 XI 1966 r.

Chciałabym nawiązać do tego miejsca w rozesłanych tezach, gdzie wśród podstawowych funkcji naszej organizacji na pierwszym miejscu wymienia się „podniesienie świadomości ideowo-politycznej, kształtowanie postaw moralnych, ideowych, i zawodowych członków partii". Tego rodzaju stylizacja, i to właśnie w odniesieniu do organizacji partyjnej najpotężniejszego ośrodka naukowego w Polsce, nasuwa, moim zdaniem, zastrzeżenia swoją niefortunną jednostronnością. Nie precyzuje ona podstawowego swoistego obowiązku, jaki względem partii ma aktyw intelektualny, naukowy, twórczy. Ponieważ do podstaw naszego światopoglądu należy przekonanie o nierozerwalnym związku pomiędzy socjalizmem i komunizmem a naukowym badaniem stanu i potrzeb społeczeństwa, naukowym ustaleniem wytycznych polityki i kontrolowaniem praktycznych skutków jej realizacji, należało – moim zdaniem – zauważyć, że na organizacji naszej, podobnie jak na innych organizacjach skupiających aktyw intelektualny partii, ciąży szczególny obowiązek twórczego współkształtowania ideowo-politycznego życia partii, obowiązek kształtowania wewnątrz partii i na szerszym forum takiej atmosfery, która ma pobudzać naukowców do twórczego, oryginalnego podejmowania tych najważniejszych problemów, jakie życie wysuwa przed nowym społeczeństwem i które mogą być rozwiązane wyłącznie w wyniku maksymalnie swobodnej i jawnej dyskusji naukowej. Na organizacji naszej podobnie jak na innych organizacjach skupiających aktyw intelektualny partii ciąży szczególny obowiązek czynnego zastanawiania się nad tym, jakie są niezbędne bodźce i jakie istnieją przeszkody skutecznego podejmowania i rozwiązania tych problemów.

Z artykułów, które w ostatnich czasach czytałam, największe wrażenie zrobiła na mnie przedrukowana w końcu września w „Polityce" wypowiedź Lukácsa[6] o reformie na Węgrzech. Lukács wskazał w nim węzłowe zagadnienia sytuacji wewnętrznej obecnie[a] w krajach socjalistycznych, niewątpliwie również i w Polsce. Przytoczę kluczowe, moim zdaniem, fragmenty tej wypowiedzi. Mówiąc o warunkach przeprowadzenia skutecznej antystagnacyjnej reformy gospodarczej, Lukács stwierdził:

„Chodzi o to, by poprzez świadomą i stałą mobilizację doprowadzić do demokratycznej i realnej współpracy w kwestiach reformy tych wszystkich, którzy bezpośrednio lub pośrednio są zainteresowani przezwyciężeniem w praktyce obojętności ludzi pracy wobec ich własnej działalności, która to obojętność jest wynikiem biurokratyzacji. Warunkiem urzeczywistnienia obecnej reformy jest nie tylko skuteczna demokratyzacja, lecz również współdziałanie najwyższych czynników kierowniczych z żywiołową inicjatywą mas; współdziałanie, którego ostrze będzie skierowane przeciwko biurokratycznemu zesztywnieniu jego zwolenników".

---

[a] *Wyraz odręcznie podkreślony*.

[6] György Lukács (1885–1971) – węgierski filozof marksistowski, na emigracji w Austrii (1919–1933) i ZSRR (1933–1945), pracownik naukowy Instytutu Filozofii Akademii Nauk ZSRR (1933–1945), członek Węgierskiej Akademii Nauk (1950–1971). Komisarz ludowy ds. oświaty Węgierskiej Republiki Rad (1919), minister kultury w rządzie Imrego Nagya (1956). Zob. *Lukacs o reformie na Węgrzech*, „Polityka" 1966, nr 39, s. 9.

Podniesiony przez Lukácsa problem obywatelskiego zaangażowania i inicjatywy wydaje się kluczowym problemem naszych trudności gospodarczych i społecznych. Tak np., nie postponując bynajmniej roli bodźców materialnych, łatwo zrozumieć, że ani nie stać nas na to, by mobilizować aktywność społeczną wyłącznie poprzez osobiste materialne zainteresowanie, ani też jednostronne oddziaływanie tylko tego typu nie mogłoby kształtować socjalistycznych stosunków społecznych. W budowie socjalizmu, jego bazy ekonomicznej, nic nie może skompensować niedowładu tych motywacji, jakie są związane z akceptacją wielkiego społecznego celu, i z zaangażowaniem obywatelskim.

Rozwiązanie istotnych problemów gospodarczych i społecznych naszego życia wymaga takiego typu twórczego zaangażowania, którego nieodzownym warunkiem i przejawem jest dążność do konstruktywnej krytyki, wiara w skuteczność konstruktywnej krytyki, aspiracja autentycznego demokratycznego współuczestnictwa w rozwiązaniu zagadnień społecznych. W naszych warunkach istotnymi przeciwieństwami są przeto zaangażowanie i konformizm.

Tylko jeśli istnieje wolność powiedzenia „nie" – powiedzenie „tak" jest mobilizujące: tylko jeśli istnieje wolność, tylko jeżeli nieuniknione przy tej wolności występowanie przejawów krytyki niesłusznej, krytyki destruktywnie zgeneralizowanej, krytyki przybierającej formę niewłaściwą zwalczane jest metodami szerokiej dyskusji i politycznej walki, a nie metodami administracyjnymi i penitencjarnymi – tylko w tych warunkach możliwe jest upowszechnianie postawy krytyki konstruktywnej, a nie konformizmu i apolityzmu.

W Polsce mamy do czynienia z definitywną stabilizacją ustroju socjalistycznego. W wyniku osiągnięć okresu październikowego mamy do czynienia ze stabilizacją władzy, z nieistnieniem takiego materiału zapalnego, który się wyładował w dniach październikowych. Jednakże równie prawdziwe jest upowszechnianie się w społeczeństwie poczucia stagnacji i zniechęcenia do podejmowania oddolnych wysiłków reformatorskich. Jest ono znane w środowiskach intelektualnych, gdzie jest szczególnie groźne społecznie ze względu na potrzebę nowatorskiego rozwiązania naszej problematyki modelowej i przejawia się ono niewątpliwie również w znacznie szerszych masach społecznych. Osłabienie tętna życia ideowego w partii, pewna ucieczka od problematyki najbardziej żywotnej i kontrowersyjnej jest jednym z tego przejawów. Napięcie dyskusyjne zamiera nie dlatego, że problemy uchodzą za rozwiązane, tylko z poczucia jałowości dyskusji. Na tym tle muszą się kształtować pewne zjawiska patologiczne w sferze ideowo-politycznej. Moim zdaniem – to, co jest najistotniejsze, to nie fakt, że jakaś równie ideowa jak nierozsądna grupka młodzieży występuje z platformą niemającą szans umasowienia i niezmiernie łatwą [do] skompromitowania metodami politycznymi, a niestety zwalczaną metodami penitencjarnymi niemogącymi nie oddziaływać na młodzież antywychowawczo. To, co najistotniejsze, to szerzenie się postaw apolityzmu, konformizmu, sobkowstwa. To wspomniane przez Lukácsa przejawy zamykania się myśli w kręgu alternatywy biurokratycznego modelu ustroju socjalistycznego i modelu kapitalistycznego, idealizowanie kapitalistycznej przeszłości, szerzenie się naiwnych poglądów na fasadową demokrację kapitalistyczną, wyobrażenie sobie demokracji socjalistycznej na wzór jarmarku partyjnego liberalnego kapitalizmu. To jest złem nie dlatego, że narusza stabilizację ustroju, ale dlatego, że hamuje wysiłek myśli w kierunku przezwyciężenia stegnacyjności w naszym życiu i w kierunku znalezienia modelu demokracji socjali-

stycznej, z jej zasadą naukowego zarządzania, kompetencji, z jej zasadą zarówno kontroli mas nad rządzącymi, jak stabilnego i cieszącego się autorytetem kierownictwa, niezbędnego do realizacji wielkich i długozasięgowych celów.

[b]Na tym konieczność stymulowania zaangażowania, które jest nie do pogodzenia z konformizmem, chciałabym się ustosunkować[b] do wydarzeń na uniwersytecie, mianowicie do zebrania rocznicowego na historii i jego skutków[7]. Oczywiście sprawa ta jest znana tylko w zasadniczych zarysach. Wystąpienia pewnych studentów na tym zebraniu stanowiły na terenie uniwersytetu określone wydarzenie polityczne. Nie jest tajemnicą, że w środowisku naszej partii nie ma jednomyślności co do tego, co w wystąpieniach studentów było merytorycznie zasadne, co bezzasadne; co było formą krytyki uprawnioną z punktu widzenia dobrych zwyczajów demokracji, a co formą krytyki naganną. Istotne jest jednak to, że problem polityczny usiłuje się rozwiązać nie metodami politycznego wychowania odporu, ale metodami represjonowania, które muszą oddziaływać antywychowawczo, i to w szczególności dzisiaj, gdy nasza młodzież w pełni jest świadoma tego, że w szeregu krajów kapitalistycznych przynajmniej formalne gwarancje wolności słowa są znaczne i że ruch komunistyczny piętnuje wszelkie ich ograniczenia.

Moim zdaniem, mamy tu nowe ogniwo w łańcuchu posunięć utrudniających partii autentyczne polityczne pozyskiwanie odłamów młodzieży stanowiących nader cenny materiał ideowy.

Niefortunne oddziaływanie na nasze środowiska intelektualne, inteligenckie, uniwersyteckie, a także na prestiż socjalizmu w pewnych godnych pozyskiwaniach[a] środowiska za granicą musi też wywrzeć decyzja, że w partii naszej nie ma miejsca dla człowieka tego intelektualnego i moralnego pokroju co Kołakowski, jeden z czołowych w skali europejskiej przedstawicieli marksistowskiego humanizmu. Nie znam szczegółów przemówienia Kołakowskiego i nie mogę tu zabierać głosu co do tego, na ile wystąpiły w nim elementy nieoględności w sformułowaniach krytycznych. Jednak uważam, że sądu o tym, czy wobec ewentualnego wystąpienia elementów tego rodzaju należało względem niego zastosować najwyższy partyjny środek represyjny, nie można podejmować w oderwaniu od wagi całej twórczości Kołakowskiego dla ugruntowania prestiżu socjalistycznego ideału, od całokształtu jego roli w naszym życiu ideowym i w oderwaniu od pewnych merytorycznych zagadnień, które tu winny być wzięte pod uwagę. Pewne bowiem zagadnienia poruszone przez Kołakowskiego niewątpliwie nurtują szersze środowiska partyjne i pozapartyjne. Dotyczy to spraw zachowania reform demokratyzacyjnych po październiku i niedobrego wpływu wywieranego na polityczną atmosferę kraju przez fakt, że nie dopracowano się określonych instytucjonalnych, prawnych, statutowych gwarancji nienaruszalności osiągniętych demokratycznych zdobyczy; dostatecznego instytucjonalnego, prawnego, statutowego utorowania dróg dla dalszych demokratycznych poszukiwań. Jest rzeczą oczywistą, że na członkach partii

---

[b–b] *Tak w tekście*.

[7] Chodzi o zorganizowane 21 X 1966 r. otwarte zebranie Koła ZMS na Wydziale Historii UW z okazji 10. rocznicy Października 1956 r., na którym wystąpili Leszek Kołakowski i Krzysztof Pomian, krytykując sytuację w PRL i odejście o idei Października. W rezultacie obaj zostali usunięci z PZPR, a w prawach studenckich zawieszono najaktywniejszych uczestników zebrania: Seweryna Blumsztajna, Andrzeja Duracza, Adama Michnika, Mirosława Sawickiego i Henryka Szlajfera. Przeciw wyrzuceniu z partii Kołakowskiego zaprotestowało 22 literatów członków PZPR.

w każdej sytuacji ciąży obowiązek czuwania nad tym, by ich wystąpienia polityczne na forum zewnętrznym były dostatecznie oględne, niejednostronne, przemyślane. Jak powiedziałam, nie mogę wydać sądu o szczegółach przemówienia Kołakowskiego, uważam natomiast, że ukaranie go usunięciem z partii budzi sprzeciw ze względu na okoliczności przeze mnie wspomniane.

Helena Eilstein

Zał[ącznik] **2**

Ryszard Herczyński

Przemówienie na Konferencji Partyjnej PAN 14 XI 1966 r.

Pierwsza sprawa, którą chcę poruszyć, dotyczy naszego własnego podwórka, problemów związanych z nauką i jej rozwojem w Polsce.

Mówiąc o nauce, mam na myśli szeroki zespół nauk ścisłych i przyrodniczych, włączając w to również podstawowe dziedziny nauk technicznych; jednym słowem to wszystko, co obejmuje angielski termin *science*. Myślę, że jest rzeczą bezsporną, że w wielu dziedzinach nauki wyszliśmy po wojnie z zaścianka, zaczęliśmy się liczyć na arenie nauki światowej. Jest to uzasadniony przedmiot dumy i nas wszystkich, tu siedzących, i całej naszej partii. Oczywiście ten proces wychodzenia z zaścianka nie objął jeszcze wszystkich dziedzin nauki. W niektórych nadal jesteśmy daleko w tyle, w innych ten swoisty proces dojrzewania dopiero się zaczyna. Jednak jako całość bilans jest tu nie tylko dodatni, lecz wręcz chlubny. Niemała część listków zdobytych wieńców laurowych dotyczy Akademii Nauk i sądzę, że choćby z tej racji powinniśmy czuć się współodpowiedzialni za dalszy rozwój polskiej nauki. Dlatego chciałbym wypowiedzieć szereg uwag o tych brakach, błędach i przeszkodach, które stają na drodze dalszego rozwoju i których usunięcie jest zadaniem nie tylko władz Akademii, ale nas wszystkich. Geneza większości z tych uwag jest następująca: powstały one przy okazji przeprowadzanego ostatnio w IPPT przeglądu tematyki i pracy zakładów.

Zacznę od spraw najbardziej przyziemnej – od kwestii finansowych. Na naukę i rozwój wydajemy w Polsce bliżej nieokreśloną ilość pieniędzy, ilość wahającą się od 4 do 9 dolarów na głowę ludności, przy czym liczbę 4 podają pesymiści, w dodatku wysoko notujący dolar, zaś liczba 9 uzyskana jest przy optymistycznym stosunku do życia w ogóle, zaś złotego do dolara w szczególności. Pozostańmy przy liczbie 9. Otóż okazuje się wówczas, że wydajemy na naukę na głowę ludności mniej więcej dziesięciokrotnie mniej niż Stany Zjednoczone, trzy–czterokrotnie mniej niż Anglia, Francja, Włochy i prawdopodobnie ZSRR. Rezultat – nasze instytuty posiadają mało aparatury, a ta, która jest, jest w znacznym stopniu przestarzała. Kształcone, i to nie było jakim kosztem i wynikiem kadry pracowników nie są w pełni wykorzystane. Co więcej, wobec dużej dyspersji środków materialnych nie są one skutecznie wykorzystywane. Mówiąc w skrócie i być [może] z pewną przesadą, nauka staje się efektywna, gdy zostaje przekroczony pewien próg: w wielu dziedzinach nauki pracujemy w zakresie podprogowym. Może najlepiej rzecz wyjaśnić na przykładzie, w którym, by nie narażać się zbytnio, będę mówił o fikcyjnym instytucie, dajmy na to Instytucie Rakietowym. Niech ma on 400 osób,

w tym przynajmniej zdrowe proporcje, 100 pracowników naukowych. Wiadomo z literatury, że średni koszt rocznej pracy pracownika naukowego w badaniach rakietowych wynosi – liczę tanio – 40 000 dol[arów], a więc, licząc optymistycznie, milion złotych. Budżet więc naszego fikcyjnego instytutu musi być rzędu 100 milionów. Jeśli da mu się nie 100, lecz 30 166 [000], to ponieważ niektóre koszty, takie jak pensje, budynki, administracja nie ulegają zmianie, to faktycznie przypadające środki na pracę wynosić będą już nawet nie 13, lecz 10 lub mniej tysięcy dolarów. Choćby geniusze w tym kraju na kamieniu się rodzili, a administracja Akademii i KNiT-u[8] nie wiem jak się starała – pracy dobrej jakości nie będzie. Od pokrzyków rakiety nie zaczną fruwać. Chcę być dobrze zrozumiany. Nie jest rzeczą realną, by nagle, z dnia na dzień znakomicie podniosły się budżety Akademii i innych placówek naukowych. Nie wnoszę więc o to. Chodzi mi o dwie inne, w moim mniemaniu realne sprawy. O to, po pierwsze, by tymi pieniędzmi, które mamy, gospodarzyć lepiej i skuteczniej, koncentrować je tam, gdzie jest szansa szybkiego wyjścia ze stanu podprogowego, bądź tam, gdzie wyjście z tego stanu jest z jakichś względów niezbędne. O to, po wtóre, by zapobiec całej tej szarpaninie, która jest konsekwencją przekonania, że można drogami organizacyjnymi w sposób zasadniczy poprawić ekonomiczne niedomogi nauki polskiej.

Wydatki na naukę należą do strefy tzw. wydatków nieprodukcyjnych. Jednak, jak głosi wielu ekonomistów na Wschodzie i na Zachodzie, wzrost wydatków nieprodukcyjnych staje się obecnie głównym czynnikiem postępu ekonomicznego. Dla Polski jak i dla innych krajów pozostających na podobnym szczeblu rozwoju nauka jest wielką szansą, którą trzeba wygrać.

Drugą sprawą, którą chcę poruszyć i która jest konsekwencją wyjścia nauki z zaścianka, jest skala wartości. W naukach, o których mówię, istnienie międzynarodowego rynku jest rzeczą bezsporną i oferowany towar jest w zasadzie oceniany na nim według jego wartości. Jeśli przyjrzeć się skali wartości realizowanej w kraju, realizowanej przez honory, nagrody, ordery, funkcje i jeszcze bóg wie co, to odnosi się wrażenie, że posiadamy partykularną, lokalną skalę, daleko odbiegającą od skali, jaka ogólnie jest przyjmowana. Oprócz zasadniczego kryterium – walorów naukowych, skala ta uwzględnia przeróżne inne parametry, w tym również i takie, które są społecznie usprawiedliwione: pionierską rolę we wprowadzeniu danej dziedziny wiedzy, zasługi pedagogiczne, wiek etc. Jeśli jednak podnoszę tę sprawę, to dlatego, że w moim odczuciu rozbieżność między ogólną skalą ocen i naszą lokalną polską jest w niektórych dziedzinach nadmiernie duża. Społeczne konsekwencje kreowania nagich królów nauki są znaczne, zaś najgroźniejszą z nich widzę w tym, że obiektywnie prowadzi do sankcjonowania i obrony prowincjonalnego charakteru nauki polskiej, na wszystkich tych odcinkach, na których nie wypłynęła ona jeszcze na szersze wody. Lub, by użyć słowa Gombrowicza, który niemało mówił o kompleksach kultury polskiej, do upupiania[a] nauki jako instytucji społecznej.

[8] Komitet Nauki i Techniki (KNiT) – centralna instytucja państwowa odpowiedzialna za planowanie, koordynowanie i finansowanie badań naukowych, utworzona w 1963 r. (zamiast istniejącego dotąd Komitetu Techniki). Istniał do marca 1972 r., kiedy to został włączony do utworzonego wówczas Ministerstwa Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki.

Jed[y]nym remedium zdolnym wprowadzić właściwe proporcje jest bezinteresowna krytyka naukowa. Być może jestem w błędzie, lecz wydaje mi się, że taka krytyka znajduje się u nas w powijakach. W krajach podległych Imperium Brytyjskiemu – dziś, jak wiadomo mówi się o Commonwealthie – kursuje powiedzenie, że jeśli dwa wieloryby potykają się w oceanie, to za jednym z nich stoi potęga Wielkiej Brytanii. Gdy w naszym spokojnym jeziorze naukowym potykają się koryfeusze nauki, to w znakomitej większości przypadków prawdziwa przyczyna potyczki niewiele ma wspólnego z poszukiwaniem prawdy naukowej. Sądzę, że uprawianie na co dzień bezinteresownej krytyki naukowej jest nie tylko niezbędne dla dalszego pomyślnego rozwoju nauki, ale że jest także swoistym zobowiązaniem moralnym, jakie społeczeństwo ludzi nauki ma z racji zawodu wobec swego kraju.

Ostatnia sprawa, jaką chcę podnieść, ma ogólniejszy charakter. Do partii przychodzi obecnie mało pracowników naukowych, i, o ile wiem, odnosi się to nie tylko do organizacji partyjnych Akademii. Jest to, sądzę, groźny sygnał i trzeba otwarcie zastanowić się, jakie procesy leżą u podstaw tego zjawiska.

Na pewno decydujące znaczenie ma sytuacja w międzynarodowym ruchu robotniczym. Ale obok tego czynnika działają inne o charakterze bardziej specyficznym, środowiskowym; środowisko inteligencji twórczej jest czasem traktowane trochę tak, jak zmumifikowana i dostojna ciotka, chętnie usadzana na honorowym miejscu i karmiona słodyczami, ale której lędzenia nikt na serio nie bierze i którą, jeśli uczyni coś nieprzystojnego, karci się jak dziecko.

Wydaje się, że inteligencja twórcza w ogóle, a naukowa w szczególności w nieznacznym jedynie stopniu wpływa na kształtowanie ogólnego oblicza kraju, że jej rola polityczna jest niewspółmierna ze znaczeniem społecznym. Sądzę, że ten układ wpływa właśnie na mały dopływ inteligencji twórczej do partii. Nie mniej ważnym czynnikiem są sprawy najbardziej zaangażowanej grupy tej inteligencji – grupy partyjnej. Głębokim niepokojem napawa fakt usunięcia z partii tow. Leszka Kołakowskiego.

Od wielu lat stał się on dla dużej części polskiej inteligencji partyjnej i bezpartyjnej synonimem niekonformistycznej postawy, postawy człowieka nie tylko umysłem, ale i sercem zaangażowanego w budowę socjalizmu w Polsce. Dawał temu wyraz nieprzerwaną aktywnością partyjną w ciągu lat dwudziestu. Dawał temu wyraz swoimi pracami, z których wiele ma w moim przekonaniu nieprzemijającą wartość dla rozwoju marksizmu. Dla każdego rządu socjalistycznego, dla każdej partii marksistowskiej ludzie pokroju Leszka Kołakowskiego stanowić powinni przedmiot dumy. Niewielu takich mamy w swoich szeregach, a bez nich bylibyśmy o dużo ubożsi.

Czas chyba, byśmy zdali sobie sprawę z tego, że krytyczna refleksja, nie zaś deklaracje i posłuszeństwo są tym, co najbardziej w partii, na wszystkich jej szczeblach jest niezbędne.

Na zakończenie chcę w dwu słowach ustosunkować się do pracy ustępującego komitetu. Sądzę, że podjął on wiele konkretnych zagadnień, które nigdy przed tym nie stały w polu widzenia komitetu. Wiele rzeczy zainicjonowano dzięki znacznemu poprawieniu stylu pracy. Sporo udało mu się zrobić, szczególnie na polu organizacyjnym i w Akademii, trochę mniej chyba na platformie działania *sensu stricto* politycznego.

Wydaje mi się, że praca ustępującego komitetu zasługuje na uznanie i podziękowanie.

Zał[ącznik] **3**

Tadeusz Kowalik

Przemówienie na Konferencji Partyjnej PAN 14 XI 1966 r.

Pragnę mówić o jednej sprawie, o potrzebie szerszego i bardziej niż dotychczas przemyślanego długofalowego kształtowania kierunków rozwoju krajów socjalistycznych i potrzebie wyboru w drodze nieskrępowanej dyskusji społecznego określenia modelu społeczeństwa socjalistycznego i wreszcie roli w tym wszystkim nauk społecznych. Przedtem jednak chciałbym powiedzieć kilka zdań na temat pewnych niekorzystnych zjawisk, które stawiają całą partię w dość trudnej sytuacji, z drugiej strony stwarzają atmosferę pewnej nerwowości. Na scenie międzynarodowej jesteśmy pod ciśnieniem z jednej strony pewnych zjawisk i procesów od komunistów w małym stopniu zależnych, takich jak wojna w Wietnamie, nacisk na partię komunistyczną w Indonezji, wyraźny odpływ fali komunistycznej w Afryce, z drugiej – pewnych zatrważających skutków polityki samych komunistów, przede wszystkim mam tu na myśli wielki skok wstecz największego kraju socjalistycznego z jego śmiałym eksperymentem, z którym tak niedawno jeszcze wiązaliśmy tyle nadziei[9]. Nawet najbardziej ujemne zjawiska wewnątrzkrajowe i wewnątrzpartyjne, bo tylko o tych tutaj wspominam, nie pozostają oczywiście w żadnej proporcji do wyżej wymienionych. Ale właśnie dlatego, że mają one tak niekorzystną oprawę międzynarodową, odczuwane są bardzo dotkliwie. Dotkliwość tę pogłębia fakt, że dotyczą one społeczności, która przeszła doskonałą szkołę krytycyzmu i odpowiedzialności, jaką był wielki ruch odnowy dotyczący partii, która potrafiła 10 lat temu wysunąć się na czoło w procesie socjalistycznej demokracji. Jak wiadomo, w dość wysokim stopniu wzrostu gospodarczego naszej gospodarki i znacznych jej osiągnięć towarzyszyło niewykonanie planowego wzrostu stopy życiowej, w szczególności w miejsce ponad 20 proc. zapowiedzianego wzrostu płac realnych udało się zrealizować w ciągu zmienionego pięciolecia zaledwie 8 proc. podwyżki tych płac. Rok 1965 nie przyniósł nawet 1 proc. wzrostu płac realnych, jak to mogłem wyczytać i obliczyć sobie sam i każdy czytelnik pracy codziennej. Obecnie uchwalony kolejny plan pod tym względem dość minimalistycznie określa, jak wiadomo, na całą pięciolatkę tylko 10 proc. wzrostu płac realnych. Myślę, że m.in. w tych warunkach ekonomicznych zrodziła się niezbyt dobra atmosfera, że właśnie w tej atmosferze zapadły ostatnio niektóre decyzje o usunięciu z partii z powodów politycznych; odnosi się wrażenie, że niektóre decyzje podejmowane przez Komisję Kontroli Partyjnej zapadły w dużym pośpiechu i co ważniejsze – bez jasnego i publicznego określenia przewinień czy poglądów, które nie dają się pogodzić z przynależnością partyjną.

Brak takich wyjaśnień razić musi szczególnie wtedy, gdy decyzja dotyczy jednego z najwybitniejszych humanistów polskich. Na takim podłożu nie może się nie rodzić poczucie niepewności, rozdrażnienia, nawet zastrzeżeń.

[9] Chodzi prawdopodobnie o Chiny i ogłoszoną w 1966 r. przez przewodniczącego Komitetu Politycznego Komunistycznej Partii Chin Mao Zedonga tzw. rewolucję kulturalną, w ramach której przeprowadzano masowe czystki polityczne.

Powrócę jednak do najważniejszego tematu mego wystąpienia. Już z tych zupełnie wyrwanych przykładów wynika, że sytuacja naszej partii nie jest w tej chwili łatwa. Zawsze w takich przypadkach narzucają się dwa możliwe wyjaśnienia, dwie możliwe drogi dalszego rozwoju. Pierwsza sprawa – ograniczenie się do doraźnego i najczęściej mechanicznego rozwiązania różnych aktualnych trudności albo też sprawa politycznego pokonywania trudności dnia dzisiejszego jako części szeroko zakrojonego, atrakcyjnego programu działania na przyszłość. Nie twierdzę, że partia nasza obrała w tej chwili wyraźnie jedną z tych dwóch dróg. Nie twierdzę zwłaszcza, że obrana została pierwsza droga. Ale brak wyraźnych elementów kształtowania tej drugiej drogi, zwłaszcza taki brak, gdyby się on przeciągnął w czasie, może stwarzać wrażenie, że przynajmniej się żywiołowo kształtuje.

Pragnę podkreślić, że w moim głębokim przekonaniu – na pierwsze wyjaśnienie nie możemy sobie w tej chwili pozwolić.

Wyjaśnię, o co mi chodzi, odwołując się do pewnych znanych faktów ekonomii, wykraczających swoim zasięgiem poza kraj. Jak wiadomo, kilka lat temu został wysunięty konkretny plan dościgania i prześcigania najwyżej rozwiniętych krajów kapitalistycznych zarówno pod względem ogólnej produkcji, globalnej, jak i pod względem stopy życiowej. Życie ten plan w bardzo poważnym stopniu zdezawu[ow]ało i dziś się o tym konkretnym planie rzadko pisze. Porównanie średnich stóp wzrostu gospodarczego wysoko rozwiniętych krajów kapitalistycznych i europejskich krajów socjalistycznych w ciągu ostatnich 10 lat czy 15 lat wskazuje, iż tempo rozwoju gospodarczego tych dwóch grup krajów poważnie się zbliżyło. Roczny przyrost dochodu narodowego krajów kapitalistycznych mieści się obecnie w przedziale między 4 a 6 proc., zaś krajów socjalistycznych między 6 a proc. Istnieją pewne podstawy, by sądzić, że niedaleka przyszłość może przynieść jeszcze większe zbliżenie temp współzawodniczących ze sobą stron. Ale nawet przy obecnym braku wydłużenia się w czasie perspektyw wygrania współzawodnictwa na gruncie czysto ekonomicznym stawia to w nowym świetle atrakcyjność socjalizmu jako ustroju społecznego; zmniejszać się musi w tych warunkach znaczenie wysokiej stopy wzrostu gospodarczego jako głównego do niedawna czynnika przewagi socjalizmu nad kapitalizmem i uwypukla z całą ostrością zadania i rolę równie ważnych innych walorów nowego ustroju, tradycyjnie wiązanych z progiem socjalistycznej demokracji czy też socjalistycznego humanizmu. Podnoszą to coraz częściej towarzysze nasi z krajów zachodnioeuropejskich. Robili to niejednokrotnie towarzysze włoscy i austriaccy, w rozmowach prywatnych angielscy i francuscy. Ostatnio zresztą nastąpiły pewne oświadczenia publiczne, mam na myśli przede wszystkim oświadczenie [Louisa] Aragona[10] oraz I sekretarza partii angielskiej [Johna] Gollana[11] z okazji procesu dwóch pisarzy radzieckich. W kontekście tego oświadczenia mówiono także o poszukiwaniu innych modeli, innych rozwiązań instytucjonalnych związanych z nadziejami rozwoju socjalistycznego w tamtych krajach. Dla naszego kraju właściwe rozumienie tych innych walorów socjalizmu ma szczególne znaczenie. Chodzi tu nie tylko o możliwości

[10] Louis Aragon (1897–1982) – francuski pisarz, poeta, redaktor naczelny tygodnika „Les lettres françaises" (1953–1972), członek FPK (1927–1982).

[11] John Gollan (1911–1977) – brytyjski polityk, sekretarz generalny Komunistycznej Partii Wielkiej Brytanii (1956–1976).

rozszerzenia bazy społecznej naszej partii w kraju o dużych tradycjach wolnościowych, ale i o to, że panuje coraz szersza opinia, że właśnie w tych innych walorach nowego ustroju kryją się rezerwy ekonomiczne, możliwości przyspieszenia rozwoju gospodarczego. Chodzi tu o to, by rozwijać dyskusję nad perspektywicznymi planami gospodarczymi w skali 15–20 lat (dyskusja raczej dzisiaj zaniechana), którym to dyskusjom będą towarzyszyły poszukiwania najlepszych form samorządności gospodarczej i politycznej z zakresu różnych form własności socjalistycznej, modeli kultury socjalistycznej itd. Chodzi także o to, by dotychczasowa praktyka planów pięcioletnich była wyraźną częścią szeroko zakrojonego długofalowego planu perspektywicznego; o to, by projekty planów pięcioletnich były poddawane po ocenę opinii publicznej. Przy czym chodzi tutaj o to, jak to podkreślano w ostatniej debacie sejmowej (mówił o tym tow. [Zenon] Kliszko), że po raz pierwszy w historii rozpatrywano kilka wariantów planu pięcioletniego. To prawda, że rozpatrywano w określonych instytucjach kilka wariantów, dążąc do najlepszego planu pięcioletniego. Prawdą jest jednakże, że nie było nawet wtedy, kiedy ten plan został uchwalony dość późno, okazji do politycznej dyskusji na temat tego planu, że inne alternatywy, inne rozwiązania nie były opublikowane.

(Przewodniczący: Czy udzielimy tow. Kowalikowi jeszcze głosu? – Tak).

Proszę o trzy minuty.

Kształtowanie przyszłości bardziej świadomie niż dotychczas, bardziej ambitnie niż dotychczas wiązać się musi z oceną przeszłości. Wiadomo, że nie mamy bardzo istotnych ocen dotyczących przeszłości i rzutujących bardzo silnie zarówno na bieżącą naszą politykę gospodarczą, jak i na politykę gospodarczą nowych krajów słabo rozwiniętych, które próbowały korzystać i korzystały z naszych doświadczeń. Nie mamy politycznej oceny planu sześcioletniego, a także politycznej oceny okresu ostatniego planu pięcioletniego. Nie mamy porównawczej analizy doświadczeń różnych krajów socjalistycznych z okresu industrializacji i kolektywizacji. Brak nam głębszych analiz dotyczących okresu Stalina. I wydaje się mi, że m.in. dlatego często popełnia się te same błędy, które popełniano w przeszłości, a przy analizie historycznej można by ich uniknąć. Wiadomo, że w minionej pięciolatce, która dzieli się wyraźnie na dwa etapy: pierwszą połowę pięciolatki i drugą połowę pięciolatki, w których realizowano w gruncie rzeczy inne i to bardzo różne warianty planu pięcioletniego, popełniono dość podobne błędy do planu sześcioletniego.

Wydaje się, że zbyt napięte [było] tempo założeń inwestycyjnych już tkwiące w samym programie, a potem wyraźne tendencje do zwiększenia wydatków inwestycyjnych w okresie realizacji, co naturalnie mogło się odbić na stopie życiowej.

Chciałbym podkreślić, że rzeczą ważną jest nie tylko dla nas, ale i dla krajów wchodzących na drogę budowy społeczeństwa socjalistycznego. Wiadomo, że wiele porażek ekonomicznych w Ghanie, na Kubie, w Algierii nastąpiło, których można byłoby uniknąć, gdyby czołówki tych krajów dysponowały głębszą analizą naszych okresów. Wiadomo, że wielu doradców wyjeżdżających i tam pomagających często znajduje się w takiej sytuacji, że doradzało tym kierownictwom tych krajów: nie róbcie tak napiętych planów, liczcie się z możliwościami; że plany, które zakładacie, nie są realne, nie są wykonalne. Ale nie można się dziwić, że kierownictwa tych krajów częściej uwierzą naszym oficjalnym analizom, autorytetom dużych kierownictw niż analizom doradców ekonomicznych, którzy często ponoszą klęskę w tym sensie, że ich po prostu propozycje są przyjmowane jako minimalistyczne, defetystyczne.

Na zakończenie parę zdań na temat roli organizacji partyjnej w Akademii. Wydaje się, że rola ta, o której mówiła słusznie towarzyszka Eilstein, mogła być inna, właśnie wtedy gdybyśmy otworzyli drogę dla tego typu dyskusji i analiz, gdybyśmy zainicjonowali dyskusję na temat poszukiwań planów perspektywicznych, modelu społeczeństwa socjalistycznego itd. W tym założeniu będzie tkwiła ogromna, niemal decydująca rola takiego skupienia naukowego, jakim jest Polska Akademia Nauk (oklaski).

Źródło: AAN, PZPR, 237/XVI–529, k. 196–214, mps.

Nr 57

1966 grudzień 10, Warszawa – Notatka z zebrania rozszerzonego zespołu partyjnego kierownictwa PAN z 5 grudnia 1966 r.

Warszawa, 10 XII 1966 r.

Notatka
z zebrania rozszerzonego zespołu partyjnego kierownictwa PAN
w dniu 5 grudnia 1966 r.[a]

Obecni tow. tow. z Wydziału Nauki i Oświaty KC: A[ndrzej] Werblan, Z[dzisław] Kaczmarek, W[ojciech] Zielenkiewicz[1] oraz z PAN: H[enryk] Jabłoński, E[dward] Hałoń, M[aurycy] Jaroszyński, E[dward] Kujawski[2], W[łodzimierz] Michajłow, F[ranciszek] Misztal, W[itold] Nowacki, K[azimierz] Petrusewicz, K[sawery] Rowiński[3], J. [Andrzej] Straszak, B[ogdan] Suchodolski[4], M[ichał] Śmiałowski, J[an] Wasilkowski, K[azimierz] Zieliński[5], S[tefan] Żółkiewski. Nieobecni tow. tow. A[natol] Listowski, I[gnacy] Malecki, Sz[czepan] Pieniążek, A[dam] Schaff.

Porządek obrad: dyskusja nad powielonymi i uprzednio rozesłanymi materiałami do projektu memoriału o stanie i potrzebach nauki polskiej, w szczególności nad jego wstępem i częścią I.

Przebieg dyskusji. Dyskusja miała charakter zasadniczy, a jej przedmiotem stała się na nowo sama koncepcja memoriału. Taki kierunek nadał dyskusji tow. A[ndrzej] Werblan, który poddał krytyce rozesłane materiały nie tyle z punktu widzenia ich zgodności z przyjętą przez kierownictwo PAN koncepcją memoriału, ile z punktu widzenia samej koncepcji. Tow. Werblan mianowicie stwierdził, że adresata memoriału interesuje przede wszystkim stanowisko Akademii w kluczowych sprawach polityki naukowej,

---

[a] *Powyżej odręczny dopisek* Tow. Z[dzisław] Kaczmarek.

[1] Wojciech Zielenkiewicz (ur. 1933) – chemik, prof. nadzwyczajny od 1971 r., prof. zwyczajny od 1987 r., kierownik Zakładu Kalorymetrii Instytutu Chemii Fizycznej PAN od 1968 r., dyrektor tego instytutu od 1973 r. Członek korespondent PAN od 1977 r, dyrektor generalny PAN (1968–1970), zastępca sekretarza naukowego PAN (1970–1971), zastępca sekretarza Wydziału III PAN (1972–1980), sekretarz Wydziału III PAN (1984–1989).

[2] Edward Kujawski – dyrektor Biura Planowania Badań Naukowych PAN.

[3] Ksawery Rowiński (1904–1983) – radiolog, prof. nadzwyczajny od 1949 r., prof. zwyczajny od 1962 r., pracownik naukowy Uniwersytetu Poznańskiego (1928–1932), kierownik pracowni rentgenodiagnostycznej Szpitala św. Łazarza w Warszawie (1932–1944), kierownik Zakładu Radiologii AM w Gdańsku (1945–1951), Katedry i Zakładu Radiologii Pediatrycznej AM w Warszawie (1951–1975). Członek korespondent PAN od 1964 r., członek rzeczywisty PAN od 1969 r., sekretarz Wydziału VI PAN (1964–1968), członek Prezydium PAN (1964–1974). Dyrektor Departamentu Szkolnictwa Wyższego i Nauki w MZiOS (1950–1960).

[4] Bogdan Suchodolski (1903–1992) – pedagog, filozof i historyk, prof. nadzwyczajny od 1938 r., prof. zwyczajny od 1947 r., pracownik naukowy UJK we Lwowie (1938–1939), UW (1946–1968), kierownik Zakładu Historii Nauki i Techniki PAN (1958–1973). Członek korespondent PAN od 1952 r., członek rzeczywisty PAN od 1964 r., zastępca sekretarza naukowego PAN (1965–1968), członek Prezydium PAN (1969–1980).

[5] Kazimierz Zieliński (1929–2004) – neurobiolog, prof. nadzwyczajny od 1973 r., prof. zwyczajny od 1981 r., pracownik naukowy SGGW (1954–1955), Instytutu Fizjologii im. I.P. Pawłowa AN ZSRR (1955–1958), IBD PAN od 1959 r., dyrektor IBD (1973–1991). Członek korespondent PAN od 1976 r., przewodniczący Komitetu Nauk Fizjologicznych PAN od 1980 r. Członek PZPR (1953–1990), sekretarz KZ PZPR PAN.

które zostały sformułowane w czasie spotkania z przedstawicielami kierownictwa Akademii w maju br.

Są to sprawy następujące:

1. **Czy prawidłowa jest struktura badań w Polsce**

Chodzi m.in. o proporcje między badaniami podstawowymi a badaniami stosowanymi i rozwojowymi. W[edłu]g posiadanych informacji, badania podstawowe angażują połowę kadry naukowej w kraju i 1/5 środków materialnych. W innych krajach na badania podstawowe przeznacza się 10–12 proc. środków przeznaczonych na naukę. Na różnych szczeblach aparatu partyjnego wyrażany jest pogląd, że istniejące u nas proporcje są niewłaściwe; że badania podstawowe należy ograniczyć, gdyż są one wyrazem jedynie osobistych zainteresowań uczonych, czymś w rodzaju hobby, nie prowadzą do praktycznych rezultatów, ważnych dla rozwoju gospodarki, a ich popieranie jest „podsypywaniem góry, która rodzi mysz". Mówca zastrzegł się, że przytaczając taką ocenę badań naukowych, zdaje sobie sprawę z ich przejaskrawienia. Być może są one wręcz niesłuszne albo może samo pytanie w sprawie struktury badań jest źle postawione, gdyż – być może – nie da się przeprowadzić ściślej linii podziału między badaniami podstawowymi a stosowanymi i rozwojowymi. Przy tych wszystkich wątpliwościach i zastrzeżeniach jest to jednak **ważne pytanie** i należy na [nie] odpowiedzieć wprost albo wyjaśnić nieporozumienia, jakie to może rodzić.

2. **Sprawa nakładów na badania**. Akademia postuluje ich wzrost. O ile i na co? Być może jest rzeczą celową, aby nakłady na badania wzrosły i wzrost ten jest w naszych warunkach możliwy i realny. Ale każdy wzrost jest możliwy pod warunkiem, że zwiększenie nakładów będzie się opłacać, będzie rentowne w sensie ekonomicznym. Takiego przeświadczenia brak. Uważa się, że istniejące środki są wykorzystywane nieekonomicznie. Jaka właściwie jest wielkość tych nakładów? Czy stanowią one 1,2, czy 1,5 proc. dochodu narodowego? Trzeba ustalić dostatecznie pewną podstawę obliczeń. Tym bardziej więc postulat podniesienia nakładów wymaga analizy i uzasadnienia nie tylko od strony istniejących potrzeb, ale od strony korzyści, jakie może przynieść gospodarce narodowej wzrost nakładów na badania. Finansowanie badań przez państwo nie może być w dalszym ciągu przejawem bezinteresownego mecenatu, popierającego rozwój nauki jako takiej we wszystkich dziedzinach. Nauka staje się opłacalna i nie ma powodu, aby u nas było inaczej. Z tego punktu widzenia szczególnie ważna jest odpowiedź na pytanie:

3. **Jaki jest mechanizm wyboru w nauce**? Czy jest on prawidłowy, czy prowadzi do właściwego wykorzystania środków? Tu jest miejsce na ocenę funkcjonowania systemu planowania, bo wybór w nauce – to w naszym systemie właśnie planowanie badań, ściśle powiązane z planowaniem ogólnospołecznym (gospodarczym, oświatowym, kulturalnym itd.). Dlaczego mimo ponawianych od 10 lat postulatów o koncentrację badań istnieje nadal ich rozproszenie – tysiące tematów i problemów, nawet w planach ogólnopaństwowych?

4. **Czy potencjał naukowy jest właściwie wykorzystany**? Czy właściwie są rozłożone kadry naukowe? Jaka jest ich wydajność? Czy słuszna jest teza, że badania nie są efektywne, ponieważ na jednego badacza przypadają zbyt niskie środki i ponieważ trzon kadry grupuje się w szkołach wyższych, gdzie brak nowoczesnych narzędzi do badań, a z drugiej strony – tam, gdzie te narzędzia istnieją (instytuy resortowe) – brak

jest pierwszorzędnej kadry? Jeśli tak właśnie sytuacja wygląda, to należałoby wysunąć konkretne propozycje, np. jak wzmocnić kadrowo instytuty resortowe? Czy w drodze przesunięcia kadry naukowej ze szkolnictwa wyższego i placówek PAN do instytutów resortowych?

Tow. Werblan uważa, że katalog pytań można by wzbogacić, trzeba więc w ogóle zacząć od sformułowania takiego katalogu.

To, co dotychczas Akademia zrobiła przy dużym nakładzie pracy, może być, po różnych poprawkach i uzupełnieniach, przydatne dla celów informacji krajowej i zagranicznej. Ale nie o taką informację chodzi, nie tego od Akademii oczekuje kierownictwo partii i rządu. Nie takie opracowanie może wywrzeć wpływ na kształtowanie polityki naukowej naszego państwa. Mówca jest zdania, że 99 na 100 przemawia za tym, że projekt memoriału w jego dotychczasowej postaci takiego wpływu nie wywrze. Natomiast 25 na 100 przemawia za tym, że odpowiedź na wspomniane pytanie może ten wpływ wywrzeć.

Czy Akademia może na pytanie odpowiedzieć? To sprawa Akademii. Jeśli Akademia na nie nie odpowie, to będzie również odpowiedź dostatecznie wymowna i brzemienna w konsekwencje.

Przedstawiony wyżej tok rozumowania tow. Werblana był ponadto wzmacniany i uzasadniany poprzez krytykę projektu memoriału, rozesłanego na zebranie. Są w nim – jego zdaniem – formułowane problemy notorycznie znane, postulaty banalne, od lat powtarzane na każdym Zgromadzeniu Ogólnym. Można się zgodzić na te wszystkie sformułowania: że naukę należy rozpatrywać na tle światowym, że zmieniły się rozmiary, znaczenie i rola nauki, że stała się ona siłą wytwórczą, że zmieniła się sytuacja społeczna nauki – ale są to prawdy znane. Jeśli więc są w projekcie zawarte jakieś problemy czy pytania, to mają one, zdaniem mówcy, charakter retoryczny. Czy konieczne jest popieranie badań i wzrost nakładów? Zapewne. Ale nie tak należy te pytania stawiać. Chodzi o analizę, a nie banalne stwierdzenia typu publicystycznego. Najbardziej przy tym drażni fakt, iż wstęp może śmiało zastąpić całość memoriału. Bo sformułowane w nim ogólne wnioski i bolączki nie znajdują na dalszych stronach ani pogłębienia, ani uzasadnienia.

Wystąpienie tow. Werblana wywołało dyskusję, w której postulat postawienia w centrum uwagi głównych problemów polityki naukowej został w zasadzie przyjęty. Zaznaczono jednakże, że sprawa[b] omówienia w memoriale niektórych[b] przynajmniej zagadnień z zakresu tej polityki – np. organizacji badań w Polsce i organizacji nauki – była rozważana już na zespole i wówczas przeważały zdania, aby tych zagadnień nie poruszać. W dyskusji wysunięto również problem, czy przesunięcie punktu ciężkości na pytania przypominane przez tow. Werblana ma oznaczać rezygnację z całej części informacyjnej – syntetycznego przeglądu stanu nauki i przeglądu stanu poszczególnych dyscyplin?

Problem ten poruszył m.in. prof. B[ogdan] Suchodolski. Mówca stwierdził, że problematyka i zadania memoriału Akademii w tej formie, jak je przedstawił tow. Werblan, dotarły do niego po raz pierwszy. Sprawa jest zasadnicza: na jakie pytania mamy odpowiedzieć. Jeżeli na pytania postawione przez tow. Werblana, to czy słuszne jest, abyśmy

[b] *Wyraz wpisany odręcznie.*

znaleźli się pod presją krótkich terminów. Ponadto czy słuszne jest rozpatrywanie tych zagadnień tylko w płaszczyźnie efektywności ekonomicznej badań. Jest to ważny punkt widzenia, ale przecież absolutnie nie wyczerpujący ani problemu związku nauki z życiem, ani nie stanowiący wyłącznego kryterium oceny potrzeb rozwoju nauki.

Mówca wskazał np. na trzy kryteria oceny nauki z punktu widzenia jej potrzeb:

1. Należy zapewnić rozwój nauki jako takiej na współczesnym poziomie. Nie jest banałem stwierdzenie, że ocena poziomu nauki jest dokonywana według standardów światowych. Zastosowania praktyczne zależą od dorobku poznawczego. Jeżeli jest on nikły lub nie odpowiada poziomowi światowemu, nie przyczynia się ani do postępu poznawczego, ani do postępu gospodarczego. W tym przypadku kryterium efektywności ekonomicznej jest wtórne. Tu chodzi o popieranie rozwoju nauki w jej całokształcie. Jeżeli już coś robimy – róbmy na światowym poziomie.

2. Są ważne dziedziny badań – np. nauki społeczne – w stosunku do których kryterium efektywności ekonomicznej nie może być bezpośrednio zastosowane. A przecież badania humanistyczne są wszędzie rozwijane, wchodzą do poważnych programów badań, ponieważ wpływają na rozwój **świadomości społecznej**. Jej kształtowanie w pożądanym kierunku jest równie ważne, jak wpływanie na produkcję dóbr materialnych.

3. Trzecie kryterium – to właśnie kryterium efektywności ekonomicznej badań – kwestia bezpośredniego wpływu nauki na poziomie, wydajność i jakość produkcji przemysłowej i rolnictwa. Nie potrafimy jednak jeszcze prawidłowo oceniać efektywności ekonomicznej badań. W konkluzji mówca przeciwstawił się jednostronnemu, pragmatycznemu stosunkowi do nauki.

Prof. Suchodolski poruszył również kwestię struktury badań i rzekomego uprzywilejowania badań podstawowych. Mówca jest zdania, że granice między badaniami podstawowymi i stosowanymi są ruchome, takie czy inne definicje są chybotliwe i mało przydatne dla konkretnej odpowiedzi, czy to, co robią placówki PAN i katedry szkolnictwa wyższego, to są właśnie badania podstawowe.

Trzecia sprawa: jeżeli w memoriale ma chodzić raczej o politykę naukową, a nie o ocenę badań, to kto ma dać odpowiedź na pytanie, jak funkcjonuje polityka naukowa w naszym kraju? Czy rzeczywiście Akademia kształtuje tę politykę? Czy ma po temu możliwości? Czy ona właśnie może autorytatywnie orzekać, co są warte instytuty resortowe i czy efektywnie wydają 4/5 środków przeznaczonych na naukę?

Oczywiście, mamy pewne rozeznanie, ale raczej intuicyjne, nieoparte na naukowej analizie. A właśnie takiej analizy się oczekuje.

Czy PAN jest w tym przypadku właściwym adresatem, a po drugie, czy to jest w ogóle możliwe w ciągu paru tygodni, w sytuacji, w której brak dotąd jakiejkolwiek poważnej placówki zdolnej do przeprowadzenia takich analiz i badań. Tow. Werblan powoływał się na raporty składane rządom państw zachodnich przez różnego rodzaju komisje i grupy robocze. Ale komisje dysponowały aparatem badawczym, a ich raporty są produktem dwuletniej pracy fachowych zespołów. U nas nie ma takich zespołów, są natomiast sprawozdania z działalności placówek, które stanowią najbardziej zawodny substrat dla ocen i wniosków.

Z pierwszą częścią wypowiedzi prof. Suchodolskiego podjął polemikę tow. Werblan. Jego zdaniem, pierwsze kryterium – popierania rozwoju nauki dla niej samej – jest na tyle ogólne, że można się z nim zgodzić, ale jest to, jego zdaniem, postulat mało przy-

datny dla kształtowania polityki naukowej. Jest to bowiem postulat w duchu polityki mecenatu państwa. Rzecz jednak w tym, że mecenat staje się coraz kosztowniejszy i jeżeli w ostatnich latach w Związku Radzieckim nakłady na badania wzrosły sześciokrotnie, a w Stanach Zjednoczonych nakłady wzrosły z 1 mld dol. w 1950 r. do 21 mld dolarów w roku 1965 – to stało się tak dlatego, że badania stały się **opłacalne** i można za ich pomocą osiągnąć cele bezpośrednie: ekonomiczne, militarne, polityczne. Jednocześnie w Stanach Zjednoczonych wzrasta udział państwa w finansowaniu z funduszów federalnych badań w naukach społecznych, w szczególności nauk o zachowaniu, ale nie łudźmy się, że jest to przejaw bezinteresownego mecenatu. Chodzi o wykorzystanie tych badań dla celów „manipulowania" ludźmi i procesami społecznymi.

Tow. tow. Jabłoński, Michajłow i Kaczmarek wskazali natomiast – w związku z wypowiedzią prof. Suchodolskiego – że podjęcie przez Akademię odpowiedzi na podstawowe pytania jest możliwe i realne. Przecież komitety naukowe PAN dokonują mniej lub bardziej systematycznej oceny stanu nauki w skali ogólnokrajowej i mogą np. odpowiedzieć, dlaczego badania są rozdrobnione, jaka jest rola i stan badań podstawowych, jak rozkłada się potencjał naukowy kraju, jakie są potrzeby, a co najważniejsze – jakie są trudności współdziałania nauki z praktyką.

Tow. Jabłoński wskazał na podstawie doświadczeń z terenu szkolnictwa wyższego na przyczyny powodujące brak drożności między badaniami a ich praktycznym wykorzystywaniem.

1. Badania podstawowe nie są dostatecznie wykorzystane, gdyż:

– są źle zaplanowane (źle ukierunkowane),

– są braki w bazie lub w kadrze utrudniające ich prowadzenie i uzyskiwanie pożądanych wyników.

2. **Badania stosowane** nie są dostatecznie wykorzystywane, gdyż są źle zaplanowane, nie są powiązane z planami gospodarczymi, z planami konkretnych przedsiębiorstw.

3. Badania te nie są przekazywane do praktyki. Publikacja pracy doktorskiej lub habilitacyjnej nie może być w wielu przypadkach uznana za dostateczną formę przekazania.

4. Badania nie są doprowadzone do stadium pozwalającego na wdrożenie lub występują braki w bazie lub kadrze.

5. Wyniki nie są wykorzystane, bo nie zostały przekazane do **właściwej placówki**, która mogłaby dalej kontynuować badania. Tu w grę wchodzi niedostateczne powiązanie placówek różnych pionów organizacyjnych.

6. Badania nie są wykorzystywane, bo brak zainteresowania ze strony praktyki.

W konsekwencji tow. Jabłoński stwierdza, że problem powiązania nauki z praktyką jest problemem centralnym, ale odpowiedź nie może być jednoznaczna i generalna, tak jak ją formułuje się w rozesłanym projekcie memoriału: że nauka i badania nie są wykorzystywane, bo praktyka nie jest zainteresowana wynikami badań. Tak bywa, jest to jedna z wielu (nie wiadomo czy główna) przyczyna trudności. Trzeba konkretnie omówić różne przeszkody, po stronie twórców nauki i odbiorców, przedsiębiorstw przemysłowych, resortów itd. I poprzeć je konkretnymi przykładami. Dopiero taka analiza daje odpowiedź na pytanie i ta odpowiedź nie może być bynajmniej jednoznaczna. Zróżnicowanie sytuacji i ocena pozwala z kolei na sformułowanie wniosków typu terapeutycznego.

Tow. Michajłow reprezentował pogląd, że nie da się uniknąć problematyki nauka–praktyka i nie da się uniknąć operowania pojęciem efektywności.

Narosło wokół tej kategorii wiele nieporozumień. Należy odróżniać efektywność bezpośrednią i pośrednią (dodać tu trzeba, że obok efektywności **ekonomicznej** należy wyróżnić efektywność **badawczą**, społeczną, polityczną itd.). Mówca sformułował następujące pytania, które jego zdaniem należałoby podjąć w memoriale:

1. jaki jest udział badań w wytwarzaniu dochodu narodowego w świecie i w Polsce,
2. jakie są przeszkody na drodze do osiągnięcia optymalnej efektywności,
3. jakie są drogi usunięcia tych przeszkód (po stronie kadr, organizacji, systemu planowania itd.),
4. jak funkcjonuje system wykorzystania wyników badań naukowych.

Nawiązując do wypowiedzi tow. Werblana i prof. Suchodolskiego, tow. Żółkiewski stwierdził, że należy podjąć decyzje w sprawie koncepcji memoriału. Akademia ma prawo i obowiązek wypowiadania się w sprawie stanu badań. Na tym tle można dać udokumentowane wnioski. W humanistyce rysują się one dostatecznie ostro. W przeglądzie sytuacji nauk humanistycznych operowano trzema przedziałami czasowymi: badaniami nad przeszłością, teraźniejszością i przyszłością (prognozy rozwojowe społeczeństwa i kultury). Nasza humanistyka jest w gruncie rzeczy humanistyką nastawioną na badania przeszłości. Tu są tradycje, dobry warsztat, kadry. Jeżeli chodzi o badania nad teraźniejszością, to mimo dynamicznego rozwoju badań socjologicznych mamy poważne luki w badaniach. Są one rozwijane – w porównaniu np. z Francją – metodami chałupniczymi. W socjologii mamy 7 katedr i kilka małych zakładów w PAN. Jesteśmy zapóźnieni i zacofani w zakresie antropologii kulturalnej. Dyscypliny zaangażowane w badania nad współczesnością cierpią na tragiczny wręcz stan wyposażenia i brak środków materialnych, brak dopływu literatury naukowej zagranicznej (mamy dwie zaledwie biblioteki socjologiczne z prawdziwego zdarzenia w kraju – w Warszawie i Krakowie: w jakiej więc sytuacji jest socjolog czy badacz kultury we Wrocławiu lub Poznaniu?), na niedorozwój organizacyjny (brak np. placówki dla badań nad kulturą współczesną). Zainteresowanie tymi badaniami jest minimalne. To wszystko zostało zwięźle napisane. Można oczywiście stwierdzić, że ta informacja jest nieinteresująca. Że nikogo nie obchodzi np. brak badań prognostycznych w Polsce. Te jednak stwierdzenia są chyba ważne i słuszne. Zostały więc we wstępie wydobyte.

Inna rzecz, że te sprawy można ująć w formie bardziej szczegółowej egzemplifikacji tez stanowiących odpowiedź na podstawowe pytania wysunięte w dyskusji, np. pytania na temat efektywności badań i potrzeb materialnych. Czy jednak rezygnujemy z materiału opisowego, przedstawiającego stan badań?

W dyskusji zgłoszono również szczegółowe uwagi w stosunku do rozesłanego tekstu.

Tow. Wasilkowski zwrócił uwagę na niewłaściwą, jego zdaniem, terminologię „techniczną" w ustach humanistów (w opracowaniu o naukach humanistycznych): o szkole mówi się jako o *sui generis* przedsiębiorstwie, używa się terminu „technologia działań społecznych", „inżynieria społeczna" itp. Mówca uważa również za nieporozumienie powtarzanie pewnych sformułowań doktrynalnych wtedy, gdy odbiorcą memoriału są ludzie, którym nie ma potrzeby ich przypominać. Ten styl pisania jest dobry w gazecie, ale nie w memoriale. Już raz został wyjaśniany, wtedy mianowicie, kiedy autorzy pewnej kodyfikacji uznali za celowe poprzedzić swój projekt krótkim streszczeniem klasyków marksizmu. Jak się okazuje, znaleźli oni obecnie naśladowców.

Natomiast mówca nie zgodził się z tezą tow. Werblana, że niepotrzebnie powtarza się we wstępie i w całym projekcie memoriału słuszne postulaty czy ważne skądinąd problemy i przypomniał, że Rzymianie np. powtarzali stale pewną sentencję pod adresem Kartagińczyków… „Myślę, że trzeba pewne oczywiste stwierdzenia powtarzać, aby były realizowane, takie np., że sytuacja materialna pracowników nauki nie poprawia się w tym stopniu, jak sytuacja pracowników zatrudnionych w innych działach".

Mówca podkreślił, że słuszny jest zarzut tow. Werblana, że cała skomplikowana problematyka instytutów resortowych została w projekcie memoriału zredukowana do kilku wierszy. Słabo wypadł fragment poświęcony bazie organizacyjno-materialnej (opinię tę wyraził już wcześniej tow. Nowacki). Wkradły się pewne informacje po prostu błędne, np. że Instytut Nauk Prawnych prowadził badania nad przestępczością nieletnich (gdy w rzeczywistości chodzi o badania nad wykolejeniem się nieletnich) lub że Ministerstwo Sprawiedliwości posiada placówki naukowe. W krótkim opisie stanu nauk prawnych pominięto rzecz ważną, dotyczącą właśnie wkładu nauki do praktyki: udział świata nauki w procesach kodyfikacyjnych (w 1967 r. zakończona zostanie kodyfikacja prawa karnego).

Tow. Zieliński zwrócił uwagę na błędne, jego zdaniem, rozłożenie akcentów. Mówca doszedł do wniosku, że celem memoriału jest uzyskanie wzrostu nakładów na naukę. Jeśli taki jest cel, to zabrakło przekonywającego dowodu, co się chce przez to osiągnąć („po co" postuluje się wzrost nakładów). Czy dlatego, aby nauka mogła się rozwijać we wszystkich kierunkach? Można ten cel uznać za słuszny, ale trzeba przedstawić akcenty: bardziej równomierny rozwój badań daje lepsze efekty, zwiększa wydajność i dlatego trzeba zapewnić środki materialne warunkujące taki właśnie rozwój.

Jest we wstępie zdanie na temat konieczności wzrostu wydawnictw naukowych. Otóż organizacja partyjna zajmowała się sprawami wydawnictw i doszła do wniosku, że główna sprawa to skrócenie cyklu wydawniczego, a nie ogólny wzrost wydawnictw.

Nie jest przypadkiem fakt, że każdy fragment memoriału wydrukowano oddzielnie. Brak jest korelacji między tymi fragmentami. W jednej części znajdujemy odsyłacz do załącznika, gdzie np. miały być omówione nauki fizjologiczne, a w załączniku brak jest tego omówienia. W ogóle omówienie nauk biologicznych powinno być pogłębione.

Tow. Kaczmarek, przyłączając się do opinii, że Akademia może i powinna dać próbę odpowiedzi na zasadnicze pytania i problemy polityki naukowej; że odpowiedź ta jest możliwa w świetle materiałów już zgromadzonych, zwrócił uwagę na konieczność szybkiego działania. Wprawdzie narada krajowa dot[ycząca] instytutów resortowych została przesunięta, ale byłoby pożądane, aby memoriał Akademii dotarł do rąk adresata przed naradą, bo to warunkuje sens całej tej roboty. Opinia PAN może mieć duże znaczenie i ustrzec przed angażowaniem się w wątpliwe lub jednostronnie przedstawione oceny i postulaty.

Na zakończenie dyskusji tow. Nowacki podziękował uczestnikom za udział i wyjaśnił, że rozesłane na zebranie materiały stanowiły jedną z kolejnych „przymiarek". Być może przyjęta koncepcja opisu i informacji, bez poruszania spraw organizacji, nie jest słuszna, ale do jej ustalenia doszło w wyniku wielu zebrań ścisłego kierownictwa Akademii. Również omawiano ją na zespole partyjnym w początkach października br. Będą jednak podjęte dalsze prace w kierunku uzgodnienia materiałów, zgodnie z przebiegiem dyskusji.

Źródło: AAN, PZPR, 237/XVI–529, k. 215–223, mps.

Nr 58

1967 luty, Warszawa – Notatka Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR w sprawie wyborów nowych członków krajowych PAN w 1967 r. (z załącznikami: uchwałą Prezydium PAN z 4 lutego 1967 r. w sprawie podziału miejsc członkowskich oraz listą kandydatów na członków korespondentów PAN)

Wydział Nauki i Oświaty
KC PZPR

Notatka
w sprawie wyborów nowych członków krajowych PAN w 1967 r.

1. Zgodnie z art. 9 ust. 3 Ustawy o Polskiej Akademii Nauk prezes Rady Ministrów ustalił na okres pięcioletni, do 1970 r., limit dla członków krajowych PAN w wysokości 280 miejsc. W[edłu]g stanu na dzień 31 XII 1966 r. liczba krajowych członków PAN wynosiła 218, w związku z czym do roku 1969 pozostało ogółem do wykorzystania 62 miejsca dla członków krajowych. Zgodnie z uchwalonym przez Zgromadzenie Ogólne PAN w grudniu 1966 r. regulaminem powołania członków PAN, Prezydium PAN w dniu 17 I 1967 r. dokonano podziału między wydziały 80 proc. pozostających do dyspozycji na ten okres miejsc (tzn. 50 miejsc), 20 proc. pozostawiając w rezerwie, oraz ustaliło dla wydziałów limity miejsc członkowskich na 1967 r., a mianowicie:

Wydział	Liczba miejsc członkowskich przypadających do wyboru	
	do roku 1970	w 1967 r.
I	9	4
II	9	3
III	11	5
IV	9	4
V	5	4
VI	7	4

Dokonując takiego podziału między wydziały do roku 1969, Prezydium PAN kierowało się wewnętrznymi proporcjami między grupami nauk oraz koniecznością uwzględnienia potrzeb poszczególnych, zwłaszcza nowych, prężnie rozwijających się dyscyplin naukowych. Przy ustaleniu podziału na 1967 r. Prezydium Akademii kierowało się oceną potrzeb wydziałów co do zwiększenia reprezentacji dyscyplin w tych wydziałach oraz możliwości obsadzenia nowych miejsc.

2. W[edłu]g tych ustaleń w maju 1967 r. Zgromadzenie Ogólne ma dokonać wyboru 25 nowych członków krajowych (w tym jednego z rezerwy Prezydium PAN) do ogólnej liczby 243 członków krajowych. Zgodnie z regulaminem wyborów członków PAN Prezydium PAN, po zasięgnięciu opinii wydziałów, ustala przed każdym aktem wyborczym podział miejsc pozostających w dyspozycji wydziałów PAN w danym roku pomiędzy poszczególne dziedziny wiedzy. Podział taki został dokonany w dniu 4 lutego 1967 r. i jest przedstawiony w załączniku nr 1 do niniejszej notatki.

W dniu 28 lutego br. upłynął termin zgłaszania kandydatów na członków krajowych Polskiej Akademii Nauk. Na ogólną liczbę 25 miejsc zgłoszono w sposób zgodny z regulaminem wyborczym (tzn. za podpisem 3 członków Akademii) 4 kandydatów, których wykaz przedstawiony jest w załączniku nr 2. Dane statystyczne dotyczące zgłoszonych osób są następujące:

Wydział	miejsc	kandydatów
I	4	6
II	3	3
III	5	5
IV	5	9
V	4	5
VI	4	12
Razem	25	40

W tej liczbie:

a) profesorów zwyczajnych: 24

profesorów nadzwyczajnych: 15

docentów: 1

b) pracujących w Warszawie: 10

pracujących w Krakowie: 11

pracujących w innych ośrodkach: 19

Średni wiek zgłoszonych kandydatów wynosi 56 lat, przy czym występuje znaczne zróżnicowanie wieku w poszczególnych wWydziałach:

Wydział I: 63 lata

Wydział II: 49 lat

Wydział III: 55 lat

Wydział IV: 49 lat

Wydział V: 61 lat

Wydział VI: 59 lat

Wśród zgłoszonych kandydatów jest 4 członków partii.

Według wstępnych przewidywań kierownictwa PAN oraz Wydziału Nauki i Oświaty KC, największe szanse na wybór mają kandydaci podkreśleni na załączonym wykazie. Wśród tej ostatniej grupy osób jest 16 profesorów zwyczajnych i 9 profesorów nadzwyczajnych. Pochodzenie terytorialne przedstawia się natomiast w sposób następujący:

Warszawa: 5 osób

Kraków: 5 osób

inne ośrodki: 15 osób

Średni wiek kandydatów mających największe szanse wyboru wynosi 55 lat. Wśród osób tych jest 3 członków partii.

3. Oceniając ogólnie istniejącą sytuację związaną z najbliższymi wyborami do Polskiej Akademii Nauk, Wydział Nauki i Oświaty KC przedstawia następujące uwagi:

a) W wyniku wyborów nastąpi wydatna poprawa geograficznego rozmieszczenia członków PAN, przede wszystkim na rzecz tych ośrodków, które dotychczas były reprezentowane w Akademii w bardzo ograniczonym stopniu. Ponadto ulegnie pewnemu obniżeniu przeciętny wiek członków PAN.

b) Wśród zgłoszonych kandydatów jest bardzo niewielu członków PZPR. Należy dodać, że dwie spośród czterech zgłoszonych kandydatur – członków partii zostały wysunięte dopiero w wyniku sugestii przedstawicieli Wydziału Nauki i Oświaty.

c) W niektórych dyscyplinach naukowych, wytypowanych przez Prezydium PAN, powstały trudności w znalezieniu kandydatów posiadających odpowiedni dorobek naukowy. Dotyczy to w szczególności II i IV Wydziału PAN. Wśród kandydatów jest spora liczba profesorów nadzwyczajnych, co zdaniem Wydziału Nauki i Oświaty nie jest uzasadnione. Członkostwo PAN powinno być traktowane jako najważniejsze wyróżnienie naukowe i z tego względu powinno być poprzedzone uzyskaniem tytułu profesora zwyczajnego. Wyjątki od tej zasady powinny być uzasadnione szczególnymi względami politycznymi lub organizacyjnymi.

d) Doświadczenia tegorocznej akcji wyborczej do PAN wskazują na konieczność podjęcia już w br. przez kierownictwo PAN oraz Wydział Nauki i Oświaty KC prac nad właściwym przygotowaniem kandydatur do Akademii w następnych wyborach (1969 r.)

4. Zgłoszone wstępnie kandydatury zostały przekonsultowane przez pracowników Wydziału Nauki i Oświaty z właściwymi komitetami wojewódzkimi partii oraz niektórymi zainteresowanymi wydziałami KC. W wyniku tych konsultacji można stwierdzić, że poza nielicznymi wyjątkami instancje partyjne nie zgłaszają zastrzeżeń politycznych wobec wysuniętych osób. Stanowisko komitetów wojewódzkich zostało przedstawione kierownictwu Akademii, przy czym ustalono, że niemal we wszystkich przypadkach kandydaci kwestionowani przez KW mają niewielkie szanse wyboru. Najbardziej trudną sprawą, wymagającą dalszych konsultacji z Komitetem Wojewódzkim w Krakowie, jest kandydatura prof. [Andrzeja] Środonia[1] (II Wydział PAN), kwestionowana z punktu widzenia niezaangażowania społecznego oraz trudności współpracy z ludźmi.

5. Specjalnego omówienia wymaga sytuacja w I Wydziale PAN, w dziedzinie prawa. Zespół prawników członków Akademii – w tym także członkowie partii – zdecydowanie popiera kandydaturę prof. Władysława Woltera, który też ma największe szanse wyboru. Sprawa wprowadzenia prof. Woltera w skład członków PAN była już stawiana wielokrotnie od 1951 r., lecz ze względów politycznych instancje partyjne zgłaszały w tej sprawie sprzeciw. Jednocześnie prof. Wolter był angażowany do różnych prac w zakresie kodyfikacji praw, w szczególności przy opracowaniu projektu nowego kodeksu karnego. W[edłu]g opinii tow. prof. [Jana] Wasilkowskiego, potwierdzonej przez Wydział Administracyjny KC, w pracach tych prof. Wolter wykazał nie tylko wysoki poziom wiedzy w zakresie teorii prawa, ale również poważne osobiste zaangażowanie. Wprowadzenie do Akademii prof. Woltera odsuwa do następnych wyborów możliwość wybrania kandydatów bliższych nam pod względem politycznym, w szczególności tow. prof. G[rzegorza] Seidlera oraz prof. K[onstantego] Grzybowskiego. Mimo to Wydział Nauki i Oświaty proponuje wyrazić zgodę na wybór prof. W[ładysława] Woltera do PAN, biorąc pod uwagę jego walory naukowe, a także aspiracje krakowskiego środowiska na-

[1] Andrzej Środoń (1908–1998) – botanik, prof. nadzwyczajny od 1962 r., prof. zwyczajny od 1977 r., pracownik naukowy w Biurze Delegata Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego ds. ochrony przyrody (1933–1939), Instytutu Botanicznego UJ (1939, 1946–1957), Instytutu Botanicznego PAN (1953–1978), kierownik Zakładu Paleobotanicznego PAN (1961–1978), zastępca dyrektora ds. naukowych Instytutu Botanicznego PAN (1965–1978). Członek korespondent PAN od 1967 r., członek rzeczywisty PAN od 1976 r.

ukowego. Kandydatury prof. prof. G[rzegorza] Seidlera i K[onstantego] Grzybowskiego otrzymują w tej sytuacji tylko niewielką ilość głosów, ale będzie to miało znaczenie przy wysuwaniu ich kandydatur w następnych wyborach.

6. Przedstawiając powyższą notatkę, Wydział Nauki i Oświaty prosi:

a) o podjęcie decyzji w sprawie zaakceptowania proponowanych kandydatur do I Wydziału PAN,

b) o upoważnienie Wydziału Nauki i Oświaty do podejmowania analogicznych decyzji w sprawach dotyczących pozostałych wydziałów Akademii.

2 załączniki

kier[ownik] Wydziału Nauki i Oświaty
KC PZPR[a]
(A[ndrzej] Werblan)

Zał[ącznik] **nr 1**
Odpis

Uchwała nr 3/67
Prezydium Polskiej Akademii Nauk
z dnia 4 lutego 1967 r.
w sprawie podziału miejsc członkowskich na poszczególne dziedziny wiedzy
w związku z wyborami członków korespondentów PAN w 1967 r.

W związku z wyborami, które zostaną przeprowadzone na wiosennej sesji Zgromadzenia Ogólnego w 1967 r., Prezydium PAN, dla dokonania tych wyborów, po zasięgnięciu opinii wydziałów – postanawia:

1) rozdzielić pozostające w dyspozycji poszczególnych wydziałów miejsca pomiędzy następujące dziedziny wiedzy:

Wydział	dziedzina	liczba miejsc
I	prawo	1
	językoznawstwo	1
	nauki o sztuce	1
	filologia klasyczna	1
II	zoologia	1
	botanika	1
	biochemia	1
III	matematyka	1
	fizyka	1
	chemia	2
	geografia	1
IV	automatyka	1
	telekomunikacja	1
	elektryka i akustyka	1
	architektura i urbanistyka	1

[a] *Poniżej odręczny podpis*.

Wydział	dziedzina	liczba miejsc
V	leśnictwo	1
	ochrona roślin	1
	zootechnika	1
	melioracja i użytki zielone	1
VI	nauki chirurgiczne ogólne	1
	nauki fizjologiczne łącznie z farmakologią	1
	nauki chirurgiczne specjalistyczne (laryngologia, okulistyka, stomatologia, urologia)	1
	nauki higieny z epidemiologią	1

2) z miejsc pozostałych w dyspozycji prezydium przeznaczyć jedno miejsce w celu przeprowadzeniu wyborów w zakresie inżynierii chemicznej (Wydział IV)

Za zgodność
(Helena Filipowicz)
st[arszy[radca Biura Prezydialnego PAN

Zał[ącznik] **nr 2**

Lista kandydatur na członków korespondentów PAN

Lp.	Imię i nazwisko	Tytuł naukowy	Dyscyplina	Wiek	Przyn[ależność] part[yna]	Miejscowość	Uwagi
	Wydział I						
1	Grzegorz Seidler	prof. zwycz.	prawo	54	PZPR	Lublin	
2	**Władysław Wolter**	prof. zwycz.	prawo	70	bezp[artyjny]	Kraków	
3	Konstanty Grzybowski	prof. zwycz.	prawo	66	bezp[artyjny]	Kraków	
4	**Władysław Kuraszkiewicz**		językoznawstwo	62	bezp[artyjny]	Poznań	
5	**Jerzy Szablonowski**	prof. nadzw.	nauki o sztuce	61	bezp[artyjny]	Kraków	
6	Wiktor Steffen	prof. zwycz.	filolog[ia] klas[yczna]	64	bezp[artyjny]	Poznań	
	Wydział II						
1	**Zofia Kielan-Jaworowska**						
2	**Andrzej Środoń**	prof. nadzw.	zoologia	42	bezp[artyjna]	Warszawa	
3	**Jerzy Pawełkiewicz**	prof. nadzw.	botanika	59	bezp[artyjny]	Kraków	
		prof. nadzw.	biochemia	45	bezp[artyjny]	Poznań	
	Wydział III						
1	**Czesław Ryll-Nardzewski**	prof. zwycz.	matematyka	41	bezp[artyjny]	Wrocław	
2	**Jan Rzewuski**	prof. zwycz.	fizyka	50	bezp[artyjny]	Wrocław	
3	**Antoni Basiński**	prof. zwycz.	chemia	62	bezp[artyjny]	Toruń	

Źródło: AAN, PZPR, 237/XVI–376, k. 207–214, mps.

Nr 59

1967 marzec 31, Warszawa – Notatka Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR [?] w sprawie reformy wewnętrznej struktury organizacyjnej PAN, poufne

Warszawa, dnia 31 III 1967 r.
Poufne

Notatka
w sprawie reformy wewnętrznej struktury organizacyjnej PAN

I.1. Nauka w epoce współczesnej ulega głębokim przemianom. Zwłaszcza od czasów II wojny światowej obserwujemy we wszystkich krajach gwałtowny rozwój badań oraz ewolucję i stałe doskonalenie form organizacji nauki. Zmieniły się jej rozmiary, sposób usprawniania i organizowania. Miejsce nauki uprawianej indywidualnie zajęła nauka uprawiana przez wielkie, zorganizowane zespoły badawcze. W związku ze zmianą sytuacji społecznej nauki stała się ona bezpośrednią siłą wytwórczą – miejsce dawnego mecenatu państwa zastąpiła nowa polityka państw, które pragną świadomie wpływać na kierunki rozwoju nauki i czynią ją istotnym elementem realizacji celów ekonomicznych, politycznych i kulturalnych. Powstały więc i szybko się rozwijały nowe piony organizacyjne nauki poza siecią szkolnictwa wyższego: w akademiach nauk i resortowych placówkach naukowo-badawczych w krajach socjalistycznych, w centralnych instytucjach organizujących badania i laboratoriach przemysłowych w krajach zachodnich. Gruntownej reformie ulegają systemy oświaty, od szkół podstawowych poczynając, a na wyższych kończąc.

W związku z ogromnym rozwojem badań niezbędne stało się racjonalne planowanie i koordynowanie badań: na Zachodzie doprowadziło to po 1957 r. (rok wysłania w kosmos pierwszego sputnika radzieckiego) w większości krajów do uformowania instytucji centralnych na szczeblu rządowym (ministerstwa nauki, rady lub komitety dla koordynacji badań naukowych w skali ogólnopaństwowej). Rozwinęły się także formy współpracy badawczej w skali międzynarodowej.

2. Polska Akademia Nauk, powołana w październiku 1951 r. w wyniku Kongresu Nauki Polskiej, powstała również na fali tych generalnych tendencji organizacyjnych w nauce. Została ona ukształtowana jako akademia nowego typu, roboczego, o cechach: a) **samorządnej korporacji uczonych, której skład jest uzupełniany poprzez wybory członków** rekrutujących się spośród wybitnych uczonych krajowych; b) **instytucji państwowej powołanej do** reprezentowania nauki polskiej wobec władz państwowych, społeczeństwa i zagranicznych instytucji naukowych oraz do współdziałania z naczelnymi organami państwowymi w sprawach dotyczących stanu i potrzeb nauki polskiej jako całości; c) **centrum badań rozwijanych we własnych placówkach naukowo-badawczych**.

Na takie ukształtowanie Akademii wpłynęły też istniejące już wzory i doświadczenia innych krajów socjalistycznych. Ponadto, jej pierwszy kształt organizacyjny (wybieralne Prezydium jako organ operatywnego kierownictwa, 4 **wydziały naukowe** z rozbudowanym licznym aparatem administracyjnym, komitety naukowe) warunkowany był

zarówno: 1) tendencjami do objęcia przez główne jednostki organizacyjne Akademii, jakimi są wydziały, większej liczby placówek reprezentujących kilka do kilkunastu podstawowych dyscyplin naukowych; jak i 2) konkretną sytuacją polityczną (stosunkowo nieduża liczba partyjnych członków Akademii) i metodologiczną (konieczność ofensywy metodologii marksistowskiej) w środowisku naukowym; jak wreszcie 3) faktem, że ta akademia typu roboczego miała m.in. za zadanie dopiero organizować badania naukowe na najwyższym poziomie (kilka przejętych z PAU, TNW i resortów placówek stanowiło nikły potencjał). Powołanie nieistniejącego w PAU Wydziału IV Nauk Technicznych było oczywistym dowodem tendencji emancypacyjnych w tych naukach, zgodnie ze znaczeniem, jakie uzyskały w rozbudowującym się w kierunku przemysłowym państwie.

W pierwszym okresie dość burzliwego wzrostu Akademii do 1956 r. ukształtowała się podstawowa sieć placówek Akademii, ustaliły formy działania wydziałów i komitetów naukowych, rozbudował się w wydziałach i centrali PAN aparat administracyjny oraz ukształtowało się kierownictwo Akademii. Liczne Prezydium, w skład którego z natury rzeczy weszli również uczeni będący we władzach b[yłej] PAU i b[yłego] TNW, a które – zgodnie z ustawą z 1951 r. – stanowiło organ kierujący działalnością Akademii, okazało się dla celów kierowania zbyt ciężkie. Powstał więc **faktycznie** Sekretariat Naukowy, formalnie niepowołany ustawą z 1951 r., sprawujący funkcje operatywnego kierownictwa Akademii. Sekretarz Naukowy miał wówczas 4 zastępców. Powołane też zostały ostatecznie w październiku 1956 r. dwa nowe wydziały Akademii, które wypączkowały z Wydziału II Nauk Biologicznych: Wydział V Nauk Rolniczych i Leśnych oraz Wydział VI Nauk Medycznych.

Nowa ustawa o PAN z 17 III 1960 r. wyraźnie wzmocniła i rozszerzyła funkcje Akademii jako instytucji państwowej, planującej i koordynującej badania naukowe w skali ogólnopaństwowej, oraz wyposażyła ją w zakresie organizacji badań w usprawnieniu naczelnego organu państwowego. Stąd też zmiany w koncepcji władz Akademii (ustanowienie i określenie kompetencji Sekretariatu Naukowego i sekretarza naukowego z jednej, a Prezydium Akademii z drugiej strony) i w strukturze Sekretariatu Administracyjnego Akademii (wzmocnienie aparatu administracyjnego centrali w celu obsługi Sekretariatu Naukowego jako operatywnego kierownictwa Akademii).

II.1. Wspomniany na wstępie proces dostosowywania form organizacyjnych do zmian zachodzących w samej nauce i w społeczeństwach nie jest, oczywiście, zakończony. Stale trwają poszukiwania takich rozwiązań, które by zapewniły optymalną efektywność pracy badawczej, mającej przynieść społeczeństwom zdrowie, dobrobyt, jak najszybszy postęp ekonomiczny i kulturalny. Wyrazem tych dążeń są m.in. zmiany przeprowadzone w ostatnich latach w strukturze centralnych instytucji naukowych (akademii) oraz państwowych organów planowania i koordynacji badań w większości krajów socjalistycznych.

W krajach tych z początkiem lat sześćdziesiątych powołano na szczeblu rady ministrów nowe organy (komitety lub rady) do spraw badań naukowych i postępu technicznego. Pociągnęło to za sobą nowe określenie zadań akademii, które z reguły stają się odpowiedzialne za rozwój badań podstawowych w dziedzinie nauk przyrodniczych i społecznych. Porządkowano sieć placówek akademii, przekazując np. resortom placówki o profilu zbliżonym do ich zadań. Przeprowadzono również reformę wewnętrznej

struktury tych akademii, w szczegółach różniących się w poszczególnych akademiach, jednakże ogólnie biorąc zmierzającą do wzmocnienia roli prezydium; tworzenia na miejsce kilku dużych wydziałów, grupujących różne, często odległe od siebie dziedziny nauk i nie zapewniających integracji w dużych zespołach odległych od siebie dyscyplin – kilkanaście wydziałów specjalistycznych, podporządkowanych bezpośrednio prezydium akademii. W Akademii Nauk ZSRR utworzono również trzy sekcje: nauk fizyko-technicznych i matematycznych, nauk chemiczno-technologicznych oraz nauk społecznych, grupujące poszczególne wydziały.

2. W związku ze wspomnianymi tendencjami i zachodzącymi zmianami należy również na nowo przemyśleć problem składu i wewnętrznej organizacji Polskiej Akademii Nauk. Jest to konieczne zwłaszcza w warunkach postępującego poważnego rozwoju nauki w Polsce, zmian zachodzących w jej organizacji, w szczególności zmian w strukturze wyższych uczelni, zacieśniającej się międzynarodowej współpracy naukowej oraz zadań stojących przed nauką w realizacji obecnej „pięciolatki jakości", jak i planu długofalowego, perspektywicznego. Wydaje się to tym bardziej uzasadnione, że została już ukształtowana podstawowa sieć placówek Akademii, a ponadto trzyletnie funkcjonowanie Komitetu Nauki i Techniki, który został powołany dla zabezpieczenia rozwoju badań szczególnie ważnych dla postępu technicznego i gospodarki narodowej oraz wdrażania osiągnięć nauki do praktyki gospodarczej, stwarza dodatkowe przesłanki dla takiego przemyślenia.

3.1. Ustalenie optymalnej struktury wewnętrznej Akademii z punktu widzenia zachodzących w organizacji nauki zmian, usprawnienia badań i zwiększenia ich efektywności zależy przede wszystkim od właściwego określenia roli, zadań i uprawnień wydziałów Akademii, a w konsekwencji ich organizacji. Dotychczasowe zmiany wprowadzone Ustawą o PAN z dn[ia] 17 II 1960 r., ustawą z dn[ia] 28 VI 1963 r. (w zawiązku z powołaniem Komitetu Nauki i Techniki) i ustawą z dn[ia] 31 III 1965 r. (w związku z nowymi przepisami dotyczącymi stopni i tytułów naukowych oraz pracowników naukowych) modyfikowały zadania Akademii, strukturę jej władz, organizację jej administracji, nie dotknęły jednakże w ogóle zadań i organizacji wydziałów. W szczególności nie naruszały istniejącego w zasadzie od 1952 r. wielostopniowego systemu organizacyjnego (wybierane przez Zgromadzenie Ogólne Prezydium, powoływany przez naczelne władze państwowe Sekretariat Naukowy, duże wydziały z ich sekretariatami naukowymi, zgromadzone w nich placówki), który czyni z Akademii pewnego rodzaju **federację wydziałów i placówek**. Federacyjność ta zaznacza się nawet w obrębie jednego wydziału, bowiem zgromadzone w nim placówki i komitety naukowe z uwagi na ich profil i zainteresowania badawcze nie zawsze są dostatecznie powiązane. Rozwój nauki wykazał bowiem pewną anachroniczność obecnego podziału na duże, tradycyjne wydziały. Ich struktura organizacyjna jest do pewnego stopnia odbiciem starych, uniwersyteckich struktur organizacyjnych, dla których podstawę stanowiły przede wszystkim zadania dydaktyczne (jednakże w strukturze tychże wyższych uczelni zachodzą już zmiany). Natomiast zadania naukowo-badawcze i naukowo-organizacyjne (przede wszystkim w zakresie koordynacji badań naukowych) zakładają możliwość łamania struktur tradycyjnych, zwłaszcza jeśli uwzględniać istniejące w nauce tendencje integracyjne (proces całkujący) przy postępującej specjalizacji (proces różniczkowania). Zmiany ustawowe nie naruszały także korporacyjnego charakteru Akademii; oczywistego, skoro są wybierani członkowie z określonymi uprawnieniami i zadaniami, jednakże podkreśliły

dualizm Akademii jako korporacji i instytucji o charakterze państwowym w sposobie powoływania władz i ich uprawnieniach.

3.2. Mimo wzrostu roli i zadań Akademii, wielokrotnego wzrostu jej potencjału badawczego, a także poważnego wzrostu liczby członków Akademii organizacja wydziałów nie uległa zmianie. Również zebrania plenarne wydziałów zachowały charakter zebrań tradycyjnych, referatowo-dyskusyjnych; nie zostały, wydaje się, wykształcone formy wykorzystania ogółu członków wydziału dla realizacji stojących przed wydziałami zadań. Nie jest to zresztą możliwe przy dużej liczbie członków zgrupowanych w poszczególnych wydziałach. W tej sytuacji ciężar realizacji tych zadań spada na sekretariat naukowy wydziału, przede wszystkim jednak na uczonych sprawujących funkcje kierownicze w wydziale, tzn. sekretarza wydziału i jego zastępców. Trzeba stwierdzić, że są oni przeciążeni zadaniami organizacyjnymi i administracyjnymi, z uszczerbkiem dla właściwych zadań: merytorycznego wnikania w problematykę naukową wydziału i jego placówek. Nadmiar zajęć administracyjnych utrudnia im właściwą opiekę nad działalnością podległych wydziałowi placówek i komitetów naukowych, wymagającą np. uczęszczania na zebrania rad naukowych placówek i brania bezpośredniego udziału w pracach komitetów naukowych; utrudnia rozwiązywanie zagadnień z zakresu wprowadzania w życie wyników badań naukowych, wymagające np. porozumiewania się z kierownictwem zainteresowanych resortów i współpracującymi placówkami naukowo-badawczymi, a także z odpowiednimi zakładami pracy, będącymi naturalnym odbiorcą wyników badawczych; utrudnia organizowanie wielkich ekspertyz naukowych i doradztwa naukowego, jak również rzeczowe wypowiadanie się w sprawie potrzeb i organizacji nauki objętych właściwością wydziału, w sprawie kadr naukowych, wyposażenia i finansowania badań itp.

Tego typu działalność naukowa i naukowo-organizacyjna kierownictwa wydziału jest, oczywiście, utrudniona nie tylko nadmiarem zajęć administracyjnych, lecz także nadmiarem problemów, powstających w wydziałach obejmujących swą właściwością kilkanaście czasem dziedzin nauki oraz duże zgrupowania placówek, komitetów naukowych, towarzystw naukowych itp. Dla pewnego usprawnienia funkcjonowania kierownictwa w wydziałach wytworzył się nawet faktyczny podział danego wydziału na pewne grupy nauk, podporządkowane sekretarzowi i jego zastępcom (każdy sekretarz wydziału ma obecnie dwóch zastępców).

Wielostopniowość i idące z tym nieodzownie w parze pewne dublowanie prac, jak i rozkładanie odpowiedzialności zaznacza się też w pracy zdecentralizowanego aparatu administracyjnego, istniejącego przy różnych instytucjach, w wydziałach i biurach centralnych. Aparat ten działa więc nie dość sprawnie i kompetentnie, podczas gdy potrzebne jest terminowe i na ogół b[ardzo] szybkie wykonywanie poleceń władz Akademii i państwowych oraz problemowe opracowywanie nadsyłanych przez placówki sprawozdań i wniosków.

III.1.[a] W tej sytuacji, biorąc nawet pod uwagę margines ujemnych skutków reorganizacji, należy rozważyć zagadnienie nowej struktury organizacyjnej Akademii, jej wydziałów, władz i administracji, wychodzącej naprzeciw istniejącym tendencjom integracyjnym i zarazem zapewniającej bardziej efektywne kierownictwo naukowe i bardziej

[a] *Taka numeracja w źródle.*

operatywne wykonanie ustawowych zadań Akademii. Po wstępnych dyskusjach prowadzonych w ścisłym kierownictwie Akademii ukształtował się pogląd o konieczności przeprowadzenia reformy wewnętrznej Akademii, o konieczności dostosowania organizacji wydziałów i struktury oraz powoływania władz Akademii do wymogów obecnej sytuacji. W[edłu]g tego poglądu konieczne są podstawowe zmiany organizacyjne, wymagające również zmian w obowiązującej Ustawie o PAN w Dziale III. Proponuje się przeto zmianę struktury wydziałów i struktury władz kierowniczych Akademii w kierunku:

a) nowego określenia zadań [b]prezydium jako organu kierowniczego, roboczego, stale urzędującego, odpowiedzialnego za całość polityki naukowej i jej realizację, składającego się z prezesa + 3–4 wiceprezesów + sekretarza generalnego + przewodniczących wydziałów + 4–5 członków[b]. Tak skonstruowane prezydium, liczące ogółem ok. 20–22 członków (wobec 40 obecnie), wybierane byłoby przez Zgromadzenie Ogólne na okres 3–4 letni. Powoływanie w drodze wyborów całego organu kierowniczego usunęłoby istniejący dualizm, [który] wydaje się zbędny w obecnych warunkach, po 15 latach działalności Akademii w Polsce Ludowej, a ponadto [po] zmianie zadań w zakresie planowania i koordynacji w związku z powstaniem KNiT. Wybór prezydium podlega zatwierdzeniu przez Radę Ministrów. Prezydium działa kolektywnie i wspólnie podejmuje decyzje w najważniejszych sprawach polityki naukowej i wyboru głównych punktów koncentracji badań naukowych. Poszczególni członkowie prezydium kierują określonymi odcinkami działalności, a wiceprezesi stoją na czele trzech sekcji, które jednoczą po kilka wydziałów specjalistycznych ([b]możliwy, oczywiście, jest i taki wariant, że prezydium jest mniej liczne i składa się z prezesa, 1–2 wiceprezesów, 3 przewodniczących sekcji, sekretarza generalnego oraz 6–7 członków prezydium[b]);

b) nowego określenia zadań wydziałów i [b]utworzenia na miejsce istniejących 6 wydziałów 11–12 wydziałów specjalistycznych; wydziały kierowane przez przewodniczących nie powinny być obciążone zadaniami organizacyjno-administracyjnymi, lecz koncentrować się na podstawowych zagadnieniach naukowych, objętych właściwością wydziału[b] (oczywiście, liczba wydziałów jest dyskusyjna);

c) [b]podporządkowania bezpośrednio prezydium – poprzez sekretarza generalnego i jego zastępców, którzy nie muszą być członkami Akademii – całego aparatu administracyjnego, obsługującego centralnie wszystkie sekcje i wydziały. Sekretarz generalny skupia w swoich rękach całość spraw organizacyjno-administracyjnych i budżetowych. Zastępcy sekretarza generalnego są powiązani również z pracą sekcji, pozostając w bezpośrednim kontakcie ze stojącymi na czele sekcji wiceprezesami[b].

Wydaje się, że taka struktura umożliwia stworzenie w 3 sekcjach szerszej jeszcze płaszczyzny styku dla grup dyscyplin (stojący na czele wiceprezesi reprezentują wówczas kierunki polityki naukowej sekcji i jej komitetów naukowych), a zarazem sprzyja usprawnieniu merytorycznego kierowania w mniejszych wydziałach, obejmujących mniejszą liczbę placówek. Można by np. przyjąć, że sekcje obejmują następujące wydziały:

[b]**Sekcja Nauk Humanistycznych**: Wydział Nauk Społecznych, Wydział Nauk Historycznych, Wydział Nauk o Literaturze i Języku.

[b–b] *Fragment odręcznie podkreślony*.

Sekcja Nauk Biologicznych: Wydział Biologii Molekularnej, Wydział Biologii Ogólnej, Wydział Nauk Rolniczych i Leśnych, Wydział Nauk Medycznych (nauki kliniczne).

Sekcja Nauk Matematycznych i Fizyko-Technicznych: Wydział Nauk Matematyczno-Fizycznych, Wydział Nauk Chemicznych, Wydział Mechaniki i Cybernetyki, Wydział Nauk o Ziemi, Wydział Nauk Technicznych[b].

2. Dla porządku należy wspomnieć również o innych możliwych wariantach zmian w strukturze organizacyjnej Akademii. Przy zmianie jedynie statutu organizacyjnego PAN, regulaminu Sekretariatu Administracyjnego i regulaminów wewnętrznych możliwe byłoby powoływanie nowych wydziałów specjalistycznych i centralizacja aparatu administracyjnego (w formie biur obsługujących wszystkie instancje) przy zachowaniu dotychczasowych kompetencji Prezydium i Sekretariatu Naukowego.

W[edłu]g tego wariantu nie musiałyby być nawet powołane ustawowo, natomiast w celu koordynowania prac naukowych powołuje się stałe komisje koordynacyjne złożone z sekretarzy zbliżonych wydziałów pod przewodnictwem wiceprezesa.

W tych warunkach sposób powoływania władz PAN nie uległby zmianie, tj. wybierane prezydium oraz mianowany Sekretariat Naukowy (sekretarz – przez Radę Państwa na wniosek prezesa Rady Ministrów, zastępcy sekretarza naukowego i sekretarze wydziałów – przez prezesa Rady Ministrów na wniosek sekretarza naukowego).

Koncepcja podziału dotychczasowych wydziałów na mniejsze, bardziej specjalistyczne (podobnie jak i w wariancie pierwszym) wychodziłaby naprzeciw tendencjom do zbliżenia odpowiednich dyscyplin w ramach jednego mniejszego wydziału oraz na szerszej płaszczyznie w ramach komisji, co umożliwiłoby bardziej pogłębioną politykę naukową, merytoryczne kierowanie badaniami, bardziej wszechstronne spojrzenie na planowanie badań, ich koordynację, sprawozdawczość merytoryczną.

Zmiany ustawy nie wymaga również inna organizacja polegająca na utworzeniu 3 wydziałów: 1. Nauk społecznych, 2. Nauk biologicznych oraz 3. Nauk ścisłych i technicznych, w ramach których powołałoby odpowiednie sekcje naukowe, umożliwiające powiązanie dyscyplin w większych grupach.

Możliwe są, oczywiście, i inne warianty rozwiązań organizacyjnych, np. taki, że przy zachowaniu istniejących 6 wydziałów tworzy się 3 sekcje, przy czym struktura i sposób powoływania władz Akademii pozostają niezmienione itp.

3. Nie wymagają zmian w Ustawie o PAN: działania zmierzające do tworzenia dalszych płaszczyzn integracji i rozwijania badań naukowych, jaką stanowią i, wydaje się, w większym jeszcze stopniu powinny stanowić komitety międzywydziałowe oraz zespoły badawcze problemowe, tworzone dla rozwiązywania konkretnych wielkich zadań badawczych, wymagających udziału przedstawicieli różnych dyscyplin naukowych; działania dotyczące dalszego kształtowania profilu organizacyjnego placówek PAN w kierunku ich uelastycznienia, dostosowywania się do zadań badawczych, przepływu tematyki badawczej i przepływu kadry naukowej, jak również ich prawidłowego przestrzennego rozmieszczenia.

4. Zagadnienie centralizacji aparatu administracyjnego jako pochodne zmian w strukturze organizacyjnej Akademii, jej placówek, wydziałów i organów kierowniczych, jest złożone. Celem centralizacji tego aparatu (częściowo już istniejącej w zakresie np. inwestycji, budżetu, wydawnictw, towarzystw ogólnych) jest zlikwidowanie zbędnej wie-

lostopniowości i uproszczenie dotychczasowej drogi: placówka–wydział–kierownictwo Akademii i odwrotnie: zlikwidowanie zbędnego dublowania niektórych prac, natomiast zapewnienie szybkiego przekazania decyzji kierownictwa do placówek oraz uzyskiwania potrzebnego zasobu informacji z placówek dla kierowania wydziałem i Akademią; sprawne przygotowywanie wszelkich materiałów na posiedzenia instancji kierowniczych, zbiorcze opracowywanie planów, sprawozdań, analiz itp. Osiągnięcie tych usprawnień wymaga, oczywiście, określenia kompetencji placówek i wydziałów i zdecentralizowania niektórych decyzji.

Centralizacja nie oznacza wzrostu ilościowego jednostek organizacyjnych (biur) Sekretariatu Administracyjnego i ich personelu, jakkolwiek te przejmują wiele czynności wykonywanych dotychczas przez aparat wydziałów. Jednakże, po pierwsze, pewne czynności wykonywane przez jednostki centralne mogą być w ogóle zlikwidowane (np. w zakresie planowania i sprawozdawczości; wskutek decentralizacji decyzji itp.); po drugie, pewne komórki Sekretariatu Administracyjnego mogą być w ogóle przeniesione poza obręb sekretariatu i zorganizowane na innych zasadach.

Z chwilą powołania nowych wydziałów sekretariaty administracyjne ulegają likwidacji, a obsługę wydziałów przejmują jednostki organizacyjne Sekretariatu Administracyjnego. W nowych wydziałach pozostaje tylko obsługa sekretarska.

Podjęcie decyzji, czy i jakie zmiany należy wprowadzić w strukturze organizacyjnej Akademii, wydaje się pilne z uwagi na dojrzewające w żywych dyskusjach postulaty zmian w organizacji nauki w ogóle i zadania Akademii w tym zakresie, konieczność powołania w końcu 1968 r. nowych władz Akademii (koniec kadencji obecnych władz) już na nowych zasadach, konieczność opracowania perspektywicznego planu rozwoju nauki, ustalenie zasad współpracy wydziałów, komitetów naukowych i placówek PAN z KNiT i jego organami.

Źródło: AAN, PZPR, 237/XVI–448, k. 1–14, mps.

Nr 60

1967 wrzesień 30, Warszawa – Notatka Janusza Chechlińskiego w sprawie polemiki Stanisława Łyski z Józefem Zagórskim

W[arsza]wa, 30 IX 1967 r.

Notatka[a]
w sprawie polemiki St[anisława] Łyski[1] z J[ózefem] Zagórskim[2]

J[ózef] Zagórski, profesor nadzwyczajny w Z[akładzie] N[auk] E[konomicznych] PAN (przed wojną asystent E[dwarda] Lipińskiego[3] i pracownik Instytutu Badania Koniunktur i Cen) opublikował w nr 5 „Ekonomisty" z 1966 r. obszerny artykuł pt. „Marksowska koncepcja pracy produkcyjnej".

W sumie artykuł prezentuje pozycję niemarksistowską, mimo wysiłków, aby skrytykować teorię Marksa przy pomocy samego Marksa.

Główny zarzut, jaki można postawić autorowi, sprowadza się do metody. Nie może być ona naukowa, jeśli została oparta na zupełnie dowolnej interpretacji pojęć używanych przez Marksa (np. produktu niezbędnego, istoty wyzysku kapitalistycznego) i bez uwzględnienia szeregu założeń modelowych, które Marks świadomie poczynił (np. zajmował się tylko tą stroną zarządzania kapitalistycznym przedsiębiorstwem, która wiąże się z wyzyskiem, rozpatrywał podstawowy stosunek wyzysku robotnika przez kapitalistę, a nie zajmował się w sposób systematyczny wyzyskiem organizowanym przez państwo kapitalistyczne). J[ózef] Zagórski przeprowadza semantyczną analizę poszczególnych wypowiedzi Marksa i często wyprowadza z nich wnioski sprzeczne z duchem całego marksowskiego wywodu. Są to przypuszczenia, że w istocie Marks miał co innego na myśli niż to, co powiedział, [b]przyjmuje się jako odpowiadające jego intencji[b]. Wreszcie autor artykułu chce w samym Marksie znaleźć uzasadnienie swej głównej tezy, że wszelka praca jest w socjalizmie produkcyjna. Jest bezsporne, że ta płaszczyzna jest chybiona. U podstaw marksowskiej teorii pracy produkcyjnej leżało wyjaśnienie istoty kapitalistycznego wyzysku. Stąd poprawianie Marksa „do tyłu", aby przy jego pomocy uzasadnić tezę, że wszelkie usługi są w warunkach socjalistycznych produkcyjne, jest niepotrzebne, albowiem chodzi o inne zupełnie warunki niż w kapitalizmie, a „liczenie"

---

[a] *Z lewej strony nieczytelny odręczny podpis*.

[b–b] *Tak w tekście*.

[1] Stanisław Łysko – ekonomista; brak bliższych danych o tej osobie.

[2] Józef Zagórski – ekonomista, pracownik ZNE PAN.

[3] Edward Lipiński (1888–1986) – ekonomista, prof. nadzwyczajny od 1929 r., prof. zwyczajny od 1947 r., pracownik naukowy WSH/SGH/SGPiS (1923–1939, 1945–1950, 1956–1960), UW (1950–1955), dyrektor Instytutu Badania Koniunktur i Cen (1928–1939). Członek tytularny PAN od 1952 r., członek rzeczywisty PAN od 1957 r. Członek PSL-Lewicy przed 1939 r., PPS/PZPR (1946–1975), dyrektor departamentu w Ministerstwie Przemysłu (1945–1947), prezes Banku Gospodarstwa Krajowego (1946–1948), wiceprzewodniczący Rady Ekonomicznej przy Prezesie Rady Ministrów (1956–1962). Sygnatariusz Listu 34 (1964), Listu 59 przeciwko zmianom w konstytucji PRL (1975), współtwórca KOR (1976), współzałożyciel TKN (1978), doradca NSZZ „Solidarność".

i „ważenie" tych usług w statystyce może być dokonane bez przewracania marksowskiej teorii pracy produkcyjnej.

Po ukazaniu się artykułu w styczniu 1967 r. ppłk dr Stanisław Łysko (Katedra Ekonomii Politycznej na Wydziale Ekonomiczno-Wojskowym WAP[4]) opracował obszerny, czterdziestopięciostronicowy artykuł polemiczny, który chciał opublikować w „Ekonomiście". Zaproponowano mu skróty i poprawki, które – zdaniem autora – skrzywiały jego intencje, a termin zamieszczenia przesuwano na koniec 1967 r. Również „Nowe Drogi" odesłały artykuł bez odpowiedzi. Jakkolwiek artykuł St[anisława] Łyski zawiera szereg niedomogów, redakcja „Ekonomisty" nie wykazała dobrej woli w tej sprawie.

W związku z powyższym proponuję przeprowadzenie rozmowy z sekretarzem redakcji Łukaszewiczem[5] i autorem polemiki w sprawie opublikowania artykułu w „Ekonomiście" w możliwie szybkim terminie, w wersji poprawionej w następujących kierunkach:

1. nadanie artykułowi bardziej naukowego charakteru przez pogłębienie i uzupełnienie argumentacji; polemika nawet oparta o słuszne kontrargumenty ma w wielu przypadkach raczej publicystyczny charakter,

2. potrzebna jest autorska adiustacja – artykuł jest napisany językiem „mówionym", a nie „pisanym", zawiera również mało skuteczne politycznie złośliwości i osobiste wycieczki. Nie upoważnia do tego nawet arogancki ton wywodów J[ózefa] Zagórskiego.

J[anusz] Chechliński

Źródło: AAN, PZPR, 237/XVI–376, k. 158–160, mps.

[4] Akademia Wojskowo-Polityczna im. Feliksa Dzierżyńskiego powstała w Warszawie w 1951 r., jako uczelnia wojskowa sił zbrojnych. W 1957 r. została przemianowana na Wojskową Akademię Polityczną. Wydział Ekonomiczno-Wojskowy akademii otwarto w 1966 r. Uczelnia została rozwiązana w 1990 r.

[5] Prawdopodobnie Aleksander Łukaszewicz (ur. 1927) – ekonomista, prof. nadzwyczajny od 1978 r., prof. zwyczajny od 1986 r., pracownik naukowy WSE w Łodzi (1950–1952), Szkoły Głównej Służby Zagranicznej (1953––1954), UW (1954–1956, 1977–2008), WSE we Wrocławiu (1956), ZNE PAN (1956–1965), Zakładu Badań Regionów Uprzemysłowionych PAN (1965–1967), Instytutu Rozwoju Wsi i Rolnictwa PAN (1972–1973), INE PAN (1973–1976), Szkoły Wyższej im. R. Kudlińskiego (2000–2009), dyrektor Instytutu Polityki Gospodarczej i Planowania WNE UW (1977–1982). Sekretarz generalny PTE (1967, 1972–1976), wiceprezes ZG PTE (1985––1989). Członek Komitetu Nauk Ekonomicznych PAN (1970–1998). Członek Prezydium Konsultacyjnej Rady Gospodarczej przy RM (1982–1989), przewodniczący Zespołu Doradców Sejmu (1986–1989).

Nr 61

1967 listopad 22, Warszawa – Notatka Tadeusza Cieślaka o sugestiach towarzyszy radzieckich w sprawie pogłębienia i ożywienia współpracy naukowej z instytucjami humanistycznymi PAN

Notatka
o sugestiach towarzyszy radzieckich w sprawach pogłębienia i ożywienia współpracy naukowej z instytucjami humanistycznymi PAN[a]

W dniach 15–22 X br. przebywała w Moskwie delegacja Zakładu Historii Stosunków Polsko-Radzieckich PAN w składzie tow. tow. H[alina] Adalińska[1], K. Pytlarczyk[2], E[uzebiusz] Basiński[3], A[leksander] Zatorski[4] i T[adeusz] Cieślak. Zasadniczo był to pobyt roboczy, związany z przygotowaniem dalszych tomów *Dokumentów i materiałów do historii stosunków polsko-radzieckich*[5], ale towarzysze radzieccy stworzyli możliwość rozmów na szereg innych tematów. W skrócie byłyby to następujące sprawy:

1. wystąpili z propozycją, by nie przerywając pracy nad tomem VII *Dokumentów i materiałów do historii stosunków polsko-radzieckich* (lata 1939–1943), w pierwszej kolejności wydać tom VIII (1 I 1944 – 1 IX 1945). Wobec już przeprowadzonej oceny wielu dokumentów z tych lat postanowiono odkładane zebranie plenarne redakcji przeprowadzić jeszcze w końcu listopada br. w Warszawie[b];

2. członkowie delegacji przeprowadzili rozmowy w Instytucie Marksa, Engelsa, Lenina[6] w sprawie dalszej kwerendy i otrzymali obietnicę uzyskania dalszych materiałów, choć z podkreśleniem, że u nich niewiele znajduje się;

3. spotkałem się i odbyłem dłuższą rozmowę z orientalistami (prof. Danzing[7] i dr Bondarewski[8], zresztą z ich inicjatywy). Sugerowali oni: większe wykorzystanie możliwości szkolenia u nich specjalistów problematyki najnowszej, większego wykorzystania pobytu orientalistów radzieckich u nas (więcej odczytów), szkolenia w szerokim zakresie u nich aspirantów orientalistyki okresu najnowszego, szerszego zgłaszania

---

[a] *Powyżej odręczny dopisek* Tow. Krause Wydz[iał] Nauki KC PZPR.

[b] *Na lewym marginesie odręczny dopisek* Nie mam uwag.

[1] Halina Adalińska (ur. 1897) – działaczka komunistyczna, pracownik naukowy Pracowni/Zakładu Historii Stosunków Polsko-Radzieckich PAN od 1961 r. Członek SDKPiL (1916–1918), KPRP/KPP (1918–1937), WKP(b) (1938–1947), PPR/PZPR od 1948 r., członek CKKP KC PZPR (1949–1956).

[2] Brak bliższych danych o tej osobie.

[3] Euzebiusz Basiński (1914–1996) – historyk, pracownik Zakładu Historii Stosunków Polsko-Radzieckich PAN, następnie Instytutu Krajów Socjalistycznych PAN.

[4] Aleksander Zatorski (1901–1984) – działacz komunistyczny, oficer ludowego WP, historyk, dr od 1967 r., pracownik naukowy ASG (1950–1951), WAP (1951 – 1962), Pracowni/Zakładu Historii Stosunków Polsko-Radzieckich IH PAN (1962–1968). Redaktor PAP na Bliskim Wschodzie (1945–1947), zastępca redaktora naczelnego PAP (1947–1950). Członek KZMP (1923–1930), KPP (1930–1937), ZPP (1943–1945), PPR/PZPR (1947–1984).

[5] W latach 1961–1983 ukazało się 11 tomów *Dokumentów i materiałów do historii stosunków polsko-radzieckich*.

[6] Instytut Marksa-Engelsa-Lenina powstał w 1931 r. przy KC WKP(b) z połączenia Instytutu Lenina z Instytutem Marksa i Engelsa.

[7] Brak bliższych danych o tej osobie.

[8] Brak bliższych danych o tej osobie.

propozycji tłumaczenia w Związku Radzieckim prac naszych orientalistów (względnie wydania części nakładu u nas w języku rosyjskim!), przesyłania naszych recenzji dla zamieszczania ich w pismach radzieckich, wspólnego wydania serii o współczesnych związkach krajów socjalistycznych z orientem (poszczególne kraje), naszego zgłoszenia się do przygotowywanego tomu o polityce krajów socjalistycznych wobec krajów rozwijających się. Wskazywali na poważne odgłosy decyzji nadania niektórym orientalistom radzieckim godności doktora *honoris causa* i członka honorowego Polskiego Towarzystwa Orientalistycznego. Z przeprowadzonej w międzyczasie przeze mnie korespondencji z dyrektorem PISM dr. A[damem] Kruczkowskim[9] wynika, że szereg tych sugestii było zgłaszane już wcześniej przez tow. Bondarewskiego i miały one przynieść konsekwencję w postaci oficjalnego pisma od Dyrekcji Narodów Azji i Afryki, ale do dnia dzisiejszego takie pismo nie nadeszło;

4. z Instytutu Słowianoznawstwa zgłoszono dalsze propozycje pogłębienia współpracy przez wymianę artykułów do swoich pism, położenie większego nacisku na recenzowanie prac radzieckich u nas i odwrotnie;

5. w Naczelnej Dyrekcji Archiwów Radzieckich obiecano pomoc w usunięciu trudności zgłaszanych przez naszych historyków, a więc udostępnianie większych zespołów, bliższych współczesności itd;

6. wzięliśmy udział w odbywającej się sesji Wydziału Historii i Etnografii AN ZSRR z okazji pięćdziesięciolecia Rewolucji Październikowej. Była ona poświęcona wyłącznie referatom podsumowującym dorobek radziecki w dziedzinie historii (akad[emik] E. Żukow[10]), archeolog (akad[emik] Rybakow[11]) i etnografii (czł[onek] AN Bronwejn[12]). Dyskusji nie było. W czasie sesji urządzono uroczystość sześćdziesięciolecia akad[emika] – sekretarza Wydziału E. Żukowa i myśmy złożyli również życzenia dalszych sukcesów naukowych.

22 XI 1967 r.[c]
(prof. dr Tadeusz Cieślak)[d]

Źródło: AAN, PZPR, 237/XVI–477, k. 187–189, mps.

[c] *Data wpisana odręcznie*.
[d] *Powyżej odręczny podpis*.
[9] Adam Kruczkowski (1930–1969) – polityk, ekonomista, kierownik Redakcji Wydawnictw PISM i redaktor naczelny „Stosunków Międzynarodowych" (1960–1963), wicedyrektor (1963–1964) i dyrektor PISM (1964–1968). Członek PZPR (1948–1969), zastępca członka (1964–1968) i członek KC PZPR (1968–1969). Podsekretarz stanu w MSZ (1968–1969).
[10] Jewgienij Żukow (1907–1980) – sowiecki historyk, orientalista, członek AN ZSRS, redaktor *Sowietskoj Istoriczeskoj Encikłopedii*.
[11] Borys Rybakow (1908–2001) – sowiecki archeolog i historyk, dyrektor Instytutu Archeologii AN ZSRS (1956––1987), członek AN ZSRS od 1958 r., członek zagraniczny PAN od 1970 r., laureat Nagrody Stalinowskiej w 1949 r.
[12] Brak bliższych danych o tej osobie.

Nr 62

1967 grudzień 5, Warszawa – Notatka Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR w sprawie reorganizacji systemu zarządzania w PAN

Wydział Nauki i Oświaty
KC PZPR

Warszawa, 5 XII 1967 r.

Notatka
w sprawie reorganizacji systemu zarządzania w Polskiej Akademii Nauk

Wydział Nauki i Oświaty KC PZPR przedkłada wniosek o przeprowadzenie reorganizacji systemu zarządzania PAN.

Proponowane zmiany w strukturze organizacyjnej zmierzają:

– do zapewnienia realizacji prawidłowej polityki w zakresie rozwoju i ukierunkowania profilu badawczego placówek PAN;

– do zapewnienia intensyfikacji i usprawnienia prac zespołów kolegialnych PAN.

1. Polska Akademia Nauk dysponuje poważnym potencjałem naukowo-badawczym. Wyraża się on liczbą …[a] placówek naukowych, zatrudniających łącznie … pracowników. Środki przeznaczone na prowadzenie prac naukowo-badawczych wynoszą …% ogółu nakładów na badania naukowe. W systemie placówek PAN istnieją ośrodki o randze międzynarodowej. Obok troski o ich prawidłowy rozwój głównym zadaniem kierownictwa PAN jest organizowanie na bazie własnych placówek ośrodków podporządkowanych perspektywicznym badaniom naukowym, **związanym ściśle z potrzebami gospodarki narodowej**. Zadanie to może być prawidłowo zrealizowane przy zabezpieczeniu kompleksowości prowadzonych prac oraz zawężeniu frontu badań. Wymaga to m.in. konsekwentnej polityki w zakresie koncentracji prac prowadzonych w placówkach PAN.

2. Polska Akademia Nauk powinna spełniać rolę koordynatora merytorycznego w zakresie perspektywicznych badań naukowych, niezależnie od pionu nauki (resortowy, szkolnictwo wyższe, PAN), w którym te badania są rozwijane, oraz wykonywać na zlecenie centralnych organów ekspertyzy wymagające udziału szerokiego grona uczonych. Konieczne jest, ażeby przy pomocy kolegialnych organów PAN, skupiających członków PAN, oraz poprzez podległe im komitety naukowe najwybitniejszych przedstawicieli danych dziedzin nauki, doprowadzić do precyzyjniejszego niż dotychczas formułowania opinii w węzłowych sprawach nauki, wypracowania oceny aktualnego stanu nauki polskiej na tle potrzeb kraju i w oparciu o tę ocenę jej dalszych potrzeb i kierunków rozwojowych.

3. Podstawową cechą obecnej organizacji PAN jest ścisłe powiązanie zadań wynikających z jednej strony z charakterem PAN jako zgromadzenia uczonych, z drugiej jako pionu badawczego rozwijającego prace we własnych placówkach naukowych. Szczególnie na szczeblu wydziału powiązania te są znaczne. Sekretarz wydziału, posiadający pełną gestię nad placówkami, jest równocześnie przewodniczącym wydziału,

[a] *Tak w tekście*.

uzależnionym w szeregu istotnych sprawach (podejmowanie uchwał, wybór nowych członków PAN) od poglądów członków wydziału. Ma to poważny wpływ na politykę sekretarza wydziału w stosunku do placówek naukowych PAN, w których kierownikami lub mecenasami są ci sami członkowie PAN. Zależność sekretarza naukowego od członków wydziału powoduje, że względy personalne, subiektywne czy też prestiżowe mają poważny wpływ na obsadę kadrową, wybór tematyki i organizację warsztatów pracy pionu naukowo-badawczego PAN. Sekretarze wydziałów znajdują się pod silnym naciskiem poszczególnych członków PAN przy ustaleniu obsady kierownictw placówek naukowych oraz przy formułowaniu programów badawczych, które często odpowiadają bardziej indywidualnym zainteresowaniom poszczególnych uczonych niż zadaniom dyktowanym przez najważniejsze potrzeby gospodarki i kultury narodowej. Przedłożony projekt reorganizacji systemu zarządzania zmierza do osłabienia ujemnych skutków wyżej opisanych zjawisk.

4. Nadmierne zaobserwowanie organów kolegialnych PAN działalnością własnego pionu badawczego osłabiało oddziaływanie PAN na rozwój nauki i organizację życia naukowego w kraju.

Odbija się to wybitnie niekorzystnie:

a) na stopniu zaawansowania prac nad sposobem opracowania i merytoryczną oceną planu w dziedzinie nauk podstawowych. W zbyt małym stopniu prowadzone są prace nad selekcją tematów wprowadzonych do tego planu. Ocena merytoryczna stopniu jego realizacji jest fragmentaryczna i niedostateczna;

b) na opracowaniu elementów konsekwentnej polityki naukowej w zakresie integracji wysiłków badaczy w kierunku rozwiązywania kompleksowych zagadnień naukowych. Utożsamianie się organów kolegialnych Akademii z jej własnym pionem badawczym powoduje niedostrzeganie możliwości inspirowania szkól wyższych lub placówek resortowych do podejmowania kompleksowych zadań badawczych realizowanych łącznie przez trzy piony nauki;

d) na współudziale w formułowaniu perspektywicznych zadań badawczych i określeniu sposobu ich realizacji. Brak jest podstawowych elementów koniecznych do prowadzenia prawidłowej polityki naukowej. Rozpoznanie w zakresie potencjału badawczego poszczególnych dyscyplin naukowych, kierunku prowadzonych prac i stopnia ich efektywności [dla] potrzeb kadrowych i in[nych] jest fragmentaryczne.

Brak zabezpieczania organizacyjnego działalności organizmów kolegialnych, odpowiednio precyzyjnego formułowania stawianych im zadań, brak inicjatywy w wykorzystywaniu sformułowanych decyzji powoduje, że niejednokrotnie intensywna, żmudna i wieloletnia praca różnych organów kolegialnych zostaje zmarnowana i zniweczona. Ten stan rzeczy powinien ulec radykalnej zmianie.

5. Wszystkie kluczowe stanowiska i funkcje w systemie zarządzania zarówno pionu badawczego, jak i organów kolegialnych PAN zostały powierzone członkom PAN. Sekretarz naukowy działa przy pomocy swych zastępców oraz sekretarzy wydziałów PAN, których kompetencje są niewspółmiernie duże do możliwości prawidłowej realizacji wynikających stąd zadań. Wynika to z obciążeń sekretarzy wydziałów innymi obowiązkami. Praktyka wykazała, że niemożliwe jest, z różnych przyczyn, obsadzenie kierowniczych stanowisk w PAN przez takich członków PAN, którzy mogliby w stopniu dostatecznym poświęcić swój czas na pracę organizacyjną na powierzonym im stanowisku. Obciążenia wynikające

z prac naukowych, dydaktycznych, wielokrotnego zatrudnienia, funkcji w organizacjach międzynarodowych, funkcji doradczych, zajęć reprezentacyjnych, członkowstwa w wielu radach naukowych, komisjach, komitetach, redakcjach, działalności publikacyjnej i in[nej] są tak znaczne, że zadania realizowane w ramach stanowisk zajmowanych w kierownictwie PAN są traktowane jako jedne z wielu.

Równocześnie rola dyrektorów generalnych PAN, dyrektorów biur PAN została sprowadzona do obowiązków czysto wykonawczych. Dyrektorzy generalni są jedynie formalnie członkami kierownictwa. Nie są również wykorzystani odpowiednio z[astęp]cy sekretarzy wydziałów PAN (samodzielni pracownicy nauki). Rola ich została sprowadzona do czysto wykonawczej.

6. Dwoistość organizacyjna administracji PAN (wydziały i administracja centralna) oraz związane z nią dublowanie prac, nakładanie się kompetencji i odpowiedzialności znajdują negatywne odzwierciedlenie w stylu pracy aparatu administracyjnego przy różnych instancjach Akademii. Podporządkowanie tego aparatu różnym ośrodkom decyzji sprawia m.in., że nie działa on dostatecznie sprawnie i kompetentnie.

* * *

Ten stan rzeczy skłania do przeprowadzenia odmiennego niż dotychczas podziału kompetencji w systemie zarządzania PAN.

Wydział Nauki i Oświaty KC proponuje dokonanie następujących posunięć organizacyjnych, możliwych do zrealizowania w ramach obowiązującej obecnie Ustawy o Polskiej Akademii Nauk:

1. Ustawowe uprawnienia Sekretariatu Naukowego, Prezydium PAN, sekretariatów wydziałów oraz Zgromadzenia Ogólnego pozostają bez zmian.

2. Sekretarz naukowy PAN pełni jak dotychczas funkcje ministra resortowego. Proponuje się natomiast odejście od zasady, że z[astęp]cy sekretarza naukowego PAN spełniają rolę podsekretarzy stanu do określonych spraw. Powinna zostać zmieniona sytuacja, w której sekretarz naukowy PAN działa przy pomocy swoich zastępców ze statutowym przekazywaniem im swych kompetencji kierownika resortu. Proponuje się zmniejszenie liczby z[astęp]ców sekretarza naukowego do jednej lub na okres przejściowy dwóch osób, pomagających sekretarzowi PAN w wypełnianiu jego obowiązków bieżących i organizacyjnych.

3. Sekretariat Naukowy zachowuje odpowiedzialność za generalne sprawy PAN. Organem wykonawczym sekretarza naukowego są robocze kolegia, utworzone dla dwóch typów działalności PAN: 1) pionu badawczego; 2) organów kolegialnych PAN; podporządkowane dyrektorowi generalnemu PAN. Skład kolegiów zostanie określony poniżej. Plan pracy kolegiów zostaje zatwierdzony przez Sekretariat Naukowy PAN.

4. Proponuje się utrzymanie tylko jednego stanowiska dyrektora generalnego PAN. Dyrektor generalny, którym powinien być samodzielny pracownik nauki, jest członkiem ścisłego kierownictwa PAN i podporządkowany jest bezpośrednio sekretarzowi naukowemu.

5. Sekretarze wydziałów PAN spełniają istotną rolę na szczeblu Sekretariatu Naukowgo. Wykonują oni ogólny nadzór nad pracą wydziału i są głównymi organizatorami działalności członków PAN.

Bieżące, operatywne sprawy związane z zarządzaniem placówkami i organizacją pracy komitetów przejmują kolegia Polskiej Akademii Nauk.

6. Z[astęp]cy sekretarzy wydziałów PAN uzyskują wyraźny zakres kompetencji i odpowiedzialności. Jeden z zastępców w zakresie zarządzania placówkami PAN, drugi w zakresie koordynacji prac organów kolegialnych. Zastępcy sekretarzy wydziałów wchodzą w skład odpowiednich kolegiów PAN. Z[astęp]cy sekretarzy wydziałów podlegają sekretarzowi wydziału jedynie w zakresie ogólnego nadzoru. Wiążące decyzje uzyskują w wyniku ustaleń kolegium. Powinna być przyjęta zasada, że z[astęp]cy sekretarzy wydziałów są stale urzędującymi – przy czym zgoda na wykonywanie pracy naukowej dla z[astęp]cy sekretarza odpowiedzialnego za pion placówek badawczych PAN może być udzielona jedynie w przypadku jego pracy w placówce PAN.

7. W skład kolegium ds. pionu badawczego PAN wchodzą:

– z[astęp]cy sekretarzy wydziałów odpowiedzialni za placówki podległe wydziałowi;

– dyrektorzy departamentów: Kadr Naukowych, Finansowo-Administracyjnego i Ogólnego.

Departamenty te powstają na bazie dotychczasowych biur PAN i tak:

a) Departament Kadr Naukowych zostaje na bazie dwóch biur: Biura Kształcenia i Doskonalenia Kadr, Biura Współpracy Naukowej z Zagranicą.

b) Departament Finansowo-Administracyjny przejmuje ten zakres spraw (biur–oddziałów), który dotychczas podporządkowany był dyrektorowi generalnemu ds. finansowo-organizacyjnych.

c) Departament Ogólny przejmuje zakres spraw dot[yczących] planowania i wydawnictw naukowych.

8. W skład kolegium ds. organów kolegialnych PAN wchodzą:

– z[astęp]cy sekretarzy wydziałów odpowiedzialni za prace organów kolegialnych PAN;

– dyrektor Departamentu Prezydialnego PAN;

– niektórzy członkowie organów kolegialnych PAN, powołani przez sekretarza naukowego.

Departament Prezydialny PAN zostaje utworzony dla zapewnienia sprawnej działalności organów kolegialnych PAN. Przejmuje on w pełni zakres kompetencji Biura Prezydialnego PAN. Zakres działania Departamentu jest jednak niewspółmiernie szerszy. Powinien on zabezpieczyć organizacyjno-merytoryczną koordynację działalności komitetów i komisji PAN, towarzystw naukowych itp.

9. Reorganizacja systemu zarządzania powinna być związana z przekazaniem szeregu kompetencji placówkom PAN.

10. Reorganizacja wymaga zmiany statutu PAN.

[b]Odbito w 5 egz.
– 4 egz. T[owarzysz Zdzisław] Kaczmarek[b]

Źródło: AAN, PZPR, 237/XVI–448, k. 30–37, mp.

[b–b] *Fragment wpisany odręcznie.*

Nr 63

1968 styczeń 4, Warszawa – Notatka Witolda Nowackiego, sekretarza naukowego PAN, w sprawie zmian organizacyjnych w PAN (z załącznikiem: wykazem obciążeń zawodowych członków kierownictwa PAN)

[Warszawa], 4 I 1968 r.

Notatka
w sprawie zmian organizacyjnych w Polskiej Akademii Nauk[a]

Od dłuższego czasu toczą się w zespole partyjnym przy kierownictwie Polskiej Akademii Nauk dyskusje nad zmianami w strukturze organizacyjnej tej instancji.

Celem tych zmian ma być wzmocnienie roli i oddziaływania Polskiej Akademii Nauk na rozwój nauki polskiej oraz na organizację życia naukowego w kraju. Zdaniem zespołu, Polska Akademia Nauk winna szerzej niż dotąd wypowiadać się w sprawach nauki, jej aktualnego stanu, potrzeb i perspektyw rozwojowych.

Polska Akademia Nauk winna też podjąć się szeregu wielkich ekspertyz naukowych na rzecz kultury i gospodarki narodowej.

Z drugiej strony wysuwa się konieczność stworzenia lepszych warunków rozwojowych placówkom PAN oraz przeprowadzenia koncentracji prac badawczych na nielicznych, ale kluczowych zadaniach, ważnych tak z punktu widzenia rozwoju nauki, jak i rozwoju gospodarki naukowej.

Dotychczasowa struktura organizacyjna Akademii była właściwa w okresie kształtowania i krzepnięcia sieci placówek naukowych. Obecnie struktura ta staje się ciężarem i przeszkodą. Cechą obecnej struktury jest zespolenie zadań „kooperacji" uczonych z zadaniami pionu naukowo-badawczego, rozwijającego badania we własnych placówkach.

Intensyfikację działalności naukowej PAN widzi się przez nowe ukształtowanie zadań pionu „społeczności uczonych" i pionu placówek.

Głównym zadaniem organów kolegialnych (Walne Zgromadzenie, Prezydium, sekretariaty naukowe wydziałów i komitety naukowe PAN) byłoby ustalenie założeń, celów i kierunków rozwojowych ogólnej polityki naukowej. Organy kolegialne spełniałyby ponadto rolę koordynatora ogólnokrajowego planu badań naukowych – rozporządzałyby na ten cel odpowiednimi znacznymi środkami.

Placówki naukowe Polskiej Akademii Nauk stanowiłyby jeden pion organizacyjny, uniezależniony od wydziałów naukowych PAN, a podporządkowany sekretarzowi naukowemu PAN.

Przedstawione tu z grubsza zagadnienia reorganizacyjne pociągają za sobą konieczność zmiany ustawy o Polskiej Akademii Nauk. Zmiany te odnoszą się przede wszystkim do kompetencji organów kolegialnych oraz nowych uprawnień sekretarza naukowego.

Zmiana ustawy o Polskiej Akademii Nauk natrafiłaby na pewne opory, wynikające z konieczności wyrzeczenia się przez piony kolegialne PAN wpływu na kształtowanie się sieci placówek PAN oraz wpływu na sprawy personalne w tych placówkach.

---

[a] *Z lewej strony odręczny dopisek* aa, *nieczytelny podpis*.

Opory te dałyby się łatwo przełamać w przypadku uzyskania nowych i to poważnych środków dla pionu kolegialnego (przede wszystkim na komitety naukowe), jako funduszu rozwojowego na badania podstawowe – w katedrach i instytutach szkolnictwa wyższego.

Ponieważ nakłady na badania finansowane przez komitety naukowe PAN będą kilka lat rosły wolno, proponuje się przeprowadzenie szeregu zmian organizacyjnych w sposób stopniowy, bez zmiany w 1968 r. ustawy o Polskiej Akademii Nauk.

Poważnym krokiem usprawniającym byłoby rozdzielenie w Sekretariacie Naukowym zadań związanych ze społecznością uczonych od zadań dotyczących placówek naukowych.

Rozdział tych zadań powinien następować w wydziałach naukowych i w sekretariatach naukowych, dalej w Sekretariacie Naukowym PAN i Prezydium PAN.

I tak sekretarzowi wydziału oraz sekretariatowi wydziału powierzy się zadania związane ze społecznością uczonych, zastępcy sekretarza naukowego wydziału [b]przydzielić sprawy[b] placówek wydziału. Prezydium PAN zajmuje się wyłącznie sprawami społeczności uczonych.

Z wydziałów naukowych wyłączy się kolejno: służbę finansową, administrację związaną z wydawnictwami i współpracą zagraniczną, przesuwając te działy do biur centralnych, częściowo do instytutów. W wydziale pozostałyby jedynie czynności związane z merytoryczną działalnością placówek.

Analogiczny jak w wydziałach podział zadań nastąpiłby wśród zastępców sekretarza naukowego PAN. Jeden z zastępców objąłby sprawy związane z pionem „kooperacji" uczonych" (plan perspektywiczny, prognozy rozwojowe nauki, towarzystwa naukowe, upowszechnianie wiedzy i oświaty). Drugi z zastępców objąłby sprawy związane z ogólną działalnością PAN (budżet obu pionów, inwestycje budowlane i aparaturowe, sprawy organizacyjne). Trzeciemu zastępcy sekretarza naukowego powierzyć należy sprawy związane z bieżącą działalnością placówek PAN (sieć placówek, plan badań, kształcenie i doskonalenie kadr naukowych, wydawnictwa placówek oraz współpraca zagraniczna).

Przeprowadzenie wskazanych tu zmian (zapoczątkowanych już w pewnych działach, jak scentralizowanie spraw finansowych, inwestycyjnych, zatrudnienia) wymaga szeregu daleko idących zmian personalnych.

W proponowanej częściowej reorganizacji ograniczyć należałoby kierownictwo wydziałów do dwu osób – sekretarza naukowego i zastępcy. Posunięcie to przyczyni się z pewnością do usprawnienia zarządzania.

Obecnie w każdym wydziale naukowym działa dwu zastępców sekretarza naukowego. Proponuje się pozostawić następujący skład:

Wydział I – prof. dr St[efan] Żółkiewski – sekretarz (PZPR), prof. dr S[ylwester] Zawadzki[1] – z[astęp]ca sekretarza (PZPR).

[b–b] *W oryginale* przydzielić mu sprawy.

[1] Sylwester Zawadzki (1921–1999) – prawnik, prof. nadzwyczajny od 1963 r., prof. zwyczajny od 1972 r., pracownik naukowy INS (1950–1955), WSNS (1955–1967), Instytutu Nauk Prawnych PAN (1957–1963), Instytutu Nauk Politycznych UW (1968–1969), dyrektor Instytutu Nauk o Państwie i Prawie UW (1969–1977), Członek korespondent PAN od 1976 r., zastępca sekretarza naukowego Wydziału I PAN (1963–1968). Członek Organizacji Młodzieży Szkolnej „Spartakus" (1937–1939), ZNMS (1946–1948), PPS (1946–1948), PZPR (1948–1990), członek zespołu doradców naukowych I sekretarza KC PZPR (1977–1980), prezes Naczelnego Sądu Administracyjnego (1980–1981),

Wydział II – prof. dr K[azimierz] Petrusewicz – sekretarz (PZPR), prof. dr A[dam] Drozdowicz[2] – z[astęp]ca sekretarza (PZPR).

Wydział III – prof. dr M[ichał] Śmiałowski – sekretarz (PZPR), prof. dr St[efan] Piotrowski[3] – z[astęp]ca sekretarza (bezpartyjny).

Wydział IV – prof. W[itold] Szymanowski – sekretarz (bezpart[yjny), prof. dr J[erzy] Mossakowski[4] – z[astęp]ca sekretarza (bezpart[yjny]).

Wydział V – prof. dr Sz[czepan] Pieniążek – sekretarz (PZPR), prof. dr […[c]] – z[astęp]ca sekretarza.

Wydział VI – prof. dr Ks[awery] Rowiński – sekretarz (PZPR), prof. dr T[adeusz] Orłowski – z[astęp]ca sekretarza (bezpartyjny).

Zwolnić należy ze stanowiska z[astęp]cy sekretarza:

prof. dr. E. Cieślaka[5] w Wydziale I (PZPR),

prof. dr. K[azimierza] Krysiaka w Wydziale II (bezpart[yjny]),

prof. dr. J[ózefa] Barbaga[6] w Wydziale III (PZPR)

prof. dr. B[olesława] Dubickiego[7] w Wydziale IV (PZPR)

doc. dr. Z[bigniewa] Gertycha[8] w Wydziale V (PZPR)

prof. dr. K[azimierza] Ostrowskiego[9] w Wydziale VI (bezpart[yjny]).

W ścisłym Sekretariacie Naukowym (sekretarz naukowy i jego zastępcy) proponuje się przesunięcie do innej pracy tow. prof. I[gnacego] Maleckiego – zaangażowanie go

---

minister sprawiedliwości (1981–1983), członek Rady Państwa (1985–1989), przewodniczący Rady Legislacyjnej przy Prezesie Rady Ministrów (1981–1986), poseł na sejm (1972–1989), wiceprzewodniczący (1976–1980) i przewodniczący (1980–1981) Sejmowej Komisji Prac Ustawodawczych.

[c] *Imię i nazwisko nieczytelne. Prawdopodobnie chodzi o Janusza Hamana*.

[2] Adam Drozdowicz – biolog, prof. zwyczajny, pracownik naukowy SGGW, sekretarz Wydziału II PAN.

[3] Stefan Piotrowski (1910–1985) – astronom, prof. nadzwyczajny od 1954 r., prof. zwyczajny od 1962 r., pracownik naukowy Obserwatorium Astronomicznego UJ (1933–1939, 1945–1951), UW (1952–1980), dziekan Wydziału Matematyki, Fizyki i Chemii UW (1954–1959), zastępca kierownika (1955–1965) i kierownik Zakładu Astronomii PAN (1965–1973). Członek korespondent PAN od 1962 r., członek rzeczywisty od 1969 r., zastępca sekretarza Wydziału III PAN (1958–1971), członek Prezydium PAN (1972–1974), prezes Polskiego Towarzystwa Astronomicznego (1956–1959).

[4] Jerzy Mossakowski (ur. 1922) – specjalista w zakresie mechaniki, prof. nadzwyczajny od 1962 r., pracownik naukowy PG (1949–1952), IPPT PAN (1952–1992), kierownik Katedry Wytrzymałości Materiałowej i Mechanicznej Budowli PŁ (1959–1962). Zastępca sekretarza Wydziału IV PAN (1966–1971).

[5] Chodzi o Tadeusza Cieślaka.

[6] Józef Barbag (1903–1982) – geograf, prof. nadzwyczajny od 1968 r., pracownik naukowy UŁ i UW, zastępca sekretarza Wydziału III PAN.

[7] Bolesław Dubicki (1906–1990) – specjalista w zakresie maszyn elektrycznych, prof. nadzwyczajny od 1946 r., prof. zwyczajny od 1958 r., pracownik naukowy Wydziału Elektrycznego PW (1930–1939, 1945–1976). Członek korespondent PAN od 1960 r., członek rzeczywisty od 1969 r.

[8] Zbigniew Gertych (1922–2008) – ekonomista, agrotechnik, prof. nadzwyczajny od 1969 r., prof. zwyczajny od 1979 r., pracownik naukowy Zakładu Dendrologii PAN (1946–1953), dyrektor Sadowniczego Zakładu Doświadczalnego w Brzeźnej (1953–1964), wicedyrektor (1964–1973) i dyrektor Instytutu Warzywnictwa w Skierniewicach (1974–1985). Członek korespondent PAN od 1977 r., sekretarz Wydziału Nauk Rolniczych i Leśnych PAN (1964–1978), I zastępca sekretarza naukowego PAN (1978–1982), członek Prezydium PAN (1978–1980, 1984–1986). Członek PZPR (1955–1990), wiceprezes Rady Ministrów (1985–1987), wicemarszałek Sejmu PRL (1982–1985), ambasador w Wielkiej Brytanii (1987–1990).

[9] Kazimierz Ostrowski (ur. 1921) – histolog, prof. nadzwyczajny od 1965 r. prof. zwyczajny od 1976 r., pracownik naukowy Wydziału Lekarskiego UW/AM w Warszawie (1947–1992), kierownik Zakładu Histologii PAN (1958–1992), dyrektor Instytutu Biostruktury PAN (1970–1992). Członek korespondent PAN od 1976 r., zastępca sekretarza naukowego Wydziału Nauk Medycznych PAN (1965–1972).

licznymi sprawami międzynarodowymi (ICSU[10], Pugwash[11], Międzynarodowa Unia Fizyki[12] itd.) nie pozwolą mu [na] wywiązanie się z powierzonych mu zadań.

Nie proponuję jednak mianowania nowego z[astęp]cy sekretarza naukowego. W ścisłym kierownictwie PAN potrzebny jest dobry organizator nauki, zdolny do kierowania całokształtem spraw placówek PAN. Winien to być samodzielny pracownik nauki, ale niekoniecznie członek PAN.

Kandydata na takiego członka kierownictwa widzę w osobie tow. doc. W[ojciecha] Zielenkiewicza. Towarzysz ten ma już dłuższy staż organizacyjny, a jako samodzielny pracownik naukowy, wykształcony w placówce PAN, zna dobrze środowisko naukowe, jak i pion placówek PAN.

Ponieważ w myśl Ustawy o PAN zastępcą sekretarza naukowego winien być członek Akademii, proponuję stworzenie stanowiska dyrektora generalnego i obsadzenia go tow. W[ojciechem] Zielenkiewiczem.

Istniejące obecnie stanowiska dyrektorów generalnych (zajmowane przez tow. B[olesława] Gastmana i tow. E[dwarda Hałonia) należałoby zamienić na stanowiska dyrektorskie.

Podział zadań w ścisłym kierownictwie PAN [d]byłby następujący[d]: ogólne kierownictwo działalnością tak pionu „społeczności uczonych", jak i pionu placówek spoczywałoby w rękach sekretarza naukowego. Sprawy szczegółowe związane z pionem „kooperacyjnym" powierzone byłoby prof. B[ogdanowi] Suchodolskiemu, sprawy ogólne budżetu, inwestycji i zatrudnienia prof. Fr[anciszkowi] Misztalowi, sprawy pionu placówek naukowych tow. W[ojciechowi] Zielenkiewiczowi.

Przedstawione tu propozycje zmian organizacyjnych i personalnych w Polskiej Akademii Nauk mogą po rocznym okresie stworzyć podstawę do dalszej, głębiej idącej reorganizacji.

W[itold] Nowacki

Załącznik 1

Wykaz

obciążeń członków kierownictwa PAN opracowany na podstawie niekompletnych danych zawartych w Informatorze Nauki Polskiej (1967 r.)

Z[astęp]**ca sekretarza naukowego PAN – prof. dr B**[ogdan] **Suchodolski**

1. Członek Prezydium PAN.
2. Kierownik Zakładu Historii Nauki i Techniki PAN.
3. Dyrektor Instytutu Nauk Pedagogicznych Uniwersytetu W[arszaw]skiego.

[d-d] *W oryginale* byłoby następujące.

[10] ICSU – International Council of Scientific Unions (Międzynarodowa Rada Unii Naukowych) – międzynarodowa organizacja naukowa powołana w 1931 r. w celu promowania nauki.

[11] Konferencja Pugwash w Sprawie Nauki i Problemów Światowych (nazwa pochodzi od kanadyjskiej miejscowości Pugwash) – ruch uczonych i intelektualistów na rzecz pokoju i rozbrojenia, powstały w 1955 r. w reakcji na pacyfistyczny manifest Bertranda Russella, pod którym podpisał się m.in. Albert Einstein.

[12] IUPAP – International Union of Pure and Applied Physics (Międzynarodowa Unia Fizyki Czystej i Stosowanej) – międzynarodowa organizacja naukowa powstała w 1922 r. w Szwajcarii.

4. Kierownik Katedry Pedagogiki Ogólnej.
5. Przewodniczący Rady Naukowej Pracowni Ustroju i Organizacji Oświaty PAN.
6. Z[astęp]ca przewodniczącego Komitetu Badań nad Kulturą Współczesną PAN.
7. Przewodniczący Komitetu Nauk Pedagogicznych i Psychologicznych PAN.
8. Z[astęp]ca przewodniczącego Rady Towarzystw Naukowych i Upowszechniania Nauki PAN.
9. Przewodniczący Rady Naukowej Instytutu Pedagogiki.

Z[astęp]**ca sekretarza naukowego PAN – prof. dr I**[gnacy] **Malecki**

1. Członek Prezydium PAN.
2. Kierownik Zakładu Instytutu Podstawowych Problemów Techniki PAN.
3. Kierownik Katedry Elektroakustyki Wydziału Elektroniki Politechniki W[arszaw]skiej.
4. Przewodniczący Komitetu Akustyki PAN.
5. Przewodniczący Rady Naukowej Ośrodka Dokumentacji i Informacji Naukowej PAN.
6. Przewodniczący Rady Naukowej Centralnego Instytutu Ochrony Pracy.
7. Członek Prezydium Państwowej Rady ds. Pokojowego Wykorzystania Energii Jądrowej.

Wyjazdy zagraniczne za okres 1966/1967 z puli PAN: łączna liczba 155 dni.

Z[astęp]**ca sekretarza naukowego PAN – prof. dr F**[ranciszek] **Misztal**

1. Członek Prezydium PAN.
2. Kierownik Katedry Budowy Samolotów Wydziału Mechanicznego Energetyki i Lotnictwa Politechniki Wrocławskiej.

Wyjazdy zagraniczne za okres 1966/1977 z puli PAN: łączna liczba dni – 15.

Sekretarz Wydziału I PAN – prof. dr S[tefan] **Żółkiewski**

1. Członek Prezydium PAN.
2. Kierownik Zakładu Instytutu Badań Literackich PAN.
3. Kierownik Katedry Literatury UW
4. Przewodniczący Rady Naukowej Instytutu Badań Literackich PAN.
5. Przewodniczący Komitetu Badań nad Kulturą Współczesną PAN.
6. W[ice]przewodniczący Polskiego Komitetu ds. UNESCO[13].

Wyjazdy zagraniczne za okres 1966/1967 z puli PAN: łączne dni – ok. 60.

Sekretarz Wydziału III PAN – prof. dr K[azimierz] **Petrusewicz**

1. Członek Prezydium PAN.
2. Kierownik Instytutu Ekologii PAN.
3. Kierownik Ośrodka Dokumentacji Ewolucjonizmu PAN.
4. Kierownik Katedry Ewolucjonizmu i Ekologii Zwierząt PAN.
5. Przewodniczący Komitetu Ekologii PAN.
6. Przewodniczący Rady Naukowej Morskiego Instytutu Rybackiego[14].

Wyjazdy zagraniczne za okres 1966/1967 z puli PAN: łączna liczba dni – 38.

Sekretarz Wydziału III PAN – prof. dr M[ichał] **Śmiałowski**

[13] Polski Komitet ds. UNESCO – instytucja państwowa powstała w 1956 r. w Warszawie.
[14] Morski Instytut Rybacki powstał w 1921 r. na Helu (początkowo działał pod nazwą Morskie Laboratorium Rybackie). W 1939 r. instytut został przeniesiony do Gdyni.

1. Członek Prezydium PAN.
2. Dyrektor Instytutu Chemii Fizycznej PAN.
3. W[ice]przewodniczący Komisji Głównej Chemii KNiT.
4. Przewodniczący Komitetu ds. Ochrony Tworzyw przed Korozją.
5. Redaktor naczelny serii chemicznej biuletynów PAN.
Wyjazdy zagraniczne za okres … z puli PAN: łączna liczba dni …[e]
Sekretarz Wydziału IV PAN – prof. dr W[itold] **Szymanowski**
1. Członek Prezydium PAN.
2. Kierownik Katedry Obrabiarek Wydziału Mechaniczno-Technologicznego Politechniki W[arszaw]skiej.
Wyjazdy zagraniczne za okres 1966/1967 z puli PAN. Łączna liczba dni …[e]
Sekretarz Wydziału V PAN – prof. dr Sz[czepan] **Pieniążek**
1. Członek Prezydium PAN.
2. Dyrektor Instytutu Sadownictwa w Skierniewicach.
3. Kierownik Katedry Sadownictwa Wydziału Ogrodniczego SGGW.
Wyjazdy zagraniczne za okres 1966/1967 z puli PAN: łączna liczba dni – 108.
Sekretarz Wydziału VI PAN – prof. dr K[sawery] **Rowiński**
1. Członek Prezydium PAN.
2. Kierownik Katedry Radiologii Pediatrycznej Akademii Medycznej.
Wyjazdy zagraniczne za okres 1966/1967 z puli PAN: łączna liczba dni – 47.

Źródło: AAN, PZPR, 237/XVI–448, k. 38–45, mps.

[e] *Brak danych liczbowych*.

Nr 64

1968 marzec 10, Warszawa – Notatka Zdzisława Kaczmarka, zastępcy kierownika Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR, z posiedzenia Centralnego Zespołu Partyjnego PAN w sprawie wypadków na Uniwersytecie Warszawskim

Warszawa, dnia 10 III 1968 r.
Odpis

Notatka
z posiedzenia Centralnego Zespołu Partyjnego PAN w sprawie wypadków na Uniwersytecie Warszawskim[1]

W dniu dzisiejszym, to jest 10 marca br., odbyło się w Wydziale Nauki i Oświaty KC PZPR posiedzenie Centralnego Zespołu Partyjnego Polskiej Akademii Nauk. W posiedzeniu tym wzięli udział tow. tow.: [Ignacy] Malecki, [Witold] Nowacki, [Stefan] Żółkiewski, [Adam] Schaff, [Edward] Hałoń oraz sekretarze Komitetu Zakładowego PZPR PAN.

Tow. tow. Żółkiewski, Schaff nie przyjęli oceny wypadków na UW przedstawionej im przez tow. Z[dzisława] Kaczmarka i uznali tę ocenę jako kłamliwą i wprowadzającą w błąd kierownictwo partii.

Wypadki na uniwersytecie zostały ocenione przez tow. tow. Żółkiewskiego i Schaffa jako masakra studentów po zakończonym wiecu przez milicję oraz część aktywu uzbrojonego w kastety. Domagali się wyraźnego potępienia sprawców tej akcji. Wyrazili głębokie oburzenie z powodu takich metod postępowania, na które to metody nie pozwalał sobie ONR[2] i sanacja. Tow. Schaff oświadczył ponadto, że zwrócono się do niego jako członka KC w sprawie nasilających się tendencji antysemickich, które m.in. znalazły swoje odbicie w metodach przesłuchiwania zatrzymanych studentów UW. Ocenił te metody jako gorsze niż ONR-owskie.

Tow. tow. Schaff i Żółkiewski prosili o przekazanie ich opinii kierownictwu partii oraz żądali rozmowy w tej sprawie, jak i w innych sprawach dotyczących polityki naukowej i kulturalnej.

Tow. tow. Żółkiewski, Nowacki, Schaff, Hałoń jako jedyną płaszczyznę działania partii w obecnej sytuacji widzą częściowe ustępstwa polegające na potępieniu i ukaraniu osób odpowiedzialnych za wydane decyzje, przy jednoczesnym potępieniu inicjatorów wiecu. Uznają oni, że jedynie na tej płaszczyźnie partia może utrzymać ster dalszych wypadków. Próba rozwiązywania sytuacji w oparciu o dotychczasową linię postępowania grozi partii i państwu nieobliczalnymi szkodami.

Z[dzisław] Kaczmarek

Źródło: Źródło: AAN, PZPR, 237/XVI–595, k. 1, mps.

---

[1] Na temat wydarzeń Marca 1968 r. zob. J. Eisler, *Polski rok 1968*, Warszawa 2006.

[2] Obóz Narodowo-Radykalny (ONR) – radykalne nacjonalistyczne ugrupowanie polityczne założone 14 IV 1934 r. Zdelegalizowane 10 VIII 1934 r., podzieliło się w kwietniu 1935 r. na dwa działające niejawnie odłamy: Ruch Narodowo-Radykalny „Falanga" z Bolesławem Piaseckim na czele (zwany potocznie „ONR Falanga") oraz ONR „ABC". W 1947 r. Bolesław Piasecki współtworzył propaństwowe, katolickie Stowarzyszenie PAX, którym kierował do 1979 r.

Nr 65

1968 marzec 12, Warszawa – Uchwała KZ PZPR i pierwszych sekretarzy POP przy PAN w sprawie aktualnej sytuacji politycznej

Warszawa, 12 III 1968 r.

Uchwała Komitetu Zakładowego PZPR
i pierwszych sekretarzy organizacji partyjnych Polskiej Akademii Nauk

Zebranie Komitetu Zakładowego PZPR i sekretarzy POP po przedyskutowaniu aktualnej sytuacji politycznej postanawia:

1. W zaistniałej sytuacji poprzeć działania władz zmierzające do zapewnienia atmosfery spokoju i porządku, stanowczo wypowiadając się przeciwko awanturom i ekscesom chuligańskim.

2. Poprzeć podjęte już kroki zmierzające do uspokojenia metodami politycznymi wzburzonych umysłów młodzieży studenckiej. Wyrażamy bowiem głębokie przekonanie, że praca polityczna z młodzieżą jest jedyną skuteczną metodą rozwiązywania konfliktów i zapobiegania im, przeciwdziałającą wykorzystywaniu młodzieży przez awanturnicze grupy.

3. Należy wykorzystać dyskusję przed V Zjazdem PZPR[1] do otwartego i głębokiego omówienia węzłowych, a niekiedy trudnych i bolesnych problemów polityki naukowej i kulturalnej.

4. Komitet Zakładowy zobowiązuje podstawowe organizacje partyjne do przeprowadzenia zamkniętych zebrań partyjnych w celu przedyskutowania ostatnich wydarzeń.

5. Szczegółowe oceny i wnioski przekazujemy w odrębnym wewnątrzpartyjnym dokumencie.

Niniejsza uchwała jest dokumentem partyjnym i może być wykorzystana dla celów publicznych jedynie w całości.

Źródło: APW, KZ PZPR PAN, 5, k. 100, mps.

[1] V Zjazd PZPR odbył się w dniach 11–16 XI 1968 r.

Nr 66

1968 marzec 16, Warszawa – Stenogram przemówienia Eugeniusza Rudzińskiego na zebraniu KZ PZPR z udziałem pierwszych sekretarzy placówek PAN

Stenogram przemówienia towarzysza Rudzińskiego na zebraniu Komitetu Zakładowego PZPR z udziałem pierwszych sekretarzy placówek PAN w dniu 16 III 1968 r.

Proszę towarzyszy, ja chciałem zabrać głos w związku z wczorajszym zebraniem mojej podstawowej organizacji partyjnej, na której stanęły dość trudne sprawy. Członkiem naszej organizacji podstawowej jest tow. [Roman] Werfel[1]. Organizacja partyjna zajęła stanowisko następujące w sprawie jego postawy politycznej: postanowiła nie przyjąć do wiadomości jego oświadczenia w sprawie udziału Katarzyny Werfel w wydarzeniach na UW. Tow. Werfel próbował uzasadnić swoje stanowisko w sposób następujący: jego córka brała udział w wydarzeniach tylko i wyłącznie na własną odpowiedzialność. Jest niedojrzała politycznie, w jego domu są rozdźwięki między nim a Eddą Werfel[2], która złożyła legitymację partyjną po październiku 1956 r. W związku z tym córka ze względu na skłócenie rodziny jest „apolityczna", on zaś nie widzi możliwości dokonania oceny postawy córki i bieżącej sytuacji politycznej, ponieważ nie ma wszystkich ku temu przesłanek. Towarzysze na zebraniu POP podnosili, że tow. Werfel w okresie przed 1956 r. był jednym z ludzi, którzy kierowali polityką ideologiczną naszej partii. Zresztą on stwierdzał także, że czuje się odpowiedzialny za to, że przed 1956 r. „wykończył" cały szereg osób. Nie zajął jednak wyraźnego i zdecydowanego stanowiska w sprawie oceny bieżącej sytuacji, chociaż tow. [Weronika] Gostyńska[3] długoletnia działaczka KPP, w wyraźny sposób powiedziała, że tow. Werfel był powiązany z syjonistyczną grupą [Romana] Zambrowskiego[4].

---

[1] Roman Werfel (1906–2003) – polityk, dziennikarz, redaktor „Czerwonego Sztandaru" (1939–1941), „Nowych Widnokręgów" (1942–1944), redaktor naczelny „Głosu Ludu" (1944–1948), „Nowych Dróg" (1952–1955, 1956–1958), „Trybuny Ludu" (1956), dyrektor wydawnictwa Książka i Wiedza (1948–1951). Dyrektor Zakładu Historii Stosunków Polsko-Radzieckich PAN (1963–1968). Członek Związku Młodzieży Komunistycznej (1921–1923), KPP (1923–1928, 1931–1936), KPZU (1928–1931) WKP(b) (1939–1944), PPR/PZPR (1944–1968, 1983–1990), sekretarz propagandy KW PZPR we Wrocławiu (1960–1963), zastępca członka KC PPR/PZPR (1947–1959), członek CKR KC PZPR (1959–1964).

[2] Edda Werfel (1912–1992) – dziennikarka, żona Romana Werfla, zastępca redaktora naczelnego „Rzeczpospolitej" (1944–1948), redaktorka tygodnika „Świat" (1951–1968). Członek PPR/PZPR (1944–1956).

[3] Weronika Gostyńska (1904–?) – działaczka komunistyczna, historyk dziejów najnowszych i ZSRR, doc. od 1955 r., wykładowca historii międzynarodowego ruchu robotniczego w polskiej Szkole Partyjnej w Kijowie i Polskim Technikum Pedagogicznym (1929–1930), aspirant w Instytucie Czerwonej Profesury w Moskwie (1930–1933), kierownik Katedry Historii w Instytucie Marksizmu-Leninizmu w Gorkim (1933–1941). W czasie II wojny światowej pracownik aparatu partyjnego WKP(b), członek komisji historycznej PPR w Moskwie (1947–1948). Od 1948 r. w Polsce, pracownik Wydziału Szkolenia Partyjnego KC PPR/PZPR i jednocześnie profesor w WSE w Katowicach. Pracownik IKKN/INS przy KC PZPR (1950–1957), następnie od 1957 r. w Pracowni/Zakładzie Historii Stosunków Polsko-Radzieckich PAN.

[4] Roman Zambrowski (1909–1997) – polityk komunistyczny, członek KPP (1928–1938), PPR/PZPR (1944–1968), sekretarz KC PZPR (1948–1954, 1956–1963), członek BP KC PPR/PZPR (1945–1963). Członek Prezydium KRN (1945–1947), przewodniczący Komisji Specjalnej do Walki z Nadużyciami i Szkodnictwem Gospodarczym

Mówię o tym na wstępie dlatego, że trzeba na zebraniu organizacji partyjnej stawiać kropki nad „i". Myślę, że jesteśmy organizacją po pierwsze inteligencką, po drugie środowiskiem, które skupia pracowników twórczych, że chcemy czy nie chcemy, musimy być współodpowiedzialni za sytuację i polityczną, i naukową, i kulturalną w naszym kraju. Jestem historykiem i w związku z tym także czuję się zobowiązany wobec towarzyszy w przedstawieniu mojej osobistej analizy pewnych zjawisk, tak jak ja je widzę.

Tow. [Edward] Gierek[5] mówił wczoraj o tym, że przed 11 laty w czasie wydarzeń październikowych nie odrzuciliśmy całej piany, która nam szkodzi do dnia dzisiejszego. Chciałem się cofnąć dalej – z wypowiedzi tow. Gierka wynika dość jednoznacznie, że przed 11 laty działała i działa jeszcze częściowo do dnia dzisiejszego grupa ludzi, zarówno we władzach państwowych i partyjnych, jak i na różnych szczeblach naszej administracji państwowej, która nie bierze pod uwagę interesów naszego państwa, a ma na względzie tylko pewne interesy grupowe. Chciałem się nie tylko ze względów asekuracyjnych zastrzec, [że] moje stanowisko w sprawach narodowościowych jest zupełnie jednoznaczne. Jestem członkiem PZPR, a jest ona kontynuatorką KPP, PPR i stanowisko partii w sprawach narodowościowych jest bardzo wyraźne. Nie mógłbym należeć do partii, która byłaby partią mającą jakiekolwiek uprzedzenie nacjonalistyczne. Z drugiej strony towarzysze trzeba powiedzieć, że w 1944 r. zaistniała w kraju sytuacja tego rodzaju, iż inteligencja polska w swej masie pod wpływem propagandy rządu londyńskiego i na skutek uprzedzeń antyradzieckich nie chciała czy nie mogła współpracować z nowo powstałym ustrojem. W tej sytuacji, powiedzmy sobie szczerze, do rządu, do władz partyjnych weszła cała grupa ludzi, którzy mieli niepaństwowe, nienarodowe interesy na względzie. W tym okresie, jeszcze przed 1956 r., tow. [Bronisław] Baczko to był ten, który tępił [Tadeusza] Kotarbińskiego za jego burżuazyjne poglądy; w tym okresie czasu, przed 1956 r., tępieni byli, bo tak to[a] trzeba nazwać, wybitni naukowcy: [Kazimierz] Ajdukiewicz, [Stanisław] Ossowski[6], [Władysław] Tatarkiewicz[7]. Przypinając im łatki burżuazyjnych naukowców, forsowano często miernoty naukowe, ale związane z określoną grupą. Profesorami zostawali niejednokrotnie ludzie nieposiadający średniego wykształcenia.

Po 1956 r., jak już powiedziałem, nie poniosła konsekwencji duża grupa ludzi – która konsekwencje powinna ponieść.

(1945–1954), członek Rady Państwa (1947–1955), wiceprezes NIK (1963–1968), poseł do KRN i na sejm (1944–1965), wicemarszałek sejmu (1947–1952).

[a] *Wyraz dopisany odręcznie*.

[5] Edward Gierek (1913–2001) – górnik, działacz komunistyczny, w latach 1923–1937 przebywał we Francji, następnie do 1948 r. w Belgii. Przewodniczący Rady Polaków w Belgii (1946–1948), członek FPK (1931–1937), Belgijskiej Partii Komunistycznej (1937–1945), PPR (1945–1948), PZPR (1948–1981). Pracownik aparatu KC PPR/PZPR (1948–1949), I sekretarz KW PZPR w Katowicach (1949–1954, 1957–1970), kierownik Wydziału Przemysłu Ciężkiego KC PZPR (1954–1956), członek KC PZPR (1954–1980), BP KC PZPR (1956, 1959–1980), I sekretarz KC PZPR (1970–1980). Członek Rady Państwa (1976–1980), poseł na sejm (1952–1980). Wykluczony z PZPR w 1981 r.

[6] Stanisław Ossowski (1897–1963) – socjolog, prof. nadzwyczajny od 1946 r., prof. zwyczajny od 1948 r., pracownik naukowy UW (1933–1939, 1945–1963), dziekan Wydziału Humanistycznego UW (1945–1947), kierownik Zakładu Teorii Kultury i Przemian Społecznych PAN (1956–1960).

[7] Władysław Tatarkiewicz (1886–1980) – filozof, prof. nadzwyczajny od 1919 r., prof. zwyczajny od 1929 r., pracownik naukowy UW (1915–1919, 1923–1939, 1945–1950, 1956–1961), USB w Wilnie (1919–1921), UP (1921–1923). Członek TNW od 1927 r., członek korespondent PAU od 1930 r., członek czynny PAU od 1945 r., członek rzeczywisty PAN od 1956 r. Sekretarz Wydziału II TNW (1928–1938), wiceprezes TNW (1948–1952), wicedyrektor Wydziału II PAU (1950–1952).

Chciałem towarzyszom przypomnieć, [że] w 1956 r. rozstaliśmy się z częścią tych ludzi, rozstaliśmy się z [Jakubem] Bermanem, rozstaliśmy się z [Hilarym] Mincem.

Przypomnę towarzyszom dowcip, który kursował na początku lat pięćdziesiątych, kiedy Bierut chodził po Belwederze i w napadzie megalomanii mówił: „jestem Berman, jestem Berman".

Ci ludzie wpływali na decyzje, na sytuację, która była wówczas w kraju. W 1956 r., kiedy na skutek wypaczeń typu stalinowskiego wytworzyła się atmosfera wrzenia, atmosfera autentycznego napięcia w kraju, wtedy grupa ta doszła do wniosku, iż nie można już rządzić metodami stalinowskimi. Wtedy wysunęła hasła demokratyczne. Skierowała atak na zbankrutowanych polityków, postawiła program „odnowy państwa" przez „młodych sekretarzy": [Władysława] Matwina[8], [Jerzego] Morawskiego[9], [Jerzego] Albrechta[10]. Pod nowym szyldem usiłowała realizować starą grupową politykę sprzeczną z interesem narodu, starając się utrzymać w ręku kluczowe stanowiska w życiu partyjnym, państwowym, w kluczowych dziedzinach gospodarki, kultury i nauki. Pisał o tym m.in. w „Kulturze" paryskiej [Witold] Jedlicki[11], jeden z członków i ideologów klubu „Krzywego Koła", który stwierdzając, że czuje się Żydem, kilka lat temu wyjechał do Izraela i obecnie pracuje na jednej z uczelni w USA. Trzeba było kogoś rzucić na żer masom. Rozstano się wówczas z Bermanem, Mincem, aczkolwiek nie stała im się krzywda. Berman został kierownikiem działu w „Książce i Wiedzy", Minc przeszedł na emeryturę. W KC został tow. Zambrowski, były tow. Zambrowski wczoraj został usunięty z partii przez macierzystą POP, zostali w KC liczni działacze tej grupy. Nadal w Ministerstwie ds. Bezpieczeństwa[12] działał

[8] Władysław Matwin (ur. 1916) – technik, polityk komunistyczny, studiował matematykę w latach 1963–1966, pracownik naukowy Instytutu Maszyn Matematycznych PAN (1970–1973), Instytutu Badań Systemowych PAN (1976–1991), dyrektor ZETO (1973–1976). Członek KPP, PPR/PZPR (1945–1990), sekretarz KW PPR we Wrocławiu (1946–1948), I sekretarz KW PPR/PZPR we Wrocławiu (1948–1949), przewodniczący ZG ZMP (1949–1952), I sekretarz Komitetu Warszawskiego PZPR (1952–1954), sekretarz KC PZPR (1955–1963), I sekretarz KW PZPR we Wrocławiu (1957–1963), dyrektor Centralnego Ośrodka Doskonalenia Kadr Kierowniczych (1967–1968). Redaktor naczelny „Trybuny Ludu" (1954–1957), poseł na sejm (1952–1965).

[9] Jerzy Morawski (ur. 1918) – ekonomista, dziennikarz, polityk komunistyczny, członek PPR (1942–1944), PZPR (1948–1990), zastępca członka (1948–1954) i członek KC PZPR (1954–1964), sekretarz KW PZPR w Poznaniu (1950–1952), zastępca kierownika Wydziału Propagandy Masowej KC PZPR (1952–1953), zastępca kierownika Wydziału Propagandy i Agitacji KC PZPR (1953–1954), kierownik Wydziału Propagandy i Agitacji KC PZPR (1954–1956), sekretarz KC PZPR (1955–1956, 1957–1960), członek BP KC PZPR (1956–1960), przewodniczący Komisji ds. Ruchu Młodzieży KC PZPR (1956–1957). Przewodniczący ZG ZWM (1945), wiceprzewodniczący ZG ZWM (1945–1948), wiceprzewodniczący ZG ZMP (1948–1949), sekretarz ZG ZMP (1949–1950). Redaktor naczelny „Trybuny Ludu" (1956), wiceprezes NIK (1959–1963), ambasador PRL w Wielkiej Brytanii (1964–1969), następnie pracownik PISM. Poseł do KRN (1945–1947), poseł na sejm (1947–1965).

[10] Jerzy Albrecht (1914–1992) – ekonomista, polityk komunistyczny, członek PPR/PZPR (1942–1990), sekretarz Komitetu Warszawskiego PPR (1942), członek KC PPR (1945–1948), KC PZPR (1948–1968), I sekretarz Komitetu Warszawskiego PPR (1945–1948), członek Sekretariatu PPR (1947–1948), kierownik Wydziału Propagandy i Prasy KC PPR, następnie Działu Propagandy, Kultury i Oświaty KC PPR/PZPR (1948–1950), członek Biura Organizacyjnego PPR/PZPR (1948–1954), sekretarz KC PZPR (1956–1961). Przewodniczący Prezydium RN m. st. Warszawy (1950–1956), minister finansów (1960–1968). Poseł do KRN (1945–1947), poseł na sejm (1947–1969), członek Rady Państwa (1955–1957), zastępca przewodniczącego Rady Państwa (1957–1960).

[11] Witold Jedlicki (1929–1995) – socjolog, historyk idei, redaktor w PWN (1952–1956), pracownik naukowy IFiS PAN i katedry socjologii UW (1956–1961), Uniwersytetu Kalifornijskiego w Berkeley (1964–1969). Członek Klubu Krzywego Koła (1956–1962). W 1962 r. wyjechał do Izraela.

[12] Chodzi o MSW.

tow. [Antoni] Alster[13] jako [b]faktyczny szef resortu[b]. Żadnej konsekwencji, żadnej odpowiedzialności za różnego typu wypaczenia, nie tylko za wypaczenia, ale za śmierć ludzi nie poniosła cała ekipa kierownictwa ówczesnego MSW. Jedynie [Anatol] Fejgin[14] i Różański vel Borejsza[15] siedział 3 lata, a [Julia] Bristigerowa[16] sama przeprowadzała śledztwa i znana była z sadystycznych skłonności, nie poniosła odpowiedzialności. W tym okresie czasu nie ponieśli odpowiedzialności liczni ludzie, którzy odpowiedzialność ponieść powinni.

Do Izraela wyjechali czołowi ideologowie, których jako asystentów Katedry Marksizmu-Leninizmu na UW miałem okazję spotykać na co dzień. Kułuski[c17] i Berller[18], którzy uczyli mnie marksizmu, obecnie kierują działem antykomunistycznym w radio „Izrael". [d]Po 1956 r., jak już powiedziałem, nie poniosła konsekwencji cała liczba ludzi, która konsekwencje ponieść powinna[d]. Szef wywiadu w Polsce płk [Stefan] Sarnowski[19], który wyjechał do Izraela, jest w tej chwili szefem wywiadu na kraje komunistyczne. Nie wiem, jakie w tej chwili nosi nazwisko.

[b–b] *Fragment wpisany odręcznie*.

[c] *Nazwisko wpisane odręcznie*.

[d–d] *Zdanie odręcznie przekreślone*.

[13] Antoni (Nachum) Alster (1903–1968) – polityk komunistyczny, funkcjonariusz aparatu bezpieczeństwa, członek KPP (1924–1938), PPR/PZPR (1945–1968), I sekretarz KW PPR w Bydgoszczy (1945–1947), zastępca kierownika (1947–1952) i kierownik Wydziału Organizacyjnego KC PPR/PZPR (1952–1954), członek Sekretariatu KC PPR (1948), członek Biura Organizacyjnego KC PPR/PZPR (1948–1954), członek KC PZPR (1948–1964). Szef Zarządu Polityczno-Wychowawczego I Warszawskiej Dywizji Piechoty (1943–1944), Szef Zarządu Polityczno-Wychowawczego Polskiego Sztabu Partyzanckiego (1944). I zastępca przewodniczącego KdsBP (1954–1956), wiceminister spraw wewnętrznych (1956–1962), wiceminister gospodarki komunalnej (1962–1967). Poseł na Sejm Ustawodawczy (1947–1952).

[14] Anatol Fejgin (1909–2002) – polityk komunistyczny, funkcjonariusz aparatu bezpieczeństwa, członek KPP (1928–1938), PPR/PZPR (1945–1954). Szef Wydziału Polityczno-Wychowawczego 3. Dywizji Piechoty im. Romualda Traugutta (1944–1945), Oddziału Personalnego w Głównym Zarządzie Polityczno-Wychowawczym ludowego WP (1945), zastępca szefa Głównego Zarządu Informacji ludowego WP (1945–1949). Dyrektor Biura Specjalnego MBP (1950–1951), Departamentu X MBP (1951–1953), zwolniony z MBP w 1954 r., zastępca kierownika Działu Marksizmu i Leninizmu w wydawnictwie Książka i Wiedza (1955–1956). W 1957 r. skazany na 12 lat więzienia, zwolniony w 1964 r. Członek ZBoWiD (1985–1990).

[15] Powinno być Józef/Jacek Różański vel Goldberg (1907–1981) – polityk komunistyczny, funkcjonariusz aparatu bezpieczeństwa, adwokat, członek KPP od 1931 r., członek Sekretariatu Krajowego KC KPP (1932–1938), członek PPR/PZPR (1945–1954). Funkcjonariusz NKWD (1939–1943), oficer polityczno-wychowawczy 3. Dywizji im. Romualda Traugutta (1944). Zastępca kierownika Sekcji VII RBP (1944), kierownik Wydziału VIII Departamentu I MBP (1945), Wydziału IV Samodzielnego Departamentu I MBP (1945–1947), dyrektor Departamentu Śledczego MBP (1947–1954), kierownik grupy specjalnej/Biura Specjalnego MBP, późniejszego Departamentu X MBP (1948–1951), dyrektor PIW (1954). W 1957 r. skazany na 15 lat więzienia, zwolniony w 1964 r.

[16] Julia Bristigerowa (Brystiger, Brystyger) (1902–1975) – polityk komunistyczny, funkcjonariuszka aparatu bezpieczeństwa, historyk, członek Międzynarodowej Organizacji Pomocy Rewolucjonistom (1927–1943), KPZU (1931–1938), PPR/PZPR (1944–1975), sekretarz generalny Związku Patriotów Polskich (1943–1944). Kierownik Sekcji III RBP (1944), naczelnik Wydziału III Departamentu I MBP (1945), p.o. dyrektor (1945–1950) i dyrektor Departamentu V MBP (1950–1954), dyrektor Departamentu III MBP/KdsBP (1954–1956). Poseł do KRN (1944–1947), sekretarz Klubu Poselskiego PPR (1944–1947), członek Centralnej Komisji Kontroli Partyjnej KC PZPR (1948–1954).

[17] Brak bliższych danych o tej osobie.

[18] Brak bliższych danych o tej osobie.

[19] Stefan Sarnowski (Zylbersztejn) – żołnierz Armii Czerwonej i ludowego WP, absolwent Akademii Sztabu Generalnego WP (1950[?]), pracownik II Zarządu GZI (1945–1956), szef I Oddziału II Zarządu GZI, zastępca szefa GZI (1956), pod koniec 1956 r. wyjechał do Izraela, major w armii izraelskiej.

[Józef] Światło[20], wysoki funkcjonariusz MSW, który w 1956 r. [*sic*!] uciekł za granicę, był niestety także pochodzenia żydowskiego i dla mnie nie jest przypadkiem, że wrogie informacje o sytuacji w naszym kraju pochodziły od Światło. Nie przypadkiem się chyba stało, że jeden z następnych ważnych funkcjonariuszy MSW – [Paweł] Monat[21], także wyjechał na Zachód i przekazał różnego typu informacje wrogie wobec naszego kraju i ustroju. Jako następny informował zagranicę w określonym duchu szef Misji Polskiej w Berlinie[22] [Władysław] Tykociński[23]. Podobne przykłady można mnożyć.

Znana jest towarzyszom „działalność gospodarcza" różnych ludzi. Wiadomo o tym, że [Juliusz] Burgin[24], który był ambasadorem PRL, przeprowadzał podejrzane transakcje, przesyłając złoto z Chin do Indii. Po przyjeździe do Warszawy został chyba w nagrodę prezesem „Książki i Wiedzy". Znana jest działalność [Juliusza] Katza-Suchego[25], który jako ambasador w Indiach brał pieniądze przeznaczone dla personelu ambasady, umieszczał je w bankach w Szwajcarii i procenty od tych sum przelewał na własne konto. Po 1956 r. prowadzona była także określona polityka. Np. na przełomie 1956–1957 r. na terenie WSNS, w 90 proc. skupiającej młodych ideologów tej grupy, podniesiona była sprawa rzekomego wzrostu antysemityzmu w kraju. Chodziło o to, aby przeciwdziałać wszelkim próbom zmian zarówno we władzach naszej partii, jak i w naszym rządzie.

---

[20] Józef Światło (Izaak Fleischfarb) (1915–1994) – funkcjonariusz aparatu bezpieczeństwa, członek KZMP (1933–1936), oficer polityczny ludowego WP (1943–1944), szef Służby Śledczej KW MO w Warszawie (1944–1945), zastępca kierownika WUBP w Warszawie (1945), WUBP w Olsztynie (1945–1946), WUBP w Krakowie (1946–1948), naczelnik Wydziału V Departamentu I MBP (1948–1950), zastępca dyrektora Biura Specjalnego/Departamentu X MBP (1950–1953), w grudniu 1953 r. zbiegł na Zachód.

[21] Paweł Monat (ur. 1921) – oficer WP, funkcjonariusz II Oddziału Zarządu II Sztabu Generalnego WP (1951), attaché wojskowy (1952–1958) i szef Oddziału Attachatów Wojskowych Zarządu II Sztabu Generalnego WP (1958–1959), kierownik Wydziału Operacyjno-Szkoleniowego (1958). Attaché wojskowy PRL w Chinach (1952–1954) i USA (1954–1956 [?]). W 1959 r. uciekł do USA.

[22] Polska Misja Wojskowa w Berlinie Zachodnim (początkowo w Baden-Baden) – nieoficjalne przedstawicielstwo państwa polskiego w RFN, utworzone w 1946 r. w amerykańskiej strefie okupacyjnej Niemiec.

[23] Władysław (Łazarz) Tykociński (Tikothyner) (1921–1967) – oficer WP, dyplomata, lektor w Wydziale Polityczno-Wychowawczym WP (1944–1945), szef Wydziału Polityczno-Wychowawczego III Ministerstwa Obrony Narodowej (1945), funkcjonariusz Oddziału II Sztabu Generalnego WP (1946–1965), oddelegowany do MSZ. Zastępca szefa Polskiej Misji Wojskowej w Baden-Baden (1946–1947), I sekretarz Polskiej Misji Politycznej w Wiedniu (1947–1948), szef Polskiej Misji Wojskowej w Berlinie Zachodnim (1950 [?] – 1965). Zbiegł do USA w 1965 r.

[24] Juliusz Burgin (1906–1973) – polityk komunistyczny, żołnierz Armii Czerwonej, oficer WP, funkcjonariusz aparatu bezpieczeństwa, dyplomata, członek KZMP (1925–1927), KPP (1927–1938), PPR/PZPR (1945–1973). Współpracownik NKWD od 1939 r., oficer polityczny w 1. Dywizji im. Tadeusza Kościuszki (1943–1944), szef Wydziału Politycznego w I Korpusie Pancernym 2. Armii WP (1944–1945). Kierownik Wydziału II Samodzielnego (późniejszego Departamentu VII) MBP (1945–1947), dyrektor Gabinetu Ministra BP (1948–1949). Szef I Inspektoratu MON (1949–1950), ambasador RP w Chinach (1950–1951), wiceminister transportu drogowego i lotniczego (1951–1957). Redaktor naczelny „Głosu Ludu" (1947–1948), prezes Książki i Wiedzy (1959–1963).

[25] Juliusz Katz-Suchy (1912–1971) – działacz komunistyczny, dyplomata, od 1928 r. członek KZMU, następnie KPZU, więzień obozu w Berezie Kartuskiej (1936–1937). Od 1938 r. przebywał w Czechosłowacji, następnie w Wielkiej Brytanii. Sekretarz Polskiego Związku Postępowego (1944), zastępca kierownika Agencji Polpress (1945). Pracownik MSZ (1946–1968), attaché ambasady RP w Londynie (1945), stały delegat Polski przy ONZ (1946–1951), ambasador RP w Indiach (1957–1962), dyrektor PISM (1951–1957). Członek PPR/PZPR (1944–1968). Od 1969 r. na emigracji Danii.

Nota do Izraela w sprawie stosunku Polski do ostatnich wydarzeń na Bliskim Wschodzie[26] została wstrzymana przez tow. [Mariana] Naszkowskiego[27] przez 2 dni.

W ostatnich dniach [e]na mieście[e] są drukowane ulotki; te ulotki ktoś drukuje, ktoś stwarza możliwość ich rozpowszechniania.

[Charles] de Gaulle[28] powiedział w jednym z ostatnich swoich wystąpień (do sprawdzenia jest artykuł na ten temat w „Forum"), oceniając postawę Rotszylda[29], który potępił jego stanowisko zajęte wobec wydarzeń na Bliskim Wschodzie, że są normalne kanały dyplomatyczne dla reprezentowania interesów Izraela. Jeżeli Rotszyld uważa, że reprezentuje państwo Izrael, to może je reprezentować tylko poprzez przedstawicielstwo dyplomatyczne tego kraju. Natomiast dopóki jest on na terenie Francji, dopóty musi reprezentować interesy narodu francuskiego. Stanowisko de Gaulle'a wobec Rotszylda poparli liczni Francuzi pochodzenia żydowskiego.

Mówię o tych sprawach dlatego, że w naszej instytucji, w PAN, też nie ze wszystkim jest dobrze, też w pewnej określonej sytuacji, na skutek określonych układów personalnych, pewni ludzie tworzyli sobie, często sztucznie, aurę wybitnych naukowców, wprowadzili określoną politykę personalną. Towarzysze, kiedy się tu mówiło o ostatnim zebraniu KZ z różnymi towarzyszami, to stwierdzili oni, że trudno im było zabierać głos na ostatnim posiedzeniu Komitetu Zakładowego, bo są pod określoną presją środowiska. Trzeba, byśmy sobie z tego także zdali sprawę. Dlatego ja również mówię o tych faktach. Informacja nie jest pełna, myślę, i t[o] j[est] – moim zdaniem – jedno z zadań także Instytutu Historii, że należy opracować naukowo te sprawy, żeby wyszły one na światło dzienne, żebyśmy spojrzeli prawdzie w oczy. Syjonizm nie jest wymysłem. Kiedyśmy rozmawiali z tow. Alsztajn[30] przed wymianą legitymacji – przed miesiącem wystąpiła ona z partii – to usiłowała ona we mnie wmówić, że syjonizm jest wymysłem obecnym. Nie przyznawała nawet, że partie syjonistyczne istniały w okresie międzywojennym. Po trzygodzinnej dyskusji raczyła się zgodzić, że rzeczywiście syjonizm jest pojęciem historycznym, że istnieje od dłuższego okresu czasu. Mówię o tym dlatego, że w moim przekonaniu, w moim sumieniu nie byłbym uczciwy wobec organizacji partyjnej, wobec członków KZ, gdybym tych spraw w wielkim skrócie tutaj nie przedstawił. W naszym kraju i także w naszej instytucji jest nie tylko miejsce – istnieje nie tylko możliwość i potrzeba, ale konieczność działania wszystkich ludzi, którym interesy kraju leżą na sercu. Rzecz jest – moim zdaniem – zasadnicza; w innym przypadku nie będziemy mogli

---

[e–e] *Fragment wpisany odręcznie*.

[26] 12 VI 1967 r. władze PRL przesłały Izraelowi notę protestacyjną przeciwko „zbrojnej napaści" na państwa arabskie, w której zawiadamiały o zerwaniu stosunków dyplomatycznych.

[27] Marian Naszkowski (1912–1996) – polityk komunistyczny, żołnierz Armii Czerwonej, oficer WP, członek KPZU (1935–1938), PPR/PZPR (1943–1990). Funkcjonariusz NKWD (1941–1942), współorganizator 1. Dywizji Piechoty im. Tadeusza Kościuszki i 5. Dywizji Piechoty WP, zastępca dowódcy pułku I Dywizji Wojska Polskiego w ZSRR (1943–1944), kierownik Wydziału Wojskowego Związku Patriotów Polskich w Moskwie (1944–1945), szef Misji Wojskowej we Francji (1945–1947), szef GZP WP (1950–1952). Ambasador RP w Moskwie (1947–1949), podsekretarz stanu w MSZ (1952–1968), radca-minister pełnomocny w Stałym Przedstawicielstwie PRL w Genewie (1972–1977). Redaktor naczelny „Nowych Dróg" (1968–1972).

[28] Charles de Gaulle (1870–1980) – polityk francuski, przewodniczący Tymczasowego Rządu Republiki Francuskiej (1944–1946), prezydent Francji (1958–1969).

[29] Prawdopodobnie Guy de Rothschild (1909–2007) – bankier francuski, prezes banku braci Rothschildów (1967–1979).

[30] Chodzi o Helenę Eilstein.

posuwać nauki polskiej naprzód. Towarzysze, jeżeli powstała taka sytuacja, że Instytut Filozofii i Socjologii, w którym uczciwie pracują liczni towarzysze, jest ustawiony nie powiem tyłem, ale bokiem do tych zadań, do tych celów, które stawia przed filozofią i polską socjologią partia, to przecież nie można na to patrzeć obojętnie. Zdajemy sobie z tego sprawę, [że] i filozofia, i socjologia, nauki prawne, nauki historyczne są naukami politycznymi. I nie może być tak, że[by] humanistyka polska, tak mocno zgrupowana w naszej instytucji, była obojętna wobec głównych celów, które nasz kraj i nasza partia chcą realizować. Postawmy sobie kropkę nad „i". O co nam chodzi? Chodzi nam o demokratyzację, o wyjście z pewnych schematów – powiedzmy sobie szczerze, że rzeczywiście w KC i we władzach państwowych, i we władzach partyjnych nie zawsze uczciwi ludzie, przygotowani ludzie reprezentują nasze interesy; z tym że zło zaczyna się od podstawowej organizacji partyjnej. Istnieje taka sytuacja, że nie zawsze mamy odwagę i możliwość przekazywania naszych informacji, naszej oceny sytuacji do władz partyjnych i trzeba dążyć do tego, żeby sytuację zmienić, ale od szeregu lat w naszym kraju działa grupa, której interesy tego kraju są obce. Która tworzyła określoną atmosferę, która obsadziła pewne węzłowe stanowiska. I z tym, w moim głębokim przekonaniu, jeżeli interesy naszego kraju, interesy naszej partii nie są nam obce – z tym trzeba skończyć.

Źródło: APW, KZ PZPR PAN, 5, k. 101–108, mps.

Nr 67

1968 marzec 20, Warszawa – Uchwała Egzekutywy KZ PZPR PAN w sprawie rozwiązania Centralnego Zespołu Partyjnego

Uchwała
Egzekutywy Komitetu Zakładowego PZPR Polskiej Akademii Nauk
z dnia 20 marca 1968 r.

Po przedyskutowaniu dotychczasowej pracy Centralnego Zespołu Partyjnego Kierownictwa Polskiej Akademii Nauk oraz postawy poszczególnych jego członków Egzekutywa Komitetu Zakładowego PZPR Polskiej Akademii Nauk postanowiła wystąpić do Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR z wnioskiem o rozwiązanie Centralnego Zespołu Partyjnego i przekazanie jego funkcji Komitetowi Zakładowemu PZPR PAN. Wśród argumentów przemawiających za słusznością tego wniosku wymienić można następujące:

1. W istniejącej sytuacji politycznej konieczne jest zwiększenie roli organizacji partyjnej i możliwości jej oddziaływania na całokształt pracy PAN. Wydaje się uzasadnionym, aby całokształt odpowiedzialności politycznej był skupiony w instancji partyjnej reprezentatywnej dla wszystkich członków partii w naszej instytucji.

2. Członkowie Komitetu Zakładowego będący jednocześnie członkami Centralnego Zespołu Partyjnego uważają, że dyskusje prowadzone na tym forum były często odpolitycznione i miały charakter odpowiedni raczej dla normalnych ciał kolegialnych zajmujących się kierowaniem działalnością Polskiej Akademii Nauk.

3. W okresie ostatnich wydarzeń jedynie Komitet Zakładowy PZPR PAN był w stanie kierować działalnością partyjną na terenie Polskiej Akademii Nauk i poszczególnych placówek.

4. Fakt, że aż sześciu członków Centralnego Zespołu Partyjnego[1] podpisało list wystosowany 12 marca 1968 r. do prezesa Rady Ministrów towarzysza Józefa Cyrankiewicza w sprawie ostatnich wydarzeń na terenie wyższych uczelni, świadczy, że Centralny Zespół Partyjny jako całość nie mógł zająć wobec tych wydarzeń zgodnego z linią partii stanowiska. Stanowisko takie zajęli poszczególni towarzysze, którzy ściśle współpracowali z Komitetem Zakładowym PZPR PAN.

5. Komitet Zakładowy w obecnej chwili posiada w swym składzie dwóch członków PAN, w tym jednego zastępcę sekretarza naukowego i jednego sekretarza wydziału,

[1] 12 III 1968 r. 38 członków PAN (w tym prezes i dwaj wiceprezesi) wystosowało do prezesa Rady Ministrów PRL Józefa Cyrankiewicza list, w którym zaprotestowało przeciw użyciu siły wobec studentów. W piśmie domagano się wyciągnięcia konsekwencji w stosunku do osób za to odpowiedzialnych. Tekst listu w: *Marzec '68 między tragedią a podłością*, wstęp, wybór i oprac. G. Sołtysiak, J. Stępień, Warszawa 1998, s. 304–305. Pod naciskiem WNiO KC PZPR swoje podpisy pod tym listem wycofali prezes PAN Janusz Groszkowski i sekretarz naukowy Akademii Witold Nowacki.

a ponadto dziesięciu profesorów i docentów reprezentujących wszystkie wydziały PAN. Szereg członków Komitetu Zakładowego pełni kierownicze funkcje w placówkach Polskiej Akademii Nauk.

I sekretarz KZ PZPR PAN[a]
(K[azimierz] Zieliński)

Źródło: APW, KZ PZPR PAN, 5, k. 109–110, mps.

[a] *Poniżej odręczny podpis*.

Nr 68

1968 marzec 21, Warszawa – Rezolucja KZ PZPR PAN oraz Prezydium Zarządu Oddziału ZNP przy PAN, wyrażająca poparcie dla kierownictwa PZPR

Rezolucja
Komitetu Zakładowego PZPR PAN oraz Prezydium Zarządu Oddziału ZNP przy PAN
podjęta na wspólnym zebraniu w dniu 21marca 1968 r.

W imieniu ogółu pracowników PAN, członków partii i bezpartyjnych wyrażamy swoje pełne poparcie dla polityki kierownictwa Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej z towarzyszem Władysławem Gomułką na czele. Kategorycznie przeciwstawiamy się próbom różnych grup reakcyjnych podważania obecnej linii partii, a zwłaszcza sojuszu ze Związkiem Radzieckim.

Głęboko poruszeni wydarzeniami ostatnich dni, potępiamy stanowczo próby wykorzystania młodzieży do działalności skierowanej przeciwko ustrojowi socjalistycznemu, sprzeczne z żywotnymi interesami narodu. Jako pracownicy nauki, stanowiąc część składową polskiej inteligencji twórczej, solidaryzujemy się całkowicie z powszechnym oburzeniem wobec inspiratorów i organizatorów zajść w środowisku studenckim Warszawy. Wraz z ogółem pracowników naukowych i dydaktycznych poczuwamy się do współodpowiedzialności za ujawnione tak ostro w okresie ostatnich wydarzeń braki i słabości w pracy wychowawczej i politycznej wśród młodzieży. Będziemy współuczestniczyć w pracy nad kształtowaniem socjalistycznej postawy i ideowego zaangażowania młodzieży studenckiej.

Jest naszą głęboką troską sprawa dalszego prawidłowego rozwoju nauki polskiej i jej ściślejszego niż dotąd związku z potrzebami kraju, z życiem narodu. Wysoko cenimy troskę partii o rozwój nauki w Polsce i zapewniamy, że pracownicy PAN nie będą szczędzić wysiłków, aby ich praca służyła potrzebom socjalistycznego rozwoju kraju. Z głębokim zadowoleniem przyjmujemy oświadczenie tow. Wiesława, że kierownictwo partii i rządu pragnie przedyskutować ze środowiskiem naukowym węzłowe problemy dalszego twórczego rozwoju wszystkich dziedzin nauki polskiej.

Chcemy zapewnić kierownictwo partii i Was osobiście, towarzyszu Wiesławie, o swoim oddaniu sprawie socjalizmu budowanego wspólnym wysiłkiem klasy robotniczej, chłopstwa i inteligencji.

Źródło: APW, KZ PZPR PAN, 5, k. 111, mps.

Nr 69

1968 marzec 25, Warszawa – Projekt zmian w kierownictwie IFiS PAN autorstwa Egzekutywy KZ PZPR PAN

Warszawa, 25 III 1968 r.

Projekt

Egzekutywa KZ PZPR stawia wniosek o przeprowadzenie następujących zmian w kierownictwie Instytutu Filozofii i Socjologii PAN.

1. Odwołać ze stanowiska dyr[ektora] Instytutu prof. dr. Adama Schaffa. Stanowisko polityczne i obywatelskie prof. A[dama] Schaffa podczas ostatnich wydarzeń dyskwalifikuje go jako dyrektora czołowego ideologicznego instytutu naukowego w kraju. Ponosi on również odpowiedzialność za braki w pracy instytutu, krytykowane przez środowisko naukowe w kraju i czynniki partyjne.

2. Powierzyć obowiązki dyr[ektora] Instytutu Fil[ozofii] i Socj[ologii] tow. doc. dr. Włodzimierzowi Wesołowskiemu[11]. Tow. dr doc. W[łodzimierz] Wesołowski jest oddanym partii działaczem frontu ideologicznego, zajmującym pryncypialne stanowisko w sprawach roli i znaczenia ideologii marksistowskiej w kształtowaniu oblicza społeczeństwa socjalistycznego. W czasie ostatnich wydarzeń zajął postawę zgodną z linią partii. Posiada poważny dorobek naukowy i duże umiejętności organizacyjne; ceniony jest zarówno w partyjnym, jak i bezpartyjnym środowisku nauk społecznych.

3. Odwołać ze stanowiska z[astęp]cy dyr[ektora] ds. naukowych prof. dr. Jerzego Wiatra jako współodpowiedzialnego z prof. Schaffem za niewłaściwą polityczną atmosferę w instytucie. Tow. Wiatr unikał współpracy zarówno z własną POP, jak i KZ PZPR PAN. Nie zajmował właściwego, zgodnego z linią partii pryncypialnego stanowiska.

4. Powołać na zwolnione stanowisko z[astęp]cy ds. naukowych doc. dr. Zdzisława Kuksewicza[22], dotychczasowego dyr[ektora] ds. ogólnych, nowo wybranego I sekretarza POP i nowo wybranego członka KZ.

Tow. Kuksewicz od początku ostatnich wydarzeń zajął pryncypialne, zgodne z linią partii stanowisko. Okazał dużą pomoc KZ PZPR PAN w ostatnim okresie w działalności politycznej w środowisku humanistycznym, dał się poznać jako oddany członek partii. W środowisku naukowym cieszy się opinią zdolnego i wartościowego pracownika nauki oraz dobrego organizatora.

---

[1] Włodzimierz Wesołowski (ur. 1929) – socjolog, prof. nadzwyczajny od 1971 r., prof. zwyczajny od 1976 r., pracownik naukowy UW (1954–1964, 1968–1980), IFiS PAN od 1964 r., dyrektor Instytutu Socjologii UW (1968–1974), kierownik Zakładu Socjologii Ogólnej Instytutu Socjologii UW (1968–1982), zastępca dyrektora IFiS PAN (1972–1974), kierownik Zakładu Badania Struktur Społecznych IFiS PAN (1970–1980). Wiceprzewodniczący Komitetu Nauk Socjologicznych PAN (1975–1982), członek Centralnej Komisji Kwalifikacyjnej ds. Kadr Naukowych przy Prezesie Rady Ministrów (1973–1979), I zastępca dyrektora Instytutu Podstawowych Problemów Marksizmu-Leninizmu KC PZPR (1974–1981).

[2] Zdzisław Kuksewicz (ur. 1930) – filozof, prof. nadzwyczajny od 1973 r., prof. zwyczajny od 1982 r., pracownik naukowy IFiS PAN od 1957 r., Instytut Filozofii UŁ (1973–1990), zastępca dyrektora IFiS PAN (1968–1981), kierownik Zakładu Historii Filozofii Średniowiecznej IFiS PAN od 1968 r. Członek ZMP (1948–1956), PZPR (1957–1982).

5. Powołać na stanowisko z[astęp]cy dyr[ektora] ds. ogólnych dr. Kazimierza Doktóra, jednego z wybitniejszych młodych socjologów, wieloletniego aktywistę partyjnego, byłego sekretarza propagandy KZ i kierownika nowo organizowanego Ośrodka Propagandy Partyjnej KZ PZPR PAN, utalentowanego organizatora i pracownika nauki o szerokich horyzontach.

Źródło: AAN, PZPR, 237/XVI–637, k. 77–78, mps.

Nr 70

1968 marzec 25, Warszawa – Pismo Kazimierza Zielińskiego, I sekretarza KZ PZPR PAN, do Sekretariatu KC PZPR w sprawie postawy partyjnej Adama Schaffa i Stefana Żółkiewskiego

Warszawa, 25 III 1968 r.

Sekretariat Komitetu Centralnego PZPR
za pośrednictwem
Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR
w m[iejscu][a]

Sekretariat Komitetu Zakładowego PZPR Polskiej Akademii Nauk zwraca się z prośbą o rozpatrzenie postawy partyjnej i działalności tow. tow. Adama Schaffa i Stefana Żółkiewskiego, członków Komitetu Centralnego PZPR. Postawa ich w ostatnim okresie, a szczególnie podczas ostatnich wydarzeń, wzbudza zasadnicze zastrzeżenia wśród wielu towarzyszy, członków naszej Zakładowej Organizacji PZPR PAN. Towarzysze A[dam] Schaff i S[tefan] Żółkiewski wywarli negatywny wpływ na nastroje panujące w początkowym okresie ostatnich wydarzeń w niektórych placówkach Wydziału Nauk Społecznych PAN, na postawę części członków Polskiej Akademii Nauk, jak również niektórych członków partii.

Profesorowie Stefan Żółkiewski i Adam Schaff, koncentrując w swych rękach wiele zasadniczych decyzji dotyczących polityki kadrowej, stypendialnej, współpracy naukowej z zagranicą, jak również kierunków badawczych, ponoszą dużą odpowiedzialność za obecny stan kadrowy i układy personalne w placówkach Wydziału Nauk Społecznych PAN, za składy rad naukowych, komitetów naukowych i komitetów redakcyjnych, za obecny stan nauk społecznych i humanistycznych reprezentowanych w placówkach PAN.

Jako członkowie Centralnego Zespołu Partyjnego Kierownictwa PAN nie przejawiali zainteresowania sprawami merytorycznej działalności pozostałych wydziałów PAN, nie zapewniali koniecznej atmosfery partyjnej szczerości i politycznej odpowiedzialności podczas obrad tego organu. Na ostatnim posiedzeniu Centralnego Zespołu Partyjnego w dniu 10 marca br. wprowadzili oni atmosferę podniecenia, uniemożliwiającą gruntowną ocenę przyczyn ostatnich wydarzeń i przedstawienia innego stanowiska, niż sami zaprezentowali. Przedstawiona przez nich analiza polityczna tych wydarzeń była nie tylko powierzchowna, ale i politycznie błędna i szkodliwa.

Do Komitetu Zakładowego PZPR PAN wpływają wnioski z podstawowych organizacji partyjnych i od poszczególnych towarzyszy o rozpatrzenie sprawy tych towarzyszy,

[a] *Z lewej strony odręczny dopisek* aa, *nieczytelny podpis*.

ich postaw i działalności przez odpowiednią instancję partyjną i poinformowanie o tym członków partii pracowników Polskiej Akademii Nauk.

I sekretarz KZ PZPR PAN[b]
(K[azimierz] Zieliński])

Do wiadomości:
1. Wydział Nauki i Oświaty KC PZPR
2. Wydział Nauki i Oświaty KW PZPR – spr.

Źródło: AAN, PZPR, 237/XVI–619, k. 6–7, mps.

[b] *Poniżej odręczny podpis*.

Nr 71

1968 marzec 30, Warszawa – Pismo Kazimierza Zielińskiego, I sekretarza KZ PZPR PAN, do Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR w sprawie zmian w dyrekcji IFiS PAN

Polska Zjednoczona Partia Robotnicza
Komitet Zakładowy przy Polskiej Akademii Nauk
Warszawa Pałac Kultury i Nauki
L.dz. KZ – 59/68

Warszawa, dn[ia] 30 III 1968 r.[a]

Wydział Nauki i Oświaty[b]
Komitetu Centralnego PZPR
w miejscu

W związku z zaistniałą sytuacją sekretariat Komitetu Zakładowego PZPR Polskiej Akademii Nauk zwraca się z prośbą o rozpatrzenie zmian w składzie dyrekcji Instytutu Filozofii i Socjologii PAN.

Proponujemy następujący skład dyrekcji:

– dyrektor instytutu – profesor dr Jan Szczepański (dotychczasowy zastępca dyrektora ds. naukowych)

– zastępca dyrektora ds. naukowych sekcji filozoficznej – docent dr Zdzisław Kuksewicz (dotychczasowy zastępca dyrektora ds. ogólnych)

– zastępca dyrektora ds. naukowych sekcji socjologicznej – docent dr Włodzimierz Wesołowski

– zastępca dyrektora ds. ogólnych – dr Kazimierz Doktór.

Szczegółowe uzasadnienie wniosku przekażemy w najbliższych dniach.

I sekretarz KZ PZPR PAN[c]
(K[azimierz] Zieliński)

Do wiadomości:
– Sekretarz naukowy PAN
– Wydział Nauki i Oświaty KW PZPR

Źródło: AAN, PZPR, 237/XVI–620, k. 60, mps.

[a] *Powyżej odręczny dopisek* WN.T.21/IX/8/9 IV [19]68.
[b] *Z lewej strony odręczny dopisek* T[owarzysz] Kaczmarek, *nieczytelne trzy podpisy, poniżej odręczny dopisek* aa, *nieczytelny podpis*.
[c] *Poniżej odręczny podpis*.

Nr 72

1968 kwiecień 29 [?], Warszawa – Notatka z rozmowy Witolda Jarosińskiego, Andrzeja Werblana i Zdzisława Kaczmarka z Witoldem Nowackim, sekretarzem naukowym PAN

Do użytku wewnętrznego

Notatka

W dniu 29 IV 1968 r. w wyniku rozmowy sekretarza KC tow. W[itolda] Jarosińskiego oraz tow. tow. A[ndrzeja] Werblana i Z[dzisława] Kaczmarka z sekretarzem naukowym PAN tow. W[itoldem] Nowackim ustalono, co następuje:

– przygotować zmianę Ustawy o PAN do przedstawienia jej na sejmie jesienią br.;

– przekazać w terminie do 3 maja br. projekt zmiany uchwały Rady Ministrów dot[yczącej] statutu PAN;

– wprowadzić w życie nowo zatwierdzony statut od czerwca br.;

– uznano za sprawę pilną powołanie dyr[ektora] generalnego PAN;

– ustalono konieczność powołania zespołów Sekretariatu Naukowego dla poszczególnych wydziałów w celu przeanalizowania struktury placówek, ich zadań itp. Do 30 czerwca br. zespoły powinny zakończyć prace i przedłożyć wnioski. Ustalono, że do zespołu ds. placówek Wydziału I zostaną włączeni przedstawiciele Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR, KW PZPR oraz MOiSzW;

– sekretarz naukowy PAN ma zepewnić przy współpracy z KZ PZPR w PAN przeanalizowanie składów dyrekcji, rad naukowych, komitetów redakcyjnych, niektórych komitetów naukowych. Termin zakończenia prac – 15 czerwca br.;

– sekretarz naukowy PAN po przeprowadzeniu odpowiednich konsultacji z Wydziałem Nauki i Oświaty KC PZPR ustali nowy skład Centralnej Komisji Kwalifikacyjnej. Termin zakończenia prac – 15 czerwca br.;

– sekretarz naukowy PAN przedstawi do zatwierdzenia referaty na posiedzenia Zgromadzenia Ogólnego PAN. Ponadto ustalono, że należy przeprowadzić przed posiedzeniem rozmowy z członkami PAN będącymi członkami PZPR. W posiedzeniu nie przewiduje się uczestnictwa przedstawicieli kierownictwa partii;

– należy opracować notatkę o przebiegu Sekretariatu z 23 IV i Prezydium z 26 IV br. Do notatki należy dołączyć tekst uchwały sekretariatu i tekst wypowiedzi prof. Kotarbińskiego;

– wydział przeprowadzi rozmowę z tow. [Anatolem] Listowskim. Tow. Listowski powinien złożyć pisemne oświadczenie, z jakimi punktami uchwały Sekretariatu nie zgadza się i dlaczego.

Źródło: AAN, PZPR, 237/XVI–619, k. 175, mps.

Nr 73

1968 maj, Warszawa – Notatka KZ PZPR PAN z posiedzenia Sekretariatu Naukowego PAN z 23 kwietnia 1968 r. i posiedzenia Prezydium PAN z 26 kwietnia 1968 r. (z trzema załącznikami)

Polska Zjednoczona Partia Robotnicza
Komitet Zakładowy przy Polskiej Akademii Nauk
Warszawa, Pałac Kultury i Nauki
L.dz.[a]

Warszawa, dn[ia] … maja 1968 r.

Odpis
Wydział Nauki i Oświaty
KC PZPR
w m[iejscu]

Notatka
z posiedzenia Sekretariatu Naukowego PAN w dniu 23 IV 1963 r.
i posiedzenia Prezydium PAN w dniu 26 IV 1968 r.

Na posiedzeniu Sekretariatu Naukowego PAN w dniu 23 kwietnia 1968 r. sekretarz naukowy PAN prof. W[itold] Nowacki przedstawił projekt rezolucji wyrażającej poparcie dla stanowiska partii wobec ostatnich wydarzeń i ustalające główne zadania kierownictwa PAN w obecnym okresie (zał[ącznik] 1). Projekt ten został przygotowany i w pełni zaakceptowany przez sekretarza naukowego PAN, z[astęp]ców sekretarza naukowego tow. prof. I[gnacego] Maleckiego, prof. B[ogdana] Suchodolskiego, prof. F[ranciszka] Misztala, dyr[ektora] gen[eralnego] E[dwarda] Hałonia, dyr[ektora] gen[eralnego] B[olesława] Gastmana oraz sekretarzy KZ PZPR doc. K[azimierza] Zielińskiego, doc. A[ndrzeja] Straszaka i dr E[ugeniusza] Rudzińskiego. Tezy rezolucji były dyskutowane na posiedzeniu egzekutywy KZ PZPR PAN.

Po przedstawieniu tekstu rezolucji tow. prof. W[itold] Nowacki zaproponował, aby Prezydium PAN także przyjęło rezolucję podobnego charakteru, lecz o innej, bardziej ogólnej treści.

Prezes PAN prof. J[anusz] Groszkowski i wiceprezesi prof. K[azimierz] Kuratowski i prof. A[natol] Listowski zakwestionowali całość oddzielnej rezolucji Prezydium PAN.

Prof. K[azimierz] Kuratowski zaproponował włączenie prezesa i wiceprezesów PAN do grona uchwalających rezolucję. Prof. A[natol] Listowski nie zgodził się z tą propozycją, jak również oświadczył, że nie zgadza się z treścią projektu rezolucji.

Po dyskusji przyjęto, że omawiany dokument będzie rezolucją rozszerzonego sekretariatu z udziałem prezesa i wiceprezesów oraz postanowiono zrobić kilka poprawek. W celu przygotowania nowego, poprawionego tekstu rezolucji zarządzono przerwę.

Po przerwie podjęto dyskusję nad nowym projektem. W części posiedzenia po przerwie brał udział prof. A[natol] Listowski, który nie zabierał głosu i następnie opuścił w trakcie

[a] *Brak numeru sprawy*.

posiedzenia salę. W związku z uwzględnieniem zgłaszanych poprawek i brakiem sprzeciwów obecni przyjęli rezolucję (zał[ącznik] 2).

Posiedzenie prezydium odbyło się w dniu 26 kwietnia br. Głównym tematem posiedzenia był plan perspektywiczny nauki polskiej. Na początku posiedzenia prof. T[adeusz] Kotarbiński postawił wniosek rozpatrzenia rezolucji rozszerzenia Sekretariatu PAN. Przewodniczący posiedzenia, prezes PAN, poinformował, że sprawa ta będzie w punkcie 5. (sprawy bieżące) i że nie powinna być dyskutowana w obecności prasy.

Pomimo takiego stanowiska udzielono jednak prof. T[adeuszowi] Kotarbińskiemu głosu poza normalnym porządkiem dziennym.

Przemówienie prof. T[adeusza] Kotarbińskiego załączamy w całości (zał[ącznik] 3). Po wystąpieniu prof. T[adeusza] Kotarbińskiego głos zabrał wiceprezes PAN prof. A[natol] Listowski z wyjaśnieniem adresowanym do prof. T[adeusza] Kotarbińskiego, że, będąc na posiedzeniu Sekretariatu Naukowego PAN, był przeciwny podejmowaniu jakiejkolwiek deklaracji w imieniu sekretariatu i nie zgadzał się także z treścią przedłożonej rezolucji. Oświadczył, że Polska Akademia Nauk powinna w tych ciężkich dla Polski dniach zająć określone stanowisko. Oświadczył, że deklaracja nie była głosowana na zabraniu sekretariatu i gdyby głosowano, to byłby na pewno jednym z tych, którzy są przeciw. Uważa, że deklaracja ogłoszona przez ZAiKS[1] była znacznie piękniejsza niż deklaracja Sekretariatu Naukowego PAN; uważa ponadto, że deklaracja winna być przedstawiona na prezydium, przedyskutowana i przegłosowana. Następnie głos zabrał prof. W[itold] Nowacki, wyjaśniając poszczególne punkty rezolucji sekretariatu. Poinformował, że były pewne sprzeciwy przeciw punktowi „właściwego ukierunkowania działalności placówek Akademii, nadania tej działalności oblicza politycznego, zapewniającego usunięcie wpływów rewizjonistycznych i syjonistycznych"; oraz że punktem, który wywołał największą dyskusję, jest punkt, który powiada, że „krytycznie oceniamy nieodpowiedzialną postawę pewnej części pracowników naukowych PAN, w tym niektórych członków PAN, którzy w okresie początkowych dni wydarzeń marcowych zamiast zdecydowanie poprzeć linię partii, przyjęli postawę chwiejną i w nielicznych przypadkach postawę niezgodną z dobrym imieniem pracownika naukowego Polski Ludowej".

W dalszym ciągu tow. prof. W[itold] Nowacki mówi: „Jeżeli chodzi o ten drugi punkt, to te przypadki były, jak wiadomo, w najrozmaitszych instytucjach; jeżeli chodzi o postawę chwiejną, to przecież wiadomo, jak to było: połowa chyba prezydium, może według własnego najlepszego przekonania, taką postawę przyjmowała, ja sam podpisałem razem z częścią prezydium list do premiera w sprawie doskonale znanej, gdzie przede wszystkim obawiało się grono rozszerzenia czy nasilenia się tego, co się nazywa antysemityzmem. Jednakże [b]zapewnienia przez sekretarza KC, że antysemityzmu nie będzie – skłaniają[b] nas do tego, że w pełni poparliśmy kierunek partii". Kolejnym mówcą był prof. T[adeusz] Manteuffel, który oświadczył, że: „Ten ostatni punkt budzi mój żywy niepokój, bo wydaje się, że jesteśmy w większości ludźmi starymi i że zdajemy sobie sprawę z tego, co można zrobić i czego zrobić nie należy. Nie stanowimy grupy, która byłaby monolitem, możemy mieć różne poglądy na zjawiska, których jesteśmy

[b–b] *Tak w tekście*.

[1] Związek Autorów i Kompozytorów Scenicznych (ZAiKS) – stowarzyszenie założone w 1918 r. w Warszawie. W 1946 r. zostało przekształcone w Związek Autorów, Kompozytorów i Wydawców ZAiKS.

świadkami. Jestem głęboko przekonany, że ci członkowie Akademii, którzy zwrócili się z pismem do premiera, to chyba nie jest jakimś dowodem niedojrzałości; każdy obywatel w teorii ma prawo to uczynić, a członek Akademii jest do tego jak najbardziej powołany. Poza tym ustosunkowaliśmy się do rzeczy, których byliśmy świadkami; chyba nie robiliśmy tylko tego w drodze impulsu i nieprzemyślanych kroków. Zdaje mi się, że Sekretariat Naukowy miał prawo wypowiedzieć się, ale tylko w stosunku do swoich członków, ja odmawiam Sekretariatowi Naukowemu prawa zabierania głosu w stosunku do innych członków Akademii, których ani nie konsultowano w tej sprawie, ani też nie rozważano motywów ich postępowania. Stwierdzam raz jeszcze, że jestem człowiekiem już w latach posuniętym i że to, co robię, robię z rozmysłem i świadomością i dlatego nie uważam za możliwe zgodzić się, aby nawet Sekretariat Naukowy bił się w moje piersi. Jeśli uznam mą winę, a tej winy nie widzę, to sam bym się potrafił w tę pierś uderzyć".

Następnie zabrał głos tow. prof. S[tefan] Żółkiewski, popierając wystąpienie prof. Manteuffla i prof. T[adeusza] Kotarbińskiego, stwierdzając, że są to zagadnienia, które już miał okazję podnosić na posiedzeniu Komisji Nauki i Oświaty w Sejmie, o czym była mowa w prasie. Zakwestionował zasadność zastosowania największych przewidzianych w ustawie kar dla „naszych kolegów profesorów Uniwersytetu"[2] i uważa, że winny być podane motywy, aby móc się do nich ustosunkować. Zaproponował dyskusję nad tymi sprawami w tym punkcie obrad, który pan prezes PAN uzna za właściwy.

Z kolei zabrał głos tow. prof. I[gnacy] Malecki, mówiąc:

„Jestem tego samego zdania, co prof. Żółkiewski, że zagadnienia, które wymagają otwartej dyskusji w ramach prezydium, żeby sobie te zagadnienia otwarcie omówić, i dlatego myślę, że trzeba by się trzymać tego porządku dziennego, który był przewidziany, bo przecież jasne jest, że sekretariat nie chciał w jakiejś formie ukrywać tej deklaracji, zresztą ona była w prasie i w punkcie 5. chodziło o rozpatrzenie tej deklaracji. Z drugiej strony wydaje mi się, że sekretariat miał tutaj prawo zajęcia stanowiska z tego punktu widzenia, że właśnie sekretariat jest ciałem odpowiedzialnym przecież za pracę placówek naukowych Akademii i jeżeli w tym oświadczeniu sekretariatu była mowa o takich czy innych punktach czysto politycznych, a nie tylko zagadnieniach organizacyjnych, to chodziło o całość pracy placówek Akademii i całość przebiegu wydarzeń w placówkach Akademii i to nie w perspektywie pierwszych dni wydarzeń marcowych, ale również i rozwoju dyskusji w placówkach naukowych również po 19 marca[3]. Nie chciałbym w tej chwili rozpoczynać jakiejś polemiki, bo przyłączam[c] się do wniosku, żeby po tej wstępnej wymianie poglądów zagadnienie odłożyć do punktu 5.".

---

[c] *W oryginale* przyłączając.

[2] 25 marca zwolniono z pracy na UW profesorów: Leszka Kołakowskiego, Bronisława Baczkę, Stefana Morawskiego i Włodzimierza Brusa oraz docentów: Marię Hirszowicz-Bielińską i Zygmunta Baumana.

[3] 19 marca podczas wiecu PZPR w Sali Kongresowej Władysław Gomułka wygłosił przemówienie, w którym potępił antyradzieckie akcenty w spektaklach *Dziadów* w reżyserii Kazimierza Dejmka, nazwał grupy studenckie mianem „wrogów Polski Ludowej" i podkreślił żydowskie pochodzenie studenckich aktywistów. Jednocześnie przeciwstawił się antysemityzmowi w partii. Por. W. Gomułka, *Stanowisko partii – zgodne z wolą narodu*, „Trybuna Ludu", 20 III 1968.

Następnie zabrał głos prezes PAN J[anusz] Groszkowski, mówiąc:

„Jeżeli chodzi o tę deklarację, to miałem wyraźne zastrzeżenia i przeprowadzałem dyskusję co do tego fragmentu, który się zaczyna »krytycznie oceniamy« i kończy się »pracownika naukowego Polski Ludowej«. Miałem szereg wątpliwości co do tego sformułowania, niestety moje argumenty nie trafiły wówczas do przekonania, mogę swoje stanowisko w tej sprawie w odpowiednim punkcie przedstawić. Krótko mówiąc, historycznie rozdzieliłem zjawiska i wydarzenia do momentu oświadczenia I sekretarza partii właśnie 19 marca, inaczej traktowałem wszystko, co się do tego momentu działo i co się po tym momencie działo; to wszystko, co było przedtem, uważałem, że nie może być nikomu liczone w żadnym przypadku; można było dyskutować o tym, co się stało po tym momencie, po tym oświadczeniu. I pomimo proponowanych przeze mnie poprawek tej rzeczy nie udało się wprowadzić do tej deklaracji. Co do innych nie znam zastrzeżeń, tak jak referował to kolega sekretarz naukowy. Oczywiście tu można mieć wątpliwości, czy [b]sformułowanie w imieniu kierownictwa Polskiej Akademii Nauk, nie wiem, jak należy to rozumieć, sekretariat w zasadzie zaprasza prezesa i wiceprezesów, udział ich jest raczej w charakterze obserwacyjnym, niemniej w tak ważnym wydarzeniu nie mogli być obojętni[b]. Udział mój osobiście miał w dużym stopniu [na celu] przejęcie w szeregu spraw właśnie na ten zespół, żeby uniknąć trudnych momentów prezydium. Momenty mogły być trudne i ja osobiście wolałbym przejąć na siebie pewne wynikające stąd konsekwencje, ażeby uchronić prezydium. Nie wiem, czy to jest dobrze sformułowane w imieniu kierownictwa PAN-u, czy to powinno być w imieniu sekretariatu; nie mamy wyraźnego poglądu, co nazywamy kierownictwem Akademii, a co nazywamy Sekretariatem. Co do innych sformułowań nie mam osobiście zastrzeżeń, jak to wyjaśniał prof. Nowacki, gdyż to dotyczy istotnie spraw związanych z działalnością placówek, polityką kadrową; ostatnie passusy są generalne, które nie powinny wzbudzać jakichś zastrzeżeń”.

Po tej dyskusji prowadzonej poza porządkiem dziennym przystąpiono do pierwszego punktu [porządku] dziennego o perspektywicznym planie nauki polskiej. Po referacie i dyskusji w przerwie zorganizowano zebranie wszystkich członków biorących udział w posiedzeniu prezydium z udziałem sekretarzy KZ PZPR PAN. Przedyskutowano dotychczasowy przebieg obrad, stwierdzono nieprawdziwość części wypowiedzi tow. A[natola] Listowskiego i postanowiono, że sekretarz naukowy da w punkcie 5. pełną, rzetelną informację o przebiegu posiedzenia Sekretariatu Naukowego PAN i przyjęciu rezolucji. Przyjęto, że nie będzie się polemizować z wypowiedziami niezwiązanymi bezpośrednio z rezolucją rozszerzonego Sekretariatu PAN. W dyskusji udział wzięli tow. tow. [Henryk] Jabłoński, [Włodzimierz] Michajłow, [Adam] Schaff, [Stefan] Żółkiewski, [Witold] Nowacki, [Kazimierz] Zieliński, [Andrzej] Straszak.

Po przerwie w ramach punktu 5. porządku dziennego posiedzenia Prezydium PAN głos zabrał sekretarz naukowy PAN, tow. prof. W[itold] Nowacki, który złożył oświadczenie w sprawie rezolucji rozszerzonego Sekretariatu Naukowego PAN. Następnie prezes PAN zapytał, czy ktoś chce zabrać głos w dyskusji nad sprawą rezolucji, gdyż poprzednio takie chęci były wyrażane. Ponieważ nikt nie zgłosił się do dyskusji, posiedzenie przeszło do omawiania dalszych spraw.

I sekretarz KZ
(–) K[azimierz] Zieliński

Zał[ącznik] **1**

Sekretariat Naukowy Polskiej Akademii Nauk zdecydowanie popiera stanowisko partii wobec ostatnich wydarzeń, wyrażone w przymówieniach I sekretarza Komitetu Centralnego Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej towarzysza Władysława Gomułki i innych członków kierownictwa partyjnego.

W imieniu kierownictwa PAN chcemy zapewnić kierownictwo partii o naszym oddaniu dla spraw budownictwa socjalizmu w Polsce i odnowy, którą obserwujemy w ostatnim okresie. Uważamy, że w odniesieniu do Polskiej Akademii Nauk odnowa ta winna dotyczyć:

– właściwego ukierunkowania działalności placówek Akademii i nadania im oblicza politycznego zapewniającego usunięcie wpływów rewizjonistycznych i syjonistycznych;

– bliższego powiązania działalności placówek z aktualnymi i perspektywicznymi potrzebami życia społecznego, kulturalnego i gospodarczego naszego kraju;

– krytycznej analizy stanu kadrowego w Polskiej Akademii Nauk, w szczególności stworzenia warunków rozwoju dla młodej, ideowo i politycznie zaangażowanej w sprawy budownictwa socjalistycznego w Polsce kadry naukowej;

– zmian organizacyjnych idących w kierunku usprawnienia działalności Akademii jako pionu placówek badawczych w węzłowych dla kraju kierunkach, a także jako stowarzyszenia uczonych reprezentujących wielkie postępowe tradycje nauki polskiej.

Zdecydowanie potępiamy nieodpowiedzialną postawę pewnej części pracowników naukowych Polskiej Akademii Nauk, w tym niektórych członków PAN, którzy w trudnych początkowych dniach wydarzeń marcowych zamiast jednoznacznie poprzeć linię partii i poczynania władz, przyjęli pozycję chwiejną, a w nielicznych przypadkach postawę niezgodną z dobrym imieniem pracownika naukowego Polski Ludowej.

W imieniu uczonych polskich stanowczo przeciwstawiamy się oszczerczej kampanii antypolskiej, fałszującej fakty historyczne, prowadzonej przez ośrodki syjonistyczne i imperialistyczne.

Odpis
Zał[ącznik] **2**

Rozszerzony Sekretariat Naukowy Polskiej Akademii Nauk z udziałem prezesa i wiceprezesów zdecydowanie popiera stanowisko partii wobec ostatnich wydarzeń, wyrażone w przemówieniach I sekretarza Komitetu Centralnego Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej towarzystwa Władysława Gomułki i innych członków kierownictwa partyjnego.

W imieniu kierownictwa PAN chcemy zapewnić kierownictwo partii o naszym oddaniu dla sprawy budownictwa socjalizmu w Polsce i odnowy, którą obserwujemy w ostatnim okresie. Uważamy, że w odniesieniu do Polskiej Akademii Nauk odnowa ta powinna dotyczyć:

– właściwego ukierunkowania działalności placówek Akademii i nadania im oblicza politycznego zapewniającego usunięcie wszelkich szkodzących socjalizmowi i interesom Polski Ludowej wpływów, w tym wpływów rewizjonistycznych, syjonistycznych;

– bliższego powiązania działalności placówek z aktualnymi i perspektywicznymi potrzebami życia społecznego, kulturalnego i gospodarczego naszego kraju;

– krytycznej analizy stanu kadrowego w Polskiej Akademii Nauk, w szczególności stworzenia lepszych warunków rozwoju dla młodej, ideowo i politycznie zaangażowanej w sprawy budownictwa socjalistycznego w Polsce kadry naukowej;

– zmian organizacyjnych idących w kierunku usprawnienia działalności Akademii jako pionu placówek badawczych w węzłowych dla kraju kierunkach, a także jako stowarzyszenia uczonych reprezentujących wielkie postępowe tradycje nauki polskiej.

Krytycznie oceniamy nieodpowiedzialną postawę pewnej części pracowników naukowych Polskiej Akademii Nauk, w tym niektórych członków PAN, którzy w trudnych dniach wydarzeń marcowych zamiast jednoznacznie poprzeć linię partii i poczynania władz, przyjęli pozycję chwiejną, a w nielicznych przypadkach postawę niezgodną z dobrym imieniem pracownika naukowego Polski Ludowej.

W imieniu uczonych polskich stanowczo przeciwstawiamy się oszczerczej kampanii antypolskiej, fałszującej fakty historyczne, prowadzonej przez ośrodki syjonistyczne i imperialistyczne.

Oświadczamy, że uczeni polscy dołożą wszelkich wysiłków, aby wyniki ich prac służyły rozwojowi społecznemu, gospodarczemu i kulturalnemu naszego kraju.

Zał[ącznik] 3

Prof. T[adeusz] **Kotarbiński**

Zmusiło mnie do zabrania głosu ukazanie się w numerze 112 „Trybuny Ludu" notatki Polskiej Agencji Prasowej pt. „Posiedzenie Sekretariatu Naukowego Polskiej Akademii Nauk". Zabieram głos niechętnie, lecz sprawa wydaje się tak poważna i tak bardzo istotna dla zadań Polskiej Akademii Nauk, iż należałoby ją przedyskutować w charakterze dodatkowego punktu porządku dziennego, co by gwarantowało należyte pogłębienie rozważań.

Jakkolwiek można by sobie wyobrażać interpretację zdań wypowiedzianych na wspomnianym posiedzeniu, sens w rozumieniu przeciętnego czytelnika będzie z pewnością dość określony, zwłaszcza ze względu na udział prezesa i wiceprezesów Akademii, jak wyraźnie powiedziano w sprawozdaniu. Głos tego grona będzie pospolicie rozumiany jako akces Polskiej Akademii Nauk do tego, co w życiu publicznym jest praktykowane obecnie w odniesieniu do świata nauki i nauczania, jak również do planu kontynuacji petryfikacji i intensyfikacji kursu aktualnego. Sądzę, że należy odróżniać enuncjacje sekretariatu i enuncjacje prezydium Akademii. Jako członek grona prezydialnego czuję się zmuszony do sformułowania kilku spostrzeżeń. Sytuacja w sposób jaskrawy i stanowczy zmienia się na gorsze pod tym względem, pod którym Akademia z natury rzeczy musi śledzić rozwój wypadków ze szczególnym niepokojem. Mam na myśli metody urabiania decyzji i postaw świata ludzi i nauki, i nauczania. Uważam za swoje zadanie skłonić ludzi do racjonalnych decyzji i postaw przez wzbudzenie nie obaw przed represją, lecz racjonalnie, rzeczowo uzasadnionych przeświadczeń. Racjonalne przeświadczenia trzeba urabiać drogą argumentacji, perswazji, polemiki, a nie drogą zagrożenia, że w przypadku deklaracji niezgodnej z proponowaną nastąpią represje, dawać pełną możność argumentacji na rzecz tezy pożądanej, a zarazem utrudniać lub uniemożliwiać argumentację

przeciwną – to jest droga do uzyskania wyraźnych akcesów ze strony ludzi gotowych służyć gotowym przekonaniom, a zarazem droga, na której traci się współuczestnictwo ludzi rzetelnych, [b]obrastających przy tym, co się głosi jako prawdę[b].

Czytanie prasy daje codzienną okazję do zaznajomienia się z zarzutami stawianymi pozbawionym możności bronienia się na łamach prasy. W licznych przypadkach są to ludzie, którzy przez długie lata piastowali stanowiska o doniosłym znaczeniu i położyli wielkie zasługi, teraz zaś te zasługi mało znaczą wobec ogólnikowych nieraz pomówień o to lub owo, wbrew zapewnieniom i z pewnością wbrew intencjom osobistości rozstrzygających o dyrektywach ogólnych. W wielu przypadkach o losach człowieka decyduje nie to, jakie jest jego nastawienie obywatelskie, lecz to, co od niego nie zależy, np. znamiona określonego pochodzenia. Trudno nie dodać, że zakazy publikowania utworów określonych autorów, nieraz wybitnych specjalistów, bez względu na treść tych utworów, zubażają zasoby intelektualne szerokiego ogółu, a zakazy powoływania się na pewnych autorów i nawet wymieniania ich nazwisk w cytatach powstrzymują publikacje wielu cennych dzieł i stwarzają powody do dezinformacji.

Fragment stenogramu z posiedz[enia] Prez[ydium] PAN[d]

Prof. Kotarbiński[e]
[…][f]
Prof. Listowski

Winien jestem prezesowi pewne wyjaśnienie. Pan …[g] zupełnie słusznie podniósł, że deklaracja, która się ukazała w prasie, jest deklaracją Sekretariatu Polskiej Akademii Nauk. W posiedzeniu sekretariatu brałem udział normalnie jako członek, który nie bierze udziału w głosowaniu. Muszę powiedzieć, że znalazłem się zupełnie w początku sprawy i zwracałem uwagę kolegów i prosiłem ich o to, żeby sobie zdawali z tego sprawę, że uchwalanie jakiejkolwiek bądź deklaracji w imieniu sekretariatu, deklaracji zresztą dość daleko idącej, deklaracji, z którą ja się w dwóch punktach od początku do końca nie zgadzałem i nie zgadzam, tzn. nie zgadzam się w tym miejscu, gdzie się mówi przede wszystkim, żeby wyjaśnić – uważam, że Polska Akademia Nauk powinna w tych ciężkich dla Polski dniach zająć określone stanowisko. Z punktu mojego życia, mojego stanowiska, nie mogę być nigdy posądzany o jakiejkolwiek bądź stanowisko krytyczne czy negatywne do ustroju Polski, do tego, co się w Polsce dzisiaj dzieje. Uważam za obowiązek, że Akademia musi zająć stanowisko, jeżeli chodzi o zasadnicze poparcie dla podstawowych tez wyrażonych w referacie I sekretarza, ale wydawało mi się, że niektóre sformułowania, które się znalazły w przedłożonej deklaracji, są do przedyskutowania, nie powinny się znaleźć jako forma deklaracji zgłaszana ze strony najwyższej instytucji naukowej w Polsce, odpowiedzialnej moralnie za stan nauki polskiej. Moim zdaniem, [b]sformuło-

[d] *Fragment wpisany odręcznie*.
[e] *Na lewym marginesie odręczny dopisek* aa, *nieczytelny podpis*.
[f] *Pominięto fragmenty stanowiące powtórzenie powyższych akapitów załącznika 2*.
[g] *Tak w tekście*.

wanie sentencji, stwierdzam, że[b] deklaracja nie była głosowana na zebraniu sekretariatu i gdyby była głosowana, to byłbym na pewno jednym z tych, którzy są przeciw. Wydaje mi się, że źle się stało, że ona się w tej formie ukazała i byłbym za tym, żeby deklarację chociażby w tym rodzaju, jaka się ukazała w następnym numerze „Trybuny", a ogłoszona przez ZAiKS, byłaby deklaracją znacznie piękniejszą niż ta, która się ukazała w imieniu sekretariatu. Sekretariat w pewnym sensie wziął na siebie odpowiedzialność za całość Akademii, co z punktu widzenia …[g] jest rzeczą niesłuszną.

Chciałbym tylko dodać, żeby wyjaśnić pewne sprawy – osobiście uważałem, że trzeba było deklarację przenieść na prezydium, na prezydium przedyskutować i przegłosować.

Prof. Nowacki

W pierwszym punkcie tej deklaracji [b]stwierdza się, że rozszerzony Sekretariat Naukowy o prezesa i wiceprezesów, pan prof[esor] przeciwstawiał się temu, a w przyjęciu nie brał udziału, podkreśla następujące punkty[b]; mianowicie że chcemy zapewnić kierownictwo partii o naszym oddaniu dla sprawy budowy socjalizmu w Polsce i odnowy, którą obserwujemy w tym ostatnim okresie. A więc to jest zapewnienie, że zgadzamy się z linią partii, jeżeli chodzi o ten punkt, nikt się nie sprzeciwia. Jeżeli chodzi o drugi punkt, były pewne sprzeciwy. Punkt brzmi tak: właściwego ukierunkowania działalności placówek Akademii, nadania tej działalności oblicza politycznego, zapewniającego usunięcie wpływów rewizjonistycznych i syjonistycznych. Jeżeli chodzi o wpływy rewizjonistyczne, to one przecież były, tego nikt zaprzeczyć nie może, mieliśmy przez cały czas takie czy inne z tego powodu kłopoty – w Instytucie Filozofii, w Instytucie Socjologii i w innych naszych placówkach. Rozmowy, które były prowadzone na najrozmaitsze tematy natury politycznej, przede wszystkim przez organizacje polityczne, wskazały, że są osoby, które deklarowały się za syjonizmem w sposób zdecydowany; to były nieliczne, kilka osób jednak było. Jeżeli chodzi o sprawy powiązania placówek z aktualnymi potrzebami perspektywicznymi życia społecznego, to oczywiście jest zrozumiałe. Dalej punkt stwierdza, że krytyczna analiza stanu kadrowego w PAN, w szczególności stworzenie lepszych warunków rozwoju dla młodzieży ideowo [i] politycznie zaangażowanej, wymaga zmian organizacyjnych. Zmiany organizacyjne, jak przypominam sobie, już rok temu były dyskutowane czy anonsowane na Walnym Zgromadzeniu, dyskutowane były na zebraniach sekretariatu, anonsowane były na zebraniach prezydium i one nie są w tej chwili zmieniane, to jest to samo, co wtenczas proponowaliśmy. Punktem, który wywołał największą dyskusję, to jest punkt, który powiada, że krytycznie oceniamy nieodpowiedzialną postawę pewnej części pracowników naukowych PAN, w tym niektórych członków PAN, którzy w okresie początkowych dni wydarzeń marcowych zamiast zdecydowanie poprzeć linię partii itd., przyjęli postawę chwiejną i w licznych przypadkach postawę niezgodną z dobrym imieniem pracowników naukowych. Jeżeli chodzi o ten drugi punkt, to te przypadki były, jak wiadomo, w najrozmaitszych instytutach; jeżeli chodzi o postawę chwiejną, to przecież wiadomo, jak to było – połowa chyba prezydium, może według własnego najlepszego przekonania taką postawę przyjmowała, ja sam podpisałem razem z częścią prezydium list do premiera w sprawie doskonale znanej, gdzie przede wszystkim obawiało się grono rozszerzenia czy nasilenia się tego, co się nazywa antysemityzmem. Jednakże zapewnienie przez sekretarza KC, że antysemityzmu nie będzie, skłaniają nas do tego, że w pełni poparliśmy kierunek partii.

Prof. Manteuffel

Ten ostatni punkt budzi mój żywy niepokój, bo wydaje mi się, że jesteśmy w większości ludźmi starymi i że zdajemy sobie sprawę z tego, co można robić i czego robić nie należy. Nie stanowimy grupy, która byłaby monolitem, możemy mieć różne poglądy na zjawiska, których jesteśmy świadkami. Jestem głęboko przekonany, że ci członkowie Akademii, którzy zwrócili się pismem do premiera, to chyba nie jest jakimś dowodem niedojrzałości, każdy obywatel w teorii ma prawo to uczynić, a członek Akademii jest do tego jak najbardziej powołany. Poza tym ustosunkowaliśmy się do rzeczy, których byliśmy świadkami, chyba nie robiliśmy tylko tego w drodze impulsu i nieprzemyślanych kroków. Zdaje mi się, że Sekretariat Naukowy miał prawo wypowiedzieć się, ale tylko w stosunku do swoich członków, ja odmawiam Sekretariatowi Naukowemu prawa zabierania głosu w stosunku do innych członków Akademii, których ani nie konsultowano w tej sprawie, ani też nie rozważano motywów ich postępowania. Stwierdzam raz jeszcze, że jestem człowiekiem już w latach posuniętym, że to, co robię, robię z rozmysłem i świadomością i dlatego nie uważam za możliwe zgodzić się, aby nawet Sekretariat Naukowy bił się w moje piersi. Jeżeli uznam mą winę, a tej winy nie widzę, to sam bym się potrafił w tę pierś uderzyć.

Prof. Żółkiewski

Myślę, że wyjaśnienia, które tutaj usłyszeliśmy, wymagają dyskusji. Sądzę, że również nie potrzebuję podkreślać, jak głęboko zgodny jestem ze wszystkimi deklaracjami, które mówią o potrzebie głębokiego zaangażowania także nauki polskiej w budownictwo socjalizmu, w procesy rozwoju, rozkwitu naszego kraju. I tego rodzaju akcenty wyrażone przez sekretariat są akcentami, z którymi głęboko się solidaryzuję. Myślę jednak, że należy tu wziąć pod uwagę i te krytyczne momenty, które podniósł prof. Manteuffel i które wymagają stanowczej dyskusji i w których tylko ci, którzy rzeczywiście uznają wyraz obywatelskiego niepokoju za chwiejność, mogą uznać, że można ich stanowisko nazwać chwiejnym. Po drugie, co może jest jeszcze ważniejsze, idzie o sprawy, które nie zostały w uchwale sekretariatu rozważone, a na których rozważenie społeczeństwo, jak mi się wydaje, czeka. To są zagadnienia, o których mówił prof. Kotarbiński, to są zagadnienia dotyczące warunków pracy naukowej, to są zagadnienia, które ja już miałem okazję podnosić na posiedzeniu Komisji Oświaty w Sejmie, o czym była mowa w prasie, więc nie będę do tego szeroko wracał, a tylko nazwę tę sprawę, tj. zagadnienie procedury, motywów, uzasadnień tych zarzutów, które stawiano naszym kolegom profesorom uniwersyteckim, a w rezultacie których ponieśli oni najcięższą z przewidzianych w ustawie istniejących kar. My o tych uzasadnieniach, o tych motywacjach, o tej procedurze nic nie wiemy, powinniśmy o tym usłyszeć, aby móc do tych zagadnień się ustosunkować. Z tych wszystkich względów wydaje mi się, że deklaracja, o której tutaj była mowa, wymaga analizy, wymaga ustosunkowania się do niej prezydium. Myślę jednak, że słuszne jest stanowisko pana prezesa, aby dyskutować to w gronie własnym i jeśli pan prezes uzna to za stosowne, sądzę, że można by było dalszy ciąg dyskusji nad tą sprawą odłożyć do tego punktu, który pan prezes uzna za właściwy.

Prof. Malecki

Jestem tego samego zdania co prof. Żółkiewski, że zagadnienia, które wymagają otwartej dyskusji w ramach prezydium, żeby sobie te zagadnienia otwarcie omówić i dlatego myślę, że trzeba by się trzymać tego porządku dziennego, który był przewidziany, bo przecież jasne jest, że Sekretariat nie chciał w jakiejś formie ukrywać tej deklaracji, zresztą ona

była w prasie i w punkcie 5. chodziło o rozpatrzenie tej deklaracji. Z drugiej strony wydaje mi się, że sekretariat miał tutaj pełne prawo zajęcia stanowiska z tego punktu widzenia, że właśnie sekretariat jest ciałem odpowiedzialnym przecież za prace całości placówek naukowych Akademii i jeżeli w tych oświadczeniach sekretariatu była mowa o takich czy innych punktach czysto politycznych, a nie tylko zagadnieniach organizacyjnych, to chodziło o całość pracy placówek Akademii i całość przebiegu wydarzeń w placówkach Akademii; i to nie w perspektywie pierwszych dni wydarzeń marcowych, ale również i rozwoju dyskusji w placówkach naukowych również po 19 marca. Nie chciałbym w tej chwili rozpoczynać jakiejś polemiki, bo przyłączam[c] się do tego wniosku, żeby po tej wstępnej wymianie poglądów zagadnienie odłożyć do punktu 5.

Prof. Groszkowski

Jeżeli chodzi o tę deklarację, to miałem wyraźne zastrzeżenia i przeprowadzałem dyskusję co do tego fragmentu, który się zaczyna „krytycznie oceniamy" i kończy się „pracownika naukowego Polski Ludowej". Miałem szereg wątpliwości co do tego sformułowania, niestety moje argumenty nie trafiły wówczas do przekonania; mogę swoje stanowisko w tej sprawie w odpowiednim punkcie przedstawić. Krótko mówiąc, historycznie rozdzieliłem zjawiska i wydarzenia do momentu oświadczenia I sekretarza partii właśnie 19 marca, inaczej traktowałem wszystko, co się do tego momentu działo, i to, co się po tym momencie działo; to wszystko, co, było przed tym, uważałem, że nie może być nikomu liczone w żadnym przypadku; można było dyskutować o tym, co się stało po tym momencie, po tym oświadczeniu. I pomimo proponowanych przeze mnie poprawek tej rzeczy nie udało się wprowadzić do tej deklaracji. Co do innych nie mam zastrzeżeń, tak jak referował to kolega sekretarz naukowy. Oczywiście tu można mieć wątpliwości, czy [b]sformułowanie w imieniu kierownictwa Polskiej Akademii Nauk[b], nie wiem, jak należy to rozumieć, sekretariat w zasadzie zaprasza prezesa i wiceprezesów, udział ich jest raczej w charakterze obserwacyjnym, niemniej w tak ważnym wydarzeniu nie mogli być obojętni[b]. Udział mój osobiście miał w dużym stopniu [na celu] przejęcie szeregu spraw właśnie na ten zespół, żeby uniknąć trudnych momentów na prezydium. Momenty mogły być trudne i ja osobiście wolałem przejąć na siebie pewne wynikające stąd konsekwencje, ażeby uchronić prezydium. Nie wiem, czy to jest dobrze sformułowane w imieniu kierownictwa PAN-u, czy to powinno być w imieniu sekretariatu; nie mamy wyraźnego poglądu, co nazywamy kierownictwem Akademii, a co nazywamy Sekretariatem. Co do innych sformułowań nie mam osobiście zastrzeżeń, jak to wyjaśniał prof. Nowacki, gdyż to dotyczy istotnie spraw związanych z działalnością placówek, polityką kadrową; ostatnie passusy są generalne, które nie powinny wzbudzić jakichś zastrzeżeń.

Rozumiem, że jest propozycja, ażeby przejść teraz do punktu 1., właściwego, [czyli] rozpatrzenia projektu perspektywicznego planu rozwoju nauki polskiej, w układzie dyscyplin naukowych, i proszę prof. Małeckiego o zreferowanie sprawy.

Źródło: AAN, PZPR, 237/XVI–593, k. 47–65, mps.

Nr 74

1968 czerwiec 5, Warszawa – Pismo Komitetu Uczelnianego PZPR UW do Komitetu Warszawskiego PZPR w sprawie postawy politycznej Stefana Żółkiewskiego

(odpis)

Warszawa, dnia 5 VI 1968 r.

Komitet Warszawski
Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej
w miejscu

Komitet Uczelniany PZPR Uniwersytetu Warszawskiego na posiedzeniu w dniu 4 czerwca br. rozpatrywał materiały Oddziałowej Organizacji Partyjnej Wydziału Filologii Polskiej dotyczące postawy tow. Stefana Żółkiewskiego.

W trakcie zebrania sprawozdawczo-wyborczego OOP Filologii Polskiej (w dn[iu] 20 maja br.) wypłynęła sprawa oceny postawy i działalności politycznej tow. Stefana Żółkiewskiego w okresie wydarzeń marcowych na UW. Zebrani uchwalili (jednomyślnie) wniosek, aby sprawą zainteresować Komitet Uczelniany PZPR i wyższe instancje partyjne.

Komitet Uczelniany po zapoznaniu [się] z informacją Egzekutywy OOP Filologii Polskiej, referatem sprawozdawczym ustępującej egzekutywy OOP oraz protokołem z zebrania sprawozdawczo-wyborczego tejże organizacji dokonał negatywnej oceny postawy i działalności politycznej tow. Stefana Żółkiewskiego w okresie wydarzeń marcowych na naszej uczelni. Odnosi się to zwłaszcza do wystąpienia tow. S[tefana] Żółkiewskiego z dnia 12 marca na zebraniu pracowników naukowo-dydaktycznych oraz jego postawy, jaką zajął wobec tzw. strajku studenckiego w dniu 21 marca br.[1]

W dniu 12 marca 1968 r. o godz. 14.30 odbyło się zebranie pracowników naukowo-dydaktycznych trzech katedr polonistycznych (języka polskiego, historii literatury i teorii literatury) z udziałem doktorantów, stażystów i innych osób z katedry teorii literatury (kierowanej przez tow. Żółkiewskiego), częściowo tylko zatrudnianych w UW. Otóż na tym zebraniu tow. S[tefan] Żółkiewski – mówiąc o przebiegu zwołanego nielegalnie w dniu 11 marca br. wiecu – starał się zdyskredytować uniwersytecką organizację partyjną, co w warunkach toczącej się walki politycznej postawiło tow. S[tefana] Żółkiewskiego w szeregach przeciwników partii. Stwierdzenie przez członka Komitetu Centralnego: „Ja pieprzę taką partię" nie wymaga jakichkolwiek komentarzy.

Dnia 12 marca, a więc w dwa dni po przemówieniu tow. Wiesława w Sali Kongresowej – tow. S[tefan] Żółkiewski pozostał na noc w budynku polonistycznym, przyłączając się w ten sposób do strajkujących studentów. Tow. Stefan Żółkiewski był jedynym partyjnym profesorem, który w dniu 21 marca solidarnie wystąpił ze studentami łamiącymi zarządzenia władz rektorskich, sam również nie podporządkował się zarządzeniu rektora UW nakazującemu opuszczenie pomieszczeń uniwersyteckich po zakończeniu zajęć

[1] 21 marca rozpoczął się dwudniowy strajk studencki na UŁ i PŁ oraz na PW i UW.

(o czym poinformował go telefonicznie dziekan Wydziału Filologii prof. dr B[ronisław] Wieczorkiewicz[2]).

Wspomniane wyżej wystąpienie i fakt udziału tow. Stefana Żółkieowskiego w strajku studenckim uzasadniają opinię, że tow. S[tefan] Żółkiewski zajął stanowisko polityczne niezgodne z linią, z jaką wystąpiła ona w dniach walki z tymi siłami, które m.in. przez podburzanie młodzieży w szkołach wyższych chciały osiągnąć cele wrogie Polsce Ludowej i socjalizmowi.

Wobec faktu, że tow. Stefan Żółkiewski jest członkiem Komitetu Centralnego PZPR, Komitet Uczelniany PZPR przesyła niniejsze pismo Komitetowi Warszawskiemu PZPR do podjęcia w tej sprawie kroków, jakie uzna za stosowne.

Za Komitet Uczelniany PZPR
Uniwersytetu Warszawskiego
Sekretarz Komitetu Uczelnianego
(Kazimierz Gościniak[3])

Źródło: AAN, PZPR, 237/XVI–619, k. 8–9, mps.

[2] Bronisław Wieczorkiewicz (1904–1974) – językoznawca, profesor UW.
[3] Kazimierz Gościniak (zm. 1977) – prawnik politolog, docent w Instytucie Nauk Politycznych UW (1969–1977).

Nr 75

1968 październik 10, Warszawa – Notatka Witolda Nowackiego, sekretarza naukowego PAN, w sprawie reorganizacji PAN

Warszawa, 10 X 1968 r.

Notatka
w sprawie reorganizacji Polskiej Akademii Nauk

W wyniku szeregu przeprowadzonych dyskusji, narad środowiskowych i partyjnych kierownictwo PAN w porozumieniu z Wydziałem Nauki i Oświaty KC PZPR przystąpiło do prac zmierzających do:

– reorganizacji systemu zarządzania w Polskiej Akademii Nauk;

– wzmocnienia roli i oddziaływania PAN na rozwój nauki polskiej i organizację życia naukowego w kraju;

– zapewnienia warunków realizacji prawidłowej polityki w zakresie rozwoju i ukierunkowania profilu badawczego placówek PAN.

Podjęta reorganizacja systemu zarządzania w Polskiej Akademii Nauk wynika z następujących przesłanek:

1. Podstawową cechą organizacji PAN był brak rozgraniczenia zadań wynikających z jednej strony z charakteru PAN jako zgromadzenia uczonych, z drugiej jako pionu badawczego, rozwijającego prace we własnych placówkach naukowych. Szczególnie na szczeblu wydziałów naukowych PAN powiązania te były znaczne. Sekretarz wydziału posiadał pełną gestię nad placówkami, będąc równocześnie przewodniczącym wydziału, uzależnionym – w szeregu istotnych sprawach (podejmowanie uchwał, wybór nowych członków PAN) – od poglądów członków wydziału. To nadmierne zaabsorbowanie organów kolegialnych PAN działalnością własnego pionu badawczego osłabiło oddziaływanie Akademii na rozwój nauki i organizację życia naukowego kraju, m.in. przez osłabienie prac organów kolegialnych PAN. Ponadto zależność sekretarzy wydziałów naukowych PAN od członków wydziału (członków PAN) powodowała, że partykularne względy personalne, prestiżowe czy też subiektywne miały poważny wpływ przy ustalaniu obsady kierownictw placówek naukowych oraz formułowaniu programów badawczych, które często odpowiadają bardziej indywidualnym zainteresowaniom poszczególnych uczonych niż zadaniom dyktowanym przez najważniejsze potrzeby gospodarki i kultury narodowej. Podjęte prace nad reorganizacją systemu zarządzania zmierzają do osłabienia ujemnych skutków tych zjawisk.

2. Wszystkie kluczowe stanowiska i funkcje w systemie zarządzania były powierzane członkom PAN. Praktyka wykazała, że niemożliwe jest, z różnych przyczyn, obsadzenie kierowniczych stanowisk w PAN przez takich członków PAN, którzy mogliby w dostatecznym stopniu poświęcić swój czas na pracę organizacyjną na powierzonym im stanowisku. Obciążenia wynikające z prac naukowych, dydaktycznych, funkcji w organizacjach międzynarodowych, funkcji doradczych, zajęć reprezentacyjnych, członkowstwa w wielu radach naukowych, komisjach, komitetach, redakcjach itp. są tak znaczne, że zadania realizowane w ramach stanowisk zajmowanych w Sekretariacie Naukowym PAN są traktowane jako jedne z wielu.

W związku z powyższym przystąpiono – w uzgodnieniu z Wydziałem Nauki i Oświaty KC PZPR – do reorganizacji systemu zarządzania poprzez wprowadzenie zmian w statucie PAN (zmiany te zostały zatwierdzone przez KERM w maju 1968 r.) oraz wprowadzenie istotnych zmian w przedłożonym do uzgodnień międzyresortowych projekcie nowelizacji Ustawy o PAN. Zmiany te, przy pozostawieniu dotychczasowych uprawnień Prezydium PAN, Zgromadzenia Ogólnego PAN, polegają przede wszystkim na:

– skierowaniu działalności prezydium, wydziałów naukowych PAN, komitetów naukowych PAN przede wszystkim na zagadnienia rozwoju badań w skali krajowej,

– doprowadzeniu do rozgraniczenia zadań w zakresie zarządzania pionem placówek naukowych PAN i pionem organów kolegialnych PAN przez: a) likwidację Sekretariatu Naukowego PAN z przekazaniem jego kompetencji sekretarzowi naukowemu PAN; b) przekazaniu kompetencji wydziałów naukowych PAN w zakresie bezpośredniego nadzoru nad placówkami do kolegium utworzonego przy sekretarzu naukowym PAN.

Projekt nowej ustawy o PAN przewiduje również możliwość mianowania na stanowiska z[astęp]ców sekretarza naukowego PAN samodzielnych pracowników nauki niebędących członkami PAN.

W celu wzmocnienia roli i oddziaływania PAN na rozwój nauki polskiej i organizację życia naukowego w kraju podjęto następujące prace nad:

1. doprowadzeniem do określenia zadań Polskiej Akademii Nauk jako współorganizatora nauki i badań naukowych w kraju. Obowiązująca Ustawa o PAN określała te zadania w sposób negatywny. PAN miała planować i koordynować badania naukowe o tyle, o ile nie wchodziły one w zakres bezpośredniego zainteresowania KNiT. W projekcie nowej ustawy o PAN wyrażono propozycję określenia przez rząd kompetencji do zakresu koordynacji i planowania przez PAN badań naukowych. Zgodnie z tezami na V Zjazd partii podjęto prace nad opracowaniem programów perspektywicznych badań naukowych. **Przyznanie tego zadania Polskiej Akademii Nauk spotka się z pełnym uznaniem środowiska naukowego i stanowić będzie podstawę do mobilizacji pracowników nauki i skupienia ich wokół wielkich zadań stojących przed nauką** polską w związku z realizacją długofalowych planów rozwoju gospodarczego i kulturalnego Polski Ludowej;

2. opracowaniem zasad koordynacji merytorycznej planów perspektywicznych oraz programów perspektywicznych badań naukowych. Wiąże się to ściśle z przyznaniem Polskiej Akademii Nauk środków finansowych na dodatkowe dofinansowanie tych prac, jak również na wykonywanie ekspertyz naukowych na rzecz gospodarki i obronności kraju. Według przeprowadzonych prac, nakłady te na rok 1969 **powinny wynosić dodatkowo 40 mln zł i wzrastać sukcesywnie w następnych latach, tak ażeby w 1973 r. osiągnąć 250 mln zł**.

Pion placówek badawczych Polskiej Akademii Nauk ukształtował się w okresie ostatnich 10 lat. Jego zasadniczy kierunek rozwojowy należy uznać za prawidłowy.

W chwili obecnej istnieje w PAN ponad 20 instytutów z dobrze przygotowaną kadrą naukową i dobrym, nowoczesnym warsztatem badawczym (budynki, aparatura). Istnieje ponadto szereg dużych zakładów, które stopniowo stają się placówkami o charakterze instytutowym. Akademia w swojej dotychczasowej działalności doprowadziła do istotnego rozwoju zaniedbywanych dotychczas dyscyplin eksperymentalnych. Równocześnie Akademia wykazywała – zwłaszcza w okresie ostatnich 2 lat – dążenie do tworzenia i rozwijania placówek pozawarszawskich; i tak na przykład w ciągu ostatnich 2 lat powołano szereg placówek na terenie Górnego Śląska. Są to: 1. Pracownia Instytutu Matematycznego

w Katowicach, 2. Zakład Karbochemii i Polimerów w Zabrzu, 3. Zakład Fizyki Metali i Dielektryków w Zabrzu.

Równocześnie jednak obserwuje się w rozwoju i działalności placówek PAN cały szereg nieprawidłowości, niepozwalających na pełne wykorzystanie ich potencjału badawczego. Dla usunięcia istniejących niedomagań podjęto lub podejmuje się szereg działań, mających na celu większą koncentrację i efektywność badań:

– przeprowadza się gruntowną analizę profilu badawczego placówek, ich organizacji wewnętrznej, dorobku naukowego i stanu kadry naukowej;

– w wyniku przeprowadzanej weryfikacji planów naukowych placówek podejmuje się kroki organizacyjne dla skoncentrowania prac placówek na najważniejszych dla gospodarki i kultury narodowej problemach badawczych, z wyłączeniem problematyki mniej ważnej lub peryferyjnej;

– podjęto kroki dla uelastycznienia struktury wewnętrznej placówek, pozwalającej na zespołowe, wielospecjalnościowe rozwiązywanie problemów badawczych, lepsze i skuteczniejsze wykorzystanie ich potencjału kadrowego i wyposażeniowego;

– dokonuje się zmian w polityce kadrowej, pozwalających na stopniową zmianę struktury zatrudnienia w placówkach PAN, prowadzącą do zwiększenia liczby pracowników pomocniczych, laborantów, techników, pracowników warsztatowych; ponadto wprowadzenie kategorii pracowników kontraktowych umożliwia bardziej elastyczne organizowanie programów prac badawczych;

– są w toku prace nad rozwiązaniem sprawy drobnych placówek badawczych PAN, których potencjał kadrowy i wyposażenie nie gwarantuje nowoczesnego i efektywnego toku prac badawczych. Część z nich zostanie przekazana do szkolnictwa wyższego, część do większych jednostek organizacyjnych Akademii, a pozostałe po zrealizowaniu zadań badawczych, dla których zostały powołane, ulegną rozwiązaniu. Prawidłowy rozwój badań prowadzonych w placówkach PAN wymaga ponadto spełnienia następujących postulatów:

– ze względu na niedostateczne wyposażenie aparaturowe większości placówek PAN, nawet tych, których badania związane są ściśle z bezpośrednimi i najpilniejszymi potrzebami gospodarki narodowej, np. w zakresie techniki elektronowej, niezbędne jest zwiększenie puli dewizowej na zakup nowoczesnej aparatury badawczej co najmniej o 50 proc. stanu dotychczasowego,

– niezbędne jest zakupienie dużej maszyny matematycznej, która mogłaby obsłużyć potrzeby wszystkich placówek naukowych w kraju. Jej szacunkowy koszt wynosi 1 mln dolarów.

Z punktu widzenia koncentracji badań naukowych w Akademii i podniesienia ich efektywności poprzez wzajemne kompleksowe powiązania niezbędne jest włączenie do pionu badawczego PAN placówek naukowo-badawczych pozostających dotychczas w gestii Pełnomocnika Rządu ds. Pokojowego Wykorzystania Energii Jądrowej[1].

[Witold Nowacki]

Źródło: AAN, PZPR, 237/XVI–619, k. 182–187, mps.

[1] Instytucja Pełnomocnika Rządu ds. Wykorzystania Energii Jądrowej powstała w 1956 r. Pełnomocnik nadzorował prace utworzonego w 1955 r. państwowego Instytutu Badań Jądrowych.

Nr 76

1968 listopad 7, Warszawa – Oświadczenie Zdzisława Kaczmarka, zastępcy kierownika Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR, w sprawie notatki z posiedzenia Centralnego Zespołu Partyjnego PAN z 10 marca 1968 r.

Wydział Nauki i Oświaty
KC PZPR[a]

Warszawa, dn. 7 XI 1968 r.

Oświadczenie[1]

Niniejszym oświadczam, że notatka z posiedzenia Centralnego Zespołu Partyjnego PAN w dniu 10 marca 1968 r. została sporządzona bezpośrednio po posiedzeniu, w związku ze stanowiskiem, jakie wobec wydarzeń w Uniwersytecie Warszawskim zajęli członkowie KC tow. prof. Stefan Żółkiewski i tow. prof. Adam Schaff.

Podtrzymuję w pełni zawarte w notatce sformułowania, zaznaczając jednocześnie, że zostały one pozbawione w miarę możliwości zabarwienia emocjonalnego, które przejawiało się zarówno w formie wypowiedzi wymienionych towarzyszy, jak i w stosowaniu przez tow. Żółkiewskiego szeregu obraźliwych zwrotów i określeń.

Na omawianym zebraniu obecny był ówczesny st[arszy] instruktor KC tow. Wojciech Zielenkiewicz oraz ówcześni sekretarze KZ PZPR w PAN tow. tow. Kazimierz Zieliński i Andrzej Straszak, do których zwróciłem się o potwierdzenie niniejszego oświadczenia.

Niniejszym potwierdzamy zgodność powyższego oświadczenia z przebiegu posiedzenia zespołu:

(A[ndrzej] Straszak)[b]
(W[ojciech] Zielenkiewicz)[b]
(K[azimierz] Zieliński)

z[astęp]ca kierownika
Wydziału Nauki i Oświaty KC[c]
(Z[dzisław] Kaczmarek)

Źródło: AAN, PZPR, 237/XVI–619, k. 42, mps.

[a] *Poniżej odręczny dopisek* aa, *nieczytelny podpis*.
[b] *Powyżej odręczny podpis*.
[c] *Poniżej odręczny podpis*.
[1] 2 X 1968 r. komisja KC PZPR powołana do rozpatrzenia sprawy Adama Schaffa i Stefana Żółkiewskiego sporządziła sprawozdanie, w którym wnioskowała o usunięcie obu polityków z KC PZPR. Sprawozdanie to zostało opublikowane w: *Marzec '68. Między tragedią a podłością*, wstęp, wybór i oprac. G. Sołtysiak, J. Stępień, Warszawa 1998, s. 297–303. Zob. też dokument nr 78.

Nr 77

1968 listopad 7, Warszawa – Notatka Andrzeja Werblana i Wincentego Kraśki, członków komisji rozpatrującej sprawy Adama Schaffa i Stefana Żółkiewskiego, z rozmowy z Adamem Schaffem

Warszawa, dnia 7 XI 1968 r.

Dla Towarzysza Witolda Jarosińskiego
Notatka

Członkowie Komisji tow. Wincenty Kraśko i Andrzej Werblan przeprowadzili w dniu 7 listopada br. rozmowę z tow. A[damem] Schaffem, w której zapoznali go ze stanowiskiem komisji w jego sprawie i wręczyli dotyczący jego osoby fragment projektu sprawozdania komisji.

Tow. A[dam] Schaff w odpowiedzi:

1. Zakwestionował fragment stwierdzający, iż na zebraniu Centralnego Zespołu Partyjnego Polskiej Akademii Nauk w dniu 10 marca br. ocenił wypadki na UW „jako masakrę studentów po spokojnym i zakończonym wiecu"; że stosowanie tego rodzaju metod przyrównywał do postępowania „ONR-u i sanacji". Niedwuznacznie dał do zrozumienia, iż tezy takie były na tym posiedzeniu wypowiedziane nie przez niego, lecz przez tow. Żółkiewskiego. Proponował powołać prof. W[itolda] Nowackiego na świadka w sprawie tego, kto tak mówił.

2. Podtrzymał wyrażoną już w jego wystąpieniu na XIII Plenum KC[1] tezę, iż w posiedzeniu Rady Wydziału Filozofii w dn[iu] 11 marca uczestniczyć nie mógł, a nawet nie powinien był, gdyż ponosił odpowiedzialność za sytuację w Instytucie Filozofii i nie chciał wydalać się z tego instytutu. Dodał, że do uczestnictwa w radach wydziału od początku br. nie był zobowiązany, gdyż wziął urlop z UW.

3. Zakwestionował jako tendencyjną zawartą w sprawozdaniu charakterystykę jego poglądów po IX Plenum KC w 1957 r.[2], gdyż – jak twierdzi – artykuły, o których tam mowa, były wymierzone swym ostrzem przeciw rewizjonizmowi. Kwestionował również ocenę jego prac *Filozofia człowieka*[3], i *Marksizm a egzystencjonalizm*[4].

4. Odrzucił zarzut o popieraniu rewizjonistów w swej polityce personalnej. Twierdził, że w sensie ideologicznym nigdy rewizjonistów nie popierał, nie występował natomiast o zdejmowanie ich ze stanowisk ani nie zdejmował tam, gdzie należało to do jego kompetencji, dlatego iż uważał i uważa nadal, że w kwestiach ideologicznych walczyć należy przy pomocy argumentów ideowych, a nie organizacyjnych.

---

[1] Prawdopodobnie chodzi o XII Plenum KC PZPR z 8–9 VII 1968 r.
[2] IX Plenum KC odbyło się w dniach 15–18 V 1957 r.
[3] A. Schaff, *Filozofia człowieka*, wyd. 3, Warszawa 1965.
[4] *Idem*, *Marksizm a egzystencjalizm*, Warszawa 1961.

5. Stanowczo zaprotestował przeciwko ocenie jego działalności politycznej w ostatnich latach jako sprzecznej z linią, gdyż – jak twierdził – mimo jego szerokich i częstych kontaktów z najwyższymi czynnikami partii nikt takiego zarzutu wobec niego nie wysuwał.

Proponujemy, aby komisja po zapoznaniu się z powyższym nie uznała za możliwe przyjęcie do wiadomości i uznania za słuszne jego stanowiska.

1. Treść wystąpienia tow. Schaffa na posiedzeniu Centralnego Zespołu Partyjnego Polskiej Akademii Nauk 10 marca br. została zrelacjonowana w notatce sporządzonej przez tow. Zdzisława Kaczmarka natychmiast po posiedzeniu zespołu i zgodność tej relacji ze stanem faktycznym została potwierdzona ponownie przez jej autora i przez uczestników tego posiedzenia tow. [Wojciecha] Zielenkiewicza, [Kazimierza] Zielińskiego i [Andrzeja] Straszaka w dniu 7 listopada br.

2. Tow. Schaff, biorąc od 1 I br. urlop z UW, poinformował Wydział Nauki i Oświaty KC (osobiście tow. A[ndrzeja] Werblana), iż nie zrezygnuje z jakichkolwiek obowiązków wynikających z kierowania katedrą i uczestnictwem w pracach Rady Wydziału, lecz zrzeka się pobierania poborów z drugiego etatu oraz uwalnia się od obowiązków realizacji tzw. pensum dydaktycznego. W dniu 11 marca obowiązkiem członka Komitetu Centralnego, profesora Uniwersytetu Warszawskiego było być przede wszystkim na uniwersytecie, gdzie miały miejsce demonstracje studenckie. Z tego punktu widzenia sytuacja w Instytucie Filozofii i Socjologii miała znaczenie wtórne.

3. Charakteryzując ideologiczne stanowisko tow. Schaffa, któremu dawał on wyraz na przestrzeni ostatnich 12 lat w różnych publikacjach, komisja nie twierdzi bynajmniej, iż artykuły te zawierały wyłącznie sformułowania rewizjonistyczne. Najczęściej tow. Schaff zajmował stanowisko eklektyczne, w pewnych sprawach dogmatyczne, w innych zgodne z marksizmem i polemiczne w stosunku do rewizjonizmu, a w innych jeszcze rewizjonistyczne. Istota rzeczy polega na tym, iż kierunek ewolucji jego poglądów był negatywny. Jeśli w artykułach w 1957 r. obok polemiki z rewizjonizmem znaleźć można również istotne koncesje na rzecz rewizjonizmu, o których właśnie mowa w sprawozdaniu komisji, to ostatnia książka tow. Schaffa *Marksizm a jednostka ludzka*[5] w swej głównej substancji ideologicznej stoi już całkowicie na pozycjach rewizjonistycznych.

4. Negatywny wpływ tow. Schaffa na politykę personalną w dziedzinie filozofii i socjologii, m.in. w kierowanym przez niego instytucie i jego agendach, jest tak oczywisty i powszechnie znany, że nie wymaga uzasadnienia.

A[ndrzej] Werblan
W[incenty] Kraśko

Źródło: AAN, PZPR, 237/XVI–619, k. 126–129, mps.

[5] *Idem*, *Marksizm a jednostka ludzka. Przyczynek do marksistowskiej filozofii człowieka*, Warszawa 1965. O stosunku władz do tej książki zob. M. Zaremba, *Komunizm, legitymizacja, nacjonalizm. Nacjonalistyczna legitymizacja władzy komunistycznej w Polsce*, Warszawa 2001, s. 298–300.

Nr 78

1968 listopad 8, Warszawa – Sprawozdanie komisji rozpatrującej sprawy Adama Schaffa i Stefana Żółkiewskiego[1]

Warszawa, dnia 8 XI 1968 r.

Sprawozdanie

Komisja powołana przez Biuro Polityczne KC PZPR dla rozpatrzenia sprawy tow. tow. Adama Schaffa i Stefana Żółkiewskiego, w składzie:

– przewodniczący – tow. Witold Jarosiński,

– członkowie – tow. Wincenty Kraśko,

– tow. Andrzej Werblan,

stwierdza co następuje:

1. Postawa, jaką zajął tow. Adam Schaff w związku z wypadkami marcowymi, pozostawała w wyraźnej sprzeczności z godnością członka KC i obowiązkami partyjnego profesora. Na zebraniu Centralnego Zespołu Partyjnego PAN w dniu 10 III br., które odbyło się w Wydziale Nauki i Oświaty KC, wypadki na UW ocenione zostały przez tow. A[dama] Schaffa jako „masakra studentów po spokojnym i zakończonym wiecu przez milicję oraz część aktywu uzbrojonego w kastety". Tow. A[dam] Schaff domagał się wyraźnego potępienia sprawców tej akcji. Wyraził głębokie oburzenie z powodu takich metod postępowania, na które jego zdaniem nie pozwalały sobie nawet ONR i sanacja. Oświadczył ponadto, że wielu pracowników nauki zwraca się do niego jako członka KC w sprawie nasilających się tendencji antysemickich, które m.in. znalazły swoje odbicie w metodach przesłuchiwania zatrzymanych studentów UW. Metody te ocenił jako gorsze niż ONR-owskie.

W następnych dniach podpisał petycję Prezydium PAN skierowaną do premiera w związku z wypadkami marcowymi.

11 marca, gdy na Uniwersytecie Warszawskim i innych uczelniach przygotowywano demonstracje antypaństwowe – tow. Schaff w sposób niegodny członka KC wyłączył się od wszelkiego przeciwdziałania tym wrogim poczynaniom: nie przybył na Wydział Filozofii, uchylił się od udziału w posiedzeniu rady tego wydziału, nie odciął się od wrogiej rezolucji, aprobującej manifestacje i apoteozującej tzw. autentyczny ruch studencki. Jednocześnie tow. Schaff znalazł tego dnia czas, aby domagać się od Wydziału Nauki i Oświaty KC (od tow. Z[enona] Wróblewskiego[2]) odcięcie się od „oenerowskiego i antysemickiego" – jego zdaniem artykułu w „Słowie Powszechnym"[3].

---

[1] Dokument publikowany w: *Marzec '68 między tragedią a podłością*, wstęp, wybór i oprac. G. Sołtysiak, J. Stępień, Warszawa 1998, s. 297–309. Wersja tam zamieszczona nosi datę 2 X 1968 r.

[2] Zenon Wróblewski (ur. 1920) – polityk komunistyczny, I sekretarz KW PZPR w Rzeszowie (1956), członek KC PZPR (1964–1971), Centralnej Komisji Rewizyjnej KC PZPR (1971–1981), poseł na sejm (1980–1985).

[3] Artykuł *Do studentów Uniwersytetu Warszawskiego*, opublikowany w „Słowie Powszechnym" 11 III 1968 r., zapoczątkował antysemicką kampanię w polskich mediach.

Taka postawa tow. A[dama] Schaffa nie była przypadkowa. Przez cały prawie okres istnienia Polski Ludowej tow. Adam Schaff odgrywał bardzo dużą rolę w kształtowaniu sytuacji w naukach filozoficznych i socjologicznych, zajmując kluczowe stanowiska naukowe i administracyjne. Jeżeli do 1955 r. był on jednym z tych filozofów, którzy wprowadzali marksizm do polskiej filozofii oraz przyczyniali się do rozwoju marksistowskich kadr filozoficznych, to po tym okresie zarysowuje się u niego coraz wyraźniej przechodzenie na pozycje rewizjonistyczne w twórczości naukowej oraz popieranie lub co najmniej tolerowanie postaw rewizjonistycznych u swych współpracowników, a także w instytucjach i czasopismach, w których pracował i na których działalność wywierał istotny wpływ.

Już w 1957 r., zaraz po IX Plenum KC, na którym zdefiniowano rewizjonizm i wskazano, że stanowi on główne niebezpieczeństwo dla partii, A[dam] Schaff na łamach „Polityki" (nr 18/1957) w artykule *Na boku stać nie możemy* twierdził, że o ile z dogmatyzmem trzeba walczyć „kłonicą", to na rewizjonizm wystarczy zwykły „kij". Wystąpił on wówczas na łamach „Polityki", „Nowej Kultury" (artykuł pt. *Sprawy dialogu* z dnia 17 X 1957 r.), jak i później w książce pt. *Spór o zagadnienie moralności*[4] z teorią, w której odróżnił „rewizjonizm twórczy" od „rewizjonizmu błędnego", i podawał w wątpliwość samą sensowność posługiwania się terminem „rewizjonizm". Zajął on również pozycję rewizjonistyczną w kwestiach dotyczących dialektyki marksistowskiej w artykułach opublikowanych w „Myśli Filozoficznej" (nr 4 z 1955 r.) i w „Studiach Filozoficznych" (nr 1 z 1957 r.). Tendencje rewizjonistyczne znalazły swój wyraz również w innych książkach tow. A[dama] Schaffa, jak np. w książce *Filozofia człowieka*, *Marksizm a egzystencjonalizm*, w której m.in. fetyszyzował on osiągnięcia filozofii burżuazyjnej, podkreślając, że zasługą egzystencjonalizmu jest podjęcie „szczególnie atrakcyjnej i wprost palącej problematyki", której marksizm po prostu nie dostrzegł. W późniejszym okresie w książce pt. *Marksizm a jednostka ludzka* A[dam] Schaff, przeciwstawiając twórczości „młodego Marksa" jego twórczość dojrzałą, poddał rewizji pewne tezy marksizmu odnoszące się do perspektyw człowieka w ustroju socjalistycznym. Tezy te były przedmiotem krytyki podczas dyskusji w „Nowych Drogach". Jak należy sądzić, rewizjonistyczne treści w wymienionych książkach były główną przyczyną ich wydania w krajach kapitalistycznych, m.in. w NRF.

Jednocześnie tow. A[dam] Schaff w swojej polityce personalnej ostatnich lat ułatwiał zajmowanie ważnych pozycji w różnych kolegiach wydawniczych takim osobom, jak B[ronisław] Baczko, Z[ygmunt] Bauman[5] i H[elena] Eilstein.

W swoim wystąpieniu na plenum KC PZPR tow. A[dam] Schaff nie powiedział niczego, co mogłoby usprawiedliwiać jego wahliwość ideologiczną i przejawiające się tendencje rewizjonistyczne w niektórych jego pracach oraz jego antypartyjne zachowanie

---

[4] A. Schaff, *Spór o zagadnienie moralności*, Warszawa 1958.

[5] Zygmunt Bauman (ur. 1925) – oficer WP, filozof, socjolog, prof. nadzwyczajny od 1968 r., pracownik naukowy UW (1954–1968), kierownik Katedry Socjologii uniwersytetu w Leeds (1971–1990), rektor Uniwersytetu Powszechnego w Teremiskach na Podlasiu od 2004 r. Członek PPR/PZPR (1945 [?]–1968). Oficer wychowawczo-polityczny 4. Dywizji Piechoty im. Jana Kilińskiego (1944–1945), Korpusu Bezpieczeństwa Wewnętrznego (1945–1953), szef Oddziału Propagandy i Agitacji Zarządu Politycznego KBW (1950–1953), tajny współpracownik Informacji Wojskowej (1945–1948).

się w czasie wydarzeń marcowych. Nie wykazał też zrozumienia dla błędności swego stanowiska.

2. Postawę, jaką zajął tow. Stefan Żółkiewski w okresie wydarzeń marcowych, należy zakwalifikować jako niegodną członka KC, wrogą partii i jaskrawo sprzeczną z obowiązkami pracownika naukowo-dydaktycznego uczelni.

W dniu l0 marca br. na posiedzeniu Centralnego Zespołu Partyjnego PAN, które odbyło się w Wydziale Nauki i Oświaty KC PZPR, ocenił on wydarzenia z dnia 8 marca na UW jako masakrę studentów przez milicję i aktyw robotniczy, domagał się ich ukarania oraz oświadczył, że na takie metody nie pozwalał sobie ONR i sanacja. 12 marca br. na zebraniu pracowników naukowo-dydaktycznych katedr polonistycznych z udziałem doktorantów, stażystów i innych osób – mówiąc o przebiegu zwołanego nielegalnie w dniu 11 marca br. wiecu – dyskredytował uniwersytecką organizację partyjną, co w warunkach toczącej się walki politycznej stawiało go w szeregach przeciwników partii. Tow. Żółkiewski, jak mówi o tym sprawozdanie Komitetu Uczelnianego PZPR Uniwersytetu Warszawskiego oraz relacje wielu uczestników zebrania, używał pod adresem partii obraźliwych słów.

Był on również jednym z sygnatariuszy [pisma] członków Prezydium PAN do Premiera.

Dnia 21 marca – a więc w dwa dni po przemówieniu tow. Wiesława w Sali Kongresowej – wbrew wyraźnym instrukcjom władz uczelni pozostał na noc w gmachu polonistycznym, przyłączając się w ten sposób do strajkujących studentów. Był więc jedynym partyjnym profesorem, który w dniu 21 marca solidarnie wystąpił ze studentami łamiącymi zarządzenie władz rektorskich; sam również nie podporządkował się zarządzeniu rektora UW, nakazującemu opuszczenie pomieszczeń uniwersyteckich po zakończeniu zajęć, o którym to zarządzeniu dowiedział się telefonicznie od dziekana Wydziału Filologii prof. dr. B[ronisława] Wieczorkiewicza.

W kwietniu br. na posiedzeniu sejmowej Komisji Oświaty wstrzymał się od głosu przy podejmowaniu uchwały w sprawie oceny wydarzeń marcowych, oświadczając, iż chce w ten sposób wyrazić swój sprzeciw wobec zwolnienia sześciu profesorów z Uniwersytetu Warszawskiego.

28 czerwca br. na posiedzeniu Prezydium PAN usiłował zdyskredytować obecną politykę kadrową w PWN w związku ze zmianami w obsadzie redakcji „Biblioteki Klasyków Filozofii”[6].

W swoim przemówieniu na plenum KC PZPR tow. Stefan Żółkiewski wystąpił z otwartą platformą opozycji wobec ideologicznej polityki partii z pozycji rewizjonistycznych.

Stanowisko zajęte przez tow. Stefana Źółkiewskiego w okresie wydarzeń lutowo-marcowych oraz wyrażone w przemówieniu na XII Plenum KC PZPR nie były przypadkowe. Były one kontynuacją i konsekwencją błędów politycznych i ideologicznych, jakie dawały o sobie znać w postawie tow. Żółkiewskiego od dłuższego czasu, a nasilały się w ciągu ostatnich czterech lat. Znalazło to wyraz zarówno w ocenie sytuacji wewnętrznej kraju, jak w polityce kadrowej prowadzonej w podległych tow. Żółkiewskiemu instytucjach, jak wreszcie w koncepcjach teoretycznych i publicystyce.

[6] Wskutek wydarzeń marcowych ze stanowiska kierownika redakcji serii wydawniczej „Biblioteka Klasyków Filozofii” została usunięta Irena Krońska. Na znak protestu przeciw tej decyzji z Komitetu Redakcyjnego „Biblioteki” odeszli Tadeusz Kotarbiński i Izydora Dąmbska.

Błędna ocena sytuacji ideowo-politycznej w środowiskach uniwersyteckich i artystycznych (zwłaszcza w świecie pisarskim i w krytyce literackiej) wiązały się u tow. Żółkiewskiego z uleganiem tendencjom rewizjonistycznym. W konsekwencji stał się on jednym z nosicieli tych tendencji. Okresem nasilania się tych błędów był rok 1964, kiedy to tow. Żółkiewski atakował kierownictwo partyjne za decyzję połączenia „Przeglądu Kulturalnego" i „Nowej Kultury". Od tego czasu różne posunięcia partii, uderzające w rewizjonizm i w inne formy wrogiej ideologii, traktowane były przez niego jako przejawy „sekciarstwa" lub powrotu do dogmatyzmu. Stąd zasadniczo fałszywa ocena partyjnej polityki kulturalnej, prowadząca do zarzutu o sekciarstwo na XII Plenum KC PZPR.

To stanowisko ideowo-polityczne leżało u podstaw wiązania się tow. Żółkiewskiego z politykami i ideologami krytykującymi linię polityczną partii i jej kierownictwo, posługującymi się frazesem ultraliberalnym lub atakującymi partię z rewizjonistycznych pozycji.

Odbijało się to na polityce kadrowej w podległych tow. Żółkiewskiemu instytucjach i wydawnictwach I Wydziału PAN.

Jednocześnie w pracach teoretycznych i publicystyce tow. Żółkiewski zacierał różnice ideowe i światopoglądowe w humanistyce współczesnej między marksizmem a nurtami mieszczańskimi oraz ulegał metodologicznym koncepcjom obcym marksizmowi zarówno w problematyce literackiej, jak ogólnokulturowej.

Tak np. szukając głównego problemu i wiodących motywów treściowych współczesnej literatury (St[efan] Żółkiewski, *Główny problem literatury współczesnej*, „Odra" 1964, nr 12), przyznaje problematyce alienacji centralne miejsce w socjalistycznym modelu kultury i traktuje zagadnienie alienacji jako „główny problem literatury współczesnej". Alienację tow. Żółkiewski pojmuje jako „wyobcowanie się instytucji społecznych, biurokratycznie zorganizowanych tworów ludzkich, wynikające z niedorozwoju demokratyzacji socjalistycznego systemu instytucji społecznych". „Scentralizowany i zbiurokratyzowany system urzędów szkolnych, zinstytucjonalizowane uczestnictwo w kulturze w wielkich zbiorowiskach miejskich i przemysłowych i wyobcowanie jednostki: samotność w tłumie, unifikujące i uniformujące tendencje nowoczesnego życia kulturalnego" – prowadzą – zdaniem Żółkiewskiego – do tego, że „jednostka odczuwa swą bezsiłę, często nie widzi możliwości własnego wpływu na bieg spraw, kwestionuje przeto walor angażowania się i aktywizmu".

Charakterystycznym jest, że w tak czarnych barwach widząc sytuację społeczną i miejsce jednostki w naszym społeczeństwie – tow. Żółkiewski okazywał lekceważący stosunek do nowych i masowych form ruchu społeczno-kulturalnego w Polsce Ludowej, zwłaszcza zaś do form rozwijających się po roku 1956.

W swoich koncepcjach „kultury masowej", przyjętych w dużej mierze od teoretyków i publicystów reprezentujących różne nurty burżuazyjnej myśli amerykańskiej, tow. Żółkiewski zamazuje różnice jakościowe między ustrojem socjalistycznym i kapitalistycznym w sferze struktur kulturalnych. Stanowisko to, sprowadzając odmienność kultur współczesnych tylko do różnicy wpływu na odbiorców – nie dostrzega wagi problemów wynikających nie ze wspólnoty cywilizacji „przemysłowomiejskiej", ale z różnicy ustrojowo-społecznej socjalizmu i kapitalizmu. Te zaś problemy wyznaczają nie tylko odmienność treści przekazywanych przez wydawnictwa, film i telewizję, ale także determinują jakościową zmianę typu aktywności społecznej i kulturalnej ludzi pracy, związaną z rozwojem wszystkich form demokracji socjalistycznej.

Zespół wymienionych poglądów świadczy o ideologicznym rozchodzeniu się tow. Żółkiewskiego z partią już od dłuższego czasu.

3. Biorąc powyższe pod uwagę, a zwłaszcza postawę i zachowanie się tow. tow. Adama Schaffa i Stefana Żółkiewskiego w czasie wydarzeń marcowych, komisja wnioskuje o wyprowadzenie tych towarzyszy ze składu Komitetu Centralnego Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej.

Przewodniczący (W[itold] Jarosiński)
Członkowie (W[incenty] Kraśko)
(A[ndrzej] Werblan)

Załączniki[a]:

1. Notatka tow. Z[dzisława] Kaczmarka o posiedzeniu Zespołu Partyjnego PAN w dniu 10 marca br. w Wydziale Nauki i Oświaty KC,
2. Odpis listu członków Prezydium PAN do premiera, podpisanego przez tow. Schaffa i Żółkiewskiego,
3. Rezolucja uchwalona w dniu 12 marca br. przez rady Wydziału Filozoficznego UW,
4. Notatka Komitetu Uczelnianego PZPR UW w sprawie zachowania się tow. St[efana] Żółkiewskiego w czasie wydarzeń marcowych.

Źródło: AAN, PZPR, 237/XVI–619, k. 97–105, mps.

[a] *Załączniki nie są publikowane w tej edycji*.

Nr 79

1968 listopad 29, Warszawa – Notatka Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR w sprawie wyboru władz PAN

Wydział Nauki i Oświaty
KC PZPR[a]

Warszawa, dnia 29 XI 1968 r.

Notatka
w sprawie wyboru władz Polskiej Akademii Nauk

W roku bieżącym upływa kadencja władz Polskiej Akademii Nauk. Wybory prezesa PAN, w[ice]prezesów i członków Prezydium odbędą się w dniu 17 grudnia br., przy czym kandydatury powinny być wstępnie przedyskutowane na posiedzeniu Prezydium PAN. Listę proponowanych kandydatów przedstawi na posiedzeniu Prezydium Komisja Matka, której przewodniczy prof. Henryk Jabłoński.

Obecne Prezydium Akademii liczy 42 członków, w tym prezes i czterech w[ice]prezesów. Zgodnie z uchwałą prezydium z dnia 29 października br. proponuje się zmniejszenie jego liczebności w przyszłej kadencji do 29 osób (w tym prezes i w[ice]prezesi).

Jednocześnie ze zmianą prezydium kończy się kadencja sekretarza naukowego PAN, jego zastępców i sekretarzy wydziałów. Sekretarza naukowego powołuje na okres trzyletni Rada Państwa na wniosek Rady Ministrów, a pozostałych członków sekretariatu – prezes Rady Ministrów na wniosek sekretarza naukowego. Członkowie Sekretariatu Naukowego wchodzą z urzędu w skład Prezydium PAN, przy czym mogą być powołani zarówno spośród wybranych członków prezydium, jak i spośród innych członków Akademii.

Wydział Nauki i Oświaty proponuje, aby obecnie podjąć decyzję w sprawie wyboru (powołania):
prezesa PAN,
4 w[ice]prezesów,
sekretarza naukowego PAN.

Sprawa powołania innych członków Sekretariatu Naukowego będzie rozważona w późniejszym czasie, po konsultacji z nowym sekretarzem naukowym Akademii.

Po przeprowadzeniu konsultacji z obecnym kierownictwem PAN, organizacją partyjną i przewodniczącym Komisji Matki wydział proponuje 32 kandydatury na 29 miejsc w Prezydium PAN.

Wśród osób proponowanych do prezydium znajduje się 15 członków PZPR i 17 bezpartyjnych. 65 proc. kandydatów pracuje w Warszawie, a 35 proc. w innych ośrodkach naukowych. Poszczególne dziedziny nauki są reprezentowane w sposób następujący:

humanistyka i nauki społeczne – 7 kandydatów
nauki matematyczno-fizyczne i chemiczne – 8 kandydatów
nauki techniczne – 11 kandydatów
nauki biologiczne i rolnicze – 6 kandydatów

[a] *Poniżej odręczny dopisek* aa, *nieczytelny podpis*.

Średni wiek proponowanych kandydatów wynosi 58 lat.

Jednocześnie Wydział Nauki i Oświaty przedstawia propozycje w sprawie obsadzenia stanowisk kierowniczych w Polskiej Akademii Nauk, a mianowicie:

Prezes:

– **prof. Janusz Groszkowski** (bezpartyjny) – dot[ychczasowy] prezes.

W[ice]prezesi:

– prof. Henryk Jabłoński (PZPR) – dot[ychczasowy] w[ice]prezes,

– prof. Witold Nowacki (PZPR) – dot[ychczasowy] sekretarz naukowy,

– prof. Marian Mięsowicz[1] (bezpartyjny) – wybitny fizyk, AGH Kraków,

– prof. Włodzimierz Trzebiatowski (PZPR) – wybitny chemik, U[niwersytet] Wrocław[ski].

Sekretarz naukowy:

– **prof. Dionizy Smoleński** (PZPR).

Prof. Janusz Groszkowski pełni funkcję prezesa PAN od 6 lat. Z zadań swych wywiązuje się w sposób sprawny, świadczący o możliwości dalszego pełnienia tych obowiązków pomimo przekroczenia w br. wieku emerytalnego. Obecnie wśród rzeczywistych członków PAN nie widzimy innego odpowiedniego kandydata na funkcję prezesa.

Jeżeli chodzi o prof. W[itolda] Nowackiego, to jego dotychczasowa praca jako sekretarza naukowego nie uzasadnia pozostawienia go na tym stanowisku, z którym związane jest operatywne kierowanie pracą PAN. Biorąc pod uwagę wysokie walory naukowe, proponuje się powołanie go na w[ice]prezesa PAN.

Mianowanie prof. Dionizego Smoleńskiego na stanowisko sekretarza naukowego PAN wymaga zwolnienia go z funkcji rektora Politechniki Warszawskiej. Po konsultacji z Komitetem Warszawskim wydział uważa, że jest to w obecnej sytuacji kadrowej tej uczelni możliwe.

Informujemy, że z dotychczasowych w[ice]prezesów PAN nie proponuje się ponownego wyboru profesorów – [Kazimierza] Kuratowskiego, [Bogdana] Kami[e]ńskiego (wiek emerytalny) i [Anatola] Listowskiego, który proponowany będzie w skład Prezydium PAN.

Wydział Nauki i Oświaty

Źródło: AAN, PZPR, 237/XVI–568, k. 2–4, mps.

[1] Marian Mięsowicz (1907–1992) – fizyk, prof. nadzwyczajny od 1946 r., prof. zwyczajny od 1948 r., pracownik naukowy Akademii Górniczej w Krakowie (do 1939 r.), wykładowca tajnego UJ (1942–1945), AGH (1945–1977). Członek korespondent PAN od 1959 r., członek rzeczywisty PAN od 1964 r., wiceprezes PAN (1966–1977), przewodniczący Oddziału PAN w Krakowie (1970–1980). Poseł na sejm (1972–1980).

Nr 80

1968 grudzień 7, Warszawa – Pismo Zdzisława Kaczmarka, zastępcy kierownika Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR, do Biura Spraw Kadrowych KC PZPR w sprawie propozycji obsady stanowisk w PAN

Wydział Nauki i Oświaty
KC PZPR

Warszawa, dnia 7 XII 1968 r.

Biuro Spraw Kadrowych KC
w m[iejscu]

Wydział Nauki i Oświaty KC PZPR przedstawia wstępne propozycje dot[yczące] obsadzenia stanowisk w Polskiej Akademii Nauk:

Z[astęp]ca sekretarza naukowego – prof. Bohdan Dobrzański[1].

Sekretarze wydziałów: I – prof. Józef Chałasiński,

II – prof. Włodzimierz Michajłow,

III – prof. Michał Śmiałowski,

IV – prof. Jan Szczepański[a],

V – prof. Szczepan Pieniążek,

VI – prof. Tadeusz Orłowski.

Propozycje te wstępnie przedyskutowałem z kandydatem na sekretarza naukowego PAN, prof. D[ionizym] Smoleńskim. Jednocześnie proponuję, aby formalnie wnioski w tej sprawie zostały przesłane po Zgromadzeniu Ogólnym Akademii, tzn. po 17 XII br.

z[astęp]ca kierownika Wydziału Nauki i Oświaty KC[b]
(Z[dzisław] Kaczmarek)

Źródło: AAN, PZPR, 237/XVI–568, k. 186, mps.

[a] *Nazwisko odręcznie przekreślone z nadpisanym nazwiskiem* Witold Szymanowski.

[b] *Poniżej odręczny podpis*.

[1] Bohdan Dobrzański (1909–1987) – gleboznawca, prof. nadzwyczajny od 1951 r., prof. zwyczajny od 1956 r. pracownik naukowy Politechniki Lwowskiej (1933–1941), SGGW (1945–1946, 1969–1979), kierownik Katedry Gleboznawstwa Wydziału Rolnego UMCS/WSR w Lublinie (1946–1969), Katedry Gleboznawstwa na Wydziale Biologii i Nauk o Ziemi UMCS (1955–1964), organizator i kierownik/dyrektor Zakładu/Instytutu Agrofizyki PAN w Lublinie (1968–1980), rektor UMCS (1952–1955), WSR w Lublinie (1955–1959, 1968–1969). Członek korespondent PAN od 1960 r., członek rzeczywisty od 1969 r., zastępca sekretarza Wydziału V PAN (1957–1962), zastępca sekretarza generalnego PAN (1969–1972), sekretarz naukowy PAN (1972–1978).

Nr 81

1968 grudzień 10, Warszawa – Pismo Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR do Zenona Wróblewskiego, członka KC PZPR

W[arsza]wa, dn[ia] 10 XII 1968 r.

Tow. Z[enon] Wróblewski

Z polecenia tow. Z[dzisława] Kaczmarka uzgadniałem kandydatury do Prezydium PAN z KW Poznań i Kraków.

1. KW Poznań nie zgadza się na kandydaturę prof. dr. Wł[adysława] Orlicza[1] (matematyka) wysuniętą przez Komisję Matkę – uzasadnienie w załączonym piśmie[a]. KW Poznań zgłasza kandydaturę prof. dr. Macieja Wiewiórowskiego – czł[onka] koresp[ondenta] PAN – prorektora U[niwersytetu] P[oznańskiego] (chemia). Propozycja KW Poznań nie jest najlepsza ze względu na to, że w proponowanym składzie przez Komisję Matkę jest już 4 chemików, ale KW uważa, że jest to najlepsza kandydatura i innej wysunąć nie mogą.

2. KW Kraków nie zgłasza zastrzeżeń do propozycji zgłoszonych przez Komisję Matkę, tj. prof. prof.:

– J[erzego] Litwiniszyna[2] – AGH (metalurgia),

– M[ariana] Mięsowicza – na wiceprezesa (AGH – fizyka jądrowa),

– H[enryka] Świdzińskiego – (AGH – geologia).

Ze względu jednak na to, że na stanowisku prezesa Oddziału Krakowskiego PAN chcieliby utrzymać dalej prof. dr. Z[enona] Klemensiewicza, a prof. dr. H[enryka] Świdzińskiego chcą wprowadzić na z[astęp]cę sekretarza Krakowskiego Oddziału PAN, proponują wycofać kandydaturę prof. dr. H[enryka] Świdzińskiego i wprowadzić kandydaturę prof. dr. Z[enona] Klemensiewicza. Inne rozwiązanie od zaproponowanego poważnie podważy zamierzenia KW PZPR Kraków[b].

Źródło: AAN, PZPR, 237/XVI–568, k. 187, rkps, kopia.

[a] *Załącznik nie jest publikowany w tej edycji*.

[b] *Poniżej odręczny nieczytelny podpis*.

[1] Władysław Orlicz (1903–1990) – matematyk, prof. nadzwyczajny od 1937 r., prof. zwyczajny od 1948 r., pracownik naukowy UJK (1922–1929), Politechniki Lwowskiej (1931–1937), UP/UAM (1937–1939, 1945–1976), Instytutu Matematycznego PAN (1949–1974). Członek korespondent PAN od 1956 r., członek rzeczywisty PAN od 1961 r.

[2] Jerzy Litwiniszyn (1914–2000) – specjalista od mechaniki teoretycznej i stosowanej, prof. nadzwyczajny od 1954 r., prof. zwyczajny od 1958 r., pracownik AGH (1945–1954), kierownik Zakładu Mechaniki Górotworu PAN (1956–1987). Członek korespondent PAN od 1956 r. członek rzeczywisty PAN od 1966 r., przewodniczący Oddziału PAN w Krakowie (1980–1989), wiceprezes PAN (1977–1989).

Nr 82

1969 luty 18, Warszawa – Notatka protokolarna z posiedzenia partyjnych członków Prezydium PAN, odbytego w Wydziale Nauki i Oświaty KC PZPR 17 lutego 1969 r.

W[arsza]wa, 18 XI 1969 r.

Notatka protokolarna
z posiedzenia partyjnych członków Prezydium Polskiej Akademii Nauk
odbytego w Wydziale Nauki i Oświaty KC PZPR w dniu 17 II 1969 r.

Posiedzeniu przewodniczył z[astęp]ca kier[ownika] Wydziału Nauki i Oświaty KC tow. Z[dzisław] Kaczmarek. Przedstawił on punkt widzenia wydziału na zagadnienie oceny zgłoszonych kandydatów na członków PAN. Oceny pod względem dorobku naukowego kandydatów dokonywać będzie PAN, a wydział będzie przekazywał PAN ewentualne swoje spostrzeżenia i uwagi do rozważenia.

Oceny pod względem politycznym dokonywać będzie wydział na podstawie opinii KW.

Następnie sekretarz naukowy PAN, prof. dr D[ionizy] Smoleński, przedstawił projekt uchwały Prezydium PAN w sprawie podziału miejsc członkowskich na poszczególne dziedziny wiedzy w związku z wyborami członków krajowych PAN w 1969 r. oraz zapoznał zebranych z sygnalizowanymi do zgłoszenia kandydaturami na członków PAN.

W wyniku dyskusji nad ww. zagadnieniem postanowiono, że sekretarz naukowy PAN zaproponuje na posiedzeniu Prezydium PAN w dniu 18 II 1969 r. wprowadzenie następujących zmian do wspomnianego wyżej projektu uchwały.

– w Wydziale I wprowadzić kierunek psychologię. Prezydium zdecyduje, czy nastąpi to kosztem innej dziedziny, czy też Wydział I uzyska dodatkowe miejsce.

– w Wydziale II zaproponować na fizjologię i biochemię – 3 miejsca, a na ekologię i biologię terenową – 1 miejsce.

– w Wydziale III zaproponować zmniejszenie matematyki z 2 do 1 miejsca, na fizyce zwiększyć z 3 do 4 miejsc i na miejsce geografii wprowadzić geofizykę.

– w Wydziale IV – bez zmian.

– w Wydziale V zaproponować zmniejszenie z 6 do 5 miejsc, dyscyplinę do skreślenia zaproponuje sekretarz wydziału przed posiedzeniem Prezydium PAN lub zdecyduje się na uzasadnianie konieczności utrzymania 6 miejsc na Prezydium PAN bez poparcia ze strony sekretarza naukowego PAN. Specjalność – mechanizację rolnictwa, pomimo zastrzeżeń do jedynego potencjalnego kandydata, postanowiono pozostawić i wyjaśniać dalej kontrowersje co do opinii kandydata.

– w Wydziale VI wobec zastrzeżeń ze strony KW do sygnalizowanego kandydata postanowiono ponownie przedstawić sprawę KW i jeżeli potwierdzą swoją ujemną opinię, wówczas skreślić kierunek anatomia patologiczna i utrzymać 4 miejsca.

Następnie postanowiono, że rolę partyjnych organizatorów wyborów na członków PAN w wydziałach pełnić będą sekretarze wydziałów II, III i V, a na pozostałych wydziałach:

I – H[enryk] Jabłoński i [Jan] Wasilkowski,
IV – W[itold] Nowacki i I[gnacy] Malecki,
VI – Ksawery Rowiński.
Na tym posiedzenie zakończono.

Lista obecności
na naradzie członków partii – członków Prezydium PAN w dn[iu] 17 XI 1969 r.[a]

1. Prof. dr Henryk Jabłoński
2. Prof. dr Witold Nowacki
3. Prof. dr Włodzimierz Trzebiatowski
4. Prof. dr Dionizy Smoleński
5. Prof. dr Tadeusz Baranowski[1]
6. Prof. dr Anatol Listowski
7. Prof. dr Ignacy Malecki
8. Prof. dr Włodzimierz Michajłow
9. Prof. dr Jan Michalski[2]
10. Prof. dr Szczepan Pieniążek
11. Prof. dr Ksawery Rowiński
12. Prof. dr Michał Śmiałowski
13. Prof. dr Kazimierz Urbanik
14. Doc. dr Jan Rychlewski
15. Prof. dr Zdzisław Kaczmarek
16. Zenon Wróblewski
17. Kazimierz Małolepszy[3]

Źródło: AAN, PZPR, 237/XV I–568, k. 61–63, mps.

[a] *Przy nazwiskach nr 1, 3, 4, 6– 13 odręczne podpisy. Dwa ostatnie nazwiska wpisane od ręcznie*.

[1] Tadeusz Baranowski (1910–1993) – specjalista w zakresie chemii fizjologicznej, prof. nadzwyczajny od 1950 r., prof. zwyczajny od 1955 r., pracownik naukowy UJK (1938–1940), Instytutu Medycznego we Lwowie (1940–1942), UWr (1945–1950), AM we Wrocławiu (1950–1981), Instytutu Immunologii i Terapii Doświadczalnej PAN (1955–1970), rektor AM we Wrocławiu (1965–1968). Członek korespondent PAN od 1954 r., członek rzeczywisty PAN od 1969 r., członek Prezydium PAN (1965–1974).

[2] Jan Michalski (ur. 1920) – chemik, prof. nadzwyczajny od 1958 r., prof. zwyczajny od 1964 r., pracownik naukowy PŁ (1945–1971), dyrektor Instytutu Chemii Organicznej PŁ (1969–1971), dziekan Wydziału Chemii PŁ (1969–1970), dyrektor Centrum Badań Molekularnych i Makromolekularnych PAN w Łodzi (1971–1990). Członek korespondent PAN od 1962 r., członek rzeczywisty PAN od 1969 r., sekretarz Wydziału Nauk Matematyczno-Fizyczno-Chemicznych PAN (1972–1978), członek Prezydium PAN (1969–1989).

[3] Brak bliższych danych o tej osobie.

Nr 83

1969 luty 20, Warszawa – Notatka informacyjna Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR w sprawie wyborów członków krajowych PAN w 1969 r.

Wydział Nauki i Oświaty
KC PZPR

Warszawa, dn[ia] 20 II 1969 r.

Notatka
informacyjna w sprawie wyborów członków krajowych
Polskiej Akademii Nauk w 1969 r.

W dniu 16 maja 1969 r. odbędą się wybory uzupełniające członków krajowych Polskiej Akademii Nauk. W związku z powyższym kierownictwo PAN w porozumieniu z Wydziałem Nauki i Oświaty KC przyjęło następujący harmonogram prac związanych z wyborami:

1. Prezydium Akademii ustali, jakie liczby kandydatów na członków mogą być przedstawione przez wydziały na sesji Zgromadzenia Ogólnego – Prezydium PAN – w terminie do 31 I 1969 r.

2. Prezydium PAN ustali w oparciu [o] opinię wydziałów i poda do publicznej wiadomości podział miejsc pozostających w dyspozycji wydziałów między dziedziny wiedzy – Prezydium PAN – do 20 II 1969 r.

3. Decyzje wymienione w pkt 2. zostaną podane do wiadomości członkom wydziałów celem zgłoszenia kandydatów w ustalonym terminie – sekretarze wydziałów – do 25 II 1969 r.

4. Zgłoszenie kandydatów na członków PAN sekretarzom wydziałów – członkowie PAN – do 15 III 1969 r.

5. Przedłożene listy zgłoszonych kandydatów do uzgodnienia w Wydziale Nauki i Oświaty KC – sekretarz naukowy PAN – do 18 III 1969 r.

6. Uzgodnienie kandydatów z KW PZPR i uzyskanie aprobaty Sekretariatu KC – Wydział Nauki i Oświaty KC – do 31 III 1969 r.

7. Omówienie i podjęcie uchwał w stosunku do zgłoszonych kandydatów przez wydziały – Prezydium PAN – do 25 IV 1969 r.

8. Posiedzenie Zgromadzenia Ogólnego i wybór członków Akademii – przygotowuje sekretarz naukowy PAN – termin posiedzenia – 16 V 1969 r.

9. Przedłożenie Radzie Państwa PRL do zatwierdzenia listy wybranych członków Akademii – sekretarz naukowy – do 20 V 1969 r.

Wydział Nauki i Oświaty KC zwrócił się w miesiącu lipcu 1968 r. do komitetów wojewódzkich o przedstawienie kandydatów, którzy według opinii KW powinni być brani pod uwagę przy wyborach członków Akademii. Po dwukrotnym przypominaniu sprawy tylko komitety wojewódzkie Gdańska, Katowic, Olsztyna i Warszawy nadesłały swoje propozycje, które tylko częściowo można będzie uwzględnić ze względu na to, że nie wszyscy zgłoszeni kandydaci odpowiadają kryteriom merytorycznym.

Ponadto wydział przedstawił komitetom wojewódzkim wstępne sugestie personalne PAN celem uzyskania również wstępnej opinii KW.

Wydział Nauki i Oświaty KC zorganizował w dniu 17 II 1969 r. spotkanie z partyjnymi członkami Prezydium Akademii, na którym zostały omówione:

– propozycje wydziałów w sprawie podziału miejsc między poszczególne dziedziny nauki,

– wstępne sugestie w sprawie kandydatów (zarówno PAN, jak i KW)

– oraz opinie KW.

Prezydium Akademii na posiedzeniu w dniu 18 II 1969 r. postanowiło rozdzielić pozostające w dyspozycji poszczególnych wydziałów i Prezydium PAN miejsca między niżej podane dziedziny wiedzy – Wydział Nauki i Oświaty nie zgłasza uwag ani zastrzeżeń do tej decyzji Prezydium.

Wydział	**Dziedzina**	**L[iczba] miejsc**
I	1. historia (w tym jedno dla historii najnowszych stosunków międzynarodowych)	2
	2. prawo	2
	3. socjologia	1
	4. ekonomia (w tym jedno dla ekonometrii)	2
	5. językoznawstwo	1
	6. historia literatury	1
	7. nauki o kulturze antycznej	1
	Razem	**10**
II	1. fizjologia i biochemia	3
	2. ekologia i biologia terenowa	1
	Razem	**4**
III	1. matematyka	1
	2. fizyka	4
	3. chemia	3
	4. geologia	1
	5. geofizyka	1
	6. geografia	1
	Razem	**11**
IV	1. mechanika stosowana	2
	2. podstawy techniki cieplnej	1
	3. elektronika ciała stałego	1
	4. teletransmisja teoretyczna i stosowana	1
	5. metalurgia	1
	6. podstawy konstrukcji maszyn	1
	7. inżynieria lądowa	1
	8. inżynieria wodna i gosp[odarka] wodna	1
	9. technologia górnictwa	1
	Razem	**10**

V	1. fizjologia zwierząt 2. leśnictwo 3. mechanizacja rolnictwa 4. zootechnika 5. gleboznawstwo 6. technologia rolno-spożywcza **Razem**	1 1 1 1 1 1 **6**
VI	1. chirurgia doświadczalna 2. genetyka 3. ginekologia 4. farmacja **Razem**	1 1 1 1 **4**
Ogółem		**45**

Wydział będzie informowany na bieżąco o formalnym zgłaszaniu kandydatów na członków PAN i zwracał się będzie do KW o nadesłanie w odpowiednim czasie pisemnej opinii o kandydacie.

Kierownik
Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR[a]
(A[ndrzej] Werblan)

Źródło: AAN, PZPR, 237/XVI–568, k. 87–90, mps.

[a] *Poniżej odręczny podpis*.

Nr 84

1969 luty 28, Warszawa – Notatka Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR w sprawie zorganizowania II Kongresu Nauki Polskiej

Warszawa, dnia 28 II 1969 r.

Notatka
w sprawie zorganizowania II Kongresu Nauki Polskiej

W 1951 r. odbył się w Warszawie I Kongres Nauki Polskiej, poświęcony ocenie ówczesnego stanu nauki i określeniu jej zadań w rozwoju socjalistycznym Polski. W wyniku kongresu powstała m.in. Polska Akademia Nauk wraz z siecią jej placówek badawczych, podjęto prace nad planowaniem i koordynacją działalności naukowej oraz wprowadzono zmiany ustawowe w szkolnictwie wyższym. Kongres był przygotowany przez okres ok. 1,5 roku przez liczne zespoły pracowników nauki, zgrupowanych w sekcjach i podsekcjach opracowujących materiały kongresowe.

W 1966 r. podczas przygotowania przez Polską Akademię Nauk memoriału o stanie nauki polskiej Wydział Nauki i Oświaty, po uzyskaniu wstępnej akceptacji tow. Witolda Jarosińskiego, wysunął sugestię przeprowadzenia w 1971 r. II Kongresu Nauki Polskiej, który powinien:

– dokonać oceny dorobku i słabości naszej nauki w minionym dwudziestoleciu,

– określić zadania nauki w okresie, gdy gospodarka narodowa przechodzi do form gospodarki intensywnej.

Kongres powinien także stać się polityczną manifestacją stosunku środowiska naukowego do programu działania partii i zadań związanych z budownictwem socjalistycznym.

Należy podkreślić, że znajdujemy się obecnie w okresie, gdy samodzielna kadra naukowa (przygotowująca m.in. I Kongres), która tworzyła podstawy naszego życia w okresie powojennym, stopniowo przechodzi w stan spoczynku, a kierownictwo sprawami nauki obejmuje kadra, która swoją karierę zawodową rozpoczynała już w warunkach Polski Ludowej. Dotyczy to władz uczelni, kierownictw instytutów naukowych itp. Wydaje się celowe włączenie tej nowej kadry do dyskusji kształtujących dalszy rozwój nauki, rozważających sposoby lepszego jej związania z potrzebami gospodarki i kultury narodowej.

W ostatnim czasie sprawa zorganizowania II Kongresu Nauki Polskiej została podjęta ponownie. Wydział Nauki i Oświaty w pełni tę inicjatywę podtrzymuje, proponując jednocześnie przestrzeganie następujących założeń organizacyjnych:

1. II Kongres Nauki powinien być zorganizowany w 1971 r., lecz decyzja w tej sprawie powinna być podjęta już obecnie, co umożliwi rozpoczęcie prac przygotowawczych jesienią br.

2. Kongres powinien stanowić reprezentację całej nauki polskiej, obejmując wszystkie piony organizacyjne nauki – proporcjonalnie do ich potencjału i roli, jaką odgrywają obecnie.

3. [a]Dla przygotowania kongresu należałoby powołać Komitet Organizacyjny[a], w skład którego weszliby przedstawiciele Polskiej Akademii Nauk, Komitetu Nauki i Techniki, Ministerstwa Oświaty i Szkolnictwa Wyższego oraz pracownicy nauki ze wszystkich pionów organizacyjnych nauki. Wydział proponuje, aby przewodniczącym tego komitetu został prezes Polskiej Akademii Nauk.

4. Po podjęciu zasadniczej decyzji o zorganizowaniu kongresu i powołaniu Komitetu Organizacyjnego proponujemy zobowiązać ten ostatni do przygotowania i przedstawienia szczegółowych założeń programowych kongresu.

Kierownik Wydz[iału] Nauki i Oświaty KC PZPR[b]
(Andrzej Werblan)

Źródło: AAN, PZPR, 237/XVI–564, k. 1–2, mps.

[a–a] *Przy fragmencie na lewym marginesie odręczny dopisek* kto.
[b] *Poniżej odręczny podpis*.

Nr 85

1969 marzec 26, Warszawa – Notatka Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR w sprawie przygotowań do wyborów nowych członków PAN

Wydział Nauki i Oświaty
KC PZPR

Warszawa, dnia 26 III 1969 r.

Notatka
w sprawie przygotowań do wyborów nowych członków Polskiej Akademii Nauk

Polska Akademia Nauk liczy obecnie 228 członków, rozdzielonych w następujący sposób między jej wydziały:
Wydział I (nauk społecznych): 48
Wydział II (biologia): 25
Wydział III (matem[atyka], fizyka, chemia): 56
Wydział IV (nauki techniczne): 47
Wydział V (nauki rolnicze): 25
Wydział VI (medycyna) 24
Struktura wieku obecnych członków PAN jest następująca:
poniżej 50 lat: 15
50–60 lat: 40
60–70 lat: 92
powyżej 70 lat: 75
Wśród członków Akademii jest 47 członków PZPR (20,6 proc.).
Na posiedzeniu w dniu 18 II 1969 r. Prezydium PAN rozdzieliło między poszczególne wydziały i dyscypliny 45 nowych miejsc w celu dokonania wyboru członków korespondentów PAN. Wykaz dyscyplin i liczba miejsc zostały podane w zał[ączniku] 1[a]. Zgodnie z regulaminem wyborów członkowie Akademii zgłosili 60 kandydatów, nazwiska których zostały także podane w załączeniu. Wśród kandydatów jest 14 członków partii (23,4 proc.). Struktura wieku kandydatów jest następująca:
poniżej 50 lat: 24
50–60 lat: 24
60–70 lat: 10
powyżej 70 lat: 2
Wydział Nauki i Oświaty KC zwrócił się do komitetów wojewódzkich partii z zapytaniem w sprawie opinii o poszczególnych kandydatach. W znacznej większości wypadków KW bądź popierają kandydatów, bądź nie zgłaszają sprzeciwu w sprawie ich wyboru. Opinie negatywne otrzymano w sprawie następujących osób:
prof. dr Maria Ossowska[1] (wydział I),

[a] *Załącznik nie jest publikowany w tej edycji*.
[1] Maria Ossowska (1896–1974) – filozof, socjolog, prof. nadzwyczajny od 1945 r., pracownik naukowy UW (1923–1929, 1948–1966), Wyższych Kursów Nauczycielskich (1929–1939), UŁ (1945–1948), IFiS PAN (1952–

prof. dr Rajmund Galon[2] (wydział III),

prof. dr Eugeniusz Domański[3] (wydział V).

W wypadku prof. Galona zastrzeżenia dotyczyły dorobku naukowego kandydata. Ponieważ naszym zadaniem w tej sprawie powinno zająć stanowisko kierownictwo Akademii, przesłano opinię w sprawie prof. Galona sekretarzowi naukowemu PAN, z prośbą o jej rozpatrzenie przy zatwierdzaniu kandydatur przez Prezydium Akademii (w dniu 5 maja br.). Pozostałe opinie negatywne przedstawiono w załączeniu.

Wydział Nauki i Oświaty przedstawia następujące uwagi i propozycje w sprawie wyborów w poszczególnych wydziałach, które odbędą się w okresie od 3 do 14 kwietnia br. (Wydział III wybory już przeprowadził – wszyscy kandydaci otrzymali wymaganą większość głosów):

Wydział I

Nie zgłaszamy uwag do propozycji w dziedzinie prawa, ekonomii, językoznawstwa i nauki o kulturze antycznej, zalecając jedynie w tym ostatnim wypadku członkom partii poparcie kandydatury prof. [Bronisława] Bilińskiego[4].

W dziedzinie historii Wydział Nauki i Oświaty proponuje poprzeć kandydatury prof. [Jerzego] Topolskiego[5] i prof. [Tadeusza] Cieślaka (w tym ostatnim wypadku jest zarezerwowane i miejsce dla historii najnowszych stosunków międzynarodowych). W wypadku gdyby prof. Cieślak nie został wybrany, proponujemy, aby Prezydium PAN zgodziło się na wprowadzenie do PAN obydwóch kandydatów z dziedziny ogólnej historii.

W zakresie socjologii wydział zdecydowanie popiera kandydaturę prof. Władysława Markiewicza[6]. W wypadku gdyby członkowie Wydziału I wybrali mimo to prof. Ossowską, proponujemy, aby Prezydium PAN wyraziło sprzeciw wobec tej kandydatury i nie przedstawiło jej Zgromadzeniu Ogólnemu Akademii. Dodatkowym elementem, podkreślanym przez sekretarza I Wydziału, prof. [Józefa] Chałasińskiego, jest niezgodność kierunku

---

–1962). Wykładowca na tajnym UW (1941–1944), w latach 1952–1956 odsunięta od pracy dydaktycznej z powodów politycznych.

[2] Rajmund Galon (1906–1986) – geograf, prof. nadzwyczajny od 1948 r., prof. zwyczajny od 1956 r., pracownik naukowy Instytutu Geografii UP (1935–1939), UMK w Toruniu (1946–1976), Instytutu Geografii PAN (1953–1968), dyrektor Instytutu Geografii UMK (1969–1975), prorektor UMK (1954–1956). Członek korespondent PAN od 1969 r., członek rzeczywisty PAN od 1980 r. Dyrektor Regionalnej Dyrekcji Planowania Przestrzennego w Bydgoszczy (1948–1949).

[3] Eugeniusz Domański (1910–1992) – neuroendokrynolog, prof. nadzwyczajny od 1953 r., prof. zwyczajny od 1962 r., pracownik naukowy Instytutu Weterynaryjnego w Bydgoszczy (1945–1960), Wydziału Weterynarii SGGW (1953–1981), zastępca dyrektora ds. naukowych Instytutu Fizjologii i Żywienia Zwierząt PAN (1960–1978), kierownik Zakładu Neurofizjologicznego i Endokrynologicznego IFiŻZ (1960–1981). Członek korespondent PAN od 1971 r., członek rzeczywisty PAN od 1982 r.

[4] Bronisław Biliński (1913–1996) – filolog klasyczny, prof. nadzwyczajny od 1951 r., prof. zwyczajny od 1964 r., pracownik naukowy UJK (1935–1939), UWr (1945–1954), UW (1954–1956), dyrektor Stacji Naukowej PAN w Rzymie (1957–1984). Zastępca sekretarza Wydziału I PAN (1954–1956).

[5] Jerzy Topolski (1928–1998) – historyk dziejów gospodarczych, metodolog historii, prof. nadzwyczajny od 1961 r., prof. zwyczajny od 1968 r., pracownik naukowy UP/UAM (1950–1998). Członek korespondent PAN od 1971 r., członek rzeczywisty PAN od 1976 r. Członek PZPR (1948–1990).

[6] Władysław Markiewicz (ur. 1920) – socjolog, prof. nadzwyczajny od 1966 r., prof. zwyczajny od 1972 r., pracownik naukowy UP/UAM (1950–1971), Instytutu Socjologii UW od 1972 r., dyrektor Instytutu Socjologii UAM (1957–1971), dyrektor Instytutu Zachodniego w Poznaniu (1966–1972). Członek korespondent PAN od 1971 r., członek rzeczywisty PAN od 1976 r., sekretarz Wydziału I PAN (1972–1983), członek Prezydium PAN (1972–1990 [?]), wiceprezes PAN (1984–1990). Członek PPR/PZPR (1948–1990), przewodniczący Zespołu Doradców Sejmowych (1982–1985).

zainteresowań naukowych prof. Ossowskiej z ustaloną przez prezydium dyscypliną. W związku z tym należy podkreślić, że kandydatura ta została zgłoszona przez filozofów (prof. [Tadeusz] Kotarbiński i prof. [Władysław] Tatarkiewicz) oraz prawnika (prof. [Stanisław] Batawia), natomiast nie ma wśród zgłaszających ani jednego socjologa.

W dziedzinie historii literatury zgłoszono 2 kandydatury na 1 miejsce, przy czym kandydatura prof. [Konrada] Górskiego (zgłaszający: prof. [Kazimierz] Wyka, prof. [Stefan] Żółkiewski i prof. H[enryk] Markiewicz) ma niewątpliwie na celu przeciwstawienie się wprowadzeniu do PAN prof. J[ana] Z[ygmunta] Jakubowskiego. Wydział Nauki i Oświaty po konsultacji z prof. Chałasińskim proponuje 2 warianty:

a) W wypadku gdyby prof. Chałasiński w rozmowach z członkami I Wydziału uzyskał poparcie większości dla obu kandydatów, proponujemy spowodować dodanie przez prezydium jeszcze jednego miejsca dla historii literatury (przesunięcie z ekonomii, gdzie na 2 miejsca zgłoszono 1 kandydata).

b) W wypadku przeciwnym proponujemy, aby Prezydium Akademii uprzedziło Wydział I, że nie zatwierdzi kandydatury prof. Górskiego w związku z przyjętą zasadą niewybierania do PAN po przekroczeniu wieku emerytalnego.

Wydział II

Nie zgłaszamy uwag.

Wydział III

Nie zgłaszamy uwag, poza omówioną wcześniej sprawą oceny dorobku naukowego prof. Galona.

Wydział IV

Nie zgłaszamy uwag. W zakresie podstaw konstrukcji maszyn, gdzie zgłoszono 3 kandydatów, proponujemy zobowiązać członków partii do głosowania na kandydaturę prof. [Wacława] Sakwy[7], członka PZPR i jedynego w tych wyborach przedstawiciela środowiska katowickiego.

Wydział V

Po konsultacjach z Wydziałem Rolnym KC, Komitetem Warszawskim i Komitetem Zakładowym PAN proponujemy, aby nie zgłaszać sprzeciwu w sprawie wyboru prof. Eugeniusza Domańskiego, pod warunkiem że Wydział V dokona jednocześnie wyboru prof. [Tadeusza] Krzymowskiego[8] i prof. [Henryka] Jasiorowskiego[9]. Takie rozwiązanie

---

[7] Wacław Sakwa (1918–1992) – specjalista w zakresie odlewnictwa, prof. nadzwyczajny od 1963 r., prof. zwyczajny od 1968 r., dyrektor techniczny Huty „Blachownia" (1948–1953), pracownik naukowy Politechniki Częstochowskiej (1949–1965), Politechniki Śląskiej (1956–1988), dziekan Wydziału Metalurgicznego Politechniki Częstochowskiej (1949–1956), rektor Politechniki Częstochowskiej (1959–1965), dyrektor Instytutu Odlewnictwa Politechniki Śląskiej (1970–1988). Członek korespondent PAN od 1971 r., sekretarz naukowy Oddziału PAN w Katowicach (1974–1988). Członek PZPR (1954–1990), członek Rady Głównej MSzW (1962–1972), członek Zarządu Głównego NOT (1972–1975), CKK (1973–1986).

[8] Tadeusz Krzymowski (ur. 1927) – specjalista w zakresie fizjologii zwierząt, prof. nadzwyczajny od 1965 r., prof. zwyczajny od 1976 r., pracownik naukowy Wydziału Weterynaryjnego UW (1950–1952), SGGW (1952–1958) WSR/AR-T w Olsztynie (1959–1992), prodziekan Wydziału Zootechnicznego (1962–1965), prorektor (1965–1968) i rektor WSR/AR-T (1968–1975), dyrektor Instytutu Fizjologii (i Biochemii) Zwierząt AR-T (1975–1988), dyrektor Centrum Agrotechnologii i Weterynarii PAN (1988–1995), Instytutu Rozrodu Zwierząt i Badań Żywności PAN (1995–1999). Członek korespondent PAN od 1971 r., członek rzeczywisty PAN od 1986 r., członek Prezydium PAN (1974–1980), wiceprzewodniczący Oddziału Gdańskiego PAN (1980–1983, 1987–1989).

[9] Henryk Jasiorowski (ur. 1926) – specjalista w zakresie hodowli zwierząt, prof. nadzwyczajny od 1967 r., prof. zwyczajny od 1978 r., pracownik naukowy Zakładu Hodowli Doświadczalnej Zwierząt PAN (1956–1968), SGGW (1975–1983), dyrektor Instytutu Genetyki i Hodowli Zwierząt PAN (1969), dyrektor Instytutu Hodowli Zwierząt

sprawy wymagałoby dodania Wydziałowi V PAN jeszcze jednego miejsca przez Prezydium Akademii.

Wydział VI

Nie zgłaszamy uwag.

Przedstawiając powyższe propozycje, Wydział Nauki i Oświaty KC prosi o ich zatwierdzenie i o upoważnienie wydziału do podjęcia odpowiednich kroków organizacyjnych i politycznych na terenie Polskiej Akademii Nauk[b].

Kierownik
Wydziału Nauki i Oświaty KC
(A[ndrzej] Werblan)

Źródło: AAN, PZPR, 237/XVI–568, k. 239–242, mps.

i Weterynarii FAO (1969–1975, 1984–1989), rektor SGGW (1975–1981). Członek PZPR (1948–1990), ZBoWiD (1977–1990), członek Egzekutywy Komitetu Warszawskiego PZPR (1977–1980).

[b] *Poniżej z lewej strony odręczny dopisek* 3 egz. przekazano sekretarzowi KC tow. Tejchmie.

Nr 86

1969 kwiecień 24, Warszawa – Notatka Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR w sprawie wyborów nowych członków PZPR, poufne

Wydział Nauki i Oświaty
KC PZPR

Warszawa, dnia 24 IV 1969 r.

Poufne

Notatka
w sprawie wyborów nowych członków Polskiej Akademii Nauk

W notatce z dnia 26 III 1969 r. wydział informował o przygotowaniach do wyborów nowych członków PAN, podając m.in. wykaz proponowanych kandydatów, opinii instancji partyjnych i propozycje wydziału w sprawie stanowiska wobec wyborów w poszczególnych wydziałach Polskiej Akademii Nauk.

W okresie od 12 III 1969 r. do 16 IV 1969 r. odbyły się plenarne zebrania wydziałów PAN, na których dokonano wyborów (na szczeblu wydziału) w celu przedstawienia kandydatur Zgromadzeniu Ogólnemu PAN. Wyniki tych wyborów przedstawiono w zał[ączniku] 1[a]. Na ogólną liczbę 60 kandydatów i 45 miejsc wystarczającą liczbę głosów (ponad 50 proc. głosujących) otrzymało 40 osób.

Nie wykorzystano przy tym:
– w Wydziale I (nauk społecznych) – 4 miejsca,
– w Wydziale V (nauk rolniczych) – 1 miejsce.

Ocena przebiegu wyborów

Wyniki wyborów w wydziałach III, IV i VI przebiegały zgodnie z przewidywaniami i należy je ocenić na ogół pozytywnie.

Negatywnie należy natomiast ocenić wyniki wyborów w Wydziale I i V, gdzie nie uzyskali większości wszyscy kandydujący członkowie partii oraz popierani przez instancje partyjne prof. prof. B[ronisław] Biliński i W[itold] Niewiadomski[1]. Można więc powiedzieć, że w wyborach tych ponieśliśmy porażkę. Wydział Nauki i Oświaty KC oraz członkowie partii w kierownictwie PAN przewidywali określone trudności polityczne w I i V Wydziale, jednak sądzono – jak się okazało błędnie – że większość proponowanych kandydatów, członków partii uzyska niezbędną większość głosów, zwłaszcza w tych dyscyplinach naukowych, w których nasi kandydaci nie mieli w wyborach kontrkandydatów. W wymienionych wydziałach PAN wolano jednak nie wykorzystać części przyznanych im miejsc, niż dokonać wyboru proponowanych lub popieranych przez partię kandydatów.

---

[a] *Załącznik nie jest publikowany w tej edycji.*

[1] Witold Niewiadomski (1911–2005) – agrotechnik, prof. nadzwyczajny od 1954 r., prof. zwyczajny od 1964 r., pracownik naukowy Zakładu Doświadczalnego Uprawy Torfowisk UJ (1935–1939), Uniwersytetu i Politechniki Wrocławskiej (1945–1950), WSR/AR-T w Olsztynie (1951–1981), dyrektor Instytutu Uprawy Roli i Roślin WSR/AR-T (1970–1976). Członek rzeczywisty PAN od 1973 r., członek CKK (1973–1975), przewodniczący Komitetu Uprawy Roślin PAN (1975–1983). Członek PZPR.

W niektórych przypadkach zgłoszono kandydatury po to tylko, aby przeciwstawić je członkom partii. W Wydziale I grupa IBL-owska (prof. prof. [Kazimierz] Wyka i [Stefan] Żółkiewski) zgłosili kandydaturę 72-letniego Konrada Górskiego, aby przeciwdziałać kandydaturze tow. J[ana] Z[ygmunta] Jakubowskiego. Prof. [Tadeusz] Kotarbiński zorganizował zgłoszenie na miejsce przewidziane dla socjologii również 72-letniej prof. M[arii] Ossowskiej (notabene filozofa, a nie socjologa), znanej z nieprzyjaznej wobec partii postawy, jako kontrkandydata dla tow. W[ładysława Markiewicza).

Ponieważ nie chcieliśmy zwalczać prof. Górskiego, dodano dla historii literatury 1 miejsce, umożliwiając wybranie zarówno jego, jak i J[ana] Z[ygmunta] Jakubowskiego. Niestety, ten ostatni nie przeszedł. W balotażu między tow. W[ładysławem] Markiewiczem i M[arią] Ossowską żadna z kandydatur nie uzyskała 50 proc. głosów. W Wydziale I kandydaci partyjni byli popierani przez 12–14 osób, podobna liczebnie grupa kandydaturom tym się przeciwstawiła, a kilku członków wydziału (ogółem głosowały 34 osoby) zajmowało stanowisko wahające, najczęściej wstrzymujące się od głosu.

W celu dokonania oceny przyczyn zaistniałego stanu rzeczy Wydział Nauki i Oświaty KC oraz Komitet Zakładowy PZPR w PAN przeprowadziły szereg rozmów i narad z aktywem partyjnym Polskiej Akademii Nauk, w wyniku których nasuwają się następujące wnioski.

Zasadniczą przyczyną negatywnego wyniku wyborów jest opozycyjna postawa części starszej wiekiem profesury, zarówno z terenu PAN, jak i szkół wyższych. Opozycja ta ma swoje źródła zarówno w fakcie, iż wielu przedstawicieli tej generacji profesury w istocie rzeczy zawsze reprezentowało tendencje reakcyjne lub liberalno-burżuazyjne (ukrywane niekiedy ze względów koniunkturalnych), jak i we wpływach tendencji rewizjonistycznych wśród części inteligencji humanistycznej. Bezpośrednią przyczyną aktywizacji elementów opozycyjnych było niezadowolenie z przebiegu wydarzeń politycznych w ub[iegłym] roku, niechęć wobec zmian ustawowych w szkolnictwie wyższym i Polskiej Akademii Nauk oraz obawa przed praktycznymi konsekwencjami tych zmian.

W ciągu minionych lat partia i władze państwowe wielokrotnie podejmowały próby pozyskania tego środowiska, stwarzając członkom Polskiej Akademii Nauk szczególnie korzystne warunki pracy, kontaktów zagranicznych oraz stosując politykę wyróżniania, licznych odznaczeń itp. Niejednokrotnie unikano przy tym, z obu zresztą stron, konfliktów politycznych, co przez część środowiska było oceniane jako przejaw słabości władz.

W toku ostatnich wyborów stwierdzono dążenie ze strony kilku członków PAN do zaostrzenia sytuacji i konfrontacji stanowisk politycznych, co znalazło wyraz m.in. w wypowiedziach prof. T[adeusza] Kotarbińskiego (mówił m.in.: „wysuwając kandydaturę prof. Ossowskiej, wliczałem związane z tym trudności, ale poniesienie porażki jest także zjawiskiem społecznym") oraz w ostrych atakach przeciw niektórym naszym kandydatom ze strony prof. T[adeusza] Manteuffla (Wydział I) i prof. J[ana] Kielanowskiego[2] (Wydział V).

Zasięg omawianych zjawisk przekracza ramy Polskiej Akademii Nauk, jednak w niektórych wydziałach PAN nastąpiło szczególne ich nasilenie. Wynika to ze struktury

[2] Jan Kielanowski (1910–1989) – zootechnik, prof. nadzwyczajny od 1955 r., prof. zwyczajny od od 1961 r., pracownik Państwowego Instytutu Naukowego Gospodarstwa Wiejskiego w Puławach (1942–1950), Instytutu Zootechniki w Bydgoszczy (1950–1954), IFiŻZ PAN (1955–1981), dyrektor IFiŻZ PAN (1955–1974). Członek korespondent PAN od 1961 r., członek rzeczywisty PAN od 1971 r. Członek KOR od lipca 1977 r., współzałożyciel TKN (1978).

wieku (na 47 członków I Wydziału PAN 23 przekroczyło wiek emerytalny), narastaniu w przeszłości tendencji rewizjonistycznych wśród partyjnych członków I Wydziału PAN i konfliktu, jaki na tym tle powstał w roku ubiegłym. Istotne znaczenie ma także pozycja uprzywilejowana lub monopolistyczna, zajmowana przez członków PAN w wielu dziedzinach nauki, oraz partykularyzm pewnych grup środowiska naukowego. Przełamanie tego stanu rzeczy jest możliwe wyłącznie przez zmianę składu osobowego Akademii i obawa przed takimi zmianami w sposób istotny wpłynęła na wyniki wyborów.

Należy podkreślić, że omawiane wyżej zjawiska polityczne koncentrują się głównie w korporacyjnej części PAN. Dotyczą one ograniczonej liczbowo grupy członków i pracowników PAN, przede wszystkim w Wydziale Nauk Społecznych. Znaczna większość pracowników placówek naukowych PAN zajmuje w tych sprawach właściwą postawę polityczną, czego dowodem był m.in. ich stosunek do wydarzeń politycznych w ciągu ub[iegłego] roku. Warto także zauważyć, że obecny, wprowadzony w 1952 r. system wyborów do PAN uzależnia kształtowanie się składu Akademii całkowicie od samokooptacji. Tylko akademicy mają prawo wysuwania kandydatur. Są one następnie głosowane tajnie na zebraniu właściwego wydziału PAN, na prezydium i na Zgromadzeniu Ogólnym. Nieuzyskanie 50 proc. głosów na wydziale eliminuje kandydata z dalszych rozważań.

Taki system wyborczy przy dożywotnim członkostwie PAN sprzyja konserwatyzmowi i koteryjnym gierkom wyborczym oraz powoduje, że na skład PAN, będącej z mocy ustawy „reprezentacją nauki polskiej" – szersze środowisko naukowe nie ma żadnego wpływu.

Przy ocenie wyników wyborów w wydziałach I i V PAN należy także uwzględniać pewne niedociągnięcia organizacyjne w toku przygotowania wyborów. Mobilizacja i dyscyplina i tak zresztą nielicznej grupy członków partii w ww. wydziałach nie były należyte, co po części wiąże się z polityczną postawą niektórych partyjnych członków Akademii. Prof. prof. [Adam] Schaff, [Edward] Lipiński i [Stefan] Rozmaryn wyjechali za granicę i nie uczestniczyli w wyborach. Prof. Żółkiewski – jak sam oświadczył – nie przybył na partyjne zebranie przedwyborcze organizowane w Wydziale Nauki i Oświaty, aby nie być zobowiązanym do głosowania na J[ana] Z[ygmunta] Jakubowskiego. Prof. [Anatol] Listowski angażował się na zebraniu wyborczym w Wydziale V w istocie rzeczy przeciw proponowanym przez nas kandydatom.

Wystąpiła także pewna niezręczność sekretarzy naukowych I i V Wydziału w toku przygotowania wyborów i na zebraniach wyborczych. Np. przy ustalaniu dyscyplin naukowych dopuszczano w V Wydziale do niezgodnego z regulaminem wyborów trybu zgłoszenia kandydatur, co wymagało ingerencji ze strony sekretarza naukowego PAN. W Wydziale I prof. [Józef] Chałasiński nie wykorzystał możliwości oddalenia kandydatur prof. Ossowskiej ze względów proceduralnych itp.

Zdaniem Wydziału Nauki i Oświaty KC, wymienione braki nie miały jednak istotnego wpływu na wynik wyborów, ponieważ mogły zaważyć na przebiegu głosowania tylko w niektórych dyscyplinach.

Dokonując oceny wyborów, należy podkreślić małą aktywność i małe zaangażowanie po stronie popieranych przez partię kandydatów ze strony prezesa PAN i niektórych innych członków kierownictwa Akademii (np. prof. prof. K[azimierza] Secomskiego[3]

[3] Kazimierz Secomski (1910–2002) – ekonomista, polityk komunistyczny, prof. nadzwyczajny od 1955 r., prof. zwyczajny od 1960 r., pracownik naukowy SGH (1938–1939), UW (1946–1950), SGPiS (1948–1981). Dyrektor depar-

i B[ohdana] Dobrzańskiego) – pomimo iż z wymienionymi członkami władz PAN przeprowadzono wiele rozmów.

Biorąc pod uwagę, że wyniki wyborów w Wydziale I i V były wyrazem działalności zorganizowanej opozycji politycznej wśród członków korporacji PAN i próbą konfrontacji politycznej, podjętą ze strony sił liberalno-burżuazyjnych i rewizjonistycznych – konieczne jest podjęcie działań skierowanych przeciw tej opozycji. Brak właściwej odpowiedzi z naszej strony może bowiem doprowadzić w krótkim czasie do dalszej jej aktywizacji i grozi rozszerzeniem konfliktu. W związku z tym należy wysunąć szereg wniosków, zarówno dotyczących bezpośrednio wyborów, jak i długofalowych, mających na celu zmianę sytuacji politycznej na terenie PAN i wzmocnienie wpływu władz państwowych na skład i politykę korporacyjnej części PAN.

Wnioski dotyczące bezpośrednio wyborów

1. Proponuje się, aby Rada Państwa odłożyła zatwierdzenie wyborów w I Wydziale PAN do czasu ponownego rozpatrzenia przez ten wydział sprawy pełnego obsadzenia przyznanych mu miejsc, co może nastąpić jesienią 1969 r. lub na wiosnę 1970 r. Decyzję taką należy motywować niezrozumiałym ze względów merytorycznych postępowaniem wydziału. Przydzielając Wydziałowi Nauk Społecznych 10 nowych miejsc, kierowano się intencją zbliżenia tego wydziału do praktyki społecznej. Chciano też umożliwić pewne odmłodzenie, co jest niezbędnym warunkiem zachowania przezeń więzi z życiem naukowym. Wyniki wyborów świadczą o niezrozumieniu tych intencji przez znaczną część członków Wydziału I PAN lub o podporządkowaniu swego postępowania interesom partykularnym, grupowym i uleganiu wpływom opozycji politycznej.

Rozwiązaniem alternatywnym mogłoby być podjęcie przez Prezydium Akademii uchwały o podobnej treści i odroczenie przez samo Prezydium PAN rozpatrywania kandydatur w Wydziale I. Nie należy jednak na takie rozwiązanie nalegać, pozostawiając w tej sprawie inicjatywę kierownictwu Akademii.

2. Zalecić członkom partii – członkom Prezydium PAN, aby pod rygorami dyscypliny partyjnej głosowali na posiedzeniu prezydium w dniu 6 maja br. przeciw następującym kandydatom:

prof. Marian Plezia[4] (I Wydz[iał]), jeżeli sprawa ta będzie poddana pod głosowanie;

prof. Karol Starmach[5] (II Wydz[iał])

ze względu na ich postawę polityczną.

Komitet Wojewódzki w Krakowie nie poparł kandydatury prof. Mariana Plezi z uwagi na jego przynależność do elity intelektualnej katolickich kół Krakowa i działalność

---

tamentu CUP (1945–1949), dyrektor w PKPG (1949–1954), dyrektor generalny PKPG (1954–1955), zastępca przewodniczącego PKPG (1955–1956), zastępca przewodniczącego Komisji Planowania przy RM (1957–1968), zastępca sekretarza naukowego PAN (1969–1971), I zastępca przewodniczącego Komisji Planowania przy RM (1971–1976), wiceprezes RM (1976–1980). Poseł na sejm (1980–1989), zastępca przewodniczącego Rady Państwa (1980–1985), członek Rady Państwa (1985–1989). Członek korespondent PAN od 1960 r., członek rzeczywisty PAN od 1966 r.

[4] Marian Plezia (1917–1996) – filolog klasyczny, mediewista, prof. nadzwyczajny od 1955 r., prof. zwyczajny od 1960 r., pracownik naukowy UJ (1945–1947), KUL (1947–1953), kierownik Pracowni Słownika Łaciny Średniowiecznej PAU/PAN (1949–1988). Członek korespondent PAN od 1983 r., sekretarz (1969–1984) i przewodniczący Komisji Filologii Klasycznej Oddziału PAN w Krakowie (1984–1988). Prezes KIK w Krakowie (1958–1960).

[5] Karol Starmach (1900–1988) – hydrobiolog, prof. nadzwyczajny od 1956 r., pracownik naukowy UJ (1925–1939, 1945–1947, 1958–1970), PŚ w Gliwicach (1950–1955), Instytutu Rybactwa Śródlądowego w Olsztynie (1951–1953), kierownik Zakładu Biologii Wód PAN (1954–1965). Członek korespondent PAN od 1969 r., członek rzeczywisty PAN od 1976 r. Członek PSL (1945–1946).

w zakresie publicystyki społecznej na łamach „Tygodnika Powszechnego". Zastrzeżenia Komitetu Wojewódzkiego w Krakowie do prof. Karola Starmacha wynikają z jego działalności politycznej w przeszłości. Prof. K[arol] Starmach bezpośrednio po wojnie był aktywnym członkiem WiN i został w swoim czasie skazany na 10 lat więzienia[6].

3. Przeprowadzić we wszystkim wydziałach PAN (wydz[iały] II, V i VI łącznie) zebrania członków partii, przedstawić im wyniki wyborów i ustalić zasady głosowania na Zgromadzeniu Ogólnym.

4. Przeprowadzić postępowanie wyjaśniające stanowisko niektórych członków partii w czasie wyborów w I i V Wydziale PAN. W szczególności zwrócić się do Warszawskiej Komisji Kontroli Partyjnej o zbadanie postawy prof. Anatola Listowskiego.

Wydział proponuje jednocześnie, aby prezes Rady Ministrów przyjął sekretarza naukowego PAN w celu dokonania oceny wyników wyborów i omówienia ogólnej sytuacji politycznej w Akademii.

Wnioski dotyczące ogólnej sytuacji w PAN

1. Przeprowadzić w możliwie krótkim terminie nowelizację ustawy o PAN zgodnie z projektem już przedłożonym rządowi, z następującymi uzupełnieniami:

– w art. 16 ustawy wprowadzić zasadę, iż regulamin wyborów do PAN ustala prezes Rady Ministrów. Przy opracowaniu tego regulaminu wprowadzić zmiany rozszerzające krąg osób i instytucji uprawnionych do zgłaszania kandydatur oraz uprawniające prezydium do wnioskowania niezależnie od wydziałów PAN,

– w art. 27–36 dokonać oddzielenia systemu zarządzania placówek PAN od jej wydziałów, pozostawiając korporacji uczonych jedynie wpływ na merytoryczną treść badań w placówkach PAN, a nie na politykę organizacyjną i personalną.

– rozważyć wprowadzenie zasady, że członkowie PAN po osiągnięciu wieku emerytalnego (lub 75 lat) automatycznie uzyskują status członków tytularnych, z którym związane są wszystkie uprawnienia za wyjątkiem uczestnictwa w decyzjach organizacyjnych (podobną reformę przeprowadzono 2 lata temu w NRD).

Zmiany te proponuje się wprowadzić na posiedzeniu Rady Ministrów lub na komisji sejmowej. Jednocześnie należy kontynuować prace nad reorganizacją placówek PAN, zobowiązując m.in. MOiSzW do przejęcia szeregu drobnych placówek Akademii.

Środki etatowe i finansowe PAN należy zabezpieczyć przede wszystkim dla preferowania tych kierunków badań perspektywicznych, które mają istotne znaczenie dla rozwoju gospodarczego i kulturalnego kraju.

2. Zlikwidować istniejącą w Wydziale V PAN międzyresortową komisję koordynacji badań naukowych w rolnictwie, powierzając jej zadania resortowi rolnictwa.

3. Dokonać niezbędnych zmian personalnych w kierownictwie placówek i komitetów PAN, zmierzających do zabezpieczenia właściwych kwalifikacji merytorycznych i politycznych kadr kierowniczych. Biorąc pod uwagę aktywną i negatywną działalność polityczną prof. prof. Tadeusza Manteuffla i Jana Kielanowskiego, należy odwołać ich ze stanowisk dyrektorów instytutów PAN.

[6] Karol Starmach został skazany na 10 lat więzienia i 5 lat pozbawienia praw obywatelskich w pokazowym procesie członków PSL i WiN (tzw. procesie krakowskim), który odbywał się w okresie 11 VIII–10 IX 1947 r. Nie był członkiem Zrzeszenia „Wolność i Niezawisłość".

4. Poinformować kierownictwo PAN, że obecnie nie istnieją warunki dla przedstawienia Biuru Politycznemu wniosku o zorganizowanie II Kongresu Nauki Polskiej. Do sprawy tej należy powrócić po wyjaśnieniu się sytuacji politycznej w Akademii.

Kierownik
Wydziału Nauki i Oświaty KC
(Andrzej Werblan)[b]

Źródło: AAN, PZPR, 237/XVI–568, k. 253–262, mps.

[b] *Poniżej z lewej strony odręczny dopisek* Odbito – 6 egz. 1 egz. – t[owarzysz] Tejchma, 1 egz. – t[owarzysz] Kaczmarek, 1 egz. – aa, 1 egz. – t[owarzysz] S[tefan] Olszowski, 1 egz. – t[owarzysz] J[an] Szydlak, 1 egz. – t[owarzysz] A[rtur] Starewicz.

Nr 87

1969 kwiecień 28 [?], Warszawa – Stanowisko kierownictwa PAN w sprawie wyborów w Wydziale I PAN

Stanowisko kierownictwa Polskiej Akademii Nauk w sprawie wyborów w I Wydziale PAN

W dniu 28 IV 1969 r. prof. D[ionizy] Smoleński przekazał wydziałowi następujące stanowisko kierownictwa PAN w sprawie wyborów w I Wydziale:

1) Przyczyny negatywnego wyniku wyborów w I Wydziale leżą zarówno w czynnikach o charakterze politycznym, jak i czynnikach innego rodzaju.

2) Nad wynikiem wyborów nie można przejść do porządku dziennego, gdyż w tym wydziale mogłoby to zostać potraktowane jako zachęta

a) do akcji politycznych,

b) do kierowania się w przyszłości przy wyborach względami niemerytorycznymi, interesami grupowymi itp.

3) Byłoby najlepiej, aby sprawę tę załatwić w ramach Polskiej Akademii Nauk, bez konieczności angażowania Rady Państwa, której uprawnienia i możliwości powinny być jednak uświadamiane zarówno przez członków prezydium, jak i Zgromadzenie Ogólne.

4) Kierownictwo PAN proponuje:

a) wezwać prezydium do niegłosowania na 6 kandydatów I Wydziału (jeżeli możliwe – do wstrzymania się od głosowania, jeżeli nie – do głosowania przeciw),

b) w wypadku głosowania przeciw kandydatom należy podjąć uchwałę, że motywem nie są w tym wypadku względy personalne, lecz ogólna sytuacja w I Wydziale PAN. W uchwale tej należy stwierdzić, że prezydium będzie w przyszłości gotowe ponownie rozpatrzyć wysuniętych przez wydział kandydatów,

c) taką samą motywację należy przedstawić Walnemu Zgromadzeniu PAN.

5) Gdyby podjęte i omówione powyżej działania nie dały zadowalających wyników, to decyzję powinna podjąć Rada Państwa. Omówione wyżej działania prezydium mogą ułatwić podjęcie takiej decyzji.

Źródło: AAN, PZPR, 237/XVI–568, k. 263, mps.

Nr 88

1969 maj 7, Warszawa – Pismo Zdzisława Kaczmarka, zastępcy kierownika Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR, do Józefa Tejchmy, sekretarza KC PZPR, w sprawie kandydatur Aleksandra Gieysztora i Mariana Plezi do PAN (z dwoma załącznikami: wynikami wyborów kandydatów na członków PAN z 6 kwietnia 1969 r. oraz informacją o Marianie Plezi)

W[arsza]wa, 7 V 1969 r.

Towarzysz Józef Tejchma[1]
Sekretarz KC PZPR

Wydział Nauki i Oświaty KC PZPR informuje, że w celu realizacji decyzji Sekretariatu Komisji Ideologicznej KC PZPR w sprawie nieakceptowania w obecnych wyborach do Polskiej Akademii Nauk kandydatur profesorów [Aleksandra] Gieysztora i [Mariana] Plezi przeprowadzono odpowiednie rozmowy z kierownictwem PAN, wszystkimi członkami PZPR w Prezydium PAN, jak również z wieloma bezpartyjnymi członkami Prezydium PAN.

Prezydium PAN na posiedzeniu w dniu 6 maja br. niemal jednogłośnie poparło stanowisko Komisji Ideologicznej, głosując negatywnie na kandydatury profesorów Gieysztora i Plezi i odsyłając je do ponownego rozpatrzenia przez Wydział I PAN. Wyniki głosowania w załączeniu.

Obecnie Wydział Nauki i Oświaty KC PZPR organizuje spotkania z partyjnymi członkami PAN w związku z mającymi się odbyć wyborami nowych członków PAN na Zgromadzeniu Ogólnym w dniu 16 maja br. oraz przygotowuje inne kroki w celu uzyskania poparcia stanowiska Prezydium PAN przez Zgromadzenie Ogólne PAN.

z[astęp]ca kier[ownika] Wydz[iału] Nauki i Oświaty
KC PZPR
(Z[dzisław] Kaczmarek)[a]

[a] *Powyżej odręczny podpis*.

[1] Józef Tejchma (ur. 1927) – polityk komunistyczny, członek BP KC PZPR (1968–1980), sekretarz KC PZPR (1964–1972), wiceprezes Rady Ministrów (1971–1979), minister kultury i sztuki (1974–1979, 1980–1982), minister oświaty i wychowania (1979–1980), ambasador PRL w Grecji (1984–1987). Poseł na sejm (1961–1980).

Wyniki wyborów kandydatów na członków PAN dokonanych przez Prezydium Akademii w dniu 6 V 1969 r.

Lp.	Nazwisko i imię	Środowisko	Wiek	Przynależność partyjna	Wyniki głosowania		
					za	przeciw	wstrzymujące [się]
	Wydział I						
1.	Gieysztor Aleksander	Warszawa	53	bezpartyjny	3	24	1
2.	Górski Konrad	Toruń	74	bezpartyjny	23	5	0
3.	Grzybowski Konstanty	Kraków	68	bezpartyjny	28	0	0
4.	Plezia Marian	Kraków	52	bezpartyjny	0	27	1
5.	Sadowski Wiesław[1]	Warszawa	47	bezpartyjny	24	2	2
6.	Sławski Franciszek[2]	Kraków	53	bezpartyjny	28	0	0
	Wydział II						
1.	Ewy Zygmunt[3]	Kraków	56	bezpartyjny	27	1	0
2.	Starmach Karol	Kraków	69	bezpartyjny	18	8	2
3.	Szafrański Przemysław[4]	Warszawa	44	bezpartyjny	27	0	1
4.	Zurzycki Jan[5]	Kraków	44	bezpartyjny	28	0	0
	Wydział III						
1.	Galon Rajmund	Toruń	63	bezpartyjny	23	5	0
2.	Gierula Jerzy[6]	Kraków	52	bezpartyjny	28	0	0

[1] Wiesław Sadowski (1921–2010) – ekonomista, statystyk, prof. nadzwyczajny od 1960 r., prof. zwyczajny od 1969 r., pracownik naukowy SGH/SGPiS (1945–1991), dyrektor Instytutu Ekonometrii SGPiS (1955–1981), prodziekan (1952–1953) i dziekan Wydziału Statystyki SGPiS (1953–1964), dziekan Wydziału Ogólnoekonomicznego (1954–1955), prorektor (1955–1959) i rektor SGPiS (1965–1978), prezes GUS (1980–1989). Członek korespondent PAN od 1969 r. Bezpartyjny poseł na sejm (1969–1980), zastępca przewodniczącego Warszawskiego Zespołu Poselskiego (1969–1980), przewodniczący Stołecznego Komitetu FJN (1973–1983).

[2] Franciszek Sławski (1916–2001) – językoznawca, slawista, prof. nadzwyczajny od 1954 r., prof. zwyczajny od 1964 r., pracownik naukowy UJ (1945–1986), kierownik Pracowni Słownika Prasłowiańskiego w Zakładzie Słowianoznawstwa PAN (1961–1973), dziekan Wydziału Filologicznego UJ (1966–1969), dyrektor Instytutu Filologii Słowiańskiej UJ (1974–1986). Członek korespondent PAN od 1969 r., członek rzeczywisty od 1980 r., członek PAU od 1989, TNW od 1994 r.

[3] Zygmunt Ewy (1913–1994) – specjalista w zakresie fizjologii zwierząt, prof. nadzwyczajny od 1954 r. prof. zwyczajny od 1962 r., pracownik naukowy Akademii Medycyny Weterynaryjnej we Lwowie (1935–1944), UJ (1945–1954), WSR/AR w Krakowie (1954–1994). Członek korespondent PAN od 1969 r., członek rzeczywisty od 1976 r., członek PAU od 1989 r., wiceprzewodniczący (1960–1985) i przewodniczący Komisji Nauk Rolniczych i Leśnych Oddziału PAN w Krakowie (1985–1994), zastępca sekretarza naukowego Oddziału PAN w Krakowie (1987–1994).

[4] Przemysław Szafrański (1925–2007) – biochemik, prof. nadzwyczajny od 1967 r., prof. zwyczajny od 1975 r., pracownik naukowy AM w Gdańsku (1949–1950), AM w Warszawie (1950–1963), IBB PAN (1954–1990 [?]), zastępca dyrektora IBB PAN (1967–1975). Członek korespondent PAN od 1969 r., członek rzeczywisty PAN od 1983 r., zastępca sekretarza Wydziału II PAN (1969–1971).

[5] Jan Zurzycki (1925–1984) – biolog, specjalista w zakresie fizjologii roślin, prof. nadzwyczajny od 1963 r., prof. zwyczajny od 1971 r., pracownik naukowy UJ (1948–1984), dyrektor Instytutu Biologii Molekularnej UJ (1969–1984). Członek korespondent PAN od 1969 r., członek rzeczywisty od 1980 r.

[6] Jerzy Gierula (1917–1975) – fizyk jądrowy, prof. nadzwyczajny od 1961 r., prof. zwyczajny od 1969 r., pracownik naukowy UJ (1945–1950), Wojskowej Akademii Technicznej (1951–1956), AGH (1950–1969), Instytutu Badań Jądrowych w Warszawie (1956–1969), Instytutu Fizyki Jądrowej w Krakowie (1969–1975). Członek korespondent PAN od 1969 r., przewodniczący Komitetu ds. Pokojowego Wykorzystania Energii Jądrowej PAN (1969–1971).

3.	Hrynkiewicz Andrzej[7]	Kraków	44	bezpartyjny	28	0	0
4.	Kołos Włodzimierz[8]	Warszawa	41	bezpartyjny	28	0	0
5.	Królikowski Wojciech[9]	Warszawa	43	bezpartyjny	28	0	0
6.	Kuczyński Henryk[10]	Wrocław	60	PZPR	28	0	0
7.	Pożaryski Władysław[11]	Warszawa	59	bezpartyjny	28	0	0
8.	Staliński Bohdan[12]	Wrocław	45	PZPR	28	0	0
9.	Szarski Jacek[13]	Kraków	48	bezpartyjny	28	0	0
10.	Teisseyre Roman[14]	Warszawa	40	bezpartyjny	28	0	0
11.	Trautman Andrzej[15]	Warszawa	36	PZPR	28	0	0

[7] Andrzej Hrynkiewicz (ur. 1925) – fizyk, prof. nadzwyczajny od 1961 r., prof. zwyczajny od 1969 r., pracownik naukowy UJ (1954–1971), Instytutu Fizyki Jądrowej w Krakowie (1961–1995), dyrektor Instytutu Fizyki UJ (1969–1971), wicedyrektor (1961–1969) i dyrektor Instytutu Fizyki Jądrowej (1969–1976). Członek korespondent PAN od 1969 r., członek rzeczywisty PAN od 1980 r., członek PAU od 1989 r.

[8] Włodzimierz Kołos (1928–1996) – fizyk, chemik, prof. zwyczajny od 1969 r., pracownik naukowy Wydziału Chemii UW (1965–1996). Członek korespondent PAN od 1969 r., sekretarz Wydziału III PAN.

[9] Wojciech Królikowski (ur. 1926) – fizyk, prof. nadzwyczajny od 1958 r., prof. zwyczajny od 1965 r., pracownik naukowy Instytutu Fizyki Teoretycznej UW (1950–1996), Instytutu Fizyki PAN (1953–1957), IBJ w Świerku (1958–1970), kierownik Zakładu Teorii Jądra Atomowego IBJ (1968–1970). Członek korespondent PAN od 1969 r., członek rzeczywisty PAN od 1980 r.

[10] Henryk Kuczyński (1909–1991) – chemik organik, prof. nadzwyczajny od 1947 r., prof. zwyczajny od 1960 r., pracownik naukowy Politechniki Lwowskiej (1934–1939), Politechniki Wrocławskiej (1945–1980), UWr (1948–1965), dyrektor Instytutu Chemii Organicznej i Fizycznej (1968–1973), WSI we Wrocławiu (1950–1955), dziekan Wydziału Chemicznego WSI (1950–1952), rektor WSI (1952–1955). Członek korespondent PAN od 1969 r.

[11] Władysław Pożaryski (1910–2008) – geolog, mikropaleontolog, prof. nadzwyczajny od 1954 r., prof. zwyczajny od 1964 r., pracownik naukowy Wydziału Geologii UW (1937–1938, 1945–1954), (Państwowego) Instytutu Geologii (1938–1939, 1946–1982), kierownik Zakładu Geologii Niżu (1955–1964) i Pracowni Geologii Wgłębnej Instytutu Geologii (1964–1978). Członek korespondent PAN od 1969 r., członek rzeczywisty od 1976 r. Członek Komisji Nagród Państwowych (1978–1986), członek ZBoWiD.

[12] Bohdan Staliński (1924–1993) – specjalista w zakresie fizykochemii ciała stałego, prof. nadzwyczajny od 1964 r., prof. zwyczajny od 1972 r., pracownik naukowy Uniwersytetu i Politechniki Wrocławskiej/PWr (1948–1968), Zakładu Fizykochemicznych Badań Strukturalnych PAN (1953–1965), INTiBS PAN (1966–1994), zastępca dyrektora (1966–1974) i dyrektor INTiBS PAN (1975–1984), dyrektor Międzynarodowego Laboratorium Silnych Pól Magnetycznych i Niskich Temperatur PAN (1982–1994). Członek korespondent PAN od 1969 r., członek rzeczywisty PAN od 1976 r., zastępca sekretarza naukowego i członek Prezydium Oddziału PAN we Wrocławiu (1975–1990 [?]). Członek PZPR (1961–1990).

[13] Jacek Szarski (1921–1980) – matematyk, prof. nadzwyczajny od 1954 r., prof. zwyczajny od 1962 r., pracownik naukowy UJ (1945–1980), Państwowego Instytutu Matematycznego/Instytutu Matematycznego PAN (1949–1969), dziekan Wydziału Matematyczno-Fizyczno-Chemicznego UJ (1956–1958), prorektor UJ (1964–1966), kierownik Katedry Analizy Matematycznej UJ (1966–1980). Członek korespondent PAN od 1969 r., prezes Polskiego Towarzystwa Matematycznego (1979–1980).

[14] Roman Teisseyre (ur. 1929) – geofizyk, prof. nadzwyczajny od 1967 r., prof. zwyczajny od 1974 r., pracownik naukowy Zakładu Geofizyki UW (1950–1951), Instytutu Geofizyki PAN (1953–1999), kierownik Zakładu Sejsmologii i Fizyki Wnętrza Ziemi Instytutu Geofizyki PAN (1953–1979), zastępca dyrektora (1961–1970, 1972–1989 [?]) i dyrektor Instytutu Geofizyki PAN (1970–1972). Członek korespondent PAN od 1969 r., członek rzeczywisty od 1980 r., zastępca sekretarza Wydziału III PAN (1975–1977), sekretarz Wydziału Nauk o Ziemi i Nauk Górniczych PAN (1981–1983), członek Prezydium PAN (1981–1989 [?]).

[15] Andrzej Trautman (ur. 1933) – fizyk, prof. nadzwyczajny od 1964 r., prof. zwyczajny od 1971 r., pracownik naukowy Instytutu Fizyki PAN (1955–1961), Instytutu Fizyki Teoretycznej UW (1961–2003), dyrektor Instytutu Fizyki Teoretycznej UW (1975–1985). Członek korespondent PAN od 1969 r., członek rzeczywisty PAN od 1977 r., wiceprezes PAN (1978–1980).

Lp.	Nazwisko i imię	Środowisko	Wiek	Przynależność partyjna	Wyniki głosowania		
					za	przeciw	wstrzymujące [się]
	Wydział IV						
1.	Brzoska Zbigniew	Warszawa	53	bezpartyjny	25	2	1
2.	Filipczyński Leszek[16]	Warszawa	46	bezpartyjny	28	0	0
3.	Kaczmarek Zdzisław	Warszawa	41	PZPR	22	4	2
4.	Kisiel Igor[17]	Wrocław	59	bezpartyjny	28	0	0
5.	Frosnak Włodzimierz[18]	Warszawa	44	bezpartyjny	28	0	0
6.	Ptak Władysław[19]	Kraków	49	bezpartyjny	27	1	0
7.	Sawczuk Antoni[20]	Warszawa	42	bezpartyjny	26	2	0
8.	Seidler Jerzy	Gdańsk	42	bezpartyjny	27	1	0
9.	Staniszewski Bogumił[21]	Warszawa	43	bezpartyjny	28	0	0
10.	Szklarski Ludger[22]	Kraków	57	bezpartyjny	28	1	0
	Wydział V						
1.	Bielański Władysław[23]	Kraków	58	bezpartyjny	28	0	0

[16] Leszek Filipczyński (1923–2004) – fizyk, radiotechnik, prof. nadzwyczajny od 1962 r., prof. zwyczajny od 1969 r., pracownik naukowy IPPT PAN (1953–1996), zastępca dyrektora ds. naukowych (1965–1969) i dyrektor naczelny IPPT PAN (1969–1974), przewodniczący Rady Naukowej IPPT PAN (1990–1992) i IBiB PAN (1982–2002). Członek korespondent PAN od 1969 r., członek rzeczywisty PAN od 1976 r.

[17] Igor Kisiel (1910–1988) – geotechnik, prof. nadzwyczajny od 1959 r. [?], prof. zwyczajny od 1966 r., pracownik Biura Dróg Wodnych Ministerstwa Komunikacji (1936–1939), pracownik naukowy PŚ (1946–1950), PWr (1950–1981), główny inżynier Biura Projektów Budownictwa Przemysłowego w Gliwicach (1948–1952), rzeczoznawca Wyższego Urzędu Górnictwa (1946–1954). Członek korespondent PAN od 1965 r. [?], członek rzeczywisty PAN od 1969 r.

[18] Włodzimierz Prosnak (ur. 1925) – specjalista w zakresie mechaniki płynów, prof. nadzwyczajny od 1964 r., prof. zwyczajny od 1972 r., pracownik naukowy PW (1948–1980), IPPT PAN (1955–1968), Instytutu Maszyn Przepływowych PAN (1980–1995), PG (1984–1995), dyrektor Centrum Obliczeniowego PAN (1968–1970). Członek korespondent PAN od 1969 r., członek rzeczywisty PAN od 1986 r.

[19] Władysław Ptak (1920–1990) – specjalista w zakresie metalurgii, prof. nadzwyczajny od 1959 r., prof. zwyczajny od 1969 r., pracownik naukowy AG/AGH (1946–1990), Zakładu Metali PAN w Krakowie (1953–1973), dyrektor Instytutu Metalurgii Metali Nieżelaznych (1969–1974), prodziekan (1956–1958) i dziekan Wydziału Metali Nieżelaznych AGH (1962–1966). Członek korespondent PAN od 1969 r., członek rzeczywisty PAN od 1986 r.

[20] Antoni Sawczuk (1927–1984) – specjalista w zakresie mechaniki, prof. nadzwyczajny od 1964 r., prof. zwyczajny od 1977 r., pracownik IPPT PAN (1956–1984), kierownik Zakładu Mechaniki Ośrodków Ciągłych i Zakładu Teorii Ośrodków Ciągłych IPPT PAN (1972–1984). Członek korespondent PAN od 1969 r., członek rzeczywisty PAN od 1983 r., przewodniczący Komitetu Mechaniki PAN (1973–1984).

[21] Bogumił Staniszewski (1924–1995) – specjalista w zakresie termodynamiki, prof. nadzwyczajny od 1966 r., prof. zwyczajny od 1971 r., pracownik naukowy PŁ (1947–1949), PW (1949–1994), dyrektor Instytutu Techniki Cieplnej PW (1968–1990), prorektor PW (1969–1973). Członek korespondent PAN od 1969 r., członek rzeczywisty PAN od 1980 r.

[22] Ludger Szklarski (1912–2003) – specjalista w zakresie elektryfikacji i automatyzacji górnictwa, prof. nadzwyczajny od 1948 r., prof. zwyczajny od 1957 r., pracownik naukowy moskiewskiego Instytutu Górnictwa (1939–1940), Politechniki Lwowskiej (1940–1941), AG/AGH (1945–1982), zastępca dyrektora ds. naukowych Instytutu Napędu Elektrycznego i Urządzeń Przemysłowych AGH (1970–1982), dziekan Wydziału Elektryfikacji Górnictwa i Hutnictwa AGH (1957–1958), Wydziału Elektrotechniki Górniczej i Hutniczej AGH (1963–1966). Członek korespondent PAN od 1969 r., członek rzeczywisty PAN od 1983 r., członek czynny PAU od 1989 r.

[23] Władysław Bielański (1911–1982) – biolog, prof. nadzwyczajny od 1954 r., prof. zwyczajny od 1954 r., pracownik naukowy UJ (1945–1951), Instytutu Zootechniki w Krakowie (1950–1967), WSR/AR w Krakowie (1951–1981),

2.	Haman Janusz[24]	Lublin	46	bezpartyjny	28	0	0
3.	Lityński Tadeusz[25]	Kraków	68	bezpartyjny	19	8	1
4.	Mańka Karol[26]	Poznań	54	bezpartyjny	27	1	0
5.	Nowotny Franciszek[27]	Kraków	65	bezpartyjny	27	1	0
	Wydział VI						
1.	Horst Antoni[28]	Poznań	54	bezpartyjny	27	1	0
2.	Michałkiewicz Witold[29]	Poznań	55	PZPR	28	0	0
3.	Nielubowicz Jan[30]	Warszawa	54	bezpartyjny	28	0	0
4.	Nikonorow Maksym[31]	Warszawa	56	bezpartyjny	22	4	2

dziekan Wydziału Zootechniczego (1955–1956, 1962–1964), dyrektor Instytutu Stosowanej Fizjologii Zwierząt (1970–1981). Członek korespondent PAN od 1969 r., członek rzeczywisty PAN od 1976 r., członek Prezydium Oddziału PAN w Krakowie (1971–1974).

[24] Janusz Haman (ur. 1923) – specjalista w zakresie mechanizacji rolnictwa, prof. nadzwyczajny od 1963 r., prof. zwyczajny od 1970 r., pracownik AGH (1949–1950), UJ (1950–1953), UMCS (1953–1955), WSR/AR w Lublinie (1955–1983) r., SGGW (1983–1990), dziekan Wydziału Techniki Rolnej i Leśnej AR w Lublinie (1977–1980). Członek korespondent PAN od 1969 r., członek rzeczywisty PAN od 1980 r., zastępca sekretarza (1967, 1972, 1978–1981) i sekretarz Wydziału Nauk Rolniczych i Leśnych PAN (1980–1983 [?]).

[25] Tadeusz Lityński (1901–1985) – biochemik, prof. nadzwyczajny od 1946 r., prof. zwyczajny od 1956 r., pracownik naukowy UJ (1921–1971), Wyższej Szkoły Rolniczej w Krakowie (1953–1971). Członek korespondent PAN od 1969 r., członek rzeczywisty PAN od 1976 r.

[26] Karol Mańka (1915–2003) – fitopatolog, prof. nadzwyczajny od 1963 r., prof. zwyczajny od 1969 r., pracownik naukowy WSR/AR w Poznaniu (1946–1985), Instytutu Ochrony Roślin w Poznaniu (1957–1970), Zakładu Biologii Rolnej i Leśnej PAN (1979–1985), kierownik Zakładu Fitopatologii Rolniczej Instytutu Ochrony Roślin (1966–1970), Zakładu/Katedry Fitopatologii Leśnej WSR/AR (1970–1979), prorektor ds. dydaktyki WSR (1963–1969). Członek korespondent PAN od 1969 r., członek rzeczywisty PAN od 1980 r.

[27] Franciszek Nowotny (1904–1972) – chemik, technolog żywności, prof. nadzwyczajny od 1946 r., prof. zwyczajny od 1955 r., pracownik naukowy Politechniki Lwowskiej (1927–1939), Instytutu Politechnicznego we Lwowie (1939–1941), PŚ (1945–1946), PWr (1946–1948), UJ (1948–1951), Głównego Instytutu Przemysłu Rolnego i Spożywczego w Krakowie (1950–1958), WSR w Krakowie (1951–1972), dziekan Wydziału Rolnego WSR w Krakowie (1962–1963), prorektor (1963–1964), dyrektor Instytutu Chemii Ogólnej i Technologii Rolnej WSR w Krakowie (1970–1972), pracownik Instytutu Hodowli i Aklimatyzacji Roślin w Warszawie (1961–1965).

[28] Antoni Horst (1915–2003) – genetyk, prof. nadzwyczajny od 1950 r., prof. zwyczajny od 1956 r., pracownik naukowy UW (1945–1946), AM w Poznaniu (1946–1974), kierownik Zakładu Genetyki Człowieka PAN (1974–1980), rektor AM (1956–1959). Członek korespondent PAN od 1969 r., członek rzeczywisty PAN od 1980 r., członek Sekretariatu Wydziału Nauk Medycznych PAN (1975–1980, 1984–2003 [?]).

[29] Witold Michałkiewicz (1914–1998) – ginekolog, prof. nadzwyczajny od 1965 r., prof. zwyczajny od 1967 r., lekarz w Klinice Położnictwa i Chorób Kobiecych Szpitala św. Łazarza w Krakowie (1939–1945), pracownik naukowy Kliniki Ginekologiczno-Położniczej AM w Poznaniu (1945–1985), kierownik I Katedry I Kliniki Położnictwa i Chorób Kobiecych AM w Poznaniu (1955–1969), prorektor (1962–1964) i rektor AM (1964–1972), dyrektor Instytutu Ginekologii i Położnictwa AM (1970–1982), kierownik Kliniki Ginekologii AM (1970–1985). Członek korespondent PAN od 1969 r., członek rzeczywisty PAN od 1986 r.

[30] Jan Nielubowicz (1915–2000) – chirurg, prof. nadzwyczajny od 1962 r., prof. zwyczajny od 1972 r., ordynator Oddziału Chirurgii Szpitala Powiatowego w Wołożynie (1941–1945), pracownik naukowy Wydziału Lekarskiego UW/AM w Warszawie (1945–1986), Zakładu Chirurgii Doświadczalnej PAN (1955–1981), dyrektor Instytutu Chirurgii AM (1974–1986), rektor AM (1981–1986), prezes Towarzystwa Chirurgów Polskich (1974–1976). Członek korespondent PAN od 1968 r., członek rzeczywisty PAN od 1983 r.

[31] Maksym Nikonorow (1913–1985) – toksykolog, higienista, pułkownik ludowego WP, prof. nadzwyczajny od 1954 r., prof. zwyczajny od 1961 r. [?], pracownik naukowy Wydziału Lekarskiego UŁ/AM w Łodzi (1945 [?]–1954), PZH (1954–1981), współorganizator i komendant Wojskowego Instytutu Higieny i Epidemiologii (1954–1970). Członek korespondent PAN od 1969 r.

Notatka o profesorze dr. Marianie Plezi

Profesor dr Marian Plezia, kierownik pracowni Słownika Łaciny Średniowiecznej Polskiej Akademii Nauk w Krakowie, były zastępca profesora filologii klasycznej na Wydziale Humanistycznym KUL, aktywny członek Towarzystwa Naukowego KUL[32] w Lublinie, publicysta „Tygodnika Powszechnego", został wysunięty jako kontrkandydat profesora Bronisława Bilińskiego.

Dorobek naukowy przedstawiony w bibliografii prac profesora dr. M[ariana] Plezi zawiera wiele pozycji publicystycznych, takich jak artykuły ogłaszane w „Tygodniku Powszechnym" czy innych wydawnictwach o charakterze nienaukowym (np. miesięcznik „Znak", „Kierunki") czy popularnonaukowym.

Charakterystyczna jest duża ilość kilkustronicowych przyczynków – i tak w 1968 r. profesor dr M[arian] Plezia ogłosił cztery[b] kilkustronicowe przyczynki, w tym dwie w ramach KUL (np. *Święto translacji św. Stanisława biskupa*, „Sprawozdania Towarzystwa Naukowego KUL", nr 16, Lublin 1968, [s.] 229–233).

Do większych prac należy kilkutomowy słownik łacińsko-polski. Według opinii środowiska naukowego dorobek naukowy profesora dr. M[ariana] Plezi, jakkolwiek niemały, nie wyróżnia go w stosunku do innych krajowych przedstawicieli nauki o kulturze antycznej. Dorobek profesora M[ariana] Plezi budzi pewne kontrowersje i nie można powiedzieć, że jest większy od dorobku profesora B[ronisława] Bilińskiego.

Komitet Wojewódzki PZPR w Krakowie nie popiera kandydatury prof. dr. M[ariana] Plezi na członka korespondenta PAN.

Źródło: AAN, PZPR, 237/XVI–568, k. 269–272, mps.

[b] *Wyraz wpisany odręcznie*.

[32] Towarzystwo Naukowe KUL – instytucja naukowo-wydawnicza założona w 1934 r. w Lublinie.

Nr 89

1969 maj 17, Warszawa – Notatka Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR w sprawie wyborów nowych członków PAN (z załącznikiem: wynikami wyborów z 16 maja 1969 r.)

Wydział Nauki i Oświaty
KC PZPR

W[arsza]wa, 17 V 1969 r.

Notatka
w sprawie wyborów nowych członków Polskiej Akademii Nauk

W dniu 17 maja 1969 r. odbyło się posiedzenie Zgromadzenia Ogólnego Polskiej Akademii Nauk, na którym dokonano wyborów nowych członków PAN zgodnie z propozycją przedstawioną przez Prezydium Akademii. Przeciwko propozycjom prezydium wystąpił w dyskusji jedynie prof. Jerzy Łoś[1], który zakwestionował uchybienie formalne ze strony prezydium i wydziałów, wypowiedział się przeciwko kandydaturze prof. W[iesława] Sadowskiego i zaproponował przełożenie wyborów nowych członków PAN na grudniową sesję Zgromadzenia Ogólnego.

W związku z wystąpieniem prof. J[erzego] Łosia decyzje Prezydium PAN w sprawach przez niego poruszanych uzasadnili prof. prof. J[anusz] Groszkowski, D[ionizy] Smoleński, St[efan] Rozmaryn i K[azimierz] Secomski.

Wniosek prof. J[erzego] Łosia o przełożenie wyborów na grudniową sesję Zgromadzenia Ogólnego został w głosowaniu odrzucony znaczną większością głosów (5 za, 8 wstrzymujących się na 161 głosujących).

W wyniku przeprowadzonego następnie głosowania tajnego wszyscy kandydaci na członków PAN przedstawieni przez Prezydium Akademii uzyskali wymaganą większość głosów (zał[ącznik] 1).

Wydział Nauki i Oświaty KC PZPR proponuje, aby Rada Państwa zatwierdziła wyniki tych wyborów.

Wydz[iał] Nauki i Oświaty
KC PZPR

[1] Jerzy Łoś (1920–1998) – logik, matematyk, ekonomista, prof. nadzwyczajny od 1954 r., prof. zwyczajny od 1957 r., pracownik naukowy UWr (1947–1952), UMK (1952–1961), Instytutu Matematycznego PAN (1947–1991).

Zał[ącznik] **1**

Wyniki wyborów członków Akademii na Zgromadzeniu Ogólnym PAN
w dniu 16 maja 1969 r.

Lp.	Nazwisko i imię	Dyscyplina	Wiek	Przynależność partyjna	Liczba głosów pozytywnych
	Wydział I				
1.	Grzybowski Konstanty	prawo	68	bezpartyjny	144
2.	Sadowski Wiesław	ekonometria	47	bezpartyjny	83
3.	Sławski Franciszek	językoznawstwo	53	bezpartyjny	153
4.	Górski Konrad	historia literatury	74	bezpartyjny	148
	Wydział II				
1.	Ewy Zygmunt	fizjologia	56	bezpartyjny	157
2.	Starmach Karol	biologia terenowa	69	bezpartyjny	135
3.	Szafrański Przemysław	biochemia	44	bezpartyjny	151
4.	Zurzycki Jan	fizjologia	44	bezpartyjny	152
	Wydział III				
1.	Galon Rajmund	geografia	63	bezpartyjny	150
2.	Gierula Jerzy	fizyka	52	bezpartyjny	156
3.	Hrynkiewicz Andrzej	fizyka	44	bezpartyjny	156
4.	Kołos Włodzimierz	chemia	41	bezpartyjny	155
5.	Królikowski Wojciech	fizyka	43	bezpartyjny	160
6.	Kuczyński Henryk	chemia	60	PZPR	137
7.	Pożaryski Władysław	geologia	59	bezpartyjny	158
8.	Staliński Bohdan	chemia	45	PZPR	140
9.	Szarski Jacek	matematyka	48	bezpartyjny	158
10.	Teisseyre Roman	geofizyka	40	bezpartyjny	152
11.	Trautman Andrzej	fizyka	36	PZPR	144
	Wydział IV				
1.	Brzoska Zbigniew	konstrukcja maszyn	53	bezpartyjny	125
2.	Filipczyński Leszek	elektryka	46	bezpartyjny	151
3.	Kaczmarek Zdzisław	inżynieria wodna	41	PZPR	104
4.	Kisiel Igor	inżynieria lądowa	59	bezpartyjny	155
5.	Prosnak Włodzimierz	mechanika stosowana	44	bezpartyjny	152
6.	Ptak Władysław	metalurgia	49	bezpartyjny	153
7.	Sawczuk Antoni	mechanika stosowana	42	bezpartyjny	148
8.	Seidler Jerzy	teletr. [?]	42	bezpartyjny	149
9.	Staniszewski Bogumił	technika cieplna	43	bezpartyjny	152
10.	Szklarski Ludgar	elektryka górnicza	57	bezpartyjny	150
	Wydział V				
1.	Bielański Władysław	zootechnika	58	bezpartyjny	156
2.	Haman Janusz	mechanika rolnictwa	46	bezpartyjny	148

3.	Lityński Tadeusz	gleboznawstwo	68	bezpartyjny	132
4.	Mańka Karol	leśnictwo	54	bezpartyjny	141
5.	Nowotny Franciszek	technika rolno-spożywcza	65	bezpartyjny	147
	Wydział VI				
1.	Horst Antoni	genetyka	54	bezpartyjny	152
2.	Michałkiewicz Witold	ginekologia	55	PZPR	138
3.	Nielubowicz Jan	chirurgia doświadczalna	54	bezpartyjny	159
4.	Nikonorow Maksym	farmacja	56	bezpartyjny	146

Źródło: AAN, PZPR, 237/XVI–568, k. 279–281, mps.

Nr 90

1969 maj 21, Warszawa – Informacja Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR o przebiegu wyborów do PAN w 1969 r.

Wydział Nauki i Oświaty
KC PZPR[b]

Warszawa, dnia 21 V 1969 r.[a]

Informacja
o przebiegu wyborów do Polskiej Akademii Nauk w 1969 r.

Polska Akademia Nauk liczyła dotychczas 227 członków, rozdzielonych w następujący sposób między jej wydziały:

Wydział I (nauk społecznych) – 47
Wydział II (nauk biologicznych) – 25
Wydział III (nauk mat[ematyczno]-fiz[yczno]-chem[icznych]) – 56
Wydział IV (nauk technicznych) – 47
Wydział V (nauk roln[iczych] i leśnych) – 28
Wydział VI (nauk medycznych) – 24

Struktura wieku dotychczasowych członków PAN jest następująca:
poniżej 50 lat –15
51–60 lat – 46
61–70 lat – 92
powyżej 70 lat – 74

Wśród członków Akademii jest 46 członków PZPR (20,3 proc.).

Prezes Rady Ministrów określił na lata 1966–1970 liczbę członków PAN w wysokości do 280 osób. Prezydium Akademii na posiedzeniu w dniu 18 lutego 1969 r. rozdzieliło między poszczególne wydziały i dyscypliny 45 nowych miejsc w celu dokonania wyboru członków korespondentów PAN.

Wydział Nauki i Oświaty KC nie zgłaszał uwag ani zastrzeżeń do powyższej decyzji Prezydium PAN. Jednocześnie wydział prowadził pracę polityczną z kierownictwem Akademii oraz z partyjnymi członkami PAN zmierzającą do osiągnięcia następujących celów: – poprawy struktury wieku członków Akademii,

– zwiększenia przedstawicielstwa poszczególnych ośrodków naukowych w PAN,

– lepszego powiązania Akademii ze szkołami wyższymi,

– wzrostu liczby członków partii wśród członków PAN, zwłaszcza w Wydziale Nauk Społecznych. Do wydziału tego w latach 1956–1967 powołano 27 nowych członków, w tym zaledwie 2 należących do PZPR.

Zgodnie z regulaminem wyborów członkowie Akademii zgłosili 61 kandydatów, w tym 14 członków partii (23,0 proc.). Struktura wieku kandydatów była następująca:

do 50 lat – 25 osób,

---

[a] *Powyżej odręczny dopisek* 41/212/69.
[b] *Poniżej odręczny dopisek* aa, *nieczytelny podpis*.

51–60 lat – 28 osób,
61–70 lat – 6 osób,
powyżej 70 – 2 osoby,
co oznaczało znaczny postęp w stosunku do stanu dotychczasowego.

W okresie od 12 marca 1969 r. do 16 kwietnia 1969 r. odbyły się plenarne zebrania wydziałów PAN, na których dokonano wyborów (na szczeblu wydziału) w celu przedstawienia kandydatur Zgromadzeniu Ogólnemu PAN. Na ogólną liczbę 61 kandydatów i 45 miejsc wystarczającą liczbę głosów (ponad 50 proc. głosujących) otrzymało 40 osób. Nie wykorzystano przy tym:

– w Wydziale I (nauk społecznych) – 4 miejsca,
– w Wydziale V (nauk rolniczych) – 1 miejsce.

Wybory w wydziałach II, III i VI przebiegały zgodnie z przewidywaniami i należy je ocenić pozytywnie. Nie osiągnięto jednak założonych celów w Wydziale I i częściowo w Wydziale V, gdzie odpadli wszyscy kandydujący członkowie partii oraz kandydaci bezpartyjni popierani przez instancje partyjne. W Wydziale I nie zostali wybrani m.in. prof. prof. Tadeusz Cieślak (historia), Jerzy Topolski (historia), Leopold Seidler[1] (prawo), Władysław Markiewicz (socjologia) i Jan Zygmunt Jakubowski (historia literatury).

W celu dokonania oceny przyczyn takiego przebiegu wyborów Wydział Nauki i Oświaty przeprowadził szereg rozmów i narad z kierownictwem oraz z aktywem partyjnym Polskiej Akademii Nauk.

Stwierdzono, że zasadniczą przyczyną negatywnego wyniku wyborów w Wydziale Nauk Społecznych jest opozycyjna postawa części starszej wiekiem profesury, zarówno z terenu PAN, jak i szkół wyższych. Opozycja ta ma swoje źródła zarówno w fakcie, iż niemało przedstawicieli tej części profesury w istocie rzeczy zawsze reprezentowało tendencje liberalno-burżuazyjne, jak i we wpływach tendencji rewizjonistycznych wśród części inteligencji humanistycznej. Bezpośrednią przyczyną aktywizacji elementów opozycyjnych było niezadowolenie z przebiegu wydarzeń politycznych w ubiegłym roku, niechęć wobec zmian ustawowych w szkolnictwie wyższym i Polskiej Akademii Nauk. Przyczyny niekorzystnego przebiegu wyborów w Wydziale Nauk Roln[icz]ych są bardziej zróżnicowane, wiążą się z konfliktami wewnątrz tego wydziału i po części należy je tłumaczyć niewłaściwym przygotowaniem wyborów przez sekretarza naukowego Wydziału V.

W toku ostatnich wyborów stwierdzono dążenie ze strony kilku członków PAN do zaostrzenia sytuacji i konfrontacji stanowisk politycznych, co znalazło wyraz m.in. w wypowiedziach prof. T[adeusza] Kotarbińskiego (mówił m.in.: „Wysuwając kandydaturę prof. Ossowskiej, wliczałem związane z tym trudności, ale poniesienie porażki jest także zjawiskiem społecznym") oraz w ostrych atakach przeciw niektórym naszym kandydatom ze strony prof. T[adeusza] Manteuffla (Wydział I) i prof. J[ana] Kielanowskiego (Wydział V), a na Zgromadzeniu Ogólnym ze strony prof. J[erzego] Łosia. Należy jednak podkreślić, że znaczna większość członków PAN, a zwłaszcza jej prezydium, negatywnie oceniała takie wystąpienia i dała temu bezpośredni wyraz w dalszych fazach wyborów.

Obowiązujący dotychczas i oparty na zasadzie samokooptacji system wyborów do PAN uzależnia kształtowanie się składu Akademii wyłącznie do jej członków. Tylko

[1] Powinno być Grzegorz Leopold Seidler.

członkowie PAN mają prawo wysuwania kandydatur. Są one następnie głosowane tajnie na zebraniu właściwego wydziału PAN, na prezydium i na Zgromadzeniu Ogólnym PAN. Nieuzyskanie 50 proc. głosów na dowolnym z tych etapów eliminuje kandydata z dalszych rozważań. Taki system wyborczy przy dożywotnim członkostwie PAN sprzyja konserwatyzmowi i koteryjnym rozgrywkom wyborczym oraz powoduje, że na skład PAN – będącej z mocy ustawy reprezentacją całej nauki polskiej – szersze środowisko naukowe nie ma w istocie wpływu.

Biorąc pod uwagę, że wyniki wyborów w Wydziale I były przejawem zorganizowanej działalności opozycji politycznej, konieczne było podjęcie działań skierowanych przeciw tej opozycji. W związku z tym Sekretariat Komisji Ideologicznej KC, na wniosek Wydziału Nauki i Oświaty, postanowił zwrócić się do członków partii w Prezydium PAN, aby nie akceptować kandydatur prof. prof. Aleksandra Gieysztora (historia) i Mariana Plezi (kultura antyczna) z uwagi na negatywną opinię polityczną o tych kandydatach oraz fakt, że byli oni proponowani przez środowiska opozycyjne w Wydziale Nauk Społecznych PAN.

Wydział Nauki i Oświaty KG odbył zebranie z partyjnymi członkami prezydium Akademii, na którym powiadomił ich o powyższym stanowisku i zobowiązał do podjęcia odpowiednich działań na posiedzeniu Prezydium PAN. Przeprowadzono także rozmowy z kierownictwem PAN, które jednoznacznie poparło proponowane rozwiązanie, jak również z wieloma bezpartyjnymi członkami prezydium Akademii.

Prezydium PAN na posiedzeniu w dniu 6 maja 1969 r. niemal jednogłośnie poparło to stanowisko, głosując negatywnie na kandydatury profesorów A[leksandra] Gieysztora i M[ariana] Plezi i odsyłając je do ponownego rozpatrzenia przez Wydział I PAN (prof. A[leksander] Gieysztor – 3 głosy pozytywne, prof. M[arian] Plezia nie otrzymał żadnego głosu na 28 głosujących).

Wydział Nauki i Oświaty KC zorganizował następnie spotkania z wszystkimi partyjnymi członkami PAN i poczynił szereg innych kroków zmierzających do uzyskania poparcia przez Zgromadzenie Ogólne PAN dla stanowiska Prezydium Akademii.

W dniu 16 maja 1969 r. odbyło się posiedzenie Zgromadzenia Ogólnego PAN, na którym dokonano wyborów nowych członków Akademii zgodnie z propozycją przedstawioną przez prezydium. Przeciwko propozycjom Prezydium PAN wystąpił w dyskusji jedynie prof. Jerzy Łoś, wnioskując [o] unieważnienie wyników wszystkich dotychczasowych etapów wyborów, ponieważ odbywały się one w „atmosferze plotek" i nacisku politycznego. Jednocześnie prof. J[erzy] Łoś wystąpił przeciw kandydaturze profesora W[iesława] Sadowskiego, motywując to względami merytorycznymi. Z uzasadnieniem stanowiska Prezydium Akademii wystąpili w dyskusji prof. prof. J[anusz] Groszkowski, D[ionizy] Smoleński, St[efan] Rozmaryn i K[azimierz] Secomski. Zgromadzenie Ogólne PAN znaczną większością głosów wypowiedziało się przeciw propozycjom prof. J[erzego] Łosia (za wnioskiem o odłożenie wyborów wypowiedziało się w głosowaniu 5 osób na 161 obecnych). W wyniku przeprowadzonego następnie głosowania tajnego wszyscy przedstawieni przez Prezydium PAN kandydaci na członków Akademii uzyskali wymaganą większość głosów.

Oceniając ogólnie wyniki tegorocznych wyborów w Polskiej Akademii Nauk, należy stwierdzić, że przyniosły one szereg zjawisk pozytywnych. Średni wiek członków PAN uległ pewnemu obniżeniu (niemal połowa nowo wybranych członków nie przekroczyła 50 lat), nastąpiło wydatne wzmocnienie wydziałów reprezentujących nauki przyrodnicze

i techniczne. Przebieg wyborów wykazał także, że opozycja polityczna w PAN jest skoncentrowana przede wszystkim w Wydziale Nauk Społecznych i nie znajduje ona poparcia w prezydium Akademii i jej Zgromadzeniu Ogólnym. Ścisłe kierownictwo Akademii aktywnie angażowało się w walce z omówionymi poprzednio negatywnymi tendencjami.

Zagadnienie zmiany składu Wydziału Nauk Społecznych PAN pozostaje otwarte do przyszłorocznych wyborów (wydział ten dysponuje obecnie 7 wolnymi miejscami). Przy przygotowywaniu następnych wyborów zostaną wykorzystane doświadczenia uzyskane w roku bieżącym. W związku z tym należy także dokonać takich zmian w regulaminie wyborów nowych członków Akademii, które zwiększyłyby wpływ całego środowiska naukowego na skład PAN. Odpowiednie propozycje zostaną przedstawione w związku z przewidywaną nowelizacją ustawy o PAN.

Wydział Nauki i Oświaty
KC PZPR

Źródło: AAN, PZPR, 237/XVI–568, k. 287–292, mps.

Nr 91

1969 październik 12, Warszawa – Wniosek Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR w sprawie zorganizowania II Kongresu Nauki Polskiej

Wydział Nauki i Oświaty
KC PZPR

Warszawa, dnia 12 X 1969 r.

Wniosek
w sprawie zorganizowania II Kongresu Nauki Polskiej

1. W 1951 r. odbył się w Warszawie I Kongres Nauki Polskiej, który dokonał oceny ówczesnego stanu zaplecza naukowego kraju i zapoczątkował okres intensywnego włączania szkół wyższych i instytutów do wykonania zadań związanych z procesem budowy socjalizmu w Polsce. W tym czasie nakłady na badania były dwunastokrotnie niższe niż w 1968 r., a liczba samodzielnych pracowników dydaktycznych i badawczych wzrosła od I Kongresu czterokrotnie.

W wyniku kongresu przystąpiono po raz pierwszy do planowania i koordynacji działalności badawczej pod kątem widzenia potrzeb społecznych, wprowadzono zmiany ustawowe w szkolnictwie wyższym i znacznie zwiększono ilość studentów, powołano Polską Akademię Nauk wraz z jej placówkami i zaczęto organizować na szerszą skalę resortowe zaplecze badawcze.

2. Kierownictwo Polskiej Akademii Nauk wystąpiło z inicjatywą zwołania w ciągu najbliższych dwóch lat II Kongresu Nauki. Wobec stojących przed polską nauką nowych zadań, związanych z potrzebami gospodarki i życia społecznego, inicjatywę tę należy uznać za celową. Zadania te to przed wszystkim:

– koncentracja wysiłku środowiska naukowego na problemach wynikających z kierunków dalszego rozwoju gospodarki narodowej,

– integracja działalności wszystkich pionów nauki – szkół wyższych, Polskiej Akademii Nauk i instytutów resortowych – na podstawie merytorycznych programów badawczych,

– doskonalenie organizacji badań i sposobów wdrażania ich wyników.

Kongres byłby formą mobilizacji środowiska naukowego na rzecz wymienionych zadań społeczno-gospodarczych. Jego problematyka dotyczyłaby przede wszystkim związków nauki z gospodarką, lecz szereg nowych zadań należy także sformułować pod adresem nauk społecznych.

3. Wydział Nauki i Oświaty proponuje, aby II Kongres Nauki Polskiej został zwołany do Warszawy w październiku lub listopadzie 1971 r. Dla jego zorganizowania należy powołać już obecnie Komitet Organizacyjny, stanowiący reprezentację całej nauki polskiej – szkół wyższych, Polskiej Akademii Nauk i resortowego zaplecza badawczego. W ciągu trzech miesięcy od powołania komitet powinien przedstawić prezesowi Rady

Ministrów założenia programowe kongresu, a po ich zatwierdzeniu przystąpić do działalności przygotowawczej. Wydział proponuje, aby przewodniczącym komitetu został prezes Polskiej Akademii Nauk[a].

Źródło: AAN, PZPR, 237/XVI–564, k. 15–16, mps.

[a] *Poniżej odręczny dopisek* 7 egz., 3 egz. t[owarzysz] J[ózef] Tejchma.

Nr 92

1969 listopad 14, Warszawa – Wyciąg z Biuletynu Informacyjnego Biura Sekretariatu KC PZPR

Wyciąg
z Biuletynu Informacyjnego Biura Sekretariatu KC PZPR
nr 192 z 14 listopada 1969 r.

Biuro Polityczne zaakceptowało wniosek Wydziału Nauki i Oświaty KC w sprawie zorganizowania II Kongresu Nauki Polskiej w 1971 r.

Zadaniem kongresu będzie:

– koncentracja wysiłku środowiska naukowego na problemach wynikających z kierunków dalszego rozwoju gospodarki narodowej,

– integracja działalności wszystkich plonów nauki – szkół wyższych,

– doskonalenie organizacji badań i sposobów wdrażania ich wyników.

Kongres będzie formą mobilizacji środowiska naukowego na rzecz wymienionych zadań społeczno-gospodarczych. Jego problematyka dotyczyłaby przede wszystkim związków nauki z gospodarką, lecz szereg nowych zadań należy także sformułować pod adresem nauk społecznych.

Źródło: AAN, PZPR, 237/XVI–564, k. 28, mps.

Nr 93

1969 listopad 19, Warszawa – Notatka Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR w sprawie niektórych problemów PAN

Wydział Nauki i Oświaty
KC PZPR

Warszawa, dnia 19 XI 1969 r.

Notatka
o niektórych problemach Polskiej Akademii Nauk

1. Od 1 lipca ub[iegłego] r[oku] w wyniku przyjętej przez Radę Ministrów zmiany statutu Polskiej Akademii Nauk odbywa się reorganizacja PAN. Reorganizacja ta jest zgodna z ustaleniami Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR.

Statut PAN wprowadził nowe ciało kolegialne w PAN, tzw. kolegium ds. placówek, na czele którego stanął dyrektor generalny PAN. Kolegium to przejęło operatywne kierowanie placówkami, odciążając od tych obowiązków sekretarzy wydziałów; z tym że z osób poprzednio zajmujących te stanowiska wszedł tylko jeden z[astęp]ca sekretarza. Na stanowisko dyrektora generalnego PAN powołano doc. dr. W[ojciecha] Zielenkiewicza, byłego starszego instruktora Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR. Na następców sekretarzy wydziału powołano trzech byłych pierwszych sekretarzy KZ PZPR w PAN, prof. dr. Cz[esława] Madajczyka[1], doc. dr. K[azimierza] Zielińskiego, doc. dr. M[irosława] Mossakowskiego, długoletniego działacza partyjnego i związkowego w PAN; prof. dr. H[enryka] Jasiorowskiego (po jego wyjeździe do FAO[2] stanowisko po nim objął doc. dr. Z[bigniew] Żebrowski[3]) oraz dwóch bezpartyjnych profesorów (w tym jeden ponownie).

Przyjęcie bieżącego zarządzania przez nowe ciało kolegialne naruszyło istniejące układy i przyzwyczajenia; jego skład osobowy wywołał początkowo pewne niezadowolenie wśród części starszej generacji kierownictw placówek PAN, jak i niektórych członków Akademii. Obecnie, między innymi dzięki niespotykanej w dotychczasowej historii PAN swojej aktywności, kolegium zyskało uznanie większości pracowników PAN, w tym także wielu tych, co początkowo niechętnie odnosili się do tego nowego organu zarządzania.

---

[1] Czesław Madajczyk (1921–2008) – historyk, prof. nadzwyczajny od 1963 r., prof. zwyczajny od 1972 r., pracownik naukowy UP (1949–1950), IH PAN od 1955 r., wicedyrektor (1959–1966), dyrektor IH PAN (1971–1983). Członek korespondent PAN od 1979 r., członek rzeczywisty PAN od 1991 r., zastępca sekretarza Wydziału I PAN (1968–1971). Członek PPS (1946–1948), PZPR (1948–1990), aspirant IKKN/INS przy KC PZPR (1950–1953), pracownik naukowy INS (1953–1957), WSNS przy KC PZPR (1957–1958).

[2] FAO – Food and Agriculture Organization of the United Nations (Organizacja Narodów Zjednoczonych ds. Wyżywienia i Rolnictwa) – organizacja międzynarodowa utworzona w 1943 r. podczas konferencji w Hot Springs. Pierwsza sesja konferencji FAO odbyła się w 1945 r. w mieście Quebec. Podpisano wtedy umowę założycielską FAO. Siedzibą organizacji jest Rzym.

[3] Zbigniew Żebrowski (ur. 1919) – specjalista w zakresie hodowli trzody chlewnej, prof. nadzwyczajny od 1976 r., pracownik naukowy SGGW/SGGW-AR (1950–1978), IGiHZ PAN (1968–1989), Wyższej Szkoły Rolniczo-Pedagogicznej w Siedlcach (1982–1989), zastępca dyrektora IGiHZ PAN (1975–1981). Zastępca sekretarza Wydziału V PAN (1969–1971). Przewodniczący Komisji ds. Hodowli Trzody Chlewnej Rady Naukowo-Technicznej przy Ministrze Rolnictwa (1970–1982).

2. Jednym z pierwszych zadań kolegium było uporządkowanie sieci placówek Polskiej Akademii Nauk. Było to drugie w okresie istnienia PAN porządkowanie sieci placówek, pierwsze odbyło się w 1962 r.

Kolegium po przeanalizowaniu istniejącej sieci placówek PAN zaproponowało zmniejszenie ich ilości z 73 do 57, co uzyskano przez likwidację małych placówek Wydziału Nauk Społecznych i Wydziału Nauk Biologicznych, część z nich rozwiązując, część przenosząc do szkół wyższych, część włączając do większych placówek PAN.

Przeprowadzone dotychczas porządkowanie sieci placówek PAN należy traktować jako pierwszy krok, gdyż nadal istnieje szereg drobnych pracowni i zakładów. Istnieje także wiele placówek, których powiązanie merytorycznie było uzasadnione, np. Instytutu Fizyki i Instytutu Technologii Elektronowej, Instytutu Automatyki i Centrum Obliczeniowego, szeregu placówek Wydziału II.

Placówki PAN winny tworzyć sieć silnych jakościowo i ilościowo instytutów czy też centrów badawczych z zakresu nowoczesnych kierunków nauki, ważnych dla perspektywicznego rozwoju gospodarki narodowej. Należą do nich fizyka ciała stałego, matematyka stosowana, cybernetyka techniczna, biochemia, chemia fizyczna, socjologia itd.

3. Opracowane przez kolegium „Zadania placówek naukowych PAN w świetle uchwały V Zjazdu PZPR" jest[a] pierwszą próbą kompleksowego ujęcia zadań placówek PAN. Opracowanie to jest cenne, gdyż po raz pierwszy przeprowadzono klasyfikację i ocenę całości badań prowadzonych w placówkach PAN i wysunięto propozycje na najbliższe lata, nie stanowiąc sumy poglądów poszczególnych placówek, lecz będąc wynikiem pewnego świadomego wyboru.

Proponuje się 18 preferowanych, intensywnie rozwijanych kierunków badawczych, w których zaangażowanych ma być obecnie przeszło 30 proc. pracowników placówek PAN. W 14 kierunkach preferowanych mieszczą się problemy węzłowe, objęte wytycznymi centralnego planu badań na lata 1971–1975. Prawie cały postulowany przyrost etatów PAN na lata 1970–1975 przewiduje się zaangażować dla badań w kierunkach preferowanych, osiągając w nich w 1975 r. 50 proc. zatrudnienia. Ponadto proponuje się 31 kierunków badań o powolnym rozwoju i 19 kierunków, których rozwój ma być zamrożony. W tych dwóch grupach kierunków zatrudnionych jest przeszło 60 proc. obecnej kadry placówek PAN. Proponuje się jednocześnie rezygnację z prowadzenia badań w 31 kierunkach, w których zatrudnionych było dotychczas zaledwie kilka procent pracowników placówek PAN.

4. Realizacja przedstawionych w „Zadaniach" przedsięwzięć będzie bardzo trudna, będzie wymagała wielkiego wysiłku organizatorskiego zarówno ze strony kierownictwa PAN, jak i kierownictwa placówek. Wiele z 18 preferowanych kierunków badawczych posiada duży deficyt wysoko wykwalifikowanej kadry badawczej i organizatorów badań.

Szereg ważnych instytutów PAN nie posiada odpowiedniego kierownictwa (np. Instytut Podstawowych Problemów Techniki, Instytut Matematyki, Centrum Obliczeniowe, Instytut Fizjologii i Żywienia Zwierząt, Instytut Maszyn Przepływowych). Większość z 18 kierunków preferowanych nie posiada odpowiedniego zabezpieczenia w nowoczesną aparaturę naukowo-badawczą i w maszyny matematyczne. Niedostateczny jest także stan zakładów doświadczalnych oraz całkowity brak biur konstruktorskich, które z jednej strony

[a] *Tak w tekście*.

spełniały[by] rolę usługową w stosunku do placówek, zaś z drugiej strony odgrywałyby istotną rolę we wdrażaniu wyników badań.

W „Zadaniach" nie sformułowano propozycji w zakresie doskonalenia systemu wdrażania badań i ściślejszego powiązania badań z placówkami badawczymi i rozwojowymi gospodarki narodowej.

5. Reorganizacja Polskiej Akademii Nauk objęła dotychczas pion placówek. Tzw. pion korporacyjny, opierający się głównie na pracy komitetów naukowych PAN, nie przejawia większej aktywności i kierownictwo PAN nie przedstawiło jeszcze szczegółowych propozycji w zakresie aktywizacji tej części działalności.

6. Mimo upływu wielu miesięcy od czasu powołania nowego kierownictwa PAN występują jeszcze objawy niepełnej jego konsolidacji i niepełnej jego sprawności. W przypadku przedłużenia się tego stanu rzeczy należałoby rozważyć sprawę wzmocnienia kierownictwa PAN.

Źródło: AAN, PZPR, 237/XVI–536, k. 201–203, mps.

Nr 94

1969 listopad 25, Warszawa – Informacja Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR o wyborach członków rzeczywistych PAN (z załącznikiem: wynikami wyborów)

Wydział Nauki i Oświaty
KC PZPR

Warszawa, dnia 25 XI 1969 r.

Informacja
o wyborach członków rzeczywistych PAN

W dniach od 29 IX do 20 XI br. odbywały się w wydziałach Polskiej Akademii Nauk wybory członków rzeczywistych PAN.

Wydział Nauki i Oświaty KC zgłosił na zebraniu partyjnych członków Prezydium PAN zastrzeżenia w sprawie kandydatur prof. prof. J[ana] Kielanowskiego i J. Janickiego[11] (WSR Poznań). Kandydatury te zostały wycofane przed wyborami. Zastrzeżenia wynikały ze zgłoszonego przez KW Poznań faktu wykrycia przez NIK nadużyć finansowych w kierowanej przez prof. Janickiego katedrze oraz z postawy politycznej zajmowanej przez prof. Kielanowskiego w czasie wyborów członków PAN w maju br.

Ogółem wybrano 33 członków rzeczywistych, z tego 9 członków PZPR. Pięciu z nowo wybranych członków rzeczywistych przekroczyło wiek emerytalny (powyżej 70 lat). Do wybranych kandydatów Wydział Nauki i Oświaty nie zgłasza uwag.

W związku z niewybraniem w II Wydz[iale] PAN na członka rzeczywistego PAN prof. dr T[adeusza] Jaczewskiego (członka PZPR) złożył on rezygnację z członkostwa PAN. Sprawa ta jest obecnie rozważana przez kierownictwo Akademii.

Zał[ącznik] **1**

Kierownik
Wydziału Nauki i Oświaty KC[a]
(A[ndrzej] Werblan)

[a] *Poniżej odręczny podpis*.

[1] Być może Czesław Janicki (ur. 1926) – zootechnik, polityk, prof. nadzwyczajny od 1987 r., pracownik naukowy WSR/AR w Poznaniu (1969–1996). Członek SL/ZSL/PSL (1947–1991), wiceminister rolnictwa (1989–1990), poseł na sejm (1989–1991).

Zał[ącznik] **1**

Kandydaci na członków rzeczywistych PAN, którzy uzyskali wymaganą większość w toku wyborów w wydziałach Akademii

Imię i nazwisko, wiek	Specjalność	Przynależność partyjna	Miejsce zamieszkania
Wydział I			
1. Stanisław Batawia ur. 1898	prawo	bezp[artyjny]	Warszawa
2. Kazimierz Dobrowolski[2] ur. 1894	socjologia i etnografia	bezp[artyjny]	Kraków
3. Stefan Kieniewicz ur. 1907	historia	bezp[artyjny]	Warszawa
4. Jan Szczepański ur. 1913	socjologia	bezp[artyjny]	Warszawa
Wydział II			
5. Tadeusz Baranowski ur. 1910	chemia fizjologiczna	PZPR	Wrocław
6. Wacław Gajewski[3] ur. 1911	genetyka	bezp[artyjny]	Warszawa
7. Franciszek Górski[4] ur. 1897	fizjologia roślin	bezp[artyjny]	Kraków
Wydział III			
8. Marian Książkiewicz[5] ur. 1906	geolog	bezp[artyjny]	Kraków

[2] Kazimierz Dobrowolski (1894–1987) – socjolog, etnolog, prof. nadzwyczajny od 1935 r., prof. zwyczajny od 1946 r., pracownik naukowy Biblioteki Jagiellońskiej (1920–1935), UJ (1935–1939, 1945–1965), dyrektor Wyższej Szkoły Nauk Społecznych Towarzystwa Uniwersytetów Robotniczych w Krakowie (1946–1950). Członek korespondent PAN od 1962 r., członek rzeczywisty PAN od 1969 r.

[3] Wacław Gajewski (1911–1997) – biolog, genetyk, botanik, prof. nadzwyczajny od 1954 r., prof. zwyczajny od 1964 r., pracownik naukowy UW (1934–1939, 1956–1981), Ogrodu Botanicznego (1948 [?]–1956), kierownik Zakładu Genetyki Ogólnej PAN (1957–1981), dyrektor IBB PAN (1967–1981). Członek korespondent PAN od 1958 r., członek rzeczywisty PAN od 1969 r., członek Prezydium PAN (1981–1986). Sygnatariusz Listu 59 przeciw zmianom w konstytucji PRL (1975), współzałożyciel TKN (1978), objęty nakazem internowania 13 XII 1981 r. (uniknął zatrzymania).

[4] Franciszek Górski (1897–1989) – botanik, prof. nadzwyczajny od 1947 r., prof. zwyczajny od 1956 r., pracownik naukowy UJ (1930–1939, 1945–1967), WSP w Katowicach (1946–1947), kierownik Katedry Fizjologii Roślin UJ (1947–1967), dziekan Wydziału Biologii i Nauk o Ziemi UJ (1956–1959), kierownik Zakładu Fizjologii Roślin PAN (1956–1968), przewodniczący Rady Naukowej Zakładu Fizjologii Roślin (1968–1981) i Instytutu Botaniki PAN (1971–1982). Członek korespondent PAN od 1962 r., członek rzeczywisty PAN od 1969 r.

[5] Marian Książkiewicz (1906–1981) – geolog, prof. zwyczajny od 1946 r., pracownik naukowy UJ (1925–1939, 1945–1951, 1957–1976), AGH (1951–1957), PIG (1954–1960), dziekan Wydziału Biologii i Nauk o Ziemi UJ (1962–1964), dyrektor Instytutu Nauk Geologicznych PAN (1970–1973). Członek korespondent PAN od 1952 r., członek rzeczywisty PAN od 1969 r., przewodniczący Polskiego Towarzystwa Geologicznego (1947–1951). Członek Rady Głównej Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki (1963–1967).

Imię i nazwisko, wiek	Specjalność	Przynależność partyjna	Miejsce zamieszkania
9. Stefan Różycki[6] ur. 1906	geolog	bezp[artyjny]	Warszawa
10. Henryk Teisseyre ur. 1903	geolog	bezp[artyjny]	Wrocław
11. Stefan Piotrowski ur. 1910	astrofizyk	bezp[artyjny]	Warszawa
12. Marian Danysz[7] ur. 1906	fizyka	bezp[artyjny]	Warszawa
13. Jan Michalski ur. 1920	chemia	PZPR	Łódź
14. Roman Sikorski[8] ur. 1920	matematyka	bezp[artyjny]	Warszawa
15. Leonard Sosnowski ur. 1911	fizyka	PZPR	Warszawa
Wydział IV			
16. Sylwester Kaliski[9] ur. 1925	mechanika i fizyka techniczna	PZPR	Warszawa
17. Bolesław Dubicki ur. 1906	maszyny elektryczne	PZPR	Warszawa
18. Władysław Fiszdon[10] ur. 1912	mechanika	bezp[artyjny]	Warszawa
19. Tadeusz Pełczyński[11] ur. 1906	metalurgia (przeróbka plastyczna)	PZPR	Warszawa

[6] Stefan Różycki (1906–1988) – geolog, prof. nadzwyczajny od 1946 r., prof. zwyczajny od 1954 r., pracownik naukowy UW (1927–1936, 1946–1976), PIG (1937–1939), kierownik Katedry Geologii Czwartorzędu Wydziału Geologicznego UW (1952–1976), kierownik Zakładu Geologii Czwartorzędu Instytutu Nauk Geologicznych PAN (1956–1981). Członek korespondent PAN od 1952 r., członek rzeczywisty PAN od 1969 r., przewodniczący Komitetu Badań Czwartorzędu PAN (1964–1981). Dyrektor naczelny Instytutu Geologii Centralnego Urzędu Geologicznego (1952–1954).

[7] Marian Danysz (1909–1983, w źródle błędna data urodzin) – fizyk, atomista, prof. nadzwyczajny od 1954 r., prof. zwyczajny od 1963 r., honorowy dr UW od 1977 r., pracownik naukowy Państwowego Instytutu Telekomunikacyjnego (1935–1939), Szkoły Inżynierskiej im. Wawelberga i Rotwanda (1945–1948), Wydziału Fizyki UW (1947–1979), wicedyrektor Zjednoczonego Instytutu Badań Jądrowych w Dubnej (1956–1959). Członek korespondent PAN od 1961 r., członek rzeczywisty PAN od 1969 r.

[8] Roman Sikorski (1920–1983) – matematyk, prof. nadzwyczajny od 1952 r., prof. zwyczajny od 1957 r., pracownik naukowy UW (1945–1983), PW (1950–1952), Państwowego Instytutu Matematycznego/Instytutu Matematycznego PAN (1949–1983), dyrektor Instytutu Matematycznego PAN (1965–1977). Członek korespondent PAN od 1962 r., członek rzeczywisty PAN od 1969 r., prezes Polskiego Towarzystwa Matematycznego (1965–1977).

[9] Sylwester Kaliski (1925–1978) – inżynier budownictwa lądowego, oficer ludowego WP, prof. nadzwyczajny od 1958 r., prof. zwyczajny od 1961 r., od 1966 r. gen. bryg., od 1972 r. gen. dyw., członek KC PZPR (1975–1978). Wykładał na PG (1948–1951), WAT (1951–1976), zastępca komendanta WAT (1966), komendant WAT (1966–1974), pracownik PAN (1954–1978). Minister nauki, szkolnictwa wyższego i techniki (1974–1978), dyrektor Instytutu Fizyki Plazmy i Laserowej Mikrosyntezy w Warszawie. Poseł na sejm (1972–1978). Członek PZPR (1959–1978).

[10] Władysław Fiszdon (1912–2004) – matematyk, pilot RAF, prof. nadzwyczajny od 1952 r., prof. zwyczajny od 1961 r., pracownik naukowy PW (1947–1969), IPPT PAN (1954–2004), UW (1972–2004), dyrektor Instytutu Mechaniki Wydziału Matematycznego UW od 1978 r., prorektor UW (1980–1982). Członek korespondent PAN od 1960 r., członek rzeczywisty PAN od 1969 r., członek Prezydium PAN (1981–1982).

[11] Tadeusz Pełczyński (1906–1983) – metaloznawca, profesor PW i WAT.

20. Dionizy Smoleński ur. 1902	teoria spalania	PZPR	Warszawa
21 Witold Szymanowski ur. 1908	teoria i konstrukcja obrabiarek	bezp[artyjny]	Warszawa
22. Stefan Ziemba[12] ur. 1907	mechanika	bezp[artyjny]	Warszawa
Wydział V			
23. Felicjan Dembiński[13] ur. 1901	szczegółowa uprawa roślin	bezp[artyjny]	Poznań
24. Bohdan Dobrzański ur. 1909	gleboznawstwo	bezp[artyjny]	Warszawa
25. Jadwiga Lekczyńska ur. 1908	hodowla roślin	PZPR	Warszawa
26. Abdon Stryszak[14] ur. 1908	epizoobiologia	bezp[artyjny]	Warszawa
27. Tadeusz Ruebenbauer[15] ur. 1909	genetyka i hodowla roślin	bezp[artyjny]	Kraków
Wydział VI			
28. Zygmunt Albert[16] ur. 1908	anatomia patologiczna	bezp[artyjny]	Wrocław
29. Bogusław Bobrański[17] ur. 1904	chemia farmaceutyczna	bezp[artyjny]	Wrocław

[12] Stefan Ziemba (1907–1994) – specjalista w zakresie mechaniki analitycznej i budowy maszyn, prof. nadzwyczajny od 1952 r., prof. zwyczajny od 1958 r., pracownik naukowy AG/AGH (1945–1951), PKr (1947–1951), WAT (1951–1965), IPPT PAN (1952–1978), kierownik Zakładu Układów Mechanicznych IPPT PAN (1952–1978). Członek korespondent PAN od 1962 r., członek rzeczywisty PAN od 1969 r.

[13] Powinno być Felicjan Cieszkowski-Dembiński (1901–1981) – agrotechnik, prof. nadzwyczajny od 1954 r., prof. zwyczajny od 1961 r., administrator i dzierżawca gospodarstw rolnych (1924–1949), pracownik naukowy UP (1923–1924, 1949–1951), WSR w Poznaniu (1951–1971), kierownik Zespołowej Katedry Szczegółowej Uprawy Roślin WSR (1954–1971). Członek korespondent PAN od 1960 r., członek rzeczywisty PAN od 1969 r.

[14] Abdon Stryszak (1908–1995) – weterynarz, epizootiolog, prof. nadzwyczajny od 1948 r., prof. zwyczajny od 1958 r., pracownik naukowy Wydziału Weterynarii UW (1932–1939, 1948–1952), Zakładu Higieny Weterynaryjnej w Gdańsku (1945–1947), Wydziału Weterynarii SGGW/SGGW-AR (1948–1979), kierownik Katedry Epizootiologii SGGW (1948–1970), dyrektor Instytutu Chorób Zakaźnych i Inwazyjnych SGGW/SGGW-AR (1970–1973). Członek korespondent PAN od 1960 r., członek rzeczywisty PAN od 1969 r., przewodniczący Komitetu Nauk Weterynaryjnych PAN (1969–1977).

[15] Tadeusz Ruebenbauer (1909–1991) – genetyk, prof. nadzwyczajny od 1947 r., prof. zwyczajny od 1956 r., pracownik naukowy Małopolskiego Towarzystwa Rolniczego (1933–1939), Izby Rolniczej w Krakowie (1939–1945), WSR we Wrocławiu (1946–1956), WSR/AR w Krakowie (1956–1979), IHAR (1951–1991), rektor WSR w Krakowie (1962–1971). Członek korespondent PAN od 1962 r., członek rzeczywisty PAN od 1969 r., wiceprezes Oddziału PAN w Krakowie (1966–1981).

[16] Zygmunt Albert (1908–2002) – anatomopatolog, historyk medycyny, prof. nadzwyczajny od 1947 r., prof. zwyczajny od 1949 r. [?], pracownik naukowy Wydziału Lekarskiego UJK (1934–1939), Uniwersytetu i Politechniki Wrocławskiej (1945–1949), kierownik Zakładu Anatomii Patologicznej AM we Wrocławiu (1949–1979), rektor AM (1950–1954), kierownik Zakładu Onkologii Doświadczalnej w IITD PAN (1964–1970). Członek korespondent PAN od 1963 r., członek rzeczywisty od 1969 r. W 1981 r. wyemigrował do RFN.

[17] Bogusław Bobrański (1904–1991) – chemik, prof. nadzwyczajny od 1946 r., prof. zwyczajny od 1958 r., pracownik naukowy Politechniki Lwowskiej (1925–1932), UJK (1932–1939), Państwowego Instytutu Medycznego we Lwowie (1939–1941, 1944–1946), Uniwersytetu i Politechniki Wrocławskiej/AM we Wrocławiu (1946–1974), kierownik

Imię i nazwisko, wiek	Specjalność	Przynależność partyjna	Miejsce zamieszkania
30. Wiktor Dega[18] ur. 1896	ortopedia	bezp[artyjny]	Poznań
31. Hugon Kowarzyk[19] ur. 1906	patologia ogólna i dośw[iadczalna]	bezp[artyjny]	Wrocław
32. Józef Laskowski[20] ur. 1900	onkologia	bezp[artyjny]	Warszawa
33. Ksawery Rowiński ur. 1904	radiologia pediatryczna	PZPR	Warszawa

Źródło: AAN, PZPR, 237/XVI–568, k. 317–324, mps.

Katedry Chemii Farmaceutycznej AM (1950–1974), dziekan Wydziału Farmaceutycznego AM (1950–1952 [?], rektor AM (1957–1962), kierownik Zakładu Syntezy Leków IITD PAN (1955–1970). Członek korespondent PAN od 1960 r., członek rzeczywisty PAN od 1969 r.

[18] Wiktor Dega (1896–1996) – chirurg, ortopeda, prof. nadzwyczajny od 1946 r., prof. zwyczajny od 1950 r., ordynator w szpitalach w Bydgoszczy i Warszawie (1938–1945) pracownik naukowy Uniwersytetu Poznańskiego (1924–1937, 1945–1950), AM w Poznaniu (1950–1967), kierownik Kliniki Ortopedii Wydziału Lekarskiego UP/AM (1946–1967), rektor AM (1959–1962). Członek korespondent PAN od 1962 r., członek rzeczywisty PAN od 1969 r., członek Prezydium PAN (1961–1968). Członek Prezydium Rady Naukowej przy MZiOS (1974–1979), ekspert WHO (1961–1967).

[19] Hugon Kowarzyk (1906–1985) – patolog, prof. nadzwyczajny od 1946 r., prof. zwyczajny od 1957 r., pracownik naukowy Wydziału Lekarskiego UJ (1928–1939, 1945–1946), Uniwersytetu i Politechniki Wrocławskiej/AM we Wrocławiu (1946–1977), IITD PAN (1955–1968), prodziekan (1946–1947) i dziekan Wydziału Medycznego AM (1947–1948). Członek korespondent PAN od 1958 r., członek rzeczywisty PAN od 1969 r., prezes WTN (1974–1985).

[20] Józef Laskowski (1900–1970) – onkolog, histopatolog, prof. nadzwyczajny od 1947 r., prof. zwyczajny od 1957 r., pracownik naukowy Instytutu Radowego/Instytutu Onkologicznego im. Marii Skłodowskiej-Curie w Warszawie (1932–1944, 1947–1970), UŁ (1945–1947), kierownik Zakładu Patologii Instytutu Onkologii (1947–1970), dyrektor Instytutu Onkologii (1956–1961). Członek korespondent PAU od 1949 r., PAN od 1961 r., członek rzeczywisty PAN od 1969 r.

Nr 95

1969 listopad [?], Warszawa – Założenia programowe II Kongresu Nauki Polskiej

II Kongres Nauki Polskiej

Założenia programowe[a]

Rosnąca rola nauki w budownictwie socjalizmu w kraju, rosnąca z każdym rokiem liczba pracowników naukowych wymaga przeprowadzania w okresach kilkunastoletnich oceny dotychczasowego stanu nauki polskiej i wytyczenia nowych kierunków jej rozwoju na kolejnych etapach budownictwa socjalizmu w Polsce.

Ogólnokrajowe spotkania pracowników naukowych, jakie mają miejsce podczas Zgromadzenia Ogólnego Polskiej Akademii Nauk czy też podczas posiedzenia Rady Nauki i Techniki[1], skupiają z natury rzeczy niedużą część środowiska naukowego i nie mają charakteru pełnej reprezentacji całej nauki polskiej.

Pełną, dostatecznie szeroką reprezentację nauki polskiej można uzyskać tylko poprzez odbycie kongresu nauki.

Uchwały V Zjazdu Partii, II i IV Plenum KC PZPR[2] postawiły przed nauką polską nowe, trudne zadania współuczestnictwa w dalszym dynamicznym rozwoju gospodarki, oświaty i kultury kraju. Zadania te wymagają mobilizacji wszystkich pracowników naukowych, niezależnie od istniejących podziałów organizacyjnych.

II Kongres, który odbędzie się w 1971 r., winien wytyczyć kierunki rozwoju nauki polskiej zarówno merytoryczne, jak i organizacyjne na najbliższe 10–15 lat.

Jednocześnie odbędzie się on w pierwszym roku najbliższej pięciolatki, a więc będzie mógł postawić przed środowiskiem naukowym konkretne postulaty związane z jej realizacją.

Obok aspektów naukowo-organizacyjnych II Kongres winien odegrać ważną polityczną rolę dalszego zacieśnienia więzów między nauką i gospodarką narodową, większego zaangażowania pracowników nauki w budowie socjalizmu. Przewiduje się powołanie 17 sekcji dyscyplinowych wraz z odpowiednimi podsekcjami, które rozpoczęłyby działalność już w bieżącym roku, przygotowując materiały na kongres. W pracach tych wykorzystane będą odpowiednie komitety naukowe PAN i inne instytucje naukowe kraju.

Obrady kongresu winny odbywać się zarówno w sekcjach według grup dyscyplin naukowych, jak i w zespołach problemowych, jak również w posiedzeniach plenarnych. W kongresie winno wziąć udział około 2 tysiące pracowników naukowych całego kraju i reprezentujących całą naukę polską.

Przewiduje się, że część uczestników kongresu zostanie zaproszona przez Komitet Organizacyjny, zaś część wybrana przez środowiska naukowe całego kraju.

Obrady kongresu przewiduje się w listopadzie 1971 r., a czas trwania kongresu wynosiłby 5 dni.

Źródło: AAN, PZPR, 237/XVI–564, k. 29–30, mps.

---

[a] *Z lewej strony odręczny dopisek* aa.

[1] Rada Nauki i Techniki – organ KNiT.

[2] II Plenum KC odbyło się w dniach 3–4 IV 1969 r., IV Plenum zaś 14–15 XI 1969 r.

Nr 96

1970 styczeń 9, Warszawa – Pismo Dionizego Smoleńskiego, sekretarza naukowego PAN, do Biura Spraw Kadrowych KC PZPR w sprawie utworzenia stanowiska wicedyrektora w Biurze Kadr Naukowych i Spraw Osobowych PAN

Polska Akademia Nauk
BKN/Os-I/1100-9-99/69[b]

Warszawa, 9 stycznia 1970 r.[a]

Biuro Spraw Kadrowych
KC PZPR
w miejscu[c]

W związku z zaistniałą koniecznością utworzenia stanowiska wicedyrektora w Biurze Kadr Naukowych i Spraw Osobowych PAN – zwracam się z uprzejmą prośbą o zatwierdzenie na to stanowisko kandydatury tow. mgr. inż. Mirosława Szymańskiego[1].

Uzasadnienie

Tow. Mirosław Szymański, ur[odzony] 9 IX 1938 r., pochodzenie społeczne intel[igencja] prac[ująca], członek PZPR, posiada ukończone studia wyższe na Politechnice Gdańskiej oraz dyplom magistra inżyniera.

Wyż[ej] wym[ieniony] od 1957 r. jest działaczem ZSP. W 1962 r. zostaje wybrany sekretarzem Rady Okręgowej ZSP w Gdańsku, a w lutym 1969 r. został wybrany wiceprzewodniczącym Rady Naczelnej ZSP. Jednocześnie od stycznia 1966 r. pełni funkcję dyrektora Biura Podróży i Turystyki „Almatur"[2].

Tow. M[irosław] Szymański posiada odpowiednie przygotowanie do objęcia tej odpowiedzialnej funkcji. Mimo stosunkowo młodego wieku jest w pełni rozwoju sił twórczych, wykazuje dużo inicjatywy własnej. Jest aktywnym członkiem PZPR o dużym wyrobieniu politycznym.

Z powyższych względów uprzejmie proszę o zatwierdzenie kandydatury tow. mgr. inż. Mirosława Szymańskiego na proponowane stanowisko.

Do wiadomości:
Wydział Nauki i Oświaty KC PZPR

Sekretarz Naukowy
(Dionizy Smoleński)[d]

Źródło: AAN, PZPR, 237/XVI–620, k. 228, mps.

---

[a] *Data wpisana odręcznie*.
[b] *Poniżej odręczny dopisek* 12/I/70, WM–061/1/70, Tow. Kaczmarek.
[c] *Na lewym marginesie odręczny dopisek* aa, *nieczytelny podpis*.
[d] *Powyżej odręczny podpis*.
[1] Mirosław Szymański (1938–2010) – przedsiębiorca branży turystycznej, sekretarz Rady Okręgowej ZSP w Gdańsku (1962–1966), wiceprzewodniczący Rady Naczelnej ZSP (1966–1972), dyrektor Biura Podróży i Turystyki „Almatur" (1966–1972), dyrektor naczelny „Orbisu" (1972–1979), dyrektor Biura „Polorbis" w Londynie (1979–1983), dyrektor hoteli „Mrongovia" w Mrągowie, „Sośnica" w Zakopanem i „Senator" w Dźwirzynie (1983–1992), prezes „Holiday Travel" (1992–1996), wiceprezes Polskiej Izby Turystyki (1996–2000).
[2] Biuro Podróży i Turystyki „Almatur" powstało w 1956 r. Specjalizowało się w obsłudze ruchu turystycznego środowiska akademickiego.

Nr 97

1970 styczeń 15 – Pismo Andrzeja Werblana, kierownika Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR, do Józefa Tejchmy, sekretarza KC PZPR (z załącznikiem: notatką w sprawie utworzenia zespołu partyjnego ds. PAN)

Polska Zjednoczona Partia Robotnicza
Komitet Centralny
Wydział: Nauki i Oświaty
L.dz.[a]

Warszawa, dnia 15 I 1970 r.

Towarzysz Józef Tejchma
Sekretarz KZ PZPR
w m[iejscu]

Wydział Nauki i Oświaty KC przesyła notatkę w sprawie utworzenia przy Komisji Nauki KC zespołu partyjnego ds. Polskiej Akademii Nauk, z prośbą o zatwierdzenie przedstawionego w notatce wniosku.

Kierownik Wydziału Nauki i Oświaty KC
A[ndrzej] Werblan)[b]

Wydział Nauki i Oświaty
KC PZPR

Warszawa, dnia 15 I 1970 r.

Notatka
w sprawie zespołu partyjnego ds. Polskiej Akademii Nauk

Do marca 1968 r. działał centralny zespół partyjny Polskiej Akademii Nauk, w skład którego wchodzili członkowie partii pełniący kierownicze funkcje w PAN oraz przedstawiciele Wydziału Nauki i Oświaty KC. Zespół ten został rozwiązany w związku z ogólną sytuacją w ówczesnym kierownictwie PAN oraz wobec konfliktów o charakterze kompetencyjnym między nim i kierownictwem organizacji partyjnej przy Polskiej Akademii Nauk.

Doświadczenia ostatniego roku wskazują na celowość istnienia płaszczyzny partyjnych dyskusji, dotyczących sytuacji w PAN, działalności jej placówek badawczych i organów tzw. pionu korporacyjnego. Ze względu na wspomniane wyżej spory kompetencyjne nie uważamy jednak za celowe reaktywowanie zespołu w jego poprzedniej formie. W związku z tym Wydział proponuje utworzenie przy **Komisji Nauki KC** sekcji lub zespołu ds. Polskiej Akademii Nauk w następującym składzie:

przewodniczący:
tow. Z[dzisław] Kaczmarek, z[astęp]ca kierownika Wydziału Nauki i Oświaty KC;
członkowie:
tow. D[ionizy] Smoleński, sekretarz naukowy PAN
tow. H[enryk] Jabłoński, w[ice]prezes PAN

[a] *Poniżej odręczny dopisek* T[owarzysz] Werblan: zgoda, 17 I [19]70, *podpis Józefa Tejchmy*.
[b] *Powyżej odręczny podpis*.

tow. W[itold] Nowacki, w[ice]prezes PAN
tow. W[łodzimierz] Trzebiatowski, w[ice]prezes PAN
tow. W[ojciech] Zielenkiewicz, dyr[ektor] generalny PAN
tow. W[łodzimierz] Michajłow, sekretarz II Wydz[iału] PAN
tow. Sz[czepan] Pieniążek, sekretarz V Wydz[iału] PAN
tow. M[ichał] Śmiałowski, sekretarz III Wydz[iału] PAN
tow. Cz[esław] Madajczyk, z[astęp]ca sekretarza I Wydz[iału] PAN
tow. M[irosław] Mossakowski, z[astęp]ca sekretarza VI Wydz[iału] PAN
tow. K[azimierz] Zieliński, z[astęp]ca sekretarza II Wydz[iału] PAN
tow. [Zbigniew] Żebrowski, z[astęp]ca sekretarza V Wydz[iału] PAN
tow. J[an] Rychlewski, sekretarz KZ PZPR
tow. A[ndrzej] Straszak, Wydział Nauki i Oświaty KC[c]

W wypadku powołania zespołu zostanie opracowany i przedstawiony do zatwierdzenia program jego pracy.

Kierownik
Wydziału Nauki i Oświaty KC
(A[ndrzej] Werblan)[d]

Źródło: AAN, PZPR, 237/XVI–559, k. 1–3, mps.

[c] *Wzdłuż listy po lewej stronie odręczna pionowa linia*.
[d] *Powyżej odręczny podpis*.

Nr 98

1970 styczeń 28, Warszawa – Informacja Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR dla członków zespołu partyjnego ds. PAN przy Komisji Nauki KC PZPR

Wydział Nauki i Oświaty
KC PZPR

Warszawa, dn[ia] 28 I 1970 r.

Informacja dla członków
zespołu partyjnego ds. PAN przy Komisji Nauki KC

1. Skład zespołu:
   1. prof. dr Zdzisław Kaczmarek – przewodniczący
   2. prof. Henryk Jabłoński – w[ice]prezes PAN
   3. prof. Czesław Madajczyk – z[astęp]ca sekr[etarza] I Wydz[iału] PAN
   4. prof. Włodzimierz Michajłow – sekr[etarz] II Wydz[iału] PAN
   5. doc. dr Mirosław Mossakowski – z[astęp]ca sekr[etarza] VI Wydz[iału] PAN
   6. prof. dr Witold Nowacki – w[ice]prezes PAN
   7. prof. Szczepan Pieniążek – sekr[etarz] V Wydz[iału] PAN
   8. doc. dr Jan Rychlewski – I sekretarz KZ PZPR PAN
   9. prof. dr Dionizy Smoleński – sekretarz naukowy PAN
   10. doc. dr Andrzej Straszak – prac[ownik] Wydz[iału] Nauki i Oświaty
   11. prof. dr Michał Śmiałowski – sekr[etarz] III Wydz[iału] PAN
   12. prof. Włodzimierz Trzebiatowski – w[ice]prezes PAN
   13. doc. dr Wojciech Zielenkiewicz – dyr[ektor] generalny PAN
   14. doc. dr Kazimierz Zieliński – z[astęp]ca sekr[etarza] II Wydz[iału] PAN
   15. doc. dr Zbigniew Żebrowski – z[astęp]ca sekr[etarza] V Wydz[iału] PAN
2. Projekt planu pracy na I półrocze br.

luty – Nowelizacja statutu PAN.

marzec – Zasady działalności pionu korporacyjnego PAN.

kwiecień – Ocena dotychczasowej i nakreślanie kierunków dalszej weryfikacji sieci placówek badawczych PAN.

maj – Ocena stanu kadr naukowych w placówkach PAN, ustalenie zasad polityki kadrowej w placówkach PAN, przygotowanie do prac nad weryfikacją kadry.

czerwiec – Analiza współpracy badawczej PAN z zagranicą oraz badań PAN finansowanych przez fundusze pochodzenia zagranicznego[a].

Źródło: AAN, PZPR, 237/XVI–559, k. 6–7, mps.

[a] *Poniżej odręczny dopisek* Otrzymali: członkowie zespołu (15 osób). Odbito 16 egz.

Nr 99

1970 luty 12, Warszawa – Pismo sekretarza naukowego PAN do sekretarza KC PZPR (z załącznikiem)

Sekretarz Naukowy Polskiej Akademii Nauk
Nr BP 014/64/70[b]

Warszawa, dnia 12[a] II 1980 r.

Towarzysz
Józef Tejchma
Sekretarz Komitetu Centralnego PZPR
w miejscu

W związku z otrzymanym szyfrogramem 1335 Ambasady PRL w USA w sprawie przekazania maszyny cyfrowej IBM 7094 – zwracam się z prośbą o przekazanie ww. maszyny do użytkowania Polskiej Akademii Nauk.

Notatkę dot[yczącą] maszyny oraz potrzeb PAN w zakresie E[lektronicznej] T[echniki] O[bliczeniowej] przesyłam w załączeniu.

2 załączniki[c]

Sekretarz Naukowy[d]
(Dionizy Smoleński)[e]

Notatka dot[ycząca] **maszyny IBM 7094**

Maszyna IBM 7094 jest dużą, szybką maszyną drugiej generacji wyprodukowaną w dwóch wersjach (I – 1962 r., II – 1964 r.), różniących się parametrami szybkościowymi i pojemnościowymi. Bliższe omówienie charakterystyki tej maszyny podano oddzielnie. Bardzo istotnym elementem tej charakterystyki jest fakt, że eksploatacja tej maszyny bez małej maszyny satelitarnej dla celów obliczeń naukowych jest mało efektywna i kilkakrotnie obniża jej sprawność.

Wydaje się, że najbardziej celowe jest umieszczenie tej maszyny cyfrowej w Centrum Obliczeniowym PAN w Warszawie. Centrum Obliczeniowe PAN zostało utworzone w roku 1961 i w wyposażeniu otrzymało maszynę radziecką Ural. Maszyna ta w końcu 1967 r. została wycofana z eksploatacji na skutek całkowitego zużycia. W 1968 r. Centrum Obliczeniowe otrzymało jeden z pierwszych egzemplarzy maszyny cyfrowej Odra 1204 dla wykonania oprogramowania tej maszyny. W tej sytuacji Centrum Obliczeniowe nie jest w stanie zabezpieczyć dużego i stale wzrastającego zapotrzebowania placówek PAN na moc obliczeniową. Należy nadmienić, że Centrum Obliczeniowe dysponuje wyszkoloną

---

[a] *Cyfra wpisana odręcznie*.
[b] *Znak sprawy wpisany odręcznie*. *Poniżej odręczny dopisek* t[owarzysz] Werblan: pr[oszę] o rozmowę, 13 II [19]70, *odręczny podpis Józefa Tejchmy*.
[c] *Publikowany jest jeden załącznik*.
[d] *Poniżej odręczny podpis*.
[e] Z *lewej strony odręczny dopisek* t[owarzysz] Kaczmarek, *nieczytelny podpis*.

kadrą programistów oraz pracownikami naukowymi, którzy w czasie stażów zagranicznych mieli możność zapoznać się z pracą i obsługą maszyny cyfrowej IBM 7094. [f]Należy nadmienić, że[f] Centrum posiada[g] pomieszczenia wyposażone w minimum warunków technicznych dla eksploatacji takiej maszyny. Te warunki kadrowe i lokalowe stwarzają możliwość natychmiastowego pełnego wykorzystania maszyny. Umieszczenie maszyny cyfrowej w Centrum Obliczeniowym stworzyło[by] także duże możliwości szkolenia pracowników innych placówek naukowych w Warszawie.

W związku z tym, że otrzymanie takiej maszyny związane jest z Rokiem Kopernikańskim[1], należy podkreślić, że maszyna byłaby w dużej mierze wykorzystana dla potrzeb astronomii i astrofizyki. Zakład Astronomii PAN i Instytut Astronomii UW dysponują pracownikami, którzy pracowali już na najnowocześniejszych maszynach cyfrowych (Atlas, CDC 6400, IBM 360) i uzyskali przy ich stosowaniu szereg interesujących wyników. Załącznik do notatki podaje bardziej szczegółowo tematykę badań rozwijanych w tych dwóch placówkach. Według opinii członka PAN prof. dr Stanisława Piotrowskiego[2], organizatora Centralnego Obserwatorium Astronomicznego, potrzeby rozwoju astronomii wskazują, że najbardziej celowe jest w tej chwili umieszczenie tej maszyny cyfrowej w Warszawie. Dla projektowanego w Toruniu radioteleskopu (uruchomienie w 1973 r.) bardziej odpowiednia do sterowania i wstępnej redukcji obserwacji będzie nieduża maszyna, na przykład typu Odra 1204, pracująca stale w sprzężeniu z aparaturą radioastronomiczną. [h]Do tego czasu skromne raczej zapotrzebowanie na moc obliczeniową Ośrodka Astronomicznego w Toruniu może zabezpieczyć maszyna cyfrowa IBM umieszczona w Warszawie[h].

Źródło: AAN, PZPR, 237/XVI–620, k. 241–243, mps.

[f–f] *Fragment wpisany odręcznie.*
[g] *Wyraz wpisany odręcznie.*
[h–h] *Przy fragmencie na lewym marginesie odręczna pionowa linia.*
[1] Uroczystości Roku Kopernikańskiego przypadły na 1973 r.
[2] Chodzi o Stefana Piotrowskiego.

Nr 100

1970 luty 16, Warszawa – Pismo zastępcy kierownika Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR do sekretarza naukowego PAN

Polska Zjednoczona Partia Robotnicza
Komitet Centralny
Wydział Nauki i Oświaty
L.dz.

Warszawa, dnia 16 II 1970 r.

Tow. prof. dr Dionizy Smoleński
Sekretarz Naukowy
Polskiej Akademii Nauk
w m[iejscu]

W związku z pismem Towarzysza do tow. Józefa Tejchmy, sekretarza KC PZPR, w sprawie maszyny cyfrowej IBM 7094, Wydział Nauki i Oświaty KC PZPR informuje, że pomimo tego, że proponowana przez stronę amerykańską maszyna cyfrowa jest przestarzała, nie zgłaszamy sprzeciwu przyjęcia jej przez PAN lub Ministerstwo Oświaty i Szkolnictwa Wyższego, o ile PAN lub MOiSzW uzna przyjęcie tej maszyny za pożyteczne.

Jednocześnie uważamy, że ewentualne przyjęcie maszyny IBM 7094 winno odbyć się bez żadnych warunków, z wyjątkiem warunku pokrycia kosztów transportu.

Sprawę lokalizacji maszyny zostawiamy do decyzji PAN i MOiSzW.

Do wiadomości:
W[ice]minister spraw zagranicznych
tow. J[ózef] Winiewicz[1]

Z[astęp]ca kierownika Wydziału Nauki
i Oświaty KC
(Z[dzisław] Kaczmarek)[a]

Źródło: AAN, PZPR, 237/XVI–620, k. 239, mps.

[a] *Powyżej odręczny podpis*.

[1] Józef Maria Winiewicz (1905–1984) – dyplomata, dziennikarz, redaktor naczelny „Dziennika Poznańskiego" (1930–1939), urzędnik rządu RP na uchodźstwie (1940–1945), ambasador RP/PRL w USA (1947–1955), wiceminister spraw zagranicznych (1956–1972).

Nr 101

1970 luty 26, Warszawa – Projekt Komitetu Organizacyjnego II Kongresu Nauki Polskiej

Warszawa, 26 II 1970 r.
Projekt

Komitet Organizacyjny
II Kongresu Nauki Polskiej

Prezydium Komitetu
przewodniczący, prezes Polskiej Akademii Nauk
– Janusz Groszkowski
z[astęp]ca przewodniczącego, minister oświaty i szkolnictwa wyższego
– Henryk Jabłoński
z[astęp]ca przewodniczącego, przewodniczący Komitetu Nauki i Techniki
– Jan Kaczmarek
urzędujący z[astęp]ca przewodniczącego
– Dyzma Gałaj[1]
– Antoni Kiliński[2] alternatywnie
– Kiejstut Żemajtis[3]
Członkowie prezydium:
przedstawiciel kierownictwa Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR –
wiceprezes PAN – Witold Nowacki
sekretarz naukowy PAN – Dionizy Smoleński
przedstawiciel prezesa Rady Ministrów, szef Urzędu Rady Ministrów – Janusz Wieczorek[4]

---

[1] Dyzma Gałaj (1915–2000) – ekonomista, socjolog wsi, dr hab. od 1964 r., prof. nadzwyczajny od 1970 r., prof. zwyczajny od 1977 r., pracownik Wyższej Szkoły Gospodarstwa Wiejskiego w Łodzi (1946–1948), WSR w Olsztynie (1948–1956), kierownik Zakładu Socjologii Wsi SGGW (1959–1970), dyrektor Instytutu Rozwoju Wsi i Rolnictwa PAN (1971–1985). Członek ZSL (1949–1989), marszałek sejmu (1971–1972), członek Rady Państwa (1972–1976).

[2] Antoni Kiliński (1909–1989) – cybernetyk, prof. nadzwyczajny od 1959 r., prof. zwyczajny od 1965 r., pracownik naukowy Wydziału Elektrycznego PW (1936–1937), Urzędu Patentowego (1936–1937), Państwowego Instytutu Telekomunikacyjnego (1937–1939, 1949–1950), Zjednoczenia Przemysłu Radiotechnicznego (1946–1948), WAT (1950–1952), PW (1952–1978), dziekan Wydział Elektroniki PW (1956–1960), rektor PW (1969–1970), dyrektor Instytutu Maszyn Matematycznych PW (1970–1975), Instytutu Informatyki PW (1975–1978). Członek PPR/PZPR (1947–1989), członek Rady Głównej Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki (1972–1977), CKK (1973–1977).

[3] Kiejstut Żemajtis (1906–1973) – specjalista w zakresie metalurgii, polityk, konstruktor w hucie Bailon w Katowicach (1932–1939), prof. nadzwyczajny od 1961 r., pracownik naukowy AGH (1961–1973), rektor AGH (1963–1969). Członek PPR/PZPR (1947–1973), zastępca członka (1959–1964) i członek KC PZPR (1964–1968), zastępca dyrektora Centralnego Zarządu Przemysłu Hutniczego w Katowicach (1947 [?]–1949), wiceminister (1949–1952) i minister przemysłu ciężkiego (1957–1959), minister hutnictwa (1952–1957), wiceprzewodniczący Komisji Planowania przy Radzie Ministrów (1959–1963), poseł na sejm (1952–1956).

[4] Janusz Wieczorek (1910–1981) – polityk komunistyczny, szef URM (1956–1980), przewodniczący Rady Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa (1960–1981), członek PPS (1945–1948), PZPR (1948–1981).

prezes NOT[5]– Bolesław Rumiński[6]

Członkowie komitetu:

przedstawiciel kierownictwa Komisji Planowania –

przedstawiciel ministra kultury i sztuki –

przedstawiciel ministra obrony narodowej –

przedstawiciel ministra rolnictwa –

przedstawiciel ministra zdrowia i opieki społecznej –

przewodniczący Głównego Komitetu Kultury Fizycznej i Turystyki –

przedstawiciel Centralnej Rady Związków Zawodowych –

pełnomocnik rządu ds. pokojowego wykorzystania energii jądrowej – Jerzy Andrzejewski[7]

wiceprezes PAN – Marian Mięsowicz, Włodzimierz Trzebiatowski

zastępcy sekretarza naukowego PAN – Bohdan Dobrzański, Kazimierz Secomski

sekretarze naukowi wydziałów PAN – Józef Chałasiński, Włodzimierz Michajłow, Tadeusz Orłowski, Szczepan Pieniążek, Witold Szymanowski, Michał Śmiałowski

Przewodniczący sekcji II Kongresu

Przedstawiciele ośrodków naukowych:

warszawskiego: rektor Uniwersytetu Warszawskiego, rektor Politechniki Warszawskiej

krakowskiego: rektor Uniwersytetu Jagiellońskiego, rektor Akademii Górniczo-Hutniczej

śląskiego: rektor Uniwersytetu i[a] Politechniki Śląskiej

wrocławskiego: rektor [b]Uniwersytetu lub[b] Politechniki

łódzkiego: rektor Uniwersytetu [b]lub Politechniki[b]

poznańskiego: rektor Uniwersytetu

toruńskiego: rektor Uniwersytetu

lubelskiego: rektor UMCS

gdańskiego: rektor Politechniki

szczecińskiego: rektor Politechniki

olsztyńskiego: rektor WSR

białostockiego: rektor AM

rzeszowskiego: rektor WSI[a]

---

[a] *Wyraz wpisany odręcznie*.

[b–b] *Fragment odręcznie wykreślony*.

[5] Naczelna Organizacja Techniczna (NOT) – instytucja powstała w Warszawie w 1945 r., zrzeszająca branżowe stowarzyszenia techniczno-naukowe.

[6] Bolesław Rumiński (1907–1971) – inżynier chemik, polityk komunistyczny, członek PPR (1942–1948), członek PZPR (1948–1971), zastępca członka KC PZPR (1948–1956), członek KC PZPR (1956–1971). Podsekretarz stanu w Ministerstwie Przemysłu (1945–1947), następnie Ministerstwie Przemysłu i Handlu (1947–1949), minister przemysłu rolnego i spożywczego (1949–1950), minister przemysłu chemicznego 1950–1957), podsekretarz stanu w Ministerstwie Przemysłu Spożywczego i Skupu (1957–1969). Poseł do KRN (1944–1947), poseł na sejm (1947–1956, 1961–1971), członek Rady Państwa (1969–1971), zastępca przewodniczącego Rady Państwa (1971).

[7] Powinno być: Stanisław Andrzejewski (1908–1979) – inżynier elektryk, prof. nadzwyczajny od 1962 r., pracownik Zakładów „Energo" w Łaziskach Górnych (1935–1939), Zakładów „Konstal" w Chorzowie (1945–1947), pracownik naukowy PW (1933–1935, 1962–1979), PŚ (1957–1962), od 1963 r. dyrektor Działu Energetyki w IBJ. Pełnomocnik Rządu ds. Pokojowego Wykorzystania Energii Atomowej (1968–1973), p.o. prezes Urzędu Energii Atomowej w 1973 r. Członek PZPR.

Przedstawiciele placówek naukowo-badawczych:
dyrektorzy 5 instytutów PAN
po jednym dyrektorze z zespołów instytutów: rolnictwa, przemysłu chemicznego, przemysłu ciężkiego, górnictwa i energetyki, maszynowego
trzech dyrektorów z instytutów pozostałych resortów
przedstawiciele [c]głównych regionalnych[c] towarzystw naukowych.

Źródło: AAN, PZPR, 237/XVI–564, k. 57–59, mps.

[c–c] *Fragment wpisany odręcznie.*

Nr 102

1970 kwiecień 23, Warszawa – Pismo Andrzeja Werblana, kierownika Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR, do Józefa Tejchmy, sekretarza KC, w sprawie przygotowań do II Kongresu Nauki Polskiej

Wydział Nauki i Oświaty
KC PZPR[a]

Warszawa, dnia 23 V 1970 r.

Sekretarz KC PZPR
Towarzysz Józef Tejchma
w m[iejscu]

W związku z przełożeniem terminu zwołania II Kongresu Nauki Polskiej na 1972 lub 1973 r.[1], Wydział Nauki i Oświaty KC PZPR [b]proponuje niepowoływanie obecnie przez prezesa Rady Ministrów Komitetu Organizacyjnego w składzie proponowanym w poprzedniej notatce wydziału[b]. Uważamy natomiast za celowe, aby prace związane z organizacją kongresu były obecnie prowadzone przez nieliczny zespół przygotowawczy działający na podstawie uzgodnienia [c]między towarzyszem sekretarzem i prezesem Rady Ministrów[c].

Zespół ten powinien opracować [c]rozwiniętą koncepcję programową[c] przyszłego kongresu, przygotować [c]w roku przyszłym projekt nowego[c] składu Komitetu Organizacyjnego oraz zasady organizacji kongresu[d].

W skład zespołu przygotowawczego proponujemy powołać następujące osoby:

1. Prof. dr Janusz Groszkowski – prezes PAN
2. Prof. dr Henryk Jabłoński – w[ice]prezes PAN, minister oświaty i szkoln[ictwa] wyższego
3. Prof. dr Jan Kaczmarek – członek Prezydium PAN, przewodniczący KNiT
4. Prof. dr Zdzisław Kaczmarek – z[astęp]ca kier[ownika] Wydz[iału] Nauki i Oświaty KC PZPR
5. Prof. dr Dionizy Smoleński – sekretarz naukowy PAN
6. Prof. dr Witold Nowacki – w[ice]prezes PAN
7. Mgr Edward Hałoń – doradca prezesa i sekretarza naukowego PAN.

Uprzejmie proszę o zatwierdzenie powyższej propozycji.

Kierownik Wydziału Nauki i Oświaty KC
(A[ndrzej] Werblan)[e]

Źródło: AAN, PZPR, 237/XVI–564, k. 88, mps.

---

[a] *Poniżej odręczny dopisek* t[owarzysz] Werblan: z pr[ośbą] o rozmowę, 25 V [19]70, *odręczny podpis Józefa Tejchmy*.

[b–b] *Wzdłuż fragmentu na lewym marginesie odręczna pionowa linia*.

[c–c] *Fragment odręcznie podkreślony.*

[d] *Od tego akapitu do końca poniższej listy na lewym marginesie odręczna pionowa linia*.

[e] *Powyżej odręczny podpis*.

[1] II Kongres Nauki Polskiej ostatecznie odbył się w dniach 26–29 VI 1973 r.

Nr 103

1970 czerwiec 8, Warszawa – Informacja Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR w sprawie II Kongresu Nauki Polskiej

Wydział Nauki i Oświaty
KC PZPR

W[arsza]wa, dn[ia] 8 VI 1970 r.

Informacja
w sprawie II Kongresu Nauki Polskiej[a]

Biuro Polityczne zaakceptowało w dniu 17 X 1969 r. wniosek w sprawie zwołania Kongresu Nauki Polskiej w 1971 r.

Wydział Nauki i Oświaty KC PZPR informuje, że w wyniku uzgodnienia z zainteresowanymi czynnikami naukowymi ustalono, że celowe będzie przełożenie terminu zwołania II Kongresu Nauki Polskiej z 1971 r. na jesień 1972 r. Przyczyny przesunięcia terminu kongresu są następujące:

1. W 1971 r. odbędzie się V Kongres Techników, organizowanie więc w przeciągu jednego roku dwóch poważnych kongresów byłoby niecelowe.

2. Prace przygotowawcze do kongresu powinny być prowadzone w oparciu o skrystalizowany plan badań na lata 1971–1975. W związku z opóźnieniem prac nad tym planem przygotowania te muszą zostać przesunięte w czasie.

Wydział Nauki i Oświaty KC PZPR uważa za celowe, aby wstępne prace przygotowawcze były prowadzone przez nieliczny i nieoficjalny zespół. Zespół ten powinien opracować rozwiniętą koncepcję programową przyszłego kongresu oraz zasady organizacji kongresu.

W skład zespołu przygotowawczego wchodzą następujące osoby:

1. Prof. dr Janusz Groszkowski – prezes PAN
2. Prof. dr Henryk Jabłoński – w[ice]prezes PAN, minister oświaty i szkoln[ictwa] wyższego
3. Prof. dr Jan Kaczmarek – członek Prezydium PAN, przewodniczący KNiT
4. Prof. dr Zdzisław Kaczmarek – z[astęp]ca kier[ownika] Wydz[iału] Nauki i Oświaty KC PZPR
5. Prof. dr Dionizy Smoleński – sekretarz naukowy PAN
6. Prof. dr Witold Nowacki – w[ice]prezes PAN
7. mgr Edward Hałoń – doradca prezesa i sekretarza naukowego PAN.

Wydział Nauki i Oświaty KC PZPR

Źródło: AAN, PZPR, 237/XVI–564, k. 89, mps.

[a] *Z lewej strony nieczytelny odręczny podpis.*

Nr 104

1970 czerwiec [?], Warszawa – Notatka Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR w sprawie organizacji II Kongresu Nauki Polskiej

Notatka
w sprawie organizacji II Kongresu Nauki Polskiej

Zgodnie z decyzją członka Biura Politycznego i sekretarza KZ PZPR Zespół Organizacyjny Kongresu w składzie: J[anusz] Groszkowski (przewodniczący), H[enryk] Jabłoński, J[an] Kaczmarek, Z[dzisław] Kaczmarek, W[itold] Nowacki, D[ionizy] Smoleński, E[dward] Hałoń (sekretarz), przygotuje do grudnia br. propozycje w sprawie: terminu i programu kongresu, składu Komitetu Organizacyjnego, struktury i składu osobowego sekcji, podsekcji i zespołów kongresu, sekretariatu, biura i budżetu kongresu.

Termin kongresu

Proponuje się jesień 1972 r., przed VI Zjazdem Partii[1], jako jakby przygotowanie tez zjazdu w sprawach nauki oraz jako zapowiedź Roku Kopernika. Jeśli względy organizacyjne brać pod uwagę (klimat, hotele, nierozpoczęcie roku akademickiego), najlepszym terminem organizacji kongresu jest ostatnia dekada września.

Komitet Organizacyjny

Projektowany w marcu br. skład Komitetu Organizacyjnego wymagać będzie poprawek w związku ze zmianami personalnymi w szkolnictwie i placówkach naukowych, w związku z ewent[ualnymi] zmianami struktury i składu sekcji i podsekcji oraz w związku z koniecznością uzupełnienia nazwiskami przedstawicieli ministerstw (przedkładany prezesowi Rady Ministrów skład komitetu nie może zawierać delegacji, lecz musi, zgodnie z żądaniem Urzędu Rady Ministrów, zawierać pełny skład osobowy).

Decyzje w sprawie organizacji kongresu i powołania Komitetu Organizacyjnego powinny by być podjęte w terminie umożliwiającym prezesowi PAN poinformowanie o tych decyzjach Zgromadzenia Ogólnego PAN na sesji grudniowej br.

Program kongresu

Wydaje się, że w świetle doświadczeń okresu realizacji uchwały IV Plenum[2] w sprawie przyspieszenia rewolucji naukowo-technicznej w naszym kraju, doświadczeń okresu przygotowywania i pierwszych lat realizacji planu pięcioletniego 1971–1975, nowego systemu planowania, koordynacji i finansowania badań naukowych, zmian zachodzących w organizacji nauki w Polsce i za granicą, wyników konferencji MINESPOL[3] – założenia i program II Kongresu wymagają dalszej jeszcze dyskusji i konkretnego formułowania.

Ocena dorobku nauki w Polsce Ludowej i jej aktualnego stanu oraz zarysowanie długofalowych, perspektywicznych kierunków jej dalszego rozwoju, związanych z rozwojem społecznym i gospodarczym kraju – pozostanie niewątpliwym zadaniem kongresu.

---

[1] W związku z ustąpieniem Władysława Gomułki ze stanowiska I sekretarza KC PZPR i przejęciem go przez Edwarda Gierka VI Zjazd PZPR odbył się ostatecznie wcześniej, w dniach 6–11 XII 1971 r.

[2] IV Plenum KC PZPR odbyło się w dniach 14–15 IX 1969 r.

[3] MINESPOL – nazwa międzynarodowego programu UNESCO dotyczącego polityki naukowo-technicznej.

W związku z tym należy zweryfikować przyjętą w marcu br. strukturę **sekcji i podsekcji** kongresu (w załączeniu[a]) oraz zaprojektować do grudnia br. ich skład osobowy (do rozważenia, czy w 4 sekcjach na ogółem 17 nie powołać drugich zastępców przewodniczącego). Jest konieczne, aby sekcje i podsekcje rozpoczęły możliwie szybko pracę, tym bardziej że większość komitetów naukowych Akademii opracowała materiały dotyczące stanu i osiągnięć nauki w 25-leciu Polski Ludowej; niektóre komitety, np. z zakresu nauk technicznych i rolniczych, są w fazie kończenia tych opracowań. Są to materiały opracowane nierównomiernie, ale interesujące i mogące niewątpliwie stanowić punkt wyjściowy dla prac podsekcji i sekcji kongresu. Materiały te powinny być możliwie szybko przekazane sekcjom i podsekcjom; to „przejęcie pałeczki bez przestoju" ma duże znaczenie psychologiczne dla komitetów, a podsekcjom umożliwi start zaawansowany.

W związku z programem kongresu do rozważenia pozostaje sprawa **zespołów problemowych**: ich ilości, profilu, zakresu działania. Czy projektowane dwa zespoły: Polityki Naukowej oraz Polityki Oświatowej i Upowszechnienia Wiedzy obejmują całkowicie problematykę, którą II Kongres powinien podjąć w związku z koniecznością maksymalnego przyspieszenia rewolucji naukowo-technicznej w Polsce? Przed Zespołem Organizacyjnym Kongresu stoi zadanie ustalenia profilu, zaprojektowanie składów osobowych oraz sformułowanie programu pracy zespołów problemowych, którego realizacja będzie niewątpliwie wymagała również odpowiednich studiów i badań.

Źródło: AAN, PZPR, 237/XVI–564, k. 98–99, mps.

[a] *Załącznik nie jest publikowany w tej edycji*.

Nr 105

1970 październik 5, Warszawa – Stanowisko Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR w sprawie wyboru problemów badawczych na lata 1971–1975, koordynowanych przez PAN

Wydział Nauki i Oświaty
KC PZPR

Warszawa, dnia 5 X 1970 r.

Stanowisko
w sprawie wyboru problemów badawczych na lata 1971–1975,
koordynowanych przez Polską Akademię Nauk (tezy)

1. Wydział Nauki i Oświaty wyraża pogląd, że przyjęte na IV Plenum KC zasady:
– koncentracji badań
– wiązania środków z zasadami merytorycznymi
powinny być w pełni przestrzegane, **zwłaszcza w warunkach, gdy środki te są ograniczone**.

2. Polska Akademia Nauk przygotowuje plany koordynacyjne dla 14 problemów węzłowych (wg ustaleń Rady Ministrów) i 40 problemów resortowych (lista których została ustalona przez Prezydium PAN). Preliminowane w tych planach środki finansowe, zwłaszcza inwestycyjne, okazały się daleko wyższe, niż Akademia wydatkowała w latach 1966–1970, oraz daleko wyższe od wstępnych wskaźników Komisji Planowania. Szczególnie ostre są dysproporcje w dziedzinie limitów na zakup aparatury importowej.

3. Wydział ocenia, że stan zaopatrzenia placówek PAN i szkół wyższych w aparaturę badawczą jest krytycznie niski. Poza niektórymi placówkami nie jest na ogół możliwe podejmowanie w oparciu o tę aparaturę poważniejszych zadań w dziedzinie badań eksperymentalnych. Z tego względu należy stosować politykę daleko posuniętej koncentracji środków dewizowych w celu stworzenia warunków dla prowadzenia efektywnej działalności badawczej chociażby w kilku wybranych problemach, których wybór powinien zależeć od potrzeb kraju, potencjału kadrowego, tradycji naszej nauki itd.

4. Ponieważ limity dewizowe zdają się być wąskim gardłem przy ustaleniu planu badań na lata 1971–1975, należałoby w pierwszym rzędzie zająć się uzgodnieniem zadań merytorycznych z tymi limitami.

5. Na podstawie dotychczasowych prac planistycznych wysunięto w PAN następujące potrzeby w zakresie importu aparatury (KK):
– **problemy węzłowe**: 302 574 tys. zł dew[izowych], z tego:
PAN: 30 216 tys. zł dew[izowych],
MOiSzW: 19 580 tys. zł dew[izowych],
Inne: 252 878 tys. zł dew[izowych];
– **problemy resortowe**: 9 553 tys. zł dew[izowych] (w całości PAN).

W związku z przyjętą zasadą pokrywania zakupu aparatury z limitów poszczególnych resortów PAN powinna dysponować dla swoich placówek kwotą 39 769 tys. zł dew[izowych]. Postulaty te są niewątpliwie zawyżone, jeżeli wziąć pod uwagę, że w poprzednich pięciolatkach wydatkowano na ten cel:

w latach 1961–1965 – 4 853 tys. zł dew[izowych] (KK),
w latach 1966–1970 – 7 755 tys. zł dew[izowych].

Wg wstępnych wytycznych Komisji Planowania limit dewizowy (KK) dla PAN został ustalony na 3 500 tys. zł dew[izowych]. Z obietnicą zwiększenia do 7 000 tys. zł dew[izowych]. Zdaniem wydziału, limit ten jest zbyt niski i należy dążyć do jego podwyższenia.

6. Potrzeby w zakresie importu aparatury z krajów socjalistycznych kształtują się następująco:

– **problemy węzłowe**: 139 296 tys. zł dew[izowych], z tego:
PAN: 17 932 tys. zł dew[izowych],
MOiSzW: 16 372 tys. zł dew[izowych],
Inne: 104 992 tys. zł dew[izowych];
– **problemy resortowe**: 9 614 tys. zł dew[izowych] (w całości PAN).

Razem potrzeby placówek PAN wynoszą 27 546 tys. zł dew[izowych].

W poprzednich pięciolatkach wydatkowano odpowiednio:
w latach 1961–1965 – 5 869 tys. zł dew[izowych] (KS),
w latach 1966–1970 – 12 611 tys. zł dew[izowych].

Limit (wstępny) Komisji Planowania został ustalony na poziomie 9 900 tys. zł dew[izowych] (plus 10 600 tys. zł dew[izowych] na zakup teleskopu).

7. Żaden z wariantów planu inwestycyjnego na lata 1971–1975 **nie został jeszcze zatwierdzony** przez kierownictwo polityczne i państwowe. Należy oczekiwać, że ustalenia w tej sprawie nastąpią w ciągu listopada–grudnia br. W tej sytuacji należy w dalszym ciągu zabiegać o **zwiększenie** wspomnianych limitów, dostarczając w tym celu kierownictwu niezbędnych argumentów. Z drugiej jednak strony wysunięcie postulatów przesadnych, słabo udokumentowanych, rażąco odbiegających od dotychczasowych limitów i ustaleń wstępnych spotka się prawdopodobnie z decyzją negatywną.

8. Wydział Nauki i Oświaty zwraca się do kierownictwa Polskiej Akademii Nauk o opracowanie w gronie ścisłego kierownictwa kilku wariantów merytorycznych planu przy założeniu kilku poziomów limitu inwestycyjnego. Zdaniem wydziału, należy przy tym założyć poziomy graniczne w granicach od 7 mln zł dew[izowych] do 12 mln zł dew[izowych] (dla strefy dolarowej) i odpowiednio od 12 mln zł dew[izowych] do 18 mln zł dew[izowych] (dla strefy rublowej). Warianty te powinny być opracowane w konsultacji z MOiSzW, który jest głównym partnerem PAN w koordynowanych przez Akademię problemach węzłowych.

9. Sądzimy, że przy opracowywaniu wariantów planu należy z góry wyeliminować problem węzłowy 6.1.2, którego zakres i nakłady wyraźnie przekraczają możliwości PAN. Problem ten mógł być koordynowany bezpośrednio przez KNiT lub jeden z najbardziej zainteresowanych resortów, przy odpowiedniej współpracy PAN i MOiSzW.

10. Przegląd planów koordynacyjnych wskazuje, że nie zawsze preliminowane nakłady na inwestycje aparaturowe były w pełni związane z wykonaniem danego tematu (przykłady: 3.1.1, 6.1.1, 9.1.7). Przy opracowaniu omówionych w pkt 8. wariantów należy starannie zweryfikować wysunięte potrzeby aparaturowe, odróżniając ogólne wyposażenie placówek od aparatury rzeczywiście niezbędnej dla rozwiązania danego problemu.

11. Dla zilustrowania intencji wydziału przedstawia się poniżej jeden z możliwych wariantów planu:

– wprowadzić do planu problemy węzłowe: 3.1.2, 5.2.5, 6.1.1, 6.2.1, 6.6.1, 9.3.1, 9.4.1,

– wyłączyć z planu PAN problem 6.1.2,

– przenieść pozostałe problemy węzłowe do planu resortowego, dokonując w tym ostatnim niezbędne poprawki.

Dla wymienionych problemów węzłowych ustalić limity przedmiotowe środków dewizowych (KK i KS). Dla pozostałych placówek wprowadzić przedmiotowy podział tych limitów w wysokości ok. 50 proc. **rzeczywistej** wartości (w 1970 r.) aparatury pochodzącej z importu. Wykonany w wydziale wstępny szacunek wskazuje, że przy tym wariancie byłyby niezbędne następujące limity dewizowe:

dla problemów węzłowych: ok. 10 mln zł dew[izowych] (KK) i ok. 8 mln zł dew[izowych] (KS),

dla pozostałych placówek PAN (rozwój ekstensywny): ok. 2 mln zł dew[izowych] (KK) i ok. 2 mln zł dew[izowych] (KS).

Biorąc pod uwagę znaczenie gospodarcze i społeczne wymienionych problemów, wydział uważa za uzasadnione wystąpienie w tej sprawie do kierownictwa partii.

12. Na marginesie powyższego należy zawrócić uwagę na szereg wątpliwości, jakie się nasuwają przy analizie problemów resortowych PAN. Dotyczą one m.in.

– dublowania problemów resortowych PAN z problemami węzłowymi koordynowanymi przez inne resorty,

– nieudokumentowanych postulatów odnośnie środków finansowych i kadrowych,

– niedostatecznej konkretyzacji problemów.

Sądzimy, że problemy resortowe powinny być realizowane w zasadzie w oparciu o istniejącą (z uzupełnieniami) bazę aparaturową.

13. Oceniamy krytycznie kroki podjęte w omawianych sprawach przez kierownictwo PAN w ostatnim czasie, zwłaszcza przebieg narady w dniu 29 IX 1970 r. oraz podjęte w jej wyniku działania w niektórych wydziałach PAN. Wprowadzają one bowiem:

– politycznie szkodliwą „panikę" i nastroje zniechęcenia w środowisku PAN,

– elementy dyskredytacji uchwał IV Plenum KC,

– merytorycznie niesłuszną tendencję równomiernego ograniczenia środków dla wszystkich zespołów, co w istocie rzeczy uniemożliwiałoby skuteczne rozwiązanie jakiegokolwiek problemu.

Wydział postuluje podjęcie kroków, które zahamowałyby te tendencje i działania, zwłaszcza w wydziałach PAN. Proponujemy także, aby organizacje partyjne w PAN poinformowały kierownictwa placówek o swoim stanowisku w omawianych sprawach.

14. Wspomnianym faktom towarzyszyła także próba naruszenia ustalonego w ustawie układu kompetencji i odpowiedzialności w organach kierowniczych PAN, dotyczących działalności placówek Akademii. W szczególności dotyczy to roli kolegium ds. placówek oraz roli zespołów koordynacyjnych dla poszczególnych problemów. Wypowiadając się za jak najszerszym włączeniem całego kierownictwa PAN, a także innych członków Akademii do dyskusji nad wariantami merytorycznymi planu, postulujemy zachowanie przy tym zasad ustalonych w nowej ustawie i statucie PAN. Ujawniony fakt zbyt małej stabilności nowego systemu kierowania badaniami w PAN powoduje konieczność podjęcia dalszych kroków niezbędnych dla utrwalenia tego systemu.

15. Nie bez znaczenia jest także fakt przedłużania się szeregu decyzji w sprawach kadrowych (nieobsadzone stanowiska w kolegium i niezrealizowanie zmian w kierownictwach biur). Wydział zwraca się do kierownictwa Akademii o przedłożenie w możliwie krótkim czasie wniosków dotyczących tych spraw.

Źródło: AAN, PZPR, 237/XVI–559, k. 43–48, mps.

Nr 106

1970 listopad 6, Warszawa – Pismo Michała Śmiałowskiego z Instytutu Chemii Fizycznej PAN do Zdzisława Kaczmarka, zastępcy kierownika Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR, w sprawie realizacji polityki naukowej

Tow. Michał Śmiałowski
Instytut Chemii Fizycznej PAN

Warszawa, 6 XI 1970 r.

odpis

Z[astęp]ca Kierownika
Wydziału Nauki KC PZPR
Tow. prof. dr Z[dzisław] Kaczmarek
w miejscu

Jako osoba od 41 lat zatrudniona w badaniach naukowych, od 25 lat jako ich organizator, a od 22 lat jako członek naszej partii, uważam za swój moralny obowiązek oświadczyć z całym naciskiem, że drogę, po której obecnie kroczymy w organizacji badań naukowych, uważam za niekorzystną dla dalszego rozwoju nauki i postępu technicznego w PRL.

Przejście instytutów resortowych przed kilku laty na system zakładów budżetowych nie tylko nie spowodowało podniesienia poziomu i praktycznej przydatności opracowań, ale – przeciwnie – jeszcze ten poziom obniżyło. Są na to liczne dowody, których niestety wiele osób nie widzi. Dalszy, obecnie podejmowany krok, polegający na przejściu tych placówek na różne typy rozrachunku gospodarczego, podziała w tym samym kierunku. Stworzy on tylko biurokratyczne pozory przydatności, zamiast faktycznej poprawy stanu rzeczy.

Nowa organizacja uczelni nie tylko nie prowadzi do integracji, ale przeciwnie – wywołuje dalszą dezintegrację. Tak np. na Wydziale Chemii Uniwersytetu Warszawskiego połączono fikcyjnie prawie wszystkie dawne katedry w jeden instytut, tworząc jednak szereg nowych zakładów, których kierownicy robią przeważnie to, co chcą. Jak mi paru z nich cynicznie oświadczyło – nigdy nie mieli tak wygodnego życia. Po nabraniu pewnej wprawy w mechanicznym wypełnianiu papierków, których – jak widać z efektów – nikt nie czyta i tym bardziej nie wysnuwa z nich żadnych wniosków, przestali nawet narzekać na niesamowitą biurokrację. Podobna sytuacja panuje na Akademii Medycznej, gdzie połączono wprawdzie dawne katedry w mniejszą liczbę instytutów, ale za to poważnie zwiększono liczbę klinik, których kierownicy mają praktycznie pełną swobodę działania. Opinię taką słyszałem ostatnio między innymi od sekretarza Wydziału VI PAN prof. [Tadeusza] Orłowskiego.

Zamierzone przejście wielu najsilniejszych placówek PAN na system zakładów budżetowych zwłaszcza w momencie, w którym jeszcze nie zostały należycie opracowane ani plany merytoryczne, ani zasady formalne, powoduje zniechęcenie osób uczciwych o dobrych chęciach, a drwiny i wykorzystywanie sytuacji przez pozostałe jednostki. Odbywa się gorączkowy napływ tematyki do „uznanych" programów węzłowych i resortowych, a argumenty na rzecz wprowadzenia danego problemu czy tematu są przedstawiane tym natarczywiej, im mniej to jest słuszne pod względem merytorycznym. Dotychczasowy

system „zatwierdzania" programów i planów nie sprzyja dostatecznie głębokiej selekcji. Doprowadzi on tylko do usankcjonowania niewłaściwego stanu rzeczy. Stan, w którym poszczególne placówki „wiodące" (i ich kierownicy) będą sobie nawzajem „koordynowały" prace, doprowadzi do niebywałego chaosu, z którego prędzej czy później będziemy się musieli wycofywać. Słyszałem, że wprowadzając ten system, wzorujemy się częściowo na praktyce NRD. Mam właśnie w tej chwili 3 gości z jednego z instytutów N[iemieckiej] AN. Oceniają tę praktykę jak najbardziej negatywnie.

Jestem zdania, że nigdzie na świecie nie ma praktycznie tak dużej swobody prowadzenia dowolnych prac naukowych, jak w naszych uczelniach i placówkach PAN. Charakterystyczne, że z całym przekonaniem pogląd taki wyraził także w rozmowie ze mną przed paru laty ówczesny attaché naukowy Ambasady USA w Warszawie, dr [Norman] Neureiter[1]. Przykre, że nasi towarzysze partyjni, i to właśnie ci, których z tytułu ich specjalności nie powinno się o to podejrzewać, jak prof. prof. [Witold] Nowacki, [Jan] Rychlewski lub [Witold] Trzebiatowski, są przeciwnego mniemania. Podsumowując dyskusję na zebraniu sprawozdawczo-wyborczym POP przy instytutach chemicznych PAN w dniu 3 bm., tow. Rychlewski lekko tylko poparł moją wypowiedź o tym, że każdy naukowiec powinien postawić sobie pytanie (zwłaszcza po kilku czy kilkunastu latach pracy nad danym zagadnieniem), co właściwie zrobił dla dobra gospodarki narodowej i społeczeństwa, ale zaraz potem z dużym naciskiem powiedział: „jesteśmy w placówkach PAN odpowiedzialni wobec partii za rozwój badań podstawowych", kilkakrotnie powtarzając tę samą myśl. Osobiście uważam podkreślanie tego rodzaju postulatu wobec naukowców za niewłaściwe. Naukowcy mają tak wielką, wrodzoną pasję poszukiwań, że nie trzeba ich zachęcać do badań podstawowych i poznawczych. Jeżeli są prawdziwymi naukowcami, to będą, i powinni je prowadzić niezależnie od takich czy innych deklaracji, apeli i planów. Nawoływanie powinno, moim zdaniem, zmierzać do czegoś innego: do zwiększenia odpowiedzialności naukowców za wyniki badań, do zastanawiania się w każdej chwili nad tym, czy to, co robią, nie mogłoby być przydatne i wykorzystane z pożytkiem dla społeczeństwa czy gospodarki. Nie ulega wątpliwości, że wiele osób właśnie dlatego ucieka od takich analiz, że – po pierwsze – wolą wygodniejszą [a]pracę na publikacje[a], a po drugie – niekoniecznie – pragną polepszenia stanu rzeczy w PRL.

W świecie naukowym u nas istnieje od dawna zakorzeniona pogarda „wielkich uczonych" do nauk stosowanych, w szczególności do technologii. Powszechnie utarło się nazywanie technologów „druciarzami" itp. Jaskrawe tego przykłady to brak wydziału nauk technicznych w byłej PAU i mocne przed paru laty tendencje do skasowania Wydziału IV w PAN. Ta atmosfera przyszła do nas z Francji, gdzie jednak dawno już zaczęto ją wypleniać. Inny przykład: inżynieria chemiczna to dziedzina *par excellence* utylitarna. Tak jest rozumiana i rozwijana na całym świecie. Ale nie u nas. Jej „czołowi" reprezentanci w Polsce, to prof. prof. [Janusz] Ciborowski i [Jerzy] Hobler. Rozwijają oni inżynierię chemiczną głównie jako naukę samą w sobie, opracowują modele teoretyczne, które świetnie nadają się do publikacji, ale stoją zbyt daleko od realnych układów, aby je można było bezpośrednio

[a–a] *Tak w tekście*.

[1] Norman Neureiter – amerykański chemik, dyplomata, dr od 1957 r., zastępca attaché naukowego w ambasadzie USA w Bonn (1965–1967), attaché naukowy w ambasadzie USA w Polsce z pełnomocnictwami w Czechosłowacji i na Węgrzech (1967–1969), doradca naukowy w Białym Domu (1969–1973), pracownik Texas Instruments (1973–1996).

zastosować do praktyki. Jednego z praktyków w tej dziedzinie, prof. [Zdzisława] Ziółkowskiego[2] (Wrocław), tamci uważają za coś znacznie gorszego od siebie.

Do czego więc dążymy, idąc po obecnej drodze?

W instytutach resortowych – do dalszego zniżenia lotu, do pogorszenia poziomu kadry, do opracowań tylko na potrzeby bieżące.

W placówkach uczelnianych i PAN – do opracowań teoretycznych, które w najlepszym razie znajdą zastosowanie za 20–30 lat, i to nie u nas, tylko w krajach o bardziej praktycznym nastawieniu.

Trzeba pamiętać o jednym: wielu naukowców (i nie tylko naukowców) nas nie kocha. Korzystają oni z każdej okazji, aby swoje osobiste sprawy w taki czy inny sposób polepszyć, a nie dbają o dobro społeczne. Śmieją się z nas w duchu, cynicznie wykorzystując każdy nasz błąd i niepowodzenie. Ale jest też wiele osób uczciwych, którzy [*sic*!] chcieliby pracować z pożytkiem dla ogółu. Tymi nieprzemyślanymi pociągnięciami zrażamy i powodujemy w końcu przejście do wrogiego obozu albo w najlepszym razie do stanu zobojętnienia na wszystko. Nie wolno robić planów i reorganizacji w pośpiechu. Nie wolno narzucać biurokracji tam, gdzie jej wprowadzenie niczego faktycznie uregulować nie potrafi. Trzeba staranną, należycie przemyślaną, systematyczną polityką wpływać na tworzenie właściwej atmosfery w placówkach naukowych. Atmosfery solidnej pracy na dziś z widokami na jutro. W instytutach resortowych musi istnieć pewien margines prac poszukiwawczych i perspektywicznych, bo inaczej nie podniesiemy poziomu zatrudnionej w nich kadry naukowej. W placówkach PAN i uczelnianych musi istnieć co najmniej równie szeroki margines prac stosowanych, skierowanych i nawet wdrożeniowych, bo inaczej luka między tym, czego chce i potrzebuje przemysł i gospodarka, a co opracowują tzw. prawdziwi naukowcy, będzie się dalej powiększać, ze szkodą dla obydwu stron.

Streszczając, uważam za konieczne:

1) poddać plany „węzłowe" i „resortowe" ponownej wnikliwej analizie merytorycznej, wykonanej bez zbędnego pośpiechu, wykorzystując w razie potrzeby opinie wybitnych sił zagranicznych (ZSRR), eliminując tematy nierealne, niewłaściwie ujęte lub nieistotne,

2) zaniechać rozprzestrzeniania informacji, że finansowanie ma obejmować głównie czy też wyłącznie problemy węzłowe i resortowe, bo ta właśnie informacja spowodowała natarczywe wdzieranie się do tych planów; na problemy węzłowe i resortowe przeznaczyć nie więcej niż 50–60 proc. ogółu środków,

3) odłożyć przechodzenie placówek naukowych PAN na system zakładów budżetowych przynajmniej do chwili staranniejszego opracowania planów z jednej strony, a zasad finansowania z drugiej,

4) zamiast rozwijania nadmiernej i zbędnej biurokracji, poprawiać atmosferę w placówkach naukowych, atmosferę rzetelnej pracy dla dobra społecznego – tu widzę szczególnie rolę partii i związków zawodowych.

(–) M. Śmiałowski

Źródło: AAN, PZPR, 237/XVI–559, k. 79–83, mps.

---

[2] Zdzisław Ziółkowski (1904–1985) – inżynier mechanik, prof. zwyczajny, konstruktor w Rafinerii Nafty „Polmin" w Drohobyczu (1935–1944), główny mechanik Rafinerii Nafty w Jedliczu (1944–1946), kierownik Biura Projektów Zakładów Chemicznych w Oświęcimiu (1946–1955), pracownik naukowy Politechniki Lwowskiej (1931–1935), PWr (1947–1974), prodziekan Wydziału Chemicznego (1961–1962), dziekan Wydziału Chemicznego (1961–1963), dyrektor Instytutu Inżynierii Chemicznej i Urządzeń Cieplnych (1968–1974).

Nr 107

1971 marzec 10, Bydgoszcz – Pismo Wiktora Soporowskiego, sekretarza KW PZPR w Bygdoszczy, do Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR

Polska Zjednoczona Partia Robotnicza
Komitet Wojewódzki w Bydgoszczy
Wydział Propagandy
L.dz. 51/V/71

Bydgoszcz, dnia 10 III 1971 r.

Komitet Centralny PZPR[a]
Wydział Nauki i Oświaty
Warszawa

Komitet Wojewódzki PZPR w Bydgoszczy, po uzyskaniu pozytywnej opinii o prof. Marianie Michniewiczu[1] z UMK w Toruniu, popiera wniosek o wprowadzenie wymienionego na członka Polskiej Akademii Nauk.

Prof. dr Michniewicz związany jest z uczelnią od lat, cieszy się dużym autorytetem, jest bezpartyjnym, bardzo lojalnym pracownikiem nauki.

Sekretarz KW PZPR[b]
W[iktor] Soporowski[2]

Źródło: AAN, PZPR, LVIII/447, b.p., mps.

[a] *Z lewej strony wpis w formie pieczęci* Polska Zjednoczona Partia Robotnicza, Komitet Centralny, Wydział Nauki i Oświaty. Wpłynęło dn. 13 III 1971. Nr akt 08/50/71. Ilość załączników – . Skierowano: t[owarzysz] Kaczmarek. *Poniżej odręczny dopisek* t[owarzysz] Kaczmarek, odręczny podpis.

[b] *Poniżej odręczny podpis*.

[1] Marian Michniewicz (1922–2008) – fizjolog roślin, prof. nadzwyczajny od 1964 r., prof. zwyczajny od 1971 r., pracownik naukowy UMCS (1946–1952), UMK (1953–1992), prodziekan (1956–1958) i dziekan Wydziału Biologii i Nauk o Ziemi UMK (1958–1961), dyrektor (1969–1978) i przewodniczący Rady Naukowej Instytutu Biologii UMK (1978–1981). Członek korespondent PAN od 1971 r., członek rzeczywisty PAN od 1986 r. Wiceprzewodniczący Wojewódzkiego Komitetu FJN (1972–1983), radny MRN (1953–1958) i WRN w Toruniu (1980–1984), poseł na sejm (1976–1980).

[2] Wiktor Soporowski (ur. 1919) – polityk komunistyczny, I sekretarz KM PZPR w Toruniu (1953–1959), KM PZPR w Bydgoszczy (1964–1967), sekretarz ds. propagandy KW PZPR w Bydgoszczy (1967–1975), członek Sekretariatu KW PZPR w Bydgoszczy (1967–1980).

Nr 108

1971 marzec 11, Poznań – Pismo Jana Wojtaszka, kierownika Wydziału Nauki i Oświaty KW PZPR w Poznaniu, do Zdzisława Kaczmarka, zastępcy kierownika Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR

Polska Zjednoczona Partia Robotnicza
Komitet Wojewódzki w Poznaniu
Wydział Nauki i Oświaty
L.dz. 121/IVio/71

Poznań, dnia 11 III 1971 r.

Towarzysz Z[dzisław] Kaczmarek
Z[astęp]ca Kierownika
Wydziału Nauki i Oświaty[a]
Warszawa

Wydział Nauki i Oświaty KW PZPR w Poznaniu, odpowiadając na pismo z dnia 3 marca br. w sprawie opinii kandydatów na członków PAN: Olecha Szczepskiego[1], Tadeusza Perkitnego[2], Stanisława Prosińskiego[3], Adama Łopatki[4], Władysława Markiewicza, Jerzego Topolskiego, Ludwika Zabrockiego[5] i Feliksa Tychowskiego[6], komunikujemy, iż wybór kandydatów jest trafny, których jak najbardziej popieramy.

Kierownik Wydziału Nauki i Oświaty KW PZPR[b]
Jan Wojtaszek[7]

Źródło: AAN, PZPR, LVIII/447, b.p., mps.

---

[a] *Z lewej strony wpis w formie pieczęci* Polska Zjednoczona Partia Robotnicza, Komitet Centralny, Wydział Nauki i Oświaty. Wpłynęło dnia 15 III [19]71. Nr akt 08/64/71. Ilość załączników – . Skierowano: t[owarzysz] Kaczmarek.

[b] *Poniżej odręczny podpis*.

[1] Olech Szczepski (1914–1980) – pediatra, endokrynolog, prof. nadzwyczajny od 1961 r., prof. zwyczajny od 1967 r., pracownik naukowy AM w Poznaniu (1947–1980), przewodniczący Rady Naukowej Centrum Zdrowia Dziecka w Warszawie (1977–1980). Członek PZPR.

[2] Tadeusz Perkitny (1902–1986) – technolog drewna, podróżnik, prof. nadzwyczajny od 1951 r., prof. zwyczajny od 1962 r., pracownik naukowy laboratorium kontrolno-badawczego Państwowej Fabryki Sklejek w Bydgoszczy (1935–1939, 1945), Uniwersytetu Poznańskiego (1946 [?]–1954), WSR (1954 [?]–1972), dziekan Wydziału Technologii Drewna WSR w Poznaniu (1960–1964).

[3] Stanisław Prosiński (1912–1975) – chemik, technolog drewna, prof. nadzwyczajny od 1954 r., prof. zwyczajny od 1963 r., pracownik naukowy Uniwersytetu Poznańskiego, WSR/AR w Poznaniu (1945–1975), kierownik/dyrektor Katedry Chemicznej Technologii Drewna/Instytutu Technologii Drewna WSR/AR (1951–1975), dziekan Wydziału Technologii Drewna WSR (1954–1960).

[4] Adam Łopatka (1928–2003) – prawnik, prof. nadzwyczajny od 1968 r., prof. zwyczajny od 1973 r., pracownik naukowy UP i UAM (1950–1974), dziekan Wydziału Prawa i Administracji UAM (1964–1966), dyrektor Instytutu Państwa i Prawa PAN od 1969 r. Członek PZPR od 1953 r., członek KC (1976–1986), kierownik działu w Instytucie Podstawowych Problemów Marksizmu-Leninizmu KC PZPR (1975–1981), minister kierownik Urzędu ds. Wyznań (1982–1987), I prezes Sądu Najwyższego (1987–1990).

[5] Ludwik Zabrocki (1907–1977) – językoznawca, pracownik naukowy UAM (1953–1970). Członek Komisji Ustalania Nazw Miejscowych przy Urzędzie Rady Ministrów.

[6] Feliks Tychowski (1910–1977) – metaloznawca, prof. nadzwyczajny od 1954 r., prof. zwyczajny od 1966 r., pracownik naukowy Szkoły Inżynierskiej, następnie Politechniki w Poznaniu (1945–1977), Zakładu Obróbki Bezwiórowej/Instytutu Obróbki Plastycznej (1948–1964).

[7] Brak bliższych danych o tej osobie.

Nr 109

1971 marzec 15, Wrocław – Pismo Stanisława Bakaja, kierownika Wydziału Nauki i Oświaty KW PZPR we Wrocławiu, do Zdzisława Kaczmarka, zastępcy kierownika Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR (z załącznikami)

Polska Zjednoczona Partia Robotnicza
Komitet Wojewódzki we Wrocławiu
Wydział Nauki i Oświaty
L.dz. 7/5-K/71

Wrocław, dnia 15 III 1971 r.

Towarzysz prof. dr Zdzisław Kaczmarek
Zastępca Kierownika
Wydziału Nauki i Oświaty Komitetu Centralnego PZPR[a]
w Warszawie

W związku z Waszym pismem z dnia 3 III 1971 r. w sprawie opinii o kandydatach na członków Polskiej Akademii Nauk uprzejmie informuję, że w odniesieniu do osób:

1. prof. dr. Tadeusza Garbulińskiego[1],
2. prof. dr. Adama Schmucka[2],
3. prof. dr. Leonarda Kuczyńskiego[3],
4. prof. dr. Wiktora Brossa[4],
5. prof. dr. Stefana Inglota[5],
6. prof. dr. Władysława Czaplińskiego[6],

---

[a] *Z lewej strony wpis w formie pieczęci* Polska Zjednoczona Partia Robotnicza, Komitet Centralny, Wydział Nauki i Oświaty. Wpłynęło dnia 15 III [19]71. Nr akt 08/64/71. Ilość załączników – . Skierowano: t[owarzysz] Kaczmarek.

[1] Tadeusz Garbuliński (ur. 1920) – farmakolog, prof. nadzwyczajny od 1965 r., prof. zwyczajny od 1973 r., pracownik naukowy AM we Wrocławiu (1953–1960), WSR/AR we Wrocławiu (1961–1990), rektor WSR we Wrocławiu (1965–1969). Członek korespondent PAN od 1983 r., członek rzeczywisty PAN od 1994 r., sekretarz naukowy Oddziału PAN we Wrocławiu (1988–1992). Członek PPS (1946–1948), PZPR (1948–1990).

[2] Adam Schmuck (1904–1971) – geograf, klimatolog, prof. nadzwyczajny od 1954 r., prof. zwyczajny od 1960 r., pracownik naukowy UJK we Lwowie, UWr (1946–1951), WSR we Wrocławiu (1951–1971), prorektor WSR.

[3] Leonard Kuczyński (1913–1994) – chemik, prof. nadzwyczajny od 1954 r., prof. zwyczajny od 1966 r., pracownik naukowy Politechniki Lwowskiej (1936–1938), Uniwersytetu i Politechniki Wrocławskiej/PWr (1946–1951), AM we Wrocławiu (1951–1984), kierownik Katedry/Zakładu Technologii Chemicznej Środków Leczniczych (1966–1978), Katedry i Zakładu Technologii Leków (1981–1984), dyrektor Instytutu Leku AM we Wrocławiu (1979–1981).

[4] Wiktor Bross (1903–1994) – chirurg, kardiochirurg, prof. nadzwyczajny od 1946 r., prof. zwyczajny od 1952 r., pracownik naukowy UJK (1930–1941), Wydziału Lekarskiego Uniwersytetu i Politechniki Wrocławskiej/AM we Wrocławiu (1946–1973), kierownik II Katedry i Kliniki Chirurgii (1946–1970), dyrektor Instytutu i kierownik Kliniki Chirurgii Serca (1970–1973). Członek korespondent PAN od 1971 r., członek rzeczywisty PAN od 1986 r.

[5] Stefan Inglot (1902–1994) – historyk dziejów średniowiecza i chłopów, prof. nadzwyczajny od 1946 r., prof. zwyczajny od 1956 r., pracownik naukowy Biblioteki Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Lwowie (1924–1945), UJK (1932–1939), Wyższej Szkoły Handlu Zagranicznego we Lwowie (1928–1939), UJ (1945–1950), UWr (1946–1972), WSH we Wrocławiu (1946–1965), kierownik Zakładu Historii Rolnictwa i Wsi na Wydziale Rolniczym UJ (1945–1950), kierownik Zakładu Historii Społecznej i Gospodarczej UWr (1946–1972), dziekan Wydziału Filozoficzno-Historycznego UWr (1954–1958), członek Senatu UWr (1954–1960, 1962–1964). Sekretarz generalny PTH (1932–1934). Członek władz wojewódzkich konspiracyjnego SL, sympatyk PSL.

[6] Władysław Czapliński (1905–1981) – historyk, prof. nadzwyczajny od 1946 r., prof. zwyczajny od 1956 r., pracownik naukowy UWr (1946–1975), kierownik Katedry Historii Nowożytnej UWr (1946–1952), Katedry Historii Powszechnej (1952–1957), Katedry Historii Polski i Powszechnej XVI–XVIII wieku (1957–1969). Członek korespondent PAU od 1950 r.

7. prof. dr. Kazimierza Sembrata[7],
8. prof. dr. Alfreda Jahna[8],

Wydział Nauki i Oświaty KW PZPR podziela pozytywne opinie komitetów uczelnianych, jednocześnie zgadza się z negatywną opinią KU PZPR Politechniki Wrocławskiej o prof. dr. Jerzym Zawadzkim[9].

Opinie o wymienionych przesyłamy w załączeniu.

zał[ączniki] 9

Kierownik Wydziału Nauki i Oświaty[b]
Stanisław Bakaj[10]

Załącznik 1

Polska Zjednoczona Partia Robotnicza
Komitet Uczelniany Wyższej Szkoły Rolniczej
L.dz. 28[c]/POP/71

Wrocław, dnia 10 III 1971 r.

Komitet Wojewódzki PZPR
Wydział Nauki i Oświaty
Wrocław
pl. Dąbrowszczaków 38

Towarzysz prof. dr hab. Tadeusz Garbuliński, urodzony 25 sierpnia 1920 r., ukończył studia weterynaryjne w 1953 r. W 1958 r. uzyskuje stopień kandydata nauk weterynaryjnych, zaś w 1960 r. habilituje się z zakresu fizjologii i farmakodynamiki. W pięć lat później przyznano mu tytuł profesora nadzwyczajnego.

Prof. Garbuliński posiada bogaty dorobek naukowy, obejmujący 62 pozycje – w większości oryginalne prace eksperymentalne. Pod jego kierunkiem zostały przeprowadzone trzy przewody habilitacyjne i osiem doktorskich.

Tow. Garbuliński wykazuje bardzo wiele troski o sprawy dydaktyczno-wychowawcze. Aktywnie współuczestniczy w procesie wychowania młodzieży, wykazuje także wielką dbałość o rozwój młodej kadry naukowej. Jego wykłady cieszą się wielką popularnością wśród słuchaczy; przygotowane są bardzo starannie, z uwzględnieniem najnowszych

[b] *Poniżej odręczny podpis. Z lewej strony trójkątna pieczęć* Polska Zjednoczona Partia Robotnicza Wydział Nauki i Oświaty, Komitet Wojewódzki we Wrocławiu.

[c] *Cyfra wpisana odręcznie*.

[7] Kazimierz Sembrat (1902–1988) – zoolog, cytolog, prof. nadzwyczajny od 1939 r., prof. zwyczajny od 1945 r., pracownik naukowy Instytutu Zoologicznego UJK (1922–1941), Instytutu Badań nad Tyfusem Plamistym i Wirusami we Lwowie (1941–1944), UJ (1945), UWr (1945–1973), dyrektor Instytutu Zoologicznego UWr (1945–1973), dziekan Wydziału Nauk Przyrodniczych UWr (1945–1951). Prezes Polskiego Towarzystwa Zoologicznego (1953–1965).

[8] Alfred Jahn (1915–1999) – geograf, polarnik, prof. nadzwyczajny od 1950 r., prof. zwyczajny od 1958 r., pracownik naukowy UJK we Lwowie (1937–1941), UMCS (1945–1949), UWr (1950–1999), kierownik zakładu geografii fizycznej/geomorfologii UWr (1950–1999), rektor UWr (1962–1968). Członek korespondent PAN od 1971 r., członek rzeczywisty PAN od 1983 r., członek Prezydium PAN (1981–1986).

[9] Jerzy Zawadzki (1923–2000) – specjalista w zakresie mechaniki technicznej ciał stałych, prof. nadzwyczajny od 1962 r., prof. zwyczajny od 1970 r., pracownik naukowy PWr (1946–1983), kierownik Katedry Mechaniki Technicznej PWr (1952–1968), zastępca dyrektora Instytutu Materiałoznawstwa i Mechaniki Technicznej PWr (1968–1975).

[10] Stanisław Bakaj (ur. 1936) – kierownik Wydziału Nauki (i Oświaty) KW PZPR we Wrocławiu (1969–1980), kierownik Sekretariatu KW PZPR we Wrocławiu (1981), kierownik Wydziału Organizacji Pracy KW PZPR we Wrocławiu (1981–1987).

osiągnięć naukowych w kraju i na świecie. Wykładany materiał jest podawany w sposób komunikatywny, przejrzysty i zrozumiały, interesujący i błyskotliwy.

Tow. prof. Garbuliński jest długoletnim, znanym organizatorem życia społeczno-politycznego uczelni. Już jako student pełnił odpowiedzialną funkcję przewodniczącego Związku Młodzieży Polskiej. Później wybrano go I sekretarzem Komitetu Uczelnianego PZPR. W latach następnych jeszcze przez cztery kadencje jest członkiem egzekutywy KU. W okresie tej działalności dał się poznać jako człowiek prawy, wysoce zaangażowany i głęboko oddany sprawie realizacji polityki partii.

Ponadto prof. Garbuliński był w latach 1962–1966 prorektorem ds. nauki, zaś w okresie 1966–1969 rektorem Wyższej Szkoły Rolniczej. W latach 1965–1969 zostaje powołany na członka Prezydium Rady Głównej Szkolnictwa Wyższego oraz na członka Rady Naukowej przy Ministrze Rolnictwa. Obecnie jest nadal członkiem Rady Głównej Szkolnictwa Wyższego, członkiem Komitetu Nauk Weterynaryjnych PAN oraz wiceprzewodniczącym Komitetu Nauk Fizjologicznych PAN. Tow. Garbuliński bardzo aktywnie uczestniczy w pracach wielu krajowych towarzystw naukowych oraz dwu zagranicznych. W Polskim Towarzystwie Farmakologicznym[11] od 1968 r. pełni obowiązki przewodniczącego Zarządu Głównego.

W pracy naukowo-dydaktycznej, jak również społeczno-politycznej cechują tow. Garbulińskiego nieprzeciętne zdolności organizatorskie, sumienność i obiektywizm.

Tow. Garbuliński jest człowiekiem o wysokich walorach osobistych i uznanym powszechnie autorytecie naukowym. Za swoją bardzo szeroką działalność naukowo-badawczą, oraz społeczno-polityczną ww. został odznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, Medalem za Zasługi dla Obronności Kraju oraz licznymi odznakami honorowymi.

Komitet Uczelniany PZPR gorąco popiera kandydaturę prof. dr. hab. Tadeusza Garbulińskiego na członka Polskiej Akademii Nauk.

Za Komitet
I sekretarz[d]

Załącznik 2

Polska Zjednoczona Partia Robotnicza
Komitet Uczelniany Wyższej Szkoły Rolniczej
L.dz. 28/POP/71[e]

Wrocław, dnia 12 III 1971 r.

Komitet Wojewódzki PZPR
Wydział Nauki
Wrocław

Opinia
w sprawie powołania prof. dr. hab. Adama Schmucka na członka korespondenta Polskiej Akademii Nauk

Prof. dr A[dam] Schmuck bezpośrednio po zakończeniu wojny włączył się w nurt pracy naukowej i dydaktycznej dla dobra Polski Ludowej. Od 1946 r. pracuje najpierw

[d] *Poniżej odręczny dopisek* z up[oważnienia], *nieczytelny podpis*.
[e] *Znak sprawy wpisany odręcznie*.
[11] Polskie Towarzystwo Farmakologiczne powstało w 1965 r. w Warszawie.

na Uniwersytecie Wrocławskim, a z chwilą powstania Wyższej Szkoły Rolniczej w tejże uczelni. Od 1951 r. rozpoczyna swoją działalność naukową i dydaktyczną na Wydziale Melioracji Wodnych.

Organizuje od podstaw Katedrę Meteorologii, zapewniając jej szybki rozwój pod względem zasobności aparaturowej, pomocy dydaktycznych, jak i obsady kadrowej. Wychował dość liczną grupę pracowników naukowych z dziedziny klimatologii i meteorologii. Promował sześciu doktorów i przeprowadził dwie habilitacje. Jest dobrym organizatorem prac naukowych.

Jako pedagog i wychowawca młodzieży studenckiej, posiada duże doświadczenie i bardzo dobre wyniki. Umiejętność zrozumiałego przedstawienia zjawisk przyrodniczych, rzetelność przygotowania wykładów i ćwiczeń, komunikatywność i łatwość nawiązywania kontaktów ze słuchaczami zjednały mu studentów, w opinii których jest jako dydaktyk oceniony bardzo wysoko. Również jako opiekun roku i przewodniczący Rady Pedagogicznej wykazał dużo inicjatywy i zaangażowania w sprawy wychowawcze.

Jest żywotnie związany z problematyką naukową i dydaktyczną wydziału. Pełnił funkcję prodziekana, dwukrotnie był prorektorem, a w pracy społecznej na wydziale działał jako członek Komisji Dyscyplinarnej dla Samodzielnych Pracowników Naukowych, jako przewodniczący Wydziałowej Komisji ds. Rozwoju Kadry Naukowej, jako delegat do Senatu i jako członek Komisji Naukowej ZOZ WSR. Na wszystkich tych stanowiskach dał się poznać jako człowiek o dużych walorach moralnych i estetycznych.

Jest bezpartyjnym, ale sylwetkę jego charakteryzuje pełna lojalność względem władz administracyjnych i politycznych. Jego rzetelność i obowiązkowość w wykonywaniu zadań dotyczących działalności naukowej i dydaktycznej oraz wychowawczej zasługuje na wyróżnienie.

Komitet Uczelniany PZPR Wyższej Szkoły Rolniczej w pełni popiera tę kandydaturę na członka Polskiej Akademii Nauk.

Za Komitet
I sekretarz KU PZPR WSR[f]

Załącznik 3

Polska Zjednoczona Partia Robotnicza
Komitet Uczelniany Politechniki Wrocławskiej
L.dz. 44/71

Wrocław, dnia 15 III 1971 r.

Komitet Wojewódzki PZPR
Wydział Nauki i Oświaty
we Wrocławiu

Opinia

o prof. zw. dr. hab. inż. Jerzym Zawadzkim, z[astęp]cy dyrektora do spraw dydaktyki w Instytucie Materiałoznawstwa i Mechaniki Technicznej Politechniki Wrocławskiej

Prof. zw. dr hab. inż. Jerzy Zawadzki pełni aktualnie funkcję z[astęp]cy dyrektora do spraw dydaktyki Instytutu Materiałoznawstwa i Mechaniki Technicznej oraz stanowisko kierownika Zakładu Reologii i Wytężenia w tymże instytucie.

[f] *Poniżej data* 12 III 1971 r., *odręczny nieczytelny podpis*.

Prof. zw. dr hab. inż. Jerzy Zawadzki posiada duże osiągnięcia naukowe w reprezentowanej dyscyplinie wiedzy, przy czym analogiczny poziom naukowy reprezentowany jest w innych dyscyplinach nauk technicznych przez wielu pracowników naukowo-dydaktycznych, głównie profesorów Politechniki Wrocławskiej.

Prof. zw. dr hab. inż. Jerzy Zawadzki nie angażował się w okresie zatrudnienia w Politechnice Wrocławskiej do działalności organizacyjnej, a na zajmowanych stanowiskach nie podejmował szerszej działalności, w szczególności nie wykazywał wiele inicjatywy w dziedzinie organizacji badań naukowych i usprawniania procesu dydaktycznego. Nie podejmował i nie wykazywał jakiejkolwiek inicjatywy w pracy społecznej.

Z powyższych racji oraz z uwagi na fakt, że Politechnika Wrocławska dysponuje równorzędnymi ze względu na reprezentowany poziom naukowy kandydaturami – Komitet Uczelniany PZPR Politechniki Wrocławskiej oraz jej kierownictwo państwowe nie popierają kandydatury prof. zw. dr. hab. inż. Jerzego Zawadzkiego na członka korespondenta Polskiej Akademii Nauk.

Za Komitet Uczelniany PZPR
I sekretarz[g]
Bogusław Kędzia[12]

Załącznik 4

Polska Zjednoczona Partia Robotnicza
Komitet Uczelniany Uniwersytetu
im. Bolesława Bieruta
we Wrocławiu, pl. Uniwersytecki 1[h]

Wrocław, dnia 12 III 1971 r.

Opinia
o prof. dr. Alfredzie Jahnie

Prof. dr Alfred Jahn, kierownik Zakładu Geomorfologii, w czasie swojej dwudziestodwuletniej pracy na Uniwersytecie Wrocławskim pełnił szereg odpowiedzialnych funkcji, m.in. prodziekana, prorektora i przez dwie kadencje rektora Uniwersytetu Wrocławskiego.

Prof. dr A[lfred] Jahn należy do najwybitniejszych geografów polskich. Posiada olbrzymi dorobek naukowy, na który składa się blisko 120 drukowanych publikacji oraz kilkadziesiąt prac popularno-naukowych, z czego kilka stanowi wartościowe pozycje książkowe. Wiele prac naukowych prof. Jahna, zwłaszcza w odniesieniu do geomorfologii krajów polarnych, problematyki peryglacjalnej i stokowej, stanowi cenne i oryginalne pozycje zarówno w literaturze polskiej, jak i światowej, czego dowodem są liczne cytaty jego prac w literaturze fachowej. Wyrazem wysokiej pozycji prof. Jahna w geografii

[g] *Poniżej odręczny podpis*.
[h] *Wpis w formie pieczęci*.
[12] Bogusław Kędzia (ur. 1935) – I sekretarz KU PZPR na UWr, kierownik Wydziału Nauki, Oświaty i Postępu Technicznego KC PZPR (1985–1989).

światowej jest powierzenie mu funkcji prezydenta Komisji do Badań Współczesnych Procesów Geomorfologicznych MUG[13] oraz jego członkostwo zagranicznych towarzystw naukowych i członkostwo komitetów redakcyjnych najwartościowszych czasopism geograficznych, jak „Geografiska Annaler" i „Biuletyn Peryglacjalny".

Prof. Jahn jest aktualnie prezesem Zarządu Głównego Polskiego Towarzystwa Geograficznego i przewodniczącym Komitetu Redakcyjnego wydawanego we Wrocławiu „Czasopisma Geograficznego" .

Prof. A[lfreda] Jahna charakteryzują wybitne zdolności pedagogiczne. Jest doskonałym wykładowcą, cenionym zwłaszcza przez młodzież. Patriotyczny, oddany sprawie nauki i budowie Polski Ludowej, umiał pociągnąć młodych ludzi do konkretnego pozytywnego działania. Dowodem uznania dla jego działalności społecznej i organizacyjnej było odznaczenie go Złotym Krzyżem Zasługi, Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski oraz licznymi medalami i odznakami.

Społeczną i polityczną postawę prof. dr. A[lfreda] Jahna należy ocenić wysoko. Aktywny, pracował zawsze wytrwale dla dobra dzisiejszej Polski. Jego postawa moralna jest bez zarzutu.

KU PZPR Uniwersytetu Wrocławskiego nie stawia przeszkód w powołaniu prof. dr. Alfreda Jahna w skład członków PAN.

I sekretarz KU PZPR[i]
Czesław Buczek[14]

Załącznik 5

Polska Zjednoczona Partia Robotnicza
Komitet Uczelniany Uniwersytetu
im. Bolesława Bieruta
we Wrocławiu, pl. Uniwersytecki 1[h]

Wrocław, dnia 13 III 1971 r.

Opinia
o prof. dr. Kazimierzu Sembracie

Prof. dr Kazimierz Sembrat jest od 1945 r. kierownikiem Instytutu Zoologicznego i jego faktycznym twórcą. Od 1946 r. zajmuje stanowisko profesora zwyczajnego. W latach 1946–1952 pełni funkcje dziekana Wydziału N[auk] Przyrodniczych. Zasłużył się jako pionier przy organizowaniu życia naukowego, szczególnie na Ziemiach Zachodnich. Położył duże zasługi dla rozwoju nauk zoologicznych i ich popularyzacji w Polsce. Jest uczonym o gruntownej wiedzy fachowej, posiada duże doświadczenie organizacyjne, zna

[i] *Poniżej odręczny podpis*.
[13] International Geographical Union (Międzynarodowa Unia Geograficzna, MUG) – międzynarodowa organizacja naukowa założona w 1922 r. w Brukseli.
[14] Brak bliższych danych o tej osobie.

aktualną sytuację biologii polskiej i jej perspektywiczne możliwości. Prof. K[azimierz] Sembrat utrzymuje rozległe kontakty z ośrodkami biologicznymi, tak w krajach obozu socjalistycznego, jak w krajach zachodnich. Bierze udział w licznych konferencjach międzynarodowych. Na XV Międzynarodowym Kongresie Zoologii[15] w Londynie był jego wiceprezydentem.

Godna podkreślenia jest szeroka działalność edytorska prof. dr. Sembrata. Między innymi jest on od szeregu lat redaktorem poważnego w świecie czasopisma „Zoologica Poloniae", oraz założycielem i redaktorem kwartalnika „Przegląd Zoologiczny". Można śmiało stwierdzić, że prawie nie ma w Polsce poważniejszej instytucji, towarzystwa i komitetu związanego z zoologią, w którego pracach prof. Sembrat by nie uczestniczył. Przez wiele lat był przewodniczącym Zarządu Głównego PTZ[16]. Od tego czasu datuje się bujny rozwój towarzystwa. Prof. Sembrat jest wieloletnim członkiem WTN[17] i przez 10 lat pełnił funkcję przewodniczącego IV Wydziału tego towarzystwa.

Twórczość naukowa prof. Sembrata jest bardzo rozległa. Dotyczy ona analizy morfogenetycznych właściwości tarczycy, znaczenia układu gruczołów o wydzielaniu wewnętrznym dla filogenezy. Praca z zakresu analizy wczesnych stadiów rozwojowych ssaków, badania z dziedziny genetyki oraz prace faunistyczno-zoogeograficzne i wreszcie z zakresu ochrony przyrody i organizacji nauki. Wiele z wymienionych badań prof. Sembrata ma znaczenie praktyczne, np. w medycynie, do których niewątpliwie należą bardzo interesujące prace nad blokowaną tarczycą. W sumie twórczość naukowa prof. K[azimierza] Sembrata obejmuje około 380 pozycji. Nie brak wśród nich bardzo cennych prac popularyzatorskich oraz na najwyższym poziomie podręczników akademickich. Wykłady prof. Sembrata są prowadzone na klasycznym poziomie uniwersyteckim.

Prof. dr K[azimierz] Sembrat cieszy się niezachwianym autorytetem wśród wszystkich swoich uczniów.

Sylwetka polityczna prof. Sembrata jest pozytywna. Wprawdzie nie jest członkiem partii, ale działalność jego zawsze wykazywała zrozumienie potrzeb socjalistycznej uczelni. Lojalnie uczestniczył we wszystkich akcjach społecznych i politycznych, zajmując stanowisko zgodne z jego przekonaniem, jak z linią polityczną PZPR.

KU PZPR Uniwersytetu Wrocławskiego nie stawia przeszkód w powołaniu prof. dr. Kazimierza Sembrata w poczet członków PAN.

I sekretarz KU PZPR[i]
Czesław Buczek

[15] XV Międzynarodowy Kongres Nauk Zoologicznych odbył się w 1958 r. w Londynie.
[16] Polskie Towarzystwo Zoologiczne – stowarzyszenie założone w 1937 r. we Wrocławiu.
[17] Wrocławskie Towarzystwo Naukowe – stowarzyszenie założone w 1946 r. we Wrocławiu, nawiązujące do tradycji Towarzystwa Naukowego we Lwowie (1920–1939).

Załącznik 6

Polska Zjednoczona Partia Robotnicza
Komitet Uczelniany POP
Akademii Medycznej
Wrocław, ul. Pasteura 1, tel. 233–91[j]

Wrocław, dnia 12 III 1971 r.

Opinia

Prof. dr Wiktor Bross jest jednym z organizatorów klinik chirurgicznych i Wydziału Lekarskiego wrocławskiej Akademii Medycznej. W ciągu 25 lat swojej pracy w naszej uczelni osiągnął on wybitne rezultaty w pracy naukowo-badawczej (ponad 300 publikacji w kraju i zagranicą, głównie z zakresu kardiochirurgii i torakochirurgii), w kształceniu młodej kadry naukowej (27 habilitacji i 70 doktoratów), usługowej oraz pracy dydaktyczno-wychowawczej (wydanie podręcznika z zakresu chirurgii klatki piersiowej). Na podkreślenie zasługuje także wieloletnia działalność organizatorska prof. dr. W[iktora] Brossa, który dzięki swojej dwudziestoletniej pracy na stanowisku konsulenta województwa wrocławskiego przyczynił cię walnie do znacznego podniesienia poziomu szpitalnictwa w naszym województwie. Prof. dr W[iktor] Bross przyczynił się także do poprawy wyposażenia klinik chirurgicznych w nowoczesną aparaturę, dzięki swoim rozbudowanym kontaktom z zagraniczną Polonią.

Oceniając całokształt działalności prof. dr. Wiktora Brossa i jego postawę obywatelską, Komitet Uczelniany PZPR jednomyślnie popiera jego kandydaturę na członka PAN.

Za Komitet Uczelniany PZPR
I sekretarz[k]
Wacław Banaszuk[18]

Załącznik 7

Polska Zjednoczona Partia Robotnicza
Komitet Uczelniany Uniwersytetu
im. Bolesława Bieruta
we Wrocławiu, pl. Uniwersytecki 1[h]

Wrocław, dnia 12 marca 1971 r.

Opinia
o prof. dr. Stefanie Inglocie

Prof. dr Stefan Inglot od najmłodszych lat był związany z ruchem ludowym. Po ukończeniu studiów przejawiło się to zarówno w problematyce badawczej, jak i w działalności

[j] *Poniżej odręczny podpis*.
[k] *Poniżej odręczny podpis. Z lewej strony pieczęć* Polska Zjednoczona Partia Robotnicza. Komitet Uczelniany POP Akademii Medycznej. Wrocław, al. Pasteura 1, tel. 233–91.
[18] Brak bliższych danych o tej osobie.

społecznej oraz na terenie towarzystw naukowych. Aktywność na tym polu jest widoczna nie tylko w okresie okupacji, gdy uczestniczył on w działalności tajnego Uniwersytetu Lwowskiego, ale i po wojnie, gdy tworzył Studium Spółdzielcze przy Uniwersytecie Jagiellońskim, a następnie działał w Radzie Naukowej Biura Studiów Osadniczo-Przesiedleńczych jako przewodniczący Komisji Osadnictwa Wiejskiego, która odegrała wielką rolę w procesie zasiedlania Ziem Zachodnich.

Prof. dr S[tefan] Inglot jest członkiem Rady Naukowej Historii Ruchu Ludowego przy N[aczelnym] K[omitecie] ZSL. Działalność na tym polu jest kontynuacją prac podjętych przed wojną, gdy uczestniczył w redagowaniu pisma „Wieś i Państwo" oraz należał do grona wydawców „Biblioteki Dziejów i Kultury Wsi".

Prof. dr S[tefan] Inglot aktywnie uczestniczył w pracy WTN i WTMH[19]. W tym ostatnim towarzystwie przez wiele kadencji był wiceprezesem.

Wiele czasu i trudu poświęca też prof. dr S[tefan] Inglot pracy dydaktycznej. Wychował wielu doktorów i samodzielnych pracowników nauki. Na proces dydaktyczny nie rzutowały, podobnie jak na twórczość naukową, różne niemarksistowskie, osobiste poglądy Profesora.

Komitet Uczelniany PZPR Uniwersytetu Wrocławskiego nie stawia przeszkód powołaniu prof. dr. Stefana Inglota w szeregi członków PAN.

I sekretarz KU PZPR[k]
Czesław Buczek

Załącznik 8

Polska Zjednoczona Partia Robotnicza
Komitet Uczelniany Uniwersytetu
im. Bolesława Bieruta
we Wrocławiu, pl. Uniwersytecki 1[h]

Wrocław, dnia 12 III 1971 r.

Opinia
o prof. dr. Władysławie Czaplińskim

Prof. dr Władysław Czapliński należy do grona pionierów Uniwersytetu Wrocławskiego, podjął bowiem pracę w 1946 r. Już wówczas w okresie tworzenia się Zespołu Katedr Historycznych i towarzystw naukowych wyraźnie zaznaczyła się jego zaangażowana postawa. Dotyczy to w szczególności Wrocławskiego Towarzystwa Naukowego i Wrocławskiego Towarzystwa Miłośników Historii.

W WTN przez wiele lat pełnił funkcję wiceprezesa, natomiast w WTMH uczestniczył w powołaniu do życia „Sobótki", był członkiem jej kolegium redakcyjnego, a później Rady Redakcyjnej. Został też wybrany do ZG PTH.

[19] Wrocławskie Towarzystwo Miłośników Historii – stowarzyszenie założone w 1946 r. we Wrocławiu, w 1947 r. weszło w skład Polskiego Towarzystwa Historycznego na prawach oddziału.

Prof. dr W[ładysław] Czapliński nie stronił też od pracy społecznej na terenie wydziału. Świadczy o tym pełnienie w latach 1950–1952 funkcji prodziekana, a następnie przez wiele kadencji był członkiem Senatu Uniwersytetu Wrocławskiego (również obecnie).

Podkreślić należy niezwykle aktywny udział prof. W[ładysława] Czaplińskiego w życiu naukowym w kraju i częste reprezentowanie nauki polskiej na kongresach i zjazdach międzynarodowych (Sztokholm, Moskwa, Wiedeń).

Wiele wysiłku poświęca też prof. W[ładysław] Czapliński pracy dydaktycznej. Od czasów tajnego nauczania na Uniwersytecie Krakowskim w okresie okupacji do dnia dzisiejszego uważa to za swój najważniejszy obowiązek. Z jego seminarium wyszło wielu ludzi o zaangażowanej postawie, do czego w znacznej mierze przyczyniła się atmosfera, jaka na nim panowała. Nie wpływały na nią różne niemarksistowskie osobiste poglądy Profesora.

Komitet Uczelniany PZPR Uniwersytetu Wrocławskiego nie stawia przeszkód w powołaniu prof. dr. Władysława Czaplińskiego w poczet członków PAN.

I sekretarz KU PZPR[1]
Czesław Buczek

Załącznik 9

Polska Zjednoczona Partia Robotnicza
Komitet Uczelniany POP
Akademii Medycznej
Wrocław, ul. Pasteura 1, tel. 233-91[h]

Wrocław, dnia 12 III 1971 r.

Opinia

Prof. zw. dr Leonard Kuczyński jest kierownikiem Zakładu Technologii Chemicznej Środków Leczniczych od chwili jego kreowania w 1951 r. Głównym przedmiotem jego zainteresowań naukowych są szeroko zaplanowane badania nad syntezą nowych leków, głównie w grupie pochodnych pirydyny i izotiazolu (8 monografii i 42 inne publikacje naukowe). Otrzymane nowe leki z tej grupy mają działanie przeciwwirusowe i przeciwnowotworowe. Wysoko należy ocenić opracowanie technologiczne i wdrożenie do produkcji wielu (27) nowych cennych leków wzbogacających rynek farmaceutyczny, co przyniosło poważne korzyści gospodarce narodowej. Należy także odnotować, że pod jego kierunkiem 3 osoby uzyskały stopień dr. hab., a 10 doktora nauk farmaceutycznych, co stanowi poważne osiągnięcia w pracy nad rozwojem młodej kadry naukowej w tym środowisku.

Na wysoką ocenę zasługuje również praca dydaktyczna prof. L[eonarda] Kuczyńskiego, który jest autorem pierwszego w Polsce podręcznika pt. *Technologia chemiczna środków leczniczych*. Poza pracą naukowo-dydaktyczną prof. Kuczyński ma duże zasługi w pracy organizatorskiej i administracyjnej uczelni, bowiem od 1956 r. do chwili obecnej pełni nieprzerwanie kierownicze funkcje w administracji uczelni, zaczynając od prodzie-

[1] *Poniżej odręczny podpis*.

kana, a następnie dziekana Wydziału Farmacji, następnie prorektora, a ostatnio od 1968 r. rektora Akademii Medycznej. Ponadto od 1970 r. pełni funkcję dyrektora Instytutu Chemii i Technologii Środków Leczniczych.

Całokształt działalności prof. zw. dr. Leonarda Kuczyńskiego na Wydziale Farmaceutycznym Akademii Medycznej we Wrocławiu i jego duże zaangażowanie w pracy naukowej, dydaktyczno-wychowawczej i społecznej w pełni zasługuje na wysoką ocenę i duże uznanie organizacji partyjnej na uczelni i dlatego Komitet Uczelniany PZPR gorąco popiera jego kandydaturę na członka PAN.

Za Komitet Uczelniany PZPR
I sekretarz[m]
Wacław Banaszuk

Źródło: AAN, PZPR, LVIII/447, b.p., mps.

[m] *Poniżej odręczny podpis. Z lewej strony pieczęć* Polska Zjednoczona Partia Robotnicza. Komitet Uczelniany POP Akademii Medycznej. Wrocław, al. Pasteura 1, tel. 233–91.

Nr 110

1971 marzec 15, Gdańsk – Pismo Edmunda Jakubiaka, kierownika Wydziału Nauki i Oświaty KW PZPR w Gdańsku, do Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR

Polska Zjednoczona Partia Robotnicza
Komitet Wojewódzki w Gdańsku
Wydział Nauki i Oświaty
L.dz. Ośw/01/29/71[a]

Gdańsk, dnia 15 III 1971 r.

Wydział Nauki i Oświaty KC PZPR[b]
Warszawa

Wydział Nauki i Oświaty KW PZPR w Gdańsku przesyła w załączeniu krótkie charakterystyki kandydatów na członków Polskiej Akademii Nauk zatrudnionych w Politechnice Gdańskiej oraz Akademii Medycznej. Jednocześnie informujemy, że nie mamy zastrzeżeń do postawy społeczno-politycznej prof. dr. inż. Kazimierza Kopeckiego[1], prof. dr. hab. inż. Józefa Więckowskiego[2], prof. dr. hab. inż. Edwarda Borowskiego[3], prof. mgr. inż. Witolda Urbanowicza[4], prof. mgr. inż. Wacława Balcerskiego[5], prof. mgr. inż. Witolda Tubielewicza[6] oraz prof. dr. Stanisława Byczkowskiego[7]. Nie popiera-

[a] *Znak sprawy wpisany odręcznie*.

[b] *Z lewej strony wpis w formie pieczęci* Polska Zjednoczona Partia Robotnicza, Komitet Centralny, Wydział Nauki i Oświaty. Wpłynęło dnia 19 III [19]71. Nr akt 08/67/71. Ilość załączników 1. Skierowano: t[owarzysz] Kaczmarek.

[1] Kazimierz Kopecki (1904–1984) – inżynier elektryk, prof. nadzwyczajny od 1946 r., prof. zwyczajny od 1958 r., pracownik naukowy Politechniki Gdańskiej (1945–1974), rektor PG (1954–1955, 1960–1966). Poseł na sejm (1961–1969).

[2] Józef Więckowski (1928–1984) – specjalista w zakresie mechaniki, prof. nadzwyczajny od 1967 r., prof. zwyczajny od 1975 r., pracownik naukowy PG (1949–1984), IPPT PAN (1956–1968), Instytutu Maszyn Przepływowych PAN (1958–1967). Członek korespondent PAN od 1974 r., członek Prezydium PAN (1981–1984), przewodniczący Gdańskiego Oddziału PAN (1980–1984). Poseł na sejm (1976–1980).

[3] Edward Borowski (ur. 1928) – chemik, prof. nadzwyczajny od 1968 r., prof. zwyczajny od 1992 r., pracownik naukowy PG od 1950 r.

[4] Witold Urbanowicz (1905–1998) – specjalista w zakresie budowy okrętów, prof. nadzwyczajny od 1966 r., autor projektów polskich okrętów towarowych, pracownik naukowy PG (1950–1975), kierownik Morskiego Instytutu Technicznego/Instytutu Morskiego w Gdańsku (1950–1956).

[5] Wacław Balcerski (1904–1972) – specjalista w zakresie budowy dróg wodnych, prof. nadzwyczajny od 1949 r., prof. zwyczajny od 1964 r., pracownik naukowy Biura/Departamentu Dróg Wodnych Ministerstwa Komunikacji (1935–1939, 1946–1949), Telspurenneubauamt Rożnów (1939–1944), PG (1946–1972), prodziekan Wydziału Inżynierii Lądowej i Wodnej PG (1949–1951), dziekan Wydziału Budownictwa Wodnego PG (1952–1956), rektor PG (1956–1960). Poseł na sejm (1957–1961).

[6] Witold Tubielewicz (1902–1993) – specjalista w zakresie budownictwa morskiego, prof. kontraktowy od 1945 r., prof. nadzwyczajny od 1948 r., prof. zwyczajny od 1962 r., pracownik Urzędu Morskiego w Gdyni (1930–1939), naczelny inżynier i zastępca dyrektora Biura Odbudowy Portów w Gdyni (1945–1947), pracownik Gdańskiego Urzędu Morskiego (1947–1948), pracownik naukowy PG (1945–1972), Szkoły Inżynierskiej w Szczecinie (1947–1950), Instytutu Budownictwa PAN (1957–1963), dyrektor Instytutu Budownictwa (1957–1961).

[7] Stanisław Byczkowski (1912–1992) – toksykolog, prof. nadzwyczajny od 1961 r., prof. zwyczajny od 1969 r., pracownik naukowy Uniwersytetu Poznańskiego (1934–1937), PZH w Gdyni (1937–1939), AM w Gdańsku (1945–1984), prodziekan (1954–1955) i dziekan Wydziału Farmakologii AM w Gdańsku (1955–1960), prorektor AM (1965–1972), dyrektor Instytutu Chemii Analitycznej AM (1976–1983).

my natomiast kandydatury prof. dr. Józefa Wierzchowskiego[8] z Akademii Medycznej w Gdańsku.

Kierownik Wydziału[c]
Edmund Jakubiak[9]

Załącznik 1

Opinie
o kandydatach na członków PAN z środowiska gdańskiego

1. prof. dr Stanisław Byczkowski
2. prof. dr Józef Wierzchowski
3. prof. dr inż. Kazimierz Kopecki
4. prof. dr hab. inż. Edward Borowski
5. prof. mgr inż. Witold Urbanowicz
6. prof. mgr inż. Wacław Balcerski
7. prof. mgr inż. Witold Tubielewicz
8. pror. dr hab. Inż. Józef Więckowski

ad 1. Ob[ywatel] prof. dr Stanisław Byczkowski, ur[odzony] 1 IV 1912 r. w Czyżowie, pow[iat] Wysokie Mazowieckie. W AM [w] G[dańsku] pracuje od l IX 1945 r., początkowo jako adiunkt Zakładu Chemii Fizjologicznej, w 1951 r. został powołany na kierownika Zakładu Chemii Toksykologicznej i Sądowej Wydz[iału] Farmaceutycznego. Jest jednym z najstarszych pracowników, którzy pracę rozpoczęli na gruzach Akademii Medycznej w Gdańsku.

Położył duże zasługi w organizowaniu Oddziału Gdańskiego Polskiego Towarzystwa Farmaceutycznego[10]. Bierze czynny udział w pracach społecznych na terenie uczelni i towarzystw naukowych. Przez okres kilku lat był członkiem Komisji Nauk Farmaceutycznych Rady Naukowej przy Ministrze Zdrowia.

Prof. dr Byczkowski był prodziekanem, następnie dziekanem Wydz[iału] Farmaceutycznego, a od 1965 r. pełni funkcję prorektora ds. dydaktyczno-młodzieżowych AM [w] G[dańsku]. Z obowiązków tych wywiązuje się bardzo dobrze.

Wniosek o powołanie prof. dr. Stanisława Byczkowskiego na członka Polskiej Akademii Nauk Komitet Uczelniany PZPR przy AM [w] G[dańsku] gorąco popiera.

ad 2. Prof. dr Józef Wierzchowski, ur[odzony] 19 I 1907 r. w Sandomierzu. Pracuje w Akademii Medycznej w Gdańsku od dnia l X 1949 r. na stanowisku kierownika

[c] *Poniżej odręczny podpis*.

[8] Józef Wierzchowski (1907–1974) – farmaceuta, specjalista w dziedzinie badania żywności, prof. nadzwyczajny od 1954 r., prof. zwyczajny od 1963 r., pracownik naukowy Akademii Lekarskiej/Akademii Medycznej w Gdańsku (1949–1974). Oficer WP (1927–1946), stały delegat Polski w Komisji FAO/WHO ds. Światowego Kodeksu Żywnościowego (1968–1972).

[9] Brak bliższych danych o tej osobie.

[10] Polskie Towarzystwo Farmaceutyczne – stowarzyszenie założone w 1947 r. w Warszawie.

Zakładu Bromatologii na Wydziale Farmacji. Postawił na właściwym poziomie dydaktykę oraz rozwinął ożywioną działalność naukową. Interesuje się głównie nauką o środkach spożywczych i higieną żywienia.

Od 1960 r. do 31 VIII 1969 r. pełnił obowiązki dziekana Wydz[iału] Farmaceutycznego. Pracuje społecznie w towarzystwach naukowych, jest członkiem Rady Naukowej Wojskowego Instytutu Sanitarno-Epidemiologicznego im. gen. Raczkowskiego w Warszawie. Bezpartyjny.

Organizacja partyjna miała pewne trudności z[e] współpracą z prof. Wierzchowskim w okresie pełnienia przez niego funkcji dziekana. W okresie tym wiele decyzji podejmował w aspekcie zaspokojenia własnych i swego zakładu potrzeb, często kosztem innych zakładów. Nie analizując merytorycznie dorobku naukowego prof. dr. Wierzchowskiego, stwierdzić należy, że nie posiada on tej miary autorytetu, jaki w naszym przekonaniu winien mieć członek PAN.

KU PZPR przy Akademii Medycznej w Gdańsku wniosku o powołanie ob. prof. dr. Józefa Wierzchowskiego na członka PAN nie popiera.

ad 3. Prof. dr inż. Kazimierz Kopecki był jedną z osób, które w 1945 r. bezpośrednio po wyzwoleniu Gdańska brały udział w organizowaniu i uruchomianiu Politechniki Gdańskiej. W okresie 25 lat pracy na uczelni pełnił funkcje kierownika Katedry Elektroenergetyki, dziekana Wydz[iału] Elektrycznego, prorektora Politechniki Gdańskiej.

Prof. K[azimierz] Kopecki w swej działalności naukowo-dydaktycznej szczególnie duże zaangażowanie wykazuje w dziedzinie kształcenia kadry naukowo-badawczej. Miernikiem efektów pracy prof. Kopeckiego w tej dziedzinie może być fakt, że 10 osób, które rozpoczynały swą pracę pod jego opieką, zajmuje obecnie w różnych uczelniach kraju stanowiska samodzielnych pracowników naukowych, w tym 3 profesorów nadzwyczajnych. Obecnie prof. K[azimierz] Kopecki poza funkcją dyrektora Instytutu Elektroenergetyki i Automatyki na Wydziale Elektrycznym pełni szereg funkcji społecznych w szeregu organizacjach, radach naukowo-technicznych i stowarzyszeniach społecznych. Przez 8 lat był posłem na Sejm PRL.

Prof. K[azimierz] Kopecki za swą działalność naukową, dydaktyczną i organizacyjno-społeczną był wielokrotnie odznaczany i nagradzany. Bezpartyjny.

ad 4. Prof. dr hab. inż. Edward Borowski jest z[astęp]cą dyrektora ds. naukowo-badawczych Instytutu Chemii i Technologii Organicznej Wydziału Chemicznego. Cały okres pracy prof. E[dwarda] Borowskiego na PG charakteryzuje się intensywną i szeroko zakrojoną pracą naukowo-badawczą oraz w zakresie szkolenia i kształcenia młodej kadry. Mimo braku przynależności do jakiejkolwiek organizacji politycznej prof. E[dward] Borowski należy na swym wydziale do najbardziej aktywnego zespołu ludzi o nowoczesnych i postępowych poglądach politycznych. Organizacja partyjna w jego osobie znajduje rzecznika tych spraw, które wiążą się [z] wprowadzeniem postępu organizacyjnego i naukowego na uczelni. Również wyrazem jego postawy politycznej i działalności dla gospodarki narodowej jest jego zaangażowana walka na forum międzynarodowym o prawa patentowe PRL, gdzie daje dowody, iż jest aktywnie zaangażowanym obywatelem socjalistycznego państwa.

ad 5. Prof. mgr inż. Witold Urbanowicz w okresie swej pracy na Politechnice Gdańskiej przeprowadził społecznie 2 inicjatywy o znaczeniu międzynarodowym. W 1968 r. zorganizował pierwsze w świecie Sympozjum Architektury Okrętów, zapewniając udział

przedstawicieli wielu krajów. Począwszy od 1969 r., jest organizatorem Polskiego Oddziału Międzynarodowego Instytutu Kultury Morskiej. Współpraca prof. Urbanowicza, wicedyrektora Instytutu Urbanistyki i Architektury, z organizacją partyjną jest właściwa i przebiega bez zakłóceń. Politycznie nie angażuje się. Jako wykładowca i wychowawca jest ceniony i lubiany przez młodzież.

ad 6. Prof. mgr inż. Wacław Balcerski pracuje w PG od 1946 r. W Politechnice Gdańskiej organizował Wydział Budownictwa Wodnego, w którym pełnił funkcję dziekana (1952–1953) oraz pełnił funkcję rektora (1956–1961). W latach 1957–1961 prof. W[acław] Balcerski był posłem na Sejm PRL. Prof. W[acław] Balcerski pełnił i pełni szereg ważnych funkcji w różnych organizacjach krajowych i międzynarodowych, bierze również czynny udział jako doradca i opiniodawca większości obiektów budownictwa wodnego wznoszonych po wojnie na terenie kraju.

Swoje obowiązki dydaktyczne wykonuje wzorowo – jest doskonałym wykładowcą. Nie doceniając pracy w kolektywie, nie rozwija i nie organizuje zespołowych badań własnych ani w ramach gospodarstwa pomocniczego. Bezpartyjny.

ad 7. Prof. mgr inż. Witold Tubielewicz był długoletnim kierownikiem Katedry Budownictwa Morskiego i Portów Wydziału Budownictwa Wodnego PG, obecnie kierownik zakładu dydaktycznego. Prof. W[itold] Tubielewicz jest pionierem odbudowy portów morskich w Polsce, jest członkiem szeregu rad naukowych instytutów i ministerstw oraz urzędów centralnych. Bardzo dobry dydaktyk, opiekun i wychowawca młodzieży. Bezpartyjny, społecznie pracuje w Związku Nauczycielstwa Polskiego[11], będąc przez 1 kadencję przewodniczącym Rady Zakładowej ZNP.

ad 8. Prof. dr hab. inż. Józef Więckowski jest kierownikiem Zakładu Mechanik i Wytrzymałości Ustrojów Okrętowych w Instytucie Okrętowym PG. Wybitny teoretyk i dobry dydaktyk. Od wielu lat pełni funkcję prodziekana. Nie angażuje się w sprawy polityczne, jednak w okresach trudnych (marzec 1968 r., grudzień 1970 r.) [d]staje się do dyspozycji[d] Organizacji Partyjnej i wypełnia bardzo dobrze wszelkie polecenia z dużą dozą własnej inicjatywy. Uczynny, błyskotliwy w kontaktach osobistych, jest bardzo lubiany i ceniony przez kadrę naukową, szczególnie młodą. Działał społecznie w Związkach Zawodowych.

Gdańsk, dnia 15 III 1971 r.

Za zgodność:
Polska Zjednoczona
Partia Robotnicza
Komitet Wojewódzki w Gdańsku
Wydział Nauki Oświaty i Kultury[e]

Źródło: AAN, PZPR, LVIII/447, b.p., mps.

[d–d] *Tak w tekście*.

[e] *Wpis w formie pieczęci. Poniżej odręczny nieczytelny podpis*.

[11] Związek Nauczycielstwa Polskiego – związek zawodowy pracowników nauki i oświaty założony w 1930 r. w Krakowie.

Nr 111

1971 marzec 16, Szczecin – Pismo Bolesława Klimczyka, kierownika Wydziału Nauki i Oświaty KW PZPR w Szczecinie, do Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR

Polska Zjednoczona
Partia Robotnicza
Komitet Wojewódzki w Szczecinie
Wydział Nauki i Oświaty
L.dz. V-A-76/71[a]

Szczecin, dnia 18 III 1971 r.

Wydział Nauki Komitetu Centralnego
Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej[b]
Warszawa

W odpowiedzi na Wasze pismo z dnia 3 III 1971 r. w sprawie zgłoszonych przez Pomorską Akademię Medyczną i Wyższą Szkołę Rolniczą w Szczecinie kandydatów na członków Polskiej Akademii Nauk, uprzejmie komunikujemy, że Komitet Wojewódzki PZPR w Szczecinie w stosunku do proponowanych osób nie wnosi zastrzeżeń.

Przy rozpatrywaniu prosimy o zachowanie następującej kolejności:

Pomorska Akademia Medyczna

1. Prof. dr Kazimierz Stojałowski[1]
2. Prof. dr Witold Starkiewicz[2]
3. Prof. dr Eugeniusz Miętkiewski[3]

Wyższa Szkoła Rolnicza

1. Prof. dr Eugeniusz Grabda[4]

---

[a] *Wpis w formie pieczęci*.

[b] *Z lewej strony wpis w formie pieczęci* Polska Zjednoczona Partia Robotnicza, Komitet Centralny, Wydział Nauki i Oświaty. Wpłynęło dnia 18 III [19]71. Nr akt 08/67/71. Ilość załączników – Skierowano: t[owarzysz] Kaczmarek.

[1] Kazimierz Stojałowski (1903–1995) – patolog, lekarz sądowy, prof. nadzwyczajny od 1948 r., prof. zwyczajny od 1957 r., pracownik naukowy Wydziału Lekarskiego Uniwersytetu Poznańskiego (1930–1939, 1945–1948), Pomorskiej AM w Szczecinie (1948–1974), kierownik Katedry Anatomii Patologicznej Pomorskiej AM w Szczecinie (1948–1974). Wiceprzewodniczący Rady Towarzystw Naukowych przy Prezydium PAN (1975–1977). Wojewódzki specjalista ds. anatomii patologicznej w Szczecinie (1948–1974), członek Rady Naukowej przy MZiOS (1968–1970).

[2] Witold Starkiewicz (1906–1978) – okulista, prof. nadzwyczajny od 1950 r., prof. zwyczajny od 1957 r., lekarz wojskowy I Pułku Lotniczego na Okęciu (1931–1937), Szpitala Okręgowego we Lwowie (1938–1939), Szpitala Wojskowego w Warszawie (1945–1949), pracownik naukowy Instytutu Badań Lotniczych w Warszawie (1937–1938), Kliniki Ocznej UW (1945–1948), Pomorskiej AM w Szczecinie (1948–1972), kierownik Katedry Okulistyki Pomorskiej AM (1948–1972), dziekan Wydziału Lekarskiego Pomorskiej AM (1950–1952), prorektor (1953–1955) i rektor (1959–1962).

[3] Eugeniusz Miętkiewski (1915–2002) – fizjolog, prof. nadzwyczajny od 1954 r., prof. zwyczajny od 1967 r., pracownik naukowy Wydziału Lekarskiego Uniwersytetu Poznańskiego (1937–1939, 1945–1950), Szpitala Kolejowego w Poznaniu (1946–1949), Pomorskiej AM (1950–1985), prodziekan (1954–1955) i prorektor Pomorskiej AM (1955–1959), dyrektor Instytutu Fizjologiczno-Chemicznego Pomorskiej AM (1970–1983).

[4] Eugeniusz Grabda (1908–1997) – parazytolog, ichtiolog, prof. nadzwyczajny od 1954 r., prof. zwyczajny od 1963 r., pracownik naukowy UW (1935–1938), Państwowego Instytutu Weterynaryjnego w Puławach (1941–1946) i Bydgoszczy (1946–1952), WSR we Wrocławiu (1952–1954), WSR w Olsztynie (1954–1966), WSR/AR w Szczecinie (1963–1978), rektor WSR w Olsztynie (1958–1961), prorektor ds. nauki WSR w Szczecinie (1966–1968), dyrektor Instytutu Ichtiologii WSR w Szczecinie (1970–1978). Członek Rady Naukowej Zakładu Biologii Wód PAN (1960–1980). Członek PPS (1947–1948), PZPR (1948–1980), przewodniczący Komisji Rybactwa Śródlądowego przy Radzie Naukowej Ministerstwa Rolnictwa (1961–1974), członek Rady Głównej Szkolnictwa Wyższego (1958–1969).

2. Prof. dr Tadeusz Dominik[5]
3. Prof. dr Andrzej Słaboński[6]

Kierownik Wydziału
Nauki i Oświaty KW[c]
Bolesław Klimczyk[7]

Źródło: AAN, PZPR, LVIII/447, b.p., mps.

[c] *Poniżej odręczny podpis. Z lewej strony trójkątna pieczęć* Polska Zjednoczona Partia Robotnicza, Komitet Wojewódzki w Szczecinie, Wydział Nauki i Oświaty.

[5] Tadeusz Dominik (1909–1980) – specjalista w zakresie patologii roślin, prof. nadzwyczajny od 1955 r., prof. zwyczajny od 1961 r., pracownik naukowy Uniwersytetu Poznańskiego (1932–1939, 1945–1947), Instytutu Ochrony Roślin w Puławach (1947–1949), UWr/WSR we Wrocławiu (1949–1954), Instytutu Leśnictwa w Kuźnicy Nieborowskiej (1954–1956), WSR/AR w Szczecinie (1956–1979), kierownik Katedry/Zakładu Ochrony Roślin WSR/AR w Szczecinie (1956–1979).

[6] Andrzej Słaboński (1908–1995) – agrotechnik, hodowca roślin, prof. nadzwyczajny od 1964 r., prof. zwyczajny od 1971 r., pracownik naukowy PINGW w Puławach (1936–1951), Instytutu Hodowli i Aklimatyzacji Roślin w Gorzowie Wielkopolskim (1951–1972), WSR/AR w Szczecinie (1956–1979).

[7] Bolesław Klimczyk (ur. 1930) – kierownik Wydziału Nauki i Oświaty KW PZPR w Szczecinie (1969–1972).

Nr 112

1971 marzec 17, Warszawa – Pismo Wydziału Nauki i Oświaty Komitetu Warszawskiego PZPR do Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR (z opiniami)

Polska Zjednoczona Partia Robotnicza
Komitet Warszawski
Wydział Nauki i Oświaty
L.dz. 121/71/N[a]

Warszawa, dn[ia] 17 III 1971 r.

Wydział Nauki i Oświaty KC PZPR
w miejscu

Wydział Nauki i Oświaty K[omitetu] W[arszawskiego] PZPR przesyła w załączeniu opinie o kandydatach do PAN, wyrażając zwłaszcza poparcie dla:

1. prof. dr Bogusław Borkowski[1] – Instytut Leków
2. prof. dr Tadeusz Cieślak – PAN (PZPR)
3. prof. dr Bolesław Górnicki[2] – Akademia Medyczna
4. prof. dr Wiesław Grochowski[3] – PAN
5. prof. dr Antonina Halicka – PAN
6. prof. dr Jan Zygmunt Jakubowski – UW (PZPR)
7. prof. dr Henryk Jasiorowski – PAN (PZPR)
8. prof. dr Czesław Kamela[4] – PW
9. prof. dr Marian Kocór[5] – PAN (PZPR)

---

[a] *Znak sprawy wpisany odręcznie. Poniżej odręczny dopisek* Tow. Straszak, *nieczytelny podpis i data* 19.III.1971 r.

[1] Bogusław Borkowski (1911–2000) – farmakolog, prof. nadzwyczajny od 1961 r., prof. zwyczajny od 1971 r., kierownik apteki w Warszawie (1939–1944, 1947–1950), dyrektor Biura Okręgowej Izby Aptekarskiej (1945–1948), pracownik naukowy UW (1935–1939, 1945–1948), AM w Warszawie (1950–1952), AM w Poznaniu (1952–1962), dyrektor Instytutu Leczniczych Surowców Roślinnych w Poznaniu (1954–1960), zastępca dyrektora ds. nauki (1962–1970) i dyrektor Instytutu Leków w Warszawie (1970–1981). Członek Rady Naukowej Instytutu Farmakologicznego PAN (1955–2000). Członek Prezydium Rady Naukowej przy MZiOS (1955–1981).

[2] Bolesław Górnicki (1909–1998) – pediatra, historyk medycyny, prof. nadzwyczajny od 1953 r., prof. zwyczajny od 1960 r., lekarz Ubezpieczeń Społecznych w Warszawie (1934–1939, 1945–1951), Kliniki Pediatrycznej UW (1933–1939, 1945–1948), pracownik naukowy UW (1945–1950), Pomorskiej AM w Szczecinie (1951–1959), AM w Warszawie (1960–1979), rektor Pomorskiej AM (1956–1959), rektor AM w Warszawie (1962–1972), dyrektor Instytutu Pediatrii AM w Warszawie (1973–1979), dyrektor Instytutu Matki i Dziecka (1960–1969). Wiceprzewodniczący Rady Towarzystw Naukowych PAN (1982–1989 [?]). Członek CKK (1955–?), przewodniczący Rady Naukowej przy Ministrze Zdrowia (1960–1962), prezes Rady Głównej Szkolnictwa Wyższego (1963–1972).

[3] Wiesław Grochowski (1911–1994) – specjalista w zakresie nauk leśnych, prof. nadzwyczajny od 1955 r., prof. zwyczajny od 1967 r., pracownik naukowy Instytutu Badawczego Lasów Państwowych (1935–1939), Dyrekcji Lasów Państwowych Okręgu Gdańskiego (1945–1948), Instytutu Badawczego Leśnictwa w Warszawie (1948–1978), SGGW (1959–1965), kierownik Zakładu Ubocznej Produkcji Leśniczej Instytutu Badawczego Leśnictwa (1948–1978). Członek korespondent PAN od 1971 r., członek rzeczywisty od 1983 r., przewodniczący (1965–1974, 1977–1982, 1984–1989) i honorowy przewodniczący Komitetu Nauk Leśnych PAN (1991–1994). Członek CKK (1973–1984), Komitetu Nagród Państwowych (1976–1989).

[4] Czesław Kamela (1910–1992) – geodeta, geofizyk, prof. nadzwyczajny od 1955 r., prof. zwyczajny od 1966 r., geodeta i mierniczy przysięgły (1935–1939), pracownik naukowy Wydziału Inżynierii Lądowej i Wodnej w Winterthur w Szwajcarii (1941–1946), PW (1947–1980), WAT (1980–1990), prodziekan Wydziału Geodezji PW (1952–1954), prorektor PW (1955–1956), sekretarz Senatu PW (1953–1959).

[5] Marian Kocór (1922–1980) – biochemik, prof. nadzwyczajny od 1962 r., prof. zwyczajny od 1971 r., pracownik naukowy Katedry Podstaw Chemii Uniwersytetu i Politechniki Wrocławskiej (1948–1952), WSR we Wrocławiu

10. prof. dr Piotr Kubikowski[6] – Akademia Medyczna
11. prof. dr Czesław Madajczyk – PAN (PZPR)
12. prof. dr Jan Madejski[7] – IBJ
13. prof. dr Bolesław Malisz[8] – PAN
14. prof. dr Wincenty Okoń[9] – UW
15. prof. dr Zbigniew Osiński[10] – PW
16. prof. dr Franciszek Piaścik[11] – PW
17. prof. dr Antoni Rutkowski[12] – Instytut Żywności i Żywienia (PZPR)

(1952–1965), IChO PAN (1956–1980), dziekan Wydziału Chemicznego WSI we Wrocławiu (1952–1956), prorektor WSR ds. dydaktycznych (1960–1965), wicedyrektor (1956–1967) i dyrektor IChO PAN (1967–1972).

[6] Piotr Kubikowski (1903–1991) – farmakolog, prof. nadzwyczajny od 1948 r., prof. zwyczajny od 1958 r., pracownik naukowy Wydziału Lekarskiego UJK (1926–1939), Wydziału Lekarskiego UW/AM w Warszawie (1945–1978), Instytutu Leków w Warszawie (1950–1969), prorektor ds. naukowych AM w Warszawie (1957–1973), dyrektor Instytutu Nauk Fizjologicznych AM (1970–1973), dyrektor Instytutu Leków (1951–1969). Członek korespondent TNW od 1951 r., prezes Polskiego Towarzystwa Farmakologicznego (1965–1967).

[7] Jan Madejski (1925–2000) – specjalista w zakresie termodynamiki, prof. nadzwyczajny od 1965 r., prof. zwyczajny od 1970 r. [?], pracownik naukowy Biura Nadzoru Marynarki Wojennej w Stoczni Gdyńskiej (1948–1950), PG (1948–1954), Zakładu/Instytutu Maszyn Przepływowych PAN (1954–1966), dziekan Wydziału Mechanicznego WSR w Rzeszowie (1966–1970), dyrektor Instytutu Badań Jądrowych w Świerku (1970–1976), kierownik Zakładu Termodynamiki i Silników Lotniczych PRz (1976–1988). Członek korespondent PAN od 1973 r., członek rzeczywisty od 1986 r.

[8] Bolesław Malisz (1910–1995) – specjalista w zakresie planowania przestrzennego, urzędnik, prof. nadzwyczajny od 1967 r., prof. zwyczajny od 1973 r., kierownik Pracowni/Biura Planu Regionalnego Północnego Pomorza (1934–1939), dyrektor Biura Planu Krajowego w GUPP (1945–1949), dyrektor Departamentu Lokalizacji PKPG (1949–1951), główny urbanista Zakładu Osiedli Robotniczych (1951–1956), Komitetu Budownictwa, Urbanizacji i Architektury (1956–1963), dyrektor Instytutu Urbanistyki i Architektury (1963–1967), pracownik naukowy Instytutu Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania PAN (1968–1980). Członek korespondent PAN od 1983 r., członek rzeczywisty PAN od 1986 r., zastępca sekretarza Wydziału Nauk o Ziemi PAN (1978–1990). Pełnomocnik ministra budownictwa ds. planów urbanistycznych GOP (1951–1954), członek Państwowej Rady ds. Gospodarki Przestrzennej (1975–1989), Państwowej Rady Ochrony Środowiska (1981–1989).

[9] Wincenty Okoń (ur. 1914) – specjalista w zakresie pedagogiki, kpt. marynarki wojennej ludowego WP (1944–1946), prof. nadzwyczajny od 1955 r., prof. zwyczajny od 1966 r., nauczyciel (1937–1943), pracownik naukowy UŁ (1946–1949), Instytutu Badań Pedagogicznych/Instytutu Pedagogicznego (1950–1974), UW (1950–1984), dyrektor Instytutu Pedagogicznego (1961–1974), dziekan Wydziału Pedagogicznego UW (1958–1960). Członek korespondent PAN od 1973 r., członek rzeczywisty PAN od 1983 r., przewodniczący Komitetu Nauk Pedagogicznych PAN (1974–1984).

[10] Zbigniew Osiński (1926–2001) – specjalista w zakresie dynamiki maszyn, prof. nadzwyczajny od 1970 r., prof. zwyczajny od 1976 r., konstruktor samolotów w Wytwórni Sprzętu Komunikacyjnego (1949–1956), pracownik naukowy PŁ (1947–1949), PW (1949–1996), IPPT PAN (1956–1961), prodziekan Wydziału Maszyn Roboczych i Pojazdów PW (1969–1971), prorektor ds. nauki PW (1973–1978). Wiceprzewodniczący Rady Głównej Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki (1977–1982).

[11] Franciszek Piaścik (1902–2001) – architekt, prof. nadzwyczajny od 1946 r., prof. zwyczajny od 1962 r., pracownik naukowy PW (1927–1939, 1946–1973), kierownik Katedry/dyrektor Instytutu Architektury i Planowania Wsi (1945–1973), dziekan Wydziału Architektury PW (1957–1958, 1966–1971). Naczelny Komisarz Odbudowy Wsi (1946–1947), członek Rady Naukowo-Ekonomicznej województwa warszawskiego i białostockiego (1947–1971).

[12] Antoni Rutkowski (ur. 1920) – technolog żywności, prof. nadzwyczajny od 1961 r., prof. zwyczajny do 1969 r., pracownik naukowy Uniwersytetu Poznańskiego (1945–1954), dyrektor Instytutu Przemysłu Tłuszczowego (1954–1959), zastępca dyrektora Instytutu Chemii Ogólnej (1960–1969), Instytutu Żywności i Żywienia (1969–1973), pracownik naukowy SGGW (1972–1990), dyrektor Instytutu Technologii Żywności SGGW (1977–1982). Członek korespondent PAN od 1971 r., członek rzeczywisty PAN od 1983 r., przewodniczący Komitetu Technologii i Chemii Żywności PAN (1969–1971, 1978–1985), sekretarz Wydziału Nauk Rolniczych i Leśnych PAN (1984–1989), członek Prezydium PAN (1984–1989). Członek PZPR (1963–1990), członek Centralnej Komisji Kwalifikacyjnej ds. Kadr Naukowych przy Prezesie Rady Ministrów (1972 1976, 1979–1989).

18. prof. dr Kazimierz Wejchert[13] – PW
19. prof. dr Jerzy Wróbel[14] – UW (PZPR)

W stosunku do następujących kandydatur wydział nie wyraża zastrzeżeń:

1. prof. dr Stanisław Bellert[15] – PW
2. prof. dr Piotr Biegański[16] – PW
3. prof. dr Stanislaw Biniecki[17]
4. prof. dr Zygmunt Boretti[18] – PW (PZPR[b])
5. prof. dr Henryk Bukowiecki[19] – Akademia Medyczna
6. prof. dr Witold Czachórski[20] – UW[c]
7. prof. Eugeniusz Domański – PAN
8. prof. Kazimierz Dux[21] – Instytut Onkologii
9. prof. dr Władysław Findeisen[22] – PW

---

[b] *Skrót przekreślony, obok dopisany odręcznie znak zapytania*.

[c] *Przy nazwisku na lewym marginesie odręczna pionowa strzałka skierowana w górę. Podobnie przy pozycji nr 10, 11 i 15 listy*.

[13] Kazimierz Wejchert (1912–1993) – architekt, urbanista, prof. nadzwyczajny od 1955 r., prof. zwyczajny od 1969 r., prywatna praktyka architektoniczna (1937–1939), pracownik naukowy PW (1946–1980), dyrektor Instytutu Urbanistyki i Planowania Przestrzennego PW (1970–1979). Członek korespondent PAN od 1979 r. Główny projektant miasta Nowe Tychy (1952–1989), radny MRN w Tychach (1958–1962).

[14] Jerzy Wróbel (ur. 1923) – chemik, prof. nadzwyczajny od 1968 r., prof. zwyczajny od 1975 r., kierownik Pracowni Analizy Naturalnych Surowców Organicznych UW (1964–1993), dziekan Wydziału Chemii UW (1969–1971, 1975–1981). Członek korespondent PAN od 1973 r., członek rzeczywisty PAN od 1980 r. Członek PZPR.

[15] Stanisław Bellert (1924–1976) – specjalista w zakresie elektryki, prof. nadzwyczajny od 1967 r., prof. zwyczajny od 1975 r., pracownik naukowy PW (1948–1976), kierownik Zakładu Teorii Obwodów Instytutu Podstaw Elektroniki PW (1974–1976). Członek korespondent PAN od 1973 r.

[16] Piotr Biegański (1905–1986) – architekt, historyk architektury, prof. nadzwyczajny od 1947 r., prof. zwyczajny od 1956 r. [?], pracownik naukowy PW (1945–1975). Współorganizator i kierownik Wydziału Architektury Zabytkowej BOS (1945–1951), konserwator zabytków m.st. Warszawy (1945–1954), autorem projektów rekonstrukcji i realizacji Pałacu Staszica (1946–1951), Pałacu Kazimierzowskiego (1946–1949), gmachu Komisji Rządowej i Skarbu (1948–1951), Zamku Ujazdowskiego (1974–1978).

[17] Stanisław Biniecki (1907–1999) – specjalista w zakresie technologii chemicznej środków leczniczych, prof. nadzwyczajny od 1947 r., prof. zwyczajny od 1958 r., pracownik naukowy Uniwersytetu Poznańskiego (1945–1947), UW (1947–1977), AM w Warszawie (1950–1977).

[18] Zygmunt Boretti (1906–1984) – specjalista w zakresie konstrukcji hydrotechnicznych, prof. nadzwyczajny od 1957 r., prof. zwyczajny od 1969 r., pracownik naukowy PW (1936–1939, 1945–1976), prorektor PW (1956–1959), członek Senatu PW, prodziekan (1952) i dziekan Wydziału Budownictwa Wodnego PW (1952–1956). Członek Techniczno-Ekonomicznej Rady Naukowej przy Prezydencie m.st. Warszawy.

[19] Henryk Bukowiecki (1903–1986) – botanik, farmaceuta, prof. nadzwyczajny od 1947 r., prof. zwyczajny od 1964 r., pracownik naukowy UW (1925–1939, 1945–1950), SGGW (1947–1966), AM w Warszawie (1950–1973), prodziekan Wydziału Farmaceutycznego AM w Warszawie (1957–1960). Członek zwyczajny TNW od 1984 r., przewodniczący Zespołu Historii Botaniki przy Instytucie Historii Nauki, Oświaty i Techniki PAN (1973–1986).

[20] Witold Czachórski (1915–1995) – prawnik, prof. nadzwyczajny od 1954 r., prof. zwyczajny od 1962 r., pracownik naukowy UW (1946–1985), dziekan Wydziału Prawa UW (1954–1956), prorektor UW (1959–1965), dyrektor Instytutu Prawa Cywilnego UW (1969–1975). Członek korespondent PAN od 1971 r., członek rzeczywisty od 1980 r., przewodniczący Komitetu Nauk Prawnych PAN (1978–1980), członek Prezydium PAN (1989–1992), członek zwyczajny TNW od 1984 r. Przewodniczący CKK (1978–1984).

[21] Kazimierz Dux (1915–2001) – patofizjolog, onkolog, prof. nadzwyczajny od 1949 r., prof. zwyczajny od 1957 r., praktyka lekarska (1939–1944), pracownik naukowy UMCS (1944–1945), Uniwersytetu Poznańskiego (1945–1949), Śląskiej AM w Katowicach (1950–1955), Instytutu Radowego/Instytutu Onkologii im. Marii Skłodowskiej-Curie (1949–1985), kierownik Zakładu Biologii Nowotworów Instytutu Onkologii (1955–1985). Członek korespondent PAN od 1971 r., członek rzeczywisty PAN od 1983 r.

[22] Władysław Findeisen (ur. 1926) – automatyk, prof. nadzwyczajny od 1962 r., prof. zwyczajny od 1971 r., pracownik PW (1948–1996), dyrektor Instytutu Automatyki PW (1971–1981), rektor PW (1981–1985). Członek korespondent

10. prof. dr Aleksander Gieysztor – UW
11. prof. dr Stanisław Herbst[23] – UW
12. prof. dr Roman Hoppe[24] – SGGW
13. prof. dr Adam Lityński[25] – PW
14. prof. dr Stanisław Malinowski[26] – PW
15. prof. dr Marian Małowist[27] – UW
16. prof. dr Stefan Nowakowski – UW
17. prof. dr Kazimierz Ostrowski – Akademia Medyczna
18. prof. dr Władysław Parczewski[28] – PW
19. prof. dr Witold Rosiński[29] – Instytut Technologii Elektronowej
20. prof. dr Jan Ryżewski[30] – Instytut Reumatologii
21. prof. dr Piotr Strebeyko[31] – Instytut Hodowli i Aklimatyzacji Roślin
22. prof. dr Paweł Sulmicki[32] – SGPiS

PAN od 1971 r., członek rzeczywisty od 1986 r. Przewodniczący Społecznej Rady Prymasowskiej (1986–1990), członek Komitetu Obywatelskiego przy Lechu Wałęsie (1988–1990), senator (1989–1993).

[23] Stanisław Herbst (1907–1973) – historyk wojskowości, doktorat w 1931 r., habilitacja na UW w 1946 r., od 1948 r. docent, w IH UW, prof. nadzwyczajny od 1954 r., prof. zwyczajny od 1961 r. Zatrudniony początkowo w Ministerstwie Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, następnie starszy asystent w Zakładzie Architektury Polskiej i Historii Sztuki Politechniki Warszawskiej. W czasie okupacji służył w BiP KG AK, jednocześnie zatrudniony w Bibliotece UW. Uczestniczył w tajnym nauczaniu w Wolnej Wszechnicy Polskiej. Od 1945 r. nadal pracował (do 1948 r.) w BUW, w Ministerstwie Kultury i Sztuki (1945–1948), od 1946 r. wykładał na UW i w WAP (1957–1968). Prezes PTH 1956–1973.

[24] Roman Hoppe (1908–1979) – weterynarz, prof. nadzwyczajny od 1954 r., prof. zwyczajny od 1965 r., lekarz powiatowy w Przasnyszu (1937–1939, 1945–1948), pracownik naukowy UW (1932–1937, 1946–1952), SGGW (1952–1979), prodziekan (1956–1958) i dziekan Wydziału Weterynaryjnego SGGW (1958–1960), prorektor ds. nauki SGGW (1962–1965), zastępca dyrektora Instytutu Chorób Niezakaźnych SGGW (1970–1978). Konsultant ds. niepłodności klaczy Ministerstwa PGR (1948–1953).

[25] Adam Lityński (1902–1973) – specjalista w dziedzinie uprawy roli, prof. nadzwyczajny od 1957 r., prof. zwyczajny od 1964 r., pracownik naukowy PW.

[26] Stanisław Malinowski (1909–2001) – chemik, specjalista w zakresie technologii organicznej i katalizy, prof. zwyczajny, pracownik naukowy PW, członek korespondent PAN od 1971 r.

[27] Marian Małowist (1909–1988) – historyk mediewista, prof. nadzwyczajny od 1952 r., prof. zwyczajny od 1955 r., nauczyciel gimnazjalny (1931–1939), pracownik naukowy UW (1947–1979).

[28] Władysław Parczewski (1907–1981) – meteorolog, prof. nadzwyczajny od 1966 r., prof. zwyczajny od 1969 r., pracownik naukowy SGGW (1953–166), PW (1966–1987), dyrektor Państwowego Instytutu Hydrologiczno-Meteorologicznego w Warszawie (1969–1970).

[29] Witold Rosiński (1910–2009) – specjalista w zakresie technologii elektronowej, prof. nadzwyczajny od 1962 r., prof. zwyczajny od 1969 r., konstruktor w Państwowych Zakładach Tele- i Radiotechnicznych (1934–1937), w Admiralty Signal and Radar Establishment w Cambridge (1943–1950), pracownik naukowy PW (1951–1953), IPPT PAN (1953–1978). Członek korespondent PAN od 1971 r., członek rzeczywisty PAN od 1983 r.

[30] Jan Ryżewski (1926–2008) – patofizjolog, prof. nadzwyczajny od 1967 r., prof. zwyczajny od 1977 r., pracownik naukowy Wydziału Lekarskiego UW/AM w Warszawie (1948–1960), Instytutu Reumatologicznego w Warszawie (1960–1996), kierownik Zakładu Patofizjologii Instytutu Reumatologicznego (1961–1996), konsultant Wojskowego Instytutu Higieny i Epidemiologii (1960–1985). Przewodniczący Komitetu Nauk Fizjologicznych PAN (1969–1977).

[31] Piotr Strebeyko (1907–2002) – inżynier rolnik, prof. nadzwyczajny od 1954 r., pracownik naukowy SGGW (1929–1934), UW (1934–1939, 1945–1968), Instytutu Uprawy, Nawożenia i Gleboznawstwa (1951–2002). Sekretarz generalny Polskiego Towarzystwa Botanicznego (1950–1955), sekretarz generalny Polskiego Towarzystwa Fizjologicznego (1948–1950), sekretarz generalny TNW (1981–1985).

[32] Paweł Sulmicki (1909–1980) – oficer WP, ekonomista, prof. nadzwyczajny od 1969 r., prof. zwyczajny od 1972 r., pracownik naukowy UP (1947–1949), SGPiS (1962–1979), prorektor SGPiS (1968–1972). Pracownik CUP (1945–1948), ZSS „Społem" (1950–1956), NBP (1948–1950, 1957–?), PKPG (1956–1957).

23. prof. dr Lech Wojtczak[33] – PAN

Równocześnie wyrażamy zastrzeżenia w stosunku do następujących kandydatur:

1. prof. dr Zygmunt Eckstein[34] – PW
2. prof. dr Kazimierz Krysiak – SGGW
3. prof. dr Franciszek Krzysik[35] – SGGW
4. prof. dr Witold Kula[36] – UW
5. prof. dr Bogusław Leśnodorski – UW (PZPR)[d]

Wydział Nauki i Oświaty KW PZPR[e]

Prof. dr Bogusław Borkowski

Prof. dr Bogusław Borkowski jest od 1970 r. dyrektorem Instytutu Leków, w którym od 1962 r. pełnił funkcję wicedyrektora. Posiada poważny dorobek naukowy.

Prof. Borkowski jest bezpartyjnym, pozytywnie ustosunkowanym do polityki partii i rządu obywatelem. Ocena jego pracy jako dyrektora Instytutu Leków jest pozytywna. Na uznanie zasługuje również jego postawa obywatelska i społeczna.

Wydział Nauki i Oświaty KW PZPR popiera kandydaturę prof. Borkowskiego do PAN.

Prof. dr Tadeusz Cieślak

Prof. Cieślak jest kierownikiem Zakładu Stosunków Polsko-Radzieckich oraz zastępcą sekretarza I Wydziału PAN. Posiada poważny dorobek naukowy w dziedzinie historii.

Prof. Cieślak jest członkiem PPR od 1945 r., a następnie członkiem PZPR. W organizacjach i instancjach partyjnych pełnił wiele odpowiedzialnych funkcji. W PAN jest długoletnim aktywistą partyjnym i społecznym. Pełnił również odpowiedzialne funkcje państwowe.

Wydział Nauki i Oświaty KW PZPR popiera kandydaturę prof. Cieślaka do PAN.

---

[d] *Przy dwóch ostatnich nazwiskach na lewym marginesie odręczny znak zapytania*.

[e] *Poniżej wpis w formie trójkątnej pieczęci* Polska Zjednoczona Partia Robotnicza. Komitet Warszawski. Wydział Nauki i Oświaty.

[33] Lech Wojtczak (ur. 1926) – biochemik, prof. nadzwyczajny od 1967 r., prof. zwyczajny od 1975 r., pracownik naukowy IBD PAN od 1947 r., prezes Zarządu Głównego Polskiego Towarzystwa Biochemicznego (1974–1980). Członek korespondent PAN od 1971 r., członek rzeczywisty PAN od 1989 r.

[34] Zygmunt Eckstein (1913–1983) – specjalista w zakresie technologii chemicznej organicznej, prof. nadzwyczajny od 1964 r., prof. zwyczajny od 1978 r., pracownik naukowy PW.

[35] Franciszek Krzysik (1902–1980) – leśnik, technolog drewna, prof. nadzwyczajny od 1937 r., prof. zwyczajny od 1948 r., pracownik naukowy Politechniki Lwowskiej (1925–1937), SGGW (1937–1939, 1945–1972), Instytutu Politechnicznego we Lwowie (1939–1941), prorektor SGGW (1944–1938, 1955–1956, 1963–1965), dziekan Wydziału Leśnego (1948–1951), dziekan Wydziału Technologii Drewna (1957–1960, 1962–1963), dyrektor Instytutu Badawczego Leśnictwa (1944–1945), pracownik Zakładu Badań Leśnych PAN (1970–1972). Członek korespondent TNW od 1949 r., członek zwyczajny TNW od 1950 r.

[36] Witold Kula (1916–1988) – historyk dziejów społecznych i gospodarczych czasów nowożytnych, prof. nadzwyczajny od 1950 r., prof. zwyczajny od 1963 r., pracownik naukowy UŁ (1945–1950), UW (1950–1986), do 1955 r. w IH UW, następnie kierownik katedry historii gospodarczej na Wydziale Ekonomii Politycznej UW (1955–1986), pracownik naukowy IH PAN (1953–1968), sekretarz naukowy IH PAN (1953–1956). Członek korespondent PAN od 1979 r., członek rzeczywisty PAN od 1986 r., prezes Międzynarodowego Stowarzyszenia Historii Gospodarczej (1968–1970), a następnie jego prezes honorowy, wiceprezes Międzynarodowego Komitetu Metrologii Historycznej (1974–1983).

Prof. dr Bolesław Górnicki

Prof. Górnicki, wieloletni rektor Akademii Medycznej w Warszawie, jest bezpartyjnym, ale w pełni zaangażowanym w politykę partii obywatelem Polski Ludowej.

Posiada duży[f] dorobek naukowy w dziedzinie pediatrii oraz historii medycyny i problematyki medycyny społecznej.

Prof. Górnicki reprezentuje nowoczesne podejście do problemów nauki i jej zarządzania. Jest konsekwentnym zwolennikiem przejścia uczelni na strukturę instytutową, co zapewne[f] zaważyło na niepoparciu jego kandydatury do PAN przez Radę Wydziału Lekarskiego AM w Warszawie.

Biorąc pod uwagę postawę polityczną i społeczną prof. Górnickiego, Wydział Nauki i Oświaty KW PZPR popiera jego kandydaturę do PAN.

Prof. dr Wiesław Grochowski

Prof. Grochowski jest wieloletnim pracownikiem Instytutu Badawczego Leśnictwa, w którym prowadzi istotne dla gospodarki narodowej prace z zakresu leśnej produkcji ubocznej.

Prof. Grochowski posiada duże zdolności organizacyjne i umiejętności powiązania nauki z praktyką. Pełni funkcję przewodniczącego Komitetu Nauk Leśnych PAN, aktywnie uczestniczy w różnych pracach społecznych.

Jest bezpartyjnym, w pełni lojalnym i aktywnym obywatelem Polski Ludowej.

Wydział Nauki i Oświaty KW PZPR popiera kandydaturę prof. Grochowskiego do PAN.

Prof. dr Antonina Halicka

Prof. Halicka jest dyrektorem Muzeum Ziemi PAN. Posiada dużą praktykę na odpowiedzialnych stanowiskach państwowych oraz poważny dorobek naukowy w dziedzinie geologii.

Prof. Halicka jest lojalnym i pozytywnie ustosunkowanym do polityki Polski Ludowej obywatelem. Dowiodła tego swoją pracą i działalnością w okresie powojennym.

Wydział Nauki i Oświaty KW PZPR popiera kandydaturę prof. Halickiej do PAN.

Prof. dr Jan Zygmunt Jakubowski

Prof. Jakubowski jest pracownikiem Uniwersytetu Warszawskiego i posiada poważny dorobek naukowy w dziedzinie historii literatury. Ma także poważne osiągnięcia w zakresie kształcenia kadr naukowych, w pracy dydaktycznej i wychowawczej.

Prof. Jakubowski jest aktywnym działaczem PZPR. Czynnie angażuje się w działalność polityczną i społeczną, m.in. w ZBoWiD[37], w którym pełni odpowiedzialne funkcje.

Wydział Nauki i Oświaty KW PZPR popiera kandydaturę prof. Jakubowskiego do PAN, uważając, że wejście jego w skład PAN będzie miało istotne znaczenie dla poprawy sytuacji politycznej w Wydziale I Akademii.

Prof. dr Henryk Jasiorowski

Prof. Jasiorowski aktualnie pracuje w FAO, poprzednio był dyrektorem Instytutu Genetyki i Hodowli Doświadczalnej Zwierząt.

---

[f] *Wraz wpisany odręcznie*.

[37] Związek Bojowników o Wolność i Demokrację (ZBoWiD) – organizacja kombatancka utworzona w 1949 r. z połączenia 11 istniejących stowarzyszeń kombatanckich. Do 1989 r. była podporządkowana PZPR. W 1990 r. została przekształcona w Związek Kombatantów Rzeczypospolitej Polskiej i Byłych Więźniów Politycznych.

Prof. Jasiorowski jest członkiem PZPR od 1948 r. i aktywnym działaczem partyjnym.

Biorąc pod uwagę jego postawę i zaangażowanie polityczne oraz poważny dorobek naukowy oraz duże doświadczenie w problematyce organizacji nauki, Wydział Nauki i Oświaty KW PZPR popiera kandydaturę prof. Jasiorowskiego do PAN.

Prof. dr Czesław Kamela

Prof. Kamela, pracownik Wydziału Geodezji i Kartografii Politechniki Warszawskiej, jest jednym z wybitniejszych polskich geodetów. Cieszy się dobrą opinią jako dydaktyk i wychowawca młodzieży, ma osiągnięcia w kształceniu młodej kadry naukowej.

Mimo że nie jest członkiem organizacji politycznych, zawsze, w szczególności w momentach trudnych, wykazywał na uczelni właściwą postawę i okazał się dobrym wychowawcą młodzieży.

Wydział Nauki i Oświaty KW PZPR popiera kandydaturę prof. Kameli do PAN.

Prof. dr Marian Kocór

Prof. Kocór jest dyrektorem Instytutu Chemii Organicznej PAN, poprzednio pełnił odpowiedzialne funkcje dziekana i prorektora w WSE we Wrocławiu. Posiada znaczny dorobek naukowy w dziedzinie chemii organicznej.

Prof. Kocór od 1946 r. był członkiem PPS, a od 1948 r. jest członkiem PZPR.

Wydział Nauki i Oświaty KW PZPR popiera kandydaturę prof. Kocóra do PAN.

Prof. dr Piotr Kubikowski

Prof. Kubikowski jest długoletnim prorektorem Akademii Medycznej w Warszawie, pełni również funkcję dyrektora uczelnianego Instytutu Nauk Fizjologicznych, a uprzednio był dyrektorem resortowego Instytutu Leków.

Prof. Kubikowski posiada duży dorobek naukowy i międzynarodowy autorytet jako farmakolog. Jest powszechnie szanowany i lubiany wśród kadry profesorskiej.

Jest bezpartyjnym, ale lojalnym obywatelem Polski Ludowej.

Wydział Nauki i Oświaty KW PZPR popiera kandydaturę prof. Kubikowskiego do PAN.

Prof. dr Czesław Madajczyk

Prof. Madajczyk jest pracownikiem Instytutu Historii PAN i zastępcą sekretarza Wydziału I. Posiada poważny dorobek naukowy, zwłaszcza w dziedzinie historii najnowszej.

Prof. Madajczyk bierze udział w życiu politycznym od 1946 r.; początkowo w PPS, a od 1948 r.[g] w PZPR. Obecnie jest członkiem Komisji Ideologicznej KC PZPR.

Wydział Nauki i Oświaty KW PZPR popiera kandydaturę prof. Madajczyka do PAN.

Prof. dr Jan Madejski

Prof. Madejski jest dyrektorem naczelnym IBJ. W okresie okupacji brał udział w ruchu oporu w AK, a następnie od września 1944 r. był żołnierzem Wojska Polskiego. W czasie walk został ciężko ranny, posiada także liczne odznaczenia wojskowe.

W 1969 r. prof. Madejski rozpoczął pracę w IBJ. Posiada poważny dorobek naukowy, jest także promotorem 13 przewodów doktorskich. Po mianowaniu go dyrektorem naczelnym IBJ został przyjęty w szeregi kandydatów PZPR. Dotychczasowa ocena jego pracy partyjnej oraz zawodowej w IBJ jest w pełni pozytywna.

Wydział Nauki i Oświaty KW PZPR popiera kandydaturę prof. Madejskiego do PAN.

---

[g] *W oryginale* 1942.

Prof. dr Bolesław Malisz

Prof. Malisz jest kierownikiem Zakładu Przestrzennego Zagospodarowania Kraju w Instytucie Geografii PAN i legitymuje się znacznym dorobkiem naukowym. Jest wybitnym specjalistą znanym nie tylko w kraju, ale i za granicą; pełni funkcję eksperta ONZ dla spraw planowania regionalnego.

Prof. Malisz jest aktualnie przewodniczącym Komisji Planu Krajowego Komitetu Przestrzennego Zagospodarowania Kraju. Bierze udział w badaniach szczególnie ważnych dla gospodarki narodowej i wchodzących do problemów węzłowych.

Prof. Malisz jest lojalnym obywatelem Polski Ludowej.

Wydział Nauki i Oświaty KW PZPR popiera kandydaturę prof. Malisza do PAN.

Prof. dr Wincenty Okoń

Prof. dr Okoń, dyrektor Instytutu Pedagogiki i profesor Uniwersytetu Warszawskiego, jest jednym z najwybitniejszych polskich pedagogów, mającym osiągnięcia na skalę międzynarodową. Dorobek naukowy prof. Okonia charakteryzuje się dużym związkiem z praktyką i jest ceniony w środowisku nauczycielskim.

Prof. Okoń jest dobrym organizatorem nauki, posiada wybitne osiągnięcia w dziedzinie kształcenia młodej kadry naukowej. Politycznie niezaangażowany, uczestniczy jednak czynnie w działalności społecznej. Jest lojalnym i aktywnym obywatelem Polski Ludowej.

Wydział Nauki i Oświaty KW PZPR popiera kandydaturę prof. Okonia do PAN.

Prof. dr Zbigniew Osiński

Prof. Osiński jest pracownikiem Wydziału Maszyn Roboczych i Pojazdów Politechniki Warszawskiej i dyrektorem Instytutu Podstaw Konstrukcji Maszyn. Działalność naukowa prof. Osińskiego koncentruje się na problematyce dynamiki maszyn i cechuje ją nowoczesność konstruowania i technologii. Posiada dobre powiązania z praktyką, przez wiele lat pracował w zakładach przemysłowych jako konstruktor i technolog. Cieszy się dobrą opinią jako dydaktyk i wychowawca młodzieży, jest dobrym organizatorem zespołowej pracy naukowo-badawczej.

Prof. Osiński działa społecznie na terenie uczelni oraz w ZNP i specjalistycznych towarzystwach naukowych. Postawę polityczną prof. Osińskiego cechuje pełne poparcie dla zasad ustrojowych Polski Ludowej, czemu dał niejednokrotnie wyraz.

Wydział Nauki i Oświaty KW PZPR popiera kandydaturę prof. Osińskiego do PAN.

Prof. dr Franciszek Piaścik

Prof. Piaścik, pracownik Politechniki Warszawskiej, jest wybitnym architektem, specjalistą z zakresu planowania wsi i obszarów gospodarki rolnej. W składzie PAN nie ma specjalistów w tej dziedzinie.

Prof. Piaścik jest pozytywnie ustosunkowany do obecnej rzeczywistości.

Wydział Nauki i Oświaty KW PZPR popiera kandydaturę prof. Piaścika do PAN.

Prof. dr Antoni Rutkowski

Prof. Rutkowski, członek PZPR, pełni funkcję wicedyrektora Instytutu Żywności i Żywienia. Posiada poważny dorobek naukowy.

Jako członek partii wykazuje dużą aktywność polityczną i wkłada sporo wysiłku w praktyczną realizację linii partii, co znajduje potwierdzenie w jego działalności na terenie instytutu. Jest również dobrym organizatorem. Doprowadził do istotnej koncentracji tematów naukowo-badawczych instytutu na zagadnieniach węzłowych i w powiązaniu z praktyką gospodarczo-społeczną kraju.

Tow. Rutkowski jest członkiem kilku towarzystw naukowych za granicą i ekspertem Światowej Organizacji Zdrowia[38].

Wydział Nauki i Oświaty KW PZPR popiera jego kandydaturę do PAN.

Prof. dr Kazimierz Wejchert

Prof. Wejchert, pracownik Wydziału Architektury Politechniki Warszawskiej, jest dobrym specjalistą w zakresie teorii i praktyki planowania miast oraz ma duży wkład pracy w odbudowę miast polskich na Ziemiach Odzyskanych.

Prof. Wejchert jest lojalnym obywatelem Polski Ludowej.

Wydział Nauki i Oświaty KW PZPR popiera kandydaturę prof. Wejcherta do PAN.

Prof. dr Jerzy Wróbel

Prof. Wróbel jest pracownikiem Wydziału Chemii Uniwersytetu Warszawskiego. Jest znakomitym specjalistą w swojej dziedzinie, legitymuje się poważnym i uznanym w środowisku dorobkiem naukowym. Posiada także poważne osiągnięcia w pracy dydaktycznej i wychowawczej.

Prof. Wróbel jest aktywnym działaczem PZPR na terenie Uniwersytetu Warszawskiego.

Wydział Nauki i Oświaty KW PZPR popiera jego kandydaturę do PAN.

Prof. dr Stanisław Bellert

Prof. Bellert jest pracownikiem Instytutu Podstaw Elektroniki Politechniki Warszawskiej. Jest wybitnym specjalistą w dziedzinie elektroniki teoretycznej oraz posiada osiągnięcia praktyczne jako twórca teletransmisyjnej maszyny analogowej.

Prof. Bellert poza działalnością w specjalistycznych towarzystwach naukowych i pracą w różnych komisjach uczelnianych i wydziałowych nie bierze udziału w działalności społecznej i politycznej.

Wydział Nauki i Oświaty KW PZPR nie wyraża zastrzeżeń w związku z kandydaturą prof. Bellerta do PAN.

Prof. dr Piotr Biegański

Prof. Biegański jest pracownikiem Wydziału Architektury Politechniki Warszawskiej. Jest dobrym specjalistą w swojej dziedzinie, wyróżnił się w odbudowie Warszawy, a zwłaszcza Starego Miasta.

Prof. Biegański, politycznie niezaangażowany, jest lojalnym obywatelem Polski Ludowej.

Wydział Nauki i Oświaty nie wyraża zastrzeżeń w związku z kandydaturą prof. Biegańskiego do PAN.

Prof. dr Stanisław Biniecki

Prof. Biniecki jest kierownikiem Zakładu Technologii Chemicznej Środków Leczniczych Wydziału Farmacji Akademii Medycznej w Warszawie. Jest wybitnym specjalistą w dziedzinie nauki o leku i twórcą oryginalnych polskich leków: binazyny i bicordiny. Posiada również duże osiągnięcia w kształceniu młodych kadr naukowych. Jest członkiem korespondentem Belgijskiej Królewskiej Akademii Nauk.

Prof. Biniecki nie uczestniczy w działalności politycznej, społecznie działa na terenie specjalistycznych towarzystw naukowych.

---

[38] WHO – World Health Organization (Światowa Organizacja Zdrowia) – międzynarodowa organizacja z siedzibą w Genewie działająca przy ONZ, utworzona w 1946 r.

Wydział Nauki i Oświaty KW PZPR nie wyraża zastrzeżeń w związku z kandydaturą prof. Binieckiego do PAN.

Prof. dr Zygmunt Boretti

Prof. Boretti jest pracownikiem Wydziału Inżynierii Sanitarnej i Wodnej Politechniki Warszawskiej. Jest dobrym wykładowcą, niechętnie natomiast uczestniczy w pracach dydaktycznych i wychowawczych. Nie bierze udziału w działalności społecznej i politycznej.

Z opinii egzekutywy OOP wynika, że osiągnięcia prof. Borettiego w kształceniu młodej kadry naukowej są formalne. Kontrowersje wzbudza również jego dorobek naukowy.

Wydział Nauki i Oświaty KW PZPR nie wyraża zastrzeżeń w związku z kandydaturą prof. Barettiego do PAN.

Prof. dr Henryk Bukowiecki

Prof. Bukowiecki jest pracownikiem Wydziału Farmaceutycznego Akademii Medycznej w Warszawie. Posiada poważny dorobek naukowy, wysoko oceniany również za granicą, w dziedzinie botaniki farmaceutycznej. Przez dwie kadencje pełnił funkcję dziekana Wydziału Farmaceutycznego i praca jego na tym stanowisku jest oceniana pozytywnie.

Prof. Bukowiecki jest lojalnym obywatelem Polski Ludowej i dobrym wychowawcą młodzieży. Społecznie działa w specjalistycznych towarzystwach naukowych.

Wydział Nauki i Oświaty KW PZPR nie wyraża zastrzeżeń w związku z kandydaturą prof. Bukowieckiego do PAN.

Prof. dr Witold Czachórski

Prof. Czachórski jest pracownikiem Wydziału Prawa Uniwersytetu Warszawskiego i jednym z najwybitniejszych polskich cywilistów.

Prof. Czachórski pełnił odpowiedzialne funkcje organizacyjne w Uniwersytecie Warszawskim, w tym także funkcję prorektora. Praca jego na tych stanowiskach była oceniana pozytywnie.

Prof. Czachórski jest lojalnym obywatelem Polski Ludowej.

Wydział Nauki i Oświaty KW PZPR nie wyraża zastrzeżeń w związku z kandydaturą prof. Czachórskiego do PAN.

Prof. Eugeniusz Domański

Prof. Domański jest pracownikiem Instytutu Fizjologii i Żywienia Zwierząt PAN w Jabłonnie. Posiada poważny dorobek naukowy oraz osiągnięcia w kształceniu młodej kadry naukowej. Aktualnie uczestniczy aktywnie w realizacji problemów węzłowych.

Prof. Domański koncentruje się wyłącznie na pracy naukowej, w działalności społecznej i politycznej nie uczestniczy.

Wydział Nauki i Oświaty KW PZPR nie wyraża zastrzeżeń w związku z kandydaturą prof. Domańskiego do PAN. Uważamy jednak, że wejście jego w skład członków korespondentów PAN nie zwiększy wpływów partii w Wydziale Nauk Rolniczych PAN.

Prof. Kazimierz Dux

Prof. Dux jest kierownikiem Zakładu Biologii Nowotworów Instytutu Onkologii w Warszawie. Posiada poważny dorobek naukowy oraz dobrze kieruje rozwojem młodej kadry naukowej. Pracuje aktywnie społecznie w specjalistycznych towarzystwach naukowo-lekarskich.

Prof. Dux jest pozytywnie nastawiony do obecnej rzeczywistości.

Wydział Nauki i Oświaty KW PZPR nie wyraża zastrzeżeń w związku z jego kandydaturą do PAN.

Prof. dr Władysław Findeisen

Prof. Findeisen jest dyrektorem Instytutu Automatyki Politechniki Warszawskiej. Posiada poważny dorobek naukowy i jest ceniony jako organizator życia naukowego oraz wychowawca młodej kadry naukowej. Bierze aktywny udział w życiu technicznym kraju, pełni szereg kierowniczych funkcji na terenie KNiT oraz Ministerstwa Przemysłu Maszynowego.

Prof. Findeisen w czasie swojej wieloletniej działaności na Politechnice Warszawskiej wykazywał zawsze pozytywną postawę społeczno-obywatelską.

Wydział Nauki i Oświaty KW PZPR nie wyraża zastrzeżeń w związku z kandydaturą prof. Findeisena do PAN.

Prof. Aleksander Gieysztor

W Uniwersytecie Warszawskim pracuje nieprzerwanie od 1945 r., pełniąc wielokrotnie poważne funkcje organizacyjne w uczelni (dziekan Wydz[iału] Historycznego, prorektor UW, dyrektor Instytutu Historii UW i inne). W dyscyplinie historii Polski można mu przypisać zasługę zorganizowania studiów z zakresu polskiego średniowiecza i nauk pomocniczych historii w UW. Należy niewątpliwie do grona najpoważniejszych mediewistów, specjalizujących się w historii kultury średniowiecznej.

Prof. Gieysztor cieszy się dużą sympatią osobistą i dobrą marką naukową w swoim środowisku. Jest to w dużej mierze zasługa jego inteligencji i niewątpliwie wysokiej kultury osobistej, a także umiejętności i świadomych poczynań w celu dobrego układania stosunków w środowisku naukowym. Warto podkreślić, iż prof. Gieysztor posiada szczególnie duży autorytet i uznanie w historycznym środowisku międzynarodowym – szczególnie we Francji i w Anglii. Jest tam uznawany za jednego z czołowych przedstawicieli nauki historii w Polsce. W kontaktach z tym środowiskiem – bardzo licznych i częstych – zajmuje obiektywną postawę, stwarzając dobrą atmosferę wokół spraw Polski i polskiej nauki. Jest to przypadek bardzo korzystnych ogólnych następstw autorytetu osobistego w określonym środowisku międzynarodowym.

Z punktu widzenia naukowego posiada cenny jakościowo dorobek, zarówno erudycyjny, jak i syntetyczny, wyrażający się sporą ilością mniejszych publikacji, zwłaszcza w dziedzinie dziejów kultury i nauk pomocniczych historii, oraz udziałem w opracowaniach zbiorowych. Nie ma w swym dorobku własnych większych monografii.

Złożoną jest postawa polityczna prof. Gieysztora. Podpisał List 34, wycofując się jednak szybko z tej imprezy. Obdarzał i obdarza sympatią swego doktoranta Karola Modzelewskiego[39]. Jednocześnie deklarował się niejednokrotnie i jednoznacznie po naszej stronie, przychodząc także z pomocą w okresach trudnych. Jest to postawa lojalności wobec państwa i władzy ludowej, czemu daje dowód; jednocześnie pozostaje pod silnymi naciskami środowiska reakcyjnego – niekiedy mu ulega, dbając o zachowanie w nim popularności.

[39] Karol Modzelewski (ur. 1937) – historyk mediewista, prof. nadzwyczajny od 1990 r., prof. zwyczajny od 1994 r., pracownik naukowy IHKM PAN (1972–1983, 1984–1987), IH PAN (1987–1992), UWr (1992–1994), IH UW od 1994 r. Członek korespondent PAN od 2004 r., wiceprezes PAN (2007–2010). Członek ZMP (1950–1956), PZPR (1950–1964), UP (1992–1995), wielokrotnie więziony, doradca NSZZ „Solidarność", internowany po 13 XII 1981 r., senator z ramienia „Solidarności" (1989–1991).

Wydział Nauki i Oświaty KW PZPR nie sprzeciwia się tej kandydaturze, uważając, iż prof. Gieysztor może i powinien być wykorzystywany jak najszerszej z uwagi na jego możliwości oddziaływania na środowisko historyczne.

Prof. dr Stanisław Herbst

Prof. Herbst, pracownik Wydziału Historycznego Uniwersytetu Warszawskiego, jest jednym z bardziej znanych historyków polskich. Posiada duży dorobek naukowy w dziedzinie historii wojskowej, historii kultury i dziejów miast.

Politycznie niezaangażowany, jest lojalnym obywatelem Polski Ludowej, czynnie uczestniczy w działalności naukowej w Uniwersytecie Warszawskim. Pełni funkcję dziekana Wydziału Historycznego.

Wydział Nauki i Oświaty KW PZPR nie wyraża zastrzeżeń w związku z kandydaturą prof. Herbsta do PAN.

Prof. dr Roman Hoppe

Prof. Hoppe jest wicedyrektorem Instytutu Chorób Niezakaźnych Wydziału Weterynarii SGGW. Pełnił funkcje dziekana i prorektora uczelni.

Prof. Hoppe posiada poważny dorobek naukowy oraz osiągnięcia we współpracy z praktyką. Natomiast mimo dużej wiedzy i długoletniej pracy w SGGW posiada słabe wyniki w kształceniu młodej kadry naukowej.

Prof. Hoppe nie uczestniczy w działalności społecznej i politycznej.

Wydział Nauki i Oświaty KW PZPR nie wyraża zastrzeżeń w związku z kandydaturą prof. Hoppe do PAN.

Prof. dr Adam Lityński

Prof. Lityński, pracownik Wydziału Geodezji i Kartografii Politechniki Warszawskiej, jest specjalistą w dziedzinie techniki uprawy roli. Jest członkiem Rady Naukowej Instytutu Hodowli i Aklimatyzacji Roślin. Posiada osiągnięcia w kształceniu młodych kadr naukowych.

Prof. Lityński nie uczestniczy w działalności politycznej, społecznie działał jako przewodniczący Wydziałowej Komisji ds. Wychowawczych i opiekun domu studenckiego.

Wydział Nauki i Oświaty KW PZPR nie wyraża zastrzeżeń w związku z kandydaturą prof. Lityńskiego do PAN.

Prof. dr Stanisław Malinowski

Prof. Malinowski jest pracownikiem Wydziału Chemicznego Politechniki Warszawskiej. W swojej działalności na wydziale wykazał się osiągnięciami dydaktycznymi, posiada dorobek naukowy.

Prof. Malinowski nie angażuje się w działalność społeczną i polityczną.

Wydział Nauki i Oświaty KW PZPR nie wyraża zastrzeżeń w związku z kandydaturą prof. Malinowskiego do PAN.

Prof. dr Marian Małowist

Prof. Małowist, pracownik Uniwersytetu Warszawskiego, legitymuje się niezłym dorobkiem naukowym, zwłaszcza w dziedzinie historii gospodarczej powszechnej. Jest dobrym dydaktykiem.

Politycznie niezaangażowany. Ze względu na stan zdrowia nie uczestniczy również szerzej w życiu naukowym i w pracach organizacyjnych na Uniwersytecie Warszawskim.

Wydział Nauki i Oświaty KW PZPR nie wyraża zastrzeżeń w związku z jego kandydatura do PAN.

Prof. dr Stefan Nowakowski

Prof. Nowakowski jest pracownikiem Instytutu Socjologicznego Uniwersytetu Warszawskiego. Posiada pewien dorobek naukowy, zwłaszcza w dziedzinie socjologii miast.

Politycznie niezaangażowany, jest lojalnym obywatelem Polski Ludowej.

Wydział Nauki i Oświaty KW PZPR nie zgłasza zastrzeżeń w związku z jego kandydaturą do PAN.

Prof. Kazimierz Ostrowski

Prof. Ostrowski jest dyrektorem Instytutu Biostruktury Akademii Medycznej w Warszawie. Jest wybitnym specjalistą i twórcą znanej w Polsce i na świecie szkoły, którą cechuje stosowanie nowoczesnych metod badawczych oraz aktywność twórcza. Posiada poważne osiągnięcia w kształceniu młodej kadry naukowej.

Prof. Ostrowski reprezentuje światopogląd naukowy materialistyczny, cechuje go lojalny stosunek do obecnej rzeczywistości.

Wydział Nauki I Oświaty KW PZPR nie wyraża zastrzeżeń w związku z kandydaturą prof. Ostrowskiego do PAN.

Prof. dr Władysław Parczewski

Prof. Parczewski jest pracownikiem Wydziału Inżynierii Sanitarnej i Wodnej Politechniki Warszawskiej. Posiada poważny dorobek naukowy. Cieszy się dużym autorytetem wśród pracowników i podwładnych dzięki umiejętności współżycia z ludźmi, lojalności i koleżeńskości.

Prof. Parczewski nie angażuje się w działalność polityczną, chętnie natomiast podejmuje prace społeczne na terenie wydziału i uczelni.

Wydział Nauki i Oświaty KW PZPR nie wyraża zastrzeżeń w związku z kandydaturą prof. Parczewskiego do PAN.

Prof. dr Witold Rosiński

Prof. Rosiński jest pracownikiem Instytutu Technologii Elektronowej, wchodzącego w skład Centrum Naukowo-Produkcyjnego Półprzewodników, oraz profesorem Politechniki Warszawskiej.

Prof. Rosiński posiada duży dorobek w dziedzinie elektroniki półprzewodników, niemniej w ostatnim okresie pod jego kierownictwem w zakładzie „Tewa”[40] nie udało się opracować wyrobu na skalę produkcyjną.

Prof. Rosiński jest pracownikiem odpowiedzialnym i zdyscyplinowanym, politycznie niezaangażowanym. Społecznie pracował aktywnie w związkach zawodowych.

Wydział Nauki i Oświaty KW PZPR nie wyraża zastrzeżeń w związku z jego kandydaturą do PAN.

Prof. dr Jan Ryżewski

Prof. Ryżewski pracuje w Instytucie Reumatologii w Warszawie i w Wojskowym Instytucie Higieny i Epidemiologii, jest przewodniczącym Komitetu Fizjologicznego PAN.

Prof. Ryżewski posiada poważny dorobek naukowy oraz osiągnięcia w kształceniu młodej kadry naukowej. Jest energicznym i dobrym organizatorem pracy naukowej. Jest członkiem wielu zagranicznych towarzystw naukowych. Politycznie i społecznie niezaangażowany.

---

[40] Fabryka Półprzewodników „Tewa” – zakład produkujący elementy półprzewodnikowy powstały w 1958 r. w Warszawie.

Wydział Nauki i Oświaty KW PZPR nie wyraża zastrzeżeń w związku z kandydaturą prof. Ryżewskiego do PAN.

Prof. dr Piotr Strebeyko

Prof. Strebeyko jest pracownikiem Instytutu Hodowli i Aklimatyzacji Roślin, w którym kieruje zakładem Biofizyki Roślin Uprawnych. Posiada poważny dorobek naukowy w dziedzinie fizjologii roślin, zwłaszcza w problemie gospodarki wodnej[f] w życiu roślin. Jest członkiem zagranicznych towarzystw naukowych.

Prof. Strebeyko nie uczestniczy w życiu społecznym i politycznym.

Wydział Nauki i Oświaty KW PZPR nie wyraża zastrzeżeń w związku z kandydaturą prof. Strebeyki do PAN.

Prof. dr Paweł Sulmicki

Prof. Sulmicki jest prorektorem SGPiS. Bezpartyjny, reprezentuje światopogląd laicki, postępuje zgodnie z polityką partii.

Jest profesorem na Wydziale Handlu Zagranicznego w SGPiS, prowadzi prace badawcze z zakresu planowania i polityki gospodarczej i ma w tych dziedzinach poważne osiągnięcia naukowe.

Jako prorektor uczelni pracuje nierytmicznie i ma okresy słabszej aktywności.

Biorąc pod uwagę jego postawę polityczną, Wydział Nauki i Oświaty KW PZPR nie wysuwa zastrzeżeń w związku ze zgłoszeniem kandydatury prof. Sulmickiego do PAN.

Prof. dr Lech Wojtczak

Prof. Wojtczak jest pracownikiem Instytutu Biologii Doświadczalnej im. Nenckiego PAN. Posiada bardzo duży dorobek naukowy, jest wybitnym uczonym w zakresie biologii doświadczalnej.

Prof. Wojtczak nie uczestniczy w żadnej działalności społecznej, nie da się również stwierdzić jego udziału w działalności politycznej.

Wydział Nauki i Oświaty KW PZPR nie wyraża zastrzeżeń w związku z kandydaturą prof. Wojtczaka do PAN.

Prof. dr Zygmunt Eckstein

Prof. Eckstein, pracownik Wydziału Chemicznego Politechniki Warszawskiej, jest niezłym specjalistą z dziedziny syntezy środków ochrony roślin.

Jednocześnie charakteryzuje go negatywny stosunek do pracy dydaktycznej i wychowawczej. Z tego właśnie powodu Wydział Nauki i Oświaty KW PZPR negatywnie zaopiniował kandydaturę prof. Ecksteina do tytułu naukowego profesora zwyczajnego.

Negatywny stosunek prof. Ecksteina do pracy dydaktycznej i wychowawczej wiąże się z jego konserwatywnym poglądem na rozwój nauki w Polsce, reorganizację uczelni itp. Ponieważ zupełnie nie angażuje się w działalność społeczną i nie wypowiada swoich poglądów politycznych, trudno jest przedstawić jego szerszą charakterystykę. Biorąc jednak pod uwagę podane wyżej fakty, Wydział Nauki i Oświaty KW PZPR negatywnie opiniuje kandydaturę prof. Ecksteina do PAN.

Prof. dr Kazimierz Krysiak

Prof. Krysiak jest pracownikiem Wydziału Weterynaryjnego SGGW, pełnił funkcję dziekana i rektora.

Praca naukowo-badawcza prof. Krysiaka i kierowanego przez niego zespołu koncentruje się głównie na badaniach szczątków zwierzęcych pochodzących z wykopalisk

archeologicznych oraz nad anatomią żubra. Nie podjęto natomiast żadnych prac, których wyniki mogłyby zostać wykorzystane w produkcji zwierzęcej i przemyśle mięsnym.

Prof. Krysiak zajmuje negatywne stanowisko wobec polityki naukowej partii i rządu, co znalazło swój wyraz w czasie reorganizacji uczelni. W zakładzie jego obowiązuje pośredni system kontaktów z profesorem przez docenta lub adiunkta.

Wydział Nauki i Oświaty KW PZPR nie popiera kandydatury prof. Krysiaka do PAN.

Prof. dr Franciszek Krzysik

Prof. Krzysik jest pracownikiem Wydziału Technologii Drewna SGGW. Posiada poważne osiągnięcia naukowe w dziedzinie leśnictwa i przemysłu drzewnego, utrzymuje więź z praktyką i ma dobre wyniki w kształceniu kadry naukowej. Bierze aktywny udział w pracy organizacji zawodowych i towarzystw naukowych.

Prof. Krzysik nie udziela się w działalności społecznej i politycznej, cechuje go negatywny stosunek do polityki naukowej partii i rządu.

Biorąc powyższe pod uwagę, Wydział Nauki i Oświaty KW PZPR nie popiera kandydatury prof. Krzysika do PAN.

Źródło: AAN, PZPR, LVIII/447, k. 62–106, mps.

Nr 113

1971 marzec 17, Katowice – Pismo Zdzisława Grudnia, I sekretarza KW PZPR w Katowicach, do Stefana Olszowskiego, sekretarza KC PZPR

Polska Zjednoczona Partia Robotnicza
Komitet Wojewódzki w Katowicach
L.dz. 590/71[a]

Katowice, dnia 17 III 1971 r.

Członek Biura Politycznego
Sekretarz KC PZPR
Towarzysz Stefan **Olszowski**[1]
Warszawa

Szanowny Towarzyszu Sekretarzu, na okoliczność wyborów nowych członków PAN w 1971 r. dokonaliśmy w naszym województwie w porozumieniu z Wydziałem Nauki i Oświaty KC PZPR oraz z naszymi placówkami naukowymi szereg wstępnych przygotowań.

W rezultacie wysunięto następujących kandydatów o wysokich merytorycznych i społecznych wartościach:

1. prof. dr hab. Alojzy Melich[2] – rektor WSE
2. prof. dr hab. Witold Niepołomski[3] – rektor Śląskiej Akademii Medycznej
3. prof. dr hab. Mieczysław Chorąży[4] – kier[ownik] Zakł[adu] Biol[ogii] Nowotworów Inst[ytutu] Onkologii Gliwice
4. prof. dr hab. Zbigniew Jedliński[5] – dyrektor Centrum PAN

---

[a] *Znak sprawy wpisany odręcznie. Poniżej odręczny dopisek* T[owarzysz] Kaczmarek, *nieczytelny podpis, obok drugi nieczytelny dopisek*.

[1] Stefan Olszowski (ur. 1931) – polityk komunistyczny, dyplomata, szef MSZ (1971–1976, 1982–1985). Członek PZPR (1952–1986), sekretarz KW PZPR w Poznaniu (1960–1963), kierownik Biura Prasy PZPR (1963–1968), członek KC PZPR (1964–1986), sekretarz KC (1968–1971, 1976–1980, 1980–1982), członek BP KC PZPR (1970–1980), poseł na Sejm PRL (1969–1980). W 1986 r. wyjechał do USA.

[2] Alojzy Melich (1918–2006) – ekonomista, prof. nadzwyczajny od 1968 r., prof. zwyczajny od 1972 r., pracownik naukowy WSE/Akademii Ekonomicznej w Katowicach (1950–1988), kierownik Katedry/dyrektor Instytutu Ekonomii Politycznej WSE/Akademii Ekonomicznej (1954–1988), rektor WSE (1965–1975). Członek korespondent PAN od 1971 r., członek Prezydium PAN (1974–1983), przewodniczący Oddziału PAN w Katowicach (1974–1983). Członek PPS (1946–1948), PZPR (1948–1990), zastępca członka KC PZPR (1980–1981). Poseł na sejm, zastępca przewodniczącego Sejmowej Komisji Planu Gospodarczego, Budżetu i Finansów (1972–1985).

[3] Witold Niepołomski (1916–2006) – patomorfolog, anatomopatolog, prof. nadzwyczajny od 1958 r., prof. zwyczajny od 1966 r., pracownik naukowy Wydziału Lekarskiego UW (1936–1939), Instytutu Radowego w Warszawie (1940–1942), Szpitala Dzieciątka Jezus w Warszawie (1942–1946), Wydziału Lekarskiego UŁ (1946–1950), Śląskiej AM w Katowicach (1950–1986), dziekan Wydziału Lekarskiego Śląskiej AM (1953–1955, 1960–1962), rektor Śląskiej AM (1962–1970). Członek ZBoWiD, specjalista wojewódzki ds. patomorfologii w Katowickiem (1956–1978).

[4] Mieczysław Chorąży (ur. 1925) – biolog, prof. nadzwyczajny od 1970 r., prof. zwyczajny od 1983 r., pracownik naukowy Oddziału Instytutu Onkologicznego im. Marii Skłodowskiej-Curie w Gliwicach od 1951 r. Członek korespondent PAN od 1971 r. członek rzeczywisty PAN od 1986 r. Członek Centralnej Komisji Kwalifikacyjnej ds. Kadr Naukowych przy Prezesie Rady Ministrów (1973–1983).

[5] Zbigniew Jedliński (1922–2008) – chemik, prof. nadzwyczajny od 1965 r., prof. zwyczajny od 1971 r., pracownik naukowy PG (1948–1958), PŚ (1958–1992), dyrektor Zakładu Polimerów/Centrum Chemii Polimerów PAN (1975–1998). Zastępca dyrektora Instytutu Farb i Lakierów w Gliwicach (1959–1961), dyrektor Zjednoczenia Przemysłu Farb i Lakierów (1962–1965). Członek korepondent PAN od od 1971 r., członek rzeczywisty PAN od 1982 r.

5. prof. dr hab. inż. Jerzy Szuba[6] – rektor Politechniki Śląskiej

6. prof. dr hab. inż. Wacław Sakwa – dyrektor Instytutu Odlewnictwa Polit[echniki] Śląskiej

7. prof. dr hab. inż. Jan Szargut[7] – kier[ownik] Katedry Podstaw Tech[niki] Ciepl[nej] Polit[echniki] Śl[ąskiej]

8. prof. dr hab. inż. Zbigniew Bojarski[8] – prorektor ds. nauki Uniwersytetu Śl[ąskiego]

9. prof. dr hab. inż. Zbigniew Gregorowicz[9] – kier[ownik] Katedry Chemii Anal[i-tycznej] i Ogólnej Polit[echniki] Śląskiej.

Pełne materiały z tym związane znajdują się w Wydziale Nauki i Oświaty KC PZPR.

Zaznaczamy, że w poprzednich wyborach do PAN z naszego środowiska nikt nie wszedł w skład PAN, mimo w pełni uzasadnionych kandydatur.

Prosimy Towarzysza Sekretarza o ewentualne zainteresowanie i pomoc w wprowadzeniu naszych kandydatów do Polskiej Akademii Nauk.

Sekretarz KW PZPR[b]
(Zdzisław Grudzień[10])

Źródło: AAN, PZPR, LVIII/447, b.p., mps.

[b] *Poniżej odręczny podpis. Z lewej strony wpis w formie trójkątnej pieczęci* Polska Zjednoczona Partia Robotnicza. Komitet Wojewódzki w Katowicach. Sekretariat.

[6] Jerzy Szuba (1916–2006) – karbochemik, prof. nadzwyczajny od 1960 r., prof. zwyczajny od 1966 r., pracownik naukowy PŚ (od 1950 r.), rektor PŚ (1965–1974). Członek PPS (1946–1948), PZPR (1948–1990), zastępca członka KC PZPR (1968–1973), członek Komisji Nauki przy KC PZPR (1968–1971).

[7] Jan Szargut (ur. 1923) – specjalista w zakresie techniki cieplnej, prof. nadzwyczajny od 1962 r., prof. zwyczajny od 1969 r., pracownik naukowy PŚ (1946–1993), dziekan Wydziału Mechaniczno-Energetycznego PŚ (1960–1962), dyrektor Instytutu Techniki Cieplnej PŚ (1971–1993). Członek korespondent PAN od 1976 r., członek rzeczywisty od 1989 r., wiceprezes Oddziału PAN w Katowicach (1982–1985). Konsultant w Hucie Pokój (1963–1981, 1983–1987).

[8] Zbigniew Bojarski (1921–2010) – chemik, krystalograf, prof. nadzwyczajny od 1962 r., prof. zwyczajny od 1971 r., pracownik naukowy Instytutu Metalurgii Żelaza w Gliwicach (1948–1969), WSP w Katowicach (1959–1969), UŚ (1969–1991), prorektor ds. nauki UŚ (1969–1980), dyrektor Instytutu Chemii UŚ (1968–1973), dyrektor Instytutu Fizyki i Chemii Metali UŚ (1974–1991). Członek korespondent PAN od 1971 r., członek rzeczywisty od 1986 r.

[9] Zbigniew Gregorowicz (1924–1999) – chemik, prof. nadzwyczajny od 1968 r., prof. zwyczajny od 1974 r., pracownik naukowy PŚ w Gliwicach (1948–1994), WSP w Katowicach (1952–1968), UŚ (1968–1994), prodziekan (1964–1966) i dziekan Wydziału Inżynierii Sanitarnej PŚ (1966–1969), kierownik Katedry/dyrektor Instytutu Chemii Analitycznej i Ogólnej PŚ (1969–1994). Członek Zarządu Głównego Światowego Związku Żołnierzy AK (1992–1995).

[10] Zdzisław Grudzień (1924–1982) – członek FPK (1942–1946), PPR/PZPR (1946–1981), członek Egzekutywy KW PZPR w Katowicach (1969–1980), I sekretarz KW PZPR w Katowicach (1970–1980), członek KC PZPR (1964–1981), zastępca członka (1971–1975) i członek BP KC PZPR (1975–1980). Poseł na sejm (1965–1981).

Nr 114

1971 marzec 23, Łódź – Pismo Zofii Włodarczyk, kierownika Wydziału Nauki Oświaty i Kultury KW PZPR w Łodzi, do Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR (z załącznikiem: opinią na temat Stefanii Skwarczyńskiej)

Polska Zjednoczona Partia Robotnicza
Komitet Łódzki
L.dz. 45/NOK/71

Łódź, dnia 23 III 1971 r.

Komitet Centralny PZPR
Wydział Nauki i Oświaty
Warszawa

W odpowiedzi na Wasze pismo z dnia 3 III 1971 r. w sprawie opinii o postawie politycznej kandydatów na członków Polskiej Akademii Nauk, Komitet Łódzki zajmuje następujące stanowisko:

Uniwersytet Łódzki

prof. dr Leszek Pawłowski[1] – zasłużony organizator szkolnictwa wyższego w Łodzi, wieloletni prodziekan i dziekan wydziału matematyczno-przyrodniczego. Politycznych zastrzeżeń nie wnosimy. Popieramy propozycję powołania w skład PAN.

prof. dr Konrad Jażdżewski – wybitny przedstawiciel archeologii i muzealnictwa w Polsce. Szczególnie należy podkreślić wkład prof. Jażdżewskiego w rozwój ośrodka archeologicznego w Łodzi. Bezpartyjny. Politycznych zastrzeżeń nie zgłaszamy. Popieramy propozycję powołania w skład PAN.

prof. dr Wacław Szubert[2] – wieloletni prodziekan i dziekan wydziału prawa. Bezpartyjny. Można jednak podkreślić, iż jest związany z naszą rzeczywistością. Z dużym zaangażowaniem uczestniczył w pracach społecznych i organizacyjnych. Politycznych zastrzeżeń nie zgłaszamy. Popieramy propozycję powołania w skład PAN.

Prof. dr Stefania Skwarczyńska[3] – z przemianami socjalistycznymi w kraju wiąże się od początku serdecznie i szczerze, angażując się w pracach Komitetu Frontu Jedności Narodu[4]

[1] Leszek Kazimierz Pawłowski (1902–1980) – zoolog, hydrobiolog, prof. nadzwyczajny od 1947 r., prof. zwyczajny od 1957 r., pracownik naukowy Wolnej Wszechnicy Polskiej Oddział w Łodzi (1932 [?]–1939), UŁ (1945–1972), dziekan Wydziału Matematyczno-Przyrodniczego UŁ (1948–1951).

[2] Wacław Szubert (1912–1994) – prawnik, ekonomista, prof. nadzwyczajny od 1954 r., prof. zwyczajny od 1962 r., kierownik Zakładu Prawa Pracy na UŁ (1950–1982), pracownik naukowy Instytutu Nauk Prawnych PAN (1954–1964), dyrektor Instytutu Pracy i Spraw Socjalnych (1973–1978). Członek rzeczywisty PAN od 1976 r., przewodniczący Komitetu Nauk Prawnych PAN (1978–1984), wiceprzewodniczący Komisji Legislacyjnej przy Prezesie Rady Ministrów (1980–1983).

[3] Stefania Skwarczyńska (1902–1988) – literaturoznawca, prof. nadzwyczajny od 1939 r., prof. zwyczajny od 1957 r., pracownik naukowy WWP (1937–1939), UJK we Lwowie (1937–1939), Uniwersytetu Iwana Franki we Lwowie (1940, 1944–1945), UŁ (1945–1973), Państwowej Wyższej Szkoły Aktorskiej/Państwowej Wyższej Szkoły Teatralnej i Filmowej w Łodzi (1947–1964). Członek korespondent PAN od 1971 r., członek rzeczywisty PAN od 1976 r.

[4] Front Jedności Narodu (FJN) – organizacja społeczno-polityczna utworzona w 1952 r. jako Front Narodowy, w 1956 r. przemianowana na FJN. W jego skład wchodziły związki zawodowe, partie polityczne, organizacje społeczne. W 1983 r. został rozwiązany, a w jego miejsce utworzono PRON (Patriotyczny Ruch Odrodzenia Narodowego).

oraz Światowej Rady Pokoju[5]. Odegrała pozytywną rolę w postępowym ruchu intelektualnym w środowisku nauczycielskim i naukowym w przedwojennej Łodzi. Politycznych zastrzeżeń nie zgłaszamy. Popieramy propozycję powołania w skład PAN.

Akademia Medyczna

Prof. dr Zofia Jerzmanowska[6] – wieloletni prorektor Akademii Medycznej. Zaangażowana w sprawy wychowawcze uczelni. Politycznych zastrzeżeń nie zgłaszamy. Popieramy propozycję powołania w skład PAN.

Politechnika Łódzka

prof. dr Jadwiga Jakubowska[7] – członek PZPR. Zasłużony wychowawca wielu pokoleń chemików. Politycznych zastrzeżeń nie zgłaszamy. Popieramy propozycję powołania w skład PAN.

prof. dr Jerzy Rachwalski[8] – bezpartyjny. Bierze aktywny udział w licznych zespołach i komisjach w ramach działalności w PTE, w Wojewódzkiej Komisji Planowania Gospodarczego, radach naukowych, jak również [jest] członkiem Zespołu Ekspertów RWPG. Politycznych zastrzeżeń nie zgłaszamy. Popieramy propozycję powołania w skład PAN.

prof. dr Stanisław Zagrodzki[9] – poniósł duże zasługi w zakresie kształcenia kadry naukowej w PŁ. Opiekuje się studenckim ruchem naukowym w uczelni. Politycznych zastrzeżeń nie zgłaszamy. Popieramy propozycję powołania w skład PAN.

Prof. dr Eligia Turska-Kuśnierz[10] – czynnie współdziałała z przemysłem w zakresie prac nad włóknami sztucznymi. Politycznych zastrzeżeń nie zgłaszamy. Nie stawiamy sprzeciwu w sprawie powołania w skład PAN. Bezpartyjna.

Prof. dr Zofia Wendorff[11] – Bezpartyjna. Były wieloletni prodziekan wydziału mechanicznego, dobry dydaktyk i organizator oraz wychowawca młodzieży i pracowników. Politycznych zastrzeżeń nie zgłaszamy. Nie stawiamy sprzeciwu w sprawie powołania w skład PAN.

---

[5] Światowa Rada Pokoju – międzynarodowa organizacja społeczna założona w 1950 r. w Warszawie podczas II Światowego Kongresu Obrońców Pokoju. Do 1991 r. była politycznie i finansowo uzależniona od ZSRR.

[6] Zofia Jerzmanowska (1906–1999) – chemik, prof. nadzwyczajny od 1947 r., prof. zwyczajny od 1956 r., pracownik naukowy UJK (1931–1939), PW (1938–1939), Laboratorium Badawczego Zakładów Chemiczno-Farmaceutycznych w Warszawie (1941–1944), UŁ/AM w Łodzi (1945–1977), prodziekan Wydziału Farmaceutycznego AM (1958–1962), prorektor AM (1962–1969), dyrektor Instytutu Podstawowych Nauk Chemicznych AM (1973–1977).

[7] Jadwiga Jakubowska (1905–2001) – mikrobiolog, prof. nadzwyczajny od 1954 r., prof. zwyczajny od 1972 r., pracownik naukowy Instytutu Przemysłu Fermentacyjnego i Bakteriologii Rolnej przy Muzeum Przemysłu i Rolnictwa w Warszawie (1929–1944), SGGW (1945), UŁ (1946–1952), PŁ (1952–1975), kierownik Katedry/Zespołu Mikrobiologii Technicznej PŁ (1952–1975). Członek PPR/PZPR (1947–1990), ZBoWiD (1986–1990).

[8] Jerzy Rachwalski (1915–1993) – ekonomista, prof. nadzwyczajny od 1964 r., prof. zwyczajny od 1971 r., pracownik naukowy Instytutu Badania Koniunktur Gospodarczych i Cen (1937–1939), SGPiS (1950–1959), WSE w Łodzi (1950–1959), PŁ (1959–1985), kierownik Katedry Ekonomiki Przemysłowej PŁ (1959–1970), dyrektor Instytutu Organizacji i Zarządzania PŁ (1970–1976). Dyrektor Biura Regionalnego w Łodzi CUP (1947–1949).

[9] Stanisław Zagrodzki (1906–1980) – cukrownik, prof. nadzwyczajny od 1949 r., prof. zwyczajny od 1962 r. pracownik cukrowni w Chełmży (1928–1948), dyrektor cukrowni (1945–1948), pracownik naukowy PŁ (1948–1976)..

[10] Eligia Turska-Kuśnierz (1909–1996) – chemik, prof. nadzwyczajny od 1960 r., prof. zwyczajny od 1977 r., pracownik naukowy PW (1932–1935), Politechniki Lwowskiej (1934–1940), PŁ (1945–1973), IChO PAN (1953–1963), Zakładu Polimerów Centrum Badań Naukowych PAN (1973–1989 [?]), PŚ w Gliwicach (1973–1979), dyrektor Instytutu Włókien Sztucznych PŁ (1970–1973), wicedyrektor ds. naukowych CBN PAN (1973–1979).

[11] Zofia Wendorff (1906–1991) – specjalista w zakresie metaloznawstwa, prof. nadzwyczajny od 1958 r., prof. zwyczajny od 1967 r., pracownik naukowy PW (1933–1939), PŁ (1945–1976).

Prof. dr Janusz Szreniawski[12] – bezpartyjny. Dobrze wykonujący swoje obowiązki naukowo-dydaktyczne i wychowawcze. Politycznych zastrzeżeń nie wnosimy. Nie stawiamy sprzeciwu w sprawie powołania w skład PAN.

Prof. dr Jerzy Leyko[13] – bezpartyjny. Dobrze wykonujący swoje obowiązki naukowo-dydaktyczne i wychowawcze. Politycznych zastrzeżeń nie wnosimy. Nie stawiamy sprzeciwu w sprawie powołania w skład PAN.

Zał[ącznik] **nr 1**
Szczegółowa opinia o prof. dr Stefanii Skwarczyńskiej

Kierownik
Wydziału Nauki Oświaty i Kultury[a]
(Zofia Włodarczyk[14])

Opinia
o ob[ywatelce] prof. dr Stefanii Skwarczyńskiej w związku z wnioskiem
o powołanie na członka korespondenta PAN

Prof. dr S[tefania] Skwarczyńska jest związana z Uniwersytetem Łódzkim od początku jego istnienia, należąc do najwybitniejszych i najbardziej zasłużonych profesorów naszej uczelni (jest prof. zwyczajnym od 1 III 1957 r., od 1951 r. była członkiem korespondentem Polskiej Akademii Umiejętności). Na uznanie i szacunek, któremu dawały wyraz liczne wyróżnienia i odznaczenia państwowe, zasługuje nie tylko jej imponujący dorobek naukowy, ale także całokształt jej działalności pedagogicznej, organizacyjnej i społecznej oraz ich wkład w rozwój uczelni i kulturę regionu i kraju. Osiągnięciom tym towarzyszy szczególnie wysoki autorytet moralny zdobyty przez prof. Skwarczyńską jej postawą społeczną i stosunkiem do ludzi, głębokim patriotyzmem oraz niestrudzoną pracowitością i ofiarną służbą dla dobra nauki zaangażowanej w losy kraju, czym służy jako przykład młodzieży i wychowankom naukowym. Z przemianami socjalistycznymi w kraju wiąże się od początku serdecznie i szczerze, angażując się w pracach Komitetu Frontu Jedności Narodu oraz Światowej Rady Pokoju.

Odegrała już wysoce pozytywną rolę w postępowym ruchu intelektualnym środowiska nauczycielskiego i naukowego w przedwojennej Łodzi, będąc współzałożycielem „Prac Polonistycznych" i ich długoletnim współredaktorem w latach (1937–1957); powołana

[a] *Poniżej odręczny podpis. Z lewej strony wpis w formie trójkątnej pieczęci* Polska Zjednoczona Partia Robotnicza. Komitet Miejski w Łodzi. Wydz[iał] Kultury, Nauki i Oświaty.

[12] Janusz Szreniawski – technolog metali, prof., pracownik naukowy PŁ.

[13] Jerzy Leyko (1918–1995) – specjalista w zakresie mechaniki, prof. nadzwyczajny od 1954 r., prof. zwyczajny od 1964 r., pracownik naukowy Państwowej Wyższej Szkoły Technicznej w Warszawie (1942–1944), PŁ (1945–1981), Biura Konstrukcyjnego Lotniczych Warsztatów Doświadczalnych w Łodzi (1946–1949), PW (1950–1957), Politechniki Lubelskiej (1985–1988), prodziekan (1952–1956) i dziekan Wydziału Mechanicznego PŁ (1958–1960), dyrektor Instytutu Mechaniki Stosowanej PŁ (1970–1981).

[14] Zofia Włodarczyk (ur. 1923) – kierownik Wydziału Nauki Oświaty i Kultury KM PZPR w Łodzi (1965–1971), naczelnik w Wojewódzkim Urzędzie Kontroli Prasy, Publikacji i Widowisk w Łodzi (1971–1974).

na prof. nadzw[yczajnego] Wolnej Wszechnicy w Łodzi[15] (wiąże się na stałe z Łodzią, do której powraca w 1945 r., w latach 1932–1939 pracując jako nauczycielka jednego z gimnazjów łódzkich).

Na stanowisku wieloletniego kierownika Katedry Teorii i Literatury, Teatru i Filmu UŁ zdobyła uznanie jako świetny jej organizator, nauczyciel i wychowawca wielu pokoleń młodzieży polonistycznej oraz opiekun naukowy dużego już grona pracowników naukowych, nie tylko Uniwersytetu Łódzkiego (promowała 17 doktorów nauk humanistycznych, w tym 5 samodzielnych pracowników nauki). W kierowanej przez nią katedrze rozwinęły się unikalne w kraju ośrodki: filmoznawczy i teatrologiczny; powołane zostało przed 2 laty studium doktoranckie.

Jest prof. Skwarczyńska aktywnym członkiem wielu towarzystw naukowych polskich i zagranicznych, będąc m.in. założycielem i redaktorem naczelnym polskiego czasopisma naukowego o zasięgu międzynarodowym – „Zagadnień Rodzajów Literackich".

W roku 1959 prof. Skwarczyńska odznaczona została Medalem Światowej Rady Pokoju i dyplomem honorowym Światowej Rady Pokoju przyznanym z okazji dziesięciolecia Światowego Ruchu Pokoju.

Jest również odznaczona Złotym Krzyżem Zasługi, Medalem X-lecia, Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski oraz medalem Komisji Edukacji Narodowej.

Za zasługi naukowe otrzymała nagrodę Ministra Szkolnictwa Wyższego I stopnia oraz nagrodę naukową m. Łodzi, które uczciło ją również Honorową Odznaką m. Łodzi.

Źródło: AAN, PZPR, LVIII/447, b.p., mps.

[15] Wolna Wszechnica Polska – prywatna uczelnia wyższa założona w 1918 r. w Warszawie. W 1928 r. powstał oddział Wolnej Wszechnicy w Łodzi, na bazie którego w 1945 r. powstał Uniwersytet Łódzki. Wszechnica została formalnie rozwiązana w 1952 r.

Nr 115

1971 kwiecień 19, Warszawa – Pismo Romualda Jezierskiego, kierownika Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR, do Stefana Olszowskiego, sekretarza KC PZPR, wraz z notatką w sprawie wyborów nowych członków Polskiej Akademii Nauk w 1971 r. (z załącznikami)

Wydział Nauki i Oświaty
KC PZPR

Warszawa, dnia 19 IV 1971 r.

Towarzysz Stefan Olszowski
Sekretarz KC PZPR
w m[iejscu]

Wydział Nauki i Oświaty KC przedstawia w załączeniu notatkę w sprawie zbliżających się wyborów nowych członków Polskiej Akademii Nauk. Zebranie Prezydium PAN poświęcone ustaleniu ostatecznego składu kandydatów odbędzie się w pierwszej połowie maja br.

Uprzejmie proszę o zajęcie stanowiska w sprawie przedstawionych w notatce wniosków.

Kierownik
Wydziału Nauki i Oświaty KC
(Romuald Jezierski)

Wydział Nauki i Oświaty
KC PZPR

Warszawa, dnia 19 IV 1971 r.

Notatka
w sprawie wyborów nowych członków Polskiej Akademii Nauk w 1971 r.

1. W roku bieżącym wybory nowych członków PAN odbywają się po raz pierwszy w oparciu o nowy regulamin. Uprawnił on do zgłaszania kandydatur nie tylko członków Akademii, lecz również rady naukowe (wydziałowe) posiadające prawo nadawania stopnia doktora habilitowanego. Ponadto zgodnie ze zmienionym regulaminem wydziały Akademii nie **wybierają**, lecz **opiniują** kandydatów. Natomiast decyzję w sprawie przedstawienia kandydata Zgromadzeniu Ogólnemu PAN podejmuje Prezydium Akademii, przy czym **nie jest ono skrępowane** opinią wydziału.

2. Na posiedzeniu w dniu 1 grudnia 1970 r. Prezydium PAN postanowiło przeprowadzić wybory w maju 1971 r. Liczba nowo wybranych członków Akademii nie może przekroczyć 30 osób, przy czym wstępny podział miejsc dla poszczególnych wydziałów przedstawia się następująco:

nauki społeczne: 8 miejsc,
nauki biologiczne: 3 miejsca,
nauki ścisłe /mat[ematyczno]-fiz[yczno]-chem[iczne]): 3 miejsca,
nauki techniczne: 3 miejsca,

nauki rolnicze: 3 miejsca,
nauki medyczne: 3 miejsca,
rezerwa Prezydium PAN: 7 miejsc.

Członkowie poszczególnych wydziałów zostali upoważnieni do głosowania pozytywnego na podane wyżej liczby osób, powiększone w każdym wydziale o 1 miejsce (z rezerwy prezydium).

3. Zgłoszono 156 kandydatów, w tym 105 profesorów zwyczajnych i 51 profesorów nadzwyczajnych. 33 kandydatów zgłosili członkowie PAN, 95 kandydatów – rady naukowe i wydziałowe, 28 kandydatów – zarówno członkowie PAN, jak i rady naukowe (wydziałowe). Wśród zgłaszanych kandydatów było 36 członków PZPR. Prezydium PAN odrzuciło 15 zgłoszeń bądź ze względu na przekroczoną granicę wieku emerytalnego, bądź z uwagi na brak niezbędnej dokumentacji. Pozostałe kandydatury zostały przekazane wydziałom Akademii w celu ich zaopiniowania. W dniach od 22 marca br. do 5 kwietnia br. odbyły się zebrania wydziałów, na których przeprowadzono w trybie tajnym głosowania w sprawie opinii o poszczególnych kandydatach. Wyniki głosowań przedstawiono w załączniku nr 1.

4. Regulamin wyborów przewiduje, że wydział PAN wydaje opinie „w formie uchwał powziętych w głosowaniu tajnym bezwzględną większością głosów". Takie pozytywne opinie uzyskali:

– w wydziale nauk społecznych: Stefania Skwarczyńska, Aleksander Gieysztor, Witold Kula, Witold Czachórski, Bogusław Leśnodorski, Alojzy Melich;

– w wydziale nauk biologicznych: Lech Wojtczak, Kazimierz Sembrat, Marian Michniewicz, Kazimierz Kowalski[11];

– w wydziale nauk ścisłych: Stanisław Łojasiewicz[22], Zbigniew Jedliński, Stanisław Malinowski, Zygmunt Kowalczyk, Alfred Jahn;

– w wydziale nauk technicznych: Tadeusz Malkiewicz[33], Wacław Sakwa, Roman Ciesielski[44], Witold Rosiński;

– w wydziale nauk rolniczych: Eugeniusz Domański, Wiesław Grochowski, Stanisław Prosiński;

– w wydziale nauk medycznych: Mieczysław Chorąży, Kazimierz Dux, Wiktor Bross.

---

[1] Kazimierz Kowalski (1925–2007) – zoolog, prof. nadzwyczajny od 1962 r., prof. zwyczajny od 1969 r., pracownik naukowy UJ (1946–1954), Zakładu Zoologii Systematycznej i Doświadczalnej PAN (1954–1995), kierownik tego zakładu (1960–1979, 1985–1995). Członek korespondent PAN od 1971 r., prezes PAU (1994 2000).

[2] Stanisław Łojasiewicz (1926–2002) – matematyk, prof. nadzwyczajny od 1962 r., pracownik naukowy Instytutu Matematyki UJ (1946–2002), członek rzeczywisty PAN od 1980 r.

[3] Tadeusz Malkiewicz (1904–1981) – metaloznawca, prof. nadzwyczajny od 1957 r., prof. zwyczajny od 1965 r., pracownik naukowy Akademii Górniczej w Krakowie (1925–1927), Huty Pokój (1928–1929), Huty Baildon (1929–1939), Centralnego Zarządu Przemysłu Hutniczego (1946–1948), Hajduckich Zakładów Hutniczych w Chorzowie-Batorym (1948–1950), Centralnego Zarządu Przemysłu Stali Specjalnej (1952–1953), AGH (1950–1974), dyrektor Instytutu Metalurgii Żelaza w Gliwicach (1953–1962), dziekan Wydziału Metalurgicznego AGH (1966–1972). Członek korespondent PAN od 1971 r.

[4] Roman Ciesielski (1924–2004) – inżynier lądowy, reprezentant Polski w koszykówce, prof. nadzwyczajny od 1963 r., prof. zwyczajny od 1974 r., pracownik PKr (1948–2004), prorektor (1972–1975) i rektor PKr (1981–1982), przewodniczący Komitetu Inżynierii Lądowej i Wodnej PAN od 1972 r. Członek korespondent PAN od 1971 r., członek rzeczywisty PAN od 1983 r., przewodniczący Rady Głównej Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki (1982–1985). Senator (1989–1991).

Należy ponownie podkreślić, że Prezydium PAN może przedstawić Zgromadzeniu Ogólnemu kandydatów, którzy nie uzyskali pozytywnej opinii wydziału PAN, jak również może nie przedstawić kandydata, który opinię taką uzyskał.

5. Wydział Nauki i Oświaty KC PZPR zwrócił się do komitetów wojewódzkich PZPR z prośbą o zaopiniowanie postawy politycznej i moralno-etycznej kandydatów. Komitety wojewódzkie zgłosiły zastrzeżenia do 7 kandydatur (na 156), w tym do prof. Witolda Kuli i prof. Bogusława Leśnodorskiego, znajdujących się na podanej wyżej liście. Opinie KW, dotyczące wymienionych kandydatów, zostały podane w załączeniu.

6. Po konsultacji z komitetami wojewódzkimi PZPR, aktywem partyjnym PAN oraz po dyskusji na posiedzeniu zespołu Komisji Nauki KC (w skład którego wchodzą wszyscy partyjni członkowie kierownictwa PAN) Wydział Nauki i Oświaty KC przedstawia następującą propozycję:

Wydział Nauk Społecznych – przyznać 8 miejsc oraz:

a) Zalecić członkom partii w PAN poparcie kandydatur: Alojzego Melicha, Władysława Markiewicza i Jerzego Topolskiego. Pierwszy z tych kandydatów uzyskał na wydziale bezwzględną większość głosów, pozostali uzyskali nieco mniej głosów od swoich kandydatów, przy czym na wynik głosowania miały wpływ względy polityczne. Wg opinii wielu przedstawicieli środowiska naukowego, prof. Wł[adysław] Markiewicz i prof. J[erzy] Topolski posiadają wybitny dorobek naukowy. Wprowadzenie ich do składu Akademii znacznie rozszerzyłoby możliwości naszego oddziaływania w sferze nauk społecznych, a także ułatwiłoby rozwiązanie sprawy kierownictwa Wydziału Nauk Społecznych PAN. Zalecić ponadto poparcie kandydatury prof. Ludwika Zabrockiego oraz prof. Witolda Czachórskiego.

b) Nie zgłaszać zastrzeżeń w sprawie wyboru Stefanii Skwarczyńskiej i Aleksandra Gieysztora, a także Stefana Nowakowskiego, jeżeli ułatwiłoby to wprowadzenie do PAN tow. Wł[adysława] Markiewicza.

c) Zalecić członkom partii w PAN wystąpienie przeciwko kandydaturom Witolda Kuli i Bogusława Leśnodorskiego ze względu na argumenty przedstawione w załączonych opiniach oraz z uwagi na ogólną sytuację polityczną w Wydziale Nauk Społecznych PAN. Zalecić Komitetowi Warszawskiemu PZPR przeprowadzenie rozmowy z prof. B[ogusławem] Leśnodorskim ze względu na jego przynależność do partii.

d) Wśród kandydujących w Wydziale Nauk Społecznych członków partii stosunkowo dużą ilość głosów uzyskał także prof. Tadeusz Cieślak. W czasie dyskusji na posiedzeniu ds. PAN Komisji Nauki KC wskazano jednak, że w wypadku przyznania 3 miejsc w dziedzinie nauk historycznych istnieje duże prawdopodobieństwo, iż wybrani zostaliby prof. A[leksander] Gieysztor, W[itold] Kula i J[erzy] Topolski, do czego z podanych wyżej powodów nie należy dopuścić. Z tego względu zespół stanął na stanowisku, że członkowie partii powinni wypowiedzieć się na zebraniu Prezydium PAN za przyznaniem dwóch miejsc dla nauk historycznych i poprzeć kandydaturę tow. J[erzego] Topolskiego.

Wydział Nauk Biologicznych – przyznać 3 miejsca, pozostawiając swobodę wyboru wśród 4 kandydatów, którzy uzyskali pozytywną opinię wydziału.

Wydział Nauk Ścisłych – przyznać 5 miejsc oraz:

a) Zalecić członkom partii poparcie kandydatur Zbigniewa Jedlińskiego, Stanisława Malinowskiego i Zygmunta Kowalczyka.

b) Nie zgłaszać zastrzeżeń w sprawie pozostałych kandydatów, którzy uzyskali pozytywną opinię wydziału.

Wydział Nauk Technicznych – przyznać 5 miejsc oraz:

a) Zalecić członkom partii poparcie kandydatury Wacława Sakwy.

b) Nie zgłaszać zastrzeżeń w sprawie pozostałych kandydatów, którzy uzyskali pozytywną opinię wydziału.

c) Zalecić rozważenie możliwości wprowadzenia do PAN prof. Wł[adysława] Findeisena, ze względu na jego wybitny dorobek naukowy w dziedzinie o dużym znaczeniu rozwoju kraju (automatyka).

Wydział Nauk Rolniczych – przyznać 5 miejsc oraz:

a) Nie zgłaszać zastrzeżeń w sprawie kandydatów, którzy uzyskiwali pozytywną opinię wydziału.

b) Zalecić członkom partii w PAN podjęcie starań dla wprowadzenia do składu Akademii prof. Tadeusza Krzymowskiego i prof. Antoniego Rutkowskiego. Obydwaj kandydaci są członkami partii i posiadają poważny dorobek naukowy, ponadto prof. Krzymowski byłby jedynym członkiem PAN w ośrodku olsztyńskim. Sytuacja polityczna w Wydziale Nauk Rolniczych od dawna kształtuje się niekorzystnie, co nie pozostało bez wpływu na wynik opiniowania w wydziale.

Wydział Nauk Medycznych – przyznać 3 (lub 2) miejsca i nie zgłaszać zastrzeżeń w sprawie kandydatów, którzy uzyskali pozytywną opinię wydziału. Wg informacji uzyskanej w kierownictwie PAN, Wydział Nauk Medycznych zamierza wystąpić z wnioskiem, aby kandydatura prof. W[iktora] Brossa była rozpatrzona w czasie następnych wyborów do Akademii, łącznie z innymi kandydaturami z zakresu chirurgii.

7. W wypadku realizacji powyższych wniosków lista nowo wybranych członków Akademii kształtowałaby się następująco:

– nauki społeczne: Stefania Skwarczyńska, Ludwik Zabrocki, Aleksander Gieysztor, Jerzy Topolski (PZPR), Władysław Markiewicz (PZPR), Stefan Nowakowski, Witold Czachórski, Alojzy Melich (PZPR);

– nauki biologiczne: Lech Wojtczak, Marian Michniewicz, Kazimierz Kowalski;

– nauki ścisłe: Stanisław Łojasiewicz, Zbigniew Jedliński (PZPR), Stanisław Malinowski, Zygmunt Kowalczyk (PZPR), Alfred Jahn;

– nauki techniczne: Tadeusz Malkiewicz, Wacław Sakwa (PZPR), Roman Ciesielski, Witold Rosiński, Władysław Findeisen;

– nauki rolnicze: Eugeniusz Domański, Tadeusz Krzymowski (PZPR), Wiesław Grochowski, Stanisław Prosiński, Antoni Rutkowski (PZPR);

– nauki medyczne: Mieczysław Chorąży, Kazimierz Dux.

Wśród podanych wyżej 28 kandydatów jest 8 członków partii. 11 kandydatów pracuje na terenie Warszawy, a 17 w pozawarszawskich ośrodkach naukowych.

Zał[ączniki] **2**

Wydział Nauki i Oświaty
KC PZPR

Załącznik nr 1

Wykaz
wyników głosowania **w Wydziale I PAN** w dniu 25 marca 1971 r.

Liczba przyznanych miejsc – 8
Obecnych 37 czł[onków] PAN na ogólną liczbę 44.
Przeprowadzono 3 głosowania*
I. głosowanie: obecnych 37, głosów ważnych 32**
II. 29 29
III. 25 25

Lp.	Kandydaci z zakresu następujących dyscyplin:	Ilość otrzymanych głosów		
		I głosowanie	II głosowanie	III głosowanie
	filozofii			
1.	Jan Zygmunt Jakubowski (PZPR)	3	–	–
2.	Mieczysław Karaś[5] (PZPR)	–	–	–
3.	Tadeusz Lewicki[6]	8	–	–
4.	Marian Plezia	15	5	–
5.	Stanisław Rospond[7]	1	10	11
6.	Stefania Skwarczyńska	22***	–	–
7.	Marian Szyrocki[8]	–	–	–
8.	Stanisław Urbańczyk[9]	2	–	–

* W grupie nauk filozoficznych i historycznych głosowano trzykrotnie na kandydatów, którzy w I głosowaniu nie uzyskali bezwzględnej większości głosów.
** 5 osób wstrzymało się od głosowania.
***Kandydatura nie podlegała ponownemu głosowaniu z uwagi na uzyskanie wymaganej większości głosów.
5 Mieczysław Karaś (1924–1977) – językoznawca, dialektolog, prof. nadzwyczajny od 1966 r., prof. zwyczajny od 1971 r., pracownik naukowy UJ (1947–1977), kierownik Pracowni Atlasu i Słownika Gwar Polskich PAN (1958–1977), prodziekan Wydziału Filologicznego UJ (1958–1960), prorektor (1966–1972) i rektor UJ (1972–1977), dyrektor Instytutu Filologii Polskiej UJ (1971–1977). Członek ZMW „Wici" (1946–1948), PZPR (1953–1977), I sekretarz OOP/POP PZPR na UJ (1953–1955, 1958–1965), członek Egzekutywy KM w Krakowie (1962–1965), Plenum KW PZPR w Krakowie (1965–1967), CKR KC PZPR (1968–1972), zastępca członka KC PZPR (1968–1977).
6 Tadeusz Lewicki (1906–1992) – orientalista, prof. nadzwyczajny od 1954 r., prof. zwyczajny od 1960 r., pracownik naukowy UJK we Lwowie (1931–1939), PAU (1947–1948), UJ (1948–1976), kierownik Zakładu Numizmatyki IHKM PAN w Krakowie (1953–1968). Członek korespondent PAN od 1983 r.
7 Stanisław Rospond (1906–1982) – językoznawca, prof. nadzwyczajny od 1946 r., prof. zwyczajny od 1956 r., pracownik naukowy Wydziału Filologicznego UJ (1929–1936, 1945), UJK (1936–1941), UWr (1945–1976), WSP we Wrocławiu/Opolu (1950–1972), kierownik Katedry Języka Polskiego UWr (1945–1969), rektor WSP we Wrocławiu (1950–1953), dziekan Wydziału Filologicznego UWr (1958–1960), współzałożyciel Pracowni Słownika Polszczyzny XVI w. IBL PAN (1966). Członek założyciel WTN (1946), przewodniczący I Wydziału WTN (1946–1957).
8 Marian Szyrocki (1928–1992) – filolog germanista, prof. nadzwyczajny od 1968 r., prof. zwyczajny od 1974 r., pracownik naukowy UWr (1955–1992), dyrektor Instytutu Filologii Germańskiej UWr (1974–1992 [?]). Członek korespondent PAN od 1983 r.
9 Stanisław Urbańczyk (1909–2001) – językoznawca, prof. nadzwyczajny od 1946 r., prof. zwyczajny od 1956 r., pracownik naukowy UJ (1937–1939, 1945–1947, 1956–1979), UMK (1946–1948), UP/UAM (1947–1956), zastępca dyrektora IBL PAN (1969–1973), zastępca dyrektora Instytutu Języka Polskiego PAN w Krakowie (1973–1979). Członek PAU od 1989 r., dyrektor Wydziału I PAU (1990–1996).

Lp.	Kandydaci z zakresu następujących dyscyplin:	Ilość otrzymanych głosów		
		I głosowanie	II głosowanie	III głosowanie
9.	Ludwik Zabrocki	12	–	–
10.	Bogdan Zakrzewski[10]	–	13	12
	socjologii			
11.	Władysław Markiewicz (PZPR)	15	–	–
12.	Stefan Nowakowski	16	–	–
13.	Narcyz Łubnicki[11]	–	–	–
	nauk historycznych			
14.	Tadeusz Cieślak (PZPR)	11	–	–
15.	Władysław Czapliński	1	–	–
16.	Aleksander Gieysztor	24***	7	–
17.	Stanisław Herbst	5	–	–
18.	Stefan Inglot (ZSL)	–	–	–
19.	Konrad Jażdżewski	1	–	–
20.	Witold Kula	12	–	–
21.	Czesław Madajczyk (PZPR)	1	–	–
22.	Marian Małowist	–	12	13
23.	Jerzy Topolski (PZPR)	8	–	–
24.	Juliusz Willaume[12]	–	–	–
	nauk prawnych			
25.	Andrzej Burda (PZPR)	14	9	11
26.	Witold Czachórski	20	–	–
27.	Bogusław Leśnodorski (PZPR)	22	–	–
28.	Adam Łopatka (PZPR)	1	–	–
29.	Kazimierz Opałek[13] (PZPR)	1	–	–
30.	Leopold Seidler[14] (PZPR)	–	–	–
31.	Wacław Szubert	3	–	–

***Kandydatura nie podlegała ponownemu głosowaniu z uwagi na uzyskanie wymaganej większości głosów.

[10] Bogdan Zakrzewski (ur. 1916) – historyk literatury, prof. nadzwyczajny od 1958 r., prof. zwyczajny od 1968 r., pracownik naukowy Uniwersytetu Poznańskiego (1945–1955), UWr (1954–1986), dyrektor Instytutu Filologii Polskiej UWr (1955–1971). Członek założyciel Instytutu Śląskiego w Opolu (1957), członek PAU od 1992 r.

[11] Narcyz Łubnicki (1904–1988) – filozof, prof. nadzwyczajny od 1944 r., prof. zwyczajny od 1960 r., pracownik naukowy UMCS (1944–1974), kierownik Katedry Filozofii UMCS (1944–1970), Zakładu Logiki i Metodologii Nauk UMCS (1970–1974), prorektor UMCS (1962–1965). Prezes Oddziału Lubelskiego Polskiego Towarzystwa Filozoficznego (1945–1980), honorowy przewodniczący Komitetu Nauk Filozoficznych PAN (1984).

[12] Juliusz Willaume (1904 – 1980) – historyk dziejów XIX w. i historiografii, dr od 1930 r., dr hab. od 1946 na UP, prof. nadzwyczajny od 1953 r., prof. zwyczajny od 1961 r., wykładowca kontraktowy na PWSP w Łodzi (1946 – 1947), od 1953 r. na UMCS w Lublinie.

[13] Kazimierz Opałek (1918–1992) – prawnik, politolog, prof. nadzwyczajny od 1954 r., prof. zwyczajny od 1962 r., pracownik naukowy UJ (1954–1988), dziekan Wydziału Prawa UJ (1954–1956), prorektor UJ (1962–1964), dyrektor INP UJ (1969–1975), wicedyrektor Instytutu Nauk Prawnych PAN (1956–1962). Członek korespondent PAN od 1977 r., członek rzeczywisty od 1986 r., przewodniczący Komitetu Nauk Politycznych PAN (1972–1984). Członek PZPR (1951–1990).

[14] Powinno być: Grzegorz Leopold Seidler.

	nauk ekonomicznych			
32.	Alojzy Melich (PZPR)	18	–	–
33.	Jerzy Rachwalski	1	–	–
34.	Paweł Sulmicki	–	–	–
	nauk pedagogicznych i psychologicznych			
35.	Wincenty Okoń	7	–	–

Wykaz
Wyników głosowania w **Wydziale II PAN** w dniu 30 marca 1971 r.

Liczba przyznanych miejsc – 3.
Obecnych 18 czł[onków] PAN na ogólną liczbę 28.
Przeprowadzono 1 głosowanie.
Głosów ważnych oddano – 18.

Lp.	kandydaci z zakresu następujących dyscyplin:	Ilość otrzymanych głosów
	mikrobiologii molekularnej	
1.	Lech Wojtczak	17
	fizjologii zwierząt	
2.	Adam Kulczycki[15]	1
3.	Kazimierz Sembrat	10
	fizjologii roślin	
4.	Marian Michniewicz	14
5.	Adam Paczewski[16]	–
6.	Piotr Strebeyko	2
	ekologii	
7.	Jan Kornaś[17]	3
8.	Kazimierz Kowalski	11
9.	Leszek Pawłowski	–
	dyscyplin dodatkowych – ichtiologii i rybołówstwa	
10.	Eugeniusz Grabda (PZPR)	4
11.	Kazimierz Krysiak	2

[15] Adam Kulczycki (1906–1984) – zoolog, prof., pracownik naukowy UJ, dyrektor Instytutu Fizjologii UJ (1969–1974), dziekan Wydziału Biologii i Nauk o Ziemi UJ (1969–1972).
[16] Brak bliższych danych o tej osobie.
[17] Jan Kornaś (1923–1994) – botanik, taksonom, prof. nadzwyczajny od 1962 r., prof. zwyczajny od 1971 r., pracownik naukowy UJ (1946–1993), kierownik Zakładu Taksonomii Roślin i Fitogeografii UJ (1961–1993), dyrektor Instytutu Botaniki UJ (1967–1973, 1981–1993), zastępca dyrektora Instytutu Botaniki PAN (1963–1964). Członek korespondent PAN od 1974 r.

Wykaz
wyników głosowania **w Wydziale III PAN** w dniu 5 kwietnia 1971 r.

Liczba przyznanych miejsc – 3.

Obecnych 45 czł[onków] PAN na ogólną liczbę 65.

Przeprowadzono 1 głosowanie (dwa razy głosowano w dyscyplinach dodatkowych na kandydatury prof. prof. W[ładysława] Parczewskiego i A[lfreda] Jahna).

Głosów ważnych oddano – 45.

Lp.	Kandydaci z zakresu następujących dyscyplin:	Ilość otrzymanych głosów
	nauk matematycznych	
1.	Stanisław Łojasiewicz	35
2.	Andrzej Pliś[18]	1
3.	Adam Bielecki[19] (PZPR)	8
	chemii i technologii organicznej	
4.	Edward Borowski	6
5.	Stanisław Byczkowski	–
6.	Jerzy Dereń[20]	1
7.	Zygmunt Eckstein	–
8.	Edward Görlich[21]	1
9.	Zbigniew Gregorowicz	–
10.	Zbigniew Jedliński (PZPR)	29
11.	Marian Kocór (PZPR)	10
12.	Stanisław Malinowski	32
13.	Stanisław Mrowec[22] (PZPR)	–
14.	Jerzy Szuba	3
15.	Eligia Turska	1
16.	Jerzy T. Wróbel (PZPR)	6
	geodezji	
17.	Czesław Kamela	11
18.	Zygmunt Kowalczyk (PZPR)	25

[18] Andrzej Pliś (1929–1991) – matematyk, prof. nadzwyczajny od 1961 r., prof. zwyczajny od 1966 r., pracownik naukowy UJ (1950–1951), Instytutu Matematycznego PAN Oddział w Krakowie (1951–1991). Członek korespondent PAN od 1976 r., członek PAU od 1989 r. [?]

[19] Adam Bielecki (1910–2003) – matematyk, prof. nadzwyczajny od 1950 r., prof. zwyczajny od 1958 r., pracownik naukowy UJ (1936–1939, 1945–1947), Akademii Górniczej (1945–1947), UMCS (1947–1991), Instytutu Matematycznego PAN (1955–1968), Instytutu Kształcenia Nauczycieli w Warszawie (1972–1980), dziekan Wydziału Matematyczno-Przyrodniczego UMCS (1950–1954), prorektor ds. nauki (1954–1956 [?]). Członek PZPR (1948–1981).

[20] Jerzy Dereń – chemik, prof., pracownik naukowy AGH w Krakowie.

[21] Edward Görlich (1914– 2009) – chemik, prof. zwyczajny od 1969 r., pracownik naukowy AGH, członek PAU.

[22] Stanisław Mrowec (ur. 1928) – fizykochemik, prof. nadzwyczajny od 1969 r., prof. zwyczajny od 1973 r., pracownik naukowy AGH (1952–2001), wicedyrektor (1970–1973) i dyrektor Instytutu Inżynierii Materiałowej AGH (1973–1991], dziekan Wydziału Inżynierii Materiałowej i Ceramicznej AGH (1972–1975). Przewodniczący Rady Nauki i Techniki Makroregionu Południowo-Wschodniego (1982).

19.	Michał Odlanicki-Poczobutt[23]	6
	dyscyplin dodatkowych	
20.	Antonina Halicka	2
	meteorologii i klimatologii	
21.	Władysław Parczewski	I głosowanie – 4 II głosowanie – 8
22.	Adam Schmuck	–
	geomorfologii	
23.	Alfred Jahn	I głosowanie – 20 II głosowanie – 31
24.	Roma[a]	

Wykaz

Wyników głosowania w **Wydziale IV PAN** w dniu 29 marca 1971 r.

Liczba przyznanych miejsc – 3.
Obecnych 45 czł[onków] PAN na ogólną liczbę 56 (w tym 1 tytularny czł[onek] PAN).
I. głosowanie: obecnych 45, głosów ważnych 43*
II. 45 43
III. 38 38

Lp.	Kandydaci z zakresu następujących dyscyplin:	Ilość otrzymanych głosów		
		I głosowanie	II głosowanie	III głosowanie
	technologii materiałów konstrukcyjnych			
1.	Gabriel Kniaginin[24] (PZPR)	1	1	–
2.	Tadeusz Malkiewicz	21	25	25
3.	Feliks Tychowski	4	–	–
4.	Zofia Wendorff	1	–	–
5.	Jerzy Zawadzki	10	10	–
	technologii budowy maszyn			
6.	Janusz Szreniawski	2	2	1

[a] *Koniec tabeli nieczytelny*.
* Dwa głosy nieważne.
[23] Michał Odlanicki-Poczobutt (1910–2004) – geodeta, prof. nadzwyczajny od 1951 r., prof. zwyczajny od 1960 r., kierownik Działu Geodezji w Biurze Regionalnego Planu Zabudowania Okręgu Krakowskiego (1938–1939), pracownik naukowy AG/AGH (1945–1980), dziekan Wydziału Geodezji Górniczej AGH (1954, 1960–1964), prorektor AGH (1954–1956), dyrektor Instytutu Geodezji Górniczej i Przemysłowej AGH (1969–1979). Członek korespondent PAN od 1983 r., członek rzeczywisty PAN od 1989 r., przewodniczący Komitetu Geodezji PAN (1953–1972, 1985–1990). Współorganizator i członek kierownictwa Regionalnej Dyrekcji Planowania Przestrzennego w Krakowie (1945–1950), wiceprzewodniczący ds. planowania przestrzennego Wojewódzkiej Komisji Planowania Gospodarczego w Krakowie (1949–1950), członek CKK (1976–1979).
[24] Gabriel Kniaginin (1905–1980) – specjalista w zakresie odlewnictwa żelaza i staliwa, prof., pracownik naukowy PŚ, rektor PŚ (1952–1954), od 1957 r. zatrudniony w AGH w Krakowie.

Lp.	Kandydaci z zakresu następujących dyscyplin:	Ilość otrzymanych głosów		
		I głosowanie	II głosowanie	III głosowanie
	architektury, urbanistyki i budownictwa			
7.	Wacław Balcerski	1	–	–
8.	Piotr Biegański	–	–	–
9.	Zygmunt Boretti	3	1	–
10.	Roman Ciesielski	14	15	20
11.	Bronisław Kopyciński[25] (PZPR)	–	–	–
12.	Bolesław Malisz	1	–	–
13.	Tomasz Mańkowski[26] (PZPR)	–	–	–
14.	Franciszek Piaścik	–	–	–
15.	Witold Tubielewicz[27]	–	–	–
16.	Witold Urbanowicz	–	–	–
17.	Kazimierz Wejchert	12	16	13
18.	Wiktor Zin[28]	2	–	–
	elektroniki			
19.	Stanislaw Bellert	10	8	–
20.	Witold Rosiński	23	26	26
	automatyki			
21.	Władysław Findeisen	16	15	9
22.	Jan Manitius[29]	2	2	2

[25] Bronisław Kopyciński (1907–2004) – technolog betonu, prof. nadzwyczajny od 1954 r., prof. zwyczajny od 1958 r., pracownik naukowy Politechniki Lwowskiej (1932–1934), inżynier konstruktor Zarządu m. Krakowa (1934–1939), pracownik naukowy Politechniki Krakowskiej (1945–1977), rektor PKr (1956–1965). Członek PZPR.

[26] Tomasz Mańkowski (ur. 1928) – architekt, prof. nadzwyczajny od 1970 r., prof. zwyczajny od 1980 r., pracownik naukowy PKr (1949–1998), kierownik Katedry/Zakładu Architektury Mieszkaniowej PKr (1963–1998 [?]), dyrektor Instytutu Projektowania Architektonicznego PKr (1979–1998 [?]). Członek Rady Ochrony Dóbr Kulturalnych Krakowa (1982–1989).

[27] Witold Tubielewicz (1902–1993) – specjalista w zakresie budownictwa morskiego i portowego, prof. nadzwyczajny od 1948 r., prof. zwyczajny od 1962 r., pracownik naukowy Urzędu Morskiego w Gdyni (1930–1939), Biura Odbudowy Portów w Gdańsku (1945–1948), Gdańskiego Urzędu Morskiego (1948–1949), Instytutu Morskiego resortu żeglugi (1950–1980), PG (1945–1972), Instytutu Budownictwa Wodnego PAN (1953–1963), kierownik Katedry Budownictwa Morskiego i Portów/Zespołu Budownictwa Morskiego PG (1945–1972), dyrektor Naczelny Instytutu Budownictwa Wodnego PAN (1957–1961). Ławnik Odwoławczej Izby Morskiej (1971–1974).

[28] Wiktor Zin (1925–2007) – architekt, prof. nadzwyczajny 1967 r., prof. zwyczajny 1979 r., pracownik naukowy AGH (1949–1954), Politechniki Krakowskiej (1954–1995). Wiceminister kultury i sztuki – generalny konserwator zabytków (1977–1981), przewodniczący Międzyresortowej Komisji ds. Rewaloryzacji Zabytkowych Zespołów Miejskich (1978–1983). Autor telewizyjnego programu „Piórkiem i węglem".

[29] Jan Manitius (1911–1996) – specjalista w zakresie elektryczności, prof. nadzwyczajny od 1954 r., prof. zwyczajny od 1964 r., pracownik naukowy Państwowych Zakładów Tele- i Radiotechnicznych w Warszawie (1936–1939), Filii Politechniki Zuryskiej w Obozie Uniwersyteckim dla Internowanych w Winterthur (1940–1944), PŚ w Gliwicach (1946–1952), AGH (1952–1981), dziekan Wydziału Elektryfikacji Górnictwa i Hutnictwa AGH (1952–1954), prorektor AGH (1956–1961). Kierownik Działu Elektryczności Biura Projektowania Urządzeń Hutniczych „Biprohut" w Zabrzu (1946–1952), przewodniczący Zespołu Dydaktyczno-Wychowawczego Elektrotechniki przy MNSzWiT (1962–1972), przewodniczący Komisji Głównej w KNiT (1968–1972).

	dyscyplin dodatkowych – podstawy budowy maszyn			
24.	Władysław Bogusz[30]	4	2	–
25.	Jerzy Leyko	9	8	3
26.	Zbigniew Osiński	–	–	–
	budownictwa okrętowego			
27.	Józef Więckowski	9	8	7
	teorii maszyn cieplnych			
28.	Jan Madejski (PZPR)	1	–	–
29.	Jan Szargut	–	–	–
	elektroenergetyki			
30.	Kazimierz Kopecki	–	–	–

Wykaz
Wyników głosowania w **Wydziale V PAN** w dniu 22 marca 1971 r.

Ilość przyznanych miejsc – 3.
Obecnych 26 członków PAN na ogólną liczbę – 31.
Przeprowadzono 1 głosowanie.
Głosów ważnych oddano – 26.

Lp.	Kandydaci z zakresu następujących dyscyplin:	Ilość otrzymanych głosów
	zootechniki i weterynarii	
1.	Helena Bączkowska[31]	1
2.	Eugeniusz Domański	17
3.	Tadeusz Garbuliński (PZPR)	–
4.	Roman Hoppe	2
5.	Henryk Jasiorowski (PZPR)	3
6.	Tadeusz Krzymowski (PZPR)	6
	leśnictwa i technologii przemysłu drzewnego	
7.	Wiesław Grochowski	18
8.	Franciszek Krzysik	2
9.	Tomasz Molenda[32] (PZPR)	–
10.	Tadeusz Perkitny	–
11.	Stanisław Prosiński	18

[30] Władysław Bogusz (1916–1975) – fizyk, pracownik naukowy AGH (1950–1975).
[31] Helena Bączkowska (1910–1995) – specjalistka w zakresie hodowli drobiu, pracownik naukowy UJ i WSR w Krakowie.
[32] Brak bliższych danych o tej osobie.

Lp.	Kandydaci z zakresu następujących dyscyplin:	Ilość otrzymanych głosów
	technologii rolno-spożywczej	
12.	Jadwiga Jakubowska (PZPR)	1
13.	Antoni Rutkowski (PZPR)	12
14.	Józef Wierzchowski	–
15.	Stanisław Zagrodzki	6
	dyscyplin dodatkowych – uprawy roli i roślin	
16.	Adam Lityński	1
17.	Witold Niewiadomski	10
	hodowla roślin (zbóż)	
18.	Andrzej Słaboński	–
	fitopatologii (ochrony roślin)	
19.	Tadeusz Dominik	5

Wykaz

Wyników głosowania w Wydziale VI PAN w dniu 22 marca 1971 r.

Ilość przyznanych głosów – 3.
Obecnych 20 czł[onków] PAN na ogólną liczbę – 27.
Przeprowadzono 1 głosowanie.
Głosów ważnych oddano – 19*.

Lp.	Kandydaci z zakresu następujących dyscyplin:	Ilość otrzymanych głosów
	patofizjologii molekularnej	
	Mieczysław Chorąży	13
	Witold Niepołomski	1
	Włodzimierz Ostrowski[33] (PZPR)	3
	Jan Ryżewski	–
	Kazimierz Stojałowski	–
	immunologii	
	Kazimierz Dux	14
	Jan Kobiela[34] (PZPR)	2
	Kazimierz Ostrowski	2

* Jeden głos nieważny.

[33] Włodzimierz Ostrowski (ur. 1925) – biochemik, prof. nadzwyczajny od 1969 r., prof. zwyczajny od 1979 r., pracownik naukowy AM w Krakowie (1948–1996), dyrektor Instytutu Biochemii Lekarskiej AM (1972–1996). Członek korespondent PAN od 1973 r., członek rzeczywisty PAN od 1983 r., członek Prezydium PAN od 1975 r., sekretarz naukowy (1981–1995) i prezes Oddziału PAN w Krakowie (1996–2002), wiceprezes PAN (1996–2003). Członek PZPR (1960–1990), członek kierownictwa zespołu partyjnych członków PAN (1981–1989).

[34] Jan Kobiela (1912–1972) – lekarz, immunolog, profesor AM w Krakowie.

	nauki o leku	
	Stanisław Biniecki	–
	Bogusław Borkowski	2
	Henryk Bukowiecki	–
	Zofia Jerzmanowska	–
	Leszek Krówczyński[35] (PZPR)	1
	Piotr Kubikowski	6
	Leonard Kuczyński	4
	pediatrii	
	Bolesław Górnicki	5
	Bogusław Halikowski[36]	7
	Olech Szczepski (PZPR)	11
	dyscyplin dodatkowych – fizjologii człowieka	
	Eugeniusz Miętkowski[37]	–
	chirurgii	
	Wiktor Bross	13
	okulistyki	
	Witold Starkiewicz	–

Załącznik nr 2

Prof. dr Witold Kula

Prof. dr Witold Kula jest znanym historykiem gospodarczym, ale dorobek jego w tej dziedzinie ustępuje innym historykom, jak np. kandydującemu również do PAN prof. Topolskiemu. Wydział Nauki i Oświaty KW PZPR zgłasza w stosunku do prof. Kuli zastrzeżenia natury politycznej. Zostały one zgłoszone do Wydziału Nauki KC PZPR również w ubiegłym roku w związku z propozycją przyznania prof. Kuli nagrody państwowej. Zastrzeżenia nasze wynikają z następujących faktów:

1. Od dłuższego czasu – a przynajmniej od czasu poprzedzającego wydarzenia marcowe – w środowisku uniwersyteckim prof. Kula reprezentuje postawę zastrzeżeń i opozycji wobec linii partii. Postawa ta nie jest wprawdzie manifestowana jawnie czy agresywnie, niemniej jest ona publiczną tajemnicą.

[35] Leszek Krówczyński (1925–1996) – farmakolog, prof. nadzwyczajny od 1969 r., prof. zwyczajny od 1975 r., pracownik naukowy Wydziału Farmaceutycznego UJ/AM w Krakowie (1945–1952, 1965–1995), AM w Lublinie (1954–1957), Instytutu Farmaceutycznego w Warszawie (1952–1964), kierownik Katedry Farmacji Stosowanej AM w Krakowie (1965–1980), dziekan Wydziału Farmaceutycznego AM w Krakowie (1970–1972), prorektor (1972–1980). Członek CKK (1973–1982), Rady Głównej MNSzWiT (1973–1982). Członek PZPR (1965–1990).

[36] Bogusław Halikowski (1914–2004) – pediatra, neurolog dziecięcy, prof. nadzwyczajny od 1961 r., pracownik naukowy UJK (1935–1941), Instututu Gruźlicy w Warszawie (1948–1957), AM w Gdańsku (1958–1961), AM w Krakowie (1961–1976), Pomorskiej AM w Szczecinie (1976–1984), dyrektor Instytutu Pediatrii Pomorskiej AM (1976–1984). Członek korespondent PAN od 1973 r., członek rzeczywisty PAN od 1989 r. [?], przewodniczący Komisji Nauk Medycznych Oddziału PAN w Krakowie (1972–1976).

[37] Prawdopodobnie Eugeniusz Miętkiewski (1915–2002) – lekarz fizjolog, profesor AM w Szczecinie.

2. Prof. Kula skupia wokół siebie – zwłaszcza na gruncie Instytutu Historii PAN – zespół ludzi szczególnie bliskich kołom rewizjonistycznym (np. J[erzy] Jedlicki[38]).

Równocześnie – zwłaszcza w okresie pomarcowym – z kół zbliżonych do prof. Kuli wychodziły tendencje zmierzające do szykanowania pracowników nauki – zaangażowanych członków partii.

3. Na forum międzynarodowym prof. Kula przejawił – w okresie poprzedzającym leningradzki zjazd historyków gospodarczych[39] – zbyt małą troskę o sprawy prezentacji dorobku nauki polskiej. Jako przewodniczący Międzynarodowego Towarzystwa specjalistycznego historyków gospodarczych[40] nie zadbał o wstawienie polskiego referatu na obrady kongresu, co – jak świadczy rezultat interwencji tow. doc. [Andrzeja] Jezierskiego[41] – okazało się w końcu możliwe.

Prof. dr Bogusław Leśnodorski

Prof. Leśnodorski jest historykiem państwa i prawa polskiego, specjalistą z okresu Oświecenia, posiada duży dorobek naukowy. Prof. Leśnodorski jest członkiem PZPR i należy do POP Uniwersytetu Warszawskiego.

Mimo przynależności do partii, postawa polityczna prof. Leśnodorskiego pozostaje od dawna w zasadniczej sprzeczności z działalnością organizacji partyjnej Uniwersytetu Warszawskiego. Rozbieżności te ujawniły się silnie w okresie wydarzeń marcowych 1968 r. i pozostają nadal aktualne. Tow. Leśnodorski nie wypowiedział nigdy otwarcie swojego stanowiska i nie stworzył możliwości dla podjęcia z nim pryncypialnej dyskusji. Postawę jego charakteryzuje natomiast poparcie udzielane w mniej lub bardziej otwarty sposób dla ludzi znanych z poglądów rewizjonistycznych oraz sympatia dla tych poglądów. Ta postawa jedna mu wielu zwolenników w środowisku prawniczym UW, jak dotąd niedostatecznie spolaryzowanym politycznie.

Biorąc powyższe pod uwagę, Wydział Nauki i Oświaty KW PZPR nie popiera kandydatury prof. Leśnodorskiego do PAN. Uważamy, że wejście jego do PAN skomplikuje i tak trudną sytuację polityczną, która istnieje w Wydziale I PAN.

Źródło: AAN, PZPR, LVIII/447, b.p., mps.

[38] Jerzy Jedlicki (ur. 1930) – historyk dziejów społeczno-gospodarczych, prof. nadzwyczajny od 1989 r., prof. zwyczajny od 1994 r., pracownik naukowy Katedry Historii Gospodardzej SGPiS (1950–1953), IH PAN od 1953 r. Członek PZPR (1952–1968).

[39] V Międzynarodowy Kongres Historii Gospodarczej odbył się w sierpniu 1970 r. w Leningradzie.

[40] AIHE – Association Internationale d'Histoire Économique (Międzynarodowe Stowarzyszenie Historii Gospodarczej) – organizacja powstała w 1960 r. Witold Kula był przewodniczącym AIHE w latach 1968–1970.

[41] Andrzej Jezierski (1930–2002) – historyk dziejów gospodarczych, prof. nadzwyczajny od 1973 r., prof. zwyczajny od 1982 r. W latach 1950–1954 zastępca asystenta i asystent w Katedrze Historii Gospodarczej SGPiS, od 1955 r. na Wydziale Ekonomicznym UW. Członek PPR/PZPR od 1948 r., sekretarz KU PZPR na UW w latach 1966–1968.

Nr 116

1971 maj, Warszawa – Lista członków korespondentów PAN wybranych na posiedzeniu Prezydium PAN 11 maja 1971 r.

Kandydaci na członków korespondentów PAN
wybrani na posiedzeniu Prezydium PAN w dniu 11 maja 1971 r.

Wydział I
1. Stefania Skwarczyńska (Łódź)
2. Ludwik Zabrocki (Poznań)
3. Władysław Markiewicz (Poznań), czł[onek] PZPR
4. Stefan Nowakowski (Warszawa)
5. Aleksander Gieysztor (Warszawa)
6. Jerzy Topolski (Poznań), czł[onek] PZPR
7. Witold Czachórski (Warszawa)
8. Alojzy Melich (Katowice), czł[onek] PZPR

Wydział II
9. Lech Wojtczak (Warszawa)
10. Marian Michniewicz (Toruń)
11. Kazimierz Kowalski (Kraków)

Wydział III
12. Stanisław Łojasiewicz (Kraków)
13. Zbigniew Jedliński (Gliwice), czł[onek] PZPR
14. Stanisław Malinowski (Warszawa)
15. Zygmunt Kowalczyk (Kraków), czł[onek] PZPR
16. Alfred Jahn (Wrocław)

Wydział IV
17. Tadeusz Malkiewicz (Kraków)
18. Wacław Sakwa (Gliwice), czł[onek] PZPR
19. Roman Ciesielski (Kraków)
20. Witold Rosiński (Warszawa)
21. Władysław Findeisen (Warszawa)

Wydział V
22. Eugeniusz Domański (Warszawa)
23. Tadeusz Krzymowski (Olsztyn), czł[onek] PZPR
24. Wiesław Grochowski (Warszawa)
25. Stanisław Rosiński (Poznań)
26. Antoni Rutkowski (Warszawa), czł[onek] PZPR

Wydział VI
27. Mieczysław Chorąży (Gliwice)
28. Kazimierz Dux (Warszawa)

Źródło: AAN, PZPR, LVIII/447, b.p., mps.

Nr 117

1971 wrzesień 7, Warszawa – Notatka Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR w sprawie wyborów nowego Prezydium Polskiej Akademii Nauk

Wydział Nauki i Oświaty
KC PZPR

Warszawa, dnia 7 IX 1971 r.

Notatka
w sprawie wyborów nowego Prezydium Akademii Nauk

1. W grudniu br. upływa trzyletnia kadencja obecnego Prezydium Polskiej Akademii Nauk.

Zgodnie z Ustawą o Polskiej Akademii Nauk wybory nowego prezesa i wiceprezesów PAN oraz członków Prezydium PAN winny odbyć się na grudniowym posiedzeniu Zgromadzenia Ogólnego PAN. [a]Przygotowanie wyborów[a] zgodnie z Ustawą o PAN przeprowadza [a]ustępujące Prezydium PAN[a]. Bezpośrednimi organizatorami procesu wyborczego są osoby kierujące pracą Prezydium PAN i sekretarz naukowy PAN. Powoływana bywa pomocnicza komisja matka Prezydium PAN dla przygotowania listy kandydatów do nowego Prezydium PAN.

2. Wybory nowego Prezydium PAN, zgodnie z Ustawą o PAN, są wieloletnie. [a]Ustępujące prezydium musi zwrócić się do prezesa Rady Ministrów o wyrażenie zgody na proponowaną liczbę wiceprezesów oraz nowych członków prezydium[a]. Następnie przygotowuje ono trzy listy z kandydatami prezydium, a mianowicie kandydaturę [a]na prezesa PAN[a], listę kandydatów na [a]wiceprezesów PAN oraz listę kandydatów na członków prezydium[a]; listy te przedstawione zostają zgromadzeniu Ogólnemu PAN. [a]prezes i wiceprezesi wybierani są spośród rzeczywistych członków Akademii[a]. Obecni na Zgromadzeniu Ogólnym krajowi członkowie PAN mogą zgłaszać dodatkowych kandydatów na prezesa PAN. Głosowanie odbywa się tajnie. Głosujący może nazwiska poszczególnych kandydatów z listy prezydium wykreślić i wpisać na to miejsce kandydatów zgłoszonych przez uczestników Zgromadzenia Ogólnego. Głosować można jedynie na zgłoszonych kandydatów, którzy uprzednio oświadczyli gotowość przyjęcia wyboru. Głosów oddanych na innych kandydatów nie bierze się pod uwagę. Wybór prezesa, wiceprezesów i innych członków Prezydium PAN podlega zatwierdzeniu przez Radę Ministrów.

Z urzędu w skład Prezydium PAN wchodzą: sekretarz naukowy PAN, powołany spośród członków krajowych Akademii przez Radę Państwa na wniosek Rady Ministrów, i sekretarze sześciu wydziałów Akademii, powoływani spośród członków krajowych PAN przez prezesa Rady Ministrów na wniosek sekretarza naukowego Akademii.

[a]Zwyczajowo zarówno przyszły sekretarz naukowy, jak i przyszli sekretarze wydziałów znajdowali się na liście kandydatów Prezydium PAN[a]. Sekretarz naukowy PAN oficjalnie

[a–a] *Fragment odręcznie podkreślony*.

powoływany jest z dniem 1 stycznia[b], następnie zgłasza on wnioski na sekretarzy wydziałów i swoich zastępców ([a]którzy nie są z urzędu członkami Prezydium PAN[a]).

3. Prezydium Akademii, zbierające się zwykle w odstępach miesięcznych, potrzebuje co najmniej [a]dwa–trzy posiedzenia dla przygotowania list kandydatów[a]; dlatego też przygotowawczy proces wyborów rozpoczyna się zwykle we wrześniu. Pierwsze posiedzenie poświęcone jest wyborom [a]Komisji Matki[a]. Zwyczajowo przewodniczącym Komisji Matki nie jest przyszły kandydat na prezesa PAN ani przyszły sekretarz naukowy PAN, natomiast te dwie osoby biorą czynny udział konsultacyjny przy tworzeniu listy kandydatów.

Z powyższych powodów, jak i ze względu na fakt, że przyszły kandydat na prezesa PAN musi uzyskać akceptację ustępującego prezydium na wysunięcie jego kandydatury, konieczne jest już w samym początkowym procesie przygotowania wyborów poinformowanie Prezydium PAN o ewentualnym kandydacie na prezesa PAN i sekretarza naukowego PAN.

W związku z powyższym należy, zdaniem Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR, podjąć następujące kroki:

4. Biorąc pod uwagę fakt, że obecny prezes prof. dr Janusz Groszkowski – wieloletni prezes i wiceprezes PAN, od trzech lat profesor emerytowany Politechniki Warszawskiej (lat 73), ze względu na wiek nie zamierza kandydować na stanowiska prezesa PAN i wyraził zgodę na przewodniczenie Komisji Matce Prezydium Akademii, [a]należy zobowiązać członków partii Prezydium Akademii do wysunięcia i poparcia tej kandydatury[a].

5. Po rozpatrzeniu i wstępnej decyzji politycznej akceptującej kandydatów na [a]stanowisko prezesa Akademii i sekretarza naukowego[a] PAN należałoby za pośrednictwem sekretarza KC lub Wydziału Nauki i Oświaty KC [a]poinformować obecnego prezesa PAN o kandydacie na nowego prezesa PAN i prosić go o rekomendowanie tej kandydatury[a]. Celowym byłoby także, aby odbyło się spotkanie prezesa PAN [a]z prezesem Rady Ministrów, w trakcie którego prezes PAN poinformowałby oficjalnie premiera o proponowanym ewentualnie przez Komisję Matkę kandydacie na prezesa PAN, uzyskując jej wstępną akceptację. Prezes Rady Ministrów ze swej strony poinformowałby prezesa PAN o kandydacie, którego zamierza rząd powołać na stanowisko sekretarza naukowego PAN. Spotkanie to powinno nastąpić przed posiedzeniem Prezydium PAN, które rozpatrywać będzie kandydatów[a]. Prezes Rady Ministrów, sprawujący zgodnie z uchwałą o PAN bezpośredni nadzór nad PAN, jest osobą najbardziej powołaną do omawiania tych kandydatur; tym bardziej że wybór prezesa PAN musi być zatwierdzony przez Radę Ministrów, a kandydaturę na sekretarza naukowego zgłasza do Rady Państwa też Rada Ministrów. Powyższy tryb przedstawienia kandydatur [a]może odegrać pozytywną rolę w trakcie samych wyborów[a].

6. Należy zobowiązać członków partii Prezydium Akademii do wysunięcia [a]w skład komisji matki uzgodnionych z Wydziałem Nauki i Oświaty KC kandydatur ze swego grona[a], zaś partyjnych członków komisji matki do realizacji wytycznych Sekretariatu KC w sprawie wyborów członków Prezydium PAN.

7. Wydział Nauki i Oświaty KC proponuje następujące wytyczne w sprawie wyborów członków Prezydium PAN[c]:

---

[b] *Data wpisana odręcznie*.

[c] *Niemal cały dalszy tekst dokumentu został odręcznie podkreślony*.

a) skład nowego Prezydium PAN w większym niż dotychczas stopniu winien reprezentować całą naukę polską, zarówno w sensie reprezentacji poszczególnych regionów, jak pionów nauki i dyscyplin naukowych,

b) w skład nowego Prezydium PAN w większym niż dotąd stopniu oprócz przedstawicieli starszego pokolenia uczonych winni wchodzić przedstawiciele średniej, jak i młodszej generacji uczonych,

c) do nowego prezydium winni wejść uczeni twórczo zaangażowani w dalszy socjalistyczny rozwój Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej,

d) w skład nowego Prezydium PAN oprócz uczonych zajmujących stanowiska organizacyjne w nauce w większym niż dotychczas stopniu winni wchodzić uczeni bezpośrednio prowadzący wyłącznie badania naukowe.

8. Proponowana wstępnie lista kandydatów na wiceprezesów i członków Prezydium PAN winna uzyskać polityczną akceptację Sekretariatu KC przed przedstawieniem jej pod głosowanie na Prezydium Akademii.

9. Członków partii [w] Prezydium Akademii należy zobowiązać do głosowania na listę zaakceptowaną przez Sekretariat KC podczas przyjmowania list kandydatów przez Prezydium PAN.

10. Proponujemy przeprowadzić wstępne konsultacje propozycji Komisji Matki w Warszawie, Krakowie, Wrocławiu, Poznaniu, w większych środowiskach członków PAN. Konsultacja taka mogłaby pozytywnie wpłynąć na przebieg wyborów na Zgromadzeniu Ogólnym.

11. Winno się zobowiązać członków partii Zgromadzenia Ogólnego do głosowania na listę kandydatów prezydium. W związku z tym Wydział Nauki i Oświaty KC zorganizuje w przeddzień wyborów zebranie członków partii Zgromadzenia Ogólnego i poinformuje o stanowisku Sekretariatu KC.

Wydział Nauki i Oświaty KC PZPR

Źródło: AAN, PZPR, LVIII/447, b.p., mps.

Nr 118

1971 wrzesień 22, Warszawa – Pismo przewodnie Romualda Jezierskiego, kierownika Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR, do sekretarzy propagandy komitetów wojewódzkich PZPR

Polska Zjednoczona Partia Robotnicza
Komitet Centralny
Wydział Nauki i Oświaty
L.dz.

Warszawa, dnia 22 IX 1971 r.

Bardzo pilne

Towarzysz …
Sekretarz Propagandy
Komitetu Wojewódzkiego PZPR
w …

Wydział Nauki i Oświaty KC PZPR niniejszym przesyła wykaz kandydatów na członków rzeczywistych PAN z Waszego terenu z uprzejmą prośbą o przesłanie nam do dnia 1 października br. opinii o postawie politycznej kandydatów. W przypadku opinii negatywnych prosimy o szczegółowe uzasadnienie.

Brak opinii do 1 października br. będziemy traktowali jako brak zastrzeżeń.

Kierownik
Wydziału i Oświaty KC[a]
(R[omuald] Jezierski[1])

Źródło: AAN, PZPR, LVIII/447, b.p., mps.

[a] *Poniżej odręczny podpis*.

[1] Romuald Jezierski (ur. 1929) – kierownik Wydziału Nauki i Oświaty KW PZPR w Poznaniu (1961–1969), sekretarz ds. propagandy KW PZPR w Poznaniu (1969–1971), kierownik Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR (1971–1975), podsekretarz stanu w Ministerstwie Oświaty i Wychowania (1975–1980).

Nr 119

1971 grudzień 1, Warszawa – Notatka informacyjna Alfreda Sroki, I sekretarza KZ PZPR PAN, z przebiegu posiedzenia Prezydium Polskiej Akademii Nauk, odbytego 30 listopada 1971 r., poufne

Polska Zjednoczona Partia Robotnicza
Komitet Zakładowy Polskiej Akademii Nauk
L.dz. KZ/849/71

Warszawa, dnia 1 XII 1971 r.

Poufne

Towarzysz
Romuald Jezierski
Kierownik Wydziału Nauki i Oświaty
Komitetu Centralnego PZPR

Notatka informacyjna z przebiegu posiedzenia Prezydium Polskiej Akademii Nauk odbytego 30 XI br.

Zgodnie [z] rozmową telefoniczną z Towarzyszem przesyłam swoje uwagi i wnioski z dyskusji na powyższym posiedzeniu nad listą nowego składu Prezydium PAN.

1. Prezes Akademii prof. dr J[anusz] Groszkowski jako przewodniczący Komisji Matki nie zaprezentował żadnej argumentacji ani swego poparcia dla przedstawionej listy. Enigmatyczne stwierdzenia o trudności w jej konstruowaniu nie mogły tego w żadnym wypadku zastąpić.

2. Nie zostali w szczególności zarekomendowani kandydaci na prezesa i wiceprezesów PAN przez członków Komisji Matki. Ujawnienie przez Prezesa PAN faktu konsultacji z tow. S[tefanem] Olszowskim i z Wami kandydatury przyszłego prezesa zostało zrozumiane przez część członków prezydium jako narzucanie całej listy przez kierownictwo polityczne PRL (świadczy o tym wypowiedź prof. dr. J[ózefa] Chałasińskiego i inne głosy). Tej interpretacji nie przeciwdziałano.

3. Przy sprawie kandydatury tow. W[łodzimierza] Trzebiatowskiego na prezesa PAN doszło do błazeńskich wystąpień prof. dr. K[azimierza] Michałowskiego, proponującego tę godność aktualnemu prezesowi. Wniosek ten poparł prof. J[ózef] Chałasiński. Odmowa prof. J[anusza] Groszkowskiego sugerowała, że dla dobra Akademii prosi, aby takiego wniosku nie składano. Wymowa tych wypowiedzi była taka, że nie życzą sobie tego władze polityczne kraju.

4. Krytykowano b[ardzo] ostro niepoinformowanie przez Komisję Matkę odchodzących członków Prezydium PAN o propozycji ich odejścia (poruszali tę sprawę profesorowie: J[ózef] Chałasiński, W[itold] Szymanowski, K[azimierz] Michałowski, B[ogdan] Suchodolski).

5. Faktem jest, że nikt spośród partyjnych członków prezydium nie próbował naprawić błędów prezesa. W pewnej mierze uczynili to profesorowie M[aciej] Wiewiórowski i J[an] Kostrzewski[1] (oczywiście ze zrozumiałych względów nie mogli tego zrobić tow. W[łodzimierz] Trzebiatowski i tow. Z[dzisław] Kaczmarek).

[1] Jan Karol Kostrzewski (1915–2005) – epidemiolog, prof. nadzwyczajny od 1954 r., prof. zwyczajny od 1967 r., kierownik Zakładu Epidemiologii PZH (1951–1978). Członek rzeczywisty PAN od 1976 r., sekretarz Wydziału Nauk

Powyższe fakty upoważniają mnie do następujących wniosków:

1) Pośród członków Zgromadzenia Ogólnego istnieje nieliczna, lecz wpływowa grupa ludzi kontrująca kandydaturę tow. W[łodzimierza] Trzebiatowskiego. Jest to głównie wynik stanowiska tych ludzi, że prezes powinien być politykiem i to realizującym ich politykę, a nie politykę partii. Takiej roli na pewno nie zabezpiecza im kandydatura tow. W[łodzimierza] Trzebiatowskiego. Szczególnie niebezpieczna jest w tym względzie głoszona przez tow. S[zczepana] Pieniążka teza, że prezes powinien być bezpartyjny.

Sądzę, że prof. J[anusz] Groszkowski i inspirująca go grupa nie zrezygnowali z próby ponownego jego wyboru na prezesa.

2) Zabezpieczenie prawidłowego przebiegu Zgromadzenia Ogólnego wymaga:

a) Przeprowadzenia rozmów z kilkudziesięcioma akademikami i zobowiązania ich do dalszych rozmów z 5–10 członkami Zgromadzenia Ogólnego. Specjalne rozmowy są niezbędne z prof. J[anuszem] Groszkowskim, tow. W[itoldem] Nowackim i prof. J[ózefem] Chałasińskim.

b) Zabezpieczenia na przewodniczącego Zgromadzenia Ogólnego (w punkcie: wybory) sprawnego akademika. Ustępujący prezes, sekretarz naukowy, tow. W[itold] Nowacki i inni znaczniejsi akademicy powinni zostać zobowiązani do publicznego poparcia kandydatury tow. W[łodzimierza] Trzebiatowskiego i proponowanych wiceprezesów. Należy tu wykorzystać w pełni rygory partyjne i administracyjne.

3) Obawiam się, że zbyt szczupła reprezentacja Krakowa i Katowic może stać się katalizatorem ataku na propozycje nowego składu prezydium. Jeżeli istnieją jakieś możliwości manewru – należałoby się do tego przygotować.

Ścisły przebieg dyskusji będzie można przekazać po otrzymaniu jej stenogramu.

I sekretarz KZ[a]
(Alfred Stroka[2])

Źródło: AAN, PZPR, LVIII/447, b.p., mps.

Medycznych PAN (1972–1980), wiceprezes PAN (1981–1983), prezes PAN (1984–1990). Przewodniczący Rady Wykonawczej WHO (1975–1976), minister zdrowia i opieki społecznej (1968–1972), członek Rady Konsultacyjnej przy Przewodniczącym Rady Państwa (1986–1989).

[a] *Poniżej odręczny podpis*.

[2] Alfred Stroka (ur. 1930) – pracownik PAN, sekretarz KZ PZPR PAN, zastępca kierownika WNiO KC PZPR (1978–1985), p.o. kierownik WNiO KC PZPR (1983–1984).

Nr 120

1971 grudzień 1, Warszawa – Notatka Zdzisława Kaczmarka, zastępcy kierownika Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR, w sprawie przebiegu Prezydium PAN w dniu 30 listopada 1971 r.

Zdzisław Kaczmarek [Warszawa], 1 XII 1971 r.

Notatka
w sprawie przebiegu Prezydium PAN w dniu 30 XI 1971 r.

1. Przebieg zebrania

Na zebraniu Prezydium PAN w dniu 30 XI 1971 r. obok innych spraw omawiano kandydatury do przyszłych organów kierowniczych PAN. Następnie odbyło się głosowanie nad tymi kandydaturami.

Wnioski Komisji Matki zostały przedstawione w formie rozdania kart do głosowania, **bez prezentowania** sylwetek poszczególnych osób. Prof. J[anusz] Groszkowski powiadomił prezydium, że kandydatura na stanowisko prezesa (prof. W[łodzimierz] Trzebiatowski) została ustalona w wyniku konsultacji z tow. S[tefanem] Olszowskim i tow. R[omualdem] Jezierskim. Stopień obligatoryjności uzgodnień był mniejszy w stosunku do kandydatur na stanowiska w[ice]prezesów i jeszcze mniejszy w stosunku do pozostałych kandydatur (członkowie prezydium). Stwierdził ponadto, że nie jest zadowolony z działalności Komisji Matki, starał się poprawić propozycje w miarę możliwości, ale decydować musiały różnorodne względy (reprezentacja środowisk, konieczność uwzględnienia wśród proponowanych kandydatów osób, które są typowane na stanowiska sekretarzy wydziałów itp.). Wyraził niezadowolenie z faktu, że wśród kandydatów jest zbyt wiele osób z wydz[iałów] III i IV (19 na 39 miejsc – w Zgromadzeniu Ogólnym 122 na 227 członków).

Następnie rozwinęła się dyskusja, w której propozycje Komisji Matki były atakowane przez prof. prof. J[ózefa] Chałasińskiego, K[azimierza] Michałowskiego, B[ogdana] Suchodolskiego, W[itolda] Szymanowskiego i S[tefana] Węgrzyna[1]. Kwestionowano w szczególności brak konsultacji z sekretarzami wydziałów (I i IV), niedostateczne zachowanie ciągłości działania prezydium oraz, pośrednio, kandydaturę na stanowisko prezesa PAN. Prof. J[ózef] Chałasiński stwierdził, że jest przeciwny przedstawieniu tej listy Zgromadzeniu Ogólnemu, ponieważ nie wiadomo, gdzie została ona i przez kogo sporządzona. Zaproponował w sposób formalny, aby prezesem PAN był nadal prof. J[anusz] Groszkowski. W tej ostatniej sprawie analogiczne stanowisko zajął prof. K[azimierz] Michałowski, który (stojąc) wygłosił przemówienie pochwalne na cześć dotychczasowego prezesa Akademii.

[1] Stefan Węgrzyn (ur. 1925) – fizyk, informatyk, prof. nadzwyczajny od 1961 r., prof. zwyczajny od 1968 r., pracownik naukowy PŚ od 1949 r., dyrektor Instytutu Informatyki Czasu Rzeczywistego PŚ od 1972 r., kierownik Zakładu Systemów Automatyki Kompleksowej PAN w Gliwicach (1968–2003). Członek korespondent PAN od 1964 r., członek rzeczywisty PAN od 1973 r., członek Prezydium PAN (1974–1980). Członek Rady Konsultacyjnej przy Przewodniczącym Rady Państwa (1986–1989).

Prof. J[anusz] Groszkowski odmówił przyjęcia kandydatury, motywując to dobrem Polskiej Akademii Nauk jako instytucji. Prof. Chałasiński przeprosił prezesa za przykrość, jaką mu sprawił, wysuwając kandydaturę w sytuacji, gdy nie może on jej przyjąć.

Dyskusja odbywała się w atmosferze dużego podniecenia, dyskutanci wielokrotnie występowali z motywacją swego stanowiska. W obronie propozycji Komisji Matki wystąpił jedynie prof. M[aciej] Wiewiórkowski oraz na zakończenie dyskusji – prof. D[ionizy] Smoleński.

Wyniki głosowania przedstawiłem wcześniej. Jedna karta do głosowania została oddana po jej całkowitym przekreśleniu.

2. Komentarze i wnioski

Jest zupełnie niezrozumiałe, dlaczego komisja nie zaprezentowała sylwetek kandydatów, zwłaszcza na stanowisko prezesa i w[ice]prezesów. Łącznie z uwagą dotyczącą uzgodnień politycznych zrobiło to na zebranych wrażenie narzucenia komisji przedstawianych przez nią kandydatów. W PAN jest zwykle za wiele grzecznościowych formuł i prezentacji, wobec czego brak choćby jednego zdania pozytywnego o prof. Trzebiatowskim był szczególnie rażący.

Postawa prof. J[anusza] Groszkowskiego po zgłoszeniu jego kandydatury była dwuznaczna. Odmówił jej przyjęcia w sposób sugerujący, że czyni tak z konieczności, a nie z własnej woli. Nie wspomniał o zadaniach wynikających z pełnienia funkcji przewodniczącego O[gólnopolskiego] K[omitetu] FJN, fakcie sprawowania przez 15 lat funkcji w[ice]prezesa lub prezesa itp.

Sądzę, że Komisja Matka w sposób rażący nie dopełniła obowiązku konsultowania listy kandydatów przynajmniej z tzw. urzędującymi członkami Prezydium PAN, a zwłaszcza z sekretarzami wydziałów. Pretensje w tej sprawie (prof. Szymanowski, prof. Chałasiński) uważam za uzasadnione.

Dyskusja na prezydium świadczy o aktywizacji środowisk opozycyjnych w Akademii, odbywającej się pod hasłem niezależności PAN, prawa do swobody wyboru władz PAN, zastrzeżeń w sprawie powoływania na stanowisko prezesa członka partii itp. Tendencje te mogą wystąpić na Zgromadzeniu Ogólnym, które, jak pokazuje doświadczenie, jest podatne na podobne wpływy. Nie można wykluczyć, że zostanie podniesiona sprawa „narzucania" kandydatury prezesa przez czynniki polityczne.

W związku z powyższym proponuję podjęcie m.in. następujących działań politycznych i organizacyjnych:

a. Należy przeprowadzić (dwustopniowo) rozmowy z większością członków Zgromadzenia Ogólnego, apelując o poparcie listy prezydium. Rozmowy te można by przeprowadzić za pośrednictwem pewnej liczby członków PAN – propozycję odpowiedniej listy osób załączam[a].

b. Proponuję, aby prezes Rady Ministrów odbył rozmowę (wspólną) z prof. J[anuszem] Groszkowskim i prof. W[łodzimierzem] Trzebiatowskim. W rozmowie tej należy dać wyraz przekonania, że ustępujący prezes będzie w odpowiedni sposób „rekomendował" swego następcę.

c. Proponuję, aby tow. W[incenty] Kraśko przyjął między 13 a 15 grudnia Sekretariat Naukowy i wyraził podziękowanie za dotychczasową pracę. Rozmowa taka

[a] *Załącznik nie jest publikowany w tej edycji*.

jest jednakże możliwa wówczas, jeżeli do tego czasu będzie ustalona kandydatura na sekretarza naukowego.

d. Należy przywiązywać duże znaczenie do obsady stanowiska przewodniczącego zebrania wyborczego. Ze swej strony proponuję, aby stanowisko to powierzyć prof. J[anowi] Wasilkowskiemu.

e. Uważam za celowe popularyzowanie w prasie sylwetki kandydata na prezesa PAN, jeszcze przed Zgromadzeniem Ogólnym[b].

Źródło: AAN, PZPR, LVIII/447, b.p., mps.

[b] *Poniżej odręczny podpis*.

Nr 121

1971 grudzień 2, Warszawa – Notatka Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR w sprawie wyborów kandydatów do nowego Prezydium PAN

Wydział Nauki i Oświaty
KC PZPR

[Warszawa], 2 XII 1971 r.

Notatka
w sprawie wyborów kandydatów do nowego Prezydium PAN

1. W dniu 30 XI 1971 r. odbyło się na Prezydium PAN głosowanie na listy kandydatów na nowego prezesa PAN, nowych wiceprezesów PAN i pozostałych członków Prezydium PAN.

W wyniku głosowania tajnego cała zgłoszona przez Komisję Matkę lista została przyjęta większością głosów. Kandydat na prezesa PAN tow. prof. W[łodzimierz] Trzebiatowski otrzymał 20 głosów za (przy 24 głosujących). Najmniejszą liczbą głosów otrzymał kandydat na członka Prezydium PAN tow. prof. S[ylwester] Kaliski (17 na 24 głosujących). Jedna osoba demonstracyjnie skreśliła całą listę.

2. Wybory kandydatów zostały niewłaściwie przygotowane przez obecnie kierownictwo PAN, jak i większość Komisji Matki. Obecny prezes PAN – przewodniczący Komisji Matki, ani sekretarz naukowy PAN – członek [Komisji] Matki, nie przedstawili kandydatur, lecz ograniczyli się do rozdania kart do głosowania, nie wyrażali także swego poparcia dla zgłoszonych kandydatów.

Przewodniczący Komisji Matki powiadomił natomiast prezydium, że kandydatura na stanowisko prezesa została ustalona w wyniku konsultacji z tow. S[tefanem] Olszowskim i tow. R[omualdem] Jezierskim, stopień obligatoryjności w stosunku do kandydatur na stanowisko w[ice]prezesów był mniejszy, zaś w stosunku do pozostałych kandydatur (członkowie prezydium) jeszcze mniejszy.

3. W dyskusji przed wyborami głos zabrali prof. prof. J[ózef] Chałasiński, K[azimierz] Michałowski, B[ogdan] Suchodolski, W[itold] Szymanowski i S[tefan] Węgrzyn. Kwestionowano niedostateczność konsultacji, w szczególności z obecnym Prezydium. Warcholskie elementy wystąpiły w przemówieniu prof. prof. J[ózefa] Chałasińskiego i K[azimierza] Michałowskiego. Prof. J[ózef] Chałasiński stwierdził, że jest przeciwny przedstawieniu tej listy Zgromadzeniu Ogólnemu, ponieważ nie wiadomo, gdzie została ona i przez kogo sporządzona. Prof. K[azimierz] Michałowski w formie niespotykanej na Prezydium PAN motywował konieczność pozostawienia obecnego prezesa na stanowisku nowego prezesa.

4. W obronie propozycji Komisji Matki wystąpili tylko bezpartyjni członkowie Prezydium PAN prof. prof. M[aciej] Wiewiórkiewicz i J[an] K[arol] Kostrzewski. Prof. J[anusz] Groszkowski, odmawiając przyjęcia kandydatury [na] prezesa PAN, motywował to nie tyle własnym stanowiskiem, lecz „dobrem Polskiej Akademii Nauk" jako instytucji. Wymowa tej wypowiedzi była taka, że władze polityczne kraju nie życzą sobie tego, choć on nic by przeciwko temu nie miał.

5. Przebieg wyborów na Prezydium PAN w dniu 30 XI br. jeszcze raz pokazał niesprawność obecnego kierownictwa PAN, oderwanie jego zarówno od środowiska naukowego, jak i rzeczywistości politycznej[a].

Harmonogram działań w związku z wyborami nowego Prezydium PAN

1. Zrealizować postulowane w notatce Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR konsultacje w Warszawie, Krakowie, Wrocławiu i Poznaniu.

Termin: 6–15 grudnia br.

Odpowiedzialny: tow. D[ionizy] Smoleński.

2. Przeprowadzić w Krakowie, Wrocławiu i Poznaniu rozmowy w KW PZPR z niektórymi członkami PAN (w tym także bezpartyjnymi).

3. Zrealizować postulowane w notatce Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR spotkanie prezesa Rady Ministrów z prezesem PAN, rozszerzając go o wiceprezesów.

Termin: 13–14 lub 15 grudnia.

4. Popularyzować w środkach masowego przekazu sylwetkę kandydata na prezesa PAN. [b]Na przykład rozmowę [w] TV z nim w sobotę 4 grudnia jako delegatem na [VI] Zjazd [PZPR] (w ramach dziennika TV lub innej audycji ogólnego charakteru). Wypowiedź w „Trybunie Ludu”[b].

5. Przeprowadzić w Wydziale Nauki i Oświaty KC PZPR rozmowy z tow. A[natolem] Listowskim, Sz[czepanem] Pieniążkiem, S[tefanem] Żółkiewskim, E[dwardem] Lipińskim.

Źródło: AAN, PZPR, LVIII/447, b.p., mps.

[a] *Ostatni punkt odręcznie wykreślony. Poniżej odręczny dopisek* enigmatyczne wypowiedzi prawa [?].
[b–b] *Fragment odręcznie wykreślony*.

Nr 122

1971 grudzień 18, Warszawa – Informacja Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR o wyborach nowego Prezydium PAN na lata 1972–1974

Wydział Nauki i Oświaty
KC PZPR

Warszawa, dnia 18 XII 1971 r.

Informacja
o wyborach nowego Prezydium PAN na lata 1972–1974

1. W dniu 17 grudnia br. Zgromadzenie Ogólne Polskiej Akademii Nauk dokonało wyboru nowego prezesa PAN, 4 wiceprezesów PAN oraz 33 członków Prezydium PAN.

Kandydat na prezesa PAN tow. prof. dr Włodzimierz Trzebiatowski otrzymał 146 głosów na 203 głosujących, tzn. 72 proc.

Kandydaci na wiceprezesów PAN otrzymali następującą ilość głosów:

1. Prof. dr M[arian] Mięsowicz – 194 głosy, tzn. 96 proc.
2. Tow. prof. dr W[itold] Nowacki – 194 głosy, tzn. 96 proc.
3. Tow. prof. dr D[ionizy] Smoleński – 161 głosy, tzn. 80 proc.
4. Prof. dr J[an] Szczepański – 198 głosy, tzn. 98 proc.

Spośród kandydatów na członków prezydium najmniejszą liczbę głosów otrzymali: tow. prof. dr Z[dzisław] Kaczmarek – 82 proc., tow. prof. dr S[ylwester] Kaliski – 85 proc., tow. prof. dr J[an] Kaczmarek – 89 proc., tow. prof. dr R[oman] Kulikowski – 91 proc.

Z kandydatów bezpartyjnych najmniejszą liczbę głosów otrzymał prof. dr B[ogdan] Suchodolski – 94 proc.

2. W toku przygotowań do wyboru podjęta została przez część członków PAN (tow. prof. dr E[dward] Lipiński, prof. dr J[an] Kielanowski, prof. dr W[ładysław] Kunicki-Goldfinger, prof. dr Z[ofia] Kielan-Jaworowska[1] i in.) zorganizowana próba wysunięcia na stanowisko wiceprezesa własnego kontrkandydata, prof. dr. W[acława] Gajewskiego, dyrektora Instytutu Biochemii i Biofizyki PAN i profesora Uniwersytetu Warszawskiego. Ujawnienie powyższego faktu tuż przed wyborami kierownictwu Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR, przeprowadzenie przez wydział rozmów z niektórymi członkami PAN, jak ewentualnie i inne okoliczności spowodowały, że prof. W[acław] Gajewski w ostatniej chwili powiadomił organizatorów, że wycofuje swoją zgodę na kandydowanie.

3. Zabezpieczenie polityczne wyborów nowego Prezydium PAN prowadził Wydział Nauki i Oświaty KC, realizując w pełni zatwierdzoną przez Sekretariat KC notatkę Wydziału Nauki i Oświaty KC w tej sprawie z września br. Do działań włączono większość członków partii będących członkami PAN oraz wielu bezpartyjnych członków Akademii. Istotny pozytywny wpływ na wynik wyborów wywarł przebieg ostatniego

[1] Zofia Kielan-Jaworowska (ur. 1925) – paleontolog, prof. nadzwyczajny od 1962 r., prof. zwyczajny od 1972 r., pracownik Zakładu Paleontologii UW (1948–1953), Paleozoologii, następnie Zakładu/Instytutu Paleobiologii PAN, kierownik Zakładu Paleobiologii PAN (1961–1982). Członek korespondent PAN od 1967 r., członek rzeczywisty PAN od 1973 r., członek Prezydium PAN (1972–1983).

dnia VI Zjazdu [PZPR], w tym powierzenie przewodniczenia obradom tow. profesorowi W[łodzimierzowi] Trzebiatowskiemu, jego przemówienie na zjeździe oraz przedstawienie przez środki masowego przekazu jego osoby obok osoby sekretarza KC tow. E[dwarda] Gierka, co odczytane zostało jako symbol sojuszu kierownictwa partyjnego z przedstawicielami nauki.

4. Ogólnie rzecz biorąc, wyniki wyborów nowego Prezydium PAN należy ocenić pozytywnie, trzeba jednak nadal mieć na uwadze fakt niejednolitości politycznej składu członków PAN, co wymaga usilnego kontynuowania polityki poprawy składu osobowego Zgromadzenia Ogólnego i eliminowania (względnie znacznego ograniczenia) wpływów opozycyjnej w stosunku do polityki partii mniejszości.

5. Wydział Nauki i Oświaty KC PZPR proponuje udzielić akceptacji politycznej dla nowego składu Prezydium PAN (prezesa, wiceprezesa i innych członków Prezydium) i polecić Radzie Ministrów zatwierdzenie zgodne z Ustawą o PAN nowego składu Prezydium PAN na lata 1972–1974.

Wydział Nauki i Oświaty KC PZPR

Źródło: AAN, PZPR, LVIII/447, b.p., mps.

Nr 123

1972 luty 4, Warszawa – Tezy Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR do wystąpienia I sekretarza KC PZPR Edwarda Gierka na spotkaniu z nowym kierownictwem PAN 10 lutego 1972 r.

Wydział Nauki i Oświaty
KC PZPR

Warszawa, dn[ia] 4 II 1972 r.

Tezy do wystąpienia I sekretarza KC PZPR tow. Edwarda Gierka na spotkaniu z nowym kierownictwem PAN w dniu 10 lutego 1972 r.

1. Pomyślny rozwój Polski w najbliższym dziesięcioleciu będzie wymagał zasadniczego zwrotu w zakresie korzystania z osiągnięć i dorobku nauki polskiej i nauki światowej. Posiadamy znaczny podstawowy potencjał gospodarczy, doświadczoną i pełną oddania klasę robotniczą, znaczny potencjał naukowy i techniczny, posiadamy także wiele niewykorzystanych rezerw; rezerw, których pełne wyzwolenie w niemałym stopniu będzie zależało od naszych umiejętności korzystania z osiągnięć rewolucji naukowo-technicznej. Nauka, jak mówi uchwała VI Zjazdu [PZPR], powinna być jednym z głównych czynników kształtujących oblicze naszego kraju.

W tym ogólnonarodowym zadaniu szczególna rola przypada Polskiej Akademii Nauk, której członkowie pracują zarówno bezpośrednio w przemyśle, kierują poważnymi instytutami naukowo-badawczymi kraju, odgrywają istotną rolę w szkołach wyższych, zaś poprzez swoje komitety wpływ na całą naukę polską.

2. Podstawowym kryterium oceny pracy badawczej, jak i instytucji naukowych, winien być pożytek, jaki przynosi ona krajowi. Naród nasz otacza i będzie otaczał pracowników nauki wysokim szacunkiem, liczy na ich talenty i umiejętności twórcze, na ich obywatelskie i patriotyczne zaangażowanie, wyrastające z najlepszych tradycji nauki polskiej. Niemałym wysiłkiem klasy robotniczej i całego społeczeństwa stworzyliśmy znaczny jak na nasze możliwości potencjał naukowy, jesteśmy zdecydowani zwiększyć nadal wydatki na badania i prace rozwojowe, znacznie zwiększyć wydatki na wyposażenie pracowni badawczych, oczekujemy jednak od nauki polskiej coraz większego wysiłku i udziału w rozwoju gospodarki narodowej i unowocześnienia funkcjonowania naszego państwa. Wszelkie inicjatywy naukowe zmierzające do bezpośredniej pomocy naszej gospodarce winny mieć najwyższy priorytet państwowy. Należy stworzyć taką atmosferę w środowisku naukowym, w której praca badawcza dla konkretnych potrzeb kraju będzie cieszyć się największym szacunkiem.

3. Zdajemy sobie w pełni sprawę, że postęp naukowo-techniczny i ekonomiczny w naszym kraju zależy nie tylko od nauki polskiej, zależy co najmniej w równej mierze od działania przemysłu i gospodarki, jak funkcjonowania państwa. Sprawy te są, jak towarzysze wiedzą, opracowane przez Komisję Partyjno-Rządową, w której bierze udział wielu pracowników nauki i w tym także członkowie Akademii. Komisja przygotowała wstępne opracowanie syntetyczne, które było przedmiotem obrad Biura Politycznego. Wprowadzenie usprawnień w tak złożonym organizmie, jakim jest obecnie nasza

gospodarka i nasze państwo, nie jest rzeczą ani łatwą, ani jednorazową, jest to, a raczej powinien być, ciągły proces.

4. Kierownictwo partii dużą wagę przywiązuje do II Kongresu Nauki Polskiej. Odbędzie się on na półmetku obecnego planu pięcioletniego. Sądzimy, że nauka polska przyjdzie na swój kongres z konkretnymi osiągnięciami, osiągnięć tych oczekuje całe społeczeństwo. Hasło kongresu „Nauka polska w służbie społeczeństwa"[a] zobowiązuje. Oczekujemy także z wielkim zainteresowaniem programu nauki polskiej na najbliższe 10–15 lat, zdajemy sobie zarazem sprawę, że właśnie te lata decydować będą o miejscu Polski w świecie i w rodzinie krajów socjalistycznych.

5. W ostatnim dziesięcioleciu wielokrotnie podejmowano próby ulepszenia organizacji badań naukowych. Powołano centralny organ rządowy do spraw nauki i techniki, podejmowano wiele kierunkowo słusznych decyzji z tego zakresu; praktyka wykazywała jednak, że ciągle zarówno środowisko naukowe, jak i środowisko gospodarcze nie są zadowolone z istniejącego stanu rzeczy. Komitet Nauki i Techniki, bo o niego tu głównie chodzi, spełnił w istniejących warunkach swoje zadanie. Obecnie stoi przed nami zadanie zapewnienia warunków organizacyjnych dla jednolitej polityki państwa w stosunku do całego obszaru działalności badawczej i rozwojowej, niezależnie od rodzaju badań i podporządkowania organizacyjnego. Badania naukowe i prace rozwojowe są tak w istocie różnorodne, posiadają tak różne zadania do spełnienia, że scalenie merytorycznego kierownictwa [z] zapleczem naukowo-badawczym i rozwojowym kraju stanowi dziś nowy problem. Z drugiej jednak strony występują w obecnym układzie organizacji badań silne bariery między poszczególnymi tzw. pionami nauki, które przynoszą szkodę zarówno dla kraju, jak i dla rozwoju nauki polskiej, a nikomu, praktycznie biorąc, nie przynoszą pożytku. Dlatego doskonaląc system funkcjonowania naszego państwa, musimy jasno i precyzyjnie określić zadania rządu i jego centralnego organu w zakresie całego obszaru badań i prac rozwojowych. Biuro Polityczne jest gotowe przedyskutować tę sprawę w najbliższych miesiącach. W dyskusji tej bardzo cenić będziemy głos kierownictwa Polskiej Akademii Nauk.

6. W dyskusjach przedzjazdowych, na samym zjeździe, jak i w listach pisanych do KC wielu pracowników nauki narzeka na biurokrację panującą w nauce polskiej. Wiadomo nam, że Prezydium PAN powołało specjalną komisję, która ma zaproponować uproszczenia wewnątrz samej Akademii; ze swojej strony obiecujemy pomoc kierownictwu Akademii, jeżeli napotkają przeszkody na zewnątrz Akademii. Należy stworzyć takie warunki pracy i przepisy regulujące działalność placówek, aby mogły one jeszcze lepiej i efektywniej działać; należy znieść wszelakie zarządzenia utrudniające współpracę placówek badawczych z gospodarką narodową czy też z innymi placówkami badawczymi, czy też szkołami wyższymi.

7. W społeczeństwie socjalistycznym szczególną rolę w jego rozwoju odgrywają kadry, odnosi się to jeszcze w szczególności do kadry naukowej. Od jakości tej kadry, jej dynamizmu i zaangażowania zależeć będzie zarówno rozwój nauki polskiej, jak i kraju. Należy wyraźnie podkreślić, że w Polsce mogą i powinny aktywnie pracować naukowo i rozwijać się wszystkie pokolenia uczonych, od najstarszych po najmłodszych, którzy

[a] *Przy haśle na lewym marginesie odręczna pionowa linia i dopisek* Ojczyzny.

uzyskują niekiedy stopnie naukowe i samodzielność badawczą w wieku dwudziestu kilku lat. Zadaniem kierowników życia naukowego kraju, a takim jest w dużej mierze Polska Akademia Nauk, jest optymalnie wykorzystanie tego całego potencjału naukowego kraju. Należy zgodnie z uchwałami VI Zjazdu stwarzać warunki swobodnych dyskusji naukowych i krytyki i przeciwstawiać się tendencjom do tworzenia monopolistycznych układów personalnych i przedkładania własnych ambicji ponad interesy społeczne.

8. Obecne nasze spotkanie z kierownictwem Polskiej Akademii Nauk ma miejsce na początku obejmowania przez was zaszczytnych i odpowiedzialnych stanowisk w kierownictwie nauki polskiej. Przygotowane zostały przez Was tezy do programu działalności PAN na okres trzyletniej kadencji. Program ten, jak wiemy, dyskutowany jest obecnie przez środowisko naukowe kraju, a w maju będzie przedmiotem obrad zgromadzenia Ogólnego PAN. Z natury rzeczy tezy do dyskusji nad programem działalności PAN mają charakter bardziej ogólny, dopiero dyskusja może go odpowiednio uszczegółowić, nadać mu charakter rzeczywistego programu. Z uwagą będziemy tę dyskusję obserwowali i na następnym naszym spotkaniu sprawy te będziemy mogli bardziej szczegółowo przedyskutować.

Źródło: AAN, PZPR, LVIII/128, b.p., mps.

Nr 124

1972 luty 12, Warszawa – Notatka Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR ze spotkania I sekretarza KC PZPR Edwarda Gierka z kierownictwem PAN 10 lutego 1972 r.

Wydział Nauki i Oświaty
KC PZPR

Warszawa, dn[ia] 12 II 1972 r.

Notatka
ze spotkania I sekretarza KC tow. Edwarda Gierka
z kierownictwem PAN w dniu 10 II 1972 r.

1. W dniu 10 II 1972 r. I sekretarz KC tow. Edward Gierek przyjął kierownictwo Polskiej Akademii Nauk w składzie: tow. prof. dr W[łodzimierz] Trzebiatowski, prezes PAN; tow. prof. dr W[itold] Nowacki, wiceprezes PAN; prof. dr M[arian] Mięsowicz, wiceprezes PAN; tow. prof. dr D[ionizy] Smoleński, wiceprezes PAN; prof. dr J[an] Szczepański wiceprezes PAN; tow. prof. dr Ja[n] Kaczmarek, sekretarz naukowy PAN; tow. prof. dr R[oman] Kulikowski, z[astęp]ca sekretarza naukowego PAN; prof. dr T[adeusz] Orłowski, z[astęp]ca sekretarza naukowego PAN; tow. prof. dr W[ładysław] Markiewicz, sekretarz Wydziału I; tow. prof. dr W[łodzimierz] Michajłow, sekretarz Wydziału II; tow. prof. dr J[an] Michalski, sekretarz Wydziału III; prof. dr M[aciej] Nałęcz[1], sekretarz Wydziału IV; prof. dr B[ohdan] Dobrzański, sekretarz Wydziału V; oraz I sekretarz Komitetu Zakładowego PAN dr A[lfred] Stroka.

W spotkaniu uczestniczyli: członek Biura Politycznego sekretarz KC F[ranciszek] Szlachcic[2], kierownik Wydziału Nauki i Oświaty KC dr R[omuald] Jezierski, instruktor Wydziału Nauki i Oświaty KC prof. dr A[ndrzej] Straszak. Obecny na spotkaniu był redaktor PAP T[adeusz] Jacewicz[3].

2. Spotkanie rozpoczął i zakończył krótkimi przemówieniami tow. E[dward] Gierek. W trakcie tych przemówień tow. E[dward] Gierek serdecznie powitał przedstawicieli nauki polskiej, przedstawił rolę nauki na obecnym etapie rozwoju Polski – Polska obok Związku Radzieckiego jest państwem, które ze względu na swój potencjał gospodarczy, ludnościowy, tradycje i zdolności narodu może i powinna odgrywać ważną rolę w rodzinie państw socjalistycznych, jak i na świecie. W tym ważnym patriotycznym zadaniu ważne zadanie przypada ludziom nauki. Stoją przed naszym narodem wielkie zadania

---

[1] Maciej Nałęcz (ur. 1922–2009) – biolog, biocybernetyk, prof. nadzwyczajny od 1962 r., prof. zwyczajny od 1972 r., pracownik naukowy PW (1949–1961), IPPT PAN (1958–1962), dyrektor Instytutu Automatyki PAN (1961–1972), dyrektor IBIB PAN (1975 1992). Członek korespondent PAN od 1967 r., członek rzeczywisty PAN od 1974 r., sekretarz Wydziału IV PAN (1972–1980), zastępca sekretarza naukowego PAN (1981–1983), członek Prezydium PAN (1972–1986). Poseł na sejm (1985–1989).

[2] Franciszek Szlachcic (1920–1990) – gen. bryg. MO od 1963 r., członek PPR/PZPR (1943–1990), zastępca członka (1964–1968) i członek KC PZPR (1968–1975), sekretarz KC PZPR (1971–1974), członek BP KC PZPR (1971–1975), wiceminister (1962–1971) i szef MSW (1971), członek Rady Państwa (1972–1974), wicepremier (1974–1976), członek Rady Naczelnej ZBoWiD (1964–1990), poseł na sejm (1972–1976).

[3] Tadeusz Jacewicz (ur. 1938) – dziennikarz, ekonomista, przewodniczący Krajowego Komitetu Studentów Uczelni Ekonomicznych (1962–1963), dziennikarz PAP (1962–1990), szef londyńskiego biura PAP (1976–1986), po 1989 r. prywatny przedsiębiorca.

rozwojowe, np. w 1972 r. wybudujemy tyle, ile w ciągu całego planu sześcioletniego, w ciągu najbliższych 20 lat zbudujemy, praktycznie biorąc, nową Polskę. Intencją kierownictwa partyjnego i rządowego jest włączenie wszystkich sił narodu do pracy nad dziełem dalszego jego rozwoju. Uczeni są siłą, która najbardziej w tym dziele będzie się liczyć. Powinni oni przewodzić wysiłkowi rąk i mózgów, którego celem jest dalszy rozwój Polski i poprawa stopy życiowej każdego z jej mieszkańców. Polska staje się krajem stawiającym na szybki, nowoczesny rozwój, stajemy do współzawodnictwa ze światem. Wyścig gospodarczy i naukowo-techniczny nabiera tempa, wyznacza to jednoznacznie rolę nauki w Polsce. Chcemy doganiać wysoko rozwinięte kraje kapitalistyczne. Odległość od tych krajów jest różna, np. w górnictwie przodujemy. Potrzeba zwiększenia zakupów licencji i zabezpieczenia ich badawczo-rozwojowego. Należy stosować politykę licencji skorelowaną z polityką badawczo-rozwojową, w szeregu przypadków należy kontynuować zakupy licencji, w innych, na bazie już zakupionych licencji – intensywny rozwój w oparciu o własne opracowania badawcze.

Nauka polska winna wnosić konkretny wkład w pracach stojących przed naszym krajem. Trudno się wypowiadać, co ważniejsze: nauki podstawowe czy stosowane, jedno i drugie jest ważne; zachowując odpowiednie proporcje, chodzi o to, aby nauka już wnosiła swój konkretny wkład. Nie można pochwalać prac podstawowych, co będzie w 2000 czy 2020 r.; interesują nas sprawy bliższe.

Cele zbyt odległe demobilizują nasze społeczeństwo, chodzi o to, co będzie za 5, 10, 15 lat. Na ogół nie realizowaliśmy planów pięcioletnich, plany były źle przygotowane, wymagały zmian, powstał element zniecierpliwienia. Ludzie przestali wierzyć w zadania długofalowe. Polak uważa za ważne, co będzie za rok, dwa; zaś co będzie za 5, 10 lat uważa za pisane na wodzie.

Poderwane zostało zaufanie społeczeństwa. Chcemy dokonać oceny półmetka planu pięcioletniego, skończyć z niedowiarstwem, wykazać, że można zrobić, co się ustaliło. Będziemy obchodzić trzydziestolecie PRL, chcemy w związku z tym dołożyć coś do planu pięcioletniego. Porządkujemy sytuację organizacyjną naszego państwa, reformujemy nasz system rad. Będziemy stawiać na dalszy rozwój demokracji socjalistycznej. Rozwój ludowładztwa i jednocześnie podnoszenie dyscypliny społecznej. Będziemy stawiać na rozwój nauk społecznych.

Rok 1971 był rokiem nerwowym, trudnym, był jednocześnie pomyślny, ustabilizowały się względnie nastroje w społeczeństwie, nie przypadkiem wystąpiliśmy o zwiększenie produkcji o 20 mld zł. Stosunki ze społeczeństwem się poprawiły, ale daleko od zadowalających. Poprawa będzie, gdy poprawi się sytuacja materialna.

W czasie spotkania tow. E[dward] Gierek zapytywał o koncentrację badań, rozdział nakładów między piony nauki; zaproponował, aby wszystkie sprawy interwencyjne poruszone na spotkaniu, takie jak sprawa środków na aparaturę, czasopisma, wyjazdy zagraniczne itp., były przedstawione na Biurze Politycznym. Materiały w tej sprawie przygotuje tow. F[ranciszek] Szlachcic z udziałem tow. J[ana] Kaczmarka i konsultacji z Prezydium PAN. Część spraw można będzie załatwić w tej pięciolatce, pozostałe w następnej.

Kierownictwo partii chce dopomóc nauce polskiej w tym względzie. W sprawie rozszerzenia naukowych wyjazdów służbowych krajowych na kraje, z którymi mamy otwartą granicę, tow. Gierek polecił tow. Szlachcicowi załatwienie od zaraz pozytywne tej sprawy.

W sprawie zgłoszonej przez tow. Trzebiatowskiego propozycji ogłoszenia roku 1973 rokiem nauki polskiej i objęcia przez I sekretarza KC patronatu tow. Gierek wyraził zgodę na przyjęcie patronatu, jeżeli nauka polska tego sobie życzy, podkreślając konieczność solidnego przygotowania się do tego roku, wytypowania kilku konkretnych problemów do rozwiązania w tym roku, problemów nauk społecznych, nauk technicznych, wdrożeń. Tak samo II Kongres Nauki Polskiej winien wnieść konkretny wkład w rozwój ojczyzny, zbliżenie nauki do potrzeb kraju, polepszenia wdrożeń.

W czasie swoich wystąpień tow. Gierek wielokrotnie podkreślał konieczność częstych kontaktów kierownictwa partii i uczonych; obecne spotkanie zapoczątkowuje tego typu spotkania. Tow. Gierek apelował do pracowników nauki, aby przedstawiali kierownictwu partii swoje problemy i inicjatywy zmierzające do dalszego rozwoju ojczyzny.

W trakcie spotkania tow. Gierek pytał o stan produkcji aparatury i proponował rozszerzenie jej produkcji, między innymi przez przejęcie przez PAN małych zakładów produkcyjnych.

3. W czasie spotkania głos zabierali w następującej kolejności: tow. Trzebiatowski, tow. J[an] Kaczmarek, prof. Nałęcz, prof. Szczepański, tow. Markiewicz, prof. Mięsowicz, tow. Nowacki, tow. Smoleński, tow. Michajłow, prof. Dobrzański, prof. Orłowski, tow. Kulikowski, tow. Michalski.

Tow. Trzebiatowski scharakteryzował Polską Akademię Nauk jako reprezentację polskiego świata uczonych, składającą się z 277 członków PAN, 6 wydziałów naukowych, 86 komitetów oraz z pionu placówek badawczych zatrudniających około 7 tys. pracowników. Poza scharakteryzowaniem obecnego stanu rzeczy w zakresie nauki polskiej, a w szczególności PAN, tow. Trzebiatowski przedstawił propozycje uczynienia z roku 1973 rokiem nauki polskiej i prosił I sekretarza KC tow. Gierka o przyjęcie patronatu nad tym przedsięwzięciem. W 1973 r. przypada pięćsetlecie urodzin Kopernika, stulecie Akademii Umiejętności, odbędzie się II Kongres Nauki Polskiej. Tow. Trzebiatowski wyraził chęć Prezydium Polskiej Akademii Nauk przedstawienia swojego punktu widzenia na organizację nauki w Polsce i jej doskonalenie. Ponadto przedstawił kilka bolączek nękających naukę polską. Główną z nich jest głód aparaturowy; wyraził się, że nie można uzyskiwać nowoczesnych, liczących się wyników na przestarzałej aparaturze, zwrócił się o zwiększenie środków dewizowych na zakup aparatury z K[rajów] K[apitalistycznych] i K[rajów] S[ocjalitycznych]. Drugą sprawą są wyjazdy zagraniczne uczonych na kongresy i staże naukowe: polscy uczeni bywają nieobecni lub niedostatecznie ilościowo reprezentowani na wielu ważnych kongresach i sympozjach międzynarodowych, w tym także na kongresach organizowanych w krajach socjalistycznych. Zwrócił się z prośbą do kierownictwa partii o umożliwienie wyjazdów pracownikom nauki do krajów, z którymi mamy otwartą granicę na podstawie delegacji służbowej placówki. Wymaga też jego zdaniem zwiększenia pula dewizowa na wyjazdy naukowe do krajów kapitalistycznych.

Tow. J[an] **Kaczmarek**. Wypowiedź prezesa PAN jest wypowiedzią wspólną, dlatego też poruszać będzie sprawy dodatkowe. Rok ubiegły był egzaminem nowego systemu kompleksowego programowania badań, jednocześnie nowego klimatu politycznego; „ludzie prostowali się szybko". Uzyskano szereg osiągnięć naukowych i technicznych, ilustrują to między innymi udzielone nagrody, np. za poznanie mechanizmów kiełkowania, opanowanie przewidywania z występowania szkodnika pól, nowy sposób przewodzenia prądu w półprzewodnikach, przeszczepianie wątroby. Ilość osiągnięć b[ardzo] duża, tylko

w 1971 r. opanowano 120 nowych uruchomień, 130 nowych prototypów, 270 ważnych etapów prac. Na problemy węzłowe przeznaczono około 30 proc. nakładów, zaś udział tych problemów w osiągnięciach 1971 r. wyniósł 60 proc. Ponad 50 proc. czynnych akademików brało udział w problemach węzłowych. Osiągnięto znaczny postęp w zakresie włączenia szkół wyższych do problemów węzłowych, choć wyniki jeszcze nie są zadowalające. W niektórych problemach węzłowych znaczny udział szkół wyższych; i tak 68 proc. w problemie dotyczącym polimerów, tylko istnieją dwa problemy węzłowe bez udziału szkół wyższych. Udział poszczególnych uczelni w problemach węzłowych jest następujący: Politechnika Warszawska 21,5 proc., Politechnika Gdańska 13,7 proc., AGH 10 proc., Uniwersytet Wrocławski 6,5 proc., Uniwersytet Warszawski 5,1 proc. itd. Jesteśmy na początku drogi w zakresie ukierunkowania prac badawczych. PAN chce przedstawić koncepcję 16 wielkich programów rządowych. Opracowano także ukierunkowanie działalności PAN. PAN winna sterować nauką w sposób nieadministracyjny, przede wszystkim swoim przykładem. Cele PAN:

1) Rozbudzanie właściwie ukierunkowanej twórczości naukowej. Rola placówek PAN – rozwiązywanie najtrudniejszych problemów teoretycznych.

2) Rozwinięcie ogniw korporacyjnych jako doradców rządu. Praca ta została już rozpoczęta, spotkało to się z aprobatą premiera i rządu.

3) Przyjęcie przez PAN odpowiedzialności za rozwój kadry naukowej. Ilość nie zawsze przechodzi w jakość. Wina istniejącego systemu. Rozwinąć system odkrywania młodych talentów.

4) Bardziej ciepły stosunek do towarzystw naukowych, wyjść do Polski powiatowej.

5) Nasycić nauką wszystkie dziedziny działalności w kraju.

W sprawach wyjazdów zagranicznych uzupełnia dane tow. Trzebiatowskiego. Według obecnego stanu środków 1 wyjazd pracownika naukowego mógłby następować raz na 25 lat. Należy nie tylko zwiększyć ilość środków, ale i polepszyć gospodarkę tymi środkami. Druga sprawa to sprowadzanie czasopism z zagranicy, sprawę monopolizuje „Ruch”[4]. PAN nie ma wpływu na politykę sprowadzania czasopism naukowych. [a]Środki na zakup czasopism jest stanowczo za mały[a], sprowadzamy tylko 12 proc. wydawanych czasopism, powinno się zaś około 50 proc.

Trzecia sprawa to uzbrojenie aparaturowe badaczy, uzbrojenie to od 1960 r. spada, dopiero w końcu 1976 r. osiągniemy poziom 1960 r.

Import aparatury staramy się równoważyć eksportem, np. UNIPAN, udział PAN w […[b]]. Inną ważną sprawą jest okres odnawiania w przemyśle, na przykładzie przemysłu elektromaszynowego tow. J[an] Kaczmarek wykazał powolność odnawiania produkcji.

Prof. Nałęcz scharakteryzował stan produkcji aparatury naukowo-badawczej w kraju i braki w tym zakresie. Produkcja aparatury może mieć miejsce tylko w małych zakładach 100–250 osób. Omówił inicjatywy PAN z zakresu tworzenia sieci zakładów doświadczalnych przy PAN oraz podał koncepcję tworzenia przy PAN i przekazywaniu po okresie

---

[a–a] *Tak w tekście*.

[b] *Nieczytelny symbol*.

[4] Polskie Towarzystwo Księgarń Kolejowych RUCH Spółka z o.o. powstało w 1918 r. Po wojnie zostało upaństwowione i od 1950 r. działało pod nazwą Państwowe Przedsiębiorstwo Kolportażu „Ruch”. W 1973 r. zostało włączone do monopolistycznej spółdzielni RSW (Robotnicza Spółdzielnia Wydawnicza) „Prasa Książka Ruch”, funkcjonującej do 1990 r.

5–6 lat przemysłowi małych zakładów wysoko wyspecjalizowanych. Nie przekazywać modelu, ale cały zakład. Za miesiąc ma nastąpić otwarcie zakładów doświadczalnych w Lubowie i Mławie. Omówił rolę tych zakładów dla rozwoju powiatów.

Prof. Szczepański podkreślił, że najcenniejsi są ludzie; najlepsze maszyny bez odpowiednio przygotowanych i wykształconych ludzi nic nie pomogą, należy postawić na nowoczesnych ludzi. Należy rozwijać także dziedzictwo naszego narodu.

Wielki ruch modernizacyjny, jaki przeżywa nasza nauka, ogarnął także Instytut Filozofii i Socjologii PAN. IFiS jako zakład budżetowy „zarobił" na sprzedaży filozofii i socjologii w roku ubiegłym 1 mln zł.

Tow. Markiewicz określił rolę nauk społecznych w systemie Polskiej Akademii Nauk. Nauki społeczne stanowią w PAN wąski wycinek działalności, działalność w tym kierunku jest przez kierownictwo PAN doceniana i nauki społeczne znajdują się pod wnikliwą opieką.

Nauki humanistyczne nie wymagają takich nakładów, jak inne nauki, posiadamy w niektórych działach humanistyki pozycję światową. Postawa ogółu pracowników nauk społecznych jest konstruktywna, postawy wyczekiwania i wrogości są nieliczne. Słabością humanistyki polskiej i światowej jest dyferencjacja dyscyplin, rozdrobnienie instytucji i badań, niemożliwość odpowiedzi na podstawowe pytania naszych czasów; odpowiedzi takie możliwe są tylko w oparciu o wysiłek zbiorowy.

Pięć podstawowych problemów kompleksowych nauk społecznych w kraju:

1) Badanie osobowości człowieka i jego przystosowanie.

2) Badanie struktur społecznych. Badanie konsumpcji.

3) Doskonalenie systemu zarządzania i organizacji. Psychospołeczne wyznaczniki i nawyki dobrej roboty.

4) Badania nad kulturą narodu i jej masową percepcją. Świadomość i kultura polityczna narodu.

5) Badanie nad współczesnym imperializmem.

Docelowo należałoby w PAN stworzyć wielkie centra badawcze ze szczupłym stałym personalem, dużą liczbą pracowników czasowych. Wielkie stacje przystankowe dla całego kraju czy też obozu. Główne ośrodki w Warszawie, ale także regionalne w Krakowie, na Śląsku, w Poznaniu, na Wybrzeżu.

Realizacja tego zamysłu ogromnie zwiększyłaby front ideologicznego oddziaływania na społeczeństwo; pozwoliłoby to przeprowadzać rzeczywiste oceny poszczególnych pracowników naukowych humanistyki. Tak ustawione nauki społeczne stworzą zaplecze dla partii. Nie zdajemy sobie sprawy z implikacji dialogu po VII Plenum[5]. Tow. Gierek, [b]który pierwszy przywódca, który odważył się w praktyce na dialog, bez nauk społecznych udźwignięcie tego dialogu niemożliwe[b].

Prof. Mięsowicz omówił rolę nauk podstawowych, szczególnie matematyki, fizyki, chemii. Nauki podstawowe są podstawą naprawdę nowej techniki. Trzy cele każdej nauki to cel poznawczy, związek z innymi naukami i co daje bezpośrednio społeczeństwu. Rozwinęły się u nas dobrze nauki o celach poznawczych, mało tradycji np. wprowadzania fizyki bezpośrednio do przemysłu. Najwłaściwszy trzystopniowy transfer nauki do prze-

[b–b] *Tak w tekście*.

[5] VIII Plenum KC PZPR, pierwsze po wypadkach Grudnia 1970 r., odbyło się w dniach 6–7 II 1971 r.

mysłu: nauki podstawowe – nauki stosowane – przemysł. Fizyka jest obecnie źródłem nowej techniki. W krajowych laboratoriach naukowych tkwi wiele nowej techniki, którą trzeba jak najszybciej wykorzystać.

Należy także spopularyzować kształcenie naukowców w kierunku nauk stosowanych, wprowadzić w przemyśle zawód fizyka, matematyka. W sprawach aparatury szczególną rolę mają maszyny matematyczne. Trudności ze sprowadzeniem aparatury i materiałów ze Związku Radzieckiego, np. obwody scalone.

W sprawach wyjazdów zagranicznych następuje skrzywienie, gdyż duża część wyjazdów jest finansowana przez stronę zapraszającą. W Europie występuje silny ruch „europejskiej nauki" jako przeciwstawienie się Amerykanom.

Tow. Nowacki poruszył sprawę wytyczania przez naukę trendów rozwojowych, działalności komitetów problemowych, takich jak Komitet Przestrzennego Zagospodarowania Kraju[6], Komitet Nauk Organizacji i Zarządzania[7], Komitet Żywienia Ludności[8], Komitet Naukowy „Człowiek i Środowisko"[9], Komitet „Polska 2000"[10]. Na przykład Komitet „Polska 2000" przekazał Komisji Planowania ekspertyzy, które stały się następnie przedmiotem dalszych prac o charakterze bieżącym, w których biorą udział naukowcy z komitetu. Przychodzi obecnie nowa era dla prac typu ekspertyz.

Tow. Smoleński poruszył rolę PAN jako organu oceniającego stan nauki polskiej i oceniającego poziom badań podstawowych w całym kraju oraz organu planującego i koordynującego duże problemy badawcze, przeplatające się z programami rządowymi. W tym opiniującego prace badawcze szkół wyższych, kształcenie i poziom kadr naukowych. Następuje obecnie integracja komisji głównych KNiT i komitetów naukowych PAN. W składzie komitetów PAN tylko 10 proc. akademików; członkowie komitetów naukowych to ludzie pracujący w swoich placówkach, uprawiający czynnie naukę.

Należałoby ustawowo określić pozycję komitetów naukowych PAN w kraju. Zdanie ich powinno być brane pod uwagę, należy na ich ekspertyzy odpowiadać. Niezwykle ważna jest obsada administracyjna komitetów – chodzi o sekretarzy naukowych. Mamy doskonałe doświadczenia z z[astęp]cami sekretarzy ds. placówek, wielu się b[ardzo] wyszkoliło, działanie ich niewdzięczne, anonimowe.

Tow. Michajłow omówił sprawy nauk biologicznych. Dwa podstawowe kierunki: badania molekularne i badania ekologiczne. Praktyka stymuluje procesy integracyjne, np. Komitet „Człowiek i środowisko". Biologia wchodzi często bezpośrednio do praktyki, np. antropologia, parazytologia w zakresie produkcji zwierzęcej.

Prof. Dobrzański omówił sprawy nauk rolniczych. Problemy kompleksowe: chemizacja i ochrona roślin, właściwe wykorzystanie przestrzeni produkcyjnej (mamy gleby słabe, mało zasobne). Opracowano mapy glebowe. Niebezpieczeństwem rolnictwa są środki chemicznej; pewne grupy środków nie mogą być stosowane.

---

[6] Komitet Przestrzennego Zagospodarowania Kraju PAN powstał w 1958 r.

[7] Komitet Nauk Organizacji i Zarządzania PAN powstał w 1969 r.

[8] Chodzi o Komitet Nauki o Żywieniu Człowieka PAN, powołany w 1961 r.

[9] Komitet Naukowy „Człowiek i Środowisko" powstał w 1970 r.

[10] Komitet Prognoz „Polska 2000" został powołany przez PAN w 1969 r., jako międzywydziałowy organ przy Prezydium Akademii. Jego zadaniem było organizowanie i koordynowanie badań o charakterze kompleksowym, poświęconych zarysowaniu wizji społeczeństwa polskiego oraz elementów gospodarki i kultury narodowej w latach 1985–2000.

Ekonomika rolna posiada przed sobą także trudne problemy do rozwiązania.

Prof. Orłowski omówił sprawy nauk medycznych. Wydział Nauk Medycznych powstał ostatni i nie było środków na jego placówki, dlatego też rozwój głównie przy pomocy komitetów skupiających ok. 900 osób, w tym dużo młodych.

Medycyna stanęła przed ważnym zadaniem w związku z rozszerzeniem ubezpieczeń zdrowia na wieś[11]. Prowadzi się studia nad reorganizacją służby zdrowia. Następny problem to starzenie się społeczeństwa. Duże opóźnienia w zakresie zastosowania nowoczesnych technik w medycynie.

Wydział Nauk Medycznych ogłasza konkursy na badania; popieranie tworzenia małych grup badawczych w innych resortach.

Tow. Kulikowski zwrócił uwagę na potrzebę unowocześniania nauki. Nauka nie jest wieżą z kości słoniowej. Istnieje ścisły związek nauki z gospodarką i gospodarki z nauką. Co robić, aby naukę uformować? Jest to zadanie b[ardzo] trudne, leżące w kilku płaszczyznach. Winny powstać nowe działy nauki, między innymi w zakresie zarządzania, ekonomii. Systemy zarządzania winny być oparte o nowoczesną technikę obliczeniową.

Niezmiernie ważne jest zaangażowanie naukowców, bez tego placówki będą kupą szmelcu; tow. Gierek podkreślał konieczność zaangażowania się mas. Ma to obecnie szczególne znaczenie na obecnym etapie rozwoju.

Tow. Michalski widzi rolę PAN w modelowaniu poziomu i jego utrzymywanie w takich naukach, jak matematyka, fizyka, chemia. Są jeszcze badania b[ardzo] rozproszone, niegwarantujące dostatecznego poziomu, np. polimery. Sprawa aparatury jest sprawą zasadniczą w niektórych działach nauki.

Źródło: AAN, PZPR, LVIII/130, b.p., mps.

[11] Ubezpieczenia społeczne rolników zostały wprowadzone w marcu 1971 r.

Nr 125

1972 maj 2 [?], Warszawa – Pismo Władysława Markiewicza, sekretarza naukowego Wydziału I PAN, do Franciszka Szlachcica, sekretarza KC PZPR

WI-55/72[a] [Warszawa], 2 [?] V 1972 r.

Towarzysz
Franciszek Szlachcic
Sekretarz KC PZPR
w miejscu

Towarzyszu Sekretarzu!

Komunikuję uprzejmie, iż zlecone mi przez was zadania:

1) przeprowadzenie sondażu socjologicznego na granicy PRL–NRD,

2) przeprowadzenie badań wśród załóg polskich na terenie Czechosłowacji i NRD,

zostały wykonane. Poszczególne zespoły badawcze przygotowują obecnie raporty. Po zakończeniu prac (do końca maja) pozwolę sobie przesłać na Wasze ręce odpowiednie materiały.

Chciałbym podkreślić, iż pomysł dokonywania tego rodzaju sondaży na zamówienie władz spotkał się z bardzo pozytywnym, a nawet zgoła entuzjastycznym przyjęciem w środowisku socjologicznym.

Niestety, struktura PAN nie jest przystosowana do realizacji takich przedsięwzięć. Okazało się mianowicie, iż Wydział I PAN na pokrycie kosztów pobytu ekip CSRS (8 osób) i NRD (9 osób) wyczerpał cały przyznany mu na rok bieżący fundusz dewizowy na kraje socjalistyczne (152 860,90 zł obiegowych).

Na skutek tego będziemy musieli wstrzymać planowane wyjazdy pracowników licznych placówek i zawiesić kontakty naukowe z krajami socjalistycznymi.

W związku z tym gorąco proszę Was, Towarzyszu Sekretarzu, o pomoc w refundacji wyżej wymienionej sumy bądź bezpośrednio w Ministerstwie Finansów, bądź też w resortach, którym podlegają załogi, wśród których prowadzono badania.

Sekretarz Wydziału I PAN
(prof. Władysław Markiewicz)

Źródło: AAN, PZPR, LVIII/128, b.p., mps.

[a] *Poniżej odręczny dopisek* aa.

Nr 126

1972 maj 18, Warszawa – Propozycja Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR w sprawie ogłoszenia roku 1973 Rokiem Nauki Polskiej

Wydział Nauki i Oświaty
KC PZPR

Warszawa, 18 V 1972 r.

Propozycja w sprawie
ogłoszenia 1973 r. Rokiem Nauki Polskiej

1. W końcu 1972 r. i w ciągu 1973 r. odbędzie się w Polsce wiele ważnych imprez naukowych zarówno o znaczeniu ogólnokrajowym, jak i międzynarodowym. W październiku 1972 r. przewiduje się inaugurację obchodów 200. rocznicy Komisji Edukacji Narodowej. W grudniu 1972 r. przewiduje się Plenarną Sesję Polskiej Akademii Nauk na Wawelu z okazji 100. rocznicy powstania Polskiej Akademii Umiejętności i 500. rocznicy urodzin Mikołaja Kopernika. W czerwcu 1973 r. odbędzie się II Kongres Nauki Polskiej. We wrześniu 1973 r. odbędzie się Nadzwyczajny Kongres Międzynarodowej Unii Astronomicznej.

Wysuwane są także projekty zorganizowania we wrześniu 1973 r. pierwszego Krajowego Zjazdu Młodych Twórców Nauki i Techniki oraz odbycie uroczystego posiedzenia Sejmu Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej i uchwalenie ustawy o systemie oświaty.

W 1973 r. odbędzie się wiele sympozjów naukowych i konferencji o ważnej tematyce.

W 1973 r. przypada półmetek obecnego pięcioletniego planu badań i prac rozwojowych.

W związku z powyższym Wydział Nauki i Oświaty KC PZPR proponuje poprzeć inicjatywę nowego kierownictwa Polskiej Akademii Nauk i ogłosić rok 1973 Rokiem Nauki Polskiej.

2. Ogłoszenie 1973 r. Rokiem Nauki Polskiej nie powinno zawierać dodatkowych akcentów jubileuszowych. Programy obchodów przypadających w 1973 r. rocznic są już opracowane i działają odpowiednie komitety, których składy należy uaktualnić (propozycje we wnioskach).

Rok Nauki Polskiej winien być z jednej strony rokiem czynu, z drugiej strony rokiem nakreślającym perspektywy nauki polskiej w obecnej dekadzie.

Ogłoszenie 1973 r. Rokiem Nauki Polskiej powinno być związane z nadaniem temu aktowi szerokiego rezonansu politycznego i społecznego. Chodzi o podniesienie roli nauki w obecnym etapie budowy socjalizmu w Polsce, wyzwolenie i odpowiednie wykorzystanie patriotycznego zaangażowania pracowników nauki.

3. W związku z powyższym Wydział Nauki i Oświaty KC PZPR proponuje:

a) Podjęcie decyzji Biura Politycznego i Prezydium Rządu o ogłoszeniu 1973 r. Rokiem Nauki Polskiej.

b) Przyjęcie przez I sekretarza KC tow. E[dwarda] Gierka patronatu na Rokiem Nauki Polskiej zgodnie z propozycją kierownictwa PAN.

c) Skierowanie do wszystkich pracowników nauki w kraju listu Biura Politycznego (projekt w załączeniu).

d) Powołanie specjalnego Komitetu Roku Nauki Polskiej wydaje się niecelowe. Program Roku Nauki Polskiej, opracowany wspólnie przez resort nauki, urzędujące Prezydium PAN, Wydział Nauki i Oświaty KC przy współpracy szczególnie z resortami gospodarczymi, winien być przygotowany do 30 lipca br. i zatwierdzony następnie przez Sekretariat KC i Prezydium Rządu.

Program Roku Nauki Polskiej powinien zawierać listę wybranych zadań badawczych, rozwojowych i wdrożeniowych, które winny być rozwiązane w latach 1972–1973 i należałoby im dać najwyższy priorytet. Szczególnie należałoby włączyć zadania, które znajdują się w etapie przedwdrożeniowym i rokują sukcesy. Chodzi o pokazanie, że możliwe jest radykalne przyspieszenie wdrożeń.

Program Roku Nauki Polskiej powinien zawierać listę niektórych ekspertyz naukowych, które miałyby być wykonane w przeciągu 1972–1973 r. na zamówienie Biura Politycznego i rządu, jak i z inicjatywy uczonych.

e) Powołać ministra oświaty i wychowania tow. J[erzego] Kuberskiego[1] przewodniczącym Komitetu Obchodów 200. Rocznicy Utworzenia Komisji Edukacji [Narodowej] i dokonać odpowiednich zmian w komitecie (zał[ącznik] nr 1[a]).

Powołać przewodniczącego OK FJN, z[astęp]cę przewodniczącego Rady Państwa prof. dr. J[anusza] Groszkowskiego przewodniczącym Komitetu Obchodów 500. Rocznicy M[ikołaja] Kopernika i dokonać odpowiednich zmian w komitecie (zał[ącznik] nr 2[a]).

f) Odbyć w końcu 1973 r. uroczyste posiedzenie Sejmu PRL z okazji Roku Nauki Polskiej.

g) Bilans i ocena dorobku Roku Nauki Polskiej powinna zostać dokonana w lutym–marcu 1974 r. na ogólnokrajowej naradzie nauki.

Źródło: AAN, PZPR, LVIII/130, b.p.,mps.

[a] *Załączniki nie są publikowane w tej edycji.*

[1] Jerzy Kuberski (1930–2007) – polityk, dyplomata, sekretarz Komitetu Warszawskiego PZPR (1970–1972), zastępca członka (1971–1975) i członek KC PZPR (1975–1981), minister oświaty i wychowania (1972–1979), minister kierownik Urzędu ds. Wyznań (1980–1982), minister pełnomocny szef Zespołu ds. Stałych Kontaktów Roboczych między PRL i Stolicą Apostolską (1982–1989).

Nr 127

1972 listopad 8, Warszawa – Koncepcja udziału kierownictwa partii i rządu w pracach i przebiegu Roku Nauki Polskiej

Warszawa, dn[ia] 8 XI 1972 r.

Towarzysz
Franciszek Szlachcic
Członek Biura Politycznego
Sekretarz KC PZPR

Koncepcja
udział kierownictwa partii i rządu w pracach i przebiegu Roku Nauki Polskiej

1. Towarzysze patronujący Rokowi Nauki Polskiej prezentują stanowisko partii i rządu na następujących spotkaniach:

– **tow. H**[enryk] **Jabłoński** – wygłosił przemówienie na uroczystej inauguracji Roku Nauki Polskiej w Uniwersytecie Jagiellońskim – październik 1972 r.

– **tow. P**[iotr] **Jaroszewicz**[1] – wygłosi przemówienie na spotkaniu Komitetu Honorowego Roku Nauki Polskiej i Komitetu Organizacyjnego II Kongresu – styczeń 1973 r.

– tow. E[dward] Gierek – wygłosi przemówienie na otwarciu II Kongresu Nauki Polskiej – czerwiec 1973 r.

2. W trzecim dniu II Kongresu wicepremierzy rządu przedstawiają potrzeby i zadania wobec nauki:

– tow. J[ózef] Tejchma – w zespole „Nauka a rozwój społeczny kraju",

– tow. M[ieczysław] Jagielski[2] – w zespole „Nauka a przestrzenne zagospodarowanie kraju",

– tow. J[an] Mitręga[3] – w zespole „Nauka a unowocześnieniu przemysłu i techniki",

– tow. Z[dzisław] Tomal[4] – w zespole „Nauka a zdrowie i wyżywienie człowieka".

---

[1] Piotr Jaroszewicz (1909–1992) – polityk komunistyczny, członek PPR/PZPR (1944–1981), członek KC PZPR (1948–1980), BP KC PZPR (1970–1980). Wiceminister obrony narodowej (1945–1950), wiceprezes Rady Ministrów (1952–1970), prezes Rady Ministrów (1970–1980).

[2] Mieczysław Jagielski (1924–1997) – polityk komunistyczny, członek PPR/PZPR (1946–1990), zastępca członka (1954–1959) i członek KC PZPR (1959–1981), zastępca członka (1964–1971) i członek BP KC PZPR (1971–1981). Minister rolnictwa (1959–1970), wicepremier (1970–1981), przewodniczący Komisji Planowania przy Radzie Ministrów (1971–1975), poseł na sejm (1957–1985).

[3] Jan Mitręga (1917–2007) – polityk komunistyczny, dyplomata, członek PPR/PZPR (1945–1990), członek KC PZPR (1964–1975). Minister górnictwa i energetyki (1959–1974), wicepremier (1970–1975), ambasador PRL w CSRS (1975–1981), poseł na sejm (1961–1976).

[4] Zdzisław Tomal (1921–1984) – polityk komunistyczny, członek SL/ZSL (1945–1984), sekretarz (1966–1969) i wiceprezes Naczelnego Komitetu ZSL (1973–1981), przewodniczący klubu ZSL w sejmie (1976–1980). Wicepremier (1969–1975), zastępca Przewodniczącego Rady Państwa (1976–1984), poseł na sejm (1961–1984).

3. Przewiduje się także udział przedstawicieli kierownictwa partii i rządu w niektórych ważniejszych imprezach Roku Nauki Polskiej, np. w inauguracji Roku Kopernikańskiego (Toruń, luty 1973 r.), w Nadzwyczajnym Kongresie Międzynarodowej Unii Astronomicznej (Warszawa, wrzesień 1973 r.) i in.

Źródło: AAN, PZPR, LVIII/128, b.p., mps.

Nr 128

1972 listopad 15, Warszawa – Pismo Romualda Jezierskiego, kierownika Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR, do Franciszka Szlachcica, sekretarza KC PZPR, wraz z projektem wytycznych do pracy organizacji partyjnych w Roku Nauki Polskiej

W[arsza]wa, 15 XI 1972 r.

Towarzysz
Franciszek Szlachcic
Członek Biura Politycznego
Sekretarz KC PZPR

Przedkładam wstępny projekt wytycznych (proponuję Sekretariatowi KC) do pracy organizacji i instancji partyjnych w Roku Nauki Polskiej.

Sprawę dalszego biegu prac nad tym projektem przedstawię na spotkaniu w piątek.

R[omuald] Jezierski[a]

Warszawa, 15 XI 1972 r.
Projekt

Wytyczne
do pracy organizacji partyjnych w Roku Nauki Polskiej

Dalszy rozwój społeczno-gospodarczy kraju, pełniejsze zaspokajanie potrzeb materialnych i kulturalnych obywateli wymaga przyspieszenia procesu przyswajania osiągnięć nauki i techniki w gospodarce i życiu społecznym.

Uchwała VI Zjazdu PZPR stwierdza: „Nauka powinna być jednym z głównych czynników kształtujących oblicze naszego kraju. Jej rozwój musi odpowiadać dzisiejszym i przyszłym potrzebom społeczeństwa socjalistycznego w dziedzinie gospodarki, kultury, oświaty i warunków życia człowieka".

Istota dokonywającej się we współczesnym świecie rewolucji naukowo-technicznej polega na niespotykanym w historii ludzkości wzroście wpływu nauki na technikę i produkcję; i to zarówno po stronie ich czynników materialnych, jak i czynników ludzkich, takich jak organizacja produkcji, zarządzanie gospodarką, przygotowywanie kadr kwalifikowanych.

Posiadamy warunki niezbędne dla radykalnego przyspieszenia postępu naukowo-technicznego: społeczną własność środków produkcji, gospodarkę planową, rozwiniętą bazę produkcyjną i sieć placówek naukowo-badawczych i rozwojowych, liczną kadrę

[a] *Powyżej odręczny podpis*.

utalentowanych badaczy, inżynierów, techników, wysokokwalifikowanych robotników. Umiejętnie wykorzystując te czynniki, możemy i musimy dążyć do organicznego połączenia osiągnięć rewolucji naukowo-technicznej z zaletami socjalistycznego sposobu gospodarowania.

Problemy rozwoju nauki i jej związków z praktyką stają się dziś problemami nie tylko środowiska naukowego, ale całego społeczeństwa klasy robotniczej, chłopów, inżynierów i techników, nauczycieli, twórców kultury.

Konieczność podniesienia udziału nauki w rozwoju społeczno-gospodarczym Polski, tworzenia warunków dla rozwijania badań, powszechnego uświadamiania roli nauki, jak również zbiegające się w 1973 r. rocznice wielkich, doniosłych dla historii nauki i narodu polskiego wydarzeń, skłoniły Biuro Polityczne KC do ogłoszenia 1973 r. **Rokiem Nauki Polskiej**. Rocznicami tymi są: pięcsetlecie urodzin Mikołaja Kopernika, dwustulecie powołania przez Sejm Komisji Edukacji Narodowej i stulecie powstania Akademii Umiejętności w Krakowie.

Patronat nad Rokiem Nauki Polskiej objęli: I sekretarz KC PZPR tow. Edward Gierek, przewodniczący Rady Państwa tow. Henryk Jabłoński, prezes Rady Ministrów tow. Piotr Jaroszewicz. W ten sposób planowanym obchodom i przedsięwzięciom Roku Nauki Polskiej nadano najwyższą rangę partyjną i państwową.

Program Roku Nauki Polskiej

Główne kierunki działalności programowej Roku Nauki Polskiej zawierać się będą w następujących poczynaniach:

1. Określenie perspektyw i kierunków rozwoju nauki w Polsce.

Zadanie to podejmuje II Kongres Nauki Polskiej, który odbędzie się 26–29 VI 1973 r., a więc w 22 lata po I Kongresie (lipiec 1951 r.). Kongres ten poprzedzają szeroko zakrojone prace przygotowawcze w 17 sekcjach i ponad 80 podsekcjach problemowych.

II Kongres Nauki Polskiej odpowiedzieć powinien na dwa główne pytania:

– Jaki jest dorobek i aktualny stan nauki polskiej na tle stanu nauki światowej oraz co należy robić, by zapewnić szybszy rozwój i lepsze warunki dla działania wszystkich dyscyplin naukowych w Polsce.

– Jaką rolę może i powinna odgrywać nauka w osiągnięciu celów społeczno-gospodarczego i kulturalnego rozwoju kraju. Kongres Nauki Polskiej stwarza wielką szansę dla trafnego wytyczenia kierunków dla dalszego rozwoju nauki, zarówno w aspekcie wskazania na główne preferowane badania, jak też organizacyjnych ram i warunków działania.

2. Sformułowanie rozwoju modelu oświaty dla lat osiemdziesiątych i dziewięćdziesiątych.

Komitet Ekspertów, który został powołany decyzją Biura Politycznego i rządu PRL w styczniu 1971 r., przedłoży na przełomie 1972 i 1973 r. propozycje nowych rozwiązań modelowych systemu oświaty na miarę ambitnych poczynań i zadań rozwojowych naszego kraju. Prace tego komitetu nieomal symbolicznie zbiegają się z dwusetną rocznicą Komisji Edukacji Narodowej, zaś obchodom tej rocznicy najgłębszy sens nadać może powszechny wśród pedagogów i rodziców nurt doskonalenia już dziś procesu nauczania i wychowania.

W październiku 1973 r. przewiduje się przedłożenie Sejmowi PRL projektu uchwały o systemie edukacji narodowej.

3. Sprawne i szybkie przyswajanie osiągnięć nauki w gospodarce i kulturze narodowej.

Zamiarem zasadniczym jest sprawne upowszechnienie w produkcji sprawdzonych osiągnięć nauki i techniki, aktualizacja planów pracy naukowej i technicznej. Zadania badawcze będą bardziej dostosowane do planów nowych uruchomień przez zakłady produkcyjne.

4. Polepszanie warunków działalności naukowo-badawczej i szkoleniowej.

Przewiduje się zwłaszcza zwiększenie zasobów aparatury naukowo-badawczej i lepsze wykorzystanie już posiadanej, racjonalne wykorzystanie środków inwestycyjnych na rozbudowę i modernizację bazy naukowo-badawczej i dydaktycznej, stworzenie warunków dla przepływu kadry naukowej między samymi instytucjami badawczymi, zarówno w przekroju terytorialnym, jak i resortowym – oraz instytucjami naukowymi i gospodarką.

5. Popularyzacja tradycji, dorobku i perspektyw nauki polskiej.

Rocznice przypadające w Roku Nauki Polskiej, ich szeroka popularyzacja stanowić powinny punkt wyjścia do uświadomienia społeczeństwu, iż nauka w państwie socjalistycznym stanowi ważny instrument rozwoju; że jej wykorzystanie i opanowanie to nie tylko problem dla środowiska naukowców, ale dla wszystkich pracujących. Hasło „Nauka Ojczyźnie", skierowane głównie do środowiska pracowników nauki, ma treść ogólnospołeczną. Szczególnego znaczenia nabrać powinna więź naukowców z robotnikami.

6. Rozszerzanie współpracy naukowej i naukowo-technicznej z zagranicą.

W oparciu o uchwałę XXIV Sesji RWPG z 1971 r. zacieśniać się będą więzi nauki polskiej z nauką innych krajów socjalistycznych. Umocnione zostaną kontakty z międzynarodowymi organizacjami naukowymi i technicznymi. Rozszerzeniu ulegnie współpraca z innymi krajami, oparta na układach o współpracy naukowo-technicznej. Zaproszeni zostaną do Polski wybitni uczeni polskiego pochodzenia.

Zadania instancji i organizacji partyjnych w Roku Nauki Polskiej

Aby sprostać wzrastającym zadaniom związanym z rozwojem nauki, należy umacniać i doskonalić kierowniczą rolę partii w pobudzaniu i wykorzystywaniu osiągnięć nauki.

Warunkiem powodzenia doniosłej decyzji Biura Politycznego o ogłoszeniu 1973 r. Rokiem Nauki Polskiej jest inicjatorska i kierownicza rola organizacji i instancji partyjnych wszystkich szczebli. Bez inspiracji i działania organizacji partyjnych wysiłki instytucji naukowych, organizacji społecznych, organów rządowych nie przyniosą spodziewanych efektów. W działalności partyjnej należy uwzględniać dwa aspekty – propagandowy i organizatorski.

Aspekt propagandowy, rozwinięty w wytycznych Wydziału Propagandy KC, polega przede wszystkim na uświadomieniu najszerszych warstw społeczeństwa o roli nauki w funkcjonowaniu i rozwoju współczesnego świata i na tym tle o roli nauki w Polsce.

Głównym celem działań organizatorskich jest tworzenie warunków dla sprawnego i szybkiego przekazywania i przyswajania osiągnięć nauki w gospodarce, życiu społecznym, kulturze narodowej.

Rok Nauki Polskiej powinien stać się zatem płaszczyzną działań wszystkich organizacji partyjnych. Obok organizacji partyjnych frontu nauki, które otrzymają w tym roku specjalne zadania, wielka rola przypada również organizacjom partyjnym działającym w przemyśle, transporcie, rolnictwie, handlu, oświacie i kulturze, administracji państwowej, środkach masowego przekazu, gdyż wszystkie te dziedziny działalności ludzkiej powinny korzystać

z wyników badań naukowych. Szczególnie ważne zadania stają przed organizacjami partyjnymi działającymi w środowisku inżynierów, techników i robotników.

Dla osiągnięcia nakreślonych celów należy:

1. Zorganizować w 1973 r. zebrania plenarne komitetów wojewódzkich PZPR lub wojewódzkie narady aktywu poświęcone problematyce postępu naukowego, technicznego i organizacyjnego z uwzględnieniem szybszego wdrażania osiągnięć nauki dla produkcji i zarządzania gospodarką narodową.

Szczególną uwagę należy zwrócić na rolę nauki w zmniejszeniu materiałochłonności produkcji, wykorzystaniu zasobów ludzkich i właściwym zagospodarowaniu czasu.

2. Powołać we wszystkich województwach komitety Roku Nauki Polskiej pracujące pod kierownictwem komitetów wojewódzkich PZPR.

3. Pogłębić znajomość działalności naukowej i technicznej oraz ich roli we współczesnym świecie wśród aktywu partyjnego i instancji partyjnych wszystkich szczebli. W tym celu organizować seminaria poświęcone problemom rewolucji naukowo-technicznej dla różnych szczebli aktywu i pracowników aparatu partyjnego, specjalistyczne odczyty na temat kierunków rozwoju nauki i techniki, upowszechniać czytelnictwo publicystyki naukowej i literatury popularno-naukowej.

4. Zacieśnić bezpośrednią więź między instytucjami partyjnymi a pracownikami naukowymi i technicznymi poprzez osobiste kontakty partyjnego kierownictwa województwa, dzielnicy, powiatu z twórcami postępu naukowo-technicznego poprzez wizytacje placówek naukowych, organizowanie spotkań instancji partyjnych ze środowiskiem naukowym oraz spotkań indywidualnych.

5. Przeanalizować i w miarę posiadanych środków załatwić szczególnie nabrzmiałe sprawy środowiska nauki i techniki. Główną z tych spraw jest problem inwestycji szkolnictwa wyższego i instytucji badawczych. Sprawa ta winna stać się w Roku Nauki Polskiej przedmiotem analizy i specjalnej opieki wszystkich egzekutyw komitetów wojewódzkich. Obok tego sprawami nabrzmiałymi są: wyposażenie pracowni i laboratoriów w nowoczesną aparaturę naukową, warunki mieszkaniowe kadry naukowej, a szczególnie młodych pracowników naukowych, biblioteki i zaopatrzenie ich w czasopisma naukowe; warunki socjalno-bytowe studentów.

6. Wszystkie podstawowe organizacje partyjne winny odbyć w 1973 r. przynajmniej jedno zebranie poświęcone w zależności od środowiskowej specyfiki:

a) wdrażaniu wyników badań i postępowi naukowo-technicznemu,

b) ogólnym problemom współczesnej rewolucji naukowo-technicznej,

c) zadaniom środowiska w podnoszeniu poziomu kształcenia i wychowania.

Należy zapewnić obecność na zebraniach partyjnych środowisk naukowych lub oświatowych.

7. Głównym zadaniem organizacji partyjnych zakładów pracy w ramach Roku Nauki Polskiej jest tworzenie warunków politycznych, organizacyjnych, materialnych i psychologicznych dla postępu techniczno-organizacyjnego. Szczególną troską w 1973 r. muszą być otoczone sprawy wdrażania do produkcji polskich opracowań naukowych i technicznych oraz właściwego opanowania i rozwijania licencji. Należy zdecydowanie podnieść rolę inżyniera w zakładzie jako twórcy postępu naukowego i organizacyjnego i aktywność ruchu racjonalizatorskiego, realizując hasło „Najlepsi inżynierowie, technicy i robotnicy do przygotowania nowej produkcji". Sprawy te winny być przedmiotem systematycznych

prac komitetów zakładowych i egzekutyw POP. Należy rozwijać i zacieśniać kontakty zakładu pracy z uczonymi i twórcami postępu techniczno-organizacyjnego, zwłaszcza z instytucji bezpośrednio współpracujących z zakładem. Należy wykorzystywać formę spotkań robotników z naukowcami.

8. Rok Nauki Polskiej stawia specjalne zadania przed organizacjami partyjnymi frontu nauki. Dlatego wszystkie organizacje partyjne wyższych uczelni, Polskiej Akademii Nauk i instytutów resortowych winny opracować specjalne plany swojej działalności w Roku Nauki Polskiej. Plany te muszą być dostosowane do specyfiki i zadań stojących przed daną organizacją partyjną.

Plany działania powinny obejmować przede wszystkim problemy realizacji planów badawczych, wykorzystywania wyników badań naukowych oraz wzrostu kadry badawczej. Należy zwrócić uwagę na umocnienie współdziałania z innymi placówkami naukowymi i z praktyką w zakresie prac badawczych, wdrożeń, wykorzystania aparatury i kształcenia kadry.

Obok tego plan działania winien zawierać działalność propagandową i organizatorską zwróconą na zewnątrz środowiska naukowego. Należy szeroko uwzględnić pracę popularyzującą i wyjaśniającą rolę nauki poprzez spotkania pracowników nauki z młodzieżą szkolną, robotnikami w zakładach pracy, organizowanie publicznych odczytów wybitnych specjalistów i tak zwanych drzwi otwartych w instytucjach naukowych dla nauczycieli, inżynierów zatrudnionych w przemyśle, młodzieży szkolnej itd. W planie tych działań musi się znaleźć miejsce dla każdego partyjnego pracownika nauki.

Rok Nauki Polskiej musi być wykorzystany do przełamywania barier między różnymi tzw. pionami frontu nauki. Organizacje i instancje partyjne powinny wykazać zrozumienie i aktywność w łączeniu wysiłków wszystkich pracowników nauki i techniki dla realizacji zadań stojących przed nauką i techniką, bez względu na przynależność resortową.

Na szczeblu regionów i w odniesieniu do poszczególnych środowisk specjalistycznych trzeba rozpocząć w 1973 r. proces wymiany kadry między uczelniami wyższymi, instytutami PAN, instytutami resortowymi, przemysłem. Przełamanie wielorakich trudności obiektywnych i subiektywnych na tej drodze wymaga aktywności organizacji partyjnych i poparcia jej przez autorytet instancji wojewódzkich.

Ogromne znaczenie dla owocnej działalności naukowej, skierowanej przede wszystkim na perspektywiczne i obecne nasze potrzeby gospodarki narodowej i kultury, ma tworzenie sprzyjającej twórczemu wysiłkowi atmosfery i stosunków międzyludzkich, inicjowanie krytycznych dyskusji naukowych, popieranie najzdolniejszych jednostek i stwarzanie warunków umożliwiających ich szybki rozwój.

Należy również zastanowić się nad stanem szeregów partyjnych frontu nauki i troskliwie rozważyć wszelkie możliwości przyjęcia do partii najwartościowszych członków kolektywów badawczych.

Treści Roku Nauki Polskiej nie wyczerpują rocznicowe obchody ani przedsięwzięcia w sferze nauki w środowisku pracowników nauki. Zastosowanie nauki we wszystkich sferach życia społecznego stanowi problem główny i powinien być eksponowany w pracach wszystkich organizacji i instancji partyjnych w Roku Nauki Polskiej.

Źródło: AAN, PZPR, LVIII/128, b.p., mps.

Nr 129

1972 grudzień [?], Warszawa – List Biura Politycznego KC PZPR do pracowników nauki w sprawie ustanowienia Roku Nauki Polskiej

List Biura Politycznego KC PZPR
do pracowników nauki

Wsparta o pracę i wielką ofiarność polskiej klasy robotniczej, rolników oraz szybko rosnących rzeszy inteligencji, socjalistyczna Polska przekształciła się w kraj gospodarczo rozwinięty, harmonijnie łączący swój awans materialny z troską o rozwój kultury narodowej. Osiągnięty poziom rozwoju gospodarczego, społecznego i kulturalnego otwiera przed nami nowy rozdział w historii naszego kraju, odpowiadający dojrzałym aspiracjom społeczeństwa wyrastającym zarówno z rozwoju jego sił wytwórczych, jak też z rosnących materialnych i duchowych potrzeb narodu.

Nadrzędnym celem naszych wspólnych działań jest osiągnięcie jeszcze szybszego wzrostu poziomu warunków materialnych i kulturalnych naszego społeczeństwa zgodnie z podstawową ideą socjalizmu, przypominającą, że chodzi o stworzenie dla każdego możliwości „wszechstronnego ujawnienia wszechstronnie rozwiniętej osobowości". Urzeczywistnienie tego doniosłego celu wymaga pełnego włączenia nauki i uczynienia z niej aktywnej siły umożliwiającej i wymuszającej postęp techniczny, sprzyjającej harmonijnemu postępowi społeczeństwa dla wszechstronnego rozwoju naszej ojczyzny zgodnie z programem zarysowanym przez VI Zjazd Partii i przyjętym w programie wyborczym Frontu Jedności Narodu. Nauka powinna być jednym z głównych czynników kształtujących oblicze kraju, jej rozwój musi odpowiadać już istniejącym i przewidywanym potrzebom społeczeństwa. Z myślą o tym podjęliśmy ambitny program mieszkaniowy, dążymy do rozwoju motoryzacji, rozbudowy komunikacji i łączności. Unowocześniamy i intensyfikujemy produkcję rolną. Intensywnie musimy poszukiwać najbardziej efektywnych dróg zmierzających do unowocześnienia funkcjonowania naszej gospodarki narodowej oraz systemu kierowania i zarządzania, zwiększającego bezpośredni udział i wpływ obywateli. Musimy stworzyć takie warunki ekonomiczne i stosunki społeczne, aby każdy Polak mógł mieć głębokie przekonanie, że jego praca jest wykorzystywana w sposób najbardziej celowy, że umacniają się specjalistyczne stosunki społeczne zabezpieczające jego prawa i ich nierozerwalny związek z poszanowaniem praw i wymagań całego społeczeństwa w stosunku do każdego obywatela.

Pracownicy Nauki Polskiej!

Rok 1973 będzie dla polskiej nauki rokiem szczególnym. Wraz z całym światem, nasze społeczeństwo obchodzić będzie pięćsetlecie urodzin Mikołaja Kopernika – wybitnego uczonego i wielkiego Polaka. W 1973 r. przypada dwustulecie Komisji Edukacji Narodowej, której prace stanowią po dziś dzień ważną kartę w historii i praktyce polskiej nauki i oświaty. W tym samym roku mija także 100 lat od założenia Polskiej Akademii Umiejętności – placówki niezwykle zasłużonej dla nauki polskiej. W 1973 r. odbędzie się także II Kongres Nauki Polskiej, który nawiązuje do sławnych i zobowiązujących naukę tradycji, dokona bilansu zadań, jakie stają przed nią współcześnie i przeglądu sił, które muszą tym zadaniom sprostać.

Rok 1973, z inicjatywy polskich naukowców, ogłoszony zostanie **Rokiem Nauki Polskiej**. Przywiązujemy do tego aktu wielkie znacznie. Pragniemy, aby był obchodzony pod hasłem **Nauka – Ojczyźnie**.

Rok Nauki Polskiej powinien inaugurować nowy okres w dziejach naszej nauki, uczynić z niej ważną dźwignię rozkwitu naszej Ojczyzny. Jest to dla nauki przede wszystkim perspektywa wielkich zadań. By jej sprostać, potrzebna jest zarówno krytyczna ocena warunków rozwojowych polskiej nauki, jak i samokrytyczna ocena rzeczywistej aktywności badawczej i stopnia powiązania z szeroko rozumianymi potrzebami życia. Z tą myślą apelujemy do Was, by **Rok Nauki Polskiej** stał się pierwszym rokiem czynu naukowego, wytężonej twórczej i zaangażowanej pracy dla dobra naszego narodu i rozkwitu Polski Ludowej.

Biuro Polityczne KC PZPR

Źródło: AAN, PZPR, LVIII/128, b.p., mps.

Nr 130

1973 styczeń 11, Warszawa – Pismo Jana Kaczmarka, sekretarza naukowego PAN, do Romualda Jezierskiego, kierownika Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR (z załącznikiem)

Sekretarz Naukowy
Polskiej Akademii Nauk
Nr BK/Pr-1b/1773/73[a]

Warszawa, dnia 11 I 1973 r.

Towarzysz
dr Romuald Jezierski
Kierownik Wydziału Nauki
i Oświaty KC PZPR
w miejscu

W załączeniu przesyłam uprzejmie kopię listu skierowanego do członka Biura Politycznego, sekretarza KC PZPR, towarzysza Jana Szydlaka[1].

Sekretarz naukowy[b]
(Jan Kaczmarek)

Sekretarz Naukowy
Polskiej Akademii Nauk
BK/Pr-Sb/1771/73

Warszawa, dnia 11 I 1973 r.

Towarzysz
Jan Szydlak
Członek Biura Politycznego
Sekretarz KC PZPR
w miejscu

Szanowny Towarzyszu Sekretarzu,

W związku z pracami nad przygotowaniem referatów i wniosków w trzecim dniu obrad II Kongresu Nauki Polskiej, dotyczących udziału nauki w realizacji perspektywicznego planu społeczno-ekonomicznego i kulturalnego rozwoju kraju, zwracam się do Was z uprzejmą prośbą, abyście zechcieli spotkać się na posiedzeniu Komisji Polityki Naukowej i Programu Rozwoju Nauki II Kongresu Nauki Polskiej z głównymi referentami z ramienia rządu oraz z przedstawicielami nauki w celu naświetlenia kluczowych problemów strategii rozwoju kraju.

Uprzejmie informuję, że w trzecim dniu kongresu obrady toczyć się będą w następujących czterech zespołach problemowych:

---

[a] *Znak sprawy wpisany odręcznie*.

[b] *Poniżej odręczny podpis*.

[1] Jan Szydlak (1925–1997) – członek KC PZPR (1962–1980), członek BP KC (1970–1980), sekretarz KC PZPR (1968–1977). Wiceprezes Rady Ministrów (1976–1979), poseł na sejm (1961–1980).

Zespół I: Nauka a rozwój społeczny kraju – z referatami wprowadzającymi wicepremiera J[ózefa] Tejchmy i wiceprezesa PAN J[ana] Szczepańskiego.

Zespół: II: i Nauka a przestrzenne zagospodarowanie kraju – z referatami wprowadzającymi wicepremiera M[ieczysława] Jagielskiego i wiceprezesa PAN W[itolda] Nowackiego.

Zespół III: Nauka a unowocześnienie przemysłu i techniki – z referatami wprowadzającymi wicepremiera J[ana] Mitręgi i wiceprezesa PAN M[ariana] Mięsowicza.

Zespół IV: Nauka a zdrowie i wyżywienie człowieka – z referatami wprowadzającymi wicepremiera Z[dzisława] Tomala i sekretarza Wydziału VI PAN J[ana] K[arola] Kostrzewskiego.

Obok wymienionych referentów oraz członków Prezydium Komisji Polityki Naukowej w spotkaniu uczestniczyliby sekretarze wydziałów naukowych PAN, przewodniczący 17 sekcji dyscyplinowych kongresu oraz inne jeszcze osoby przez Was wskazane.

Odczuwamy pilną potrzebę takiego spotkania, które dałoby okazję do przedstawienia Wam aktualnego stanu prac przygotowawczych do kongresu i merytorycznych tez referatów plenarnych, a z drugiej strony do wysłuchania Waszej opinii i sugestii na temat udziału naszej nauki w realizacji strategicznych celów w rozwoju społeczno-gospodarczym kraju.

W nadziei, że zechcecie zadośćuczynić naszej prośbie, oczekiwać będziemy wyznaczenia terminu i miejsca tego spotkania. Ze swej strony będziemy do niego przygotowani w połowie lutego br.

Sekretarz naukowy[b]
(Jan Kaczmarek)

AAN, PZPR, LVIII/451, b.p., mps.

Nr 131

1973 luty 1, Warszawa – Pismo Feliksa Filipka, dyrektora Biura Kadr Naukowych i Spraw Osobowych PAN, do Romualda Jezierskiego, kierownika Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR (z czterema załącznikami)

Polska Akademia Nauk
Biuro Kadr Naukowych i Spraw Osobowych
L.dz.[a]

Warszawa, dnia 1 II 1973 r.

Towarzysz
dr Romuald Jezierski
Kierownik Wydziału
Nauki i Oświaty KC PZPR
Warszawa

W załączeniu przesyłam poniższe informacje:

1) o przebiegu załatwienia wniosku o nadanie tytułu naukowego profesora nadzwyczajnego nauk humanistycznych dr. hab. Kazimierzowi Żygulskiemu[1];

2) o przebiegu załatwiania sprawy zatrudnienia w PAN ob[ywatelki] dr hab. Ireny Szumilewicz[2];

3) notatkę w sprawie wniosku o nadanie tytułu naukowego profesora nadzwyczajnego nauk humanistycznych dr hab. Tadeuszowi Jaroszewskiemu[3];

4) notatkę służbową dotyczącą utworzenia Środowiskowego Studium Doktoranckiego w Instytucie Historii PAN i Instytucie Historii Uniwersytetu Warszawskiego oraz trybu przyjmowania kandydatów na wymienione studium.

Zał[ączniki] **4**

Dyrektor Biura
(Feliks Filipek[4])

Załącznik 1

[Warszawa], 21 X 1972 r.

Dyr[ektor] Filipek

Przed ew. wystawieniem wniosku proszę o źródłowe naświetlenie przyczyn wyroku sądowego w stosunku do dr. Żygulskiego.

BP-4681/72[b]

---

[a] *Poniżej odręczny dopisek* aa.

[b] *Notatka wpisana odręcznie. Poniżej nieczytelny podpis*.

[1] Kazimierz Żygulski (ur. 1919) – socjolog, prof. nadzwyczajny od 1973 r., prof. zwyczajny od 1983 r., pracownik IFiS PAN (1959–1990). Członek Prezydium Polskiego Komitetu ds. UNESCO od 1975 r. Doradca wicepremiera (1971–1972), minister kultury i sztuki (1982–1986). W latach 1944–1955 przebywał na zesłaniu w ZSRS.

[2] Irena Szumilewicz-Lachman (1912–2002) – filozof, dr hab. od 1964 r., pracownik naukowy WSM w Sopocie, AM w Gdańsku, WSP w Gdańsku (usunięta w 1968 r.), IFiS PAN. Od 1980 r. na emigracji, wykładała w London School of Economics i Polskim Uniwersytecie na Obczyźnie.

[3] Tadeusz M. Jaroszewski (1930–1988) – filozof marksistowski, prof. nadzwyczajny od 1973 r., prof. zwyczajny, aspirant, następnie pracownik IKKN/INS przy KC PZPR (1952–1957), WSNS przy KC PZPR (1957–1969), IPPM-L przy KC PZPR (1974–1984), zastępca dyrektora (1969–1975) i dyrektor IFiS PAN (1975–?). Prezes TKKŚ, redaktor naczelny miesięcznika „Człowiek i Światopogląd". W rzeczywistości wymieniona notatka dotyczy Karola Buczka.

[4] Feliks Filipek – dyrektor Biura Kadr i Spraw Osobowych PAN.

Dr hab. Kazimierz Żygulski — Warszawa, 2 XI 1972 r.

Odpis

Uzupełnienie do życiorysu

W 1945 r. zostałem skazany przez Radziecki Trybunał Wojskowy we Lwowie za udział w ruchu oporu, w szczególności pracach Lwowskiej Delegatury[5]. Zasadniczy zarzut, zdrada Ojczyzny, wynikał z tezy, iż wszyscy Polacy we Lwowie w latach okupacji byli obywatelami radzieckimi, a nie polskimi. W 1955 r. Sąd Najwyższy ZSRR rozpatrzył ponownie tę sprawę i zwolnił z obozu wszystkich zasądzonych, pozwalając im na wszczęcie starań o powrót do kraju jako Polaków, którzy w 1939 r. byli obywatelami polskimi i w świetle prawa nie przestali nimi być. W 1956 r. władze radzieckie umorzyły sprawę, wydając mi zezwolenie na wyjazd do Polski.

Za zgodność
(K. Sowowa)[c]

(–) K[azimierz] Żygulski

Polska Rzeczpospolita Ludowa
Ministerstwo Spraw Zagranicznych
Nr D.Kons.II-390-209-72

Warszawa, dnia 13 XII 1972 r.

Odpis

Polska Akademia Nauk
Biuro Kadr Naukowych i Spraw Osob[owych]
w miejscu

W nawiązaniu do pisma z dnia 7 listopada br. nr BKN-II/os/pfn-7/72 Ministerstwo Spraw Zagranicznych uprzejmie informuje, iż pismem z dnia 11 listopada br. skierowanym do Konsulatu Generalnego PRL w Kijowie prosiło o wydobycie od właściwych władz radzieckich dokumentu dot[yczących] skazania ob[ywatela] Zygmunta Żygulskiego.

Ministerstwo wyjaśnia, iż wydobycie dokumentu może potrwać dłuższy okres czasu.

Jednakże Ministerstwo wyraża wątpliwość, czy w tego rodzaju sprawie jak ob[ywatela] Żygulskiego istnieje uzasadniona potrzeba zwracania się do władz radzieckich o nadesłanie dokumentu potwierdzającego fakt skazania.

Za zgodność
(K. Sowowa)[c]

Wicedyrektor
Departamentu Konsularnego
(–) J. Biały[6]

[c] *Powyżej odręczny podpis. Po prawej stronie wpis w formie pieczęci* Polska Akademia Nauk, Biuro Kadr Naukowych i Spraw Osobowych, Oddział Osobowy, Warszawa, Pałac Kultury i Nauki. Brak bliższych danych o tej osobie.

[5] Okręgowa Delegatura Rządu we Lwowie podlegała Delegaturze Rządu RP na Kraj – naczelnemu organowi tajnej administracji w okupowanej Polsce w okresie II wojny światowej. Działała w latach 1941–1944.

[6] Brak bliższych danych o tej osobie.

Polska Akademia Nauk
Biuro Kadr Naukowych i Spraw Osobowych

Warszawa, dnia 31[d] I 1973 r.

Informacja
o przebiegu załatwienia wniosku o nadanie tytułu naukowego profesora nadzwyczajnego nauk humanistycznych dr. hab. Kazimierzowi Żygulskiemu

Wniosek Rady Naukowej Instytutu Filozofii i Socjologii PAN o nadanie dr. hab. Kazimierzowi Żygulskiemu tytułu naukowego profesora nadzwyczajnego wpłynął do Biura Kadr Naukowych i Spraw Osobowych 15 I 1972 r.

20 I 1972 r. wystąpiliśmy do KW PZPR z prośbą o opinię, która wpłynęła do nas 14 II 1972 r.

W wyniku pozytywnych opinii sekretarz naukowy PAN skierował wniosek do Głównej Komisji Kwalifikacyjnej. Akta sprawy zostały przekazane do komisji 6 III 1972 r., która wniosek wraz z pozytywną opinią zwróciła do Biura 15 VI 1972 r.

Ponieważ w lipcu 1972 r. na posiedzeniu Rady Państwa przy rozpatrywaniu wniosku o nadanie tytułu naukowego prof. Karolowi Buczkowi[7] zaistniała konieczność wyjaśnienia faktu uprzedniej karalności kandydatów – zgodnie z poleceniem sekretarza naukowego PAN przyjęto zasadę:

– sprawdzania karalności kandydatów w rejestrze skazanych Ministerstwa Sprawiedliwości,

– akceptacji kandydatur do tytułów naukowych z zakresu dyscyplin społecznych przez Wydział Nauki i Oświaty KC PZPR.

W związku z powyższym Polska Akademia Nauk pismem z dnia 23 VIII 1972 r. wystąpiła do Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR o zaakceptowanie kandydatury K[azimierza] Żygulskiego do wymienianego tytułu naukowego, jak również do Ministerstwa Sprawiedliwości o sprawdzenie, czy figuruje w rejestrze skazanych.

Ponieważ mimo telefonicznych zapytań Wydział Nauki i Oświaty KC PZPR nie nadsyłał odpowiedzi (zgoda KC nadeszła 28 XI 1972 r.), a w rejestrze skazanych K[azimierz] Żygulski nie figuruje – biuro przedłożyło wniosek do Rady Państwa do podpisu sekretarzowi naukowemu 26 IX 1972 r., który polecił sprawdzić źródłowo przyczyny wyroku sądowego w stosunku do K[azimierza] Żygulskiego. W związku z powyższym biuro zwróciło się 7 XI 1972 r. do MSZ z prośbą o zasięgnięcie informacji w tej sprawie za pomocą Ambasady PRL w Moskwie lub właściwego konsulatu. Ministerstwo pismem z dnia 13 XII 1972 r. powiadomiło PAN o swoim wystąpieniu do Konsulatu PRL w Kijowie, zaznaczając, że wydobycie dokumentu dot[yczącego] skazania K[azimierza] Żygulskiego może potrwać dłuższy czas.

Ponieważ Wydział Nauki i Oświaty KC PZPR nie zgłosił zastrzeżeń odnośnie [do] kandydatury K[azimierza] Żygulskiego, jak również nie figuruje on w rejestrze skazanych Ministerstwa Sprawiedliwości – sprawa została ponownie przedłożona sekretarzowi

[d] *Cyfry wpisane odręcznie*.

[7] Karol Buczek (1902–1983) – historyk i polityk, prof. nadzwyczajny od 1957 r., prof. zwyczajny od 1972 r., pracownik naukowy IH PAN (1956–1974). Członek SL (1934–1939), PSL (1945–1946), jeden ze skazanych za szpiegowstwo w tzw. procesie krakowskim w 1947 r. (wraz z przywódcami PSL i WiN), więziony do 1956 r.

naukowemu PAN, który decyzją z dnia 9 I 1973 r. polecił przygotować wniosek do Rady Państwa z odpowiednim naświetleniem sprawy.

Wniosek został przedłożony do podpisu sekretarzowi naukowemu PAN w dniu 29 I 1973 r.

Załącznik 2

Polska Akademia Nauk
Biuro Kadr Naukowych
i Spraw Osobowych

Warszawa, dnia 31 I 1973 r.

Informacja
o przebiegu załatwiania sprawy zatrudnienia w PAN ob[ywatelki]
dr hab. Ireny Szumilewicz

21 sierpnia 1972 r. Biuro Kadr Naukowych i Spraw Osobowych otrzymało polecenie sekretarza naukowego PAN zajęcia się sprawą zatrudnienia ob[ywatelki] dr hab. Ireny Szumilewicz w Instytucie Filozofii i Socjologii PAN.

Do polecenia była załączona prośba zainteresowanej, adresowana do prof. dr. Jana Szczepańskiego, poparta przez adresata.

Podjęcie jakichkolwiek kroków zmierzających do załatwienia formalności związanych z zatrudnieniem ww. wymagało ustalenia, kto jest w posiadaniu dokumentacji osobowej zainteresowanej, gdyż nie pracowała ona nigdy w PAN.

Ostatecznie ustalono, że dokumenty te znajdują się w Ministerstwie Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki i ściągnięto je we własnym zakresie, by przyśpieszyć wykonanie polecenia sekretarza naukowego PAN (zainteresowana zamieszkuje w Gdańsku).

W aktach osobowych stwierdzono, że ww. została zwolniona z pracy w Uniwersytecie Gdańskim na skutek postawienia wobec niej przez władze partyjne Gdańska szeregu zarzutów natury politycznej, w wyniku czego została usunięta z szeregów PZPR.

W tej sytuacji z dniem 1 września 1968 r. przeszła na wcześniejszą emeryturę. 20 grudnia 1972 r. ukończyła 60 lat życia i z tym dniem uzyskała uprawnienia do pełnego zaopatrzenia emerytalnego.

Ponadto w trakcie przeglądania akt osobowych kandydatki stwierdzono poważne nieścisłości w jej personaliach, a mianowicie:

W ankiecie personalnej wypełnionej przez nią w 1955 r. podaje, że urodziła się 7 XII 1918 r. w Warszawie, natomiast w ankiecie wypełnionej w 1964 r. podaje, że urodziła się 7 XII 1913 r. w Warszawie.

Z wszystkich dokumentów wypełnionych przez nią wynika, że jest córką Benedykta i Zofii z d[omu] Sosnowska, natomiast odpis skrócony aktu urodzenia, wydany 23 maja 1968 r. przez Urząd Stanu Cywilnego w Zambrowie, opiewa na Itę Tanienbaum, urodzoną 20 XII 1912 r. w Zambrowie, córkę Tanienbaum Chaima Benjamina i Zełdy.

Również w tece akt osobowych kandydatki znajduje się notatka dla ministra oświaty i szkolnictwa wyższego, sporządzona 10 lipca 1968 r. przez dyrektora Departamentu Kadr, Zatrudnienia i Spraw Socjalnych, która zawiera następujące sformułowanie:

„jednocześnie Departament KZ uprzejmie informuje, że podane personalia wraz z obecnie używanym nazwiskiem doc. dr Ireny Szumilewicz oparte są na jej własnoręcznie napisanym życiorysie i ankiecie. Wymieniona nie posiada żadnych dokumentów stwierdzających jej tożsamość".

Tak więc zarówno względy natury merytorycznej, jak i formalnej (wiek emerytalny) – zdaniem Biura Kadr Naukowych i Spraw Osobowych – stanowiły przeszkodę w zatrudnieniu jej na stanowisku samodzielnego pracownika naukowo-badawczego w PAN.

W powyższej sprawie biuro w dniu 29 sierpnia 1972 r. złożyło notatkę sekretarzowi naukowemu PAN.

31 sierpnia 1972 r. z polecenia sekretarza naukowego PAN dyrektor Biura Prezydialnego PAN przesłał sprawę ob[ywatelki] Ireny Szumilewicz do dyrektora gabinetu ministra nauki, szkolnictwa wyższego i techniki.

3 listopada 1972 r. Biuro Kadr Naukowych i Spraw Osobowych otrzymało wniosek sekretarza Wydziału I PAN zaakceptowany przez sekretarza naukowego PAN w sprawie zatrudnienia ob[ywatelki] Ireny Szumilewicz na stanowisku samodzielnego pracownika naukowo-badawczego w Instytucie Filozofii i Socjologii PAN od 1 listopada 1972 r.

W wyniku tego biuro przedłożyło sekretarzowi naukowemu PAN w dniu 9 listopada 1972 r. projekt powołania ww. na to stanowisko w drodze mianowania.

W poczuciu dobrze pojętych obowiązków służbowych Biuro poinformowało zarazem sekretarza naukowego, że ob[ywatelka] Irena Szumilewicz ze względu na osiągnięcie w dniu 20 grudnia 1972 r. wieku emerytalnego nie może być zatrudniona w drodze umowy o pracę, jak to jest generalnie stosowane w PAN, lecz jedynie w drodze mianowania (pracownik mianowany w PAN może pozostać w stosunku służbowym do 70. roku życia).

Należy podkreślić, że pracownicy naukowi, których stosunek pracy oparty jest na podstawie umowy o pracę w PAN, podlegają ogólnym przepisom o zaopatrzeniu emerytalnym. W tym przypadku kobiety mają obowiązek przejścia na emeryturę po ukończeniu 60. roku życia.

Tym bardziej nie było podstaw prawnych do zatrudniania na nowo w drodze umowy o pracę w PAN ob[ywatelki] I[reny] Szumilewicz (nie pracowała ona już ponad 4 lata) w okresie osiągnięcia wieku emerytalnego.

Jednocześnie biuro zasygnalizowało, że „mianowanie na stanowisko samodzielnego pracownika naukowo-badawczego w PAN osoby, wobec której władze polityczne województwa gdańskiego wysunęły szereg zarzutów natury politycznej aż do wykluczenia jej z partii włącznie oraz występowanie rażących nieścisłości odnoszących się do jej tożsamości (podawanie przez nią różnych dat i miejsca urodzenia, imion i nazwiska rodziców), może podważyć rangę stosunku służbowego pochodzącego z mianowania".

W tej sytuacji biuro zaproponowało, by przed podjęciem ostatecznej decyzji zasięgnąć w tej sprawie opinii Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR.

11 listopada 1972 r. sekretarz naukowy PAN zalecił zatrudnienie ob[ywatelki] I[reny] Szumilewicz na umowie-zleceniu.

Po zaakceptowaniu przez ob[ywatela] prof. dr. T[adeusza] Orłowskiego, zastępcę sekretarza naukowego PAN, w dniu 21 listopada 1972 r. (sekretarz naukowy przebywał za granicą) projektu odpowiedzi Biuro powiadomiło ob[ywatelkę] Szumilewicz o decyzji sekretarza naukowego PAN.

23 listopada 1972 r. ob[ywatel] prof. dr Jan Szczepański odwołał się w tej sprawie do sekretarza naukowego PAN.

W dniu 27 listopada 1972 r. ob[ywatel] prof. dr T[adeusz] Orłowski przekazał całość sprawy ob[ywatelki] I[reny] Szumilewicz do Biura Kadr z adnotacją „aa".

Na polecenie sekretarza naukowego PAN Biuro Kadr przedłożyło w dniu 24 stycznia 1973 r. powołanie ob[ywatelki] dr hab. I[reny] Szumilewicz na stanowisko samodzielnego pracownika naukowo-badawczego w drodze mianowania, z mocą od 1 lutego 1973 r. Aktualnie sprawa znajduje się u sekretarza naukowego PAN[e].

Załącznik 3

Biuro Kadr Naukowych
i Spraw Osobowych PAN
BKN-II/Os/7272
dotyczy pisma
SM-J.K./186/72

Warszawa, dnia 18 VII 1972 r.

Notatka wyjaśniająca dla obywatela profesora dr. Jana Kaczmarka,
sekretarza naukowego PAN[f]

W związku z pismem Obywatela Ministra Nauki Szkolnictwa Wyższego i Techniki z dnia 7 lipca 1972 r. w sprawie przygotowywania wniosków awansowych na profesorów nadzwyczajnych i profesorów zwyczajnych, uprzejmie wyjaśniam:

1) Sprawa karalności prof. Karola Buczka

Zgodnie z obowiązującym w PRL Kodeksem karnym wymierzona kara po upływie 10 lat od chwili zwolnienia skazanego ulega automatycznie zatarciu. Poprzedni Kodeks karny wymagał **wystąpienia zainteresowanego** o zatarcie kary. Pragnę nadmienić, że Centralna Komisja Kwalifikacyjna w 1957 r., tj. w rok po zwolnieniu z więzienia prof. Buczka, nadała mu tytuł naukowy profesora nadzwyczajnego[g].

2) **Uzgadnianie wniosków z instancjami partyjnymi**

Wszystkie wnioski o profesury przed skierowaniem ich do Głównej Komisji Kwalifikacyjnej są uzgadniane z odpowiednimi instancjami partyjnymi (w załączeniu pismo KW PZPR w sprawie dr. hab. Mariana Drozdowskiego[8] oraz KW PZPR w Krakowie w sprawie prof. Karola Buczka[h])[i].

---

[e] *Poniżej odręczny nieczytelny podpis*.

[f] *Poniżej nieczytelny odręczny dopisek*.

[g] *Wzdłuż akapitu na lewym marginesie odręczna pionowa linia i nieczytelny dwuwyrazowy dopisek*.

[h] *Załącznik nie jest publikowany w tej edycji.*

[i] *Z prawej strony oraz na lewym marginesie dwa nieczytelne odręczne dopiski*.

[8] Marian Marek Drozdowski (ur. 1932) – historyk, prof. nadzwyczajny od 1972 r., prof. zwyczajny od 1989 r., pracownik naukowy WSE w Szczecinie (1951–1955), INS przy KC PZPR (1955–1957), Zakładu Historii Partii przy KC PZPR (1958–1963), IH PAN (1958–2002), zastępca dyrektora ds. naukowych IH PAN (1968–1973), członek Komitetu Nauk Historycznych PAN (1969–1981). Członek PZPR (1951–1981), pracownik KW PZPR w Szczecinie (1951–1955), sekretarz POP IH PAN (1966–1968).

3) **Przygotowywanie wniosków o profesury**

Zgodnie z protokołem nr 4/70 z posiedzenia Komisji Kadr Naukowych Rady Państwa w dniu 8 X 1970 r. w Biurze Kadr Naukowych i Spraw Osobowych PAN został opracowany projekt formularza wniosku o nadanie tytułów naukowych i przesłany 20 XI 1970 r. do przewodniczącego Komitetu Nauki i Techniki z prośbą o zgłoszenie uwag.

Przeredagowany projekt, zgodnie z uwagami zgłoszonymi przez KNiT, został przedyskutowany na posiedzeniu Komisji Kadr Naukowych Rady Państwa w dniu 24 III 1971 r.

Formularz wniosku uwzględniający uwagi komisji, zaakceptowany przez sekretarza naukowego PAN, został 18 V 1971 r. przesłany do KNiT z prośbą o rozpowszechnienie w naukowych instytutach resortowych celem stosowania oraz do wiadomości do Biura Prawno-Organizacyjnego Rady Państwa.

Formularz ten został również rozesłany do wszystkich placówek naukowych podległych PAN.

Wnioski do Rady Państwa o nadanie tytułów naukowych samodzielnym pracownikom naukowo-badawczym PAN są przygotowywane w Biurze Kadr Naukowych i Spraw Osobowych zgodnie z zasadami przyjętymi w formularzu i dotychczas Komisja Kadr Naukowych Rady Państwa uwag nie zgłaszała. Ponadto chcę poinformować Obywatela Profesora, że od 1968 r. nie było wypadku odrzucenia przez Radę Państwa PRL wniosku przesłanego z PAN.

Jednocześnie chętnie będę uczestniczył w zespole pracującym nad dalszym usprawnieniem przygotowywania wyżej omawianych wniosków[j].

Dyrektor Biura[k]
(Feliks Filipek)

Załącznik 4

Polska Akademia Nauk
Biuro Kadr Naukowych i Spraw Osobowych
Warszawa, Pałac Kultury i Nauki[l]

[Warszawa], 31 I 1973 r.

Notatka służbowa
dotycząca utworzenia Środowiskowego Studium Doktoranckiego
w Instytucie Historii PAN i Instytucie Historii Uniwersytetu Warszawskiego
oraz trybu przyjmowania kandydatów na wymienione studium.

Biuro Kadr Naukowych i Spraw Osobowych PAN wyjaśnia:

I. **W odniesieniu do trybu postępowania przy utworzeniu Środowiskowego Studium Doktoranckiego z zakresu historii**:

[j] *Wzdłuż akapitu na lewym marginesie odręczna pionowa linia i nieczytelny dopisek*.
[k] *Poniżej odręczny podpis*.
[l] *Wpis w formie pieczęci. Poniżej odręczny dopisek* T[owarzysz] [nieczytelne nazwisko]: proszę o rozmowę, *nieczytelny podpis*.

Wniosek o utworzenie środowiskowego studium doktoranckiego z zakresu historii w Warszawie, przedłożony sekretarzowi naukowemu PAN, biuro otrzymało w dniu 26 VII 1972 r.

Sekretarz naukowy PAN uzależnił utworzenie studium od przedstawienia przez Instytut Historii PAN i Instytut Historii Uniwersytetu Warszawskiego rozeznania dotyczącego zapotrzebowania na kadrę naukową, którą zamierza się kształcić na proponowanym studium oraz przewidywanego miejsca przyszłego zatrudnienia absolwentów tego studium.

Zobowiązani taką decyzją sekretarza naukowego PAN, zwróciliśmy się pismem z dnia 3I VII 1972 r. do Instytutu Historii PAN o uzupełnienie wniosku dodatkowymi wyjaśnieniami.

Po otrzymaniu z Instytutu Historii PAN w dniu 25 IX 1972 r. pisemnego wyjaśnienia uzasadniającego potrzebę utworzenia środowiskowego studium, zgodnie z obowiązującymi przepisami w dniu 6 X 1972 r. sprawę przekazano do Ministerstwa Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki celem uzgodnienia stanowiska w przedmiocie powołania studium środowiskowego.

Po kilkakrotnych monitach z naszej strony Ministerstwo Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki pismem z października 1972 r. (bez podania dnia), które wpłynęło do Biura dnia 8 XI 1972 r., przedstawiło pozytywne stanowisko w sprawie utworzenia środowiskowego studium doktoranckiego, jednocześnie określając zakres studiów i uzależniając jego uruchomienie od uprzedniego opracowania przez zainteresowane instytuty programu i regulaminu studium. Biuro pismem z dnia 9 XI 1972 r. powiadomiło Instytut Historii PAN oraz Wydział I PAN o stanowisku ministerstwa, zwracając się równocześnie o pilne przedstawienie regulaminu i programu studium.

W dniu 11 XI 1972 r. Wydział I PAN poinformował biuro o potrzebie częściowej zmiany zakresu przedstawionego przez Ministerstwo Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki.

W związku z tym biuro zmuszone było w trybie pilnych rozmów telefonicznych z ministerstwem do ponownego uzgodnienia rozbieżnych zdań co do zakresu studium.

Po szeregu ponownych konsultacji biuro przedstawiło sprawę sekretarzowi naukowemu PAN, który zarządzeniem nr 31/72 z dnia 23 listopada 1972 r. powołał Środowiskowe Studium Doktoranckie przy Instytucie Historii PAN wspólnie z Instytutem Historii Uniwersytetu Warszawskiego, o czym natychmiast powiadomione zostały oba instytuty, jak również Ministerstwo Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki oraz Wydział Nauki i Oświaty KC PZPR.

II. W odniesieniu do trybu postępowania przy kwalifikowaniu kandydatów na I rok Środowiskowego Studium Doktoranckiego z zakresu historii

W miesiącu czerwcu 1972 r., po konsultacjach z Instytutem Historii PAN i Wydziałem I PAN, sekretarz naukowy PAN ustalił limit 15 miejsc dla kandydatów, którzy mieli być przyjęci od 1 II 1973 r. na I rok stacjonarnych studiów doktoranckich w Instytucie Historii PAN.

W dniu 30 XII 1972 r. do Biura wpłynęły nadesłane przez Instytut Historii PAN akta osobowe 17 kandydatów zakwalifikowanych przez wspólną Komisję Instytutu Historii PAN i Instytutu Historii Uniwersytetu Warszawskiego na I rok studiów.

Zgodnie z przyjętym w Akademii trybem biuro w piśmie z dnia 3 I 1973 r. przedstawiło Wydziałowi Nauki i Oświaty Komitetu Warszawskiego PZPR listę kandydatów proponowanych do przyjęcia na I rok studiów.

W dniu 17 I 1973 r. Wydział Nauki i Oświaty KW PZPR zgłosił telefonicznie zastrzeżenia co do przyjęcia na studia jednego z kandydatów.

Uwzględniając uwagi zgłoszone przez Wydział Nauki i Oświaty KW PZPR, biuro przesłało akta osobowe do Wydziału I PAN celem wyrażenia opinii o przydatności naukowej kandydatów i potrzebie zwiększenia limitu miejsc na studia. Po uzyskaniu opinii Wydziału I PAN biuro zgodnie z obowiązującymi przepisami wystąpiło z wnioskiem do sekretarza naukowego PAN o zwiększenie limitu miejsc i wyrażenie zgody na odbywanie studiów doktoranckich dla jednego z zakwalifikowanych kandydatów, który przekroczył ustawowo określony wiek 35 lat. Po uzyskaniu zgody sekretarza naukowego PAN na realizację przedstawionych wniosków biuro natychmiast powiadomiło Instytut Historii PAN o powziętych decyzjach.

W dniu 25 I 1973 r. opiekun studium ze strony Instytutu Historii PAN osobiście otrzymał decyzję w sprawie przyjęcia kandydatów wraz z ich aktami osobowymi.

W obydwu przypadkach Wydział Nauki i Oświaty KW PZPR interweniował o przyśpieszenie powołania studiów oraz zatwierdzenia kandydatów, dając do zrozumienia, że Biuro Kadr Naukowych i Spraw Osobowych PAN opóźnia ich załatwienie.

Z przedstawionych faktów wynika, że biuro czyniło wszystko, aby jak najszybciej załatwić utworzenie i uruchomienie Środowiskowego Studium Doktoranckiego z zakresu historii. Stąd bezzasadne są jakiekolwiek przypuszczenia, jakoby biuro nie czuwało nad szybkim załatwieniem przedstawionych wyżej spraw.

Dyrektor Biura
Feliks Filipek[m]

Źródło: AAN, PZPR, LVIII/451, b.p., mps.

[m] *Wpis w formie pieczęci z nadpisanym odręcznym podpisem.*

Nr 132

1973 luty 6, Warszawa – Pismo Jaremy Maciszewskiego, zastępcy kierownika Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR, do Władysława Markiewicza, sekretarza naukowego Wydziału I PAN

[Wydział] Nauki i Oświaty [Warszawa], 6 II 1973 r.

Tow. prof. dr Władysław Markiewicz
Sekretarz Naukowy
Wydziału I Nauk Społecznych
Polskiej Akademii Nauk

Wydział Nauki i Oświaty KC PZPR uprzejmie prosi o bliższe zainteresowanie i powtórne określenie stanowiska kierownictwa Wydziału I w stosunku do następujących pozycji, znajdujących się w planie PAN na rok 1973:

1. Książki S[tefana] Żółkiewskiego *Kultura literacka 1918–1932* (praca firmowana przez IBL PAN), obj[ętość] ok. 36 a[rkuszy][1].

2. Artykuł M[arii] Janion *Romantyzm i rewolucja*, pod red. Z[bigniewa] Czeczota-Gawraka[2] (w pracy zbiorowej pt. *Romantyka rewolucyjna w sztuce*[3]).

3. Artykuł S[tefana] Żółkiewskiego *Ruchy społeczne a przemiany kultury literackiej w Polsce w latach 1918–1939* (w tej samej pracy).

4. 1 i 2 tom pracy zbiorowej pod red. S[tefana] Żółkiewskiego i M[aryli] Hopfinger[4] pt. *O współczesnej kulturze literackiej*[5] (tomy firmowane przez IBL PAN, t. 1 – ok. 26 a[rkuszy], t. 2 ok. 27 a[rkuszy]). Zdziwienie zwłaszcza budzi powołanie na współredaktora M[aryli] Hopfinger, która nie ma ani stopnia naukowego, ani też nie jest pracownikiem IBL PAN.

Ponadto prosimy o zainteresowanie pracą zbiorową pt. *Konteksty nauki o literaturze*[6] (pod red. Małgorzaty Czerwińskiej[7]). Tom ma wejść w skład serii firmowanej przez IBL PAN *Z dziejów form artystycznych w literaturze polskiej* (nacz[elny] red[aktor] J[anusz]

---

[1] S. Żółkiewski, *Kultura literacka 1918–1932*, Wrocław 1973.

[2] Zbigniew Czeczot-Gawrak (1911–2009) – historyk i teoretyk filmu, dyplomata, prof. nadzwyczajny od 1979 r., pracownik naukowy Państwowego Instytutu Sztuki/Instytutu Sztuki PAN (1950–1980), UŁ (1980–1987), kierownik Pracowni Teorii Filmu Instytutu Sztuki PAN (1973–1980). Członek SD (1982–1990), ZBoWiD (1957–1990). Pracownik MSZ w Konsulacie RP w Strasburgu i Lille (1934–1939), attaché Poselstwa RP w Kairze (1946), szef delegacji polskiej w Komisji ONZ w Grecji (1947), naczelnik Wydziału Brytyjskiego MSZ (1948), Wydziału Ameryki Północnej MSZ (1949).

[3] *Romantyka rewolucyjna w sztuce*, red. Z. Czeczot-Gawrak, Wrocław 1974.

[4] Maryla Hopfinger-Amsterdamska (ur. 1942) – filolog, filmoznawca, prof. nadzwyczajny od 1995 r., pracownik naukowy Katedry Teorii Literatury UW (1964–1968), IBL PAN od 1974 r., Szkoły Nauk Społecznych przy IFiS PAN od 1993 r. Członek PZPR (1964–1968), działaczka NSZZ „Solidarność", internowana po 13 XII 1981 r.

[5] *O współczesnej kulturze literackiej*, red. S. Żółkiewski, M. Hopfinger, t. 1–2, Wrocław 1973.

[6] *Konteksty nauki o literaturze*, red. M. Czerwińska, Wrocław 1973.

[7] Brak bliższych danych o tej osobie.

Sławiński[8] – przewodn[iczący], E[dward] Balcerzan[9], K[azimierz] Bartoszyński[10]). Praca ta została przesunięta do planu PAN na 1974 r.

W skład tomu wchodzą m.in: Maria Janion, *Marksizm a humanistyka rozumiejąca. Horyzont badań nad literaturą* (autorka przeprowadza konfrontację humanistyki marksistowskiej z neoidealistyczną Diltheyowską[11] koncepcją humanistyki, zastanawiając się nad owocnością „dialogu" między tymi dwoma kierunkami. Że taki dialog był już prowadzony – stara się dowieść głównie na przykładzie prac [György] Lukácsa, co w jego przypadku – zdaniem autorki – miało przebieg od inspiracji do twórczej negacji. Jako reprezentantów tendencji „konfrontacyjnej" na gruncie polskim wymienia L[eszka] Kołakowskiego i B[ronisława] Baczkę. W sumie autorka uważa, że dialog tych tendencji jest możliwy i pożyteczny).

Przy okazji warto także bliżej wyjaśnić zakres merytorycznych rozważań i propozycji innych autorów ww. tomu.

Z[astęp]ca kierownika Wydz[iału] Nauki i Oświaty
KC PZPR[a]
(prof. dr Jarema Maciszewski[12])

Źródło: AAN, PZPR, LVIII/466, b.p., mps.

[a] *Poniżej odręczny podpis*.

[8] Janusz Sławiński (ur. 1934) – historyk literatury, prof. nadzwyczajny od 1983 r., prof. zwyczajny od 1984 r., pracownik naukowy UW (1956–1962), IBL PAN od 1962 r.

[9] Edward Balcerzan (ur. 1937) – krytyk literacki, teoretyk literatury, poeta, tłumacz, prof. nadzwyczajny od 1985 r., prof. zwyczajny od 1990 r., pracownik naukowy Katedry Literatury Polskiej/Instytutu Filologii Polskiej UAM (1962–2007), kierownik Zakładu Teorii Literatury UAM (1990–1993), Zakładu Teorii i Historii Literatury XX w. UAM (1993–2007). Członek ZLP (1961–1983). Członek PZPR (1963–1981), NSZZ „Solidarność" (1980–1981). Członek korespondent PAU.

[10] Kazimierz Bartoszyński (ur. 1921) – historyk literatury, prof. nadzwyczajny od 1987 r., pracownik naukowy UAM (1951–1962), IBL PAN od 1962 r. Członek korespondent PAU.

[11] Wilhelm Dilthey (1833–1911) – niemiecki filozof, hermeneutyk, autor metodologicznego rozróżnienia na nauki humanistyczne (dążące do „rozumienia" zjawisk) i przyrodnicze (dążące do „poznania" zjawisk).

[12] Jarema Maciszewski (1930–2006) – historyk dziejów nowożytnych, prof. nadzwyczajny od 1976 r., prof. zwyczajny od 1996 r., pracownik naukowy UWr (1952–1958), IH UW (1958–2000). Członek PPS (1947–1948), PZPR (1948–1990), I sekretarz Komitetu Uczelnianego UW (1968–1972), zastępca kierownika (1972–1975) i kierownik Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR (1975–1981), zastępca członka KC PZPR (1976–1981), członek KC (1986–1989), rektor ANS przy KC PZPR (1986–1990), członek Rady Konsultacyjnej przy przewodniczącym Rady Państwa (1986–1989), poseł na sejm (1969–1989).

Nr 133

1973 luty 14, Warszawa – Pismo Władysława Markiewicza, sekretarza naukowego Wydziału I PAN, do Romualda Jezierskiego, kierownika Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR

Polska Akademia Nauk
L.dz. WI-R/73

Warszawa, dnia 14 II 1973 r.

Towarzysz Romuald Jezierski
Kierownik Wydziału Nauki i Oświaty
Komitetu Centralnego PZPR
Warszawa
ul. Nowy Świat 6

W związku z przekazanymi mi przez Was zarzutami ze strony tow. Tadeusza Jaroszewskiego dotyczącymi pomijania jego osoby w ważnych imprezach organizowanych przez Wydział I Nauk Społecznych PAN, wyjaśniam, co następuje:

1) w walnych zebraniach wydziału uczestniczą poza członkami Akademii przewodniczący komitetów naukowych PAN afiliowanych przy Wydziale I, kierownik Wydziału Nauki i Oświaty KC (lub wyznaczony przez niego przedstawiciel Wydziału), zastępcy sekretarza Wydziału I oraz osoby, które mogłyby odegrać rolę jak gdyby rzeczoznawców w związku z problemami omawianymi przez walne zebranie. Nie było nigdy zwyczaju zapraszania na walne zebrania dyrektorów placówek PAN lub ich zastępców niebędących członkami Akademii.

2) formułowanie pod moim adresem pretensji, iż nie zaprosiłem tow. T[adeusza] Jaroszewskiego na spotkanie z kierownictwem partii i rządu w dniu 24 stycznia 1973 r., uważam za oczywiste nieporozumienie. Sekretarze wydziałów PAN nie byli bowiem i nie mogli być konsultantami w sprawie listy osób mających uczestniczyć w spotkaniu i nie mieli na to najmniejszego wpływu. W spotkaniu, jak wiadomo, brali udział członkowie Komitetu Honorowego i Komitetu Organizacyjnego II Kongresu Nauki Polskiej oraz Prezydium PAN. W związku z tym decyzje dotyczące zaproszeń zapadały na znacznie wyższym szczeblu niż Sekretariat Wydziału PAN i ewent[ualna] ingerencja z mojej strony w tej sprawie musiałaby być poczytana za naruszenie elementarnych zasad przyzwoitości i jaskrawy przejaw megalomanii.

3) Rozumiem, iż przekazanie mi przez Was zażalenia tow. T[adeusza] Jaroszewskiego jest równoznaczne z dyrektywą, iż powinienem zapewnić towarzyszowi T[adeuszowi] Jaroszewskiemu znacznie szersze możliwości, niżby to wynikało z jego formalnego statusu zastępcy dyrektora Instytutu Filozofii i Socjologii PAN. Dyrektywę tę przyjmuję do wiadomości i ścisłego przestrzegania.

Sekretarz Wydziału i Nauk Społecznych PAN[a]
(Władysław Markiewicz)

Źródło: AAN, PZPR, LVIII/451, b.p., mps.

[a] *Poniżej odręczny podpis*.

Nr 134

1973 luty 15, Warszawa – Pismo Tadeusza Orłowskiego, zastępcy sekretarza naukowego PAN, do Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR

Sekretarz Naukowy
Polskiej Akademii Nauk
Nr BKN/II–Os/1100–121[a]/73

Warszawa, dnia 15[a] II 1973 r.

Polska Zjednoczona Partia Robotnicza
Komitet Centralny
Wydział Nauki i Oświaty
w miejscu[b]

Uprzejmie informuję, że mam zamiar wystąpić do prezesa Rady Ministrów z wnioskiem o nadanie tytułów naukowych:

profesora zwyczajnego nauk humanistycznych:

– prof. nadzw. dr. Januszowi Tazbirowi[1],

– prof. nadzw. dr. Stanisławowi Kalabińskiemu[2] – z Instytutu Historii PAN,

profesora nadzwyczajnego nauk humanistycznych:

– dr. hab. Lechowi Leciejewiczowi[3] – z Instytutu Historii Kultury Materialnej PAN,

– doc. dr Karynie Wierzbickiej-Michalskiej[4] – z Instytutu Sztuki PAN,

– dr. hab. Jerzemu Jarosowi[5] – z[e] Śląskiego Instytutu Naukowego[6] w Katowicach.

Komitet Wojewódzki PZPR w Katowicach pozytywnie zaopiniował kandydaturę dr. hab. Jerzego Jarosa – Wydział Nauki i Oświaty Komitetu Warszawskiego PZPR nie zgłosił zastrzeżeń odnośnie [do] pozostałych osób.

---

[a] *Cyfry wpisane odręcznie*.

[b] *Na lewym marginesie odręczny dopisek* Tow. Maciszewski, JR.

[1] Janusz Tazbir (ur. 1927) – historyk, prof. nadzwyczajny od 1966 r., prof. zwyczajny od 1973 r., pracownik naukowy IH PAN od 1953 r., kierownik Zakładu Historii Kultury IH PAN (1976–1982), zastępca dyrektora IH PAN ds. naukowych (1968–1983), dyrektor IH PAN (1983–1990). Członek korespondent PAN od 1983 r., członek rzeczywisty PAN od 1989 r.

[2] Stanisław Kalabiński (1923–1980) – historyk ruchu robotniczego, prof. nadzwyczajny od 1963 r., prof. zwyczajny od 1973 r., pracownik naukowy IH UW (1948–1949, 1953–1954), Wydziału Historycznego Uniwersytetu w Leningradzie (1949–1953), IH PAN (1954–1980), pracownik GKBZNwP (1946–1947), Muzeum Wojska Polskiego (1947–1948), asystent w Centralnej Szkole Partyjnej przy KC PZPR (1948–1949), dyrektor Muzeum Historii Polskiego Ruchu Rewolucyjnego (1958–1962). Członek PPS (1946–1948), PZPR (1948–1980).

[3] Lech Leciejewicz (ur. 1931) – archeolog, historyk, prof. nadzwyczajny od 1973 r., prof. zwyczajny od 1979 r., pracownik naukowy UP (1951–1954), IHKM/IAE PAN (1954–2001), kierownik Zakładu Archeologii Wczesnośredniowieczej IHKM (1968–1971), kierownik Zakładu Archeologii Nadodrza (1971–2001).

[4] Karyna Wierzbicka-Michalska (ur. 1918) – teatrolog, pracownik Instytutu Sztuki PAN.

[5] Jerzy Jaros (1925 – 1992) – historyk dziejów najnowszych, prof. nadzwyczajny od 1973 r., prof. zwyczajny od 1979 r., nauczyciel (1946–1950), pracownik naukowy w Wojewódzkim Archiwum Państwowym w Katowicach (1950–1967), Śląskim Instytucie Naukowym (1967–1973), UŚ (1973–1995).

[6] Śląski Instytut Naukowy – instytucja naukowo-badawcza działająca w Katowicach w latach 1957–1992. Od 1971 r. podlegała PAN.

Przekładając powyższe, uprzejmie proszę o akceptację wymienionych kandydatów w przedmiocie nadania im tytułów naukowych profesorów.

Sekretarz naukowy
w z[astępstwie]
(prof. dr Tadeusz Orłowski)[c]
Zastępca sekretarza naukowego

Źródło: AAN, PZPR, LVIII/466, b.p., mps.

[c] *Powyżej odręczny podpis*.

Nr 135

1973 luty 17, Warszawa – Pismo Jaremy Maciszewskiego, zastęcy kierownika Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR, do Jana Kaczmarka, sekretarza naukowego PAN

[Wydział] Nauki i Oświaty [Warszawa], 17 II 1973 r.

Tow. prof. dr Jan Kaczmarek
Sekretarz Naukowy PAN

W odpowiedzi na pismo nr BKN/II-Os/1100-121/73 z dn[ia] 15 II 1973 r. uprzejmie zawiadamiam, że Wydział Nauki i Oświaty nie zgłasza zastrzeżeń odnośnie [do] nadania prof. prof. Januszowi Tazbirowi i Stanisławowi Kalabińskiemu tytułu naukowego profesora zwyczajnego oraz doktorowi hab. Lechowi Leciejewiczowi, Karynie Wierzbickiej-Michalskiej i Jerzemu Jarosowi tytułu naukowego profesora nadzwyczajnego.

Z[astęp]ca kierownika Wydziału Nauki i Oświaty
KC PZPR[a]
(prof. dr Jarema Maciszewski)

Źródło: AAN, PZPR, LVIII/466, b.p., mps.

[a] *Poniżej odręczny podpis*.

Nr 136

1973 maj 23, Warszawa – Pismo Romualda Jezierskiego, kierownika Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR, do Włodzimierza Trzebiatowskiego, prezesa PAN

[Wydział] Nauki i Oświaty [Warszawa], 23 V 1973 r.

Towarzysz
Prof. Włodzimierz Trzebiatowski
Prezes Polskiej Akademii Nauk

Przesyłam przepracowany w wydziale tekst referatu plenarnego[1]. Uważam, że w układzie i zasadniczej treści jest on ujęty należycie, wymaga jednak dalszych niewielkich ilościowo, ale ważnych jakościowo przeróbek i uzupełnień, skreślenia powtórzeń, wyostrzenia sformułowań itp. Będziemy nadał ten tekst wspólnie doskonalić.

Kier[ownik] Wydz[iału] Nauki i Oświaty
KC PZPR
(Romuald Jezierski)

Źródło: AAN, PZPR, LVIII/451, b.p., mps.

[1] Chodzi najprawdopodobniej o tekst wystąpienia podczas II Kongresu Nauki Polskiej.

Nr 137

1973 październik 15, Warszawa – Pismo Jana Kaczmarka, sekretarza naukowego PAN, do Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR

Sekretarz Naukowy
Polskiej Akademii Nauk
Nr BKN/II-Os/1100-542/73

Warszawa, dnia 15 X 1973 r.

Polska Zjednoczona Partia Robotnicza
Komitet Centralny
Wydział Nauki i Oświaty
w miejscu

Uprzejmie informuję, że mam zamiar wystąpić do prezesa Rady Ministrów z wnioskiem o nadanie tytułów naukowych:

I. **profesora zwyczajnego**:
nauk humanistycznych
– prof. nadzw. dr Izydorze Dąmbskiej[1] z Instytutu Filozofii i Socjologii PAN,
– prof. nadzw. dr. Jerzemu Ślizińskiemu[2] z Zakładu Słowianoznawstwa PAN,
– prof. nadzw. dr. Jerzemu Michalskiemu[3] z Instytutu Historii PAN

II. **profesora nadzwyczajnego**:
nauk ekonomicznych
– doc. dr. hab. Jerzemu Pietrusze[4] ze Śląskiego Instytutu Naukowego w Katowicach,
nauk humanistycznych
– doc. dr. hab. Pawłowi Czartoryskiemu[5],
– doc. dr. hab. Jerzemu Dobrzyckiemu[6],

---

[1] Izydora Dąmbska (1904–1983) – filozof, logik, prof. nadzwyczajny od 1955 r., prof. zwyczajny 1974 r. [?], nauczyciel (1927–1930, 1931–1937), pracownik naukowy Instytutu Psychotechnicznego we Lwowie (1937–1940), biblioteki Instytutu Przeciwgruźliczego (1940–1941), Biblioteki Zakładu Narodowego im. Ossolińskich (1941–1945), Biblioteki Miejskiej w Gdańsku, następnie Biblioteki PAN w Gdańsku (1945–1957), wykładowca UW (1946–1949), UP (1949–1950), UJ (1957–1964). Usunięta z powodów politycznych z UJ, następnie zatrudniona w IFiS PAN (1964–1974).

[2] Jerzy Śliziński (1920–1988) – slawista, prof. nadzwyczajny od 1964 r., prof. zwyczajny od 1986 r., pracownik naukowy UW (1950–1967), Instytutu Słowianoznawstwa PAN (1954 [?]–1988).

[3] Jerzy Michalski (1924–2007) – historyk dziejów nowożytnych, prof. nadzwyczajny od 1961 r., prof. zwyczajny od 1986 r., pracownik naukowy UJ (1945–1951), PTH (1951–1955), Zakładu Historii Nauki i Techniki PAN (1954–1961), IH PAN (1961–1994). Redaktor naczelny „Kwartalnika Historycznego" od 1985 r.

[4] Jerzy Pietrucha (ur. 1931) – ekonomista, prof. nadzwyczajny od 1974 r., prof. zwyczajny od 1980 r., pracownik Fabryki Szaf Pancernych w Jaworznie (1951–1954), Kaletańskich Zakładów Przemysłu Celulozowo- Papierniczego (1954–1964), pracownik naukowy Śląskiego Instytutu Naukowego w Katowicach (1964–1992), PŚ (1992 –2001), wicedyrektor ds. naukowych (1971–1981) i dyrektor Śląskiego Instytutu Naukowego (1981–1993 [?]). Członek PZPR (1969–1990).

[5] Paweł Czartoryski (1924–1999) – prawnik, historyk nauki, prof. nadzwyczajny od 1974 r., prof. zwyczajny od 1992 r., pracownik naukowy Wydziału Ekonomii UW (1948–1949), KUL (1949–1960), Zakładu Historii Nauki/ /Zakładu Historii Nauki, Oświaty i Techniki/Instytutu Historii Nauki PAN (1956–1994), UMCS (1965– 1973).

[6] Jerzy Dobrzycki (1927–2004) – astronom, historyk nauki, prof. nadzwyczajny od 1974 r., prof. zwyczajny od 1992 r., pracownik naukowy Obserwatorium Astronomicznego UP (1948–1949), Katedry Astronomii UP/UAM (1949–1961), Zakładu Historii Nauki i Techniki PAN/Zakładu Historii Nauki, Techniki i Oświaty PAN/IHNOiT

– doc. dr. hab. Józefowi Babiczowi[7] z Zakładu Historii Nauki i Techniki PAN,

– doc. dr hab. Władysławie Jaworskiej[8],

– doc. dr. hab. Andrzejowi Ryszkiewiczowi[9] z Instytutu Sztuki PAN,

– doc. dr. hab. Michałowi Głowińskiemu[10] z Instytutu Badań Literackich PAN,

– doc. dr. hab. Włodzimierzowi Kowalskiemu[11] z Instytutu Krajów Socjalistycznych PAN,

– doc. dr. hab. Jerzemu Tryjarskiemu[12] z Instytutu Historii Kultury Materialnej PAN,

– doc. dr. hab. Jerzemu Wiśniewskiemu[13] z Instytutu Historii PAN,

nauk prawnych:

– doc. dr. hab. Wojciechowi Sokolewiczowi[14] z Instytutu Nauk Prawnych PAN.

Powyższe kandydatury zostały pozytywnie zaopiniowane przez właściwe Komitety Wojewódzkie PZPR.

Uprzejmie proszę o akceptację wymienionych kandydatów w przedmiocie nadania im tytułów naukowych profesorów.

Sekretarz naukowy[a]
(Jan Kaczmarek)

Źródło: AAN, PZPR, LVIII/466, b.p., mps.

PAN/IHN PAN (1961–2004), zastępca kierownika ZHNTiO PAN (1974–1977), zastępca dyrektora IHNOiT PAN (1977–1980), dyrektor IHN PAN (1989–1995). Członek TNW, sekretarz generalny TNW (1992–1995).

[a] *Poniżej odręczny podpis*.

[7] Józef Babicz (ur. 1926) – historyk nauki, dr hab. od 1966 r., prof. nadzwyczajny od 1984 r., zatrudniony jako nauczyciel (1946–1950), pracownik naukowy Zakładu Historii Nauk/Zakładu Historii Nauki Oświaty i Techniki/ /Instytutu Historii Nauki PAN (1956–1996). Członek PZPR.

[8] Władysława Jaworska (1910–2009) – historyk sztuki, prof. nadzwyczajny od 1974 r., prof. zwyczajny od 1981 r., pracownik naukowy Państwowego Instytutu Sztuki/Instytutu Sztuki PAN (1950–1981), kierownik Zakładu Teorii i Historii Sztuk Plastycznych Instytutu Sztuki PAN (1968–1981).

[9] Andrzej Ryszkiewicz (1922–2005) – historyk sztuki, prof. nadzwyczajny od 1974 r., prof. zwyczajny od 1982 r., pracownik naukowy Instytutu Sztuki PAN (1951–1980), dyrektor Instytutu Sztuki PAN (1974–1978), kierownik Katedry Historii Sztuki Nowoczesnej KUL (1981–1991). Członek SD (1946–1979).

[10] Michał Głowiński (ur. 1934) – teoretyk literatury, prof. nadzwyczajny od 1976 r., prof. zwyczajny od 1988 r., pracownik naukowy IBL PAN od 1958 r., przewodniczący Rady Naukowej IBL od 1990 r. Członek Związku Literatów Polskich (1963–1983).

[11] Włodzimierz T. Kowalski (1935–1990) – historyk dziejów najnowszych, prof. nadzwyczajny od 1974 r., prof. zwyczajny od 1986 r., pracownik naukowy PISM (1960–1968, 1975–1984), Zakładu Historii Stosunków Polsko-Radzieckich PAN (1968–1972), Instytutu Krajów Socjalistycznych PAN (1973–1975), WSP w Olsztynie (1984–1990). Członek PZPR (1969–1990).

[12] Prawdopodobnie chodzi o Edwarda Ignacego Tryjarskiego (ur. 1923) – orientalistę, prof. nadzwyczajnego od 1974 r., prof. zwyczajnego od 1987 r., pracownika PWN (1950–1956), pracownika naukowego PISM (1948–1950), Zakładu Orientalistyki PAN (1956–1969), IHKM PAN (1969–1993).

[13] Jerzy Wiśniewski (1928–1983) – historyk dziejów nowożytnych i dziejów osadnictwa, prof. nadzwyczajny od 1974 r., pracownik naukowy IH PAN (1952–1983).

[14] Wojciech Sokolewicz (ur. 1931) – prawnik, konstytucjonalista, prof. nadzwyczajny od 1974 r., prof. zwyczajny od 1987 r., pracownik naukowy INP PAN od 1961 r., zatrudniony w Prezydium Rady Narodowej m.st. Warszawy (1952–1953), Prezydium WRN w Warszawie (1954–1960), Wydziale I PAN (1960–1961). Członek ZMW „Wici" (1945–1948), ZMP (1948–1956), PZPR (1955–1990), uczestnik obrad okrągłego stołu z ramienia PZPR, sędzia Trybunału Konstytucyjnego (1993–1999).

Nr 138

1973 październik 31, Warszawa – Pismo Jaremy Maciszewskiego, zastępcy kierownika Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR, do Jana Kaczmarka, sekretarza naukowego PAN

[Wydział] Nauki i Oświaty [Warszawa,] 31 X 1973 r.

Tow. prof. dr inż. Jan Kaczmarek
Sekretarz Naukowy PAN

Wydział Nauki i Oświaty KC PZPR nie zgłasza zastrzeżeń co do wniosków o nadanie tytułu naukowego profesora zwyczajnego profesorom nadzwyczajnym: Izydorze Dąmbskiej, Jerzemu Ślizińskiemu, Jerzemu Michalskiemu, oraz tytułu naukowego profesora nadzwyczajnego docentom: Jerzemu Pietrusze, Pawłowi Czartoryskiemu, Jerzemu Dobrzyckiemu, Józefowi Babiczowi, Władysławie Jaworskiej, Andrzejowi Ryszkiewiczowi, Włodzimierzowi Kowalskiemu, Jerzemu Tryjarskiemu, Jerzemu Wiśniewskiemu i Wojciechowi Sokolewiczowi.

W sprawie doc. dr. Michała Głowińskiego stanowisko nasze nadeślemy w terminie późniejszym[1].

Z[astęp]ca kierownika Wydziału Nauki i Oświaty
KC PZPR[a]
(prof. dr Jarema Maciszewski)

Źródło: AAN, PZPR, LVIII/466, b.p., mps.

[a] *Poniżej odręczny podpis*.

[1] Ostatecznie opinia w sprawie nadania profesury Michałowi Głowińskiemu była negatywna.

Nr 139

1973 listopad 8, Warszawa – Pismo Jana Rychlewskiego, zastępcy kierownika Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR, do Franciszka Szlachcica, sekretarza KC, wraz z wynikami wyborów do Wydziału I PAN

Wydział Nauki i Oświaty KC

Warszawa, dnia 8 XI 1973 r.
Towarzysz
Franciszek Szlachcic
Członek Biura Politycznego
Sekretarz KC
w miejscu

Przedkładam wstępną informację o wynikach wyborów w Wydziale Nauk Społecznych Polskiej Akademii Nauk, odbytych w dniu dzisiejszym.

(J[an] Rychlewski)

Wyniki wyborów do Polskiej Akademii Nauk w Wydziale Nank Społecznych

I. **Na członków korespondentów**

Prawo (1 miejsce)
[Bogusław] Leśnodorski: 25 na 33 głosujących

Pedagogika (1 miejsce)
[Wincenty] Okoń 24 na 35 głosujących

Literatura (1 miejsce)
[Henryk] Barycz[1] 28 na 37 głosujących
[Tadeusz] Lewicki 24 na 37 głosujących
[Mieczysław] Klimowicz[2] 24 na 37 głosujących

Ekonomia (2 miejsca)
[Józef] Pajestka[3] 31 na 35 głosujących
[Henryk] Chołaj[4] 25 na 35 głosujących

[1] Henryk Barycz (1901–1994) – historyk dziejów nauki i oświaty, archiwista, prof. nadzwyczajny od 1946 r., prof. zwyczajny od 1957 r. pracownik Archiwum Miejskiego w Krakowie (1922–1923), nauczyciel gimnazjalny (1924–1926), asystent w Seminarium Historii Kultury UJ (1926–1933), asystent Seminarium Historycznego UJ (1933–1934), pracownik Archiwum UJ (1933–1939, 1945–1963), pracownik naukowy UWr (1949–1953), UJ (1946–1949, 1953–1971), kierownik Katedry Historii Nauki UJ (1957–1971). Członek korespondent PAU od 1949 r., członek rzeczywisty PAN od 1973 r.

[2] Mieczysław Klimowicz (1919–2008) – historyk literatury, pracownik naukowy UWr., IBL PAN, dziekan Wydziału Filogicznego UWr (1969–1972), prorektor (1972–1975) i rektor UWr (1987–1990), dyrektor IBL PAN (1975–1981). Członek korespondent PAN od 1976 r., członek rzeczywisty od 1986 r. Poseł na sejm (1972–1976).

[3] Józef Pajestka (1924–1994) – ekonomista, prof. nadzwyczajny od 1967 r., prof. zwyczajny od 1973 r., pracownik naukowy SGPiS (1949–1956), UW (1956–1979), dyrektor Instytutu Nauk Ekonomicznych PAN (1981–1994). Członek korespondent PAN od 1973 r., zastępca przewodniczącego Komisji Planowania przy Radzie Ministrów (1968–1979).

[4] Henryk Chołaj (ur. 1927) – ekonomista, prof. nadzwyczajny od 1968 r., prof. zwyczajny od 1972 r., pracownik naukowy SGPiS/SGH od 1949 r., dyrektor Instytutu Ekonomii Politycznej SGPiS (1977–1979). Członek korespondent

Filozofia (1 miejsce)
[Marek] Fritzhand 21 na 35 głosujących
Socjologia (1 miejsce)
[Antonina] Kłoskowska[5] 28 na 34 głosujących
II. **Wybory na członków rzeczywistych**
[Witold] Hensel 31 na 35 głosujących
[Władysław] Kuraszkiewicz 31 na 35 głosujących
[Manfred] Lachs 25 na 35 głosujących

Źródło: AAN, PZPR, LVIII/446, b.p., mps.

PAN od 1973 r., zastępca sekretarza Wydziału I Nauk Społecznych PAN od 1972 r., zastępca sekretarza naukowego PAN od 1982 r., członek Prezydium PAN (1975–1980). Członek PZPR (1949–1990).

[5] Antonina Kłoskowska (1919–2001) – socjolog, prof. nadzwyczajny od 1966 r., prof. zwyczajny od 1973 r., pracownik naukowy UŁ (1946–1954, 1966–1977), PAN (1952–1954), Zakładu Historii i Socjologii Kultury PAN (1954–1961), Instytutu Socjologii UW (1977–1990), ISP PAN (1991–2001). Członek korespondent PAN od 1974 r., członek rzeczywisty PAN od 1983 r., członek Prezydium PAN (1990–1995). Przewodnicząca PTS (1989–1993).

Nr 140

1973 listopad 21, Warszawa – Notatka Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR w sprawie trybu wyborów członków PAN w latach 1967–1971

[Warszawa], 21 XI 1973 r.[a]

Notatka w sprawie trybu wyborów członków PAN
w latach 1967–1971

I. Wybory członków PAN przeprowadzane w latach 1967, 1969 (maj i grudzień) odbywały się zgodnie z trybem określonym w regulaminie powoływania członków PAN, stanowiącym załącznik do uchwały nr 2/60 Zgromadzenia Ogólnego PAN z dnia 25 III 1960 r. w sprawie ustalenia regulaminu powoływania członków PAN.

Na podstawie §§ 9, 10 i 11 wyżej wymienionego regulaminu uchwałę w sprawie kandydatur podejmowały wydziały Akademii, a uchwalone przez wydziały kandydatury sekretarz naukowy przedstawiał Prezydium PAN. Prezydium podejmowało uchwałę w sprawie przedstawienia kandydatur Zgromadzeniu Ogólnemu.

W czasie wyborów przeprowadzonych w latach 1967 i 1969 nie było przypadku, by kandydatura **„nowego" członka PAN** uchwalona przez wydziały nie otrzymała pozytywnego wniosku Prezydium PAN. Prezydium PAN nie zgłaszało też pozytywnych wniosków wobec kandydatur na „nowych" członków PAN, nieuchwalonych przez wydziały.

W 1969 r. miały miejsce przypadki niezgłoszenia przez prezydium pozytywnych wniosków wobec kandydatów na **członków rzeczywistych spośród członków korespondentów**, których kandydatury zostały uchwalone przez wydziały. Prezydium zgłosiło wnioski wobec 5 spośród 6 kandydatów uchwalonych przez Wydział I. Należy zaznaczyć, że ustalony limit dla Wydziału I wynosił 4 miejsca*. Kandydatem nieuwzględnionym był członek koresp[ondent] PAN Edward Rosset[1]. Podobna sytuacja miała miejsce w Wydziale III. Kandydatem nieuwzględnionym był czł[onek] koresp[ondent] PAN Szczepan Szczeniowski[2]. W obydwu przypadkach kandydaci nieuwzględnieni przez prezydium otrzymali najmniej głosów spośród kandydatów uchwalonych przez wydział (dotyczy to głosowania w wydziale).

---

[a] *Data dopisana odręcznie na końcu dokumentu wraz z dwoma nieczytelnymi podpisami.*

* Prezydium zwiększyło o jedno limit miejsc dla wydziału. Na miejsce to wszedł czł[łonek] koresp[ondent] PAN G[erard] Labuda. Limit miejsc dla członków rzeczywistych był ściśle określony.

[1] Edward Rosset (1897–1989) – demograf, prof. nadzwyczajny od 1958 r., prof. zwyczajny od 1963 r., szef statystyki miejskiej w Łodzi (1922–1939, 1945–1950), pracownik naukowy WSE w Łodzi (1949–1961), rektor WSE (1957–1961), kierownik Katedry Demografii i Statystyki UŁ (1945–1968), prorektor UŁ (1961–1965). Członek korespondent PAN od 1962 r., członek rzeczywisty PAN od 1976 r., przewodniczący Komitetu Nauk Demograficznych PAN (1962–1972), wiceprzewodniczący Oddziału PAN w Łodzi (1978–1983).

[2] Szczepan Szczeniowski (1898–1979) – fizyk, prof. nadzwyczajny od 1933 r., prof. zwyczajny od 1946 r., pracownik naukowy UW (1922–1933), UJK we Lwowie (1933–1937), USB w Wilnie (1937–1939), UP/UAM (1945–1963), PW (1957–1969), Instytutu Fizyki PAN (1954–1979), prorektor UAM (1952–1956), dyrektor Instytutu Fizyki PW (1965–1969). Członek TNW od 1945 r., członek korespondent PAU od 1948 r., członek korespondent PAN od 1964 r., członek rzeczywisty od 1973 r. Poseł na sejm (1952–1956).

II. Wybory członków PAN w 1971 r. przeprowadzone zostały zgodnie z obowiązującym obecnie regulaminem, stanowiącym załącznik do uchwały nr 151/70 Rady Ministrów z dnia 19 IX 1970 r.

Na podstawie §§ 8 i 11 tego regulaminu wydziały wydawały na sesjach plenarnych **opinie** o zgłoszonych kandydatach – w formie uchwał powziętych w głosowaniu tajnym bezwzględną większością głosów, a prezydium postanawiało uchwałą – powziętą również w głosowaniu tajnym – czy przedstawi Zgromadzeniu Ogólnemu kandydaturę na członka PAN.

W wyborach prezydium powzięło uchwałę pozytywną w stosunku do kilku kandydatur, które otrzymały przy opiniowaniu ilość głosów mniejszą od wymaganej. Dotyczyło to następujących kandydatów:

Wydział	Kandydaci	głosowanie w wydziale		głosowanie na prezydium		głosowanie na Zgrom[adzeniu] Ogólnym	
		głosy otrzym.	głosy wymagane	głosy otrzym.	głosy wymagane	głosy otrzym.	głosy wymagane
I	L[udwik] Zabrocki	12	19	20	12	148	84
I	J[erzy] Topolski	11	19	18	12	111	84
I	W[ładysław] Markiewicz	15	19	21	12	146	84
I	St[efan] Nowakowski	16	19	20	12	158	84
I	A[lojzy] Melich	18	19	21	12	137	84
IV	W[acław] Sakwa	22	23	19	12	147	84
IV	R[oman] Ciesielski	20	23	19	12	160[b]	84[c]
IV	W[ładysław] Findeisen	9	23	18	12	129	84
V	T[adeusz] Krzymowski	6	14	19	12	85	84
V	A[ntoni] Rutkowski[d]	12	14	22	12	131	84

Jednocześnie Prezydium PAN spośród 2 kandydatów z dziedziny nauk prawnych zaopiniowanych pozytywnie przez Wydział I wybrało jedną kandydaturę, ponieważ dla dyscypliny tej Wydział I otrzymał jedno miejsce. Kandydatem nieuwzględnionym był prof. dr Bogusław Leśnodorski.

W 1971 r. miał miejsce również przypadek wybrania przez Zgromadzenie Ogólne kandydata nieobjętego uchwałą prezydium, gdyż reprezentował dyscyplinę niewymienioną w uchwale prezydium. Kandydat był pozytywnie zaopiniowany przez wydział, a Zgromadzenie Ogólne rozpatrzyło jego kandydaturę na wniosek jednego z członków Akademii. Dotyczy to wyboru czł[onka] koresp[ondenta] PAN Wiktora Brossa.

Źródło: AAN, PZPR, LVIII/446, b.p., mps.

[b] *Liczba wpisana odręcznie*.
[c] Z *prawej strony odręczny dopisek* Kraków.
[d] *Przy nazwiskach Topolskiego, Markiewicza, Melicha, Sakwy, Krzymowskiego i Rutkowskiego odręczny dopisek* PZPR.

Nr 141

1973 listopad 23, Warszawa – Pismo Jana Rychlewskiego, zastępcy kierownika Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR, do Jerzego Chabelskiego, sekretarza Komitetu Łódzkiego PZPR

[Wydział] Nauki i Oświaty [Warszawa,] 23 XI 1973 r.

Sekretarz Komitetu Łódzkiego PZPR
w Łodzi
Towarzysz Jerzy Chabelski[1]

W związku z odbywającymi się wyborami do Polskiej Akademii Nauk uprzejmie proszę o wyrażenie opinii politycznej o następujących bezpartyjnych profesorach z Waszego terenu:

1. Prof. dr Antonina Kłoskowska
2. Prof. dr Zygmunt Lasocki[2]

Profesorowie ci zostali pozytywnie zakwalifikowani przez wydziały PAN do dalszego rozpatrzenia przez Prezydium PAN i Zgromadzenie Ogólne.

Ze względu na terminarz dalszego postępowania chcielibyśmy znać Wasze stanowisko do 4 grudnia br. Brak odpowiedzi w tym terminie będziemy uważać za brak zastrzeżeń politycznych w stosunku do odpowiedniego kandydata.

I z[astęp]ca kier[ownika] Wydz[iału] Nauki i Oświaty KC PZPR[a]
(Jan Rychlewski)

Źródło: AAN, PZPR, LVIII/446, b.p., mps.

[a] *Poniżej odręczny podpis*.

[1] Jerzy Chabelski (ur. 1924) – polityk, członek PZPR od 1949 r., I sekretarz KD PZPR Łódź-Śródmieście (1960–1971), sekretarz ds. propagandy Komitetu Łódzkiego PZPR (1971–1974).

[2] Zygmunt Lasocki (1921–1993) – chemik, prof. nadzwyczajny od 1971 r., prof. zwyczajny od 1980 r., pracownik naukowy PŁ (1950–1992), Zakładu Polimerów w Łodzi (1967–1971). Członek korespondent PAN od 1973 r., sekretarz naukowy Oddziału PAN w Łodzi (1978–1991).

Nr 142

1973 listopad 23, Warszawa – Pismo Jana Rychlewskiego, zastępcy kierownika Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR, do Antoniego Juniewicza, sekretarza Komitetu Warszawskiego PZPR

[Wydział] Nauki i Oświaty [Warszawa,] 23 XI 1973 r.

Sekretarz Komitetu Warszawskiego PZPR
Towarzysz Antoni Juniewicz
w miejscu

W związku z odbywającymi się wyborami do Polskiej Akademii Nauk uprzejmie proszę o wyrażenie opinii politycznej o następujących bezpartyjnych profesorach z Waszego terenu:

1. Prof. dr Wincenty Okoń
2. Prof. dr Andrzej Tarkowski[1]
3. Prof. dr Adam Urbanek[2]
4. Prof. dr Czesław Olech[3]
5. Prof. dr Ryszard Sosnowski[4]
6. Prof. dr Zdzisław Szymański[5]
7. Prof. dr Bogdan Baranowski[6]
8. Prof. dr Jerzy Minczewski[7]

---

[1] Andrzej Tarkowski (ur. 1933) – zoolog, prof. nadzwyczajny od 1972 r., prof. zwyczajny od 1978 r., pracownik naukowy UW (1955–2003), dyrektor Instytutu Zoologii UW (1972–1981, 1987–2003). Członek korespondent PAN od 1974 r., członek rzeczywisty PAN od 1986 r, członek czynny PAU od 1990 r.

[2] Adam Urbanek (ur. 1928) – biolog, paleozoolog, prof. nadzwyczajny od 1970 r., prof. zwyczajny od 1977 r., pracownik naukowy Instytutu Paleobiologii PAN, dyrektor instytutu (1989–1991). Członek korespondent PAN od 1973 r., członek rzeczywisty PAN od 1983 r., sekretarz Wydziału Nauk Biologicznych PAN (1975–1986), członek Prezydium PAN (1975–1989, 1993–1998), wiceprezes PAN (1987–1989).

[3] Czesław Olech (ur. 1931) – matematyk, prof. nadzwyczajny od 1966 r., prof. zwyczajny od 1973 r., pracownik naukowy Instytutu Matematyki PAN, Oddział w Krakowie (1954–1970), Instytutu Matematycznego PAN Oddział w Warszawie (1970–2007), dyrektor Instytutu Matematycznego PAN (1970–1986), współorganizator i dyrektor Międzynarodowego Centrum Matematycznego im. S. Banacha (1972–1992). Członek korespondent PAN od 1973 r., członek rzeczywisty od 1983 r., członek Prezydium PAN (1975–1980, 1987–1989, 1993–1998). Członek czynny PAU od 1996 r.

[4] Ryszard Sosnowski (ur. 1932) – fizyk jądrowy, prof. nadzwyczajny od 1970 r., prof. zwyczajny od 1977 r., pracownik naukowy IBJ od 1956 r. Członek korespondent PAN od 1976 r., członek rzeczywisty PAN od 1986 r., członek Prezydium PAN (1990–1992), zastępca sekretarza Wydziału III PAN (1978–1983), członek korespondent PAU od 2000 r., członek zwyczajny TNW od 1983 r.

[5] Zdzisław Szymański (1926–1999) – fizyk jądrowy, prof. nadzwyczajny od 1969 r., prof. zwyczajny od 1977 r., pracownik naukowy PŁ (194–1951), PW (1951–1955), IBJ (1956–1977), Instytutu Fizyki Teoretycznej UW od 1977 r. Członek korespondent PAN od 1973 r., członek rzeczywisty PAN od 1986 r.

[6] Bogdan Baranowski (ur. 1927) – chemik, prof. nadzwyczajny od 1964 r., prof. zwyczajny od 1973 r., pracownik naukowy Instytutu Chemii Fizycznej PAN od 1956 r. Członek korespondent PAN od 1974 r., przewodniczący Komitetu Nauk Chemicznych PAN (1981–1984).

[7] Jerzy Minczewski (1916–1995) – chemik, prof. nadzwyczajny od 1967 r., prof. zwyczajny od 1971 r., pracownik naukowy PW (1937–1939), Instytutu Przemysłu Cukrowniczego (1946–1947), Instytutu Chemii Ogólnej (1947–1956), IBJ (1956–1982), PW (1961–1967), dyrektor IBJ (1971–1982). Dyrektor Wydziału Ochrony Zdrowia i Unieszkodliwiania Odpadów MAEA (1967–1970). Członek korespondent PAN od 1973 r. Pełnomocnik rządu ds. atomistyki (1981–1982), przewodniczący Rady ds. Atomistyki (1982–1987).

9. Prof. dr Jerzy Kostrowicki[8]
10. Prof. dr Stanisław Bellert
11. Prof. dr Bohdan Ciszewski[9]
12. Prof. dr Jan Madejski
13. Prof. dr Zdzisław Marciniak[10]
14. Prof. dr Wincenty Zaremba[11]
15. Prof. dr Witold Rudowski[12]
16. Tadeusz Korzybski[13]

Profesorowie ci zostali pozytywnie zakwalifikowani przez wydziały PAN do dalszego rozpatrzenia przez Prezydium PAN i Zgromadzenie Ogólne.

Ze względu na terminarz dalszego postępowania chcielibyśmy znać Wasze stanowisko do 4 grudnia br. Brak odpowiedzi w tym terminie będziemy uważać za brak zastrzeżeń politycznych w stosunku do odpowiedniego kandydata.

I z[astęp]ca kier[ownika] Nauki i Oświaty KC PZPR[a]
(Jan Rychlewski)

Źródło: AAN, PZPR, LVIII/446, b.p., mps.

[a] *Poniżej odręczny podpis.*

[8] Jerzy Kostrowicki (1918–2002) – geograf, prof. nadzwyczajny od 1954 r., prof. zwyczajny od 1964 r., pracownik naukowy BOS (1945–1946), GUPP (1946–1949), SGH/SGPiS (1947–1954), Instytutu Geografii PAN (1954–2002), dyrektor Instytutu Geografii PAN od 1978 r. Członek korespondent PAN od 1973 r., członek rzeczywisty PAN od 1983 r.

[9] Bohdan Ciszewski (1922–1998) – fizyk metali, prof. nadzwyczajny od 1964 r., prof. zwyczajny od 1970 r., pracownik naukowy PŁ (1945–1047), PW (1947–1968), WAT (1951–1988). Członek korespondent PAN od 1973 r., członek rzeczywisty PAN od 1986 r., sekretarz Wydziału Nauk Technicznych PAN (1981–1986, 1989–1992), członek Prezydium PAN (1981–1998).

[10] Zdzisław Marciniak (ur. 1918) – specjalista obróbki plastycznej metali, prof. nadzwyczajny od 1968 r., prof. zwyczajny od 1973 r., pracownik naukowy PW (1955–1988), dyrektor Instytutu Technologii Bezwiórowych PW (1972–1978), prorektor PW (1981–1984). Członek korespondent PAN od 1974 r., członek rzeczywisty od 1986 r.

[11] Wincenty Zaremba (ur. 1921) – specjalista w zakresie ekonomiki i organizacji mechanizacji rolnictwa, prof. nadzwyczajny od 1967 r., prof. zwyczajny od 1972 r., pracownik naukowy Instytutu Mechanizacji Rolnictwa SGGW/AR w Warszawie (1976–1991), Instytutu Budownictwa, Mechanizacji i Elektryfikacji Rolnictwa od 1953 r., zastępca dyrektora Instytutu (1973–1981). Przewodniczący Komitetu Techniki Rolniczej PAN od 1977 r. Członek ZSL.

[12] Witold Rudowski (1918–2001) – transfuzjolog, onkolog, prof. nadzwyczajny od 1961 r. prof. zwyczajny od 1970 r., pracownik naukowy Wydziału Lekarskiego UW/AM w Warszawie (1945–1954), Instytutu Onkologii (1948–1964), dyrektor Instytutu Hematologii (1964–1988). Członek korespondent PAN od 1973 r., członek rzeczywisty PAN od 1983 r.

[13] Tadeusz Korzybski (1906–2002) – biochemik, prof. nadzwyczajny od 1954 r., prof. zwyczajny od 1966 r., pracownik naukowy UJ (1922–1937), UJK (1937–1939), Instytutu Medycznego we Lwowie (1939–1941, 1944–1945), Instytutu Badania Duru Plamistego Rudolfa Weigla we Lwowie (1941–1943), Kliniki Gruźliczej m. Lwowa (1943–1944), PZH (1945–1956), IBB PAN (1956–1977), kierownik pracowni biochemicznej Instytutu Matki i Dziecka we Lwowie (1944–1945). Członek rzeczywisty PAN od 1973 r.

Nr 143

1973 listopad 23, Warszawa – Pismo Jana Rychlewskiego, zastępcy kierownika Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR, do Edmunda Wojnowskiego, sekretarza KW PZPR w Olsztynie

[Wydział] Nauki i Oświaty [Warszawa,] 23 XI 1973 r.

Sekretarz Komitetu Wojewódzkiego PZPR
w Olsztynie
Towarzysz Edmund Wojnowski[1]

W związku z odbywającymi się wyborami do Polskiej Akademii Nauk uprzejmie proszę o wyrażenie opinii politycznej o bezpartyjnym profesorze z Waszego terenu:

Prof. dr Witold Niewiadomski.

Profesor ten został pozytywnie zakwalifikowany przez wydział PAN do dalszego rozpatrzenia przez Prezydium PAN i Zgromadzenie Ogólne.

Ze względu na terminarz dalszego postępowania chcielibyśmy znać Wasze stanowisko do 4 grudnia br. Brak odpowiedzi w tym terminie będziemy uważać za brak zastrzeżeń politycznych w stosunku do kandydata.

I z[astęp]ca kier[ownika] Nauki i Oświaty KC PZPR
(Jan Rychlewski)

Źródło: AAN, PZPR, LVIII/446, b.p., mps.

[1] Edmund Wojnowski (ur. 1932) – polityk, członek Egzekutywy KW PZPR w Olsztynie od 1971 r. [?], przewodniczący Komisji ds. Ideologiczno-Propagandowych KW PZPR w Olsztynie (1975–1977), I sekretarz KW PZPR w Olsztynie (1977–1981), poseł na sejm (1980–1985).

Nr 144

1973 listopad 23, Warszawa – Pismo Jana Rychlewskiego, zastępcy kierownika Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR, do Bogdana Gawrońskiego, sekretarza KW PZPR w Poznaniu

[Wydział] Nauki i Oświaty [Warszawa,] 23 XI 1973 r.

Sekretarz Komitetu Wojewódzkiego PZPR
w Poznaniu
Towarzysz Bogdan Gawroński[1]

W związku z odbywającymi się wyborami do Polskiej Akademii Nauk uprzejmie proszę o wyrażenie opinii politycznej o bezpartyjnym profesorze z Waszego terenu:

Prof. dr Jerzy Szweykowski[2].

Profesor ten został pozytywnie zakwalifikowany przez wydział PAN do dalszego rozpatrzenia przez Prezydium PAN i Zgromadzenie Ogólne.

Ze względu na terminarz dalszego postępowania chcielibyśmy znać Wasze stanowisko do 4 grudnia br. Brak odpowiedzi w tym terminie będziemy uważać za brak zastrzeżeń politycznych w stosunku do kandydata.

I z[astęp]ca kier[ownika] Nauki i Oświaty KC PZPR[a]
(Jan Rychlewski)

Źródło: AAN, PZPR, LVIII/446, b.p., mps.

[a] *Poniżej odręczny podpis*.

[1] Bogdan Gawroński (1928–2004) – polityk, członek Egzekutywy KW PZPR w Poznaniu, kierownik Wydziału Kultury KC PZPR (1977–1980), I sekretarz KW PZPR w Kaliszu (1980–1982), poseł na sejm (1980–1985).

[2] Jerzy Szweykowski (1925–2002) – botanik i genetyk, prof. nadzwyczajny od 1969 r., pracownik naukowy UAM. Członek korespondent PAN od 1973 r., członek rzeczywisty PAN od 1989 r.

Nr 145

1973 listopad 23, Warszawa – Pismo Jana Rychlewskiego, zastępcy kierownika Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR, do Tadeusza Fiszbacha, sekretarza KW PZPR w Gdańsku

[Wydział] Nauki i Oświaty [Warszawa,] 23 XI 1973 r.

Sekretarz Komitetu Wojewódzkiego PZPR
w Gdańsku
Towarzysz Fiszbach Tadeusz[1]

W związku z odbywającymi się wyborami do Polskiej Akademii Nauk uprzejmie proszę o wyrażenie opinii politycznej o bezpartyjnym profesorze z Waszego terenu:

1. prof. dr Zbigniew Ciesielski[2],
2. prof. dr Józef Więckowski.

Profesorowie ci zostali pozytywnie zakwalifikowani przez wydział PAN do dalszego rozpatrzenia przez Prezydium PAN i Zgromadzenie Ogólne.

Ze względu na terminarz dalszego postępowania chcielibyśmy znać Wasze stanowisko do 4 grudnia br. Brak odpowiedzi w tym terminie będziemy uważać za brak zastrzeżeń politycznych w stosunku do kandydata.

I z[astęp]ca kier[ownika] Nauki i Oświaty KC PZPR
(Jan Rychlewski)

Źródło: AAN, PZPR, LVIII/446, b.p., mps.

[1] Tadeusz Fiszbach (ur. 1935) – polityk komunistyczny, dyplomata, sekretarz (1971–1975) i I sekretarz KW PZPR w Gdańsku (1975–1982), członek KC PZPR (1975–1981), poseł na sejm (1989–1991), ambasador RP na Łotwie (2001–2005).

[2] Zbigniew Ciesielski (ur. 1934) – matematyk, prof. nadzwyczajny od 1969 r., prof. zwyczajny od 1974 r., pracownik naukowy UAM (1958–1960), Instytutu Matematyki PAN od 1960 r. Członek korespondent PAN od 1973 r., członek rzeczywisty PAN od 1986 r., przewodniczący Oddziału Gdańskiego PAN i członek Prezydium PAN (1993–1995).

Nr 146

1973 listopad [?], Warszawa – Notatka Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR w sprawie wyborów w PAN

Wydział Nauki i Oświaty KC PZPR

Notatka
w sprawie wyborów Polskiej Akademii Nauk

Zgodnie z Ustawą o PAN i Statutem PAN co dwa lata odbywają się wybory na członków korespondentów PAN. Ostatnie wybory odbyły się w maju 1971 r. Kolejne wybory odbędą się na sesji Zgromadzenia Ogólnego PAN – 19 grudnia br.

Obecny skład Zgromadzenia Ogólnego PAN obejmuje 258 członków, w tym 123 członków korespondentów i 135 członków rzeczywistych.

W wyborach grudniowych ma być wybranych 42 nowych członków PAN.

Aktualnie trwają zaawansowane przygotowania do wyborów.

Prezydium PAN zgodnie z obowiązującą procedurą prawną ogłosiło publicznie w lipcu br. listę 27 specjalności. Do 1 października rady naukowe wyższych uczelni i instytucji badawczych, mające prawo przeprowadzania przewodów habilitacyjnych, zgłosiły 84 kandydatów. Równocześnie członkowie PAN, w liczbie co najmniej trzech na jedno zgłoszenie, zgłosili 74 kandydatów. Tak więc w wyborach na 42 wolne miejsca uczestniczy 160 kandydatów (lista kandydatów w załączeniu[a]).

Kandydatury skierowane zostały przez Prezydium PAN do odpowiednich wydziałów PAN i zaopiniowane wstępnie przez komitety naukowe PAN reprezentujące całe środowisko naukowe kraju.

Zgodnie z obowiązującą procedurą obecnie wydziały PAN skupiające członków PAN według specjalności w tajnym głosowaniu opiniują kandydatów. Za pozytywnie zaopiniowanego przez wydział zwyczajowo uznaje się kandydata, który uzyskał co najmniej 50 proc. złożonych głosów. Praktyka wykazuje, że głosowanie w wydziałach z reguły decyduje o dalszym przebiegu sprawy. Głosując, członkowie wydziałów biorą pod uwagę wstępnie przydzieloną przez prezydium liczbę miejsc na poszczególne specjalności.

W dalszej kolejności Prezydium PAN rozpatrzy opinie wydziałów i ustali ostateczną listę 42 kandydatów do wyborów na Zgromadzeniu Ogólnym, spośród kandydatów pozytywnie zaopiniowanych przez wydziały.

Istotnym *novum* obecnych wyborów jest ustalenie Prezydium PAN, że kandydaci w wieku powyżej 60 lat wybierani będą bezpośrednio na członków rzeczywistych PAN, z pominięciem szczebla członka korespondenta. Spowodowało to zmniejszenie liczby kandydatów w tym wieku.

Partyjne oddziaływanie na przebieg wyborów realizuje się poprzez grupy partyjne wydziałów oraz zespół partyjny Prezydium PAN, który w sprawie wyborów odbył dotąd

[a] *Załącznik nie jest publikowany w tej edycji.*

już 3 posiedzenia. Członkom zespołu partyjnego Prezydium PAN przydzielono odpowiedzialność partyjną za przygotowanie wyborów w poszczególnych wydziałach. W późniejszym okresie Wydział Nauki i Oświaty KC zwróci się do KW o opinie polityczne o pozytywnie zakwalifikowanych przez wydziały kandydatach.

Około 20 proc. członków PAN jest członkami partii. Około 50 proc. członków Prezydium PAN jest członkami partii.

W przyszłym roku przedłożona zostanie koncepcja roli i miejsca Polskiej Akademii Nauk w systemie organizacji i życiu nauki polskiej. Koncepcja ta oparta będzie o decyzję Biura Politycznego w sprawach rozwoju badań naukowych, o przebieg i uchwałę II Kongresu Nauki Polskiej. Jest ona opracowywana w ramach przygotowań do posiedzenia plenarnego Komitetu Centralnego na temat kierunków zwiększania udziału nauki w społeczno-gospodarczym rozwoju kraju. Koncepcja zmierza do podniesienia odpowiedzialności Akademii za rozwój badań i ich wdrożeń do usprawnienia i unowocześnienia jej struktury, do rozwinięcia jej funkcji najwyższej instytucji naukowej kraju.

Źródło: AAN, PZPR, LVIII/446, b.p., mps.

Nr 147

1973 grudzień 22, Warszawa – Informacja Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR o wyborach w PAN

Wydział Nauki i Oświaty
KC PZPR

Warszawa, dn[ia] 22 XII 1973 r.

Informacja
o wyborach w Polskiej Akademii Nauk

Na sesji Zgromadzenia Ogólnego PAN w dniu 19 grudnia 1973 r. wybrano 43 nowych członków PAN (spis w załączeniu). Zostali oni wytypowani spośród 160 profesorów zgłoszonych do wyborów przez Rady Naukowe instytucji badawczych i przez członków PAN. Postępowanie kwalifikacyjne obejmowało: wstępne opiniowanie przez komitety naukowe, opiniowanie w drodze głosowania przez wydziały PAN, akceptacja w drodze głosowania przez Prezydium PAN. Wszystkie głosowania są tajne. Obecne wybory były ilościowo największe od chwili utworzenia Akademii Nauk.

Nowi członkowie Akademii reprezentują wysoki poziom i autorytet naukowy. Podział na działy nauki przedstawia się następująco:

– nauki społeczne i humanistyczne 7
– nauki ścisłe i techniczne 24
– nauki biologiczne, rolnicze i medyczne 12

Wśród nowych członków PAN znajduje się liczna grupa uczonych o wybitnym zaangażowaniu politycznym i społecznym, w tym 14 członków PZPR. Jest to najwyższy wśród wybranych procent udziału członków partii, cieszących się zarazem dużym autorytetem naukowym i społecznym.

Jednym z celów stawianych przed obecnymi wyborami było obniżenie przeciętnej wieku członków Akademii (wynoszącej dotąd dla członków korespondentów 66 lat, a dla członków rzeczywistych 71 lat) przez wybór wybitnych naukowców średniego pokolenia. Cel ten został osiągnięty. Skład nowych członków wg wieku jest następujący:

poniżej 40 lat	40–45 lat	45–50 lat	50–551at	56–60 lat	pow[yżej] 60 lat
4	8	14	8	5	4

Osiągnięto również najniższy wiek przeciętny nowo wybranych – 51 lat.

Wśród nowo wybranych znajduje się wielu uczonych o dużych zdolnościach i doświadczeniach organizacyjnych. Stwarza to lepszą sytuację, o ile chodzi o możliwość obsadzania kierowniczych funkcji w nauce; ludzi o dużym dorobku naukowym, a zarazem zdolnościach organizacyjnych i przynależności partyjnej. Uległa również polepszeniu reprezentatywność dyscyplin naukowych wśród członków PAN. Zwiększył się udział uczonych o dużym dorobku zarazem naukowym, jak i praktycznym. Znajduje się wśród nich wiele osób o znacznych osiągnięciach praktycznych zastosowanych w gospodarce narodowej, autorów patentów i licencji.

Cechą znamienną obecnych wyborów była daleko posunięta jednomyślność głosowania przez wydziały, Prezydium i Zgromadzenie Ogólne PAN. Różnice liczby głosów na prezydium wahały się w granicach 3 na 32 głosujących. Różnice głosów na Zgromadzeniu Ogólnym wahały się w granicach 40 głosów na 168 głosujących. W wyborach w 1969 r. i 1971 r. różnice głosów dochodziły do 50 proc. głosujących

Partyjne oddziaływanie na przebieg wyborów realizowano poprzez zebranie członków partii w wydziałach PAN, zespół partyjny Prezydium PAN i ogólne zebranie partyjnych członków PAN.

Przebieg i wyniki wyborów są odbiciem nasilającego się procesu pozytywnych przemian w środowisku naukowym. Jest to wynik wielkiej aktywności partii na tym odcinku na przestrzeni ostatnich lat.

Po zatwierdzeniu wyborów przez Radę Państwa, Wydział Nauki i Oświaty KC PZPR proponuje nadać w styczniu aktowi nominacji nowych członków szczególnie doniosły charakter.

Wydział Nauki i Oświaty KC PZPR

Spis nowych członków PAN wybranych na Zgromadzeniu Ogólnym PAN w dniu 19 grudnia 1973 r.

1. Prof. dr Marek Fritzhand	filozof	59 lat	PZPR
2. Prof. dr Bogusław Leśnodorski	prawo	58 lat	PZPR
3. Prof. dr Henryk Chołaj	ekonomia	46 lat	PZPR
4. Prof. dr Józef Pajestka	ekonomia	49 lat	PZPR
5. Prof. dr Antonina Kłoskowska	socjologia	54 lat	bezpart[yjna]
6. Prof. dr Henryk Barycz	literaturoznawstwo	72 lat	bezpart[yjny]
7. Prof. dr Wincenty Okoń	pedagogika	58 lat	bezpart[yjny]
8. Prof. dr Włodzimierz Ostrowski	biologia molekularna z fizjologią	48 lat	PZPR
9. Prof. dr Jerzy Szweykowski	biologia molekularna z fizjologią	48 lat	bezpart[yjny]
10. Prof. dr Andrzej K. Tarkowski	biologia molekularna z filologią	40 lat	bezpart[yjny]
11. Prof. dr Jan Kornaś	biologia środowiska	50 lat	bezpart[yjny]
12. Prof. dr Adam Urbanek	biologia teoretyczna	45 lat	bezpart[yjny]
13. Prof. dr Bogdan Bojarski[1]	matematyka	42 lat	PZPR
14. Prof. dr Zbigniew Ciesielski	matematyka	39 lat	bezpart[yjny]
15. Prof. dr Czesław Olech	matematyka	42 lat	bezpart[yjny]
16. Prof. dr Wiesław Czyż[2]	fizyka	46 lat	bezpart[yjny]

[1] Bogdan Bojarski (ur. 1931) – matematyk, prof. nadzwyczajny od 1968 r., prof. zwyczajny, pracownik Instytutu Matematycznego PAN od 1960 r. [?], dyrektor Instytutu Matematycznego (1986–2002). Członek korespondent PAN od 1973 r., członek rzeczywisty od 1986 r.

[2] Wiesław Czyż (ur. 1927) – fizyk, prof. nadzwyczajny od 1967 r., prof. zwyczajny od 1971 r., pracownik naukowy Instytutu Fizyki UJ (1948–1955), Instytutu Badań Jądrowych (1955–?). Członek korespondent PAN od 1973 r., członek rzeczywisty PAN od 1983 r., członek czynny PAU od 1989 r.

17. Prof. dr Jerzy Janik[3]	fizyka	46 lat	bezpart[yjny]
18. Prof. dr Jerzy Kołodziejczak[4]	fizyka	38 lat	PZPR
19. Prof. dr Zdzisław Szymański	fizyka	47 lat	bezpart[yjny]
20. Prof. dr Bogdan Baranowski	chemia	46 lat	bezpart[yjny]
21. Prof. dr Jerzy Haber[5]	chemia	43 lat	bezpart[yjny]
22. Prof. dr Zygmunt Lasocki	chemia	51 lat	bezpart[yjny]
23. Prof. dr Jerzy Minczewski	chemia	57 lat	bezpart[yjny]
24. Prof. dr Jerzy Wróbel	chemia	50 lat	PZPR
25. Prof. dr Stanisław Dżułyński[6]	nauki o ziemi	49 lat	bezpart[yjny]
26. Prof. dr Jerzy Kotrowiski[7]	nauki i ziemi	55 lat	bezpart[yjny]
27. Prof. dr Jan Rychlewski	mechanika	39 lat	PZPR
28. Prof. dr Józef Więckowski	mechanika	45 lat	bezpart[yjny]
29. Prof. dr Michał Życzkowski[8]	mechanika	43 lat	bezpart[yjny]
30. Prof. dr Stanisław Bellert	elektronika	49 lat	bezpart[yjny]
31. Prof. dr Zbigniew Bojarski	inżynieria materiałowa	52 lat	PZPR
32. Prof. dr Bogdan Ciszewski	inżynieria materiałowa	51 lat	bezpart[yjny]
33. Prof. dr Adam Gierek[9]	inżynieria materiałowa	35 lat	PZPR
34. Prof. dr Jerzy Grzymek[10]	inżynieria materiałowa	65 lat	PZPR
35. Prof. dr Jan Madejski	termodynamika	48 lat	bezpart[yjny]

[3] Jerzy Janik (ur. 1927) – fizyk, prof. nadzwyczajny od 1960 r., prof. zwyczajny od 1972 r., pracownik naukowy UJ (1954–1972), Instytut Fizyki Jądrowej w Krakowie (1956–1998). Członek korespondent PAN od 1973 r., członek rzeczywisty PAN od 1983 r., członek czynny PAU.

[4] Jerzy Kołodziejczak (ur. 1935) – fizyk, prof. nadzwyczajny od 1969 r., prof. zwyczajny od 1974 r., pracownik naukowy Instytutu Fizyki PAN od 1958 r., dyrektor Instytutu Fizyki PAN (1970–1981). Członek korespondent PAN od 1973 r., zastępca sekretarza naukowego PAN (1975–1981), przewodniczący Komitetu Fizyki PAN od 1981 r., wiceprezes PAN (1999–2003).

[5] Jerzy Haber (1930–2010) – chemik fizyczny, prof. nadzwyczajny od 1968 r., prof. zwyczajny od 1978 r., pracownik naukowy AGH (1951–1968), prodziekan Wydziału Ceramicznego AGH (1964–1968), dyrektor Instytutu Katalizy i Fizykochemii Powierzchni PAN od 1978 r. Członek korespondent PAN od 1973 r., członek rzeczywisty PAN od 1983 r., członek Prezydium PAN (1984–1986, 1990–2010), prezes Oddziału PAN w Krakowie (2007–2010). Członek Centralnej Komisji Kwalifikacyjnej ds. Kadr Naukowych przy Prezesie Rady Ministrów (1975–1983).

[6] Stanisław Dżułyński (1924–2001) – geolog, prof. zwyczajny od 1992 r., pracownik naukowy Zakładu Nauk Geologicznych PAN do 1992 r., Instytutu Nauk Geologicznych UJ (1992–1994). Członek rzeczywisty PAN.

[7] Prawdopodobnie Jerzy Kostrowicki.

[8] Michał Życzkowski (1930–2006) – specjalista mechaniki teoretycznej, prof. nadzwyczajny od 1962 r., prof. zwyczajny od 1969 r., pracownik naukowy PKr (1952–2006), IPPT PAN (1953–1961), dyrektor Instytutu Mechaniki i Podstaw Konstrukcji Maszyn PKr (1973–1981, 1982–1996), dziekan Wydziału Mechanicznego PKr (1980–1981). Członek korespondent PAN od 1973 r., członek rzeczywisty PAN od 1989 r.

[9] Adam Gierek (ur. 1938) – specjalista w zakresie inżynierii materiałowej, prof. nadzwyczajny od 1971 r., prof. zwyczajny od 1978 r., pracownik naukowy PŚ w Gliwicach (1961–1962, 1965–2008), Uniwersytetu Technicznego w Dreźnie (1982–1986), aspirant w Wyższym Moskiewskim Instytucie Samochodowo-Mechanicznym (1962–1965). Członek korespondent PAN od 1973 r. Senator IV kadencji (2001–2004), poseł do Parlamentu Europejskiego od 2004 r.

[10] Jerzy Grzymek (1908–1990) – chemik, specjalista w zakresie termodynamiki i fizykochemii krzemianów, prof. nadzwyczajny od 1954 r., dr od 1957 r., prof. zwyczajny od 1971 r., pracownik naukowy Politechniki Lwowskiej (1932–1936), zakładów Solvay w Grodźcu (1936–1941), AGH w Krakowie (1951–1978), dyrektor Międzyresortowego

36. Prof. dr Zdzisław Marciniak	budowa maszyn	55 lat	bezpart[yjny]
37. Prof. dr Tadeusz Nowacki[11]	mechanizacja rolnictwa	55 lat	bezpart[yjny]
38. Prof. dr Stanisław Nawrocki[12]	uprawa roli i roślin	46 lat	PZPR
39. Prof. dr Witold Niewiadomski	uprawa roli i roślin	62 lat	bezpart[yjny]
40. Prof. dr Witold Rudowski	patofizjologia	55 lat	bezpart[yjny]
41. Prof. dr Bogusław Halikowski	pediatra	59 lat	bezpart[yjny]
42. Prof. dr Mirosław Mossakowski	nauki neurologiczne	44 lat	PZPR
43. Prof. dr Tadeusz Korzybski	biologia komórki	67 lat	bezpart[yjny]

Źródło: AAN, PZPR, LVIII/446, b.p., mps.

Instytutu Materiałów Budowlanych i Ogniotrwałych (1967–1978), dziekan Wydziału Inżynierii Materiałowej i Ceramiki AGH (1964–1968). Dyrektor Fabryki Cementu w Groszowicach (1945–1948), naczelny dyrektor Centralnego Zarządu Przemysłu Mineralnego (1949–1950), podsekretarz stanu, I zastępca ministra budownictwa i przemysłu materiałów budowlanych (1951–1961), dyrektor Instytutu Przemysłu Wiążących Materiałów Budowlanych w Opolu i Krakowie (1962–1966). Członek rzeczywisty PAN od 1973 r. Działacz SN przed 1939 r., członek PPR/PZPR (1946–1990).

[11] Tadeusz Nowacki (1918–2005) – agrotechnik, prof. zwyczajny, pracownik naukowy Politechniki Lwowskiej (1944–1945), PŚ (1945–1946), SGGW (1946–?), Instytutu Mechanizacji i Elektryfikacji Rolnictwa (1946–1951), PW (1952–1988). Członek korespondent PAN od 1973 r., członek rzeczywisty PAN od 1983 r.

[12] Stanisław Nawrocki (ur. 1927) – specjalista w zakresie uprawy roli i roślin, prof. nadzwyczajny od 1970 r., prof. zwyczajny od 1979 r., pracownik naukowy UMCS (1950–1952), Akademii Rolniczej im. K.A. Timiriazewa w Moskwie (1952–1956), pracownik naukowy WSR w Lublinie (1956–1971), Instytutu Uprawy, Nawożenia i Gleboznawstwa w Puławach (1968–1997 [?]), prorektor WSR (1966–1968), dyrektor IUNG (1968–1991). Członek korespondent PAN od 1974 r., członek rzeczywisty od 1986 r., członek Prezydium PAN (1975–1980). Członek PZPR (1950–1990), członek Egzekutywy KW PZPR w Lublinie (1976–1990).

Nr 148

1974 kwiecień 8, Warszawa – Pismo Jana Kaczmarka, sekretarza naukowego PAN, do Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR

Sekretarz Naukowy
Polskiej Akademii Nauk
Nr BKN/II-Os/1100-191[b]/74

Warszawa, dnia 8[a] IV 1974 r.

Polska Zjednoczona Partia Robotnicza
Komitet Centralny
Wydział Nauki i Oświaty
w miejscu

Uprzejmie informuję, że mam zamiar wystąpić do prezesa Rady Ministrów z wnioskiem o nadanie tytułów naukowych[c]:

I. profesora zwyczajnego

nauk humanistycznych

– prof. nadzw. dr. Edmundowi Cieślakowi z Instytutu Historii PAN

nauk prawnych

– prof. nadzw. dr. Józefowi Piątkowskiemu[1] z Instytutu Nauk Prawnych PAN,

II. profesora nadzwyczajnego

nauk ekonomicznych

– doc. dr. hab. Witoldowi Kieżunowi[2] z Instytutu Organizacji i Kierowania PAN i MSzWNiT,

nauk humanistycznych

– doc. dr. hab. Stanisławowi Brzozowskiemu[3] z Zakładu Historii Nauki i Techniki PAN,

– doc. dr. hab. Krzysztofowi Groniowskiemu[4] z Instytutu Historii PAN,

– doc. dr. hab. Wojciechowi Kalinowskiemu[5] z Instytutu Historii Kultury Materialnej PAN,

---

[a] *Cyfra wpisana odręcznie*.

[b] *Liczba wpisana odręcznie*.

[c] *Na lewym marginesie odręczny dopisek* T[owarzysz] Maciszewski, *nieczytelny podpis*.

[1] Józef Stanisław Piątkowski – prawnik, specjalista prawa spadkowego, pracownik naukowy Instytutu Nauk Prawnych PAN.

[2] Witold Kieżun (ur. 1922) – teoretyk organizacji i zarządzania, prof. nadzwyczajny [?] od 1975 r. Pracownik naukowy Wydziału Zarządzania UW (1975–1979), Instytutu Organizacji Zarządzania i Doskonalenia Kadr w Warszawie (1979–1980), kierownik Zakładu Prakseologii PAN (1971–1974). Pracownik NBP (1956–1971), dyrektor Biura Studiów Organizacyjnych NBP (1966–1971). Od 1980 r. na emigracji, wykładowca School of Business and Administration Seton Hall University w Stanach Zjednoczonych (1980–1981), École des Hautes Études Commerciales uniwersytetu w Montrealu (1983–1986), École des Sciences de la Gestion uniwersytetu Quebec (1993–1994), Wyższej Szkoły Przedsiębiorczości i Zarządzania im. Leona Koźmińskiego/Akademii Leona Koźmińskiego od 1997 r., ekspert ONZ w Burundi (1981–1983), dyrektor Projektu Doskonalenia Kadr i Reformy Administracyjnej ONZ w Burundi (1986–1991).

[3] Stanisław Brzozowski (1917–?) – historyk nauki, prof. nadzwyczajny od 1974 r., prof. zwyczajny od 1982 r., pracownik Zakładu HNiT/IHN PAN (1958–1987).

[4] Krzysztof Groniowski (ur. 1932) – historyk XIX w., prof. nadzwyczajny od 1974 r., członek redakcji „Kwartalnika Historycznego" (1956–1972), pracownik naukowy IH PAN (1960–2002).

[5] Wojciech Kalinowski (1919–1992) – architekt, prof. nadzwyczajny od 1975 r., pracownik naukowy PW (1946–1961), UMK (1962–1989), IHKM (1970–1975), dyrektor Ośrodka Dokumentacji Zabytków (1975–1989 [?]).

– doc. dr hab. Krystynie Pisarkowej[6] z Instytutu Języka Polskiego PAN,

– doc. dr. hab. Tadeuszowi Pszczołowskiemu[7] z Instytutu Organizacji i Kierowania PAN i MSzWNiT,

– doc. dr hab. Irenie Stasiewicz-Jasiukowej[8] z Zakładu Historii Nauki i Techniki PAN,

– doc. dr hab. Zuzannie Topolińskiej[9] z Instytutu Języka Polskiego PAN.

Powyższe kandydatury zostały pozytywnie zaopiniowane przez właściwe komitety wojewódzkie PZPR.

Uprzejmie proszę o akceptację wymienionych kandydatów w przedmiocie nadania im tytułów naukowych profesorów.

Sekretarz Naukowy[d]
Jan Kaczmarek

Źródło: AAN, PZPR, LVIII/453, b.p., mps.

[d] *Poniżej odręczny podpis*.

[6] Krystyna Pisarek (1932–2010) – językoznawca, prof. nadzwyczajny od 1974 r., prof. zwyczajny od 1981 r., pracownik naukowy Polskiego Wydawnictwa Muzycznego Zakładu Językoznawstwa PAN w Krakowie (1956–1961), IBL PAN (1961–1974), Instytutu Języka Polskiego PAN w Krakowie (1974–2002), UJ (1972–2002). Członek korespondent PAU od 1994 r., członek czynny PAU od 1995 r.

[7] Tadeusz Pszczołowski (1922–1999) – prakseolog, teoretyk organizacji, filozof, prof. nadzwyczajny od 1976 r., prof. zwyczajny od 1985 r., redaktor w Polskim Radio/Polskim Radio i Telewizji w Lublinie (1945–1961), pracownik naukowy Zakładu Prakseologii PAN (1960–1976), IFiS PAN (1976–1987), UW (1972–1974), Wyższej Szkole Przedsiębiorczości i Zarządzania (1995–1999).

[8] Irena Stasiewicz-Jasiukowa (ur. 1934) – historyk nauki i kultury, prof. nadzwyczajny od 1983 r., prof. zwyczajny od 1992 r. Pracownik naukowy ZHNiT/IHNOiT/IHN PAN (1959 [?] –2004).

[9] Zuzanna Topolińska (ur. 1931) – językoznawca, prof. nadzwyczajny od 1974 r., prof. zwyczajny od 1980 r., pracownik naukowy Zakładu Językoznawstwa PAN (1954–1960), Zakładu Słowianoznawstwa PAN (1960–1969), IBL PAN (1969–1973), Instytutu Języka Polskiego PAN (1973–2001).

Nr 149

1974 kwiecień 13, Warszawa – Pismo Jaremy Maciszewskiego, zastępcy kierownika Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR, do Jana Kaczmarka, sekretarza naukowego PAN

[Wydział] Nauki i Oświaty [Warszawa,] 13 IV 1974 r.

Tow.
prof. dr Jan Kaczmarek
Sekretarz Naukowy PAN
w miejscu

W odpowiedzi na pismo nr BKN/II-Os/1100-191/74 z dn[ia] 8 IV br. uprzejmie zawiadamiam, że Wydział Nauki i Oświaty KC PZPR nie zgłasza zastrzeżeń odnośnie [do] wniosków o nadanie tytułu naukowego profesora zwyczajnego prof. Edmundowi Cieślakowi i prof. Józefowi Piątkowskiemu oraz tytułu naukowego profesora nadzwyczajnego docentom: Witoldowi Kieżunowi, Stanisławowi Brzozowskiemu, Krzysztofowi Groniowskiemu, Wojciechowi Kalinowskiemu, Krystynie Pisarkowej, Tadeuszowi Pszczołowskiemu, Irenie Stasiewicz-Jasiukowej, Zuzannie Topolińskiej.

Z[astęp]ca Kierownika Wydz[iału] Nauki i Oświaty
KC PZPR[a]
(Prof. dr Jarema Maciszewski)

Źródło: AAN, PZPR, LVIII/453, b.p., mps.

[a] *Poniżej odręczny podpis*.

Nr 150

1974 wrzesień 27, Warszawa – Pismo Jaremy Maciszewskiego, zastępcy kierownika Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR, do Czesława Dejnarowicza, dyrektora Biura Wydawnictw PAN

[Wydział] Nauki i Oświaty [Warszawa,] 27 IX 1974 r.

Towarzysz
Czesław Dejnarowicz[1]
Dyrektor Biura Wydawnictw PAN
w miejscu

Zwracam się z uprzejmą prośbą o rozdysponowanie w następujący sposób numerowanych 20 egzemplarzy *Słownika gwary studenckiej*[2], odbitych za zgodą Wydziału Nauki i Oświaty oraz Propagandy Prasy i Wydawnictw KC PZPR:

Nr 1 – Sekretarz KC PZPR tow. J[erzy] Łukaszewicz[3]

Nr 2 – Tow. Br[onisław] Gołębiowski[4] – z[astęp]ca kier[ownika] Wydz[iału] Propagandy KC PZPR

Nr 3 – Wydział Nauki i Oświaty KC PZPR

Nr 4 – Biuro Wydawnictw PAN

Nr 6 – Biblioteka PAN im. Ossolińskich we Wrocławiu

Nr 7 – Biblioteka Narodowa

Nr 8 – Biblioteka Instytutu Języka Polskiego PAN w Krakowie

Nr 9–17 – Dyrekcje instytutów filologii polskiej uniwersytetów: Warszawskiego, Jagiellońskiego, Wrocławskiego, Poznańskiego,Toruńskiego, Lubelskiego im. Marii Curie Skłodowskiej, Gdańskiego, Łódzkiego, Śląskiego.

Nr 18–20 – Autorzy.

Równocześnie uprzejmie proszę o wystosowanie do dyrektorów instytutów filologii polskiej uniwersytetów oraz do dyrektorów bibliotek, którym wysłane będą egzemplarze

---

[1] Czesław Dejnarowicz – wydawca, księgarz, redaktor naczelny „Harcerstwa" (1959–1966), dyrektor Ośrodka Rozpowszechniania Wydawnictw PAN.

[2] Leon Kaczmarek, Stanisław Grabias, Teresa Skubalanka, *Słownik gwary studenckiej*, Wrocław 1974. Książka ukazała się tylko w formie szczotek drukarskich, po czym druk został wstrzymany.

[3] Jerzy Łukaszewicz (1931–1983) – polityk, członek PZPR (1951–1981), sekretarz KC PZPR ds. prasy i propagandy (1971–1980), zastępca członka (1975–1980) i członek BP KC PZPR (1980), poseł na sejm (1972–1980), internowany po wprowadzeniu stanu wojennego.

[4] Bronisław Gołębiowski (ur. 1933) – polityk, dziennikarz, prof. nadzwyczajny od 1983 r., prof. zwyczajny od 1995 r., pracownik naukowy Katedry Marksizmu-Leninizmu UW (1952–1953), WSNS przy KC PZPR 1962–1965), Instytutu Socjologii UW (1970–1978), INP UW (1978–2002), dyrektor Instytutu Dziennikarstwa UW (1974–1975), dziekan Wydziału Nauk Politycznych i Dziennikarstwa UW (1975–1978). Kierownik Działu Listów w tygodniku „Wieś" (1953–1954), redaktor miesięcznika „Walka Młodych" (1954–1956), kierownik Działu Listów dwutygodnika „Warmia i Mazury" w Olsztynie (1956–1957), kierownik Działu Kulturalnego w tygodniku „Zarzewie" (1957–1959). Członek PZPR (1952–1990), urzędnik Biura Prasy KC PZPR (1962–1969), zastępca kierownika Biura Prasy KC PZPR (1969–1972), zastępca ds. wydawnictw kierownika Wydziału Propagandy, Prasy i Wydawnictw KC PZPR (1972–1975), zastępca kierownika Wydziału Pracy Ideowo-Wychowawczej KC PZPR (1975–1976).

„Słownika”, listu zawiadamiającego, że słownik może być **udostępniony tylko do celów naukowo-badawczych** z zakresu językoznawstwa (a nie np. socjologii!) i że wobec tego nie powinien być ogólnie dostępny.

Z[astęp]ca kierownika Wydz[iału] Nauki i Oswiaty
KC PZPR[a]
Jarema Maciszewski

Źródło: AAN, PZPR, LVIII/453, b.p., mps.

[a] *Poniżej odręczny podpis*.

Nr 151

1975, Warszawa – Pismo Jaremy Maciszewskiego, kierownika Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR, do Zdzisława Żandarowskiego, kierownika Wydziału Organizacyjnego KC PZPR, poufne

Poufne

Towarzysz
Zdzisław Żandarowski[1]
Członek Sekretariatu
Kierownik Wydziału Organizacyjnego
KC PZPR
w m[iejscu]

Wydział Nauki i Oświaty proponuje, aby kandydatami centralnymi na delegatów na VII Zjazd[2] z obszaru nauki byli następujący towarzysze:

1. Sylwester Kaliski – minister nauki, szkolnictwa wyższego i techniki.
2. Włodzimierz Wesołowski – I z[astęp]ca dyrektora IPPML przy KC PZPR[3].
3. Zdzisław Kaczmarek.
4. Jan Kaczmarek – sekretarz naukowy PAN, członek KC.
5. Tadeusz Jaroszewski – w[ice]dyrektor IFiS, członek KC.
6. Henryk Chołaj – z[astęp]ca sekretarza Wydz[iału] I PAN.
7. Jerzy Kołodziejczak – dyrektor Instytutu Fizyki PAN, z[astęp]ca sekretarza naukowego PAN.

Tow. Włodzimierz Trzebiatowski, prezes PAN, członek KC, powinien naszym zdaniem kandydować we Wrocławiu.

Sugestie odnośnie [do] ewentualnych terenowych kandydatów na delegatów z obszaru nauki przedstawię nieco później.

Kierownik
Wydziału Nauki i Oświaty
KC PZPR[a]
(Jerema Maciszewski)

Źródło: AAN, PZPR, LVIII/130, b.p., mps.

---

[a] *Poniżej odręczny podpis*.

[1] Zdzisław Żandarowski (1929–1994) – prawnik, polityk, członek PPR/PZPR (1948–1981), sekretarz Komitetu Warszawskiego PZPR (1960–1969), kierownik Wydziału Organizacyjnego KC PZPR (1970–1977), członek Sekretariatu KC PZPR (1972–1975), sekretarz KC PZPR (1975–1980).

[2] VII Zjazd PZPR odbył się w dniach 8–12 XII 1975 r.

[3] Instytut Podstawowych Problemów Marksizmu-Leninizmu (IPPM-L) – placówka polityczno-naukowa powołana w 1974 r. uchwałą BP KC PZPR. W 1984 r. połączona z WSNS przy KC PZPR w Akademię Nauk Społecznych przy KC PZPR.

Nr 152

1975 kwiecień 29, Warszawa – Pismo Jaremy Maciszewskiego, kierownika Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR, do Zdzisława Żandarowskiego, kierownika Wydziału Organizacyjnego KC PZPR, poufne

Warszawa, dn[ia] 29 IV 1975 r.

Poufne[a]

Towarzysz
Zdzisław Żandarowski
Członek Sekretariatu KC PZPR
Kierownik Wydziału Organizacyjnego KC PZPR

Przesyłam opinię Wydziału Nauki i Oświaty KC odnośnie [do] struktury pionu nauki i oświaty w komitetach wojewódzkich. Proponuję przyjąć następujące kryteria:

1. W województwach, na których terenie znajdują się co najmniej dwie wyższe uczelnie, resortowe instytuty naukowo-badawcze oraz rozbudowane zaplecze badawczo-rozwojowe przemysłu i rolnictwa, a także towarzystwa naukowe – **należy powołać wydziały nauki i oświaty**.

2. W województwach, posiadających silnie rozbudowaną sieć szkolną ponadpodstawową (zwłaszcza w rejonach uprzemysłowionych), a także jedną uczelnię wyższą – należy powołać wydziały oświaty.

3. W pozostałych województwach sprawami oświaty i wychowania powinien zajmować się pion oświaty w ramach wydziału propagandy.

4. Do rozważenia jest sprawa powołania w największych ośrodkach naukowych i oświatowych funkcję sekretarza KW ds. nauki i oświaty. Doświadczenie dotychczasowego KW Katowice wskazuje na celowość takiego rozwiązania. W przypadku pozytywnej decyzji w tej sprawie można by nie tworzyć w tych KW funkcji kierownika wydziału nauki i oświaty przy założeniu, że pracą wydziału będzie kierować bezpośrednio sekretarz KW.

Stosując powyższe kryteria, proponuje się powołać:

A. Wydziały nauki i oświaty w KW:
1. Białystok
2. Bydgoszcz
3. Częstochowa
4. Gdańsk
5. Katowice
6. Kielce
7. Kraków
8. Lublin
9. Łódź

[a] *Wpis w formie pieczęci*.

10. Olsztyn
11. Opole
12. Poznań
13. Rzeszów
14. Szczecin
15. Warszawa
16. Wrocław

B. Wydziały oświaty w KW:
1. Bielsko-Biała
2. Kalisz
3. Koszalin
4. Płock
6. Siedlce
7. Słupsk
8. Tarnobrzeg
9. Tarnów
10. Wałbrzych
11. Zielona Góra
12. Toruń
13. Nowy Sącz
14. Konin
15. Lubin Legnicki
16. Jelenia Góra

C. Ewentualnie sekretarzy ds. nauki i oświaty w KW:
1. Warszawa
2. Katowice
3. Łódź
4. Poznań
5. Wrocław
6. Kraków
7. Gdańsk

KierownikWydziału Nauki i Oświaty
KC PZPR[a]
(Jarema Maciszewski)

Źródło: AAN, PZPR, LVIII/130, b.p., mps.

Nr 153

1975 maj, Warszawa – Propozycje Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR odnośnie do zasad działania zespołów partyjnych przy komitetach naukowych Wydziału I PAN

Wydział Nauki i Oświaty KC PZPR[a] Warszawa, maj 1975 r.

Propozycje
zasad działania zespołów partyjnych przy komitetach naukowych Wydziału I PAN

I. Zasady organizacyjne:

1. W skład zespołów partyjnych komitetów naukowych Wydziału I PAN wchodzą wszyscy członkowie partii będący członkami tych komitetów.

2. Wydział Nauki i Oświaty KC dla kierowania pracą zespołów powołuje przewodniczącego i prezydium zespołu.

3. Zespół partyjny działa w oparciu o roczny plan pracy, przyjmowany na bieżący rok akademicki.

4. Posiedzenia zespołu oraz prezydium odbywają się w miarę potrzeb, zgodnie z planem pracy zespołu lub z inicjatywy Wydziału Nauki KC.

5. Raz do roku zespół partyjny organizuje parodniowe partyjne narady lub seminaria tematyczne w Jabłonnie k. Warszawy, poświęcone przedyskutowaniu kluczowych dla danego środowiska naukowego w danym okresie problemów teoretycznych i praktycznych. Na narady te (seminaria) zapraszani są także najwybitniejsi przedstawiciele młodej partyjnej kadry naukowej.

6. Działalność poszczególnych zespołów uwzględnia specyfikę konkretnego środowiska.

II. Treści pracy:

1. Partyjna kontrola nad realizacją „problemów węzłowych", „resortowych" i własnych planów naukowo-badawczych instytutów uczelnianych, PAN-owskich i resortowych.

2. Partyjna analiza polityki kadrowej w zakresie rozwoju kadry naukowej.

3. Współudział w opracowywaniu programów kształcenia studentów oraz okresowa analiza i ocena działalności dydaktyczno-wychowawczej instytutów uczelnianych prowadzących studia magisterskie.

4. Analiza i ocena polityki wydawniczej.

5. Analiza i ocena czasopism naukowych.

6. Dyskusja nad najwybitniejszymi pozycjami książkowymi lub artykułami naukowymi.

7. W ramach partyjnych narad i seminariów dyskusja nad podstawowymi problemami teoretycznymi, ideologicznymi i politycznymi danej dyscypliny i środowiska naukowego.

Źródło: AAN, PZPR, LVIII/455, b.p., mps.

[a] *Z prawej strony odręczny dopisek* Tow. Jarema Maciszewski. *Poniżej dopisek* aa.

Nr 154

1975 czerwiec 10, Warszawa – Pismo Jaremy Maciszewskiego, kierownika Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR, do Jana Kaczmarka, sekretarza naukowego PAN

[Wydział] Nauki i Oświaty [Warszawa,] 10 VI 1975 r.

Towarzysz
prof. dr Jan Kaczmarek
Sekretarz Naukowy PAN
Warszawa
Pałac Kultury i Nauki

Dotyczy: Kierownika Stacji PAN w Paryżu

Uprzejmie informuję, że podpisałem wniosek o odwołanie kierownika Stacji PAN w Paryżu prof. dr. P[awła] Nowackiego w związku z osiągnięciem przez niego wieku emerytalnego.

W sprawie powołania nowego kierownika Stacji PAN Wydział Nauki i Oświaty KC prezentuje pogląd, że kierownikiem tej placówki powinien być profesor, specjalista z dziedziny nauk technicznych. Wymaga tego rozwijająca się współpraca naukowo-techniczna i gospodarcza z Francją. Działalność stacji powinna w większym niż dotychczas stopniu uwzględniać te zagadnienia. W związku z powyższym Wydział Nauki i Oświaty KC w porozumieniu z Wydziałem Kadr KC zgłasza kandydaturę tow. prof. dr. Bolesława Kalabińskiego[1] z Politechniki Warszawskiej. Prof. B[olesław] Kalabiński zna dobrze stosunki francuskie, jest wprowadzony w wiele środowisk naukowych i gospodarczych Francji, włada biegle językiem francuskim.

Jednocześnie uprzejmie informuję, że Wydział Nauki i Oświaty KC nie zgłasza zastrzeżeń do kandydatury tow. prof. R[yszarda] Kołodziejczyka[2] na ewentualne stanowisko z[astęp]cy kierownika stacji ds. nauk społecznych ani też do dalszego pełnienia tej funkcji przez tow. doc. Z[dzisława] Grzelaka[3].

W załączeniu przesyłam charakterystykę działalności prof. B[olesława] Kalabińskiego oraz zwracam wnioski o powołanie na funkcję kierownika Stacji R[yszarda] Kołodziejczyka i Z[dzisława] Grzelaka[a].

Kierownik Wydziału Nauki i Oświaty
KC PZPR[b]
(prof. dr J[arema] Maciszewski)

Źródło: AAN, PZPR, LVIII/450, b.p., mps.

---

[a] *Załączniki nie są publikowane w tej edycji*.
[b] *Poniżej odręczny podpis*.
[1] Bolesław Kalabiński (1927–1982) – inżynier budownictwa, profesor PW.
[2] Ryszard Kołodziejczyk (ur. 1923) – historyk dziejów gospodarczych, kandydat nauk historycznych od 1955 r., dr hab. od 1962 r., dyrektor Ośrodka Szkoleniowego URM (1950–1951), aspirant w IKKN/INS przy KC PZPR (1951–1954), pracownik naukowy INS (1954–1957), WSNS (1957–1966), IH PAN (1957–1993). Od 1945 r. członek PPR/PZPR.
[3] Zdzisław Grzelak (zm. 2006) – socjolog, pracownik naukowy UMCS, następnie IFiS PAN.

Nr 155

1975 listopad 21, Warszawa – Notatka Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR o przebiegu dyskusji w Zespole Partyjnym przy Prezydium PAN na temat wyborów nowych członków PAN w 1976 r.

Wydział Nauki i Oświaty
KC PZPR

[Warszawa,] 21 XI 1975 r.

Notatka
o przebiegu dyskusji na Zespole Partyjnym przy Prezydium PAN
na temat wyborów nowych członków PAN w 1976 r.

Wprowadzenie i propozycje tow. [Włodzimierza] Trzebiatowskiego dotyczyły terminu i trybu wyborów oraz sprawy wykorzystywania przy wyborach miejsc członków, którzy przekroczyli 70. rok życia.

W dyskusji wzięła udział większość obecnych. Sformułowano następujące stanowisko:

1. **Termin wyborów**

Wszyscy byli zgodni co do terminu: grudzień 1976 r. Termin majowy uznano za zbyt wczesny ze względu na konieczność niemal natychmiastowego podjęcia przygotowań, co nie było właściwe ze względu na okres przed- i pozjazdowy[1]. Przedstawiciele Wydz[iału] Nauki i Oświaty KC w tej sprawie nie wypowiadali się.

2. **Tryb i regulamin zgłaszania kandydatów i przeprowadzenia wyborów**

Uznano, że nie zachodzi potrzeba wprowadzania zmian w tym zakresie. Równocześnie przyjęto dwa praktyczne ustalenia:

1. Pożądane jest wzmocnienie roli rektorów i senatów w zgłaszaniu kandydatów z uczelni wyższych.

2. Postanowiono kontynuować zasadę o nieprzyjmowaniu zgłoszeń kandydatów, którzy przekroczyli 60. rok życia, z wyjątkiem tych, którzy mogliby być wybrani na członków rzeczywistych.

3. **Liczba wybieranych nowych członków PAN**

1. Wszyscy obecni byli zdania, że liczba miejsc w nadchodzących wyborach nie powinna przekraczać 30.

2. Wszyscy byli zdania, że w przyszłości należałoby przyjąć zasadę, że członkowie PAN przekraczający 70 lat życia nie wchodzą w limit miejsc. Uznano, że ten punkt widzenia powinien stanowić uzasadnienie wniosku o przydział miejsc na pięciolecie przez prezesa Rady Ministrów.

Źródło: AAN, PZPR, LVIII/454, b.p., mps.

[1] Chodzi o VII Zjazd PZPR.

Nr 156

1975 listopad 21, Warszawa – Opinia Sektora Nauki Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR w sprawie liczby członków PAN (z załącznikiem)

[Wydział Nauki i Oświaty] [Warszawa,] 21 XI 1975 r.
Sektor Nauki

Opinia Sektora Nauki

1. Uważamy, że rozstrzygnięcie problemu ilości członków Akademii na okres dziesięciolecia winno być częścią rozstrzygnięć co do funkcji, roli i struktury Akademii. Np. dwie decyzje: zmiana struktury wydziałów oraz przyjęcie zasady wybierania członków korespondentów na okres pięciu lat z możliwością jednokrotnego powtórzenia mogłyby zasadniczo zmienić punkt widzenia na liczbę członków Akademii.

2. Gdyby rozstrzygnięcia co do roli, funkcji i struktury Akademii były nieaktualne, sektor sugerowałby przyznanie Akademii na pięciolecie 1976–1980 około 20 nowych miejsc. Można przypuszczać, ze liczba miejsc zwolnionych w tym okresie w wyniku ubytków naturalnych (wraz z posiadanymi obecnie 18 miejscami) wyniesie około 60. Łącznie w wyniku trzykrotnych wyborów (1976–1978–1980) dałoby to możliwość wyboru około 80 nowych członków PAN.

3. Możliwy jest drugi wariant, w którym prezes Rady Ministrów zamiast przyznania liczby miejsc na pięciolecie ustala, że pozostawia do dyspozycji Akademii w wyborach 1976– 1978–1980 każdorazowo ilość miejsc równą sumie liczby ubytków naturalnych i liczby działających członków, którzy w okresie od poprzednich wyborów przekroczyli 70 lat.

Można przypuszczać, że w tym przypadku liczba miejsc na wybory 1976–1978–1980 wynosiłaby nieco ponad 100. Liczba miejsc na najbliższe wybory wyniosłaby około 55.

Informacja

1. Ilość wolnych miejsc na dzień 20 XI 1975 r. – 18.
2. Aktualny rozkład wieku członków PAN:

40–49	50–59	60–69	70–79	80–89
11 proc.	22 proc.	32 proc.	27 proc.	8 proc.

3. 70 lat przekroczyło po ostatnich wyborach w grudniu 1973 r. 19 osób.
4. W latach 1976–1980 przekroczy 70 lat 51 osób.
5. W 1976 r. skończy 70 lat 14 osób.
6. Zmiany ilościowe członków PAN:

Stan na koniec 1952 r. – 146 członków PAN
1953 r. – 140
1954 r. – 155
1955 r. – 153
1956 r. – 164
1957 r. – 159
1958 r. – 174

1959 r. – 169
1960 r. – 191
1961 r. – 187
1962 r. – 200
1963 r. – 195
1964 r. – 206
1965 r. – 221
1966 r. – 218
1967 r. – 237
1968 r. – 228
1969 r. – 260
1970 r. – 251
1971 r. – 277
1972 r. – 267
1973 r. – 300
1974 r. – 289
W dniu 19 listopada 1975 r. stan członków PAN wynosił 282.
7. Zestawienie kolejnych wyborów nowych członków:
1965 r. – 26
1967 r. – 24
1971 r. – 37
1973 r. – 39.

Źródło: AAN, PZPR, LVIII/454, b.p., mps.

Nr 157

1975 grudzień 1, Warszawa – Stan liczbowy członków PAN w latach 1952–1975

Warszawa, dnia 1 XII 1975 r.

Stan liczbowy członków Polskiej Akademii Nauk na przestrzeni lat 1952–1975

W dniu 9 IV 1952 r. powołano skład członków Polskiej Akademii Nauk w liczbie 148 członków PAN, w tym członkowie PAN ponad 70 lat – 32.

stan na koniec:	liczba członków PAN:	w tym członkowie PAN ponad 70 lat:
1952 r.	146	31
1953 r.	140	30
1954 r.	155	25
1955 r.	153	32
1956 r.	164	35
1957 r.	159	38
1958 r.	174	45
1959 r.	169	47
1960 r.	191	51
1961 r.	187	50
1962 r.	200	53
1963 r.	195	53
1964 r.	206	55
1965 r.	221	53
1966 r.	218	56
1967 r.	237	60
1968 r.	228	65
1969 r.	260	72
1970 r.	251	74
1971 r.	277	84
1972 r.	267	80
1973 r.	300	87
1974 r.	289	89

W dniu 30 listopada 1975 r. stan członków PAN wynosił 282.

Źródło: AAN, PZPR, LVIII/454, b.p., mps.

Nr 158

1976 styczeń 20, Warszawa – Pismo Jana Rychlewskiego, zastępcy kierownika Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR, do Andrzeja Werblana, sekretarza KC PZPR, w sprawie wyboru rocznicy istnienia PAN

Wydział Nauki i Oświaty
KC PZPR

Warszawa, dn[ia] 20 I 1976 r.

Towarzysz
Andrzej Werblan
Sekretarz KC PZPR

Notatka
w sprawie wyboru rocznicy istnienia PAN

W związku z obchodami w ostatnich latach 250-lecia A[kademii] N[auk] ZSRR, 275-lecia AN NRD, 150-lecia AN WRL[a] Wydział Nauki i Oświaty KC PZPR po wstępnym zbadaniu sprawy uważa, że ze względu na rangę naszej nauki i Polskiej Akademii Nauk w obozie krajów socjalistycznych konieczne jest znalezienie dość odległej daty określającej początek zorganizowanego życia naukowego w kraju. Data taka udowadniać powinna historyczne ugruntowanie tradycji PAN.

W przekonaniu Wydziału instytucją i datą, do której można by trwale nawiązać, jest utworzone w 1800 r. Towarzystwo Przyjaciół Nauk. Z jego działalnością wiążą się takie nazwiska, jak Stanisław Sołtyk[1], Stanisław Staszic[2], Jan Śniadecki[3] i in. Podobna data przyjęta była jako podstawa obchodów w NRD.

Należy dodać, że w trakcie obchodów stulecia PAU w 1973 r. nastąpiło określone zachwianie proporcji w rozłożeniu akcentów dotyczących tradycji PAN. W cieniu znalazła się działalność Towarzystwa Naukowego Warszawskiego, zawierająca wiele postępowych treści.

Wydział Nauki i Oświaty KC proponuje, aby sekretarz KC zwrócił uwagę Polskiej Akademii Nauk na konieczność nawiązania do tradycji Tow[arzystwa] Przyjaciół Nauk, w szczególności do daty jego utworzenia, i poprosił o przedstawienie szczegółowych propozycji.

W załączeniu przesyłamy notatkę na temat działalności Towarzystwa Przyjaciół Nauk[b].

(Jan Rychlewski)[c]

Źródło: AAN, PZPR, LVIII/141, b.p., mps.

---

[a] *Takie liczby w tekście.*

[b] *Załącznik nie jest publikowany w tej edycji.*

[c] *Powyżej odręczny podpis.*

[1] Stanisław Sołtyk (1752–1833) – polityk, działacz niepodległościowy, podstoli wielki koronny (1784–1789), poseł na Sejm Czteroletni, uczestnik powstania kościuszkowskiego, jeden z inicjatorów Legionów Polskich, marszałek Sejmu Księstwa Warszawskiego (1811–1812), więzień stanu (1825–1829), przewodniczący spisku koronacyjnego (1829).

[2] Stanisław Staszic (1755–1826) – działacz oświeceniowy, pisarz, publicysta, filozof, tłumacz, geolog, prezes Towarzystwa Przyjaciół Nauki (1808–1826), członek Izby Edukacyjnej Księstwa Warszawskiego (1807–1812), członek Rady Stanu Królestwa Polskiego (1816–1826).

[3] Jan Śniadecki (1756–1830) – matematyk, astronom, filozof-empirysta, geograf, członek Komisji Rządu Tymczasowego Wielkiego Księstwa Litewskiego (1812).

Nr 159

1976 styczeń 26, Warszawa – Pismo Jaremy Maciszewskiego, kierownika Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR, do Andrzeja Werblana, sekretarza KC PZPR, wraz z notatką w sprawie wniosku o nadanie tytułu profesora zwyczajnego Leszkowi Kasprzykowi

Wydział Nauki i Oświaty
KC PZPR

Warszawa, dn[ia] 26 I 1976 r.

Towarzysz
Andrzej Werblan
Sekretarz KC PZPR
w m[iejscu]

Przesyłam w załączeniu notatkę w sprawie wniosku o nadanie tytułu profesora zwyczajnego profesorowi nadzwyczajnemu Leszkowi Kasprzykowi[1] – z prośbą o stanowisko.

(J[arema] Maciszewski)

Wydział Nauki i Oświaty
KC PZPR

Notatka
w sprawie wniosku o nadanie tytułu profesora zwyczajnego
profesorowi nadzwyczajnemu Leszkowi Kasprzykowi

Rektor Akademii Ekonomicznej w Krakowie przedstawił wniosek o nadanie tytułu profesora zwyczajnego profesorowi nadzwyczajnemu doktorowi habilitowanemu Leszkowi Kasprzykowi, byłemu podsekretarzowi stanu w Ministerstwie Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki, obecnie pełniącemu funkcję zastępcy sekretarza naukowego Wydziału I Polskiej Akademii Nauk.

Wydział Nauki i Oświaty KC wysoko ceni postawę moralną i polityczną tow. L[eszka] Kasprzyka. Po zapoznaniu się jednak z dorobkiem naukowym kandydata po ostatnim awansie (na profesora nadzwyczajnego w 1972 r.) stwierdzono, że w części obejmującej 10 najważniejszych prac wybranych przez kandydata większość ma charakter informacyjny lub publicystyczny i stanowi artykuły zamieszczane w pismach o drugorzędnym znaczeniu naukowym. Jedyna pozycja książkowa jest III wydaniem pracy współautorskiej o charakterze podręcznikowym. W pozostałej części dorobku po ostatnim awansie poważniejsze znaczenie można by przypisywać jedynie serii wystąpień niepublikowanych (wykładów i odczytów) wygłaszanych w różnych środowiskach naukowych za granicą.

[1] Leszek Kasprzyk (ur. 1925) – ekonomista, prof. nadzwyczajny od 1972 r., prof. zwyczajny od 1978 r., pracownik naukowy Instytutu Stosunków Międzynarodowych Wydziału Dziennikarstwa i Nauk Politycznych UW od 1980 r., dyrektor Stacji Naukowej PAN w Paryżu (1980–1985) i w Wiedniu (1991–1993).

Krótki okres po ostatnim awansie i bardzo skromny dorobek naukowy w tym czasie powodują, że w warunkach troski o podnoszenie poziomu wymagań merytorycznych przy awansach naukowych uzyskanie pozytywnej opinii ze strony CKK wymagałoby nacisku Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR. Wydaje się więc, że ze względów merytorycznych, naukowych i społecznych wniosek o nadanie tytułu profesora zwyczajnego tow. Kasprzykowi jest przedwczesny. Wydział Nauki i Oświaty KC proponuje zwrócenie się z taką sugestią do ministra nauki, szkolnictwa wyższego i techniki.

Warszawa, dn[ia] 26 stycznia 1976 r.

Źródło: AAN, PZPR, LVIII/141, b.p., mps.

Nr 160

1976 luty 9, Warszawa – Ustalenia ze spotkania 9 lutego 1976 r. Andrzeja Werblana, Włodzimierza Trzebiatowskiego, Jana Kaczmarka i Jana Rychlewskiego

KC PZPR Wa[rsza]wa, 9 II 1976 r.

Ustalenia
ze spotkania w dn[iu] 9 II 1976 r. tow. tow: Andrzej Werblan, Włodzimierz Trzebiatowski, Jan Kaczmarek, Jan Rychlewski

1. Kierownictwo Akademii wystąpi do prezesa Rady Ministrów o ustalenie ogólnej liczby członków Akademii na pięciolatkę 1976–1980 na poziomie 330. Oznacza to zwiększenie obecnej liczby miejsc o 30.

2. Ustalono, że miejsc w grudniowych wyborach będzie 30. Ponadto przewiduje się 5 miejsc rezerwowych, z których skorzystać należy w miarę potrzeby, w możliwie późnym etapie wyborów. Rezerwy nie należy podawać do wiadomości.

3. Przyjęto następujące dyscypliny w Wydziale I:
– filozofia ([Tadeusz] Jaroszewski);
– socjologia ([Włodzimierz] Wesołowski);
– nauki polityczne ([Kazimierz] Opałek);
– nauki o zarządzaniu ([Zygmunt?] Rybicki) – (dokładna nazwa dyscypliny do ustalenia);
– ekonomia, polityka gospodarcza (dokładna nazwa dyscypliny do ustalenia);
– nauki o literaturze ([Mieczysław] Klimowicz);
– pedagogika ([Czesław] Kupisiewicz[1]).

Należy przewidzieć skorzystanie w Wydziale I z wymienionej rezerwy.

4. Wymieniono poglądy w sprawie wyborów w innych wydziałach. Kierownictwo Akademii przedstawi szczegółową propozycję do 16 II 1976 r.

5. Postanowiono połączyć wybory członków korespondentów z wyborami członków rzeczywistych. Propozycje szczegółowe przedstawi kierownictwo Akademii do 16 II 1976 r.

Sprawy pozostałe do rozstrzygnięcia:

1. Rozdział miejsc na dyscypliny w wydziałach II, III, IV, V, VI.
2. Liczba i rozdział miejsc dla członków rzeczywistych.
3. Treść ankiety rozsyłanej przez Akademię do kandydatów.
4. Forma zwiększenia roli senatów w wysuwaniu kandydatów ze szkół wyższych.
5. Decyzja wstępna o terminie następnych wyborów.
8. Ustalenie odpowiedzialności tow. W[łodzimierza] Trzebiatowskiego przed zespołem partyjnym prezydium za przebieg akcji wyborów, z zachowaniem regulaminowej roli tow. J[ana] Kaczmarka.

Źródło: AAN, PZPR, LVIII/141, b.p., mps.

[1] Czesław Kupisiewicz (ur. 1924) – pedagog, prof. nadzwyczajny od 1969 r., prof. zwyczajny od 1974 r., pracownik naukowy UW (1957–1994). Członek korespondent PAN od 1976 r., członek rzeczywisty PAN od 1986 r. Członek PZPR (1952–1990).

Nr 161

1976 luty 23, Warszawa – Pismo Mieczysława Klimowicza, dyrektora Instytutu Badań Literackich PAN, do Jaremy Maciszewskiego, kierownika Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR

Instytut Badań Literackich
Polskiej Akademii Nauk
Nr SN/4010/[a]1084[a]

Warszawa, dnia 23 II 1976 r.

Towarzysz
prof. dr Jarema Maciszewski
Kierownik Wydziału Nauki i Oświaty
KC PZPR
w miejscu

Dyrekcja Instytutu Badań Literackich PAN uprzejmie prosi o pomoc w utrzymaniu na dotychczasowym poziomie nakładu IV tomu młodopolskiej serii „Obrazu literatury polskiej XIX i XX wieku”[1], tj. w wysokości 15 000 egzemplarzy. Pragnę zaznaczyć, że dotychczasowe 3 tomy serii zostały wydane w nakładzie 15 000 egz.

Obecnym wydawcą „Obrazu…” jest Wydawnictwo Literackie.

Łączę wyrazy poważania

Dyrektor[b]
(prof. dr Mieczysław Klimowicz)

Źródło: AAN, PZPR, LVIII/141, b.p., mps.

[a–a] *Fragment wpisany odręcznie. Poniżej odręczny dopisek* Tow. Czajka [?]: pr[oszę] o przygotowanie w tej sprawie listu do tow. J[ózefa] Tejchmy z poparciem sprawy, 25 II [19]76, *nieczytelny podpis*.

[b] *Poniżej odręczny podpis*.

[1] Seria „Obraz literatury polskiej XIX i XX wieku” była wydawana od 1965 r. przez IBL PAN w Warszawie, a od 1971 r. – w Krakowie. Planowano publikację 21 tomów, ale do 1980 r. ukazało się 10.

Nr 162

1976 marzec 15, Warszawa – Pismo Jaremy Maciszewskiego, kierownika Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR, do Józefa Tejchmy, ministra kultury i sztuki

[Wydział] Nauki i Oświaty [Warszawa,] 15 III 1976 r.

Towarzysz Józef Tejchma
Członek Biura Politycznego KC PZPR
Minister Kultury i Sztuki

Wydział Nauki i Oświaty KC PZPR został poinformowany o przewidywanym zamiarze zmniejszenia nakładu IV tomu serii „Obrazu literatury polskiej XIX i XX wieku".

Ponieważ dotychczasowe 3 tomy serii zostały wydane w nakładzie 15 tys. egzemplarzy, wydaje nam się, że także tom ostatni powinien się ukazać w podobnym nakładzie, aby uniknąć zdekompletowania serii.

Wydział Nauki i Oświaty KC zwraca się z uprzejmą prośbą o udzielenie pomocy wydawcom serii, tj. Wydawnictwu Literackiemu w Krakowie i Instytutowi Badań Literackich, w zakończeniu prac wydawniczych i utrzymaniu dotychczasowego poziomu nakładu wszystkich tomów tego cennego wydawnictwa.

Kierownik Wydział Nauki i Oświaty
KC PZPR[a]
(Jarema Maciszewski)

Źródło: AAN, PZPR, LVIII/141, b.p., mps.

[a] *Poniżej odręczny podpis*.

Nr 163

1976 maj 27, Warszawa – Pismo Jana Rychlewskiego, zastępcy kierownika Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR, do Andrzeja Werblana, sekretarza KC PZPR

Wydział Nauki i Oświaty
KC PZPR

Warszawa, dn[ia] 27 V 1976 r.

Towarzysz
Andrzej Werblan
Sekretarz KC PZPR

Sprawa obsadzenia miejsca dla mechanizacji rolnictwa w Wydziale V PAN posiada swoją historię. W 1973 r. Wydział Nauki i Oświaty KC dążył do wprowadzenia do PAN tow. prof. R[omana] Fąfary[1], dyrektora Instytutu Budownictwa, Mechanizacji i Elektryfikacji Rolnictwa (IBMiER), aktywnego członka partii, wysoko cenionego przez kierownictwo resortu rolnictwa. Wskutek akcji podjętej w Wydziale V przez prof. [Janusza] Hamana i biernej postawy sekretarza Wydziału V prof. Fąfara nie został wybrany, a zamiast niego wszedł do PAN prof. T[adeusz] Nowacki, kandydat o miernych kwalifikacjach.

W obecnych wyborach miejsce na mechanizację rolnictwa było przyznane znów wyłącznie z myślą o tow. Fąfarze. Sprawa ta była przedmiotem rozmów z tow. K[azimierzem] Barcikowskim[2] i tow. J[erzym] Wojteckim[3]. Według rozpoznania wydziału obecne szanse wyboru tow. Fąfary są jednak nikłe. Spowodowane to jest m.in. kolejną akcją prof. Hamana.

W tej chwili wybór jakiejkolwiek kandydatury z mechanizacji rolnictwa do PAN oznaczałoby odłożenie sprawy wyboru tow. Fąfary na 4–6 lat.

Zapoznanie się z dokumentacją dot[yczącą] prof. [Wincentego] Zaremby nie wskazuje jednoznacznie na duże osiągnięcia twórcze. Prof. Zaremba wygłosił ostatnio referat na sesji naukowej Wydziału V. Referat ten spotkał się z wysoce krytyczną oceną członków wydziału. Należy dodać, że prof. Zaremba jest zastępcą tow. Fąfary w IBMER i jego wybór byłby porażką prestiżową tow. Fąfary.

Reasumując, uważam, że:

1. Prezydium PAN powinno odłożyć wybory w specjalności mechanizacji rolnictwa na 2 lata, argumentując to stanowisko brakiem odpowiednich kandydatów.

---

[1] Roman Fąfara (ur. 1920) – technik rolnictwa, prof. zwyczajny od 1972 r., praktykant w Zakładach Mechanicznych w Moderówce (1940–1942), pracownik Zakładów Mechanicznych Przemysłu Naftowego w Jaśle (1942–1945), pracownik naukowy AGH (1946–1947), PWr (1948–1951), UMCS (1950–1951), Instytutu Mechanizacji i Elektryfikacji Rolnictwa w Kłudzienku, następnie IBMER w Warszawie (1951–1980), dyrektor IBMER (1969–1980).

[2] Kazimierz Barcikowski (1927–2007) – polityk, dr nauk ekonomicznych od 1962 r., działacz ZMW „Wici" (1946–1948), członek Zarządu Głównego ZMP (1950–1956), przewodniczący Zarządu Głównego ZMW (1962–1965), minister rolnictwa (1974–1977), przewodniczący Rady Narodowej m. Krakowa (1977–1980), członek Rady Państwa (1980–1985). Członek PZPR (1953–1990), członek KC PZPR (1968–1989), I sekretarz KW PZPR w Poznaniu (1968–1971), sekretarz KC PZPR (1970–1974, 1981–1985), członek BP KC PZPR (1980–1989), poseł na sejm (1965–1989).

[3] Jerzy Wojtecki (1929–1998) – polityk, członek PZPR (1961–1990), kierownik Wydziału Rolnego i Gospodarki Żywnościowej KC PZPR (1974–1981), poseł na sejm (1976–1985), zastępca członka (1975–1980) i członek KC PZPR (1980–1986), sekretarz KC PZPR (1980–1981), minister rolnictwa (i gospodarki żywnościowej) (1981–1983).

2. Zwolnione miejsce powinno być przeznaczone dla innej specjalności rolniczej. Z rozeznania wydziału wynika, że odpowiedni kandydaci będą wysunięci w naukach agrotechnicznych i zootechnicznych (np. Tadeusz Wojtaszek[4], rektor AR w Krakowie, Zbigniew Gertych, dyrektor Instytutu Sadownictwa, Henryk Jasiorowski, rektor AR w Warszawie).

(Jan Rychlewski)[a]

Źródło: AAN, PZPR, LVIII/141, b.p., mps.

[a] *Powyżej odręczny podpis*.

[4] Tadeusz Wojtaszek (1920–1990) – agrotechnik, prof. nadzwyczajny od 1972 r., prof. zwyczajny od 1977 r., pracownik naukowy Zakładu Fizjologii Roślin PAN (1955–1962), WSR/AR w Krakowie (1965–1990), rektor WSR/AR w Krakowie (1971–1981). Członek korespondent PAN od 1977 r. Członek Rady Głównej Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki (1969–1973), członek Komisji Nagród Państwowych (1972–1975).

Nr 164

1976 wrzesień 27, Warszawa – Pismo Jaremy Maciszewskiego, kierownika Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR, do Andrzeja Werblana, sekretarza KC PZPR

Wydział Nauki i Oświaty
KC PZPR

Warszawa, dn[ia] 27 IX 1976 r.

Towarzysz
Andrzej Werblan
Sekretarz KC PZPR
w m[iejscu]

Proponuję rozważenie możliwości odznaczenia Polskiej Akademii Nauk wysokim orderem z okazji dwudziestopięciolecia działalności, za zasługi w rozwijaniu nauki i kultury polskiej oraz społecznego ruchu naukowego.

Niezależnie od zasadności merytorycznej tej propozycji o[d]znaczenie Akademii byłoby dobrym akcentem obchodów jej dwudziestopięciolecia. W analogicznych sytuacjach były o[d]znaczone akademie krajów socjalistycznych. Wysokimi orderami odznaczane są również nasze wyższe uczelnie.

Order byłby wręczony przez I sekretarza KC na grudniowej sesji Zgromadzenia Ogólnego[a].

Źródło: AAN, PZPR, LVIII/141, b.p., mps.

[a] *Poniżej nieczytelny odręczny podpis*.

Nr 165

1976 wrzesień 29, Warszawa – Pismo Jana Rychlewskiego, zastępcy kierownika Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR, do Andrzeja Werblana, sekretarza KC PZPR

[Warszawa,] 29 IX 1976 r.

Towarzysz
Andrzej Werblan
Sekretarz KC PZPR
w m[iejscu]

Prof. M[aciej] Wiewiórowski proponuje przyjęcie przez Was ścisłego kierownictwa CKK (Wiewiórowski, [Jan] Kaczmarek, [Witold] Czachórski, [Jan] Nielubowicz, [Gustaw] Rakowski[1], [Zbigniew] Salwa[2]). Planowane w swoim czasie spotkanie z tow. [Piotrem] Jaroszewiczem obecnie nie wchodzi – jak sądzę – w grę.

Na spotkanie można byłoby poprosić prof. [Bolesława] Dubickiego i wręczyć mu order.

(J[an] Rychlewski)

Źródło: AAN, PZPR, LVIII/141, b.p., mps.

[1] Gustaw Rakowski (1929–2006) – specjalista budownictwa przemysłowego, prof. nadzwyczajny od 1970 r., prof. zwyczajny od 1987 r., pracownik naukowy PW (1953–1999), dyrektor Instytutu Mechaniki Konstrukcji Inżynierskich PW (1970–1980). Członek PZPR (1954–1990), pracownik WNiO KC PZPR (1969–1972), sekretarz naukowy CKK (1973–1990).

[2] Zbigniew Salwa (1926–2008) – prawnik, prof. nadzwyczajny od 1969 r., prof. zwyczajny od 1978 r., aspirant w IKKN/INS przy KC PZPR (1952–1955), pracownik naukowy UW (1956–1996), kierownik Katedry Prawa Pracy (1965–1968), kierownik Zakładu Prawa Pracy i Polityki Społecznej (1968–1996), wicedyrektor (1968–1972) i dyrektor Instytutu Administracji i Zarządzania (1972–1978). Członek Trybunału Stanu (1982–1989). Członek ZWM (1945–1946), PPR/PZPR (1946–1990).

Nr 166

1976 listopad 9, Warszawa – Pismo Jana Rychlewskiego, zastępcy kierownika Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR, do Andrzeja Werblana, sekretarza KC PZPR

[Warszawa,] 9 XI 1976 r.

Towarzysz
Andrzej Werblan
Sekretarz KC PZPR
w m[iejscu]

W rozmowie ze mną tow. W[łodzimierz] Trzebiatowski wyraził wielkie zaniepokojenie z powodu interwencji, które nadal podobno podejmuje tow. Jan Kaczmarek u tow. H[enryka] Jabłońskiego w sprawie nagrodzenia Akademii Orderem Sztandaru Pracy.

Mówiąc, że jemu absolutnie nie wypada czynić kroków w tej sprawie, wypowiadał się w tym duchu, że jeśli nie wchodzi w grę Budowniczy Polski Ludowej, to on nie widzi pilnej konieczności przyznawania orderu[1].

(Jan Rychlewski)[a]

Źródło: AAN, PZPR, LVIII/141, b.p., mps.

[a] *Powyżej odręczny podpis*.

[1] Order Budowniczych Polski Ludowej, ustanowiony w 1949 r., był najwyższym odznaczeniem cywilnym komunistycznej Polski. Zaniepokojenie prof. Trzebiatowskiego wynikało z pobudek prestiżowych: uczony uważał za niestosowne, by PAN otrzymała niższy rangą Order Sztandaru Pracy.

Nr 167

1977 styczeń 4, Warszawa – Notatka Jana Rychlewskiego, zastępcy kierownika Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR, w sprawie zatwierdzenia przez Radę Państwa wyników wyborów do PAN

[a]Wpłynęło dnia 7 I 1977 r.
L.dz. AU/2/3/77[a]

Warszawa, 4 I 1977 r.

Towarzysz
Andrzej Werblan
Sekretarz KC PZPR

Notatka
w sprawie zatwierdzenia przez Radę Państwa wyników wyborów
do Polskiej Akademii Nauk

Wydaje się celowym rozważenie następującej możliwości przebiegu zatwierdzania przez Radę Państwa wyników grudniowych wyborów do Akademii:

1. etap: Zatwierdzenie listy wybranych z wyjątkiem dwóch kandydatur – prof. J[erzego] Łukaszewicza, prof. M[ariana] Kryszewskiego[1] – potraktowanych jako odłożone do dokładniejszego zbadania przez specjalistów.

Poinformowanie Prezydium PAN o powodach:

1. dorobek ostatnich 15–20 lat pracy prof. Łukaszewicza należy, jak się wydaje na podstawie zgłoszonej dokumentacji, do informatyki, a nie elektroniki (technologii elektronowej); brak informacji na liście specjalności w tegorocznych wyborach zmusza do starannego zbadania tego przypadku,

2. podobnie powstaje wrażenie, że prace prof. Kryszewskiego należą do fizyki (fizyki polimerów), a nie do chemii. Chcąc zbadać sprawę dokładniej, a nie chcąc równocześnie przedłużać zatwierdzenia innych kandydatur, Rada Państwa przyjęła ten tryb postępowania.

2. etap: Zasięgnięcie przez Radę Państwa dodatkowych poufnych opinii wybranych specjalistów:

dla prof. Łukaszewicza – informatyka i elektronika,

dla prof. Kryszewskiego – fizyka i chemia.

3. etap (ewentualny): Poproszenie Prezydium PAN o przeprowadzenie dodatkowej dyskusji w Wydziale IV w sprawie prof. Łukaszewicza, w Wydziale III w sprawie prof. Kryszewskiego co do trafności określenia specjalności (i tylko w tej sprawie) i złożenie protokołu z tych dyskusji Radzie Państwa.

4. etap: Podjęcie rozstrzygających decyzji Rady Państwa, np. następujących:

[a–a] *Wpis w formie pieczęci*.

[1] Marian Kryszewski (1925–2005) – chemik, prof. nadzwyczajny od 1966 r., prof. zwyczajny od 1973 r., pracownik naukowy UMK (1950–1958), PŁ (1958–1995), kierownik Zakładu Polimerów PAN (1970–1972), pracownik Centrum Badań Molekularnych i Makromolekularnych PAN (1972–2005 [?]). Członek korespondent PAN od 1976 r., członek rzeczywisty PAN od 1989 r.

1. prof. Łukaszewicz – niezatwierdzenie wyboru z równoczesnym zaleceniem, by był on uznany za już zgłoszonego kandydata w kolejnych wyborach, w których jego specjalność (informatyka) znajdzie się na liście,

2. prof. Kryszewski – ewentualnie zatwierdzenie lub odłożenie w podobnym trybie.

Jan Rychlewski[b]

[c]Podstawą tej propozycji jest analiza teczek prof. Łukaszewicza i prof. Kryszewskiego. W szczególności teczka prof. Kryszewskiego zawiera opinię prof. [Zbigniewa] Jedlińskiego jednoznacznie kwalifikującą kandydata jako fizyka i stawiającą odpowiedni wniosek formalny[c].

Źródło: AAN, PZPR, LVIII/142, b.p., mps.

[b] *Powyżej odręczny podpis*.

[c–c] *Fragment wpisany odręcznie. Poniżej inicjały Jana Rychlewskiego*.

Nr 168

1977 styczeń 25, Warszawa – Pismo Jana Rychlewskiego, zastępcy kierownika Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR, do Andrzeja Werblana, sekretarza KC PZPR (z załącznikiem)

[Warszawa,] 25 I 1977 r.

Towarzysz[a]
Andrzej Werblan
Sekretarz KC PZPR

1. Na dzisiejszym prezydium zgodnie z ustaleniami tow. [Włodzimierz] Trzebiatowski złożył oświadczenie o listach do sejmu[1]. Głos zabrał prof. [Jan] Szczepański. Załączam oba teksty.

Komentarze członków prezydium są bardzo pozytywne.

Mój komentarz nie może być bardzo pozytywny: prezes nie zawarł w swym wystąpieniu szeregu sugerowanych mu stwierdzeń, a wystąpienie prof. Szczepańskiego zawiera kilka niedobrych podtekstów.

2. Rozpatrzono wniosek o zwrócenie się z prośbą do prof. Z[ygmunta] Rybickiego o wycofanie rezygnacji z przewodnictwa Komitetu Nauk Prawnych. Na wniosek prof. [Bogdana] Suchodolskiego sprawę poddano pod głosowanie. Za wnioskiem prezesa głosowało 22 osoby, przeciw 3 (prof. Suchodolski, prof. [Kazimierz] Michałowski, prof. [Janusz] Groszkowski), wstrzymała się jedna (prof. A[lojzy] Melich!)

(Jan Rychlewski)[b]

[c]Prof. Trzebiatowski:[c]

Proszę Panów, jest jeszcze jedna sprawa, mianowicie jest komentarz z mojej strony do pewnych zjawisk, które obserwujemy w kraju, Chodzi mi o to, że [d]jest szereg profesorów, w tym członków Polskiej Akademii Nauk, z wyraźnym podkreśleniem swojego stanowiska, podpisało[d] list skierowany bodajże do marszałka sejmu, domagający się zwołania czy ustanowienia komisji sejmowych dla wyjaśniania szczegółów zajść, jakie miały miejsce w czerwcu ub[iegłego] roku[2]. Otóż sytuacja jest taka, że nie uprzedzając się co do dobrej woli naszych członków Akademii czy większości z nich przynajmniej, chciałem zauważyć, że wytwarza się taka dziwna sytuacja, że zanim ten list dociera do swojego adresata, on już jest publikowany przez Wolną Europę. Jednym słowem, bronię organizatorów takich

---

[a] *Powyżej odręczny dopisek* AW/2/21/77. *Z lewej strony nieczytelny podpis*.

[b] *Powyżej odręczny podpis*.

[c–c] *Fragment wpisany odręcznie. Z prawej strony odręczny dopisek* AW/2/21/77.

[d–d] *Tak w tekście*.

[1] Chodzi o list z 6 I 1977 r., podpisany przez grupę profesorów, w sprawie powołania komisji sejmowej do zbadania przebiegu wypadków z czerwca 1976 r. Był on częścią fali pisemnych protestów kierowanych pod adresem instytucji państwowych od początku 1977 r. na apel Komitetu Obrony Robotników.

[2] Chodzi o protesty robotnicze z czerwca 1976 r. w Ursusie, Radomiu i Płocku, zob. P. Sasanka, *Czerwiec 1976. Geneza – przebieg – konsekwencje*, Warszawa 2006.

wystąpień. Są jednak ludzie, którzy przede wszystkim mają na uwadze szkodzenie naszemu krajowi przez komunikowanie takich wystąpień ośrodkom, które, jak wiadomo, nie zajmują przychylne[go] stanowiska wobec nas i biorą udział w tej ogólnej akcji, rozgrywce, jaka odbywa się na arenie polityki międzynarodowej między krajami Zachodu a krajami bloku socjalistycznego, który staje się obiektem najrozmaitszych wystąpień, mających na celu szkodzenie. Otóż chciałem powiedzieć, że trzeba się bardzo nad tym zastanowić; jeżeli takie propozycje się pojawiają, czy można w tym świetle postępowania organizatorów tych imprez, czy można im powierzyć lekkomyślnie może czy bez większej rozwagi swój podpis. Odnoszę wrażenie, że członkowie Akademii mają inne możliwości dania wyrazu swojej opinii czy zdania, czy życzeń swoich do aktualnych spraw naszego kraju. Mimo woli [e]zakładam, czy przez większość tylko mimo woli służyć celom propagandy negatywnej dla nas[e]. Zresztą jeden z poważniejszych sygnatariuszy tego listu, prof. [Wiktor] Kemula, wycofał już się z tego swojego wystąpienia, co świadczy zresztą, jak wiemy, [e]że jak wiemy, że to tak trochę właśnie w nieprzemyślany sposób i w sposób może przez wygrywanie[e] uczuciowych spraw można tego czy innego profesora zachęcić do podpisu. Ten mój komentarz ma na celu zwrócenie uwagi Panom na istniejącą sytuację. Takie wystąpienia robią wrażenie, że adresat krajowy jest w ogóle tylko [e]pokrywką na to, żeby przekazać i dostarczyć materiału propagandowego ośrodkom z zasady nam nieprzychylnym naszemu ustrojowi[e]. Ja sądzę, że tu nie jest potrzebna żadna dyskusja na temat.

Prof. Szczepański

Chodzi o to, że niektórzy z nas, między innymi ja, byłem także adresatem tego listu, nie sygnatariuszem, ale otrzymałem list do grupy posłów domagających się powołania komisji sejmowej dla przeprowadzenia zbadania tej sprawy. Gdyby Pana Prezesa i Kolegów interesowało, to ja bym mógł swój pogląd wyłożyć krótko, jeżeli mamy jeszcze 2 czy 3 minuty czasu.

Sprawa – moim zdaniem – ma trzy aspekty: ma aspekt moralny, ma aspekt prawny[f], ma aspekt polityczny. W aspekcie moralnym chyba wszyscy tu na tej sali jesteśmy zgodni, że obojętne kto popełnia akt łamania prawa, powinien być ukarany; że prawo jest fundamentem Rzeczypospolitej; istniały legalne drogi i środki na zmiany prawa, ale prawo powinno być przestrzegane przez obywateli i każdy fakt naruszenia prawa przez obywatela musi być ukarany, tak samo powinien być i musi być ukarany każdy akt naruszenia prawa przez funkcjonariusza państwowego, gdyż akt łamania prawa przez instytucję państwową jest aktem samozniszczenia państwa. I w tym aspekcie wydaje się, jesteśmy wszyscy zgodni.

Sprawa ma także [e]dalej nawoływanie do powołania komisji sejmowej dla zbadania sprawy, ma swoje aspekty prawne[e]. Mianowicie rozpatrywanie wypadków w Radomiu – trzeba rozpatrywać w całości, tzn. trzeba rozpocząć od tego, że podwyżka cen albo powiedzmy inaczej, projekt podwyżki cen, komunikat o projekcie podwyżki cen, wywołał reakcje ludności, zachowanie się ludności wywołało reakcję milicji. Jest faktem, że sto sklepów zostało rozbitych i zrabowanych; jest faktem, że wiele mieszkań prywatnych zostało zrabowanych w Radomiu. Ktoś to zrobił. Byłem rzeczoznawcą obrony w procesie poznańskim w 1956 r., studiowałem przebieg wypadków w Poznaniu i studiowałem przebieg wypadków na Wybrzeżu. Strajkujący robotnicy i w Poznaniu, i na Wybrzeżu

[e–e] *Tak w tekście*.
[f] *W oryginale* moralny.

rozpoczęli od zorganizowania straży porządkowej, żeby nie dopuścić do aktów grabieży i rabunków. Każdy socjolog wie, a wśród sygnatariuszy, od których otrzymałem list, jest wielu socjologów, że co innego jest tłum demonstrujący, co innego jest tłum rabujący, że to są dwa zupełnie różne nurty wydarzeń i że zarówno w Poznaniu, jak i na Wybrzeżu manifestacja polityczna i fakty rabunku były wyraźnie oddzielone. W Radomiu te fakty występowały razem od samego początku demonstracji. Stąd i reakcja władz była inna.

Dalej – czy my mamy możliwość stwierdzenia, jak było naprawdę? Mnie się wydaje, że jest [to] rzeczą niesłychanie trudną. Sygnatariusze listu, skierowanego m.in. do mnie, domagają się, żeby powołać komisję sejmową. Zbadałem sprawę, jak wygląda sprawa z punktu widzenia prawnego, jak wygląda sprawa z punktu widzenia praktyki parlamentarnej w Polsce od 1918 r. Mianowicie sejm może powołać komisję nadzwyczajną do zbadania wypadków, ale wymaga to uchwały sejmu i plenarne zebranie sejmu określa zakres działania tej komisji. Zatem nawoływanie do tego, żeby kilku posłów ukonstytuowało się jako komisja śledcza, byłoby zwykłym aktem nielegalnym, a nie można zwalczać nielegalności przez nielegalne komisje. Wobec tego sygnatariusze tego listu doskonale sobie zdają sprawę, że ukonstytuowanie się takiej komisji nic by nie dało.

Dalej – niedawno na zebraniu komisji wymiaru sprawiedliwości i spraw wewnętrznych prokurator generalny złożył wyjaśnienie bardzo obszerne. Można tylko ubolewać, że w prasie znalazła się karykatura oświadczenia i protokół z tego zebrania, gdzie wyjaśniono cały szereg spraw związanych z wypadkami w Radomiu i to właściwie zamyka w tej chwili możność powołania jakiejkolwiek komisji sejmowej, gdyż ta jakaś nadzwyczajna komisja nie może stwierdzić już niczego więcej, co tutaj zostało stwierdzone. Zatem te apele do sejmu ciągle powtarzane i podpisywane w tych listach, o których mówił Pan Profesor, trzeba rozpatrywać wyłącznie w aspekcie politycznym, tzn. w aspekcie tych grup, którym zależy na tym, żeby utrzymywać stan napięcia i niepokoju w Polsce. Ten list, który był do mnie także adresowany, był wysłany w poczcie dnia 6, ale 8 już był odczytany w Wolnej Europie, tzn. dzień przedtem niż do mnie został doręczony, był odczytany w Wolnej Europie. Panie Profesorze, jeżeli ja normalnie wysłałem list za granicę, to on idzie przynajmniej 5 dni albo i dłużej, ale ten list dotarł w ciągu dnia do adresata za granicę. Mnie chodzi o to, że zarówno pewne ośrodki międzynarodowe, które są zainteresowane, ale są także ośrodki wewnętrzne. Ale mnie nikt nie wmówi, jak jestem socjologiem i znam mechanizm funkcjonowania władzy, że gdyby władza chciała utrącić łeb tej całej aferze, to mogłaby zrobić to już bardzo dawno. Bo przecież po wypadkach poznańskich oskarżono milicjantów o bicie więźniów i było kilku milicjantów aresztowanych, skazano [ich] i dostali wyroki i później razem z aresztowanymi cywilami zostali zwolnieni i sprawa była załatwiona. °O ile wiem, nie powiem, o ile sprawa jest prawdziwa w radiu°, także dwóch milicjantów pociągnięto do odpowiedzialności i nie rozumiem, dlaczego społeczeństwa o tym się nie informuje. Wydaje mi się, że sprawa sytuuje się w rozgrywkach politycznych, także wewnątrz kraju. Ja nie wiem w jakich, kto i co, i dlaczego, ja nie chcę być w to wciągnięty w te różne rozgrywki polityczne, o których nie wiem, kto jest ich inspiratorem, jakie są intencje, komu i czemu to służy.

Źródło: AAN, PZPR, LVIII/142, b.p., mps.

Nr 169

1977 luty 8, Warszawa – Pismo Jana Rychlewskiego, zastępcy kierownika Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR, do Andrzeja Werblana, sekretarza KC PZPR

Warszawa, dn[ia] 8 II 1977 r.

Towarzysz Andrzej Werblan
Sekretarz KC PZPR[a]

Wg informacji tow. W[ładysława] Katy[1], prof. J[an] Kielanowski zbiera aktualnie podpisy pod jakimś nowym tekstem. Udało mu się zebrać około 20 z kręgów Akademii (nie ma rozeznania, czy wśród członków). Prosiłem prof. B[ohdana] Dobrzańskiego o zorientowanie się w sprawie, bez robienia szumu.

Niezależnie tow. Kata działa przez KZ w PAN.

Źródło: AAN, PZPR, LVIII/142, b.p., mps.

[a] *Powyżej odręczny dopisek* AW/2/35/77. *Z lewej strony nieczytelny odręczny podpis*.

[1] Władysław Kata (ur. 1933) – polityk komunistyczny, członek PZPR (1954–1990), kierownik WNiO KW PZPR (1965–1966), zastępca kierownika WNiO (1977), zastępca członka Komitetu Wojewódzkiego PZPR w Warszawie (1967–1969), członek KW PZPR w Warszawie (1969–1975), członek Egzekutywy (1970–1977) i sekretarz Komitetu Warszawskiego PZPR (1971–1977).

Nr 170

1977 luty 22, Łódź – Pismo Komitetu Łódzkiego PZPR do Andrzeja Werblana, sekretarza KC PZPR, wraz z notatką w sprawie wniosku o powołanie Oddziału PAN w województwie łódzkim

I Sekretarz
Komitetu Łódzkiego PZPR[a]

Łódź, dnia 22 II 1977 r.

Towarzysz Andrzej **Werblan**
Sekretarz
Komitetu Centralnego PZPR
Warszawa

W imieniu Komitetu Łódzkiego PZPR zwracam się z prośbą o poparcie starań łódzkiego środowiska naukowego o powołanie w Łodzi Oddziału Polskiej Akademii Nauk.

W ostatnich latach łódzkie środowisko naukowe uzyskało szereg cennych dla kraju i nauki osiągnięć.

W istotny sposób zwiększyła się także aktywność PAN na terenie naszego województwa. Powstał Instytut Badań Chemicznych w postaci Centrum Badań Molekularnych i Makromolekularnych, będący wiodącym ośrodkiem badań nad chemią związków heteroorganicznych i polimerów. Rozszerzyły swoją działalność inne placówki PAN, jak Zespół Zdrowia Psychicznego, Zakład Amin Biogennych, Zakład Archeologii Polski Środkowej, Oddział Instytutu Matematycznego, Oddział Instytutu Filozofii i Socjologii. Powstała Rada Koordynacyjna PAN, która podjęła szereg udanych akcji służących całemu środowisku naukowemu.

Pragniemy podkreślić wysoką odpowiedzialność polityczną łódzkiego środowiska naukowego, a w tym także członków Polskiej Akademii Nauk działających na terenie Łodzi.

Na tle rozwoju i realnych osiągnięć łódzkich wyższych uczelni oraz innych ośrodków badań naukowych i postępu technicznego powstanie Oddziału Łódzkiego PAN[1] jest w naszym przekonaniu w pełni uzasadnione i odpowiadające aspiracjom Łodzi jako jednego z poważniejszych w kraju ośrodków nauczania i nauki[b].

Notatka
w sprawie wniosku o powołanie Oddziału PAN w woj. łódzkim

Analiza potencjału naukowego, działalności naukowej oraz stanu kierowniczej i samodzielnej kadry naukowej w pełni uzasadniają, zdaniem Wydziału Nauki i Oświaty KC, wniosek o powołanie w m[ieście] Łodzi Oddziału PAN.

---

[a] *Po prawej stronie wpis w formie pieczęci* Wpłynęło dnia 26 II 1977 r. L.dz. AW/10/4/77.

[b] *Poniżej odręczny nieczytelny podpis*.

[1] Oddział PAN w Łodzi został powołany 16 grudnia 1977 r. uchwałą Zgromadzenia Ogólnego PAN.

Łódzkie środowisko naukowe postuluje utworzenie Oddziału PAN od dłuższego czasu. Środowisko to odznacza się dużą jednolitością działania i znacznym stopniem koordynacji życia naukowego i warunków do jego rozwoju. Rada Koordynacyjna PAN i Kolegium Rektorskie przez bardzo ścisłe współdziałanie ze sobą i z wojewódzkimi władzami partyjnymi oraz Radą Narodową stwarzają właściwy klimat do wszechstronnego rozwoju nauki i techniki, dbają o rozwój kierunków podstawowych i stosowanych w nauce.

Ogółem kadra profesorów i docentów liczy w Łodzi 630 osób, w tym 8 członków PAN. Dodatkowo prof. W[acław] Szubert, czł[onek] rzecz[ywisty] PAN (obecnie Warszawa), jest dotąd przewodniczącym Łódzkiego Towarzystwa Naukowego[2], a w zasięgu Łódzkiej Rady Koordynacyjnej są również Skierniewice (2 czł[onków] PAN).

Samodzielna kadra naukowa na terenie Łodzi ulokowana jest w szkołach wyższych (585 osób), w placówkach PAN (22 osoby) i w instytutach resortowych (101 osób).

Łódzki ośrodek naukowy wyróżnia się następującymi kierunkami badawczymi:

1. Chemia i synteza organiczna (PAN, UŁ, PŁ, AM);
2. Chemia polimerów (PAN, PŁ, Inst[ytut] Włókien Chemicznych);
3. Chemia garbarstwa (unikalny kierunek w Polsce, PŁ i Inst[ytut] Przemysłu Skórzanego);
4. Chemia i mechanika procesów włókienniczych (PŁ, Instytut Włókienniczy);
5. Chemia środków spożywczych (PŁ);
6. Chemia radiacyjna (Międzyresortowy Instytut Chemii Radiacyjnej);
7. Technika wysokich napięć i automatyzacja (PŁ);
8. Metaloznawstwo (PŁ);
9. Socjologia, ekonomia i prawo (UŁ i częściowo PAN);

Ogółem pracowników naukowych jest w Łodzi 4600.

Na terenie Łodzi działa Łódzkie Towarzystwo Naukowe liczące 300 członków.

W Łodzi funkcjonuje, zorganizowane przez placówki PAN, jedno z lepszych laboratoriów środowiskowych.

Wśród kadry profesorów i docentów w środowisku jest 258 członków partii.

Łódź można zaliczyć do najpoważniejszych ośrodków naukowych w Polsce. Oddział PAN w Łodzi mógłby objąć także swym działaniem województwa piotrkowskie, sieradzkie, konińskie[c], skierniewickie i ewentualnie radomskie.

Wydział Nauki i Oświaty
KC PZPR

Źródło: AAN, PZPR, LVIII/456, b.p., mps.

[c] *Wyraz odręcznie przekreślony*.

[2] Łódzkie Towarzystwo Naukowe powstało w 1936 r. Do 1946 r. działało pod nazwą Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Łodzi.

Nr 171

1977 marzec 4, Warszawa – Pismo Jaremy Maciszewskiego, kierownika Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR, do Andrzeja Werblana, sekretarza KC PZPR, wraz ze sprawozdaniem z rozmowy odbytej z Adamem Schaffem, poufne

Kierownik
Wydziału Nauki i Oświaty
KC PZPR

Warszawa, dnia 4 III 1977 r.[a]

Poufne

Towarzysz
Andrzej Werblan
Sekretarz KC PZPR

Przesyłam w załączeniu sprawozdanie z odbytej – na Wasze polecenie – z rozmowy z tow. prof. Adamem Schaffem[b].

Poufne

Informacja

Na polecenie sekretarza KC PZPR tow. Andrzeja Werblana odbyłem w dniu 24 II br. rozmowę z tow. prof. Adamem Schaffem.

Poinformowałem go, iż zostałem upoważniony do przeprowadzenia tej rozmowy w związku z listem, który wystosował on do I sekretarza KC tow. Edwarda Gierka.

Tow. Schaff stwierdził, że wedle jego intencji list był kierowany tylko do I sekretarza KC osobiście, nie zaś do instancji partyjnej. O fakcie wysłania listu, jak również o jego treści nie informował on nikogo. Wyraził pewne zdziwienie, że nie jest przyjęty osobiście przez I sekretarza KC, skoro inni uczeni (np. prof. Jan Szczepański) mają takie możliwości. Niemniej – podkreślił – jest gotów rozmawiać na poruszone tematy ze mną, ponieważ jest „zdyscyplinowanym członkiem partii i zna hierarchię służbową w aparacie KC".

Stwierdziłem, że niektóre oceny sytuacji zawarte w liście tow. Schaffa są rozbieżne z ocenami KC, a zwłaszcza teza o sytuacji kryzysowej w dziedzinie ekonomiki i polityki. Istnieje szereg poważnych problemów, ekonomicznych, politycznych, społecznych, które partia rozwiązuje, dysponując opracowanym programem działania.

Podkreśliłem, iż udział każdego członka partii w realizacji trudnych zadań jest nie tylko pożądany, lecz stanowi obowiązek. Stąd – jeśli tow. Schaff chce pomóc partii – ma lub może mieć po temu wszystkie możliwości. Nic nie stoi na przeszkodzie, aby się publicznie – zgodnie z linią partii – wypowiadał. Nie będzie też przecież żadnych przeszkód, aby się włączył aktywnie do walki z siłami antysocjalistycznymi w kraju i za granicą, by uczestniczył w zwalczaniu antypolskiej propagandy.

---

[a] *Powyżej wpis w formie pieczęci* Wypłynęło dnia 7 III [19]77, L.dz. AW/2/48/77.

[b] *Poniżej odręczny podpis Jaremy Maciszewskiego*.

Tow. Schaff nie podjął polemiki z tą częścią mej wypowiedzi, która akcentowała rozbieżność ocen sformułowanych w liście z ocenami KC. Stwierdził, że dla ekspresji przedstawienia użył „może zbyt mocnych słów"; sądzi jednak, że „różnice są ilościowe, a nie jakościowe". Szczególny niepokój budzi w nim wzrost wpływów i znaczenia Kościoła katolickiego w Polsce, który ma wedle niego możliwości jednoczenia pod swoim politycznym kierownictwem wszystkich elementów opozycyjnych.

Tow. Schaff gotów jest jednak stanąć na gruncie formuły „trudności", nie zaś na gruncie formuły kryzysu. Wyraża nadzieję, że w przyszłości swe opinie na temat kwestii szczegółowych bodzie mógł osobiście przedstawić I sekretarzowi KC. Podkreślił, iż docenia on w całej pełni rolę tow. Edwarda Gierka, jego osobowość i działalność. Stwierdził, iż list, który napisał, jest tylko i jedynie wyrazem jego głębokiej troski o sprawy socjalizmu w Polsce, sprawy Polski (dosłownie stwierdził, że „Polska jest moją ojczyzną; nie skorzystałem i nigdy nie skorzystam z żadnych możliwości emigracyjnych"), co jest – jak oświadczył – tym bardziej zrozumiałe, że uważa się za jednego ze współtwórców Polski Ludowej, a wielu wybitnych towarzyszy było jego uczniami.

Oświadczył, [że] zgłasza się do partii w okresie trudności, że jest jego intencją i chęcią pomóc partii w ich przezwyciężaniu, że uważa się za marksistę i komunistę. Wskazywał, że może być bardzo użyteczny [dla] partii ponieważ:

– posiada silnie ugruntowany autorytet naukowy i osobisty za granicą, tak w krajach, socjalistycznych, jak i kapitalistycznych;

– ma autorytet w kraju, jest jedynym b[yłym] członkiem KPP w składzie Polskiej Akademii Nauk;

– posiada dostęp do istotnych źródeł informacji z racji swej pracy w Wiedniu[1];

– ma wyrobione stosunki i możliwości dotarcia do wpływowych kół zachodnich działających w Klubie Rzymskim[2];

– ma możliwość oddziaływania na środowisko kard. [Franza] Königa[3] w Wiedniu.

Określił, że wokół niego panowała atmosfera milczenia, intryg, nagonki itp. Zdawał się sugerować, że są rozpowszechniane z zagranicy listy lub broszury inspirowane przez nasze służby specjalne. Wyraźnie podkreślił, że nie uważa KC za źródło inspirujące nagonkę na niego. Zdementował z własnej inicjatywy, jakoby miał powiązania z kołami masońskimi czy innymi (w domyśle: syjonistycznymi lub rewizjonistycznymi na zachodzie Europy), o co jest – jak stwierdził – od czasu do czasu pomawiany.

Tezom listu, które mogą być interpretowane różnoznacznie (pogróżki, warunki) – pytałem, jak rozumieć niektóre sformułowania listu – prosił nie nadawać znaczenia szczególnego, interpretował je jako zwroty emocjonalne lub niezawierające żadnych podtekstów.

Stwierdził, że publikuje na Zachodzie książkę o alienacji, pisaną – jak się wyraził – z pozycji marksistowskiej, ale która może być „kłopotliwa" u nas.

Tonacja jego wypowiedzi była spokojna, dość rzeczowa. Argumenty polemiczne z mej strony przyjmował spokojnie i ze zrozumieniem. Widać było wyraźnie, że **zależy** mu na aktywizacji **w ramach partii** i na zbliżenie z władzą. Podkreślał mocno, że nie zależy mu

---

[1] W tym czasie Adam Schaff pracował m.in. w Europejskim Centrum Koordynacji Nauk Społecznych w Wiedniu.

[2] Klub Rzymski – elitarna organizacja pozarządowa założona w 1968 r., grupująca naukowców, biznesmenów, polityków.

[3] Franz König (1905–2004) – austriacki duchowny katolicki, kardynał od 1958 r., wikariusz wojskowy Austrii (1959–1968), kierownik Sekretariatu ds. Niewierzących Stolicy Apostolskiej (1965–1980).

na żadnych instytucjonalnych stanowiskach, a jedynie na możliwości aktywnego działania „dla dobra Polski i socjalizmu"; normalizacji jego pozycji osobistej.

Oświadczył, że oczekuje „znaku", że jego inicjatywa („wyciągnięta ręka") jest przyjęta. Uważa, że powinien być publicznie dany wyraz „normalizacji" jego pozycji (np. przyjęcie przez I sekretarza KC z komunikatem prasowym, odznaczenie itp.).

Stwierdziłem w konkluzji – polemizując z niektórymi jego wywodami i wnioskami – że każda jego postawa nie będzie niezauważona; że owa „normalizacja" zależy przede wszystkim od jego postawy. Wspomniałem o możliwości publikacji typu publicystycznego, w której mógłby dać wyraz swemu poparciu dla linii partii. Tow. Schaff nie sądzi, aby tego typu „powrót" był skuteczny. Wyraziłem pogląd, że deklaracja polityczna i ideologiczna może być wyrażona np. w języku dyscypliny, którą uprawia, tj. filozofii.

Wspomniałem o możliwości zaproszenia tow. Schaffa na ogólnopolską naradę przedstawicieli środowisk naukowych. Tę ewentualną formę „normalizacji" swej pozycji politycznej tow. Schaff powitał z wielkim zadowoleniem. Sądzę, że należy go na tę naradę zaprosić i udzielić głosu, jeśli o to wystąpi, a dalsze postępowanie uzależnić od treści jego wystąpienia[c].

Źródło: AAN, PZPR, LVIII/142, b.p., mps.

[c] *Poniżej odręczny podpis*.

Nr 172

1977 kwiecień, Warszawa – Notatka Wydziału Nauki i Oświaty KC o nowelizacji ustawy o PAN

Wydział Nauki i Oświaty[a] Warszawa, IV 1977 r.
KC PZPR

Notatka
o nowelizacji ustawy o PAN

Funkcje i zadania oraz ustrój wewnętrzny Polskiej Akademii Nauk określone zostały 25 lat temu ustawą z dnia 30 X 1951 r., która ulegała później jedynie nieznacznym modyfikacjom.

W tym okresie Akademia przeszła przez poważne przeobrażenia. Wzbogaciła się jej działalność, zmieniły się formy i metody pracy, uległ zmianie układ stosunków wewnętrznych.

Obowiązująca ustawa nie uwzględnia tych przemian. Różni się ona także dość znacznie od odpowiednich aktów prawnych o akademiach nauk innych krajów socjalistycznych.

Kierownictwo Akademii przed kilku laty rozpoczęło prace nad nową ustawą. Ówczesne propozycje były dość daleko idące i budzące szereg kontrowersji, stąd też zostały wycofane. Jednak potrzeba zmian pozostała.

Obecnie z inicjatywy prezesa PAN ścisłe kierownictwo Akademii wstępnie przedyskutowało nowe propozycje nowelizacji Ustawy o PAN.

W propozycjach tych przyjęto linię na zmiany dojrzałe i niebudzące kontrowersji. Mają one w znacznym stopniu na celu doprowadzenie do zgodności ustawy z praktyką działania Akademii.

1. Główna zmiana dotyczy struktury władz Akademii, ukształtowanej przed 25 laty w zupełnie odmiennych warunkach. Zgodnie z obowiązującą ustawą rola obieranego prezesa ograniczona jest w znacznym stopniu do funkcji reprezentacyjnych. Odpowiedzialność przed rządem za działalność Akademii ponosi w myśl ustawy sekretarz naukowy.

Praktyka działalności Akademii w ostatnich latach znacznie odbiega od tych ustaleń. Proponowane zmiany polegają na zwiększeniu roli prezesa PAN i prezydium w nadawaniu kierunku pracy Akademii przy zachowaniu operatywnych funkcji i uprawnień sekretarza naukowego. Byłaby to struktura władz odpowiadająca modelowi przyjętemu od szeregu lat we wszystkich pozostałych akademiach nauk krajów socjalistycznych.

Zmiana ta powinna być pozytywnie przyjęta przez ogół członków Akademii.

2. Proponuje się potwierdzić w ustawie pełnioną w praktyce coraz szerzej przez Akademię funkcję zbiorowego eksperta naukowego państwa w sprawach rozwoju społeczno-gospodarczego i kulturalnego.

[a] *Z prawej strony odręczny dopisek* AW/2/64/77.

3. Proponuje się – też zgodnie z istniejącym stanem rzeczy – potwierdzić i uściślić odpowiedzialność Akademii za wytyczanie kierunków prowadzonych w kraju badań podstawowych i za ich koordynację.

4. Proponuje się ustawowe uregulowanie rangi komitetów naukowych i sprecyzowania ich zadań.

5. Proponuje się potwierdzenie w ustawie sprawowanej obecnie przez Akademię opieki nad społecznym ruchem naukowym – specjalistycznych i regionalnych towarzystw naukowych.

6. Proponuje się wprowadzić zalecenia w sprawie współdziałania placówek Akademii ze szkołami wyższymi i zapleczem badawczym gospodarki.

7. Na tle zwiększonych zadań Akademii uściśla się obowiązki jej członków

Proponowana nowelizacja zawiera również szereg uściśleń o mniejszym znaczeniu.

Biorąc pod uwagę opinię ścisłego kierownictwa PAN, proponuje się wyrażenie zgody na konsultację przedstawionej propozycji wewnątrz Akademii. Konsultacje te powinny objąć Prezydium PAN, kierowniczy aktyw partyjny Zgromadzenia Ogólnego i wydziały PAN.

Jeśli konsultacje te wykażą zgodność poglądów – sprawa zostanie skierowana na drogę legislacyjną po majowej sesji Zgromadzenia Ogólnego PAN poświęconej dwudziestopięcioleciu Akademii.

Wydział Nauki i Oświaty
KC PZPR

Źródło: AAN, PZPR, LVIII/142, b.p., mps.

Nr 173

1977 kwiecień 22, Warszawa – Pismo Jaremy Maciszewskiego, kierownika Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR, do Andrzeja Werblana, sekretarza KC PZPR, wraz z planem ważniejszych przedsięwzięć PAN, MNSzWiT i MOiW w ramach obchodów 60. rocznicy rewolucji październikowej

Wydział Nauki i Oświaty
KC PZPR

Warszawa, dnia 22 IV 1977 r.[a]

Towarzysz Andrzej Werblan
Sekretarz KC PZPR[b]

Przesyłam do wiadomości plan ważniejszych przedsięwzięć PAN, MNSzWiT oraz MOiW w zakresie obchodów 60. rocznicy Wielkiej Socjalistycznej Rewolucji Październikowej. Plan został opracowany w celach roboczych w oparciu o kompleksowe programy PAN i ww. resortów.

(Jarema Maciszewski)[c]

Wydział Nauki i Oświaty KC PZPR[d]

Plan ważniejszych zamierzeń PAN oraz jednostek podległych MNSzWiT i MOiW w zakresie obchodów 60. rocznicy Wielkiej Socjalistycznej Rewolucji Październikowej

I. **Polska Akademia Nauk**

1. W drugiej dekadzie listopada 1977 r. po odbyciu centralnych uroczystości w Moskwie i Warszawie Prezydium Polskiej Akademii Nauk wspólnie z Instytutem Podstawowych Problemów Marksizmu-Leninizmu KC PZPR organizuje centralną konferencję naukową pt. „Wpływ Wielkiej Socjalistycznej Rewolucji Październikowej na procesy rewolucyjne we współczesnym świecie". Program konferencji obejmuje:

– zagajenie Prezesa PAN. prof. dr. Włodzimierza Trzebiatowskiego,

– referaty: prof. dr. Andrzeja Werblana, sekretarza KC PZPR; prof. dr. Jana Szczepańskiego, prof. dr. Ludwika Bazylowa[1], prof. dr. Henryka Chołaja, prof. dr. Adama Łopatki, prof. dr. Józefa Pajestki,

– oraz wystąpienie przedstawiciela Akademii Nauk ZSRR,

---

[a] *Powyżej odręczny dopisek* AW/2/76/77 22.4.

[b] *Z lewej strony nieczytelny odręczny podpis*.

[c] *Powyżej odręczny podpis*.

[d] *Z prawej strony odręczny dopisek* AW/2/76/77 22.4.

[1] Ludwik Bazylow (1915–1985) – historyk dziejów nowożytnych i najnowszych, prof. nadzwyczajny od 1961 r., prof. zwyczajny od 1969 r., absolwent UJK we Lwowie, pracownik naukowy UWr (1946–1952), kierownik Katedry Historii ZSRR w IH UW (1952–1985), dyrektor Instytutu Krajów Socjalistycznych PAN (1975–1981). Członek PZPR (1949–1985).

Przewiduje się również, że podczas konferencji czynna będzie wystawa książek pt. „Rewolucja Października i kolejne rewolucje na świecie".

2. W dniach 13–14 października 1977 r. w Poznaniu odbędzie się sesja naukowa pt. „Rewolucja Październikowa a współczesność", a jej organizatorem jest strona polska Komisji Wielostronnej Współpracy nad dziejami Rewolucji Październikowej Akademii Nauk Krajów Socjalistycznych. W programie przewiduje się 5 referatów (m.in. referat sekretarza KC PZPR prof. A[ndrzeja] Werblana, prof. A[ntoniego] Czubińskiego[2] i prof. W[ładysława] Markiewicza). Na sesję przybędą także goście z ZSRR i innych krajów socjalistycznych,

3. W dniu 3 listopada br. Instytut Krajów Socjalistycznych PAN będzie organizatorem sesji naukowej pt. „Wielka Rewolucja Październikowa a Polska".

4. Niektóre komitety naukowe Wydziału I Nauk Społecznych PAN na posiedzeniach plenarnych omawiać będą znaczenie Wielkiej Rewolucji Październikowej dla rozwoju nauki i jej rolę w życiu naszego narodu (dotyczy to w szczególności Komitetu Nauk Historycznych; Komitet Nauk Pedagogicznych i Komitet Nauk Ekonomicznych organizują w ramach obchodów z okazji sześćdziesięciolecia Rewolucji Październikowej sesję naukową poświęconą twórczości S[tanisława] Strumilina[3]).

5. Niektóre czasopisma („Ekonomista", „Kwartalnik Historyczny" i inne poświęcają problematyce sześćdziesięciolecia rewolucji specjalne numery lub bloki artykułów.

II. **Ministerstwo Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki**

Główne zamierzenia naukowe szkół wyższych w zakresie obchodów 60. rocznicy rewolucji październikowej realizowane będą w miesiącach: październik i listopad bieżącego roku. Do najważniejszych zamierzeń w tym zakresie zaliczyć można następujące przedsięwzięcia:

1) konferencje i sesje naukowe w szkołach wyższych,

2) prowadzenie zajęć w ramach studiów ideologiczno-pedagogicznych,

3) sympozja oraz sesje studenckich kół naukowych,

4) położenie większego nacisku na zagadnienia związane z problematyką rewolucji październikowej w ramach zajęć dydaktycznych z przedmiotów ideologicznych w szkołach wyższych,

5) uwzględnienie problematyki 60. rocznicy rewolucji październikowej w biuletynach naukowych uczelni.

Wśród ww. przedsięwzięć za najistotniejsze uznać należy konferencje i sesje naukowe organizowane przez kierownictwa uczelni oraz sympozja i sesje studenckich kół naukowych. Są one najbardziej powszechną formą obchodów ww. rocznicy. W sumie zrealizowane zostaną 23 sesje i konferencje naukowe organizowane przez kierownictwa uczelni oraz 11 sesji i sympozjów studenckich kół naukowych. Dane liczbowe co do ww. przedsięwzięć w poszczególnych rodzajach szkół przedstawiają się następująco:

---

[2] Antoni Czubiński (1928–2003) – historyk dziejów najnowszych, prof. nadzwyczajny od 1968 r., prof. zwyczajny od 1976 r. Od 1955 r. pracownik naukowy UAM (1955–1998), dziekan Wydziału Filologiczno-Historycznego UAM (1966–1969), prorektor WSNS przy KC PZPR i dyrektor Instytutu Historii Ruchu Robotniczego (1971–1974), dyrektor Instytutu Zachodniego w Poznaniu (1979–1989). Członek PZPR (1950–1990).

[3] Stanisław Strumilin (1877–1974) – rosyjski publicysta, ekonomista, członek WKP(b)/KPZR (1923–1974), pracownik Akademii Nauk Społecznych przy KC KPZR (1948–1974), członek zagraniczny PAN od 1967 r.

uniwersytety – 11; wyższe szkoły pedagogiczne – 9; akademie ekonomiczne – 4; akademie rolnicze – 2; politechniki i wyższe szkoły inżynierskie – 8.

W niektórych ośrodkach akademickich, jak np. w Uniwersytecie Warszawskim, Uniwersytecie im. A[dama] Mickiewicza w Poznaniu, Uniwersytecie Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie zorganizowane będą ponadto sesje środowiskowe.

Problematyka 60. rocznicy Wielkiej Socjalistycznej Rewolucji Październikowej będzie także jednym z tematów wiodących na wrześniowych kursokonferencjach dla całej młodszej kadry nauczycieli akademickich realizujących w szkołach wyższych przedmioty społeczno-polityczne.

– WSP Zielona Góra organizuje sesję ogólnopolską Kół Naukowych Historyków na temat „Polacy w Rewolucji 1917–1921";

– WSI Opole organizuje konferencję naukową dla wyższych szkół pedagogicznych i inżynierskich na temat „Rola F[eliksa] Dzierżyńskiego w Wielkiej Rewolucji Październikowej";

– Uniwersytet Łódzki przy współudziale Polskiego Towarzystwa Historycznego i Muzeum Historii Ruchu Rewolucyjnego[4] organizuje dla środowiska akademickiego Łodzi seminarium poświęcone 60. rocznicy Wielkiej Socjalistycznej Rewolucji Październikowej.

– Uniwersytet Gdański organizuje dwudniową sesję środowiskową na temat „Wielki Październik – doświadczenia i znaczenie";

– WSP Opole organizuje sesję środowiskową na temat „Polacy w Rewolucji Październikowej" oraz „Rewolucja Październikowa w literaturze radzieckiej i polskiej";

– Politechnika Częstochowska organizuje wojewódzką sesję naukową na temat „Źródła osiągnięć ZSRR w świetle 60 lat realizacji programu postępu społecznego".

III. **Ministerstwo Oświaty i Wychowania**

Zgodnie z programem MOiW odbędą się sesje popularnonaukowe, apele, wieczornice, wystawy i konkursy popularyzujące książkę radziecką i wiedzę o Kraju Rad. Organizowane będą w izbach pamięci narodowej ekspozycje poświęcone przyjaźni polsko-radzieckiej, spotkania z weteranami ruchu robotniczego, wycieczki do miejsc historycznych związanych z walkami żołnierzy polskich i radzieckich w okresie II wojny światowej oraz do miejsc pamięci narodowej związanych z działalnością rewolucyjną Feliksa Dzierżyńskiego. Będzie się rozszerzać współpraca polskich i radzieckich szkół poprzez formy korespondencji i wymiany bezpośredniej młodzieży i nauczycieli,

Oto niektóre ważniejsze przedsięwzięcia podejmowane przez resort oświaty i podległe mu jednostki;

1) Włączenie treści związanych z rocznicą Rewolucji Październikowej do programu IX Ogólnopolskiego Turnieju Wiedzy Obywatelskiej oraz XIX Olimpiady Wiedzy o Polsce i Świecie Współczesnym (wrzesień–grudzień).

2) Włączenie do programów olimpiad przedmiotowych treści związanych z problematyką obchodów 60. rocznicy Rewolucji Październikowej i 100. rocznicy urodzin Feliksa Dzierżyńskiego (wrzesień).

[4] Muzeum Historii Ruchu Rewolucyjnego – instytucja państwowa powołana w 1958 r., ze stałą siedzibą w Łodzi od 1960 r. W 1990 r. w jej miejsce utworzono Muzeum Tradycji Niepodległościowych.

3) Popularyzacja osiągnięć pedagogiki radzieckiej: a) w programie NURT; b) w ramach III Konferencji Pedagogów Krajów Socjalistycznych; oraz c) podczas sesji popularnonaukowej przewidzianej na listopad 1977 r.

4) Popularyzowanie 60. rocznicy rewolucji oraz sylwetki F[eliksa] Dzierżyńskiego w związku z 100. rocznicą urodzin poprzez film oraz wydawnictwa i czasopisma przeznaczone dla dzieci i młodzieży (maj).

5) Nadanie szkole polskiej w Moskwie oraz wybranym placówkom oświatowo-wychowawczym w kraju imienia Feliksa Dzierżyńskiego (wrzesień).

6) Przegląd wybitnych filmów radzieckich związanych tematycznie z Rewolucją Październikową (telewizja, kina, szkoły) oraz przeprowadzenie ogólnokrajowego konkursu dla młodzieży n[a] t[emat] znajomości filmu radzieckiego (wrzesień–grudzień).

7) Ogólnopolski rajd turystyczny „Szlakami Lenina" (kwiecień) oraz ogólnopolska akcja turystyczna „Śladami rewolucjonistów" (październik–listopad).

8) Zorganizowanie pociągów przyjaźni do ZSRR dla wyróżniających się aktywistów młodzieżowych, laureatów konkursów poświęconych Związkowi Radzieckiemu, nauczycieli (czerwiec–grudzień).

9) Zorganizowanie ogólnopolskiego konkursu plastycznego związanego tematycznie z rocznicą rewolucji (wrzesień–grudzień) oraz udział w Międzynarodowym Dziecięcym Konkursie Plastycznym p[od] n[azwą] „Barwy Przyjaźni".

10) Udział w ogólnopolskim konkursie recytatorskim pt. „Poezja Przyjaźni i Braterstwa" oraz udział w I Ogólnopolskim Przeglądzie Chórów Dziecięcych, Młodzieżowych i Zespołów Wokalno-Instrumentalnych p[od] n[azwą] „Przyjaźń w Pieśni".

Źródło: AAN, PZPR, LVIII/142, b.p., mps.

Nr 174

1977 maj 18, Warszawa – Pismo Jana Rychlewskiego, zastępcy kierownika Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR, do Andrzeja Werblana, sekretarza KC PZPR

Wydział Nauki i Oświaty[a]
KC PZPR

Warszawa, dn[ia] 18 V 1977 r.

Towarzysz
Andrzej Werblan
Sekretarz KC PZPR

Omówiłem z prezesem wszystkie sugestie. Przekazuję jego prośbę, by najpóźniej jutro z rana lista nagrodzonych znalazła się w Akademii. Dałoby to możliwość rozpocząć od tego akcentu posiedzenie Prezydium PAN. Oczywiście klimat na prezydium byłby jeszcze lepszy, gdyby można było rozpowszechnić nieoficjalnie informacje o „prezencie”[1].

Zespół partyjny prezydium zbieramy jutro o 8.30. Posiedzenie prezydium rozpoczyna się o 10.00.

(Jan Rychlewski)[b]

PS. W obecnej sytuacji uważam zdanie (w przemówieniu I sekretarza), którego konieczność kwestionowałem – za potrzebne.

Źródło: AAN, PZPR, LVIII/142, b.p., mps.

[a] *Z prawej strony odręczny dopisek* AW/2/98/77 18 V. *Poniżej odręczny nieczytelny podpis*.

[b] *Powyżej odręczny podpis*.

[1] Prawdopodobnie chodzi o odznaczenia państwowe przyznane z okazji dwudziestopięciolecia PAN przez Radę Państwa członkom i pracownikom Akademii. Informację o tych odznaczeniach przekazał uczestnikom uroczystej XLVI Sesji ZO PAN prezes Akademii Włodzimierz Trzebiatowski. Order Sztandaru Pracy I klasy otrzymali profesorowie: Józef Chałasiński (po raz trzeci), Adam Gruca, Stanisław Leszczycki, Kazimierz Petrusewicz, Dionizy Smoleński, Bogdan Suchodolski, Michał Śmiałowski (po raz drugi), Bohdan Dobrzański, Józef Hano, Stanisław Hueckel, Wilhelmina Iwanowska, Janusz L. Jakubowski, Anatol Listowski, Ignacy Malecki, Włodzimierz Michajłow, Franciszek Misztal, Maciej Nałecz, Stefan Ziemba (po raz pierwszy). Pełna lista nagrodzonych zob. *W 25-lecie działalności Polskiej Akademii Nauk (XLVI Sesja Zgromadzenia Ogólnego PAN Warszawa, 20 V 1977 r.)*, „Nauka Polska” 1977, nr 8, s. 38. Nie udało się ustalić, o jaki fragment wystąpienia Edwarda Gierka chodziło autorowi notatki.

Nr 175

1977 maj 23, Warszawa – Notatka Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR o sesji Zgromadzenia Ogólnego PAN

Wydział Nauki i Oświaty
KC PZPR[a]

Warszawa, dnia 23 V 1977 r.

Notatka
o sesji Zgromadzenia Ogólnego PAN

20 maja br. odbyła się 46. Sesja Zgromadzenia Ogólnego Polskiej Akademii Nauk, poświęcona dwudziestopięcioletniej rocznicy działalności Akademii.

Sesja ta miała na celu podsumowanie dotychczasowego dorobku Akademii, ocenę jej roli w rozwoju nauki i udziału w krajowym postępie naukowo-technicznym oraz wytyczenie dalszych kierunków działania. Była także okazją do potwierdzenia zasad polityki naukowej partii i państwa, wytyczonych na VI i VII Zjeździe.

Z tych względów sesja cieszyła się dużym zainteresowaniem środowisk naukowych kraju.

W sesji wzięli udział członkowie Akademii oraz liczni przedstawiciele całego świata nauki, reprezentujący szkolnictwo wyższe, resortowe zaplecze naukowe i instytuty PAN.

W uroczystości wzięli udział członkowie kierownictwa partii i państwa z I sekretarzem KC PZPR tow. Edwardem Gierkiem, przewodniczącym Rady Państwa tow. prof. Henrykiem Jabłońskim i prezesem Rady Ministrów tow. Piotrem Jaroszewiczem oraz wielu ministrów.

I sekretarz KC wygłosił na sesji przemówienie zawierające wysoką ocenę wkładu nauki polskiej i Akademii w rozwój kraju, potwierdzając zasady polityki naukowej państwa wynikające z uchwał VI i VII Zjazdu partii, oraz rolę nauki jako istotnego jakościowego czynnika rozwoju życia społecznego i gospodarczego[1].

Przemówienie wysłuchane zostało z wielką uwagą i przyjęte z pełną aprobatą.

Prezes PAN tow. prof. Włodzimierz Trzebiatowski omówił bogaty dorobek dwudziestopięcioletniej działalności Akademii na polu tworzenia, wdrażania i upowszechniania nauki. Prezes PAN podkreślił szczególnie rolę Akademii w rozwoju nauk podstawowych jako źródła postępu naukowo-technicznego, osiągnięcia placówek naukowych PAN, które rozwinęły wiele nowych dyscyplin i ugruntowały znane polskie szkoły naukowe, rolę ekspertyzową komitetów naukowych PAN oraz rolę integrującą Akademii w całym polu nauki.

[a] *Poniżej odręczny nieczytelny podpis*.

[1] Tekst wystąpienia Edwarda Gierka zob. „Trybuna Ludu", 22 V 1977, s. 3, a także „Nauka Polska" 1977, nr 8, s. 3–7.

Nawiązując do słów I sekretarza KC, prezes PAN podkreślił, że Polska Akademia Nauk i cała nauka polska swym autorytetem oddziaływać będzie w kierunku umacniania jedności narodu jako podstawy jego pomyślnego rozwoju.

Na zakończenie pierwszej części sesji kierownictwo partii i państwa zapoznało się z wystawą wydawnictw PAN, prezentowaną przez wybitnych uczonych. Towarzyszyły temu rozmowy z członkami Akademii.

W drugiej części sesji sekretarz naukowy PAN tow. prof. Jan Kaczmarek przedstawił Zgromadzeniu Ogólnemu sprawozdanie z pracy Akademii w roku 1976.

Dyskusję, która odbyła się po referatach, cechowało zaangażowanie w problemy rozwoju nauki oraz konstruktywne refleksje i propozycje rozwiązań w zakresie problemów wysuwanych przez kierownictwo partyjne i rządowe. Należy odnotować bardzo dobry klimat, jaki cechował całą sesję.

W dniach bezpośrednio poprzedzających sesję miała miejsce jednakże próba zakłócenia jej przebiegu. Do wszystkich członków Akademii skierowany został przez dr. A[ndrzeja?] Reymana[2] list brutalnie atakujący członka Prezydium PAN ministra nauki, szkolnictwa wyższego i techniki tow. prof. Sylwestra Kaliskiego, na tle tzw. sprawy doc. [Aleksandry] Hankus. Doc. Hankus przed dziesięciu laty niesłusznie skazana za zniesławienie niejakiego Petrysa[3], została przed dwoma laty w pełni zrehabilitowana przez Sąd Najwyższy, a następnie przez Wyższą Komisję Dyscyplinarną przy Ministrze Szkół Wyższych. Jednakże sama zainteresowana, a przede wszystkim jej rodzina (dr Reyman) uważają decyzję WKD za niezadowalającą i wysuwając niemożliwe do spełnienia postulaty, od kilku m[iesię]cy prowadzą kampanię listownych ataków na Ministerstwo Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki. W lutym br. znalazło to odbicie na Prezydium PAN, gdzie angażujący się od lat w sprawę doc. Hankus prof. J[anusz] Groszkowski postawił wniosek o powołanie komisji PAN dla zbadania tej sprawy. Prezydium wniosek uchyliło, jednakże przy znacznych różnicach opinii (na 34 obecnych 15 głosowało za wnioskiem). Obecnie dr Reyman usiłował odwołać się do Walnego Zgromadzenia PAN. Ton ogólny jego listu, a zwłaszcza szereg sformułowań nie pozostawiały wątpliwości, iż szło o wywołanie zamieszania i atmosfery konfliktu na Walnym Zgromadzeniu. Potwierdzało tę ocenę zainteresowanie sprawą ze strony niektórych członków PAN, m.in. prof. [Jerzego] Łosia.

W tej sytuacji zespół partyjny przy Prezydium PAN po wszechstronnych dyskusjach i konsultacjach zwrócił się do KC o zgodę na wniesienie sprawy na Prezydium PAN, które obradowało w dniu 19 V br. Dyskusję zainicjował prof. Jan Szczepański, a wypowiedziała się w niej większość obecnych. Zajęli oni stanowisko zdecydowanego sprzeciwu wobec prób wywołania rozdźwięków w PAN wokół sprawy doc. Hankus. Po dyskusji podjęto jednomyślnie następującą rezolucję:

„Prezydium PAN przedyskutowało pismo dr. Reymana skierowane do wszystkich członków PAN. Prezydium PAN akceptuje oświadczenie prof. S[ylwestra] Kaliskiego w sprawie doc. Hankus. Prezydium ubolewa nad treścią i formą wystąpienia dr. Reymana

---

[2] Być może Andrzej Reyman – prawnik.

[3] Krakowski fizykochemik pochodzenia węgierskiego Tibor Petrys miał dokonać plagiatu pracy Aleksandry Hankus-Rejman w celu uzyskania stopnia doktora habilitowanego. Domagająca się sprawiedliwości uczona została w 1967 r. skazana za zniesławienie Petrysa i dopiero w 1975 r. zrehabilitowana. Za krakowską uczoną od początku wstawiał się prof. Groszkowski, co mogło być jedną z przyczyn jego ustąpienia z funkcji prezesa PAN w grudniu 1971 r. W proteście przeciw traktowaniu Hankus w 1976 r. Groszkowski zrzekł się praw publicznych.

do członków PAN szkalującego osobę członka Prezydium PAN prof. S[ylwestra] Kaliskiego". W wytworzonej atmosferze za uchwałą głosował również prof. J[anusz] Groszkowski.

Stanowisko prezydium zostało upowszechnione przez zespół partyjny w Zgromadzeniu Ogólnym i przyjęte z pełnym zrozumieniem.

Wydział Nauki i Oświaty
KC PZPR

Źródło: AAN, PZPR, LVIII/142, b.p., mps.

Nr 176

1977 czerwiec, Warszawa – Notatka ze spotkania I sekretarza KC PZPR Edwarda Gierka z członkami II Polskiej Morskiej Ekspedycji Antarktycznej i Budowniczymi Stacji Antarktycznej im. Henryka Arctowskiego

Notatka
ze spotkania I sekretarza KG PZPR towarzysza Edwarda Gierka z członkami II Polskiej Morskiej Ekspedycji Antarktycznej i Budowniczymi Stacji Antarktycznej im. Henryka Arctowskiego[1]

W dniu 22 czerwca 1977 r. w Komitecie Centralnym u towarzysza Edwarda Gierka odbyło się spotkanie przedstawicieli resortu Handlu Zagranicznego i Gospodarki Morskiej, Polskiej Akademii Nauk, Ministerstwa Obrony Narodowej oraz uczestników Ekspedycji Krylowej i Budowniczych Stacji Antarktycznej im. H[enryka] Arctowskiego[2].

Po przedyskutowaniu spraw związanych z realizacją II Ekspedycji Krylowej i Stacji Antarktycznej przyjęto następujące wnioski:

I. W sprawie badań Polskiej Akademii Nauk.

1. Należy uznać konieczność budowy następnych stacji antarktycznych, a przede wszystkim reaktywować działalność Stacji Antarktycznej im. Antoniego Dobrowolskiego[3].

2. Należy rozbudowywać i doskonalić działalność Stacji im. Henryka Arctowskiego na wyspie King George, a zwłaszcza jej wyposażenie aparaturowe i budowę statku badawczego zgodnie z projektem przedstawionym przez PAN.

3. Należy poszerzyć zakres badań oraz rozbudować Polską Stację Antarktyczną na Spitsbergenie[4].

4. Włączyć do prac badawczych na stacjach polarnych geologów, którzy powinni opracować program rozwoju badań w tych rejonach. Do współdziałania w tym zakresie należy włączyć Instytut Geologii.

5. Należy utrzymać dotychczasowe warunki płacowe dla pracowników stacji polarnych.

6. Należy rozbudować zaplecze badawczo-magazynowe dla stacji polarnych w Instytucie Ekologii PAN.

7. Należy wzmocnić potencjał badawczo-rozwojowy w kraju, pracujący dla potrzeb badań antarktycznych.

---

[1] Polska Stacja Antarktyczna im. Henryka Arctowskiego – całoroczny ośrodek badawczy na Wyspie Św. Jerzego, uruchomiony 26 II 1977 r. Podlega PAN. W 1977 r. na Antarktydę wyruszyła II Polska Ekspedycja Krylowa, prowadząca badania biologiczne nad krylem.

[2] Por. *I Sekretarz KC PZPR przyjął polskich polarników*, „Trybuna Ludu", 23 VI 1977, s. 1, 3.

[3] Stacja Antarktyczna im. Antoniego Bolesława Dobrowolskiego – stacja polarna na Antarktydzie założona w 1957 r. przez badaczy radzieckich, a w 1959 r. przekazana Polsce. Działała okresowo w latach 1958–1959, 1966–1967 i 1977–1978.

[4] Polska Stacja Polarna Instytutu Geofizyki PAN na wyspie Spitsbergen Zachodni w archipelagu Spitsbergen (Svalbard) została założona w 1957 r.

II. W sprawie rybołówstwa.

1. Należy opracować program ekspedycji przemysłowej na sezon 1977/1978, w której zaangażowany potencjał połowów winien doprowadzić do złowienia 120 tys. ton ryb i innych organizmów morskich.

2. Dla realizacji programu niezbędny jest zakup sieci, wyposażenia elektronicznego, a przede wszystkim echosond i urządzeń do nawigacji satelitarnej oraz odpowiednich maszyn do obróbki ryb antarktycznych.

3. Celem sprawnego odbioru połowów i zaopatrzenia floty przemysłowej w rejonie Antarktyki należy zwiększyć stan floty łącznikowej do niezbędnego minimum.

4. Należy intensyfikować produkcję mączki krylowej dla celów paszowych. W tym celu należy dokonać odpowiedniej modernizacji statków rybackich w oparciu o uzyskane już wyniki badań.

5. Dla wykorzystania złowionego kryla należy wybudować w jednym z portów rybackich fabrykę granulatów paszowych o rocznej produkcji 100 tys. ton.

6. Ze względu na bardzo trudne warunki pracy w rejonie Antarktydy należy zapewnić załogom statków i ekip badawczych odpowiednio wysokie płace.

7. Należy realizować opracowany program badawczy, mający na celu rozpracowanie nowych łowisk w innych rejonach Antarktydy.

8. Kontynuować badania nad wykorzystaniem kryla na cele paszowe, spożywcze oraz w innych gałęziach przemysłu.

9. Należy dążyć, aby przyjęte programy przemysłowe i badawcze były realizowane w jak najkrótszym czasie ze względu na kształtującą się sytuację polityczną w rejonie Antarktydy[5].

Źródło: AAN, PZPR, LVIII/456, b.p., mps.

[5] Wraz z założeniem Stacji Antarktycznej im. Henryka Arctowskiego PRL stała się 13. członkiem Traktatu Antarktycznego – międzynarodowej umowy podpisanej w 1959 r. w sprawie wykorzystania Antarktydy wyłącznie od celów pokojowych i badawczych.

Nr 177

1977 sierpień 25, Warszawa – Pismo Jaremy Maciszewskiego, kierownika Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR, do Andrzeja Werblana, sekretarza KC PZPR, wraz ze wstępną koncepcją obsady władz PAN na lata 1977–1980, tajne

Jarema Maciszewski
Kierownik Wydziału Nauki I Oświaty
KC PZPR[a]

Tow.
Andrzej Werblan
Sekretarz KC

Załączam materiał przygotowany przez tow. J[ana] Rychlewskiego z zaznaczeniem, że nie wszystkie zawarte w nim propozycje uznaję za słuszne. Jest to jednak materiał, który może stanowić podstawę do dyskusji; i to zarówno ogólnej, kierunkowej, jak i szczegółowej, dotyczącej rozwiązań personalnych.

Własne stanowisko przedstawię w najbliższych dniach[b].

Tajne[c]

Wstępna koncepcja
obsady władz PAN na lata 1977–[19]80

Założenia, uwagi

A. Propozycje mają charakter wywoławczego materiału do rozważań.

B. Niespójność ekipy była głównym brakiem w ostatnich 6 latach. Z tego względu ostateczną propozycję powinni sformułować towarzysze desygnowani przez Biuro Polityczne na prezesa i sekretarza naukowego. Pożądane jest, by nastąpiło to najpóźniej w końcu października.

C. Można przypuszczać, że okres kadencji nowych władz nie będzie trzyletni. Przeprowadzenie zmiany Ustawy o PAN umożliwi – w zależności od sytuacji – zarówno skrócenie, jak i wydłużenie tego okresu.

D. Wydaje się absolutnie konieczne utrzymanie zasady nieobejmowania stanowisk kierowniczych po przekroczeniu wieku emerytalnego. Od zasady tej nie było odstępstw od wielu lat.

E. Autorytet społeczny osoby odchodzącej z funkcji prezesa PAN powinien być w pełni wykorzystywany. W zasadzie w przyszłości należy brać pod uwagę uczestnictwo w Radzie Państwa bądź we władzach FJN. W aktualnej sytuacji możliwy jest tylko drugi wariant.

F. Ze względu na zobowiązania wobec Zgromadzenia Ogólnego zaciągnięte w trakcie ostatnich wyborów konieczne jest podjęcie przed sesją grudniową sprawy struktury wydziałów. W pełni możliwe jest powołanie Wydziału Zasobów Naturalnych i Nauk

[a] *Z prawej strony wpis w formie pieczęci* Wpłynęło dnia 25 VIII 1977, L.dz. AW/2/150/77.
[b] *Notatka sporządzona odręcznie. Poniżej odręczny podpis Jaremy Maciszewskiego*.
[c] *Wyraz odręcznie zakreślony*.

o Ziemi. Ze względów taktycznych konieczne jest postawienie sprawy Wydziału Nauk Chemicznych, aczkolwiek nie ma ona, jak się zdaje, obecnie szans realizacji.

Zespół Prezesa

Nowacki Witold
Szczepański Jan
Pieniążek Szczepan
Michalski Jan
Kaczmarek Jan
(Kazimierz Secomski, Trautman Andrzej, Kostrzewski Jan)

Zespół Sekretarza Naukowego

Wiewiórowski Maciej
Kołodziejczak Jerzy
Mossakowski Mirosław
(Zieliński Kazimierz, Zielenkiewicz Wojciech, Orłowski Tadeusz)

Wydział I

Markiewicz Władysław
Chołaj Henryk, Wojciechowski Marian[1], Miąso Józef[2] ([Janusz] Tazbir, [Antonina] Kłoskowska, [Czesław] Kupisiewicz)

Wydział II

Urbanek Adam
[Leszek] Kuźnicki[3], [Przemysław] Trojan[4], ([Andrzej] Tarkowski, [Włodzimierz] Ostrowski)

Wydział III

Wróbel Jerzy (Kołos Włodzimierz, Trautman Andrzej)

---

[1] Marian Kazimierz Wojciechowski (1927–2006) – historyk dziejów najnowszych, prof. nadzwyczajny od 1972 r., prof. zwyczajny od 1982 r., pracownik naukowy Uniwersytetu Poznańskiego (1949–1955), UMK (1955–1969), WAP (1967–1974), IH UW (1974–2006), zastępca sekretarza Wydziału I PAN (1972–1981). Członek PZPR (1964–1990), naczelny dyrektor Archiwów Państwowych (1981–1992).

[2] Józef Miąso (ur. 1930) – historyk oświaty i nauki, prof. nadzwyczajny od 1973 r., pracownik naukowy Pracowni Dziejów Oświaty PAN (1955–1974), Wydziału Pedagogicznego UW od 1973 r., dyrektor Instytutu/Zakładu Historii Nauki, Oświaty i Techniki PAN od 1974 r.

[3] Leszek Kuźnicki (ur. 1928) – biolog, prof. nadzwyczajny od 1974 r., pracownik naukowy IBD PAN od 1953 r., zastępca dyrektora IBD (1969–1975). Członek korespondent PAN od 1976 r., członek rzeczywisty PAN od 1989 r., zastępca sekretarza Wydziału Nauk Biologicznych PAN (1973–1977), przewodniczący Komitetu Cytobiologii PAN (1973–1981), członek Prezydium PAN (1984–1998), sekretarz naukowy PAN (1990–1992), prezes PAN (1993–1998).

[4] Przemysław Trojan (ur. 1929) – zoolog, prof. nadzwyczajny od 1971 r., prof. zwyczajny od 1982 r., pracownik naukowy SGGW (1951–1954), Muzeum i Instytutu Zoologii PAN (1954–1999), Instytutu Ekologii PAN (1959–1999), wicedyrektor (1972–1981) i dyrektor Instytutu Zoologii PAN(1981–1982), dyrektor Instytutu Ekologii PAN (1982–1988), dyrektor Instytutu Biologii UŚ (1969–1971). Zastępca sekretarza naukowego Wydziału II PAN (1976–1982). Członek PZPR (1961–1990).

Minczewski Jerzy, [Edward] Gomółka[5], (Pasynkiewicz Stanisław[6], [Marian] Mikołajczyk[7], Obłój Józef[8], [Zdzisław?] Szymański, Sosnowski R[yszard], [Zbigniew?] Ciesielski)

Wydział IV

Nałęcz Maciej ([Bohdan] Ciszewski)
[Bohdan] Ciszewski, [Witold] Gutkowski[9] ([Jan Jerzy] Kroszczyński[10], [Alfred] Świt[11])

Wydział V

Gertych Zbigniew (Nawrocki Stanisław, Krzymowski Tadeusz)
[Franciszek] Witczak[12]

Wydział VI

Kostrzewski Jan
Mossakowski Mirosław, [Witold] Rudowski (Szczepski Olech, [Mieczysław] Chorąży)
Wydział Zasobów Naturalnych i Nauk o Ziemi
Ney Roman[13] (Kaczmarek Zdzisław)
[Roman] Teyssere (geograf)

---

[5] Edward Gomółka (1932–1991) – chemik, pracownik naukowy PWr.

[6] Stanisław Pasynkiewicz (ur. 1930) – chemik, prof. nadzwyczajny od 1970 r., prof. zwyczajny od 1975 r., pracownik naukowy PW (1956–2000), dyrektor Instytutu Chemii i Technologii Organicznej PW (1968–1971), dziekan Wydziału Chemii PW (1968–1971), rektor PW (1973–1981). Członek PZPR (1974–1981), członek egzekutywy Komitetu Warszawskiego PZPR (1979–1981).

[7] Marian Mikołajczyk (ur. 1937) – chemik, prof. nadzwyczajny od 1974 r., prof. zwyczajny od 1982 r., pracownik naukowy PŁ (1960–1963), Instytutu Chemii Organicznej PAN (1964–1972), CBMiM PAN od 1972 r., zastępca dyrektora CBMiM PAN ds. naukowych (1984–1991), dyrektor CBMiM (1991–2007). Członek korespondent PAN od 1991 r., członek rzeczywisty PAN od 2002 r., zastępca sekretarza naukowego Wydziału III PAN (1981–1983), członek Prezydium PAN od 1999 r. Członek PZPR (1969–1990).

[8] Józef Obłój (ur. 1918) – chemik, prof. nadzwyczajny od 1964 r., prof. zwyczajny od 1975 r., pracownik Zakładów Azotowych Kędzierzyn (1947–1951), Instytutu Syntezy Chemicznej w Kędzierzynie (1951–1958), dyrektor Instytutu Ciężkiej Syntezy Organicznej w Blachowni Śląskiej (1959–1966), dyrektor Instytutu Chemii Ogólnej w Warszawie (1966–1971), zastępca dyrektora Instytutu Chemii Przemysłowej w Warszawie (1971–1985), wykładowca filii w Płocku PW (1973–1985).

[9] Witold Gutkowski (ur. 1928) – specjalista od mechaniki ciał stałych, prof. nadzwyczajny od 1972 r., prof. zwyczajny od 1978 r., zastępca dyrektora ds. naukowych IPPT PAN (1970–1972). Członek korespondent PAN od 1976 r., członek rzeczywisty PAN od 1991 r. Wiceprzewodniczący Sekcji Nauk Technicznych Rady Głównej Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki (1973–1976).

[10] Jan Jerzy Kroszczyński (1927–1985) – elektronik, specjalista w zakresie radiolokacji, prof. nadzwyczajny od 1971 r., prof. zwyczajny od 1978 r., pracownik Przemysłowego Instytutu Telekomunikacji (1948–1985), dyrektor naukowy PIT (1970–1985). Członek korespondent PAN od 1976 r.

[11] Alfred Świt (1928–1999) – elektronik, prof. nadzwyczajny od 1970 r., prof. zwyczajny od 1976 r., pracownik naukowy PW (1952–1999), dyrektor Instytutu Technologii Elektronicznej PW (1970–1978), dziekan Wydziału Elektroniki PW (1969–1970), prorektor PW (1970–1981). Członek korespondent PAN od 1976 r., przewodniczący Komitetu Elektroniki i Telekomunikacji PAN (1974–1981). Członek PPR/PZPR (1947–1990), członek CKK (1973–1989).

[12] Franciszek Witczak (1921–2009) – specjalista w zakresie żywienia zwierząt, prof. nadzwyczajny od 1972 r., prof. zwyczajny od 1978 r., pracownik naukowy SGGW (1951–1991). Członek korespondent PAN od 1983 r., członek rzeczywisty od 1994 r., zastępca sekretarza Wydziału V PAN (1973–1977, 1981–1983).

[13] Roman Ney (ur. 1931) – geolog, prof. nadzwyczajny od 1972 r., prof. zwyczajny od 1976 r., pracownik naukowy AGH od 1952 r., dyrektor Instytutu Surowców Energetycznych AGH od 1978 r., rektor AGH (1972–1974, 1979–1981). Członek korespondent PAN od 1976 r., członek rzeczywisty PAN od 1986 r., członek Prezydium PAN (1984–1992), sekretarz Wydziału VII PAN (1984–1988), sekretarz naukowy PAN (1988–1989), wiceprezes PAN

Oddziały PAN

Kraków: Mięsowicz Marian, Litwiniszyn Jerzy ([Adam] Bielański)
Poznań: Labuda Gerard[14], Wiewiórowski Maciej ([Witold] Michałkiewicz)
Wrocław: [Bogusława] Jeżowska-Trzebiatowska, Ślopek Stefan[15]
Gdańsk: Kobyliński Lech[16], [Roman] Ciesielski ([Czesław] Druet[17])
Łódź: Michalski Jan, [Marian] Mikołajczyk ([Wojciech] Stec[18])

Prezydium PAN

Rozważyć możliwość odejścia:

Suchodolski Bogdan, Kielan-Jaworowska Zofia, Groszkowski Janusz, Michajłow Włodzimierz, [Adam] Bielański, [Stanisław] Hueckel[19], Gibiński Kornel, [Bohdan] Dobrzański, [Ryszard] Manteufell, Kulikowski Roman, Malecki Ignacy.

Rozważyć możliwość wprowadzenia:

Klimowicz Mieczysław, Topolski Jerzy, Kupisiewicz Czesław, [Witold] Czachórski, [Adam] Tarkowski, Jeżowska-Trzebiatowska Bogusława, Kołos Włodzimierz, Minczewski Jerzy, Jedliński Jerzy[20], [Zdzisław?] Szymański, Kaczmarek Zdzisław [Bohdan]

(1990–1992), wiceprezes Oddziału PAN w Krakowie od 2003 r. Członek PZPR (1961–1990), KW PZPR w Krakowie (1972–1981), członek KC PZPR i zastępca członka BP (1980–1981), podsekretarz stanu w MNSzWiT (1974–1978), poseł na sejm (1989–1991).

[14] Gerard Labuda (ur. 1916) – historyk, slawista, prof. zwyczajny od 1956 r., kierownik Katedry Historii Powszechnej IH UAM (1961–1984), członek rzeczywisty PAN od 1968 r., kierownik Zakładu Historii Pomorza IH PAN od 1953 r., prezes Oddziału PAN w Poznaniu (1972–1980), członek Prezydium PAN od 1972 r., wiceprezes PAN (1984–1986). Członek Rady Konsultacyjnej przy Przewodniczącym Rady Państwa (1986–1989).

[15] Stefan Ślopek (1914–1995) – mikrobiolog, immunolog, prof. nadzwyczajny od 1950 r., prof. zwyczajny od 1957 r., pracownik naukowy UJK (1939), Państwowego Instytutu Medycznego we Lwowie (1939–1941), Instytutu Badań Tyfusu Plamistego we Lwowie (1941–1945), UJ (1945–1949), Śląskiej AM w Katowicach (1949–1954), AM we Wrocławiu (1954–1973), dyrektor Instytutu Immunologii i Terapii Doświadczalnej PAN (1954–1995). Członek rzeczywisty PAN od 1973 r., przewodniczący Komitetu Immunologicznego PAN (1972–1978), członek Sekretariatu Wydziału Nauk Medycznych PAN (1965–1983), członek Prezydium PAN (1972–1980, 1984–1995. Przewodniczący CKK (1984–1989).

[16] Lech Kobyliński (ur. 1923) – hydromechanik okrętowy, prof. nadzwyczajny od 1962 r., prof. zwyczajny od 1969 r., pracownik naukowy Politechniki Gdańskiej (1948–1976, 1982–1993 [?]), specjalista Międzynarodowej Organizacji Morskiej w Londynie (1976–1982). Członek korespondent PAN od 1976 r., sekretarz naukowy Oddziału PAN w Gdańsku (1986–1990). Członek PPR/PZPR (1943–1987), członek Rady Konsultacyjnej przy Przewodniczącym Rady Państwa (1986–1989).

[17] Czesław Druet (ur. 1926) – oceanolog, prof. nadzwyczajny od 1974 r., prof. zwyczajny od 1980 r., pracownik naukowy UG (1984–1996), kierownik Pracowni Dynamiki Morza Instytutu Budownictwa Morskiego PAN (1962–1976), kierownik Zakładu Oceanografii PAN (1977–1983), dyrektor Instytutu Oceanologii PAN (1976–1990), wiceprezes Międzyrządowej Komisji Oceanograficznej UNESCO (1978–1982). Członek korespondent PAN od 1980 r., członek rzeczywisty PAN od 1986 r.

[18] Wojciech J. Stec (ur. 1940) – chemik, prof. nadzwyczajny od 1979 r., prof. zwyczajny od 1986 r., kierownik Zakładu Chemii Bioorganicznej CBMiM PAN od 1979 r. Członek korespondent PAN od 1994 r., członek Prezydium PAN (1999–2005).

[19] Stanisław Hueckel (1911–1980) – inżynier, specjalista budownictwa morskiego, prof. nadzwyczajny od 1950 r., prof. zwyczajny. od 1962,, pracownik Urzędu Morskiego w Gdyni (1935–1939), Urzędu Budowlanego w Krakowie (1939–1945), Biura Odbudowy Portów (1945–1947), Gdańskiego Urzędu Morskiego (1947–1950). pracownik naukowy PG (1945–1967), rektor PG (1954–1956), pracownik Instytutu Budownictwa Wodnego PAN (1954–1980), dyrektor IBW PAN (1961–1973). Członek korespondent PAN od 1962 r., członek rzeczywisty PAN od 1971 r.

[20] Prawdopodobnie chodzi o Zbigniewa Jedlińskiego (1922–2008) – chemika, prof. nadzwyczajnego od 1962 r., prof. zwyczajnego od 1971 r., pracownika naukowego PG (1948–1960), PŚ (1960–2002), dyrektora Centrum Polimerów PAN w Zabrzu od 1975 r. Członek korespondent PAN od 1971 r., członek rzeczywisty od 1982 r.

Ciszewski, [Jan Jerzy] Kroszczyński, Kobyliński Lech, Gierek Adam, Gertych Zbigniew, Wojtaszek Tadeusz (liczba członków partii w prezydium powinna być utrzymana nadal na poziomie 50 proc.).

Do wykorzystania w innych pracach
Orłowski Tadeusz, [Bohdan] Dobrzański, Kasprzyk Leszek, Rutkowski Antoni

Źródło: AAN, PZPR, LVIII/142, b.p., mps.

Nr 178

1977 październik [?], Warszawa – Notatka Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR w sprawie zbliżającej się sesji Zgromadzenia Ogólnego PAN (z załącznikami)

Wydział Nauki i Oświaty
KC PZPR

Andrzej Werblan
Sekretarz KC PZPR
w m[iejscu]

Notatka
w sprawie zbliżającej się sesji Zgromadzenia Ogólnego PAN

Przed sesją Zgromadzenia Ogólnego PAN, projektowaną na 16 grudnia, odbędą się trzy posiedzenia Prezydium PAN: 24 października, 29 listopada, 13 grudnia.

Przed każdym z tych posiedzeń przewiduje się zwołanie zespołu partyjnego przy prezydium.

Na posiedzeniu prezydium **24 października** powinny być zdecydowane następujące sprawy związane z Sesją Zgromadzenia Ogólnego:

1. **Ustalenie liczby wiceprezesów PAN** na następną kadencję. Proponuje się utrzymanie liczby 4 wiceprezesów.

2. **Ustalenie liczebności Prezydium PAN** na następną kadencję. Proponuje się dążyć do utrzymania liczby 42 członków prezydium. Może jednak okazać się konieczne jej zwiększenie do 45 ze względu na trudność wymiany przeważającej większości członków obecnego prezydium z jednej strony i konieczność uwzględnienia utworzenia nowego Wydziału PAN z drugiej.

3. **Wybór Komisji Matki** dla przygotowania propozycji osobowych ustępującego prezydium odnośnie [do]: prezesa, wiceprezesów, członków prezydium. Projekt składu Komisji Matki w załączeniu (wraz ze składami z trzech poprzednich kadencji).

4. **Ustalenie tematu referatu** na części otwartej sesji. Komitet „Polska 2000" dysponuje następującymi gotowymi materiałami:

1) choroby cywilizacyjne – [Włodzimierz] Kuryłowicz
2) problemy demograficzne kraju – [Kazimierz] Secomski, [Edward] Rosset
3) perspektywy rozwoju metalurgii – [Tadeusz] Malkiewicz
4) rehabilitacja i adaptacja człowieka – [Jan] Szczepański

Ponadto wchodzi w rachubę referat:

5) zasoby surowcowe Polski – [Jerzy] Grzymek, [Stanisław] Pawłowski[1].

Wydaje się, że należy wybrać jeden z tematów 1, 2, 5.

5. Wstępne poinformowanie prezydium w pracach nad utworzeniem **Wydziału Nauki o Ziemi i Zasobów Naturalnych oraz o powołaniu Oddziału PAN w Łodzi**. Sprawy te mogą być, jak się wydaje, sfinalizowane na posiedzeniu prezydium 29 listopada.

[1] Stanisław Pawłowski (1910–1992) – geolog, geofizyk, prof. nadzwyczajny od 1954 r., prof. zwyczajny od 1965 r., pracownik naukowy PW (1934–1935, 1951–1953, 1965–1967), PIG/Instytutu Geologicznego (1937–1945, 1947–1992), WAT (1961–1962). Członek rzeczywisty PAN od 1976 r. Poseł na sejm (1965–1972).

Uwaga: Propozycje wyborcze przedstawiane przez prezydium Zgromadzeniu Ogólnemu są przyjmowane na prezydium w drodze tajnego głosowania na listę zgłaszaną przez Komisję Matkę. W ostatnich trzech kadencjach odbywało się to na ostatnim posiedzeniu Prezydium:

1968 r. – 16 grudnia (wybory 17 grudnia)
1974 r. – 30 listopada (wybory 17 grudnia)
1974 r. – 11 grudnia (wybory 19 grudnia)

Projekt składu Komisji Matki

	Reprezentant wydziału	Ośrodek	Funkcja	Wiek	Członek Akademii od lat	Uczestnictwo w poprzednich komisjach od 1968 r.	Przynależność partyjna
W[łodzimierz] Trzebiatowski		Wrocław	prezes	71	25	68	PZPR
K[azimierz] Michałowski		Warszawa	czł[onek] prezydium	76	25	68	
K[azimierz] Secomski	I	Warszawa	czł[onek] prezydium	67	17	71,74	
A[dam] Urbanek	II	Warszawa	sekr[etarz] wydziału	49	4		
M[aciej] Wiewiórowski	III	Poznań	czł[onek] prezydium	59	12	71	
J[erzy] Litwiniszyn	IV	Kraków	czł[onek] prezydium	63	21	71,74	
Sz[czepan] Pieniążek	V	Skierniewice	wiceprezes	64	25	74	PZPR
S[tefan] Ślopek	VI	Wrocław	czł[onek] prezydium	63	12		

Do rozważenia:

J[anusz] Groszkowski		Warszawa	czł[onek] prezydium	79	25	71,74	
G[erard] Labuda	I	Poznań	czł[onek] prezydium prezes oddziału	61	13		
K[azimierz] Urbanik	III	Wrocław	czł[onek] prezydium	47	12	74	PZPR
A[ndrzej] Trautman	III	Warszawa	czł[onek] prezydium	44	8		PZPR
M[arian] Mięsowicz	III	Kraków	wiceprezes	70	18		
D[ionizy] Smoleński	IV	Warszawa	czł[onek] prezydium	75	13	71	PZPR
T[adeusz] Krzymowski	V	Olsztyn	czł[onek] prezydium	50	6		PZPR
K[ornel] Gibiński	VI	Katowice	czł[onek] prezydium	62	12		

Skład Komisji Matki

1968	1965–1968	1968–1971
H[enryk] **Jabłoński**	wiceprezes	wiceprezes
W[itold] Nowacki	sekretarz naukowy	wiceprezes
I K[azimierz] Michałowski	czł[onek] prezydium	czł[onek] prezydium
II W[łodzimierz] Michajłow	czł[onek] prezydium	sekretarz wydziału
III W[łodzimierz] Trzebiatowski	czł[onek] prezydium	wiceprezes
IV W[acław] Olszak	czł[onek] prezydium	–
V B[ohdan] Dobrzański	czł[onek] prezydium	z[astęp]ca sekretarza naukowego
VI W[iktor] Dega	czł[onek] prezydium	–

1971 r.	1969–1971	1971–1974
J[anusz] **Groszkowski**	prezes	czł[onek] prezydium
D[ionizy] Smoleński	sekretarz naukowy	wiceprezes
I K[azimierz] Secomski	z[astęp]ca sekretarza naukowego (do lutego 1971)	czł[onek] prezydium
II T[adeusz] Baranowski	czł[onek] prezydium	czł[onek] prezydium
III M[aciej] Wiewiórowski	czł[onek] prezydium	czł[onek] prezydium
IV J[erzy] Litwiniszyn	czł[onek] prezydium	czł[onek] prezydium
V B[ohdan] Dobrzański	z[astęp]ca sekretarza naukowego	sekretarz wydziału
VI K[sawery] Rowiński	czł[onek] prezydium	czł[onek] prezydium

1974	1971–1974	1974–1977
J[anusz] **Groszkowski**	czł[onek] prezydium	czł[onek] prezydium
I K[azimierz] Secomski	czł[onek] prezydium (I z[astęp]ca przew[odniczącego] KP)	czł[onek] prezydium
II W[łodzimierz] Michajłow	sekretarz wydziału	czł[onek] prezydium
III K[azimierz] Urbanik	czł[onek] prezydium	czł[onek] prezydium
IV J[erzy] Litwiniszyn	czł[onek] prezydium	czł[onek] prezydium
V Sz[czepan] Pieniążek	czł[onek] prezydium	wiceprezes
VI J[erzy] Kostrzewski	sekretarz wydziału	sekretarz wydziału

Źródło: AAN, PZPR, LVIII/445, b.p., mps.

Nr 179

1977 październik 2 [?], Warszawa – Notatka Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR w sprawie przygotowywania nowych składów komitetów naukowych PAN i rad redakcyjnych

Notatka
w sprawie przygotowywania nowych składów komitetów naukowych PAN i rad redakcyjnych

Do dnia 1 października wykonane zostały następujące prace:

1. Analiza działalności K[omitetów] N[aukowych] i R[ad] R[edakcyjnych].
2. Potwierdzenie zasad tworzenia i ramowego statutu KN i RR przez sekretarzy wydziałowych i sekretarza naukowego PAN.
3. Zatwierdzenie sieci i struktury KN i RR (sekretarz naukowy PAN).
4. Zgłoszenie propozycji przewodniczących i ścisłych prezydiów KN i przewodniczących RR PAN (sekretarz naukowy PAN).

Do dnia 5 X Wydział Nauki i Oświaty KC ma otrzymać propozycje pełnych składów komitetów naukowych wydziałów II –VI. Wydział I zgłosi propozycje do 10 X br.

W harmonogramie przewiduje się:

1. Konsultacje społeczne składów (przez komitety wojewódzkie) – październik.
2. Ostateczne przygotowanie składów KN i RR. Korekty sieci i składów po konsultacjach – listopad; sekretarze wydziałowi, Sekretariat Naukowy PAN, ścisłe prezydium.
3. Zatwierdzenie ostateczne składów KN i RN przez nowy Sekretariat Naukowy PAN; nowe Prezydium PAN – styczeń 1978 r.[a]

Źródło: AAN, PZPR, LVIII/459, b.p., mps.

[a] *Poniżej odręczny podpis* J.W.

Nr 180

1977 październik 19, Warszawa – Notatka Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR w sprawie trybu konsultacji składów osobowych komitetów naukowych PAN

Warszawa, dn[ia] 19 X 1977 r.

Notatka
w sprawie trybu konsultacji składów osobowych komitetów naukowych PAN

1. Sekretariaty wydziałów przygotowały propozycje składów osobowych KN PAN. Propozycje te zgodnie z przyjętym trybem postępowania podlegać mają konsultacjom.

2. Proponuje się wzorem poprzedniej kadencji, by konsultacje terenowe prowadziły komitety wojewódzkie PZPR. Niezależnie od tego proponuje się, by kierownictwo Akademii przekonsultowało składy z oddziałami PAN (Kraków, Wrocław, Poznań, Katowice) i radami koordynacyjnymi PAN (Łódź, Gdańsk). Stanowiłoby to nową formę.

3. Proponuje się przesłanie wykazów pełnych składów KN PAN do następujących komitetów wojewódzkich: Warszawa, Łódź, Kraków, Katowice, Wrocław, Poznań, Toruń, Gdańsk, Szczecin, Olsztyn, Lublin, Białystok. Do pozostałych województw przesłane by były wykazy kandydatów z danego ośrodka.

4. Proponuje się, aby sprawę konsultacji omówić z kierownikami Wydz[iału] Nauki i Oświaty KW lub Pracy Ideowo-Wychowawczej KW PZPR na najbliższym spotkaniu w Wydziale Nauki i Oświaty KC PZPR.

5. Proponuje się przeprowadzić konsultacje w okresie 28 października – 15 listopada br.

Źródło: AAN, PZPR, LVIII/445, b.p., mps.

Nr 181

1977 październik 19, Warszawa – Pismo Jana Rychlewskiego, zastępcy kierownika Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR, do Andrzeja Werblana, sekretarza KC PZPR

Warszawa, 19 X 1977 r.

Towarzysz
Andrzej Werblan
Sekretarz KC PZPR

Propozycja obsady przewodniczącej części wyborczej sesji Zgromadzenia Ogólnego: Stanisław Leszczycki.

Do rozważenia:
Michał Śmiałowski, Adam Bielański, Anatol Listowski, Włodzimierz Kuryłowicz.

(Jan Rychlewski)

Źródło: AAN, PZPR, LVIII/445, b.p., mps.

Nr 182

1977 październik 24, Warszawa, Pismo przewodnie Jaremy Maciszewskiego, kierownika Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR, do pierwszych sekretarzy KW PZPR

Polska Zjednoczona Partia Robotnicza
Komitet Centralny
Wydział Nauki i Oświaty
L.dz. …

Warszawa, dnia 24 X 1977 r.

Towarzysz …
I Sekretarz Komitetu Wojewódzkiego PZPR
w …

W grudniu br. odbędzie się Zgromadzenie Ogólne Polskiej Akademii Nauk, które wybierze władze PAN na kadencję 1978–1980. Nowo wybrane władze Akademii powołają składy komitetów naukowych PAN na lata 1978–1980.

Zgodnie z przyjętym w poprzedniej kadencji trybem konsultacji przesyłam w załączeniu[a] projekty składów komitetów naukowych Akademii z prośbą o wyrażenie opinii do dnia 15 listopada br.

Kierownik Wydziału Nauki i Oświaty
KC PZPR[b]
(Jarema Maciszewski)

Źródło: AAN, PZPR, LVIII/445, b.p., mps.

[a] *Pismo przewodnie nie zawiera załączników.*
[b] *Poniżej odręczny podpis.*

Nr 183

1977 październik 25 [?], Warszawa – Pismo Jana Rychlewskiego, zastępcy kierownika Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR, do Andrzeja Werblana, sekretarza KC PZPR

Wydział Nauki i Oświaty
KC PZPR

Tow.
Andrzej Werblan
Sekretarz KC PZPR
w miejscu

Na Prezydium Akademii:

1. Jednomyślnie wybrano zaproponowaną Komisję Matkę.

2. Przyjęto wniosek o powołaniu Wydziału VII PAN. Wstrzymali się od głosu: [Jerzy] Litwiniszyn, [Kazimierz] Michałowski, [Dionizy] Smoleński.

3. Przyjęto porządek dzienny sesji grudniowej, w tym referat prof. [Leszka] Pawłowskiego „Zasoby surowcowe kraju".

(Jan Rychlewski)

Źródło: AAN, PZPR, LVIII/445, b.p., mps.

Nr 184

1977 październik 26, Warszawa – Pismo Jana Rychlewskiego, zastępcy kierownika Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR, do Andrzeja Werblana, sekretarza KC PZPR

Wydział Nauki i Oświaty
KC PZPR

[Warszawa,] 26 X 1977 r.

Tow.
Andrzej Werblan
Sekretarz KC PZPR
w miejscu

Poprzednio podałem, w oparciu o informację tow. [Włodzimierza] Trzebiatowskiego, że w głosowaniu nad utworzeniem Wydziału VII wstrzymał się tow. [Dionizy] Smoleński. Według innych uczestników posiedzenia, był to z całą pewnością nie tow. Smoleński, tylko prof. [Janusz] Groszkowski.

(Jan Rychlewski)[a]

Źródło: AAN, PZPR, LVIII/445, b.p., mps.

[a] *Powyżej odręczny podpis*.

Nr 185

1977 listopad 7, Warszawa – Pismo Jaremy Maciszewskiego, kierownika Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR, do Andrzeja Werblana, sekretarza KC PZPR

Warszawa, 7 XI 1977 r.

Towarzysz Andrzej Werblan[a]
Sekretarz KC PZPR

Poniżej przedstawiam – do rozważenia – całościową propozycję składu osobowego władz Polskiej Akademii Nauk na następną kadencję:

1. Prezes PAN	– prof. dr Witold Nowacki, PZPR
2. Wiceprezes PAN	– prof. dr Jan Szczepański, bezp[artyjny]
	– prof. dr Szczepan Pieniążek, PZPR
	– prof. dr Jerzy Litwiniszyn, bezp[artyjny]
	– prof. dr Tadeusz Orłowski, bezp[artyjny]
	lub
	– prof. dr Jan Kostrzewski, bezp[artyjny]
3. Sekretarz naukowy PAN	– prof. dr Jan Kaczmarek, PZPR
4. Z[astęp]cy sekretarza naukowego PAN:	
	– prof. dr Jerzy Kołodziejczak, PZPR
	– prof. dr Wiesław Sadowski, bezp[artyjny] (dotychczasowy rektor SGPiS)
5. Sekretarz Wydz[iału] I	– prof. dr Władysław Markiewicz, PZPR
6. Sekretarz Wydz[iału] II	– prof. dr Adam Urbanek, bezp[artyjny]
7. Sekretarz Wydz[iału] III	– prof. dr Jan Rychlewski, PZPR
8. Sekretarz Wydz[iału] IV	– prof. dr Maciej Nałęcz, bezp[artyjny]
9. Sekretarz Wydz[iału] V	– prof. dr Zbigniew Gertych, PZPR lub
	– prof. dr Janusz Haman, bezp[artyjny]
10. Sekretarz Wydz[iału] VI	– prof. dr Mirosław Mossakowski, PZPR
	– prof. dr Jan Kostrzewski, bezp[artyjny]
11. Przewodniczący Oddziału PAN w Krakowie	– do ustalenia
12. Przewodniczący Oddziału PAN w Poznaniu	– prof. dr Gerard Labuda
13. Przewodniczący Oddziału PAN we Wrocławiu	– prof. dr Bogusława Jeżowska-Trzebia towska, PZPR

[a] *Powyżej odręczny dopisek* AW/2/197/77.

14. Przewodniczący Oddziału PAN w Katowicach – prof. dr Alojzy Melich, PZPR
15. Przewodniczący Oddziału PAN w Łodzi – prof. dr Jan Michalski, PZPR[b].

Źródło: AAN, PZPR, LVIII/142, b.p., mps.

[b] *Punkty 1, 11, 13 i 15 odręcznie zakreślone. Poniżej odręczny podpis Jaremy Maciszewskiego*.

Nr 186

1977 listopad 7, Wałbrzych – Pismo Jerzego Grochmalickiego, I sekretarza KW PZPR w Wałbrzychu, do Jaremy Maciszewskiego, kierownika Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR

Polska Zjednoczona Partia Robotnicza
Komitet Wojewódzki w Wałbrzychu
Kancelaria I Sekretarza
L.dz. 1593/77[a]

Wałbrzych, dnia 9 XI 1977 r.

Towarzysz
Jarema Maciszewski
Kierownik
Wydziału Nauki i Oświaty
Komitet Centralny Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej
Warszawa

Szanowny Towarzyszu Kierowniku!

W odpowiedzi na Wasze pismo z dnia 4 listopada 1977 r. w sprawie propozycji zgłoszenia do władz Polskiej Akademii Nauk na lata 1978–1980 tow. Jerzego Noskowskiego[1] informujemy, że kandydaturę ww. w pełni aprobujemy.

W uzupełnieniu pisma pozwolę sobie przedstawić krótką charakterystykę osobową tow. Jerzego Noskowskiego. Wyżej wymieniony ma za sobą dwudziestoośmioletni staż pracy w górnictwie, w tym 20 lat na odpowiedzialnych stanowiskach. Tow. Jerzy Noskowski ma właściwe przygotowanie naukowe i praktyczne oraz szczególną znajomość warunków górniczych w kopalniach dolnośląskich.

Wyżej wymieniony jest również cenionym działaczem społecznym i partyjnym na terenie wałbrzyskiego zagłębia węglowego.

Z partyjnym pozdrowieniem

I sekretarz KW PZPR[b]
Jerzy Grochmalicki[2]

Źródło: AAN, PZPR, LVIII/445, b.p., mps.

[a] *Znak sprawy wpisany odręcznie.*

[b] *Poniżej odręczny podpis i wpis w formie trójkątnej pieczęci* Polska Zjednoczona Partia Robotnicza. Komitet Wojewódzki w Wałbrzychu. Sekretariat.

[1] Jerzy Noskowski – mgr inż., wówczas dyrektor techniczny Dolnośląskiego Zjednoczenia Przemysłu Węglowego w Wałbrzychu.

[2] Jerzy Grochmalicki (ur. 1934) – polityk komunistyczny, członek PZPR (1955–1990), sekretarz ds. ekonomicznych KW PZPR we Wrocławiu (1974–1975), I sekretarz KW PZPR w Wałbrzychu (1975–1980), zastępca członka KC PZPR (1975–1981).

Nr 187

1977 listopad 11, Zielona Góra – Pismo Józefa Nowaka, I sekretarza KW PZPR w Zielonej Górze, do Jaremy Maciszewskiego, kierownika Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR

Polska Zjednoczona Partia Robotnicza
Komitet Wojewódzki
w Zielonej Górze
Wydział Pracy Ideowo-Wychow[awczej]
L.dz. 148/XI/77[a]

Zielona Góra, dnia 11 XI 1977 r.

Towarzysz
Jarema Maciszewski
Kierownik
Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR
Warszawa

W odpowiedzi na pismo z dnia 4 listopada 1977 r. w sprawie kandydatów do nowych składów Komitetu Nauk PAN Komitet Wojewódzki PZPR w Zielonej Górze zgłasza następujące kandydatury na kadencję 1978–1980.

Wydział I

1. Prof. dr hab. Hieronim Szczegóła[1], dyrektor Instytutu Nauk Społeczno-Politycznych w WSP w Zielonej Górze[b].

2. Doc. dr hab. Wojciech Pasterniak[2], dyrektor Instytutu Filologii Polskiej WSP w Zielonej Górze, w miejsce doc. dr hab. [c]Bronisława Ratusia[3], który przeszedł do pracy w […[d]] w Warszawie[c].

Wydział II

1. Prof. dr Stanisław Kołaczkowski[4], dotychczasowy przedstawiciel WSI w Zielonej Górze.

Sekretarz KW PZPR[e]
Józef Nowak[5]

Źródło: AAN, PZPR, LVIII/445, b.p., mps.

---

[a] *Znak sprawy wpisany odręcznie*.
[b] *Na lewym maginesie wzdłuż punktu odręczna pionowa linia*.
[c–c] *Fragment odręcznie podkreślony*.
[d] *Nieczytelny skrótowiec*.
[e] *Poniżej odręczny podpis i wpis w formie trójkątnej pieczęci* Polska Zjednoczona Partia Robotnicza. Komitet Wojewódzki w Zielonej Górze. Wydz[iał] Pracy Ideowo-Wychowawczej.

[1] Hieronim Szczegóła (ur. 1931) – historyk, politolog, prof. nadzwyczajny od 1975 r., prof. zwyczajny od 1987 r., nauczyciel w szkołach średnich (1945–1965), pracownik naukowy WSI w Zielonej Górze (1965–1971), WSP w Zielonej Górze/Uniwersytetu Zielonogórskiego od 1971 r., dyrektor INP WSI w Zielonej Górze (1965–1971), rektor WSP w Zielonej Górze (1971–1975, 1981–1984, 1996–1999). Członek ZWM (1947–1948), ZMP (1948–1956), PZPR (1949–1990).

[2] Wojciech Pasterniak (ur. 1935) – pedagog, prof. nadzwyczajny od 1979 r., prof. zwyczajny od 1989 r., pracownik naukowy WSP w Rzeszowie (1966–1974), WSP w Zielonej Górze/Uniwersytecie Zielonogórskim od 1974 r.

[3] Bronisław Ratuś (1935–1997) – pedagog, prof. nadzwyczajny od 1982 r., nauczyciel (1954–1957), wizytator w Kuratorium Okręgu Szkolnego w Zielonej Górze (1957–1964), pracownik naukowy WSI w Zielonej Górze (1964), WSP w Zielonej Górze (1971–1997), dziekan Wydziału Humanistycznego WSP (1971–1973), prorektor (1973–1976), dyrektor Instytutu Pedagogiki i Psychologii WSP (1991–1996), rektor WSP w Bydgoszczy (1982–1984), prorektor ANS przy KC PZPR (1985–1990). Kierownik WNiO KC PZPR (1984–1985). Członek PZPR.

[4] Stanisław Kołaczkowski (1911–1988) – ekolog, profesor WSI w Zielonej Górze.

[5] Józef Nowak (ur. 1932) – polityk komunistyczny, członek PZPR od 1954 r., kierownik Wydziału Oświaty KW PZPR w Zielonej Górze (1970–1972), sekretarz KW PZPR w Zielonej Górze (1972–1981).

Nr 188

1977 listopad 11, Łódź – Pismo Genowefy Adamczewskiej, sekretarza Komitetu Łódzkiego PZPR, do Jaremy Maciszewskiego, kierownika Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR

Polska Zjednoczona Partia Robotnicza
Komitet Łódzki
L.dz. WNO/439/77

Łódź, dnia 11 XI 1977 r.

Towarzysz
Jarema Maciszewski
Kierownik
Wydziału Nauki i Oświaty
Komitetu Centralnego PZPR
Warszawa

W związku z Waszym pismem w sprawie składu komitetów naukowych PAN na kadencję lat 1978–1980 Komitet Łódzki PZPR prosi o rozważenie uwag dotyczących niżej wymienionych osób:

1) prof. prof. Ija Lazari-Pawłowska[1] oraz Tadeusz Pawłowski[2] (małżeństwo) – proponowani do Komitetu Nauk Filozoficznych – od podjęcia pracy w Uniwersytecie Łódzkim do chwili obecnej poza zajęciami wynikającymi z pensum nie uczestniczą w żadnych formach działalności społecznej na rzecz uczelni, miasta i województwa, jak również w działalności ideowo-wychowawczej wśród studentów. Przez ponad 20 lat pracy wykształcili zaledwie 1 doktora.

2) prof. Maria Olszewska[3] – proponowana do Komitetu Cytobiologii, z d[omu] Skwarczyńska. O niewłaściwej atmosferze panującej w tej rodzinie świadczy postawa jej córki Aleksandry Olszewskiej, studentki UŁ, która w minionym [a]roku akademickim podpisała petycję KOR-owską[a]. Zarówno rektor, jak i KU PZPR UŁ w związku z częstym przejawami niesubordynacji służbowej oceniają krytycznie postawę prof. Marii Olszewskiej.

W związku z powyższym [a]Komitet Łódzki PZPR nie popiera udziału ww. osób w komitetach naukowych PAN[a].

Jednocześnie po konsultacjach z kierownictwami partyjno-administracyjnymi UŁ, PŁ i AM prosimy o uwzględnienie w komitetach naukowych PAN niżej wymienionych osób:

[a–a] *Fragment odręcznie podkreślony*.

[b] *Nieczytelny skrótowiec*.

[1] Ilja Pawłowska-Lazari (1921–1994) – filozof, etyk, pracownik naukowy UŁ.

[2] Tadeusz Pawłowski (1924–1996) – filozof, estetyk, logik, prof. nadzwyczajny od 1976 r., prof. zwyczajny od 1986 r., pracownik naukowy UŁ (1950–1994).

[3] Maria Olszewska (1929–2011) – biolog, prof. nadzwyczajny od 1969 r., prof. zwyczajny od 1976 r., pracownik naukowy Wyższej Szkoły Gospodarstwa Wiejskiego w Łodzi (1949–1950), WSP w Łodzi (1950–1953), UŁ (1953–1999), UMCS (1961–1965), prodziekan (1966–1969) i dziekan Wydziału Biologii i Nauk o Ziemi UŁ (1969–1972). Członek korespondent PAN od 1989 r., członek rzeczywisty od 2004 r., przewodnicząca Oddziału Łódzkiego PAN (1993–1998), członek Prezydium PAN (1995–2006).

1. Komitet Nauk Ekonomicznych:

– prof. dr Władysław Piotrowski[4] – dyrektor Instytutu Ekonomiki Produkcji UŁ, koordynator II stopnia problemu węzłowego dotyczącego wpływu nauki i techniki na rozwój gospodarczy w krajach RWPG, bezp[artyjny].

– prof. dr Jerzy Kortan[5] – dyrektor Instytutu Organizacji i Zarządzania UŁ, specjalizujący się w dziedzinie problematyki funkcjonownia przedsiębiorstwa socjalistycznego, członek PZPR, b[yły] członek ZWM[6], b[yły] członek Egzekutywy KŁ PZPR.

2. Komitet Nauk Historycznych, w którym UŁ w ogóle nie jest uwzględniony w propozycjach:

– doc. dr hab. Stefan Banasiak[7] – dyrektor Instytutu Historycznego UŁ, specjalizujący się w zagadnieniach historii Polski Ludowej, znany działacz partyjny.

– prof. dr Zbigniew Kuchowicz[8] – specjalizujący się w historii obyczajów Polski szlacheckiej, bezpartyjny.

– prof. dr Waldemar Michowicz[9] – specjalizujący się w zagadnieniach pokojowego współistnienia, znany działacz społeczny, wiceprezes ZG ZNP, bezpartyjny.

– prof. dr Bogdan Baranowski – jeden z najbardziej płodnych historyków łódzkich, znany działacz społeczny, prezes […b] w Łodzi.

3. Komitet Parazytologii:

– prof. dr Alina Kurnatowska[10] – Akademia Medyczna, bezpartyjna.

4. Komitet Mikrobiologii:

– prof. dr Jan Chomiczewski[11] – Akademia Medyczna, członek PZPR.

---

[4] Władysław Piotrowski (ur. 1921) – ekonomista, prof. nadzwyczajny od 1972 r., prof. zwyczajny od 1981 r., pracownik naukowy UŁ (1946–1950, 1961–1991), WSE w Łodzi (1950–1961), dyrektor Instytutu Ekonomiki Produkcji UŁ (1970–1991).

[5] Jerzy Kortan (1924–1998) – ekonomista, prof. zwyczajny od 1973 r., pracownik naukowy UŁ (1952–1994), dyrektor Instytutu Organizacji i Zarządzania UJ (1970–1981), Instytutu Ekonomiki Przedsiębiorstwa UŁ (1981–1991). Członek ZWM, PZPR.

[6] Związek Walki Młodych – podziemna organizacja komunistyczna, założona w 1943 r. jako młodzieżowa przybudówka PPR. W 1948 r. została wcielona do Związku Młodzieży Polskiej.

[7] Stefan Banasiak (ur. 1929) – historyk dziejów najnowszych, prof. nadzwyczajny od 1978 r., prof. zwyczajny od 1990 r., pracownik naukowy Katedry Podstaw Marksizmu-Leninizmu, następnie Katedry Historii Polski Najnowszej UŁ (1953–1999), dyrektor IH UŁ (1970–1978), kierownik Zakładu Historii Polski Ludowej/Katedry Historii Polski Współczesnej (1987–1991). Członek PZPR.

[8] Zbigniew Kuchowicz (1927–1991) – historyk kultury, prof. nadzwyczajny od 1974 r., prof. zwyczajny od 1987 r., pracownik naukowy UŁ (1956–1991), prorektor UŁ (1981–1984).

[9] Waldemar Michowicz (1929–2005) – historyk dziejów najnowszych i dyplomacji, prof. nadzwyczajny od 1987 r., prof. zwyczajny od 1991 r., pracownik naukowy UŁ (1954–2000), wicedyrektor IH UŁ (1973–1975), dziekan Wydziału Historyczno-Filozoficznego UŁ (1975–1981), prorektor UŁ (1990–1993), dyrektor Instytutu Studiów Międzynarodowych UŁ (1994–2000).

[10] Alina Kurnatowska (ur. 1931) – biolog medyczny, prof. nadzwyczajny od 1977 r., prof. zwyczajny od 1989 r., pracownik naukowy Akademii Medycznej w Łodzi (1951–2001).

[11] Jan Chomiczewski (1909–1992) – mikrobiolog, epidemiolog, prof. nadzwyczajny od 1969 r., lekarz w szpitalach warszawskich i wojskowych (1937–1939), pracownik naukowy Miejskiego Instytutu Higieny w Warszawie (1940–1944), AM w Łodzi (1950–1962, 1976–1980), Wojskowej AM w Łodzi (1962–1873), komendant Centralnego Laboratorium Wojskowego (1945–1952), dziekan Wydziału Lekarskiego Wojskowej AM w Łodzi (1964–1971). Członek PZPR (1964–1990), członek Rady Naukowej ds. Medycyny i Farmacji Wojskowej przy MON (1964–1973).

5. Komitet Biochemii i Biofizyki:

– prof. dr Wanda Leyko[12] – dyrektor Instytutu Biochemii i Biofizyki UŁ, bezpartyjna.

6. Komitet Nauk Chemicznych:

– prof. dr Tadeusz Paryjczak[13] – Politechnika Łódzka, czł[onek] PZPR, b[yły] I sekretarz POP Wydziału Chemicznego.

7. Komitet Krystalografii:

– doc. dr Mieczysław Grabowski[14] – kierownik Zakładu Krystalografii Inst[ytutu] Chemii UŁ, bezpartyjny.

8. Komitet Chemii Analitycznej:

– doc. dr hab. Rajmund Sołoniewicz[15] – Politechnika Łódzka, czł[onek] PZPR.

9. Komitet Fizyki:

– prof. dr Leszek Wojtczak[16] – kierownik Zakładu Fizyki Ciała Stałego Instytutu Fizyki UŁ, bezpartyjny.

– doc. dr Jan Karniewicz[17] – dyrektor Instytutu Fizyki i Matematyki Stosowanej PŁ, bezpartyjny.

10. Komitet Inżynierii Lądowej i Wodnej:

– prof. dr hab. Marian Suchar[18] – dyrektor Intytutu Inżynierii Budowlanej PŁ, członek PZPR.

11. Komitet Nauki o Materiałach:

– doc. dr hab. Zdzisław Haś[19] – dyrektor Instytutu Materiałoznawstwa i Technologii Metali PŁ, czł[onek] PZPR.

12. Komitet Budowy Maszyn:

– doc. dr Jan Rafałowicz[20] – dyrektor Instytutu Obrabiarek i Budowy Maszyn PŁ, czł[onek] PZPR, I sekretarz POP Wydziału Mechanicznego.

---

[12] Wanda Leyko (ur. 1921) – biofizyk, radiobiolog, prof. nadzwyczajny od 1969 r., prof. zwyczajny od 1975 r., pracownik naukowy PŁ (1946–1950), AM w Łodzi (1947–1961), UŁ (1961–1991), kierownik Zakładu/Katedry Biofizyki UŁ (1968–1991).

[13] Tadeusz Paryjczak (ur. 1932) – chemik, prof. nadzwyczajny od 1976 r., prof. zwyczajny od 1985 r., pracownik naukowy Wydziału Chemicznego PŁ (1954–2002), dziekan Wydziału Chemicznego PŁ (1975–1981, 1984–1990, 1993–1999), dyrektor Instytutu Chemii Ogólnej (i Ekologicznej) PŁ (1976–2002).

[14] Mieczysław Grabowski (ur. 1928) – mineralolog, krystalograf, prof. nadzwyczajny od 1990 r., prof. zwyczajny od 1990 r., pracownik naukowy UŁ (1957–1998).

[15] Rajmund Sołoniewicz (1929–1993) – chemik, pracownik naukowy PŁ, dyrektor Instytutu Chemii Ogólnej (1970–1976), prodziekan i prorektor PŁ.

[16] Leszek Wojtczak (ur. 1939) – fizyk, prof. nadzwyczajny od 1976 r., prof. zwyczajny od 1985 r., pracownik naukowy Instytutu Fizyki UŁ (1961–2009), zastępca dyrektora (1970–1974) i dyrektor Instytutu Fizyki UŁ (1978–1981), prodziekan Wydziału Matematyki, Fizyki i Chemii UŁ (1972–1978), prorektor ds. nauki (1981–1984) i rektor UŁ (1984–1990).

[17] Jan Karniewicz (1928–2002) – fizyk, prof. zwyczajny od 1988 r., pracownik naukowy PŁ (1954–2002), kierownik zespołu naukowego Fizyki Monokryształów PŁ (1968–1998).

[18] Marian Suchar – specjalista w zakresie mechaniki i budownictwa, prof. nadzwyczajny od 1973 r., pracownik naukowy PŁ.

[19] Zdzisław Haś (ur. 1930) – specjalista w zakresie materiałoznawstwa, prof. nadzwyczajny od 1978 r., prof. zwyczajny od 1992 r., pracownik naukowy Wydziału Mechanicznego PŁ (1954–2000), zastępca dyrektora (1970–1976) i dyrektor Instytutu Metaloznawstwa i Technologii Metali/Instytutu Inżynierii Materiałowej i Technik Bezwiórowych PŁ (1976–2000 [?]). Członek Komitetu ds. Nauki i Postępu Technicznego przy Radzie Ministrów (1988–1990).

[20] Jan Rafałowicz – specjalista w zakresie technologii maszyn, pracownik naukowy Wydziału Mechanicznego PŁ, kierownik Katedry Technologii Maszyn PŁ od 1977 r. Członek PZPR, I sekretarz POP Wydziału Mechanicznego PŁ.

13. Komitet Informatyki:

– prof. dr hab. Edward Kącki[21] – dyrektor Ośrodka Elektronicznej Techniki Obliczeniowej PŁ, czł[onek] PZPR.

– prof. dr hab. Józef Szczepaniak[22] – kierownik Zakładu Organizacji Przetwarzania Danych Instytutu Organizacji i Zarządzania UŁ, znany działacz partyjny.

– doc. dr Sławomir Lesiński[23] – protektor Politechniki Łódzkiej, czł[onek] PZPR.

14. Komitet Biocybernetyki i Inżynierii Biomedycznej:

– prof. dr Tadeusz Bogdanik[24] – wiceprezes Instytutu Medycyny Wewnętrznej AM, bezpartyjny.

15. Komitet Architektury u Urbanistyki:

– doc. dr hab. Jerzy Samujłło[25] – dyrektor Instytutu Architektury i Urbanistyki PŁ, czł[onek] PZPR.

16. Komitet Immunologii:

– prof. dr Jerzy Rożniecki[26] – dyrektor Instytutu Medycyny Wewnętrznej AM, I sekretarz KU PZPR AM.

17. Komitet Nauki Neurologicznych:

– prof. dr Antoni Prusiński[27] – dyrektor Instytutu Chorób Układu Nerwowego Narządu Zmysłów AM, bezpartyjny.

18. Komitet Terapii Doświadczalnej:

– prof. dr hab. Jerzy Rożniecki – dyrektor Instytutu Medycyny Wewnętrznej AM, I sekretarz KU PZPR AM.

19. Komitet Nauki Fizjologicznych:

– prof. dr Andrzej Romaniuk[28] – dyrektor Instytutu Fizjologii i Cytologii UŁ, PZPR.

---

[21] Edward Kącki (ur. 1925) – matematyk, informatyk, cybernetyk, prof. nadzwyczajny od 1972 r., prof. zwyczajny od 1979 r., pracownik naukowy PŁ (1949–1996)), organizator i dyrektor Międzywydziałowego Ośrodka Elektronicznej Techniki Obliczeniowej PŁ (1970 [?]–1980), następnie Instytutu Informatyki PŁ (1980–1996), prodziekan ds. naukowych Wydziału Elektrycznego (1969–1972), dziekan Wydziału Fizyki Technicznej, Informatyki i Matematyki Stosowanej PŁ (1984–1987), rektor/rektor honorowy Wyższej Szkoły Informatyki w Łodzi od 1997 r. Członek PZPR.

[22] Józef Szczepaniak – informatyk, ekonomista, pracownik naukowy UŁ, WSE w Łodzi, prodziekan Wydziału Ekonomiczno-Socjologicznego UŁ (1969–1970), dziekan Wydziału Ekonomicznego UŁ (1970–1973), kierownik Zakładu Organizacji Przetwarzania Danych UŁ/Katedry Informatyki UŁ (1970–1989).

[23] Sławomir Lesiński – pracownik naukowy PŁ, prorektor PŁ (1972–1975).

[24] Tadeusz Bogdanik (ur. 1921) – lekarz, specjalista w zakresie chorób wewnętrznych, prof. nadzwyczajny od 1975 r., prof. zwyczajny od 1984 r., pracownik naukowy Wydziału Lekarskiego UJ (1948), AM we Wrocławiu (1950–1962), AM w Białymstoku (1962–1970), AM w Łodzi (1970–1978), Instytutu Medycyny Pracy w Łodzi (1978–1991). Specjalista wojewódzki/regionalny w zakresie chorób wewnętrznych (1972–1978), przewodniczący Zespołu Cybernetyki Medycznej w Radzie Naukowej przy MZiOS.

[25] Brak bliższych danych o tej osobie.

[26] Jerzy Rożniecki (1929–2007) – pneumolog, alergolog, prof. nadzwyczajny od 1975 r., prof. zwyczajny od 1986 r., pracownik naukowy AM w Łodzi (1954–1999), wicedyrektor (1969–1975) i dyrektor Instytutu Medycyny Wewnętrznej AM w Łodzi (1975–1999). Członek Komisji Medyczno-Przyrodniczej Oddziału PAN w Łodzi (1974–1980), członek Rady Naukowej przy MZiOS (1986–1989). Członek ZMP (1948–1954), PZPR (1953–1990), I sekretarz KU PZPR AM w Łodzi.

[27] Antoni Prusiński (ur. 1925) – neurolog, prof. nadzwyczajny od 1974 r., prof. zwyczajny od 1983 r., pracownik naukowy AM w Łodzi (1952–1995), dyrektor Instytutu Chorób Układu Nerwowego i Narządów Zmysłów (1974–1983), prodziekan ds. nauki Wydziału Lekarskiego AM w Łodzi (1974–1981).

[28] Andrzej Romaniuk (1931–2005) – neurofizjolog, prof. nadzwyczajny od 1975 r., prof. zwyczajny od 1995 r., pracownik naukowy UŁ (1955–2001), kierownik Zakładu Fizjologii Zwierząt UŁ (1966–1981), wicedyrektor Instytutu Biochemii i Fizjologii UŁ (1970–1973), dyrektor Instytutu Fizjologii i Cytologii UŁ (1973–1981), dziekan Wydziału Biologii i Nauk o Ziemi UŁ (1978–1981). Członek PZPR.

– prof. dr Władysław Traczyk[29] – dyrektor Instytutu Fizjologii i Biochemii AM, czł[onek] PZPR.

20. Komitet Mechaniki i Fizyki Ośrodków Ciągłych:

– prof. dr Jerzy Leyko – dyrektor Instytutu Mechaniki Stosowanej PŁ, bezpartyjny.

Pragniemy także uprzejmie zwrócić uwagę, że umieszczony w Waszych propozycjach w Komitecie Problemów Pracy i Polityki Społecznej prof. dr Arno Will[30] jest filologiem germanistą i jak dotychczas nieznane nam są inne jego zainteresowania.

Sekretarz KŁ PZPR[d]
(Genowefa Adamczewska[31])

Źródło: AAN, PZPR, LVIII/445, b.p., mps.

[d] *Poniżej odręczny podpis i wpis w formie trójkątnej pieczęci* Polska Zjednoczona Partia Robotnicza. Komitet Łódzki. Wydział Nauki i Oświaty.

[29] Władysław Traczyk (1928–2009) – fizjolog, prof. nadzwyczajny od 1973 r., prof. zwyczajny od 1980 r., pracownik naukowy AM w Warszawie (1950–1963), AM w Łodzi (1963–1998), Zakładu Fizjologii PAN (1956–1962), kierownik Zakładu Fizjologii AM w Łodzi (1963–1998), dyrektor Instytutu Fizjologii i Biochemii AM w Łodzi (1973–1998). Członek Rady Naukowej przy MZiOS (1983–1986), CKK (1976–1983), wiceprzewodniczący Komisji Badań Naukowej Rady Głównej Szkolnictwa Wyższego (1986–1988). Członek PZPR (1973–1990).

[30] Arno Will (1905–1983) – filolog germanista, pracownik naukowy UŁ.

[31] Genowefa Adamczewska (ur. 1931) – polityk, członek PZPR (1953–1990), sekretarz Komitetu Łódzkiego PZPR (1975–1981), kierownik Wydziału Historii Partii Komitetu Łódzkiego PZPR (1981–1985).

Nr 189

1977 listopad 12, Częstochowa – Pismo Józefa Grygiela, I sekretarza KW PZPR w Częstochowie, do Jaremy Maciszewskiego, kierownika Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR

I sekretarz
Komitetu Wojewódzkiego
Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej
w Częstochowie
L.dz. 724/I Sekr/77[a]

Częstochowa, dnia 12 XI 1977 r.

Towarzysz
Jarema Maciszewski
Wydział Nauki i Oświaty
Komitetu Centralnego PZPR
Warszawa

Komitet Wojewódzki PZPR w Częstochowie uprzejmie informuje, że popiera proponowane do nowych składów Komitetu Nauk PAN następujące kandydatury pracowników naukowych Politechniki Częstochowskiej:

prof. Józef Ledwoń[1],
prof. Leopold Jeziorski[2],
prof. Kazimierz Moszoro[3],
prof. Wojciech Klimecki[4],
prof. Mieczysław Stańczyk[5].

Z uwagi na to, że prof. Stefan Balicki[6] i doc. Piotr Sztompka[7] zatrudnieni są w uczelniach [b]poza terenem naszego województwa[b] prosimy o rozważenie możliwości powołania

---

[a] *Znak sprawy wpisany odręcznie*.
[b–b] *Fragment odręcznie podkreślony*.
[1] Józef Ledwoń (1921–1986) – specjalista w zakresie budownictwa i architektury, prof., pracownik naukowy Politechniki Częstochowskiej (1949–1968, 1974–1986), Biura Projektów Hutniczych i Głównego Instytutu Górnictwa (1968–1974), prorektor (1962–1965) i rektor Politechniki Częstochowskiej (1974–1981, 1982–1984), dziekan Wydziału Budownictwa Politechniki Częstochowskiej (1984–1986).
[2] Leopold Jeziorski (ur. 1931) – specjalista w zakresie metalurgii, prof. nadzwyczajny od 1974 r., prof. zwyczajny od 1989 r., pracownik naukowy Politechniki Częstochowskiej (1957–2002), prorektor ds. nauki (1971–1982), dziekan Wydziału Metalurgii i Inżynierii Materiałowej (1991–1997), dyrektor Instytutu Inżynierii Materiałowej Politechniki Częstochowskiej (1982–2002). Członek Centralnej Komisji ds. Stopni i Tytułów od 1997 r.
[3] Kazimierz Moszoro (1921–2009) – specjalista w zakresie hutnictwa, prof., nauczyciel w Państwowym Technikum Chemicznym w Gliwicach (1947–1952), pracownik naukowy WSI w Katowicach (1949–1954), PŚ (1952–1956), Politechniki Częstochowskiej (1956–1991), dziekan Wydziału Metalurgii (1969–1970), rektor (1970–1974), dyrektor Instytutu Energii Hutniczej (1980–1985). Członek PZPR (1950–1990), członek egzekutywy KM PZPR w Częstochowie (1962–1966, 1970–1974), przewodniczący Rady Wojewódzkiej PRON (1983–1989).
[4] Wojciech Klimecki (zm. 1987) – specjalista w zakresie metalurgii, prof. nadzwyczajny od 1975 r., pracownik naukowy AGH (1955 [?]–1965), Politechniki Częstochowskiej (1965–1987), kierownik Katedry/Zakładu Fizykochemii Metali Politechniki Częstochowskiej (1965–1987), prodziekan Wydziału Metalurgicznego (1966–1968, 1969–1971).
[5] Brak bliższych danych o tej osobie.
[6] Stefan Balicki (1913–1993) – specjalista w zakresie materiałoznawstwa, prof. nadzwyczajny od 1968 r., prof. zwyczajny od 1975 r., pracownik naukowy Akademii Górniczej w Krakowie (1935–1938), Instytutu Metalurgii Żelaza w Gliwicach (1948–1951), Instytucie Metali Nieżelaznych w Gliwicach (1951–1960), Politechniki Częstochowskiej (1960–1977), Filii PŁ w Bielsku–Białej (1977–1983), kierownik Katedry Metaloznawstwa Politechniki Częstochowskiej (1960–1977).
[7] Piotr Sztompka (ur. 1944) – socjolog, prof. nadzwyczajny od 1980 r., prof. zwyczajny od 1987 r. pracownik naukowy Instytutu Socjologii UJ od 1966 r. Członek korespondent PAN od 1994 r., członek rzeczywisty PAN od 2002 r.

w skład PAN pracowników naukowych WSP w Częstochowie prof. prof. Janusza Sztumskiego[8] i Zygmunta Zimnego[9], co umożliwiłoby udział w pracach PAN przedstawicieli obu częstochowskich uczelni.

Józef Grygiel[c]

Źródło: AAN, PZPR, LVIII/445, b.p., mps.

[c] *Powyżej odręczny podpis i wpis w formie trójkątnej pieczęci* Polska Zjednoczona Partia Robotnicza. Komitet Wojewódzki w Częstochowie. Sekretariat.

Józef Grygiel (ur. 1928) – polityk, członek PPR/PZPR od 1947 r., członek Egzekutywy KW PZPR w Katowicach (1970–1975), I sekretarz KW PZPR w Częstochowie (1975–1980), członek KC PZPR (1975–1980), poseł na sejm (1976–1982).

[8] Janusz Sztumski (ur. 1930) – socjolog, prof. nadzwyczajny od 1974 r., prof. zwyczajny od 1980 r., pracownik naukowy UMK (1955–1973), UŚ (1974–2000), zastępca dyrektora Instytutu Ekonomii UMK (1969–1973), dyrektor IFiS UŚ (1974–1976), rektor WSP w Częstochowie (1977–1980). Członek PZPR (1956–1990), kierownik Zakładu Socjologii Pracy WSNS przy KC PZPR (1981–1982).

[9] Zygmunt Zimny (ur. 1925) – pedagog, pracownik naukowy WSP w Częstochowie.

Nr 190

1977 listopad 14, Bydgoszcz – Pismo Józefa Majchrzaka, I sekretarza KW PZPR w Bydgoszczy, do Jaremy Maciszewskiego, kierownika Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR

Polska Zjednoczona Partia Robotnicza
Komitet Wojewódzki w Bydgoszczy
Wydział Nauki i Oświaty
L.dz. 23/7111/77

Bydgoszcz, dnia 14 XI 1977 r.

Komitet Centralny
Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej
na ręce Kierownika Wydziału Nauki i Oświaty
tow. Jaremy Maciszewskiego
Warszawa

W odpowiedzi ma pismo z dnia 4 listopada 1977 r. dotyczące składów osobowych komitetów nauk PAN Komitet Wojewódzki PZPR w Bydgoszczy informuje, że nie zgłasza sprzeciwów w sprawie powołania na członków kandydatów rekrutujących się z bydgoskiego środowiska naukowego.

I sekretarz KW PZPR[a]
(Józef Majchrzak[1])

Źródło: AAN, PZPR, LVIII/445, b.p., mps.

[a] *Powyżej odręczny podpis i wpis w formie trójkątnej pieczęci* Polska Zjednoczona Partia Robotnicza. Komitet Wojewódzki w Bydgoszczy. Sekretariat.

[1] Józef Majchrzak (ur. 1923) – członek Sekretariatu KW PZPR w Bydgoszczy (1956–1980), I sekretarz KW PZPR w Bydgoszczy (1967–1980).

Nr 191

1977 listopad 14, Słupsk – Pismo Zbigniewa Głowackiego, I sekretarza KW PZPR w Słupsku, do Jaremy Maciszewskiego, kierownika Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR

Polska Zjednoczona Partia Robotnicza
Komitet Wojewódzki w Słupsku
L.dz. 257/77[a]

Słupsk, dnia 14 XI 1977 r.

Towarzysz
Jarema Maciszewski
Kierownik Wydziału Nauki i Oświaty
Komitetu Centralnego PZPR
Warszawa

W odpowiedzi na pismo Towarzysza Kierownika z dnia 4 bm. informuję uprzejmie, że Komitet Wojewódzki PZPR w Słupsku przychyla się do propozycji włączenia do nowych składów komitetów naukowych PAN na lata 1978–1980 przedstawicieli tut[ejszej] Wyższej Szkoły Pedagogicznej w osobach tow. prof. Zbigniewa A. Żechowskiego[1] i tow. doc. Krzysztofa Korzeniewskiego[2].

Ze swej strony prosimy o uwzględnienie [b]trzeciej kandydatury[b] – prorektora WSP, wybitnego specjalisty z dziedziny nauk historycznych i zasłużonego na naszym terenie [b]działacza społeczno-politycznego tow. prof. Andrzeja Czarnika[b3].

Sekretarz KW PZPR[c]
(Zbigniew Głowacki[4])

Źródło: AAN, PZPR, LVIII/445, b.p., mps.

---

[a] *Znak sprawy wpisany odręcznie*.

[b–b] *Fragment odręcznie podkreślony*.

[c] *Poniżej odręczny podpis i wpis w formie trójkątnej pieczęci* Polska Zjednoczona Partia Robotnicza. Komitet Wojewódzki w Słupsku. Wydz[iał] Pracy Ideowo-Wychowawczej.

[1] Zbigniew A. Żechowski (ur. 1931) – socjolog, prof. nadzwyczajny od 1977 r., sekretarz Sekcji Konińskiej Komitetu Badań Rejonów Uprzemysławianych PAN (1962–1971), rektor WSP w Słupsku (1971–1978), pracownik naukowy UŚ (1977–2001). Członek PZPR (1964–1990), członek Komisji Nauki, Oświaty i Kultury KW PZPR w Koszalinie i Słupsku (1973–1978), członek Zespołu Planowania Regionalnego w Gdańsku Komisji Planowania przy RM (1972–1978).

[2] Krzysztof Korzeniewski (1930–2001) – oceanograf, biochemik, prof. nadzwyczajny od 1987 r., prof. zwyczajny od 1992 r. [?], pracownik naukowy Wyższej Szkoły Nauczycielskiej/WSP w Słupsku (1972–1985), UG (1985–2001), dyrektor Instytutu Oceanografii UG (1990–1996). Przewodniczący Komitetu Badań Morza PAN (1990–1992). Członek PZPR.

[3] Andrzej Czarnik (1935–2005) – historyk dziejów najnowszych, prof. nadzwyczajny od 1978 r., prof. zwyczajny od 1986 r. [?], nauczyciel w Białogardzie (1956–1963), pracownik Kuratorium Okręgu Szkolnego w Koszalinie (1963–1969), pracownik naukowy WSI w Koszalinie (1969–1971), Wyższej Szkoły Nauczycielskiej/WSP/Pomorskiej Akademii Pedagogicznej w Słupsku (1971–2005), prorektor (1971–1978) i rektor WSP w Słupsku (1978–1987). Członek PZPR.

[4] Zbigniew Głowacki (ur. 1931) – polityk komunistyczny, I sekretarz KW PZPR w Słupsku (1977–1980).

Nr 192

1977 listopad 15, Bielsko-Biała – Pismo Stanisława Szczepanika, I sekretarza KW PZPR w Bielsku-Białej, do Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR

Polska Zjednoczona Partia Robotnicza
Komitet Wojewódzki w Bielsku-Białej
L.dz. 422/WPJW/77[a]

Bielsko-Biała, dnia 15 XI 1977 r.

Komitet Centralny PZPR
Warszawa
Wydział Nauki i Oświaty

Komitet Wojewódzki PZPR w Bielsku-Białej popiera w pełni propozycję Waszego Wydziału dotyczącą powołania prof. zwycz. Jana Wajanda[1] w skład Komitetu Nauk PAN.

Prof. Jan Wajand jest powszechnie cenionym nauczycielem-wychowawcą młodzieży w tutejszej Filii Politechniki Łódzkiej i naukowcem właściwie organizującym badania naukowe w instytucie. Współpracuje blisko z zakładami przemysłu silnikowego, na przykład z FSM[2], na rzecz optymalnych rozwiązań konstrukcyjnych. Aktywnie uczestniczy w życiu społecznym jako radny WRN w Bielsku-Białej.

Sekretarz KW PZPR[b]
(Stanisław Szczepanik[3])

Źródło: AAN, PZPR, LVIII/445, b.p., mps.

[a] *Znak sprawy wpisany odręcznie*.

[b] *Poniżej odręczny podpis i wpis w formie trójkątnej pieczęci* Polska Zjednoczona Partia Robotnicza. Komitet Wojewódzki w Bielsku-Białej. Wydz[iał] Pracy Ideowo-Wychowawczej.

[1] Jan Wajand (ur. 1929) – specjalista w zakresie silników spalinowych, prof. nadzwyczajny od 1972 r., prof. zwyczajny od 1977 r., pracownik naukowy Instytutu Techniki Cieplnej w Łodzi (1951–1953), PŁ (1950–1999), dyrektor (1974–1984) i zastępca dyrektora Instytutu Technologiczno-Samochodowego Filii PŁ w Bielsku-Białej (1984–1989 [?]).

[2] Fabryka Samochodów Małolitrażowych w Bielsku-Białej – państwowa fabryka samochodowa powstała w 1971 r., produkowała na włoskiej licencji samochód Fiat 126p.

[3] Stanisław Szczepanik (ur. 1930) – polityk komunistyczny, członek PZPR od 1951 r., sekretarz ds. ekonomicznych KW PZPR w Bielsku-Białej (1975–1981).

Nr 193

1977 listopad 15, Wrocław – Pismo Janusza Siezieniewskiego, I sekretarza KW PZPR we Wrocławiu, do Jaremy Maciszewskiego, kierownika Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR

Polska Zjednoczona Partia Robotnicza
Komitet Wojewódzki we Wrocławiu
L.dz. 94/X/77

Wrocław, dnia 15 XI 1977 r.

Wydział Nauki i Oświaty
Towarzysz Jarema Maciszewski
Kierownik Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR
Warszawa

W odpowiedzi na pismo Wasze z dnia 24 października br. dotyczące projektów składów komitetów naukowych PAN na kadencję 1978–1980 proponuję uwzględnienie następujących zmian:

I. nieujmowanie w składach komitetów naukowych ze względu zasadniczych n[iżej] w[ymienionych] osób:

1. prof. dr. Mariana Suskiego[1] – w Komitecie Elektroniki i Telekomunikacji.

2. prof. dr. Krzysztofa Pigonia[2] – w Komitecie Nauk Chemicznych[a].

3. prof. dr. Tadeusza Zipsera[b] – w Komitecie Przestrzennego Zagospodarowania Kraju oraz w Komitecie Badań Rejonów Uprzemysłowień.

4. prof. dr. Józefa Łukaszewicza[3] – w Komitecie Nauk Matematycznych.

II. rozważenie propozycji powołania w skład Komitetu:

1. Podstawowych Nauk Medycznych – doc. dr. Witolda Józwę[4] z AM na miejsce doc. Henryka Kusia[5].

---

[a] *Punkt odręcznie przekreślony*.

[b] *Imię i nazwisko odręcznie podkreślone*.

Tadeusz Zipser (ur. 1930) – specjalista w zakresie planowania przestrzennego i architektury sakralnej, prof. nadzwyczajny od 1976 r., prof. zwyczajny od 1989 r. [?], pracownik naukowy PWr od 1952 r., kierownik Zakładu Urbanizacji i Planowania Przestrzennego PWr (1969–1976), rektor PWr (1981). Działacz NSZZ „Solidarność", internowany po wprowadzeniu stanu wojennego.

[1] Marian Suski (1905–1993) – oficer WP, sportowiec (szermierz), specjalista w zakresie elektroniki i telekomunikacji, prof. nadzwyczajny od 1959 r., prof. zwyczajny od 1974 r., pracownik naukowy Biura Badań Technicznych Wojsk Łączności (1930 [?]–1939), Uniwersytetu i Politechniki Wrocławskiej/PWr (1947–1976), kierownik Katedry Podstaw Telekomunikacji (1952–1968), Zakładu Teorii i Techniki Mikrofalowej (1968–1976). Dyrektor Państwowej Fabryki Odbiorników Radiowych w Dzierżoniowie (1946–1947), uczestnik protestów studenckich w marcu 1968 r.

[2] Krzysztof Pigoń (1925–2001) – fizykochemik, prof. nadzwyczajny od 1970 r., pracownik naukowy UJ (1947–1948), UWr (1948–1995), kierownik Katedry Chemii Fizycznej UWr (1954–1969), wicedyrektor (1969–1972) i dyrektor Instytutu Chemii Organicznej i Fizycznej UWr (1972–1975), prodziekan Wydziału Chemicznego UWr (1958–1960), członek Senatu UWr (1972–1975, 1984–1986).

[3] Józef Łukaszewicz (ur. 1927) – matematyk, prof. nadzwyczajny od 1971 r., pracownik naukowy Uniwersytetu i Politechniki Wrocławskiej/UWr (1948–1997), kierownik Katedry Statystyki (1958–1965), Katedry Zastosowań Matematyki (1965–1969), Zakładu Zastosowań Matematyki i Statystyki Matematycznej (1969–1976, 1980–1997) rektor UWr (1981–1982). Członek KIK od 1957 r., Prymasowskiej Rady Społecznej (1981–1984), Komitetu Obywatelskiego przy Przewodniczącym NSZZ „Solidarność" (1988–1990).

[4] Witold Józwa – pracownik naukowy AM we Wrocławiu.

[5] Henryk Kuś (ur. 1925) – chirurg, prof. nadzwyczajny od 1981 r., pracownik Szpitala im. R. Czerwiakowskiego we Wrocławiu (1966–1980), pracownik naukowy AM we Wrocławiu.

2. Rozwoju Człowieka – doc. dr Janinę Jaworską[6] z AM na miejsce prof. dr. Tadeusza Nowakowskiego[7].

3. Nauk Matematycznych – prof. dr. Bolesława Kopocińskiego[8] z Uniwersytetu Wrocławskiego na miejsce prof. dr. Józefa Łukaszewicza.

4. Biochemii i Biofizyki – prof. dr Bronisławę Morawiecką[9] z Uniwersytetu Wrocławskiego na miejsce prof. dr Wandy Mejbaum-Katzenellenbogen[10].

III. oraz dodatkowe wprowadzenie w skład komitetów naukowych następujących osób:

1. prof. dr. Kazimierza Dziedzica[11] z Uniwersytetu Wrocławskiego do Komitetu Nauk Geograficznych.

2. prof. dr. Wojciecha Walczaka[12] z Uniwersytetu Wrocławskiego do Komitetu Nauk Geograficznych.

3. doc. dr. Jana Klamuta[13] z Oddziału PAN we Wrocławiu do Komitetu Fizyki.

4. dr. [Bernarda] Janusza Albina[14] – dyrektora Bibl[ioteki] Ossolin[eum] do Komitetu Nauk o Literaturze[c].

5. prof. dr. Tadeusza Zawiszę[15] z Akademii Medycznej do Komitetu Terapii Doświadczalnej.

Sekretarz KW PZPR[d]
(Janusz Siezieniewski[16])

Źródło: AAN, PZPR, LVIII/445, b.p., mps.

---

[c] *Punkt odręcznie podkreślony*.

[d] *Poniżej odręczny podpis i wpis w formie trójkątnej pieczęci* Polska Zjednoczona Partia Robotnicza. Komitet Wojewódzki we Wrocławiu. Wydział Propagandy.

[6] Janina Jaworska (1930–2002) – hematolog, onkolog dziecięcy, prof. nadzwyczajny od 1982 r., prof. zwyczajny od 1991 r., pracownik naukowy AM we Wrocławiu (1956–2000), kierownik Oddziału Hematologii Dziecięcej Instytutu Pediatrii (1973–1981), Kliniki Hematologii i Chorób Rozrostowych Dzieci AM we Wrocławiu (1981–2000).

[7] Tadeusz Nowakowski – pracownik naukowy AM we Wrocławiu.

[8] Bolesław Kopociński (ur. 1939) – matematyk, prof. nadzwyczajny od 1978 r., prof. zwyczajny od 1992 r., pracownik naukowy UWr od 1960 r., zastępca dyrektora ds. dydaktycznych Instytutu Matematycznego UWr (1978–1981, 1984–1991).

[9] Bronisława Morawiecka (ur. 1926) – biochemik, enzymolog, prof. nadzwyczajny od 1976 r., pracownik naukowy UWr (1952–1996), kierownik Zakładu Biochemii Porównawczej UWr (1969–1996), zastępca dyrektora Instytutu Botaniki i Biochemii (1969–1970), prodziekan Wydziału Nauk Przyrodniczych (1972–1973), dyrektor Instytutu Biochemii (1973–1987, 1991–1996), prorektor UWr (1987–1990).

[10] Wanda Mejbaum-Katzenellenbogen (1914–1986) – biochemik, prof. nadzwyczajny od 1961 r., prof. zwyczajny od 1973 r., pracownik naukowy UJK (1936–1946), UWr (1946–1984), AM we Wrocławiu (1950–1969), dziekan Wydziału Farmacji UWr (1952–1954), dyrektor Instytutu Botaniki (i Biochemii) UWr (1964–1973).

[11] Kazimierz Dziedzic (ur. 1935) – geolog, pracownik naukowy UWr, prorektor UWr.

[12] Wojciech Walczak (1916–1984) – geograf, geomorfolog, prof. nadzwyczajny od 1963 r., prof. zwyczajny od 1971 r., pracownik naukowy Instytutu Geograficznego UJ (1945), Instytutu Geograficznego UWr (1946–1984), kierownik Katedry Geografii Regionalnej (1960–1984), prodziekan (1959–1960) i dziekan Wydziału Nauk Przyrodniczych UWr (1963–1966).

[13] Jan Klamut (ur. 1936) – fizyk, prof. nadzwyczajny od 1980 r., pracownik naukowy UWr, dyrektor Instytutu Niskich Temperatur i Badań Strukturalnych PAN (1983–1990, 1999), dyrektor Międzynarodowego Laboratorium Silnych Pól Magnetycznych i Niskich Temperatur PAN od 1993 r. Członek Rady Narodowej miasta Wrocławia (1965–1974).

[14] Bernard Janusz Albin (ur. 1936) – historyk, politolog, prof. nadzwyczajny od 1993 r., pracownik naukowy Biblioteki Zakładu Narodowego im. Ossolińskich (1968–1990), UWr (1990–2006), dyrektor Ossolineum (1971–1990), dziekan Wydziału Nauk Społecznych UWr (1999–2005). Członek PZPR, pracownik Komitetu Powiatowego PZPR w Sycowie.

[15] Tadeusz Zawisza – farmaceuta, prof. nadzwyczajny od 1976 r., pracownik naukowy AM we Wrocławiu.

[16] Janusz Siezieniewski – polityk, przewodniczący Rady Miejskiej m. Wrocławia (1974–1975).

Nr 194

1977 listopad 15, Gdańsk – Pismo Mirosława Demichowicza, I sekretarza KW PZPR w Gdańsku, do Jaremy Maciszewskiego, kierownika Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR (z załącznikiem)

Polska Zjednoczona Partia Robotnicza
Komitet Wojewódzki w Gdańsku
L.dz. NO/77[a]

Gdańsk, dnia 15 XI 1977 r.

Towarzysz
Jarema Maciszewski
Kierownik Wydziału Nauki i Oświaty
Komitet Centralny PZPR
Warszawa

W nawiązaniu do Waszego pisma z dnia 24 X 1977 r. w sprawie wyrażenia opinii o składzie komitetów naukowych PAN informujemy, iż po przeprowadzeniu konsultacji z sekretarzami KU PZPR Politechniki Gdańskiej, Uniwersytetu Gdańskiego, Akademii Medycznej przedstawione kandydatury uzyskały poparcie KU PZPR. Jedynie w Komitecie Terapii Doświadczalnej [b]proponuje się na miejsce prof. dr. Mieczysława Gamskiego[1] wprowadzić kandydaturę doc. dr hab. Barbary Krupy-Wojciechowskiej[b2] (czł[onka PZPR), specjalizującej się w leczeniu choroby nadciśnieniowej, dyrektora Instytutu Chorób Wewnętrznych i AM [w] G[dańsku].

Ponadto informujemy, iż proponowany do składu Komitetu Nauk Prawnych prof. dr Stanisław Matysik[c3] nie jest obecnie pracownikiem Uniwersytetu Gdańskiego, lecz Ministerstwa Sprawiedliwości.

---

[a] *Znak sprawy wpisany odręcznie*.
[b–b] *Fragment odręcznie podkreślony*.
[c] *Imię i nazwisko odręcznie podkreślone*.
[1] Mieczysław Gamski (1913–1989) – kardiolog, specjalista w zakresie chorób wewnętrznych, prof. nadzwyczajny od 1954 r., prof. zwyczajny od 1973 r., lekarz w Klinice Chorób Wewnętrznych UJK (1937–1938), w Szkole Podchorążych Sanitarnych w Warszawie (1938–1939), pracownik naukowy Instytutu Medycznego we Lwowie (1940–1941), Wydziału Lekarskiego Uniwersytetu i Politechniki Wrocławskiej/AM we Wrocławiu (1946–1954), AM w Lublinie (1954–1957), AM w Gdańsku (1954–1984), kierownik III Kliniki Chorób Wewnętrznych AM w Gdańsku (1957–1984). Członek Komitetu Terminologii przy Prezydium PAN (1978–1987). Specjalista wojewódzki w zakresie chorób wewnętrznych w Gdańskiem (1960–1982), członek Rady Naukowo-Ekonomicznej przy Prezydium WRN w Gdańsku (1971–1974).
[2] Barbara Krupa-Wojciechowska (ur. 1930) – specjalista w zakresie chorób wewnętrznych, pracownik naukowy AM w Gdańsku do 2000 r., rektor AM (1983–1990).
[3] Stanisław Matysik (1921–1994) – historyk prawa morskiego, prof. nadzwyczajny od 1954 r., prof. zwyczajny od 1962 r., pracownik naukowy WSHM/WSE w Sopocie (1950–1970), UMK w Toruniu (1958–1970), UG (1970–1977, 1990–1991), UŁ (1980–1981), WSM w Gdyni (1990–1991), dyrektor Instytutu Gospodarki Morskiej WSE w Sopocie (1967–1970), prorektor (1953–1954) i rektor WSE w Sopocie (1954–1962), dziekan Wydziału Prawa UG (1970–1974). Dyrektor Instytutu Prawa Morskiego (1970–1977), pracownik Instytutu Badania Prawa Sądowego Ministerstwa Sprawiedliwości. W 1981 r. wyemigrował do Francji, pracownik Uniwersytetów w Paryżu (1982) i Strasburgu (1982–1988). Od 1989 r. ponownie w Polsce.

Nadmieniamy jednocześnie, że w toku konsultacji KU PZPR zgłosiły dodatkowe kandydatury, których wykaz przesyłamy w załączeniu do ewentualnego wykorzystania przy ostatecznym formułowaniu składów komitetów naukowych PAN.

Sekretarz
Komitetu Wojewódzkiego PZPR[d]
(Mirosław Demichowicz[4])

Propozycje dodatkowych kandydatur
do składów Komitetów Naukowych Polskiej Akademii Nauk

1. **Komitet Nauk Ekonomicznych**

Doc. dr hab. Antoni Makać[5] (czł[onek] PZPR), specjalizujący się w problematyce międzynarodowych stosunków ekonomicznych, kierownik Zakładu Międzynarodowych Stosunków Ekonomicznych w Uniwersytecie Gdańskim.

2. **Komitet Nauk Politycznych**

Doc. dr hab. Andrzej Sobociński[c6] (czł[onek] PZPR), kierownik Zakładu Współczesnych Stosunków Ustrojowych i Międzynarodowych w Instytucie Nauk Politycznych w Uniwersytecie Gdańskim.

3. **Komitet Przestrzennego Zagospodarowania Kraju**

Prof. dr hab. Halina Różańska[c7] (czł[onek] PZPR), dyrektor Instytutu Nauk Społecznych Politechniki Gdańskiej.

4. **Komitet Problemów Pracy i Polityki Socjalnej**

Prof. dr hab. Adam Skrzypek[c8] (czł[onek] PZPR), pracownik Instytutu Nauk Społecznych Politechniki Gdańskiej.

5. **Komitet Badania Rejonów Uprzemysłowionych**

Doc. dr inż. Mieczysław Kochanowski[9] (czł[onek] PZPR), urbanista, pracownik Wydziału Architektury i Urbanistyki Politechniki Gdańskiej.

6. **Komitet Człowiek i Środowisko**

Doc. dr hab. Bohdan Kozerski[10] (bezp[artyjny]), dyrektor Instytutu Hydrotechniki Politechniki Gdańskiej.

---

[d] *Poniżej odręczny podpis*.

[4] Mirosław Demichowicz (ur. 1929) – polityk, I sekretarz POP KW PZPR w Gdańsku (1974–1978 [?]), sekretarz KW PZPR w Gdańsku (1978–1981).

[5] Antoni Makać (ur. 1938) – ekonomista, prof. zwyczajny, pracownik naukowy UG, od 2008 r. na emeryturze.

[6] Andrzej Sobociński (1939–1996) – politolog, pracownik naukowy UG, kierownik Zakładu Współczesnych Stosunków Ustrojowych i Międzynarodowych. Członek PZPR.

[7] Halina Różańska – ekonomistka, prof. nadzwyczajny od 1975 r., pracownik naukowy PG, dyrektor Instytutu Nauk Społecznych PG. Członek PZPR.

[8] Brak bliższych danych o tej osobie.

[9] Mieczysław Kochanowski – architekt, urbanista, pracownik naukowy Wydziału Architektury PG od 1959 r. [?], kierownik Zakładu Rozwoju Miasta PG, dziekan Wydziału Architektury PG. Członek Komitetu Przestrzennego Zagospodarowania Kraju przy Prezydium PAN, prezes Towarzystwa Urbanistów Polskich (2003–2006). Członek PZPR.

[10] Bohdan Kozerski (ur. 1932) – hydrogeolog, prof. nadzwyczajny od 1987 r., prof. zwyczajny od 1993 r., pracownik naukowy UW (1958–1972), PG (1954–1958, 1972–2002), dyrektor Instytutu Hydrotechniki PG (1975–1978), dziekan Wydziału Hydrotechniki PG (1981–1984), prorektor ds. kształcenia PG (1987–1990).

7. **Komitet Nauk Matematycznych**

Doc. dr hab. Piotr Besala[11] (bezp[artyjny]), dyrektor Instytutu Matematyki Politechniki Gdańskiej.

8. **Komitet Organizacji Produkcji Rolnej i Gospodarki Żywnościowej**

Doc. dr hab. inż. Włodzimierz Zwierzykowski[12] (czł[onek] PZPR), dziekan Wydziału Chemii Politechniki Gdańskiej.

9. **Komitet Transportu**

Prof. dr hab. inż. Kazimierz Wysiatycki[13] (czł[onek] PZPR), specjalizujący się w problematyce budowy mostów, pracownik Wydziału Budownictwa Lądowego Politechniki Gdańskiej.

10. **Komitet Botaniki**

Prof. dr hab. Karol Bijok[14] (czł[onek] PZPR), specjalizujący się w cytologii, dziekan Wydziału Biologii i Nauk o Ziemi Uniwersytetu Gdańskiego, kierownik Zakładu Cytologii Roślin.

Źródło: AAN, PZPR, LVIII/445, b.p., mps.

[11] Piotr Besala (1928–1998) – matematyk, prof. nadzwyczajny od 1973 r., pracownik naukowy PŚ (1953–1960), PG (1960–1994), kierownik II Katedry Matematyki PG (1965–1969), dyrektor Międzywydziałowego Instytutu Matematyki PG (1969–1984), kierownik Katedry Równań Różniczkowych PG (1984–1994).

[12] Włodzimierz Zwierzykowski – technolog chemii, prof. zwyczajny, pracownik naukowy PG.

[13] Kazimierz Wysiatycki (ur. 1925) – specjalista w zakresie budowy mostów, prof. nadzwyczajny od 1975 r., pracownik naukowy PG (1950–1999), kierownik Katedry Mostów PG (1977–1979, 1981–1983,1985–1996). Członek PZPR.

[14] Karol Bijok – cytolog, prof. nadzwyczajny od 1972 r., prof. zwyczajny od 1978 r., pracownik naukowy WSR w Olsztynie, od 1971 r. na UG, dziekan Wydziału Biologii i Nauk o Ziemi UG (1975 [?]–1980). Członek PZPR.

Nr 195

1977 listopad 15, Warszawa – Pismo Krzysztofa Kruszewskiego, I sekretarza Komitetu Warszawskiego PZPR, do Jaremy Maciszewskiego, kierownika Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR

Polska Zjednoczona Partia Robotnicza
Komitet Warszawski
Wydział: Szkolnictwa Wyższego,
Oświaty i Wychowania
L.dz. …

Warszawa, dn[ia] 15 XI 1977 r.

Towarzysz Jarema Maciszewski
Kierownik Wydziału Nauki i Oświaty
Komitetu Centralnego PZPR

Po przeprowadzeniu konsultacji na temat projektów składu komitetów naukowych Polskiej Akademii Nauk Komitet Warszawski PZPR wyraża następujące opinie:

– prof. Waldemar Voise[a][1] w związku z planowanym wyjazdem zagranicznym nie powinien być powoływany na [b]przewodniczącego Komitetu Historii Nauki i Techniki[b].

– proponujemy rozważyć możliwości powierzenia obowiązków przewodniczącego [b]Komitetu Historii Nauki i Techniki prof. Jerzemu Michalskiemu[b].

– proponujemy rozważyć powierzenie prof. Adamowi Urbankowi obowiązków przewodniczącego Komitetu Biologii Ewolucyjnej i Teoretycznej. Prof. A[dam] Urbanik jest dotychczas przewodniczącym tego Komitetu.

Rozumiemy także, że ze względu na obowiązujące przepisy utrudnione może być usunięcie ze składów komitetów naukowych takich osób, jak [b]prof. [Edward] Lipiński, prof. [Jan] Kielanowski czy [Władysław] Goldfinger-Kunicki[b].

Sekretarz KW PZPR[c]
(Krzysztof Kruszewski[2])

Źródło: AAN, PZPR, LVIII/445, b.p., mps.

---

[a] *Imię i nazwisko odręcznie podkreślone*.

[b–b] *Fragment odręcznie podkreślony*.

[c] *Poniżej odręczny podpis i wpis w formie trójkątnej pieczęci* Polska Zjednoczona Partia Robotnicza. Komitet Warszawski. Wydział Nauki i Oświaty.

[1] Waldemar Voisé (1920–1995) – historyk nauki, prof. nadzwyczajny od 1963 r., prof. zwyczajny od 1972 r., pracownik naukowy Wydziału Prawa UJ (1945–1947), Wydziału Prawa UMK (1947–1951), Instytutu Historii Prawa UW (1951–1977), Zakładu HN/ZHNOiT/IHN PAN (1954–1985, 1990). Przewodniczący Komitetu Historii Nauki PAN (1974–1978).

[2] Krzysztof Kruszewski (ur. 1939) – pedagog, polityk komunistyczny, członek PZPR (1963–1990 [?]), prof. nadzwyczajny od 1979 r., prof. zwyczajny od 1990 r. Wykładał na UW od 1962 r., sekretarz KU PZPR UW (1972–1973), sekretarz Komitetu Warszawskiego PZPR (1977–1980), minister oświaty i wychowania (1980–1981).

Nr 196

1977 listopad 16, Poznań – Pismo Bogdana Gawrońskiego, I sekretarza KW PZPR w Poznaniu, do Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR

Polska Zjedoczona Partia Robotnicza
Komitet Wojewódzki w Poznaniu
Wydział Nauki i Oświaty
L.dz. 343/Nio/77[a]

Poznań, dnia 16 XI 1977 r.

Komitet Centralny PZPR
Wydział Nauki i Oświaty
Warszawa
ul. Nowy Świat

Komitet Wojewódzki PZPR w Poznaniu w nawiązaniu do pisma z dnia 24 X 1977 r. dot[yczącego] powoływania nowych składów komitetów naukowych PAN informuje, że w wyniku przeprowadzonych konsultacji z komitetami uczelnianymi PZPR zgłasza następujące uwagi i propozycje do przesłanych projektów:

I. Biorąc pod uwagę znaczący dorobek naukowy, postawę ideowo-moralną oraz istotność uprawianej dyscypliny naukowej w naszym środowisku, proponujemy uwzględnić w propozycjach składów komitetów następujące osoby:

1. doc. dr. Tadeusza Ruta[1] z Instytutu Obróbki Plastycznej w Komitecie Metalurgii PAN,
2. prof. dr. hab. Alicję Szweykowską[2] z UAM w Komitecie Botaniki PAN,
3. prof. dr. hab. Witold[a] Michałkiewicz[a] z Akademii Medycznej w Komitecie Rozwoju Człowieka PAN,
4. prof. dr. hab. Zbigniewa Pasławskiego[3] z Oddziału Poznańskiego Instytutu Meteorologii i Gospodarki Wodnej w Komitecie Gospodarki Wodnej PAN,
5. prof. dr. hab. Ewarysta Pawełczyka[4] z Akademii Medycznej w Komitecie Terapii Doświadczalnej PAN.

---

[a] *Znak sprawy wpisany odręcznie*.

[1] Tadeusz Rut (ur. 1925) – specjalista w zakresie konstrukcji maszyn technologicznych, prof. nadzwyczajny od 1977 r., pracownik naukowy Instytutu Obróbki Plastycznej w Poznaniu od 1950 r. Wiceprzewodniczący Sekcji Obróbki Plastycznej Stowarzyszenia Inżynierów i Techników Mechaników Polskich Oddział w Poznaniu (1962–1964). Członek CKK (1984–1989).

[2] Alicja Szweykowska (1926–2002) – biolog, prof. nadzwyczajny od 1969 r., prof. zwyczajny od 1975 r., pracownik naukowy Uniwersytetu Poznańskiego/UAM (1947–1996), prodziekan Wydziału Biologii i Nauk o Ziemi UAM (1962–1966), zastępca dyrektora Instytutu Biologii UAM (1969–1981), kierownik Zakładu Botaniki Ogólnej (1969–1978), kierownik Zakładu Fizjologii Roślin (1978–1988).

[3] Zbigniew Pasławski (1926–1997) – meteorolog, hydrolog, pracownik naukowy Państwowego Instytutu Hydrologiczno-Meteorologicznego Oddział w Poznaniu (1945–1973), Instytutu Meteorologii i Gospodarki Wodnej w Poznaniu (1973–1996), kierownik oddziału PIHM (1955–1974), dyrektor IMiGW (1974–1991).

[4] Ewaryst Pawełczyk (1917–2008) – chemik farmaceuta, prof. nadzwyczajny od 1964 r., prof. zwyczajny od 1973 r., pracownik naukowy Wydziału Lekarskiego Uniwersytetu Poznańskiego/AM w Poznaniu (1947–1997), kierownik Katedry Chemii Farmaceutycznej AM (1962–1970, 1982–1987), dziekan Wydziału Farmaceutycznego AM (1962–1965), prorektor ds. dydaktyki (1965–1971), dyrektor Instytutu Chemii i Analityki AM (1970–1978). Członek PZPR, członek Komisji Leków przy MZiOS (1970–1981).

II. Proponujemy rozważenie [b]możliwości wycofania[b] z Komitetu Nauk o Literaturze Polskiej PAN doc. dr. hab. Edwarda Belcerzana[c] z UAM i wprowadzenie na jego miejsce doc. dr. hab. Edwarda Pieścikowskiego[c][5] z tejże uczelni.

III. Zwracamy się z prośbą o wycofanie niżej wymienionych osób ze składów komitetów naukowych PAN:

1. prof. dr. hab. Janusza Bielskiego[6] z Komitetu Podstawowych Nauk Medycznych oraz z Komitetu Fizyki Medycznej PAN,

2. prof. dr. hab. Jerzego Ziomka[c][7] z Komitetu Nauk o Literaturze PAN.

IV. Prosimy o uwzględnienie kilku drobnych poprawek:

1. prof. dr hab. Zbigniew Głowacki[8] nie jest członkiem PZPR.

2. doc. dr hab. Janusz Kębłowski[9] nie jest pracownikiem UAM.

3. prof. dr hab. Mieczysław Banach[10] z P[olitechniki] P[oznańskiej] jest członkiem PZPR.

Do pozostałych propozycji nie zgłaszamy uwag.

Sekretarz Komitetu Wojewódzkiego PZPR[d]
(Bogdan Gawroński)

Źródło: AAN, PZPR, LVIII/445, b.p., mps.

[b–b] *Fragment odręcznie podkreślony*.

[c] *Imię i nazwisko odręcznie podkreślone*.

[d] *Poniżej odręczny podpis i wpis w formie trójkątnej pieczęci* Polska Zjednoczona Partia Robotnicza. Komitet Wojewódzki w Poznaniu. Wydział Nauki i Oświaty.

[5] Edward Pieścikowski (ur. 1932) – filolog, historyk literatury polskiej, prof. nadzwyczajny od 1980 r., pracownik naukowy Instytutu Filologii Polskiej UAM (1955 [?]–2002).

[6] Janusz Bielski (1924–1996) – hematolog, specjalista w zakresie ergonomii i medycyny pracy, prof. nadzwyczajny od 1973 r., prof. zwyczajny od 1984 r., pracownik naukowy Wydziału Lekarskiego Uniwersytetu Poznańskiego/AM w Poznaniu (1946–1975), WSR/Akademii Rolniczej w Poznaniu (1967–1996), kierownik Zakładu Leczniczo-Zapobiegawczego przy zakładach „Pomet" w Poznaniu (1950–1966). Dyrektor Wielkopolskiego Zespołu Specjalistycznego Medycyny Przemysłowej (1973–1976), członek Zespołu Medycyny Pracy Rady Naukowej przy MZiOS (1974–1978).

[7] Jerzy Ziomek (1924–1990) – historyk literatury, prof. nadzwyczajny od 1965 r., prof. zwyczajny od 1983 r., pracownik naukowy UWr (1948–1953), Instytutu Filologii Polskiej UAM (1953–1990), IBL PAN (1948–1990). Członek PZPR (1949–1990).

[8] Brak bliższych danych o tej osobie.

[9] Janusz Kębłowski (ur. 1930) – historyk sztuki, prof., pracownik naukowy UAM [*sic*!], UWr.

[10] Mieczysław Banach (1926–1988) – elektrotechnik, prof. nadzwyczajny od 1974 r., pracownik naukowy Szkoły Inżynierskiej/Politechniki Poznańskiej (1952–1983), Politechniki Białostockiej (1983–1988), kierownik Laboratorium Oświetlenia/Zakładu Techniki Świetlnej i Instalacji Elektrycznych Politechniki Poznańskiej (1957–1970), dyrektor Instytutu Elektrotechniki Przemysłowej Politechniki Poznańskiej (1970–1981), rektor Politechniki Białostockiej (1984–1988).

Nr 197

1977 listopad 16, Siedlce – Pismo Wiktora Kineckiego, I sekretarza KW PZPR w Siedlcach, do Jaremy Maciszewskiego, kierownika Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR

I Sekretarz
Komitetu Wojewódzkiego
Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej
w Siedlcach

Siedlce, dnia 16 XI 1977 r.

Towarzysz
Jarema Maciszewski
Kierownik Wydziału Nauki i Oświaty
Komitet Centralny PZPR
Warszawa

W odpowiedzi na pismo z dnia 4 XI 1977 r. l.dz. 01039/77 w sprawie powołania Komitetu Nauk PAN informuję uprzejmie o pozytywnej opinii w sprawie powołania do ww. Komitetu tow. prof. dr. hab. Janusza Maciejowskiego[a1].

Ponieważ prof. Witold Koehler[2] nie pracuje w siedleckiej uczelni, nie mogę wyrazić opinii.

Wiktor Kinecki[b3]

Źródło: AAN, PZPR, LVIII/445, b.p., mps.

[a] *Imię i nazwisko odręcznie podkreślone*.

[b] *Powyżej odręczny podpis i wpis w formie trójkątnej pieczęci* Polska Zjednoczona Partia Robotnicza. Komitet Wojewódzki w Siedlcach. Wydział Nauki i Oświaty.

[1] Janusz Maciejowski (1928–1994) – specjalista w zakresie genetyki i hodowli zwierząt, prof. nadzwyczajny od 1977 r., prof. zwyczajny od 1985 r., pracownik naukowy WSR/Akademii Rolniczej w Lublinie (1955–1994), Wyższej Szkoły Rolniczo-Pedagogicznej w Kielcach (1977–1994), dziekan Wydziału Zootechnicznego WSR (1969–1972), prorektor Akademii Rolniczej (1972–1975), Wyższej Szkoły Rolniczo-Pedagogicznej (1977–1979). Przewodniczący Komitetu Nauk Zootechnicznych PAN (1981–1984). Przewodniczący Zespołu Dydaktyczno-Wychowawczego Zootechniki w MNSzWiT (1973–1982), wiceprzewodniczący Rady Głównej Szkolnictwa Wyższego (1986–1989 [?]), członek CKK (1984–1994 [?]).

[2] Witold Koehler (1909–1988) – hylopatolog, entomolog, formikolog, prof. nadzwyczajny od 1954 r., prof. zwyczajny od 1964 r., pracownik naukowy SGGW (1934–1937), Instytutu Badawczego Leśnictwa (1935–1939, 1950–1974), Ministerstwa Leśnictwa (1945–1950), WSP w Siedlcach (1974–1976).

[3] Wiktor Kinecki (ur. 1929) – polityk, członek PZPR od 1953 r., zastępca członka (1964–1986) i członek KC PZPR (1986–1989 [?]), I sekretarz KW PZPR w Siedlcach (1975–1978).

Nr 198

1977 listopad 16, Warszawa – Notatka Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR o wyborach nowych władz PAN, poufne

Wydział Nauki i Oświaty KC PZPR Warszawa, dn[ia] 16 XI 1977 r.

Poufne

Notatka
o wyborach nowych władz Polskiej Akademii Nauk

W grudniu tego roku dobiega końca ustawowa kadencja władz Polskiej Akademii Nauk.

W połowie grudnia Zgromadzenie Ogólne PAN dokona w tajnym głosowaniu wyborów prezesa i 4 wiceprezesów PAN oraz 40 pozostałych członków Prezydium PAN.

Zgodnie z przyjętym porządkiem prezes Rady Ministrów przed 1 stycznia mianuje spośród wybranego prezydium sekretarza naukowego, 2 jego zastępców i sekretarzy wydziałów PAN.

Kandydatury do Prezydium PAN przedstawia Zgromadzeniu Ogólnemu ustępujące Prezydium, ustalające je w tajnym głosowaniu, na wniosek wyłonionej przez siebie Komisji Matki.

Biorąc pod uwagę właściwą działalność merytoryczną i postawę polityczną ustępujących władz PAN, Wydział Nauki i Oświaty KC uważa, że przy ustalaniu nowego składu należy ograniczyć się jedynie do zmian najniezbędniejszych.

Od 1970 r. utrwaliła się zasada nieobejmowania i nieprzedłużania etatowych funkcji kierowniczych w PAN w stosunku do osób, które przekroczyły lat 70. Zasada ta nie dotyczy nieetatowych funkcji z wyboru, takich jak członkostwo [w] Prezydium PAN czy przewodniczenie oddziałom terenowym PAN, są to bowiem funkcje reprezentujące całą społeczność członków Akademii, z których blisko 1/3 przekroczyła wiek 70 lat.

Zgodnie z tą zasadą kończą swe kadencje prezes PAN tow. prof. Włodzimierz Trzebiatowski oraz wiceprezes PAN prof. Marian Mięsowicz. Proponuje się, aby obaj pozostali członkami prezydium, a prof. M[arian] Mięsowicz również prezesem Oddziału PAN w Krakowie.

Po konsultacjach proponuje się następujące rozwiązania kadrowe w zakresie ścisłego kierownictwa PAN, powoływanego drogą wyborów przez Zgromadzenie Ogólne PAN:

1) Rekomendować Zgromadzeniu Ogólnemu PAN na prezesa PAN tow. prof. Witolda Nowackiego, obecnego wiceprezesa, uczonego o światowej sławie w dziedzinie mechaniki teoretycznej i stosowanej.

2) Na zwolnione dwa miejsca wiceprezesów PAN rekomendować prof. Jerzego Litwiniszyna, sekretarza Oddziału PAN w Krakowie, oraz tow. prof. Andrzeja Trautmana.

3) Rekomendować przedłużenie kadencji wiceprezesom PAN: prof. Janowi Szczepańskiemu i tow. prof. Szczepanowi Pieniążkowi.

4) Pozostawić na stanowisku sekretarza naukowego PAN tow. prof. Jana Kaczmarka.

Wnioski dotyczące obsady pozostałych funkcji kierowniczych obsadzanych poprzez mianowanie przez prezesa Rady Ministrów spośród członków Prezydium Akademii zostaną przedstawione bezpośrednio po wyborach grudniowych.

Źródło: AAN, PZPR, LVIII/445, b.p., mps.

Nr 199

1977 listopad 16, Warszawa – Pismo Jaremy Maciszewskiego, kierownika Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR, do Andrzeja Werblana, sekretarza KC PZPR (z załącznikiem: notatką w sprawie publikacji książki Tadeusza Kowalika Historia ekonomii w Polsce*), poufne*

Kierownik
Wydziału Nauki i Oświaty
KC PZPR
L.dz. W/2/198/77

[a]Warszawa, dnia 16XI 1977 r.

Tow.
Andrzej Werblan
Sekretarz KC PZPR

Załączam notatkę w sprawie publikacji książki doc. T[adeusza] Kowalika – do wiadomości.

[Jarema] Maciszewski[a]

Wydział Nauki i Oświaty
KC PZPR

Warszawa, dn[ia] 14 XI 1977 r.

Poufne[b]

Notatka
w sprawie publikacji książki doc. dr. hab. Tadeusza Kowalika
pt. *Historia ekonomii w Polsce (1864–1939)*

W wyniku kilkuletnich studiów doc. dr hab. Tadeusz Kowalik – pracownik naukowy Instytutu Historii Nauki i Techniki PAN – opracował w 1973 r. obszerną monografię pt. *Historia ekonomii w Polsce*. Ww. dzieło składa się z trzech części, z których dwie pierwsze obejmują okres od 1864 r. do 1939 r., natomiast część trzecia poświęcona jest współczesności. Z uwagi na to, że w trzeciej części tomu autor w sposób paszkwilancki krytykował rozwój kraju w trzydziestoleciu PRL, władze Zakładu Historii Nauki i Techniki PAN w 1973 r. nie zadowoliły się zdawkowymi entuzjastycznymi recenzjami w opracowaniu prof. dr. E[dwarda] Lipińskiego i doc. dr. J[erzego] Kleera[1] i zwróciły się o przygotowanie recenzji do prof. dr. J[ózefa] Pajestki. [c]Recenzja przygotowana przez prof. dr. J[ózefa] Pajestkę była w stosunku do tomu w całości pozytywna[c]. W tej sytuacji w 1974 r. dyrektor Instytutu prof. dr J[ózef] Miąso spowodował opracowanie dodatkowych

[a–a] *Fragment wpisany odręcznie. Poniżej odręczny dopisek* t[owarzysz] Maciejczyk. Poinformujcie, że zgadzam się z oceną i wnioskami, *nieczytelny podpis*.

[b] *Powyżej odręczny dopisek* wpłynęło dnia 17 XI 1977, l.dz. OW/2/88/77.

[c–c] *Fragment odręcznie podkreślony*.

[1] Jerzy Kleer (ur. 1928) – teoretyk ekonomii, prof. nadzwyczajny od 1975 r., prof. zwyczajny od 1982 r., pracownik naukowy WSE we Wrocławiu (1950–1952), SGPiS (1952–1953), Spółdzielczego Instytutu Badawczego w Warszawie (1972–1983), UW (1983–1998 [?], wykładowca w IKKN przy KC PZPR (1953–1958), kierownik Zespołu Krajów Słabo Rozwiniętych w Zakładzie Nauk Ekonomicznych PAN (1958–1972). Członek PZPR (1950–1990), ZBoWiD (1983–1990), członek Rady Nadzorczej CZSS „Społem".

recenzji przez prof. dr. W[acława] Sierpińskiego i doc. dr. A[leksandra] Łukaszewicza. Uzyskane recenzje miały charakter krytyczny, przy czym prof. dr W[acław] Sierpiński zdecydowanie zakwestionował na płaszczyźnie naukowej celowość publikowania trzeciej części opracowania.

W wyniku rozmów z autorem uzgodniono, że trzecia część opracowania nie będzie publikowana, a dwie pierwsze zostaną poprawione i wtedy pozycja zostanie włączona do planu wydawniczego PAN. Autor usunął trzecią część i po dokonaniu formalnych poprawek złożył ponownie w 1976 r. maszynopis w instytucie. Wówczas władze instytutu zgłosiły pozycję do planu wydawniczego na rok 1978.

W wyniku dyskusji nad planem wydawniczym Wydziału I PAN na 1978 r., w związku z ograniczonymi limitami arkuszowymi, w konsultacji z Wydziałem Nauki i Oświaty KC PZPR, pozycja ta jako jedna z wielu została skreślona z planu na 1978 r. i przesunięta na dalsze lata. Nie jest to bowiem praca zasługująca na priorytetowe traktowanie w planach wydawniczych PAN.

Autor po uzyskaniu informacji, że praca nie znajduje się w planie wydawniczym na 1978 r., we wrześniu br. wycofał maszynopis, zastrzegając sobie prawo do jej publikacji poza planem wydawniczym PAN, na co uzyskał zgodę dyrektora instytutu,

Należy przy tym dodać, że w okresie wcześniejszym autor zabiegał o publikację poza planem wydawniczym PAN, m.in. w Wydawnictwie Literackim (!), co zostało zakwestionowane przez Wydział Nauki i Oświaty KC PZPR na etapie inicjatywy zgłoszonej w 1975 r. do Naczelnego Zarządu Wydawnictw.

Doc. dr hab. T[adeusz] Kowalik jest od dawna zaangażowany w działalność antysocjalistyczną, m.in. był kilkakrotnie sygnatariuszem różnych listów i petycji, a obecnie jest jednym z czołowych wykładowców w tzw. latającym uniwersytecie[2].

Plan wykładów i seminariów T[adeusza] Kowalika prowadzonych w ramach „latającego uniwersytetu" pokrywa się w pełni z zakresem treściowym kwestionowanej trzeciej części ww. publikacji i jest rozszerzony o problematykę społeczno-gospodarczą w l[atach] 1970–1977.

Wydział Nauki i Oświaty KC PZPR zamierza podjąć działania mające na celu zaniechanie publikowania całości opracowania.

(Stanisław Czajka[3])[d]

Źródło: AAN, PZPR, LVIII/142, b.p.,mps.

[d] *Powyżej odręczny podpis*.

[2] Uniwersytet Latający – określenie cyklu niezależnych, niepodlegających cenzurze wykładów z zakresu nauk społecznych, organizowanych nielegalnie w prywatnych domach w większych miastach Polski przez uczonych powiązanych z Komitetem Obrony Robotników od października 1977 do czerwca 1979 r. Nazwa nawiązywała do określenia tajnych kursów na poziomie uniwersyteckim (głównie dla kobiet) organizowanych od 1882 r. w Warszawie. W 1905 r. Uniwersytet Latający przekształcił się w jawne Towarzystwo Kursów Naukowych. W 1978 r. powołano również „drugie" TKN, które objęło pieczę nad „drugim" Uniwersytetem Latającym. Funkcjonowało do momentu wprowadzenia stanu wojennego.

[3] Stanisław Czajka (ur. 1938) – polityk komunistyczny, zastępca kierownika Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR (1975–1979).

Nr 200

1977 listopad 17, Szczecin – Pismo Ryszarda Rafajłowicza, I sekretarza KW PZPR w Szczecinie, do Jaremy Maciszewskiego, kierownika Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR

Wydział Nauki i Oświaty
KW PZPR w Szczecinie
L.dz. V–28[a]/77

Warszawa, dnia 17 XI 1977 r.

Towarzysz
Jarema Maciszewski
Kierownik
Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR
Warszawa

W odpowiedzi na Wasze pismo z dnia 4 bm. informuję, że w składzie osób z naszego województwa do Komitetu Nauki PAN proponujemy dokonanie następujących zmian:

Wydział I

Zamiast doc. Mikołaja Thierrego[1] – prof. Jerzy Piskorz-Nałęcki[b2].

Wydział IV

Zamiast prof. Fryderyka Stręka[3] – prof. Stanisław Bursa[4].

Zamiast doc. Romana Sobańskiego[5] – doc. Władysław Nowak[6].

---

[a] *Liczba wpisana odręcznie*.

[b] *Imiona i nazwiska wpisane odręcznie*.

[1] Mikołaj Thierry (1920–1997) – specjalista w zakresie budowy statków, docent od 1965 r., główny konstruktor statków w Stoczni Szczecińskiej/Oddziale Centralnego Biura Konstrukcji Okrętowych nr 1 w Szczecinie (1957–1969), pracownik naukowy PG (1949–1956), PSz (1965–1983, 1986–1990), wykładowca na uniwersytecie w Port Harcourt w Nigerii (1983–1990).

[2] Jerzy Piskorz-Nałęcki (ur. 1930) – specjalista w zakresie budowy statków, dr od 1966 r., pracownik naukowy PSz (1976–1991), Akademii Morskiej w Szczecinie (1994–1995), projektant statków morskich w Stoczni Szczecińskiej (1956–1982), właściciel prywatnych biur projektowych od 1982 r. Członek PZPR, poseł na sejm (1972–1980), inicjator i autor ustawy o polskiej morskiej strefie ekonomicznej z 1991 r.

[3] Fryderyk Stręk (ur. 1926) – specjalista w zakresie inżynierii chemicznej, prof. nadzwyczajny od 1990 r., pracownik naukowy PSz.

[4] Stanisław Bursa (1921–1987) – chemik, prof. nadzwyczajny od 1968 r., pracownik naukowy SGGW (1943–1947), PW (1947–1952), kierownik Katedry Chemii Fizycznej w Szkole Inżynierskiej w Szczecinie/Politechniki Szczecińskiej (1952–1987), dziekan Wydziału Chemicznego PSz (1953–1956, 1969–1973), prorektor PSz (1959–1965, 1977–1981).

[5] Roman Sobański (ur. 1929) – specjalista w zakresie energetyki, prof. nadzwyczajny od 1987 r., prof. zwyczajny od 1994 r., pracownik naukowy PSz (1956 [?]–1999), kierownik Katedry Techniki Cieplnej PSz (1967–1978).

[6] Władysław Nowak (ur. 1932) – specjalista w zakresie energetyki, prof. nadzwyczajny od 1978 r., prof. zwyczajny od 1991 r., pracownik naukowy PSz (1957–2003), prodziekan Wydziału Budowy Maszyn i Okrętów PSz (1971–1975), kierownik Zakładu/Katedry Techniki Cieplnej PSz (1978–2003), dziekan Wydziału Mechanicznego (1978–1984), rektor PSz (1984–1990).

Wydział V

Zamiast prof. Mariana Niklewskiego[7] – prof. Jerzy Piasecki[8].

Zamiast doc. Leonarda Łyducha[9] – doc. Mieczysław Pawlus[10].

Wydział VI

Zamiast prof. Eugeniusza Miętkiewskiego – prof. Erwin Mozolewski[11].

Sekretarz KW PZPR[c]
(Ryszard Rafajłowicz[12])

Źródło: AAN, PZPR, LVIII/445, b.p., mps.

[c] *Poniżej odręczny podpis i wpis w formie trójkątnej pieczęci* Polska Zjednoczona Partia Robotnicza. Komitet Wojewódzki w Szczecinie. Wydział Nauki i Oświaty.

[7] Marian Niklewski (1909–?) – specjalista w zakresie chemii rolnej, prof. nadzwyczajny od 1954 r., prof. zwyczajny od 1962 r., pracownik Związku Kółek Doświadczalnych w Wielkopolsce (1930–1934), Zakładów Tomasfosfatowych w Katowicach (1934–1935), pracownik naukowy Politechniki Lwowskiej (1937–1941), Instytutu Torfowego w Elblągu (1949–1963), WSR/AR w Szczecinie (1954–1979), zastępca dyrektora Instytutu Hodowli Roślin i Nasiennictwa (1956–1979). Pracownik Ministerstwa Rolnictwa (1946–1948), sekretarz Rady Naukowej przy Ministrze Rolnictwa (1948–1949).

[8] Jerzy Piasecki (ur. 1926) – specjalista w zakresie chemii rolniczej, prof. nadzwyczajny od 1973 r., prof. zwyczajny od 1982 r., pracownik naukowy WSR/Akademii Rolniczej w Szczecinie, prorektor WSR (1969–1972), rektor AR (1984–1990).

[9] Brak bliższych danych o tej osobie.

[10] Brak bliższych danych o tej osobie.

[11] Erwin Mozolewski (1917–2007) – otolaryngolog, prof. nadzwyczajny od 1971 r., prof. zwyczajny od 1981 r., pracownik naukowy AM w Gdańsku (1945–1967), Pomorskiej AM w Szczecinie (1967–1987), kierownik Kliniki Otolaryngologii Pomorskiej (1967–1987), rektor Pomorskiej AM (1971–1978). Członek PZPR, członek Rady Naukowej przy MZiOS (1979–1982).

[12] Ryszard Rafajłowicz (ur. 1931) – polityk komunistyczny, inspektor w Wydziale Pracy Ideowo-Wychowawczej KC PZPR (1975–1977), sekretarz KW PZPR w Szczecinie (1977–1980), sekretarz KW PZPR we Wrocławiu (1980–1981).

Nr 201

1977 listopad 21, Toruń – Pismo Tadeusza Filipowicza, I sekretarza KW PZPR w Toruniu, do Jaremy Maciszewskiego, kierownika Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR

Polska Zjednoczona Partia Robotnicza
Komitet Wojewódzki w Toruniu
Wydział Pracy Ideowo-Wychowawczej
L.dz. 940/V/77[a]

Toruń, dnia 21 XI 1977 r.

Tow. Jarema Maciszewski
Kierownik Wydziału Nauki
i Oświaty KC PZPR
Warszawa

W odpowiedzi na Wasze pismo z dnia 4 XI 1977 r. w sprawie opinii osób, które proponowane są do nowych składów Komitetu Nauki PAN, Komitet Wojewódzki PZPR w Toruniu wyraża opinię pozytywną do zgłoszonych kandydatur z wyjątkiem:

– doc. Antoni Stawikowski[1] [Wydział] III[b]
– doc. Ludmiła Roszko[2] [Wydział] IV[b]

Sekretarz
KW PZPR w Toruniu[c]
(Tadeusz Filipowicz[3])

Źródło: AAN, PZPR, LVIII/445, b.p., mps.

[a] *Znak sprawy wpisany odręcznie*.
[b] *Liczba wpisana odręcznie*.
[c] *Poniżej odręczny podpis*.
[1] Antoni Stawikowski (ur. 1933) – astronom, dr hab. od 1976 r., pracownik naukowy Instytutu Astronomii/Centrum Astronomicznego im. Mikołaja Kopernika PAN od 1955 r. Przewodniczący Zarządu Regionu Toruńskiego NSZZ „Solidarność" (1981, 1982–1989), internowany po 13 XII 1981 r.
[2] Ludmiła Roszko (1913–2000) – geograf, dr od 1951 r., doc. od 1955 r. (wniosek o tytuł profesorski trzykrotnie odrzucono), pracownik naukowy UMK (1945–1983), członkini Instytutu Miłosierdzia Bożego od 1948 r. W 1960 r. skazana w zawieszeniu za przynależność do nielegalnej wspólnoty.
[3] Tadeusz Filipowicz (ur. 1931) – polityk, członek PZPR od 1949 r., kierownik Wydziału Propagandy KW PZPR w Bydgoszczy (1963–1975), sekretarz KW PZPR w Toruniu (1975–1979).

Nr 202

1977 listopad 22, Koszalin – Pismo Władysława Kozdry, I sekretarza KW PZPR w Koszalinie, do Jaremy Maciszewskiego, kierownika Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR (z załącznikiem)

I Sekretarz
Komitetu Wojewódzkiego PZPR
w Koszalinie[a]

Koszalin, dnia 22 XI 1977 r.

Towarzysz
Jarema Maciszewski
Kierownik Wydziału Nauki i Oświaty
Komitetu Centralnego PZPR
Warszawa

Nawiązując do Waszego pisma w sprawie konsultacji kandydatów z województwa koszalińskiego do władz komitetów naukowych PAN w nowej kadencji, popieramy propozycję dotyczącą towarzysza Edwarda Kapsy[1] z Instytutu Ziemniaka w Boninie.

Jednocześnie zwracamy się z prośbą o rozważenie możliwości wprowadzenia na miejsce kandydatury docenta Jerzego Pietkiewicza[b2] (również z Instytutu Ziemniaka w Boninie) docenta dr. Jana Filipkowskiego[b3], pracownika naukowo-dydaktycznego Wyższej Szkoły Inżynierskiej w Koszalinie, którego krótką charakterystykę przesyłam w załączeniu.

Uwzględnienie kandydatury doc. dr. Jana Filipkowskiego stworzyłoby pełną reprezentatywność koszalińskiego środowiska naukowego i stanowi to jedyny powód naszej propozycji.

Łączę partyjne pozdrowienia.

Władysław Kozdra[c]

---

[a] *Poniżej odręczny dopisek* t[owarzysz] Rychlewski, 25 XI 1977, *nieczytelny podpis*.

[b] *Imię i nazwisko odręcznie podkreślone*.

[c] *Poniżej odręczny podpis*.

Władysław Kozdra (1920–1986) – polityk, członek PPR/PZPR (1943–1986), I sekretarz KW PZPR w Koszalinie (1972–1980), członek KC PZPR (1959–1981), poseł na sejm (1957–1972, 1976–1985).

[1] Edward Kapsa (1919–2005) – specjalista w zakresie hodowli ziemniaka, prof. nadzwyczajny od 1986 r., pracownik naukowy Zakładu Doświadczalnego w Przybędowie Instytutu Hodowli i Aklimatyzacji Roślin/Instytutu Upraw, Nawożenia i Gleboznawstwa (1950–1962), Instytutu Ziemniaka w Boninie (1972–1989), dyrektor Instytutu Ziemniaka (1972–1986), dyrektor naczelny Koszalińskiego Przedsiębiorstwa Hodowli Roślin i Nasiennictwa (1952–1972). Członek Rady Naukowo-Technicznej przy Ministrze Rolnictwa (1968–1981), Rady Głównej Szkolnictwa Wyższego (1976–1982).

[2] Brak bliższych danych o tej osobie.

[3] Jan Filipkowski (ur. 1929) – inżynier budownictwa, prof. nadzwyczajny od 1978 r., prof. zwyczajny od 1991 r., pracownik naukowy Wydziału Budownictwa Lądowego PG (1956–1968), WSR w Koszalinie/Politechniki Koszalińskiej od 1968 r., kierownik Zespołu/Katedry/Zakładu Mechaniki Budowli WSR (1968–1996), rektor WSR w Koszalinie (1978–1981), dziekan Wydziału Budownictwa i Inżynierii Środowiska WSR (1990–1996).

Krótka charakterystyka i dorobek naukowy
docenta doktora inżyniera Jana Filipkowskiego

Doc. dr inż. Jan Filipkowski od 1953 r. do dziś pracuje w szkolnictwie wyższym w charakterze pracownika naukowo-dydaktycznego. Od lipca 1968 r., tj. od chwili powołania go na stanowisko docenta, jest pracownikiem Instytutu Budownictwa Wyższej Szkoły Inżynierskiej w Koszalinie jako kierownik Zakładu Mechaniki Budowli. Ponadto w latach 1971–1974 pełnił dodatkowo funkcję kierownika Pracowni Mechaniki Konstrukcji Budowlanych.

Doc. dr inż. Jan Filipkowski jest autorem 22 publikacji naukowych oraz 26 niepublikowanych opracowań naukowo-badawczych. Znaczna część tych prac to prace współautorskie z udziałem młodszych współpracowników, przy czym rola doc. Filipkowskiego była dominująca. W ogólnym dorobku doc. Filipkowskiego mieszczą się 4 rozprawy, 5 artykułów, 13 referatów – opublikowane w periodykach PAN i innych o szerokim zasięgu. Wśród prac niepublikowanych wiele jest nowych rozwiązań konstrukcyjnych i badań doświadczalnych obiektów budowlanych. Doc. Filipkowski ma w dorobku jeden patent i trzy zgłoszenia patentowe. W działalności praktycznej i wdrożeniowej w pierwszej kolejności należy wymienić koncepcję, projekt i współudział w realizacji przekrycia amfiteatru w Koszalinie. Konstrukcja ta o charakterze unikalnym zdobyła powszechne uznanie i wyróżnienie projektanta. Doc. Filipkowski prócz tego jest autorem modernizacji przekrycia amfiteatru w Połczynie-Zdroju, sztucznego lodowiska w Bydgoszczy, basenu kąpielowego na trzeciej kondygnacji w Mielnie i innych.

Doc. dr inż. Jan Filipkowski jest długoletnim, doświadczonym nauczycielem akademickim (24 lata pracy). Zabiega o wysoki poziom i modernizację nauczania oraz doskonali metody przekazywania wiedzy. W zakresie kształcenia i wychowania młodej kadry naukowo-dydaktycznej ma poważny dorobek w postaci publikacji i uzyskania przez dwie osoby stopnia doktora nauk technicznych. Dwie dalsze mają prace na ukończeniu. Duży jest także udział doc. Filipkowskiego w pracach organizacyjnych uczelni, gdzie tworzy od zera szereg placówek dydaktyczno-naukowych.

Postawę społeczno-moralną doc. Filipkowskiego można uważać za wzorową. Włącza się [z] całą energią do prac związanych z wychowaniem i kształceniem młodzieży. Zaangażowany w procesie realizacji programu społeczno-politycznego szkoły, a zwłaszcza młodzieży.

Prócz uzyskania szeregu nagród za swoją działalność został odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi, honorowym tytułem „Mistrza Techniki Polskiej", honorowymi odznakami „Za zasługi w rozwoju województwa koszalińskiego" i „Za zasługi dla Koszalina".

Na posiedzeniu senatu w dniu 5 lipca 1977 r. podjęto uchwałę o wystąpienie z wnioskiem o przedstawienie doc. dr. inż. Jana Filipkowskiego do tytułu naukowego profesora nadzwyczajnego oraz o powołanie go na stanowisko profesora w Wyższej Szkole Inżynierskiej w Koszalinie.

Źródło: AAN, PZPR, LVIII/445, b.p., mps.

Nr 203

1977 listopad 22, Rzeszów – Pismo Józefa Pomianka, I sekretarza KW PZPR w Rzeszowie, do Jaremy Maciszewskiego, kierownika Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR

Polska Zjednoczona Partia Robotnicza
Komitet Wojewódzki w Rzeszowie
Wydział Pracy Ideowo-Wychowawczej
L.dz. 363/77[a]

Rzeszów, dnia 22 XI 1977 r.

Towarzysz
Jarema Maciszewski
Kierownik Wydziału Nauki i Oświaty
Komitetu Centralnego PZPR
Warszawa

W odpowiedzi na pismo z dnia 4 XI 1977 r. w sprawie kandydatów z naszego województwa do nowych składów Komitetu Nauk PAN informuję, że nie wnosimy zastrzeżeń w stosunku do proponowanych pracowników nauki.

Kierownik
Wydziału Pracy Ideowo-Wychowawczej
KW PZPR w Rzeszowie[b]
Józef Pomianek[1]

Prof. dr inż. Jan Madejski – członek PAN, bezpartyjny
1. Dziedzina: termodynamika – wymiana ciała
2. Problem opracowany w 1976–1980: „Nowa teoria wymiany ciepła"
3. Publikacje: zwarte – 16
artykuły – 125 (w tym 60 za granicą).
Prof. dr inż. Kazimierz Oczoś[2] – czł[onek] PZPR od 1954 r.
1. Dziedzina: technologia maszyn – obróbka ścierania
2. Problem opracowany w 1976–1980: „Automatyzacja procesów obróbki wykańczającej"
3. Publikacje: zwarte – 11
artykuły – 84 (w tym 8 za granicą).

---

[a] *Znak sprawy wpisany odręcznie*.

[b] *Poniżej odręczny podpis i wpis w formie trójkątnej pieczęci* Polska Zjednoczona Partia Robotnicza. Komitet Wojewódzki w Rzeszowie. Wydział Pracy Ideowo-Wychowawczej.

[1] Józef Pomianek (ur. 1933) – polityk, członek PZPR od 1954 r., kierownik Wydziału Pracy Ideowo-Wychowawczej KW PZPR w Rzeszowie (1975–1978).

[2] Kazimierz Oczoś (ur. 1931) – technolog maszyn, prof. nadzwyczajny od 1976 r., prof. zwyczajny od 1990 r., organizator i pracownik naukowy WSI w Rzeszowie (1960–1974), Politechniki Rzeszowskiej (1973–2001), prodziekan (1965–1971) i dziekan WSI w Rzeszowie (1971–1972), rektor WSI (1972–1974), prorektor (1981–1982) i rektor Politechniki Rzeszowskiej (1974–1981, 1982–1987, 1993–1996). Członek PZPR (1955–1990), członek KW PZPR w Rzeszowie (1971–1973), Egzekutywy KW PZPR w Rzeszowie (1975–1981).

Prof. dr inż. Jan Woźniacki[3] – czł[onek] PZPR od 1952 r.

1. Dziedzina: matematyka

2. Problem opracowany w 1976–1980: „Wspomaganie nauczania matematyki środkami informatycznymi"

3. Publikacje: zwarte – 0

artykuły – 35.

Prof. dr hab. inż. Zdzisław Hippe[4] – czł[onek] PZPR od 1962 r.

1. Dziedzina: chemia fizyczna

2. Problem opracowany w l[atach] 1976–1980: „Komputeryzacja analiz chemicznych"

3. Publikacje: zwarte – 6

artykuły – 70 (w tym 30 w jęz[yku] angielskim).

Prof. dr hab. Roman Wyrzykowski[5] – czł[onek] PZPR od 1955 r.

1. Dziedzina: fizyka – fizyka-akustyka

2. Problem opracowany w l[atach] 1976–1980: „Propagacja fal w ośrodkach niejednorodnych, teoria koagulacji akustycznej"

3. Publikacje: zwarte – 7

artykuły – 29.

Prof. dr Czesław Jankiewicz[6] – czł[onek] PZPR od 1965 r.

1. Dziedzina: fizyka – fizyka teoretyczna

2. Problem opracowany w l[atach] 1976–1980: „Pola klasyczne"

3. Publikacje: zwarte – 0

artykuły i rozprawy – 50.

Doc. dr Aleksander Doros[7] – czł[onek] PZPR od 1950 r.

1. Dziedzina: [c]filologia rosyjska[c] – językoznawstwo

2. Problem opracowany w l[atach] 1976–1980: „Opis języka rosyjskiego jako języka obcego"

[c–c] *Fragment odręcznie podkreślony*.

[3] Jan Woźniacki (1911–2000) – matematyk, prof. nadzwyczajny od 1962 r., pracownik naukowy WSI w Rzeszowie/Politechniki Rzeszowskiej (1962–1981). Członek PZPR od 1952 r.

[4] Zdzisław Hippe (ur. 1930) – specjalista w zakresie chemii i informatyki, prof. nadzwyczajny od 1975 r., prof. zwyczajny od 1989 r., kierownik Zakładu Chemii Fizycznej/Katedry Chemii Fizycznej i Informatyki Chemicznej/Katedry Informatyki Chemicznej i Chemii Fizycznej Politechniki Rzeszowskiej (1968–2000), dziekan Wydziału Technologii Chemicznej WSI w Rzeszowie/Politechniki Rzeszowskiej (1969–1972), kierownik Katedry Systemów Ekspertowych i Sztucznej Inteligencji oraz dyrektor Instytutu Informatyki Biomedycznej Wyższej Szkoły Informatyki i Zarządzania w Rzeszowie od 2000 r. Członek PZPR od 1962 r.

[5] Roman Wyrzykowski (1922–2000) – fizyk, prof. nadzwyczajny od 1973 r., prof. zwyczajny od 1991 r., pracownik naukowy UW (1947–1951), Uniwersytetu Poznańskiego/UAM (1951–1956), PŁ (1956–1961), PWr (1961–1966), WSP w Rzeszowie (1966–1992), dyrektor Instytutu Fizyki WSP w Rzeszowie (1973 [?]–1981, 1990–1992). Członek PZPR (1955–1981 [?]), współzałożyciel NSZZ „Solidarność" przy WSP w Rzeszowie (1980), internowany, objęty zakazem prowadzenia pracy dydaktycznej do 1989 r.; członek Komitetu Obywatelskiego przy Przewodniczącym NSZZ „Solidarność" (1989).

[6] Czesław Jankiewicz (1927–2010) – fizyk, prof. nadzwyczajny od 1972 r., prof. zwyczajny od 1985 r., pracownik naukowy UWr (1957–1968), WSP w Rzeszowie/Uniwersytetu Rzeszowskiego (1968–2007), prorektor WSP (1972–1973, 1975–1976, 1984–1987), dziekan Wydziału Matematyczno-Przyrodniczego WSP (1994–1996), dyrektor Instytutu Fizyki WSP (1973–1988, 1996–2000). Członek PZPR od 1965 r.

[7] Aleksander Doros (ur. 1918) – filolog rusycysta, pracownik naukowy WSP w Rzeszowie (1950–1988 [?]), dziekan Wydziału Filologicznego WSP. Członek PZPR od 1950 r.

3. Publikacje: zwarte – 19
artykuły – 40
recenzje – 30.

Doc. dr Czesław Kłak[8] – czł[onek] PZPR od 1960 r.

1. Dziedzina: [d]filologia polska[d] – literaturoznawstwo

2. Problem opracowany w l[atach] 1976–1980: „Języki i literatury słowiańskie w ich rozwoju i wzajemnych związkach"

3. Publikacje: zwarte 0
artykuły 5 (naukowe), 35 (inne)
recenzje – 41.

Doc. dr Stefan Reczek[9] – czł[onek] PZPR od 1965 r.

1. Dziedzina: [d]filologia polska[d] – językoznawstwo

2. Problem opracowany w l[atach] 1976–1980: „Język polski – jego struktura i tendencje rozwojowe"

3. Publikacje: zwarte – 10
artykuły – 40
recenzje – 9.

Źródło: AAN, PZPR, LVIII/445, b.p., mps.

[d–d] *Fragment odręcznie podkreślony*.

[8] Czesław Kłak (ur. 1935) – historyk literatury, prof. nadzwyczajny od 1998 r., pracownik naukowy WSP w Rzeszowie/Uniwersytetu Rzeszowskiego od 1965 r. [?]. Członek PZPR od 1960 r.

[9] Stefan Reczek (1923–1993) – językoznawca, doc. od 1969 r., prof. nadzwyczajny od 1990 r., pracownik naukowy UWr (1948–1964), WSP w Rzeszowie (1964–1993), dziekan Wydziału Filologicznego WSP (1965–1968), kierownik Katedry Literatury i Języka Polskiego WSP (1973–1975), prorektor WSP (1973–1978, 1981–1984). Członek PZPR od 1965 r.

Nr 204

1977 listopad 29, Płock – Pismo Krystyny Błaszczyńskiej, I sekretarza KW PZPR w Płocku, do Jaremy Maciszewskiego, kierownika Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR

Polska Zjednoczona Partia Robotnicza
Komitet Wojewódzki w Płocku
L.dz. 273/WPIW/77

Płock, dnia 29 XI 1977 r.

Towarzysz
Jarema Maciszewski
Kierownik
Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR
Warszawa

W odpowiedzi na pismo z dnia 10 listopada 1977 r. w sprawie powołania w skład Komitetu Naukowego PAN na lata 1978–1980 prezesa TNP[11] w Płocku dr. Jakuba Chojnackiego[a] uprzejmie informujemy, że kandydatura ta została zaakceptowana przez kierownictwo.

Sekretarz
KW PZPR w Płocku[b]
Krystyna Błaszczyńska[2]

Źródło: AAN, PZPR, LVIII/445, b.p., mps.

[a] *Imię i nazwisko odręcznie podkreślone*.
Jakub Chojnacki (1922–2006) – prawnik, politolog technolog, dr od 1975 r., prezes Towarzystwa Naukowego Płockiego (1968–2002). Członek PZPR.

[b] *Poniżej odręczny podpis i wpis w formie trójkątnej pieczęci* Polska Zjednoczona Partia Robotnicza. Komitet Wojewódzki w Płocku. Wydział Pracy Ideowo-Wychowawczej.

[1] Towarzystwo Naukowe Płockie (TNP) – stowarzyszenie naukowe założone w 1820 r. Zlikwidowane w wyniku upadku powstania listopadowego, wznowiło działalność w 1907 r.

[2] Krystyna Błaszczyńska (1928–1981) – polityk komunistyczny, członek PZPR (1961–1981), sekretarz KW PZPR w Płocku (1975–1980).

Nr 205

1977 listopad 29, Katowice – Pismo Zdzisławy Zadrożnej, I sekretarza KW PZPR w Katowicach, do Jaremy Maciszewskiego, kierownika Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR

Polska Zjednoczona Partia Robotnicza
Komitet Wojewódzki w Katowicach[a]

Katowice, dnia 29 XI 1977 r.

Towarzysz
Jarema Maciszewski
Kierownik Wydziału Nauki i Oświaty
Komitetu Centralnego PZPR
Warszawa

Po przeanalizowaniu propozycji składów komitetów naukowych przy Polskiej Akademii Nauk w pełni popieramy przedstawione kandydatury. Mając jednak na uwadze potencjał niektórych dyscyplin naukowych i rolę regionu w odpowiadających im dziedzinach gospodarki kraju, uważamy, że należałoby zwiększyć ilość osób z naszego województwa.

Wnioskujemy o poszerzenie składu niektórych komitetów o osoby wymienione w załączniku nr 1[b], uważając, że przyczyni się to również do zdynamizowania rozwoju naszego ośrodka naukowego.

Informujemy równocześnie, że jesteśmy przeciwni wyprowadzeniu ze składu Komitetu Nauk Chemicznych prof. Włodzimierza Kisielowa[1], a ze składu Komitetu Nauk Geologicznych prof. Kazimierza Chmury[c2]. Obydwaj uczeni posiadają poważne osiągnięcia, które łącznie z ich zaangażowaną postawą w pełni uzasadniają celowość utrzymania ich nadal w składzie komitetów naukowych Polskiej Akademii Nauk.

Komunikujemy równocześnie, że nie wyrażamy zgody na udział profesora A[ndrzeja] Vorbrodta[d3] w pracy Komitetu Patofizjologii. Dodać należy dla porządku, że traktowanie jako reprezentantów województwa katowickiego prof. J[anusza] Sztumskiego i prof. J[arosława] Ładosza[e] jest nieporozumieniem, bowiem od dłuższego czasu wymienieni nie pracują na terenie województwa katowickiego.

---

[a] *Poniżej odręczny dopisek* Tow. J[an] Rychlewski: pr[oszę] o rozmowę, 1 XII 1977, *nieczytelny podpis*.
[b] *Załączniki, zawierające blisko 130 nazwisk, nie są publikowane w tej edycji*.
[c] *Imiona i nazwiska odręcznie podkreślone. Na lewym marginesie odręczne dwa znaki* +.
[d] *Nazwisko odręcznie podkreślone*.
[e] *Nazwiska odręcznie podkreślone*.

[1] Włodzimierz Kisielow (1914–2001) – chemik, prof. nadzwyczajny od 1959 r., prof. zwyczajny od 1965 r., pracownik naukowy Politechniki Lwowskiej (1938–1942), PŚ w Gliwicach (1945–1971), prodziekan Wydziału Chemicznego Politechniki Lwowskiej (1939–1941), dziekan Wydziału Chemicznego PŚ (1958–1960), organizator i kierownik Zakładu Petro- i Karbochemii PAN w Gliwicach (1954–1984). Członek Rady Naukowej Wojskowego Instytutu Techniki Pancernej i Samochodowej MON (1967–1989 [?]), członek Rady Głównej SzW (1973–1976), Rady Naukowo-Technicznej przy Ministrze Przemysłu Chemicznego (1976–1979).

[2] Kazimierz Chmura (ur. 1923) – geolog, prof. nadzwyczajny od 1973 r., prof. zwyczajny od 1985 r., pracownik naukowy PŚ (1963–1994), prorektor PŚ (1975–1979).

[3] Andrzej Vorbrodt (ur. 1922) – neuropatolog, prof. nadzwyczajny od 1967 r., kierownik Zakładu Histologii i Embriologii Śląskiej Akademii Medycznej (1959–1963), następnie na emigracji w USA.

Ze względu na fakt, że mgr inż. T. Bitka, mgr inż. J. Bradecki oraz mgr inż. M. Piątek[e4] nie pełnią funkcji z racji, [z] których zaproponowani zostali do komitetów naukowych, proponujemy nieuwzględnienie ich w nowej kadencji. Wyraźnym niedopatrzeniem PAN jest także sprawa umieszczenia wśród kandydatów osób nieżyjących, a to doc. [Adolfa] Molaka[5] i prof. Mościckiego[6].

Ponadto, biorąc pod uwagę fakt skoncentrowania podstawowego potencjału produkcyjnego hutnictwa, a także duży dorobek i siłę ośrodka nauki hutniczej w województwie katowickim, proponujemy – po przeanalizowaniu składu Komitetu Metalurgii – [f]zmianę przewodniczącego komitetu prof. dr. Tadeusza Malkiewicza – któremu wiek i stan zdrowia utrudniają należyte wywiązywanie się z obowiązków – i powierzenie tej funkcji członkowi korespondentowi PAN prof. dr. Zbigniewowi Bojarskiemu[f]. Reprezentujemy przekonanie, że przychylenie się do tego wniosku spowoduje ożywienie i zbliżenie tematyki prac komitetu do aktualnych i perspektywicznych potrzeb tak rozwijającego się hutnictwa, jak i nauki hutniczej.

[f]Wnosimy także, aby przy Wydziale IV powołać dodatkowo Komitet Karbochemii[f]. Celowość powołania tego komitetu uzasadnia fakt potrzeby rozwoju chemicznego przetwórstwa węgla – gałęzi, która w perspektywie będzie największym przemysłem przetwórczym w kraju, przetwarzającym w przyszłości blisko 70 mln ton węgla rocznie. Rodzi to już obecnie potrzebę sterowania rozwojem działalności naukowej w tym zakresie, co jest tym ważniejsze, że interdyscyplinarność tej dziedziny badań wymaga skoordynowania prac w wielu dyscyplinach naukowych. Dodatkowym uzasadnieniem celowości powołania Komitetu Karbochemii jest realizowany Program Rządowy nr 1; osiągnięcie celów gospodarczych tego programu wymaga jeszcze większego włączenia w jego realizację wielu nowych dyscyplin naukowych, głębszej koordynacji prac naukowych, w czym postulowany komitet odegrać powinien poważną rolę.

Osiągnięcia naukowe zespołów w Politechnice Śląskiej, Instytucie Chemicznej Przeróbki Węgla, a także w Głównym Instytucie Górnictwa, kontynuujące światowy dorobek prof. [Wojciecha] Świętosławskiego[7] i [Błażeja] Rogi[8], stanowią oryginalny wkład

---

[f–f] *Fragment odręcznie podkreślony*.

[4] Brak bliższych danych o tych osobach.

[5] Adolf Molak (1914–1975) – socjolog, pedagog, dr od 1960 r., dr hab. od 1970 r., pracownik naukowy Państwowego Pedagogium w Kielcach (1938–1939), Katedry Pedagogiki AWF (1955–1970), dyrektor Instytutu Pedagogiki i Psychologii UŚ (1970–1975). W czasie wojny powiązany z konspiracyjnym SL „Roch", urzędnik Ministerstwa Oświaty, Centrali ZNP (1946 [?]–1955).

[6] Włodzimierz Mościcki (1911–1977) – fizyk, prof. nadzwyczajny od 1962 r., prof. zwyczajny od 1967 r., pracownik naukowy UP (1946–1952), UMK w Toruniu (1952–1954), PG (1954–1967), PŚ (1967–1977), IBJ (1958–1962).

[7] Wojciech Świętosławski (1881–1968) – biofizyk, chemik, prof. zwyczajny od 1919 r., pracownik naukowy Kijowskiego Instytutu Politechnicznego (1908–1911), Uniwersytetu Moskiewskiego (1911–1918), PW (1919–1939, 1947–1951), wykładowca uczelni amerykańskich (1940–1946), UW (1918–1929, 1947–1960), Instytutu Chemii Fizycznej PAN (1952–1960), dziekan Wydziału Chemicznego PW (1919–1920, 1924–1925), rektor (1928–1929) i prorektor PW (1929–1932), kierownik Zakładu Fizykochemii Głównego Instytutu Chemii Przemysłowej (1955–1960), dyrektor Instytutu Chemii Fizycznej PAN (1955–1960). Członek rzeczywisty TNW od 1922 r., PAU od 1923 r., Akademii Nauk Technicznych od 1923 r., członek rzeczywisty PAN od 1952 r., wiceprezes PAU (1934–1946). Minister wyznań religijnych i oświecenia publicznego (1935–1939), senator RP (1935–1939).

[8] Błażej Roga (1895–1977) – karbochemik, prof. nadzwyczajny od 1946 r. [?], pracownik zakładów przemysłu karbochemicznego (1932–1939, 1945–1956), pracownik naukowy PW (1948–1965), kierownik Zakładu Chemicznej Przeróbki Węgla w Głównym Instytucie Górnictwa w Katowicach (1949–1965). Członek korespondent PAN od 1960 r.

w rozwój tej nowej dyscypliny, zaś wysokie kwalifikacje kadr pracujących w tej dziedzinie zapewnią właściwy poziom naukowy postulowanego komitetu.

Na przewodniczącego Komitetu Karbochemii proponujemy towarzysza prof. dr. Henryka Zielińskiego[g][9], zaś propozycje jego składu znajdują się w załączniku nr 2.

Proponujemy także [h]powołanie przy Prezydium Polskiej Akademii Nauk Komitetu Rejonów Uprzemysłowionych[h], który podjąłby całokształt zagadnień związanych z rozwojem infrastruktury i procesów społecznych zachodzących w wielkich konurbacjach przemysłowych na etapie budowy rozwiniętego społeczeństwa socjalistycznego. Jest to tym bardziej uzasadnione, że istniejący Komitet Rejonów Uprzemysłowionych nie podejmuje problemów już istniejących aglomeracji przemysłowych, tak istotnych dla prawidłowego ich dalszego kompleksowego rozwoju. Proponujemy powierzenie funkcji przewodniczącego tego komitetu prof. dr. Alojzemu Melichowi[i], zaś propozycje personalne członków tego komitetu z terenu województwa katowickiego przedstawiono w załączniku nr 3.

Wyrażamy przekonanie, że uwzględnienie zaproponowanych uwag i wniosków przyczyni się do jeszcze efektywniejszej pracy Polskiej Akademii Nauk i zwiększy jej wkład w rozwój naszego kraju.

Z upoważnienia I sekretarza KW PZPR
Sekretarz KW PZPR[j]
(Zdzisława Zadrożna[10])

Źródło: AAN, PZPR, LVIII/445, b.p., mps.

[g] *Nazwisko odręcznie podkreślone*.
[h–h] *Fragment odręcznie podkreślony*.
[i] *Imię i nazwisko odręcznie podkreślone*.
[j] *Poniżej odręczny podpis*.
[9] Henryk Zieliński (ur. 1925) – karbochemik, prof. nadzwyczajny od 1971 r., prof. zwyczajny od 1980 r., kierownik działu w Głównym Instytucie Górnictwa w Katowicach (1951–1955), zastępca dyrektora (1955–1973) i dyrektor Instytutu Chemicznej Przeróbki Węgla w Zabrzu (1973–1991). Członek PZPR, CKK, poseł na sejm (1969–1975).
[10] Zdzisława Zadrożna – polityk komunistyczny, sekretarz KW PZPR w Katowicach, pracownik Wydziału Administracyjnego KC PZPR.

Nr 206

1977 grudzień 1, Warszawa – Pismo Jana Rychlewskiego, zastępcy kierownika Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR, do Andrzeja Werblana, sekretarza KC PZPR, wraz z zestawieniem zmian liczbowych w Prezydium PAN

Wa[rsza]wa, 1 XII 1977 r.

Towarzysz
Andrzej Werblan
Sekretarz KC PZPR

Przesyłam do wiadomości zestawienie zmian liczbowych w składzie Prezydium PAN od 1952 r.

Wskazuje ono na konieczność starannej argumentacji obecnych propozycji przez ustępujące prezydium.

(Jan Rychlewski)[a]

Zestawienie zmian liczbowych w składzie prezydium
w kadencjach II–IX

Kadencja	Stan liczbowy Prezydium PAN	Zmiany w porównaniu z poprzednią kadencją			Udział nowych członków prezydium w proc.
		w stanie prezydium (+, –)	w składzie prezydium		
			ubyło osób (–)	nowi członkowie (+)	
I. (9 IV 1952 – 20 X 1955)	31	x	x	x	x
II. (21 X 1955 – 11 I 1957)	37	+6	3	9	24,3
III. (11 I 1957 – 24 III 1960)	31	–6	13	7	22,6
IV. (25 III 1960 – 14 XII 1962)	40	+9	4	13	32,5
V. (14 XII 1962 – 10 XII 1965)	39	–1	9	8	20,5
VI. (10 XII 1965 – 17 XII 1968)	42	+3	8	11	26,2
VII. (17 XII 1968 – 17 XII 1971)	33	–9	22	13	39,4
VIII. (17 XII 1971 – 19 XII 1974)	38	+5	10	15	39,5
IX. (19 XII 1974 – 16 XII 1977)	42	+4	9	13	31,0
Obecna propozycja:	44	+2	1	3	9,0

Źródło: AAN, PZPR, LVIII/142, b.p., mps.

[a] *Powyżej odręczny podpis*.

Nr 207

1977 grudzień 7, Warszawa – Pismo Jana Rychlewskiego, zastępcy kierownika Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR, do Andrzeja Werblana, sekretarza KC PZPR

Wydział Nauki i Oświaty
KC PZPR

[Warszawa,] 7 XII 1977 r.

Towarzysz
Andrzej Werblan
Sekretarz KCPZPR
w miejscu

1. Proszę o aprobatę następującego pomysłu:

przed wejściem na salę obrad Zgromadzenia Ogólnego zostałyby wręczone nie kartki wyborcze, tylko wyciągi z protokołu prezydium.

W ten sposób z jednej strony tradycja powiadomienia członków Akademii o kandydatach na wstępie posiedzenia byłaby zachowana, a nawet wzbogacona przez podanie wyników głosowania na prezydium, z drugiej zaś strony nie byłoby możliwości głosowania (i blokowania się w skreśleniach) przed wystąpieniem Komisji Matki.

2. Przesyłam stenogram p. 6 posiedzenia prezydium[a].

(Jan Rychlewski)[b]

Źródło: AAN, PZPR, LVIII/445, b.p., mps.

[a] *Stenogram nie jest publikowany w tej edycji.*
[b] *Powyżej odręczny podpis.*

Nr 208

1977 grudzień 7, Warszawa – Pismo Jana Rychlewskiego, zastępcy kierownika Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR, do Andrzeja Werblana, sekretarza KC PZPR, wraz z propozycjami do wystąpienia Komisji Matki na Zgromadzeniu Ogólnym PAN

Wydział Nauki i Oświaty
KC PZPR

[Warszawa,] 7 XII 1977 r.

Towarzysz
Sekretarz KC PZPR
Andrzej Werblan
w miejscu

Przesyłam uzgodnione z tow. [Jaremą] Maciszewskim propozycje do wystąpienia Komisji Matki na Zgromadzeniu Ogólnym.

Mam zamiar pokazać to – po poprawkach – prezesowi, co utwierdzi go w przekonaniu o tym, że referentem powinien być prof. [Kazimierz] Michałowski. Następnie w sposób maksymalnie taktowny przekazałbym to – czysto prywatnie, jako wyraz chęci pomocy w przypomnieniu zwyczajowo ujmowanych spraw – prof. Michałowskiemu.

(Jan Rychlewski)

Propozycje do wystąpienia przedstawiciela Komisji Matki
na Zgromadzeniu Ogólnym PAN

1. Poinformowanie o przebiegu postępowania wyborczego z powołaniem się na ustawę o PAN i regulamin wyborów, a zwłaszcza poinformowanie:

– o posiedzeniu prezydium 25 października, z podaniem składu powołanej Komisji Matki,

– o dwóch posiedzeniach Komisji Matki, przedzielonych konsultacjami jej członków z kolegami ze Zgromadzenia Ogólnego,

– o posiedzeniu prezydium 5 grudnia, z podkreśleniem zdecydowanie jednomyślnego stanowiska prezydium.

2. Powaga urzędu Prezesa Akademii, tradycje tego urzędu. O ustępującym prezesie, jego sylwetce i zasługach, w szczególności w kierowaniu pracami II Kongresu Nauki Polskiej. Podziękowanie w imieniu całego Zgromadzenia Ogólnego, stwarzające możliwość aprobaty przez zebranych.

O kandydacie na prezesa, o jego drodze życiowej i zasługach dla Akademii. Wyrażenie głębokiego przekonania, że prezydium proponuje człowieka godnego, cieszącego się powszechnym szacunkiem.

3. O sylwetce i zasługach ustępującego wiceprezesa PAN prof. M[ariana] Mięsowicza.

O kandydatach na wiceprezesów Akademii:

– prof. Sz[czepan] Pieniążek i prof. J[an] Szczepański są dobrze znani Zgromadzeniu Ogólnemu.

– prof. J[erzy] Litwiniszyn, jego zasługi dla Oddziału PAN w Krakowie, posiadającego bogate tradycje.

– prof. A[ndrzej] Trautman, cieszący się mimo młodego wieku dużym autorytetem; do grona wiceprezesów proponowany jest po raz pierwszy przedstawiciel licznego już grona członków Akademii, którzy zdobywali nie tylko szlify naukowe, ale i wykształcenie w okresie powojennym.

4. Przypomnienie motywów i kryteriów, którymi kierowało się zawsze Zgromadzenie Ogólne, wyłaniając ze swego składu prezydium; konieczne choćby dlatego, iż ponad 50 kolegów nie brało jeszcze udziału w wyborach:

– najwyższy autorytet kandydatów w swych dyscyplinach naukowych i środowiskach,

– odpowiednia reprezentacja wydziałów Akademii i grup dyscyplin,

– odpowiednia reprezentacja ośrodków naukowych kraju,

– odpowiednia reprezentacja wszystkich pokoleń uczonych,

– zapewnienie ciągłości działania Akademii, kontynuacji jej linii, zwyczajów, metod i sposobów działania,

– zabezpieczenie działalności organizacyjnej Akademii; z mocy Ustawy o PAN do prezydium należą sekretarz naukowy, sekretarze wydziałów oraz przewodniczący oddziałów PAN w Krakowie, Wrocławiu, Poznaniu, Katowicach, a obecnie i w Łodzi; do tradycji Akademii należy zwyczaj, od którego nie było nigdy odstępstw, umieszczania na liście prezydium osób przewidywanych na wspomniane funkcje.

5. Biorąc pod uwagę wspomniane motywy i kryteria Komisja Matka uwzględniała także następujące okoliczności:

– w odróżnieniu od poprzednich wyborów, w których Zgromadzenie Ogólne przedłużyło kadencję prezesowi i trzem wiceprezesom, obecne, obligatoryjnie wynikające z zasad rotacji propozycje zmian na tych stanowiskach są znaczne,

– w poprzednich wyborach w składzie samego prezydium zaszły poważne zmiany, wybrano bowiem 15 nowych członków.

6. Po rozważeniu wszystkich okoliczności i przeprowadzeniu licznych konsultacji z kolegami Komisja Matka nie znalazła podstaw ani okoliczności, które powodowałyby potrzebę lub konieczność dokonywania obecnie głębszych zmian w składzie samego prezydium.

Przedłożona propozycja czterdziestoczteroosobowego prezydium zawiera trzy nowe kandydatury. Dotyczy to następujących, dobrze znanych większości kolegów członków Akademii:

– prof. B[ogusława] Jeżowska-Trzebiatowska: Prezydium Oddziału PAN we Wrocławiu powiadomiło nas, że w konsultacji z członkami oddziału ma zamiar wysunąć ją na przewodniczącą tego oddziału w wyborach styczniowych.

– Prof. Z[bigniew] Gertych i prof. J[an] Rychlewski: istnieje zamiar wykorzystania ich w działalności organizacyjnej Akademii.

7. Chcielibyśmy podzielić się z kolegami także następującymi refleksjami ogólnymi, dotyczącymi wyborów Prezydium Akademii.

Po pierwsze, wydaje się, że okres trzyletni kadencji władz Akademii jest okresem zbyt krótkim; czas rozpoczęcia działalności i czas jej sumowania stanowią zbyt wielką jego część.

Po drugie, dobrze byłoby ustalić na przyszłość pewną obligatoryjną wielkość rotacji w składzie prezydium.

8. Reasumując, stwierdzamy, że myślą przewodnią przedstawionej propozycji jest kontynuacja linii rozwoju nauki polskiej nakreślonej przez II Kongres Nauki Polskiej.

Wyrażamy przekonanie, że prezydium w zaproponowanym składzie stanowić będzie godną reprezentację Zgromadzenia Ogólnego, zdolną właściwie pokierować działalnością Akademii.

Źródło: AAN, PZPR, LVIII/445, b.p., mps.

Nr 209

1977 grudzień 7, Warszawa – Notatka Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR w sprawie wyborów nowych władz PAN

Wydział Nauki i Oświaty
KC PZPR

Warszawa, dn[ia] 7 XII 1977 r.

Notatka
o przebiegu sprawy wyborów nowych władz Polskiej Akademii Nauk

Zgromadzenie Ogólne PAN dokona 16 grudnia br. wyborów władz PAN na okres kadencyjny 1977–1980 r.

Zasady wyborów oraz dotychczasowy przebieg sprawy przedstawione były w poprzedniej notatce. W międzyczasie Komisja Matka po wnikliwych konsultacjach zaproponowała na dwa wakujące stanowiska wiceprezesów kandydatury prof. Jerzego Litwiniszyna (Oddział PAN w Krakowie) i prof. Andrzeja Trautmana (fizyk, Wydział III).

W dniu 5 grudnia br. odbyło się ostatnie posiedzenie ustępującego Prezydium PAN, poprzedzone spotkaniem zespołu partyjnego prezydium. Prezydium prawie jednomyślnie (przy minimalnych skreśleniach) zaakceptowano w tajnym głosowaniu następujące kandydatury do władz PAN, przedstawione przez przewodniczącego Komisji Matki, dotychczasowego prezesa PAN tow. prof. Włodzimierza Trzebiatowskiego:

Prezes PAN – Witold Nowacki (Warszawa, Wydz[iał] IV, PZPR).
Wiceprezesi – Jerzy Litwiniszyn (Kraków, Wydz[iał] IV).
– Szczepan Pieniążek (Skierniewice, Wydz[iał] V, PZPR).
– Andrzej Trautman (Warszawa, Wydz[iał] III, PZPR).
– Jan Szczepański (Warszawa, Wydz[iał] I).

Jeśli idzie o proponowany skład Prezydium PAN (lista w załączeniu) – to zawiera on trzy nowe kandydatury (Zbigniew Gertych, Bogusława Jeżowska-Trzebiatowska, Jan Rychlewski – wszyscy PZPR). We wszystkich przypadkach idzie o pracowników nauki, którym zamierza się powierzyć bądź w Sekretariacie Naukowym PAN, bądź w oddziałach funkcje zwyczajowo wymagające członkostwa [w] prezydium. W ten sposób przy znacznej zmianie w składzie ścisłego kierownictwa PAN (nowy prezes i dwóch nowych wiceprezesów), spowodowanej przez obligatoryjną rotację wiekową, samo prezydium uległoby zmianie nieznacznej. Początkowo istniał zamiar zmian nieco szerszych (5–6 osób), jednakże Komisja Matka, złożona w większości z bezpartyjnych, napotkała na trudności w ustaleniu propozycji, przede wszystkim negatywnych (kogo wyprowadzić). W tej sytuacji Wydział Nauki i Oświaty KC nie widział politycznych podstaw do nalegania i wysuwania sugestii, tym bardziej że w poprzednich wyborach zmiany w Prezydium PAN były znaczne (15 osób), a kadencja jest krótka, trzyletnia. W przyszłości przy ewentualnych zmianach ustawowo-statutowych celowe będzie rozważenie pewnego przedłużenia kadencji władz PAN, przy równoczesnym określeniu obligatoryjnej rotacji.

Obecnie proponowany skład prezydium jest dobry. Reprezentowane są w nim główne kierunki i dyscypliny nauki, wszystkie ośrodki naukowe i wszystkie pokolenia uczonych.

Prezydium w połowie składa się z członków partii. Zgłoszona propozycja wyborcza jest wyrazem kontynuacji linii wytyczonej przez II Kongres Nauki Polskiej i dążenia do właściwej realizacji zadań badawczych obecnej pięciolatki.

Równocześnie należy spodziewać się, że w 1980 r. nastąpi poważniejsza zmiana składu Prezydium PAN.

Proponowany skład Prezydium PAN

1. Witold Nowacki (PZPR) – prezes
2. Jerzy Litwiniszyn – wiceprezes
3. Szczepan Pieniążek (PZPR) – wiceprezes
4. Jan Szczepański – wiceprezes
5. Andrzej Trautman (PZPR) – wiceprezes
6. Adam Bielański
7. Henryk Chołaj (PZPR)
8. Bohdan Dobrzański
9. Zbigniew Gertych (PZPR)
10. Kornel Gibiński
11. Janusz Groszkowski
12. Stanisław Hueckel
13. Bogusława Jeżowska-Trzebiatowska (PZPR)
14. Jan Kaczmarek (PZPR)
15. Sylwester Kaliski (PZPR)
16. Zofia Kielan-Jaworowska
17. Jerzy Kołodziejczak (PZPR)
18. Jan Kostrzewski
19. Tadeusz Krzymowski (PZPR)
20. Gerard Labuda
21. Ignacy Malecki (PZPR)
22. Ryszard Manteuffel
23. Władysław Markiewicz (PZPR)
24. Alojzy Melich (PZPR)
25. Jan Michalski (PZPR)
26. Włodzimierz Michajłow (PZPR)
27. Kazimierz Michałowski
28. Marian Mięsowicz
29. Mirosław Mossakowski (PZPR)
30. Maciej Nałęcz
31. Stanisław Nawrocki (PZPR)
32. Czesław Olech
33. Tadeusz Orłowski
34. Włodzimierz Ostrowski (PZPR)
35. Jan Rychlewski (PZPR)
36. Kazimierz Secomski
37. Bogdan Suchodolski
38. Dionizy Smoleński (PZPR)

39. Stefan Ślopek
40. Włodzimierz Trzebiatowski (PZPR)
42. Kazimierz Urbanik (PZPR)
43. Stefan Węgrzyn
44. Maciej Wiewiórowski

Andrzej Trautman

Urodził się 4 stycznia 1933 r. w Warszawie. Ukończył Wydział Łączności Politechniki Warszawskiej. Działalność naukową rozpoczął pod kierunkiem L[eopolda] Infelda[1]. Stopień doktora uzyskał w 1959 r. Habilitował się w 1962 r. W 1964 r. otrzymał tytuł profesora nadzwyczajnego, a w 1971 r. profesora zwyczajnego. Członkiem korespondentem PAN został wybrany w 1969 r, rzeczywistym członkiem PAN w 1976 r. Od 1972 r. jest członkiem Prezydium PAN.

Od 1973 r. jest członkiem Prezydium Centralnej Komisji Kwalifikacyjnej i przewodniczącym jednej z jej sekcji.

Zainteresowania naukowe profesora Trautmana koncentrują się wokół ogólnej teorii względności, a zwłaszcza problemów fal grawitacyjnych i energii pola grawitacyjnego. W ostatnim okresie zajmował się geometrią różniczkową i jej zastosowaniami w fizyce. Od 1971 r. pracował nad jednym z naturalnych uogólnień teorii grawitacji Einsteina. Jest autorem około 60 oryginalnych prac naukowych, dwóch książek, kilkunastu artykułów przeglądowych.

Profesor Trautman kieruje pracą Instytutu Fizyki Uniwersytetu Warszawskiego, prowadzi wykłady z różnych działów fizyki teoretycznej, teorii grawitacji, kosmologii i in.

Otrzymał indywidualną Nagrodę Państwową I stopnia.

Osiągnięcia naukowe profesora Trautmana spotkały się z dużym uznaniem w krajowej i światowej nauce. Jest uważany za jednego z najwybitniejszych polskich fizyków.

Członek PZPR.

Jerzy Litwiniszyn

Urodził się 2 sierpnia 1914 r. w Tenczynku pod Krakowem. Studia wyższe ukończył w Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie w 1938 r. Stopień doktora nauk technicznych uzyskał w Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie w 1947 r. Habilitował się w Akademii Górniczo-Hutniczej w 1950 r. Tytuł profesora nadzwyczajnego otrzymał w 1954 r., a profesora zwyczajnego w 1958 r.

Od 1956 r. jest członkiem korespondentem, a od 1963 r. członkiem rzeczywistym PAN. Od 1969 r. jest członkiem Prezydium PAN.

Jest dyrektorem Instytutu Mechaniki Górotworu PAN.

Profesor Litwiniszyn jest wybitnym uczonym w dziedzinie mechaniki teoretycznej i stosowanej, z ukierunkowaniem na zastosowania w górnictwie. Jest uznanym autorytetem w tej dziedzinie. Jego prace i prace zespołów przez niego kierowanych dotyczą

[1] Leopold Infeld (1898–1968) – fizyk, prof. nadzwyczajny od 1938 r., prof. zwyczajny od 1950 r., współpracownik Alberta Einsteina i Maxa Borna, nauczyciel gimnazjalny (1921–1932), pracownik naukowy UJK (1930–1938), stypendysta na uniwersytecie w Cambridge (1933–1935), w Instytucie Studiów Zaawansowanych w Princeton (1936–1938), pracownik naukowy uniwersytetu w Toronto (1938–1950), UW (1950–1968), współzałożyciel i dyrektor Instytutu Fizyki Teoretycznej UW (1952–1966). Członek rzeczywisty PAN od 1952 r., członek Prezydium PAN (1952–1965).

przewietrzania i eksploatacji kopalń, wymiany masy i energii, mechaniki ośrodków sypkich, przepływów w ośrodkach porowatych. Jest członkiem rad naukowych i organizacji naukowo-technicznych krajowych i zagranicznych związanych z górnictwem.

Otrzymał w 1976 r. tytuł członka korespondenta Meksykańskiej Akademii Inżynierii.

W uznaniu zasług dla nauk górniczych i górnictwa został wyróżniony Nagrodą Państwową I stopnia w 1953 r. i w 1968 r.

Bezpartyjny.

Źródło: AAN, PZPR, LVIII/445, b.p., mps.

Nr 210

1977 grudzień 17 [?], Warszawa – Zebranie Zespołu Partyjnego przy Zgromadzeniu Ogólnym PAN – plan obrad

Zebranie Zespołu Partyjnego
przy Zgromadzeniu Ogólnym Polskiej Akademii Nauk
15 grudnia 1977 r.

Przewodniczy: Kierownik Wydziału Nauki i Oświaty KC – tow. Jarema Maciszewski

Porządek dzienny:

1. Informacja o propozycjach wyborczych ustępującego prezydium (ref[erent]: tow. J[arema] Maciszewski).
2. Dyskusja.
3. Sprawy związane z innymi punktami porządku dziennego Zgromadzenia Ogólnego (ref[erent] tow. W[łodzimierz] Trzebiatowski).

Propozycja prezydium zebrania:

tow. J[arema] Maciszewski,
tow. W[łodzimierz] Trzebiatowski (przewodn[iczący]),
tow. J[an] Rychlewski,
tow. K[azimierz] Urbanik.

Dodatkowe elementy do wystąpienia na Zespole Partyjnym przy Zgromadzeniu Ogólnym PAN:

1. Nawiązanie do oceny działalności ustępujących władz i prezesa przez kierownictwo partii (przemówienie tow. E[dwarda] Gierka na dwudziestopięcioleciu Akademii – „Nauka Polska" [1976], nr 8).
2. Ogólna sytuacja polityczna jako tło wyborów w Akademii.
3. Komisja Matka pracowała w składzie mało upartyjnionym (2 czł[onków] partii na 8 czł[onków] komisji).
4. Upartyjnienie nowego składu prezydium – 50 proc., upartyjnienie Zgromadzenia Ogólnego – 25 proc.
5. Zamiar większych zmian w prezydium w 1980 r.
6. Przedstawicielstwo w prezydium Nauk o Ziemi będzie uregulowane po załatwieniu sprawy Wydziału VII.

Źródło: AAN, PZPR, LVIII/445, b.p., mps.

Nr 211

1977 grudzień 17 [?], Warszawa – Notatka Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR o przebiegu XLVII Sesji Zgromadzenia Ogólnego PAN

Wydział Nauki i Oświaty
KC PZPR

Notatka
o przebiegu XLVII Sesji Zgromadzenia Ogólnego Polskiej Akademii Nauk

1. Merytoryczną część sesji stanowił referat czł[onka] rzecz[ywistego] PAN Stanisława Pawłowskiego (odkrywcy złóż polskiej siarki) „Zasoby surowcowe Polski". Szczególną uwagę poświęcono w dyskusji problemom racjonalnego gospodarowania nieodnawialnymi bogactwami naturalnymi kraju, zgodnego z aktualnymi potrzebami oraz z odległą perspektywą życia narodu. Upoważniono Prezydium Akademii do przekazania wyników sesji rządowi.

2. Na sesji wybrano 31 nowych członków zagranicznych PAN. Wśród nich znalazło się 18 uczonych z krajów socjalistycznych, w tym 13 z ZSRR. Między innymi na członków zagranicznych PAN wybrani zostali prezes AN ZSRR A[natolij] P. Aleksandrow[1], prezes AN NRD H[ermann] Klare[2] oraz stały sekretarz Akademii Francuskiej P[aul] Germain[3].

3. Na sesji dokonano wyborów nowych władz Polskiej Akademii Nauk na okres kadencji 1977–1980. Odbyte w przededniu sesji posiedzenie Zespołu Partyjnego Zgromadzenia Ogólnego PAN w atmosferze jednomyślności zaaprobowało kandydatury do władz PAN. Zgromadzenie Ogólne zaakceptowało w całości propozycje wyborcze ustępującego prezydium, przedstawione w imieniu Komisji Matki przez czł[onka] rzecz[ywistego] PAN Kazimierza Michałowskiego (propozycje te prezentowane były w poprzedniej notatce wydziału; wyniki głosowania w załączeniu[a]).

Wszyscy kandydaci bez wyjątku otrzymali w tajnym głosowaniu ponad 80 proc. oddanych głosów. Biorąc pod uwagę skład Zgromadzenia Ogólnego PAN, skupiającego uczonych reprezentujących pełny wachlarz szkół i kierunków naukowych, środowisk, orientacji metodologicznych, a także uwzględniając historię wyborów w Akademii, należy ocenić wynik obecnych wyborów jako wysoce jednomyślny i odnotować to jako fakt o bardzo korzystnej wymowie politycznej.

---

[a] *Załącznik nie jest publikowany w tej edycji*.

[1] Anatolij Aleksandrow (1903–1994) – rosyjski fizyk, współtwórca sowieckiej technologii atomowej, prezes AN ZSRS (1959–1984).

[2] Hermann Klare (1909–2003) – niemiecki chemik, prezes (1968–1979) i wiceprezes AN NRD (1979–1984), kierownik Wydziału Chemii AN NRD (1980–1988).

[3] Paul Germain (1920–2009) – francuski matematyk, technolog, wykładowca na Université Pierre et Marie Curie w Paryżu (1958–1977, 1985–1987), École Polytechnique (1977–1985), stały sekretarz Académie des Sciences (1975–1996).

Na szczególne podkreślenie zasługuje niemal jednogłośny wybór na prezesa PAN tow. Witolda Nowackiego, rekomendowanego na tę funkcję ustępującemu kierownictwu Akademii przez Biuro Polityczne KC, jak również dobre wyniki głosowania na działaczy partii, kandydujących do władz Akademii.

Sesja przyjęła oklaskami przemówienie nowego prezesa PAN, odnotowujące trwałe zasługi dla nauki polskiej członka KC tow. Włodzimierza Trzebiatowskiego, ustępującego z funkcji prezesa wskutek przyjętych zasad notacji.

4. Na sesji rozważono wniosek o powołaniu Oddziału PAN w Łodzi. Biorąc pod uwagę dorobek i potencjał łódzkiego środowiska naukowego oraz aktywne poparcie władz politycznych i administracyjnych miasta, sesja jednogłośnie podjęła uchwałę o utworzeniu oddziału PAN w Łodzi, obok istniejących oddziałów w Krakowie, Wrocławiu, Poznaniu i Katowicach.

Źródło: AAN, PZPR, LVIII/445, b.p., mps.

Nr 212

1977 grudzień 19, Warszawa – Notatka Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR o trybie powoływania władz PAN wraz z wynikami głosowania

Wydział Nauki i Oświaty
KC PZPR[a]

Warszawa, 19 XII 1977 r.

Notatka
o trybie powoływania władz PAN

1. Nomenklatura partyjna jest następująca:
Biuro Polityczne KC – prezes PAN, sekretarz naukowy PAN
Sekretariat KC – wiceprezesi PAN, zastępcy sekretarza naukowego PAN
Sekretarz KC – sekretarze wydziałów PAN, prezesi oddziałów PAN
Kierownik Wydziału – zastępcy sekretarzy wydziałów PAN, dyrektorzy instytutów PAN, dyrektorzy biur PAN, I sekretarz KZ PZPR PAN

2. Wybrane przez Zgromadzenie Ogólne Prezydium PAN zatwierdzane jest przez Radę Ministrów.
Rada Ministrów została powiadomiona 17 grudnia o wyniku wyborów z 16 grudnia br.

3. Sekretarz naukowy powoływany jest przez Radę Państwa na wniosek Rady Ministrów.
Akademia nie uczestniczy formalnie w tym procesie. Tow. J[an] Kaczmarek sugeruje, by kandydatura na sekretarza naukowego była jednak zgłoszona prezesowi Rady Ministrów przez prezesa PAN.

4. Z[astęp]cy sekretarza naukowego oraz sekretarze wydziałów powoływani są przez prezesa Rady Ministrów na wniosek sekretarza naukowego.

5. Zastępców sekretarzy wydziałów powołuje sekretarz naukowy.

Wyniki głosowania

1. Na prezesa PAN oddano głosów ważnych: 231
Witold Nowacki: 222

2. Na wiceprezesów PAN oddano głosów ważnych: 237
Jerzy Litwiniszyn: 229
Szczepan Pieniążek: 229
Jan Szczepański: 225
Andrzej Trautman: 224

3. Na członków Prezydium PAN oddano głosów ważnych: 236
Adam Bielański: 234
Henryk Chołaj: 218
Bohdan Dobrzański: 226
Zbigniew Gertych: 225

[a] *Z prawej strony odręczny dopisek* AW/1/203/77 19 XII. *Poniżej odręczny dopisek* Na BP.

Kornel Gibiński: 234
Janusz Groszkowski: 230
Stanisław Hueckel: 236
Bogusława Jeżowska-Trzebiatowska: 190
Jan Kaczmarek: 201
Sylwester Kaliski: 202
Zofia Kielan-Jaworowska: 226
Jerzy Kołodziejczak: 211
Jan Kostrzewski: 233
Tadeusz Krzymowski: 231
Gerard Labuda: 236
Jerzy Litwiniszyn: 230
Ignacy Malecki: 217
Ryszard Manteuffel: 232
Władysław Markiewicz: 229
Alojzy Melich: 218
Włodzimierz Michajłow: 210
Jan Michalski: 214
Kazimierz Michałowski: 228
Marian Mięsowicz: 234
Mirosław Mossakowski: 224
Maciej Nałęcz: 228
Stanisław Nawrocki: 234
Witold Nowacki: 233
Czesław Olech: 234
Tadeusz Orłowski: 228
Włodzimierz Ostrowski: 230
Szczepan Pieniążek: 230
Jan Rychlewski: 202
Kazimierz Secomski: 225
Dionizy Smoleński: 230
Bogdan Suchodolski: 220
Jan Szczepański: 229
Stefan Ślopek: 233
Andrzej Trautman: 229
Włodzimierz Trzebiatowski: 208
Adam Urbanek: 233
Kazimierz Urbanik: 231
Stefan Węgrzyn: 216
Maciej Wiewiórowski: 230

Źródło: AAN, PZPR, LVIII/142, b.p., mps.

Nr 213

1977 grudzień 30, Warszawa – Notatka Jaremy Maciszewskiego, kierownika Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR, do Jana Kaczmarka, sekretarza naukowego PAN, poufne

Polska Zjednoczona Partia Robotnicza
Komitet Centralny
Wydział Nauki i Oświaty
L.dz. …

Warszawa, dnia 30 XII 1977 r.

Poufne

Towarzysz
Prof. Jan Kaczmarek
Sekretarz naukowy PAN
Warszawa

Wydział Nauki i Oświaty KC PZPR przesyła w załączeniu uwagi osobowe do proponowanych składów komitetów naukowych PAN na okres 1977–1980, oparte na konsultacjach z komitetami wojewódzkimi PZPR.

Zgłaszamy także następujące uwagi i propozycje:

1. Popieramy wniosek KW w Katowicach o utworzenie przy Wydziale III PAN Komitetu Karbochemii. Pewne wstępne propozycje do składu komitetu w załączeniu[a].

2. W ramach prac nad utworzeniem Wydziału Nauk o Ziemi celowe będzie rozpatrzenie całości struktury komitetów przy tym wydziale.

3. Skład osobowy nowego Komitetu Nauki o Materiałach w zbyt wielkim stopniu pokrywa się ze składem osobowym Komitetu Metalurgii, a także Komitetu Budowy Maszyn.

4. Przekazujemy do rozważenia sugestię KW w Katowicach, by Komitet Rejonów Uprzemysłowionych przenieść z Wydziału I do prezydium, powierzając przewodniczenie prof. Alojzemu Melichowi.

5. Wydaje się celowe rozważenie możliwości uściślenia lub uproszczenia nazw niektórych komitetów. W szczególności wnioskujemy, by zmienić nazwę Komitetu do spraw Badań i Pokojowego Wykorzystania Przestrzeni Kosmicznej na Komitet Badań Kosmicznych PAN.

6. Proponujemy w szerszym stopniu wykorzystać godność honorowego przewodniczącego Komitetu PAN, nadając ją uczonym w wieku emerytalnym o wysokim autorytecie osobistym. W szczególności proponujemy, aby przewodniczącymi honorowymi odpowiednich komitetów zostali: W[łodzimierz] Trzebiatowski, M[arian] Mięsowicz, K[azimierz] Kuratowski, T[adeusz] Malkiewicz.

7. Popieramy starania GKKFiT[1] o reaktywowanie Komitetu Kultury Fizycznej PAN, który działał od 1968 r. przy Wydziale VI.

---

[a] *Załącznik nie jest publikowany w tej edycji*.

[1] Główny Komitet Kultury Fizycznej i Turystyki – centralny organ administracji państwowej działający w latach 1960–1978 (pod innymi nazwami od 1946 r.). W 1978 r. został przemianowany na Główny Komitet Kultury Fizycznej i Sportu.

8. Wydaje się konieczne dodatkowe sprawdzenie częstotliwości występowania na listach różnych komitetów tych samych nazwisk.

Kierownik Wydziału Nauki i Oświaty
KC PZPR
(Jarema Maciszewski)

Źródło: AAN, PZPR, LVIII/445, b.p., mps.

Nr 214

1978 styczeń 6, Warszawa – Pismo Jana Kaczmarka, sekretarza naukowego PAN, do Jaremy Maciszewskiego, kierownika Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR

Sekretarz Naukowy
Polskiej Akademii Nauk
Nr BKN-III-Os/[b]142-8/78[b]

Warszawa, dnia 6[a] I 1978 r.

Towarzysz
Prof. dr Jarema Maciszewski
Kierownik Wydziału Nauki i Oświaty
KC PZPR
w miejscu

Dot[yczy]: wniosków o zatwierdzenie na stanowiska zastępców sekretarzy wydziałów Polskiej Akademii Nauk

Przesyłam w załączeniu[c] wnioski o zatwierdzenie na stanowiska zastępców sekretarzy wydziałów PAN niżej wymienionych kandydatów – z uprzejmą prośbą o akceptację[d].

Wydział I

1. prof. dr Henryk Chołaj
2. prof. dr Leszek Kasprzyk
3. prof. dr Marian Wojciechowski

Wydział II

1. prof. dr Przemysław Trojan
2. prof. dr Kazimierz Kleczkowski[1]

Wydział III

1. prof. dr Witold Gumułka[2]
2. prof. dr Wojciech Zielenkiewicz
3. prof. dr Ryszard Sosnowski

Wydział IV

1. prof. dr Witold Gutkowski
2. prof. dr Bohdan Ciszewski

---

[a] *Cyfra wpisana odręcznie. Poniżej odręczny dopisek* Tow. Maciszewski: popieram. 11 I 1978 r., *nieczytelny podpis*.

[b–b] *Fragment wpisany odręcznie. Poniżej odręczny dopisek* t[owarzysz] Rychlewski, t[owarzysz] Czajka [?], t[owarzysz] Wróbel: pr[oszę] o stanowisko, 11 I 1978, *nieczytelny podpis*.

[c] *Załącznik nie jest publikowany w tej edycji*.

[d] *Poniżej odręczny dopisek* aa, 12 I 1978, *nieczytelny podpis*.

[1] Kazimierz Kleczkowski (ur. 1924) – biochemik, prof. nadzwyczajny od 1971 r., prof. zwyczajny od 1978 r., pracownik naukowy IBB PAN (1954–1994), kierownik Pracowni Przemiany Azotowej u Roślin IBB (1964–1971), Zakładu Biochemii Roślin (1971–1994 [?]). Zastępca sekretarza Wydziału II PAN (1978–1983).

[2] Witold Gumułka (1910–1989) – chemik, prof. nadzwyczajny od 1971 r., pracownik naukowy UJ (1934–1937, 1945), Zakładu Przemysłowego Barwników „Boruta" w Zgierzu (1937–1939), kierownik Laboratorium Badawczego Zjednoczenia Przemysłu Koksochemicznego w Zabrzu (1945–1989 [?]), dyrektor Zjednoczenia Przemysłu Chemii Stosowanej w Krakowie (1945–1947), Zjednoczenia Przemysłu Farmaceutycznego w Warszawie (1947–1949), Instytutu Chemii w Głównym Instytucie Chemii Przemysłowej (1949–1951), Instytutu Farmaceutycznego w Warszawie (1952–1954), Instytutu Barwników i Półproduktów w Warszawie (1954–1957), Instytutu Przemysłu Organicznego w Warszawie (1958–1975). Zastępca sekretarza Wydziału III PAN (1981–1985). Członek PPR/PZPR (1946–1990).

Wydział V

1. prof. dr Zbigniew Żebrowski
2. prof. dr Janusz Haman

Wydział VI

1. prof. dr Mirosław Mossakowski
2. prof. dr Witold Rudowski

zał. 14

Sekretarz naukowy[e]
(Jan Kaczmarek)

Źródło: AAN, PZPR, LVIII/458, b.p., mps.

[e] *Poniżej odręczny podpis*.

Nr 215

1978 czerwiec 21, Warszawa – Pismo Zenona Szody, I sekretarza KZ PZPR PAN, do Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR, wraz z uchwałą Egzekutywy KZ PZPR PAN z 12 czerwca 1978 r.

Polska Zjednoczona Partia Robotnicza
Komitet Zakładowy Polskiej Akademii Nauk
L.dz. KZ/101[a]/78

Warszawa, dnia 21 VI 1978 r.

Komitet Centralny PZPR
Wydział Nauki i Oświaty
Warszawa
ul. Nowy Świat 6

Egzekutywa KZ PZPR PAN przesyła w załączeniu tekst uchwały podjętej na posiedzeniu w dniu 12 czerwca 1978 r. w sprawie zatwierdzenia nagany partyjnej udzielonej tow. Janowi Strzeleckiemu[1] przez POP Instytutu Filozofii i Socjologii PAN w dniu 31 maja 1978 r.

I sekretarz KZ[b]
Zenon Szoda[2]

Egzekutywa Komitetu Zakładowego PZPR PAN na posiedzeniu w dniu 12 czerwca 1978 r. podjęła następującą uchwałę (wyciąg z protokołu):

Egzekutywa KZ, po zapoznaniu się z protokołem i uchwałą zebrania POP IFiS PAN z dnia 31 maja 1978 r. w sprawie udzielenia nagany partyjnej tow. Janowi Strzeleckiemu, wysłuchaniu wyjaśnień tow. J[ana] Strzeleckiego oraz po dyskusji postanowiła jednomyślnie zatwierdzić uchwałę POP IFiS z dnia 31 maja br. Egzekutywa wzięła pod uwagę fakt, iż tow. J[an] Strzelecki ocenił negatywnie swoją działalność w tzw. latającym uniwersytecie; stwierdził wyraźnie, iż działalność ta znalazła się w sprzeczności z normami statutowymi, oświadczył, że zaprzestał wykładów w „latającym uniwersytecie" i nie zamierza w przyszłości podejmować następnych.

---

[a] *Liczba wpisana odręcznie. Poniżej odręczny dopisek* Tow. H. Krysanka [?], 24 VI 1978 r., *nieczytelny podpis*.

[b] *Poniżej odręczny podpis*.

[1] Jan Strzelecki (1919–1988) – socjolog, dr hab. od 1984 r., pracownik naukowy UŁ (1945–1947), pracownik naukowy Wydziału Socjologii UW (1945–1952), IFiS PAN (1957–1988). Członek PPS (1946–1948), PZPR (1948–1979), prezes KKK (1956), działacz Uniwersytetu Latającego, TKN, członek Konwersatorium „Doświadczenie i Przyszłość", doradca NSZZ „Solidarność", internowany po 13 XII 1981 r. Zmarł tragicznie w wyniku pobicia.

[2] Zenon Szoda (ur. 1935) – informatyk, matematyk, polityk, dr od 1968 r., pracownik naukowy Zakładu Matematyki Stosowanej IBJ PAN (1959–1961), Centrum Obliczeniowego PAN/Instytutu Podstaw Informatyki PAN (1961–2005 [?]). Dyrektor generalny PAN (1984–1989 [?]). I sekretarz KZ PZPR IPI PAN (1978–1984), członek Komitetu Warszawskiego PZPR (1978–1979), członek Egzekutywy KW PZPR w Warszawie (1984–1986).

W posiedzeniu egzekutywy uczestniczyli członkowie egzekutywy tow. tow. Zenon Szoda, Eugeniusz Duraczyński[3], Krzysztof Jakubowski[4], Zbigniew Kaczkowski, Feliks Filipek, Jerzy Kołodziejczak, Mirosław Mossakowski, Mirosław Nowaczyk[5] i przewodniczący Komisji Rewizyjnej KZ tow. Wiesław Wiórkiewicz[6]. W posiedzeniu wzięli udział zaproszeni goście: tow. Jan Strzelecki i I sekretarz POP Instytutu Filozofii i Socjologii PAN tow. Wiesław Jędrzycki[7].

Źródło: AAN, PZPR, LVIII/458, b.p., mps.

[3] Eugeniusz Duraczyński (ur. 1931) – historyk, prof. nadzwyczajny od 1982 r., prof. zwyczajny od 1990 r., redaktor naczelny „Mówią Wieki" (1977–1990), pracownik naukowy Pracowni II Wojny Światowej IH PAN od 1966 r. Członek PZPR (1952–1990), sekretarz KZ PZPR przy PAN (1980–1981), kierownik Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR (1981–1983).

[4] Krzysztof Jakubowski (ur. 1938 [?]) – geolog, pracownik naukowy Muzeum Ziemi PAN od 1961 r., dyrektor Muzeum Ziemi (1974–2008). Członek Rady Upowszechniania Nauki przy Prezydium PAN. Członek PZPR.

[5] Mirosław Nowaczyk (1931–2007) – socjolog religii, dr hab. od 1976 r., prof. od 1990 r., pracownik naukowy IFiS PAN (1960 [?]–2000), kierownik Zakładu Filozofii i Socjologii Religii/Filozofii Religii (1981–2000).

[6] Wiesław Wiórkiewicz (ur. 1934) – ekonomista, absolwent SGPiS, członek Prezydium Rady Naczelnej ZSP (1955–1957), pracownik MSzW (1958–1958), KC ZMS (1958–1959), Towarzystwa Łączności z Polonią Zagraniczną „Polonia" (1959–1962), BWNzZ PAN (1962–1966), zastępca kierownika Stacji Naukowej PAN w Paryżu ds. administracyjnych (1966–1972), następnie dyrektor BWNzZ PAN. Członek PZPR.

[7] Wiesław Jędrzycki (1929–2000) – socjolog pracy, dr od 1969 r., absolwent WSNS przy KC PZPR (1963 r.), zatrudniony w Magazynie Turystycznym „Światowid", następnie pracownik naukowy IFiS PAN, ANS przy KC PZPR. Członek PZPR.

Nr 216

1979 kwiecień 3, Warszawa – Notatka Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR z przebiegu opiniowania kandydatów na członków korespondentów PAN przez wydziały PAN

Wydział Nauki i Oświaty
KC PZPR

Warszawa, dnia 3 IV 1979 r.

Notatka
z przebiegu opiniowania kandydatów na członków korespondentów PAN
przez wydziały PAN[a]

W maju br. Zgromadzenie Ogólne PAN przeprowadzi wybory uzupełniające członków korespondentów w 17 dyscyplinach i grupach dyscyplin naukowych. Na 23 miejsca zgłoszono 113 kandydatów. Pierwszy etap tych wyborów – opiniowanie kandydatów przez odnośne wydziały PAN – został zakończony 30 marca br. Posiedzenia wydziałów PAN poprzedzane były zebraniami grup partyjnych, na których omówiono kandydatury i ustalono partyjne preferencje.

Decyzją Prezydium PAN w naukach społecznych wybory odbywają się w trzech dyscyplinach naukowych: historia – 3 miejsca, językoznawstwo i politologia po 1 miejscu.

I. Wydział Nauk Społecznych PAN spośród 16 kandydatów z zakresu historii zaopiniował pozytywnie, bezwzględną większością głosów, kandydatury następujących profesorów:

1. Witolda Kulę – 23 głosów tak na 34 głosujących.
2. Emanuela Rostworowskiego[1] – 22 głosów tak na 34 głosujących.
3. Czesława Madajczyka (PZPR) – 18 głosów tak na 34 głosujących.

Wydział Nauki i Oświaty KC proponuje przedstawić powyższych trzech kandydatów do wyboru na członków korespondentów z zakresu nauk historycznych.

Jednocześnie odnotowujemy pozytywnie fakt, że w głosowaniu wstępnym tow. Henryk Rechowicz[2], z[astęp]ca członka KC, otrzymał 9 głosów pozytywnych (6 miejsce wśród 16 kandydatów), a tow. prof. Ludwik Bazylow uplasował się ostatecznie na 4 pozycji, (16 głosów), co stwarza pomyślną prognozę wyborczą na przyszłość. Z kolei prof. Marian Małowist – sygnatariusz deklaracji TKN – został zdecydowanie negatywnie zaopiniowany przez Wydział Nauk Społecznych PAN (20 głosów przeciw, 1 pozytywny, 10 wstrzymało się od głosu).

---

[a] *Z lewej strony nieczytelny odręczny podpis*.

[1] Emanuel Rostworowski (1923–1989) – historyk dziejów nowożytnych, prof. nadzwyczajny od 1961 r., prof. zwyczajny od 1971 r., pracownik naukowy UJ (1947–1955), IH PAN (1955–1989), redaktor naczelny „Polskiego Słownika Biograficznego" (1964–1989). Członek korespondent PAN od 1979 r., zastępca sekretarza naukowego Oddziału PAN w Krakowie (1981–1983).

[2] Henryk Rechowicz (1929–2004) – historyk dziejów najnowszych i Śląska, doktorat 1962 r. na UWr, habilitacja 1966 r. na UJ, prof. nadzwyczajny od 1966 r., prof. zwyczajny od 1974 r. W latach 1952–1962 kierownik Referatu Historii Partii KW PZPR w Katowicach, wicedyrektor Śląskiego Instytutu Naukowego w Katowicach (1963–1968), dyrektor ŚIN (1968–1972). Od 1972 r. na UŚ, rektor UŚ (1972–1980), wykładowca AWF w Katowicach od 1987 r., prorektor (1997–1999). Członek PPR/PZPR (1947–1990).

Żaden z kandydatów tak z zakresu językoznawstwa, jak i politologii nie uzyskał pozytywnej opinii Wydziału Nauk Społecznych PAN.

a) W zakresie językoznawstwa na 34 głosujących największą ilość głosów uzyskali: Tadeusz Lewicki – 15 tak, 9 nie, 9 wstrzymujących się; Karol Dejna[3] – 9 tak, 11 nie, 1 wstrzymujących się.

b) **W zakresie politologii** – na 34 głosujących największą ilość głosów otrzymali: Marek Sobolewski[4] (PZPR) – 16 tak, 10 nie, 6 wstrzymujących się; Jerzy Wiatr (PZPR) – 12 tak, 11 nie, 10 wstrzymujących się.

Wydział Nauki i Oświaty KC zdecydowanie preferował kandydaturę tow. Wiatra. Nieuzyskanie przez niego wymaganej większości było zaskoczeniem. Prawdopodobnie decydujący wpływ na wynik głosowania wywarło wyraźnie aktywne zaangażowanie tow. Wiatra w walkę z siłami antysocjalistycznymi.

Wydział Nauki i Oświaty KC postuluje w tej sytuacji nie rekomendować kandydatów do wyboru na członków korespondentów PAN w zakresie językoznawstwa i politologii, a rozważyć możliwość przeprowadzenia w tych dyscyplinach ponownego opiniowania jesienią br.

II. W naukach biologicznych wybory odbywają się w zakresie ekologii (l miejsce) oraz w zakresie mikrobiologii i biologii komórki (l miejsce). Wydział Nauk Biologicznych dał bezwzględną większością głosów pozytywne opinie o następujących kandydatach:

a) **W zakresie ekologii** – Romuald Klekowski[5]: 18 tak na 26 głosujących.

b) **W zakresie mikrobiologii i biologii komórki** – Zbigniew Lorkiewicz[6]: 20 tak na 26 głosujących.

Wydział Nauki i Oświaty KC wnioskuje o przedstawienie obu wymienionych kandydatów do wyborów na członków korespondentów PAN.

III. W naukach matematycznych, fizycznych i chemicznych wybory odbywają się w zakresie fizyki doświadczalnej i krystalografii (2 miejsca) oraz w zakresie nauk matematycznych (l miejsce).

Wydział Nauk Matematycznych, Fizycznych i Chemicznych PAN bezwzględną większością głosów pozytywnie zaopiniował:

a) **W zakresie matematyki** kandydaturę Andrzeja Schinzela[7]: 30 tak na 38 głosujących.

---

[3] Karol Dejna (1911–2004) – językoznawca, prof. nadzwyczajny od 1954 r., prof. zwyczajny od 1962 r., nauczyciel szkół średnich we Lwowie (1937–1941), pracownik naukowy UŁ (1945–1981), prorektor UŁ (1959–1959), zastępca dyrektora Instytutu Filologii Polskiej UŁ (1970–1979). Członek korespondent PAN od 1983 r., członek rzeczywisty PAN od 1989 r., zastępca przewodniczącego Oddziału PAN w Łodzi (1985–1989). Członek ZBoWiD.

[4] Marek Sobolewski (1925–1983) – prawnik, politolog, dr hab. od 1961 r., prof. UJ od 1971 r., pracownik naukowy UJ (1949–1983). Członek PPS/PZPR (1947–1980), współpracownik Konwersatorium „Doświadczenie i Przyszłość" od 1978 r., Centrum Obywatelskich Inicjatyw Ustawodawczych NSZZ „Solidarność".

[5] Romuald Klekowski (ur. 1924) – biolog, ekolog, prof. nadzwyczajny od 1970 r., prof. zwyczajny od 1978 r., pracownik naukowy UŁ (1945–1952), Instytutu Biologii Doświadczalnej PAN im. Nenckiego (1952–1975), Instytutu Ekologii PAN (1973–1990), dyrektor IE PAN (1973–1982). Członek korespondent PAN od 1979 r., członek rzeczywisty PAN od 1994 r., członek Prezydium PAN (1987–1995), sekretarz Wydziału II PAN (1987–1995).

[6] Zbigniew Lorkiewicz (1923–2001) – mikrobiolog, prof. nadzwyczajny od 1964 r., prof. zwyczajny od 1972 r., pracownik naukowy UMCS (1948–1953, 1954–1993), rektor UMCS (1969–1972). Członek korespondent PAN od 1979 r., członek rzeczywisty PAN od 1994 r., prezes Oddziału PAN w Lublinie (1997–2001).

[7] Andrzej Schinzel (ur. 1937) – matematyk, prof. nadzwyczajny od 1967 r., prof. zwyczajny od 1974 r., pracownik naukowy Instytutu Matematycznego PAN od 1961 r., przewodniczący Rady Naukowej tego instytutu od 2007 r. Członek korespondent PAN od 1979 r., członek rzeczywisty PAN od 1994 r., członek Prezydium PAN (1990).

b) **W zakresie fizyki doświadczalnej i krystalografii** – Jana Stankowskiego[8]: 29 tak na 38 głosujących. Drugi kandydat uzyskał wprawdzie tylko 50 proc. [?] głosów, jednak zdystansował wyraźnie pozostałych kandydatów (Kazimierz Łukaszewicz[9] – 19 tak, 8 nie, 11 wstrzymujących się; Janusz Zakrzewski[10] – 14 tak, 9 nie, 15 wstrzymujących się).

Wydział Nauki i Oświaty KC wnioskuje o przedstawienie profesorów A[ndrzeja] Schinzela, J[ana] Stankowskiego i K[azimierza] Łukaszewicza do wyborów na członków korespondentów PAN.

IV. W naukach technicznych wybory odbywają się w zakresie architektury i urbanistyki (1 miejsce) oraz w zakresie energetyki (l miejsce).

a) Wydział Nauk Technicznych PAN w zakresie urbanistyki i architektury bezwzględną ilością głosów zaopiniował pozytywnie kandydaturę Kazimierza Wejcherta – 36 tak na 42 głosujących.

b) W zakresie energetyki na 42 głosujących najwięcej głosów otrzymali: Marceli Baran[11] – 20 tak, 11 nie, 11 wstrzymujących się; Kazimierz Kopecki – 13 tak, 20 nie 8 wstrzymujących się.

Wydział Nauki i Oświaty KC wnioskuje o przedstawienie kandydatur prof. K[azimierza] Wejcherta i M[arcelego] Barana do wyboru na członków korespondentów PAN. Prof. dr M[arceli] Baran jest wybitnym specjalistą z zakresu kotłów energetycznych, o uznanym autorytecie naukowym, uzyskał 48 proc. pozytywnych opinii członków Wydziału Nauk Technicznych PAN i znacznie wyprzedził następnego kandydata.

V. W naukach rolniczych wybory odbywają się w zakresie genetyki i hodowli zwierząt i roślin (2 miejsca) oraz w zakresie przyrodniczych podstaw melioracji (l miejsce).

---

[8] Jan Stankowski (ur. 1934) – fizyk, prof. nadzwyczajny od 1974 r., prof. zwyczajny od 1979 r., pracownik naukowy UAM (1956–1957), Instytutu Fizyki PAN od 1957 r., dyrektor naczelny Instytutu Fizyki Molekularnej PAN w Poznaniu (1975–1985), dyrektor Instytutu Informatyki Teoretycznej i Stosowanej PAN w Gliwicach. Członek korespondent PAN od 1979 r., członek rzeczywisty PAN od 1999 r., członek Prezydium PAN (1990–1995), przewodniczący Oddziału PAN w Poznaniu (1990–1995).

[9] Kazimierz Łukaszewicz (ur. 1927) – fizyk, krystalograf, prof. nadzwyczajny od 1974 r., prof. zwyczajny od 1981 r., pracownik naukowy UWr (1951–1952), PWr (1952–1961), Instytutu Niskich Temperatur i Badań Strukturalnych PAN (1966–1997) Członek korespondent PAN od 1979 r., prezes Europejskiego Komitetu Krystalograficznego (1984–1987).

[10] Janusz Zakrzewski (1932–2008) – fizyk, prof. nadzwyczajny od 1971 r., prof. zwyczajny od 1976 r., pracownik naukowy Instytutu Fizyki Doświadczalnej UW (1965–2008), Centre Européen de la Recherche Nucléaire w Genewie (1983–1984), zastępca dyrektora Instytutu Fizyki Doświadczalnej (1969–1972), dziekan Wydziału Fizyki UW (1972–1975), prorektor UW (1981–1982). Członek korespondent PAN od 1986 r., członek korespondent PAU od 1989 r. [?].

[11] Marceli Baran (1921–1983) – technik energetyk, prof. nadzwyczajny od 1971 r., prof. zwyczajny od 1982 r., pracownik naukowy PŚ (1949–1983), PW (1974–1983), Biura Studiów i Projektów Energetycznych „Energoprojekt" w Gliwicach (1950–1983), kierownik Zakładu Kotłów i Maszyn Cieplnych Instytutu Maszyn i Urządzeń Energetycznych PŚ (1971–1976), kierownik Zakładu Kotłów i Wytwornic Pary PŚ (1976–1983), dyrektor Instytutu Kotłów, Siłowni Cieplnych i Jądrowych (1980–1983); dziekan Wydziału Mechaniczno-Energetycznego (1968–1971). Członek korespondent PAN od 1979 r. Członek Komisji Kwalifikacyjnej MNSzWiT (1974–1980). Przewodniczący Rady Techniczno-Ekonomicznej przy ministrze energetyki i energii atomowej (1980–1981), przewodniczący Rady Naukowo-Technicznej ds. Energetyki przy Ministerstwie Górnictwa i Energetyki (1981–1983).

Wydział Nauk Rolniczych i Leśnych PAN bezwzględną ilością głosów zaopiniował pozytywnie:

a) **W zakresie przyrodniczych podstaw melioracji** – Saturnina Zawadzkiego[12]: 23 tak na 28 głosujących.

b) **W zakresie hodowli i genetyki zwierząt i roślin** – Stanisława Starzyckiego[13] (PZPR) – 17 tak, na 28 głosujących.

Następni kandydaci w tej grupie dyscyplin otrzymali następujące ilości głosów pozytywnych: Stanisław Zagaja[14] (PZPR) – 13 tak na 28 głosujących; Henryk Jasiorowski (PZPR): 9 tak na 28 głosujących.

Wydział Nauki i Oświaty wnioskuje o przedstawienie do wyborów na członków korespondentów w naukach rolniczych profesorów S[aturnina] Zawadzkiego i St[anisława] Starzyckiego.

VI. W naukach medycznych wybory odbywają się w grupie dyscyplin fizjologia, farmakologia i fizjopatologia człowieka (2 miejsca).

Pozytywne opinie bezwzględną większością głosów uzyskali profesorowie:

1. Jerzy Maj[15] – 18 tak na 26 głosujących,

2. Ryszard Gryglewski[16] – 16 tak na 26 głosujących.

Wydział Nauki i Oświaty wnioskuje o przedstawienie do wyborów na członków korespondentów PAN obu kandydatów.

VII. W grupie nauk o ziemi i nauk górniczych wybory odbywają się w zakresie nauk górniczych (2 miejsca), geografii i gospodarki przestrzennej (l miejsce), geofizyki (l miejsce), hydrologii i gospodarki wodnej (1 miejsce) oraz w zakresie geologii inżynierskiej i geotechniki (l miejsce).

Wydział Nauk o Ziemi i Nauk Górniczych PAN bezwzględną ilością głosów zaopiniował pozytywnie następujących kandydatów (22 głosujących):

---

[12] Saturnin Zawadzki (1923–2003) – gleboznawca, prof. nadzwyczajny od 1972 r., prof. zwyczajny od 1983 r., pracownik naukowy UMCS (1948–1958), IMUZ (1958–1983). Członek korespondent PAN od 1979 r., członek rzeczywisty PAN od 1989 r. zastępca sekretarza Wydziału Nauk Rolniczych i Leśnych PAN (1981–1983), zastępca sekretarza (1984–1989) i sekretarz naukowy PAN (1990–1998).

[13] Stanisław Starzycki (1923–1991) – genetyk, hodowca roślin, prof. nadzwyczajny od 1969 r., prof. zwyczajny od 1973 r., kierownik Stacji Hodowlano-Badawczej w Grodkowicach (1948–1956), pracownik naukowy Instytutu Hodowli i Aklimatyzacji Roślin w Warszawie (1956–1984), SGGW/AR (1985–1991). Członek korespondent PAN od 1980 r. Członek PZPR (1953–1990).

[14] Stanisław Zagaja (1925–2004) – specjalista w zakresie sadownictwa, prof. nadzwyczajny od 1970 r., prof. zwyczajny od 1977 r., pracownik naukowy Zakładu Dendrologii PAN w Kórniku (1950–1952), Instytutu Sadownictwa (i Kwiaciarstwa) w Skierniewicach (1953–1995), zastępca dyrektora (1970–1984) i dyrektor Instytutu Sadownictwa i Kwiaciarstwa (1984–1990), dyrektor Crop Research and Introduction Center FAO w Izmirze (1965–1968). Członek korespondent PAN od 1983 r., członek rzeczywisty od 1998 r. Członek PZPR (1955–1990), Rady Krajowej PRON (1986–1989), dyrektor Departamentu Nauki w Ministerstwie Rolnictwa (1972–1973).

[15] Jerzy Maj (1922–2003) – farmakolog, prof. nadzwyczajny od 1971 r., prof. zwyczajny od 1978 r. Członek korespondent PAN od 1979 r., pracownik naukowy AM w Krakowie (1950–1963), AM w Lublinie (1964–1967), Zakładu/Instytutu Farmakologicznego PAN w Krakowie (1967–1992), zastępca dyrektora ds. nauki (1974–1977) i dyrektor Instytutu Farmakologii (1977–1992). Członek CKK (1978–1983).

[16] Ryszard Gryglewski (ur. 1932) – farmakolog, prof. nadzwyczajny od 1973 r., prof. zwyczajny od 1978 r., pracownik naukowy Zakładu Farmakologii PAN (1955–1964), AM w Krakowie od 1965 r., rektor AM w Krakowie (1981–1984). Członek korespondent PAN od 1979 r., członek rzeczywisty PAN od 1991 r.

a) **W zakresie nauk górniczych:** Jerzego Nawrockiego[17] (PZPR) – 18 tak, Andrzeja Smolarskiego[18] – 16 tak.

b) **W zakresie hydrologii i gospodarki wodnej:** Bolesława Kordasa[19] (PZPR) – 16 tak.

c) **W zakresie geofizyki**: Czesława Drueta (PZPR) – 13 tak.

d) **W zakresie geologii inżynierskiej i geotechniki:** Antoniego Kleczkowskiego –14 tak.

Wydział Nauki i Oświaty wnioskuje o przedstawienie wyżej wymienionych kandydatów z zakresu nauk o ziemi i nauk górniczych do wyborów na członków korespondentów PAN.

W zakresie geografii i gospodarki przestrzennej żaden kandydat nie uzyskał pozytywnej opinii bezwzględną ilością głosów. Najwięcej pozytywnych głosów na 22 głosujących uzyskali: Leszek Starkel[20] (11 tak, 3 nie, 8 wstrzymujących się), Bolesław Malisz (10 tak, 5 nie, 7 wstrzymujących się).

W tej grupie dyscyplin ze względu na bardzo małą różnicę głosów między kandydatami i nieuzyskania przez nich bezwzględnej większości głosów Wydział Nauki i Oświaty proponuje nieprzedstawianie ich obecnie do wyborów, lecz rozważenie możliwości przeprowadzenia ponownego opiniowania jesienią br.

Tak więc Wydział Nauki i Oświaty wnioskuje o przedstawienie do wyborów na członków korespondentów wszystkich 17 kandydatów, którzy uzyskali pozytywną opinię odnośnego wydziału PAN bezwzględną większością głosów. Ponadto z grupy kandydatów, którzy uzyskali 50 proc. lub nieco mniej głosów pozytywnych, postuluje się przedstawienie do wyborów na członków korespondentów: prof. dr. Kazimierza Łukaszewicza oraz prof. dr. Marcelego Barana. Kandydaci ci uzyskali zdecydowaną przewagę nad następnymi kandydaturami oraz są przedstawicielami dyscyplin słabo reprezentowanych w Zgromadzeniu Ogólnym PAN.

---

[17] Jerzy Nawrocki (1926–1990) – specjalista w zakresie przeróbki kopalin stałych, polityk, prof. nadzwyczajny od 1968 r., prof. zwyczajny od 1978 r., pracownik naukowy PŚ (1951–1953, 1954–1990), dyrektor Instytutu Przeróbki Kopalin PŚ (1969–1990), prorektor (1970–1974) i rektor PŚ (1974–1981), zastępca sztygara w kopalni „Rozbark" (1953–1954), projektant w Biurze Przeróbki Mechanicznej Węgla (1956–1960). Członek korespondent PAN od 1979 r. Członek PZPR (1952–1990), przewodniczący Komisji Nauki i Postępu Technicznego Sejmu PRL (1974–1981), minister nauki, szkolnictwa wyższego i techniki (1981), przewodniczący Rady Naukowo-Technicznej przy resorcie górnictwa i energetyki (1984–1989), członek Rady Państwa (1985–1989), poseł na sejm (1972–1989).

[18] Andrzej Smolarski (ur. 1927) – fizyk, prof. nadzwyczajny od 1976 r., pracownik naukowy Instytutu Mechaniki Górotworu PAN (1965 [?]–1997), kierownik Zakładu Fizyki Przepływów Instytutu Mechaniki Górotworu PAN (1976 [?]–1997). Członek korespondent PAN od 1979 r., członek rzeczywisty PAN od 1994 r.

[19] Bolesław Kordas (1933–1981) – hydrolog, prof. nadzwyczajny od 1972 r. [?], pracownik naukowy Instytutu Inżynierii (i Gospodarki) Wodnej PKr (1970–1981), kierownik Zakładu Hydrauliki i Hydromechaniki Instytutu Inżynierii (i Gospodarki) Wodnej (1974–1981), dyrektor instytutu (1973–1975, 1978–1981), rektor PKr (1975–1981). Członek korespondent PAN od 1979 r.

[20] Leszek Starkel (ur. 1931) – geomorfolog, paleograf, prof. nadzwyczajny od 1971 r., prof. zwyczajny od 1979 r., pracownik naukowy Instytutu Geografii (i Przestrzennego Zagospodarowania) PAN w Krakowie (1953–2002), kierownik Zakładu Geomorfologii i Hydrologii Gór i Wyżyn Instytutu Geografii (i Przestrzennego Zagospodarowania) PAN (1969–2001). Członek korespondent PAN od 1983 r., członek rzeczywisty PAN od 1997 r., sekretarz naukowy (1996–1997) i wiceprezes Oddziału PAN w Krakowie (1999–2002).

Wydział Nauki i Oświaty wnioskuje zatem przedstawienie do wyborów 19 kandydatów. Reprezentują oni następujące ośrodki naukowe: Warszawa (6), Kraków (6), Katowice (2), Lublin (2) oraz Gdańsk, Poznań i Wrocław po 1 kandydacie. Pięciu proponowanych kandydatów to członkowie PZPR. W przekroju instytucjonalnym kandydaci rekrutują się z następujących środowisk naukowych: placówki PAN (9), politechniki (5), uniwersytety (2), instytuty resortowe (2), akademie medyczne (l). Proponowani kandydaci reprezentują wybitne pozycje naukowe w swoich dyscyplinach oraz uzyskali bardzo pozytywne opinie zawodowe i społeczno-polityczne komitetów wojewódzkich PZPR oraz ich macierzystych środowisk naukowych.

Jedynym wyjątkiem w tym zakresie jest kandydatura prof. dr Witolda Kuli, który ze względu na stan zdrowia od ok. 8 lat nie pracuje.

Mimo korzystnego zjawiska, że kandydaci reprezentują siedem wojewódzkich ośrodków naukowych, w dalszym ciągu dominującą pozycję zajmują tu województwa stołeczne i krakowskie, a w przekroju instytucjonalnym placówki naukowe PAN.

Bardziej korzystne kształtowanie składu Zgromadzenia Ogólnego PAN jest bardzo trudne, tak w świetle obowiązującego w PAN systemu wyborczego, jak i nacisków historycznie ukształtowanych bloków środowiskowych.

Źródło: AAN, 1354/859/26, b.p., mps.

Nr 217

[1979], Warszawa – Stan upartyjnienia w placówkach PAN ośrodka warszawskiego

Stan upartyjnienia w placówkach PAN ośrodka warszawskiego

Lp.	Nazwa Placówki	proc. czł[onków] i kand[ydatów] partii			
		1972	1974	1977	1979
1.	Inst[ytut] Fil[ozofii] i Socj[ologii]	16,4	17,3	21,1	16,3
2.	Inst[ytut] Hist[orii] Kult[ury] Mat[erialnej]	15,6	15,4	12,7	6,0
3.	Inst[ytut] Historii	30,0	19,8	26,8	22,8
4.	Inst[ytut] Badań Lit[erackich]	12,6	12,9	12,7	8,3
5.	Inst[ytut] Jęz[yka] Polskiego	–	–	13,5	16,6
6.	Inst[ytut] Państwa i Prawa	27,5	21,6	32,9	37,0
7.	Inst[ytut] Sztuki	10,3	7,7	7,8	7,4
8.	Inst[ytut] Roz[woju] Wsi i Roln[ictwa]	27,0	19,2	21,1	23,6
9.	Inst[ytut] Krajów Soc[jalistycznych]	50,0	57,5	50,0	46,4
10.	Inst[ytut] Słowianozn[awstwa]	18,5	15,6	24,6	18,5
11.	Inst[ytut] Hist[orii] N[auki] Ośw[iaty] i T[echniki]	57,0	14,9	19,4	19,1
12.	Zakł[ad] Kr[ajów] Pozaeur[opejskich]	5,0	4,8	12,9	14,3
13.	Zakł[ad] Arch[eologii] Śródz[iemnomorskiej]	0	0	0	0
14.	Zarząd […[a]]	10,7	5,8	7,6	8,5
15.	Inst[ytut] Bioch[emii] i Biof[izyki]	5,0	4,9	5,1	5,2
16.	Inst[ytut] Biol[ogii] Doświad[czalnej]	4,5	5,4	4,6	3,7
17.	Inst[ytut] Ekologii	8,9	4,6	6,1	5,2
18.	Inst[ytut] Zoologii	7,2	8,4	9,8	10,8
19.	Ogród Botaniczny	–	–	7,5	7,4
20.	Zakł[ad] Parazytologii	4,9	7,2	5,5	11,5
21.	Zakł[ad] Paleobiologii	2,2	3,9	3,9	3,9
22.	Inst[ytut] Chem[ii] Fiz[ycznej]	7,0	6,8	7,5	7,2
23.	Inst[ytut] Chem[ii] Org[anicznej]	10,0	9,0	11,5	13,5
24.	Inst[ytut] Fizyki	7,8	8,2	7,4	9,1
25.	Inst[ytut] Matemat[yki]	5,9	3,8	4,7	2,5
26.	OBR UNIPRESS[1]	0	4,8		
27.	Centr[um] Bad[ań] Kosm[icznych]	–	–	0	1,5
28.	Centrum Astronom[iczne]	0	0	2,2	5,6

[a] *Nieczytelny skrótowiec*.

[1] Instytut Wysokich Ciśnień PAN/Unipress w Celestynowie powstał w 1972 r. z inicjatywy fizyka Sylwestra Porowskiego (ur. 1938).

Lp.	Nazwa Placówki	proc. czł[onków] i kand[ydatów] partii			
		1972	1974	1977	1979
29.	Inst[ytut] Pod[staw] Inf[ormatyki]	9,9	9,9	6,8	7,2
30.	Inst[ytut] Pod[stawowych] Prob[lemów] Tech[niki]	7,5	8,2	9,4	7,2
31.	Inst[ytut] Bad[ań] System[owych]			10,8	10,8
32.	Inst[ytut] B[iocybernetyki] i Inż[ynierii] Biom[edycznej]	4,5	10,2	6,5	7,1
33.	Inst[ytut] Fiz[jologii] i Żyw[ienia] Zw[ierząt]	6,9	10,3	10,4	12,6
34.	Inst[ytut] Gen[etyki] i Hod[owli] Zw[ierząt]	11,4	11,4	9,0	10,5
35.	Cen[trum] Med[ycyny] Dośw[iadczalnej] i Kl[inicznej]	9,0	9,4	11,4	8,6
36.	Inst[ytut] Geogr[afii] i Prz[estrzennego] Zag[ospodarowania]	11,0	9,0	9,1	8,9
37.	Inst[ytut]Geofizyki	4,6	2,2	7,4	7,4
38.	Inst[ytut] N[auk] Geol[ogicznych]	14,0	7,7	7,4	7,4
39.	Muzeum Ziemi	2,5	1,5	6,9	10,0
40.	Oś[rodek] Infor[macji] Nauk[owej]	13,7	18,8	13,6	18,9
41.	Archiwum PAN	4,0	4,0	5,6	4,2
42.	Biblioteka PAN	13,0	4,5	6,5	6,1
43.	St[udium] Jęz[yków] Obcych	9,9	5,9	5,3	4,7
44.	O[środek] W[ydawnictw] N[aukowych]	9,3	9,7	9,3	10,0
45.	Sekr[etariat] Adm[inistracyjny]	23,6	24,0	27,5	27,7
46.	Z[wiązki] Z[awodowe] PAN	9,3	9,7	8,5	8,2
47.	Z[akład] D[oświadczalny] Aspan	0	15,4	8,8	12,9
48.	Z[akład] D[oświadczalny] Techpan	10,0	6,7	6,7	4,3
49.	Z[akład] D[oświadczalny] Medipan	-	-	5,0	9,4
50.	Z[akład] D[oświadczalny] Geopan	-	-	5,0	10,0
51.	Z[akład] D[oświadczalny] Chemipan	-	-	-	6,8
	Ośrodek warszawski PAN		10,8	10,9	11,4

Upartyjnienie (w proc.) w poszczególnych grupach naukowych wg wydziałów PAN

Grupa nauk (Wydz[iał] PAN)	ogółem	w tym pracowników naukowych				doktorantów
		Razem	prof[esorów] i doc[entów]	adiunktów	asyst[entów] i st[arszych] asyst[entów]	
W[ydział] I	16,5	18,9	28,8	18,4	11,6	7,6
W[ydział] II	5,6	8,8	16,6	8,6	4,6	5,4
W[ydział] III	7,8	9,8	20,0	8,5	3,6	6,2
W[ydział] IV	7,8	9,6	16,5	12,0	5,2	3,0
W[ydział] V	11,5	16,1	14,8	14,8	26,6	0
W[ydział] VI	8,6	9,1	27,2	11,1	14,2	0
Wydział VII	8,5	8,8	12,2	7,1	5,3	0
PAN	11,4	12,6	24,3	5,6	6,4	6,5

Źródło: APW, KZ PZPR PAN, 3, k. 70–72, mps.

Nr 218

1980 styczeń 2, Warszawa – Notatka Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR w sprawie spotkania przedstawicieli nauki z I sekretarzem KC PZPR Edwardem Gierkiem

Wydział Nauki i Oświaty
KC PZPR

Warszawa, dnia 2 I 1980 r.

Notatka
dla sekretarza KC PZPR towarzysza Andrzeja Werblana

W ramach dyskusji przedzjazdowej[1] w środowisku nauki przewiduje się spotkanie reprezentatywnej grupy wybitnych uczonych i organizatorów życia naukowego z towarzyszem Edwardem Gierkiem – I sekretarzem Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej.

Termin spotkania – 14 stycznia 1980 r., godz. 10.00–12.00.

Tematyka spotkania: przebieg dyskusji przedzjazdowej w środowiskach nauki, problem zwiększenia udziału nauki w społeczno-gospodarczym rozwoju kraju, sprawa ekspertyz naukowych dla potrzeb partii i rządu, problemy dalszego rozwoju nauki.

Proponuje się następujący przebieg spotkania:

1. Wypowiedź prezesa Polskiej Akademii Nauk tow. Witolda Nowackiego na temat aktualnych problemów rozwoju nauki (10 min).
2. Wypowiedź ministra nauki, szkolnictwa wyższego i techniki tow. Janusza Górskiego[2] na temat niektórych problemów dotyczących środowiska akademickiego (10 min).
3. Dyskusja (80 min).
4. Końcowa wypowiedź I sekretarza KC PZPR tow. Edwarda Gierka (20 min).

Uczestnicy spotkania:

I. Tow. Andrzej Werblan – sekretarz KC PZPR,
Tow. Jarema Maciszewski – kierownik Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR,
Tow. Witold Nowacki – prezes PAN,
Tow. Janusz Górski – minister nauki, szkolnictwa wyższego i techniki,
Tow. Jan Szczepański – przewodniczący Rady Głównej Szkolnictwa Wyższego.
II. Wiceprezesi Polskiej Akademii Nauk (3 osoby).
III. Sekretarze wydział[ów] PAN (7 osób).
IV. Rektorzy i I sekretarze wyższych uczelni (17 osób).
V. Przedstawiciele placówek naukowo-badawczych gospodarki (7 osób).
VI. Inni wybitni uczeni (18 osób).

Źródło: AAN, PZPR, LVIII/172, b.p., mps.

---

[1] VIII Zjazd PZPR odbył się w dniach 11–15 II 1980 r.

[2] Janusz Górski (1929–1986) – prawnik, ekonomista, polityk komunistyczny, prof. nadzwyczajny od 1969 r., prof. zwyczajny od 1974 r., pracownik naukowy UW (1950–1952), SGPiS (1952–1972), UŁ (1972–1977), rektor UŁ (1972–1975), zastępca dyrektora INE PAN (1982–1986), prezes ZG TWP (1977–1986). Członek PZPR (1963–1986), zastępca członka KC PZPR (1980–1981), podsekretarz stanu w Ministerstwie Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki (1975–1978), kierownik MNSzWiT (1978), minister nauki, szkolnictwa wyższego i techniki (1978–1981).

Nr 219

1980 styczeń 2, Warszawa – Lista przedstawicieli nauki polskiej na spotkanie z I sekretarzem KC PZPR Edwardem Gierkiem 11 stycznia 1980 r.

Warszawa, dnia 2 I 1980 r.

Lista wybitnych przedstawicieli nauki polskiej
na spotkanie z I sekretarzem KC PZPR tow. Edwardem Gierkiem
w dniu 11 I 1980 r.

1. tow. prof. dr Witold Nowacki – prezes PAN, delegat na VII Zjazd,
2. tow. dr Janusz Górski – minister nauki, szkolnictwa wyższego i techniki, delegat na VIII Zjazd,
3. prof. dr Jan Szczepański – przewodniczący Rady Głównej Szkolnictwa Wyższego, w[i]ceprezes PAN,
4. tow. prof. dr Jan Kaczmarek – sekretarz naukowy PAN, delegat na VIII Zjazd,
5. prof. dr Jerzy Litwiniszyn – wiceprezes PAN,
6. tow. prof. dr Szczepan Pieniążek – wiceprezes PAN,
7. tow. prof. dr Andrzej Trautman – wiceprezes PAN,
8. tow. prof. dr Władysław Markiewicz – sekretarz I Wydz[iału] Nauk Społecznych PAN,
9. prof. dr Adam Urbanek – sekretarz II Wydz[iału] Nauk Biologicznych PAN,
10. tow. prof. dr Jan Rychlewski – sekretarz III Wydz[iału] Nauk Matematyczno-Fizycznych i Chemicznych PAN,
11. prof. dr Maciej Nałęcz – sekretarz IV Wydz[iału] Nauk Technicznych PAN,
12. tow. prof. dr Zbigniew Gertych – sekretarz V Wydz[iału] Nauk Rolniczych i Leśnych, delegat na VIII Zjazd,
13. prof. dr Jan Kostrzewski – sekretarz VI Wydz[iału] Nauk Medycznych PAN,
14. tow. prof. dr Zdzisław Kaczmarek – sekretarz VII Wydz[iału] Nauk o Ziemi i Nauk Górniczych,
15. tow. prof. dr Mieczysław Hess[1] – rektor Uniwersytetu Jagielońskiego, delegat na VIII Zjazd,
16. tow. prof. dr Henryk Rechowicz – rektor Uniwersytetu Śląskiego, delegat na VIII Zjazd,
17. tow. prof. dr Zygmunt Rybicki – rektor Uniwersytetu Warszawskiego, delegat na VIII Zjazd,

[1] Mieczysław Hess (1931–1993) – geograf, klimatolog, prof. nadzwyczajny od 1971 r., prof. zwyczajny od 1979 r., doktorant uniwersytetu w Leningradzie (1955–1959), pracownik naukowy UJ (1959–1993), zastępca dyrektora (1972–1978) i dyrektor Instytutu Geografii UJ (1978–1981), prodziekan (1969–1972) i dziekan Wydziału Biologii i Nauk o Ziemi UJ (19172–1975), prorektor (1975–1977) i rektor UJ (1977–1981), przewodniczący Kolegium Rektorów Uczelni Wyższych Krakowa (1977–1981). Członek PZPR (1952–1990), członek Misji Polskiej w Komisji Nadzorczej Państw Neutralnych w Korei (1953–1954), członek Zarządu Głównego Towarzystwa Przyjaźni Polsko-Bułgarskiej (1977–1985), członek Kolegium MNSzWiT (1979–1981).

18. tow. prof. dr Wiesław Skrzydło[2] – rektor Uniwersytetu im. M[arii] Curie-Skłodowskiej, Lublin, delegat na VIII Zjazd,

19. tow. prof. dr Marian Cichy[3] – rektor Politechniki Gdańskiej,

20. tow. prof. dr Roman Ney – rektor AGH, delegat na VIII Zjazd, czł[onek] koresp[ondent] PAN,

21. tow. prof. dr Tadeusz Porębski[4] – rektor Politechniki Wrocławskiej delegat na VIII Zjazd,

22. tow. prof. dr Bolesław Wojciechowicz[5] – rektor Politechniki Poznańskiej,

23. tow. prof. dr Teofil Mazur[6] – rektor Akademii Rolniczo-Technicznej w Olsztynie,

24. tow. prof. dr Józef Jonek[7] – rektor Śląskiej Akademii Medycznej delegat na VIII Zjazd,

25. tow. prof. dr Stanisław Nowacki[8] – rektor SGPiS,

26. tow. prof. dr Roman Góral[9] – rektor Akademii Medycznej Poznań,

27. tow. prof. dr Tadeusz Gospodarek[10] – rektor WSP w Opolu, delegat na VIII Zjazd,

---

[2] Wiesław Skrzydło (ur. 1929) – prawnik, prof. nadzwyczajny od 1970 r., prof. zwyczajny od 1975 r., pracownik naukowy UMCS od 1953 r., prodziekan Wydziału Prawa UMCS (1964–1965), prorektor (1965–1972) i rektor UMCS (1972–1981). Dyrektor Stacji Naukowej PAN w Paryżu (1985–1991). Członek ZPP, PZPR (1952–1990), Wojewódzkiego Społecznego Komitetu ORMO, członek Rady Legislacyjnej przy Prezesie Rady Ministrów (1973–1982), I sekretarz KW PZPR w Lublinie (1982–1985).

[3] Marian Cichy (ur. 1931) – specjalista w zakresie mechaniki, prof. nadzwyczajny od 1977 r., prof. zwyczajny od 1991 r., pracownik naukowy PG (1955–2001), rektor PG (1978–1981).

[4] Tadeusz Porębski (1931–2001) – inżynier mechanik, polityk komunistyczny, prof. nadzwyczajny od 1969 r., pracownik naukowy PWr (1956–2001), prorektor (1968–1969) i rektor PWr (1969–1980). Członek PZPR (1950–1990 [?]), zastępca członka (1968–1971) i członek KC PZPR (1971–1980, 1981–1990), I sekretarz KW PZPR we Wrocławiu (1980–1983), sekretarz KC PZPR (1983–1988), poseł na sejm (1980–1989), wicemarszałek sejmu (1988–1989). Ambasador PRL w Jugosławii (1989–1990).

[5] Bolesław Wojciechowicz (1927–2010) – specjalista w zakresie mechaniki, prof. nadzwyczajny od 1972 r., prof. zwyczajny od 1978 r., pracownik naukowy Szkoły Inżynierskiej w Poznaniu/Politechniki Poznańskiej (1950–1997), dyrektor Instytutu Maszyn Robotniczych Politechniki Poznańskiej (1970–1997), prorektor ds. nauki (1969–1972) i rektor Politechniki Poznańskiej (1972–1981). Członek PZPR (1968–1990), członek Komitetu ds. Nauki i Postępu Technicznego przy Radzie Ministrów (1985–1989).

[6] Teofil Mazur (ur. 1927) – chemik rolny, prof. nadzwyczajny od 1972 r., prof. zwyczajny od 1979 r., pracownik naukowy WSR/AR-T w Olsztynie (1954–1997), rektor AR-T (1975–1981). Członek PZPR.

[7] Józef Jonek (1928–2000) – histolog, ginekolog, prof. nadzwyczajny od 1971 r., prof. zwyczajny od 1976 r., pracownik naukowy Śląskiej AM (1952–1981), dyrektor Instytutu Biologiczno-Morfologicznego Śląskiej AM (1971–1980), rektor Śląskiej AM (1971–1980), zwolniony z pracy w 1981 r., od 1982 r. na emeryturze w RFN. Członek PZPR, KU PZPR w Śląskiej AM, Komisji Nauki KW PZPR w Katowicach, członek władz wojewódzkich i centralnych TKKŚ (1969–1981).

[8] Stanisław Nowacki (1931–1991) – ekonomista, prof. nadzwyczajny od 1974 r., prof. zwyczajny od 1978 r., pracownik naukowy SGPiS (1953–1991), prodziekan Wydziału Handlu Wewnętrznego SGPiS (1969–1970), dyrektor Instytutu Funkcjonowania Gospodarki Narodowej SGPiS (1972–1975), prorektor (1975–1978) i rektor SGPiS (1978–1983). Członek ZMW „Wici" (1948), ZMP (1948–1956), PZPR (1951–1991), wiceminister resortu nauki i szkolnictwa wyższego (1982–1988), członek Komitetu ds. Nauki i Postępu Technicznego przy Radzie Ministrów (1985–1989).

[9] Roman Góral (1925–1989) – chirurg gastroenterolog, prof. nadzwyczajny od 1972 r., prof. zwyczajny od 1979 r., pracownik naukowy AM w Poznaniu (1951–1989), kierownik Kliniki Chirurgii Ogólnej i Gastroenterologicznej AM (1975–1989), zastępca dyrektora (1970–1975) i dyrektor Instytutu Chirurgii AM (1975–1989), rektor AM (1973–1981). Członek PZPR (1967–1989), członek Rady Naukowej przy MZiOS (1975–1989), poseł na sejm (1976–1985).

[10] Tadeusz Gospodarek (1924–2010) – socjolog kultury, prof. nadzwyczajny od 1973 r., urzędnik w przedstawicielstwie UNRRA we Wrocławiu (1946–1947), nauczyciel w szkole średniej (1949–1954), pracownik naukowy WSP w Opolu (1954–1994), Instytutu Śląskiego (1961–1972), dyrektor Instytutu Pedagogicznego WSP w Opolu

28. tow. prof. dr Wiesław Gabzdyl[11] – I sekretarz KU PZPR Politechniki Śląskiej, delegat na VIII Zjazd,

29. tow. doc. dr Eugeniusz Duraczyński – I sekretarz KZ PZPR w PAN, delegat na VIII Zjazd,

30. tow. doc. dr Roman Matla[12] – I sekretarz KU PZPR Politechniki Warszawskiej, delegat na VIII Zjazd,

31. prof. dr Jan Malinowski[13] – dyrektor Instytutu Geologicznego,

32. prof. dr Jerzy Minczewski – dyrektor Instytutu Badań Jądrowych, członek koresp[ondent] PAN,

33. tow. prof. Jerzy Buć[14] – dyr[ektor] Ins[ytutu] Mechaniki Precyzyjnej[a],

34. tow. prof. Zbigniew Śmieszek[15] – dyr[ektor] Inst[ytutu] Metali Nieżelaznych w Gliwicach, delegat na VIII Zjazd,

35. prof. dr Witold Czachórski – przewodniczący CKK, człon[ek] koresp[ondent] PAN,

36. tow. prof. dr Henryk Chołaj – człon[ek] koresp[ondent] PAN[a],

37. prof. dr Henryk Gil[16] – wybitny specjalista nauk górniczych[a],

38. prof. dr Antonina Kłoskowska – człon[ek] koresp[ondent] PAN,

39. prof. dr Gerard Labuda – prezes Poznańskiego Oddziału PAN, człon[ek] rzecz[ywisty] PAN,

40. tow. prof. dr Alojzy Melich – prezes Śląskiego Oddziału AN, człon[ek] koresp[ondent] PAN, delegat na VIII Zjazd,

41. tow. prof. dr Jan Michalski – prezes Łódzkiego Oddziału PAN, człon[ek] rzecz[ywisty] PAN, delegat na VIII Zjazd,

42. prof. dr Kazimierz Michałowski – człon[ek] rzecz[ywisty] PAN,

43. prof. dr Marian Mięsowicz – prezes Krakowskiego Oddziału PAN,

---

(1978–1994), rektor WSP (1972–1981). Członek PZPR (1965–1990), Rady Głównej Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki (1976, 1978).

[a] *Punkt odręcznie przekreślony*.

[11] Wiesław Gabzdyl (1936–2010) – geolog, prof. nadzwyczajny od 1990 r., pracownik naukowy PŚ (1959 [?]–2006), prorektor PŚ (1972–1977), założyciel i dyrektor Instytutu Geologii Stosowanej PŚ (1980–2006). Członek PZPR, I sekretarz KU PZPR na PŚ.

[12] Roman Matla (zm. 1990) – specjalista w zakresie budowy i eksploatacji maszyn, doc. od 1969 r., prof. nadzwyczajny od 1980 r., pracownik naukowy PW (1955 [?]–1990), kierownik Zakładu Podstaw Konstrukcji i Geometrii Wykreślnej PW (1970–1976), Zakładu Konstrukcji Urządzeń Elektrycznych (1976–1990), prodziekan Wydziału Elektrycznego PW. I sekretarz OOP Wydziału Elektrycznego PW, I sekretarz KU PZPR na PW.

[13] Jan Malinowski (1922–1994) – geolog, prof. nadzwyczajny od 1977 r., pracownik Państwowego Instytutu Geologicznego (1952–1994), zastępca dyrektora (1962–1976) i dyrektor PIG (1976–1981).

[14] Jerzy Buć (ur. 1934) – technolog budowy maszyn, prof. nadzwyczajny od 1974 r., organizator i dyrektor Instytutu Mechaniki Precyzyjnej PW (1968–2004). Członek PZPR (1954–1990), Egzekutywy Komitetu Warszawskiego PZPR (1973–1978), Prezydium WRN w Warszawie (1973–1976), poseł na sejm, wiceprzewodniczący Sejmowej Komisji Nauki i Postępu Technicznego (1976–1980).

[15] Zbigniew Śmieszek (ur. 1933) – specjalista w zakresie metalurgii metali nieżelaznych i ochrony środowiska, menedżer, doc. od 1977 r., prof. zwyczajny od 1987 r., pracownik „Hutmena" we Wrocławiu (1956–1959), główny inżynier w Zjednoczeniu Górniczo-Hutniczym Metali Nieżelaznych w Katowicach (1959–1965), pracownik naukowy Instytutu Metali Nieżelaznych w Katowicach (1965–1991, od 1996 r.), dyrektor Instytutu (1975–1991, od 1996 r.), dyrektor w KGHM „Polska Miedź" (1991–1993), wiceprezes, następnie prezes Centrum Badawczo-Projektowego Miedzi „Cuprum" we Wrocławiu (1993–1996). Przewodniczący Rady Głównej Jednostek Badawczo-Rozwojowych od 1998 r. Członek PZPR.

[16] Henryk Gil (1933–1985) – specjalista w zakresie górnictwa i eksploatacji złóż, dyrektor Instytutu Techniki Eksploatacji Złóż PŚ (1975–1981, 1984–1985).

44. tow. prof. dr Bogusława Jeżowska-Trzebiatowska – prezes Oddziału Wrocławskiego PAN, człon[ek] rzecz[ywisty] PAN,

45. tow. prof. dr Kazimierz Urbanik – człon[ek] rzecz[ywisty] PAN, rektor Uniwersytetu Wrocławskiego, delegat na VIII Zjazd,

46. prof. dr Maciej Wiewiórowski – człon[ek] rzecz[ywisty] PAN,

47. prof. dr Stefan Węgrzyn – człon[ek] rzecz[ywisty] PAN,

48. tow. płk prof. dr Edward Włodarczyk[17] – z[astęp]ca komendanta Wojskowej Akademii Technicznej,

49. tow. prof. dr Jerzy Grzymek – człon[ek] rzecz[ywisty] PAN[a],

50. prof. dr Zdzisław Marciniak – twórca nowych technologii obróbki plastycznej na zimno,

51. doc. dr Andrzej Wierzba[18] – konstruktor silników do samolotów, dyr[ektor] Instytutu Lotnictwa,

52. tow. [Jerzy] Wróbel – czł[onek] PAN,

53. tow. [Stanisław?] Śliwiński (nieobecny – w Kampuczy)[b].

Źródło: AAN, PZPR, LVIII/172, b.p., mps.

[b] *Dwa ostatnie punkty wpisane odręcznie*.

[17] Edward Włodarczyk (1935) – specjalista w zakresie mechaniki i inżynierii materiałowej, gen. brygady, prof. nadzwyczajny od 1976 r., prof. zwyczajny od 1979 r., pracownik naukowy WAT od 1969 r., dziekan Wydziału Chemii i Fizyki Technicznej WAT (1968–1974), prorektor ds. naukowych (1975–1984) i rektor WAT (1984–1995). Członek PZPR (1961–1990), członek Rady Głównej Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki, Komisji ds. Nauki i Postępu Technicznego.

[18] Andrzej Wierzba – specjalista w zakresie budowy i eksploatacji maszyn, dyrektor Instytutu Lotnictwa.

Nr 220

1980 kwiecień 3, Warszawa – Pismo Jaremy Maciszewskiego, kierownika Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR, do Stefana Kieniewicza, przewodniczącego Komitetu Nauk Historycznych PAN

[Wydział] Nauki i Oświaty [Warszawa,] 3 IV 1980 r.

Prof. dr Stefan Kieniewicz
Przewodniczący Komitetu Nauk Historycznych
Polskiej Akademii Nauk

Wielce Szanowny Panie Profesorze!

W nawiązaniu do naszych wcześniejszych rozmów na temat 150. rocznicy powstania listopadowego, a zwłaszcza spotkania u przewodniczącego Rady Państwa prof. Henryka Jabłońskiego, podczas którego stanowisko Pana Profesora spotkało się z pełnym zrozumieniem przewodniczącego Rady Państwa – pozwalam sobie wyrazić przekonanie, że Komitet Nauk Historycznych Polskiej Akademii Nauk dołoży wszelkich starań, by rocznicy tej towarzyszyły przedsięwzięcia naukowe o wysokich walorach.

Doniosłą rolę tradycji powstania listopadowego w edukacji historycznej i patriotycznej narodu podkreślił w referacie programowym Biura Politycznego tow. Edward Gierek na VIII Zjeździe PZPR. I sekretarz KC PZPR powiedział wówczas m.in.: „najgłębszym szacunkiem otaczamy dorobek wszystkich pokoleń Polaków. Jesienią tego roku – w stupięćdziesięciolecie – sięgniemy do powstania listopadowego, zwłaszcza do jego demokratycznego i plebejskiego nurtu. Upamiętnimy wielką tradycję udziału Polaków w walkach narodowo- i społecznowyzwoleńczych Europy i świata, którego dobitnym wyrazem było bliskie współdziałanie polskich i rosyjskich rewolucjonistów w latach dwudziestych XIX wieku". Myślę, że szczególne znaczenie należałoby nadać specjalnej sesji naukowej poświęconej powstaniu i ruchom wolnościowym w Europie tego okresu. Ponieważ do listopada nie zostało już zbyt wiele czasu, a zależy nam wszystkim, jak sądzę, na wysokim poziomie naukowym zarówno sesji, jak i innych imprez, a także publikacji związanych z tą rocznicą, pozwalam sobie zwrócić się do Pana Profesora jako przewodniczącego KNH PAN, a zarazem najwybitniejszego badacza i znawcy epoki, z gorącą prośbą o pełny rozruch prac przygotowawczych do sesji i innych naukowych przedsięwzięć związanych z rocznicą, a także o merytoryczną pieczę nad ich treścią.

Ze swej strony deklaruję gotowość pełnej pomocy Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR i moją osobistą.

Łączę wyrazy prawdziwego szacunku i poważania

Kierownik Wydziału Nauki i Oświaty
KC PZPR[a]
(prof. dr hab. Jarema Maciszewski)

Źródło: AAN, PZPR, LVIII/461, b.p., mps.

[a] *Poniżej odręczny podpis*.

Nr 221

1980 czerwiec 25, Warszawa – Pismo Zygmunta Stępnia, kierownika Wydziału Kadr KC PZPR, do Jana Kaczmarka, sekretarza naukowego PAN

[a]Polska Zjednoczona
Partia Robotnicza
Komitet Centralny
Wydział Kadr[a]
WK/107/242[b]

[Warszawa,] 25 VI 1980 r.

Towarzysz Jan Kaczmarek
Sekretarz Naukowy Polskiej Akademii Nauk
w Warszawie

Wydział Kadr Komitetu Centralnego PZPR zawiadamia, że został zatwierdzony wniosek o powołanie tow. Czesława Madajczyka na stanowisko dyrektora Instytutu Historii Polskiej Akademii Nauk w Warszawie.

Do wiadomości:
Tow. J[arema] Maciszewski
Kier[ownik] Wydz[iału] Nauki i Oświaty
KC PZPR

Kierownik Wydziału Kadr KC PZPR[c]
(Zygmunt Stępień[1])

Źródło: AAN, PZPR, LVIII/258, b.p., mps.

[a–a] *Wpis w formie pieczęci. Z prawej strony odręczny dopisek* aa, *nieczytelny podpis*.
[b] *Liczba wpisana odręcznie. Z prawej strony odręczny nieczytelny dopisek*.
[c] *Poniżej odręczny podpis*.
[1] Zygmunt Stępień (1908–1992) – polityk komunistyczny, zastępca kierownika Wydziału Przemysłu Ciężkiego KC PZPR (1953–1956), kierownik Biura Spraw Kadrowych KC PZPR (1972), Wydziału Kadr KC PZPR (1972–1980).

Nr 222

1980 wrzesień 5, Warszawa – Uchwała POP PZPR placówek biologiczno-biochemicznych PAN

Warszawa, dnia 5 IX 1980 r.

Uchwała
Zebrania POP PZPR Placówek Biologiczno-Biochemicznych PAN
z dnia 5 września 1980 r.

Zebranie POP Placówek Biologiczno-Biochemicznych PAN, po wysłuchaniu informacji o działalności w ostatnim okresie KZ PZPR PAN i Egzekutywy POP oraz wszechstronnym przedyskutowaniu aktualnej sytuacji ekonomicznej i społeczno-politycznej, kierując się w swoich intencjach dobrem partii, narodu i państwa, wysuwa wobec nadrzędnych władz partyjnych następujące żądania:

1. Zwołania w możliwie jak najkrótszym czasie nadzwyczajnego zjazdu partii. Uważamy bowiem, że uprawnienia Komitetu Centralnego wynikające z punktu 34. Statutu PZPR dotyczącego przeprowadzenia zmian w składzie tego organu władzy partyjne, w aktualnej sytuacji są niewystarczające.

2. Przeprowadzenia wyborów delegatów na zjazd w oparciu o nową, w pełni demokratyczną ordynację wyborczą, której projekt winien być poddany pod dyskusję ogółu członków partii. Dotychczasowe ordynacje wyborcze do władz partyjnych w decydującym stopniu ograniczały wpływ ogółu członków na dobór kandydatów. Zjazd powinna poprzedzać szeroka dyskusja partyjna na temat roli i błędów kierowania partyjnego w okresie ostatniego dziesięciolecia.

3. Szybkiej i wyczerpującej informacji o roli partii, jaką odegrała w okresie strajkowym – głównie na Wybrzeżu – oraz o stanowiskach zajmowanych w tej sprawie przez członków centralnych i terenowych instancji partyjnych. Rzetelność tych danych decyduje o możliwości właściwej oceny istniejącej sytuacji, wyciągnięcia słusznych wniosków i ustalenia wszechstronnie uzasadnionych kierunków działania.

4. Zapewnienia warunków ciągłego prowadzenia szczerych, krytycznych i owocnych dyskusji w ramach partii – poprzez ścisłe przestrzeganie zasad demokracji wewnątrzpartyjnej – oraz systematyczne informowanie członków o wszystkich ważnych problemach, rzutujących na sytuację w partii i państwie. Uważamy, że stanowi to nieodzowny warunek uniknięcia na przyszłość odchodzenia od programowych założeń partii.

5. Wyciągnięcia jak najdalej idących konsekwencji partyjnych i prawnych oraz publicznego napiętnowania wszystkich tych członków partii, którzy wykorzystując swoje funkcje partyjne i stanowiska w administracji państwowej, dopuścili się czynów niemoralnych podważających zaufanie społeczeństwa do organów władzy. Uważamy, że jest to warunkiem odbudowy zaufania i jednym ze skutecznych sposobów zapobiegania na przyszłość podobnym zjawiskom.

Ponadto zebranie uważa, że:

– tzw. rezerwa kadrowa pozostająca w nomenklaturze poszczególnych szczebli władz partyjnych winna być znacznie zredukowana. Głównym czynnikiem przy obsadzaniu

stanowisk w ogóle, a w szczególności o dużej odpowiedzialności, winny być rzeczywiste wartości merytoryczne kandydata, a za jego dobór winien odpowiadać bezpośredni przełożony;

– członkowie PZPR winni aktywnie poprzeć rozpoczęty w całym kraju w okresie strajkowym proces odnowy ruchu związkowego;

– KZ PZPR PAN winien treść niniejszej uchwały doprowadzić do wiadomości wszystkich POP PAN oraz władz nadrzędnych.

Za zebranie POP
Sekretarz[a]
Wojciech Rode[1]

Przesyła się do wiadomości Zakładowego Komitetu PZPR

– Fabryki Samochodów Osobowych na Żeraniu,
– Huty „Warszawa",
– Kombinatu Przemysłu Narzędziowego „VIS" – Fabryka Wyrobów Precyzyjnych im. gen. Świerczewskiego,
– Warszawskich Zakładów Maszyn Budowlanych im. L[udwika] Waryńskiego,
– Zakładów Mechanicznych im. M[arcelego] Nowotki,
– Zakładów Mechanicznych „Ursus",
– Zakładów Radiowych im. M[arcina] Kasprzaka,
– Zakładów Wytwórczych Aparatury Wysokiego Napięcia im. [Georgi] Dymitrowa,
– Akademii Medycznej w Warszawie,
– Akademii Rolniczej-SGGW,
– Szkoły Głównej Planowania i Statystyki,
– Politechniki Warszawskiej.

Źródło: APW, KZ PZPR PAN, 6, k. 281–282, mps.

[a] *Poniżej odręczny podpis. Z lewej strony odręczny dopisek* 22-30-81, w. 297.

[1] Wojciech Rode (ur. 1946) – biolog, biochemik, enzymolog, prof. nadzwyczajny od 1993 r., pracownik naukowy Instytutu Biologii Doświadczalnej PAN, Katedry Biochemii i Biotechnologii Politechniki Rzeszowskiej. Członek PZPR.

Nr 223

1980 wrzesień 8, Warszawa – Pismo Eugeniusza Duraczyńskiego, I sekretarza KZ PZPR PAN, do Alfreda Stroki, zastępcy kierownika Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR, wraz z uchwałą KZ PZPR PAN z 6 września 1980 r.

Polska Zjednoczona Partia Robotnicza
Komitet Zakładowy Polskiej Akademii Nauk
L.dz. KZ/172[a]/80

Warszawa, dnia 8 IX 1980 r.

Towarzysz
Alfred Stroka
Z[astęp]ca Kierownika
Wydziału Nauki Oświaty KC PZPR
w miejscu

Szanowny Towarzyszu,

W załączniku przysyłam stanowisko KZ PZPR PAN przyjęte na plenum w dniu 6 września 1980 r.

Jest to część pierwsza materiałów przyjętych na plenum KZ; pozostałe, dotyczące systemu zarządzania, informacji, propagandy, funkcjonowania demokracji socjalistycznej, a także roli i funkcji Polskiej Akademii Nauk w systemie nauki polskiej prześlemy w najbliższych dniach.

Sekretarz KZ PZPR PAN[b]
(Eugeniusz Duraczyński)

Uchwała
Komitetu Zakładowego PZPR w Polskiej Akademii Nauk
z dnia 6 września 1980 r.

Komitet Zakładowy Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej Polskiej Akademii Nauk w Warszawie, obejmujący swoją działalnością tysiąc członków partii w 25 podstawowych organizacjach partyjnych, na zebraniu z udziałem I sekretarza POP w dniu 6 września 1980 r., w związku z istniejącą w kraju sytuacją wyraża przeświadczenie, że najbardziej niebezpiecznym dla losów socjalizmu w Polsce elementem kryzysu jest kryzys w partii.

Występowanie od lat takich zjawisk, jak woluntaryzm w podejmowaniu decyzji gospodarczych i kadrowych, brak dyscypliny kierowania, zakłócenia przepływu informacji, łamanie leninowskich norm życia partyjnego, w tym nieliczenie się z opinią członków partii i manipulowanie prawdą, doprowadziły kraj do kryzysu gospodarczego, społecznego i politycznego, którego jednym z wyrazów jest nieufność społeczeństwa i członków partii wobec kierownictwa.

[a] *Liczba wpisana odręcznie*.
[b] *Poniżej odręczny podpis*.

W tych warunkach odbywa się wymuszony przez masowe wystąpienia robotnicze dialog mas pracujących z władzą. Popierając gorąco rozwiązanie kryzysu społecznego metodami dialogu, stwierdzamy, że niedokonanie przez partię pryncypialnej oceny źródeł kryzysu i nieokreślenie odpowiedzialności powoduje, że przeprowadzane zmiany personalne są odbierane jako zmiany dokonywane pod presją chwili. Ponadto niewskazanie przez partię odpowiedzialnych za kryzys powoduje, że krytyka społeczna kieruje się przeciw całej partii, co w sposób istotny wpływa na kierunki i atmosferę dialogu ze społeczeństwem.

Za najbliższe zadania partii uważamy dokonanie oceny źródeł kryzysu i wskazanie personalnej odpowiedzialności. Efekty tej oceny należy poddać osądowi całej partii, od wyników tego osądu winno być uzależnione sprawowanie kierowniczych funkcji partyjnych.

Komitet Centralny, Komitet Warszawski,
Komitet Dzielnicowy Warszawa-Śródmieście
Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej

W sytuacji głębokiego kryzysu politycznego, ekonomicznego i społecznego, kryzysu partii i zaufania do partii Komitet Zakładowy Polskiej Akademii Nauk uważa za swój obowiązek przedstawić stanowisko wobec problemów funkcjonowania władzy w naszym kraju. Wyrazić swój pogląd na drogi doskonalenia socjalistycznego systemu politycznego, swoje opinie o krokach, które należy podjąć, by odbudować autorytet partii, zapewnić jej kierowniczą rolę i nadać przewodnictwu w budowie socjalizmu prawdziwie demokratyczny sens.

Swoje stanowisko przedstawiamy w przekonaniu, że zainicjowany proces odnowy partii, powrót do wartości socjalizmu i ludowładztwa jest konieczny, a uczynić go trzeba nieodwracalnym.

Zabieramy głos w myśl postanowień pkt 3 lit[era] e oraz pkt 18 Statutu partii, przeświadczeni o tym, że nie ma innej drogi odrodzenia partii niż droga dyskusji, inicjatywy, zaangażowania i wysiłku wszystkich członków partii, wszystkich organizacji i instancji partyjnych.

Szczera, demokratyczna i powszechna dyskusja powinna zacząć się już dziś. Tylko taka dyskusja umożliwia opracowanie programu działania, którego realizacja wyprowadzi kraj z kryzysu.

Przedstawiamy swoje poglądy dziś – jeszcze w trakcie gorących sporów, głębokich często wątpliwości, intensywnych poszukiwań. Robimy to ze świadomością, że przedstawione myśli i opinie wymagają dalszych przemyśleń i weryfikacji, że mogą być niewolne od błędów, że są niepełne. Sądzimy jednak, że tylko szybkie rozpoczęcie dyskusji daje rękojmię wiarygodności odnowy, że tylko zbiorowa mądrość partii jest w stanie przezwyciężyć błędy, oczyścić partię z wypaczeń, znaleźć gwarancje na przyszłość.

Potrzeba zabrania głosu uwidacznia w całej ostrości doświadczenie funkcjonowania partii w dniach kryzysu – doświadczenie, które stało się naszym udziałem. Zignorowane zostały nasze ostrzeżenia i nasze rady w okresie narastania kryzysu; nie uruchomiono partii ani wówczas, kiedy kryzys ten był we wczesnym stadium rozwoju, ani nawet wtedy, gdy przybrał postać niemal dramatu narodowego. Partia została rozbrojona, pozostawiona

bez informacji i bez jasnej i konsekwentnej linii działania. Niewykorzystane zostały jej umiejętności myślenia i jej możliwość działania.

Nasz Komitet Zakładowy ma moralny tytuł do tego, by przedkładać obecnie partii swe postulaty. Od wielu lat zajmowaliśmy aktywną postawę wobec zasadniczych problemów budownictwa socjalistycznego, chcieliśmy wnosić jako środowisko swój wkład w kształtowanie linii partii, staraliśmy się realizować ją zgodnie z wymaganiami jedności, z zaufaniem – dziś widać, że nadmiernym – do kierownictwa partii. W trakcie dyskusji przedzjazdowej przedłożyliśmy pakiet postulatów, które nie zostały uwzględnione i do których władze partii nie ustosunkowały się; ostatnie 2 miesiące w bolesny sposób potwierdziły słuszność tych postulatów – do nich dzisiaj powracamy.

Nie możemy nie przypomnieć, że całe kierownictwo partii nie wyciągnęło politycznych wniosków z kryzysu 1976 r., że zignorowało głos dyskusji przedzjazdowej i zjazdowej[1], że pozostawało głuche na ostrzeżenia. Zbyt wysoką cenę przyszło nam za to zapłacić.

Partia straciła tak wiele, że więcej tracić nie może. Przekonani o tym, wnosimy o zwołanie nadzwyczajnego zjazdu partii w trybie pkt 29. statutu. Nadzwyczajny zjazd powinien dokonać politycznej oceny przyczyn, przebiegu i następstw kryzysu, ustalić odpowiedzialność za błędy, które do powstania i narastania sytuacji kryzysowej doprowadziły, wytyczyć program działania partii w nowej sytuacji, wypracować mechanizm demokracji wewnątrzpartyjnej poprzez zmiany statutowe.

Z nadzieją, że zainicjowana została rzeczywista dyskusja w partii, przedstawiamy w niej poniższe opinie, myśli i postulaty:

1. Wielki wpływ na kształt ustroju socjalistycznego ma ta część nadbudowy, która obejmuje oficjalne (bardziej wyznawane niż głoszone) poglądy na system polityczny, organizację państwa, sposób sprawowania władzy. Budownictwo socjalistyczne jest realizacją określonego programu ideologicznego. Błędy w konstrukcji tego programu, polegające przede wszystkim na błędnej ocenie osiągniętego poziomu rozwoju, nacechowane konserwatyzmem, odciskają swe piętno na modelowanej wedle ideologicznej wizji rzeczywistości. Zmiana oficjalnego poglądu na sposób sprawowania władzy, uznanie jego niedokładności do dzisiejszego stanu struktury i świadomości społecznej oraz zadań systemu politycznego jest wstępnym warunkiem reformy tego systemu.

W organizacji i metodach sprawowania władzy do dziś pokutują pozostałości okresu ostrej walki klasowej i budowy podstaw socjalizmu. Należy do nich m.in. zakorzeniony w świadomości czołowych działaczy podział społeczeństwa na świadomą celów polityki elitę i wychowaną resztę. Konsekwencją takiego podziału dla rządzących jest poczucie misji i postrzeganie władzy jako twierdzy i – w rezultacie – okopanie się szańcami monopolu wykładni marksizmu, zawłaszczania mechanizmu określania interesu ogólnospołecznego, wyłączności pewnych rodzajów informacji. Konsekwencją tego podziału dla rządzonych jest brak motywacji [do] współuczestnictwa, nietraktowanie władzy jako swojej własnej i utrwalanie dychotomii: my–oni, a dalej – odbieranie obowiązków obywatelskich jako zewnętrzne: nie jako obowiązków wobec wspólnoty (społeczeństwa, państwa), a wobec jakichś dalekich i często anonimowych „nich".

Dokuczliwym anarchizmem jest wyłącznie całościowa wizja państwa i taka jego konstrukcja, która nakierowana jest głównie na realizację zasadniczego, historycznego

[1] Chodzi o VIII Zjazd Partii, który odbył się w dniach 11–15 II 1980 r.

interesu socjalizmu, neguje[c] natomiast istnienie naturalnego, właściwego społeczeństwu socjalistycznemu zróżnicowania interesów, występowanie nieantagonistycznych sprzeczności oraz pluralizmu światopoglądowego i kulturowego.

Dotychczas nie potrafiliśmy ukształtować właściwych relacji między sterowaniem rozwojem społecznym a zachowaniami spontanicznymi, zbyt często sterowanie w praktyce utożsamiane było z manipulowaniem.

Potrzebna jest otwarta, marksistowska dyskusja nad tymi – wskazanymi przykładowo – i wieloma innymi problemami teorii władzy i teorii państwa w socjalizmie.

2. Przewodnią myśl reform ustrojowych wytyczać powinno dążenie do doskonalenia kierowniczej roli partii, ale partii rozumianej jako organizacja mas. Umacnianie kierowniczej roli partii dokonywać się powinno poprzez jej rozwój ideologiczny, doskonalenie mechanizmu centralizmu demokratycznego w jej działaniu, wzrost jakości kierowania będący rezultatem coraz ściślejszego zespolenia polityki i nauki.

Kierownicza rola partii przejawiać się powinna w coraz doskonalszym i pełniejszym wykonywaniu jej funkcji programowania, funkcji kontroli, funkcji wyłaniania, wychowania oraz doboru i rozmieszczenia kadr, funkcji rozszerzenia udziału ludzi pracy w rządzeniu, funkcji ideowo-wychowawczej, funkcji integracyjnej.

W sprawowaniu kierownictwa przez partię widzieć należy nie tylko i nie tyle możliwość wydawania nakazów i zakazów, ile zdolności programowania, przywództwo ideowe i moralne, zdolność do stałej weryfikacji realizowanej polityki z socjalistycznym systemem wartości i nadrzędnymi celami socjalizmu. Partia powinna zaprzestać bezpośrednio zarządzać procesami gospodarczymi i administracją, powinna natomiast w większej mierze stać się wyrazicielką i strażniczką socjalizmu oraz moralnym układem odniesienia dla bieżącej polityki i dla postaw ludzi.

Dlatego potrzebne są daleko idące zmiany w funkcjonowaniu i organizacji partii oraz w jej stosunkach z aparatem państwowym, z organizacjami społecznymi i samorządami.

3. Sprawą o zasadniczym znaczeniu jest stworzenie instytucjonalnych gwarancji zapobiegania deformacjom funkcjonowania władzy, instytucjonalnych mechanizmów egzekwowania odpowiedzialności. Pytanie: co zrobić, aby nie powtórzyła się tym razem typowa dotychczas ewolucja „od kryzysu do kryzysu", nurtuje wszystkich członków partii.

Dotychczasowe doświadczenia wykazują, że nie wystarczy mnożenie demokratycznych instytucji ustrojowych, bowiem pozbawione **politycznych** mechanizmów gwarancyjnych, przekształcają się szybko w fasadę dla niedemokratycznej praktyki.

Wyraźnie określonym zadaniem teorii i praktyki powinno być poszukiwanie takiego mechanizmu, który w warunkach demokracji socjalistycznej i jednolitości systemu politycznego opartego na kierowniczej roli partii spełniałby tę rolę, którą w warunkach demokracji burżuazyjnej spełnia konkurencja polityczna, a więc mechanizmu samokontroli systemu i optymalizacji polityki w dążeniu do osiągnięcia celów klasowych. Możliwości stworzenia takiego mechanizmu upatrywać należy, naszym zdaniem, we wbudowaniu do organizacji i funkcjonowania partii dodatkowych, zgodnych z jej leninowskim modelem, instytucji i zwyczajów.

[c] *W oryginale* negliżuje.

A. Zmiany i szczegółowego uregulowania statutowego wymagają zasady i tryb wyborów partyjnych, określone w obowiązującej instrukcji Sekretariatu KC. Dotychczasowe rozwiązania powodowały, że decydującą rolę, zwłaszcza w wyborach do wyższych instancji, odgrywała rekomendacja instancji ustępującej lub nadrzędnej. Sprzyjało to często dominacji odpowiedzialności „przed górą" nad odpowiedzialnością przed wyborami. Nowe zasady wyborcze wymagałyby szczegółowego rozważenia; gwarantować one jednak powinny możliwość zgłaszania nieograniczonej liczby kandydatów na listę, wpływ POP i konferencji niższego szczebla na wyłanianie kandydatów, taką organizację zebrań i konferencji sprawozdawczo-wyborczych, która sprzyjałaby prezentacji postaw i poglądów kandydatów do władz. Rozważyć należy również osobny tryb wyboru I sekretarza instancji partyjnych.

B. Jak wykazuje doświadczenie, nie potrafiliśmy stworzyć w partii mechanizmu naturalnych zmian na stanowiskach kierowniczych i godnego odchodzenia przywódców. Ponownego rozważenia wymaga w związku z tym wysuwany już w 1971 r. projekt tzw. rotacji na stanowiskach kierowniczych, np. ograniczenia możliwości dłuższego niż 2 kadencje pozostawania na określonym stanowisku.

C. Poważne zaniepokojenie budzić musi rytualizacja wybieralnych instancji partyjnych, brak na ich forum autentycznej dyskusji i ścierania się poglądów. Warte w związku z tym rozważenia są propozycje nadania im bardziej roboczego charakteru przez ograniczenie liczby członków (w KC likwidacji niezrozumiałej dziś instytucji z[astęp]cy członka), wykorzystywanie parlamentarnych form pracy (np. zwyczaj zadawania członkom kierownictwa pytań, uchwalania zaleceń itd.), a także utworzenie stałych komisji.

D. Jednym z najważniejszych źródeł i przejawów ograniczenia demokracji wewnątrzpartyjnej i deformacji metod sprawowania kierowniczej roli partii jest zdominowanie działalności instancji partyjnej przez zawodowy aparat. Wyciągając wnioski z potwierdzonej również w dotychczasowym działaniu aparatu partyjnego skłonności tego typu struktur do autonomizacji, należałoby statutowo określić funkcje etatowego aparatu oraz zasady jego podporządkowania wybieralnym instancjom partyjnym. Rozważenia wymaga propozycja wyboru funkcjonariuszy partii na pewne stanowiska przez instancje partyjne na okres kadencji i stosowanie do tych stanowisk zasad rotacji.

E. Wiele funkcji spełnianych dotychczas przez aparat może być wykonywanych przez społeczne ciała partyjne, złożone z członków instancji i sekretarzy przedmiotowo właściwych organizacji partyjnych – dotyczy to w szczególności takich dziedzin, jak nauka czy kultura. Hierarchicznie zbudowana organizacja partyjnego aparatu urzędniczego powinna być zastąpiona przez mobilną organizację ekspertów zdolnych do szybkich i kompetentnych analiz i partyjnego prognozowania.

F. Ochrona prawa do krytyki powinna być wyposażona w dodatkowe gwarancje. Powinno być przywrócone w praktyce prawo zwracania się do komisji kontroli partyjnej z wnioskiem o obronę przed tłumieniem krytyki, szykanowaniem itp. Tłumienie i niewysłuchiwanie krytyki powinno być karane z całą surowością. Krytykę wewnątrz partii traktować trzeba jako krytykę ludzi czy decyzji, a nie partii.

G. Komisje kontroli partyjnej pełnić winny funkcje wyposażonych w formalny i rzeczywisty autorytet sądów partyjnych stojących na straży norm statutowych. Wybierane być powinny przez zjazd i wojewódzkie konferencje spośród najbardziej godnych członków partii. Postępowanie przed komisjami powinno być oparte na zasadzie kontradyktoryjności i jawności z szerokimi możliwościami obrony przed zarzutami.

H. Statutowego uregulowania wymaga mechanizm formułowania linii partii. Mechanizm ten powinien instytucjonalizować udział POP we współtworzeniu programu, wprowadzić obowiązek konsultacji najważniejszych decyzji programowych i organizacyjnych, a także określać udział ekspertów. W praktyce działania instancji partyjnej powinien zostać zrealizowany zapowiadany od dawna zamiar przedstawienia do wyboru różnych wariantów danego rozwiązania.

I. Powinna być wprowadzona i przestrzegana statutowa zasada, że żaden postulat skierowany do wyższej instancji nie może pozostać bez odpowiedzi, bez podjęcia dyskusji lub wyjaśnienia problemu wnioskodawcy.

J. Jawność życia wewnątrzpartyjnego stać się powinna trwałą praktyką partii. Członkowie instancji powinni mieć prawo wglądu do materiałów organów wykonawczych danego szczebla (BP, egzekutyw, sekretariatów). Opaczne rozumienie zasady jedności partii nie powinno stać na przeszkodzie ujawnianiu różnic poglądów przed podjęciem decyzji. Pismo „Życie Partii" powinno być otwarte dla poglądów POP i instancji partyjnych dotyczących spraw o znaczeniu ogólnospołecznym. Komitet Centralny powinien przedstawiać zjazdowi sprawozdanie finansowe opiniowane przez C[entralną] K[omisję] R[ewizyjną]. Ujawniana powinna być wysokość zarobków i świadczeń otrzymywanych przez funkcjonariuszy partii.

4. Odpowiadająca współczesnym potrzebom zmiana **rozumienia** kierowniczej roli partii (pkt 2) oraz instytucjonalnie gwarantowana demokratyzacja **samej** partii (pkt 3) powinny prowadzić od zmiany **metod** sprawowania kierownictwa partyjnego.

A. Celowe byłoby zniesienie paralelności aparatu partyjnego i państwowego. Określić należy zakres instrumentów działania aparatu „na zewnątrz". Sprzyjałoby to jasnemu określeniu odpowiedzialności za podejmowane decyzje, zbyt często obecnie „wstępnie uzgadnianej".

B. Działacze zajmujący kierownicze stanowiska w administracji państwowej nie powinni zajmować równocześnie kierowniczych stanowisk w partii – dotyczy to przede wszystkim Prezydium Rządu i Biura Politycznego. Obecny stan uniemożliwia jasne rozgraniczenie udziału we władzy obu tych ciał, ogranicza odpowiedzialność administracji przed partią, redukuje całkowicie zależność rządu od sejmu.

C. Dla efektywności kierownictwa partyjnego istotne znaczenie mieć będzie racjonalizacja polityki kadrowej. Ograniczyć należy liczbę tzw. stanowisk nomenklaturowych. Z ramienia partii decydować o obsadzie tych stanowisk powinny wyłącznie organizacje i instancje partyjne (ich egzekutywy), a nie – jak to ma niekiedy miejsce obecnie – pracownicy wydziałów komitetów wojewódzkich i centralnego. W doborze kadr powinny być uwzględnione zawsze równocześnie 2 kryteria: kwalifikacje zawodowe oraz postawa ideowo-polityczna. Dlatego z obecną metodą doboru czy zatwierdzenia kadry przez partię zespolić należy instytucję konkursów na stanowiska kierownicze w administracji i gospodarce.

D. Partia urzeczywistniać powinna swą kierowniczą rolę poprzez polityczne, organizacyjne i ideologiczne działania POP, klubu poselskiego, zespołów radnych i zespołów partyjnych w organizacjach społecznych i samorządowych, a nie – jak dotychczas – poprzez bezpośrednie dyrektywy na linii aparat partyjny – aparat administracji. Dotychczasowy system partyjnego kierowania nie wyzyskuje ogromnego potencjału intelektualnego partii, ogranicza inicjatywę i pomysłowość jej członków.

E. Gwarancją realizacji linii partii stać się powinna odpowiedzialność przed partią jej członków sprawujących kierownicze funkcje państwowe i społeczne. W realizacji programu partii powinni oni dysponować samodzielnością i prawem inicjatywy. Sankcją odstępstwa od linii generalnej, a także nieudolności w jej realizacji powinna być odpowiedzialność polityczna przed instancją partyjną odpowiedniego szczebla.

F. Uprawianie polityki, szczególnie na szczeblu centralnym, powinno mieć w znacznie większej mierze personalny charakter. Poszczególni działacze ukazywać powinni swe oblicze; wiedza o ich poglądach, temperamencie politycznym, talentach i umiejętnościach powinna być własnością publiczną. W pełni jawny powinien być podział kompetencji między członków kierownictwa, a decyzje powinny mieć swych znanych społeczeństwu projektodawców i autorów.

Dotychczas obowiązuje zakorzeniony w tradycji ruch robotniczego wzorzec skromności pojmowanej opacznie jako uniformizacja osobowości polityka oraz zasada, że oprócz przywódcy partii istnieje w zasadzie tylko „Kierownictwo", co ma być publicznym świadectwem jedności i kolektywności kierowania partią. Prowadzi to do tego, że w odbiorze społecznym politycy różnią się jedynie wyglądem i dykcją – i to wówczas tylko, gdy odbiegają w tym od normy. Znacznie poważniejsze wydają się jednak konsekwencje, jakie stan ten ma dla funkcjonowania ośrodka kierowniczego. Jest to – obok utrwalonego w świadomości przywódców przekonania, że odchodzić można tylko w niesławie (pkt 3, D) – ważny czynnik kształtowania tzw. syndromu grupowego myślenia, który ogranicza zdolność pobierania informacji i autokrytycyzm zespołu kierowniczego w procesie decydującym.

5. W praktyce działania partii należy zaprzestać utożsamiania normy jedności działania, która jest godna strzeżenia leninowską gwarancją skuteczności polityki, a normą jednomyślności w fazie przygotowywania decyzji, która musi być szkodliwą fikcją.

Szczególne znaczenie trzeba przypisywać tworzeniu warunków rozwoju intelektualnego życia partii i dyskusji ideologicznej. Dlatego powinno się ostatecznie zaprzestać operowania propagandowymi etykietami zastępującymi merytoryczne argumenty, a także oczyścić wewnątrzpartyjną dyskusję z ryzyka nieprawomyślności.

* * *

Przedstawiając w trybie wewnątrzpartyjnej dyskusji pod rozwagę powyższe postulaty i opinie, chcemy nawiązać do sprawdzonych wielokrotnie w praktyce leninowskich wzorów działania naszej partii. Nie musimy zaczynać dyskusji od początku. Partia ma teoretyczny i praktyczny dorobek, od którego możemy i powinniśmy się odwoływać.

Komitet Zakładowy
Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej
w Polskiej Akademii Nauk
zebrany na swym posiedzeniu plenarnym
w Warszawie, 6 września 1980 r.

Źródło: AAN, PZPR, LVIII/225, b.p., mps.

Nr 224

1980 październik 6, Warszawa – Pismo Włodzimierza Trzebiatowskiego, członka KC PZPR, do Jaremy Maciszewskiego, kierownika Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR, wraz z wypowiedzią prof. Trzebiatowskiego na posiedzeniu KC PZPR z 5 października 1980 r.

Międzynarodowe Laboratorium
Silnych Pól Magnetycznych i Niskich Temperatur

Wrocław, dnia 6 X 1980 r.[a]

Towarzysz
Prof. J[arema] Maciszewski
Wydział Nauki i Oświaty KC PZPR
00–496 Warszawa
Nowy Świat 6

W nawiązaniu przesyłam egzemplarz mojej wypowiedzi na posiedzeniu KC PZPR w dniu 5 bm[b].

Zał[ącznik] 1

W[łodzimierz] Trzebiatowski
Członek KC PZPR

Szanowni Towarzysze!

Dyskusja nad tłem i przebiegiem wydarzeń ostatnich miesięcy ujawniła wiele okoliczności, które przyczyniły się do powstania trwającego jeszcze kryzysu politycznego i ekonomicznego.

Wydaje się, że diagnozę tych poważnych wydarzeń już mamy. Teraz chodzi o terapię, która jest jednak znacznie trudniejsza i chyba będzie trwała szereg lat, zarówno dla uzyskania zaufania, jak i pokonania trudności gospodarczych.

Wskutek generalnej podwyżki płac[1] nożyce równowagi gospodarczej znowu się rozchyliły. Jeżeli będą wypływały dalsze żądania podwyżek płac, poparte strajkami, grozi nam widmo galopującej inflacji. Liczenie na intensywny wzrost wydajności pracy, a także poważną podwyżkę eksportu wydaje się iluzoryczne. Realne pozostają oszczędności, ale one same nie wystarczą.

Dotychczas nie mamy konkretnego planu wybrnięcia z istniejącej sytuacji ekonomicznej, a konieczna jest długofalowa polityka w tym zakresie. Należałoby zbadać szczegółowo, czy model systemu węgierskiego czy jugosłowiańskiego również w naszych

---

[a] *Poniżej z lewej strony odręczny dopisek* tow. B. Łopatniukowa [?] – przesyłam nadesłany mi do protokołu tekst wypowiedzi tow. W[łodzimierza] Trzebiatowskiego, 9 X 1980, *nieczytelny podpis*.

[b] *Poniżej odręczny podpis Włodzimierza Trzebiatowskiego*.

[1] Podwyżki płac były podstawowym punktem żądań podczas fali strajków w lipcu i sierpniu 1980 r., które doprowadziły do podpisania porozumień sierpniowych i powstania NSZZ „Solidarność". Porozumienia zawarte 31 VIII 1980 r. w Gdańsku zakładały powszechną podwyżkę płac o 500 zł.

warunkach nie wniósłby postępu i przyczynił się do lepszego powiązania zatrudnionych z ich warsztatem pracy, a tym samym mógł ich uczulić na dobre funkcjonowanie zakładu i zachęcić do lepszej wydajności pracy. Wówczas również decyzja wywoływania strajków, które by swymi kosztami obciążały zakład, nie przychodziłaby łatwo. Obecnie strajki, w przeciwieństwie do ustroju kapitalistycznego, odbywają się kosztem całego społeczeństwa i powinny być u nas bronią, do której sięga się w ostateczności.

Nasza gospodarka stoi więc przed bardzo trudnymi latami, a kryzys zaufania do partii i obniżenie jej prestiżu pogłębia te trudności i rozzuchwala elementy antysocjalistyczne.

Odzyskanie zaufania i prestiżu partii wysuwa się więc na pierwsze miejsce. Kryzys obecny postawił pod pręgierzem opinii publicznej sprawę uczciwości niektórych członków partii, którzy realizując wielkie zadania gospodarcze lub spełniając swoje obowiązki służbowe, dopuszczali się nadużyć dla korzyści osobistych.

Szanowni Towarzysze !

Pierwszym warunkiem odzyskania zaufania społeczeństwa musi być przekonanie go, że jesteśmy partią czystych rąk. Dlatego trzeba wyciągnąć najsurowsze konsekwencje wobec wspomnianych osobników, podając je jak najszybciej do wiadomości publicznej, a kary powinny być szczególnie surowe dla członków partii.

Złodzieje grosza publicznego, łapownicy i im podobni kombinatorzy muszą być wypaleni gorącym żelazem z grona członków partii oraz z naszego społeczeństwa w ogóle.

Kilkanaście albo dwadzieścia lat temu miała miejsce w Warszawie afera mięsna[2], w której zapadł wyrok z najwyższym wymiarem kary. Był on przyjęty przez opinię publiczną pozytywnie, gdyż chodziło o wytępienie zła zasadniczego.

Obawiam się, że obecnie powodów do takich wyroków byłoby więcej, gdyż upadek uczciwości, zasad moralnych i etycznych postąpił dalej i to jest bardzo niepokojące. Niepokoi też szeroki zasięg i rozpowszechnienie nieuczciwości w sprawach drobnych, jak i w sprawach poważnych, co opinia publiczna wiąże z naszą za to odpowiedzialnością. Mówiłem na ten temat już 5 lat temu na plenum KC, apelując o wychowanie społeczne młodzieży nie tylko od strony ich praw, ale także obowiązków obywatelskich. Jestem za wprowadzeniem powszechnego obowiązku pracy proponowanego przez towarzysza [Edwarda] Pustelnika[3] ze Szczecina. Tysiące młodych i starszych ludzi obija się bez pracy jak niebieskie ptaki, żyjąc z wszelkiego rodzaju nielegalnych kombinacji handlowych. Od handlu dewiz do wykupywania towarów z handlu państwowego włącznie. Taka warstwa jest zakałą naszego ustroju socjalistycznego i żeruje na nim w cyniczny sposób, wyłączając się z rynku pracy. Należy znaleźć pilnie odpowiednie środki zaradcze. Usłyszeliśmy od towarzysza I sekretarza zapowiedź zdecydowanego oczyszczenia szeregów partii z tego elementu, który przynosi nam wstyd. Wszelka pobłażliwość jest tutaj nie do pomyślenia. Uzdrowienie musimy rozpocząć przede wszystkim od nas samych.

Jest konieczne poinformowanie KC i opinii publicznej, jakie kroki zostają w tym kierunku podjęte. Sądzę, że jest to nie tylko moje przekonanie, ale że je podzielają wszyscy

---

[2] Afera mięsna – potoczne określenie ujawnionych przez władze nieprawidłowości w obrocie mięsem, które stały się przedmiotem procesu rozpoczętego 20 XI 1964 r. W ramach sprawy aresztowano ponad 400 osób. Główny oskarżony, Stanisław Wawrzecki, otrzymał wyrok kary śmierci, który wykonano w 1965 r.

[3] Edward Pustelnik – ślusarz, polityk komunistyczny, sekretarz Oddziałowej Organizacji Partyjnej PZPR w Stoczni Remontowej „Gryfia" w Szczecinie, członek KC PZPR.

uczciwi członkowie partii. Uważam, że Komisja Kontroli Partyjnej na najbliższym plenum KC winna zdać sprawę z poczynionych kroków i działalności w swej walce z tego rodzaju wykroczeniami kompromitującymi dobre imię partii i odbierającymi nam kredyt moralny na świecie.

Dziękuję[b].

Źródło: AAN, PZPR, LVIII/258, b.p., mps.

Nr 225

1980 październik 9, Warszawa – Uchwała Zakładowej Organizacji Partyjnej PAN

Uchwała
Zakładowej Organizacji Partyjnej Polskiej Akademii Nauk podjęta na zebraniu w dniu 9 października 1980 r.

My, członkowie i kandydaci PZPR pracujący w Polskiej Akademii Nauk, zgromadzeni na zebraniu Zakładowej Organizacji Partyjnej, w poczuciu odpowiedzialności za partię, za losy kraju i nauki polskiej, świadomi złożoności i powagi sytuacji politycznej i ekonomicznej, wyrażamy zdecydowaną wolę współudziału w walce o Polskę socjalistyczną. Podstawowym warunkiem odniesienia zwycięstwa w tej walce jest ustanowienie demokratycznych stosunków politycznych i społecznych. Demokracja jest bowiem głównym atrybutem socjalizmu. Kreować ją powinna przede wszystkim klasa robotnicza i jej partia. Zastępowanie obywateli przez zawodowy aparat partyjny i państwowy, uwiąd mechanizmów demokratycznych, a nawet ich celowa likwidacja były podstawową przyczyną obecnego kryzysu.

W uchwale z 6 września br. Komitet Zakładowy PZPR Polskiej Akademii Nauk przedstawił stanowisko wobec funkcjonowania władzy w naszym kraju, socjalistycznego systemu politycznego oraz wyraził opinie o działaniach, które należy podjąć, by odbudować autorytet partii i nadać jej przewodnictwu w budowie socjalizmu prawdziwie demokratyczny sens. Ten sposób widzenia istotnych spraw partii i państwa znalazł wyraz w pracach VI Plenum KC[1]. W uchwale VI Plenum odnajdujemy również i nasze dążenia do wyprowadzenia kraju z kryzysu politycznego, ekonomicznego i moralnego na drodze dyskusji i współudziału wszystkich obywateli w poszukiwaniu najlepszych rozwiązań dla Polski socjalistycznej.

Podczas ostatnich 36 lat zrobiono w naszym kraju bardzo wiele, dokonane przemiany gospodarcze i społeczne są dziełem całego narodu. Dokonując tych przemian, partia i jej kolejne kierownictwa popełniały jednak poważne błędy. Od wielu lat mechanizmy politycznego kierowania krajem nie były dostosowywane do politycznej dojrzałości społeczeństwa, w tym klasy robotniczej i naszej socjalistycznej inteligencji. Konieczne są zasadnicze zmiany sposobu działania partii i stylu kierowania wysiłkiem narodowym. Bez tych zmian nie jest możliwe trwałe przezwyciężenie kryzysu.

Stojąc na gruncie porozumień zawartych w Gdańsku[2], wypowiadamy się za odnową ruchu związkowego jako czynnika skutecznej ochrony interesów pracowniczych i walki z biurokratycznymi wypaczeniami. Uważamy, że podstawowymi gwarancjami chroniącymi partię przed deformacjami w przyszłości i zabezpieczającymi przed następnymi

---

[1] VI Plenum KC PZPR odbyło się w dniach 5–6 IX 1980 r. W jego wyniku Edward Gierek oficjalnie stracił funkcję I sekretarza KC.

[2] Porozumienie między stroną rządową, reprezentowaną przez wicepremiera Mieczysława Jagielskiego, a Międzyzakładowym Komitetem Strajkowym w Stoczni Gdańskiej, reprezentowanym przez Lecha Wałęsę, zawarto 31 VIII 1980 r. Było to jedno z czterech tzw. porozumień sierpniowych (30 VIII: Szczecin, 3 IX: Jastrzębie-Zdrój, 11 IX: Dąbrowa Górnicza).

kryzysami są: demokratyzacja całego życia społecznego oraz usprawnienie mechanizmów funkcjonowania partii, takich jak demokracja wewnątrzpartyjna i szeroka informacja o sprawach partii i kraju, zasady i tryb wyborów partyjnych, ograniczenie roli zawodowego aparatu partii na rzecz jej ciał wybieralnych i społecznych, ograniczenie czasokresu zajmowania tego samego stanowiska, ochrona i dodatkowe zabezpieczenie prawa do krytyki, zdefiniowanie sposobu tworzenia linii partii i mechanizmów przygotowywania i podejmowania decyzji, znaczne wzmocnienie roli organów kontroli partyjnej, uczynienie z jawności życia wewnątrzpartyjnego trwałej praktyki partii. Mechanizmy te powinny być przedyskutowane i wprowadzone do statutu przez najbliższy zjazd partii, stanowiący trwały element życia partyjnego i funkcjonowania partii w przyszłości. Partia powinna oczyścić się zarówno z tych, którzy złamali normy moralne i obowiązki członka partii, jak i tych, którzy ponoszą odpowiedzialność polityczną za doprowadzenie do kryzysu w partii i w kraju.

W obliczu zaistniałej sytuacji wyrażamy pełne poparcie dla idei zwołania w możliwie najszybszym terminie nadzwyczajnego zjazdu partii[3]. Zjazd ten musi być przygotowany przez całą partię i być wynikiem pracy całej partii. Delegaci na zjazd powinni być wybierani w wyborach bezpośrednich na konferencjach w dużych zakładach pracy lub na konferencjach środowiskowych. Zjazd ten musi opracować naukowo zasadniczy program wyrażający dążenia i rzeczywiste interesy klasy robotniczej i całego narodu, zgodny z założeniami naszej socjalistycznej ideologii.

Nauka polska chce służyć narodowi i socjalistycznemu rozwojowi kraju. Domagamy się wykorzystywania naszej wiedzy w tworzeniu planów rozwoju kraju w doskonaleniu systemu politycznego i społecznego, w rozwoju kultury narodowej, w naukowej organizacji pracy, sterowania i kierowania, w zagospodarowaniu bogactw naturalnych, w polityce socjalnej i ochronie zdrowia społeczeństwa.

Jesteśmy przekonani, że stworzony po wojnie ogromny potencjał naukowy nie był w pełni wykorzystywany jako ważny czynnik rozwoju kraju. Na przeszkodzie stało uporczywe niedocenianie roli nauki, brak realnych możliwości wpływu nauki na życie kraju, brak powiązań planowania gospodarczego z planami badań naukowych, niewłaściwy sposób doboru i rola ekspertów, brak jawności i częsty koniunkturalizm ekspertyz, deklaratywność i fasadowość w polityce naukowej partii i państwa, a także postawy niektórych przedstawicieli samej nauki. Przeszkadzały również temu niewłaściwe wewnętrzne mechanizmy życia naukowego, takie jak niewystarczająca rola wyborów i konkursów w obsadzaniu kierowniczych stanowisk w nauce, wielofunkcyjność, brak mechanizmów egzekwowania odpowiedzialności, biurokratyczne metody kierowania, niejednokrotnie bardzo dalekie od merytorycznych celów naukowych, enigmatyczna i często oportunistyczna krytyka naukowa, źle pojęta rola cenzury, pozanaukowe kryteria nadawania tytułów naukowych i drastycznie ograniczone możliwości wydawnicze oraz brak realizacji przyjętych poprzednio programów.

Polska Akademia Nauk powinna aktywnie uczestniczyć w kształtowaniu polityki naukowej państwa i ponosić większą niż dotychczas odpowiedzialność za stan i rozwój nauki w Polsce oraz za warunki, w jakich ten rozwój następuje. Uważamy za niezbędny powrót do uchwały VI Zjazdu PZPR i ustawy o Polskiej Akademii Nauk, które zakładały,

[3] IX Nadzwyczajny Zjazd PZPR odbył się w dniach 14–20 VII 1981 r.

że Akademia miała stanowić w systemie nauki polskiej podstawowy organ koordynacji badań naukowych.

Jako organizacja partyjna Polskiej Akademii Nauk mamy moralne prawo i partyjny obowiązek udziału w kształtowaniu polityki partii. Interes ludzi nauki jest dziś bardziej niż kiedykolwiek tożsamy z interesem narodu.

Zabierając głos w dyskusji przedzjazdowej, żądamy otwarcia łamów prasy partyjnej dla naszych poglądów. Żądamy opublikowania niniejszej uchwały w codziennej prasie partyjnej, a także szerokiego publikowania wystąpień w dyskusjach partyjnych toczących się w środowiskach naukowych.

Popierając uchwały VI Plenum i zasadnicze tezy referatu Biura Politycznego, uważamy za najważniejsze zrealizowanie – i to możliwie najszybciej – przyjętych słusznych postanowień oraz kontynuowanie głębokich przemian w partii i w państwie.

Źródło: AAN, PZPR, LVIII/459, b.p., mps.

Nr 226

1980 październik 23, Warszawa – Komisja wnioskowa powołana na Zgromadzeniu Ogólnym PAN

Komisja wnioskowa powołana na Zgromadzeniu Ogólnym PAN
w dniu 23 X 1980 r.

1. czł[onek] koresp[ondent] PAN Andrzej Białas[1],
2. czł[onek] koresp[ondent] PAN Jan Białostocki[2],
3. czł[onek] koresp[ondent] Mieczysław Chorąży,
4. czł[onek] rzecz[ywisty] PAN Władysław Fiszdon,
5. czł[onek] koresp[ondent] PAN Jerzy Haber,
6. czł[onek] koresp[ondent] Alfred Jahn,
7. czł[onek] rzecz[ywisty] PAN Stefan Kieniewicz,
8. czł[onek] rzecz[ywisty] Włodzimierz Kołos,
9. czł[onek] koresp[ondent] PAN Jerzy Kostrowicki,
10. czł[onek] rzecz[ywisty] PAN Bogumił Staniszewski,
11. czł[onek] rzecz[ywisty] Bogdan Suchodolski,
12. czł[onek] rzecz[ywisty] Józef Werle.

Na liście kandydatów do komisji wnioskowej znajdowało się 21 członków Zgromadzenia Ogólnego, w tym 5 członków partii (towarzysze: T[adeusz] Krzymowski, I[gnacy] Malecki, W[ładysław] Markiewicz, M[irosław] Mossakowski i A[ntoni] Rutkowski). Zgromadzenie Ogólne wyznaczyło dwunastoosobową komisję wnioskową, wszyscy członkowie partii przepadli w tajnym głosowaniu.

Źródło: AAN, PZPR, LVIII/459, b.p., mps.

[1] Andrzej Białas (1936) – fizyk teoretyczny, prof. nadzwyczajny od 1973 r., prof. zwyczajny od 1986 r., pracownik naukowy UJ (1957–2005), dyrektor Instytutu Fizyki UJ (1974–1977), dziekan Wydziału Matematyczno-Fizycznego UJ (1981–1984). Członek korespondent PAN od 1976 r., członek rzeczywisty PAN od 1986 r., prezes PAU od 2001 r. Członek Rady Głównej Szkolnictwa Wyższego (1982–1985).

[2] Jan Białostocki (1921–1988) – historyk sztuki, prof. nadzwyczajny od 1962 r., prof. zwyczajny od 1972 r., pracownik naukowy UW (1945–1988), kierownik Zakładu Historii Sztuki Nowożytnej Powszechnej w Instytucie Historii Sztuki UW (1972–1988), dyrektor Instytutu Historii Sztuki (1984–1988), kierownik Działu Sztuki Obcej Muzeum Narodowego (1956–1988). Członek korespondent PAN od 1976 r.

Nr 227

1980 październik 23, Warszawa – Ważniejsze oceny i wnioski w dyskusji na posiedzeniu Zgromadzenia Ogólnego PAN

Ważniejsze oceny i wnioski
w dyskusji na posiedzeniu Zgromadzenia Ogólnego PAN (23 X 1980 r.)

I. Zgromadzenie Ogólne PAN przyjęło regulamin wyborów Prezydium PAN, w podstawowych sprawach zgodny z propozycją zespołu partyjnego.

II. Ważniejsze wnioski i oceny z dyskusji (do godz. 15.00):

1. **Prof. Z**[ofia] **Kielan-Jaworowska**:

– obowiązkiem Zgromadzenia Ogólnego jest ocena wydarzeń marcowych 1968 r.;

– konieczne jest omówienie działań pozornych, jak II Kongres Nauki Polskiej, który nic dla nauki polskiej nie przyniósł.

2. Prof. J[erzy] Łoś:

– demoralizujący wpływ na jakość nauki mają problemy węzłowe i resortowe;

– uczeni nie powinni kreować się na ekspertów, natomiast brać bardziej czynny udział w życiu politycznym;

– powinna być przywrócona jawność życia naukowego;

– zastraszająco obniżył się poziom prac doktorskich i habilitacyjnych, niski poziom wydawnictw naukowych;

– kierowniczej roli partii w nauce nie można rozumieć jako możliwości osiągania osobistych korzyści, za odnową moralną partii powinna nastąpić odnowa roli nauki.

3. Prof. J[an] Kielanowski:

– przypomniał, że zgłaszał wniosek o przeanalizowanie przez PAN zasad działania cenzury;

– poinformował o nieuzasadnionych przypadkach odmowy wydania paszportów (St[anisławowi] Barańczakowi[1], W[ładysławowi] Bartoszewskiemu[2], J[ackowi] Woźniakowskiemu[3] oraz prof. J[anowi] Kielanowskiemu);

– zwrócił uwagę na konieczność podtrzymania zasad moralnych wszystkich obywateli;

– postulował wzmocnienie więzi między Polakami, Czechami i Słowakami.

---

[1] Stanisław Barańczak (ur. 1946) – poeta, krytyk literacki, tłumacz, pracownik naukowy UAM, usunięty w 1977 r. za działalność w KOR, współorganizator TKN, działacz NSZZ „Solidarność", w 1981 r. wyjechał do USA.

[2] Władysław Bartoszewski (ur. 1922) – historyk, pisarz, więzień Auschwitz, więzień Polski Ludowej (1946–1948, 1949–1954), student UW, honorowy profesor (tytuł nadany przez rząd Bawarii, gdzie wykładał na różnych uczelniach w latach 1983–1990), wykładowca historii na Wydziale Nauk Humanistycznych KUL od 1973 r. Członek SDP (1946–1982), sygnatariusz Listu 59, współorganizator TKN, członek NSZZ „Solidarność", internowany po 13 XII 1981 r., ambasador RP w Austrii (1990–1995), minister spraw zagranicznych (1995, 2000–2001), sekretarz stanu w Kancelarii Prezesa Rady Ministrów od 2007 r., senator (1997–2001).

[3] Jacek Woźniakowski (ur. 1920) – pisarz, historyk sztuki, prof. nadzwyczajny od 1980 r., pracownik naukowy KUL od 1953 r. Członek Prezydium Zarządu Głównego ZLP (1980–1983), redaktor naczelny „Znaku" (1947–1959) i wydawnictwa Znak (1959–1990). Wykładowca TKN, działacz NSZZ „Solidarność", prezydent Krakowa (1990–1991).

4. Tow. prof. K[azimierz] Petrusewicz:

– nie można w obecnej sytuacji krytykować wszystkich posunięć PAN, ponieważ Akademia miała również w przeszłych latach wiele osiągnięć.

5. **Prof.** [Józef] **Werle**:

– w poprzednich wyborach władz PAN Komisja Matka uległa wpływom zewnętrznych czynników.

6. **Prof. L**[eszek] **Kuźnicki**:

– należy dokonać przemian w samej PAN;

– stan nauki zawsze odpowiada stanowi gospodarki, z tą różnicą że od 1970 r. nauka została pozbawiona środków umożliwiających jej rozwój;

– należy podnieść rolę Zgromadzenia Ogólnego, które powinno mieć możność corocznego zaznajomienia się z całokształtem działalności nauki;

– wnioskuje [o] likwidację stanowisk sekretarza naukowego i Sekretariatu PAN;

– istnienie CKK jest potrzebne, jednak powinna ona mieć inny charakter;

– należy podjąć dyskusję nad kodeksem etyki pracownika nauki.

7. Prof. [Władysław] Goldfinger-Kunicki:

– odnowa musi dokonać się również w PAN;

– PAN musi pełnić rolę sejsmografu, tzn. sygnalizować społeczeństwu i władzy zjawiska kryzysowe, dotychczas roli tej Akademia nie pełniła;

– krytyka zawarta w referacie powinna dotyczyć również Akademii;

– brak jest obiektywnej oceny stanu nauki w referacie;

– PAN musi stać się samorządną, autonomiczną organizacją, w związku z tym należy zmienić ustawę o PAN.

8. **Prof. J**[anusz] **Groszkowski** stwierdza w swej wypowiedzi:

– brak przeciwdziałania prac PAN nadużyciom w działalności naukowej i politycznej, prokuratury Generalnej PRL;

– należy uniezależnić PAN od organów administracji państwowej;

– nastąpiła dewaluacja[a] stopni i tytułów naukowych;

– działalność instytucji naukowych jest manipulowana w ten sposób, aby uniemożliwić działalność prawdziwych naukowców, a preferować nieuczność [*sic*!];

– trzeba pokierować tak nauką, aby kryzys się nie powtórzył przez pozbycie się ze środowiska osób, które nie są odpowiednie, co powinno być zapoczątkowaniem procesów odnowy;

– NSZZ „Solidarność" są gwarancją ochrony.

Ponadto mówca wnioskował [o] utworzenie Sądu Dyscyplinarnego Uczonych dla weryfikacji kadr naukowych, które dopuszczały się nadużyć lub wykazały się niekompetencją.

Źródło: AAN, PZPR, LVIII/459, b.p., mps.

[a] *W oryginale* demokracja.

Nr 228

1980 październik 31, Warszawa – Pismo Eugeniusza Duraczyńskiego, I sekretarza KZ PZPR PAN, do Andrzeja Werblana, sekretarza KC PZPR

Polska Zjednoczona Partia Robotnicza
Komitet Zakładowy Polskiej Akademii Nauk
Warszawa, Pałac Kultury i Nauki
L.dz. KZ/237[a]/80

Warszawa, dnia 31 X 1980 r.

Towarzysz
Prof. dr Andrzej Werblan
Sekretarz KC PZPR
Warszawa, ul. Nowy Świat 6

Egzekutywa Komitetu Zakładowego PZPR PAN na posiedzeniu w dniu 30 X br. upoważniła mnie do przedstawienia Wam poniższej sprawy.

Z komunikatu prasowego dowiedzieliśmy się o wizycie przedstawicieli [b]kierownictwa PAN w Moskwie[b]. Według tegoż komunikatu można wnosić, iż przedmiotem rozmów z kierownictwem AN ZSRR były bardzo ważne kwestie tyczące się polsko-radzieckiej współpracy naukowej w latach 1981–1985.

Stwierdzamy z ubolewaniem, iż nikt z [b]kierownictwa PAN ani też kierownictwa Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR[b] nie uznał za stosowne poinformować nas o planowanej wizycie, nie mówiąc już o merytorycznej rozmowie na ten temat.

W świetle tych faktów trudno oprzeć się wrażeniu, iż oto mamy kolejny przykład lekceważenia roli Zakładowej Organizacji Partyjnej w Polskiej Akademii Nauk.

I Sekretarz KZ PZPR PAN[c]
(Eugeniusz Duraczyński)

Źródło: AAN, PZPR, LVIII/459, b.p., mps.

[a] *Liczba wpisana odręcznie. Poniżej nieczytelny odręczny dopisek.*
[b–b] *Fragment odręcznie podkreślony.*
[c] *Poniżej odręczny podpis.*

Nr 229

1980 listopad 3, Warszawa – Informacja Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR o przebiegu nadzwyczajnego posiedzenia Zgromadzenia Ogólnego PAN z 23 października 1980 r.

Wydział Nauki i Oświaty KC PZPR[a] [Warszawa,] 3 XI 1980 r.

Informacja
o przebiegu nadzwyczajnego posiedzenia Zgromadzenia Ogólnego Polskiej Akademii Nauk (23 X 1980 r.)

Biorąc pod uwagę, że wielu członków PAN sygnalizowało potrzebę zwołania nadzwyczajnego posiedzenia Zgromadzenia Ogólnego Akademii, Prezydium PAN zwołało je na dzień 22 X 1980 r.

Referat pt. „Nauka polska na drogach odnowy" przygotował zespół w składzie: Z[ofia] Kielan-Jaworowska, Z[dzisław] Kaczmarek, J[an] K[arol] Kostrzewski, W[ładysław] Markiewicz, A[ndrzej] Trautman, M[aciej] Wiewiórowski, pod przewodnictwem R[yszarda] Manteuffla. Referat ten, poddany uprzednio krytycznej dyskusji na posiedzeniu zespołu partyjnego Prezydium PAN, przedstawił Zgromadzeniu Ogólnemu prezes PAN tow. W[itold] Nowacki[1]. Stał się on podstawą dyskusji.

W związku z upływem kadencji władz Akademii w grudniu br. Zgromadzenie Ogólne obradowało także nad nowym regulaminem wyborów prezesa, wiceprezesa oraz członków Prezydium PAN.

Sprawa regulaminu wyborów nabrała istotnej wagi politycznej. Kierownictwo PAN we współdziałaniu z Zespołem Partyjnym Prezydium Akademii oraz z Wydziałem Nauki i Oświaty KC PZPR przedstawiło opracowany przez komisję pod przewodnictwem tow. A[ndrzeja] Trautmana nowy projekt regulaminu, przyjęty przez Zgromadzenie Ogólne z niewielkimi poprawkami. W ten sposób nie został zaakceptowany kontrprojekt regulaminu, zgłoszony przez grupę 20 członków Akademii, preferujący w istocie żywiołowy tryb wyborów. W myśl nowego regulaminu Zgromadzenie Ogólne PAN powołało Komisję Wyborczą (dotychczas tę funkcję pełniło Prezydium PAN) oraz ustaliło, że wybór prezesa będzie dokonywany minimum 2/3 głosów. Wypowiedzi te miały wpływ na zmianę atmosfery dyskusji i wpłynęły na jej uspokojenie.

Dyskusja nie odbiegała w zasadzie od nastrojów środowisk naukowych kraju. Dała ona możliwość wyrażenia wszystkich kierunków myślenia o sprawach kraju i nauki w Zgromadzeniu Ogólnym. Odegra to pozytywną rolę w stosunku do grudniowego, wyborczego Zgromadzenia Ogólnego PAN.

Do przygotowania projektu uchwały Zgromadzenia Ogólnego powołano w tajnym głosowaniu dwunastoosobową komisję, do której nie wybrano żadnego członka partii. Przyjęta uchwała oparta na projekcie przedstawionym przez prezydium i przez grupę 20 akademików jest ostra i krytyczna w swojej treści. Zgromadzenie Ogólne przyjęło

[a] *Poniżej odręczny dopisek* aa, *nieczytelny podpis*.
[1] Tekst referatu zob. w: „Nauka Polska" 1981 r., XXIX, nr 1–2, s. 3–28.

jednak do powyższej uchwały trzy istotne poprawki zgłoszone przez zespół partyjny akademików, a mianowicie „poparcie dla tych sił w kierownictwie kraju, które zmierzają w kierunku odnowy", „apel do społeczeństwa" o podjęcie zgodnego, spokojnego i wytrwałego wysiłku zmierzającego do wyprowadzenia kraju z kryzysu oraz łagodzącego zapis o cenzurze.

Ten system wyborów prezesa wymaga, aby wybór był rezultatem porozumienia wszystkich wpływowych grup akademików. W tym systemie nie jest też możliwy wybór prezesa wbrew zespołowi partyjnemu PAN.

Do dwudziestojednoosobowego składu komisji wyborczej wybrany został tylko jeden członek partii, tow. St[efan] Żółkiewski. Sześciu członków partii, tow. tow. J[erzy] Topolski, M[arek] Fritzhand, K[azimierz] Petrusewicz, L[eonard] Sosnowski, A[ndrzej] Trautman i Cz[esław] Druet, nie zostało wybranych w skład komisji w wyniku tajnych wyborów na posiedzeniach wydziałów PAN. Wielu członków partii odmówiło zgody na wysunięcie ich kandydatur.

W dyskusji nad referatem i uchwałą zabrało głos 39 akademików. Początkowo dyskusja była bardzo ostra z wieloma akcentami demagogicznymi. Krytykowano głównie sytuację polityczną i społeczno-gospodarczą w kraju oraz system kierowania badaniami naukowymi i funkcjonowanie ogniw zarządzających w PAN. W tej części głównymi dyskutantami byli Z[ofia] Kielan-Jaworowska, J[erzy] Łoś, J[an] Kielanowski, W[ładysław] Goldfinger-Kunicki, J[anusz Groszkowski], A[rkadiusz] Piekara[2], A[natol] Brzoza. Drugi nurt dyskusji, w której zabrało głos wielu członków partii, charakteryzował się pogłębionymi w stosunku do referatu ocenami oraz wnioskami na przyszłość. Do głównych wypowiedzi w tej części dyskusji należą wystąpienia tow. H[enryka] Jabłońskiego, R[omana] Neya, W[łodzimierza] Trzebiatowskiego, J[ózefa] Pajestki, Z[bigniewa] Jedlińskiego, Z[dzisława] Kaczmarka, I[gnacego] Maleckiego i R[omualda] Klekowskiego.

W czasie prac przygotowawczych do nadzwyczajnego posiedzenia nastąpiło ściślejsze zjednoczenie się członków partii w Zgromadzeniu Ogólnym, co znalazło swój wyraz na trzech posiedzeniach zespołu partyjnego przy Prezydium PAN (sierpień–październik) oraz na posiedzeniu zespołu partyjnego Zgromadzenia Ogólnego.

Obecnie – w oparciu o siły zespołu partyjnego oraz współpracującą z nim grupę bezpartyjnych akademików – Wydział Nauki i Oświaty KC prowadzi intensywne prace przygotowawcze do grudniowej sesji Zgromadzenia Ogólnego PAN.

Wydział Nauki i Oświaty
KC PZPR

Źródło: AAN, PZPR, LVIII/459, b.p., mps.

[2] Arkadiusz Piekara (1904–1989) – fizyk, prof. nadzwyczajny od 1946 r., prof. zwyczajny od 1952 r., wykładowca na Uniwersytecie Powszechnym PPS (1923–1924), nauczyciel gimnazjalny w Rydzynie (1928–1939), pracownik naukowy UW (1927–1928, 1965–1974)), UJ (1937–1939), PGd (1946–1952), Uniwersytetu Poznańskiego/UAM (1952–1965), Zespołu Optyki Nieliniowej i Fizyki Chemicznej PAN (1966–1979), kierownik zespołu (1966–1974). Członek korespondent PAN od 1962 r., członek rzeczywisty PAN od 1974 r. Członek ZBoWiD (1977–1989).

Nr 230

1980 listopad 19, Warszawa – Pismo Eugeniusza Duraczyńskiego, I sekretarza KZ PZPR PAN, do Jaremy Maciszewskiego, kierownika Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR, wraz z roboczymi tezami do dyskusji na temat modelu i funkcjonowania PAN

Polska Zjednoczona Partia Robotnicza
Komitet Zakładowy Polskiej Akademii Nauk
Pałac Kultury i Nauki
L.dz. KZ/274[a]/80

Warszawa, dnia 19 XI 1980 r.

Towarzysz
Prof. dr Jarema Maciszewski
Kierownik Wydziału Nauki i Oświaty
Komitetu Centralnego PZPR
Warszawa
ul. Nowy Świat 6

Szanowny Towarzyszu,

Uprzejmie zapraszam do wzięcia udziału w plenum KZ PZPR, które odbędzie się w dniu 24 XI br. o godz. 14.00 w sali Lustrzanej Pałacu Staszica.

W załączeniu przesyłam „Tezy robocze" do dyskusji na plenum KZ PZPR PAN, przygotowane przez odpowiedni zespół Komitetu Zakładowego.

Tezy mają charakter roboczy, nie obejmują wszystkich kwestii, a niektóre z nich przedstawiają wręcz wariantowo. Mimo to Egzekutywa KZ uważa, iż tezy mogą spełnić pomocną rolę, ułatwiając dyskusję na plenum KZ, którego celem głównym będzie próba odpowiedzi na kilka pytań, w tym tak ważnych, jak model PAN, idea samorządności, warunki uprawiania nauki, rola partii w środowisku naukowym.

I sekretarz KZ PZPR[b]
(Eugeniusz Duraczyński)

Tezy robocze
do dyskusji na temat modelu i funkcjonowania PAN

W procesie ruchu reformatorskiego, jaki towarzyszy przeżywanemu przez kraj i państwo kryzysowi społecznemu, politycznemu, gospodarczemu i moralnemu, zagadnienie roli i miejsca nauki w życiu kraju stanowi jeden z centralnych elementów ogólnonarodowej dyskusji. Toczy się ona nie tylko w jak najszerzej rozumianym środowisku naukowym. Założenia i decydująca rola nauki jako czynnika kształtującego byt i świadomość ludzi i całego społeczeństwa, źródła działań społecznych, kulturotwórczych i gospodarczych państwa, kształtowania struktury i funkcji organizatorskich państwa, jest zbyt wielka i zbyt utrwalona w odczuciu społecznym, ażeby ten nurt dyskusji mógł ograniczyć się do

[a] *Liczba wpisana odręcznie*.
[b] *Poniżej odręczny podpis*.

samych środowisk naukowych. W tej samej mierze, w jakiej społeczeństwo oczekuje od nauki poglądu i wniosków w sprawach oświaty, kultury, zdrowia, gospodarki narodowej jako całości i jej różnych branż i gałęzi, pragnie ono samo wypowiedzieć się w sprawach nauki i czyni to obecnie w licznych publikacjach w środkach społecznego przekazu.

Zagadnienia stanowiące główny nurt dyskusji sprowadzają się do kilku zasadniczych dla nauki kwestii, dotyczących wypełnienia przez nią jej funkcji i społecznych oczekiwań, moralnej i ideowej roli i odpowiedzialności uczonego i całego środowiska naukowego, sytuacji kadrowej środowiska, kwalifikacji zawodowych i moralnych pracowników nauki oraz materialnych warunków rozwoju nauki, sposobów ich wykorzystania i spożytkowania wyników osiąganych w pracowniach uczonych. Nie pozostają na uboczu sprawy struktury organizacyjnej nauki oraz zasad i mechanizmów jej sterowania, a także zagadnienie sprawowania kierowniczej roli partii w nauce.

W sposób oczywisty Polska Akademia Nauk stanowi zarówno podmiot, jak i przedmiot tej dyskusji. Wszystkie kwestie odnoszące się do nauki i środowiska naukowego znajdują swoje odzwierciedlenie w dyskusji o Polskiej Akademii Nauk, w której nie może zabraknąć głosu Zakładowej Organizacji Partyjnej; tym bardziej że toczy się obecnie, a trzeba podkreślić, toczyła się również poprzednio, choć trzeba często przyznać, z bardzo małą efektywnością oddziaływań.

I. Zagadnienie modelu Akademii Nauk

1. Akademia Nauk jest i powinna być akademią typu socjalistycznego, to znaczy łączy ona funkcje autonomicznego zgromadzenia uczonych, naczelnego organu państwowego i ogólnokrajowego centrum badawczego. Stanowi ona ogniwo w systemie akademii nauki krajów socjalistycznych. W dyskusji o PAN podważany jest jednak ten model. Ponownie pojawiają się głosy części środowiska naukowego o celowości odłączenia placówek i ograniczenia funkcji akademii do roli autonomicznego zgromadzenia uczonych. Istnieje przeto potrzeba przeprowadzenia do końca dyskusji nad modelami Akademii, jej funkcjonowaniem i składem jej władz, a także mechanizmami warunkującymi sprawność i skuteczność ich działań.

2. W funkcjonowaniu obecnego modelu dostrzega się:

– fluktuacje w jego rozumieniu i w warunkach funkcjonowania zarówno u władz państwowych (kolejne ustawy stanowią etapy odchodzenia od pierwotnego modelu), jak i kierownictwie PAN;

– niejasności wzajemnych relacji zgromadzenia uczonych, organu państwowego i centralnego badawczego;

– ograniczenie roli naczelnego organu państwowego w zadaniach planowania i koordynacji badań naukowych (powstanie Komitetu Nauki i Techniki, a następnie Ministerstwa Nauki, Szkół Wyższych i Techniki[11], rozporządzenie Prezydium Rządu z roku 1971, zawężające uprawnienia PAN do pola badań podstawowych, podporządkowania finansowe działań koordynacyjnych w obszarze badań podstawowych);

– ograniczenie wpływu organów kolegialnych PAN na działalność i rozwój placówek (Ustawa o PAN z 1970 r.);

– zapewnienie Akademii właściwego i odpowiedzialnego miejsca w systemie kierowania nauką w Polsce rodzi potrzebę opracowania nowej ustawy o Polskiej Akademii Nauk.

[1] Nazwa Ministerstwo Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki obowiązywała w latach 1972–1988.

3. Akademia Nauk – reprezentant środowiska naukowego. Funkcja najważniejszej instytucji naukowej w kraju. Akademia jako:

– instytucja wyrażająca niezależne, oparte o badania naukowe opinie o podstawowych dla życia kraju i funkcjonowania państwa kwestiach, polityczna waga opinii Akademii;

– instytucja określająca kierunek rozwoju nauki w Polsce;

– instytucja określająca organizacyjne i materialne warunki rozwoju nauki;

– jako zbiorowy ekspert w sprawach nauki, rozwoju społecznego, gospodarczego i kulturalnego kraju;

– instytucja określająca potrzeby i warunki rozwoju kadr naukowych;

– reprezentant środowiska naukowego i nauki polskiej w kraju i za granicą;

– organizator działalności społeczno-naukowej i koordynator na zasadzie partnerstwa i pomocy społecznemu ruchowi naukowemu;

– autorytet moralny i polityczny.

4. Akademia Nauk – naczelny organ państwowy.

– uprawnienia prawno-organizacyjne i finansowe oraz odpowiedzialność za rozwój badań podstawowych (zniesienie kurateli MNSzWiT, dyspozycja środkami finansowymi);

– potrzeba ustalenia ścisłej definicji badań naukowych oraz jednoznacznie określonych pojęć badań podstawowych, badań wdrożeniowych, postępu technicznego i techniki, nie w celu likwidacji więzi między nimi, lecz dla ich autentycznego powiązania (likwidacja niemoralnej sytuacji, utrwalonej w odczuciach społecznych, wysokich nakładów na naukę przy faktycznym kierowaniu większości nakładów na postęp techniczny, prace technologiczne i ściśle techniczne);

– potrzeba ścisłego zdefiniowania i przestrzeganie zróżnicowanych funkcji poszczególnych pionów nauki w kraju;

– potrzeba utworzenia odrębnej instytucji odpowiedzialnej za sterowanie postępem technicznym;

– krótkowzroczność „oszczędzania na nauce" – nakłady na naukę stanowią nikły odsetek budżetu państwa, a skutki zahamowania rozwoju nauki mają dalekosiężne reperkusje w gospodarce, życiu społecznym, oświacie i wychowaniu oraz w kulturze.

5. System sterowania rozwojem badań naukowych:

– rozwijanie ukierunkowanych badań czy uprawnianie nauki w tzw. szerokim polu;

– finansowanie przedmiotowe *versus* finansowanie podmiotów badań;

– system przedmiotowego finansowania badań (korzyści, negatywy i absurdy systemu);

– propozycje zmian:

a) wielosystemowość,

b) elastyczność i autentyczność przedmiotowego finansowania badań,

c) odbiurokratyzowanie systemu planowania, koordynacji i sprawozdawczości,

d) finansowanie podmiotowe określonych dziedzin i typów badań oraz rodzajów działalności.

6. Akadamia Nauk – ogólnokrajowe centrum badawcze.

– Ocena placówek PAN – z jednej strony duże, wyspecjalizowane placówki o wielkim dorobku i autorytecie naukowym, z ukształtowanymi szkołami naukowymi, stanowiące jądro krystalizacyjne ogólnokrajowych programów badawczych, a tym samym oddziałujące na kierunki badania w całym kraju, z drugiej – placówki poszukujące nadal swojej osobowości.

– Rola placówek badawczych Akademii;

a) wielospecjalistyczne ośrodki badań interdyscyplinarnych,

b) ośrodki rozwijające duże programy badawcze w określonych dziedzinach nauki,

c) ośrodki podejmujące nowe kierunki i zadania badawcze ważne z punktu widzenia kultury, samej nauki oraz potrzeb społeczno-gospodarczych,

d) ośrodki grupujące wysokokwalifikowaną kadrę naukową, prowadzące na najwyższym poziomie kształcenie nowych kadr badawczych.

– Mechanizmy powoływania nowych placówek – w okresie ostatnich kilkunastu lat nasiliły się przejawy woluntaryzmu i autokratyzmu zarówno w praktyce powoływania, jak i likwidacji placówek; ograniczona została rola opinii środowiska naukowego, Zgromadzenia Ogólnego PAN, Prezydium PAN i wydziałów w decyzjach organizacyjnych.

II. Instrumenty działania i oddziaływania Akademii.

1. Funkcjonowanie systemu organizacyjnego w PAN.

– Niezbędne jest dostosowanie struktury organizacyjnej i struktury władz Akademii do jej roli, miejsca i zadań w systemie nauki polskiej. Do rozważenia pozostają warianty:

a) modelu dotychczasowego (prezydium, Sekretariat Naukowy, wydziały),

b) modelu prezydialnego (prezydium, sekretarz naukowy, sekcje grupujące wydziały i kierowane przez wiceprezesów),

c) modelu prezydenckiego (prezydium z pionami kierunkowymi, nadzorowane przez wiceprezesów bez wydziałów).

– Z funkcji Akademii jako akademii typu socjalistycznego wynika, że Walne Zgromadzenie i prezydium reprezentują interesy nauki polskiej, a nie tylko i przede wszystkim placówek PAN. Prezydium winno również operatywniej wykorzystywać uprawnienia do powoływania nowych placówek PAN, gdy wynika to z potrzeb rozwoju nowych dziedzin nauki.

– Sekretariat Naukowy powinien stanowić instytucję realizującą politykę naukową Zgromadzenia Ogólnego i Prezydium PAN, sterującą naczelnym organem państwowym i centrum badawczym.

– Wydziały powinny stanowić reprezentację dziedzin i obszarów nauki w skali kraju, objętych zakresem ich zainteresowań, oraz instytucją kierunkującą działalność podlegających im placówek, a także instrumentem Zgromadzenia Ogólnego Prezydium PAN i Sekretariatu Naukowego w obszarach ich specjalności.

– Biura PAN – powinny być aparatem wykonawczym organów kolegialnych Akademii i jej placówek badawczych.

– Dla usprawnienia funkcjonowania Akademii niezbędne jest:

a) odbiurokratyzowanie i odtechnokratyzowanie działalności organów kierowniczych PAN. Przyjęcie zasady, iż dyskusja jest metodą przygotowania decyzji. Bezwzględne przestrzeganie zasady oszczędnego gospodarowania środkami,

b) urealnienie działalności organów kierowniczych PAN, likwidacja działań pozornych, przerostów formy nad treścią, pozornej demokracji w postaci nadmiernie rozbudowanej sieci kolegialnych organów doradczych, komisji i zespołów o znikomym oddziaływaniu; ich działanie winna cechować rzeczowość i konkretność,

c) kadencyjność sprawowania funkcji kierowniczych. Zasada rozliczenia się z działalności na stanowiskach kierowniczych i realizacja programu, mechanizmy kontroli społecznej.

2. Komitety naukowe PAN powinny stanowić obok korporacyjnych organów PAN (Zgromadzenie Ogólne, wydziały) podstawowe ogniwo ogólnokrajowej reprezentacji środowiska naukowego. Warunkiem ich funkcjonowania jest:

– zapewnienie autentycznego przedstawicielstwa poprzez zwiększenie wpływu środowiska naukowego na ustalanie ich składu osobowego oraz dopuszczenie do tego składu „nieutytułowanych" aktywnych pracowników nauki;

– demokratyzację działania, doboru składu osobowego oraz powoływania na funkcje kierownicze;

– usprawnienie i zwiększenie skuteczności ich działalności poprzez jej skierowanie na:

a) wyznaczenie kierunków badań w skali ogólnokrajowej,

b) ocenę badań,

c) działalność opiniotwórczą, opiniodawczą i, doradczą,

d) ocenę poziomu krajowej działalności wydawniczej.

3. Działalność wydawnicza. Z uwagi na „otwartość" czasopism i planu wydawniczego komitetów i towarzystw naukowych stanowi ona płaszczyznę umysłowego integrowania nauki polskiej i ważną formę oddziaływania Akademii na życie naukowe kraju. Wydawnictwa PAN mają ugruntowaną pozycję oraz zasięg ogólnokrajowy i międzynarodowy. Wydawane są tu „pomnikowe" i unikalne wydawnictwa ciągłe i zwarte. Książka i wydawnictwa naukowe podzieliły w ostatnich latach losy wydawnictw i czasopiśmiennictwa w kraju.

– Czynniki ograniczające: limity papieru, limity finansowe, stan bazy poligraficznej, działalność cenzury.

– Postulaty usprawnień: zmniejszenie ograniczeń wydawniczych, poprawa bazy wydawniczej, własne wydawnictwo Polskiej Akademii Nauk.

– Czynniki gwarantujące poziom merytoryczny wydawnictw: restytucja autentycznej krytyki naukowej, rzetelność recenzji, okresowe oceny czasopism naukowych przeprowadzane przez komitety PAN oraz stworzenie mechanizmów zapewniających respektowanie tych ocen.

– Status bibliotek – niedopuszczalność ograniczania środków na literaturę naukową, warunki lokalowe bibliotek.

– Status pracowników bibliotecznych i dokumentalistów.

4. Działalność społeczno-naukowa. Akademia powinna nadal rozwijać i pogłębiać formy współpracy na zasadzie partnerstwa z wszystkimi ogniwami społecznego ruchu naukowego w Polsce. Powinna sama udzielać pomocy i koordynować pomoc w skali ogólnokrajowej dla towarzystw naukowych. Powinny one uzyskać lepsze szanse rozwoju jako samorządne i autonomiczne zrzeszenia pracowników nauki i ludzi związanych z upowszechnieniem nauki; [jako] mniej narażone na biurokratyczne wypaczenia powinny one osiągnąć większą skuteczność w realizacji statutowych zadań w zakresie rozwoju i upowszechniania nauki, wykorzystywania jej wyników oraz kształtowania kultury naukowej społeczeństwa. Dotychczasowa praktyka wskazuje na liczne fluktuacje polityki władz państwowych i Akademii w stosunku do towarzystw naukowych.

– Potrzeby: opracowanie odrębnej ustawy o towarzystwach naukowych jako ważnym ogniwie nauki polskiej, dostosowanie dotacji finansowej do faktycznej działalności, uelastycznienie systemu finansowania (zmiana rozporządzenia Rady Ministrów z 1959 r., zniesienie limitów finansowych i ograniczeń delegacyjnych), wydzielenie z budżetu państwa puli finansowej na działalność towarzystw, zapewnienie puli wydawniczej.

5. Placówki naukowo-badawcze Akademii Nauk.

a) Polityka tworzenia placówek (*vide* p[unkt] I.6). Mimo istniejących trudności ekonomicznych należy tworzyć nowe placówki, o ile są one niezbędne z punktu widzenia rozwoju nauki i potrzeb społecznych, ekonomicznych i kulturalnych kraju, np. Instytut Nauk Ekonomicznych.

b) Dotychczasowe zaniedbania:

– warunki lokalowe,

– warunki higieny i bezpieczeństwa pracy,

– stan warsztatów badawczych, zagrażający podstawom działalności badawczej,

– ograniczenia aktywnej współpracy naukowej,

– ograniczenie napływu literatury naukowej,

– status pracownika naukowego,

– warunki materialne pracowników nauki i pracowników naukowo-technicznych,

– status prawny i finansowy doktoranta,

– polityka socjalna.

c) System zarządzania placówkami – ograniczenie ich samorządności równoznaczne z ograniczeniem inicjatywy, inwencji i odpowiedzialności. Inflacja przepisów, instrukcji i zaleceń pochodzenia zewnętrznego i wewnętrznego.

d) Struktura wewnętrzna placówki – potrzeba elastyczności struktur i ich dostosowania do potrzeb zadań badawczych.

e) Rola organów kolegialnych placówki (rada naukowa, kolegium) i ich powiązania z dyrekcją oraz ich efektywna funkcja doradcza zapewniająca zasadę kolegialności zarządzania.

– skład rad naukowych, zapewniający reprezentatywność środowiska naukowego oraz współudział pracowników własnych placówki (proporcje);

– przedstawicielstwo poszczególnych grup pracowniczych w radzie naukowej i kolegium;

– wzajemne relacje między radami naukowymi, komitetami naukowymi i zespołami koordynacyjnymi problemów dla uniknięcia dublowania funkcji i kompetencji.

f) Demokratyzacja życia wewnętrznego placówki:

– współuczestnictwo pracowników w tworzeniu programów badań;

– zasady obsady stanowisk kierowniczych (rotacja na stanowiskach kierowniczych *versus* stabilizacja jako warunek tworzenia szkół naukowych, opiniowanie kadr kierowniczych przez zespoły pracownicze lub rady naukowe, obowiązek rozliczenia ze sposobu i wyników sprawowanej funkcji);

– rola organizacji partyjnej;

– rola organizacji związkowych;

– rola przedstawicielstw pracowniczych.

g) Finansowanie badań:

– zniesienie limitów ograniczających wykorzystanie przyznanych środków finansowych;

– podział środków finansowych na fundusz osobowy i rzeczowy, pokrywający koszty całokształtu działalności placówki;

– rewizja struktury przepisów finansowych, ograniczających samorządność placówki;

– pozostawienie całości przyznanych środków finansowych placówki, łącznie ze środkami dewizowymi, w dyspozycji dyrekcji placówki;

– uregulowanie spraw zysków dewizowych placówki i pozostawienie ich w gestii dyrekcji.

h) Związki z centralą Akademii Nauk:

– zwiększenie samodzielności placówek poprzez przekazanie szeregu uprawnień sekretarza naukowego, sekretarzy wydziałów i dyrektorów biur na rzecz dyrekcji placówek;

– Wydziały PAN – instytucją określającą kierunki rozwoju placówki, a nie ich codzienną działalność organizacyjną;

– Biura PAN – instytucją określającą ogólne warunki działalności organizacyjnej placówki, a nie „centralnym zarządem placówek".

i) Odbiurokratyzowanie działań planistyczno-sprawozdawczych poprzez wypracowanie elastycznego i funkcjonalnego systemu planistycznego i sprawozdawczego, niestanowiącego odwzorowania z przemysłu, lecz dostosowanego do potrzeb działalności badawczej i stanowiącego instrument realizacji programu badawczego, a nie jej hamulec.

III. Mechanizmy warunkujące pozycję Akademii jako reprezentacji nauki polskiej

1. Samorządność PAN.

a) Autentyczność obieralności władz na różnych szczeblach.

b) Wyzwolenie spod wpływów i manipulacji czynników zewnętrznych.

c) Demokratyzacja systemu wyborów do Zgromadzenia Ogólnego, zapewnienia wpływu szerokiego środowiska naukowego na wybór członków Zgromadzenia Ogólnego (np. drogą ankietowania kandydatów przez profesurę z danej dziedziny naukowej), eliminacja funkcji samokooptacyjnych, podniesienie roli wydziałów w procesie wyborów przy zmniejszaniu manipulatorskich czynności prezydium.

2. Autorytet moralny PAN.

– autorytet moralny i zawodowy jej członków kierownictwa i pracowników (ostre kryteria selekcji);

– poziom działalności naukowej;

– autentyczna reprezentacja krajowego środowiska naukowego;

– praworządność działań na wszystkich szczeblach funkcjonowania;

– „nieposłuszeństwo" (*vide* Ossowski[2]); nonkonformizm i niedyspozycyjność;

– niezależność opinii w podstawowych sprawach narodu, kraju i państwa.

IV. Rola partii w nauce

1. Pluralizm naukowy *versus* marksistowski światopogląd i marksistowska metodologia w badaniach naukowych.

2. Polityczne sterowanie rozwojem nauki. Czy istnieje partyjna nauka?

3. Związki Akademii z instancjami partyjnymi.

4. Polityka kadrowa w nauce i Akademii w warunkach pluralizmu naukowego.

5. Rola organizacji partyjnej w Akademii Nauk i sposoby jej oddziaływania. Potrzeba koordynacji działalności partyjnej w PAN w skali krajowej i formy jej realizacji.

[2] Chodzi o pogląd Stanisława Ossowskiego, wyrażony w 1956 r. w „Przeglądzie Kulturalnym", że podstawowym obowiązkiem uczonego jest nieposłuszeństwo w myśleniu wobec jakichkolwiek władz czy instancji, zob. S. Ossowski, *Taktyka i kultura*, „Przegląd Kulturalny" 1956, nr 13.

6. Rola organizacji partyjnej w placówce naukowej PAN:

– otwartość działań *versus* hermetyczność, a nawet sekciarstwo działań,

– kierowanie polityczne rozwojem placówki czy kierowanie partyjne działalnością placówki.

7. Rola polityczna postaw, poziomu naukowego i moralnego indywidualnych członków partii i ich odpowiedzialność polityczna.

8. Demokratyzacja życia wewnątrzpartyjnego w PAN.

9. Organizacja partyjna jako czynnik propagowania linii politycznej partii w nauce, kształtowania atmosfery politycznej, strażnik norm moralnych i sprawiedliwości społecznej.

[c]Wydz[iał] Reprogr[afii] PAN
Nr 812 Nakł[ad] 200[c]

Źródło: AAN, PZPR, LVIII/459, b.p., mps.

[c–c] *Wpis w formie pieczęci*.

Nr 231

1980 grudzień 4, Warszawa – Uchwała KZ PZPR PAN w sprawie modelu, zasad funkcjonowania i struktury PAN

Uchwała Komitetu Zakładowego PZPR Polskiej Akademii Nauk z dnia 4 XII 1980 r. w sprawie modelu, zasad funkcjonowania i struktury PAN

Komitet Zakładowy PZPR PAN uważa za swój obowiązek przedstawić wszystkim członkom i pracownikom Akademii oraz władzom partyjnym i państwowym swoje stanowisko w sprawach modelu, zasad, funkcji i struktury PAN.

Zabierając głos, kierujemy się własną oceną istniejącej sytuacji, a także poglądem, że rola nasza polega między innymi na przewidywaniu, na aktywnej postawie wobec kształtujących się wydarzeń i poglądów, na wyprzedzającym stosunku do nich. Dlatego właśnie jasno i niedwuznacznie przeciwstawiamy się tendencjom do sprowadzenia PAN do roli korporacji uczonych, a także opiniom, które zakładają lub dopuszczają rozdzielenie funkcji PAN jako reprezentanta nauki polskiej od jej funkcji jako ogólnokrajowego centrum badawczego, a nawet kwestionują jej racje istnienia.

Nie sądzimy, by zadaniem Komitetu Zakładowego było wysuwanie rozwiniętych i szczegółowych projektów odpowiednich aktów prawnych czy też regulaminów i statutów wewnętrznych. Stoimy natomiast zdecydowanie na stanowisku, że wszelka dyskusja dotycząca struktury i zadań Polskiej Akademii Nauk powinna być prowadzona przy udziale środowiska, w którym działamy, to znaczy ogółu pracowników PAN.

Polska Akademia Nauk nie jest i nie może być domeną wyłącznej decyzji żadnej wąskiej grupy ludzi. Losy Akademii są bowiem sprawą kraju, całego społeczeństwa, całego środowiska naukowego Polski. W pierwszym zaś rzędzie są sprawą jej pracowników, którzy budują jej autorytet i dorobek codzienną pracą.

Mówimy o autorytecie i dorobku Polskiej Akademii Nauk, gdyż odrzucamy stanowczo głosy kwestionujące te wartości. Dorobek naukowy, najważniejsza racja istnienia i rozwoju PAN, autentycznie wysoka pozycja w nauce polskiej i światowej większości placówek PAN są dostatecznie znane i świadczą dowodnie, że teza o generalnym regresie nauki polskiej w minionym dziesięcioleciu jest fałszywa. Mamy krytyczny stosunek do wielu zjawisk w życiu naukowym i praktyce codziennej Akademii. Jednakże uważamy, że ani trudności przeżywane z różnych powodów przez poszczególne dyscypliny czy też zespoły naukowe, ani przypadki odstępstw od etyki zawodowej, od nakazów obowiązku służbowego i obywatelskiego, ani tym bardziej kłopoty materialne, odczuwane przez wszystkich pracowników nauki, nie dają podstaw do tych uogólnień.

Minione dziesięciolecie było dziesięcioleciem trudnej i nie zawsze skutecznej walki o naukę polską, walki przeciw jej biurokratyzacji, instrumentalizacji, ubezwłasnowolnieniu. W tej walce, toczonej na rozmaitych szczeblach, swój udział miała również zakładowa organizacja PZPR Polskiej Akademii Nauk i organizacje poszczególnych instytutów. Z tego nurtu sprzeciwu, opinii wyrażanych otwarcie i formalnie w różnej postaci i przy różnych okazjach wyrósł nasz udział i nasze miejsce w procesie odnowy Rzeczypospolitej. Nie jesteśmy ani biernymi, ani spóźnionymi uczestnikami tego procesu.

Nasze stanowisko w sprawie modelu podstawowych zasad funkcjonowania i struktury Polskiej Akademii Nauk jest takie:

1. Opowiadamy się za silną, sprawną, nowoczesną i demokratyczną w swych strukturach i mechanizmach działania Akademią, jednoczącą harmonijnie funkcje autonomicznego i reprezentatywnego zgromadzenia uczonych, naczelnego organu państwowego w dziedzinie badań podstawowych i ogólnokrajowego centrum badawczego, zaangażowaną głęboko w problemy życia i socjalistycznego rozwoju kraju i społeczeństwa.

Myślą przewodnią wszelkich reform Polskiej Akademii Nauk powinno być dążenie do maksymalnego zwiększenia efektywności jej działania naukowego i uwrażliwienie wszystkich ogniw Akademii na potrzeby kraju.

Struktury i mechanizmy Akademii muszą być ściśle podporządkowane jej zadaniom naukowym. Struktury te muszą być zracjonalizowane i odbiurokratyzowane. Odwrócenie naruszonych w ostatnim okresie priorytetów i proporcji jest warunkiem zdynamizowania rozwoju nauki. W działalności organów kierowniczych konieczne jest likwidowanie działań pozornych i przerostów formy nad treścią, przyjęcie zasady, że szeroka dyskusja jest metodą przygotowania decyzji, które powinny być następnie z całą konsekwencją realizowane. Niezbędne jest także wprowadzenie i stosowanie wyraźnie określonych zasad dotyczących uprawnień i odpowiedzialności personalnej kierownictw oraz kadry zarządzającej wszystkich szczebli Akademii przed całym środowiskiem.

2. Generalną regułą życia Akademii powinna być samorządność oparta na demokratycznym współudziale wszystkich grup pracowników PAN. Kolegialne ciała naukowe na wszystkich szczeblach powinny być wyłaniane całkowicie lub w większości z wyboru w danych grupach pracowników naukowych całej Akademii.

Widzimy potrzebę wyłonienia centralnej instytucji przedstawicielskiej wszystkich pracowników PAN o statutowo zagwarantowanych kompetencjach opiniodawczych, wyrażającej interesy i poglądy środowiska, sprzyjającej jego integracji. Zasady i formy tworzenia oraz działania takiej instytucji wymagają szczegółowego przemyślenia.

Opowiadamy się za takim układem stosunków wewnętrznych w Akademii, w którym autorytet tytułu nie przesłania szacunku dla autorytetu autentycznej, choćby formalnie nieutytułowanej kompetencji.

3. Akademia jako reprezentant środowiska naukowego i najwyższa instytucja naukowa w kraju ma obowiązek wyrażania niezależnych, wynikających z badań naukowych opinii o sprawach podstawowych dla życia narodu i funkcjonowania państwa. Musi ona określać skutecznie kierunki rozwoju nauki w Polsce, być organizatorem i koordynatorem na zasadzie partnerstwa i pomocy w działalności społeczno-naukowej, współdziałać z innymi instytucjami w sferze upowszechniania nauki, wykorzystywania jej wyników i kształtowania kultury naukowej społeczeństwa polskiego.

Regułę demokratyzacji należy również rozciągnąć na metody wyłaniania członków PAN. Praktyka kooptacji powinna być zrównoważona przez wpływ szerokiego środowiska naukowego całego kraju na skład Zgromadzenia Ogólnego. Stanie się ono w ten sposób autentyczną reprezentacją krajowego środowiska naukowego i utwierdzi swój autorytet moralny i polityczny, potrzebny do skutecznego wypełniania swych funkcji.

4. Funkcje Akademii jako naczelnego organu państwowego w dziedzinie badań naukowych winny obejmować w pierwszym rzędzie organizowanie ambitnych przedsięwzięć badawczych, integrujących różne dyscypliny naukowe, przez popieranie rozwoju szcze-

gólnie ważnych dyscyplin naukowych i zagwarantowanie właściwego miejsca badaniom podstawowym, kojarzenie interesów nauki i państwa, współuczestniczenie w kształtowaniu polityki naukowej państwa.

Skuteczne pełnienie tych funkcji wymaga wyzwolenia Akademii spod kurateli Ministerstwa Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki i przyznania jej rzeczywistej niezależności oraz niezbędnych uprawnień w zakresie finansowania, planowania i koordynacji badań naukowych, uprawnień pozwalających nie tylko na sprawne osiąganie celów naukowych, ale i umożliwiających skuteczny wpływ na rozwój całej nauki, zgodnie z interesem naszego społeczeństwa.

Niezbędne jest zwłaszcza znalezienie należytego miejsca dla Akademii w centralnych programach badawczych oraz zapewnienie jej w budżecie państwa odpowiednich środków materialnych.

5. Doceniając w pełni rolę i autorytet korporacyjnego ciała Akademii, uważamy, iż o dorobku naukowym Akademii decyduje przede wszystkim praca jej placówek naukowych. Dlatego też reformatorskie postulaty i inicjatywy powinny zmierzać do umocnienia tych wszystkich zasad statusowych, które sprzyjają naukowo-badawczym funkcjom placówek. Wśród zasad tych widzimy w pierwszym rzędzie samorządność naukową, elastyczność planowania i finansowania dostosowanych do merytorycznych potrzeb i charakteru instytutów, swobodę publikacji, prawo rozwijania kontaktów krajowych i międzynarodowych służących realizacji zamierzeń naukowych, integrujące oddziaływanie na całe środowisko naukowe.

Koncepcje zmian strukturalnych muszą również służyć rozwojowi, nowoczesności i sprawności najszerzej pojętej bazy materialnej placówek, w tym zwłaszcza informacji naukowej, gdyż jest to jeden z najważniejszych czynników warunkujących efektywność naukową. Oczywiście rozwój bazy nie może wynikać tylko z tych przesłanek. Potrzebne są do tego realne środki. Należy zatem ostatecznie zerwać z fikcją werbalnego popierania nauki.

Jesteśmy przekonani, że nasze stanowisko uzyska zrozumienie i aprobatę całej społeczności pracowników Polskiej Akademii Nauk. Przekażemy je również do wiadomości wszystkich członków krajowych Polskiej Akademii Nauk. Mamy nadzieję, że stanie się ono, wraz ze szczegółowymi „Tezami roboczymi" Komitetu Zakładowego, platformą do szerokiej dyskusji, w której szczególna, inicjująca rola przypada podstawowym organizacjom i grupom partyjnym w partnerskim współdziałaniu ze związkami zawodowymi.

Oczekujemy od kierownictwa PAN pełnej gotowości do zdecydowanej i energicznej realizacji powszechnie zaakceptowanych w tej fazie wniosków. Zobowiązujemy egzekutywę Komitetu Zakładowego i podstawowe organizacje partyjne do ofensywnych działań w tym kierunku.

Wyrażamy głębokie przekonanie, że działając zgodnie z wyrażonymi tutaj myślami, przyczynimy się do rozwoju nauki, do umocnienia Polskiej Akademii Nauk, do ulepszenia jej modelu i struktur oraz usprawnienia funkcji naukowych, do podniesienia jej roli w kształtowaniu socjalistycznego rozwoju społeczeństwa polskiego.

Komitet Zakładowy PZPR PAN

Źródło: AAN, PZPR, LVIII/459, b.p., mps.

Nr 232

1981 marzec 22, Warszawa – Apel KZ PZPR PAN do członków partii w PAN

[a]Komitet Zakładowy PZPR
Polskiej Akademii Nauk[a]

Do członków partii w Polskiej Akademii Nauk[b]

Towarzysze,

w ostatnich dniach znów dramatycznie zaostrzyły się konflikty społeczne, kraj znowu znalazł się w stanie napięcia[1].

W tej sytuacji niezbędne jest aktywne, zgodne działanie wszystkich członków naszej Zakładowej Organizacji Partyjnej na rzecz spokoju, rozwagi słów i działań, na rzecz odpowiedzialności.

Opowiadaliśmy się – i opowiadamy się – zawsze za politycznymi metodami rozwiązywania napięć i konfliktów. Tylko w warunkach dialogu i porozumienia możliwy jest pomyślny przebieg procesu socjalistycznej odnowy – procesu, w którego wspieranie nasza organizacja partyjna jednoznacznie się zaangażowała.

Dlatego z najwyższym niepokojem przyjęliśmy wiadomości napływające z Bydgoszczy[2].

Nikomu nie wolno stawiać na jedną kartę naczelnych wartości bytu narodowego. Dobro ogólne musi być nadrzędne nad jakimikolwiek interesami, ambicjami i urazami osobistymi czy grupowymi.

Z nadzieją przyjmując rozpoczęcie rozmów między rządem i KKP NSZZ „Solidarność”[3], wyrażamy przekonanie, że będą się one toczyły w warunkach wzajemnego poszanowania, z wolą znalezienia kompromisów i osiągnięcia porozumienia.

Nie mamy pełnych informacji o przebiegu wydarzeń w Bydgoszczy, mamy jednak prawo oceniać te wydarzenia jako brutalny atak na program rządu gen. Jaruzelskiego – program poparty przez wszystkie społeczne siły porozumienia[4].

[a–a] *Wpis w formie pieczęci*.

[b] *Poniżej odręczny dopisek* 22 III 1981.

[1] 19 III 1981 r. przedstawiciele NSZZ „Solidarność” i NSZZ RI „Solidarność”, którzy przybyli na posiedzenie WRN w Bydgoszczy, wobec odmowy rozpatrzenia jej postulatów i przerwania obrad rady pozostali w jej siedzibie. W trakcie usuwania ich siłą przez MO doszło do brutalnego pobicia trzech jej członków: Jana Rulewskiego (przewodniczącego MKZ „Solidarność” w Bydgoszczy) oraz przedstawicieli NSZZ RI „Solidarność” Michała Bartoszcze i Mariusza Łabentowicza. Wywołało to powszechne oburzenie w całym kraju. Spowodowane tym faktem napięcie podsycone zostało przez przedłużenie trwających w Polsce manewrów wojsk Układu Warszawskiego „Sojuz-81”. 21 III 1981 r. Prezydium KKP NSZZ „Solidarność” wydało oświadczenie wprowadzające stan gotowości strajkowej dla całego związku. W nocy z 23 na 24 III 1981 r. KKP postanowiła o przeprowadzeniu czterogodzinnego strajku ostrzegawczego 27 marca, gdyby zaś władze nie przyjęły postulatów związku (m.in. przeprowadzenia uczciwego śledztwa i ukarania winnych pobicia) – strajku generalnego 31 marca. Ostatecznie do strajku nie doszło w wyniku zawartego dzień wcześniej porozumienia, na mocy którego rząd wyraził „ubolewanie” z powodu pobicia robotników i skrytykował użycie siły w Bydgoszczy.

[2] Chodzi wydarzenia z 19 III 1981 r.

[3] Rozmowy te rozpoczęto 22 III 1981 r.

[4] Wojciech Jaruzelski (ur. 1923) – generał WP, polityk komunistyczny, gen. armii od 1973 r., w I Armii WP od 1943 r., walczył z podziemiem niepodległościowym (1945–1947), zastępca szefa Głównego Zarządu Wyszkolenia

Domagać się będziemy – w imieniu naszej Zakładowej Organizacji Partyjnej – pełnego i kompetentnego wyjaśnienia incydentu bydgoskiego, jak najszybszego podania tego wyjaśnienia do wiadomości opinii publicznej oraz wyciągnięcia wszystkich wniosków w stosunku do winnych, niezależnie od tego, kim są.

Już teraz jednak, polegając na ocenie Egzekutywy KM PZPR w Bydgoszczy, nie możemy nie wyrazić zaniepokojenia, że nie zostały wykorzystane wszystkie możliwości zażegnania konfliktu.

Oczekiwać będziemy od kierownictwa partii szybkiej, politycznej oceny źródeł, bezpośrednich przyczyn i przebiegu tego konfliktu, takich przedsięwzięć, które zapobiegałyby w przyszłości podobnym wypadkom.

Powinniśmy przeciwstawić się wszelkim tendencjom do dzielenia naszego środowiska, nie dopuszczać do konfliktu sumienia i konfliktu organizacyjnych lojalności.

Nie czas na wnoszenie do naszego środowiska waśni i sporów, gdy tyle w Akademii mamy do zrobienia; gdy zapewnić sobie chcemy wpływ na kierunek biegu spraw ogólnych.

Do członków partii należących do NSZZ „Solidarność" i ZNP zwracamy się o działanie na forum związkowym na rzecz spokoju, na rzecz racjonalizacji ocen, na rzecz rozważnych reakcji na wydarzenia.

Przyczyńmy się wszyscy – na miarę naszych możliwości – aby i tym razem zwyciężył rozsądek, aby górę nad emocjami wzięła myśl o wartościach nadrzędnych.

Sekretarz KZ, I sekretarze POP
zebrani w Komitecie Zakładowym PZPR
Polskiej Akademii Nauk
w dniu 22 marca o godzinie 16.00

Źródło: APW, KZ PZPR PAN, 7, k. 1–2, mps.

Bojowego (1947–1957), dowódca 12. Dywizji Zmechanizowanej WP (1957–1960), szef GZP WP (1960–1965), szef Sztabu Generalnego (1965–1968). Członek PPR/PZPR (1947–1989), członek KC PZPR (1964–1989), członek BP KC PZPR (1972–1989), I sekretarz KC PZPR (1981–1989). Wiceminister (1962–1968) i minister obrony narodowej (1968–1983), premier (1981–1985), przewodniczący WRON (1981–1983), przewodniczący Rady Państwa (1985–1989), poseł na sejm (1961–1989), prezydent PRL/RP (1989–1990).

Nr 233

1981 czerwiec 22, Warszawa – Protokół posiedzenia Zespołu Partyjnego Zgromadzenia Ogólnego PAN

Warszawa, dnia 22 VI 1981 r.

Protokół z posiedzenia
Zespołu Partyjnego Zgromadzenia Ogólnego PAN

I. Dokonano wyboru przewodniczącego zebrania, został nim tow. prof. Ignacy Malecki.

II. Wprowadzenie do dyskusji nad założeniami programowymi na IX Zjazd PZPR przedstawił sekretarz KC tow. prof. Roman Ney.

III. Przebieg dyskusji:

1) tow. prof. Włodzimierz Michajłow:

Swoje uwagi dotyczące założeń programowych ograniczył do specjalności, którą się zajmuje. Podkreślił, iż w omawianym dokumencie oprócz dwóch lapidarnych zdań brak jest tez dotyczących tak istotnego dla całego społeczeństwa problemu, jakim jest ochrona naturalnego środowiska człowieka. Zwrócił uwagę na bezzasadność twierdzenia, jakoby w obecnej sytuacji gospodarczej nie stać nas było na ochronę środowiska. W związku z powyższym zaproponował, aby w rozdz[iale] I do punktu 2. dodać stwierdzenie, iż jedną z przyczyn obecnego stanu rzeczy było także lekceważenie przez decydentów praw przyrodniczych. Zaproponował również rozszerzenie tezy 58. o nadrzędność ochrony środowiska, kształtu środowiska, życia człowieka.

2) tow. prof. Stefan Żółkiewski:

Poruszył sprawę nie tak doniosłą, jego zdaniem, jak problem, o którym mówił przedmówca – otwartości marksizmu. W rozdziale poświęconym nauce zbyt mało powiedziano krytycznie na temat sytuacji ideologicznej w nauce. Tezy dotyczące nauk humanistycznych wymagają przeredagowania w kierunku ich większej ofensywności, w duchu większej aktywności partii. W pełni zgodził się z tym fragmentem założeń, który dotyczy analizy źródeł kryzysu; analiza ta dość trafnie zwraca uwagę, że korzenie kryzysu sięgają 1948 r. Zmiany, które nastąpiły w 1948 r.. oddziaływały negatywnie na rozwój nauki, nauk społecznych, a przede wszystkim na rozwój marksizmu. Stało się niedobrze, że w tych latach dogmatycznie interpretowano marksizm.

Nigdy definitywnie nie zerwaliśmy z dogmatycznym pojmowaniem marksizmu. IX Nadzwyczajny Zjazd PZPR musi to uczynić, stwierdził tow. Żółkiewski. Problem otwartości marksizmu nadal jest aktualny i niestety nadal jest daleki od naszej codziennej praktyki.

W dalszej części wystąpienia zwrócił uwagę na niebezpieczeństwo, jakie niesie dla nauk społecznych zepchnięcie ich na pozycję obrońców przeszłości.

Reasumując, stwierdził, że musimy podjąć walkę o marksizm jako system otwarty i to musi być wyraźnie wyeksponowane w założeniach programowych na IX Zjazd. Trzeba również wyraźniej wskazać na konieczność i obowiązek pracowników nauki odwoływania się do ogólnej problematyki marksizmu.

3) tow. prof. Antoni Rutkowski:

Swoje wystąpienie rozpoczął od stwierdzenia, iż duże zastrzeżenia budzi język, jakim napisane są tezy. Zwłaszcza w tezach dotyczących nauki używa się słów nieprecyzyjnych, mało ostrych lub wręcz terminów wieloznacznych.

Następnie zwrócił uwagę, iż nauka jest jedna i niepodzielna i to stwierdzenie musi być ideą przewodnią tez programowych dotyczących nauki. Obecne podziały między szkolnictwem wyższym, instytutami resortowymi, PAN i innymi placówkami badawczymi nie służą dobru nauki jako całości. W związku z powyższym złożył wniosek, aby uczynić wszystko, co jest możliwe, w działaniu na rzecz jedności, niepodzielności nauki.

Złożył również wniosek, aby w tezach programowych na IX Zjazd zerwać ostatecznie z błędną tezą rozgraniczającą naukę na badania podstawowe i stosowane.

W dalszej części swego wystąpienia ustosunkował się do tez dotyczących dziedziny, którą się zajmuje, tj. rolnictwa. Zwrócił między innymi uwagę na fakt, że w rozdziale 6. tez (priorytet dla rolnictwa i gospodarki żywnościowej) nic nie mówi się, że produkcja rolna ma dążyć do racjonalnego wyżywienia narodu. Brak jest takiej tezy, a powinna być. Nie zgodził się również z tezą, jego zdaniem fałszywą, że celem naszej polityki rolnej jest zapewnienie opłacalności produkcji rolnej.

4) tow. prof. Witold Gutkowski:

Stwierdził, iż projekt tez na IX Nadzwyczajny Zjazd nie spełnia generalnie jego oczekiwań, jest bowiem obarczony treściowo tym samym balastem, przegadaniem, co poprzedni. Jego zdaniem, IX Nadzwyczajny Zjazd PZPR powinien się zająć tylko trzema sprawami: sprawą ideologii, sprawą gwarancji, że w przyszłości wypaczenia nie będą miały miejsca oraz sprawą socjalistycznej gospodarki. Wielowątkowość zjazdu doprowadzi do jego rozbicia. Podkreślił, iż partia jako organ polityczny państwa powinna się zająć na swoim nadzwyczajnym zjeździe tylko i wyłącznie sprawami politycznymi i ideologicznymi.

5) tow. doc. [Tadeusz] Rosłanowski[1], sekretarz KZ PZPR:

Zaznajomił obecnych towarzyszy ze stanowiskiem KZ PAN w sprawach dotyczących tez na IX Zjazd. Podkreślił, że założenia zostały przyjęte bardzo krytycznie. Prócz nazwy niczym się nie różnią od poprzednich. Jest to, jego zdaniem, cofnięcie się do tyłu. Nadmierna szczegółowość powoduje zatarcie najważniejszych spraw. To nie jest synteza, jest to niekompletny spis rzeczy. Lepiej, zdaniem KZ, przedstawia się sprawa statutu. Jest on wprawdzie przegadany, ale wprowadza rzeczywiste gwarancje praworządności.

Z goryczą stwierdził, że materiał opracowany przez KZ PAN nie został w ogóle uwzględniony w tezach programowych. A był to materiał, jego zdaniem, bardzo dobry. Uwzględniał bowiem tak istotne sprawy, jak próbę diagnozy sytuacji w nauce polskiej, sprawę obligatoryjnego partnerstwa w nauce, sprawę niestosowania metodologii marksistowskiej w nauce oraz metod pracy partii w środowisku naukowym.

Na zakończenie wystąpienia przedstawił informację o pracach podjętych przez KZ PAN.

6) tow. prof. Jan Kaczmarek:

Stwierdził, że środowisko naukowe oczekuje od nadzwyczajnego zjazdu jasnego stanowiska w sprawach ideologicznych oraz w sprawie tworzenia bazy materiałowej

[1] Tadeusz Rosłanowski (ur. 1933) – historyk kultury materialnej, dr od 1962 r., pracownik IHKM/IAE PAN (1957–2003 [?]), dyrektor Stacji Naukowej PAN w Rzymie (1984–1988). Członek PZPR od 1968 r., I sekretarz KZ PZPR przy IHKM PAN, członek Egzekutywy Komitetu Warszawskiego PZPR (1981–1984).

dla nauki. Tezy nie są klarowne ani w jednej, ani w drugiej sprawie. Wzmianki w tezach o nauce i technice nie są przejrzyste, jasne, nie wiadomo, co chcemy osiągnąć w tej dziedzinie w ciągu najbliższych lat.

Podkreślił, że jego zdaniem państwo nie powinno się wtrącać do twórczości technicznej i naukowej. Państwo może jedynie sterować poprzez cele postępem naukowo-technicznym. Może to robić w skali przedsiębiorstwa i w skali państwa.

Tezy dotyczące nauki powinny wychodzić od koncepcji systemu administrowania nauką, następnie poprzez ukazanie kierunków działania wskazać stymulatory dochodzenia do zamierzonego celu. Stwierdził następnie, iż widzi potrzebę jasnego sprecyzowania odpowiedzialności przedsiębiorstwa za wdrażanie postępu naukowo-technicznego, a na tym tle pilną konieczność powołania organu państwowego (np. Komitetu Postępu Technicznego), który by w skali globalnej pilotował te sprawy. Zaproponował zagwarantowanie w projekcie tez klarownego systemu finansowania nauki. Jego zdaniem, należałoby utworzyć trzy fundusze finansowania nauki:

1. zakładowy fundusz postępu,
2. państwowy fundusz postępu (z budżetu),
3. fundusz badań podstawowych (PAN).

7) tow. prof. Kazimierz Zieliński:

Na wstępie stwierdził, iż w założeniach programowych brak jest ustosunkowania się do sprawy zasadniczej, jaką jest odpowiedź na pytanie: jaka powinna być nasza partia? Stwierdzenie, że marksistowska, jego zdaniem, jest zbyt szerokie. Sprzeciwił się generalnemu negowaniu w materiałach programowych osiągnięć ostatniego dziesięciolecia. Zgłosił wniosek, aby w tezach znalazło się choć jedno zdanie mówiące, że w ostatnim dziesięcioleciu zrobiono bardzo dużo dla nauki polskiej, dla jej potencjału kadrowego. Stwierdził, iż zarówno w projekcie reformy gospodarczej, jak i w tezach programowych nie są ujęte następujące zagadnienia: problem powiązań nauki z gospodarką, problem wykorzystania potencjału naukowego kraju, a zwłaszcza problem ochrony kadry naukowej i poziomu badań w obecnym kryzysie gospodarczym.

Kończąc swoje wystąpienie, mówca jeszcze raz podkreślił, iż zjazd powinien się zająć tylko sprawami zasadniczymi, natomiast niezależnie od zjazdu wiele spraw nurtujących środowisko naukowe kraju można, a nawet trzeba załatwić samemu, już dziś (np. problem utajnionych opinii CKK).

8) tow. prof. Jan Rychlewski:

W pełni poparł zdanie przedmówców mówiące, że IX Nadzwyczajny Zjazd partii powinien się zająć głównie sprawami politycznymi. Następnie skierował pod adresem Wydziału Nauki KC następujące pytania: ile osób reprezentujących naukę polską będzie delegatami na IX Zjazd? Co zrobił w powyższej sprawie sekretarz KC tow. [Roman] Ney oraz wydział?

Swoje uwagi dotyczące założeń programowych skupił głównie na problemach partii. I tak stwierdził, że źródeł kryzysu upatruje w głębokim naruszeniu fundamentalnych prawidłowości rozwoju społecznego. To, co proponuje obecnie kierownictwo, w niczym, jego zdaniem, nie różni się od propozycji poprzednich. Droga, którą obiera się, prowadzi do ostrych napięć klasowych, do kryzysu globalnego (napięcia między robotnikami a chłopami, robotnikami a inteligencją).

Weryfikacją każdej linii jest praktyka. Weryfikacja ostatnich 10 miesięcy jest weryfikacją druzgocącą obraną linię. Stwierdził, że jest zdecydowanie za linią porozumień społecznych, ale taki proces musi być budowany w walce politycznej.

Jako członek organizacji partyjnej PAN zgłosił sprzeciw co do treści zawartych w dokumencie opracowanym przez KZ PZPR (pod tytułem „Tezy Konferencji Programowej w sprawie…"). Podkreślił, że dokument ten w swej zasadniczej treści odchodzi od fundamentalnych założeń i zadań partii marksistowskiej. Dokument ten wskazuje drogę, w jaki sposób doprowadzić do legalnej utraty władzy przez PZPR. Jeśli taki dokument opracowują członkowie tej partii, firmuje je KZ, to ja muszę się temu stanowczo przeciwstawić. Treści, które dla mówcy są nie do przyjęcia, to między innymi określenie kierowniczej roli partii poprzez wskazanie jej sfer działania, które podzielono na trzy sfery: sferę wyłączności działania PZPR (wojsko, MO, polityka zagraniczna), sferę wpływów (rozwój społeczny i gospodarczy), sferę udziału (między innymi dotyczyłaby nauki).

9) tow. prof. Tadeusz Wojtaszek:

Przychylił się do opinii, że w dokumentach poprzednich zjazdów były zawarte lepsze zapisy dotyczące nauki. Mówcę nie zadowoliło w tezach równorzędne traktowanie rolnictwa i przemysłu. Sprawa gospodarki żywnościowej musi być priorytetowa na IX Zjeździe. Zwrócił uwagę, że tezy programowe nie określają, do kiedy czasowo jakie problemy będą załatwione.

10) tow. prof. Ignacy Malecki:

Stwierdził, że tezy programowe należy zmienić w następującym kierunku:

– doprowadzić do wzajemnych powiązań tez programowych z projektem reformy gospodarczej na odcinku nauki,

– konieczne jest spojrzenie kompleksowe, nowatorskie na nauki społeczne,

– [doprowadzić do] komplementarności pionów nauki,

– uwypuklenia roli partii w nauce.

11) tow. prof. Józef Pajestka:

Stwierdził, iż wprawdzie kusi go globalna krytyka tez, jest to najłatwiejsze, ale uważa, że z dwóch przyczyn jest to niewłaściwe:

po pierwsze – cokolwiek przygotuje kierownictwo partii, spotyka się to z krytyką;

po drugie – najbardziej zasadniczą rzeczą jest wzmocnić, skonsolidować partię. I o tym pamiętając, należy dopiero dyskutować i krytykować.

Zgodził się z twierdzeniem, że nie można wbrew społeczeństwu, klasie robotniczej podejmować decyzji. Dla większości społeczeństwa socjalizm się nie sprawdził – i to jest fakt, którego nie można nie zauważyć. Tezy dotyczące diagnozy kryzysu i wyjścia z niego uznał za zbyt apokaliptyczne. Podkreślił, że nie może się zgodzić z tym, że mówimy tylko o tym, co doprowadziło w przeszłości do kryzysu, a nic nie mówimy o tym, że obecnie oddalamy się od pierwotnych przyczyn; że dołączyły się przyczyny nowe, aktualne, przyczyny powstałe w ostatnich miesiącach. Przyczyny kryzysu dnia dzisiejszego w coraz mniejszym stopniu wynikają z przyczyn pierwotnych. Aktualne przyczyny kryzysu tow. Pajestka widzi:

po pierwsze – w wielkości zadłużenia i abstrahując od tego, czy ta pułapka była zastawiona, czy sami w nią wpadliśmy, to jest oczywiste, że jesteśmy cenną zdobyczą, która jest i będzie manewrowana, stwierdził mówca;

po drugie – w paraliżu gry grup nacisku. Grupy walczące paraliżują gospodarkę. Tragedia polega na tym, że grupy te umacniają się, instytucjonalizują swoje działania.

Zgłosił wniosek, aby tezy dotyczące nauk społecznych bardziej skierowane były na przyszłość.

12) tow. prof. Zdzisław Kaczmarek:

Stwierdził, że jego ocena stanu państwa jest identyczna z oceną dokonaną przez tow. Pajestkę, a problem pryncypiów ideologicznych musi znaleźć właściwe odzwierciedlenie w materiałach programowych. Sprzeciwił się dokumentowi opracowanemu przez KZ PAN (o którym mówił tow. Rychlewski), stwierdzając, że sprzeciwia się tak treściom w nim zawartym, jak i trybowi głosowania nad dokumentem. Autorzy dokumentu, zdaniem mówcy, chcą pozbawić partię wpływu na naukę polską. Takie stanowisko byłoby samobójstwem dla partii. Podkreślił, że stan gospodarki odbija się również na nauce, trzeba jednak zrobić wszystko, aby złagodzić ten stan. W tym celu należy odpowiedzieć na pytanie: jak w warunkach ostrego kryzysu gospodarczego ma funkcjonować cały obszar nauki, tak aby z jednej strony pomóc gospodarce, z drugiej zaś zminimalizować własne straty? Trzeba mieć świadomość, że każda decyzja podjęta na tym odcinku będzie decyzją niepopularną.

Na zakończenie tow. Z[dzisław] Kaczmarek zgłosił propozycję, aby powołać zespół do opracowania wniosków z dyskusji nad tezami programowymi.

IV. Przewodniczący zebrania prof. Ignacy Malecki zaproponował następujących towarzyszy w skład zespołu do opracowania wniosków i dyskusji: tow. Henryka Chołaja, tow. Antoniego Rutkowskiego, tow. Mirosława Mossakowskiego, tow. Alfreda Świta oraz tow. Kazimierza Zielińskiego. Jednocześnie zaproponował, aby zespół miał charakter otwarty. Propozycja została przyjęta.

Źródło: AAN, 1353/980/38, b.p., mps.

Nr 234

1981 wrzesień 25, Warszawa – Uchwała KZ PZPR PAN

Warszawa, dnia 25 IX 1981 r.

Towarzysz
Stanisław Kociołek
I Sekretarz Komitetu Warszawskiego PZPR[a]
Warszawa

Uchwała
Komitetu Zakładowego PZPR w Polskiej Akademii Nauk
z dnia 25 września 1981 r.

Komitet Zakładowy PZPR w Polskiej Akademii Nauk w pełni akceptuje zawarte w oświadczeniu z dnia 16 września 1981 r.[1] zdecydowane stanowisko Biura Politycznego wobec wszelkich prób [b]wyłamania Polski Ludowej ze wspólnoty państw socjalistycznych, podważania systemu władzy socjalistycznej w naszym kraju[b]. Próby te przynoszą ogromne szkody wszystkim utrwalonym w naszym narodzie wartościom życia politycznego, społecznego i duchowego.

Doniosłe przemiany, które od sierpnia systematycznie przeobrażają wszystkie dziedziny obywatelskiej aktywności, powinny być wykorzystane do tworzenia ładu wewnętrznego w naszym kraju, do socjalistycznego zreformowania naszego życia społecznego i gospodarczego. Jednak w warunkach gwałtownie postępującego kryzysu ekonomicznego i rozszerzającego się niedostatku wszelkim dążeniom reformatorskim grozi niepowodzenie.

W tej sytuacji szczególne znaczenie [b]zyskuje prowadzona już od roku przez partię polityka realnego porozumienia wszystkich sił społecznych uznających istniejącą konstytucyjnie władzę w Polsce[b]. Jesteśmy najgłębiej przekonani, że mimo konfliktów i napięć prawdziwe racje i interesy naszego narodu uznawane są przez ogromną większość Polaków. Wyrażamy też przeświadczenie, że walce z różnymi siłami antysocjalistycznymi dążącymi do zdobycia władzy może i musi towarzyszyć rozwój współdziałania wszystkich konstruktywnych i patriotycznych sił politycznych i społecznych, umacnianie klasowo sprawiedliwego i humanistycznego charakteru socjalizmu.

W pełni popieramy sformułowaną w uchwale programowej IX Zjazdu zasadę, że partia traktuje „Solidarność" jako doniosły i trwały element systemu demokracji socjalistycznej. Uważamy, że Biuro Polityczne słusznie oceniło, iż ludzie pracy wstępowali do nowego

---

[a] Z *prawej strony nieczytelny odręczny dopisek*.
[b–b] *Fragment odręcznie podkreślony*.
[1] BP KC PZPR w oświadczeniu negatywnie oceniło przebieg pierwszej tury I Zjazdu NSZZ „Solidarność", która odbyła się w dniach 5–10 IX 1981 r. Szczególnie ostro skrytykowano uchwalone 8 IX *Posłanie do ludzi pracy Europy Wschodniej*, wzywające pracowników krajów bloku wschodniego do walki o prawo do swobodnego zrzeszania się.

związku z nadzieją tworzenia warunków lepszego życia i lepszej pracy, budowy nowych wartości w życiu społecznym, pracy dla Polski i dla socjalizmu[c].

Sądzimy także, że przedstawiona w oświadczeniu surowa, pryncypialna ocena wielu szkodliwych politycznie, sprzecznych z interesami narodu, państwa i socjalizmu aspektów obecnej działalności „Solidarności" – [b]jest w pełni uzasadniona[b].

Odrzucając jakiekolwiek próby walki z „Solidarnością", tym bardziej zobowiązani jesteśmy prowadzić zdecydowaną, konsekwentną i upartą [b]walkę polityczną i ideologiczną o „Solidarność", o jej socjalistyczny charakter, o kontynuację jej sierpniowej, robotniczej inspiracji i tradycji[b].

Popieramy w pełni wszelkie działania zmierzające do odbudowy rzeczywistej platformy porozumień Polaków, która może i powinna stworzyć zasadniczo nowe perspektywy rozwoju wydarzeń w kraju zgodnie z oczekiwaniami ogromnej większości społeczeństwa. W działaniach tych szczególna rola i odpowiedzialność przypada ludziom nauki. W tym przeświadczeniu zwracamy się do wszystkich członków i pracowników Polskiej Akademii Nauk – partyjnych i bezpartyjnych, koleżanek i kolegów z obu związków zawodowych – z apelem o zespolenie wysiłków na rzecz przeciwdziałania pogłębianiu kryzysu i dezintegracji naszego społeczeństwa.

(Komitet Zakładowy PZPR w PAN)

Źródło: APW, KZ PZPR PAN, 7, k. 7, mps.

[c] *Akapit odręcznie podkreślony*.

Nr 235

1981 wrzesień 29, Warszawa – Pismo Egzekutywy POP przy IH PAN do KW PZPR, protestujące przeciw fałszowaniu historii najnowszej

[b]Polska Akademia Nauk
Instytut Historii
Rynek Starego Miasta 29/31
00-272 Warszawa[b]

Warszawa, 29 IX[a] 1981 r.

Do
[c]Komitetu Wojewódzkiego
Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej[c]

Z upoważnienia członków Podstawowej Organizacji Partyjnej PZPR przy Instytucie Historii PAN, wyrażonego na zebraniu w dniu 29 września br., pragniemy wyrazić stanowczy protest przeciwko rozmaitym zabiegom propagandowym, manipulującym i deformującym fakty historii najnowszej. Zmuszają nas do tego także przykłady, jakich ostatnio dostarczyła rocznica wydarzeń z 17 września 1939 r. Zarówno w programach telewizyjnych, jak też w prasie pojawiały się w tym dniu rozmaitego rodzaju komentarze i omówienia. Cechowała je nieścisłość historyczna, pustosłowie, jednostronność ocen i interpretacji, pomijanie istotnych faktów z historii stosunków polsko-radzieckich tego okresu. Tego rodzaju przedsięwzięcia są kaleczeniem historii i zaprzeczeniem propagandy. W żadnym wypadku nie służą one idei przezwyciężania historycznych i psychicznych obciążeń, kształtowania trwałych podstaw zrozumienia wzajemnego, zbliżenia i przyjaźni między narodami i państwami. Podważają też zaufanie do państwowych i partyjnych środków masowego przekazu. Takie instrumentalne traktowanie historii jest sprzeczne z wysuwanym powszechnie postulatem szacunku dla prawdy historycznej we wszystkich publikacjach traktujących o dziejach Polski, a zwłaszcza w tych, które dotyczą jej stosunków z sąsiadami, w pierwszym rzędzie zaś podnoszących wagę przyjaznych stosunków ze Związkiem Radzieckim, we wszystkich ich aspektach.

Do wyrażenia niniejszego stanowiska czujemy się i powołani i zobowiązani z tej racji, że jesteśmy ludźmi, dla których historia jest treścią życia i pracy. Kwestia wiarygodności jej jest dla nas kwestią naszej zawodowej, ludzkiej, obywatelskiej wiarygodności, zgodnej z wymogami naszego rozumienia wiarygodności jako członków partii. Sądzimy, że nie możemy milczeć również jako pracownicy jednego z głównych ośrodków badań historycznych w Polsce, który w ciągu kilku dziesięcioleci swego istnienia uczynił i czyni nadal wiele dla szerzenia wiedzy o dziejach Polski i Związku Radzieckiego, dla badań nad wspólnymi obszarami naszej historii, dla wydobywania z niej tego wszystkiego, co stanowi trwały fundament przyjaznego współżycia i współdziałania naszych narodów i państw. Jesteśmy przekonani, że najważniejszym spoiwem tego fundamentu jest szacunek dla prawdy, trudnej i złożonej, jak zawsze w historii, w której odbijają się sprzeczne dążenia i interesy, lecz służącej najlepiej wzajemnemu zrozumieniu i zbliżeniu narodów,

[a] *Data wpisana odręcznie. Z lewej strony nieczytelna pieczęć z tekstem* Polska Akademia Nauk, Warszawa.
[b–b] *Wpis w formie pieczęci.*
[c–c] *Fragment wpisany odręcznie.*

by wierność historii nie przekształcała się w niewolnictwo wobec jej ślepo powtarzanych schematów, by historia była rzeczywiście nauczycielką życia.

Egzekutywa Podstawowej Organizacji Partyjnej PZPR
przy Instytucie Historii PAN
Sekretarz Egzekutywy POP[d]
J[an] Zamojski[1]

Przewodniczący Komitetu ds. Radia i Telewizji
Tow. S. Lorans[2]
Red[aktor] nacz[elny] „Trybuny Ludu"
Komitet Zakładowy PZPR przy PAN
Sekr[etarz] KZ – T[adeusz] Rosłanowski

Źródło: APW, KZ PZPR PAN, 7, k. 8–9, mps.

[d] *Poniżej odręczny podpis*.

[1] Jan Eugeniusz Zamojski (ur. 1925) – historyk, oficer WP (1943–1968), prof. nadzwyczajny od 2002 r., pracownik GZP WP (1946–1958), szef WIH (1959–1964), doktorant na WAP (1964–1968), pracownik naukowy IH PAN (1969–1995), zastępca dyrektora IH PAN (1984–1989). Członek PZPR.

[2] Powinno być Władysław Loranc (ur. 1930) – polityk, dziennikarz, członek PZPR (1953–1990), podsekretarz stanu w Ministerstwie Kultury i Sztuki (1974–1981), przewodniczący Komitetu ds. Radia i Telewizji (1981–1982), kierownik Wydziału Ideologicznego KC PZPR (1982–1987), kierownik Urzędu ds. Wyznań (1987–1989).

Nr 236

1981 październik 22, Warszawa – Pismo I sekretarza Egzekutywy POP przy IH PAN Jana Zamojskiego do KW PZPR (z załącznikiem: rezolucją POP przy IH PAN z 21 października 1981 r.)

[b]Polska Akademia Nauk
Instytut Historii
Rynek Starego Miasta 29/31
00-272 Warszawa[b]

Warszawa, dnia 22[a] października 1981 r.

Komitet Warszawski
Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej

W załączniku przesyłam do wiadomości rezolucję przyjętą na zebraniu Podstawowej Organizacji Partyjnej PZPR przy Instytucie Historii PAN w dniu 21 X 1981 r.

I sekretarz Egzekutywy POP[c]
(dr Jan Zamojski)

Rezolucja
przyjęta na zebraniu POP PZPR przy IH PAN w dniu 21 X 1981 r.

Z olbrzymim niepokojem i trwogą przyjmujemy żywiołowo narastający bieg wydarzeń społecznych, politycznych i moralnych w naszym kraju, dezorganizację życia gospodarczego, powszechną anarchię, bezsiłę państwa. Coraz bardziej czujemy się tylko ich świadkami, gdyż jesteśmy świadomi, że siły sprawcze znajdują się poza nami. Jako szeregowi członkowie naszej partii widzimy znów, że tracimy wpływ na decyzje podejmowane w naszym imieniu, podczas gdy ich skutki polityczne, moralne, ludzkie odczuwamy jak najdotkliwiej, z czym – kategorycznie to stwierdzamy – nie możemy się pogodzić.

Wzmocnienie partii i jej wiarogodności jest zadaniem najwyższej wagi dla skuteczności jej polityki i wykonywania przewodniej roli w społeczeństwie i państwie. Jednakże nie osiągniemy jej przez usuwanie z partii takich ludzi, którzy mają odwagę i zdolność nieszablonowego, twórczego myślenia, jakie reprezentuje Stefan Bratkowski[1]. Jego wykluczenie z partii uważamy za wielki błąd wymagający naprawienia, za wyzwanie czy też groźbę pod adresem partyjnej inteligencji twórczej. Tego rodzaju posunięcia były już kilkakrotnie w przeszłości sygnałem łamania linii odnowy. Skumulowane skutki tej praktyki są dziś jedną z głównych przyczyn dramatycznej sytuacji, w jakiej partia się znalazła. Bratkowski zrobił bardzo wiele dla partii w najtrudniejszych chwilach obecnego

---

[a] *Liczba wpisana odręcznie*.
[b–b] *Wpis w formie pieczęci*.
[c] *Poniżej odręczny podpis*.
[1] Stefan Bratkowski (ur. 1934) – dziennikarz, członek redakcji „Po Prostu" (1956–1957), dziennikarz m.in. „Życia Warszawy" (1970–1973), „Gazety Wyborczej" (1989–1995), prezes SDP (1980–1982; 1989–1990). Członek PZPR (1954–1981), współorganizator konwersatorium „Doświadczenie i Przyszłość" (1978), członek Komitetu Obywatelskiego przy Lechu Wałęsie.

kryzysu. Nawet jeśli popełnił uchybienia statutowe, to jego zaangażowanie w sprawę budowy socjalizmu i zasługi dla partii przeważają je wielokrotnie.

Uważamy, że ostatnie plenum KW warszawskiej organizacji partyjnej ujawnia tendencję KW do zaostrzenia napięć, do dawania posłuchu poglądom, które zbankrutowały już ćwierć wieku temu, w październiku 1956 r.; do ośmielania konfrontacyjnych postaw. Domagamy się niezwłocznego zwołania Warszawskiej Konferencji Partyjnej dla pełnego przedyskutowania sytuacji politycznej w stolicy i województwie warszawskim oraz określenia zadań społecznej organizacji partyjnej.

Nie ma powrotu do sytuacji sprzed sierpnia 1980 r., ani w kraju, ani w partii. Zbyt ciężko zapłaciliśmy i płacimy za ubezwłasnowolnienie partii i za politykę, która doprowadziła do jej izolacji moralnej, zaś jej członków – do konfliktu sumień.

Źródło: APW, KZ PZPR PAN, 7, k. 11–12, mps.

Nr 237

1981 październik 26, Warszawa – Apel KZ PZPR PAN do pracowników PAN o poparcie dla linii dialogu i porozumienia

Warszawa, 26 X 1981 r.

Do
pracowników Polskiej Akademii Nauk

W obliczu fali napięcia społecznego i wzrostu nastrojów konfrontacyjnych[1] Komitet Zakładowy PZPR w PAN zwraca się do wszystkich pracowników PAN o wyrażenie czynnego poparcia dla linii dialogu i porozumienia, jedynej linii politycznej odpowiadającej interesom całego narodu.

Komitet Zakładowy wielokrotnie opowiadał się za tą linią, widząc w niej drogę do zgodnego z wartościami socjalizmu rozwoju kraju.

Działając na rzecz realizacji tej linii, potwierdzonej przez IX Zjazd naszej partii, przestrzegaliśmy równocześnie konsekwentnie przed wszystkimi dla niej zagrożeniami. Mamy zatem moralne prawo i polityczny obowiązek zaprotestować przeciwko nowym inicjatywom strajkowym NSZZ „Solidarność".

Jesteśmy zdania, że nasze środowisko – wszystkie działające w nim organizacje – powinny obecnie aktywnie i zdecydowanie działać na rzecz porozumienia i współpracy wszystkich konstytucyjnych sił społecznych.

W tym przekonaniu wzywamy wszystkie koleżanki i kolegów, członków NSZZ „Solidarność", ZNP, ZSMP, aby przyłączając się do członków partii, nie brali udziału w strajku proklamowanym na 28 października 1981 r.

Komitet Zakładowy PZPR w PAN

Źródło: APW, KZ PZPR PAN, 7, k. 16, mps.

[1] W czasie IV Plenum KC PZPR (16–18 X 1981 r.) nowym I sekretarzem KC PZPR został gen. Wojciech Jaruzelski, osiągając tym samym pełnię władzy w kraju. Podczas obrad plenum podkreślano „zagrożenie bytu narodowego". Do wzrostu napięcia przyczyniły się też późniejsze o kilka dni manifestacje i strajki w Katowicach, Żyrardowie i w rejonie Zielonej Góry. 23 października Komisja Krajowa NSZZ „Solidarność" stwierdziła w uchwale stan zagrożenia związku i społeczeństwa, wzywając do powszechnego, jednogodzinnego strajku ostrzegawczego w dniu 28 października.

Nr 238

1981 listopad 9, Warszawa – Uchwała KZ PZPR PAN w sprawie Stefana Bratkowskiego

Warszawa, dnia 9 XI 1981 r.

Uchwała
Komitetu Zakładowego PZPR Polskiej Akademii Nauk[a]

Komitet Zakładowy zebrany na posiedzeniu plenarnym z udziałem członków Zakładowej Komisji Rewizyjnej i pierwszych sekretarzy POP – uwzględniając również opinię większości naszych podstawowych organizacji partyjnych – pragnie zwrócić uwagę na następujące elementy aktualnej sytuacji społeczno-politycznej:

W całej pełni popieramy działania podjęte przez kierownictwo partii i rządu na rzecz autentycznego frontu porozumienia narodowego opartego na uznaniu konstytucyjnych zasad ustrojowych.

Niezbędnym warunkiem spełnienia tych zamierzeń jest aktywność naszej partii. Wymaga to konsolidacji na gruncie uchwał IX Zjazdu PZPR i równocześnie twórczego wysiłku w wypracowaniu politycznych rozwiązań i form działania w zupełnie nowych warunkach.

W kontekście zjednywania dla tej idei różnych środowisk budzi nasze głębokie zaniepokojenie decyzja zespołu orzekającego CKKP [PZPR] w sprawie Stefana Bratkowskiego. Wynika ono również z trybu podjęcia tej decyzji, jak też sposobu jej uzasadnienia.

Uważamy, że kontrowersyjna niekiedy działalność publicystyczna Stefana Bratkowskiego posiada konstruktywny społecznie sens i służy w efekcie polityce dialogu i porozumienia. Wydalenie go z partii – przy równoczesnym tolerowaniu w niej ludzi prowadzących na dużą skalę jawną i skrytą działalność frakcyjną zwalczającą faktycznie proces odnowy – jest odbierane w naszym środowisku jako podważanie linii IX Zjazdu.

W tej sytuacji popieramy stanowisko POP Warszawskiego Oddziału Związku Literatów Polskich i zwracamy się z apelem o ponowne wnikliwe i wszechstronne – zgodne ze statutem i programowymi uchwałami IX Zjazdu PZPR – rozpatrzenie i rozstrzygnięcie sprawy Stefana Bratkowskiego.

Zgodnie z punktem 16. Statutu PZPR niniejszą uchwałę kierujemy do centralnych instancji naszej partii.

Komitet Zakładowy PZPR
Polskiej Akademii Nauk

Źródło: APW, KZ PZPR PAN, 7, k. 19, mps.

[a] *Z prawej strony nieczytelny odręczny dopisek.*

Nr 239

1982 styczeń 12, Warszawa – KZ PZPR PAN, Wykaz pracowników PAN, którzy wystąpili z PZPR od 13 grudnia 1981 r.

[a]Komitet Zakładowy PZPR
Polskiej Akademii Nauk[a]
w Warszawie

Warszawa, dnia 12 I 1982 r.

Wystąpieniaz PZPR w PAN w okresie od 13 XII 1981 r.[1]

1. Daria Lipińska-Nałęcz[2]	st. asyst[ent]	1951	1972	p.* czł. egz. POP	IBL
2. Jerzy Zbiegniewski	dyr[ektor] adm.	1934	1959	p. I sekr. OOP	IBL
3. Maria Żmigrodzka	prof.	1922	1949	I sekr. POP	IBL
4. Hanna Kirchner-Ładyka[3]	dr hab.	1930	1953	–	IBL
5. Stefan Treugutt	doc., z[astęp]ca dyr.	1925	1953	p. I sekr. POP	IBL
6. Stanisław Grotecki	dokum[entacja]	1947	1971	–	IBL
7. Georgette Adamska	adm[inistracja]	1938	1964	–	IFiS
8. Zbigniew Pietrasiński[4]	prof.	1926	1950	–	IFiS
9. Ryszard Turski[5]	dr	1929	1970	sekretarz KZ	IFiS
10. Anna Braciszewska	doktorantka	1954	1975	(dz[iałacz] ZSMP)	IBL
11. Walentyna Najdus	prof.	1909	1948	–	IH
12. Jerzy Eisler[6]	doktorant	1952	1977	czł. egz. POP	IH
13. Jerzy Borejsza[7]	doc.	1935	1955	–	IH
14. Maria Nowak-Kiełbik[8]	doc.	1930	1953	–	IH

[a–a] *Wpis w formie pieczęci*.

* p. oznacza pełnienie funkcji w poprzedniej kadencji.

1 Trzecia rubryka tabeli podaje rok urodzenia, czwarta – datę wstąpienia do PZPR. Z racji dużej liczby nazwisk pominięto dodawanie przypisu w wypadku braku bliższych informacji o danej osobie.

2 Daria Lipińska-Nałęcz (ur. 1951) – historyk, dr hab. od 1995 r., pracownik naukowy IBL od 1975 r. [?], naczelny dyrektor Archiwów Państwowych (1996–2006), dziekan Wydziału Nauk Politycznych Akademii Humanistycznej w Pułtusku od 2007 r., rektor Uczelni Łazarskiego od 2008 r.

3 Hanna Kirchner-Ładyka (ur. 1930) – literaturoznawca, pracownik naukowy IBL PAN.

4 Zbigniew Pietrasiński (1926–2010) – psycholog, pracownik naukowy UW, Instytutu Psychologii PAN (1980–1996), współzałożyciel i prorektor ds. studenckich Wyższej Szkoły Psychologii Społecznej (1996–2008).

5 Ryszard Turski (ur. 1929) – socjolog, dziennikarz, pracownik naukowy IFiS PAN, ostatni redaktor „Po Prostu" (1957).

6 Jerzy Eisler (ur. 1952) – historyk dziejów najnowszych, dr hab. od 1993 r., prof. zwyczajny od 2002 r., związany z IH PAN od 1978 r., dyrektor Szkoły Polskiej im. A. Mickiewicza w Paryżu (1994–1997), naczelnik Oddziałowego Biura Edukacji Publicznej IPN w Warszawie (2000–2002), od 2002 r., dyrektor Oddziału IPN w Warszawie.

7 Jerzy W. Borejsza (ur. 1935) – historyk, prof. nadzwyczajny od 1983 r., prof. zwyczajny od 1990 r., pracownik naukowy Pracowni Historii Czasopiśmiennictwa PAN i IH PAN (1957–1964), IH PAN (od 1975 r.), IH UW (1964–1975), UMK od 2004 r., sekretarz Rady Naukowej IH PAN (1981–1983), kierownik Zakładu Systemów Totalitarnych i Dziejów Drugiej Wojny Światowej (2001–2005). Członek PAU.

8 Maria Nowak-Kiełbik (ur. 1930) – historyk, dr hab. od 1987 r., prof. nadzwyczajny od 1999 r., pracownik naukowy IH PAN (1970–2000).

15. Alina Trojan[9]	kier. pr. dokument. [?]	1930	1956	p. I sekr. POP	I[nstytut] Sztuki
16. Grzegorz Kończyk	dr	1950	1977	I sekr. POP	IHNOiT
17. Marian Mickiewicz[10]	st. asyst[ent]	1954	1978	II sekr. POP	IHNOiT
18. […][b]					
19. Wiktor Olszewski	emeryt rob[otnik]	1905	1947	–	I[nstytut] Ekolog[ii]
20. Krzysztof Chmielewski[11]	st. asyst[ent]	1947	1974	–	I[nstytut] Ekolog[ii]
21. Jerzy Niegodzisz	dr	1939	1970	czł. egz. POP	I[nstytut] Ekolog[ii]
22. Wacław Malinowski[12]	dr	1951	1973	czł. KD, czł. egz. POP	I[nstytut] Ekolog[ii]
23. Stefan M. Janion[13]	dr	1928	1952	p. czł. egz. POP	I[nstytut] Ekolog[ii]
24. Kazimierz Wierzchowski[14]	prof., czł[onek] PAN	1929	1953	–	IBB
25. Kazimierz Kleczkowski	prof.	1924	1948	p. czł. KZ	IBB
26. Jerzy Buchowicz[15]	prof.	1932	1962	czł. KKR	IBB
27. Anna Dygas[16]	dr	1949	1970	p. II sekr. POP	IBB
28. Zofia Affelt-Schaff[17]	dr	1923	1948		IBB
29. Piotr Korda[18]	dr	1922	1949	p. I sekr. POP	IBB
30. Elżbieta Wałajtys-Rode[19]	dr	1937	1980	–	IBD
31. Zofia Zarębska[20]	dr hab.	1934	1952	I sekr. POP	IBB
32. Grażyna Palamarczyk[21]	dr, adiunkt	1940	1969	–	IBB
33. Władysław Woyno[22]	lek[arz] wet[erynarii]	1944	1975	czł. egz. POP	IFiŻZ

[b] *Dane nieczytelne*.

[9] Alina Trojan (ur. 1930) – historyk sztuki, pracownik naukowy Instytutu Sztuki PAN.

[10] Marian Mickiewicz (ur. 1954) – historyk nauki, pracownik naukowy IHNOiT PAN.

[11] Krzysztof Chmielewski (ur. 1947) – biolog, pracownik naukowy Instytutu Ekologii PAN.

[12] Wacław Malinowski (ur. 1951) – ekolog, pracownik naukowy Instytutu Ekologii PAN.

[13] Stefan M. Janion (ur. 1928) – ekolog, pracownik naukowy Instytutu Ekologii PAN.

[14] Kazimierz Wierzchowski (ur. 1929) – biofizyk, prof. nadzwyczajny od 1971 r., prof. zwyczajny od 1978 r., asystent w Katedrze Chemii Nieorganicznej UW (1951–1955), pracownik IBiB PAN (od 1955 r.), dyrektor IBiB PAN (1972–1981). Członek korespondent PAN od 1976 r.

[15] Jerzy Buchowicz (ur. 1932) – biochemik, prof. nadzwyczajny od 1972 r., prof. zwyczajny od 1978 r., pracownik naukowy Uniwersytetu Moskiewskiego (1955–1958), IBB PAN (1958–2002), dyrektor IBB PAN (1984–1990 [?]).

[16] Anna Dygas (ur. 1949) – biochemik, pracownik naukowy IBB PAN.

[17] Zofia Affelt-Schaff (1923–1982) – biochemik, dr od 1965 r., pracownik naukowy IBD PAN (1947–?).

[18] Piotr Korda (1922–2005) – weterynarz, etolog, pisarz, pracownik naukowy IBB PAN.

[19] Elżbieta Wałajtys-Rode (ur. 1937) – biochemik, immunolog, dr hab. od 1983 r., prof. nadzwyczajny od 1995 r., prof. zwyczajny od 2007 r., pracownik naukowy AM w Warszawie (1961–1969, 1984–1994), Instytutu Kultury Fizycznej w Warszawie (1966–1969), IBD PAN (1969–1984), Instytutu Parazytologii PAN (1994–1996), Instytutu Biotechnologii i Antybiotyków w Warszawie (1996–2000), PRz od 2000 r.

[20] Zofia Zarębska (ur. 1934) – enzymolog, fotobiolog, pracownik naukowy IBB PAN.

[21] Grażyna Palamarczyk (ur. 1940) – biochemik, prof. nadzwyczajny od 1992 r., pracownik naukowy IBB PAN od 1965 r. [?].

[22] Władysław Woyno (ur. 1944) – weterynarz, pracownik naukowy IFiŻZ PAN.

34. Władysław Cabaj[23]	dr	1950	1977	I sekr. POP	I[nstytut] Parazy[tologii]
35. Jan Rembiszewski[24]	dr	1938	1971	I sekr. POP	O[gród] Bot[aniczny]
36. Piotr Staniewski[25]	dr adiunkt	1945	1957	–	IBS
37. Janusz Jurczak[26]	doc.	1941	1970	czł. egz. KZ	I[nstytuty] Chemiczne
38. Marek Przasnyski	dr	1940	1967	czł. egz. KZ	I[nstytuty] Chemiczne
39. Anna Banaszek-Rułko[27]	adiunkt	1930	1952	–	I[nstytuty] Chemiczne
40. Czesław Bełżecki[28]	prof.	1920	1946	(PPS) czł. KKR	I[nstytuty] hemiczne
41. Stanisław Beszczyński	robot[nik]	1928	1961	–	I[nstytuty] Chemiczne
42. Bronisław Gołębiowski	adm[inistracja]	1924	1947		I[nstytuty] Chemiczne
43. Bogumiła Hintze[29]	adiunkt	1942	1974	p. II sekr. POP	I[nstytuty] Chemiczne
44. Andrzej Jackowski	adiunkt	1925	1969	–	I[nstytuty] Chemiczne
45. Janusz Krajewski	adiunkt	1929	1965	p. I sekr. POP	I[nstytuty] Chemiczne
46. Andrzej Kawczyński[30]	adiunkt	1943	1961	czł. KZ	I[nstytuty] Chemiczne
47. Celina Kucharska	adm[inistracja]	1930	1955	p. II sekr. POP	I[nstytuty] Chemiczne
48. Stanisław Nowak	technik	1952	1974	p. czł. egz. POP	I[nstytuty] Chemiczne
49. Jerzy Pietrzak	inż. – lab[oratorium]	1946	1970	–	I[nstytuty] Chemiczne

[23] Władysław Cabaj (ur. 1950) – immunolog, parazytolog, dr od 1982 r, dr hab. od 1998 r., prof. nadzwyczajny od 2005 r., pracownik naukowy Instytutu Parazytologii PAN od 1976 r. [?], dyrektor Instytutu Parazytologii od 2005 r. [?].

[24] Jan Rembiszewski (ur. 1938) – ichtiolog, pracownik naukowy Ogrodu Botanicznego, dyrektor Ogrodu Zoologicznego w Warszawie (1982–2009).

[25] Piotr Staniewski (ur. 1945) – specjalista w dziedzinie automatyki i robotyki, pracownik naukowy IBS PAN.

[26] Janusz Jurczak (ur. 1941) – chemik, prof. nadzwyczajny od 1988 r., prof. zwyczajny od 1996 r. [?], pracownik naukowy IChO PAN od 1970 r., Wydziału Chemii UW od 1991 r., przewodniczący Rady Naukowej ICho PAN (1993–2010). Członek korespondent PAN od 1991 r., członek rzeczywisty od 2004 r., członek korespondent TNW od 2002 r., zastępca sekretarza (1991–1993) i przewodniczący Wydziału III PAN od 2007 r.

[27] Anna Banaszek-Rułko (ur. 1930) – chemik, prof. nadzwyczajny od 1996 r., pracownik naukowy IChO PAN do 2000 r.

[28] Czesław Bełżecki (ur. 1920) – chemik, prof. nadzwyczajny od 1972 r., prof. zwyczajny od 1981 r., inżynier Fabryki Odczynników Chemicznych w Gliwicach (1946–1950), pracownik naukowy Instytutu Farmaceutycznego w Warszawie (1950–1956), Zakładu Syntezy Organicznej PAN (1956–1965), IChO PAN (1965–1990), kierownik Zakładu Związków Biologicznie Czynnych IChO PAN (1965–1990). Brak danych na temat przynależności prof. Bełżeckiego do PPS.

[29] Bogumiła Hintze (ur. 1942) – chemik, dr od 1970 r., pracownik naukowy IChO PAN.

[30] Andrzej Lech Kawczyński (ur. 1943) – fizyk, dr od 1972 r., dr hab. od 1993 r., prof. nadzwyczajny od 2007 r., pracownik naukowy Instytutu Chemii Fizycznej PAN od 1967 r. [?].

50. Bohdan Sieniarski	inż.	1939	1970	–	I[nstytuty] Chemiczne
51. Marek Sitarski	adiunkt	1945	1966	czł. egz. POP	I[nstytuty] Chemiczne
52. Tadeusz Skośkiewicz[31]	doc., z[astęp]ca dyr.	1938	1967	p. czł. egz. KZ	I[nstytuty] Chemiczne
53. Stanisław Sojski	inż.	1923	1964	p. czł. egz. POP	I[nstytuty] Chemiczne
54. Stanisław Tyrlik[32]	doc.	1936	1967	–	I[nstytuty] Chemiczne
55. Wanda Wiatrak	technik	1940	1969	–	I[nstytuty] Chemiczne
56. Bolesława Wdzięczna	adm[inistracja]	1928	1945	p. II sekr. POP	I[nstytuty] Chemiczne
57. Jerzy Wicha[33]	doc.	1936	1953	II sekr. POP	I[nstytuty] Chemiczne
58. Aleksander Zamojski[34]	prof.	1929	1954	p. czł. egz. POP	I[nstytuty] Chemiczne
59. Edward Grochowski	dr adiunkt	1934	1965	p. czł. egz. KZ	I[nstytuty] Chemiczne
60. Julian Auleytner[35]	prof.	1922	1969	p. czł. egz. POP	I[nstytut] Fizyki
61. Ryszard Górny	rob[otnik]	1924	1969	–	I[nstytut] Fizyki
62. Franciszek Czyżak	rob[otnik]	1930	1969	–	I[nstytut] Fizyki
63. Urszula Mirkowska	adm[inistracja]	1943	1976	–	I[nstytut] Fizyki
64. Stanisław Lewandowski[36]	dr	1933	1951	p. I sekr. POP	I[nstytut] Fizyki
65. Halina Bielska- -Lewandowska	n[aukowo]- -techn. [?]	1932	1952	–	I[nstytut] Fizyki
66. Jerzy Langer[37]	doc.	1947	1965	p. I sekr. POP	I[nstytut] Fizyki

[31] Tadeusz Skośkiewicz (ur. 1938) – fizyk, prof. nadzwyczajny od 1994 r., pracownik naukowy Instytutu Fizyki PAN, Instytutu Chemii Fizycznej PAN, UKSW.

[32] Stanisław Tyrlik (ur. 1938) – chemik, prof. nadzwyczajny od 1992 r., pracownik naukowy Akademii Podlaskiej.

[33] Jerzy Wicha (ur. 1936) – chemik, prof. nadzwyczajny od 1979 r., pracownik naukowy Instytutu Przemysłu Farmaceutycznego w Warszawie (1958–1960), UW (1960–1970), Instytutu Chemii Organicznej PAN od 1970 r.

[34] Aleksander Zamojski (1929–2004) – chemik, prof. nadzwyczajny od 1973 r., prof. zwyczajny od 1983 r., pracownik naukowy PŁ (1952–1954), UW (1954–1965), Instytutu Chemii Organicznej PAN (1965–1999).

[35] Julian Auleytner (1922–2003) – fizyk, prof. nadzwyczajny od 1967 r., prof. zwyczajny od 1974 r., pracownik naukowy Instytutu Fizyki Doświadczalnej UW (1950–1961), Instytutu Fizyki PAN (1962–1992), zastępca dyrektora (1966–1967) i dyrektor Instytutu Fizyki PAN (1967–1973), kierownik Środowiskowego Laboratorium Badań Rentgenowskich i Elektronomikroskopowych PAN (1973–1992).

[36] Stanisław Lewandowski (ur. 1933) – fizyk, dr hab. od 1993 r., prof. nadzwyczajny od 2001 r., pracownik naukowy Instytutu Fizyki PAN.

[37] Jerzy M. Langer (ur. 1947) – fizyk, dr hab. od 1978 r., prof. nadzwyczajny od 1987 r., pracownik naukowy Wydziału Fizyki UW (1970–1978), Instytutu Fizyki PAN od 1978 r., Szkoły Nauk Ścisłych (1993–2001). Doradca

67. Tadeusz Kącki	inż.	1948	1970	czł. egz. POP	I[nstytut] Fizyki
68. Jerzy Kołodziejczak	prof., czł[onek] PAN	1935	1967	p. czł. egz. KZ	I[nstytut] Fizyki
69. Ewa Sobczak[38]	dr	1948	1970	p. II sekr. POP	I[nstytut] Fizyki
70. Ludwik Mazurkiewicz[39]	dr	1945	1976	–	Pl[acówki] Nauk o Ziemi
71. Andrzej Stąpor[40]	st. asyst[ent]	1955	1980	–	I[nstytut] Fizyki
72. Elżbieta Król[41]	dr	1943	1971	–	Pl[acówki] Nauk o Ziemi
73. Teresa Gołębiewska	naukowo-techn.	1935	1961	czł. KKR	Pl[acówki] Nauk o Ziemi
74. Barbara Żbikowska[42]	dr	1948	1970	czł. egz. POP	Pl[acówki] Nauk o Ziemi
75. Henryk Mitosek[43]	dr	1943	1965	I sekr. POP	Pl[acówki] Nauk o Ziemi
76. Janusz Jeleński	naukowo-techn.	1935	1968	czł. KZ	Pl[acówki] Nauk o Ziemi
77. Witold Karczewski[44]	prof., z[astęp]ca dyr.	1930	1953	czł. egz. POP	CMDiK
78. Paweł Grieb[45]	dr	1951	1972	–	CMDiK
79. Jacek Dziduszko	dr, lek. med.	1939	1965	–	CMDiK
80. Zbigniew Lorentz	inż.	1943	1970	b. czł. KZ	IBIB
81. Juliusz Kulikowski[46]	prof.	1931	1954	p. czł. KZ	I[nstytut] M[atematyczny]

prezesa PAN (1999–2004). Wiceminister nauki (2005), doradca prezydenta Wrocławia ds. Europejskiego Instytutu Technologicznego od 2006 r.

[38] Ewa Sobczak (ur. 1948) – fizyk, dr hab. od 1994 r., pracownik naukowy Instytutu Fizyki PAN (1974 [?]–1979), Centrum Fizyki Teoretycznej PAN od 1979 r.

[39] Ludwik Mazurkiewicz (ur. 1945) – geograf, dr od 1976 r., dr hab. od 1986 r., pracownik naukowy Instytutu Nauk o Ziemi PAN, AWF, dyrektor Instytutu Turystyki i Rekreacji AWF.

[40] Andrzej Stąpor (ur. 1955) – fizyk, dr od 1978 r. [?], pracownik naukowy Instytutu Fizyki PAN (1978–1991), pracownik prywatnych przedsiębiorstw od 1991 r.

[41] Elżbieta Król – geofizyk, dr w 1975 r., pracownik naukowy Wydziału Fizyki UW (1966–1967), Centralnego Laboratorium Ochrony Radiologicznej (1967–1970), doktorant w PAN (1970–1974), adiunkt w IGF PAN (1975–2006).

[42] Barbara Żbikowska (ur. 1948) – geolog, biolog, pracownik naukowy Państwowego Instytutu Geologicznego.

[43] Henryk Mitosek (ur. 1943) – geograf, hydrolog, prof. nadzwyczajny od 2007 r., pracownik naukowy Instytutu Geofizyki PAN, Akademii Świętokrzyskiej w Kielcach.

[44] Witold Karczewski (1930–2008) – neurofizjolog, prof. nadzwyczajny od 1971 r., prof. zwyczajny od 1979 r., pracownik naukowy Zakładu Patomorfologii PAN (1954–1956), Zakładu Patologii Doświadczalnej PAN (1956–1965), Centrum Medycyny Doświadczalnej i Klinicznej PAN (1965–1993), zastępca dyrektora ds. naukowych CMDiK PAN (1971–1983). Wiceprezes Towarzystwa Wspierania i Krzewienia Nauk (1980–1981), minister i przewodniczący KBN (1991–1995).

[45] Paweł Grieb (ur. 1951) – biochemik, fizjolog, prof. nadzwyczajny od 2002 r., pracownik naukowy CMDiK/IMDiK PAN od 1973 r., kierownik Zakładu Farmakologii Doświadczalnej IMDiK od 2004 r.

[46] Juliusz Kulikowski (ur. 1931) – specjalista w zakresie biocybernetyki i informatyki, prof. nadzwyczajny od 1973 r., pracownik naukowy PW (1951–1966), Instytutu Automatyki (1966–1971), Instytutu Cybernetyki Stosowanej (1971–1973), Instytutu Organizacji i Kierowania (1974–1976), Instytutu Podstaw Informatyki PAN (1976–1982), Instytutu Biocybernetyki i Inżynierii Biomedycznej PAN od 1982 r. Dyrektor Sekretariatu Komitetu Informatyki przy Prezesie Rady Ministrów (1976–1979), członek CKK (1976–1984).

82. Wojciech Gajdzis	inż.	1937	1961	p. czł. egz. POP	UNIPAN
83. Ryszard Jurczak	inż.	1943	1971	p. czł. egz. POP	UNIPAN
84. Wojciech Grenda	inż.	1950	1971	p. I sekr. POP	UNIPAN
85. Bogdan Leoniuk	kier[ownik] kadr	1938	1969	–	UNIPAN
86. Hanna Dreszer	adm. naczelnik	1940	1970	–	Sekr[etariat] Adm.
87. Henryk Szamałek	adm[inistracja]	1921	1958	–	Sekr[etariat] Adm.
88. Andrzej Mroczek	adm[inistracja]	1947	1980	–	Sekr[etariat] Adm.
89. Andrzej Ajnenkiel[47]	prof.	1931	1959	–	IH
90. Marian Drozdowski	prof.	1932	1949	I sekr. POP	IH
91. Stefania Kowalska-Glikman[48]	prof.	1926	1952	–	IH

Sek[retarz] KZ PAN
(Bolesław Kornak)

Źródło: APW, KZ PZPR PAN, 7, k. 24–26, mps.

[47] Andrzej Ajnenkiel (ur. 1931) – historyk dziejów najnowszych, prof. nadzwyczajny od 1979 r., prof. zwyczajny od 1991 r., pracownik naukowy AAN (1954–1958), Instytutu Nauk Prawnych PAN (1958–1961), IH PAN (1961–2001), dyrektor WIH (1993–1997), Akademii Obrony Narodowej (1997–2001), prezes PTH (1988–1991). Ekspert Senatu RP i Prezydenta RP w pracach nad konstytucją (1990–1993).

[48] Stefania Kowalska-Glikman (ur. 1926) – historyk dziejów XIX w., prof. nadzwyczajny od 1990 r., pracownik naukowy IH PAN (1952 [?]–1996).

Nr 240

1982 styczeń 18, Warszawa – Stanowisko Egzekutywy KZ PZPR PAN w sprawie wprowadzenia stanu wojennego

Warszawa, dnia 18 I 1982 r.

Stanowisko[a]

Egzekutywa Komitetu Zakładowego PZPR w PAN, uznając wyższą konieczność wprowadzenia stanu wojennego, wyraża swoje poparcie dla podejmowanych od 13 grudnia ub.r. działań Wojskowej Rady Ocalenia Narodowego[1], która zapobiegając groźbie bratobójczej konfrontacji zamierzonej przez ekstremalne siły w „Solidarności", przywraca warunki dla stopniowego wychodzenia Polski z głębokiego kryzysu na drogę prawdziwie socjalistycznej odnowy.

Świadomi potrzeby rosnącej roli partii w tym procesie, uznajemy za pierwszorzędne obecnie zadanie wszystkich członków, ogniw i instytucji PZPR – w tym także naszej Zakładowej Organizacji Partyjnej – konsolidację szeregów na płaszczyźnie marksizmu-leninizmu, skonkretyzowanej w programie IX Zjazdu partii oraz w Statucie PZPR, a przełożonej na język działań praktycznych m.in. w uchwałach IV i VI Plenum KC[2].

Tylko dokonując konsekwentnego rozrachunku z błędami minionej dekady i krytycznie wykorzystując swój posierpniowy dorobek, partia odzyskać może samoświadomość ideologiczną oraz prężność polityczno-organizacyjną, stopniowo zdobywając szerokie poparcie społeczne i skupiając wokół siebie klasę robotniczą oraz wszystkie prawdziwe patriotyczne, prosocjalistyczne siły narodu.

W obywatelskim dziele wyprowadzania kraju z obecnego kryzysu znacząca rola przypada również naukowcom i całej polskiej inteligencji, pod tym wszakże warunkiem, aby przezwyciężając swe uprzedzenia i frustracje, dokonała konstruktywnego wyboru politycznego, czynnie popierając program ocalenia i porozumienia narodowego, zarysowany przez I sekretarza naszej partii tow. Wojciecha Jaruzelskiego, przewodniczącego WRON.

Oczekujemy i uważamy za niezbędne rychłe rozwinięcie przez najwyższe gremia partyjne i państwowe tego programu, poprzez ukazanie społeczeństwu i partii dróg wychodzenia z kryzysu i stanu wojennego oraz dalekosiężnych celów budowy socjalizmu w konkretnych warunkach naszego kraju, co odpowiadać będzie ogromowi nadziei tak członków PZPR, jak i wszystkich Polaków dobrej woli, w tym członków i pracowników PAN; do nich również zwracamy się dziś z apelem o współdziałanie obywatelskie dla dobra Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej.

Źródło: APW, KZ PZPR PAN, 7, k. 181, mps.

[a] *Z prawej strony odręczny dopisek* 18 I 1982 r.

[1] WRON (Wojskowa Rada Ocalenia Narodowego) – pozakonstytucyjny organ władz PRL firmujący wprowadzenie stanu wojennego. Działała od 12 XII 1981 do 22 VII 1983 r. Na czele WRON stał gen. Wojciech Jaruzelski.

[2] Chodzi prawdopodobnie o IV Plenum KC PZPR z 16–18 X 1981 r. i VI Plenum KC PZPR z 27–28 XI 1981 r.

Nr 241

1982 luty 1, Warszawa – Wystąpienia z PZPR po 13 grudnia 1981 r. w ZOP PAN

Warszawa, dnia 1 II 1982 r.

Wystąpienia z PZPR po 13 XII 1981 r. w ZOP PAN

Wystąpienia z partii z przyczyn politycznych, które pojawiły się w Z[akładowej] O[rganizacji] P[artyjnej] po sierpniu 1980 r. jako zjawisko w tej skali nowe, były motywowane rozczarowaniem do polityki partii i jej kierownictwa, nie przybrały jednak większych rozmiarów. Zjawisko to nasiliło się gwałtownie w związku z wprowadzeniem stanu wojennego, przy czym dodatkowym impulsem były tragiczne wydarzenia w kopalni „Wujek”[11].

W okresie od 13 XII 1981 r. do 31 I 1982 r. w podstawowych organizacjach partyjnych skupionych w Zakładowej Organizacji Partyjnej PAN wystąpiło z szeregów partii 98 osób, w tym 3 kandydatów. Główna fala wystąpień miała miejsce w ciągu pierwszych dwóch tygodni po wprowadzeniu stanu wojennego. Wystąpienia dotknęły Egzekutywę KZ, z której składu z partii wystąpili sekretarz i delegat na IX Zjazd – Ryszard Turski, oraz Janusz Jurczak i Marek Przasnyski. Ponadto ze składu KZ po 13 XII z partii wystąpili Andrzej Kawczyński i Janusz Jeleński oraz ze składu Zakładowej Komisji Kontrolnej i Rewizyjnej: Jerzy Buchowicz, Czesław Bełżecki i Teresa Gołębiewska. Wystąpił z partii jeden z dwu przedstawicieli ZOP w Komitecie Dzielnicowym Warszawa-Śródmieście – Wacław Malinowski. Spośród 192 delegatów na zakładową konferencję sprawozdawczo-wyborczą partię opuściło w tym czasie 40 delegatów.

Z pełniących funkcje partyjne w POP z partii wystąpiło pięciu I sekretarzy oraz dwa razy tyle członków egzekutywy POP. Prawie połowa tych, co z partii wystąpili, w poprzednich kadencjach pełniła w niej funkcje partyjne: od członków egzekutywy POP poprzez sekretarzy POP, członków KZ i KR po członków egzekutywy KZ. Wystąpienia miały miejsce w 21 POP, przy czym w 8 organizacjach ograniczyły się do 1 osoby, natomiast w POP plac[ówek] biolog[iczno]-biochemicznych objęły 9 osób, w POP Inst[ytutu] Fizyki – 11 osób i w POP inst[ytutów] chemicznych 23 osoby, prawie połowę składu osobowego POP.

Wśród występujących z partii nie da się stwierdzić wyraźnych preferencji dla określonych grup wieku, gdyż poza dwojgiem emerytów (lata urodzenia 1905 i 1909) wiek pozostałych przedstawia się następująco:

[…[a]]

W większości przypadków wystąpienia z partii sprowadzały się do aktu oddania legitymacji partyjnej na ręce sekretarzy bądź członków egzekutywy POP. W wielu przy-

[a] *W dokumencie brak dalszego ciągu tego tekstu*.

[1] 16 XII 1981 r. w wyniku pacyfikacji strajku okupacyjnego w kopalni „Wujek” w Katowicach, prowadzonej przez połączone siły milicji i wojska, zginęło 9 górników, a 21 zostało rannych.

padkach legitymacje składano sekretarzom KZ, a niekiedy pracownikom KZ. Związane z wystąpieniami pisemne deklaracje najczęściej mają charakter tylko formalny.

W związku z tym, że wystąpienia z partii odbywały się w warunkach, w których POP miały ograniczone możliwości działania ze względu na zakaz odbywania zebrań, brak łączności, a niekiedy i trudności z użytkowaniem odpowiednich lokali, Egzekutywa KZ uznała za celowe wyznaczenie czasu do 15 stycznia 1982 r. na podjęcie wiążących decyzji w sprawach występujących. Chodziło przede wszystkim o umożliwienie egzekutywom POP przeprowadzania odpowiednich rozmów z występującymi.

Na posiedzeniach Egzekutywy KZ w dniach 18 i 25 I podjęto uchwały o skreśleniu występujących z szeregów partii z wyjątkiem Wacława Malinowskiego, którego sprawę odesłano do Dzielnicowej Komisji Kontroli Partii. Do CKKP wysłano zawiadomienie o skreśleniu z listy członków partii R[yszarda] Turskiego.

Liczebność ZOP wynosi obecnie niewiele ponad 800 członków.

Źródło: APW, KZ PZPR PAN, 7, k. 22–23, mps.

Nr 242

1982 marzec 27, Warszawa – Informacja Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR o realizacji uchwał i decyzji podjętych przez KC, BP i Sekretariat KC od IV Plenum KC

Wydział Nauki i Oświaty
KC PZPR

Warszawa, dnia 27 III 1982 r.

Informacja
o realizacji uchwał i decyzji podjętych przez KC BP i Sekretariat KC
od IV Plenum KC

I. Decyzje Biura Politycznego KC

1. Wydział zalecił władzom oświatowym dokonać przeglądu kadr kierowniczych i nauczycielskich w oświacie. Przegląd prowadzony jest przez organa administracji oświatowej przy udziale przedstawicieli organizacji i instancji partyjnych. Przeprowadzono rozmowy z kadrą kierowniczą szkół, nauczycielami przedmiotów społeczno-politycznych oraz byłymi aktywistami związkowymi. W 342 przypadkach dokonano zmian na stanowiskach kierowniczych. Zawieszono w czynnościach 60 nauczycieli, a wobec 110 wszczęto postępowanie dyscyplinarne. Ponad 20 nauczycieli usunięto z pracy, a 70 otrzymało kary. Działania te prowadzone są nadal, a decyzje kadrowe podejmowane będą w ramach ruchu służbowego.

2. Przygotowano ocenę stanu partii w środowiskach nauczycielskich w szkołach i uczelniach. Kilkakrotnie w okresie I–III 1982 r. dokonywano analizy stanu partii na naradach sekretarzy KU PZPR i aktywu oświatowego. W trakcie tych narad przekazywano zadania dotyczące pracy partyjnej w tych środowiskach.

Zalecono wszystkim instancjom partyjnym otoczenie szczególną opieką organizacji w środowiskach nauczycielskich.

3. Kompleksowy program przyspieszonego kształcenia za granicą kadr w dziedzinie nauk społeczno-politycznych jest w trakcie opracowania w porozumieniu z zainteresowanymi resortami. Prace nad nim zostaną ukończone w kwietniu br.

4. Wydział dokonał oceny sytuacji w zakresie zatrudnienia kadr nauczycielskich do 1990 r., a szczególnie zatrudnionych w instytutach naukowo-badawczych.

5. Zalecenia w sprawie szerszego prowadzenia prac na rzecz produkcji antyimportowej, stosowania nowych technologii i produkcji komponentów przekazano instytutom naukowo-badawczym w dniu 17 II br.

6. Przygotowano warunki dla podjęcia decyzji w sprawie przywrócenia działalności SZSP[1] w dniu 12 III [?] br.

7. Ocenę sytuacji społeczno-politycznej w oświacie przedłożono Komisji Nauki i Oświaty KC w dniu 15 III br. Przygotowano na posiedzeniu BP KC PZPR materiał przedstawiający pogłębioną ocenę ze szczególnym uwzględnieniem kierunków działalności ideowo-wychowawczej w szkołach ponadpodstawowych.

8. Opracowano ekspertyzę funkcjonowania i przyszłości szkół dla przodujących robotników – w lutym br.

[1] SZSP nie został reaktywowany, a w listopadzie 1982 r. ostatecznie go rozwiązano.

9. Koncepcję centralnego sterowania badaniami naukowymi omawiano w styczniu br. na posiedzeniu Komisji Nauki i Oświaty KC PZPR. Postanowiono wrócić do tej problematyki na jednym z najbliższych posiedzeń komisji ze względu na trwające prace legislacyjne.

10. Stan prac nad projektem ustawy o szkolnictwie wyższym jest przedmiotem stałego zainteresowania Komisji Nauki i Oświaty KC. Informacje na ten temat są przedkładane na każde posiedzenie komisji.

11. Narada sekretarzy POP z instytutów resortowych na temat roli zaplecza naukowo-badawczego w przezwyciężeniu kryzysu gospodarczego odbyła się w lutym br. Skonkretyzowane prace w tym zakresie będą kontynuowane w najbliższym czasie.

12. Narada reprezentantów środowiska naukowego na temat: nauka a potrzeby społeczno-gospodarcze kraju, odbyła się w dniu 17 III br.

13. Narada I sekretarzy komitetów uczelnianych PZPR na temat sytuacji społeczno-politycznej w szkołach wyższych i zadań uczelnianych organizacji partyjnych odbyła się w dniach 9–10 III br.

14. Opracowano koncepcję funkcjonowania studenckiego ruchu młodzieżowego na posiedzenie Komisji Nauki i Oświaty KC w dniu 17 IV br.

15. Koncepcja nauczania przedmiotów społeczno-politycznych w szkołach wyższych zostanie omówiona na naradzie dyrektorów instytutów nauk społeczno-politycznych w dniu 5–7 IV br. oraz na posiedzeniu Komisji Nauki i Oświaty KC w dniu 17 IV br.

16. Analiza sytuacji kadrowej i politycznej w szkołach wyższych i średnich jest dokonywana stale przez instancje partyjne i Wydział Nauki KC. Dotychczas dokonano zmian 14 rektorów uczelni, dalsze zmiany są przewidywane w najbliższych miesiącach. Materiał w tej sprawie zostanie przedstawiony kierownictwu w kwietniu br.

17. Program włączenia partyjnych ośrodków pracy teoretycznej oraz nauk społecznych do działalności ideowo-politycznej partii zostanie przedstawiony w kwietniu br.

18. Program przygotowywania materiałów pomocniczych przez partyjne ośrodki pracy teoretycznej oraz zaktywizowania ich udziału w działalności publicystycznej propagandowej zostanie przedstawiony w kwietniu br.

II. Decyzje Sekretariatu KC

1. Nie dotyczy Wydziału Nauki i Oświaty KC.

2. Informacja o aktualnej sytuacji w nauczaniu przedmiotów społeczno-politycznych została przedstawiona Komisji Nauki i Oświaty KC w styczniu br.

3. Akcja wystąpień w środkach masowego przekazu przedstawicieli świata nauki jest kontynuowana.

4. Prace nad programem trwają. Materiał zostanie przedstawiony Komisji Nauki i Oświaty KC.

5. Powołano międzyresortową komisję, która dokonała podziału stypendiów zagranicznych na 1982 r. oraz podejmuje decyzje w sprawie wyjazdów na staże i konferencje naukowe.

Zobowiązano MNSzWiT i PAN do uporządkowania wszelkich spraw związanych z wyjazdami na zagraniczne staże naukowe i do wypracowania w oparciu o ściśle określone kryteria merytoryczne i polityczne rozwiązań systemowych w tym zakresie.

Źródło: AAN, PZPR, LVIII/134, b.p., mps.

Nr 243

1982 kwiecień 21, Warszawa – Wydział Nauki i Oświaty KC PZPR, Sytuacja polityczna w środowisku nauki i szkolnictwa wyższego

Warszawa, dn[ia] 21 IV 1982 r.

Sytuacja polityczna w środowisku nauki i szkolnictwa wyższego

31 grudnia 1981 r. Wydział Nauki i Oświaty KC przedstawił kierownictwu partii wstępną ocenę sytuacji politycznej w środowisku oświaty, nauki i szkolnictwa wyższego, w której akcent główny spoczywał na próbie charakterystyki wybranych zjawisk i tendencji występujących w środowisku w okresie między sierpniem 1980 r. a grudniem 1981 r. oraz na tych – podówczas nowych – elementach, jakie wiązały się z ogłoszonym 13 grudnia stanem wojennym.

Podstawowe elementy tej oceny zostały przedstawione na naradzie sekretarzy komitetów wojewódzkich w dniu 4 stycznia br. oraz I sekretarzy komitetów uczelnianych PZPR w dniu 18 I br. Ustalono wówczas najważniejsze zadania, których realizacja miała służyć przywracaniu skuteczności działań politycznych i ideowo-wychowawczych w uczelniach. W dniach 10–11 II br. odbyła się narada I sekretarzy POP resortowych instytutów naukowo-badawczych poświęcona stymulowaniu prac badawczych w kierunku ich ściślejszego powiązania z potrzebami kraju.

Wydział Nauki i Oświaty KC podjął kompleksowe działania zmierzające do konsolidacji uczelnianych organizacji partyjnych, stworzenia politycznych i organizacyjnych warunków wznowienia pracy uczelni oraz dostosowania szkolnictwa wyższego i nauki do potrzeb reformy gospodarczej.

Przedkładany obecnie materiał obejmuje ocenę sytuacji politycznej po 13 grudnia 1981 r. z incydentalnymi tylko odniesieniami do zjawisk z okresu wcześniejszego.

I. Opis statystyczny

1. W 87 szkołach wyższych (bez WSNS, szkół MON i MSW oraz 3 szkół wyznaniowych) na koniec 1980 r. pracowało 132 tys. osób, w tym 90 tys. pracowników działalności podstawowej. Z tej ostatniej grupy 9 uniwersytetów zatrudniało blisko 22 tys., 9 akademii rolniczych – ponad 10 tys., 17 wyższych szkół technicznych ponad 33 tys., 5 akademii ekonomicznych – 3,5 tys., 11 wyższych szkół pedagogicznych – 3,9 tys., 10 akademii medycznych – 12 tys. Pozostała część pracowników przypada na wyższe szkoły morskie, szkoły artystyczne i akademie wychowania fizycznego. W szkołach wyższych pracowało blisko 8,2 tys. profesorów i docentów, ponad 37 tys. adiunktów i asystentów oraz 5,3 tys. starszych wykładowców i wykładowców.

W ponad 70 placówkach PAN pracowało blisko 16 tys. osób, w tym pracowników naukowych około 4,5 tys. (z tej liczby około 1 tys. to profesorowie i docenci).

W blisko 400 resortowych i branżowych jednostkach badawczych oraz jednostkach obsługi nauki i rozwoju techniki zatrudnionych było ponad 134 tys., w tym 2,2 tys. profesorów i docentów.

2. W roku akademickim 1980/1981 w 87 szkołach wyższych studiowało łącznie blisko 450 tys. studentów – w tym na studiach dziennych – ponad 290 tys. W tej grupie w uniwersytetach kształciło się ponad 77 tys., w wyższych szkołach technicznych ponad 88 tys., w akademiach rolniczych – 40 tys., w akademiach ekonomicznych – 18,5 tys., w wyższych szkołach pedagogicznych – 17, 5 tys., w akademiach medycznych blisko 34 tys. Pozostałe w szkołach artystycznych (6,2 tys.), w akademiach wychowania fizycznego (7,2 tys.), w wyższych szkołach morskich (2,9 tys.).

II. Główne zjawiska i tendencje

1. Między sierpniem 1980 r. a grudniem 1981 r. większość asystentów i adiunktów oraz spora część młodszych wiekiem docentów i profesorów (głównie w przedziale wiekowym 40–55 lat) zaangażowała się czynnie w „Solidarności". Z tego środowiska wywodziła się spora część doradców KKP i kierownictw regionalnych „Solidarności". Nie można również pominąć wpływów KOR[1], KPN[2], a także nawrotów klerykalizmu. Należy też odnotować zdecydowane wahnięcie się znacznej części środowiska w stronę alternatywnej koncepcji państwa, której lapidarnym wyrazem stało się hasło „Rzeczpospolitej samorządowej".

Tylko niewielka część środowiska podejmowała obronę socjalizmu czy publicznie ujawniała krytycyzm w stosunku do sił jawnie antysocjalistycznych. Natomiast znaczna jego część milczała, nie angażując się po żadnej ze stron.

2. Wprowadzenie stanu wojennego wywołało w środowisku zróżnicowane reakcje. Nieznaczna część środowiska decyzję z 13 grudnia przyjęła z ulgą, choć na ogół niemanifestowaną publicznie. Po raz pierwszy od wielu miesięcy i w takiej skali społecznej władza, która dla znaczącej części środowiska przestała się liczyć jako zasadniczy czynnik życia w państwie, ujawniając lekceważone lub niedoceniane atrybuty siły, znów pojawiła się w centrum uwagi.

Jednakże w miarę upływu czasu i mimo wprowadzonych w życie zarządzeń dotyczących zasad funkcjonowania placówek naukowych i szkół wyższych w warunkach stanu wojennego ten ostatni „spowszedniał"; odnotowany efekt psychologiczny, jako czynnik kształtujący nastroje w opisywanym środowisku, stracił zdecydowanie na wartości.

3. Natomiast istotnym czynnikiem stało się wyraźniejsze ujawnianie się postaw prosocjalistycznych, a także obywatelskich (te ostatnie głównie w środowisku przed 13 grudnia milczącym). Nie jest to zjawisko równomiernie występujące we wszystkich ośrodkach akademickich, wszelako nie ma ani jednego, gdzie by w ogóle nie nastąpiło. To pozytywne „drgnięcie" w nastrojach nadal obejmuje mniejszość środowiska.

4. Podstawowym zjawiskiem charakteryzującym postawę znacznej części kadry nauczycieli akademickich (a także placówek naukowo-badawczych) jest pesymizm dotyczący perspektyw kraju, uczelni, placówek; rezerwa wobec poczynań władz, niepewność w formułowaniu sądów na temat przyszłości. Trudna do określenia część (być może

[1] Komitet Obrony Robotników (KOR) – organizacja społeczna założona we wrześniu 1976 r. w reakcji na wydarzenia Czerwca 1976 r. We wrześniu 1977 r. przekształciła się w Komitet Samoobrony Społecznej „KOR". Oficjalne rozwiązanie KOR nastąpiło na I Zjeździe NSZZ „Solidarność" z dniem 23 IX 1981 r.

[2] Konfederacja Polski Niepodległej (KPN) – nielegalna, ale jawna partia polityczna, nawiązująca do tradycji piłsudczykowskich, założona 1 IX 1979 r. przez Leszka Moczulskiego. Dążyła do samostanowienia narodu i pełnej niepodległości państwa polskiego. W latach osiemdziesiątych przywódcy KPN byli skazywani na kilkuletnie wyroki więzienia.

większość) młodej i samodzielnej kadry ocenia negatywnie wprowadzenie stanu wojennego, patrząc nań przez pryzmat własnego zaangażowania na rzecz innej koncepcji politycznej.

Wiele przesłanek i faktów wskazuje na nieformalne funkcjonowanie kierownictw i aktywu „Solidarności" i znacznego ich wpływu na kadrę nauczycieli akademickich i instytutów naukowo-badawczych. O przyjęciu przez liczne grupy taktyki na „przetrzymanie" świadczy bierny opór części środowiska, charakter i treść upowszechnianych plotek, traktowanie nowych władz uczelni i placówek – powołanych po 13 grudnia – jako przejściowych.

W środowisku warszawskim powstał z inicjatywy opozycji politycznej tzw. apel do nauczycieli, który, posługując się hasłem „obrony autonomicznych wartości nauki", nawołuje do przeciwstawiania się władzy i oporu we wszystkich działaniach władzy.

W niektórych środowiskach można odnotować różnice zdań, a nawet rosnący rozdźwięk pomiędzy profesurą a średnią i młodszą kadrą. Wiąże się on z wzajemnym obwinianiem się o spowodowanie porażki, a przede wszystkim ze sporem o przyszły model uczelni (w związku ze sprawą ustawy[3]).

Środowisko nie wykazuje poważniejszego zainteresowania dyskusją nad przyszłością ruchu związkowego. Kształt ruchu związkowego w jego autentycznie związkowym ujęciu jest dla części nauczycieli akademickich obojętny, gdyż mają oni możliwości regulacji i reprezentacji spraw środowiska poprzez mechanizmy samorządu akademickiego. Nie obserwuje się poważniejszego zainteresowania sprawami przyszłości związków zawodowych, także w placówkach PAN oraz w instytutach resortowo-branżowych.

Opisane zjawiska występują w całym środowisku, choć z różnym natężeniem. Z dotychczasowych doświadczeń wynika, iż do ośrodków o szczególnym stopniu zagrożeń politycznych zaliczyć można Uniwersytet Warszawski, niektóre warszawskie placówki PAN (Instytut Badań Literackich, placówki chemiczne, biologiczne, Instytut Historii, Instytut Filozofii i Socjologii), Uniwersytet Wrocławski, Politechnikę Warszawską, Uniwersytet Gdański, Instytut Badań Jądrowych w Warszawie, Politechnikę Krakowską, Akademię Górniczo-Hutniczą, Akademię Medyczną w Krakowie, Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu i Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie.

5. Prócz tego występuje cały szereg trudności i nierozwiązanych problemów, które mają bezpośredni wpływ na nastroje i postawy kadry. Są to przede wszystkim:

– niedostatek środków na badania, dydaktykę, utrzymanie uczelni i placówek oraz występująca w ślad za tym obawa młodej kadry oraz pracowników niebędących nauczycielami akademickimi przed ograniczeniem zatrudnienia;

– załamujący się układ współdziałania zakład pracy – uczelnia, placówka naukowa; zarówno w dziedzinie zleceń na prace badawcze i płynących za nimi środków, jak i usług w dziedzinie dydaktyki (praktyki studenckie, udostępnienie sprzętu, obiektów itp.);

– brak rozwiązań w dziedzinie uregulowania spraw płacowych kadry, brak informacji o realnym terminie i skali decyzji w tej sprawie, gwałtowny wzrost kosztów utrzymania, trudna sytuacja mieszkaniowa większości młodej kadry powoduje, że problem płac jest szczególnie trudny dla młodej kadry i ma decydujący wpływ na jej nastroje;

[3] Jesienią 1981 r. władze przewlekały prace nad nową, bardziej demokratyczną ustawą o szkolnictwie wyższym. Postępowanie to wywoływało protesty NZS.

– brak wyraźniejszej perspektywy w sprawach socjalnych młodej kadry.

6. Wskazane wyżej zjawiska charakteryzujące częściowo atmosferę polityczną pozwalają zakładać możliwość zaostrzenia i pogorszenia się sytuacji w środowisku w miarę likwidacji ograniczeń stanu wojennego. Mijanie szoku związanego ze stanem wojennym, samouspokojenie kadry w związku ze zwiększeniem poczucia stabilizacji w uczelni czy placówce, przy równoczesnym nierozwiązaniu problemów, które m.in. rodziły niezadowolenie i związanie się części kadry z „Solidarnością" – może spowodować szereg niekorzystnych procesów i zjawisk:

– umacnianie się konspiracyjnych struktur opozycji w środowisku młodej kadry, a w szkołach wyższych w szczególności;

– negatywny wpływ wychowawczy kadry na młodzież i pobudzenie biernego oporu, a także zakonspirowanej działalności opozycyjnej wśród studentów i jawnych ich wystąpień;

– przejęcie przez środowisko akademickie roli głównego ośrodka intelektualnego oporu i konstruowania ideowo-programowych założeń działania opozycji;

– obstrukcję i emigrację wewnętrzną części kadry samodzielnej.

7. Wśród czynników określających klimat polityczny w środowisku szczególną rolę odgrywa postawa kadry kierowniczej, co odnosi się zwłaszcza do szkół wyższych.

Wybory do władz uczelni przeprowadzone w 1981 r. przyniosły wyniki niekorzystne dla partii z punktu widzenia orientacji politycznej wybranego składu kadry kierowniczej. Nie chodzi tu tylko o zdecydowane zmniejszenie liczby członków partii wśród tej kadry (np. liczba partyjnych rektorów przed wyborami w uniwersytetach wynosiła 8 osób, po wyborach – 1), ale o ich stosunek do polityki partii i rządu oraz stosunek do celów i zamiarów opozycji politycznej. Zdecydowana większość wybranej kadry należała do „Solidarności", pozostając przy tym pod wpływem polityki jej kierownictwa.

Świadectwem orientacji politycznej większości kadry kierowniczej uczelni była jej postawa w czasie tzw. sprawy radomskiej[4] i strajków studenckich z listopada ub.r.[5] W istocie rzeczy sprawa radomska łącznie ze sporem o ustawę została wykorzystana dla próby faktycznego uniezależnienia szkół wyższych od organów państwowych i stworzenia podporządkowanego polityce opozycji organu kierowniczego w postaci tzw. konferencji rektorów.

8. Przeprowadzone po 13 grudnia 1981 r. analizy wskazały na bezwzględną konieczność dokonania szeregu zmian na stanowiskach kierowniczych. Ogółem w szkołach wyższych dokonano 17 zmian na stanowiskach rektorów, 37 na stanowiskach prorektorów, 21 na stanowiskach dziekanów, 18 na stanowiskach dyrektorów instytutów, 22 na funkcjach kierowników zakładów. Liczba partyjnych rektorów zwiększyła się do 23.

Mimo krótkiego czasu, jaki upłynął od przeprowadzonych zmian, można już dziś odnotować ich pozytywne skutki w postaci uspokajania nastrojów w zdecydowanej większości szkół wyższych, gdzie owe zmiany nastąpiły. Należy jednak stwierdzić, że

[4] 26 X 1981 r. w wyniku konfliktu wokół wyboru rektora radomskiej Wyższej Szkoły Inżynierskiej na uczelni rozpoczął się strajk okupacyjny – najdłuższy w historii PRL (49 dni).

[5] 12 XI 1981 r. z inicjatywy NZS na kilkudziesięciu uczelniach wyższych zorganizowano ogólnopolski strajk protestacyjny w ramach solidarności z WSI w Radomiu. Poszczególne uczelnie podejmowały własne akcje protestacyjne do 13 XII 1981 r.

w przypadku kierownictw akademickich uczelni niezbędne są jeszcze dalsze zmiany personalne w niektórych środowiskach.

Rozmowy przeprowadzone z kadrą kierowniczą uczelni przed rozpoczęciem zajęć, jednoznaczne stanowisko władz wobec prób nieprzestrzegania stanu wojennego spowodowały, że po rozpoczęciu zajęć kadra kierownicza (zarówno pozostała na stanowiskach, jak i powołana w stanie wojennym) wywiązała się w zasadzie z zadania zorganizowania pracy uczelni i zapewnienia przestrzegania przez przytłaczającą większość studentów dyscypliny studiów.

9. Odrębnego potraktowania wymaga sytuacja w naukach społecznych jako ważnego wyznacznika klimatu politycznego w szkołach wyższych. Ponieważ sprawa ta ma być w końcu maja br. tematem posiedzenia Biura Politycznego, dla potrzeb przedstawianego opracowania zasygnalizować trzeba przede wszystkim niezwykle złożoną sytuację polityczną w kadrze nauczającej. Jednak ostatnio pojawiają się symptomy pewnej poprawy nastrojów i kondycji politycznej części tej kadry. Działania podejmowane na tym polu mają niemal wyłącznie doraźny charakter, natomiast waga sprawy wymaga długofalowego programu kształcenia nowej kadry.

10. Cechą charakterystyczną obecnej sytuacji w środowisku studenckim jest większa dyscyplina studiowania. Nowy regulamin studiów wprowadził wiele rygorów, znacznie zwiększając wymogi wobec studentów.

Wydaje się, że aczkolwiek wśród studentów dominuje pogląd o potrzebie zajęcia się wyłącznie nauką, to uczelnie żyją podskórnym życiem politycznym. Duży udział ma w tym kadra pracowników naukowych. Bierność i apatia polityczna zauważalna w środowisku studentów oraz formalne podporządkowanie się zaostrzanemu regulaminowi studiów nie oznacza jednak stabilizacji sytuacji.

Obserwuje się dalej duże rozchwianie postaw i poglądów politycznych, agresywność w stawianiu pytań nauczycielom z przedmiotów politycznych. W dalszym ciągu zauważa się bardzo silny, emocjonalny stosunek studentów do rzeczywistości i mimo utrzymywania się formalnego spokoju w uczelniach znaczny wpływ na poglądy młodzieży ma propaganda zachodnia, plotka i różnego rodzaju działania konspiracyjne.

Wśród części studentów i młodych pracowników nauki propagowany jest pogląd, że wszelka współpraca z władzą jest przejawem „kolaboracji".

11. Ogromnie złożona i skomplikowana sytuacja panuje w ruchu studenckim. Internowanie liderów i rozwiązanie b[yłego] NZS[6] wyeliminowało formalnie tę organizację z życia politycznego środowiska. Należy się liczyć z próbami aktywizowania się działaczy b[yłego] NZS, m.in. poprzez forsowanie koncepcji studenckich samorządów mających być instrumentem wpływów NZS na ogół studentów.

13 marca 1982 r. po trzymiesięcznej przerwie wznowił działalność SZSP. Nastąpiło zdekompletowanie instancji i aktywu SZSP spowodowane przerwą w działalności oraz nowymi, utrudnionymi warunkami działania organizacji w uczelniach. Dostrzega się brak akceptacji dla działań SZSP ze strony znacznej części władz akademickich, a także kadry i studentów.

[6] Niezależne Zrzeszenie Studentów (NZS) – ogólnopolska organizacja studencka założona 22 IX 1980 r. Władze zgodziły się na jej rejestrację 17 II 1981 r. Po wprowadzeniu stanu wojennego członkowie NZS starali się organizować działalność podziemną. Na początku 1988 r. nielegalne struktury się ujawniły. Ponowna rejestracja nastąpiła 22 IX 1989 r.

Stan organizacji charakteryzuje:

– wąska baza aktywu gotowego do podjęcia działań programowych;

– rozpad poważnej części struktur wydziałowych;

– skupienie przeważającej części aktywu wokół rad uczelnianych i okręgowych.

Najtrudniejsza sytuacja panuje w Gdańsku, Łodzi, Krakowie, Białymstoku i Częstochowie oraz w środowiskach jednouczelnianych. Jest to łącznie grupa 24 rad uczelnianych, gdzie SZSP praktycznie nie istnieje. Niepokoi fakt, że właśnie w Gdańsku i Łodzi najsilniejsze wpływy miał NZS i Ruch Młodej Polski[7]. Niepokojąco wzrastają wpływy duszpasterstwa akademickiego. Występuje to zwłaszcza w mniejszych środowiskach akademickich ze znaczną liczbą studentów pochodzenia chłopskiego oraz w uczelniach silnie sfeminizowanych (AR, AM, WSP).

Postawy i działania aktywu SZSP w sposób połowiczny odpowiadają interesom i celom partii. Nie ma przesłanek pozwalających mieć nadzieję na wyraźne uaktywnienie się sił propartyjnych, wywodzących się z lewicy ruchu studenckiego. Wydaje się, że SZSP ewoluuje w kierunku organizacji społeczno-zawodowej, gdzie nurt działań politycznych schodzi na drugi plan.

Wg danych posiadanych przez Wydział Nauki i Oświaty KC PZPR nastąpił poważny spadek upartyjnienia wśród studentów. Aktualnie wynosi on ok. 2,5 proc., przy czym odnotowywany jest dalszy spadek. Niepokojąca sytuacja jest na latach młodszych (I i II rok), gdzie upartyjnienie studentów jest bliskie zeru. Rysuje się więc perspektywa, iż w ciągu najbliższych 2–3 lat stan upartyjnienia wśród studentów może mieć charakter śladowy.

12. Jedną z przyczyn pogarszania się sytuacji społeczno-politycznej w uczelniach i coraz częstszego pojawienia się w środowisku akademickim nastrojów prozachodnich była między innymi błędna (zorientowana w zbyt dużej mierze na K[raje] K[apitalistyczne]) polityka w dziedzinie współpracy naukowej z zagranicą. Szczególnie dostrzegalne było to na polu wymiany stypendialnej. Kraje kapitalistyczne, głównie RFN i USA, oprócz stypendiów przydzielanych w ramach oficjalnie zawartych porozumień, gdzie na dobór kandydatów mieliśmy znaczący wpływ, przyznawały dość dużo stypendiów indywidualnych – wg własnych kryteriów politycznych.

W kontaktach z KK dała się zaobserwować tendencja do zmniejszania roli umów międzynarodowych, preferowania umów bezpośrednich, a przede wszystkim kontaktów indywidualnych. Ze strony przedstawicieli tych krajów szczególnie mocno akcentowana była teza o potrzebie bezpośrednich związków naukowców, z pominięciem organów państwowych i tzw. rygorów politycznych. Poprzez realizację tej tezy ośrodki zachodnie przejmowały inicjatywę zarówno w doborze tematyki współpracy, jak i składu osobowego wyjeżdżających pracowników.

Niepokojącym zjawiskiem jest także nagminne przedłużanie pobytów na stażach w KK, głównie w USA. W ubiegłym roku np. przy niezbyt dużym wzroście liczby osób wyjeżdżających w celach szkoleniowych i naukowo-badawczych czasokres pobytu na stażach w tych krajach wzrósł trzyipółkrotnie.

---

[7] Ruch Młodej Polski (RMP) – niezależna, konspiracyjna organizacja młodzieżowa założona w lipcu 1979 r. w Gdańsku. Założycielami RMP były osoby związane z duszpasterstwem akademickim i skupione wokół pisma „Bratniak", m.in. Jacek Bartyzel, Aleksander Hall, Marek Jurek, Marian Piłka, Arkadiusz Rybicki. Jako jedyne wówczas ugrupowanie podziemne prowadziło dyskusję ideową, odwołującą się do nurtów politycznych II RP.

Stan taki powodował nie tylko drenaż naszych środowisk naukowych i przechwytywanie często bardzo cennych wyników badań krajowych, ale także – poprzez odpowiednio zaprogramowane oddziaływanie – negatywne skutki w ich świadomości politycznej. Było to możliwe dlatego, iż nie stosowano w zakresie wymiany stypendialnej przejrzystych zasad, wg których kwalifikacja na wyjazdy zagraniczne i przedłużanie pobytów na stażach odbywałaby się w oparciu o ustalone kryteria merytoryczno-formalne i polityczne.

Odnotowane zjawiska miały liczący się wpływ na możliwości tworzenia się w uczelniach ośrodków o orientacji antysocjalistycznej, a także na dynamikę ich późniejszego rozwoju.

W okresie stanu wojennego zmieniono tryb i zasady kwalifikowania na wyjazdy zagraniczne. Podstawową zmianą jest ograniczenie wyjazdów na zaproszenia indywidualne i wprowadzenie pełnej centralizacji w procesie decyzyjnym. Utrudniło to naszym partnerom z KK realizację ich dotychczasowej polityki, ale zdajemy sobie sprawę z tego, że są to rozwiązania czasowe.

III. Organizacje partyjne

1. Na stan ideowy i organizacyjny oraz kondycję polityczną partii w szkołach wyższych w okresie poprzedzającym bezpośrednio wprowadzenie stanu wojennego decydujący wpływ miały:

a) zjawisko dezorientacji ideowej i tendencje oportunistyczne narastające w uczelnianych organizacjach partyjnych po sierpniu 1980 r. w wyniku nieumiejętności spożytkowania twórczego krytycyzmu intelektualnego, prowadziły w efekcie do utraty podmiotowości politycznej i postawy negacji wobec kierownictwa partii i ośrodków dyspozycji politycznej w kraju;

b) agresywność i siła ataku opozycji politycznej zmierzającej do izolacji organizacji partyjnych w środowisku, a następnie podporządkowanie jej działalności własnym celom i interesom.

Konsekwencją tych dwóch procesów było ubezwłasnowolnienie większości organizacji partyjnych, podporządkowanie działalności wielu z nich idei zachowania jedności środowiska za wszelką cenę, a w efekcie – przyjęcie biernej lub zgodnej z dążeniem opozycji postawy wobec strajków w listopadzie 1981 r., stanowiska konferencji rektorów[8], a także wobec uchwał IV i VI Plenum KC. Nie wszystkie organizacje partyjne poddały się w pełni tym procesom, dominowała jednak dezorientacja, nieufność wobec ośrodków dyspozycji politycznej, pasywność w działalności na uczelni.

Słabość i utrata tożsamości politycznej i ideowej spowodowały porażkę partii w wyborach do władz uczelni. Istotniejszym jeszcze objawem był fakt wejścia do kierownictw części uczelni ludzi związanych z opozycją. Świadectwem słabości organizacji partyjnych był spadek dyscypliny, niesięgająca 50 proc. frekwencja na zebraniach. Szczególnie bolesne konsekwencje polityczne i wychowawcze miał zanik działalności studentów – członków partii.

Scharakteryzowana powyżej sytuacja najsilniej zaznaczyła się w tych uczelniach, gdzie wpływy opozycji politycznej były od dawna silne (przykładowo: Uniwersytet

[8] Obradująca w dniach 5–6 XII 1981 r. Konferencja Rektorów wydała oświadczenie krytykujące sytuację w WSI w Radomiu i Wyższej Oficerskiej Szkole Pożarniczej w Warszawie, gdzie siłą zlikwidowano strajk okupacyjny studentów.

Warszawski, część uczelni krakowskich) bądź tam, gdzie kierownictwo uczelni objęli po wyborach zdecydowani zwolennicy opozycji (przykładowo: Uniwersytet Gdański, SGGW-AR), a także tam, gdzie kierownictwa organizacji uczelnianych związały się po sierpniu 1980 r. z tendencją oportunistyczną (np. Uniwersytet M[ikołaja] Kopernika w Toruniu, UMCS).

2. W pierwszym okresie po wprowadzeniu stanu wojennego dominowały w uczelnianych organizacjach partyjnych skutki 2 zjawisk: występowania z partii oraz przeprowadzenia zmian w składach części kierownictw komitetów uczelnianych.

Zjawisko oddawania legitymacji partyjnych narastało już przed 13 grudnia, szczególnie po I Zjeździe „Solidarności" oraz po IV i VI Plenum KC. Proces ten nasilił się znacznie po 13 grudnia w dwóch fazach: bezpośrednio po wprowadzeniu stanu wojennego i po wydarzeniach w kopalni „Wujek". Łącznie po 13 grudnia legitymację oddało 1862 osoby, co stanowi ok. 10 proc. stanu partii w tym środowisku. W całym 1981 r. oddano 2494 (11,2 proc) legitymacji. Największe straty poniesiono w środowisku studenckim, gdzie liczba wydalonych i skreślonych wyniosła na 1 stycznia 1982 r. 1217 osób, a oddano legitymacji 765. Łącznie straty w tej grupie stanowią ok. 23 proc., przy czym przynależność znacznej części pozostałych studentów ma charakter formalny.

W środowisku profesorów i docentów po 13 grudnia legitymacje zwróciło 136 osób (ogółem w 1981 r. 231 zwrotów legitymacji), ale wśród występujących z partii znalazła się liczna grupa znaczących w nauce polskiej nazwisk. W grupie adiunktów i asystentów liczba oddanych legitymacji po 13 grudnia wynosi 1068 (łącznie straty w tej grupie z wydalonymi i skreślonymi w 1981 r. ok. 18 proc.). Najwięcej zwrotów legitymacji było w politechnikach, następnie w uniwersytetach i akademiach medycznych. W układzie środowiskowym najwięcej w środowisku wrocławskim (485), kolejno krakowskim, gdańskim, szczecińskim, lubelskim oraz w placówkach warszawskich PAN. W tych ostatnich z partii wystąpiło 1/5 delegatów na ostatnią konferencję zakładową (maj 1981 r.). Niektóre organizacje partyjne w wyniku zwrotów legitymacji zmniejszyły się blisko o 1/4 (AWF Wrocław, Politechnika Wrocławska, Politechnika Szczecińska, Akademia Medyczna w Gdańsku itp.). W organizacjach partyjnych placówek resortowo-branżowych upartyjnienie zmniejszyło się o około 20 proc. (aktualny średni stan upartyjnienia wynosi dziś od 10 do 17 proc).

3. Wprowadzenie stanu wojennego przyspieszyło proces polaryzacji postaw w kierownictwach organizacji partyjnych, co wpłynęło na podjęcie przez instancje szeregu decyzji organizacyjnych i personalnych. Rozwiązano organizację w UMK Toruń, rozwiązano komitety uczelniane w UW i UMCS, WSP Słupsk, WSI w Zielonej Górze. Ogółem zmiany nastąpiły na funkcjach 17 pierwszych sekretarzy KU, 38 sekretarzy, 135 członków KU i ich egzekutyw.

Efekty tych zmian są generalnie pozytywne. Co prawda w tych organizacjach, w stosunku do których podjęto zdecydowane działania, powstał początkowo silny opór przeciwko – ich zdaniem – pozastatutowym formom rozstrzygania spraw, ale w zdecydowanej większości nastąpiło ożywienie działalności i złamanie ubezwłasnowolnienia organizacji. W przypadku gdy rozwiązań takich nie podjęto (np. UG), organizacja nadal nie może odnaleźć swojej tożsamości politycznej.

4. Charakteryzując aktualną sytuację w uczelnianych organizacjach, można wymienić kilka istotnych zjawisk składających się na ocenę kondycji politycznej partii w szkołach wyższych.

– Organizacje uczelniane po odejściu części członków i zmianach w kierownictwach komitetów jednoznacznie poparły program VII Plenum KC[9] i podjęły realizację zadań partii określonych w uchwale plenarnej. Część organizacji, głównie w mniejszych i średnich uczelnianych[a], osiągnęła mobilność organizacyjną i polityczną, poprawę dyscypliny i frekwencji na zebraniach. W wielkich uczelniach stan aktywizacji osiągnięto w gronie aktywu, brak jest ciągle ofensywności w dużej części OOP i POP, brak zdolności do pracy politycznej poza partią.

– Do zjawisk pozytywnych ostatnich miesięcy zaliczyć należy i to, że w coraz większej liczbie uczelnianych i instytutowych organizacji partyjnych powstają konkretne programy działania ujmujące zarówno sprawy wiążące się z profilem danej placówki, jak też zadania polityczno-ideologiczne.

– W uczelniach, gdzie we władzach szkoły zachowały się wpływy opozycji, istnieje zjawisko izolowania organizacji partyjnych, osłabiania autorytetu partii.

– Podstawowe kierunki działań komitetów uczelnianych to odzyskanie wpływu na system kierowania uczelnią i polityką kadrową, udział w wypracowaniu stanowisk w sprawie ustawy o szkolnictwie wyższym, przyszłości ruchu zawodowego i modelu ruchu młodzieżowego. W większości uczelni podjęto także inicjatywy w dziedzinie pracy z młodzieżą, przede wszystkim z partyjnymi studentami.

– Dążenie opozycji do izolacji partii, poczucie słabości i osamotnienia w części organizacji uczelnianych powoduje, że utrzymuje się w nich tendencja do walki o jedność środowiska nawet za cenę ustępstw. Stąd rodzą się opinie części organizacji zbieżne z opinią środowisk związanych z opozycją – np. poparcie projektu ustawy w dosłownym brzmieniu komisji Resicha[10], poparcie idei szybkiego rozwoju samorządnych struktur studenckich.

Reasumując, organizacje partyjne w uczelniach, odzyskując tożsamość polityczną, z wolna umacniając zwartość organizacyjną, nie są jeszcze zdolne do walki o przywrócenie socjalistycznego oblicza uczelni, o wpływ na kształt wychowania inteligencji.

Zdecydowana większość odnotowanych zjawisk odnosi się również do organizacji partyjnych w placówkach Polskiej Akademii Nauk oraz instytutów resortowo-branżowych. W tych ostatnich dochodzi dodatkowo narastający gwałtownie niepokój o ich przyszłość w warunkach reformy gospodarczej. Ów niepokój wybija się na czoło pośród wszystkich innych czynników kształtujących nastroje.

IV. Wnioski

Wychodząc z założenia, że podstawowym celem politycznym jest przywracanie i umacnianie socjalistycznych i obywatelskich postaw pracowników nauki i studentów, program działań kierunkowych musi uwzględniać usuwanie przyczyn frustracji i niezadowolenia oraz zespół przedsięwzięć, które prowadzić będą do stopniowej eliminacji negatywnych zjawisk politycznych, a także pozwolą odtworzyć możliwość ofensywnej działalności

---

[a] *Tak w tekście*.

[9] VII Plenum KC PZPR odbyło się w dniach 24–25 II 1982 r. KC ogłosiło rezolucję popierającą wprowadzenie stanu wojennego i utworzenie WRON.

[10] Zbigniew Resich (1915–1989) – prawnik, prof. nadzwyczajny od 1965 r., dziekan Wydziału Prawa UW (1975–1981), I prezes Sądu Najwyższego (1967–1972), poseł na sejm (1969–1972), przewodniczący społecznej komisji ds. opracowania projektu nowej ustawy o szkolnictwie wyższym (tzw. komisji Resicha). Projekt nie został przyjęty.

partii i skupienia wokół jej programu znacznej części środowiska naukowego i młodzieży studenckiej.

1. Zapewnienie warunków rozwoju nauki i szkolnictwa wyższego gwarantujących ich właściwe miejsce w gospodarce narodowej i życiu społecznym i spełniających oczekiwania środowiska.

a) Przyspieszenie prac nad projektami ustaw o szkolnictwie wyższym, PAN, instytutach naukowo-badawczych, stopniach i tytułach naukowych uwzględniających podstawowe zasady polityki partii w tej dziedzinie:

– poparcie samorządności i autonomii szkół wyższych i placówek naukowych jako głównej zasady ustrojowej ich działalności;

– konieczność powiązania szkolnictwa wyższego i instytucji naukowych z polityką państwa i gospodarką w sferze finansowania i zarządzania w takim zakresie, który potrzebny jest dla zapewnienia realizacji interesów ogólnospołecznych i optymalnego wykorzystania nauki dla rozwoju gospodarczego;

– poparcie takich ustaleń pewnych, które zapewniać będą nowoczesność i elastyczność jej struktury i organizacji, umożliwiających dostosowanie rozwoju nauki do przemian w gospodarce i życiu społecznym w najbliższych 10 latach.

b) Opracowanie raportu o stanie nauki i techniki w Polsce.

c) Podjęcie kompleksowych prac systemowych, określających zasady prawne i organizacyjne prowadzenia działalności naukowo-badawczej szkół wyższych w sytuacji wdrażania w kraju reformy gospodarczej oraz zmiany w organizacji i funkcjonowaniu zaplecza naukowo-badawczego. Ważnym elementem prac powinno być wypracowanie docelowego systemu finansowania badań i postępu naukowo-technicznego dostosowanego do realiów zreformowanej gospodarki. System ten powinien łączyć niezbędny mecenat państwa dla badań perspektywicznych, ogólnogospodarczych i społecznych z ekonomiczną motywacją placówek naukowo-badawczych i technicznych dla podejmowania prac i działań wynikających z potrzeb rozwojowych i produkcyjnych zakładów pracy.

d) Podjęcie bieżących działań zmierzających do lepszego wykorzystania placówek naukowych i szkół wyższych dla wychodzenia kraju z kryzysu gospodarczego, a zarazem poprawy sytuacji materialnej uczelni i placówek naukowych. Szczególnie istotne znaczenie będą miały:

– opracowanie i konsekwentna realizacja dwuletnich resortowych programów określających najpilniejsze zadania badawcze, rozwojowe i produkcyjne, które placówki naukowo-badawcze, rozwojowe i produkcyjne muszą wykonać dla bieżących potrzeb gospodarki, nawet kosztem zawieszenia drugorzędnych kierunków badań;

– racjonalizacja wydatkowania środków w ramach problemów centralnie sterowanych i prac własnych celem eliminacji zadań badawczych o niskim poziomie naukowym bądź małej przydatności oraz celem koncentracji problematyki badawczej wokół najistotniejszych problemów i zadań;

– szerokie przedstawienie przez szkoły wyższe i placówki naukowe ofert i możliwości naukowo-badawczych i naukowo-technicznych w zakresie konkretnych zadań w stosunku do jednostek gospodarki uspołecznionej (wystawy, giełdy, spotkania z przedstawicielami zakładów pracy itp.);

– podjęcie działań zmierzających do przekształcania części infrastruktury naukowo-badawczej szkół wyższych celem rozwinięcia własnej pracy doświadczalnej i umożliwiania

poszerzenia oferty badawczej szkół wyższych w zakresie prac rozwojowych (w cyklu B[adania]+R[ozwój]+W[ykorzystanie?]);

– przeprowadzenie analizy i opracowanie koncepcji dostosowania sieci szkół wyższych oraz filii, wydziałów zamiejscowych, punktów konsultacyjnych do realnych potrzeb i możliwości gospodarki i kultury narodowej;

– opracowanie i zatwierdzenie zaktualizowanych planów koordynacyjnych rządowych programów badawczo-rozwojowych na lata 1982–1985.

2. Przedsięwzięcia na rzecz poprawy sytuacji materialnej i socjalnej pracowników naukowych i studentów.

a) wprowadzenie dla szkół wyższych takich uprawnień płacowych, jakie zawiera Karta Nauczyciela dla pracowników oświaty oraz przygotowanie i upowszechnienie w środowisku założeń zmian w systemie płac w szkolnictwie wyższym, zapleczu naukowo-badawczym i placówkach PAN;

b) opracowanie i wdrażanie programu poprawy warunków socjalnych pracowników szkół wyższych i studentów;

c) przyspieszenie prac nad systemem pomocy materialnej dla studentów i systemem zatrudnienia absolwentów dostosowanymi do warunków zreformowanej gospodarki.

3. Przedsięwzięcia w dziedzinie polityki kadrowej.

a) Dokonanie niezbędnych zmian na stanowiskach kierowniczych wszędzie, gdzie mamy do czynienia ze zwyczajną nieudolnością oraz chwiejnością i uleganiem naciskowi środowisk opozycyjnych, jawnymi naruszeniami porządku konstytucyjnego i wymogów stanu wojennego. Odnosi się to zwłaszcza do kierownictw szkół wyższych (rektorzy, prorektorzy, dziekani, dyrektorzy instytutów, szczególnie instytutów nauk społeczno-politycznych).

b) Opracowanie zasad i kryteriów oceny kadr naukowych. Do końca lipca przeprowadzić przegląd kadr naukowych.

c) Opracowanie długofalowego programu (z dziesięcioletnim horyzontem czasowym) kształcenia kadr z nauk społeczno-politycznych.

d) Opracowanie koncepcji wprowadzenia obowiązkowych staży dla nauczycieli akademickich i pracowników naukowo-badawczych w jednostkach gospodarki narodowej.

e) Opracowanie zasad wymiany stypendialnej z zagranicą eliminujących dotychczasowe zjawiska negatywne.

4. Zadania w dziedzinie polityki wychowawczej w szkołach wyższych i przywrócenia socjalistycznego charakteru systemowi wychowawczemu uczelni.

a) Opracowanie w MNSzWiT koncepcji pracy wychowawczej uczelni w aktualnych warunkach politycznych.

b) Stworzenie organizacyjnych i politycznych warunków dla przeprowadzenia w środowisku studenckim zainspirowanej przez SZSP dyskusji na temat modelu i zadań ruchu studenckiego w przyszłości.

c) Podjęcie przez organizacje partyjne działań na rzecz stworzenia warunków politycznych rozwoju organizacyjnego ZSMP i ZMW.

d) Zobowiązanie komitetów uczelnianych do opracowania długofalowych programów pracy wśród studentów. Programy te winny uwzględniać m.in.:

– nadzorowany przez partię dobór opiekunów grup i lat zwłaszcza lat młodszych, z grona nauczycieli akademickich członków partii z określeniem dla tej kadry zadań partyjnych związanych z naborem najbardziej wartościowych studentów w szeregi partii;

– określenie zadań partyjnych dla wszystkich członków partii na danej uczelni w tym zakresie;

– tworzenie studenckich grup partyjnych na wydziałach i uczelniach, gdzie podstawowym ich zadaniem będzie kwestia umocnienia partii wśród studentów na latach młodszych.

5. Przedsięwzięcia i zadania bieżące w dziedzinie zwiększenia mobilności i ofensywności uczelnianych i instytutowych organizacji partyjnych:

a) zakończenie procesu oczyszczania uczelnianych i instytutowych organizacji partyjnych z elementu przypadkowego, ideowo obcego;

b) zobowiązanie POP w uczelniach do opracowania programów działania politycznego na okres do rozpoczęcia nowego roku akademickiego;

c) zorganizowanie (w układzie regionalnym) krótkoterminowych spotkań szkoleniowych środowiskowego aktywu funkcyjnego OOP i POP;

d) przeprowadzenie w największych uczelniach zebrań partyjnych z udziałem członków kierownictwa partii na temat najważniejszych zadań partii;

e) zorganizowanie w końcu maja narady I sekretarzy komitetów uczelnianych z zadaniem przedstawienia oceny sytuacji politycznej w szkołach wyższych i nakreślenia najważniejszych zadań w roku akademickim 1982/1983;

f) zobowiązać komitety wojewódzkie do stałej okresowej (np. co kwartał) oceny sytuacji politycznej w środowisku nauki i szkolnictwa wyższego. Podobny obowiązek winien spoczywać na kierownictwach resortów nadzorujących szkoły wyższe;

g) zorganizowanie w najszybszym terminie (I dekada maja br.) ogólnopolskiej narady partyjnego aktywu studenckiego, poświęconej ocenie sytuacji w środowisku studenckim i określeniu zadań służących odzyskiwaniu wpływów partii wśród młodzieży akademickiej i pozyskiwaniu z jej grona nowych członków partii.

W okresie poprzedzającym plenum KC na temat młodzieży Wydział Nauki i Oświaty KC wraz z Ministerstwem Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki opracują szczegółowy materiał dotyczący sytuacji politycznej wśród młodzieży studenckiej.

Przedstawione wnioski należy ująć w formie szczegółowego harmonogramu czynności.

Wydział Nauki i Oświaty KC PZPR

Uwaga: Przygotowując materiał, Wydział Nauki i Oświaty korzystał z opracowań Ministerstwa Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki, innych resortów nadzorujących szkoły wyższe oraz PAN.

Źródło: AAN, PZPR, LVIII/803, b.p., mps.

Nr 244

1982 kwiecień 30, Warszawa – Pismo Eugeniusza Duraczyńskiego, kierownika Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR, do Hieronima Kubiaka, sekretarza KC PZPR

Wydział Nauki i Oświaty
KC PZPR

Warszawa, dnia 30 IV 1982 r.

Członek Biura Politycznego
Sekretarz KC PZPR
Towarzysz Hieronim Kubiak[1]

Towarzyszu Sekretarzu!

W nawiązaniu do ustaleń Biura Politycznego z dnia 27 kwietnia br.[2] uważam za celowe Wasze spotkania z:

1) Prezydium PAN,

2) zespołem partyjnym Zgromadzenia Ogólnego PAN,

3) środowiskiem partyjnym nauk społecznych (połączone zespoły partyjne filozofów, socjologów, politologów, historyków).

Tematem wszystkich tych spotkań (przy odpowiednim zróżnicowaniu i rozbieżności akcentów) winna być prezentacja oczekiwań naszej partii w odniesieniu do środowiska naukowego.

Proszę Was także o rozważenie możliwości spotkania tow. M[ariana] Woźniaka[3] z aktywem NOT.

Równocześnie informuję, że w miesiącu maju Wydział Nauki i Oświaty KC zamierza zwołać naradę kierowników wydziałów nauki KW PZPR (około 10 maja) poświęconą omówieniu zadań wynikających z ustaleń Biura Politycznego KC z dnia 27 kwietnia br. W kilka dni później odbędą się regionalne narady aktywu partyjnego środowisk naukowych z udziałem pracowników Wydziału Nauki z tym samym tematem. Wreszcie pod koniec maja – narada I sekretarzy KU PZPR celem nakreślenia najważniejszych zadań w zbliżającym się roku akademickim.

Pragnę również poinformować, że wydział pracuje nad szczegółowym harmonogramem zadań wynikających z ustaleń Biura Politycznego z dnia 27 kwietnia br. W tym też

[1] Hieronim Kubiak (ur. 1934) – socjolog, polityk komunistyczny, prof. nadzwyczajny od 1978 r., prof. zwyczajny od 1990 r., pracownik naukowy UJ od 1961 r., dyrektor Instytutu Badań Polonijnych UJ (1973–1981). Członek PZPR (1953–1990), sekretarz KC PZPR (1981–1982), przewodniczący Komisji Kultury KC (1981–1986), członek BP KC (1982–1986).

[2] 27 IV 1982 r. BP KC PZPR podjęło decyzję o przeprowadzeniu weryfikacji kadr szkolnictwa wyższego. Dwa tygodnie później szef MNSzWiT poinformował o niej rektorów wyższych uczelni. Mimo silnego oporu weryfikację przeprowadzono. W jej wyniku bezpośrednio zwolniono ok. 1500 pracowników.

[3] Marian Woźniak (1936–1996) – polityk komunistyczny, członek PZPR (1960–1990), I sekretarz Komitetu Warszawskiego KC PZPR (1982–1985), członek KC PZPR (1981–1988), sekretarz KC PZPR (1981–1982, 1985–1988), członek BP KC PZPR (1982–1988), poseł na sejm (1985–1989), ambasador w Chinach (1988–1990).

celu w przyszłym tygodniu planuję spotkanie z kierownictwem Min[isterstwa] Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki[4].

Kier[ownik] Wydz[iału] Nauki i Oświaty
KC PZPR
(E[ugeniusz] Duraczyński)

Źródło: AAN, PZPR, LVIII/134, b.p., mps.

[4] Szefem resortu był wówczas Benon Miśkiewicz (1930–2008) – historyk, prof. nadzwyczajny od 1970 r., prof. zwyczajny od 1976 r., rektor UAM (1972–1981), przewodniczący Komisji Historii Wojskowości KNH PAN (1978–1986). Członek PZPR (1949–1990), minister nauki, szkolnictwa wyższego i techniki (1982–1987).

Nr 245

1982 kwiecień, Warszawa – KZ PZPR PAN, Ocena sytuacji politycznej POP warszawskich placówek PAN

Komitet Zakładowy w Polskiej Akademii Nauk Warszawa, kwiecień 1982 r.

Ocena
sytuacji politycznej POP warszawskich placówek PAN[a]

[…[b]]

I. Placówki nauk społecznych i humanistycznych

1. POP Instytutu Filozofii i Socjologii

Stan partii

liczba zatrudni[onych]		liczba czł[onków] PZPR na dzień		skreślono
		13 XII 1981	30 II 1982	
IFiS	247			
Z[akła]d Psych[ologii]	18			
Z[akła]d Probl[emów] Org[anizacji] i Zarz[ądzania]	10			
	275	52	49	3

Większość członków POP to pracownicy naukowi, ale wśród nich niewielu profesorów i docentów.

Ocena: według oceny egzekutywy POP organizacja partyjna jest dość aktywna. Część członków działa aktywnie politycznie na zewnątrz (działalność partyjna, publikacje). Wpływ POP na działalność placówki istnieje również. Natomiast wpływ ideowy i więź z załogą słaba. Pewna ilość członków POP zajmuje postawę wyczekującą i należy się liczyć z ich odejściem z partii. Wśród załogi jest silna grupa b[yłych] działaczy „Solidarności", jest też zjawisko „emigracji wewnętrznej" (bojkot pracy, TV). Jest też znacząca grupa bezpartyjnych profesorów i docentów o orientacji zdecydowanie propartyjnej. Aktywność zawodowa załogi zróżnicowana. Prężna praca dyrekcji. Z inicjatywy POP podejmuje się ważną problematykę socjologiczną, gorzej z aktywnością w zakresie filozofii. Działa komisja socjalna pod faktycznym wpływem POP. Ogólnie sytuacja dość trudna, ale jest wyraźnie zarysowany kierunek porządkowania sytuacji zawodowej i politycznej.

2. POP w Instytucie Państwa i Prawa

Stan partii

liczba zatrudni[onych]	liczba czł[onków] PZPR na dzień		skreślonych
	13 XII 1981	30 III 1982	
78	30	24	6

[a] *Większość tekstu dokumentu została odręcznie podkreślona.*

[b] *Pominięto spis treści.*

Członkowie partii to głównie pracownicy naukowi (11 profesorów i docentów). Łącznie od sierpnia 1980 r. ubyło 8 osób, w tym dwie w listopadzie 1981 r.

Ocena: POP jest nadal silna i aktywna. Zachowuje więź z załogą. U niektórych członków obserwuje się postawy wyczekiwania. Istnieje zewnętrzna aktywność organizacji w postaci publicystyki, działań legislacyjnych i politycznych. Nie zauważa się rozbicia (podziału) załogi. Praca instytutu przebiega normalnie, wiele zespołów wzmogło tempo pracy. Sytuacja polityczna i naukowa nie stwarza podstaw do niepokoju. Dyrekcja i POP działają aktywnie.

3. POP w Instytucie Badań Literackich

Stan partii

liczba zatrudn[ionych]		liczba czł[onków] PZPR na dzień		skreślono
		13 XII 1981	30 III 1982	
IBL	158		16[x]	
I[nstytut] [J[ęzyka] Polskiego	35		5	
	193	[brak danych]	21	7

[x] w tym 5 niebędących pracownikami IBL

Wystąpili głównie pracownicy naukowi, w tym z[astęp]ca dyr[ektora] S[tefan] Treugutt i I sekr[etarz] POP prof. M[aria] Żmigrodzka.

Ocena: Zdaniem egzekutywy, aktywność POP można ocenić jako umiarkowaną. I sekretarz działa aktywnie. Dobra współpraca POP–dyrekcja. Obserwuje się podziały polityczne wśród załogi, lecz nie obserwuje się demonstracji postaw opozycyjnych, jak to miało miejsce przed 13 XII 1981 r. Praca zawodowa w instytucie przebiega raczej normalnie. Występuje niepokój co do losów placówki. Według oceny I sekretarza POP na towarzyszy, którzy zostali w partii, można liczyć.

4. POP Instytutu Historii

Stan partii

liczba zatrudn[ionych]	liczba czł[onków] PZPR na dzień		skreślono
	13 XII 1981	30 III 1982	
143	[brak danych]	28	–

Do POP należy 24 pracowników instytutu, w większości pracownicy naukowi, w tym 10 samodzielnych i 5 osób spoza IH.

W ciągu ostatniego półrocza ubyło 10 osób.

Ocena: Dużą aktywność przejawia egzekutywa. Autorytetem się cieszy I sekretarz POP, tak wewnątrz POP, jak i wśród dużej części załogi. Istnieje umiarkowany wpływ POP na załogę. Dobra współpraca z dyrekcją. Duże wzburzenie wśród załogi wywarły ataki prasowe w sprawie kompetencji Rady Naukowej.

Obserwuje się podziały polityczne wśród załogi. Nie zauważa się osłabienia tempa pracy w instytucie. Złą atmosferę tworzą plotki o reorganizacji placówki. Po pierwszym okresie zniechęcenia wśród pracowników, a także czł[onków] POP atmosfera wraca w sposób widoczny do normy.

5. POP w IHNOiT

Stan partii

liczba zatrudn[ionych]		liczba czł[onków] PZPR na dzień		skreślono
		13 XII 1981	30 III 1982	
IHNOiT ZKP	64 31	[brak danych]	19	–

POP składa się z czł[onków] partii zatrudnionych w IHNOiT, Zakładzie Krajów Pozaeuropejskich, Zarządzie Administracyjnym Pałacu Staszica.

Ocena: Rola członków partii jest dość duża w ZAP Staszica, znikoma w ZKP i zróżnicowana w poszczególnych zakładach IHNOiT. Dość aktywnie działa egzekutywa POP i niektórzy pojedynczy aktywiści. Obserwuje się podziały polityczne wśród załogi. Nie przybierają one formy demonstracji. Dobra współpraca egzekutywy z dyrektorem IHNOiT oraz z z[astęp]cą ds. administracyjnych. Brak wpływu POP na kierownictwo ZKP.

6. POP w IHKM

Stan partii

liczba zatrudn[ionych]	liczba czł[onków] PZPR na dzień		skreślono
	13 XII 1981	30 III 1982	
158	23	20	3

Większość członków to pracownicy naukowi, w tym 3 profesorów.

Ocena: POP działa w miarę aktywnie jak na warunki pracy instytutu (3/4 załogi często poza instytutem). Istnieje pewien wpływ POP na sytuację w placówce. Kilku członków cieszy się ugruntowanym prestiżem. Występuje wśród niektórych towarzyszy zjawisko emigracji wewnętrznej. Należy się liczyć ze zjawiskiem odejścia z partii kilku członków. Widoczna jest duża aktywność kierownictwa placówki i sprawność działania dyrekcji. Sytuacja ogólna nie stwarza podstaw do niepokoju.

7. POP w Instytucie Sztuki

Stan partii

liczba zatrudn[ionych]	liczba czł[onków] PZPR na dzień		skreślono
	13 XII 1981	30 III 1982	
194	15	13	2

Ocena: POP jest słaba liczebnie i jakościowo. Posiada małą zdolność oddziaływania na załogę i pracę instytutu. Około połowy członków wykazuje małą aktywność.

Aktywność zawodowa załogi dobra. Sytuacja polityczna nie stwarza podstaw do niepokoju. Należałoby ożywić działalność POP i bardziej zainteresować ją sprawami instytutu, w tym działalnością Komisji Socjalnej.

8. POP w IRWiR

Stan partii

liczba zatrudn[ionych]	liczba czł[onków] PZPR na dzień		skreślono
	13 XII 1981	30 III 1982	
	19	19	–

Ocena: POP jest mało aktywna. Możliwość oddziaływania na załogę bardzo niska, co wynika ze szczególnej pozycji członków ZSL[1] w tej placówce. Podziały polityczne załogi są znaczne. Istnieje liczne grono byłych członków „Solidarności". W instytucie obserwuje się słabą aktywność zawodową, co jest tłumaczone specyficzną sytuacją personalną. Atmosfera polityczna i zawodowa niepokojąca i wymaga gruntownej analizy.

9. POP w Instytucie Słowianoznawstwa

Stan partii

liczba zatrudn[ionych]	liczba czł[onków] PZPR na dzień		skreślono
	13 XII 1981	30 III 1982	
69	14	13	1

Ocena: organizacja słaba, mająca niewielki wpływ na załogę placówki. Mimo zarysowujących się podziałów politycznych egzekutywa ocenia sytuację w placówce jako dobrą, co jest raczej wyrazem samozadowolenia i braku perspektywicznego spojrzenia na placówkę. Aktywność zawodowa placówki słaba, ma to uzasadnienie w stosowanej formule działalności instytutu.

10. POP w Instytucie Krajów Socjalistycznych

Stan partii

liczba zatrudn[ionych]	liczba czł[onków] PZPR na dzień		skreślono
	13 XII 1981	30 III 1982	
66	[brak danych]	39	–

Ponad 60 proc. załogi stanowią członkowie partii.

Ocena: Organizacja silna, chociaż nie przejawia dużej aktywności zarówno na terenie instytutu, jak też na zewnątrz. Szereg sygnałów wskazuje na to, że dość często występują spory personalne przybierające niepokojące formy.

II. Placówki biologiczne, rolnicze i medyczne

1. POP Instytutu Ekologii

Stan partii

liczba zatrudn[ionych]	liczba czł[onków] PZPR na dzień		skreślono
	13 XII 1981	30 III 1982	
358	19	16	3

[1] Zjednoczone Stronnictwo Ludowe (ZSL) – koncesjonowana partia polityczna utworzona w 1949 r. po rozbiciu PSL Stanisława Mikołajczyka, w wyniku połączenia resztek PSL i prokomunistycznego SL. W 1989 r. ZSL przekształciło się w PSL „Odrodzenie", następnie w PSL.

Wśród członków partii: 1 profesor (dyr[ektor] instytutu P[rzemysław] Trojan), 3 docentów (C[ecylia] Bajan[2], N[apoleon] Wolański[3], S[tanisław] Rakusa-Suszczewski[4]), 2 doktorów habilitowanych (tow. [Jan] Kot[5], [Wacława] Godlewska-Lipowa[6]), 5 doktorów (tow. [Janusz] Fedorko, Wesyluk, Godlewska, Molgo [?], Wróblewski[7]), 2 pozostałych pracowników naukowych (tow. Stępnik, Kubiak[8]), 2 pracowników technicznych, 2 administracyjnych.

Ocena: wg opisu członków egzekutywy można liczyć na aktywną pracę 11 członków POP. Wpływ POP na działalność i atmosferę polityczną w środowisku instytutu mało skuteczny, praktycznie żaden.

2. POP instytutów Biologii Doświadczalnej oraz Biochemii i Biofizyki

Stan partii

liczba zatrudn[ionych]		liczba czł[onków] PZPR na dzień		skreślono
		13 XII 1981	30 III 1982	
IBD IBiB	387 184	18	14 3	4
	571		17	4

Wśród członków PZPR jest 1 profesor K[azimierz] Zieliński, czł[onek] koresp[ondent] PAN, dyrektor IBD, 3 pracowników naukowych (2 doktorów w IBD i 1 w IBiB, 11 pracowników administracyjnych) w tym 1 z[astęp]ca dyr[ektora] ds. administr[acyjnych] w IBiB, 2 emerytów (IBD).

Ocena: wg informacji członków egzekutywy oraz grupowego part[yjnego] w IBD wpływ organizacji part[yjnej] na środowisko w IBD mało skuteczny, a w IBiB praktycznie żaden (organizacja partyjna się rozpadła). Atmosfera w pracy normalna. Można liczyć na aktywną działalność czł[onków] partii w IBD. Środowisko polityczne w IBiB trudne i nastawione do partii negatywnie.

---

[2] Cecylia Bajan – ekolog, pracownik naukowy Instytutu Ekologii PAN, Centrum Badań Ekologicznych PAN. Członek PZPR.

[3] Napoleon Wolański (ur. 1929) – ekolog, auksolog, prof. nadzwyczajny od 1983 r., pracownik naukowy UJ (1954–1957), organizator i kierownik Zakładu Antropologii AWF (1951–1954), Zakładu Morfofizjologicznego Rozwoju w IMiD (1958–1968), Zakładu Ekologii Człowieka PAN (1969–1999 [?]). Członek ZWM/ZMP/ZAMP (1947–1956), PZPR (1953–1990).

[4] Stanisław Rakusa-Suszczewski (ur. 1938) – oceanolog, polarnik, prof. nadzwyczajny od 1982 r., pracownik naukowy UW (1961–1966), UG (1968–1970), IBD PAN (1970–1974), Instytutu Ekologii PAN (1974–1991), kierownik Zakładu Badań Polarnych Instytutu Ekologii PAN (197601992), Zakładu Biologii Antarktyki PAN (1992–2005), wicedyrektor Instytutu Ekologii PAN (1980–1991). Kierownik I (1975–1976) i III Polskiej Ekspedycji Antarktycznej (1978–1979), założyciel Polskiej Stacji Polarnej im. Henryka Arctowskiego (1977), doradca Brazylii (1984–1985) i Hiszpanii (1986–1988) ds. budowy stacji arktycznych. Członek korespondent PAN od 2004 r., zastępca przewodniczącego Wydziału II Nauk Biologicznych PAN (2001–2003), stały przedstawiciel PAN przy Rosyjskiej AN (2005–2006). Członek PZPR (1979–1990).

[5] Brak bliższych danych o tej osobie.

[6] Brak bliższych danych o tej osobie.

[7] Brak bliższych danych o tych osobach.

[8] Brak bliższych danych o tych osobach.

3**. POP Instytutu Zoologii**

Stan partii

liczba zatrudn[ionych]	liczba czł[onków] PZPR na dzień		skreślono	odeszli do innej POP
	13 XII 1981	30 III 1982		
105	15	14	–	1

W POP jest 2 profesorów ([Henryk] Szelengiewicz[9], [Władysław] Bazyluk[10]), 1 docent (R[egina] Pisarska[11]), 6 innych pracowników naukowych, 4 pracowników administracyjnych, 1 emeryt.

Ocena: Zdaniem czł[onków] egzekutywy, nie ma szans rekrutacji nowych członków. Oddziaływanie POP na środowisko instytutu poważne. Można liczyć na aktywną działalność 7–8 członków POP.

4. POP Instytutu Parazytologii

Stan partii

liczba zatrudn[ionych]	liczba czł[onków] PZPR na dzień		skreślono
	13 XII 1981	30 III 1982	
75	7	5	2

W POP jest 2 profesorów i 1 doktorant oraz 2 pracowników administracyjnych.

Ocena: Praca partyjna zauważalna w środowisku, ale przyjmowana z rezerwą, a nawet niechęcią. Presja na młodych w kierunku ich eliminowania z partii (złożyły leg[itymację] part[yjną] osoby młode, asystent [Władysław] Cabaj i doktorantka Pilecka[12]). W obecnej sytuacji nie ma szans wzrostu organizacji partyjnej. Można liczyć na aktywną pracę całej POP.

5. POP Ogrodu Botanicznego

Stan partii

liczba zatrudn[ionych]	liczba czł[onków] PZPR na dzień		skreślono
	13 XII 1981	30 III 1982	
244	17	17	–

W POP jest m.in. 1 docent B[ogusław] Molski[13], dyrektor OB oraz tow. B[olesław] Gastman (b[yły] dyrektor generalny w PAN), czł[onek] egzekutywy POP.

[9] Henryk Szelengiewicz – zoolog, prof., pracownik naukowy Instytutu Zoologii PAN, dyrektor Instytutu Zoologii PAN (1972–1981). Członek PZPR.

[10] Władysław Bazyluk (1910–1988) – zoolog, prof., pracownik naukowy Instytutu Zoologii PAN. Członek PZPR.

[11] Regina Pisarska – zooocenalog, prof. nadzwyczajny od 1989 r., pracownik naukowy Instytutu Zoologii PAN. Członek PZPR.

[12] Brak bliższych danych o tej osobie.

[13] Bogusław Molski (1932–1989) – botanik, prof. nadzwyczajny od 1988 r., pracownik naukowy Wydziału Rolnego SGGW (1956–1968), kierownik Pracowni Zasobów Genowych w Zakładzie Genetyki PAN (1970–1974), współzałożyciel i dyrektor Ogrodu Botanicznego PAN (1974–1989). Członek PZPR.

Ocena: zdaniem czł[onków] egzekutywy oddziaływanie POP w środowisku jest średnie, a jej zdanie się liczy. Aktywną pracę POP można oprzeć na 7 towarzyszach, do których – w pierwszym rzędzie – należą tow. Gastman, Molski, Chmielewski.

6. POP Instytutu Hodowli i Genetyki Zwierząt

Stan partii

liczba zatrudn[ionych]	liczba czł[onków] PZPR na dzień		skreślono
	13 XII 1981	30 III 1982	
84	14	14	–

Wśród czł[onków] POP jest dyrektor instytutu profesor M. Turkowski[14].

Ocena: Zdaniem I sekretarza POP, jej stanowisko [c]cieszy się w środowisku instytutowym[c]. POP instytutu wymaga połączenia z POP Instytutu Doświadczalnego – wówczas liczyłaby 29 członków, co rokowałoby dalszy wzrost jej aktywności i oddziaływania.

7. POP Instytutu Fizjologii i Żywienia Zwierząt

Stan partii

liczba zatrudn[ionych]	liczba czł[onków] PZPR na dzień		skreślono
	13 XII 1981	30 III 1982	
121	19	15	4

Wśród czł[onków] POP jest 2 docentów, 1 z[astęp]ca dyr[ektora] ds. administracyjnych, 1 em[eryt].

Ocena: wg I sekretarza POP, jej oddziaływanie w środowisku jest małe. Atmosfera dla pracy politycznej – negatywna.

8. POP Centrum Medycyny Doświadczalnej i Klinicznej

Stan partii

liczba zatrudn[ionych]	liczba czł[onków] PZPR na dzień		skreślono
	13 XII 1981	30 III 1982	
235	31	26	3

W POP jest 2 profesorów (czł[onek] koresp[ondent] PAN M[irosław] Mossakowski i W[aldemar] Olszewski[15]), 10 innych pracowników naukowych (w tym 1 docent), 4 pracowników inżynieryjno-technicznych, 9 pracowników administracyjnych i obsługi, 1 emeryt.

[c–c] *Tak w tekście*.

[14] Powinno być: Maciej Żurkowski (ur. 1923) – genetyk zwierząt, prof. nadzwyczajny od 1975 r., prof. zwyczajny od 1985 r., pracownik naukowy Instytutu Genetyki i Hodowli Zwierząt PAN w Jatrzębcu, zastępca dyrektora (1970–1972) i dyrektor instytutu (1972–1987), kierownik Stacji Badawczej Rolnictwa Ekologicznego i Hodowli Zachowawczej PAN w Popielnie (1995–2003). Członek korespondent PAN od 1989 r., członek rzeczywisty PAN od 1988 r., zastępca sekretarza Wydziału V PAN (1987–1994).

[15] Waldemar Olszewski (ur. 1931) – chirurg, transplantolog, prof. nadzwyczajny od 1978 r., prof. zwyczajny od 1985 r., pracownik naukowy Oddziału Chirurgicznego Szpitala Miejskiego nr 4 w Warszawie (1952–1959), Kliniki Chirurgicznej AM w Warszawie (1959–1978), Zakładu Chirurgii Doświadczalnej/CMDiK PAN od 1959 r. Prezes Europejskiego Towarzystwa Badań Chirurgicznych (1977–1978). Członek PZPR.

Ocena: wg I sekretarza POP, około połowy członków cechuje bierność, a właściwie należałoby postawić wniosek o ich skreślenie ze względów formalnych (nieopłacanie składek, nieobecność na zebraniach).

Oddziaływanie polityczne POP różne w różnych grupach pracowniczych. Swoje wpływy POP zawdzięcza głównie t[ow.] M[irosławowi] Mossakowskiemu.

III. Placówki nauk ścisłych, technicznych i nauk o Ziemi

1. POP Instytutu Matematycznego PAN

Stan partii

placówka	liczba zatrudn[ionych]	liczba czł[onków] PZPR na dzień		skreślono
		13 XII 1981	30 III 1982	
I[nstytut] Matematyczny	94	5	5	–
CBK	90	1	1	–
IPI	186	17	13	4

W Inst[ytucie] **Mat**[ematycznym] wśród członków POP jest jeden z[astęp]ca dyr[ektora] ds. ogólnych, doc. E[ugeniusz] Fidelis[16]. Na 43 osoby w radzie naukowej IM jest 2 członków PZPR: czł[onek] rzecz[ywisty] K[azimierz] Urbanik i prof. [Bogdan] Bojarski.

W CBK jest tylko 1 czł[onek] partii. **W IPI** wśród czł[onków] PZPR jest m.in. 2 członków dyrekcji oraz główna księgowa. W Radzie Naukowej IPI jest 3 czł[onków] PZPR. Spodziewane jest przyjęcie do pracy czł[onka] PZPR Marianny Cent[17] na stanowisko szefa kadr.

Ocena: W Inst[ytucie] Mat[ematycznym] sytuacja polityczna na ogół spokojna, co pozostaje w związku z wyjątkowo pozytywnym zaangażowanym stanowiskiem dyrektora IM (czł[onka] koresp[ondenta] PAN Cz[esława Olecha) i przewodniczącego Rady Naukowej (czł[onka] koresp[ondenta] PAN Z[bigniewa] Ciesielskiego). Odczuwa się niejawną działalność sił wrogich, co jest związane z obroną internowanych pracowników (R[yszarda] Rubinsteina[18] i M[ariana] Srebrnego[19]).

W IPI sytuacja jest podobna. Jest silna grupa b[yłych] działaczy „Solidarności" (doc. E[lżbieta] Pleszczyńska[20], prof. J[erzy] Łoś, dr M. Łoś[21], prof. [Antoni]

[16] Eugeniusz Fidelis – matematyk, docent, pracownik naukowy Instytutu Matematyki PAN.

[17] Brak bliższych danych o tej osobie.

[18] Ryszard Rubinstein – matematyk, pracownik naukowy Instytutu Matematyki PAN, współpracownik KOR, członek NSZZ „Solidarność", internowany w 1981 r.

[19] Marian Srebrny (ur. 1947) – matematyk, informatyk, relegowany z UW 21 III 1968 r., wcielony do wojska, przywrócony na studia jesienią 1968 r., od 1970 r. pracownik naukowy Instytutu Matematycznego PAN, następnie IPI PAN, profesor w Wyższej Szkole Handlowej im. Bolesława Markowskiego w Kielcach, Akademii im. J. Długosza w Częstochowie. Członek NSZZ „Solidarność", internowany 17 XII 1981 r.

[20] Elżbieta Pleszczyńska (ur. 1933) – matematyk, statystyk, informatyk, dr hab. od 1973 r., prof. nadzwyczajny od 1993 r., pracownik naukowy Instytutu Matematycznego PAN (1956–1972), IPI PAN (1973–2003). Członek NSZZ „Solidarność".

[21] Prawdopodobnie Maria Wycech-Łosiowa (1929–2011) – informatyk, statystyk, pracownik naukowy Instytutu Matematyki PAN, Instytutu Podstaw Informatyki PAN, SGPiS. Działaczka NSZZ „Solidarność", obserwatorka procesu w sprawie zabójstwa ks. Jerzego Popiełuszki.

Mazurkiewicz[22], prof. [Andrzej] Blikle[23], doc. P[iotr] Dębiński[24], Bożena Kowalska, Tomasz Paczyński, Barbara Kopeć[25]). Wiceprzewodniczącym Rady Naukowej jest b[yły] aktywny członek „Solidarności" doc. [Henryk] Woźniakowski[26], dziekan Wydz[iału] Matematyki i Mechaniki UW.

2. POP PZPR Instytutu Fizyki PAN

Stan partii

liczba zatrudn[ionych]	liczba czł[onków] PZPR na dzień		skreślono
	13 XII 1981	30 III 1982	
Inst[ytut] Fiz[yki] 507	38	27	11
Z[akład] F[izyki] T[eoretycznej] 8	–	–	–

Wśród 27 członków partii w IF jest aktualnie 12 pracowników naukowych, a z kadry kierowniczej – z[astęp]ca dyrektora ds. administracyjnych tow. J[erzy] Jerschina[27].

W Radzie Naukowej IF pozostał 1 członek PZPR – wiceprezes PAN L[eonard] Sosnowski.

Spośród 11 osób skreślonych z partii było 7 pracowników naukowych, w większości sprawujących kierownicze stanowiska, a m.in. b[yły] dyrektor IF, czł[onek] koresp[ondent] PAN Jerzy Kołodziejczak.

Ocena: Według opinii Egzekutywy POP PZPR, do dnia 13 XII 1982 r. organizacja partyjna przejawiała dużą aktywność polityczną, co wyrażało się zwłaszcza w dyskusji na zebraniach POP. Skreślenie z partii osób na kierowniczych stanowiskach spowodowało znaczne osłabienie oddziaływania organizacji partyjnej na sprawy instytutu. Po 13 grudnia 1981 r. odbyły się 2 zebrania POP. Dyskusja, szczególnie na ostatnich zebraniach, poświęcona VII Plenum KC PZPR, była ożywiona, kontrowersyjna, ale „mieszcząca się w ramach aktualnej linii partii". Dyrektor IF prof. [Jerzy] Prochorow[28] (b[e]zp[artyjny]) ściśle współpracuje z organizacją partyjną. Przygotowano ocenę i podjęto kroki w celu poprawy stosunków międzyludzkich w oddziale IF w Radomiu. Nowy przewodniczący

[22] Antoni Mazurkiewicz (ur. 1934) – matematyk, informatyk, prof. nadzwyczajny od 1978 r., prof. zwyczajny od 1981 r., pracownik naukowy Instytutu Matematycznego PAN (1955–1958), Instytutu Maszyn Matematycznych (1959–1970), IPI PAN (1971–2004), kierownik Zespołu Teorii Współbieżności IPI PAN (1979–1996). Członek TNW od 1988 r. Członek NSZZ „Solidarność".

[23] Andrzej Blikle (ur. 1939) – matematyk, informatyk, cukiernik, mistrz cukierniczy od 1975 r., prof. nadzwyczajny od 1976 r., pracownik naukowy Instytutu Matematycznego PAN (1963–1971), Centrum Obliczeniowego PAN (1971–1977), Instytutu Podstaw Informatyki PAN od 1977 r. Prezes zarządu prywatnej firmy cukierniczej (1991–2007). Członek NSZZ „Solidarność".

[24] Piotr Dębiński (ur. 1940) – matematyk, informatyk, prof. od 1991 r., pracownik naukowy Instytutu Matematyki PAN (1966–1971), Instytutu Podstaw Informatyki PAN (1971–1987, od 1989 r.), zastępca dyrektora (1989–1996) i dyrektor IPI PAN od 1996 r.

[25] Brak bliższych danych o tych osobach.

[26] Henryk Woźniakowski (ur. 1946) – matematyk, informatyk, dr hab. od 1976 r., prof. nadzwyczajny od 1988 r., pracownik naukowy UW od 1969 r., Columbia University od 1984 r., dziekan Wydziału Matematyki, Informatyki i Mechaniki UW (1981–1984). Członek korespondent PAN od 2007 r. Członek NSZZ „Solidarność", szef „Solidarności" na UW (1989–1991).

[27] Być może chodzi o Jerzego Jerschinę – pracownika Stacji Naukowej PAN w Wiedniu od 1987 r., p.o. dyrektora stacji (1997–1998).

[28] Jerzy Prochorow (1938–2006) – fizyk, prof. zwyczajny, pracownik naukowy Instytutu Fizyki PAN, dyrektor Instytutu Fizyki PAN (1982–1992).

Rady Naukowej, prof. [Wiesław] Wardzyński[29], informuje o pracach rady i zaprasza organizację partyjną na posiedzenie komisji rady. Nie widać działania zawieszonego NSZZ „Solidarność", co nie wyklucza prób wykorzystywania niedociągnięć dyrekcji IF w sprawach socjalnych przez niektórych b[yłych] aktywistów „Solidarności" do celów propagandowych, np. nie zorganizowano „dnia kobiet".

3. POP instytutów chemicznych

Stan partii

placówka	liczba zatrudn[ionych]	liczba czł[onków] PZPR na dzień		skreślono
		13 XII 1981	30 III 1982	
Inst[ytut] Chemii Fizycznej Inst[ytut] Chemii Organicznej Z[akła]d Dośw[iadczalny] Chemipan	424 179 80			
[Ogółem]	683	53	30	23

W POP jest m.in. dyrektor IChF, czł[onek] koresp[ondent] PAN W[ojciech] Zielenkiewicz, jego z[astęp]ca ds. ekonomicznych T. Matyjak i gł[ówny] księgowy T. Lewandowski, a w IChO – z[astęp]ca dyr. ds. ogólnych T. Konował[30]. W radach naukowych obu instytutów jest 10–15 proc. członków PZPR.

Ocena: Z dyskusji na forum egzekutywy POP wynika, że organizacja popadła w marazm i nie przejawia widocznej działalności. Z partii odeszło m.in. 2 członków egzekutywy KZ, 1 czł[onek] KZ oraz 2 członków (w tym II sekretarz) egzekutywy POP wybranej 17 III 1981 r. Praktycznie nie ma członków PZPR w Zakładzie Doświadczalnym Chemipan (pozostał jeden o postawie chwiejnej, którego dalsza przynależność do PZPR zamierza się rozstrzygnąć w POP w najbliższym czasie). Postawa byłych czł[onków] PZPR nie jest jednakowa: od rozgoryczenia i głębokiej frustracji do zachowań właściwych dla czł[onków] partii, tyle że bez legitymacji. Od dawna środowisko było penetrowane przez ekstremę „Solidarności", a obecnie jest podejrzenie, że jest ono „obsługiwane" z zewnątrz w postaci ulotek i nielegalnych pism. Egzystuje nadal aktywna grupa „byłych" działaczy „Solidarności", nietolerancyjnych, wrogich wszelkim poczynaniom PZPR i WRON. Od czasu do czasu występują nawet ciche demonstracje („przypadkowe" zebranie się na korytarzu pod byłą tablicą „Solidarności", ostentacyjne noszenie znaczków związkowych, bojkot akcji socjalnej itp.). Najliczniejszą grupę stanowią ludzie zagubieni, pogrążeni w apatii i zniechęceniu, o nastrojach minorowych i postawach wyczekujących. Aby pozyskać środowisko, a przynajmniej zneutralizować siły wrogie, należy zaktywizować działalność partii na tym terenie m.in. przez:

– powrót do „pracy organicznej" w środowisku przez ciągłe włączanie się POP w sprawy instytutów (socjalne, płacowe, personalne, warsztatu pracy), aby pokazać, że partia myśli o ludziach. Byłoby to cenne w zestawieniu z rozpolitykowaną działalnością

[29] Wiesław Wardzyński (1924–1985) – fizyk, prof. nadzwyczajny od 1971 r., prof. zwyczajny od 1979 r., inżynier w Państwowych Zakładach Inżynierii w Ursusie (1946–1947), pracownik naukowy Instytutu Fizyki Doświadczalnej UW (1949–1974), Instytutu Fizyki PAN (1974–1985), zastępca dyrektora ds. nauki Instytutu Technologii Elektronowej (1967–1969), kierownik Zespołu Badawczego Fizyki Magnetyków Instytutu Fizyki PAN (1974–1985).

[30] Brak bliższych danych o tych osobach.

„Solidarności", spędzającą w minionym okresie istotne sprawy własnego środowiska na dalszy plan;

– tworzenie platformy porozumienia ze środowiskiem (szczególnie adiunktów i b[yłych] działaczy związkowych) przez „wyciągnięcie do nich ręki" z propozycjami rozpatrywania takich spraw, jak nauka w systemie reformy, nauka a gospodarka, jak rozwijać naukę w stanie głębokiego kryzysu itp.;

– organizowanie „półotwartych" zebrań partyjnych na tematy kontrowersyjne, nurtujące środowisko (ceny, reforma), przy pomocy (na początku) dobrych prelegentów z zewnątrz.

Z zagrożeń mogą wystąpić demonstracje jawne, akcje protestacyjne, strajki. Proces pozyskiwania należy podjąć jak najszybciej. Jest to praca b[ardzo] trudna i długotrwała. Na jej powodzenie wpłynie w niemałym stopniu ogólna społeczno-polityczna sytuacja w kraju.

4**. POP PZPR w Instytucie Badań Systemowych**

Stan partii

liczba zatrudn[ionych]	liczba czł[onków] PZPR na dzień		skreślono
	13 XII 1981	30 III 1982	
202	[brak danych]	23[d]	3

POP skupia 2/3 samodzielnych pracowników nauki. W dyrekcji instytutu jest tylko jedna osoba bezpartyjna. Dyrektorem jest czł[onek] rzecz[ywisty] PAN R[oman] Kulikowski.

Ocena: W okresie **przedsierpniowym** pozycja POP i jej egzekutywy była znacząca, a wynikała ze zdolności do występowania z inicjatywami wyrażającymi potrzebę i aspiracje załogi, aktywnego uczestnictwa w pracach szeroko rozbudowanego systemu komisji instytutowych, a także z traktowania jej przez dyrektora instytutu jako równorzędnego partnera. **Po kryzysie sierpniowym**, w wyniku ostrej walki politycznej, udało się ograniczyć lawinowe wstępowanie załogi do NSZZ „Solidarność", który skupia 50 proc. pracowników, głównie administracji i obsługi: 1/3 załogi pozostała poza związkami zawodowymi. Zdołał przetrwać napór przeciwnika politycznego ZNP „Nauka". Ofiarą sił antysocjalistycznych padła jedna z prężniejszych w PAN organizacja instytutowa ZSMP. W okresie tym miało miejsce jedno ostentacyjne wystąpienie z szeregów NSZZ „Solidarność" i jedyne, lecz ważkie wystąpienie z szeregów partii. Członkowie partii unikali testów na indywidualną popularność, co w połączeniu z pomijaniem przez dyrektora naczelnego inspiratorskiej roli egzekutywy POP (zwracał się bezpośrednio do załogi) spowodowało spadek autorytetu POP i jej egzekutywy w instytucie.

Po 13 grudnia umocniła się polaryzacja polityczna i narastanie „milczącej większości", z której 3/4 wycofało się do „sfery prywatności" i działalności zarobkowo-naukowej. Postawy antypartyjne uległy utrwaleniu, a wpływy prosocjalistycznej ideologii w załodze radykalnemu zmniejszeniu. Działalność antypartyjna przybiera formy, o których brak wiarygodnych informacji. Pod wpływem przymusu admini-

[d] *Liczba wpisana odręcznie*.

stracyjnego i ekonomicznego narasta polaryzacja wewnątrz „milczącej większości". Swoistym wentylem bezpieczeństwa tuszującym oblicze polityczne instytutu są korzyści z wyjazdów zagranicznych (1/3 adiunktów przebywa za granicą, a jeden miesiąc praktyk w strefie dolarowej jest równy 3 mies[iącom] uposażenia w kraju); gdy stanie się on niedrożny, może dojść jeszcze do większej polaryzacji postaw politycznych oraz zejścia z konstruktywnej linii postępowania znacznej części załogi. Ugrupowanie świeckich katolików i tzw. bezpartyjnych konstruktywistów jest gotowe do poważnej współpracy z dyrektorem placówki i POP. Egzekutywa sądzi, że wiarygodność pracy POP zostanie sprawdzona przez społeczny rezonans powołanej z jej inicjatywy przy dyrektorze placówki społecznej Rady Konsultatywnej. POP grupuje sprawdzonych i ofiarnych towarzyszy, na których partia może liczyć w wychodzeniu z kryzysu społeczno-politycznego; główny punkt działań partyjnych spoczywa na partyjnej kadrze kierowniczej.

5. POP Instytutu Podstawowych Problemów Techniki

Stan partii

liczba zatrudn[ionych]	liczba czł[onków] PZPR na dzień		skreślono
	13 XII 1981	30 III 1982	
550[x]	52	50	2

[x] w tym 65 pracowników Techpan

Ocena: organizacja jest silna politycznie i zawodowo. W swym składzie posiada 6 profesorów i 4 czł[onków] PAN. Okres napięć i ścierania się poglądów najsilniej wystąpił przed IX Zjazdem. W wyniku ostrych napięć 9 członków POP zostało skreślonych z partii. Po 13 XII 1981 r. POP się skonsolidowała, przyjmując za platformę uchwałę podjętą w dniu 9 III 1982 r., w której w pełni poparła referat Biura Politycznego i uchwałę VII Plenum KC PZPR. POP ma zapewniony wpływ na zarządzanie instytutem, m.in. przez udział I sekretarza POP w kolegiach dyrekcyjnych, Radzie Naukowej i bezpośredni kontakt z dyrektorem – czł[onkiem] partii. Obserwuje się respekt dla POP w organach zarządzających. Po 13 XII 1981 r. Rada Naukowa instytutu podjęła uchwałę dot[yczącą] intensyfikacji prac badawczych na rzecz gospodarki narodowej. Apel zawarty w uchwale ma pozytywną wymowę społeczno-polityczną. Powołano pod przew[odnictwem] tow. prof. H[enryka] Frąckiewicza[31] odpowiedni zespół do realizacji uchwały na terenie instytutu. Atmosfera polityczna wśród pracowników instytutu zróżnicowana. Pracownicy starsi ze zrozumieniem podchodzą do sytuacji krajowej. Zdeklarowani przeciwnicy częściej rekrutują się z młodych pracowników. Większość prezentuje stanowisko umiarkowane. Ogólnie rzecz biorąc, teren działania bardzo trudny. Nie widać pełnego zrozumienia dla decyzji o wprowadzeniu stanu wojennego. Obserwuje się stan frustracji, apatii i wyczekiwania. Pozytywnie należy ocenić ostatnie inicjatywy POP, Rady Naukowej i dyrekcji instytutu.

[31] Henryk Frąckiewicz (1929–1999) – mechanik, prof. nadzwyczajny od 1970 r., prof. zwyczajny od 1975 r., pracownik naukowy PW (1952–1970), IPPT PAN (1975–1999), rektor Politechniki Świętokrzyskiej (1970–1975, 1996–1999), dyrektor IPPT PAN (1983–1994). Członek korespondent PAN od 1986 r. Członek PZPR, członek Egzekutywy KW PZPR w Kielcach (1970–1975), starszy inspektor ds. wyższych uczelni technicznych Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR (1975–1989).

6. POP Instytutu Biocybernetyki i Inżynierii Biomedycznej PAN

Stan partii

liczba zatrudn[ionych]	liczba czł[onków] PZPR na dzień		skreślono
	13 XII 1981	30 III 1982	
216	[brak danych]	14	2

Ocena: Organizacja słaba, zatraciła swoją autonomię, ulega wpływowi środowiska. Sytuacja w IBiIB jest trudniejsza niż w innych placówkach. POP w niedostatecznym stopniu przenosi treści zadań politycznych na teren instytutu i jego ogniwa zarządzania. Potencjał naukowy POP nie jest w stanie podjąć partnerskiego dialogu ze środowiskiem.

7. Stan Partii POP PZPR placówek nauk o Ziemi

POP skupia członków PZPR zatrudnionych w Instytucie Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania, Instytucie Geofizyki, Instytucie Geologii, Zakładzie Paleobiologii i Muzeum Ziemi PAN. Aktualnie liczy 39 członków, w tym 9 profesorów i docentów, a w tym 3 emerytowanych.

Od 4 XII 1981 r. do końca marca 1982 r. nastąpiły następujące zmiany w składzie POP:

placówka	liczba zatrudn[ionych]	liczba czł[onków] PZPR na dzień		skreślono	przyjęto
		13 XII 1981	30 III 1982		
IGiPZ	162	17	14	3	–
I[nstytut] Geofizyki	147	17	14	3	–
I[nstytut] Geol[ogii] Z[akła]d Paleobiologii Muzeum Ziemi	188	13	11	3	1
[Ogółem]		47	39	9	1

Aktualnie spośród członków PZPR:

1. W IGiPZ jest:

– 4 samodzielnych pracowników naukowych: czł[onek] rzecz[ywisty] PAN S[tanisław] Leszczycki (em[erytowany]); doc. T[adeusz?] Lewandowski[32] (em[erytowany]); doc. M. Adamus (em[erytowany]); doc. M. Cichocińska – sekretarz POP; dr L. Zawadzki[33] – z[astęp]ca dyr[ektora] ds. ogólnych);

– 3 pracowników inżynieryjno-technicznych;

– 3 pracowników administracyjnych (w tym na stanowiskach kierowniczych: z[astęp]ca dyr[ektora] ds. ogólnych), z[astęp]ca dyr[ektora] ds. administracyjnych)

– 2 pracowników obsługi;

– 2 doktorantów.

2. W Instytucie Geofizyki:

– 1 profesor; czł[onek] rzecz[ywisty] PAN Zdzisław Kaczmarek, sekretarz naukowy PAN;

– 1 docent, dr [Tadeusz] Hordejuk[34], kierownik pracowni;

[32] Brak bliższych danych o tej osobie.

[33] Brak bliższych danych o tych osobach.

[34] Brak bliższych danych o tej osobie.

– 2 doktorów, w tym kierownik pracowni;
– 6 pracowników administracyjnych i obsługi;
– 4 emerytów.
3. W Muzeum Ziemi:
– 1 doc. dr. K[rzysztof] Jakubowski, kierownik MZ;
– 2 prac[owników] naukowych, w tym 1 dr adiunkt;
– 2 prac[owników] administracji i obsługi.
4. W Zakładzie Paleobiologii:
– 1 profesor – K[rystyna] Pożaryska[35],
– 3 pracowników
5. W Instytucie Geologii:
– 1 profesor – A[ndrzej] Wiewióra[36],
– 1 pracownik.

Wśród 9 członków skreślonych jest: 1 profesor em[erytowany], 4 dr. adiunktów, 1 kierownik pracowni.

Ocena: wg oceny egzekutywy POP, w placówkach panuje klimat wyczekiwania i bierności z wyraźną niechęcią do podjęcia współpracy przed wyjaśnieniem sprawy funkcjonowania „niezależnych związków”[37]. Z dużym krytycyzmem i uwagą śledzony jest przebieg zmian. Odczuwa się brak zaufania. Nie ma wyraźnych ośrodków oporu ani bojkotu pracy. Jeden internowany działacz „Solidarności” (doc. S[tefan] Kurowski) nie cieszył się autorytetem w środowisku naukowym i związkowym geografów. Występuje uspokojenie. Obserwuje się bardzo powolne zmiany w zmniejszeniu niechęci i demonstrowania izolacji członków partii. Jest to rezultatem rozważnego działania członków PAN w środowisku. Wydaje się możliwa neutralizacja, a następnie stopniowe pozyskiwanie załóg pracowniczych, ale należy się liczyć z długotrwałym przebiegiem tego procesu.

W środowisku IGiPZ, Instytucie Geofizyki jest zapewniony wpływ partii; w Instytucie Geologii i Muzeum Ziemi – niewielki, a w Zakładzie Paleobiologii praktycznie żaden (można liczyć na prof. Pożaryską i dr. Błaszczyka[38]).

IV. Pozostałe POP

1. POP w Sekretariacie Administracyjnym PAN

Stan partii

liczba zatrudn[ionych]	liczba czł[onków] PZPR na dzień		skreślono
	13 XII 1981	30 III 1982	
339	120	117	3

[35] Krystyna Pożaryska (1914–1989) – mikropaleontolog, prof. nadzwyczajny od 1962 r., prof. zwyczajny od 1970 r., pracownik naukowy UW (1937–1939, 1945–1953), Zakładu Paleozoologii/Paleobiologii PAN (1953–1986), kierownik Pracowni Mikropaleontologicznej Zakładu Paleobiologii PAN (1955–1986). Członek PZPR, członek Komitetu Nagród Państwowych (1972–1986).

[36] Andrzej Wiewióra (ur. 1933 [?]) – geochemik, prof. nadzwyczajny od 1981 r., pracownik naukowy Zakładu/Instytutu Nauk Geologicznych PAN od 1957 r. [?]. Członek PZPR.

[37] Po wprowadzeniu stanu wojennego NSZZ „Solidarność” formalnie nie został zlikwidowany. Oficjalna delegalizacja związku nastąpiła 8 X 1982 r.

[38] Brak bliższych danych o tej osobie.

POP dzieli się na trzy organizacje oddziałowe, liczące od 32 do 46 członków. Członkowie organizacji to głównie pracownicy administracji państwowej i nieliczni pracownicy naukowi. Różny stopień upartyjnienia jednostek wewnętrznych. Najsłabsze w sekretariatach Wydz[iału] II, IV, VI i VII oraz w Biurze Administracyjnym i Spraw Socjalnych. Organizacja „stara", ponad 1/4 członków stanowią emeryci.

Ocena: POP cechuje duża siła i mobilność polityczna. W okresie przedsierpniowym nie doszło do większego rozchwiania ideowego. Po IX Zjeździe zaczęły dominować tendencje konsolidacyjne, przeciwstawienia się nieodpowiedzialnym akcjom „Solidarności" w S[ekretariacie] A[dministracyjnym]. W okresie do 13 XII 1981 r. legitymacje złożyło 5 osób, po 13 XII 1981 r. – 3 osoby.

Na kierowniczych stanowiskach pracują członkowie partii. POP dysponuje licznym aktywem. POP ma wpływ na działalność Komisji Socjalnej. Obserwuje się zdyscyplinowanie w pracy zarówno ze strony członków partii, jak i innych pracowników sekretariatu. Możliwość większego oddziaływania POP na całą załogę istnieje głównie przez przejęcie przez POP funkcji rzecznika całej załogi.

Niepokojącym zjawiskiem jest pewien spadek aktywności członków POP zajmujących niższe stanowiska w hierarchii służbowej, co było dostrzeżone w czasie ostatniej akcji wyborczej w OOP i POP. Dostrzega się także atmosferę wyczekiwania i niepokoju związanego z przewidywaną akcją redukcji administracji.

2. POP w Ośrodku Informacji Naukowej

Stan partii

liczba zatrudn[ionych]	liczba czł[onków] PZPR na dzień		skreślono
	13 XII 1981	30 III 1982	
84	14	13	1

Ocena: POP o średniej aktywności politycznej i oznakach więzi z załogą. Mimo niewielkiej, indywidualnej aktywności członków można na nich liczyć w pracy politycznej.

Autorytet partii wynika z upartyjnienia kadry kierowniczej. I sekretarzem jest zastępca dyrektora. Ogólnie sytuacja polityczna w placówce nie stwarza podstaw do niepokoju.

3. POP Ośrodka Rozpowszechniania Wydawnictw Naukowych ORPAN

Stan partii

liczba zatrudn[ionych]	liczba czł[onków] PZPR na dzień		skreślono
	13 XII 1981	30 III 1982	
120	13	13	–

Ocena: Organizacja silna pod względem politycznym i zawodowym. Nikt nie złożył legitymacji partyjnej. Organizacja starzejąca się. Brak perspektyw na odmłodzenie. Obserwuje się „przygaszanie" czł[onków] partii, co wynika z sytuacji społeczno-gospodarczej kraju, zwłaszcza z niepewności jutra ORPAN. Wg członków egzekutywy POP wzrost autorytetu partii w zakładzie wiąże się z rozwiązaniem problemu związków zawodowych. Towarzysze z POP odczuwają małe zainteresowanie ze strony Komitetu Zakładowego.

4. POP jednostek produkcyjnych

4.1. POP przy Zarządzie ZZ PAN i Zakładów Obsługi Technicznej

Stan partii

liczba zatrudn[ionych]	liczba czł[onków] PZPR na dzień		skreślono
	13 XII 1981	30 III 1982	
57	9	9	–

Ocena: Załoga to ludzie młodzi, wykształceni, zdolni i bardzo aktywni zawodowo, szczególnie wyczuleni; powoduje [to] niekiedy spontaniczne, a nie zawsze przemyślane reakcje na wszelkie przejawy niesprawiedliwości społecznej. Członkowie POP są wypróbowanym zespołem aktywistów o znacznym autorytecie wśród załogi. Wobec likwidacji ZZ PAN pozostanie 2–3 członków w partii ZOT, których należałoby włączyć do innej POP, np. IBS.

4.2. POP przy Zakładzie Aparatury Naukowej UNIPAN

Stan partii

liczba zatrudn[ionych]	liczba czł[onków] PZPR na dzień		skreślono
	13 XII 1981	30 III 1982	
520	37	34[xx]	3

[x] od sierpnia 1980 r. złożyło legitymacje 7 osób

[xx] w tym 3 kandydatów

Ocena: Według egzekutywy POP, sytuacja społeczno-polityczna środowiska zakładowego jest dobra. Wystąpienia z partii, które miały miejsce, podyktowane były silną presją. Większość członków załogi angażuje się mocno w sprawy zakładu. Działająca komisja socjalna zaproponowana została przez egzekutywę POP z osób znanych z poprzedniej działalności w zespołach związkowych. Egzekutywa, wspólnie z dyrekcją zakładu, opracowuje koncepcję powołania do życia trzech komisji ds. reformy, rozbudowy zakładu, zmiany zasad płacy. Przewiduje się dokonanie oceny postaw członków partii w kwietniu br.

4.3. POP przy Zakładzie Aparatury Mikrofalowej „Wilmer”[39]

Stan partii

liczba zatrudn[ionych]	liczba czł[onków] PZPR na dzień		skreślono
	13 XII 1981	30 III 1982	
62	6	5[x]	1

[x] w tym 1 emeryt

Ocena: Organizacja mała i słaba. Członkami partii są ludzie o stosunkowo dużym autorytecie zawodowym. Nie obserwowało się napięć i dysonansów między POP i NSZZ „Solidarność”. Z partii wystąpił jeden członek, uzasadniając swój krok utratą autorytetu

[39] Zakład Aparatury Mikrofalowej „Wilmer” – przedsiębiorstwo państwowe założone w 1972 r. w Warszawie. Pod różnymi nazwami działało do 1994 r.

partii. Nadal znikoma aktywność organizacji, która ogranicza się do pośredniczenia w kontaktach między dyrekcją i załogą. Nie ma kontaktu z organizacją partyjną oddziału w Zamościu. Celowe jest rozważenie połączenia POP przy ZAM Wilmer z inną organizacją.

Źródło: APW, KZ PZPR PAN, 7, k. 66–90, mps.

Nr 246

1982 maj 13, Warszawa – Stanowisko POP przy IPPT PAN w sprawie postępowania Ryszarda Herczyńskiego

Warszawa, dnia 13 V 1982 r.

Stanowisko POP w IPPT dotyczące postępowania dr. R[yszarda] Herczyńskiego ujawnionego ostatnio w środkach masowego przekazu[a]

W ostatnich dniach w naszym instytucie, jak i w całym środowisku naukowym szeroko dyskutuje się i komentuje postępowanie dr. R[yszarda] Herczyńskiego[1]. Wykorzystywanie przez niego kontaktów naukowych do działań sprzecznych z interesem kraju godzi bezpośrednio w całą naukę i dobre imię środowiska. W tym aspekcie jego postępowanie wywołało szczególne nasze oburzenie. Kwalifikację prawną, winę, stopień szkodliwości i okoliczności towarzyszące tej działalności ustali sąd. Jednakże dotychczas znane nam fakty pozwalają stwierdzić, iż nie tylko zostały naruszone akceptowane na całym świecie normy postępowania, do których zobowiązany jest pracownik nauki, lecz i prawo obowiązujące każdego obywatela: członek polskiej społeczności naukowej uznał za stosowne przekazać przedstawicielom obcego mocarstwa potrzebne im dane i informacje, które powinny pozostać naszą wewnętrzną sprawą. Zwłaszcza od pracowników nauki, utrzymujących szerokie kontakty z zagranicznymi ośrodkami naukowymi, wymagana jest szczególna odpowiedzialność i rozwaga. Reprezentują oni bowiem nie tylko siebie, lecz są także reprezentantami kraju poza jego granicami. Ujawniona ostatnio działalność dr. R[yszarda] Herczyńskiego stanowi jaskrawy i godny postępowania przypadek naruszenia zaufania społecznego.

Nie możemy dopuścić, by odium tej sprawy spadło na barki całego środowiska naukowego, a w szczególności na barki społeczności naszego instytutu. Środowisku w IPPT zawsze były bliskie problemy, z jakimi borykała się gospodarka narodowa i od dawna aktywnie uczestniczyło ono w ich rozwiązywaniu. Działalność ta została poważnie zintensyfikowana w ostatnim okresie na apel sejmowy gen. W[ojciecha] Jaruzelskiego[2]. Dnia 4 II 1982 r. Rada Naukowa podjęła stosowną uchwałę, która spotkała się z poparciem całego środowiska naukowego. Nie zaniedbując realizacji badań podstawowych, będących głównym statutowym obowiązkiem instytutu, otoczono specjalną opieką prace mogące przynieść efekty gospodarce narodowej w najbliższym czasie. Pomimo znanych trudności

[a] *Poniżej odręczny dopisek* 13 V 1982 r.

[1] 9 V 1982 r. Ryszard Herczyński został aresztowany pod zarzutem „kontaktów z osobami działającymi na rzecz obcej organizacji w celu działania na szkodę interesów politycznych PRL" (chodziło o kontakty z ambasadą USA). 26 VI 1982 r. Sąd Warszawskiego Okręgu Wojskowego skazał go w trybie doraźnym na 2 lata więzienia. 15 IX 1982 r. w wyniku rewizji przed Izbą Wojskową Sądu Najwyższego Herczyński został uniewinniony i zwolniony, ale na skutek kolejnej rewizji (prokuratorskiej) 18 X 1982 r. ponownie go aresztowano i skazano na 16 miesięcy więzienia. 30 VII 1983 r. Herczyński został zwolniony na mocy amnestii.

[2] Być może chodzi o przemówienie gen. Jaruzelskiego z okazji przyjęcia przez sejm 25 I 1982 r. ustawy o szczególnej regulacji prawnej w okresie stanu wojennego. Tekst przemówienia zob. w: *Stan wojenny w Polsce. Refleksje prawno-polityczne*, red. F. Prusak, Warszawa 1982, s. 230–231.

utrzymane zostały najważniejsze kontakty zagraniczne, których znaczenie gospodarcze będzie widoczne w przyszłości.

Kontakty te odgrywają istotną rolę w nauce, gdzie bieżąca wymiana informacji i doświadczeń jest czynnikiem niezbędnym dla prawidłowego jej rozwoju. Wymagają one od pracowników naukowych szczególnej odpowiedzialności i o ile nam wiadomo, pracownicy IPPT dotychczas w pełni wypełniali te wymogi.

Uważamy, iż przypadek działalności dr. R[yszarda] Herczyńskiego pozostanie przypadkiem odosobnionym, który dodatkowo wzmocni poczucie odpowiedzialności całego środowiska naukowego.

Egzekutywa
POP przy IPPT PAN

Źródło: APW, KZ PZPR PAN, 7, k. 115–116, mps.

Nr 247

1982 maj 19, Warszawa – Wydział Nauki i Oświaty KC PZPR, Koncepcja oceny kadr kierowniczych w placówkach naukowo-badawczych

Wydział Nauki i Oświaty
KC PZPR

Warszawa, dnia 19 V 1982 r.

Koncepcja
oceny kadr kierowniczych w placówkach naukowo-badawczych

1. Dokonać oceny dyrektorów naczelnych i ds. naukowych placówek naukowo-badawczych.

Ocena dokonywana jest przez komisję pod przewodnictwem przedstawiciela organu założycielskiego. W skład komisji powinni wchodzić I sekretarze placówki, przedstawiciel odnośnego komitetu wojewódzkiego. Oceny powinny być przeprowadzone do końca września br., tj. przed uchwaleniem ustawy o instytutach naukowo-badawczych.

2. Dokonać oceny wszystkich kierowników zakładów, laboratoriów i pracowni naukowych.

Proponuję udział w komisjach oceniających przedstawiciela POP, organu założycielskiego i odnośnej instancji partyjnej.

3. W placówkach finansowanych w zdecydowanym stopniu (np. powyżej 70 proc.) ze środków centralnych dokonać ponadto oceny wszystkich samodzielnych pracowników naukowo-badawczych.

4. Pozostałych pracowników „zweryfikuje" aktualny system finansowania badań naukowych.

5. Zweryfikować koordynatorów centralnych programów naukowych i badawczo-rozwojowych (programy rządowe, problemy węzłowe, problemy międzyresortowe).

Źródło: AAN, PZPR, LVIII/316, b.p., mps.

Nr 248

1982 czerwiec, Warszawa – Informacja Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR o sytuacji w naukach społecznych

Warszawa, czerwiec 1982 r.

Informacja
o sytuacji w naukach społecznych

I. Stan środowiska

1. We wszystkich działach gospodarki narodowej oświaty, nauki i kultury zatrudnionych jest 157 tys. osób z wykształceniem humanistycznym, z czego ok. 34 proc. należy do PZPR, 1,5 proc. – ZSL i 1,4 proc. – SD[1]. W tej liczbie znajduje się ok. 20 tys. pracowników naukowych. Szkoły wyższe zatrudniają 14 tys. (31 proc. należy do PZPR), resortowe i branżowe jednostki badawcze blisko 5 tys. (24 proc. członkowie PZPR). W placówkach PAN zatrudnionych jest 1,4 tys. (17 proc. należy do PZPR). W szkołach wyższych pracuje blisko 1,4 tys. profesorów i docentów, wśród których 40 proc. należy do PZPR. Liczba asystentów i adiunktów przekracza 7 tys. (z tego do partii należy ok. 33 proc.).

Szacuje się, iż w „Solidarności" znalazło się ponad 40 proc. pracowników naukowych dyscyplin humanistycznych i społecznych.

2. Sytuację w naukach społecznych określały i określają różne czynniki charakterystyczne dla procesów wewnętrznych środowiska, jak i czynniki kształtujące postawy polityczne społeczeństwa. Istotne znaczenie mają także stosunki między władzą państwową i kierownictwem partii a środowiskiem naukowym.

Lata siedemdziesiąte przyniosły znaczny rozwój nauk społecznych, w tym głównie ich podstawowych dyscyplin: filozofii, socjologii, ekonomii politycznej i historii. Był to zarazem okres zmiany generacji. Kierownictwa instytutów, katedr i zakładów naukowych przechodziły w ręce profesorów i docentów wykształconych już w Polsce Ludowej, w większości zorientowanych metodologicznie na marksizm-leninizm i deklarujących (przynajmniej werbalnie) więź ideową z partią.

3. W końcu lat siedemdziesiątych w środowisku nauk społecznych (głównie wśród ekonomistów i socjologów) pojawił się nurt krytyczny, którego reprezentanci na gruncie analizy ówczesnych zjawisk społeczno-politycznych formułowali opinie o narastających symptomach kryzysu. Większość tych opinii wychodziła spod piór członków partii. Nurtowi krytycznemu towarzyszył nadal nurt apologetyczny a jego przedstawiciele (również członkowie partii) stanowili istotne ogniwo „frontu propagandy sukcesu".

Obok tego od połowy lat siedemdziesiątych w środowisku nauk społecznych z roku na rok wzrastała liczba jawnych przeciwników ustroju wiążących się bezpośrednio lub pośrednio z różnymi zorganizowanymi działaniami opozycji politycznej. Wprawdzie ta

[1] Stronnictwo Demokratyczne (SD) – partia polityczna grupująca radykalną inteligencję powstała w 1939 r. W 1944 r. odtworzona pod tą nazwą przez komunistów, jako koncesjonowane ugrupowanie zrzeszające przedstawicieli inteligencji.

ostatnia grupa była raczej marginesem środowiska, wszelako po sierpniu 1980 r. stała się istotnym czynnikiem politycznym.

4. Po sierpniu 1980 r. przedstawiciele nauk społecznych znaleźli się we wszystkich ówcześnie ujawniających się trendach politycznych. Pomijając wspomnianą już aktywność w organizacjach jawnie antysocjalistycznych oraz udział w zespołach doradców „Solidarności", odnotować trzeba wyjątkową aktywność polityczną członków partii, z których część rozpoczęła działalność w „Solidarności", część próbowała adaptować doświadczenia zachodnioeuropejskiej socjaldemokracji (ci w większości znaleźli się właśnie w „Solidarności"), część (nieznaczna) wyznawała poglądy typu Forum Katowickiego[2]. Jednakże większość partyjnego środowiska nauk społecznych mimo sporego nawet zagubienia politycznego wiązała się i nadal wiąże z orientacją, która następnie stała się linią IX Zjazdu.

5. Okres między sierpniem 1980 r. a grudniem 1981 r. był więc czasem wielkiej aktywności grupy politycznej (w całym wachlarzu postaw: od pryncypialnej ochrony socjalizmu po totalne jego zwalczanie), niemal całego środowiska nauk społecznych oraz szczególnej aktywności publicystycznej. Znaczna część środowiska wykorzystywała każdą nadarzającą się okazję, by przedstawiać poglądy traktujące niemal o wszystkim. Wiele w tym było ekspiacji, ponownego pisania własnych życiorysów, zwyczajnej licytacji oraz ordynarnych pomówień, a także ataków na socjalizm, marksizm-leninizm, PZPR czy na wspólnotę socjalistyczną. Ale wiele też było – mówionych i pisanych w pośpiechu – prób marksistowsko-leninowskiego diagnozowania, troski o stan i perspektywę rozwojową socjalizmu. Zmalała natomiast – i to w sposób zdecydowany – aktywność ściśle naukowa.

6. W bardzo krytycznym stanie znalazły się w omawianym okresie przedmioty społeczno-polityczne wykładane w szkołach wyższych. Opozycja polityczna rozwinęła całą batalię, by usunąć z programów uczelni podstawowy kanon tych przedmiotów i wprowadzić na to miejsce – rzekomo pod hasłami realizacji postulatów studenckich – wiele innych, autonomicznie wybieranych i programowanych dziedzin humanistyki.

7. Na tle ogólnych zjawisk w kraju oraz wszystkich tendencji, jakie ujawniły się w całym środowisku naukowym, a zwłaszcza w środowisku nauk społecznych, już od wczesnej jesieni 1980 r. notowano fakty występowania z partii, ale najwięcej legitymacji partyjnych oddano po 13 grudnia 1981 r. Szacuje się, że stopień upartyjnienia nauk społecznych zmniejszył się średnio o 10 proc. (najwięcej wśród socjologów i historyków), przy czym z partii wystąpiła spora grupa (kilkadziesiąt osób) samodzielnych pracowników o wysokiej pozycji naukowej.

8. Mimo to w PZPR pozostaje nadal znaczna część środowiska, w tym wielu wybitnie uczonych i spory odsetek utalentowanych doktorów. Zdecydowanie zmalała natomiast liczba i odsetek najmłodszych wiekiem i stażem pracowników naukowych (zmniejszanie się stopnia upartyjnienia tej grupy wiekowej zaznaczyło się wyraźnie już od końca lat siedemdziesiątych).

[2] Forum katowickie – nazwa przyjęta dla grupy ortodoksyjnych członków partii, przeciwnych reformom i krytykujących dialog z „Solidarnością".

9. Rezygnacji z przynależności do PZPR nie należy jednak mechanicznie utożsamiać z zejściem z marksistowskich pozycji metodologicznych. Wiele oznak wskazuje na to, iż pewien odsetek socjologów, historyków oraz reprezentantów innych dyscyplin mimo wystąpienia z partii pozostanie na gruncie metodologii marksistowskiej.

10. Generalnie rzecz traktując, można stwierdzić, że aczkolwiek partia poniosła w niektórych środowiskach uniwersyteckich ciężkie porażki, nadal dysponuje – zwłaszcza wśród samodzielnej kadry naukowej – pokaźnym zasobem sił, a właściwe ich wykorzystanie wysuwa się na plan pierwszy.

11. W świetle uchwały IX Zjazdu Partii najważniejsze zadania badawczo-ideologiczne przypadają ekonomii politycznej, filozofii, socjologii, historii, ze szczególnym uwzględnieniem historii najnowszej, nauce o państwie i prawie, pedagogice i psychologii oraz literaturoznawstwu i językoznawstwu.

Obecny program badań jest skoncentrowany wokół następujących problemów węzłowych:

– polskie dziedzictwo kulturowe, tendencje rozwojowe kultury i jej społeczna percepcja,

– świadomość historyczna i prawna narodu polskiego, a w szczególności: treść świadomości historycznej, stosunek do własności społecznej, relacja państwo–obywatel, stosunek do norm prawnych i jego uwarunkowania,

– kształtowanie osobowości człowieka i jego wychowanie. Marksistowska teoria osobowości, wpływ postępu technicznego, przeobrażenia więzi społecznej,

– ewolucja struktury społeczeństwa socjalistycznego, marksistowska teoria klas i warstw społecznych, elementy struktury społecznej wg kryteriów zawodowych, demograficznych, kulturowych i ekologicznych. Badania nad rodziną i grupami rówieśniczymi. Analizy porównawcze innych społeczeństw,

– wzory konsumpcji, aspiracji, dążenia i systemy wartości społeczeństwa polskiego. Jest to szczególnie ważny teren konfrontacji ideologicznej socjalizmu z kapitalizmem. Celem tych badań jest stworzenie teoretycznych podstaw dla kształtowania szeroko pojętej polityki społecznej i oświatowej zmierzającej do urzeczywistnienia społeczeństwa socjalistycznego,

– optymalizacja procesów demograficznych i reprodukcji ludności w Polsce. Cele, instrumenty i efektywność polityki ludnościowej,

– zagadnienia organizacji i zarządzania jako główne źródło podniesienia efektywności socjalistycznej gospodarki i jej reformowania,

– studia nad teoretycznymi podstawami społeczno-ekonomicznej i technicznej rekonstrukcji wsi i rolnictwa,

– zadania poznawcze nauk ekonomicznych i prawnych wynikające z internacjonalizacji sił wytwórczych. Udział polskich uczonych w tworzeniu międzynarodowej integracji ekonomicznej krajów socjalistycznych,

– przemiany systemu społeczno-ekonomicznego krajów kapitalistycznych i krajów III Świata.

Priorytet przyznano badaniom służącym wzbogacaniu i doskonaleniu marksistowskiej teorii rozwoju społecznego. W sumie kreowano 42 problemy, które korzystają z przywilejów pierwszeństwa. Niezmiernie ważnym zadaniem partyjnych uczonych jest intensyfikacja tempa badań oraz korelowanie prac z podobnymi badaniami w krajach socjalistycznych.

II. Sytuacja w głównych dyscyplinach nauk społecznych i humanistycznych

Filozofia

1. Straty polityczne, jakie poniosło partyjne środowisko filozoficzne w okresie posierpniowym i po 13 grudnia ub.r., są stosunkowo mniejsze. Legitymacje partyjne złożyło tylko kilku samodzielnych pracowników naukowych. Gorsza sytuacja jest natomiast wśród młodej kadry – tu liczba wystąpień z partii wynosi 10–20 proc.

Spośród siedmiu uniwersyteckich instytutów filozofii w pięciu wybrano na dyrektorów członków partii.

Również jako dyscyplina dydaktyczna filozofia marksistowska poniosła straty relatywnie mniejsze, zwłaszcza że utrzymując pełny kurs historii filozofii (obligatoryjność tego przedmiotu wynikała z tzw. porozumień łódzkich[3]), filozofowie – w większości marksiści – prowadzili zajęcia także z filozofii marksistowskiej.

Zdecydowane pogorszenie nastąpiło natomiast w składzie Komitetu Nauk Filozoficznych PAN. Po wieloletniej dominacji marksistów kierownictwo KNF opanowali zdecydowani przeciwnicy marksizmu.

2. Porażki i ich minimalizowanie przez partyjne środowisko filozoficzne w okresie posierpniowym w znacznym stopniu odzwierciedlało jego kondycję moralno-polityczną, a to z kolei ma niewątpliwy związek ze stanem filozofii marksistowskiej w latach siedemdziesiątych.

W okresie tym następował dalszy rozwój filozofii marksistowskiej. Umocniły się ośrodki w Warszawie, Poznaniu, Lublinie i Krakowie. Powstały nowe: w Katowicach i Toruniu. Odnotować można znaczne osiągnięcia w historii i filozofii, w filozofii nauk przyrodniczych i humanistycznych, ontologii, teorii poznania, metodologii, antropologii, etyce, estetyce, filozofii religii. Wzbogacone zostały metody badawcze.

Szeroko rozbudowana dydaktyka filozofii w szkołach wyższych sprzyjała wzrostowi liczebności kadry oraz spowodowała rozbudowę studiów filozoficznych. Nauczanie oparte było głównie na podręcznikach i opracowaniach autorów marksistowskich. Młoda kadra filozofów, prowadząc dydaktykę w oparciu o takie opracowania, przyswajała sobie podstawowe zasady filozofii marksistowskiej. Obecna kadra adiunktów jest wdrożona właśnie do marksistowskiego sposobu myślenia.

W ostatnich jednak latach wpływ filozofii marksistowskiej uległ ograniczeniu – zaczęły zyskiwać na znaczeniu kierunki niemarksistowskie oraz różne orientacje filozofii chrześcijańskiej. Uległa temu zwłaszcza część kadry najmłodszej. Ogólniejszym tłem tej zmiany było przesunięcie sympatii środowisk filozoficznych od nurtów filozofii naukowej ku nurtom irracjonalistycznym.

3. Spadek wpływu filozofii marksistowskiej miał i subiektywne przyczyny.

Niedostateczna była aktywność filozofów marksistów w rozpoznawaniu zasad dialektyki budownictwa socjalistycznego. To, że takie problemy, jak „jedność" i „sprzeczność" w socjalizmie, uniwersalność i narodowe warunki urzeczywistniania ustroju socjalistycznego, powstawanie i kształtowanie się świadomości socjalistycznej, źródła różnych obcych ideologii (nacjonalizm, socjaldemokratyzm, orientacja chadecka) i ich przybudówki

[3] Porozumienia łódzkie – potoczna nazwa umowy podpisanej 17 II 1981 r. w Łodzi przez władze ze strajkującymi studentami, na mocy których ustalono kwestię legalizacji NZS. Jednym z punktów porozumień było utrzymanie obowiązkowego charakteru zajęć z historii filozofii marksistowskiej.

filozoficzne, miały tak małe odbicie w wynikach prac naukowych, nie jest bez znaczenia przy rozpatrywaniu przyczyn kryzysów w Polsce i niedostatków pracy teoretycznej, pogłębiających te przyczyny.

Wreszcie filozofowie marksiści zbyt rzadko podejmowali zagadnienia szczególnie nurtujące opinię społeczną, a zwłaszcza czytelników z klasy robotniczej. Miejsce to zajmowała więc często inna, niemarksistowska literatura.

Główną przyczyną wzrastającej nieufności do filozofii marksistowskiej był jednak automatyzm ocen, wynikający z utożsamiania marksizmu z jego realizacją, tj. konkretyzacją polityczno-ekonomiczną. Marksistowska filozofia pokutowała za politykę odstępstw od zasad marksizmu.

Socjologia

1. W polskiej socjologii lat siedemdziesiątych – przy wszystkich słabościach metodologicznych i tematycznych – dominowała socjologia marksistowska. Świadczy o tym:

– rozwinięcie marksistowskiej teorii struktury społecznej i wykorzystanie jej dla badań problemów struktury społeczeństwa polskiego i innych krajów socjalistycznych;

– szerokie podjęcie problematyki metodologicznej;

– podejmowane były próby analizy takich problemów, jak sprzeczności i konflikty społeczne w socjalizmie, próba socjologii gospodarki socjalistycznej, pojawiła się kategoria „społeczeństwa" jako zbiorowego podmiotu działającego. Podjęto studia nad teorią formacji socjalistycznej.

Te bezsporne osiągnięcia nie pozbawiały partyjnego środowiska socjologów zdolności autokrytycyzmu i surowej samooceny.

2. Wydarzenia sierpniowe podzieliły wprawdzie środowisko socjologiczne, ale jeszcze nie zantagonizowały.

Również przebieg VI Ogólnopolskiego Zjazdu Socjologicznego w Łodzi (wrzesień 1981 r.) miał w zasadzie charakter spokojny i rzeczowy. Duży był także udział partyjnych socjologów wśród referentów oraz w dyskusji, choć na tym zjeździe trudno byłoby mówić o dominacji marksistowskiej socjologii.

3. Rzeczowość i rozwaga w trudnej sytuacji posierpniowej cechowały jednak głównie starszą generację socjologów. W pokoleniu trzydziestolatków dominowały nastroje fascynacji „Solidarnością" i narastający krytycyzm wobec socjalizmu jako ustrojowej szansy Polski. Niektórzy wręcz wyrażali przekonanie o „niereformowalności" ustroju socjalistycznego. Z tych kręgów wywodziło się niemało działaczy i ekspertów „Solidarności".

Jednocześnie nastąpiła duża aktywizacja partyjnych socjologów w działalności politycznej. W wielu ośrodkach stanowili oni trzon partyjnego aktywu walczącego o „odnowę" i „linię porozumienia". Niektórych cechowała jednak zaskakująca naiwność polityczna, wyrażająca się przede wszystkim w niedocenianiu przeciwnika politycznego i niedostrzeganiu jego rzeczywistych zamierzeń.

4. Po 13 grudnia ub.r. w partyjnym środowisku socjologicznym nastąpiły dość istotne zmiany ilościowe. W niektórych organizacjach partyjnych legitymacje oddała większość członków partii. Odeszło z partii wielu socjologów o znanych nazwiskach i wysokiej pozycji naukowej. Pewna część spośród tych, którzy oddali legitymacje partyjne, nadal jednak deklaruje swoje stanowisko marksistowskie i gotowość pracy dla socjalizmu.

Historia

1. W naukach historycznych lata siedemdziesiąte przyniosły znaczące dokonania. Opublikowane zostały trzy syntezy dziejów ojczystych, wielotomowa historia kultury materialnej, dzieje nauki polskiej. Rozwinięto poważne badania nad dziejami społeczeństwa polskiego, a zwłaszcza nad klasą robotniczą. Pojawiło się wiele wartościowych monografii z historii najnowszej; badaniami objęto kraje Trzeciego Świata. Na uznanie zasługują prace dotyczące dziejów europejskich krajów socjalistycznych. Polska nauka historyczna uzyskała wysoką pozycję międzynarodową.

2. Na tle tych bezspornych osiągnięć szczególnie ostro zarysowały się zaniedbania i słabości w badaniach nad dziejami Polski Ludowej. Spora część publikacji z tego obszaru charakteryzowała się powierzchownością, unikaniem tzw. tematów trudnych, zwyczajnym przyczynkarstwem. Odnosi się to także do niektórych innych wątków i faz polskiego procesu dziejowego XX stulecia (np. dziejów II Rzeczypospolitej). Trzeba jednak wyraźnie zaznaczyć, iż źródeł odnotowanych słabości szukać należy nie w złej woli środowiska (choć i tu występowały zjawiska typowe dla „dworskiej nauki"), lecz w określonych – w tym tworzonych przez przedstawicieli kierownictwa partyjnego – uwarunkowaniach politycznych. Potwierdzeniem tego może być praktyczne uniemożliwienie prowadzenia rzetelnych badań nad węzłowymi fazami Polski Ludowej (1948 r., 1956 r., 1970 r.), czego negatywne skutki ujawniły się z całą siłą po sierpniu 1980 r., tworząc dodatkowe podłoże dla upowszechnienia najprzeróżniejszych mitów i legend.

3. Klimat polityczny w środowisku w latach siedemdziesiątych był na ogół korzystny, choć w końcu dekady niewielka grupa historyków stała się ważną częścią organizującej się opozycji antysocjalistycznej.

4. Po sierpniu 1980 r. historia – zwłaszcza najnowsza – stała się terenem wielkiej batalii politycznej, co zaznaczyło się przede wszystkim w publicystyce. Historycy już wcześniej związani z opozycją antysocjalistyczną, wspomagani przez nowych zwolenników, pod hasłami „odkłamywania historii" zaczęli ją właśnie gruntownie zakłamywać, reanimując mity o II Rzeczypospolitej, o Armii Krajowej, Piłsudskim itp.

Ujawniający się już znacznie wcześniej rozziew między naukową historiografią a potoczną wiedzą o przeszłości stał się dodatkową przyczyną zwielokrotnionej podatności społeczeństwa na owe mity i legendy. Trzeba też stwierdzić, iż obok socjologów właśnie wśród historyków odnotowano największą liczbę wystąpień z partii (w tym kilkunastu historyków o znaczącym dorobku naukowym). Mimo to pozycja partii w środowisku historyków jest nadal silna.

Nauki o literaturze i językoznawstwo

Sytuacja w literaturoznawstwie musi budzić niepokój. Wiele rozpoczętych serii wydawniczych i prac badawczych od lat nie może doczekać się zakończenia. Instytut Badań Literackich po dziś dzień nie przygotował i nie oddał do rąk nauczycieli, studentów i wychowawców nowoczesnej, naukowej historii literatury polskiej.

Pierwszoplanowym problemem literaturoznawstwa jest analiza ideologicznej zawartości literatury, rozwój marksistowskiej nauki o literaturze. Jest to tym bardziej ważne, ponieważ różne niemarksistowskie stanowiska teoretyczne oddziaływają na świadomość i proces badawczy licznych polskich literaturoznawców. Najszerszy zasięg oddziaływania mają tendencje strukturalistyczne, które są nie do pogodzenia z marksizmem ze względu na zbyt wąskie określenie funkcji literatury i błędne określenie jej prawidłowości rozwojowych.

Krąg marksistowskich badaczy literatury jest dziś niezwykle szczupły. Niezadowalająco przedstawiają się studia nad literaturą współczesną zwłaszcza ostatniego ćwierćwiecza, literaturą pracy oraz literaturą dla młodego pokolenia. W środowisku literaturoznawców pozycja partii jest szczególnie słaba, a trudności polityczne pogłębia fakt znaczących wpływów opozycji antysocjalistycznej.

Mimo poważnych osiągnięć polskiego językoznawstwa dyscyplina ta przeżywa w ostatnich latach poważny kryzys. Niedostateczna koordynacja wysiłków badawczych, ograniczenia wydawnicze, słabości kadrowe spowodowały, że brak jest nadal naukowej ekspertyzy o stanie kultury współczesnego języka polskiego i jego zagrożeniach.

Niezbędne jest przyśpieszenie prac nad przygotowaniem wielkiego słownika i gramatyki współczesnego języka polskiego, wzmożenie prac nad badaniem współczesnego języka polskiego, nad stylistycznym i regionalnym zróżnicowaniem normy językowej.

Sytuacja w tej dziedzinie wymaga wprowadzenia zajęć z kultury języka polskiego na wszystkich kierunkach studiów oraz wznowienia lektoratów wymowy, co wpłynie na lepsze przygotowanie językowe absolwentów szkół wyższych.

Inicjatywa partii w tej dziedzinie pozwoli na odbudowę i umocnienie pozycji partii w tym środowisku, wyrugowanie wpływów opozycji politycznej szermującej hasłem „nowomowy" w minionym okresie.

Pedagogika

1. Znacznemu rozwojowi nauk pedagogicznych towarzyszyły liczne słabości pomniejszające ich wpływ na praktykę pedagogiczną. W szczególności dał się odczuć brak koordynacji badań, co było przyczyną nieracjonalnego wykorzystania potencjału badawczego oraz niedostatku badań kompleksowych i zespołowych. Prace objęte problemem węzłowym „Modernizacja oświaty w rozwiniętym społeczeństwie socjalistycznym" niemal całkowicie podporządkowano jednostronnej koncepcji reformy szkolnictwa oraz mało efektywnej pracy tzw. zaplecza naukowego Ministerstwa Oświaty i Wychowania. Dorobek tego zaplecza – choć znaczny ilościowo – ma niewielki tylko wpływ na podejmowane przez resort decyzje.

2. Do słabości pedagogiki zaliczyć należy niedocenianie edukacyjnego wpływu rodziny, środowiska rówieśniczego, środków masowego przekazu, pracy i zakładu pracy, instytucji kulturalnych i społecznych itp. Pomijano lub nie doceniano w badaniach takie tematy jak postawy młodzieży wobec procesów społeczno-politycznych wobec istniejących systemów wartości. Brak dostatecznej ilości międzynarodowych analiz porównawczych.

Tematyka wielu rozpraw doktorskich i habilitacyjnych ma charakter przyczynkarski i nie wnosi nic nowego do rozwoju teorii i praktyki pedagogicznej. Szczególnie dotkliwy jest brak prac w dziedzinie teorii wychowania.

Wielokrotnie podejmowane są przez różnych autorów te same lub podobne tematy badań. Występują rażące braki metodologiczne, niedostateczne wykorzystuje się dostępną w Polsce literaturę zagraniczną – zwłaszcza z krajów socjalistycznych.

3. Rozwój pedagogiki jako nauki nie był w ostatnich latach równomierny. Najlepiej rozwijały się uniwersyteckie ośrodki badawcze oraz niektóre wyższe szkoły pedagogiczne, słabiej w zapleczu badawczym oświaty i w mniejszych ośrodkach naukowych.

Najpoważniejszą słabością nauk pedagogicznych w ostatnich latach było nieujawnienie czynników komplikujących lub wręcz uniemożliwiających realizację nowego modelu

szkolnego, co w rezultacie doprowadziło do podjęcia próby realizacji reformy szkolnej bez odpowiednich przygotowań programowych i organizacyjnych oraz forsowanie modelu niemającego akceptacji świata nauki. Realizację reformy edukacji rozpoczęto w 1974 r., a badania nad wypracowaniem naukowych podstaw dla reformy od 1977 r.

Słabością partii w tym środowisku mimo stosunkowo wysokiego stanu upartyjnienia było niedostrzeganie przedstawionych zaniedbań.

Wprawdzie przeciwnik polityczny podejmował próby opanowania środowiska, lecz zamiaru tego nie udało mu się zrealizować.

W środowisku nauk pedagogicznych, zwłaszcza wśród samodzielnych pracowników naukowych partia nadal dysponuje pokaźnymi siłami.

Psychologia

Rozwój psychologii polskiej charakteryzuje znaczny postęp. Nastąpił wzrost liczby psychologów praktyków oraz kadry naukowo-dydaktycznej (75 profesorów i docentów). Opublikowano wiele prac naukowych, rozszerza się stale zakres problematyki badawczej, wzrasta poziom metodologiczny prowadzonych badań. Psychologia polska stała się ważną dyscypliną naukową o silnych zainteresowaniach prospołecznych, mogącą odegrać większą niż dotychczas rolę w praktyce społecznej. Psychologowie teoretycy, a również wybitni praktycy powinni być systematycznie zapraszani w charakterze członków zespołów czy komisji doradczych wypowiadających się w istotnych sprawach gospodarczych i społecznych kraju.

Rozwiązanie szeregu istotnych dla naszego społeczeństwa problemów społecznych i gospodarczych wymaga korzystania z wiedzy psychologicznej, bez której podejmowane decyzje mają często charakter intuicyjny. Wymaga to jednak od psychologów koncentracji uwagi na istotnych problemach społecznych, takich jak motywacja do pracy i twórczego działania, kształtowanie osobowości i postaw młodego pokolenia, rozwój zdolności i talentów.

W dziedzinie szeroko rozumianego wychowania człowieka staje przed psychologami zagadnienie doboru i układu treści nauczania na wszystkich szczeblach, zagadnienia psychologicznych podstaw metodyk nauczania, jednolitego połączenia działań dydaktycznych i wychowawczych oraz preorientacji zawodowej.

Wymaga to udzielenia szczególnej pomocy psychologii marksistowskiej, przeciwstawiania się neopozytywistycznym orientacjom wielu polskich psychologów. Psychologia powinna być traktowana jako nauka ideologiczna – wraz z socjologią, politologią i filozofią.

Niezbędne jest bardziej racjonalne wykorzystanie potencjału badawczego uczelnianych instytutów psychologii oraz placówek PAN oraz zapewnienie im współczesnego zaplecza warsztatowego. Liczna grupa psychologów prowadząca badania nad postawami prospołecznymi oferuje zajęcie się badaniami nad psychologicznymi motywacjami udziału ludzi w procesach społeczno-gospodarczych zapoczątkowanych przez reformę w naszym kraju. Ich wskazania miałyby istotne znaczenie dla ostatecznych decyzji podejmowanym w tym względzie.

W minionym okresie znaczna część psychologów, w tym również członków partii, zajmowała postawy kontestatorskie wobec istniejącej formy władzy. Nadal w środowisku tym istnieją obawy, że opinie i rekomendacje psychologów zostaną wykorzystane w sposób „manipulatorski" dla stworzenia pozorów, iż konsultowano się z przedstawicielami

nauki i w ten sposób uzyskano alibi dla podjętych z góry decyzji. Ponadto środowisko psychologiczne stwierdza, że pytania praktyki są z punktu widzenia nauki wadliwie sformułowane, a często w ogóle nie wiadomo, o co chodzi.

Psychologowie ze względu na swe zainteresowania koncentrują się na jednostce i często tracą z pola widzenia większe zbiorowości ludzkie. Psychologia społeczna w Polsce nie rozwinęła się dostatecznie i brak w tej dziedzinie wartościowych opracowań.

Partia zachowała w środowisku psychologicznym dotychczasowy dorobek. Wielu partyjnych psychologów wykazuje obecnie znaczną aktywność społeczną w działaniach na rzecz porozumienia narodowego.

Politologia

1. W 1980 r. ponad 80 proc. całości środowiska politologicznego (również nauczycieli akademickich) stanowili członkowie i kandydaci PZPR. Ponadto w środowisku tym 5–7 proc. stanowili członkowie ZSL i SD. Po 13 grudnia 1981 r. wystąpił ubytek kadry partyjnej rzędu ok. 10 proc.). Szczególnie ostro zjawisko to wystąpiło w środowiskach uniwersyteckich.

Członkowie PZPR – politolodzy zatrudnieni w szkołach wyższych stanowią trzon aktywu propagandowego KU PZPR, lektorów KW, kadry wykładowców WUML i WOKI[4].

2. Uczelniane środowisko politologiczne (ok. 20 proc. kadry) uczestniczyło w badaniach nad kulturą polityczną społeczeństwa polskiego. Uzyskane wyniki potwierdzały dojrzewanie kryzysu społeczno-politycznego. Podobne rezultaty przyniosły badania nad postawami społeczno-politycznymi młodzieży.

Nieliczna część kadry uczestniczyła w badaniach nad problematyką rozwiniętego socjalizmu (koordynowanych przez IPPM-L), jednak w badaniach tych kierowano się apriorycznymi tezami, co powodowało, iż mogły być one prowadzone głównie w konwencji opisowo-normatywnej, oderwanej od rzeczywistości.

Wiele obszarów życia politycznego było praktycznie zamkniętych dla szerszych, rzetelnych badań (np. problematyka władzy i środowiska lokalnego, samorządy społeczne, problematyka partii i stronnictw politycznych, historia polityczna PRL).

Uwzględniając powyższe ograniczenia, środowisko politologiczne poświęcało przede wszystkim swą energię na badania historyczne (społeczno-polityczne) oraz na badania ustrojów polityczno-prawnych różnych krajów. Wiele miejsca zajmowała problematyka stosunków międzynarodowych absorbująca 1/4 potencjału kadrowego środowiska. Była ona jednak badana głównie w ujęciu opisowym i bilateralnym, w całości jedynie marginalnie podejmowano wielkie problemy społeczno-polityczne współczesności.

W latach siedemdziesiątych podjęte zostały po raz pierwszy w naszym kraju szersze badania metodologiczno-teoretyczne w nauce o polityce, koncentrujące się na działaniach politycznych i strukturze procesów społeczno-politycznych. Ten kierunek prac zaowocował wielu cennymi publikacjami.

Rozwinięto badania nad marksistowską myślą teoretyczną w odniesieniu do polityki, nad problematyką polityczną materializmu historycznego, nad wzajemnymi zależnościami ekonomiki i polityki, świadomości społecznej i polityki, socjologii stosunków politycznych.

[4] WUML (Wieczorowy Uniwersytet Marksizmu-Leninizmu) – sieć ideologicznych kursów działających od początku lat pięćdziesiątych. WOKI (Wojewódzki Ośrodek Kształcenia Ideologicznego) – placówka kształcenia ideologicznego przy wojewódzkich strukturach partyjnych, funkcjonująca głównie w latach osiemdziesiątych.

3. W dyskusjach nad stanem nauk politycznych w latach 1980–1981 ujawniły się następujące zjawiska:

– część kadry oskarżano o naruszanie etyki zawodowej pracownika nauki, poniechanie zasad rzetelności naukowej na rzecz apologetyki bieżących decyzji władz oraz uprawianie publicystyki w konwencji normatywnej;

– instrumentalne traktowanie przez władze polityczne w latach siedemdziesiątych środowiska nauk społecznych, zwłaszcza politologicznego, prowadziło do naruszania podstawowej normy zawodowej pracownika nauki, a mianowicie afirmacji ustroju przy jednoczesnym krytyczno-konstruktywnym stosunku do bieżącej polityki władz. W rezultacie obie przyczyny osłabiały kształtowanie umiejętności marksistowskiej analizy współczesnych procesów społecznych.

Mimo wstrząsów politycznych, jakie przeżyło środowisko politologów, i intensywnej penetracji przeciwnika oraz stosunkowo znacznego obniżenia się stopnia upartyjnienia, partia zachowała znaczące wpływy.

Ekonomia polityczna

1. Najbardziej newralgicznym obszarem ekonomi politycznej jest ekonomia polityczna socjalizmu. Ona też jest przedmiotem najsilniejszych ataków i najostrzejszych kontrowersji.

Krytyka marksistowskiej ekonomi politycznej wypływa głównie lub też najostrzej się manifestuje w środowisku zwolenników uznania wolnej gry rynkowej jako podstawowego mechanizmu ekonomicznego. Całej konstrukcji marksistowskiej ekonomi politycznej zarzuca się oparcie na ideologii, która czyni wszystkie jej założenia i wnioski fałszywymi. Kryzysy mają być dowodem prawdziwości tego zarzutu. Ten nurt krytyki utożsamia dopuszczenie wolnej gry sił na rynku z możliwością demokratyzacji społeczeństwa.

2. Równocześnie problematyka rynku i prawa wartości w socjalizmie mimo znacznej ilości opracowań ciągle jest jeszcze najbardziej dyskusyjną i stosunkowo słabo opracowaną częścią ekonomii politycznej. Stąd wokół tej problematyki tworzą się główne linie podziału wśród polskich ekonomistów i w jej zakresie najtrudniej jest przeprowadzić granice między marksistowskim i niemarksistowskim podejściem do ekonomi politycznej.

Ta centralna kontrowersja rzutuje także na podziały wśród ekonomistów odnoszące się do tych dziedzin nauk ekonomicznych, które w Polsce były szczególnie silnie reprezentowane, i które przyjęto nazywać teorią wzrostu i teorią funkcjonowania.

3. Kryzys polityczny i gospodarczy przyczynił się do odżywania burżuazyjnych kierunków w ekonomii politycznej i chwiejności części ekonomistów polskich. Ostra, agresywna krytyka ekonomii politycznej socjalizmu, złudzenia mas oparte na „romantyzmie ekonomicznym" przekształciły spory naukowe w otwarte podziały polityczne.

W niektórych ośrodkach akademickich część ekonomistów opowiedziała się jawnie przeciwko realnemu socjalizmowi, uczestnicząc w działaniach opozycji antysocjalistycznej lub tylko je wspierając.

Znaczna część ekonomistów pozostała jednak na gruncie marksizmu, w różnym stopniu krytycznie odnosząc się do dotychczasowej praktyki socjalizmu w Polsce i krajach socjalistycznych.

Obie te tendencje mają swoich przedstawicieli w Komitecie Nauk Ekonomicznych PAN.

Mimo stosunkowo wysokiego stopnia upartyjnienia środowiska oddziaływanie partyjnych ekonomistów jest nieproporcjonalne do ich możliwości.

Nauki o państwie i prawie

Nauki o państwie i prawie biorą aktywny udział w ożywionej działalności legislacyjnej w naszym kraju. Badają one obiektywną rolę państwa i prawa w formowaniu społeczeństwa socjalistycznego. Badania w tej dziedzinie powinny służyć umocnieniu socjalistycznego państwa jako głównego instrumentu politycznej władzy klasy robotniczej, do rozwijania demokracji socjalistycznej.

Ważnym zadaniem nauk prawniczych jest stałe doskonalenie naukowych podstaw struktury i metod pracy organów państwowych, działalności ustawodawczej państwa socjalistycznego oraz umacnianie roli sejmu i rad narodowych.

Szczególnie ważnym zadaniem jest podjęcie badań nad samorządem społecznym, który w państwie socjalistycznym jest nową instytucją ustrojową tworzącą istotne przesłanki rozszerzania udziału ludzi pracy w rządzeniu i gospodarowaniu.

Prowadzone są badania zmierzające do systemowego opracowania instytucji prawnych w gospodarce oraz przygotowania monografii na temat praworządności i odpowiedzialności. Opracowano studia o kierunkach zmian polskiego prawa wynalazczego w związku z reformą gospodarczą.

W okresie posierpniowym stosowanie prawa, a zwłaszcza działalność legislacyjna, stały się terenem ostrej walki politycznej. W walce tej wysiłki partii wspierała znaczna grupa prawników, stojąc na gruncie pełnego uznania konstytucyjnych zasad. Pozycja partii w środowisku nauk prawniczych uległa osłabieniu.

III. Dydaktyka marksistowskich przedmiotów społecznych w szkołach wyższych

1. Do sierpnia 1980 r. system kształcenia ideologicznego w szkołach wyższych oparty był na uchwałach Sekretariatu KC PZPR z 1960 i 1972 r. Nauczanie marksistowskich nauk społecznych odbywało się w wymiarze 270–360 godzin – w zależności od typu uczelni i kierunku studiów – i obejmowało:

– na I roku – ekonomikę polityczną,

– na II roku – marksistowską filozofię,

– na III roku – podstawy nauk politycznych.

Łącznie przedmioty te stanowiły 10–12 proc. czasu nauczania na czteroletnich studiach dziennych.

2. Model ten miał zapewnić studentom spójny system kształcenia o podstawowych kategoriach marksizmu-leninizmu, uczyć rozumienia procesów społecznych w kraju i w świecie, formować twórcze, zaangażowane postawy.

Jednakże praktyka znacznie odbiegała od tak pomyślanego modelu. Główną przyczyną był brak w wielu uczelniach, zwłaszcza w ośrodkach pozauniwersyteckich, dobrze przygotowanej ideologicznie i politycznie oraz gruntownie wykształconej kadry.

Dla zaradzenia tym trudnościom prowadzone były różne formy dokształcania wykładowców. Mimo to znajomość marksizmu-leninizmu przez kadrę polegała bardziej na wyuczonych definicjach niż na opanowaniu krytycznej, marksistowskiej metody.

3. Taka sytuacja ułatwiła po sierpniu 1980 r. przeciwnikowi atak na przedmioty społeczno-polityczne. Kadra dyscyplin społecznych poddana została wyjątkowo silnej presji moralno-politycznej. Wielu jego przedstawicieli opowiedziało się za socjaldemokratycznym modelem partii, angażując się w działalność ekstremalnych kół „Solidarności". Spowodowało to olbrzymią frustrację i paraliż polityczny znacznej części środowiska.

4. Na równi z atakami w płaszczyźnie moralno-politycznej już w roku akademickim 1980/1981 rozpoczęły się próby usuwania przedmiotów społecznych z procesu dydaktycznego wyższych uczelni. Praktyki te nasiliły się znacznie po „strajku łódzkim" i podpisaniu przez MNSzWiT „porozumień łódzkich".

Rady wydziałowe, korzystając z uzyskanych uprawnień – ale wbrew obowiązkowi uwzględniania wniosków i opinii instytutów nauk społecznych – drastycznie redukowały ilość godzin przeznaczonych na dydaktykę tych przedmiotów, zastępowały podstawowe marksistowskie dyscypliny: filozofię i socjologię, ekonomię polityczną i naukę o polityce, tzw. przedmiotami humanizującymi. W sumie pod koniec roku akademickiego 1980/1981 w uczelniach zaproponowano około 50 różnych „programów humanizujących". Ponieważ kadra uczelnianych instytutów nauk społecznych nie mogła podjąć się realizacji takich programów, niektóre rady wydziałowe zapraszały jako wykładowców pracowników uczelni wyznaniowych, a także ludzi z opozycji politycznej.

W uczelniach uniwersyteckich i pedagogicznych atak na marksistowskie przedmioty społeczne miał charakter jednoznacznie polityczny. W innych uczelniach – zwłaszcza technicznych i rolniczych – bardzo często była to także „walka o godziny": kadra przedmiotów kierunkowych dążyła w ten sposób do zwiększenia swego stanu posiadania.

5. Mimo sfrustrowania znaczna część kadry nauk społecznych walczyła o miejsce marksistowskich nauk społecznych w procesie dydaktyczno wychowawczym i swoje miejsce w uczelni.

6. W miarę zaostrzenia się walki politycznej w kraju wzmagała się również agresywność i bezpardonowość przeciwnika politycznego w uczelniach. Już na początku nowego roku ak[ademickiego] 1981/1982 NZS, wspierany przez ekstremalne kręgi „Solidarności", podjął walkę – często zakończoną sukcesem – o całkowite wyeliminowanie marksistowskich nauk społecznych.

7. Począwszy od r[oku] ak[ademickiego] 1982/1983, przedmioty społeczno-polityczne będą ponownie realizowane jednolicie pod względem programów i wymogów egzaminacyjnych we wszystkich szkołach wyższych w wymiarze 300 godzin na każdym kierunku studiów.

8. W sumie – mimo objawów wielkiego rozchwiania ideologicznego kadra nauk społeczno-politycznych szkół wyższych pozostaje nadal istotną częścią zaplecza teoretycznego i ideowo-wychowawczego partii.

IV. Wnioski

1. Stan i rozwój nauk społecznych, sytuacja w tym środowisku powinny być przedmiotem okresowych ocen Wydziału Nauki i Oświaty KC, instancji wojewódzkich oraz komitetów uczelnianych partii.

2. Powołane przy Wydziale Nauki i Oświaty KC zespoły partyjne socjologów, filozofów, politologów (w najbliższym czasie powstaną zespoły historyków i ekonomistów) powinny systematycznie analizować wszelkie zmiany w środowisku, formułować oceny i propozycje dotyczące stanu danej dyscypliny i jej perspektyw rozwojowych, przyczyniać się do integracji środowiska partyjnego, podejmować różne inicjatywy adresowane do całego środowiska. Zespoły powinny też być wykorzystane do opracowywania różnych ekspertyz dla potrzeb partii. Podobne zespoły należy powołać przy komitetach wojewódzkich w ośrodkach akademickich, a także przy uczelnianych komitetach partii.

3. Należy rozważyć celowość zwołania II ogólnopolskiej partyjnej narady nauk społecznych i humanistycznych (I – zorganizowana przez Wydział Nauki i Oświaty KC – odbyła się w 1973 r.) z zadaniem oceny stanu i perspektyw rozwoju nauk społecznych, ich roli w realizacji programu uchwalonego na IX Zjeździe, określaniu zasad polityki partii w stosunku do środowiska.

4. Z przedstawionej oceny sytuacji w naukach społecznych i humanistycznych wynikają określone wnioski dla polityki kadrowej. Największych relatywnie trudności politycznych nastręcza część najmłodszej wiekiem, stażem i dorobkiem kadry naukowej. Stosunkowo najpokaźniejsze wpływy partia notuje wśród profesorów i docentów oraz wśród części adiunktów. Ta też właśnie grupa winna obecnie stanowić główne nasze oparcie polityczne. Polityce pozyskiwania wątpiących i wahających się musi towarzyszyć konsekwentna eliminacja przeciwników socjalizmu.

Realizacja tego ostatniego zadania nie przyniosła jak dotąd znaczących rezultatów, czego dowodem są wyniki przeprowadzonego w czerwcu powszechnego przeglądu kadr w szkołach wyższych. Wykazał on jednak wielkie zaniedbania w polityce kadrowej i może być wykorzystany do zapoczątkowania zmian w systemie pracy z kadrami. Powszechne, okresowe przeglądy kadr muszą stać się trwałą praktyką szkół wyższych i instytutów naukowych.

Biorąc pod uwagę odleglejszy horyzont czasowy i niebezpieczne zjawiska charakterystyczne dla zbiorowisk asystentów, należy opracować i wdrożyć wieloletni program kształcenia, dokształcania i awansowania kadry: ujmujący system seminariów, cyklicznych konferencji itp. oraz studia podyplomowe i specjalistyczne w krajach socjalistycznych. Program taki powinien przedstawić Wydział Nauki i Oświaty KC w porozumieniu z IPPM-L i WSNS.

5. Aktualne i perspektywiczne potrzeby kraju dyktują konieczność prowadzenia przez socjologów, politologów i ekonomistów szczególnie intensywnych badań nad:

– socjologicznymi i historycznymi determinantami przemian kultury politycznej współczesnego społeczeństwa Polski współczesnej;

– ewolucją sytuacji politycznej w kraju w dekadzie lat osiemdziesiątych;

– w oparciu o zasadę badań „kroczących" przynoszących co roku całościowy raport początkowy z tych badań;

– kryzysami społeczno-politycznymi w Polsce Ludowej (chodzi o pogłębione badania, zapoczątkowane przez odpowiednią komisję KC PZPR);

– syntezą obecnego etapu rozwoju naszego społeczeństwa i socjalizmu w Polsce;

– procesami społeczno-politycznymi zachodzącymi w krajach realnego socjalizmu;

– determinantami pokojowego współistnienia oraz polskiej polityki zagranicznej.

6. Zadaniem marksistowskich filozofów powinno być stwarzanie warunków i płaszczyzn filozoficznej oraz ideologicznej dyskusji i konfrontacji, jasnego i wyraźnego określania swej odrębności, ale i gotowości do dyskusji i dialogu.

7. W marksistowskich naukach ekonomicznych należy wykorzystać wszystkie posiadane siły do walki z burżuazyjną myślą ekonomiczną, jej polskimi odpowiednikami oraz uruchamiać nowe formy aktywizowania ekonomistów w dziedzinie głębszego poznawania realiów gospodarki i teoretycznego ich uogólniania poprzez włączanie w prace rządu i partii (ekspertyzy, komisje, doradcy).

8. Szczególnego znaczenia nabiera dziś i w przyszłości edukacja historyczna. Powinna ona iść w dwóch kierunkach: odrabiania szkód i spustoszeń dokonanych przez siły anty-

socjalistyczne oraz upowszechniania i gruntowania naukowego rozumienia przeszłości. Oba kierunki muszą objąć całość procesu dziejowego, ze szczególnym uwzględnieniem:

– dziejów polskiego ruchu robotniczego;

– dziejów II Rzeczypospolitej;

– okresu wojny wyzwoleńczej narodu polskiego;

– dziejów Polski Ludowej;

– miejsca i roli wśród sąsiadów i we wspólnocie socjalistycznej.

Realizacja tak pomyślanego planu wymaga:

a) dalszego doskonalenia programu nauczania historii w szkołach podstawowych i średnich;

b) szybkiego opracowania podręczników do nauczania historii dla klasy VIII szkoły podstawowej, dla szkół zawodowych i kl[lasy] IV liceów ogólnokształcących;

c) opracowania i realizacji długofalowego programu edukacji historycznej w radiu i telewizji;

d) nasycenia problematyką historyczną czasopism społeczno-kulturalnych;

e) przyspieszenia prac redakcyjnych nad wielotomową historią polskiego ruchu robotniczego;

f) przygotowania i opublikowania jednotomowej, popularnej, ale na wysokim poziomie naukowym historii polskiego ruchu robotniczego;

g) opracowania historii stosunków polsko-radzieckich;

h) opracowania zarysu dziejów Polski Ludowej;

i) przygotowania zarysu dziejów Polski w latach II wojny światowej;

j) przygotowania zarysu dziejów Polski w latach 1918–1939;

k) wznowienia poprawionych i uzupełnionych syntez historii Polski[5] pod redakcją J[erzego] Topolskiego, J[anusza] Tazbira i J[ózefa] Buszki[6].

9. Całość zamierzeń wydawniczych w zakresie upowszechnienia wiedzy historycznej potraktować jako zadanie priorytetowe na okres najbliższych 5 lat i skupić w jednym wydziale KC.

10. Zobowiązać Wydział Nauki i Oświaty KC do przedstawienia szczegółowego haromonogramu realizacji zadań kierunkowych.

Wydział Nauki i Oświaty
KC PZPR

Źródło: AAN, PZPR, LVIII/803, b.p., mps.

[5] Chodzi o tzw. krakowską syntezę historii Polski w czterech tomach, której autorami byli Jerzy Wyrozumski, Józef Gierowski i Józef Buszko (Warszawa 1978, 13 wydań), a także zapewne o *Dzieje Polski* pod red. Jerzego Topolskiego (Warszawa 1975) i *Zarys historii Polski* pod red. Janusza Tazbira (Warszawa 1979).

[6] Józef Buszko (1925–2003) – historyk dziejów najnowszych, prof. nadzwyczajny od 1966 r., prof. zwyczajny od 1974 r., pracownik naukowy UJ (1949–1995), WSP w Krakowie (1949–1995), prorektor i I zastępca rektora UJ (1968–1976), dyrektor Instytutu Historii UJ (1978–1981). Członek ZNMS (1945–1948), ZAMP i ZMP (1949–1955).

Nr 249

1982 czerwiec 11, Warszawa – Informacja Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR o działaniach i zamierzeniach partii w środowiskach oświaty, szkół wyższych i nauki

Wydział Nauki i Oświaty
KC PZPR

Warszawa, dnia 11 VIII 1982 r.

Informacja
o działaniach i zamierzeniach partii w środowiskach oświaty,
szkół wyższych i nauki

1. W wyniku wprowadzenia norm prawnych regulujących funkcjonowanie placówek oświatowych, szkolnictwa wyższego i nauki w warunkach stanu wojennego, uchwalenia „Karty praw nauczyciela", ustawy o szkolnictwie wyższym[1], nowego regulaminu studiów, przeprowadzonych zmian na stanowiskach kierowniczych w oświacie i nauce oraz w wyniku stopniowego wzrostu politycznych działań POP nastąpiła normalizacja działalności dydaktycznej szkół i uczelni. Wyniki działalności dydaktycznej są nie gorsze niż w ubiegłych latach, nastąpiła istotna poprawa dyscypliny nauczania i studiów.

2. Znacznie wolniej i w bardziej zróżnicowanym stopniu zachodzą pozytywne zmiany w atmosferze społeczno-politycznej i procesach wychowawczych szkół i uczelni.

W tym zakresie występują dwa charakterystyczne zjawiska: z jednej strony w wyniku działań podejmowanych przez partię po VII Plenum KC następuje stopniowa poprawa sytuacji społeczno-politycznej wśród nauczycieli i nauczycieli akademickich. Obserwujemy wzrost aktywności nauczycieli i ludzi nauki w Patriotycznym Ruchu Odrodzenia Narodowego.

Z drugiej strony w dalszym ciągu znaczne odłamy tych środowisk przyjmują postawę wyczekującą, nieufną wobec poczynań władz państwowych i partii. Wydarzenia majowe i czerwcowe wykazały, że przeciwnikowi udało się wciągnąć w swoje działania część młodzieży i nauczycieli.

3. Zachodzące zmiany w sytuacji społeczno-politycznej w środowiskach oświaty i nauki w istotnym stopniu stymulowane są realizacją uchwał Biura Politycznego z 27 kwietnia w sprawie szkolnictwa wyższego i z 30 marca w sprawie polityki oświatowej.

a) Przeprowadzono zgodnie z tymi decyzjami przegląd kadr w oświacie i szkołach wyższych. I tak w wyniku tego przeglądu:

– w oświacie zwolniono 900 osób ze stanowisk kierowniczych;

– w szkołach wyższych wyciągnięto konsekwencje kadrowe w stosunku do 5000 osób, tj. 10 proc. nauczycieli akademickich), odwołano ze stanowisk 24 rektorów, 51 prorektorów, 52 dziekanów i prodziekanów, zwolniono z uczelni 1400 nauczycieli akademickich.

[1] Ustawa o szkolnictwie wyższym została 4 V 1982 r. uchwalona przez Sejm PRL, a 20 maja ogłoszona w Dzienniku Ustaw (DzU 1982, nr 14, poz. 113). Regulowała ona m.in. organizację studiów. Nową „Kartę praw nauczyciela" wprowadzono ustawą z 26 I 1982 r. (DzU 1982, nr 3, poz. 19 z 1 II 1982 r.).

Jesienią br. analogiczne przeglądy kadr prac[owników] naukowych przeprowadzone zostaną w instytutach naukowo-badawczych i w Polskiej Akademii Nauk.

b) Uchwalone ustawy „Karta praw nauczyciela" i Ustawa o szkolnictwie wyższym oraz przygotowane projekty ustaw o instytutach naukowo-badawczych, PAN i stopniach i tytułach naukowych są istotnym elementem konsolidacji środowisk nauki i oświaty wokół naszej polityki oświatowej i naukowej.

Wzmocnione zostały w tych ustawach możliwości oddziaływań państwa na charakter i treść procesów wychowawczych i dydaktycznych. Powyższe działania legislacyjne sprzyjają systematycznej stabilizacji nastrojów i konstruktywnym postawom nauczycieli oświaty i szkół wyższych.

Ważnymi zadaniami partii i administracji państwowej w tym zakresie to zabezpieczenie w aktach wykonawczych do tych ustaw (statuty uczelni, instytutów, organizacji oświatowych) interesów państwowej polityki wz[ględem] oświaty, szkolnictwa wyższego i nauki.

W dalszym ciągu brak jest skutecznego systemu zatrudnienia absolwentów.

c) Podjęto szerokie działania na rzecz sformułowania i udrażniania w oświacie i szkołach wyższych polityki wychowawczej odpowiadającej potrzebom naszego socjalistycznego państwa i obecnym realiom społeczno-politycznym.

W tym celu przywraca się niezbędną rangę lekcjom wychowawczym w szkołach i blokowi przedmiotów społeczno-politycznych, pedagogiczno-psychologicznych oraz metodyczno-praktycznych. Opracowano projekt pracy wychowawczej w szkole wyższej.

Dokonano oceny sytuacji w naukach społecznych uczelni. W wyniku tych ocen najważniejsze zadania partii w dziedzinie nauk społecznych to:

– konsekwencja w polityce kadrowej, polegająca na eliminowaniu z tego środowiska przeciwników socjalizmu;

– doprowadzenie do opracowania wieloletniego programu kształcenia, dokształcania i awansowania kadry w naukach społecznych;

– sformułowanie wobec poszczególnych dyscyplin społecznych konkretnych zadań i postulatów podawczych[a], wynikających z aktualnego zapotrzebowania na marksistowską analizę zjawisk i procesów społecznych, gospodarczych i politycznych.

d) Zgodnie z decyzjami Biura Politycznego podjęto przedsięwzięcia na rzecz poprawy sytuacji materialnej i socjalnej pracowników nauki, oświaty i studentów. Zatwierdzono nowy system płac dla nauczycieli akademickich.

W dalszym ciągu otwarty jest jednak problem systemu stypendialnego motywującego do lepszej nauki, brak systemu płac w placówkach naukowo-badawczych adekwatnego do reformy gospodarczej.

Podjęcie dalszych decyzji w tym obszarze może odegrać ważną rolę stabilizującą sytuację społeczno-polityczną w tych środowiskach.

e) Trudności wynikające z niedostatku środków na działalność uczelni i badania w instytutach naukowo-badawczych oraz twarde realia reformy gospodarczej wywołują stan niepewności w tych środowiskach.

---

[a] *Tak w tekście*.

Niezbędne jest zgodnie z decyzjami VII Plenum i decyzjami Biura Politycznego 27 IV br. opracowanie docelowego systemu sterowania nauką i postępem naukowo-technicznym, dostosowanego do warunków reformującej się gospodarki narodowej.

4. Ważne zadania postawiła partia przed nauką polską w zakresie współpracy naukowej i naukowo-technicznej z zagranicą. Konieczna jest reorientacja naszej współpracy naukowo-technicznej z zagranicą na budowanie strukturalnych, długofalowych związków z nauką i techniką obozu socjalistycznego, a przede wszystkim z nauką i techniką radziecką.

W takim kierunku idą prace dwustronne PRL–ZSRR nad programem współpracy naukowo-technicznej na lata 1983–1985, jak i oddolne inicjatywy placówek naukowo-badawczych, zacieśniających tę współpracę z podobnymi placówkami krajów socjalistycznych.

5. Nastąpiło dalsze umocnienie wewnętrzne organizacji partyjnych środowisk oświaty, uczelni i nauki. W zasadzie zakończono proces oczyszczania tych organizacji z elementów przypadkowych. Zbyt wolno jednak odbudowywane są możliwości ideowo-politycznego oddziaływania POP w swoich środowiskach.

POP prowadzą obecnie kilka kierunkowych kampanii politycznych:

– prace na rzecz tworzenia instytucjonalnych form Patriotycznego Ruchu Odrodzenia Narodowego w środowiskach oświaty i nauki;

– działania na rzecz podnoszenia poziomu pracy ideowo-wychowawczej i wychowania patriotyczno-obronnego;

– walkę o treści statutów uczelni, które w myśl ustawy stanowić będą o ważnych elementach zasad działania szkół wyższych;

– umocnienie zwartości i efektywności działania partyjnych studentów w środowisku;

– wpływ na kierunki i efekty dyskusji nad modelem ruchu studenckiego;

– zaangażowanie potencjału instytutów i uczelni na rzecz wszechstronnej pomocy zakładom produkcyjnym wz[ględem] nowej techniki i [w] problemach technologicznych.

Generalnie notuje się powolny, ale postępujący wzrost aktywności partii w placówkach oświatowych, naukowych i w uczelniach.

Źródło: AAN, PZPR, LVIII/316, b.p., mps.

Nr 250

1982 wrzesień, Warszawa – Informacja Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR o sytuacji społeczno-politycznej w PAN

[Wydział Nauki i Oświaty KC PZPR] Warszawa, wrzesień 1982 r.

Informacja o sytuacji społeczno-politycznej w Polskiej Akademii Nauk

I. Podstawowe dane o Polskiej Akademii Nauk

1.1. Zgodnie z Ustawą o Polskiej Akademii Nauk z 1970 r.

– „Akademia (PAN) jest najwyższą instytucją naukową kraju, służącą społeczeństwu i nauce";

– zadaniem Akademii jest: zapewnienie nauce polskiej warunków wszechstronnego rozwoju; wytyczanie badaniom naukowym kierunków, odpowiadających potrzebom narodu budującego ustrój socjalistyczny; przyczynianie się do rozwoju postępowej myśli naukowej w świecie oraz reprezentowanie nauki polskiej w kraju i zagranicą. Zgodnie z brzmieniem ustawy Akademia winna spełniać trzy funkcje:

– najwyższej samorządnej instytucji polskiej nauki,

– centrum naukowego prowadzącego badania podstawowe i stosowane wymagające wielkich zespołów naukowych o najwyższych kwalifikacjach,

– naczelnego organu państwowego w zakresie rozwoju poszczególnych dyscyplin naukowych i całości badań podstawowych.

1.2. Część samorządową Akademii stanowią Zgromadzenie Ogólne, prezydium, wydziały PAN, oddziały terenowe oraz komitety naukowe PAN. W skład powyższych organów samorządowych, z wyjątkiem komitetów naukowych, wchodzą wyłącznie członkowie PAN (akademicy).

Akademicy wybierani są w głosowaniu tajnym na okres dożywotni. Zgromadzenie Ogólne skupiające wszystkich akademików liczy obecnie 295 członków. Zgromadzenie Ogólne jest najwyższym organem PAN. Wypowiada się w sprawach kierunków rozwoju nauki oraz jej potrzeb i zasad funkcjonowania. Funkcje swoje realizuje poprzez sesje plenarne (dwie w ciągu roku).

Organem wykonawczym Zgromadzenia Ogólnego jest Prezydium PAN, wybierane w głosowaniu tajnym i zatwierdzane przez Radę Ministrów na okresy trzyletnie (obecnie na lata 1981–1983).

Akademia dzieli się na siedem następujących wydziałów, skupiających określone grupy dyscyplin: Wydział Nauk Społecznych, Wydział Nauk Biologicznych, Wydział Nauk Matematycznych, Fizycznych i Chemicznych, Wydział Nauk Technicznych, Wydział Nauk Rolniczych i Leśnych, Wydział Nauk Medycznych oraz Wydział Nauk o Ziemii i Nauk Górniczych. Wydziały czuwają nad rozwojem właściwych dyscyplin naukowych oraz dokonują ich okresowych ocen.

W największych ośrodkach naukowych w kraju działają oddziały PAN (Kraków, Poznań, Katowice, Wrocław, Łódź, Gdańsk). Podejmują one problemy rozwoju nauki oraz

wnoszą poprzez ekspertyzy komisji problemowych istotny udział w programy rozwojowe danego regionu.

1.3. W kadencji 1981–1983 działają w Akademii 104 komitety naukowe skupiające 4770 wybitnych uczonych (profesorowie i docenci) oraz przedstawicieli praktyki społeczno-gospodarczej. 59,7 proc. tych komitetów stanowią pracownicy szkół wyższych, 22,6 proc. prac[ownicy] resortowych inst[ytucji] naukowych, przedstawiciele resortów i wybitni praktycy; 17,7 proc. to pracownicy placówek PAN.

Komitety naukowe są reprezentacją ogólnokrajowego środowiska naukowego w danej dyscyplinie lub dziedzinie nauki. Ponoszą one odpowiedzialność za kształtowanie polityki naukowej w poszczególnych dyscyplinach wiedzy, przedstawiają oceny o stanie i kierunkach ich rozwoju, opracowują ekspertyzy w zakresie swojej kompetencji.

1.4. Funkcję organu centralnej administracji państwowej pełni sekretarz naukowy Akademii, powoływany przez Radę Państwa. Sekretarz naukowy jest przełożonym wszystkich pracowników PAN; sprawuje nadzór nad działalnością placówek naukowych i innych jednostek organizacyjnych PAN oraz współdziała z sejmem i naczelnymi organami administracji państwowej.

1.5. Akademia prowadzi badania naukowe we własnej sieci 43 instytutów i 29 samodzielnych zakładów naukowych. W placówkach tych na dzień 30 VI br. zatrudnionych było 11 106 pracowników, w tym 4412 prac[owników] naukowo-badawczych, o relatywnie wysokich kwalifikacjach. W większości placówki te prezentują wysoki poziom badań podstawowych i stosowanych, realizujących zadania badawcze głównie w ramach problemów międzyresortowych. Jest to możliwe dzięki istnieniu w placówkach Akademii odpowiednich zespołów badawczych oraz specjalistycznych laboratoriów.

W placówkach PAN powstało i rozwija się wiele szkół naukowych o uznanym dorobku naukowym w kraju i na świecie.

1.6. Według stanu na dzień 31 XII 1981 r. Polska Akademia Nauk zatrudniała 16 550 pracowników, w tym:

– w placówkach naukowych – 11 106, w tym 1010 docentów i profesorów;

– w zakładach produkcyjnych i produkcji doświadczalnej (produkcja aparatury i urządzeń kontrolno-pomiarowych, drukarnie, rolnicze zakłady doświadczalne) – 3034;

– obsługa nauki – 2410.

W 1981 r. budżet Akademii wynosił 3 102 mln zł. Koszty badań naukowych własnych placówek wyniosły 2 292 mln zł. Jednocześnie w ramach koordynacji badań podstawowych PAN finansowała badania w szkołach wyższych i instytutach resortowych kwotą ok. 575 mln zł.

Wartość produkcji materialnej i usług pionu produkcyjnego Akademii osiągnęła w 1981 r. ok. 1 300 mln zł; w tym eksport 277,4 mln.

II. Sytuacja społeczno-polityczna w organach samorządowych Akademii

2.1. W okresie od sierpnia 1980 do 13 XI 1981 r. Zgromadzenie Ogólne, wydziały i komitety naukowe Akademii realizowały swoje planowe zadania. Wyrazem tego normalnego nurtu w pracy organów samorządowych Akademii stały się m[iędzy] innymi następujące ekspertyzy:

– „Raport syntetyczny n[a] t[emat] perspektywicznych uwarunkowań kształcenia i zatrudniania kadr wysoko kwalifikowanych",

– „Ocena aktualnego stanu środowiska w Polsce",

– „Stan diagnostyki klinicznej w Polsce”,

– „Aktualne i perspektywiczne problemy zdrowotne Polski”,

– „Problematyka ochrony i rekultywacji rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej w Bełchatowskim Okręgu Przemysłowym”,

– ekspertyzy: energetyczna, w zakresie transportu oraz ekspertyza dot[ycząca] patologii społecznej. Ponadto Akademia podjęła prace nad siedmioma ekspertyzami z zakresu problematyki społecznej, zleconych przez prezesa Rady Ministrów.

2.2. Na ten dominujący nurt działalności PAN nałożyła się ostra walka polityczna, zwłaszcza na forum Zgromadzenia Ogólnego, Prezydium PAN i niektórych komitetów naukowych.

W łonie Zgromadzenia Ogólnego utworzyła się ok. dwudziestopięcioosobowa grupa, która animowała wszystkie ataki i działania skierowane przeciw polityce partii i rządu. Trzon tej grupy stanowili tacy znani działacze opozycji politycznej lat siedemdziesiątych, jak prof. W[acław] Gajewski, W[ładysław] Kunicki-Goldfinger, Z[ofia] Kielan-Jaworowska, J[an] Kielanowski, E[dward] Lipiński. Członkowie tej grupy podejmowali działania zmierzające do ścisłej współpracy z prezesem PAN prof. A[leksandrem] Gieysztorem.

Wysiłki opozycji ze szczególną siłą ujawniły się:

– w czasie wyborów władz PAN na kadencję 1981–1983;

– w próbach wykorzystania autorytetu Zgromadzenia Ogólnego i Prezydium PAN do wspierania niektórych działań „Solidarności”;

– w stale ponawianych atakach na organizację życia naukowego w PRL, negowaniu jakichkolwiek pozytywów na tym polu. Celem ataków było pozbawienie państwa instrumentów polityki naukowej oraz sprowadzenie jego roli do „dostawcy” środków;

– w rewindykacjach kadrowych z okresu 1968–1980.

2.3. Przeciw tym działaniom występował Zespół Partyjny przy Zgromadzeniu Ogólnym, zrzeszający partyjnych akademików. W wyniku przeciwdziałań zespołu oraz dzięki uzyskaniu wsparcia istotnej części bezpartyjnych akademików opozycji nie udało się zrealizować założonych celów. I tak:

– mimo nieograniczenia liczby kandydujących i tajnego głosowania w skład trzydziestoczteroosobowego Prezydium PAN weszło 12 członków partii oraz znacząca ilość bezpartyjnych akademików, stojących w pełni na gruncie zasad ustrojowych PRL. Jednocześnie „grupa opozycyjna” wprowadziła swoich przedstawicieli do prezydium w osobach prof. W[acława] Gajewskiego, W[ładysława] Fiszdona, Z[ofii] Kielan-Jaworowskiej, A[lfreda] Jahna i W[łodzimierza] Kołosa.

Tak ukształtowany skład wywierał i wywiera nadal istotny wpływ na charakter politycznych wystąpień Prezydium PAN, które zawierały z reguły apel o spokój i porozumienie z jednoczesnymi „przyganami” pod adresem władz państwowych.

Po 13 XII 1981 r. grupa opozycyjna znacznie „przycichła”. Obrady prezydium charakteryzuje obecnie wzrastająca wstrzemięźliwość. Wynika ona w pewnym stopniu z otrzeźwienia, wzrastającego poczucia odpowiedzialności oraz z ostrożności.

Swobodę niekorzystnych ruchów prezydium znacznie krępuje prawidłowa postawa sekretarza naukowego. Posiedzenie prezydium w marcu 1982 r., na którym po pierwszym silnym oporze przyjęty został projekt ustawy o PAN w wersji sekretarza naukowego, stanowiło ważne przesilenie polityczne.

Demagogiczne ataki prowadzone w Zgromadzeniu Ogólnym, w komitetach naukowych, jak i w placówkach PAN na organizację życia naukowego i badań naukowych w znacznym stopniu skompromitowały się w zderzeniu z rzeczywistością. W szczególności można stwierdzić, że nie powiodła się próba dyskredytacji krajowego systemu planowania i koordynacji zadań naukowych.

Natomiast w dalszym ciągu najwyższy niepokój budzi sytuacja polityczna, jaka istnieje zwłaszcza w naukach społecznych. Wpływy partii i polityki państwowej w tym środowisku są zbyt małe. Nie wypracowano dotąd skutecznych mechanizmów eliminowania z jego środowiska elementów antysocjalistycznych. Podobną kwalifikację można odnieść do nauk biologicznych, chemicznych, matematycznych i fizycznych.

W okresie stanu wojennego Zgromadzenie Ogólne PAN jeszcze nie obradowało. Ocenę tego gremium dokonano w oparciu o pracę wydziałów Akademii, jak i działanie poszczególnych akademików.

2.4. Reasumując, można się spodziewać, że członkowie PAN wraz z postępującą stabilizacją życia wewnętrznego w kraju coraz aktywniej uczestniczyć będą w pożytecznej działalności naukowej, zawodowej, organizacyjnej i obywatelskiej, choć zapewne znacząca ich liczba nadal zachowa widoczny dystans w sferze politycznej, zaś część nadal pozostanie w szeregach naszych przeciwników.

Dowodem słuszności tej tezy jest udział licznej grupy akademików w spotkaniu z tow. gen. W[ojciechem] Jaruzelskim po wprowadzeniu stanu wojennego, aktywne uczestnictwo wielu wybitnych uczonych normalizacji życia w kraju po 13 XII 1981 r., utworzenie Porozumiewawczego Komitetu Inicjatyw Społecznych i Naukowych przy PAN, w którym działa znacząca ilość wybitnych uczonych (przewodn[iczący] czł[onek] rzeczywisty PAN prof. W[itold] Hensel) oraz fakt, że 1/4 członków komisji inicjującej Tymczasowej Rady Krajowej PRON to członkowie lub pracownicy Polskiej Akademii Nauk ([Witold] Czachórski, [Zbigniew] Gertych, [Mieczysław] Klimaszewski, [Mikołaj] Kozakiewicz[1], [Ryszard] Manteuffel, Janusz Reykowski[2], [Kazimierz] Urbanik, [Maciej] Wiewiórowski, [Witold] Hensel, [Jan] Kostrzewski).

2.5. Komitety naukowe rozpoczęły normalną pracę po wprowadzeniu stanu wojennego dopiero w połowie lipca br. W całym okresie posierpniowym w zdecydowanej większości komitetów naukowych w Akademii trwała normalna działalność. Komplikacje polityczne wystąpiły głównie w komitetach z zakresu nauk społecznych oraz zajmujących się problematyką społeczno-gospodarczą.

---

[1] Mikołaj Kozakiewicz (1923–1998) – socjolog, publicysta, prof. nadzwyczajny od 1979 r., prof. zwyczajny od 1984 r., nauczyciel (1945–1950), zastępca redaktora naczelnego „Głosu Nauczycielskiego" (1951–1955), kierownik działu „Wsi Współczesnej" (1956–1970), pracownik naukowy Zakładu Badań Rejonów Uprzemysłowionych PAN 1967–1970), Instytutu Rozwoju Wsi i Rolnictwa PAN (1971–1998). Członek SL/ZSL (1947–1989), PSL (1989–1998), członek Prezydium Towarzystwa Szkoły Świeckiej (1957–1969), wiceprzewodniczący Zarządu Głównego Towarzystwa Krzewienia Kultury Świeckiej (1970–1974), wiceprzewodniczący (1970–1981) i przewodniczący Towarzystaw Planowania/Rozwoju Rodziny (1981–1989), członek Prezydium Rady Krajowej PRON (1983–1989), poseł na sejm (1985–1993), marszałek Sejmu RP (1989–1991).

[2] Janusz Reykowski (ur. 1929) – psycholog, prof. nadzwyczajny od 1972 r., prof. zwyczajny od 1979 r., pracownik naukowy UW (1951–1999), kierownik Zespołu Badań nad Osobowością w Społeczeństwie Współczesnym Instytutu Psychologii UW (1967–1978), kierownik Ośrodka Badań Społecznych WAP (1967–1968), kierownik Zakładu/Instytutu Psychologii PAN (1980–2002), współzałożyciel SWPS (1996). Członek korespondent PAN od 1983 r. Członek PZPR (1949–1990), BP KC PZPR (1988–1990), członek Komitetu Wykonawczego PRON (1983–1989).

Analiza nowych składów naukowych i ich prezydiów wykazuje, że obok kilku przypadków o jawnie negatywnym wydźwięku w większości tajne wybory przyniosły zadowalające rozwiązanie.

Ocena ta nie obejmuje Komitetu Nauk Ekonomicznych, Komitetu Nauk Filozoficznych, Komitetu Badań Rejonów Uprzemysłowionych oraz Komitetu „Polska 2000".

Równocześnie do niektórych komitetów wybrano więcej niż kiedykolwiek docentów bez habilitacji, pracowników nauki o małym dorobku nauki. Jest to wynik nowej techniki kształtowania składów osobowych poprzez wybory w radach naukowych instytutów oraz na posiedzeniach rad wydziałowych szkół wyższych, w których znaczące pozycje zdobyła „Solidarność".

2.6. W 295-osobowym Zgromadzeniu Ogólnym Akademii jest aktualnie 69 członków partii. Po wprowadzeniu stanu wojennego 6 osób złożyło legitymacje partyjne (A[ndrzej] Trautman – były wiceprezes PAN, J[erzy] Kołodziejczak – były z[astęp]ca sekretarza naukowego Akademii, K[azimierz] Wierzchowski, T[adeusz] Krzymowski, C[zesław] Druet – sekretarz Oddziału Gdańskiego PAN, St[anisław] Mrowec), a w 1981 r. wydalono z partii prof. A[dama] Gierka.

System realizacji polityki partii w środowisku samorządowym Akademii opiera się w głównej mierze na działaniach tego zespołu partyjnego. Skuteczność jego oddziaływania ograniczają jednak istniejące w jego łonie podziały polityczne.

Wszystkie sesje Zgromadzenia Ogólnego oraz posiedzenia Prezydium Akademii były poprzedzone zebraniami odpowiednich zespołów partyjnych. Na zebraniach tych wspólnie z Wydziałem Nauki i Oświaty KC PZPR wypracowywano stanowiska w sprawach będących przedmiotem obrad powyższych organów samorządowych Akademii. Ponadto Wydział utrzymuje bezpośrednie kontakty z kierownictwami wydziałów, jak i ze znaczną liczbą akademików.

III. Sytuacja społeczno-polityczna w placówkach naukowych Polskiej Akademii Nauk

3.1. Placówki naukowe Akademii zrealizowały swoje zadania badawcze w roku 1981. Aktualnie w placówkach tych trwa normalna praca naukowa.

3.2. Placówki naukowe Akademii są silnie zróżnicowane pod względem wielkości zatrudnienia oraz kierunków i koncentracji prowadzonych badań. Ok. 30 wielkich instytutów Akademii zatrudnia po kilkaset pracowników. Istnieje jednak pewna liczba małych placówek, a zwłaszcza filii warszawskich placówek (w Krakowie, Wrocławiu i Łodzi), nieróżniących się charakterem zadań i pracy od instytutów i katedr szkół wyższych.

Obok wielkich programów badań podstawowych, sporo zespołów (wg opinii POP i aktywu naukowego) prowadzi prace o wycinkowej tematyce, które mogą być realizowane z powodzeniem w szkołach wyższych.

W pierwszym półroczu br. wydziały PAN i komisje międzyresortowe dokonały szczegółowego przeglądu problemów badań podstawowych i wniosły do nich szereg zmian. Wyniki tego przeglądu zostały zatwierdzone w sierpniu br. przez Komitet Społeczno-Polityczny Rady Ministrów. Niemniej potrzebna jest dalsza analiza sieci i zadań placówek PAN.

Niezbędna staje się analiza celowości wielu programów badań prowadzonych m.in. w placówkach Akademii z punktu widzenia strategicznych potrzeb kraju oraz ich poziomu i jakości.

Szczególnie ważne staje się jasne określenie miejsca, roli i funkcji placówek Akademii z zakresu nauk społecznych na mapie nauki krajowej, w strategii frontu ideologicznego partii, jak i w rozwoju marksistowskiej metodologii badań procesów społecznych.

3.3. Sytuacja społeczno-polityczna w placówkach PAN nie odbiegała do 13 XII 1981 r., jak i obecnie od nastrojów politycznych w całym środowisku naukowym. Sytuacja ta kształtowała się pod silną presją ówczesnych wydarzeń społeczno-politycznych w kraju.

Jednocześnie było regułą, że w tych placówkach PAN, w których pracowali członkowie KOR-u, TKN-u[3] i innych opozycyjnych grup, szczególnie duże wpływy zdobywały ekstremalne siły NSZZ „Solidarność" (np. Instytut Badań Literackich, Instytut Podstawowych Problemów Techniki, Instytut Biochemii i Biofizyki).

W okresie posierpniowym hasła odnowy życia społeczno-politycznego w kraju znalazły silny odzew w środowisku PAN. Wynikało to m.in. z faktu wyjątkowego wyczulenia tego środowiska na kwestię demokratyzacji, przy często dość bezkrytycznym stosunku do głoszonych haseł w tym zakresie. Podobne hasła pełnej samorządności i niezależności nauki od władzy głoszone przez „Solidarność" znajdowały silny posłuch w tym środowisku. Był to m.in. wynik narastających pod koniec lat siedemdziesiątych nastrojów frustracji wynikających z pogarszających się warunków pracy naukowej (brak aparatury naukowo-badawczej, czasopism, trudności lokalowych, nie najlepsze warunki socjalne), jak i długoletniej penetracji tych środowisk ze strony tych ugrupowań opozycyjnych.

Około 60 proc. pracowników placówek PAN należało do NSZZ „Solidarność". Niektóre instytuty lub części ich załóg brały udział prawie we wszystkich akcjach strajkowych i politycznych „Solidarności". Większe zróżnicowania w tym zakresie następowały na naszą korzyść po IV Plenum KC PZPR[4]. Wśród doradców „Solidarności" było wielu pracowników placówek PAN. Spośród najaktywniejszych wymienić należy: Z[bigniewa] Romaszewskiego[5], B[ronisława] Geremka[6], A[ntoniego] Macierewicza[7], J[erzego] Jedlic-

[3] Towarzystwo Kursów Naukowych (TKN) – opozycyjna organizacja samokształceniowa powstała w 1978 r. Zakończyła działalność wraz z wprowadzeniem stanu wojennego.

[4] Chodzi o plenum z 16–18 X 1981 r.

[5] Zbigniew Romaszewski (ur. 1940) – fizyk, działacz opozycyjny, dr od 1980 r., pracownik naukowy Instytutu Fizyki PAN (1964–1983). Członek KSS „KOR", członek Komisji Krajowej NSZZ „Solidarność", współtwórca Radia „Solidarność", więziony (1982–1984), od grudnia 1986 r. kierował podziemną Komisją Interwencji i Praworządności NSZZ „Solidarność". Senator w latach 1989–2011.

[6] Bronisław Geremek (1932–2008) – historyk mediewista, dr hab. od 1972 r., prof. nadzwyczajny od 1989 r., pracownik IH PAN (1955–1985). Członek PZPR (1950–1968), doradca NSZZ „Solidarność", przewodniczący Unii Wolności (2000–2001), poseł na sejm (1989–2001), minister spraw zagranicznych (1997–2000).

[7] Antoni Macierewicz (ur. 1948) – polityk, historyk, harcerz, uczestnik strajku na UW w 1968 r., współzałożyciel KOR, wielokrotnie zatrzymywany, współzałożyciel i szef Ośrodka Badań Społecznych przy MKZ/Zarządzie Regionu Mazowsze (1980–1981), członek Zespołu Ekspertów przy KKP/KK „Solidarności" (1981), uczestnik I Krajowego Zjazdu Delegatów NSZZ „Solidarność" (1981), uczestnik strajku w Stoczni Gdańskiej (13–16 XII 1981), internowany po wprowadzeniu stanu wojenego, w latach 1982–1984 w ukryciu, wydawca prasy podziemnej („Głosu", „Wiadomości"), członek Komitetu Obywatelskiego przy Przewodniczącym NSZZ „Solidarność" (1990), wiceprzewodniczący ZChN (1989–1991), szef MSW (1991–1992), szef Służby Kontrwywiadu Wojskowego (2006–2007) poseł na sejm (1991–1993, 1997–2005, od 2007 r.).

kiego, J[ana] J[ózefa] Lipskiego[8], J[erzego] Milewskiego[9], K[arola] Modzelewskiego, A[ntoniego] Stawikowskiego.

Wprowadzenie stanu wojennego było dużym zaskoczeniem dla większości pracowników PAN. W kilku instytutach Akademii 15 XII 1981 r. podjęto próby organizowania protestów. Podejmowane były również próby akcji protestacyjnych w maju br., które nie uzyskały większego poparcia.

Atmosfera polityczna w placówkach Akademii stopniowo normalizuje się. Jednocześnie występują następujące negatywne zjawiska:

– znaczna część załóg pracowniczych zajmuje postawę wyczekującą;

– w dalszym ciągu występuje podejrzliwość wobec poczynań władz;

– dominującym czynnikiem wpływającym obecnie negatywnie na nastroje w tym środowisku są sprawy płacowe. Szczególnie ostro występują one wśród młodej kadry naukowej.

3.4. W kwietniu i maju przeprowadzono ocenę kadry kierowniczej w Akademii. Przeglądem objęto 71 osób (dyr[ektorów] instytutów i samodzielnych zakładów naukowo-badawczych). W wyniku tych ocen na obecnym stanowisku postanowiono pozostawić 57 osób, a 12 dyrektorów wymienić.

Przegląd kadr kierowniczych placówek Akademii stworzył warunki zarówno do dalszego doskonalenia polityki kadrowej, jak też zgromadzenia informacji stanowiących bazę do projektowania nowych rozwiązań organizacyjnych. Aktualnie odbywa się na polecenie sekretarza naukowego powszechny przegląd kadr we wszystkich placówkach naukowych PAN. Jego wyniki zostaną ocenione w grudniu br. W pracach tych aktywnie angażują się podstawowe organizacje partyjne oraz przedstawiciele pełnomocnika KOK[10]. Podstawą przeglądu jest zarówno ocena dorobku merytorycznego i rzeczywistego wkładu do rozwoju kraju, jak i ocena postaw obywatelskich. Istnieje obawa, że podobnie jak to miało miejsce w szkołach wyższych, środowisko (w tym rady naukowe) będzie starało się chronić działaczy opozycji politycznej. Postawom takim sprzyjają dotychczasowe przepisy prawa pracy, zwłaszcza zaś dotychczasowa praktyka postępowania odwoławczego.

Jednocześnie aktyw partyjny Akademii sygnalizuje, że w dalszym ciągu niekiedy praktykuje się metody stosowane w okresach „przełomów politycznych" w PRL, tj. przyjmuje się do placówek Akademii pracowników naukowych o raczej negatywnych postawach politycznych. Aktualnie zjawisko takie obserwujemy w tworzonym Instytucie Nauk Ekonomicznych PAN, którego kadra w znacznej mierze skompletowana została ze zwolnionych pracowników instytutu przy Komisji Planowania oraz z dwu b[yłych]

---

[8] Jan Józef Lipski (1926–1991) – historyk literatury, dr hab. od 1977 r., pracownik naukowy IBL PAN (1961–1982). Członek redakcji „Po Prostu" (1956–1957), prezes KKK (1957–1959), współzałożyciel KOR, doradca NSZZ „Solidarność", senator z ramienia „Solidarności" (1989–1991). Został aresztowany 19 V 1977 r. w związku z protestami po śmierci Stanisława Pyjasa. Przebywał w więzieniu do 8 VI 1977 r., został zwolniony ze względu na stan zdrowia.

[9] Jerzy Milewski (1935–1997) – fizyk, pracownik naukowy Instytutu Maszyn Przepływowych PAN (1957–1981). Działacz „Solidarności", w latach 1981–1991 na emigracji, kierownik Biura Koordynacyjnego NSZZ „Solidarność" w Brukseli (1982–1991), szef Biura Bezpieczeństwa Narodowego (1991–1994, 1996–1997).

[10] Komitet Obrony Kraju (KOK) – organ Rady Ministrów ds. obronnych, działający w latach 1959–1990. W terenie działał jako WKO (wojewódzkie komitety obrony). Ustawa o KOK z 7 XII 1981 r. rozszerzyła kompetencje WKO, co władze wykorzystały w czasie stanu wojennego – pełnomocnicy KOK zostali wprowadzeni do zakładów, instytucji, organizacji, by nadzorować ich funkcjonowanie.

doradców ekonomicznych KK „Solidarność" (w tym prof. [Witold] Trzeciakowski[11] na stanowisku wicedyrektora). Ta praktyka stosowana nagminnie w przeszłości stworzyła niejeden zalążek opozycji politycznej w PAN.

3.5. Specjalnym problemem w pracach komitetów naukowych i placówkach Akademii to współpraca naukowa z zagranicą. Niezbędne staje się przeciwdziałanie występującym przypadkom niechęci do współpracy z akademiami krajów socjalistycznych. Zdaniem Wydziału Nauki i Oświaty, niezbędna jest kompleksowa ocena tego problemu i podjęcie działań zmierzających do nadania właściwego zakresu i rangi współpracy naukowej z ZSRR i pozostałymi krajami socjalistycznymi.

3.6. W placówkach naukowych, zakładach doświadczalnych i produkcyjnych PAN pracuje ok. 1200 członków partii, daje to średnie upartyjnienie ok. 7,3 proc. W ośrodku warszawskim Akademii, stanowiącym ok. 2/3 potencjału kadrowego PAN, wynosi ono 9,5 proc.

W okresie posierpniowym łącznie z wystąpieniami po 13 grudnia 1981 r. upartyjnienie zmalało [o] ok. 23 proc. W wielu instytutach POP zostały tak zdekompletowane, że przez dłuższy okres czasu nie będą w stanie odegrać istotnej roli w swoich środowiskach (np. plac[ówki] biologiczne).

W dalszym ciągu największe upartyjnienie występuje w placówkach nauk społecznych (ok. 18 proc.), najniższe w naukach biologicznych, matematycznych i fizycznych (poniżej 5 proc.).

W okresie posierpniowym w KZ i POP Akademii toczyła się ostra walka polityczna dot[ycząca] charakteru odnowy partii i kraju. Wyrazem tego było odejście wielu byłych „aktywistów" partyjnych, w tym sekretarza propagandy KZ i delegata (bezpośrednio wybieranego) na IX Zjazd [Ryszarda] Turskiego, z szeregów partyjnych. Trudności te organizacje partyjne Akademii pokonały własnymi siłami.

POP w Polskiej Akademii Nauk mimo kryzysowych procesów, jakie zachodziły w ich szeregach, powoli stają się znów podmiotem życia politycznego placówek. Podobnie jednak, jak i w pozostałych środowiskach naukowych, praca partyjna odbywa się głównie na poziomie egzekutywy, komitetów i aktywu. Mało widoczne są POP jako całość.

W dalszym ciągu POP skłonne są więcej uwagi poświęcać problemom ogólnokrajowym niż własnego zakładu pracy. Zaniepokojenie w tych POP wywołuje ich zdaniem zbyt powolne wychodzenie z kryzysu gospodarczego oraz przedłużające się stosowanie w partii zasad nadzwyczajnych.

Reasumując, kondycja członków partii w placówkach Akademii, chociaż ulega stopniowej poprawie (z okresowymi wahaniami), daleka jest jeszcze od stanu, w którym organizacje podstawowe będą w stanie w pełni realizować statutowe funkcje.

IV. Wnioski

4.1. Wydział Nauki i Oświaty KC uważa, iż należy utrzymać potrójną funkcję PAN, tj. najwyższego organu samorządowego nauki polskiej, centrum badań podstawowych oraz

[11] Witold Andrzej Trzeciakowski (1926–2004) – ekonomista, prof. nadzwyczajny od 1971 r., prof. zwyczajny od 1978 r., pracownik naukowy UŁ (1969–1980), Instytutu Nauk Ekonomicznych PAN (1981–1989). Ekspert „Solidarności", członek Prymasowskiej Rady Społecznej (1981–1984), minister w rządzie Tadeusza Mazowieckiego, przewodniczący Rady Ekonomicznej (1989–1990).

organu centralnej administracji. Wymaga to jednak ściślejszego określenia obowiązków i kompetencji PAN w przygotowywanej ustawie.

4.2. Niezbędne jest jasne i precyzyjne określenie w ustawie o PAN jej miejsca i roli w systemie nauki polskiej. Pryncypialnej analizy w tym zakresie wymagają placówki naukowe Akademii. Określenie ich merytorycznych właściwości w stosunku do szkół wyższych będzie w konsekwencji wymagało likwidacji niektórych małych, „rachitycznych" zespołów badawczych.

4.3. Niektóre placówki naukowe i pion produkcyjny Akademii powinny dokonać częściowej reorientacji w programach badawczych w celu wyjścia naprzeciw bliższym w czasie potrzebom gospodarki.

4.4. Rzeczywiste wmontowanie w system państwowy ekspertyz powstających i zamawianych w PAN, reagowanie na te opracowania przez ich adresatów.

4.5. Konieczne jest podjęcie intensywnych działań na rzecz zwiększenia stopnia oddziaływania marksistowsko-leninowskiej orientacji metodologicznej, zwłaszcza w dziedzinie nauk społecznych. Wymaga to dokładnego określenia zadań odpowiednich placówek i komitetów naukowych oraz podjęcia określonych działań organizacyjnych i kadrowych.

4.6. Niedostatecznie skutecznie wykorzystywany jest instrument, jakim są środki finansowe na badania, dla ograniczania swobody działań i wpływów opozycji politycznej, zwłaszcza na szczeblu kierownictw wydziałów i placówek Akademii.

4.7. Konieczna jest reorientacja współpracy naukowej Akademii z zagranicą na budowanie strukturalnych, długofalowych związków z nauką i techniką państw wspólnoty socjalistycznej, a przede wszystkim z nauką radziecką.

4.8. W polityce kadrowej obok konieczności zaostrzenia merytorycznych kryteriów ocen pracowników nauki, należy stworzyć warunki (w tym również prawne, np. zasady funkcjonowania komisji dyscyplinarnych), które skutecznie ograniczyłyby możliwości działania przeciwnika politycznego.

4.9. Niezbędna jest ocena nowego systemu wyborów władz komitetów naukowych i członków Akademii, wypracowanego w okresie posierpniowym. Istnieje realne niebezpieczeństwo, że zastosowanie tych ordynacji wyborczych w 1983 r. spowoduje wzmocnienie grup opozycyjnych w Akademii.

4.10. Niezbędne jest zintensyfikowanie pracy podstawowych organizacji i zespołów partyjnych w Polskiej Akademii Nauk oraz zwiększenie siły ich oddziaływania. Instancje wojewódzkie, podobnie jak to uczyniono w pierwszej połowie br., dokonać powinny okresowych ocen sytuacji w ośrodkach Polskiej Akademii Nauk.

Wydział Nauki i Oświaty KC PZPR

Źródło: AAN, PZPR, LVIII/316, b.p., mps.

Nr 251

1982 wrzesień 1, Warszawa – Wydział Nauki i Oświaty KC PZPR, Koncepcja nowego podziału zakresu działań organów centralnej administracji państwowej, odpowiedzialnych za sterowanie nauką i postępem naukowo-technicznym w PRL

[Wydział Nauki i Oświaty KC PZPR] Warszawa, dnia 1 IX 1982 r.

Koncepcja
nowego podziału zakresu działań organów centralnej administracji państwowej odpowiedzialnych za sterowanie nauką i postępem naukowo-technicznym w PRL

1. Za kreowanie, realizację i koordynację polityki państwa wz[ględem] postępu naukowo-technicznego odpowiedzialny jest postulowany w załączeniu **Państwowy Komitet Postępu Naukowo-Technicznego**.

2. Obecny urząd Ministra Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki przekształca się w urząd **Ministra Szkolnictwa Wyższego**, zakres odpowiedzialności tego resortu obejmuje: krajowy system kształcenia na poziomie wyższym, kontrolę naczelnych organów państwowych wz[ględem] szkolnictwa wyższego oraz do sterowania badaniami naukowymi w podległych temu resortowi szkołach wyższych i instytutach naukowych.

3. **Ministrowie resortowi** – nadzorują podległe im szkoły wyższe oraz placówki naukowo-badawcze i rozwojowe.

4. **Polska Akademia Nauk** – samorządowa reprezentacja najwybitniejszych uczonych. Do zadań PAN należy przedstawianie władzom państwowym wniosków i opinii w podstawowych sprawach rozwoju nauki, kształcenia kadr naukowych oraz organizacji placówek naukowo-badawczych. Polska Akademia Nauk opracowuje z inicjatywy własnej lub na wniosek władz ekspertyzy naukowe. Polska Akademia Nauk opiekuje się rozwojem społecznego ruchu naukowego, popularyzacją nauki oraz inicjuje ważne przedsięwzięcia ogólnospołeczne służące upowszechnianiu wiedzy o dorobku nauki polskiej.

Poprzez system komitetów naukowych dokonuje oceny rozwoju poszczególnych dyscyplin nauki w PRL.

4.1. **Sekretarz naukowy PAN** – nadzoruje placówki naukowo-badawcze zorganizowane dla prowadzenia badań podstawowych w dziedzinach, które ze względu na stopień specjalizacji i koncentracji nie mogą być realizowane przez szkoły wyższe.

5. **Sterowanie badaniami podstawowymi:**

Wariant I – poza podmiotowym finansowaniem części badań podstawowych, np. w szkołach wyższych, związanych z procesem kształcenia kadr naukowych, określanych w budżetach poszczególnych resortów przez Sejm PRL. Wnioskuje się powołanie dla przedmiotowego finansowania i sterowania rozwojem badań podstawowych **Rady Badań Podstawowych** (RBP) przy Polskiej Akademii Nauk. Rada (RBP) działałaby pod przewodnictwem prezesa PAN, z zastępcami przewodniczącego reprezentującymi szkoły wyższe, placówki PAN i instytuty resortowe. W Radzie Badań Podstawowych byłyby reprezentowane wszystkie piony nauki oraz szkół wyższych; zadaniem rady byłoby wytyczanie kierunków badań, rozdział środków i kontrola realizacji programów

badawczych; Rada Badań Podstawowych swoje zadania pełniłaby m.in. przy pomocy komitetów naukowych PAN, we współpracy z Radą Główną Szkolnictwa Wyższego, z Radą Instytutów Naukowo-Badawczych oraz innymi zespołami reprezentującymi szerokie dziedziny nauki; Rada rozporządzałaby funduszem badań podstawowych dla ich finansowania przedmiotowego.

Wariant II – powołuje się **Radę ds. Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Oświaty**, (RdsNSzkWiO) jako organu doradczego prezesa Rady Ministrów. „Rada" liczyłaby maksimum 15 osób; zakres działania postulowanej „Rady":

– ustalanie generalnych zasad polityki w zakresie edukacji narodowej, nauki, opiniowania podziału środków na poszczególne działy i piony edukacji narodowej i nauki.

W przypadku przyjęcia wariantu II – podporządkować wnioskowaną Radę Badań Podstawowych jako organ wykonawczy powyższej Rady ds. Oświaty, Szkolnictwa Wyższego i Nauki.

W skład Rady ds. Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Oświaty z urzędu wchodzą – prezes i sekretarz naukowy PAN, minister oświaty i wychowania, minister szkolnictwa wyższego, przewodniczący Komisji Planowania, przewodniczący Państwowego Komitetu Postępu Naukowo-Technicznego, przewodniczący Rady Głównej Szkolnictwa Wyższego i Rady Instytutów Naukowo-Badawczych oraz Rady ds. Rodziny.

Obsługę administracyjną „Rady" zabezpiecza Urząd Rady Ministrów.

Źródło: AAN, PZPR, LVIII/316, b.p., mps.

Nr 252

1982 listopad 11, Warszawa – Informacja KZ PZPR PAN o sytuacji społeczno-politycznej w warszawskich placówkach PAN

Polska Zjednoczona Partia Robotnicza
Komitet Zakładowy Polskiej Akademii Nauk
L.dz. 51/82[a]

Warszawa, dnia 11 XI 1982 r.

Informacja dla Wydziału Nauki KW PZPR
o sytuacji społeczno-politycznej w warszawskich placówkach PAN
w dniu 10 XI 1982 r.

1. Kierownictwo administracyjne PAN wraz z zespołem operacyjnym pełnomocnika KOK podjęło zawczasu kroki zabezpieczające wg załączonego planu[1], wsparte po linii partyjnej przez Egzekutywę KZ.

2. Przyjęte ustalenia zostały w pełni zrealizowane, co zapewniło lepszy niż w ub. miesiącach przepływ informacji.

W szczególności na podkreślenie zasługuje aktywna postawa ogromnej większości I sekretarzy i egzekutywy POP, które w miejscu[b] pracy przyczyniły się do zapewnienia ładu i atmosfery spokojnej pracy, a w przypadku incydentów meldowały o nich niezwłocznie I sekretarzowi KZ obecnemu na całodziennym dyżurze. Przyczyniło się to m.in. do zwrócenia uwagi kierownictwu administracyjnemu PAN na konieczność podjęcia działań wobec incydentów w Instytucie Fizjologii i Żywienia Zwierząt w Jabłonnie oraz w instytutach chemicznych. Natomiast na naganę zasługuje postawa I sekretarza POP w przedsiębiorstwie UNIPAN, który zwlekał z przekazaniem meldunku o zaistniałej tam sytuacji. Wobec wymienionego egzekutywa rozpatrzy w najbliższym czasie (15[c] bm.) kroki dyscyplinarne, po dokonaniu pełnej oceny jego postępowania.

3. Wg otrzymanych informacji, wszystkie jednostki organizacyjne PAN w Warszawie pracowały normalnie, a tylko w paru zanotowano następujące incydenty:

– [w] UNIPAN około godziny 9–12.00 po około 5–10 minut 80–100 osób wychodziło na korytarz na tzw. papierosa. Nie było prób demonstrowania na zewnątrz budynku.

– w I[nstytucie] Fizj[ologii] i Żyw[ienia] Zwierząt o godz. 12.00 około 60 osób wyszło przed gmach budynku – trwało to około 15 minut.

– [w] IPI PAN na 6. piętrze PKiN wywieszono odręcznie sporządzony napis „Solidarność zwycięży". Należy podkreślić, że na terenie PKiN afisze i ulotki znajdowano jedynie na terenie wspólnym z UW.

---

[a] *Znak sprawy wpisany odręcznie.*
[b] *Wyraz wpisany odręcznie.*
[c] *Liczba wpisana odręcznie.*
[1] Załącznik nie jest publikowany w tej edycji. „Kroki zabezpieczające" dotyczyły protestów w związku z niedawną delegalizacją NSZZ „Solidarność" (8 X 1982 r.), a przede wszystkim rocznicą rejestracji „Solidarności", w dniu której TKK wezwała do strajków. Nie bez znaczenia była również bliska data Święta Niepodległości oraz śmierć Leonida Breżniewa (10 XI).

– [w] IBS PAN pojawiły się nalepki i ulotki.

– [w] IChP i IChO (wspólny gmach) kwiaty przy b[yłych] tablicach „Solidarności", nalepki, ulotki, zdjęcia Wałęsy, tekst wystąpienia posła Osmańczyka[2].

– [w] IPPT PAN akcja ulotkowa; wywieszono transparent, który usunęła MO.

– [w] I[nstytucie] Ekologii pojawiły się sporadycznie ręcznie pisane kartki, wywieszono plakat nawołujący do manifestacji.

Z otrzymanych do końca meldunków wynika, iż incydenty o charakterze demonstracyjnym były nieliczne i nie spotkały się z odzewem większości pracowników.

4. W wyniku analizy sytuacji zaistniałej w dniu 10 XI br. sekretarz naukowy PAN w porozumieniu z I sekretarzem KZ podjął natychmiastową decyzję, aby do jednostek organizacyjnych, gdzie incydenty miały szczególnie demonstracyjny i zorganizowany charakter, udały się zespoły, które ocenią sytuację i przedstawią wnioski organizacyjne i personalne. Dotyczy to: UNIPAN-u, IPPT i Instytutu Fizjologii i Żywienia Zwierząt.

I sekretarz KZ[d]
(Tadeusz Rosłanowski)

Źródło: APW, KZ PZPR PAN, 7, k. 167–168, mps.

[d] *Poniżej odręczny podpis*.

[2] Edmund Osmańczyk (1913–1989) – polityk, politolog, publicysta, poseł na sejm (1952–1961, 1969–1985), członek Rady Państwa (1979–1980), członek Prezydium FJN (1981–1983), prezes ZAiKS (1983–1988). 8 X 1982 r. wraz z 11 posłami sprzeciwił się ustawie o związkach zawodowych, która zdelegalizowała NSZZ „Solidarność".

Nr 253

1982 listopad 27, Warszawa – Uchwała Zakładowej Konferencji Sprawozdawczo-Programowej Organizacji Partyjnej PAN

Uchwała
Zakładowej Konferencji Sprawozdawczo-Programowej
Organizacji Partyjnej Polskiej Akademii Nauk w Warszawie
z dnia 27 listopada 1982 r.

1. Konferencja przyjmuje sprawozdanie z działalności Komitetu Zakładowego PZPR przy Polskiej Akademii Nauk za okres sprawozdawczy i aprobuje zaproponowane w referacie kierunki działalności na przyszłość.

Konferencja wysłuchała również sprawozdań Komisji Kontroli Partyjnej oraz Komisji Rewizyjnej i zaleca wzmocnienie działalności na ich odcinku.

2. Konferencja wyraża wolę dalszego kształtowania programu działalności organizacji partyjnej w Polskiej Akademii Nauk w oparciu o uchwałę IX Zjazdu PZPR. Jednocześnie konferencja zobowiązuje Zakładową Organizację Partyjną do zaktywizowania działalności na następujących problemach:

a. Sprawy partii

– kontynuować rozpoczętą na konferencji dyskusję ideologiczną,

– wzmocnić oddziaływanie organizacji partyjnej na środowisko naukowe w Polskiej Akademii Nauk,

– dążyć do poprawy dyscypliny partyjnej i zwartości organizacyjno-prawnej organizacji partyjnej przy Polskiej Akademii Nauk,

b. Polityka naukowa

Konferencja wypowiada się za utrzymaniem formuły PAN jako

– korporacji uczonych,

– centrum naukowego,

– koordynatora badań podstawowych w kraju.

Jednocześnie konferencja przeciwstawia się próbom oddzielania placówek naukowych od Polskiej Akademii Nauk.

c. Środowisko pracownicze

Konferencja zobowiązuje Komitet Zakładowy oraz podstawowe organizacje partyjne do wzmocnienia funkcji obrony interesów pracowniczych przede wszystkim w zakresie płacowym, warunków pracy i ochrony zdrowia. Należy szczególnie zadbać o dopłaty do nauki młodych pracowników i stworzenie im właściwych warunków startu zawodowego.

3. Konferencja wspiera inicjatywy placówek i uczonych zmierzające do współudziału nauki w wyprowadzeniu kraju z kryzysu, zalecając w szczególności konsekwentne realizowanie uchwały plenum Komitetu Zakładowego PZPR z dnia 30 czerwca 1982 r.

4. Konferencja stwierdzająca złożoność sytuacji politycznej w PAN spostrzega rosnące oznaki uspokojenia nastrojów społecznych sprzyjające rozwojowi konstruktywnej pracy w placówkach. Stwarza to korzystne przesłanki dla dialogu z bezpartyjnymi i porozumienia narodowego.

5. Konferencja upoważnia komisję do opracowania szczegółowych wniosków i przedstawienia ich na poszerzonym o pierwszych sekretarzy podstawowych organizacji partyjnych plenum Komitetu Zakładowego PZPR. Konferencja upoważnia również Komitet Zakładowy do przyjęcia tych wniosków jako podstawy do działalności organizacji partyjnej do końca kadencji.

I sekretarz KZ PZPR w PAN[a]
(Tadeusz Rosłanowski)

Przewodniczący Komisji Wnioskowej[a]
(Przemysław Trojan)

Źródło: APW, KZ PZPR PAN, 7, k. 171, mps.

[a] *Poniżej odręczny podpis*.

Nr 254

1982 grudzień 31, Wrocław – List otwarty pracowników Instytutu Niskich Temperatur i Badań Strukturalnych PAN we Wrocławiu do Henryka Jabłońskiego, przewodniczącego Rady Państwa

Wrocław, 31 XII 1982 r.[a]

Prof. dr Henryk Jabłoński
Przewodniczący Rady Państwa
Warszawa

Wstrząśnięci decyzją władz o postawieniu w stan oskarżenia działaczy NSZZ „Solidarność": A[ndrzeja] Gwiazdy[1], S[eweryna] Jaworskiego[2], M[ariana] Jurczyka[3], K[arola] Modzelewskiego, G[rzegorza] Palki[4], A[ndrzeja] Rozpłochowskiego[5] i J[ana] Rulewskiego[6],

[a] *Poniżej wpis w formie prostokątnej pieczęci* Gabinet Przewodniczącego Rady Państwa. Wpłynęło dnia 19 I 1983, l dz. Gab. 060-25-83.

[1] Andrzej Gwiazda (ur. 1935) – inżynier elektronik i elektryk, pracownik naukowy Politechniki Gdańskiej (1966–1973), inżynier w Zakładach Okrętowych Urządzeń Elektrycznych i Automatyki Elmor (1973–1981), współpracownik KOR, współzałożyciel i działacz WZZ Wybrzeża (1978–1980), członek Prezydium MKS w Stoczni Gdańskiej (1980), członek Zarządu Regionu Gdańsk i KK NSZZ „Solidarność" (1980–1981), wiceprzewodniczący NSZZ „Solidarność" i KKP (1980–1981), delegat na I Krajowy Zjazd Delegatów „Solidarności", internowany, w grudniu 1982 r. aresztowany, zwolniony w lipcu 1984 r., ponownie aresztowany w grudniu 1984 r., zwolniony w 1985 r., współzałożyciel opozycyjnej wobec Wałęsy Grupy Roboczej KK „Solidarność" (1986), członek Kolegium IPN (2007–2011).

[2] Seweryn Jaworski (ur. 1931) – pracownik Huty Warszawa (1971–1980), przewodniczący Komitetu Strajkowego w Hucie, członek Prezydium MKZ Mazowsze, wiceprzewodniczący Zarządu Regionu Mazowsze, delegat na I Krajowy Zjazd Delegatów „Solidarności", członek KK, internowany, w grudniu 1982 r. aresztowany, zwolniony w 1984 r., ponownie aresztowany w 1986 r., zwolniony w tym samym roku na mocy amnestii, współzałożyciel „Solidarności '80" (1989).

[3] Marian Jurczyk (ur. 1935) – pracownik Stoczni Szczecińskiej (1954–1986), przewodniczący MKS, sygnatariusz porozumień szczecińskich, przewodniczący Zarządu Regionu Pomorze Zachodnie (1981), delegat na I Krajowy Zjad Delegatów „Solidarności", członek KK, internowany, ponownie aresztowany w 1982 r., przetrzymywany do amnestii z 1984 r., założyciel „Solidarności '80" (1990), senator (1997–2000), prezydent Szczecina (1998–2000, 2002–2006).

[4] Grzegorz Palka (1950–1996) – chemik, pracownik Instytutu Barwników Politechniki Łódzkiej (1976–1983), wiceprzewodniczący MKZ Łódź, wiceprzewodniczący Zarządu Regionu Łódź, delegat na I Krajowy Zjazd Delegatów „Solidarności", członek prezydium KK, internowany, w grudniu 1982 r. aresztowany, zwolniony w 1984 r., prezydent Łodzi (1990–1994).

[5] Andrzej Rozpłochowski (ur. 1950) – pracownik Huty Katowice w Dąbrowie Górniczej (1977–1983), przewodniczący MKS, MKR w Hucie Katowice, przewodniczący MKZ Katowice (1980–1981), członek Prezydium KKP (1980–1981), delegat na I Krajowy Zjad Delegatów „Solidarności", członek KK, internowany, przetrzymywany bez wyroku do 1984 r., na emigracji w USA od 1988 r.

[6] Jan Rulewski (ur. 1944) – konstruktor, absolwent Wyższej Szkoły Inżynierskiej w Bydgoszczy (1973), więziony w latach 1966–1969, pracownik zakładów rowerowych „Romet" (1970–1974, 1984–1985), Ośrodka Badawczo-Rozwojowego „Rometu" (1974–1980), przewodniczący MKZ Bydgoszcz (1980), Zarządu Regionu Bydgoskiego (1981), członek Prezydium KKP (1981), delegat na I Krajowy Zjad Delegatów „Solidarności", członek KK, internowany, aresztowany w grudniu 1982 r., zwolniony w 1984 r., wiceprzewodniczący NSZZ „Solidarność" (1991–1993), poseł na sejm (1991–2001), senator od 2007 r.

wyrażamy swoje głębokie ubolewanie[7]. Sądzimy, że decyzja ta jest sprzeczna ze społecznym odczuciem sprawiedliwości w świetle dekretu o abolicji z grudnia ubiegłego roku przy uwzględnieniu, że uwięzieni działacze NSZZ „Solidarność" od 13 XII 1981 r. znajdują się w obozach dla internowanych, gdzie uniemożliwiono im dalszą działalność.

Postawienie w stan oskarżenia czołowych działaczy dziesięciomilionowego związku, w tym członków najwyższych władz związku, Komisji Krajowej, nosi znamiona zemsty aktualnie rządzącej ekipy za otwarte głoszenie swoich poglądów w latach 1980–1981. Stoimy na stanowisku, że postawa taka jest sprzeczna z Konstytucją PRL.

Pracownicy Instytutu Niskich Temperatur i Badań Strukturalnych PAN
we Wrocławiu[b]

Źródło: AAN, PZPR, LVIII/335, b.p., mps.

[b] *Poniżej 80 odręcznych podpisów*.

[7] 23 XII 1982 r. na mocy postanowienia Naczelnej Prokuratury Wojskowej wymienionym osobom zamieniono status internowanego na aresztowanie pod zarzutem „przygotowań zmierzających do obalenia przemocą ustroju PRL".

Nr 255

1983 luty 2, Warszawa – Uwagi Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR do „Raportu o stanie placówek naukowych PAN" z grudnia 1982 r.

Wydział Nauki i Oświaty
KC PZPR

Warszawa, dnia 2 II 1983 r.

Uwagi
do „Raportu o stanie placówek naukowych Polskiej Akademii Nauk"
(z grudnia 1982 r.)

Wydział Nauki i Oświaty KC PZPR podziela podstawowe oceny i wnioski zawarte w „Raporcie o stanie placówek naukowych Polskiej Akademii Nauk" z następującymi uwagami i propozycjami:

1. Placówki Akademii odgrywały i odgrywają znaczącą rolę w rozwoju polskiej nauki. Zgodnie z Ustawą i Statutem o PAN placówki te powinny prowadzić ukierunkowane badania podstawowe, zwłaszcza zaś w nowych i unikalnych dziedzinach nauki lub wymagających dużej kompleksowości oraz szczególnej koncentracji kadr naukowych i środków. Większość instytutów i samodzielnych zakładów naukowych spełnia te kryteria.

Jednak obok wielkich kompleksowych programów badań podstawowych realizowanych w tych placówkach naukowych znacząca liczba zespołów badawczych, niektóre instytuty i samodzielne zakłady prowadzą prace o wycinkowej tematyce, które mogą być realizowane z powodzeniem w szkołach wyższych.

Dlatego też uważamy, że placówki naukowe PAN zajmują bardziej zróżnicowane pozycje na mapie nauki polskiej, niż to wynika z przedstawionego „Raportu". W związku z tym wnioskujemy o przeprowadzenie szczegółowej analizy pozycji każdej z tych placówek naukowych na tle zaprezentowanych przez nie dyscyplin naukowych oraz szkół wyższych i innych instytutów pracujących w tej samej dziedzinie.

2. Istotnym mankamentem przedstawionego „Raportu" jest zupełny brak ocen tych placówek naukowych z punktu widzenia panującej w nich sytuacji i atmosfery społeczno-politycznej. Wnioskujemy o uzupełnienie „Raportu" o takie oceny. Uważamy bowiem, że dopiero połączenie oceny merytorycznej i kadrowej pozycji danej placówki na mapie nauki polskiej z oceną sytuacji społeczno-politycznej stwarza możliwość określenia jej prawidłowej polityki rozwojowej.

3. W Polskiej Akademii Nauk działa 17 placówek naukowo-badawczych z zakresu nauk społecznych, zatrudniających na dzień 31 XII 1981 r. 1945 pracowników.

Placówki te wniosły ważki wkład w dorobek nauk społecznych PRL, głównie w zakresie wielotomowych edycji dokumentów, bibliografii, katalogów oraz syntez i monografii z zakresu historii naszego narodu i państwa, historii literatury, sztuki, nauki i oświaty oraz z zakresu językoznawstwa i prawoznawstwa. W placówkach nauk społecznych Akademii funkcjonuje znaczna liczba ich filii w innych ośrodkach akademickich, prowadzących rozproszone badania, [z] bardzo małymi zespołami naukowymi.

Jednocześnie pewna liczba pracowników placówek nauk społecznych PAN, podobnie jak i w naukach przyrodniczych, angażowała się aktywnie w polityczną działalność opozycyjną.

Dlatego też niezbędne staje się szczególnie jasne określenie miejsca, roli i funkcji placówek Akademii z zakresu nauk społecznych w systemie nauki polskiej oraz nowe określenie ich zadań w strategii frontu ideologicznego i wychowawczego naszego państwa, jak i w rozwoju marksistowskiej metodologii badań procesów społecznych. Konieczne jest jasne określenie merytorycznych i ideowo-politycznych kryteriów oceny kadry pracowników, zwłaszcza z zakresu nauk społecznych oraz konsekwentne ich stosowanie w polityce kadrowej w tych placówkach. „Raport" nie zawiera w tym przedmiocie żadnych propozycji i sugestii.

4. Wydział Nauki i Oświaty zwraca uwagę na konieczność bardziej pryncypialnej analizy programów badań prowadzonych w PAN z punktu widzenia strategicznych potrzeb społeczno-gospodarczych kraju oraz z punktu widzenia rozwoju samej nauki, jak i jej poziomu i jakości.

W związku z powyższym budzi niepokój spadek udziału placówek PAN w realizacji rządowych programów rozwojowych oraz naukowo-badawczych problemów węzłowych z 43,1 proc. w latach 1976–1980 do 34,5 proc. w 1981 r. (str. 6 „Raportu").

W oparciu o opinie środowisk naukowych, zwłaszcza pracowników nauki młodego pokolenia, stwierdzamy zbyt wolne podejmowanie przez Polską Akademię Nauk nowych, ważnych kierunków badań, pojawiających się w nauce światowej oraz stosunkowo opieszałą rezygnację z badań drugorzędnych, bez większej perspektywy dla naszego kraju. Z tego też względu w pełni popieramy przyśpieszenie badań postulowanych już przez II Kongres Nauki Polskiej, wymienionych między innymi w „Raporcie" na str. 5, tj. z zakresu mikrobiologii, wirusologii, karbochemii, nauki o żywności, najnowocześniejszych dziedzin elektroniki, nauki o robotach, biotechnologii itd.

5. Przedstawione w „Raporcie" ważniejsze wyniki badań naukowych zrealizowane w Akademii, jak i dane z jej corocznych sprawozdań wykazują, że osiągnięte rezultaty naukowe powinny znaleźć szersze zastosowanie w praktyce gospodarczej. Dotyczy to zwłaszcza wyników naukowych z zakresu lekkiej syntezy organicznej, bioorganiki, biologii molekularnej, genetyki, mechaniki teoretycznej i stosowanej, fizyki ciała stałego i innych. W oparciu o opinie środowisk naukowych Akademii stwierdzamy, że te wyniki badań, jak i cały potencjał badawczy PAN jest w niedostatecznym stopniu wykorzystywany przez gospodarkę narodową.

Niektóre placówki naukowe i pion produkcyjny Akademii powinny dokonać częściowej reorientacji w programach badawczych w celu wyjścia naprzeciw bliższym w czasie potrzebom życia społeczno-gospodarczego.

W świetle powyższego wnioskujemy o przeprowadzenie wszechstronnej analizy wykorzystania potencjału naukowego Polskiej Akademii Nauk i wyników badań jej placówek przez praktykę społeczno-gospodarczą.

6. Wydział Nauki i Oświaty uważa, że niezbędnymi warunkami bardziej efektywnego wykorzystania potencjału naukowego Akademii są:

a) Zahamowanie spadku wyposażenia placówek naukowych w czasopisma naukowe, w aparaturę, materiały i urządzenia badawcze, zwłaszcza z importu. Są w tym zakresie niezbędne radykalne posunięcia. Utrzymanie na tym polu obecnych tendencji grozi utratą

kontaktu z osiąganym poziomem nauki światowej oraz zahamowaniem nowoczesnych badań naukowych.

b) W oparciu o dotychczasowe pozytywne doświadczenia produkcji doświadczalnej w Akademii (wartość w 1981 r. wyniosła 1300 mln zł) należy obudować jej placówki naukowe małymi przedsiębiorstwami i doświadczalnymi zakładami produkcyjnymi. Jest to na całym świecie stosowana metoda skracania drogi od badań podstawowych do praktyki.

c) Dokonanie zmian w strukturze zatrudnienia, zmierzające do zwiększania udziału młodych pracowników nauki w placówkach Akademii. Pokonanie powyższych trudności wymagać będzie istotnej pomocy ze strony organów rządowych.

7. Przedstawiona w „Raporcie" ocena współpracy naukowej z zagranicą ograniczona została wyłącznie do strony badawczej, a przecież odbywa się ona w znacznej mierze poprzez wyjazdy zagraniczne kadr naukowych.

Stwierdzamy nikłą ilość długoterminowych staży naukowych (np. rocznych po doktoracie) w najlepszych ośrodkach naukowych krajów socjalistycznych, zwłaszcza z zakresu nauk przyrodniczych, ścisłych i technicznych. Jednocześnie w wielu dyscyplinach naukowych wysyła się młodych pracowników naukowych na wielomiesięczne staże naukowe wyłącznie w kierunku zachodnim. Taki stan rzeczy wywiera negatywny wpływ na kształtowanie się postaw ideowo-politycznych części kadry naukowej.

W związku z powyższym uważamy za konieczne dokonanie gruntownej analizy polityki wyjazdów zagranicznych oraz reorientacji współpracy naukowej Akademii z zagranicą. Reorientacja ta polegać powinna na budowaniu strukturalnych, długofalowych związków z nauką i techniką państw wspólnoty socjalistycznej, a przede wszystkim z nauką radziecką.

Wydział Nauki i Oświaty KC PZPR

Źródło: AAN, PZPR, LVIII/316, b.p., mps.

Nr 256

1983 luty 2, Warszawa – Uwagi Mieczysława F. Rakowskiego do załącznika do „Informacji Dziennej" z 1 lutego 1983 r. pt. „Komentarze dotyczące prof. Władysława Markiewicza"

Uwagi na marginesie załącznika do „Informacji Dziennej" z 1 II 1983 r. (tytuł załącznika – „Komentarze dotyczące prof. W[ładysława] **Markiewicza – sekretarza Wydziału I PAN")**

Autor załącznika stwierdza, że w środowiskach naukowych PAN dyskutuje się i komentuje osobę prof. W[ładysława] Markiewicza i że „bezpośrednim impulsem tych dyskusji są ostatnie publikacje w prasie ujawniające **publicznie** (podkreślenie moje – M[ieczysław] F. R[akowski[1]]) niezrozumiałe dla **szeroko pojętych kręgów społecznych** (podkreślenie moje – MFR) stanowisko wyżej wymienionego w sprawie bydgoskiej z roku 1939, zaprezentowane przez TV RFN w roku 1980"[2]. Otóż byłoby interesujące dowiedzieć się, jakie to jest „środowisko" (kto), ponieważ jeśli teraz dyskutuje ono wypowiedzi, która miała miejsce 19 miesięcy temu, to znaczy, że jest całkowicie oderwane od życia, bowiem sprawa ta jest dla każdego, kto interesuje się historią najnowszą, powszechnie znana. Autor załącznika pisze o „ostatnich publikacjach". O ile mi wiadomo, ostatnio ukazała się jedna – w tyg[odniku] „Rzeczywistość" (nie po raz pierwszy). O „ujawnieniu" mowy być nie może.

Wypowiedź prof. W[ładysława] Markiewicza o narodzie polskim między Bugiem i Wisłą (oczywisty lapsus językowy)[3] nie może być wykorzystywana dla sugerowania mu negatywnego stanowiska „wobec zachodniej granicy PRL". Jest to co najmniej grube nieporozumienie, jeśli nie coś więcej.

Szydło z worka wychodzi w momencie, gdy autor załącznika informuje, że „poddaje się w wątpliwość, czy w takiej sytuacji może on nadal pełnić funkcje kierownicze w naukach społecznych". Co się zaś tyczy jego „współodpowiedzialności za błędy i wypaczenia w wychowaniu ideowo-politycznym społeczeństwa na przestrzeni lat", to wydaje mi się, że jest to zarzut, który można by rozciągnąć na wiele osób. Prawdopodobnie i na „zaangażowanych po stronie pryncypiów ustrojowych" naukowców (czy tego rodzaju sformułowanie oznacza, że W[ładysław] Markiewicz nie jest zaangażowany po stronie pryncypiów ustrojowych?).

I na koniec refleksja raczej niewesoła. Prof. W[ładysław] Markiewicz z całą pewnością nie jest świetlaną postacią (kto nią jest?), ale nie sądzę, aby tego rodzaju podejście do

---

[1] Mieczysław F. Rakowski (1926–2008) – dziennikarz, polityk komunistyczny, redaktor naczelny „Polityki" (1957–1982), wicepremier (1981–1985), premier (1988–1989), poseł na sejm (1972–1989), wicemarszałek sejmu (1985–1988), członek BP KC PZPR (1987–1990), I sekretarz KC PZPR (1989–1990).

[2] Między wrześniem a grudniem 1939 r. Niemcy wymordowali ok. 5000 mieszkańców Bydgoszczy i okolic w ramach akcji eksterminacyjnej mającej na celu likwidację polskich elit na ziemiach wcielonych do Rzeszy i odwetu za tzw. krwawą niedzielę w Bydgoszczy 3 IX 1939 r.

[3] Chodzi wciąż o wywiad, jakiego w 1980 r. Władysław Markiewicz udzielił zachodnioniemieckiej telewizji jako przewodniczący polsko-niemieckiej komisji ds. podręczników (1972–1984).

niego rzeczywiście sprzyjało rozszerzaniu naszych wpływów w świecie naukowym. Nie akceptuję także tego rodzaju informacji, która ogranicza się do ogólnikowych, mgławicowych[a] sformułowań.

M[ieczysław] F. Rakowski[b]

Źródło: AAN, PZPR, LVIII/335, b.p., mps.

[a] *W oryginale* mgławicznych.
[b] *Poniżej odręczny podpis. Z lewej strony odręczny dopisek* 2 II 1983.

Nr 257

1983 luty 10, Warszawa – Merytoryczny zakres odpowiedzialności Zespołu ds. Badań Naukowych Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR

Wydział Nauki i Oświaty
KC PZPR
„Zespół ds. Badań Naukowych"

Warszawa, dnia 10 II I983 r.

Merytoryczny zakres odpowiedzialności
„Zespołu ds. Badań Naukowych" Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR

1.1. Współpraca z MNSzWiT, z Polską Akademią Nauk, z resortami gospodarki, z Centralną Komisją ds. Kadr Naukowych przy Radzie Ministrów, z Komitetem Nagród Państwowych oraz z Państwową Agencją Atomistyki w zakresie realizacji polityki naukowej i naukowo-technicznej partii.

1.2. Bezpośrednia współpraca z komitetami wojewódzkimi, a zwłaszcza z ich komisjami ds. placówek naukowo-badawczych w zakresie realizacji polityki partii w obszarze badań naukowych i postępu naukowo-technicznego (Warszawa, Kraków, Katowice, Łódź, Poznań, Wrocław, Gdańsk, Lublin, Opole).

1.3. Współdziałanie z organizacjami partyjnymi instytutów resortowych i PAN w realizacji polityki partii.

1.4. Bezpośrednia współpraca:

a) z Zespołem Partyjnym Zgromadzenia Ogólnego PAN;

b) z Zespołem Partyjnym Prezydium PAN;

c) z Zespołem Partyjnym Centralnej Komisji Kwalifikacyjnej ds. Kadr Naukowych przy Radzie Ministrów (CKK przy RM).

1.5. Analiza wniosków i postulatów środowisk naukowych i naukowo-technicznych dotyczących problemów badań naukowych i postępu naukowo-technicznego. Przedstawianie wyników tych analiz okresowo sekretarzowi KC PZPR, odpowiedzialnemu za naukę.

1.6. Przygotowywanie projektów stanowiska wydziału w sprawach nadawania tytułów profesorskich, obsady stanowisk nomenklaturowych oraz opiniowanie składów osobowych niektórych organów kolegialnych w obszarze działania zespołu (CKK przy RM, niektóre komitety naukowe PAN, składy redakcji czasopism naukowych itp.).

1.7. Współpraca z Wydziałem Ekonomicznym, Wydziałem Rolnym i Gospodarki Żywnościowej oraz z Wydziałem Administracyjnym [KC PZPR] w sprawach dotyczących placówek naukowo-badawczych.

1.8. Realizacja innych zadań zlecanych przez kierownictwo partii i kierownika Wydziału Nauki i Oświaty, a zwłaszcza wynikających z uchwał Komitetu Centralnego PZPR.

1.9. Obsługa merytoryczna Komisji Nauki i Oświaty KC PZPR w zakresie kompetencji „Zespołu".

2. Skład osobowy „Zespołu":

1. Tow. Alfred Stroka – kierujący pracami „Zespołu"

oraz następujący pracownicy polityczni Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR:

2. Tow. Małgorzata Żymierska[1] (pełny etat),
3. Tow. Zbigniew Grabowski[2] (1/2 etatu),
4. Tow. Andrzej Herman[3] (1/2 etatu),
5. Tow. Jerzy Stefański[4] (pełny etat).

Wszyscy wyżej wymienieni towarzysze z wyjątkiem tow. Z[bigniewa] Grabowskiego pracują równolegle w Sektorze Szkolnictwa Wyższego lub w jego „zespołach".

3. Przy „Zespole ds. Badań Naukowych" działa jako organ doradczo-analityczny piętnastoosobowa grupa robocza spośród aktywu partyjnego środowisk naukowych i naukowo-technicznych kraju. Zadaniem tej grupy doradczej będzie urealnianie i wzbogacanie wniosków i ocen Wydziału dotyczących całego obszaru badań i postępu naukowo-technicznego, opracowywanych dla kierownictwa partii i Komisji Nauki i Oświaty KC PZPR.

Zatwierdzam[a]:
(E[ugeniusz] Duraczyński)

Źródło: AAN, PZPR, LVIII/316, b.p., mps.

[a] *Poniżej odręczny podpis*.
[1] Brak bliższych danych o tej osobie.
[2] Być może Zbigniew Grabowski (ur. 1930) – polityk komunistyczny, geotechnik, rektor PW (1985–1988). Członek PZPR (1950–1990), Egzekutywy Komitetu Warszawskiego PZPR (1984–1989), Rady Konsultacyjnej przy Przewodniczącym Rady Państwa (1986–1989), kierownik Urzędu Postępu Naukowo-Technicznego i Wdrożeń (1988–1989).
[3] Brak bliższych danych o tej osobie.
[4] Brak bliższych danych o tej osobie.

Nr 258

1983 maj 26, Warszawa – Streszczenie spotkania kierownictwa PAN z prezesem Rady Ministrów

[Warszawa,] 26 V 1983 r.

Spotkanie z prezesem Rady Ministrów

J[ózef] **Czyrek**[1]

– Informacja o stanowisku BP w sprawie zasad sterowania nauką (organ państwowy ds. polityki n[aukowo]-t[echnicznej], rządowy organ koordynacyjny).

B[enon] **Miśkiewicz**

– MNSzWiT obserwuje całe pole nauki, potwierdza osiągnięcia PAN.

– Istnieje niebezpieczeństwo dublowania problemów; niezbędne zastosowanie programu oszczędnościowego.

– Przeprowadzić wspólnie przegląd całej substancji nauki.

– Zwiększyć mobilność kadry naukowej; włączyć pracowników PAN do dydaktyki; wprowadzić system urlopów naukowych.

– Należy opracować kryteria oceny wyników badań podstawowych.

– Po co tworzyć Radę Badań Podstawowych, gdy dobrze działają komisje międzyresortowe; w każdym razie w RBP […[a]] rzeczywistą międzyresortowość.

M[ieczysław F.] **Rakowski**

– Jak środowisko nauki kształtuje tożsamość narodową młodego pokolenia (2/3 członków PAN wykłada w uczelniach)?

– Czy środowiska naukowe umacniają formację socjalistyczną?

– Czy staramy się przełamać kryzys świadomości społecznej?

– Kierownictwo PAN mogłoby odegrać dużą aktywną rolę, zajmując w tych sprawach jednoznaczne stanowisko.

W[ojciech] **Jaruzelski**

– Pożyteczne spotkania; szczera, rzeczowa i konstruktywna dyskusja.

– PAN wyraża coś więcej niż instytucję – jest to intelektualny i opiniotwórczy potencjał prestiżu; PAN powinien zapalać orientacyjne światła dla całego środowiska.

– Trudne polskie problemy nie dzieją się na pustyni, także w sensie naszej historii; tym badziej nie ma podstaw do mówienia o pustyni kulturalnej.

– W przemówieniu 7 V naruszył być może proporcje krytyki i pozytywnej oceny – nadmierne uogólnienie.

– Bardzo wysoka ocena działalności doradczej; nawiązanie do wizyty w PAN w lutym 1981 r. i jej wyników.

---

[a] *Nieczytelne słowo*.

[1] Józef Czyrek (ur. 1928) – polityk komunistyczny, dyplomata, podsekretarz stanu w MSZ (1971–1980), szef MSZ (1980–1982), zastępca członka (1971–1980) i członek KC PZPR (1980–1989), członek BP KC PZPR (1981–1989).

– Podziela niepokój o narastanie luki technologicznej; nie wolno utracić nam kontaktu ze światem.

– Potencjał nauki jest niemały, ale i postulaty uzasadnione; IX Zjazd zapewnił ochronę dla nauki, istnieje jednak sprzężenie między sytuacją nauki i gospodarki; zbyt mały udział B+R[2] w dochodzie narodowym, ale i niski dochód narodowy.

– Rozważyć czy optymalnie wykorzystujemy środki; program oszczędnościowy dotyczy i nauki; istnieją i tu rezerwy.

– Krytyka raportu n[a] t[emat] stanu placówek; zbyt ogólny; brak konkretnych wniosków; potrzebne być może cięcia radykalne; czy stać nas na rozwinięte badania polarne?

– Rozwijać zakłady doświadczalne; pozytywna ocena koncepcji Domu Handlowego Nauki.

– Wzrósł udział prac własnych; w zasadzie zjawisko pozytywne (inicjatywy uczonych); czy uzasadnione?

– Kierownictwo rozpatrzy dodatkowo potrzeby nauki i rozważy możliwości ich uwzględnienia.

– Sprawą nader ważną powiązać plan rozwoju nauki z planem perspektywicznym (do 1995 r.) rozwoju kraju.

– Główne potrzeby: materiały i surowce, technologie.

– Rozumiemy postulaty płacowe; projekt nowych zasad płacowych w końcowej fazie uzgodnień; jest to jednak tylko szansa, ponieważ środki trzeba wypracować.

– Znaczenie polityki kadrowej; PAN powinna być bazą rozwoju szkół naukowych.

– Sytuacja polityczna: nie hamujemy dyskusji, ale są granice; być może jesteśmy zbyt liberalni; ustawa o szkołach wyższych była aktem zaufania, ale odpowiedź jest negatywna; w niektórych instytutach PAN sytuacja jest niewłaściwa; liczymy na postęp; nie można zadawać gwałtu ludzkim przekonaniom.

– Jesteśmy za rozwijaniem kontaktów zagranicznych, aktywnym korzystaniem tego, co służy Polsce; uczyć się [można] i u diabła.

– Nie [b]my zaciągnęliśmy[b] kurtynę; trzeba zachować godność; przełamywać tradycyjne „zauroczenie" Zachodem; przykład pułapki zadłużenia.

– Rozwijamy współpracę z KS; bez ich pomocy przeżylibyśmy katastrofę; nie dziwimy się ich nieufności.

– Zbliża się „szczyt" RWPG; powinniśmy przygotować atrakcyjne propozycje w dziedzinie współpracy naukowej.

– Rozwój sytuacji zepchnął nas z 2. miejsca w obozie; musimy na nie wrócić; na tym właśnie polegają uwarunkowania zewnętrzne.

– Nie dostrzegamy grozy ogólnej sytuacji w świecie; głos polskich uczonych powinien zabrzmieć pełniej.

– Apel do PAN o rozważenie sprawy zwołania w 1985 r. III Kongresu Nauki Polskiej; dokonać analizy uchwał II Kongresu.

Źródło: APAN, Akta Aleksandra Gieysztora, 323, b.p., mps.

[b–b] *Brzmienie fragmentu niepewne.*

[2] B+R – Badania i Rozwój (ang. Research and Development, R&D) – skrótowiec oznaczający prace badawczo-rozwojowe.

Nr 259

1983 maj 28, Warszawa – Informacja Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR o majowej sesji Zgromadzenia Ogólnego PAN

Wydział Nauki i Oświaty
KC PZPR

Warszawa, dn[ia] 28 V 1983 r.

Informacja
z majowej sesji Zgromadzenia Ogólnego Polskiej Akademii Nauk

27 maja br. odbyła się majowa sesja Zgromadzenia Ogólnego. Celem tych obrad było:

1. Ocena sprawozdania sekretarza naukowego PAN z działalności Polskiej Akademii Nauk w 1982 r. oraz

2. Wybory nowych członków korespondentów i nowych członków rzeczywistych Akademii.

W zagajeniu obrad prezes PAN złożył informację ze spotkania prezesa Rady Ministrów PRL z kierownictwem Akademii, które odbyło się w przeddzień tej sesji.

W sprawozdaniu tym przedstawiono podstawowe treści wypowiedzi towarzysza premiera oraz członków kierownictwa Akademii. Według oceny uczestników tego spotkania, informacja prezesa PAN była zbyt lakoniczna i chłodna.

I.[a] W punkcie obrad nad sprawozdaniem Polskiej Akademii Nauk wygłoszone zostały dwa następujące referaty zagajające dyskusję:

a) Referat sekretarza naukowego tow. Z[dzisława] Kaczmarka „O podstawowych wynikach działalności PAN w 1982 r.";

b) „Program oszczędnościowy Akademii" przedstawiony przez tow. Z[bigniewa] Gertycha – I zastępcę sekretarza naukowego.

W referatach tych między innymi podkreślono:

– Akademia w 1982 r. pracowała normalnie, realizowała swoje planowe i statutowe zadania badawcze; rozwinęła zakres opracowanych ekspertyz naukowych dla władz państwowych i gospodarczych, zwiększyła produkcję wysokiej jakości aparatury badawczej.

– Zadania powyższe mogły być realizowane dzięki zaliczeniu przez władze państwowe badań podstawowych do strefy chronionej przed zbyt drastycznymi skutkami kryzysowymi.

– Program oszczędnościowy PAN zmierza do efektywnego wykorzystania potencjału Akademii oraz oszczędnego gospodarowania posiadanymi środkami.

– Sekretarz naukowy przedstawił Zgromadzeniu Ogólnemu PAN program działań do końca br., w tym nowe zadania wynikające już ze spotkania tow. W[ojciechem] Jaruzelskim. Jako pierwszy niezbędny etap przygotowań do postulowanego III Kongresu Nauki Polskiej przyjęto, że do końca br. dokonana zostanie ocena realizacji podstawowych ustaleń II Kongresu Nauki.

[a] *Cyfra wpisana odręcznie.*

Dyskusja nie wniosła żadnych istotnych nowych elementów do oceny sprawozdania sekretarza naukowego oraz „Programu oszczędnościowego Akademii"; poparła w pełni ich podstawowe oceny i wnioski.

Z incydentalnych spraw poruszono w dyskusji następujące problemy:

– prof. St[efan] Kieniewicz podniósł sprawę zbyt daleko idących jego zdaniem ingerencji cenzury w pracy historyków dziejów współczesnych oraz problem ograniczeń wyjazdów do USA, prosząc w tym zakresie o bardziej liberalną politykę ze strony władz PRL.

II[a]. Wybory nowych członków rzeczywistych i nowych członków korespondentów przeszły bez incydentów. Mimo podjętych przeciwdziałań Zespołu Partyjnego Zgromadzenia Ogólnego PAN wybrany został na członka korespondenta Akademii prof. Zbigniew R. Grabowski[1] należący do skrajnych działaczy opozycji politycznej w nauce.

Spośród 39 nowych członków korespondentów trzech zostało negatywnie ocenionych tak przez odnośne KW PZPR, jak i przez MSW. Są to profesorowie Z[bigniew R.] Grabowski (głosów 124 za, 57 przeciw, 4 wstrzymujące się), K[acper] Zalewski[2] (głosów 154 za, 29 przeciw, 2 wstrzymujące się), W[itold] Cęckiewicz[3] (głosów 170 za, 14 przeciw, 2 wstrzymujące się).

Wybrano na członków korespondentów siedmiu członków partii. Członkowie partii uzyskiwali ilość głosów w normalnym rozrzucie statystycznym.

Wśród 25 nowo wybranych członków rzeczywistych jest trzech członków partii. Należący do opozycji politycznej w PAN profesorowie J[erzy] Janik i J[erzy] Łoś zostali również wybrani na nowych członków rzeczywistych PAN, chociaż licząca się część akademików nie głosowała na nich.

W związku z powyższym Wydział Nauki i Oświaty KC PZPR przedstawia następujące oceny i wnioski:

1. Tradycyjnie Zgromadzenie Ogólne zatwierdza kandydatów na nowych członków Akademii przedstawionych przez wydziały PAN. I tak stało się również obecnie.

2. Zespół Partyjny Zgromadzenia Ogólnego mimo prowadzonych konsekwentnych przeciwdziałań nie zdołał wyeliminować najgroźniejszego politycznie kandydata, jakim jest prof. Z[bigniew] R. Grabowski. Uzyskał jednak to, że Prezydium PAN tej kandydatury nie poparło (uzyskał 50 proc. głosów), a około 1/3 członków Zgromadzenia Ogólnego głosowało przeciw tej kandydaturze.

---

[1] Zbigniew R. Grabowski (ur. 1927) – chemik, prof. nadzwyczajny od 1965 r., prof. zwyczajny od 1973 r., pracownik naukowy UW (1947–1962), Instytutu Chemiii Fizycznej PAN od 1957 r., kierownik Zakładu Fotochemii i Spektroskopii Instytutu Chemii Fizycznej PAN (1973–1992). Członek korespondent PAN od 1988 r., członek rzeczywisty PAN od 1994 r. Nie należy mylić ze Zbigniewem Grabowskim.

[2] Kacper Zalewski (ur. 1935) – fizyk teoretyk, prof. nadzwyczajny od 1972 r., prof. zwyczajny od 1977 r., pracownik naukowy Instytutu Chemii Fizycznej PAN (1956–1968), IBJ (1968–1969), Instytutu Fizyki Jądrowej PAN w Krakowie od 1970 r. Członek korespondent PAN od 1983 r., członek rzeczywisty od 1991 r. Członek Zespołu Astronomii, Fizyki i Matematyki KBN (1997–2004), członek Centralnej Komisji ds. Stopni i Tytułów (1984–1986, 1994–2005).

[3] Witold Cęckiewicz (ur. 1924) – architekt, urbanista, prof. nadzwyczajny od 1970 r., prof. zwyczajny od 1979 r., główny projektant Centralnego Biura Transportu Drogowego i Lotniczego w Krakowie (1950–1954), główny architekt m. Krakowa (1955–1960), główny projektant Miejskiego Biura Projektowego w Krakowie (1960–1964), pracownik naukowy PKr (1946–1994), dyrektor Instytutu Urbanistyki i Planowania Przestrzennego PKr (1970–1994), kierownik Katedry Kompozycji Urbanistycznej PKr (1986–1994). Członek korespondent PAN od 1983 r., członek rzeczywisty PAN od 1991 r., członek czynny PAU od 1989 r. Członek Centralnej Komisji ds. Stopni i Tytułów (1985–2006), Rady Głównej Szkolnnictwa Wyższego (1991–1993).

3. W świetle powyższego Wydział Nauki i Oświaty KC PZPR postuluje, aby została podjęta decyzja polityczna o niezatwierdzeniu kandydatury Z[bigniewa] R. Grabowskiego na członka korespondenta PAN przez Radę Państwa. Zgodnie z Ustawą o PAN Rada Państwa wybory te zatwierdza.

Zdaniem Wydziału Nauki i Oświaty KC, Zespołu Partyjnego Zgromadzenia Ogólnego PAN, jak i sekretarza naukowego i jego zastępców, wejście Z[bigniewa] R. Grabowskiego w skład Zgromadzenia Ogólnego PAN będzie w skutkach politycznych znacznie groźniejsze niż ewentualna wrzawa, jaką wokół tej sprawy mogą wywołać ośrodki dywersyjne Zachodu.

W sprawach różnych prof. H[enryk] Szarski, należący do aktywnych działaczy opozycji politycznej w PAN, wystąpił przeciw koncepcji III Kongresu Nauki Polskiej.

Prezes Akademii podjął częściową polemikę z tym wystąpieniem, stwierdzając jednocześnie, że koncepcja takiego „zjazdu uczonych polskich" przedstawiona zostanie później.

Reasumując, sesja majowa Zgromadzenia Ogólnego PAN była jedną z najspokojniejszych w ostatnich trzech latach.

Wydział Nauki i Oświaty
KC PZPR

Źródło: AAN, PZPR, LVIII/182, b.p., mps.

Nr 260

1983 maj 30, Warszawa – Wydział Nauki i Szkolnictwa Wyższego KW PZPR, Ocena sytuacji społeczno-politycznej w warszawskich placówkach badawczych PAN

Warszawa, dn[ia] 30 V 1983 r.

Ocena sytuacji społeczno-politycznej w warszawskich placówkach badawczych Polskiej Akademii Nauk

Polska Akademia Nauk stanowi strukturę wieloczłonową i wielofunkcyjną. Obok części korporacyjnej (Zgromadzenie Ogólne, wydziały, komitety naukowe i rady naukowe instytutów), pokrywającej praktycznie całe pole nauki polskiej, w jej trzech podstawowych pionach istnieje centrum badań obejmujące w samej tylko Warszawie czterdzieści trzy placówki. Zatrudnionych jest w nich ponad 6 tys. osób, w tym około 2600 pracowników naukowo-badawczych. Placówki te są mocno zróżnicowane pod względem wielkości zatrudnienia i kierunków prowadzonych prac. Obok ok. 20 dużych instytutów (np. IFiS, IHKM, I[nstytut] Szt[uki], I[nstytut] Ekol[ogii], instytuty chemiczne, a zwłaszcza Instytut Fizyki – 507 osób, IPPT – 485 osób), znaczna ich liczba to placówki mniejsze lub nieduże, o wąsko specjalistycznej tematyce prac badawczych.

Ocena sytuacji społeczno-politycznej w warszawskich placówkach badawczych PAN była poprzednio przedmiotem obrad Egzekutywy Komitetu Warszawskiego PZPR w dniu 26 kwietnia 1982 r. Oceny sytuacji społeczno-politycznej w całej PAN dokonało Biuro Polityczne KC PZPR we wrześniu ub.r. W ostatnim czasie (w lutym br.) międzykomisyjny Zespół Komitetu Warszawskiego (z udziałem Komisji Polityczno-Organizacyjnej, Komisji Robotniczej i Komisji Nauki) analizował pracę zakładowej organizacji partyjnej PAN. Wyniki pracy zespołu były przedmiotem obrad Komitetu Zakładowego PAN z udziałem I sekretarzy POP w dniu 14 III 1983 r. W posiedzeniu tym uczestniczył m.in. I sekretarz Komitetu Warszawskiego PZPR tow. Marian Woźniak.

W przedstawionej w dniu 26 IV 1982 r. na posiedzeniu Egzekutywy K[omitetu] W[arszawskiego] analizie omówiono kształtowanie się sytuacji społeczno-politycznej w okresie po 1980 r. oraz sformułowano wnioski do pracy partyjnej w tym środowisku. Kilkanaście miesięcy, które minęły od poprzedniej oceny, upłynęły w zasadzie pod znakiem powolnej, ale jednak systematycznej normalizacji atmosfery politycznej w placówkach PAN. Stopniowo coraz powszechniej uwidaczniają się postawy realizmu politycznego i obywatelskiego podejścia do problemów ważnych w skali kraju, jak i swojego miejsca pracy. Świadectwem stopniowej zmiany atmosfery politycznej w środowisku PAN było powstanie w maju 1982 r. Porozumiewawczego Komitetu Inicjatyw Społecznych i Naukowych, pierwszej tego rodzaju platformy w warszawskim środowisku naukowym. Znaczny też jest udział pracowników PAN w ciałach kolegialnych, kształtujący program i formy organizacyjne Patriotycznego Ruchu Odrodzenia Narodowego. Należy też podkreślić, iż w placówkach badawczych PAN nie wystąpiło zjawisko bojkotu pracy zawodowej. Na podstawie osiągniętych w 1982 r. wyników (liczby publikacji, opracowań i projektów) można twierdzić, że procesy badawcze przebiegają normalnie, a aktywność naukowa

stopniowo wzrasta. Pozytywnie należy również ocenić udział pracowników, a także kierownictwa Akademii w tegorocznych obchodach Święta 1 Maja (akademii i pochodzie).

Rzadsze są obecnie przypadki prezentowania postaw o wyraźnie wrogim charakterze, czy też próby organizowania spektakularnych akcji przez opozycję polityczną. Poważniejsze wystąpienia w okresie ostatnich miesięcy miały miejsce w Instytucie Fizjologii i Żywienia Zwierząt w Jabłonnej oraz w Zakładzie Aparatury Naukowej UNIPAN w dniu 10 XI 1982 r. oraz nieudana próba akcji demonstracyjnej w Instytucie Podstawowych Problemów Techniki w dniu 3 V br.

Mimo wygasania zachowań opozycyjnych nadal odczuwa się w części środowiska brak akceptacji dla posunięć władz państwowych i istnienie podziałów politycznych. Nie notuje się wprawdzie – poza wyżej wymienionymi – otwartych wystąpień o charakterze demonstracji politycznych, istnieje jednak nadal w niektórych placówkach i zespołach badawczych silna presja „prosolidarnościowej opinii" na jednostki, które pragnęłyby wyrazić swoje własne stanowisko (np. w Instytucie Chemii Fizycznej, Instytucie Chemii Organicznej, Instytucie Badań Literackich, Instytucie Historii, Instytucie Rozwoju Wsi i Rolnictwa, Instytucie Filozofii i Socjologii).

W niektórych placówkach newralgicznym punktem jest działalność rad naukowych; są przypadki, gdzie jawnie występuje nurt związany z ekstremą b[yłej] „Solidarności" (np. Instytut Słowianoznawstwa, Instytut Historii, Instytut Podstaw Informatyki, Instytut Biologii Doświadczalnej, Instytut Fizjologii i Żywienia Zwierząt w Jabłonnej).

Na przebieg procesów normalizacji niekorzystny wpływ wywiera kilka czynników mających charakter „zewnętrzny", do których można zaliczyć:

– skoncentrowanie oddziaływania ze strony przeciwnika politycznego na środowisku nauki,

– przedłużający się stan dyskusji nad systemem kierowania nauką w kraju oraz rolą, miejscem i zadaniami PAN w tym systemie,

– relatywnie trudne warunki materialne twórczości naukowej (pogarszający się stan aparatury naukowo-badawczej, ograniczenia w imporcie czasopism zagranicznych, ograniczenia możliwości wydawniczych prac naukowych itp.) oraz niższe niż w innych działach gospodarki uspołecznionej (w tym uczelni) wynagrodzenia.

W środowisku nauki od dość dawna formułowano opinie o niedocenianiu roli nauki i postępu technicznego jako jednego z podstawowych czynników rozwoju gospodarczego oraz znaczącego elementu na drodze wychodzenia kraju z kryzysu. Często wskazuje się, iż obok potrzeby większej inicjatywy samych naukowców potrzebne jest bardziej precyzyjne określenie przez władze państwowe zadań stojących przed środowiskiem naukowym.

Zakładowa organizacja partyjna PAN przedstawiła swoje stanowisko w tej kwestii w przyjętej uchwale na zebraniu w dniu 24 I 1983 r. Również Zgromadzenie Ogólne PAN (27–28 I 1983) poparło w większości projekt nowego modelu organizacyjnego nauki, a w nim określenie roli PAN, przygotowany przez Komisję i Wydział Nauki i Oświaty KC PZPR. W stanowisku tym opowiedziano się za utrzymaniem potrójnej funkcji Akademii: funkcji korporacyjnej, centrum naukowo-badawczego i naczelnego organu państwowego odpowiedzialnego za rozwój badań podstawowych.

Zakładowa organizacja partyjna PAN grupująca warszawskie jednostki organizacyjne Akademii liczy 755 członków i kandydatów PZPR skupionych w 31 podstawowych organizacjach partyjnych. Dwadzieścia sześć POP funkcjonuje w placówkach naukowych

w ramach siedmiu wydziałów PAN, pięć POP działa w jednostkach pozawydziałowych (przedsiębiorstwach doświadczalno-usługowych i Sekretariacie Administracyjnym PAN).

Stopień upartyjnienia w poszczególnych grupach POP kształtuje się następująco:

Grupa I – placówki naukowe – 8,6 proc. – 586 czł[onków] PZPR; 6409 zatr[udnionych];

Grupa II – zakłady dośw[iadczalno]-usług[owe] – 7,5 proc. – 53 czł[onków] PZPR; 704 zatr[udnionych];

Grupa III – Sekretariat Administr[acyjny] – 34,8 proc. – 118 czł[onków] PZPR; 339 zatr[udnionych].

Stosunek liczby członków partii do ogółu zatrudnionych w placówkach naukowych poszczególnych wydziałów kształtuje się następująco:

Wydział I – Nauk społecznych i humanistycznych – 18,1 proc. – 264 czł[onków] PZPR na 1365 zatrudnionych;

Wydział II – Nauk biologicznych – 4,3 proc. – 63 czł[onków] PZPR na 1408 zatrudnionych;

Wydział III – Nauk ścisłych – 4,1 proc. – 60 czł[onków] PZPR na 1477 zatrudnionych;

Wydział IV – Nauk technicznych – 8,8 proc. – 96 czł[onków] PZPR na 1089 zatrudnionych;

Wydział V – Nauk rolniczych i leśnych – 7,8 proc. – 24 czł[onków] PZPR na 308 zatrudnionych;

Wydział VI – Nauk medycznych – 8,1 proc. –19 czł[onków] PZPR na 235 zatrudnionych;

Wydział VII – Nauk o ziemi – 7,7 proc. – 34 czł[onków] PZPR na 443 zatrudnionych.

W poszczególnych placówkach badawczych stopień upartyjnienia wykazuje znaczne zróżnicowanie; najwyższy w Instytucie Krajów Socjalistycznych (65 proc.), najniższy w Zakładzie Fizyki Teoretycznej (nie ma członków PZPR), Zakładzie Paleobiologii (0,5 proc.), Centrum Badań Kosmicznych (1,1 proc.) i Instytucie Biochemii i Biofizyki (1,1 proc.).

Stan przynależności partyjnej w poszczególnych grupach zawodowych w placówkach naukowych PAN kształtuje się następująco:

– pracownicy naukowo-badawczy – 12,5 proc. – 336 czł[onków] PZPR na 2601 zatr[udnionych], w tym:

profesorowie i docenci – ok. 19 proc.,

adiunkci – ok. 2,5 proc.,

starsi asystenci i asystenci – ok. 4,5%,

– pracownicy inżynieryjno-techniczni – 4,6 proc. –111 czł[onków] PZPR na 2434 zatrudnionych,

– pracownicy administracji – 16,7 proc. – 126 czł[onków] PZPR na 753 zatrudnionych,

– pracownicy obsługi – 0,5 proc. – 3 czł[onków] PZPR na 621 zatrudnionych,

– doktoranci – 1 proc. –10 czł[onków] PZPR na 800 zatrudnionych.

Z przedstawionych powyżej danych wynika, iż średni stan zorganizowania w PZPR w warszawskich placówkach PAN jest zbliżony do poziomu upartyjnienia w innych instytucjach naukowych (np. resortowych placówkach badawczych). Po dokładniejszej analizie należy uznać, że jest on niezadowalający, gdyż tylko w pięciu placówkach wynosi on ponad 20 proc., w czternastu placówkach 10–20 proc. i w dziewięciu placówkach poniżej 5 proc. Z punktu widzenia działalności zawodowej struktura zakładowej organizacji partyjnej

mieści się w normie (ok. 2/3 ZOP stanowią pracownicy działalności podstawowej; 45 proc. – pracownicy naukowi, 21 proc. – pracownicy inżynieryjno-techniczni, 34 proc. – pracownicy administracyjni łącznie z administracją centralną), choć niedostateczny jest stopień upartyjnienia wśród pomocniczych pracowników naukowych (adiunktów i asystentów).

Ze względu na szczególne zadania naukowe i rolę w życiu społecznym i politycznym kraju jako niezadowalający należy też uznać stopień upartyjnienia pracowników w placówkach nauk społecznych i humanistycznych (choć jest on dwukrotnie wyższy od przeciętnej). Dotyczy to zwłaszcza Instytutu Filozofii i Socjologii (POP liczy 50 osób), Instytutu Historii, Instytutu Badań Literackich, Instytutu Nauk Ekonomicznych.

Na obecny stan upartyjnienia pracowników PAN wpływ wywarły wieloletnie mankamenty w polityce kadrowej w środowisku nauki, jak też znaczny spadek liczebności zakładowej organizacji partyjnej po 1980 r. (o ponad 200 osób). Zmniejszenie upartyjnienia w grupie pracowników działalności podstawowej, długotrwałość i ostrość konfrontacji politycznej, prowadzona wobec członków partii uporczywa „wojna psychologiczna" poważnie ograniczały sprawowaną przez POP rolę podstawowego ogniwa PZPR. W niektórych placówkach organizacje partyjne pozostały na tyle słabe merytorycznie i kadrowo, iż nie są w stanie wywierać poważniejszego wpływu na programowanie działalności badawczej oraz aktywnie uczestniczyć w kształtowaniu polityki kadrowej, poza formami instytucjonalnymi (poprzez udział sekretarza kolegium instytutu, co z reguły ma miejsce).

Zakładowa organizacja partyjna nie stanowi jeszcze jednolitej grupy zarówno pod względem postaw, jak i aktywności politycznej. W licznych POP ciężar pracy i oddziaływania politycznego nadal spoczywa na ich egzekutywach i stosunkowo wąskich grupach aktywu partyjnego. Sporo szeregowych członków wykazuje bierność, niedostatecznie włącza się w nurt działań programowanych przez instancję zakładową.

W trakcie ostatniej kampanii sprawozdawczej część zebrań POP (odbyły się wszystkie w przewidzianym terminie) przebiegło przy obecności nieznacznie przekraczającej statutowe minimum. W kilku POP odbyły się – w trakcie kampanii lub po niej – niezbędne wybory uzupełniające, nie powodując emocji, a wpływając na polepszenie pracy partyjnej. Nastąpiły m.in. zmiany na stanowisku I sekretarza POP w: Instytucie Krajów Socjalistycznych, Instytucie Biocybernetyki i Inżynierii Biomedycznej, Instytucie Ekologii, Sekretariacie Administracyjnym.

W porównaniu z poprzednimi zebraniami sprawozdawczo-wyborczymi ostatnia Konferencja Zakładowa [z] 27 XI 1982 r. wyróżniła się daleko idącym umiarem w formułowaniu postulatów pod adresem centralnych władz partyjnych i państwowych, a także zwiększonym samokrytycyzmem i konstruktywnym myśleniem. Podjęto w dyskusji kontrowersje ideologiczne, a zwłaszcza kwestię losów deklaracji ideowo-programowej.

W świetle przedstawionej powyżej sytuacji istotną rolę dla kształtowania sytuacji społeczno-politycznej w środowisku PAN i pomocy w wypełnianiu zadań przez POP spełniać musi działalność Komitetu Zakładowego PZPR.

W analizowanym okresie, od kwietnia 1982 r., działalność Komitetu Zakładowego charakteryzowała się dużą aktywnością i stałym uczestnictwem w podejmowaniu i rozwiązywaniu wielu podstawowych problemów środowisk. Dużo uwagi, obok rozwiązywania bieżących problemów politycznych poświęcon[o] funkcjonowaniu PAN w warunkach reformy gospodarczej (Plenum KZ z dnia 30 VI 1982 r.), zasadom finansowania placówek naukowo-badawczych oraz kolejnym projektom ustawy o PAN.

W grudniu 1982 r. z inicjatywy Egzekutywy Komitetu Zakładowego powstał Partyjny Zespół ds. Reformy Gospodarczej. Zakres zadań podjętych przez zespół obejmuje zarówno prace naukowe PAN na rzecz reformy gospodarczej, jak też wprowadzenie zasad reformy gospodarczej w funkcjonowaniu samej Akademii. W trakcie przygotowywania (na 27 czerwca br.) jest posiedzenie plenarne Komitetu Zakładowego, które omówi stan realizacji uchwał Plenum KZ z czerwca 1982 r. oraz dokona oceny udziału placówek PAN w pracach na rzecz gospodarki narodowej, a także realizacji w PAN programów – oszczędnościowego i antyinflacyjnego.

Jednym z podstawowych zagadnień sytuacji społeczno-politycznej w środowisku PAN jest kształtowanie marksistowsko-leninowskiej orientacji metodologicznej w badaniach prowadzonych przez placówki PAN. Zadanie to spoczywa w szczególnym stopniu na partyjnych pracownikach naukowych Wydziału I, problem ten powinien też być w centrum zainteresowania kierownictwa PAN i Komitetu Zakładowego PZPR. Wielu członków partii z placówek badawczych nauk społecznych i humanistycznych wykazuje się dużą aktywnością, ale skierowaną na zewnątrz PAN (udział w działalności PRON, pracach legislacyjnych, centralnej działalności propagandowej w publicystyce, radio, telewizji itp.). Nie zawsze natomiast wewnątrz samych instytutów działalność egzekutyw POP jest wspierana przez ogół członków organizacji partyjnej.

W najbliższym czasie (10 czerwca br.) odbędzie się z inspiracji Komitetu Zakładowego PAN konferencja poświęcona omówieniu aktualnych zadań w zakresie pogłębienia metodologii marksistowskiej w obszarze nauk społecznych, organizowana przez Sekretariat Wydziału I – nauk społecznych. Powinna ona stanowić jeden z ważnych elementów systematycznych działań w dziedzinie kształtowania prawidłowego rozwoju nauk społecznych i humanistycznych.

Ważną rolę w umacnianiu jedności ideowo-politycznej zakładowej organizacji partyjnej powinna spełnić realizowana działalność szkoleniowa w POP. Poziom wiedzy marksizmu-leninizmu i szeroko pojętej ideologii i polityki jest bardzo zróżnicowany. Pewien wzrost zainteresowania problemami ideologicznymi nastąpił w okresie dyskusji nad Deklaracją ideowo-programową. W większości POP nadal brak jest presji oddolnej na prowadzenie zebrań o charakterze ideowo-szkoleniowym, toteż konieczne pozostaje kontynuowanie podjętej przez Komitet Zakładowy koordynacji działalności szkoleniowej w skali całej ZOP ze względu na konieczność wsparcia w tej dziedzinie POP, zwłaszcza z placówek – nauk biologicznych, technicznych i medycznych.

Przy omawianiu działalności KZ na uwagę zasługuje praca powołanego w lutym br. Zespołu Analiz Pracy Partyjnej. W zakres jego działań wchodzi okresowa analiza sytuacji społeczno-politycznej w placówkach PAN (najbliższa taka ocena zostanie przygotowana w IV kwartale br.), przygotowanie programów działalności wewnątrzpartyjnej (m.in. zespół opracował program realizacji wniosków wynikających z 26 Plenum KZ z dnia 14 III 1983 r. w sprawie oceny sytuacji politycznej w ZOP), doskonalenie metod pracy partyjnej i aktywizacji działalności POP, a także współudział w analizie i ocenie polityki kadrowej.

Przedmiotem szczególnego zainteresowania Komitetu Zakładowego była kwestia reaktywowania działalności związków zawodowych. 21 marca br. egzekutywa KZ przyjęła jednoznaczne stanowisko zobowiązujące POP do aktywnego wspierania inicjatyw w dziedzinie rozwoju związków zawodowych. 19 kwietnia br. zarejestrowany został Związek Zawodowy Pracowników PAN w Warszawie, który w chwili rejestracji liczył

70 członków, głównie pracowników placówek badawczych Wydziału I, II i V. 7 czerwca br. odbywa się statutowe zebranie wyborcze tego związku, który liczy obecnie ponad 100 osób. Jednocześnie, zgodnie z opinią Zespołu Prawnego Społecznej Komisji Konsultacyjnej przy Radzie Państwa PRL[1], powstają organizacje związkowe w niektórych dużych instytucjach PAN, działa już Instytut Badań Systemowych. Sekretarze KZ odbyli spotkania z kierowniczymi gremiami obydwu związków zawodowych, ustalając zasady współdziałania; aktywne wsparcie ze strony KZ jest w dalszym ciągu niezbędne w sytuacji, gdy POP nie zawsze właściwie je realizują.

Ważnym zagadnieniem w bieżącym funkcjonowaniu PAN jest współpraca z zagranicą, której celem jest przyśpieszenie realizacji badań, kształtowanie i doskonalenie kadry naukowej, dostęp do aparatury, archiwów, bibliotek i innych źródeł informacji naukowej. Współpraca z krajami socjalistycznymi wynika ze wspólnie ustalonych programów badawczych i oparta jest na porozumieniach z Akademiami Nauk krajów socjalistycznych. Dzięki tej współpracy placówki PAN uzyskały w omawianym okresie wiele wyników, mających znaczenie nie tylko dla rozwoju i postępu badań podstawowych, lecz również dla praktyki gospodarczej.

Współpraca PAN z krajami kapitalistycznymi dotyczy głównie wspólnych badań i kształcenia kadry. Porozumienia z naukowymi instytucjami krajów zachodnich umożliwiają prowadzenie badań w nowocześnie wyposażonych w aparaturę laboratoriach, podnoszenie kwalifikacji kadr oraz uczestniczenie w międzynarodowych konferencjach naukowych. Dla indywidualnych osób wyjazdy te, w formie zapraszania pracowników PAN do współpracy lub rozwiązania określonego zadania, są dodatkowo atrakcyjne ze względów finansowych. Jest to jednak często poważny drenaż naszych sił intelektualnych, nieodbywający się bez pewnych strat politycznych. Prowadzenie przez PAN zupełnie niezależnej polityki wyjazdów polskich naukowców do krajów kapitalistycznych utrudnione jest jednak ze względu na szczupłość środków dewizowych przeznaczonych na stypendia.

Współpracy PAN z zagranicą Komitet Zakładowy PZPR poświęca dużo uwagi. Istnieje przy KZ specjalna komisja zajmująca się tą problematyką. Przedstawiciele KZ wchodzą w skład Komisji Opiniodawczej, powołanej w marcu 1982 r. przez sekretarza naukowego PAN. Ściśle przestrzegane są w praktyce zasady współpracy z zagranicą określone przez kierownictwo PAN w lipcu 1982 r. W połowie czerwca w ramach realizacji postanowień konferencji zakładowej odbędzie się posiedzenie Sekretariatu Naukowego PAN dla oceny współpracy naukowej z zagranicą.

Problem współpracy PAN z zagranicą jest zagadnieniem znacznie wykraczającym poza kwestię czuwania nad prawidłowością poszczególnych wyjazdów zagranicznych i zasługuje na bardziej pogłębioną analizę.

Do trudnych problemów środowiska PAN należy sytuacja społeczno-zawodowa młodych pracowników naukowych. W obszarze wielu problemów tej grupy społeczności akademickiej na pierwszy plan wysuwają się takie zagadnienia, jak:

– powolny proces uzyskania awansu naukowego,

– powolna wymiana kadr zatrudnionych w PAN, niski nabór nowych kadr, „starzenie się" społeczności akademickiej, tworzenie się luki pokoleniowej,

[1] Społeczna Komisja Konsultacyjna przy Radzie Państwa PRL – doradczy organ kolegialny o charakterze społecznym, przekształcony w 1986 r. w Radę Konsultacyjną przy Przewodniczącym Rady Państwa PRL. Rada działała do 1989 r.

– niedoskonałość obecnego systemu kształcenia młodych kadr naukowych w formie studiów doktoranckich,

– zła sytuacja materialna pracowników naukowych PAN (płace, mieszkania).

Przedstawione problemy nie pozostają bez wpływu na atmosferę społeczno-polityczną w tym środowisku. Obecne warunki pracy młodej kadry naukowej są poważną barierą w dopływie do Akademii zdolnych ludzi spoza warszawskich i innych wielkomiejskich środowisk inteligenckich i mieszczańskich. Zagadnienia te w ostatnim okresie były podejmowane przez Z[arząd] A[dministracyjny?] ZSMP i są one też przedmiotem stałego zainteresowania ze strony Komitetu Zakładowego PZPR. 18 kwietnia br. odbyło się wspólne posiedzenie ZA ZSMP z Egzekutywą Komitetu Zakładowego z udziałem aktywu młodzieżowego i partyjnego oraz władz Akademii.

W naradzie tej uczestniczyli m.in. tow. tow. M[arian] Woźniak, W[aldemar] Świrgoń[2], J[erzy] Jaskiernia[3], a wnioski z narady zostały rozpatrzone i przyjęte do realizacji przez Sekretariat Naukowy PAN w dniu 10 maja br.

Jedną z zasadniczych kwestii wpływających na atmosferę społeczno-polityczną w środowisku PAN oraz realizację przez placówki badawcze ważnych społecznie zadań jest sytuacja kadrowa w poszczególnych ogniwach Akademii. W tej dziedzinie przez całe lata narosły problemy, które obecnie w różnym nasileniu dają o sobie znać w postaci postaw prezentowanych przez niektórych pracowników PAN, niewłaściwego nieraz wypełniania zadań badawczych, a także przypadków przesadnego nadawania blasku pewnym pracom i ludziom bez dostatecznego udokumentowania rzeczywistych wartości przez nich reprezentowanych.

W 1982 r. dokonany został na podstawie zarządzenia sekretarza naukowego przegląd kadr PAN. Odbywał się on w czasie niespokojnych nastrojów społecznych i politycznych, co powodowało, że wzbudzał on sporo emocji i kontrowersji. Cele postawione przed przeglądem miały charakter długofalowy, trudno było oczekiwać osiągnięcia ich w ciągu jednego takiego działania. Oceny kończące się wnioskiem o odwołanie z zajmowanego stanowiska lub zwolnienie z pracy sformułowano w odniesieniu do 1 proc. zatrudnionych, tzn. kilkakrotnie mniejszej liczby, niż wynosi naturalny odpływ w ciągu roku. W trakcie przeglądu dość powszechnie dało się zaobserwować zjawisko niedostatecznego poczuwania się do odpowiedzialności za postawy obywatelskie i stan nastrojów społecznych w placówkach ze strony ich kierownictw.

Egzekutywa Komitetu Zakładowego oceniła krytycznie zarówno przebieg, jak i wyniki dokonanego przeglądu kadrowego. Ze względu na sprawy i poważne zadania w tej dziedzinie w okresie ostatniego roku zintensyfikowano działalność KZ ds. kadrowych. Obok bieżących działań w tej sferze przygotowane jest na wrzesień br. plenarne posiedzenie KZ, które podejmie kwestie polityki kadrowej w sposób bardziej kompleksowy i określi aktualne zadania ZOP w tym obszarze.

Wydział Nauki i Szkolnictwa Wyższego
KW PZPR

Źródło: APW, KZ PZPR PAN, 7, k. 316–326, mps.

[2] Waldemar Świrgoń (1953–2008) – dziennikarz, polityk komunistyczny, przewodniczący Związku Młodzieży Wiejskiej (1980–1983), sekretarz KC PZPR (1982–1986), redaktor naczelny pisma „Chłopska Droga" (1986–2008).

[3] Jerzy Jaskiernia (ur. 1950) – polityk komunistyczny, prawnik, członek PZPR (1970–1990), przewodniczący ZSMP (1981–1984), poseł na sejm (1985–2005), minister sprawiedliwości (1995–1996).

Nr 261

1983 listopad 19, Warszawa – Notatka Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR, dotycząca raportu Komitetu Badań i Prognoz „Polska 2000" pt. Polityczno-prawna struktura Polski u schyłku tysiąclecia

Warszawa, dn[ia] 19 XI 1983 r.

Notatka
dotycząca opracowania Komitetu Badań i Prognoz „Polska 2000"
pt. *Polityczno-prawna struktura Polski i schyłku tysiąclecia*[1]

Zbiorowe opracowanie *Struktura Polski u schyłku tysiąclecia* stanowi rezultat pracy 8 autorów i dotyczy kilku wyodrębnionych sfer składających się na strukturę życia politycznego w kraju. Analiza ta[a], chociaż posiada liczne historyczne konotacje, to jednak w gruncie rzeczy koncentruje się na okresie lat 1981–1982, czyli tej fazie funkcjonowania socjalizmu w Polsce, kiedy istotnym składnikiem realnym struktury politycznej stała się „Solidarność".

W poszczególnych opracowaniach w sposób wyrazisty ujawnia[a] się pozycja klasowa jej autorów.

Można powiedzieć, że na gruncie analizy marksistowskiej zjawisk społecznych przy równocześnie[a] wysokim poziomie teoretycznym utrzymane jest opracowanie Stanisława Ehrlicha[2] *Polityczno-prawna struktura Polski u schyłku tysiąclecia*, solidne teksty przedstawili Andrzej Piekara[3] – *Samorząd terytorialny*, Piotr Winczorek[4] – *Perspektywy przekształceń instytucji samorządowych w Polsce*.

Polemiczny i interesujący, chociaż pisany nie z pozycji marksistowskiej jest[a] tekst St[anisława] Gebethnera[5] *Rozważania wokół pozycji ustrojowej Sejmu w systemie politycznym PRL* Autor stoi na dość krytycznym stanowisku, jeśli chodzi o dotychczasową ewolucję i rozwój systemu politycznego w Polsce.

---

[a] *Słowo wpisane odręcznie*.

[1] *Polityczno-prawna struktura Polski u schyłku tysiąclecia*, z. 1–4, red. Stanisław Ehrlich, Warszawa 1983.

[2] Stanisław Ehrlich (1907–1997) – prawnik, prof. nadzwyczajny od 1951 r., prof. zwyczajny od 1958 r., pracownik Prokuratorii Generalnej (1932–1939), pracownik naukowy Uniwersytetu Iwana Franki we Lwowie (1939–1941), UŁ (1946–1947), UW (1948–1978). Oficer ludowego WP (1943–1945).

[3] Brak bliższych danych o tej osobie.

[4] Piotr Winczorek (ur. 1943) – prawnik, dr hab. od 1988 r., prof. nadzwyczajny od 1997 r., pracownik naukowy Wydziału Prawa UW od 1966 r., wicedyrektor dyrektor Instytutu Nauki o Państwie i Prawie UW (1989–?). Członek SD, zastępca członka (1989–1991) i członek Trybunału Stanu (1991–1993), członek Rady Legislacyjnej przy Prezesie Radzie Ministrów (1994–1998).

[5] Stanisław Gebethner (ur. 1935) – prawnik, politolog, dr hab. od 1991 r., prof. nadzwyczajny od 2002 r., pracownik naukowy Wydziału Prawa UW (1956–1972), Instytut Nauk Politycznych UW (1972–2006), Europejskiej Wyższej Szkoły Prawa i Administracji w Warszawie od 2004 r., SWPS od 2005 r., prodziekan Wydziału Dziennikarstwa i Nauk Politycznych UW (1985–1978, 1984–1987). Uczestnik obrad okrągłego stołu po stronie rządowej w zespole ds. reform politycznych, członek Trybunału Stanu (1993–1997), członek Rady Legislacyjnej (1994–1998), wiceprzewodniczący Rady Legislacyjnej (2002–2006).

Oddzielnego potraktowania wymaga przede wszystkim artykuł Michała Pietrzaka[6] *Kościół katolicki wobec kryzysu społeczno-politycznego*, jak też Leona Brodowskiego[7] – *Polityka społeczna w myśli katolickiej*.

Jeśli chodzi o artykuł M[ichała] Pietrzaka, to trzeba wyraźnie stwierdzić, że występuje tu manifestacja pozycji prosolidarnościowej i prezentowanie platformy Kościoła przy równoczesnym dość krytycznym stosunku do partii. M.in. na str. 56 autor pisze: „niepowodzenie dialogu spowodowane niechęcią PZPR do realnych ustępstw, a głównie do rozszerzenia bazy społecznej rządu, wzajemne oskarżenie o dwulicowe postępowanie, stały spadek autorytetu PZPR i rządu w społeczeństwie, przy pogarszającej się szybko sytuacji ekonomicznej wzmogły w kierownictwie państwowym tendencję do ograniczania zdobytych przez klasę robotniczą w wyniku porozumień praw, zwłaszcza prawa do strajku oraz dążenie do rozwiązywania konfliktów przy użyciu różnych form przymusu fizycznego". I dalej: „praktycznym przejawem polityki z pozycji siły była likwidacja strajku studentów Wyższej Oficerskiej Szkoły Pożarnictwa przy użyciu sił milicyjnych i wojskowych" (str. 57).

W całym tekście autora nie ma natomiast ani słowa o potęgującym się zjawisku anarchizacji życia społecznego i gospodarki naukowej.

Bez zawoalowania pisze również autor o swoiście przetargowym podejściu Kościoła do kwestii rozładowania kryzysu politycznego w Polsce – „warunkiem włączenia się katolików w życie społeczne i polityczne kraju, przy aprobacie kierownictwa Kościoła dla tej działalności jest spełnienie podstawowych postulatów kościelnych" (str. 81).

Natomiast artykuł Leona Brodowskiego – *Polityka społeczna w myśli katolickiej* – zawiera szereg konstatacji z pozycji pluralizmu polityczno-światopoglądowego, personalistycznych, a w kwestii organizacji systemu społecznego – samorządowych („Samorząd wytwórców i samorząd konsumentów", str. 94). W sposób uproszczony i zwulgaryzowany ujmowane jest funkcjonowanie systemu społecznego socjalizmu: „personalizm nie da się pogodzić ze skrajnie mechanistycznym, niedialektycznym kolektywizmem, w którym człowiek pracujący jest tylko kółkiem w maszynie" (str. 100).

Na stronie 96 autor pisze, że światopogląd nie jest kategorią klasową – podczas gdy od 2 tys. lat wiadomo, że tym, co dzieli ludzi na 2 przeciwstawne obozy, to jest uznawanie pierwotności ducha lub materii czy też, inaczej mówiąc, opowiadanie się po stronie idealizmu lub materializmu. Jest to podstawowy wyznacznik zajmowanej pozycji klasowej w sferze świadomości. Autor kończy swój artykuł swoistą formułą prognostyczną: „albo czeka nas samozagłada nuklearna, albo realizacja wspólnoty komunistycznej. Jednocześnie można z całą stanowczością stwierdzić, że ludzkość poprze ustrój komunistyczny tylko wówczas, gdy będzie oparty o filozofię wieloświatopoglądowego personalizmu: **śmierć albo komunizm; tylko chrześcijaństwo może uratować komunizm**". Jest to przykład wysoce spekulatywnego i niewiele mającego wspólnego z nauką i naukową analizą zjawisk społecznych sposobu przewidywania uwarunkowań dalszego kierunku rozwoju ludzkości" (str. 124–125).

[6] Michał Pietrzak (ur. 1929) – prawnik, historyk prawa, pracownik naukowy Wydziału Prawa i Administracji UW od 1955 r. [?].

[7] Leon Brodowski (ur. 1918) – pisarz, działacz katolicki, członek Stowarzyszenia „PAX".

Opracowanie Włodzimierza Pańkowa[8] – *Gospodarka a system społeczno-polityczny PRL* stanowi modelową (3 modele) prezentację ewolucji systemu społeczno-politycznego PRL od 1945 r. do chwili obecnej.

Wyróżnione modele: a) gospodarka partyjno-państwowa (lata czterdzieste i pięćdziesiąte); b) model menadżersko-związkowy (1980–1981) i c) model samorządowy.

W gruncie rzeczy autor stoi na stanowisku, że „partia nowego typu" (PZPR), która w warunkach nowego systemu społeczno-politycznego stała się siłą przewodnią i kierowniczą, jest siłą sprawczą zjawisk destrukcji w sferze gospodarczej i społeczno-politycznej. Autor pisze wręcz, że PZPR nie stoi na gruncie reprezentowania interesów klasy robotniczej: „największe szanse realizowania swoich interesów posiadają ci, którzy posiadają władzę, posiadają wpływy i dysponują określonymi instrumentami nacisku".

Spekulatywne są wywody dotyczące polityki kadrowej – „przez ponad trzy dziesięciolecia funkcjonowały dość skuteczne mechanizmy negatywnej selekcji kadr kierowniczych: źródła tych mechanizmów tkwiły głęboko w historii i tradycji polskiego społeczeństwa, charakteryzującej się niechęcią lub wręcz wrogością do koncepcji socjalizmu radzieckiego, co rzutowało na stosunek tego społeczeństwa do ugrupowań politycznych" (str. 152).

Oceniając globalnie wartość czterotomowego opracowania firmowanego przez Komitet „Polska 2000", należy stwierdzić, że większość artykułów reprezentuje wysoki, naukowy poziom analizy zjawisk społecznych, stanowiąc istotny przyczynek do badań kryzysowych zjawisk lat 1980–1982 i funkcjonowania systemu politycznego w tym okresie.

Część artykułów pisanych prawie „na gorąco", bez dostatecznego dystansu do zjawisk rozgrywających się na scenie politycznej w kraju, okazuje się wysoce tendencyjnymi [i] nieobiektywnymi, co wynika być może z czynnego zaangażowania w walkę polityczną lub tylko emocjonalnej identyfikacji autorów ze swoistą ideologią solidarności i Kościoła w Polsce. Stąd też w opracowaniach tych zaznacza się silniej pierwiastek polityki nad analizą naukową.

Wydział Nauki i Oświaty KC PZPR

Źródło: AAN, PZPR, LVIII/182, b.p., mps.

[8] Włodzimierz Pańków (ur. 1946) – socjolog, dr od 1972 r., dr hab. od 1994 r., pracownik naukowy IFiS PAN od 1969 r. (czasowo usunięty w latach 1986–1989), Akademii Leona Koźmińskiego w Warszawie od 2003 r. Uczestnik protestów marcowych w 1968 r. (usunięty ze studiów), kolporter ulotek sprzeciwiających się interwencji wojsk Układu Warszawskiego w Czechosłowacji (aresztowany), ekspert związkowy i samorządowy (1981–1993), współpracownik „Solidarności".

Nr 262

1983 listopad 30, Warszawa – Informacja Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR o najpilniejszych zadaniach wydziału w obszarze oświaty, szkolnictwa wyższego i nauki

Wydział Nauki i Oświaty KC PZPR Warszawa, 31 XI 1983 r.

Informacja
o najpilniejszych zadaniach Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR w obszarze oświaty, szkolnictwa wyższego i nauki

W zakresie działania wydziału następujące zadania muszą być rozstrzygnięte bądź podjęte jeszcze w grudniu br.:

1. 9 grudnia odbywają się wybory nowego składu Prezydium Polskiej Akademii Nauk. Polityczne prace zabezpieczające te wybory Wydział Nauki i Oświaty we ścisłej współpracy z Zespołem Partyjnym Zgromadzenia Ogólnego PAN prowadzi już od września br.

8 grudnia odbędzie się posiedzenie tego zespołu, na którym zostanie ustalona taktyka wyborcza członków partii na sesji Zgromadzenia Ogólnego.

Postulujemy udział Towarzysza Sekretarza przynajmniej w części tego zebrania.

2. Trwają w MNSzWiT oraz w Urzędzie Rady Ministrów prace nad ukształtowaniem nowego składu Centralnej Komisji Kwalifikacyjnej ds. Kadr Naukowych oraz „Komitetu Nagród Państwowych".

Decyzje w tych sprawach muszą być podjęte praktycznie w I połowie grudnia br. Wymaga to decyzji politycznej w sprawie kandydatów na przewodniczących powyższych organów.

3. Trwa końcowy etap prac legislacyjnych nad nowym podziałem kompetencji w zakresie stosowania badań[a] w PRL. Jest to realizacja uchwały Biura Politycznego z dnia 24 maja br. Koncepcja ta zakłada utworzenie „Państwowego Komitetu Postępu Naukowo-Technicznego"[1], który przejmie sterowanie obszarem badań stosowanych, technologicznych i politykę licencyjną. Wymaga to ograniczenia zakresu kompetencji obecnego urzędu Ministra Nauki, Szkół Wyższych i Techniki oraz nowego ukształtowania organów centralnych odpowiedzialnych za sterowanie badaniami podstawowymi.

Sprawa będzie przedmiotem rozstrzygającej decyzji prawdopodobnie 9 grudnia br. na Radzie Ministrów.

4. Na posiedzeniu Sekretariatu KC 13 XII br. wydział przedstawia „Ocenę sytuacji społeczno-politycznej w resortowych placówkach naukowo-badawczych".

5. Zgodnie z „Harmonogramem realizacji uchwał XIII Plenum KC PZPR[2]" wydział ma obowiązek:

a) Razem z Wydziałem Ideologicznym zakończyć pracę nad koncepcją i strukturą organizacyjną Akademii Nauk Społecznych do końca stycznia 1984 r. Prace nad tą spra-

[a] *W oryginale* badaniami.

[1] Komitet ds. Nauki i Postępu Technicznego przy Radzie Ministrów oraz Urząd Postępu Naukowo-Technicznego i Wdrożeń zostały ostatecznie powołane na mocy ustawy z 3 XII 1984 r. (DzU 1984 nr 55 poz. 280 z 11 XII 1984 r.).

[2] XIII Plenum KC PZPR odbyło się w dniach 14–15 X 1983 r.

wą zostały po odejściu tow. E[ugeniusza] Duraczyńskiego w wydziale zatrzymane. Nie byliśmy informowani o biegu tych spraw.

b) Dokonać analizy prowadzonych prac badawczych w ramach programów rządowych oraz problemów węzłowych i resortowych z zakresu nauk społecznych i zaproponować nowe priorytety do końca stycznia 1984 r. Okres na realizację tego zadania jest niezmiernie krótki.

c) Przygotować oraz przeprowadzić naradę przedstawicieli nauk społecznych i humanistycznych, która oceni stan tych nauk i nakreśli plan ich rozwoju, do końca 1984 r. Prace wydziału w tym temacie trwają już od czerwca 1983 r.; między innymi sprawa ta była przedmiotem analiz działających przy Wydziale Nauki i Oświaty zespołów partyjnych, filozofów, socjologów, ekonomistów, historyków i politologów.

d) Razem z Wydziałem Kultury przygotować długofalową koncepcję rozwoju systemu edukacji narodowej i kultury, która to problematyka przewidziana jest na plenarne posiedzenie KC PZPR w 1984 r. Zgodnie z tą decyzją niezbędne jest powołanie roboczych zespołów dla przygotowania koncepcji materiałów jeszcze na plenum KC.

6. Wydział postuluje, aby 12 grudnia Towarzysz Sekretarz spotkał się z sekretarzami KW odpowiedzialnymi za sprawy szkolnictwa wyższego, celem tego spotkania mogłoby być:

– z naszej strony przekazanie zadań wynikających z „Harmonogramu realizacji uchwały XIII Plenum KC PZPR".

– ze strony komitetów wojewódzkich wstępną ocenę kampanii sprawozdawczo-wyborczej w środowisku szkół wyższych i nauki.

7. Proponujemy, aby 21 grudnia br. zwołać krajową naradę I sekretarzy komitetów uczelnianych partii. Tradycyjnie narady takie odbywają się pod przewodnictwem sekretarza KC.

Postulujemy jednocześnie następującą tematykę tej narady:

– ocena kampanii sprawozdawczo-wyborczej partii w szkołach wyższych;

– zadania dla środowisk szkolnictwa wyższego wynikająca z uchwał XIII i XIV Plenum KC PZPR[3].

8, 15 i 26 grudnia w Poznaniu odbywa się posiedzenie Rady Głównej Szkolnictwa Wyższego[4]. 14 grudnia zwołujemy więc posiedzenie Zespołu Partyjnego Rady Głównej. Prosimy o ewentualne uczestnictwo Towarzysza Sekretarza w tym posiedzeniu.

9. Ponieważ do 15 grudnia br. musimy przedstawić ocenę kampanii sprawozdawczo-wyborczej w POP nauki, oświaty i szkolnictwa wyższego, zwołana zostanie narada kierowników wydziałów nauki i oświaty KW w okresie od 8–15 grudnia br. Prosimy o zgodę na tę naradę.

W informacji powyższej zawarte są tylko najważniejsze zadania, które muszą być wykonane lub podjęte jeszcze w grudniu br.

A[lfred] Stroka

Źródło: AAN, PZPR, LVIII/182, b.p., mps.

---

[3] XIV Plenum KC odbyło się w dniach 18–19 XI 1983 r.

[4] Rada Główna Szkolnictwa Wyższego – organ przedstawicielski szkolnictwa wyższego, powołany dekretem z 28 X 1947 r. o organizacji nauki i szkolnictwa wyższego. W ustawie z 15 XII 1951 r. o szkolnictwie wyższym i pracownikach nauki zdefiniowano radę jako organ opracowujący i opiniujący koncepcje rozwoju szkolnictwa wyższego. Jej przewodniczącym był minister szkolnictwa wyższego. Uprawnienia RGSzW rozszerzyła nowelizacja ustawy o szkolnictwie wyższym i pracownikach nauki z 1956 r. Nowa ustawa o szkolnictwie wyższym z 5 XI 1958 r. nie przewidywała istnienia RGSzW. Została ona reaktywowana jako Rada Główna Szkolnictwa Wyższego i Nauki ustawą z 4 V 1982 r. o szkolnictwie wyższym, jako organ doradczy MSzWNiT. W 1990 r. powrócono do nazwy RGSzW.

Nr 263

1983 grudzień 27, Warszawa – Wydział Nauki i Oświaty KC PZPR, Ocena sytuacji w Zgromadzeniu Ogólnym PAN po sesji Zgromadzenia z 8 grudnia 1983 r.

Warszawa, 27 XII 1983 r.

Ocena
sytuacji w Zgromadzeniu Ogólnym PAN po sesji Zgromadzenia Ogólnego Polskiej Akademii Nauk w dniu 8 grudnia 1983 r.

Celem tej sesji Zgromadzenia Ogólnego PAN był wybór prezesa, czterech wiceprezesów oraz dwudziestu członków prezydium PAN. W wyniku szerokich, wielomiesięcznych działań Zespołu Partyjnego Zgromadzenia Ogólnego PAN i Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR ukształtowała się lista kandydatów do Prezydium Akademii obejmująca 48 akademików, w tym 18 członków partii. Na liście tej znalazło się wielu najwybitniejszych bezpartyjnych akademików, aktywnie realizujących politykę naszego państwa w nauce.

Na liście tej ponadto znajdują się akademicy wykazujący w zależności od okoliczności skłonność do przyłączania się do niektórych przedsięwzięć opozycji, np. tacy profesorowie, jak: W[acław] Gajewski, L[eszek] Kuźnicki, L[ech] Wojtczak oraz M[ieczysław] Chorąży.

Na funkcję prezesa Akademii kandydował wyłącznie tow. Leonard Sosnowski, jako kandydatura „koalicyjna" wszystkich ugrupowań Zgromadzenia Ogólnego. Pozostali kandydaci (akademicy A[leskander] Gieysztor, [Jan] K[arol] Kostrzewski oraz G[erard] Labuda) nie wyrazili zgody na kandydowanie do godności prezesa PAN. Realność wyboru tow. Sosnowskiego na prezesa PAN oparta była o jego wysoki autorytet naukowy i moralny w środowisku, na opinii o jego centrystycznej postawie politycznej, na fakcie koalicyjnego poparcia niemal przez wszystkie ugrupowania w Zgromadzeniu Ogólnym PAN oraz obietnicę poparcia tej kandydatury przez prof. A[leksandra] Gieysztora.

Równolegle wśród członków Akademii prowadzona była usilna akcja opozycji politycznej oraz części partyjnych akademików na rzecz kandydatury prof. A[leksandra] Gieysztora na funkcję prezesa PAN. Prof. A[leksander] Gieysztor wielokrotnie jeszcze przed rozmową z nim w listopadzie br. w Komitecie Centralnym oświadczał, że nie będzie kandydował do tej godności, a zwłaszcza gdyby nie uzyskał poparcia i aprobaty władz państwowych. Na sesji Zgromadzenia Ogólnego w dniu 9 grudnia kandydatura tow. Sosnowskiego na prezesa PAN została w tajnym głosowaniu (114 za, 118 przeciw) odrzucona. W tej sytuacji na wniosek Zespołu Partyjnego Zgromadzenia Ogólnego dalsze wybory zostały odłożone do końca stycznia 1984 r. Zgodnie z Ustawą o PAN prof. A[leksander] Gieysztor w dalszym ciągu pozostałby prezesem do nowych wyborów, o co zresztą chodziło opozycji, jak świadczy o tym wypowiedź prof. J[erzego] Łosia na sesji w dniu 9 grudnia br.

Powyższy rezultat głosowania jest wynikiem następujących faktów i okoliczności:

1. Niedotrzymanie przez prof. A[leksandra] Gieysztora obietnicy poparcia dla kandydatury prof. L[eonarda] Sosnowskiego, mimo składanych w tym zakresie oficjalnych

i prywatnych zapewnień. Wręcz przeciwnie, prof. A[leksander] Gieysztor dał swoim postępowaniem do zrozumienia, że został do wycofania swojej kandydatury zmuszony przez władze polityczne. Taką tezę opozycja w Zgromadzeniu Ogólnym usilnie lansowała.

2. Zaatakowanie kandydatury tow. L[eonarda] Sosnowskiego na Zgromadzeniu Ogólnym przez akademików R[yszarda] Gryglewskiego (rektor Akademii Medycznej w Krakowie) oraz J[erzego] Łosia, znanych ze swych opozycyjnych działań w Zgromadzeniu Ogólnym PAN. Atak ten polegał między innymi na następujących zarzutach i supozycjach:

– na liście wyborczej jest tylko jeden kandydat, a przecież zgłoszeni zostali przez wielu akademików prof. A[leksander] Gieysztor i G[erard] Labuda – sugerując jednocześnie, że ich rezygnacje wymuszone zostały naciskiem politycznym władzy;

– zarzut o „machinacjach" przy zbieraniu podpisów pod kandydaturą tow. L[eonarda] Sosnowskiego;

– kwestionowanie pozycji naukowej tow. L[eonarda] Sosnowskiego stwierdzeniami (prof. R[oman] Ciesielski), że powszechnie znany dorobek naukowy mają kandydaci, którzy nie wyrazili zgody na kandydowanie,

– żądania, aby kandydatura na prezesa PAN charakteryzowała się cechami lidera opozycji politycznej (aktywny wobec władz państwowych, odpowiedni życiorys polityczny, charakteryzujący się opozycyjnym stosunkiem do polityki partii).

3. Brak na powyższe zarzuty jakiejkolwiek nawet próby protestu, kontrakcji lub wypowiedzi ze strony członków Zgromadzenia Ogólnego PAN, z Zespołem Partyjnym włącznie. Pozwolono, aby wybory te stały się areną politycznych popisów opozycji politycznej.

Usprawiedliwieni z niezabrania głosu w tym zakresie są jedynie sekretarz naukowy tow. Z[dzisław] Kaczmarek oraz przewodniczący Zespołu Partyjnego tow. J[an] Rychlewski, których wystąpienie mogłoby dostarczyć poparcia opozycji o tym, że tow. L[eonard] Sosnowski jest kandydaturą wyłącznie władzy.

Ten fakt absolutnej bierności członków partii na Zgromadzeniu Ogólnym jest wynikiem głębokich podziałów politycznych w Zespole Partyjnym (np. tow. St[efan] Żółkiewski z grupą akademików interweniował u przewodniczącego Rady Państwa w sprawie zatwierdzenia na członka korespondenta PAN ewidentnego przedstawiciela opozycji politycznej, jakim jest prof. Zbigniew R. Grabowski. Na posiedzeniu Zespołu Partyjnego Prezydium PAN w 19 grudnia br. tow. St[efan] Żółkiewski oraz S[zczepan] Pieniążek wysuwali ponownie propozycję powrotu do kandydatury prof. A[leksandra] Gieysztora na prezesa PAN). Dość istotna część zespołu partyjnego zbyt często optuje za porozumieniem z opozycją za wszelką cenę, nie chce podejmować walki. Ta sytuacja sprzyja ugruntowaniu się tezy o konieczności „ustawienia się" Akademii jako doradcy-arbitra między władzą a społeczeństwem; tezy lansowanej w różnych okolicznościach ostatnich przez opozycję polityczną.

Ten stan rzeczy spowodował, że znaczna część akademików uwierzyła w manipulację władzy i partii wokół kandydatury tow. L[eonarda] Sosnowskiego. Po sesji Zgromadzenia Ogólnego PAN kierownictwo Zespołu Partyjnego oraz Wydział Nauki i Oświaty KC PZPR podjęli działania, które by uzmysłowiły szerokiemu gronu akademików oraz prof. A[leksandrowi] Gieysztorowi właściwą ocenę tego, co się stało 9 grudnia br. i jakie szkody to przynosi pozycji Akademii. Prof. A[leksander] Gieysztor złożył pisemną rezygnację z funkcji prezesa PAN w dniu 19 grudnia i potwierdził to publicznie na posiedzeniu Prezydium Akademii w dniu 20 grudnia.

II. Wnioski

1. Niezbędne jest, aby akademicy członkowie partii każdą istotną próbę ze strony opozycji politycznej skierowania dyskusji lub działań ciał korporacyjnych Akademii przeciw polityce partii i państwa w sposób zdecydowany i na miejscu odrzucali i zwalczali.

2. Uwzględniając aktualny stan nastrojów w Zgromadzeniu Ogólnym, należy dążyć do sytuacji, aby na liście wyborczej było przynajmniej dwóch kandydatów na prezesa Akademii; oczywiście takich, którzy by uzyskali w razie wyboru akceptację polityczną władz państwowych.

3. Należy wszystkimi dostępnymi środkami przekazywać właściwą ocenę tego, co się stało na sesji w dniu 9 grudnia członkom Zgromadzenia Ogólnego, a zwłaszcza negatywną ocenę zachowania się prof. A[leksandra] Gieysztora i opozycji politycznej. Lansować tezę o wielkiej szkodzie tego faktu dla autorytetu Polskiej Akademii Nauk. Celem tych działań powinno być dotarcie do członków Zgromadzenia Ogólnego z faktycznymi intencjami władz partyjnych i państwowych w sprawie Akademii i sposobu kształtowania jej władz. Istnieje tu możliwość, aby kandydujący na członka Prezydium Akademii prof. A[leksander] Gieysztor nie uzyskał 2/3 głosów. Obaliłoby to tezę opozycji, że jedynym kandydatem na prezesa jest prof. A[leksander] Gieysztor.

4. Postuluję rozważyć możliwość powrotu do kandydatury prof. [Jana] K[arola] Kostrzewskiego na Prezesa PAN, jego kontrkandydatami mogliby być tow. K[azimierz] Urbanik oraz M[aciej] Nałęcz. Jednocześnie jest możliwe, że będą próby zgłoszenia następujących kandydatów: Jerzego Litwiniszyna, Jana Szczepańskiego oraz Gerarda Labudy. 3 stycznia Zespół Partyjny Prezydium PAN oraz kierownictwo Zespołu Partyjnego Zgromadzenia Ogólnego dyskutować będą nad ewentualnymi kandydatami na prezesa PAN. Termin zgłoszenia kandydatów upływa z dniem 9 stycznia. Jednocześnie Komisja Wyborcza ustaliła, że za zgłoszone uznawać będzie tylko te kandydatury, które będą miały odpowiednie poparcie akademików (minimum trzech) oraz zgodę zainteresowanego na kandydowanie.

5. Wstrzymać pracę nad nową ustawą o Polskiej Akademii Nauk do zakończenia wyborów prezydium.

6. Umacniać w ramach obowiązującej Ustawy o PAN w sposób zdecydowany pion Sekretariatu Naukowego Akademii.

Alfred Stroka

Źródło: AIPN, 0236/454, t. 5, k. 288–293, mps.

Nr 264

1984 maj 30, Warszawa – Wydział Nauki i Oświaty KC PZPR, Założenia programowo-organizacyjne III Kongresu Nauki Polskiej

Warszawa, dnia 30 V 1984 r.

Założenia programowo-organizacyjne III Kongresu Nauki Polskiej

Wydział Nauki i Oświaty KC PZPR przedstawia w poniższej notatce stan prac przygotowawczych do III Kongresu Nauki Polskiej, w oparciu o dotychczasowe działania i materiały Polskiej Akademii Nauk.

I. Cele i tematyka obrad kongresu

Idea zwołania III Kongresu Nauki Polskiej wysunięta została na spotkaniu kierownictwa PAN z prezesem Rady Ministrów PRL w maju 1982 r. Zrodziła się ona w trakcie dyskusji nad rolą i zadaniami nauki polskiej w obecnych warunkach społeczno-gospodarczych naszego kraju. Zakłada się, że dorobek III Kongresu Nauki Polskiej będzie istotnym elementem długofalowej strategii[a] w polityce naukowej państwa, a sam kongres stanie się jednocześnie instytucjonalnym ogniwem w procesie generalnej dyskusji nad stanem polskiej nauki, jej zadaniami, potrzebami i kierunkami przyszłego rozwoju. Dyskusję tę zapoczątkowała już uchwała IX Nadzwyczajnego Zjazdu Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej, wskazując, że spełnienie przez naukę jej twórczej roli w służbie społeczeństwa wymaga zarówno doraźnych, jak i strategicznych działań państwa.

Jednocześnie poprzez szerokie uczestnictwo w pracach III Kongresu Nauki Polskiej przedstawicieli wszystkich istotnych grup pracowników nauki, będzie on formą zwiększenia wpływu środowiska naukowego na system planowania i zarządzania badaniami naukowymi. Według zamierzeń Polskiej Akademii Nauk III Kongres Nauki Polskiej powinien zatem:

– dać ocenę sytuacji w nauce polskiej w okresie, jaki minął od II Kongresu w 1973 r. oraz sformułować ocenę realizacji ustaleń tego kongresu;

– określić kierunki rozwoju nauki do końca stulecia, biorąc pod uwagę możliwości i potrzeby kraju.

Przewiduje się następującą tematykę obrad Kongresu:

1.1. Ocenę stanu, poziomu i dorobku nauki polskiej na tle uchwał II Kongresu oraz rozwoju nauki światowej, a w tym w szczególności:

– analizę i ocenę realizacji uchwał II Kongresu Nauki Polskiej w poszczególnych jej dziedzinach;

– ocenę obecnego stanu i rozwoju nauki polskiej na tle nauki światowej;

– rolę nauki w kształtowaniu świadomości społecznej oraz kulturotwórczego charakteru badań naukowych;

– ocenę kadrowego i materialnego potencjału nauki polskiej;

[a] *Brzmienie wyrazu niepewne.*

– ocenę priorytetowych kierunków rozwoju nauki w świetle posiadanego potencjału badawczego kraju oraz potrzeb gospodarczych i społeczno-politycznych naszego państwa.

1.2. Kierunki społeczno-gospodarczego rozwoju kraju i wynikające stąd wnioski dla nauki, a w tym:

– ocenę prawidłowości dotychczasowych kierunków rozwoju;

– strategia społeczno-gospodarczego rozwoju kraju i jej uwarunkowania zewnętrzne i wewnętrzne w nadchodzących latach;

– reforma gospodarcza jako podstawowy instrument realizacji nowej strategii rozwoju kraju;

– potrzeby praktyki wynikające z perspektywicznego planu społeczno-gospodarczego rozwoju Polski.

1.3. Kierunki rozwoju polityki naukowej naszego socjalistycznego państwa do 2000 r., a w tym:

– określenie głównych kierunków badań naukowych i rozwoju dyscyplin naukowych adekwatnych do założeń perspektywicznego programu społeczno-gospodarczego rozwoju naszego kraju;

– określenie struktury planu badań naukowych na lata 1986–1990;

– wypracowanie nowych form doskonalenia doradczej i innowacyjnej roli nauki;

– określenie głównych kierunków współpracy naukowej z zagranicą, ze szczególnym uwzględnieniem zasadniczego pogłębiania tej współpracy w ramach RWPG;

– określenie kadrowych i materialnych potrzeb nauki wynikających z przyjętych kierunków jej rozwoju;

– wypracowanie systemowych rozwiązań w zakresie nauka–praktyka.

Zakłada się, że przygotowanie dokumentów i materiałów kongresu, szczególnie w części, której dotyczy pkt 1.2., będzie dokonane w ścisłej współpracy z Komisją Planowania przy Radzie Ministrów oraz innymi organami rządowymi.

II. Uczestnicy III Kongresu Nauki Polskiej

Niezmiernie istotny z merytorycznego i politycznego punktu widzenia jest problem ukształtowania listy uczestników Kongresu Nauki Polskiej. Nie przyjęto w tym zakresie jeszcze wiążących decyzji.

W Komitecie Organizacyjnym kongresu ukształtowały się dotychczas następujące poglądy na ten problem:

– Zakłada się, że liczba uczestników nie powinna przekraczać 1000 osób.

– Za sprawę niezmiernie ważną uznano zapewnienie udziału w kongresie przedstawicieli wszystkich polskich środowisk naukowych, bez względu na ich instytucjonalne podporządkowanie.

– W procesie kształtowania listy uczestników szczególna uwaga zwrócona zostanie na zapewnienie udziału w kongresie pracowników nauki zatrudnionych w instytutach resortowych. Ta kategoria uczonych nie posiada bowiem swojego przedstawiciela na szczeblu krajowym i ważne jest więc umożliwienie im wpływu na kształtowanie polityki naukowej w stopniu proporcjonalnym do ich istotnych przecież osiągnięć.

– W pracach kongresu uczestniczyć powinno kilka pokoleń uczonych polskich.

– Z uwagi na roboczy charakter kongresu nie przewiduje się udziału gości zagranicznych i powoływania Komitetu Honorowego, jak to miało miejsce na II Kongresie Nauki Polskiej.

Ponadto tak kierownictwo Polskiej Akademii Nauk, jak i Komitet Organizacyjny oczekują licznego udziału przedstawicieli władz politycznych i gospodarczych w pracach III Kongresu Nauki Polskiej.

III. Propozycje dotyczące terminu i przebiegu obrad III Kongresu Nauki Polskiej

Zakłada się, że kongres powinien – z uwagi na możliwość wykorzystania jego ustaleń do kształtowania elementu planu społeczno-gospodarczego rozwoju kraju – odbyć się w dniach 23–25 października 1985 r. Proponuje się trzydniowe obrady kongresu.

1. dzień obrad: posiedzenie plenarne z trzema referatami wynikającymi z przedstawionych wyżej problemów oraz przewidzianych wystąpieniami oficjalnymi.

2. dzień obrad: obrady w zespołach skupiających przedstawicieli zbliżonych dziedzin nauki. Zakłada się powołanie: Zespołu Nauk Społecznych i Humanistycznych, Zespołu Nauk Przyrodniczych (nauki biologiczne, rolnicze, leśne, ekologia), Zespołu Nauk Ścisłych, Technicznych i Nauk o Ziemi oraz Zespołu Nauk Medycznych. W drugim dniu obrad rozpocznie również pracę Komisja Wnioskowa.

3. dzień obrad: sprawozdania z prac poszczególnych zespołów. Dyskusja plenarna, przedstawienie rezultatów prac Komisji Wnioskowej, uchwały kongresu, zamknięcie obrad.

IV. Komitet Organizacyjny i jego organy

Uchwałą nr 6/83 Prezydium PAN z dnia 25 października 1983 r. został powołany Komitet Organizacyjny III Kongresu Nauki Polskiej, w skład którego weszli przedstawiciele nauki oraz kierownicy naczelnych organów administracji państwowej w randze ministrów, ogółem 81 osób (załącznik nr 1[b]). Pierwsze posiedzenie komitetu odbyło się w dniu 18 maja 1984 r. Wyłoniono Prezydium Komitetu Organizacyjnego oraz powołano sekretarza komitetu (załącznik nr 2[b]). Przewodniczącym Komitetu Organizacyjnego jest prezes PAN Jan Kostrzewski. Funkcje wiceprzewodniczących pełnią: sekretarz naukowy PAN towarzysz Zdzisław Kaczmarek oraz towarzysz Benon Miśkiewicz, minister nauki, szkolnictwa wyższego i techniki. Sekretarzem Komitetu Organizacyjnego [jest] towarzysz Roman Ney.

Bieżące działania organizacyjne prowadzi Prezydium Komitetu Organizacyjnego, w ramach udzielonych mu upoważnień działa w tym zakresie także sekretarz Komitetu Organizacyjnego.

V. Założenie organizacyjne

Istotną rolę w realizacji zadań stawianych przed kongresem mieć będzie forma organizacji i przebiegu kongresu. Przyjęto następujące założenia:

– zapewnienie roboczego charakteru obradom kongresu;

– ograniczenie kosztów organizacyjnych do minimum;

– prawidłowe i szybkie sformułowanie programu prac przygotowawczych i sprawne ich przeprowadzenie;

– zapewnienie szerokiej informacji o kongresie pozwalającej na uzyskanie akceptacji jego celów przez środowiska naukowe i zaspokojenie zainteresowania społecznego.

Prace organizacyjne wykonywane będą przez jednostki Sekretariatu Administracyjnego PAN.

---

[b] *Załącznik nie jest publikowany w tej edycji*.

VI. Wnioski

W związku z powyższym Wydział Nauki i Oświaty KC PZPR postuluje:

6.1. Zatwierdzenie przez Prezydium Rady Ministrów uchwały Polskiej Akademii Nauk o zwołaniu III Kongresu Nauki Polskiej oraz wyznaczenie terminu jego obrad.

6.2. Zatwierdzenie przez Prezydium Rady Ministrów składu Komitetu Organizacyjnego Kongresu zgodnie z propozycją Prezydium Polskiej Akademii Nauk (załącznik nr 1).

6.3. Przyjęcie przedstawionych powyżej celów i założeń programowych III Kongresu Nauki Polskiej.

6.4. Określenie zasad kształtowania listy uczestników kongresu.

6.5. Przyjęcie założenia, że dorobek Ogólnokrajowej Partyjnej Narady Nauk Społecznych (której obrady odbędą się jesienią br.) dotyczący oceny i stanu nauk społecznych w naszym kraju stanie się podstawą prac w tym obszarze III Kongresu Nauki Polskiej.

6.6. Wykorzystać okres przygotowawczy do III Kongresu Nauki Polskiej do skoncentrowania uwagi i działań środowisk naukowych na problematyce nauki i jej zadań wobec społeczeństwa oraz jakości kadr i badań naukowych. Wydział Nauki i Oświaty KC PZPR przygotuje odpowiedni do powyższej problematyki program zadań dla POP środowisk naukowych i naukowo-technicznych.

Wydział Nauki i Oświaty KC PZPR

Źródło: AAN, PZPR, LVIII/185, b.p., mps.

Nr 265

1985 kwiecień 15, Warszawa – Wydział Nauki i Oświaty KC PZPR, Zadania partii w środowiskach naukowych na tle aktualnej sytuacji społeczno-politycznej w szkołach wyższych i PAN

Wydział Nauki i Oświaty
KC PZPR

Warszawa, 15 IV 1985 r.

Zadania partii w środowiskach naukowych na tle aktualnej sytuacji społeczno-politycznej w szkołach wyższych i Polskiej Akademii Nauk

I. Środowiska naukowe należą do tych, w których interesy socjalistycznego państwa oraz polityczne wpływy partii muszą być szczególnie umacniane i chronione. W latach 1980–1982 siły i możliwości oddziaływania partii w tych środowiskach uległy istotnemu osłabieniu, m.in. w wyniku znacznego spadku ich upartyjnienia. Następstwa tego są ciągle widoczne i nadal wywierają niekorzystny wpływ na pracę partyjnych organizacji w szkołach wyższych i placówkach naukowo-badawczych. Dlatego konieczna jest dalsza koncentracja uwagi i działań politycznych na obszarze partii. Niezbędne jest większe zdecydowanie i determinacja w przywracaniu partii należnego jej miejsca w instytucjonalnej i politycznej strukturze placówek dydaktycznych i naukowych. Konieczne jest, aby temu procesowi sprzyjały również działania administracji centralnej, kierownictw szkół wyższych i placówek naukowo-badawczych.

II. Sytuacja polityczna w środowiskach naukowych, zarówno w PAN, jak i w wyższych uczelniach, zwłaszcza w decydujących ośrodkach akademickich, jest w dalszym ciągu złożona. Porównanie tej sytuacji w 1985 r. z okresem lat 1980–1982 wskazuje na bardzo daleko posunięty proces uspokojenia nastrojów, zdecydowanej przewagi odpowiedzialności za spokój społeczny i wykonywaną pracę nad działaniami antypaństwowymi oraz anarchizującymi życie społeczne. Te pozytywne przemiany znacznie szybciej przebiegają w PAN niż w szkołach wyższych – zwłaszcza w decydujących ośrodkach akademickich kraju.

Przyczyny tych zjawisk zostały wszechstronnie przeanalizowane na posiedzeniach Biura Politycznego (zwłaszcza w marcu 1984 r., lipcu 1984 r. i listopadzie 1984 r.). Realna groźba przekształcenia się niektórych placówek PAN w jawne ośrodki opozycji antysocjalistycznej oraz większości wyższych uczelni została zażegnana w wyniku wprowadzenia stanu wojennego.

Po tym wydarzeniu na przestrzeni lat 1982–1984 na sytuację polityczną w PAN korzystnie wpłynęły m.in. ogólne pozytywne zmiany sytuacji społeczno-politycznej w kraju, konsolidacja organizacji partyjnej, aktywna praca Zespołu Partyjnego Zgromadzenia Ogólnego PAN i Zespołu Partyjnego Prezydium PAN, zmiana prezesa PAN, prawidłowa polityka sekretarza naukowego PAN. Pozytywne skutki w pracy PAN miało również spotkanie tow. gen. armii W[ojciecha] Jaruzelskiego oraz innych przedstawicieli kierownictwa partii i państwa z Prezydium PAN w kwietniu 1984 r.[a]

[a] *Wzdłuż akapitu na lewym marginesie odręczna pionowa linia.*

W aktualnej sytuacji politycznej bardzo duże pozytywne znaczenie w działalności PAN miało pozostawienie realnego prawnego wpływu KC PZPR i władz państwowych na politykę kadrową w PAN, z których to możliwości w kilkunastu niezbędnych wypadkach już skorzystano; do tego należy np. zaliczyć odmówienie przez Radę Państwa zatwierdzenia w 1984 r. wyboru na członka PAN działacza antysocjalistycznego, odmowę przez sekretarza naukowego PAN powtórnego zatrudnienia kilku działaczy antysocjalistycznych oraz zwolnienie kilku z nich z pracy w PAN.

Działalność typu opozycyjnego w placówkach PAN występuje jeszcze nadal, zwłaszcza w Instytucie Historii, Instytucie Filozofii i Socjologii, Instytucie Badań Literackich.

Znacznie bardziej skomplikowana jest sytuacja w wyższych uczelniach, zwłaszcza dużych, w tym we wszystkich uniwersytetach (oprócz Uniwersytetu Śląskiego). Wprawdzie i tu następuje znaczne uspokojenie nastrojów, proces konsolidacji organizacji partyjnych, jednak sytuacja polityczna jest groźna, ponieważ opozycja stosuje w tych środowiskach konsekwentnie taktykę „długiego marszu", opanowując w sposób legalny różnego rodzaju ciała kolegialne mające uprawnienia stanowiące, w tym rzeczywisty wpływ na politykę kadrową i funkcjonowanie władz samorządów studenckich[a].

Niektóre wyższe uczelnie Warszawy, Poznania, Wrocławia, Lublina, Gdańska, Krakowa i Łodzi nadal są terenem ostrych konfliktów politycznych, a skuteczność walki z opozycją w dużym stopniu utrudnia obowiązująca ustawa o szkolnictwie wyższym (kolejną opinię o potrzebie jej nowelizacji przedstawiamy Biuru Politycznemu w oddzielnej notatce).

Na podstawie własnych ocen i analiz, obserwacji życia akademickiego i uczestniczenia w nim, zdaniem Wydziału Nauki i Oświaty KC, [w] środowisku naukowym PAN oraz wyższych uczelni w zakresie występujących w nim aktualnie zwrotów politycznych można wyodrębnić następujące grupy (zakładając jednak, ze linie i kryterium podziału nie są ostre):

1. **Zdecydowani zwolennicy ustroju socjalistycznego w Polsce**, aktywnie działający na rzecz współtworzenia i realizacji programu partii i jej polityki. W grupie tej znajdują się zarówno członkowie partii, jak i bezpartyjni, członkowie stronnictw politycznych, związków zawodowych, działacze PRON i związków młodzieży. Wśród nich znajdują się również osoby o podstawach propaństwowych, zwolennicy silnego socjalistycznego państwa polskiego i jego władz.

2. **„Neutralni"** – ceniący sobie spokój społeczny, możliwość pracy naukowej, nieangażujący się do żadnej działalności politycznej, zwolennicy pozytywistycznej pracy u podstaw. Wśród nich przeważają zwolennicy tzw. akademickich metod działania. Domagają się odrzucania kryteriów politycznych i obywatelskich w ich ocenie, a stosowania wyłącznie kryteriów naukowych i moralnych. Są oni często podatni na demagogiczną argumentację przeciwnika politycznego. Mają ogromny wpływ na organy kolegialne w szkołach wyższych i znaczną część kadry kierowniczej w uczelniach. Nierzadko występują w roli biernych obserwatorów walk i potyczek politycznych, od których wyraźnie się dystansują.

3. **Grupy zdezorientowane** – składają się z osób świadomych zagrożeń, jakie mogą być konsekwencją anarchizacji życia akademickiego, niewierzących jednak w skuteczność poczynań partii i władz państwowych. Zjawiskiem charakteryzującym postawę znacznej części tej grupy jest pesymizm dotyczący perspektyw kraju, nauki, uczelni; rezerwa wo-

bec poczynań władz, niepewność w formułowaniu sądów na temat przyszłości. Często kwestionują zarówno **działania władz, jak i opozycji.**

4. „Recenzenci" – polityki partii i państwa, chętnie krytykujący ją, lecz nieproponujący konkretnych rozwiązań.

W znacznej części środowiska naukowego jest silnie rozwinięte przekonanie o szczególnej roli inteligencji akademickiej w społeczeństwie. Wyraża się to w poglądzie, że prezentowanie wątpliwości i opinii krytycznych w sprawach ogólnospołecznych i politycznych jest moralnym obowiązkiem każdego pracownika nauki. Osoby te nie mają określonych programów działania, często jednak dają posłuch awanturnikom politycznym. Swoje niekiedy wysokie kwalifikacje i kompetencje w określonej subdyscyplinie naukowej nader łatwo usiłują przenosić w sferę życia społeczno-politycznego lub gospodarczego, niebędącą przedmiotem ich zainteresowań badawczych.

Do grupy tej zaliczyć także można „umiarkowanych opozycjonistów" w ramach ustroju socjalistycznego i konstytucyjnego porządku prawnego, pragmatyków działających w ramach prawa, ale także na jego granicy.

5. **Ekstremalni przeciwnicy** ustroju socjalistycznego i konstytucyjnego porządku prawnego w Polsce, działający jawnie lub nieujawniający się, zdecydowanie walczący z partią, systemem politycznym, władzami; wywodzą się z różnej proweniencji ideowej, hałaśliwi, wykorzystujący każdą okazję do siania niepokoju społecznego.

Jest to skrajna opozycja, grupa niezbyt liczna, negująca jakiekolwiek osiągnięcia Polski Ludowej w czterdziestoleciu, przeciwstawiająca się wszelkim posunięciom władz, stawiająca sobie za cel nieustanne utrzymywanie stanu wrzenia politycznego i niepokoju w środowisku największych uczelni kraju, działająca również poza nimi. Wpływy tej grupy na postawy części pracowników i studentów są znaczne – co udowodniły ubiegłoroczne wybory władz akademickich. Grupa ta jest gotowa podporządkować interesy uczelni własnym celom politycznym inspirowanym przez awanturników politycznych z b[yłego] KSS KOR czy KPN, a także wojujący klerykalizm[b].

III. **Szkolnictwo wyższe**[*]

1. Na potencjał państwowego szkolnictwa wyższego składa się 89 uczelni w 24 ośrodkach akademickich prowadzących ponadto 31 filii i wydziałów zamiejscowych oraz 163 punkty konsultacyjne. Łącznie w systemie studiów dziennych i dla pracujących kształci się obecnie blisko 370 tys. osób na 130 kierunkach studiów.

Szkoły wyższe zatrudniają 56 tys. nauczycieli akademickich, co zapewnia – biorąc pod uwagę ilość studiujących – wysoki wskaźnik nasycenia uczelni kadrą nauczycielską. Jednakże jej struktura kształtuje się niepomyślnie, ponieważ najliczniejszą grupę

---

[b] *Wzdłuż powyższych pięciu punktów na lewym marginesie odręczna pionowa linia.*

[*] W 1984 r. Biuro Polityczne KC PZPR ośmiokrotnie analizowało różne problemy szkolnictwa wyższego, w tym trzykrotnie w sposób kompleksowy:

– 6 III 1984 r. rozpatrzono ocenę sytuacji społeczno-politycznej w szkołach wyższych przed wyborami władz akademickich oraz wyborami do rad narodowych;

– 10 III 1984 r. dokonano oceny sytuacji społeczno-politycznej w szkołach wyższych na tle przebiegu i wyniku wyborów władz akademickich;

– 13 XI 1984 r. rozpatrzono materiał pt. „Główne kierunki rozwoju i doskonalenia systemu szkolnictwa wyższego" oraz przyjęto „Harmonogram działań" w tym zakresie, obejmujący zadania na rok 1985 i 1986. Ponadto w dniu 6 XII ub.r. Biuro Polityczne przeanalizowało wyniki konsultacji nowego systemu rekrutacji na studia przeprowadzonej zgodnie z zaleceniem XVI Plenum KC PZPR [z 2–3 VI 1984 r.].

nauczycieli akademickich stanowią adiunkci, spośród których 57 proc. ma powyżej 45. roku życia. Natomiast udział kadr najwyżej kwalifikowanych, tj. profesorów, nie zmienił się na przestrzeni 20 lat i wynosi ok. 5 proc. ogółu nauczycieli akademickich (w uczelniach pedagogicznych tylko 1,8 proc.). To powoduje, że roboczy kontakt studenta z profesorem może być stosunkowo rzadki.

W ostatnich latach występuje zjawisko opóźnionego lub zahamowanego awansu naukowego, co oznacza wzrost średniej wieku poszczególnych kategorii nauczycieli akademickich. Stosunkowo późno uzyskują stopień doktora starsi asystenci. Tylko 32 proc. grupy zdobywa doktorat przed 30. rokiem życia. Z tego też m.in. powodu 64,5 proc. ogółu profesorów przekroczyło 50 lat życia.

Niekorzystnie kształtuje się również „geografia" zatrudnienia nauczycieli akademickich. Mimo znacznego rozwoju regionalnych ośrodków szkolnictwa wyższego nadal 80 proc. kadr naukowych skoncentrowanych jest w siedmiu ośrodkach: Warszawie, Krakowie, Wrocławiu, Katowicach, Poznaniu, Łodzi i Gdańsku.

2. Przez okres bez mała ćwierć wieku szkolnictwo wyższe realizowało w miarę harmonijnie społeczne i indywidualne zapotrzebowanie na kształcenie akademickie. Pewne napięcia na rynku pracy wynikały z tego, iż szkolnictwo nie nadążało za zmianami struktury kształcenia równolegle do dynamiki gospodarki; szybkiego rozwoju techniki i technologii produkcji. Również historycznie ukształtowana sieć szkolnictwa – a wraz z nią ilość absolwentów w poszczególnych regionach kraju – nie zawsze odpowiadała lokalnym zapotrzebowaniom.

3. Szkoły wyższe uczestniczą w badaniach naukowych wchodzących w zakres wszystkich programów rządowych. Biorą też udział w realizacji zadań wynikających z planów koordynacyjnych wszystkich problemów węzłowych, jak też w badaniach ujętych problemach międzyresortowych, spośród których 30 koordynowanych jest przez szkoły wyższe. Ranga tych szkół w całokształcie badań na rzecz rozwoju gospodarczego wynika głównie stąd, iż w uczelniach skoncentrowanych jest obecnie blisko 70 proc. całości kwalifikowanych kadr naukowych oraz prawie 50 proc. aparatury badawczej.

4. Wprowadzony w 1983 r. nowy system finansowania państwowych szkół wyższych stworzył uczelniom korzystniejsze warunki dla prowadzenia działalności naukowo-dydaktycznej i wychowawczej. Uczelnie zyskały dużą samodzielność w prowadzeniu gospodarki finansowej. Mogą tworzyć fundusz rozwoju, pozostający do ich wyłącznej dyspozycji, mają możliwość samodzielnego eksportu swoich osiągnięć badawczych, jak też mogą ustalać ceny umowne przy zawieraniu kontraktów. Pozwala to uzyskiwać zwiększone dochody, służące, obok dotacji państwowych, finansowaniu różnych sfer działalności naukowo-badawczej.

5. Lata 1980–1981 nacechowane były niespotykanym wcześniej stopniem anarchizacji życia akademickiego. Nie było to zjawisko samoistne, aczkolwiek odznaczało się dużą specyfiką środowiskową. Strajki i demonstracje osiągnęły tu wymiar uniemożliwiający w praktyce realizację statutowych zadań szkolnictwa wyższego.

Pogłębiająca się destabilizacja pracy szkół wyższych zahamowana została w momencie wprowadzenia stanu wojennego. Niestety znaczna część środowiska nie przyjęła tego faktu z należytym zrozumieniem. Mimo to władze państwowe – dając wyraz wyrozumiałości i zaufania wobec środowisk akademickich, a także biorąc pod uwagę ich postulaty i aspiracje – wprowadziły w życie ustawę z dnia 4 maja 1982 r. o szkolnictwie wyższym,

respektującą idee samorządności oraz gwarantującą pracownikom i studentom szereg uprawnień i przywilejów.

Zgodnie z postanowieniami ustawy szkoły wyższe opracowały własne statuty, jak również przeprowadziły w 1984 r. wybory władz akademickich. Ok. 51 proc. nowo wybranych rektorów to członkowie partii i stronnictw sojuszniczych. Jednakże już pierwsze miesiące funkcjonowania ustawy przyniosły narastające trudności w środowisku. Doświadczenia uzyskane w okresie prawie trzech lat od momentu wprowadzenia nowych rozstrzygnięć prawnych zrodziły potrzebę nowelizacji ustawy. Selektywne potraktowanie w wielu uczelniach ustawy zmniejszyło bowiem możliwości zarządzania sferą szkolnictwa wyższego przez państwo i wyraźnie osłabiło dydaktyczne, naukowe i wychowawcze funkcje uczelni*.

Z niepokojem odnotować należy również różnorodne nieprawidłowości w funkcjonowaniu uczelni. Są one w dużej mierze wynikiem działań kontestacyjnych podejmowanych przez opozycjonistów w oparciu o motywacje polityczne. Miało to miejsce już w trakcie wyborów władz akademickich. Działania destrukcyjne polegały wówczas na wysuwaniu i wybieraniu – głównie do ciał kolegialnych – osób znanych ze swej wrogiej lub niechętnej postawy wobec władz państwowych i zasad ustrojowych naszego kraju. W tych samych ośrodkach równie często bojkotowano lub nie wybierano do władz uczelni członków partii. Z działaniami o charakterze kontestacyjnym mamy do czynienia również i dziś. Bywa, że noszą one znamiona personalnych ataków, towarzyskiego bojkotu i naukowego ostracyzmu. Przejawy takich postaw odnotować można przy rozpatrywaniu wniosków o przyznanie nagród, odznaczeń, awansów itp.

Przełamywaniu tego rodzaju postaw nie sprzyja obecny stan prawny w szkolnictwie wyższym. Istniejące luki prawne i wątpliwości interpretacyjne są bowiem umiejętnie wykorzystywane przez przeciwnika politycznego dla umacniania własnych wpływów w środowisku, w tym również wśród studentów.

6. Młodzież studencka, mimo oczywistych postępów w normalizacji życia akademickiego, nadal nie jest zintegrowana na płaszczyźnie socjalistycznych wartości ustrojowych. Wpływa to negatywnie na całokształt pracy uczelni; osłabia podstawowe funkcje szkół wyższych.

Nastąpił ogólny spadek dyscypliny studiów, obniżenie średniej ocen, pogłębia się zjawisko nieterminowego kończenia studiów oraz regres w rozwoju studenckiego ruchu naukowego. Nie zdołano przełamać bierności i braku aktywności społecznej wielu grup młodzieży, co uzewnętrznia się m.in. w niskim stopniu zorganizowania socjalistycznych związków młodzieży. Ich słabość wykorzystuje samorząd studencki, często uznający się za organizację polityczną i podejmujący negatywne inicjatywy o charakterze politycznym.

Innym niepokojącym zjawiskiem jest znaczna aktywizacja w środowisku studenckim duszpasterstwa akademickiego. Skupia ono ok. 10–15 proc. studentów. Działalność duszpasterstwa wspierana jest niekiedy manifestacyjnym zachowaniem niektórych nauczycieli akademickich, b[yłych] ateistów, lecz obecnie z różnych (najczęściej koniunkturalno-politycznych) przyczyn demonstrujących swe „nawrócenie" na katolicyzm. (np. Politechnika Wrocławska).

---

* Na podstawie opinii zebranych ze wszystkich szkół wyższych Wydział Nauki i Oświaty KC PZPR przedstawił kierownictwu partii oddzielny dokument: „Informacja o przewidywanym rozwoju sytuacji w uczelniach po nowelizacji ustawy o szkolnictwie wyższym".

7. Złożona sytuacja społeczno-polityczna w uczelniach wskazuje przede wszystkim na konieczność zwrócenia szczególnej uwagi na stan i możliwości efektywnego działania partii w środowisku akademickim.

Potrzeba zintensyfikowania ideowo-politycznej i organizacyjnej pracy partii w tym środowisku jest bezsporna; wynika z analizy zarówno obecnego stanu PZPR w uczelniach (podważony autorytet i prestiż, ograniczone możliwości efektywnego oddziaływania na społeczno-polityczne i organizacyjne życie uczelni), jak też przyczyny, które do takiej sytuacji doprowadziły (m.in. słabość ideowo-polityczna znacznej części członków partii, lecz także pominięcie prawnych regulacji statusu partii w procesie zarządzania uczelnią). Słabość organizacji partyjnych w niektórych uczelniach spowodowała porażkę kandydatów partii w wyborach do władz uczelni.

8. Do spraw szczególnie trudnych, wynikających z bliżej nieokreślonej roli partii w zarządzaniu szkołami wyższymi, należy zaliczyć malejący wpływ uczelnianych organizacji partyjnych na politykę kadrową. Ocena taka dotyczy zwłaszcza uczelni o dużym potencjale naukowym i licznej obsadzie kadrowej.

Analizy, którymi dysponuje Wydział Nauki i Oświaty KC, wskazują, że do nielicznych wyjątków należy konsultacja decyzji personalnych rektora lub ciał kolegialnych z KU PZPR. Wiele trudności formalnoprawnych uniemożliwia wręcz odsunięcie od pracy dydaktycznej notorycznych opozycjonistów. Z kolei te same rozstrzygnięcia formalne pozwalają na hamowanie rozwoju naukowego partyjnych nauczycieli akademickich.

9. Partia w szkołach wyższych liczy obecnie 22 tys. członków i kandydatów działających w 623 POP i OOP we wszystkich uczelniach. Podstawowy potencjał ilościowy partii skupiony jest w dwóch typach uczelni: uczelniach technicznych – 31 proc. ogółu, uniwersytetach – 23,7 proc. ogółu członków partii w szkołach wyższych. Łącznie w obu typach uczelni znajduje się 54,7 proc. członków partii. Wielkość ta zwiększyła się o 3 proc. w porównaniu z rokiem poprzednim, kiedy wynosiła 51,7 proc. ogółu członków partii.

Stąd wniosek, że aktywizacja organizacji partyjnych, jak i rozwój szeregów szczególnie w tych uczelniach decydować będzie o sytuacji społeczno-politycznej w całym środowisku akademickim.

Główne siły partii w uczelniach znajdują się w pięciu ośrodkach akademickich: Warszawa – 16 proc., Kraków – 12,1 proc., Katowice – 11,5 proc., Poznań – 10,7 proc., Wrocław – 7,9 proc.

Oznacza to, że w tych 5 ośrodkach znajduje się łącznie 58,1 proc. ogółu członków partii z ośrodków akademickich.

W latach 1982–1984 szeregi partyjne w uczelniach zmniejszyły się o ok. 15 proc. Największe ubytki partia odnotowała w uczelniach technicznych, następnie w uniwersytetach, akademiach medycznych i akademiach rolniczych. Jednakże w 1984 r. wystąpiły wyraźne oznaki stabilizacji.

Stopień upartyjnienia nauczycieli akademickich osiąga obecnie wielkość 25,9 proc., co oznacza minimalny spadek – w ubiegłym roku wynosił 26,1 proc.

Upartyjnienie nauczycieli akademickich w poszczególnych typach uczelni wynosi:

Uniwersytety – 23,1 proc.

Uczelnie techniczne – 24,8 proc.

Uczelnie pedagogiczne – 38,5 proc.

Uczelnie ekonomiczne – 40,8 proc.

Uczelnie rolnicze – 29,9 proc.
Uczelnie medyczne – 24,7 proc.
Uczelnie morskie – 31,8 proc.
Uczelnie wychowania fizycznego – 27,9 proc.
Uczelnie artystyczne – 15,7 proc.

Najwyższy stopień upartyjnienia wśród nauczycieli akademickich występuje w mniejszych środowiskach akademickich: Częstochowa – 42,5 proc., Bydgoszcz – 37,6 proc., Kielce – 36 proc. oraz dwa większe: Poznań – 30,1 proc., Katowice – 31,7 proc.

W poszczególnych grupach nauczycieli akademickich stopień upartyjnienia jest następujący:

Profesorowie – 34,7 proc.
Docenci – 35,2 proc.
Adiunkci – 25,3 proc.
Starsi asystenci – 22,0 proc.
Asystenci – 15,9 proc.

Niepokoić musi stosunkowo mała ilość członków partii wśród asystentów i st[arszych] asystentów, na których barkach spoczywają poważne obowiązki dydaktyczno-wychowawcze i których wpływ na studentów jest największy.

Niski wskaźnik przynależności partyjnej wśród młodszych pracowników naukowych, jak wskazują obserwacje, spowodowany jest – obok znanych przyczyn polityczno-ideologicznych – barierą środowiskową; znanymi faktami utrudniania rozwoju naukowego partyjnej części nauczycieli akademickich poprzez stosowanie innych niż naukowe kryteriów oceny dorobku naukowego. Nie jest to jednakże jedyna przyczyna hamująca rozwój naukowy młodego aktywu partyjnego. Do czynników niesprzyjających zaliczyć tu można również przeciążenie zadaniami pozanaukowymi. W przypadku braków kadrowych zadania te istotnie mogą się nadmiernie kumulować. Ofiarna, społeczna praca aktywu wymaga w tej sytuacji należytego zabezpieczenia, a zwłaszcza moralnego „ekwiwalentu" ze strony instancji zwierzchnich. Dobrą okazję stwarza tu np. wyróżnienie Medalem 40-lecia PRL. Dlatego należy zadbać, by medal ten otrzymali wyróżniający i zasłużeni nauczyciele akademiccy.

10. W ogólnej charakterystyce sytuacji polityczno-kadrowej w nauce i szkolnictwie wyższym wyodrębnić należy blok przedmiotów o szczególnym znaczeniu ideologicznym: filozofię, socjologię, politologię i ekonomię polityczną. Przedmioty te – odpowiednio do założeń ustrojowych naszego państwa – powinny wyposażyć absolwentów wszystkich szkół wyższych w podstawową wiedzę z zakresu marksizmu-leninizmu o funkcjonowaniu społeczeństwa socjalistycznego. Obecnie zakończone zostały prace nad nowymi programami nauczania tych przedmiotów. Najtrudniejszym problemem do rozwiązania staje się w bieżącym roku akademickim sprawa właściwej i konsekwentnej realizacji tych programów, zdeterminowana sytuacją polityczno-kadrową w środowisku naukowym w ogóle, a w środowisku wyżej wymienionych dyscyplin naukowych przede wszystkim.

Sytuacja polityczna wśród nauczycieli akademickich filozofii, socjologii, politologii i ekonomii politycznej uległa w latach 1980–1982 dosyć wyraźnemu pogorszeniu. Miało miejsce – i nie tak rzadko – demonstracyjne występowanie z partii. Część tych pracowników nauki wyrzekła się marksizmu. Niektórzy zaś przyjmowali wręcz entuzjastyczną postawę wobec sił negujących – z różnych pozycji – marksizm i socjalizm.

W ostatnim czasie tego typu zjawiska nie występują. Z tego punktu widzenia można nawet mówić o pewnej stabilizacji, a nawet poprawie. Wzrasta aktywność przedstawicieli tych dyscyplin zarówno na polu naukowym, jak i w działalności społeczno-politycznej. Jednakże nie są to tendencje mocne. Nadal nie są dominującymi postawy zdecydowanie prosocjalistyczne. We względnie dużej skali występują zaś zjawiska:

– nieufność wobec polityki partii i państwa, postawy wyczekiwania i emigracji wewnętrznej,

– ucieczki w badaniach naukowych od zasadniczych problemów życia społeczno-politycznego, podejmowanie marginalnej tematyki badawczej.

Dlatego też sytuację polityczną wśród kadry nauczającej przedmiotów społeczno-politycznych należy uważać nadal za skomplikowaną i poważną.

Przezwyciężenie istniejącego stanu rzeczy wymaga przede wszystkim konsekwencji w realizacji strategicznych celów polityki kadrowej.

Zasadniczy cel polityki kadrowej w odniesieniu do tych dyscyplin naukowych powinien polegać na preferowaniu osób nie tylko wyraźnie stojących na gruncie marksizmu-leninizmu, ale w najwyższym stopniu uczestniczących w procesie jego twórczego rozwoju.

Realizacja tak pojmowanego celu polityki kadrowej w odniesieniu do dyscyplin ideologicznych wymaga opracowania zobiektywizowanych kryteriów tej polityki, jak i stosowania wielu form mecenatu państwa nad tymi pracownikami naukowymi, którzy mogliby twórczo rozwijać teorię marksizmu-leninizmu. Taką formą są niewątpliwie studia doktoranckie i habilitacyjne w ANS oraz w wyższych uczelniach bratnich krajów socjalistycznych. Celowe byłoby również utworzenie dla poszczególnych dyscyplin naukowych funduszy stypendialnych, atrakcyjnych dla pracowników naukowych, z których honorowano by prace o szczególnej doniosłości dla marksizmu-leninizmu w danej dyscyplinie naukowej. Np. w socjologii mógłby to być fundusz stypendialny im. Ludwika Krzywickiego[1] – wybitnego uczonego okresu międzywojennego, stojącego w swych badaniach społecznych na gruncie interesów świata pracy.

Sytuacja polityczno-kadrowa w środowiskach nauczycieli akademickich przedmiotów społeczno-politycznych wymaga opracowania w trybie pilnym perspektywicznego programu rozwoju kadr naukowych w tych dyscyplinach z uwzględnieniem wymiany części dotychczas zatrudnionych pracowników naukowych na podstawie rzetelnego przeglądu kadrowego wśród nauczycieli akademickich filozofii, socjologii, politologii i ekonomii politycznej. Tylko aktywna i konsekwentna polityka kadrowa może przyczynić się do przezwyciężenia aktualnej sytuacji politycznej w środowisku nauk społecznych i zapewnić tym dyscyplinom naukowym twórczy rozwój.

11. Mając na uwadze powyższe trudności, Wydział Nauki i Oświaty KC wraz z odpowiednimi resortami przystąpił do realizacji długofalowej koncepcji rozwoju naukowego partyjnych kadr akademickich do 1990 r. Zasadza się ona na stworzeniu warunków umożliwiających rozwój naukowy poprzez udzielanie urlopów, stypendiów doktorskich i habilitacyjnych oraz należytą konsultację w ramach staży naukowych w ANS KC PZPR.

[1] Ludwik Krzywicki (1859–1941) – myśliciel marksistowski, socjolog, ekonomista, polityk, działacz społeczny, tłumacz prac Marksa i Engelsa, działacz Związku Robotników Polskich (1889–1893), współpracownik PPS-Lewicy (1906–1916). Wykładowca Uniwersytetu Latającego, Towarzystwa Kursów Naukowych, Wolnej Wszechnicy Polskiej, pracownik naukowy UW (1919–1939), kierownik Instytutu Gospodarstwa Społecznego (1921–1939). Członek PAU od 1928 r.

Grupa aktywu partyjnego uczelni, która powinna być objęta szczególną ochroną, obejmuje ok. 8 tys. osób – głównie młodych nauczycieli akademickich.

12. Intensywny rozwój kontaktów naukowych z państwami socjalistycznymi ma ogromne znaczenie dla rozwoju naszej kadry.

W ostatnich latach przywrócono wiele form współpracy, a przede wszystkim:

– wznowiono współpracę między 16 uczelniami polskimi i radzieckimi (w tym 7 wyższych szkół pedagogicznych), czynione są starania na rzecz powiększenia liczby uczelni współpracujących z uczelniami radzieckimi;

– wznowiono wyjazdy pracowników na staże naukowe na zasadach wymiany bezdewizowej;

– wznowiono wzajemne zaproszenia naukowców na pobyty krótkie.

Obecnie na studiach doktoranckich w ZSRR przebywa 451 doktorantów. Ponadto istnieje możliwość skierowania łącznie ok. 350 osób na staże naukowe i habilitacyjne.

Plany współpracy z krajami socjalistycznymi zakładają znaczne zwiększenie zakresu wspólnych badań i wymiany osobowej oraz doskonalenia form ich realizacji – zwłaszcza w dziedzinie nauk społecznych oraz współpracy organizacji partyjnych w szkołach wyższych (w kwietniu br. przebywała w ZSRR siedemnastoosobowa grupa I sekretarzy KU PZPR).

W 1984 r. ze szkół wyższych wyjechało za granicę łącznie 16 627 osób – w tym do krajów socjalistycznych 9647: do ZSRR – 1447, NRD – 4295, CSSR – 1941, Węgier – 857, Bułgarii – 611.

Podstawową funkcją polityki wyjazdowej powinno być doskonalenie i rozwój kadr, zwłaszcza młodych nauczycieli akademickich.

13. W latach 1985–1990 partia w sposób znaczący musi umocnić swój stan liczbowy i jakościowy wśród nauczycieli akademickich, szczególnie wśród kadry samodzielnych pracowników nauki oraz wśród asystentów. Wszystkie inne cele zakładane w partyjnym działaniu są mało realne w przypadku braku silnej i mobilnej partii działającej wśród najbardziej reprezentatywnych grup środowiska akademickiego.

Warunkiem zwiększenia tej mobilności jest doskonalenie instrumentów regulujących całokształt życia uczelni; nadanie konstytucjonalno-ustrojowej rangi zasadzie przewodniej roli partii oraz zwiększenia pomocy ze strony resortów nadzorujących szkoły wyższe. Obecna sytuacja w szkołach wymaga większego upolitycznienia działalności aparatu państwowego i władz akademickich, której celem powinna być odbudowa i umacnianie autorytetu uczelnianych organizacji partyjnych, związków zawodowych i socjalistycznych związków młodzieży działających wśród studentów.

14. Poważnym czynnikiem wpływającym na frustracje środowiska akademickiego jest jego sytuacja materialna. Trzeba podkreślić, że w wyniku decyzji kierownictwa partii i państwa zapewnione zostało utrzymanie głównych wskaźników nakładów finansowych pozwalających na realizację podstawowych zadań szkół wyższych.

Mimo wprowadzenia nowego systemu finansowania szkół wyższych ich sytuacja materialna jest zła. Przyczyną tego są malejące od kilku lat nakłady inwestycyjne na rozwój i modernizację bazy materialno-technicznej szkolnictwa wyższego. Tak np. wielkość rocznych nakładów inwestycyjnych w latach 1982–1984 wynosiła w cenach porównywalnych – zaledwie 1/4 wielkości nakładów z końca lat siedemdziesiątych.

Podstawowym niedomogiem jest słabe wyposażenie uczelni w aparaturę badawczą i techniczne środki poligraficzne. Są one krańcowo zużyte, a tym czasem zanika niemal

zupełnie import aparatury najbardziej nowoczesnej. Sytuacja taka, pogłębiona niezadowoleniem z systemu płacowego, niekorzystnie wpływa na nastroje i określa w dużym stopniu stanowiska polityczne nauczycieli akademickich.

15. Najistotniejszym jednak problemem jest niski poziom płac pracowników uczelni i pozostałych pracowników naukowych. W ostatnich latach nastąpiło odczuwalne obniżenie poziomu płac realnych tego środowiska w porównaniu z innymi grupami społeczno-zawodowymi, co odbiło się w dyskusji nad tezami na XIX Plenum KC PZPR[2]. Często podnosi się to jako argument uzasadniający brak materialnej motywacji do lepszej pracy i większego zaangażowania w pracę dydaktyczną i wychowawczą.

Ponadto poważne problemy występują w sytuacji mieszkaniowej młodej kadry naukowej, co powoduje rosnące trudności w angażowaniu do pracy najlepszych absolwentów uczelni.

16. Dotychczasowe kierunki inwestowania nie zapewniły uczelniom niezbędnych warunków dla prowadzenia działalności dydaktyczno-naukowej i socjalnej. Powstały luki w inwestowaniu, które spowodowały znaczne niedobory w bazie lokalowej dla takich kierunków działalności szkół, jak: wychowanie fizyczne i sport; magazynowanie zbiorów bibliotecznych; studencka służba zdrowia. Dalszej rozbudowy wymaga również baza socjalna, głównie domów studenckich i mieszkań rotacyjnych dla młodej kadry naukowej. Deficyt miejsc w domach studenckich wynosi ok. 20 tys. Inwestycje dla wymienionych kierunków traktowane będą w hierarchii potrzeb w latach 1986–1990 priorytetowo.

Na dokończenie budów aktualnie kontynuowanych oraz na podjęcie realizacji inwestycji uznanych w resorcie za priorytetowe i szczególnie pilne niezbędne nakłady (liczone w cenach 1984 r.) powinny wynosić w latach 1986–1990 około 22 mld złotych.

Przy ograniczonych możliwościach inwestycyjnych szczególnego znaczenia nabiera prawidłowa gospodarka w zakresie konserwacji, remontów i modernizacji obiektów istniejących, stanowiąca główne przeciwdziałanie dekapitalizacji majątku trwałego uczelni.

Zabezpieczenie wszystkich najpilniejszych potrzeb szkół wyższych na rok 1985 wymagać będzie zwiększenia dotacji budżetowej na remonty (z rezerwy centralnej) o 1 mld zł, tj. do kwoty 3650 mln zł. Na lata 1986–1990 resort postuluje ustalenie wielkości dotacji na remonty w szkołach wyższych na poziomie 4–5 mld złotych rocznie.

W szkołach wyższych znajduje się około 50 proc. całych zasobów aparatury naukowo-badawczej w kraju. Od 1976 r. przyrosty aparatury naukowej maleją systematycznie. W ok. 70 proc. aparatura ta jest zamortyzowana i przestarzała.

17. Odrobienie wieloletnich zaniedbań wymaga co najmniej podwojenia dostaw sprzętu badawczego, a uzyskanie wyposażenia porównywalnego z laboratoriami badawczymi za granicą – co najmniej potrojenia obecnych zakupów.

W ujęciu wartościowym oznacza to zwiększenie dostaw aparatury dla szkół wyższych w latach 1986–1990 o co najmniej 3 mld, czyli do 6 mld złotych rocznie.

Potrzeby importu aparatury z II obszaru płatniczego wynoszą rocznie 8 mln dolarów, tj. 1 120 mln zł.

Potrzeby wydawnicze uczelni resortu sięgają 28 tys. arkuszy wydawniczych rocznie. Stan wyposażenia uczelnianych zakładów graficznych pozwala na osiągnięcie produkcji

[2] XIX Plenum KC PZPR odbyło się w dniach 13–14 V 1985 r.

ok. tys. ark[uszy]. Na 118 maszyn drukarskich zainstalowanych w uczelniach aż 53 pracuje już powyżej 10 lat.

Na wyniki działalności resortowej poligrafii wielki wpływ ma też katastrofalny brak papieru, jego bardzo niska jakość i nieregularne dostawy.

W celu zapewnienia niezbędnego poziomu bazy i materialnego funkcjonowania szkół wyższych niezbędne stają się:

1. Nakłady inwestycyjne w latach 1986–1990 w kwocie ok. 22 mld zł.

2. Zwiększenie dotacji na remonty do kwoty 4–5 mld zł rocznie.

3. Zwiększenie stopnia nasycenia laboratoriów badawczych i dydaktycznych szkół wyższych w aparaturę badawczą oraz poprawienie efektywności jej wykorzystania.

Konieczne jest ustalenie w latach 1986–1990 dotacji na zakupy aparatury w wysokości 3 mld. zł rocznie.

IV. **Polska Akademia Nauk**

A. **Podstawowe dane o Polskiej Akademii Nauk**

Polska Akademia Nauk działa w oparciu o ustawę z dnia 17 lutego 1960 r. wraz z jej nowelizacją z 1970 r. Po wydarzeniach sierpniowych 1980 r. zmianie uległy jedynie regulaminy wyborcze członków Zgromadzenia Ogólnego oraz Prezydium PAN. Zmiany te spowodowały dalszą demokratyzację tych wyborów.

Zgodnie z Ustawą o Polskiej Akademii Nauk Akademia jest najwyższą instytucją naukową w kraju, służącą społeczeństwu i nauce. Zadaniem Polskiej Akademii Nauk jest zapewnienie nauce polskiej warunków wszechstronnego rozwoju, wytyczanie badaniom naukowym kierunków odpowiadających potrzebom narodu budującego ustrój socjalistyczny, przyczynianie się do rozwoju postępowej myśli naukowej w świecie oraz reprezentowanie nauki polskiej w kraju i za granicą.

Spełnia ona trzy następujące funkcje w nauce polskiej:

– jest najwyższą samorządową instytucją polskiej nauki;

– prowadzi w sieci swoich instytutów badania podstawowe i stosowane, wymagające wielkich zespołów naukowych o najwyższych kwalifikacjach;

– pełni funkcję naczelnego organu państwowego w zakresie rozwoju poszczególnych dyscyplin naukowych i całości badań podstawowych.

2. Część samorządową Akademii stanowią:

– Zgromadzenie Ogólne, liczące aktualnie 314 członków rzeczywistych i członków korespondentów PAN.

– Prezydium, będące organem wykonawczym Zgromadzenia Ogólnego, wybierane w głosowaniu tajnym i zatwierdzane przez prezesa Rady Ministrów na okres trzyletni. Obecne trzydziestoośmioosobowe Prezydium PAN wybrane zostało na kadencję 1984–1986.

– Wydziały skupiające określone grupy dyscyplin: Wydział Nauk Społecznych, Wydział Nauk Biologicznych, Wydział Nauk Matematycznych, Fizycznych i Chemicznych, Wydział Nauk Technicznych, Wydział Nauk Rolniczych i Leśnych, Wydział Nauk Medycznych oraz Wydział Nauk o Ziemi i Nauk Górniczych. Wydziały czuwają nad rozwojem dyscyplin naukowych w zakresie swojego działania oraz dokonują ich okresowych ocen.

– W takich ośrodkach naukowych kraju, jak Kraków, Poznań, Katowice, Wrocław, Łódź, Gdańsk, działają oddziały PAN. Podejmują one problemy rozwoju nauki oraz wnoszą poprzez ekspertyzy komisji problemowych istotny udział w programy rozwojowe danego regionu.

– Na kadencję 1984–1986 powołanych zostało w PAN 112 komitetów naukowych. W skład tych komitetów wchodzi 5425 osób, z tego 57,1 proc. stanowią nauczyciele akademiccy, 17,8 proc. pracownicy naukowi PAN, 25,1 proc. [pracownicy] jednostek badawczych innych resortów.

3. Funkcję organu centralnej administracji państwowej pełni sekretarz naukowy PAN, powoływany na wniosek prezesa Rady Ministrów przez Radę Państwa. Sekretarz naukowy jest przełożonym wszystkich pracowników Akademii, sprawuje nadzór nad działalnością placówek naukowych i innych jednostek organizacyjnych PAN, współdziała z Sejmem oraz naczelnymi organami administracji państwowej.

4. Polska Akademia Nauk prowadzi we własnej sieci 73 placówek naukowych badania z zakresu nauk ścisłych, technicznych, nauk o ziemi, biologicznych, medycznych, rolniczych, społecznych, humanistycznych. Ponadto w skład tej instytucji wchodzą: Ośrodek Informacji Naukowej, biblioteki, zakłady doświadczalne, przedsiębiorstwa produkujące aparaturę naukową, rolne przedsiębiorstwa doświadczalne, wydawnictwo „Ossolineum", drukarnie naukowe i inne.

Na dzień 31 grudnia 1984 r. w PAN zatrudnionych było 14 792 pracowników (31 XII 1981 r. – 16 550). Nastąpiło dalsze zmniejszenie zatrudnienia (o 863 osób).

5. W placówkach naukowych Akademii zatrudnionych jest 10 399 osób, z tego 4298 stanowią pracownicy naukowo-badawczy, w tym 1061 profesorów i docentów.

W latach 1980–1984 w istotnym stopniu zmalała relacja ilości młodych pracowników nauki do ilości profesorów i docentów. Nastąpiło odwrócenie piramidy wiekowej i zawodowej, grozi to wystąpieniem „luki" pokoleniowej.

Placówki naukowe PAN w zdecydowanej większości reprezentują wysoki poziom badań podstawowych bądź stosowanych, z zasady mają charakter interdyscyplinarny, sprzyjający podejmowaniu kompleksowych programów badań naukowych.

W okresie ostatnich 15 lat w wyniku przedmiotowego systemu finansowania badań naukowych placówki naukowe PAN stanowiły istotne centrum koordynacji ogólnokrajowych programów badawczych.

W 1984 r. placówki naukowe PAN uczestniczyły w rozwiązywaniu 121 problemów badawczych, prowadziły badania własne oraz zlecone przez jednostki gospodarki uspołecznionej. Placówki PAN pełniły funkcje koordynatorów I stopnia 14 węzłowych i 39 międzyresortowych problemów badań podstawowych, wyodrębnionych w 4 rządowych programach badawczo-rozwojowych i w 3 problemach węzłowych resortów gospodarczych. Prowadziły one również badania w ramach 53 problemów innych resortów. W realizacji powyższych problemów uczestniczyło ok. 11,6 tys. pracowników działalności podstawowej, w tym ok. 6,1 tys. pracowników PAN i 4,3 tys. pracowników wyższych uczelni.

W efekcie realizacji zadań badawczych w placówkach PAN uzyskano liczne wyniki poznawcze i praktyczne. W 1984 r. opublikowano 3999 oryginalnych rozpraw naukowych, w tym 391 monografii i syntez; opracowano w skali laboratoryjnej lub doświadczalnej 99 nowych urządzeń, 43 nowe technologie i materiały, 63 nowe metody badawcze i pomiarowe. W Urzędzie Patentowym PRL zgłoszono 80 projektów wynalazczych, uzyskano 64 patenty na wynalazki i świadectwa ochronne na wzory użytkowe.

6. Samodzielne przedsiębiorstwa PAN oraz zakłady doświadczalne instytutów produkujące aparaturę naukową sprzedały w 1984 r. wyroby o łącznej wartości ok. 2 mld zł,

w tym na eksport 633,5 mln zł; rolnicze zakłady doświadczalne uzyskały ze sprzedaży swojej produkcji i usług doświadczalnych 100 mln zł.

7. W ramach działalności wydawniczej PAN w 1984 r. ukazało się 590 tytułów o objętości 16 455 arkuszy wydawniczych. Poprawie uległa bezdewizowa wymiana wydawnictw z partnerami zagranicznymi, będąca podstawowym źródłem zaopatrzenia w literaturę naukową. W 1984 r. otrzymano 42 128 egzemplarzy wydawnictw zagranicznych, a w 1983 r. 39 161 egzemplarzy.

8. Budżet Polskiej Akademii Nauk wynosił kolejno w 1983 r. 6734,6 mln zł, w 1984 r. 8237,2 mln zł (wzrost o 122,3 proc.), a na 1985 r. planowany jest w wysokości 9564,5 mln zł (wzrost o 116 proc.).

9. Wyposażenie aparaturowe i baza lokalowa tylko w niektórych placówkach naukowych mogą być uznane za dostateczne. Środki trwałe, którymi dysponują placówki, są zużyte prawie w 50 proc., w tym aparatura i urządzenia ponad 70 proc. Część aparatury i urządzeń utrzymywana jest z wielkim trudem w ruchu.

Niekorzystnie przedstawia się sytuacja lokalowa w niektórych placówkach, które ze względu na swoją działalność posiadają duże zbiory dokumentacyjne, biblioteczne lub prowadzą prace doświadczalne. Należą do nich m.in. Instytut Biochemii i Biofizyki, Instytut Budownictwa Wodnego, Instytut Geofizyki. Baza socjalna w 40 proc. wyłączona jest z eksploatacji ze względu na całkowitą dekapitalizację obiektów.

W dalszym ciągu niedostatek aparatury naukowo-badawczej, części zamiennych do niej, różnego typu materiałów, odczynników, zwłaszcza z importu, wywierają coraz bardziej negatywny wpływ na jakość, terminowość i koszty badań naukowych.

10. Średnia płaca miesięczna w 1984 r. wyniosła w PAN 16 375 zł z rekompensatami oraz nagrodami z zakładowego funduszu nagród i funduszu załogi, a w placówkach naukowych (łącznie z zakładami doświadczalnymi) – 16 420 zł.

11. W 1984 r. Akademia kontynuowała wielokierunkowe działania w zakresie doradztwa naukowego.

Współpraca PAN z Komisją Planowania przy Radzie Ministrów stanowi podstawę systemu doradztwa naukowego Akademii dla naczelnych organów państwowych. Na spotkaniu przedstawicieli kierownictwa politycznego i państwowego z kierownictwem PAN w dniu 28 kwietnia 1984 r. ustalono nowe zadania w zakresie doradztwa, mając na uwadze pełniejsze wykorzystanie potencjału naukowego Akademii, a w szczególności jej komitetów naukowych. Problemy te były omawiane również na spotkaniu prezesa i sekretarza naukowego PAN z przewodniczącym Komisji Planowania przy Radzie Ministrów w dniu 18 lipca 1984 r., na którym przyjęto program „W sprawie doradztwa naukowego PAN dla potrzeb Komisji Planowania przy Radzie Ministrów". Tak więc propozycje tematów zgłoszonych przez Komisję Planowania przy RM, Prezydium Sejmu PRL i Zespół Doradców Prezesa Rady Ministrów, a także propozycje nowych tematów podjętych z inicjatywy własnej poszczególnych jednostek organizacyjnych Akademii stanowić będą treść ekspertyz naukowych w latach 1985–1986.

Istotnym elementem doradztwa naukowego PAN jest opiniowanie bieżącej problematyki społeczno-gospodarczej. Sprawy te zostały ujęte w porozumieniu sekretarza naukowego PAN i kierownictwa Zespołu Doradców Prezesa Rady Ministrów zawartym w dniu 19 października 1984 r. w sprawie opiniowania problematyki społeczno-politycznej stanowiącej przedmiot pracy rządu.

12. Polska Akademia Nauk prowadzi stosunkowo szeroką współpracę z zagranicznymi instytucjami naukowymi na podstawie umów międzyrządowych, porozumień PAN z równorzędnymi partnerami oraz bezpośrednich porozumień wydziałów i placówek naukowych. Celem tej współpracy jest przyspieszenie realizacji badań, kształcenie i doskonalenie kadry naukowej, dostęp do aparatury, archiwów, bibliotek i innych źródeł informacji naukowej.

Współpraca z krajami socjalistycznymi wynika ze wspólnie ustalonych programów badawczych i oparta jest na porozumieniach z akademiami nauk krajów socjalistycznych.

W PRL w ramach PAN działają dwa międzynarodowe centra szkoleniowo-badawcze: Centrum Matematyczne im. S[tefana] Banacha w Warszawie[3] oraz Międzynarodowe Laboratorium Silnych Pól Magnetycznych i Niskich Temperatur we Wrocławiu[4].

PAN uczestniczy również w realizacji wielostronnych programów badawczych ustalonych przez Komitet Współpracy Naukowo-Technicznej RWPG. Kilka placówek PAN (fizyka, biochemia i biofizyka, ekosystemy i agrobiocenozy) prowadzi koordynację tematyczną tych badań.

Współpraca Polskiej Akademii Nauk z krajami kapitalistycznymi dotyczyła głównie wspólnych badań i kształcenia kadry w ramach porozumień zawartych z naukowymi instytucjami Francji, USA, Włoch, RFN, W[ielkiej] Brytanii, Szwecji, Austrii, Hiszpanii, Szwajcarii. Umożliwiają one prowadzenie badań w nowocześnie wyposażonych w aparaturę laboratoriach, podnoszenie kwalifikacji kadry oraz uczestniczenie w międzynarodowych konferencjach naukowych. W trudnej sytuacji dewizowej porozumienia te stały się podstawą utrzymywania kontaktów naukowych z krajami II obszaru płatniczego.

Współpraca z krajami rozwijającymi się jest w dalszym ciągu zbyt mała zarówno w stosunku do możliwości prezentacji polskich osiągnięć naukowych, jak i promocji polskiej myśli naukowej i technicznej.

PAN uczestniczyła w działalności międzynarodowych organizacji naukowych oraz międzynarodowych ośrodków badawczych, jak np: Europejskim Ośrodku Badań i Dokumentacji Nauk Społecznych w Wiedniu, Międzynarodowym Centrum Nauk Mechanicznych w Udine, Międzynarodowym Instytucie Stosowanej Analizy Systemowej w Wiedniu.

W latach 1982–1984 następowała konsekwentna reorientacja na rozwój współpracy z krajami socjalistycznymi. Na ogólną liczbę 4684 wyjazdów zagranicznych pracowników PAN, do tych krajów wyjechało 2557 osób, w roku 1984, a PAN przyjęła 4382 osoby, w tym 2557 pracowników naukowych z krajów socjalistycznych.

W latach 1982–1985 kierownictwo PAN podjęło szereg rozmów z partnerami w Związku Radzieckim na temat rozwoju współpracy. W ich wyniku podjęto działania na rzecz modyfikacji planów współpracy, rozwoju wymiany osobowej oraz kształcenia kadr.

13. Istotny wpływ na stabilizację sytuacji i nastrojów w Polskiej Akademii Nauk wywierały coroczne spotkania I sekretarza KC PZPR z władzami PAN. Szczególnie ważne w tym zakresie są ustalenia podjęte na spotkaniu 28 kwietnia 1984 r.

---

[3] Międzynarodowe Centrum Matematyczne im. Stefana Banacha przy Instytucie Matematycznym Polskiej Akademii Nauk powstało w 1972 r.

[4] Międzynarodowe Laboratorium Silnych Pól Magnetycznych i Niskich Temperatur powstało w 1968 r. na mocy porozumienia między PAN i AN Bułgarii, NRD i ZSRR.

Spośród 26 zadań przyjętych na powyższym spotkaniu dla 21 opracowano zgodnie z harmonogramem programy działań lub je wdrożono, a pięć zadań jest w stadium opracowywania i uzgodnień (system płac dla całej sfery nauki, powołanie Rady Badań Podstawowych, powołanie wspólnego studium doktoranckiego PAN–MNiSZW w roku akademickim 1985–1986 oraz program rozwoju przemysłu poligraficznego na lata 1986–1990). KZ PZPR w PAN sygnalizuje jednak, że oczekiwania środowisk naukowych związane z ustaleniami z dnia 28 IV 1984 r. przekraczają ich odczuwalne efekty. Zwłaszcza dotyczy to problemu płac, zapatrzenia w aparaturę naukowo-badawczą i odczynniki do badań oraz systemu ekonomiczno-finansowego placówek naukowo-badawczych.

B. **Sytuacja społeczno-polityczna w Polskiej Akademii Nauk**

1. Sytuacja społeczno-polityczna w organach samorządowych charakteryzuje się następującymi elementami:

– Wybór na kadencję 1984–1986 prezesa PAN prof. dr. hab. Jana Karola Kostrzewskiego oraz nowego trzydziestoośmioosobowego składu Prezydium PAN zmienił na korzyść sytuację w kierownictwie Akademii. Osłabiło to w dużym stopniu możliwości oddziaływania grup opozycyjnych do wykorzystywania tego forum do swej działalności. Wśród członków Prezydium PAN znajduje się 15 członków PZPR i zaledwie kilku akademików niepopierających głównych założeń polityki partii i rządu. Wyrazem tych pozytywnych przemian jest merytoryczna praca Prezydium PAN w 1984 r. i takie uchwały, jak np. potępiająca artykuł prof. J[ana] Kielanowskiego w „Kulturze" paryskiej[5], rozsądne stanowisko w s[prawie] uprowadzenia księdza J[erzego] Popiełuszki[6].

Jest to wynik działalności i umiejętnej walki wyborczej Zespołu Partyjnego Zgromadzenia Ogólnego i kierownictwa PAN oraz dużej rozwagi i odpowiedzialności społeczno-politycznej większości akademików.

---

[5] W 1984 r. Jan Kielanowski opublikował w „Kulturze" artykuł *Klęska czy zwycięstwo*, w którym polemizował z nastrojami poklęskowymi po stanie wojennym. 30 X 1984 r. Prezydium PAN wydało uchwałę, w której ostro skrytykowało postępowanie Kielanowskiego, stwierdzając m.in., że artykuł zawiera „treści szkodliwe dla racji stanu Polskiej Rzeczpospolitej Ludowej, wyrażone w formie sprzecznej z powagą i godnością uczonego". Przekonywano, że „uwłaczający atak na władze PRL zawarty w tej publikacji nie licuje z obowiązkami członka Polskiej Akademii Nauk wobec państwa i społeczeństwa; przynosi on szkodę naszemu krajowi, nauce polskiej i Polskiej Akademii Nauk". O treści uchwały Kielanowskiego informował tego samego dnia prezes Kostrzewski. Sekretarz naukowy PAN Zdzisław Kaczmarek dzień później przesłał kopię pisma prezesa do SB (zob. AIPN, 0204/1390, t. 4, Pismo prezesa PAN do prof. Jana Kielanowskiego, 30 X 1984 r., k. 85). W reakcji prof. Zofia Kielan-Jaworowska wystosowała pismo do Prezydium PAN, nie zgadzając się z tezami uchwały, sam zainteresowany zabrał zaś głos na sesji Zgromadzenia Ogólnego PAN 12 XII 1984 r., broniąc swojego stanowiska.

[6] Ksiądz Jerzy Popiełuszko (1947–1984) – duszpasterz środowisk medycznych od 1978 r., hutników od 1980 r., kapłan w parafii św. Stanisława Kostki od 1980 r. Po wprowadzeniu stanu wojennego współorganizował Prymasowski Komitet Pomocy Osobom Pozbawionym Wolności i ich Rodzinom, współpracował z podziemiem opozycyjnym, był obserwatorem procesów politycznych. Jego patriotyczne msze odprawiane w intencji ojczyzny w kościele św. Stanisława Kostki stały się symbolem oporu wobec władzy. W grudniu 1983 r. oskarżony o „nadużywanie wolności sumienia", w kolejnych miesiącach wielokrotnie przesłuchiwany, aresztowany. 19 X 1984 r. porwany przez funkcjonariuszy SB, torturowany i zamordowany. Pogrzeb ks. Popiełuszki 4 XI 1984 r. przeistoczył się w masową demonstrację antypaństwową.

W uchwale Prezydium PAN przyjętej 30 X 1984 r. stwierdzano: „uprowadzenie księdza Jerzego Popiełuszki, obce polskiej obyczajowości i tradycjom polskiej kultury politycznej, jest ciosem wymierzonym w porozumienie narodowe, w proces odnowy i odbudowy zaufania do naszego kraju na arenie międzynarodowej. PAN przyłącza się do wszystkich głosów oburzenia i potępienia tego zbrodniczego czynu. PAN popiera starania władz PRL zmierzające do wykrycia i ukarania sprawców i inspiratorów zbrodni – w imię utrwalenia praworządności, pokoju społecznego i idei porozumienia narodowego", por. „Słowo Powszechne", 31 X 1984, s. 2.

– W Zgromadzeniu Ogólnym nastąpiła widoczna stabilizacja nastrojów politycznych.

Podstawowa część członków PAN aktywnie uczestniczy w działalności naukowej, zawodowej i obywatelskiej. Obserwuje się przełamywanie dystansu do polityki partii i rządu, jaki prezentowano w latach 1980–1983. Dowodem słuszności tej tezy są wybory nowych członków PAN w 1983 r. oraz coraz częstsze angażowanie się akademików w działalność PRON i w inne ważne inicjatywy społeczne.

Wybór 38 członków korespondentów PAN w 1983 r. (w tym 7 członków PZPR) był istotnym elementem normalizacji sytuacji w Zgromadzeniu Ogólnym. Jest to wynik rozsądnego sojuszu i współdziałania Zespołu Partyjnego akademików z bezpartyjnymi członkami Akademii z jednej strony, z drugiej zaś rezultat zdecydowania władz państwowych w niezatwierdzaniu przez Radę Państwa na członka korespondenta PAN ewidentnego przeciwnika socjalizmu prof. Z[bigniewa] R. Grabowskiego.

Próby wnoszenia przez nielicznych członków PAN antyrządowych problemów na forum Zgromadzenia Ogólnego PAN są coraz rzadsze i właściwie odparowywane.

– System realizacji polityki partii w środowisku samorządowym Akademii opiera się głównie na działaniach sześćdziesięciodziewięcioosobowego Zespołu Partyjnego Zgromadzenia Ogólnego PAN oraz na odpowiednich działaniach kierownictwa PAN.

– W 1984 r. dokonano zasadniczych zmian w sieci komitetów naukowych PAN i w ich składach osobowych. Prezydium PAN podjęło uchwałę, aby Komitet Badań i Prognoz „Polska 2000" zakończył swoją działalność z dniem 31 III 1985 r. – jego skład nie dawał merytorycznych i politycznych gwarancji podejmowania tematyki najbardziej istotnej z punktu widzenia socjalistycznego państwa. Trwają prace nad nowym kształtem komitetu o podobnych zadaniach.

Powołano „Komitet Badań nad Pokojem", który spełniać będzie obok naukowych istotne zadania polityczne.

W skład nowo powołanych komitetów z zakresu nauk społecznych weszło wielu członków zespołów partyjnych, działających przy Wydziale Nauki i Oświaty KC PZPR, daje to zwiększoną możliwość realizacji w tych komitetach polityki partii, a zwłaszcza umacniania marksizmu-leninizmu.

2. Sytuacja społeczno-polityczna w placówkach naukowo-badawczych Polskiej Akademii Nauk charakteryzuje się następującymi zjawiskami:

– Polska Akademia Nauk dysponuje poważnym potencjałem kadrowym. Chociaż samodzielni pracownicy naukowi stanowią tylko ok. 9 proc. zatrudnionych profesorów i docentów w kraju, to jednak kadra ta odgrywa istotną rolę w nauce polskiej. Polska Akademia Nauk zatrudnia wielu wybitnych uczonych. Stworzone przez nich szkoły badawcze oddziaływają na krajowe środowiska naukowe i liczą się na arenie międzynarodowej. Placówki naukowe PAN nadają kierunek badań w wielu dyscyplinach naukowych, stanowią oparcie dla licznych ośrodków naukowych w kraju.

– Znaczna większość pracowników naukowych zatrudnionych w Polskiej Akademii Nauk to ludzie w pełni oddani nauce, zaangażowani w rozwój reprezentowanych dyscyplin naukowych, ich postawa ideowo-polityczna nie budzi większych zastrzeżeń. Występują tu także zjawiska negatywne. Wydarzenia lat 1980–1981 ujemnie wpłynęły na postawy znacznej części pracowników naukowych Akademii, zwłaszcza dotyczyło to „otwarcia na argumentację opozycyjną", wystąpiło osłabienie przestrzegania norm etyki naukowej i zasad merytorycznej oceny osiągnięć badawczych, niewywiązywanie się z obowiązków

służbowych oraz zdarzają się przypadki pozytywnej oceny pracowników naukowych zaangażowanych w działalność antysocjalistyczną.

Kontrole Najwyższej Izby Kontroli oraz władz Akademii ujawniły w niektórych placówkach naukowych lekceważenie obowiązków służbowych, niegospodarność, wnioskowanie wyjazdów do krajów kapitalistycznych bez uzasadnionej konieczności merytorycznej, itp. Kierownictwo oraz zakładowa organizacja partyjna PAN podjęły w tym zakresie cały szereg przeciw działań administracyjnych i politycznych.

Nieliczna grupa pracowników PAN włączyła się w nurt działalności antysocjalistycznej, inspirując ją i dostarczając teoretycznych uzasadnień dla funkcjonowania opozycji politycznej w Polsce. Grupa ta, choć nieliczna, jest bardzo prężna, ruchliwa i aktywna politycznie. Rekrutują się oni zarówno ze środowiska nauk społecznych, jak i z nauk biologicznych, chemicznych, matematycznych i fizycznych.

W ostatnim okresie czasu, wykorzystując swoją formalną pozycję naukową oraz fakt pracy w PAN, część z nich bierze udział w opozycyjnym, tzw. alternatywnym systemie edukacji narodowej.

Tacy przedstawiciele tej grupy, jak doc. K[arol] Modzelewski, doc. J[erzy] Zdrada[7], dr J[an] J[ózef] Lipski i kilku innych przestało pracować w Polskiej Akademii Nauk. Zdecydowane stanowisko kierownictwa Akademii nieprzyjmowania ich do pracy spowodowało nie tylko pozbawienie możliwości ich oddziaływania na środowisko swoich macierzystych placówek naukowych, ale również obaliło mit o ich wszechwładzy i nietykalności. Podważyło to ich autorytet polityczny oraz spowodowało zastanowienie się nad swoją postawą i działaniem wielu innych osób, zwolenników poglądów opozycji.

Na poprawę sytuacji społeczno-politycznej wpływa również konsekwentna polityka kadrowa. W ostatnich dwóch latach dokonano 12 zmian na stanowiskach dyrektorów placówek badawczych. W stosunku do kadry kierowniczej podniesione zostały wymagania ideowo-polityczne, etyczne i zawodowe.

Organizacja partyjna Akademii ma pełne możliwości oddziaływania na obsady kierowniczych stanowisk będących w gestii sekretarza naukowego, sekretarzy wydziałów i większości dyrektorów placówek naukowo-badawczych PAN.

– Istotny wpływ na atmosferę polityczną w placówkach naukowych wywiera baza rekrutacyjna młodych pracowników nauki. Kadra ta coraz częściej rekrutowana jest głównie spośród młodzieży inteligenckiej, dobrze sytuowanej. Zanika do minimum napływ młodzieży ze środowisk robotniczych i chłopskich. Stan ten określa w znacznym stopniu oblicze społeczne i polityczne przyszłej kadry naukowej PAN. Jest to wynik głównie braku mieszkań dla młodych pracowników nauki, jak i sytuacji płacowej.

– Główne siły wspierające działania kierownictwa Akademii w realizacji polityki partii i państwa w tym środowisku to KZ PZPR i POP działające w jednostkach organizacyjnych Polskiej Akademii Nauk. Pracuje w nich ok. 1235 członków i kandydatów PZPR, co stanowi ok. 8,3 proc. upartyjnienia, w tym upartyjnienie pracowników naukowych wynosi ok. 12,1 proc., a profesorów i docentów 17,6 proc. Siły partii w poszczególnych placówkach są bardzo zróżnicowane, od pojedynczych członków partii w obszarze nauk

[7] Jerzy Zdrada (ur. 1936) – historyk, prof. nadzwyczajny od 1993 r., pracownik naukowy IH PAN (1959–1983), Oddziału Rękopisów UJ (1984–1993), UJ od 1993 r. Działacz „Solidarności", poseł na sejm (1989–1991), wiceminister edukacji (1997–2001).

biologicznych i matematycznych do około 20 proc. upartyjnienia w niektórych instytutach z zakresu nauk społecznych. W okresie od 1980 r. upartyjnienie w środowisku Polskiej Akademii Nauk zmalało [o] ok. 30 proc.

Od 1982 r. zachodzi proces umacniania się jedności ideowo-politycznej w organizacji partyjnej PAN, aktywizacja jej POP i poszczególnych członków partii. W dalszym jednak ciągu występują niedostatki skuteczności partyjnego oddziaływania na wiele środowisk naukowych Akademii.

C. **Sytuacja społeczno-polityczna w towarzystwach naukowych**

Według danych PAN w Polsce istnieje 193 towarzystw naukowych. W zdecydowanej większości wykonują one prawidłowo swoje statutowe funkcje.

Do kręgu znaczących towarzystw, których działalność w najwyższym stopniu pełni funkcje ideologiczne i polityczne, zaliczyć należy: Polskie Towarzystwo Nauk Politycznych[8], Polskie Towarzystwo Socjologiczne[9], Polskie Towarzystwo Filozoficzne[10], Polskie Towarzystwo Historyczne.

Sytuacja polityczna zarówno w zarządach głównych wyżej wymienionych towarzystw, jak i w poszczególnych oddziałach tych towarzystw jest zróżnicowana.

1. **Polskie Towarzystwo Nauk Politycznych**

Przewodniczącym Zarządu Głównego od 19 XI 1982 r. jest tow. prof. dr Czesław Mojsiewicz[11]. PTNP skupia ponad 500 członków, a ich upartyjnienie sięga 90 proc. Zarówno członkowie Zarządu Głównego, jak i duża liczba członków niepełniących funkcji w towarzystwie przejawia dużą aktywność w bezpośredniej pracy ideologicznej partii, występując w roli lektorów KC i KW, wykładowców szkół partyjnych i WUML-ów. Działalność tego towarzystwa zasługuje na jednoznacznie pozytywną wysoką ocenę polityczną.

2. **Polskie Towarzystwo Socjologiczne** skupia aktualnie około 1000 członków, przy czym tylko nieliczni z nich należą do partii. Zarówno w składzie Zarządu Głównego, którego przewodniczącym od 1981 r. jest znany ze swoich opozycyjnych działań prof. dr Janusz Ziółkowski[12], jak i w zarządach oddziałów terenowych: Warszawa, Poznań, Szczecin, Kraków, w ogóle nie ma członków partii. Od szeregu lat obserwuje się zjawisko słabnącej aktywności w tym towarzystwie samodzielnych pracowników naukowych, w szczególności zaś członków partii. Można nawet stwierdzić, że od 1980 r. towarzystwo zostało w znacznym stopniu zdominowane przez młodych pracowników nauki (adiunktów), przy czym często opozycyjnie nastawionych wobec socjalistycznego systemu politycznego. W okresie istnienia „Solidarności" wielu członków PTS, w szczególności zaś najliczniejszego oddziału warszawskiego stanowiło jej zaplecze intelektualne, pełniąc funkcje doradców, ekspertów i jawnych ideologów.

W związku z utrzymywaniem się złej sytuacji politycznej w PTS wystąpiła konieczność podjęcia szeregu kroków ograniczających niezgodną ze statutem działalność tego

[8] Polskie Towarzystwo Nauk Politycznych powstało w 1957 r. w Warszawie.

[9] Polskie Towarzystwo Socjologiczne powstało w 1957 r. w Warszawie.

[10] Polskie Towarzystwo Filozoficzne powstało w 1904 r. we Lwowie.

[11] Czesław Mojsiewicz (1925–2009) – politolog, prof. nadzwyczajny od 1979 r., prof. zwyczajny od 1988 r., pułkownik ludowego WP, pracownik wojskowy WAT (1945–1961), zastępca komendanta ds. politycznych Oficerskiej Szkoły Wojsk Pancernych w Poznaniu (1961–1966), pracownik naukowy UAM (1966–1996).

[12] Janusz Ziółkowski (1924–2000) – socjolog, prof. nadzwyczajny od 1972 r., rektor UAM (1981–1982), usunięty przez władze. Uczestnik obrad okrągłego stołu po stronie „Solidarności", sekretarz stanu ds. stosunków międzynarodowych w Urzędzie Rady Ministrów (1991–1992), szef Kancelarii Prezydenta RP (1991–1995).

towarzystwa. M.in. z powodu wieloletnich zaległości w opłacaniu składek przez członków została znacznie zmniejszona dotacja finansowa ze środków PAN, wstrzymano publikację materiałów ostatniego zjazdu (Łódź, 1981 r.), zmniejszono przydział arkuszy wydawniczych, spowodowano ograniczenie kontaktów zagranicznych.

Jednocześnie Wydział Nauki i Oświaty przyjął taktykę wyprzedzania kolejnych przedsięwzięć kierownictwa PTS. Dotyczy to w szczególności przygotowań do zjazdu socjologów, który ma się odbyć we wrześniu br. we Wrocławiu. Z inicjatywy Wydziału grono partyjnych socjologów zgłosiło swój merytoryczny udział w obradach zjazdu. Ponadto w rozmowie przeprowadzonej w styczniu br. przez kierownictwo Wydziału z członkami kierownictwa PTS – prof. S[tefanem] Nowakiem[13] i prof. A[ndrzejem] Tymowskim[14] – dano jednoznacznie do zrozumienia kierownictwu PTS, że ewentualne pozytywne decyzje władz w stosunku do PTS (np. wyrażenie zgody na odbycie zjazdu we Wrocławiu, dofinansowanie działalności itp.) zależeć będzie od panującej sytuacji politycznej w towarzystwie – przebiegu imprez organizowanych przez Zarząd Główny, jak i poszczególne oddziały. Przykładem liczenia się przez kierownictwo PTS z ewentualnością konsekwentnego działania władz na tym polu może być przebieg Walnego Zebrania Oddziału Warszawskiego, jak też sympozjum zorganizowanego przez TPS w Pałacu Staszica w dniu 8 lutego br.

Organizatorzy tych imprez zakładali o wiele bardziej burzliwy i wrogi politycznie ich charakter, niż to było w rzeczywistości. W rezultacie obydwie imprezy odbyły się w umiarkowanej politycznej atmosferze. Jasność stanowiska władz i konsekwentna jego realizacja wobec kierownictwa PTS doraźnie dostarcza pozytywnych doświadczeń, które w razie potrzeby będą wykorzystane względem innych towarzystw naukowych.

3. **Polskie Towarzystwo Filozoficzne** zrzesza około 700 członków.

Przewodniczącym Zarządu Głównego od 14 marca 1983 r. jest prof. dr Klemens Szaniawski. Próby działań typu opozycyjnego zarówno prof. K[lemensa] Szaniawskiego, jak i niektórych członków władz PTF ograniczają, jak dotąd dość skutecznie, inni członkowie Zarządu Głównego. Przeważają w nim – wraz z członkami PZPR – uczeni rozważni i odpowiedzialni politycznie bez skłonności do naruszania statutowych zasad towarzystwa. Znajduje to wyraz w formułowanych przez Zarząd Główny PTF opiniach i zajmowanych stanowiskach. Atmosfera polityczna w poszczególnych oddziałach jest bardzo zróżnicowana. Do pozytywnie ocenianych oddziałów należą: szczeciński, katowicki i wrocławski, którymi kierują partyjni filozofowie. W zgodzie ze statutem prowadzą działalność oddziały: lubelski, toruński i łódzki, a także krakowski. Najwięcej zaś zastrzeżeń do niedawna budziły oddziały: gdański, poznański i warszawski, skupiające w składach swych zarządów wiele osób znanych z opozycyjnych postaw politycznych.

---

[13] Stefan Nowak (1925–1989) – socjolog, prof. nadzwyczajny od 1971 r., prof. zwyczajny od 1987 r., pracownik naukowy UW (1951–1989). Członek korespondent PAN od 1989 r., przewodniczący PTS (1976–1983).

[14] Andrzej Tymowski (1922–2002) – specjalista w zakresie polityki społecznej, prof. nadzwyczajny od 1978 r., pracownik NBP (1946–1953, 1957–1961), przedsiębiorstw budowlanych (1953–1957), pracownik naukowy Instytutu Pracy i Zakładu Badań Statystyczno-Ekonomicznych GUS (1962–1969), Instytutu Handlu Wewnętrznego i Usług (1969–1983), Instytutu Profilaktyki i Resocjalizacji UW (1983–1993), dyrektor tego instytutu (1984–1993). Wiceprzewodniczący Rady Programowo-Konsultacyjnej przy Ośrodku Prac Społeczno-Zawodowych NSZZ „Solidarność" (1981), członek Zespołu Doradców Sejmowych (1982–1989), członek Rady Konsultacyjnej przy Przewodniczącym Rady Państwa (1986–1989).

4. **Polskie Towarzystwo Historyczne** skupia około 3700 członków. W Zarządzie Głównym PTH, którego przewodniczącym od 23 XI 1982 r. jest prof. dr Andrzej Zahorski[15], względnie dużym wpływem cieszą się ci członkowie, którzy przejawiają postawy tożsame bądź zbliżone do opozycji politycznej. O sile ich oddziaływania na kierunek pracy Zarządu Głównego świadczy fakt włączenia do programu XIII Zjazdu Historyków w Poznaniu (wrzesień 1984 r.) kilku sympozjów, których tematyka stwarzała warunki do pozanaukowych i politycznie wrogich wywodów. Procentowy udział członków partii w Zarządzie Głównym jest bardzo mały.

Szczególne miejsce w działalności PTH zajmuje oddział warszawski mający własną nazwę. Oddział ten skupia około 1/4 ogólnej liczby członków PTH. Terenem dyskusji, nie zawsze mających związek z dydaktyką, a przy tym obciążonych dużym ładunkiem emocji politycznych, jest sekcja dydaktyczna. Również sekcja historii najnowszej preferuje niejednokrotnie tematy stwarzające możliwość przekształcenia dyskusji naukowych w polityczne.

W większości oddziałów PTS, PTF i PTH jest mała bądź wręcz zerowa aktywność członków partii, a jednocześnie względnie duża aktywność bezpartyjnych pracowników naukowych, w szczególności tych, którzy zajmują postawy opozycyjne bądź byłych członków partii.

Celem aktywnego przeciwdziałania negatywnym działaniom politycznym tych towarzystw Wydział Nauki i Oświaty KC zorganizował partyjne zespoły różnych dyscyplin nauk społecznych, których aktualnie jest 7 i skupiają ponad 300 pracowników naukowych.

Bardzo pożyteczna działalność tych zespołów stwarza z jednej strony możliwość aktywizacji środowisk naukowych, w tym również bezpartyjnych (np. różnego rodzaju kursy, sympozja, konferencje naukowe), z drugiej zaś złamała monopol towarzystw na społeczny ruch naukowy. Tym samym celom powinny służyć ostatnie zmiany kadrowe dokonane przez Sekretariat Naukowy i Wydział I PAN w komitetach naukowych Polskiej Akademii Nauk.

Wydział Nauki i Oświaty KC wspólnie z PAN i komitetami wojewódzkimi przygotują pogłębioną analizę sytuacji politycznej w towarzystwach naukowych.

Wnioski

Podstawowym celem politycznym jest przywracanie i umacnianie socjalistycznych i obywatelskich postaw pracowników nauki i studentów. Stąd program działań kierunkowych musi uwzględnić usuwanie obiektywnych i subiektywnych przyczyn frustracji i niezadowolenia oraz proponować zespół przedsięwzięć, które prowadzić będą do stopniowej eliminacji negatywnych zjawisk politycznych, a także pozwolą odtworzyć możliwość ofensywnej działalności partii i skupienia wokół jej programu znacznej części środowiska naukowego[c].

Wymaga to przede wszystkim konsekwentnej realizacji dotychczasowych uchwał Komitetu Centralnego, Biura Politycznego KC PZPR oraz decyzji rządowych odnoszących się do spraw szkolnictwa wyższego, Polskiej Akademii Nauk i nauki jako całości, a ponadto takich działań, jak:

---

[c] *Wzdłuż akapitu na lewym marginesie odręczna pionowa linia*.

[15] Andrzej Zahorski (1923–1992) – historyk dziejów nowożytnych, prof. nadzwyczajny od 1966 r., prof. zwyczajny od 1974 r., kustosz w Centralnej Bibliotece Wojskowej (1947–1951), Muzeum WP (1951–1954), pracownik naukowy IH PAN (1955–1961), IH UW (1961–1992), kierownik Zakładu Historii Oświecenia IH UW (1985–1992), prezes Zarządu Głównego PTH (1982–1992).

1. Opracowanie perspektywicznego programu rozwoju szkolnictwa wyższego w skali państwa i w każdej uczelni. Należy poddać je ocenie na plenarnych posiedzeniach KW lub sesjach wojewódzkich rad narodowych.

2. Opracowanie planu porządkowania dydaktyki oraz dokonanie weryfikacji planów i programów studiów dla uzyskania ich zgodności w ramach całego systemu szkolnictwa wyższego. Umocnić koordynacyjne i kontrolne funkcje ministerstw w zakresie planów studiów i programów nauczania.

3. Zapewnienie prawnych możliwości wpływu partii i państwa na politykę kadrową w szkołach wyższych w myśl postanowień XIII Plenum KC PZPR [z 1983 r.] – w tym również rozwiązanie stosunku pracy z osobami nieposiadającymi odpowiednich kwalifikacji nauczycielskich. Przeprowadzenie w IV kw[artale] 1985 r. kolejnej oceny nauczycieli akademickich. Stworzenie w ten sposób możliwości zatrudnienia wybitnie uzdolnionych absolwentów z uwzględnieniem postawy społeczno-politycznej kandydatów do zawodu nauczyciela akademickiego.

4. Opracowanie do końca 1985 r. programu preferowania pracowników nauki i nauczycieli akademickich prezentujących zaangażowaną postawę przy rozpatrywaniu wniosków w sprawie awansów naukowych, nagród, odznaczeń państwowych i wyjazdów zagranicznych. Zapewnić przyznanie dodatkowo ok. 800 medali 40-lecia Polski Ludowej dla wybitnych nauczycieli akademickich.

5. Przygotowanie całościowej analizy stanu kadr naukowych przez specjalnie powołany przez prezesa Rady Ministrów zespół złożony z naukowców, dydaktyków i organizatorów życia naukowego w Polsce. Wynikające z tej analizy wnioski wykorzystać do sformułowania założeń długofalowej polityki rozwoju kadr naukowych w Polsce.

6. Opracowanie planu zwiększenia nadzoru nad kształtowaniem składu młodej kadry nauczycieli akademickich poprzez ściślejsze przestrzeganie kryteriów naukowych i ideowo-politycznych doboru kandydatów na stażystów i asystentów. Zmodernizować program doskonalenia pedagogicznego i politycznego młodej kadry nauczycieli akademickich.

7. Wdrożenie zasady obowiązkowego podnoszenia kwalifikacji dydaktycznych, wychowawczych i politycznych kadry naukowej oraz nauczycieli akademickich.

8. Opracowanie planu przygotowania nowych podręczników i skryptów dla szkół wyższych, średnich i podstawowych (np. podręcznik „Wychowanie obywatelskie"), zwłaszcza z zakresu nauk społecznych i humanistycznych.

Ministrowie nadzorujący szkoły wyższe powinni ustalić specjalne preferencje moralne i materialne dla autorów podręczników i skryptów – w tym również udzielanie urlopów na ten cel.

9. Przygotowanie programu pomocy nauczycielom przedmiotów społeczno-politycznych w celu zwiększenia ich wpływu na efektywność wychowania, kształtowania socjalistycznych postaw i wzorców zachowań wśród studentów.

10. Niezbędne jest przyspieszenie wdrożenia nowych zasad systemu płac dla całej sfery nauki, zgodnie z ustaleniami na spotkaniu prezesa Rady Ministrów z kierownictwem PAN w dniu 28 IV 1984 r. Pierwszy etap podwyżek tych płac powinien być przeprowadzony w 1985 r.

11. Opracowanie programu poprawy sytuacji mieszkaniowej pracowników sfery nauki (w tym budowa hoteli asystenckich).

12. Zakończenie prac nad stworzeniem funduszu stypendialnego:

a) dla młodych nauczycieli akademickich i pracowników nauki w celu przyspieszenia ich rozwoju naukowego;

b) dla zdolnych studentów pochodzenia robotniczego i chłopskiego;

c) dla dynamizowania współpracy naukowej z zagranicą, zwłaszcza z krajami socjalistycznymi.

13. Opracowanie programu zmian w składzie kadry naukowo-dydaktycznej poprzez:

a) organizowanie grup uzdolnionej młodzieży prezentującej wyróżniającą się postawę społeczno-polityczną;

b) przywrócenie w szkołach wyższych studiów doktoranckich, rekrutujących absolwentów wg powyższych kryteriów;

c) rozszerzenie intensywnego kształcenia doktorów w krajach socjalistycznych w zakresie nauk politycznych i społecznych w liczbie 200–300 rocznie;

d) rozszerzenie kierowania na staże habilitacyjne do krajów socjalistycznych uzdolnionych naukowo członków partii w liczbie ok. 200 osób rocznie;

e) rozpoczęcie intensywnego kształcenia kadry naukowej szkół wyższych w Akademii Nauk Społecznych.

14. Opracowanie programu intensyfikacji działalności wychowawczej szkół wyższych, w tym również wychowania patriotyczno-obronnego.

15. Opracowanie na podstawie przeprowadzonej analizy koncepcji obliczeń obciążeń zajęciami dydaktycznymi, badawczymi, wychowawczymi i organizacyjnymi pracowników szkół wyższych w celu racjonalizacji zatrudnienia i wprowadzenia etatyzacji w grupie nauczycieli akademickich.

16. Doskonalenie socjalistycznych zasad samorządności akademickiej. Dokonanie niezbędnych regulacji prawnych, które przekształcą ją w konstruktywną siłę służącą interesom narodu, socjalistycznego państwa i środowiska akademickiego.

17. Pogłębienie i upowszechnienie pozytywnych doświadczeń działań partyjnych zespołów w organach samorządowych szkół wyższych, Polskiej Akademii Nauk i innych instytucji naukowych. Niezbędna jest większa pomoc dla tych zespołów ze strony instancji wojewódzkich, wydziałów KC PZPR i administracji odpowiedzialnej za rozwój nauki i szkolnictwa wyższego.

18. Ustalenie w NPSG[16] na lata 1986–1990 takiej progresji nakładów finansowych na badania naukowe i rozwój techniki, aby od 2,0 proc. udziału tych nakładów w dochodzie narodowym w 1986 r. dojść do minimum 3,0 proc. w 1990 r.[17]

19. Zapewnienie wyposażenia nauki polskiej szkolnictwa wyższego w niezbędne minimum dopływu literatury i czasopism zagranicznych, nowoczesnej aparatury naukowo-badawczej, specjalnych materiałów i odczynników z importu. Należy w tym celu w znacznie większym stopniu wykorzystywać współpracę naukowo-techniczną w ramach RWPG. Jednocześnie poprawa obecnego stanu rzeczy na tym odcinku wymaga przeznaczenia w nadchodzącej pięciolatce średniorocznie od 50–60 mln dol.

20. Opracowanie ogólnokrajowego programu unowocześnienia bazy dydaktycznej szkół wyższych oraz wyposażenia warsztatów pracy naukowej, zwłaszcza w prioryte-

[16] Ówcześnie obowiązywał Narodowy Plan Społeczno-Gospodarczy na lata 1983–1985. Kolejny plan miał objąć okres 1986–1990.

[17] W rzeczywistości nakłady na naukę w 1990 r. zmalały do 1,2 proc. PKB.

towych dziedzinach, w nowoczesne środki komputerowe i środki automatyzacji badań naukowych.

21. Jasnego określenia zadań i odpowiedzialności poszczególnych instytucji naukowych, uczelni, zespołów naukowych i dydaktycznych, stwarzania warunków realizacji tych powinności oraz bezwzględnego egzekwowania ich wykonania. Brak konsekwencji w tej sprawie jest jedną z głównych przyczyn niskiej efektywności społeczno-gospodarczej i dydaktycznej środowisk akademickich i naukowych. Niedostatki w tym zakresie osłabiają skuteczność polityki naukowo-technicznej naszego państwa[c].

* * *

Analizę powyższą opracowano na podstawie materiałów własnych Wydziału Nauki i Oświaty KC, Polskiej Akademii Nauk oraz Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego.

Źródło: AAN, PZPR, LVIII/185, b.p., mps.

Nr 266

1985 kwiecień 15, Warszawa – Główne tezy Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR na temat sytuacji społeczno-politycznej i zadań partii w środowiskach naukowych

Wydział Nauki i Oświaty
KC PZPR

Warszawa, 15 IV 1985 r.

Główne tezy materiału
n[a] **t**[emat] **„Sytuacji społeczno-politycznej i zadań partii w środowiskach naukowych"**

1. Interesy socjalistycznego państwa wymagają szczególnego umocnienia i ochrony wpływów partii w środowiskach akademickich i naukowych. Niezbędne jest więc zdecydowanie i determinacja w przywracaniu partii należnego jej miejsca w instytucjonalnej i politycznej strukturze placówek dydaktycznych i naukowych. Procesowi temu sprzyjać powinny działania administracji centralnej oraz kierownictw szkół wyższych i placówek naukowo-badawczych.

2. Postępujący od 1982 r. proces stabilizacji sytuacji politycznej w szkołach wyższych i Polskiej Akademii Nauk, będący wynikiem normalizacji sytuacji w całym kraju, wielkiej pracy partii w tych środowiskach oraz działań władz resortowych i części władz akademickich, jest bardzo zróżnicowany tak w przekroju terytorialnym, jak i w typach uczelni.

– Niektóre wyższe uczelnie Warszawy, Wrocławia, Poznania, Krakowa, Gdańska, Łodzi i Lublina są nadal terenem ostrych konfliktów politycznych, a skuteczność walki z opozycją w znacznym stopniu utrudniają obowiązujące akty prawne dotyczące szkolnictwa wyższego.

– W organach samorządowych i placówkach naukowych Polskiej Akademii Nauk przyspieszeniu uległy procesy stabilizacji politycznej. Jest to wynik ukształtowania się lepszego z punktu widzenia politycznego składu osobowego Prezydium PAN, komitetów naukowych i kierownictw wydziałów, jak i dokonywanych zmian na stanowiskach dyrektorów instytutów.

Duży wpływ na te pozytywne procesy wywarły działania Zespołu Partyjnego Zgromadzenia Ogólnego, POP oraz władz Akademii. Ponadto obowiązujące akty prawne dotyczące Polskiej Akademii Nauk dają relatywnie większą możliwość eliminowania z niej niepożądanych elementów, niż to jest aktualnie możliwe w szkołach wyższych.

3. W środowiskach naukowych wyróżnić można następujące typy zachowań politycznych:

a) **Zdecydowani zwolennicy ustroju socjalistycznego w PRL**, aktywnie zaangażowani w realizację polityki partii.

b) **„Neutralni"** – koncentrujący się na pracy naukowej, dydaktycznej, często nie uznają politycznych kryteriów oceny nauczycieli akademickich, bierni wobec wydarzeń politycznych, wywierają znaczący wpływ na organy kolegialne i samorządowe w PAN.

c) **„Recenzenci polityki partii i rządu"** – krytykują politykę partii i rządu, często z pozycji jej negacji, głoszą tezy o konieczności autonomii i niezależności środowisk naukowych od władzy, łatwo ulegają wpływowi opozycji politycznej.

d) **Ekstremalni przeciwnicy ustroju socjalistycznego i konstytucyjnego porządku prawnego**, jawnie lub z ukrycia zdecydowanie walczą z partią i naszym systemem politycznym. Jest to nieliczna, lecz niezmiernie aktywna grupa, powiązana z byłym KSS KOR, KPN, z wojującymi klerykałami oraz radykalnym skrzydłem b[yłej] „Solidarności".

Walka polityczna, jaką w tym zakresie toczymy, sprowadza się do zdobycia aktywnego poparcia dla polityki partii najliczniejszej części tych środowisk określonych wyżej jako „Neutralnych", z jednoczesnym ograniczeniem wpływów grupy trzeciej (c) i zwalnianiem ewidentnych przeciwników socjalizmu.

4. Strategicznie kluczowym problemem naszego systemu szkolnictwa wyższego i nauki jest przywrócenie wpływu partii i państwa na politykę kadrową w tych środowiskach w myśl postanowień XIII Plenum KC PZPR [z 1983 r.]. Niezbędny jest w tym zakresie kompleks przedsięwzięć legislacyjnych, organizacyjnych, politycznych i materialnych, które spowodują, że do zawodu nauczyciela akademickiego i pracownika nauki przychodzić będzie najzdolniejsza młodzież o zdecydowanych, prosocjalistycznych postawach, a niespełniających tych wymagań będą mogli być zwalniani.

Do najniezbędniejszych z nich należą: nowelizacja ustawy o szkolnictwie wyższym, przejście na kontraktowe zatrudnienie niektórych grup nauczycieli akademickich, etatyzacja uczelni, bezwzględne przestrzeganie kryteriów naukowych i ideowo-politycznych doboru kandydatów na stażystów, asystentów i doktorantów, zmodernizowanie programu doskonalenia szkolnictwa pedagogicznego i politycznego młodej kadry akademickiej i naukowej, stworzenie funduszów stypendialnych dla przyspieszenia rozwoju naukowego najzdolniejszej młodzieży, rozszerzenie intensywnego kształcenia doktorów i doktorów habilitowanych w krajach socjalistycznych, rozwiązanie problemu mieszkaniowego dla młodej kadry naukowej (domy stażystów, doktorantów) warunkującego w istotnym stopniu dopływ do środowisk naukowych najzdolniejszej młodzieży pochodzenia robotniczego i chłopskiego, problemy płacowe. Szczególnej troski partii w tym zakresie wymaga rozwój partyjnych pracowników nauki i nauczycieli akademickich.

5. Pogłębienie procesów socjalistycznego wychowania studentów oraz wiedzy ideowo-politycznej nauczycieli akademickich jest jednym z najważniejszych problemów aktualnej sytuacji w środowiskach akademickich. Wymaga to wielostronnych działań resortów nadzorujących szkoły wyższe, uczelnianych organizacji partyjnych, a przede wszystkim władz uczelnianych. Należy w tym zakresie radykalnie zaostrzyć egzekwowanie powinności szkoły wyższej z jednej strony, z drugiej zaś poprawić trzeba wyposażenie uczelni w odpowiednie pomoce dydaktyczne, podręczniki, skrypty itp., a przede wszystkim szczególnie starannie dobierać kadrę nauczycieli akademickich przedmiotów społeczno-politycznych. Niezbędne jest zmodernizowanie programów doskonalenia pedagogicznego i politycznego młodej kadry nauczycieli akademickich.

6. Sprostanie szkolnictwa wyższego potrzebom kraju w nadchodzących latach wymaga opracowania i wdrażania perspektywicznego programu rozwoju szkolnictwa wyższego w skali państwa i każdej uczelni, adekwatnego do tych zadań.

Szczególnie pilną sprawą staje się unowocześnienie systemu dydaktycznego w naszych szkołach oraz właściwe oprzyrządowanie go, między innymi w nowoczesne środki komputerowe, tak aby przyszłe pokolenia inteligencji polskiej były właściwie przygotowane do ery informatyki, mikroprocesorów, zautomatyzowanych systemów produkcyjnych, robotów itp.

7. Niezbędne jest dokonanie istotnego postępu w doskonaleniu socjalistycznych zasad samorządności środowisk akademickich i naukowych. Nowe regulacje prawne powinny przekształcać ją w konstruktywną siłę służącą interesom narodu, socjalistycznego państwa oraz środowiska akademickiego i naukowego.

Akademickie i naukowe organy samorządowe muszą podjąć ostrą walkę z występującymi zbyt często w tych środowiskach lekceważeniem i selektywnym traktowaniem obowiązków służbowych, niską efektywnością i jakością pracy naukowej, dydaktycznej, a zwłaszcza wychowawczej, nieprzestrzeganiem etyki pracownika nauki i nauczyciela akademickiego socjalistycznego państwa.

8. Rozwój współpracy i kontaktów naukowych z zagranicą jest istotną częścią polityki naukowo-technicznej naszego państwa i powinien stać się wzmocnieniem jej efektywności. Niezbędne jest w tym celu kontynuowanie dokonywanej w ostatnich latach reorientacji tej współpracy na kraje socjalistyczne, a zwłaszcza na Związek Radziecki, przy odpowiednim otwarciu na całą naukę światową.

9. Potencjał naukowy skupiony w szkołach wyższych i w Polskiej Akademii Nauk stanowi w dalszym ciągu ogromną rezerwę intelektualną, badawczą i naukowo-techniczną kraju. Lepsze jego ukierunkowanie na najważniejsze problemy Polski jest jednym z ważkich elementów pokonywania naszych obecnych i przyszłych trudności rozwojowych.

Środowiska naukowe mają w swoim dorobku wiele znaczących dla kraju osiągnięć. Znaczna część tych środowisk z wielkim zaangażowaniem oddaje swoją wiedzę, zdolności i pracę polskiej nauce, naszej szkole wyższej. Właściwe wykorzystanie tego potencjału może być zwielokrotnione poprzez:

– doskonalenie krajowego systemu badań, większe i efektywniejsze korzystanie z ekspertyz naukowych, progresywne zwiększenie nakładów na badania i rozwój techniki do minimum 3,0 proc. dochodu narodowego w 1990 r., wyposażenie w niezbędne minimum dopływu literatury i czasopism zagranicznych, nowoczesnej aparatury naukowo-badawczej, specjalnych materiałów i odczynników z importu, przeznaczenie na ten cel w latach 1986–1990 średniorocznie minimum 50–60 mln dolarów; lepsze wykorzystanie możliwości, jaką daje w tym zakresie współpraca w ramach RWPG.

– Jasne określanie zadań i odpowiedzialności poszczególnych instytucji naukowych, uczelni, zespołów naukowych i dydaktycznych, stwarzanie warunków realizacji tych powinności oraz bezwzględne egzekwowanie ich wykonania. Brak konsekwencji w tej sprawie jest jedną z głównych przyczyn niskiej efektywności społeczno-gospodarczej i dydaktycznej środowisk naukowych i akademickich. Niedostatki w tym zakresie osłabiają skuteczność polityki naukowo-technicznej naszego państwa.

10. Podstawową rękojmią realizacji polityki partii i państwa w środowiskach naukowych i akademickich są działające w nich organizacje partyjne – to ok. 22 tys. członków partii w szkołach wyższych i ok. 1200 w Polskiej Akademii [Nauk]. Ich działalność, zaangażowanie i umacniająca się jedność ideowo-polityczna stanowią wielką szansę przywrócenia wszystkich cech socjalistycznych naszym instytucjom akademickim i naukowym.

Organizacje partyjne w tych środowiskach wymagają wszechstronnej pomocy ze strony instancji partyjnych, władz państwowych i akademickich.

Szczególnej uwagi POP w uczelniach i placówkach naukowych wymagają takie niepokojące zjawiska, jak niski stopień upartyjnienia asystentów, st[arszych] asystentów

i doktorantów oraz znikomy studentów. Zmiana tej sytuacji może być przyspieszona przez szybszy rozwój organizacji młodzieżowych, naturalnego źródła kandydatów partii.

Rozwój samorządności środowisk naukowych i akademickich wymaga pogłębienia i upowszechnienia pozytywnych doświadczeń działań partyjnych zespołów w organach samorządowych szkół wyższych, Polskiej Akademii Nauk i innych instytucji naukowych. Niezbędna jest większa pomoc dla tych zespołów ze strony instancji wojewódzkich, wydziałów KC PZPR i administracji odpowiedzialnej za rozwój nauki i szkolnictwa.

* * *

Podstawowym aktualnie zadaniem partii i odnośnych resortów jest konsekwentna realizacja uchwał Komitetu Centralnego, Biura Politycznego KC PZPR oraz rządowych decyzji odnoszących się do spraw szkolnictwa wyższego, Polskiej Akademii Nauk i nauki polskiej jako całości.

Źródło: AAN, PZPR, LVIII/185, b.p., mps.

Nr 267

1985, maj [?] Warszawa – Zebranie w Wydziale Nauki i Oświaty KC PZPR dotyczące sytuacji w PAN

[Zebranie w Wydziale Nauki i Oświaty KC PZPR dotyczące sytuacji w PAN (1985 r.)]

Obecnych 21 + 1 + 1

Porządek dzienny

1) Sprawy związane z problematyką PAN.

2) Stan [prac] nad planem pięcioletnim badań podstawowych.

3) Inf[ormacja] o spotka[niu] […[a]] państw[a] i partii.

4) Inf [ormacja] o stanie prac legislacyjnych w obszarze nauki.

5) Wolne wnioski.

Ad 1. Sekretarz naukowy tow. Z[dzisław] Kaczmarek:

– Ocena działalności Akademii za rok 1984.

– Wybory członków zagranicznych PAN po raz pierwszy od 1981 r. 19 kandydatów wybranych przez wydziały, konsultow[ano] z MSZ. Minister sp[raw] zag[ranicznych] nie zgłosił uwag i zastrzeżeń do przedstawionych kandydatów. Układ geograficzny niekorzystny: zbyt dużo kandy[datów] z Francji (na 19 aż 5).

– 7 członków Wydziału I zwolniło [się] z czynnej pracy w organach Akademii.

– Sprawy bieżące: zebranie przedstawionych stanowisk. Prezydium w sprawie artykułu prof. [Jana] Kielanowskiego na 61. Sesji [Prezydium PAN?]. Prof. Kielanowski prosił, aby przyjąć ten temat za zakończony. Odczytano stanowisko w tej sprawie w dniu 10 stycznia, po dyskusji uznano dyskusję za zamkniętą.

Do aprobującej wiadomości:

a) Sprawy legislacyjne – ustawa o szkołach wyższych.

b) Sprawa Bronisława Geremka[1]:

– w kwietniu br. został zwolniony […[a]] umowę o pracę w terminie trzymiesięcznym, tj. 31 lipca; przedłużono do 31 sierpnia.

– Rozmowy z dyr[ektorem] Instytutu [Historii] oraz 3 zebrania org[anizacji] partyj[nych].

– Rada Nauk[owa]: na 29 [głosów] 16 wystąpiło za ponownym rozpatrzeniem sprawy, 13 przeciw lub wstrzymało się.

– Prof. [Stefan] Kieniewicz i [Jerzy] Topolski złożyli wizyty [?] w sprawie Geremka.

– [Janusz] Tazbir (dyrektor Instytutu [Historii] – czy jest możliwe znalezienie pracy dla Geremka.

---

[a] *Nieczytelne słowo*.

[1] 19 IV 1985 r., kilka dni po spotkaniu Bronisława Geremka z brytyjskim ministrem spraw zagranicznych Geoffreyem Howe'em, sekretarz naukowy PAN Zdzisław Kaczmarek podpisał decyzję o zwolnieniu badacza z pracy w Instytucie Historii PAN. Decyzja ta wywołała protesty zarówno w kraju, jak i za granicą.

– 7 proc. pracowników Akademii wzięło udział w demonstracji związanej z osobą Geremka ([…[b]], [Stanisław] Tabaczyński[2] – złożył wypowiedzenie ze stanowiska, [Witold] Karczewski –[c])

– Argumenty przeciwko zwolnieniu Geremka.

Tow. [Jan] **Rychlewski**

Proponuje:

– potwierdzić linię działania sekretarza naukowego PAN przez Zesp[ół] Part[yjny] Zgr[omadzenia] Ogó[lnego]; to, co zrobił już Zesp[ół] Part[yjny] Prezydium PAN;

– aktywni na jutrzejszym Zg[romadzeniu] O[gólnym], jeśli sprawa [Geremka] wyniknie;

– zobowiązać człon[ków] partii do uświadomienia kolegom […[b]] szkodliw[ości] społecznej Geremka

[Jan] **Wojtaszek** – popiera stanowisko sek[retarza] nauk[owego] i [Jana] Rychlew[skiego] […[b]]

[Leonard] **Sosnowski** – prosi o ujawnienie treści listu protestacyjnego.

[Jerzy] **Grzymek** – stwierdza, iż pan Geremek jest mitem bez pokrycia. Po co się żali taki […[a]]. Jaką treść naukową rozwinął? Jaką ma pozycję naukową? Sprawa nagrywana [?]. Popiera stanowisko sek[retarza] nauk[owego] i [Jana] Rychlew[skiego].

[Witold] **Gutkowski** – Zrozumiała jest podjęta decyzja, należy ją wesprzeć. Ale kwestia jedynej interwencji albo z Zachodu, albo od rzecznika prasowego. Ludzie są zdezinformowani.

[Zdzisław] **Kaczmarek – odpowiedź**

Sprawa Geremka otrzymała zbyt małą osłonę polityczną. Oczekiwałem, że KZ podejmie określone działania. Sek[retarz] KZ był powiadomiony o całej sprawie. Wydaje mi się, że jak to poprzez wszystkie organizacje wewnątrz Akademii, taka akcja była bardzo skromnie prowadzona. Wydz[iał] Nauki i Ośw[iaty] rozesłał teksty do KW i dużych zakładów. Gorzej to wyglądało wewnątrz Akademii, stąd brak informacji.

Popierają […[b]] jednomyślnie – aktywiści, jeśli będzie taka potrzeba.

Ad 2. Badania podstawowe

Program badań podstawowych obejmie również centralne problemy badawcze.

Warunki finan[sowe] prowad[zenia] badań nauko[wych] będą dużo lepsze niż w obecnej pięciolatce.

Problem racjonalnego wykorzystania tych środków, aparatury […[a]] to problem.

[Jan] **Rychlewski** – infor[muje] o przebiegu prac Komisji Międzyresortowej. Plan będzie lepszy, głębszy, lepiej związany z potrzebami gospodarczymi, lepiej skoordynowany, lepiej zabezpieczony pod względem materialnym, ale nie będzie dużym manewrem w nauce; nie będzie przełomu, a będzie kontynuacja dotychczasowego stanu nauki polskiej. Jasne cele gospodarcze; duże środki dewizowe – 2 przesłanki, aby mówić o przełomie – ich nie ma.

---

[b] *Nieczytelny fragment*.

[c] *Na lewym marginesie nieczytelny odręczny dopisek*.

[2] Stanisław Tabaczyński (ur. 1930) – archeolog, prof. nadzwyczajny od 1978 r., prof. zwyczajny od 1983 r., pracownik naukowy UP (1953–1955), IHKM/IAiE PAN (1956–2000), kierownik Zakładu Epoki Metali IHKM PAN (1971–1978), wicedyrektor IHKM PAN (1984–1985). Członek PZPR (1963–1990).

[Jan] **Wojtaszek** – jakie proporcje […[d]] [na szczeblu] centralnym: 25–30 proc., rządowym, podstaw[owym?]: 15 proc.[e], resortow[owym].

1/3 środków jest w gestii […[d]]

Ad 3. Inf[ormacja] o spotkaniu kierownictwa państ[wowego] i partii z kiero[wnictwem] PAN: 2 maja 1985 – 6 godzin.

Ad 4. Ustawy

[Jan]Wojtaszek – uprawnienia rady głównej,

[Leonard] Sosnowski – czy są istotne zmiany w ust[awie] o stop[niach] i tytułach? Nieistotne – porządkowe[f].

Źródło: AAN, PZPR, LVIII/467, b.p., rkps.,kopia.

[d] *Nieczytelne słowo*.

[e] *Na lewym marginesie odręczny dopisek* 2/3.

[f] *Poniżej odręczny dopisek* Ratajczak, Bardach.

Nr 268

1985 czerwiec 1, Warszawa – Informacja Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR o obradach sesji Zgromadzenia Ogólnego PAN z 31 maja 1985 r.

Wydział Nauki i Oświaty
KC PZPR

Warszawa, 1 VI 1985 r.

Informacja
z obrad sesji Zgromadzenia Ogólnego PAN w dniu 31 maja 1985 r.

Porządek obrad tej sesji Zgromadzenia Ogólnego PAN obejmował:

I. Informację prezesa PAN ze spotkania kierownictwa partii i rządu PRL z władzami Polskiej Akademii Nauk.

II. Sprawozdanie z działalności Akademii w 1984 r.

III. Wybór zagranicznych członków Polskiej Akademii Nauk.

IV. Sprawy bieżące i wolne wnioski.

I. Prezes prof. J[an] K[arol] Kostrzewski wyjątkowo rzetelnie przedstawił główne problemy poruszane na tegorocznym majowym spotkaniu Towarzysza Premiera w Polskiej Akademii Nauk. Wiele miejsca w swojej informacji poświęcił wystąpieniu tow. W[ojciecha] Jaruzelskiego na tym spotkaniu. Podkreślał, że kierownictwo partii i rządu przywiązuje ogromną wagę do rozwoju nauki i postępu naukowo-technicznego i z wielkim zaangażowaniem podejmuje pokonywanie głównych barier ograniczających rozwój nauki i jej efektywność społeczno-gospodarczą.

Podkreślił, że tradycja tych spotkań stała się faktycznie ważną instytucją w życiu naukowym kraju.

Ponadto prof. J[an] Kostrzewski z wielkim uznaniem wypowiedział się o obradach XIX Plenum KC PZPR. Podkreślał w sposób szczególny [wrażenie], jakie na nim wywarły głosy przedstawicieli klasy robotniczej, stwierdzając, że w wyniku XIX Plenum KC PZPR inteligencja staje się w znacznie większym stopniu partnerem klasy robotniczej i chłopskiej.

II. Sprawozdanie z działalności Polskiej Akademii Nauk w 1984 r. obejmowało ponadośmiusetstronicową informację książkową oraz referat sekretarza naukowego PAN tow. Z[dzisława] Kaczmarka[1].

Sprawozdanie zawiera bardzo rzetelną i pełną informację o działalności Akademii w 1984 r. Na podkreślenie zasługuje fakt zrealizowania podstawowych planów naukowych, tak przez placówki naukowe, jak i przez kolegialne Akademii (komitety naukowe).

W 1984 r. osiągnięto w Akademii wiele znaczących wyników badań naukowych oraz zrealizowano wiele zamówień badawczych na bezpośrednie potrzeby zakładów produkcyjnych i całej gospodarki i życia społeczno-politycznego.

Bardzo głębokie pod względem merytorycznym i analitycznym wystąpienie tow. Z[dzisława] Kaczmarka obejmowało ocenę sytuacji w Akademii na tle całej polskiej nauki, a przede wszystkim dotyczyło powinności Akademii wobec współczesnych

[1] Por. *Sprawozdanie z działalności Polskiej Akademii Nauk w roku 1984*, Warszawa 1985.

i przyszłych problemów naszego kraju. Otwarcie przedstawił [on] główne ograniczniki rozwoju badań naukowych oraz zamierzenia rządowe i kierownictwa Akademii w zakresie ich eliminacji. W tym aspekcie podkreślał wagę ustaleń podjętych na spotkaniu towarzysza premiera w Polskiej Akademii Nauk w dniu 2 maja 1985 r.

Jednocześnie do podstawowych zadań Polskiej Akademii Nauk i całej naszej nauki zaliczył następujące problemy:

– Nauka musi zabezpieczyć realizację współczesnych problemów i tworzyć perspektywę rozwoju kraju. Tym zadaniom musi być podporządkowana i sprostać nasza polityka naukowo-techniczna.

– Nasze opóźnienia techniczne rzutują na poziom badań stosowanych i kierunki badawcze.

– Kształt naszej polityki naukowej musi być dostosowany do potrzeb kraju i naszych trudności i barier rozwojowych.

W merytorycznej dyskusji nad sprawozdaniem zabrało głos 11 akademików. Dyskusja ta nie wniosła nowych istotnych elementów do tego sprawozdania. Zgromadzenie Ogólne zaakceptowało tym samym przedstawione sprawozdanie.

III. Wybory członków zagranicznych przebiegły zgodnie z wnioskami przedstawionymi przez Prezydium PAN.

Wybrano 19 członków zagranicznych, z tego czterech wybitnych uczonych z krajów socjalistycznych (ZSRR – 2, NRD – 1, Jugosławia – 1) oraz z 15 krajów kapitalistycznych (Francja – 5, Wielka Brytania – 2, RFN – 2, USA, Holandia, Dania, Norwegia, Irlandia i Pakistan – po jednym).

IV. Ponadto na powyższej sesji grupa akademików (E[dward] Lipiński, W[ładysław] Goldfinger-Kunicki, Z[ofia] Kielan-Jaworowska, M[ieczysław] Chorąży, J. Bielicki[2]) zaatakowała nowelizację ustawy o szkolnictwie wyższym oraz zwolnienie [Bronisława] Geremka z pracy w Instytucie Historii i podjęte w związku z tym działania sekretarza naukowego.

Programowe wystąpienie z tego zakresu wygłosił prof. E[dward] Lipiński, wspierany przez powyższych akademików. Prof. E[dward] Lipiński ze szczególną zajadłością atakował nowelizację ustawy, przedstawiając ją jako:

– ograniczenie samorządności szkół wyższych w projekcie ustawy o szkołach wyższych i niezależności organów szkół wyższych,

– dominację czynników polityczno-administracyjnych w kierowaniu szkołami wyższymi,

– pominięcie wyników konsultacji społecznych przy nowelizacji ustawy o szkołach wyższych,

– oraz „wyrzucenie" z pracy doc. B[ronisława] Geremka i innych pracowników (Leszka Nowaka[3], Zofii Kwiatkowskiej[4]) i zawieszenia wyjazdów zagranicznych pracowników, którzy zaprotestowali przeciwko zwolnieniu z pracy doc. B[ronisława] Geremka.

---

[2] Prawdopodobnie Tadeusz Bielicki (ur. 1932) – antropolog, prof. nadzwyczajny od 1979 r., pracownik naukowy Zakładu Antropologii PAN od 1957 r., kierownik Zakładu Antropologii PAN (1970–2002). Członek korespondent PAN od 1983 r., członek rzeczywisty PAN od 1996 r.

[3] Leszek Nowak (1943–2009) – filozof, prof. nadzwyczajny od 1976 r., prof. zwyczajny od 1990 r., pracownik naukowy UAM (1965–1985, 1989–2009). Członek korespondent PAN od 1994 r. Członek „Solidarności" (1980–1995), internowany w stanie wojennym, publicysta w prasie druoobiegowej, w 1985 r. zwolniony z pracy z przyczyn politycznych.

[4] Brak bliższych danych o tej osobie.

Polemikę z tymi wystąpieniami podjęli tow. J[erzy] Grzymek w sprawie nowelizacji ustawy o szkolnictwie wyższym oraz tow. J[an] Rychlewski w sprawie B[ronisława] Geremka.

Ponadto sekretarz naukowy PAN tow. Z[dzisław] Kaczmarek w obu tych sprawach, jak i w sprawie działań dyscyplinujących wobec zbiorowych protestów, udzielił szczegółowych wyjaśnień stanu faktycznego i dalszych zamiarów i działań.

Po tych wyjaśnieniach mimo wcześniej zgłoszonej propozycji uchwały Zgromadzenia Ogólnego przeciw nowelizacji ustawy (W[ładysław] Goldfinger-Kunicki, M[ieczysław] Chorąży) wniosku nie ponowiono[a]. A zatem Zgromadzenie Ogólne przyjęło wyjaśnienia sekretarza naukowego.

Ponadto Zgromadzenie Ogólne przyjęło stanowisko Prezydium PAN zamykające sprawę prof. J[ana] Kielanowskiego w związku z jego antysocjalistycznym artykułem *Klęska czy zwycięstwo* opublikowanym w „Kulturze Paryskiej" w 1984 r. Było to związane z podjętym atakiem na Prezydium PAN za jego pryncypialne stanowisko w tej sprawie na grudniowej sesji Zgromadzenia Ogólnego.

Tradycyjnie w przeddzień tej sesji odbyło się posiedzenie Zespołu Partyjnego Zgromadzenia Ogólnego PAN, gdzie m[iędzy] innymi przygotowano taktykę postępowania w sprawie nowelizacji ustawy o szkolnictwie wyższym i w sprawie B[ronisława] Geremka.

Reasumując, część merytoryczna sesji stała na wysokim poziomie, a atak na politykę rządu w obszarze nauki i szkolnictwa wyższego oraz na działania tow. Z[dzisława] Kaczmarka w sprawie B[ronisława] Geremka nie uzyskał szerszego wsparcia.

Źródło: AAN, PZPR, LVIII/185, b.p., mps.

[a] *Słowo wpisane odręcznie.*

Nr 269

1986 styczeń 7, Warszawa – Wydział Nauki, Oświaty i Postępu Naukowo-Technicznego KC PZPR, Najważniejsze przedsięwzięcia PAN w 1986 r. wymagające szczególnego współdziałania Wydziału Nauki, Oświaty i Postępu Naukowo-Technicznego KC PZPR

Wydział Nauki, Oświaty i Postępu Naukowo-Technicznego
KC PZPR

Warszawa, 7 I 1986 r.

Najważniejsze przedsięwzięcia
Polskiej Akademii Nauk w 1986 r. wymagające szczególnego współdziałania
Wydziału Nauki, Oświaty i Postępu Naukowo-Technicznego KC PZPR

W załączeniu przedstawiam informację o podstawowych danych o Polskiej Akademii Nauk oraz ocenę sytuacji społeczno-politycznej w tej sytuacji, która przyjęta została przez Biuro Polityczne KC PZPR w maju 1985 r.[a]

I. W dniach 5–7 marca 1986 r. obradował będzie III Kongres Nauki Polskiej.

Istotne znaczenie dla właściwego przebiegu tego kongresu i jego dorobku odgrywać będą przygotowywane podstawowe następujące dokumenty:

a) „Ocena stanu nauki w świetle uchwały II Kongresu Nauki Polskiej" (referat ministra nauki i szkolnictwa wyższego).

b) „Zadania nauki w Polsce do końca XX wieku i w perspektywie początków następnego stulecia" (referat prezesa PAN).

c) „O większy wkład nauki i techniki w rozwój gospodarczy kraju" (referat wicepremiera tow. Z[bigniewa] Szałajdy[1]).

d) Projekt uchwały III KNP, odpowiedzialny za jego redakcję [jest] sekretarz naukowy PAN.

Istotnym elementem dotychczasowego dorobku przygotowań kongresowych to wyniki prac dot[yczących] rozwoju nauki i postępu naukowo-technicznego 16 zespołów problemowych kongresu.

Niezbędne działania wydziału związane z pracami przygotowawczymi i pożądanym przebiegiem III KNP:

1.1. Do 20 stycznia wydział powinien zgłosić uwagi do projektów referatów (a i b) oraz kontrolować przebieg prac nad projektem uchwały kongresowej. Kierownik wydziału jest członkiem redakcyjnego zespołu projektu tej uchwały.

Szczególnie ważne jest spojrzenie na ten projekt z następującego punktu widzenia:

– Czy uwzględniony został w niej w obszarze nauk społecznych dorobek Ogólnokrajowej Partyjnej Narady Nauk Społecznych (grudzień 1984 r.).

---

[a] *Załącznik nie jest publikowany w tej edycji*.

[1] Zbigniew Szałajda (ur. 1934) – polityk komunistyczny, członek PZPR (1960–1990), członek KC PZPR (1986–1990), minister hutnictwa (i przemysłu maszynowego) (1980–1982), wicepremier (1982–1988).

– Czy stanowi ona odpowiedź nauki na potrzeby rozwojowe kraju w nadchodzących latach.

– Czy jest spójna z naszymi zobowiązaniami RWPG-owskimi wz[ględem] współpracy naukowo-technicznej i naukowej.

1.2. Zwołać w pierwszej połowie lutego zespół partyjny Komitetu Organizacyjnego III KNP dla wypracowania taktyki działania partyjnych uczestników kongresu w s[prawie] jego prawidłowego przebiegu.

1.3. Zabezpieczenie na liście uczestników III KNP członków centralnych władz partyjnych oraz centralnego aktywu partyjnego z obszaru nauki i rozwoju techniki.

1.4. Uzgodnienie z prezesem PAN współprzewodniczących posiedzeń III KNP; sprawa jest pilna i powinna być uzgodniona przed styczniowym posiedzeniem Komitetu Organizacyjnego III KNP.

1.5. Wnioskuję o powołanie przy wydziale sztabu operacyjnego dla zabezpieczenia prawidłowego przebiegu III KNP (proponuję jego następujący skład: tow. B[ogusław] Kędzia, tow. R[oman] Ney, tow. Z[dzisław] Kaczmarek, tow. B[enon] Miśkiewicz, tow. J[an] Rychlewski, tow. R. Szczerbiński[2].

1.6. Do 15 lutego br. przygotować informację na posiedzenie Sekretariatu KC PZPR (25 II 1986 r.) o stanie przygotowań do III KNP.

1.7. Na 15 marca br. przygotować ocenę przebiegu III KNP na posiedzenie Biura Politycznego KC PZPR (25 III 1986 r.).

1.8. Do końca kwietnia opracować wnioski wynikające z dorobku III KNP dla polityki w obszarze nauki i postępu naukowo-technicznego.

1.9. 27 stycznia br. przewidziane jest spotkanie Prezydium Rady Ministrów z Prezydium Komitetu Organizacyjnego III KNP dla omówienia warunków materialnych rozwoju nauki w nadchodzących latach.

II. 30 maja 1986 r. odbędą się wybory nowych członków korespondentów i członków rzeczywistych PAN.

Prezydium PAN ustaliło decyzją z dnia 29 X 1985 r., że na powyższej sesji majowej Zgromadzenia Ogólnego nastąpi wybór 35 nowych członków rzeczywistych PAN (spośród członków korespondentów) oraz 32 nowych członków korespondentów. Decyzja Prezydium PAN w załączeniu (załącznik nr 1[a]).

Powyższe wybory mają istotne znaczenie polityczne i merytoryczne. Dobór właściwych kandydatów do tych godności zawsze odbywał się w ostrej walce z naciskami poszczególnych środowisk naukowych, ich grup nacisku, w walce z opozycją polityczną itp.

Istotnym podmiotem w realizacji polityki partii w tym zakresie były zawsze działania sekretarza naukowego, Zespołu Partyjnego, Zgromadzenia Ogólnego PAN i Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR.

Wybór tak członków korespondentów, jak i członków rzeczywistych następuje spośród nieograniczonej liczby kandydatów, o ile zgłosiło ich minimum trzech akademików lub rada naukowa bądź rada wydziału mająca uprawnienia do nadawania stopni i tytułów

[2] Być może Romuald Szczerbiński (ur. 1933) – funkcjonariusz WUdsBP/KW MO w Koszalinie (1956–1970), zastępca naczelnika (1974–1975) i naczelnik Wydziału III Departamentu III MSW (1975–1979), oddelegowany do grupy „Wisła" w Moskwie (1980–1983), naczelnik Wydziału X Departamentu III MSW (1984–1985), naczelnik Wydziału III Departamentu III MSW (1985–1986).

naukowych (dr. hab. i profesora). Kandydatów na członków rzeczywistych zgłaszają tylko akademicy.

Termin zgłaszania kandydatów upływa z dniem 20 I 1986 r.

W okresie do 28 II 1986 r. – kandydatów tych opiniują odnośne komitety naukowe Akademii w tajnym głosowaniu.

W okresie od 15 III 1986 r. – 15 IV kandydatury te są rozpatrywane przez odnośne wydziały PAN (również w tajnym głosowaniu).

W dniu 29 IV 1986 r. Prezydium PAN opiniuje wnioski wydziałów Akademii.

Na Zgromadzenie Ogólne kierowani są ci kandydaci, którzy uzyskali największą ilość głosów i powyżej 50 proc. Członkowie Zgromadzenia Ogólnego PAN otrzymują wyniki głosowań wszystkich powyższych etapów procesu wyborczego.

Zgromadzenie Ogólne PAN w tajnym głosowaniu dokonuje ostatecznego wyboru. Wybór na członka korespondenta i członka rzeczywistego PAN podlega zatwierdzeniu przez Radę Państwa.

Niezbędne działania dla zabezpieczenia politycznego wyborów nowych członków Polskiej Akademii Nauk.

2.1. W okresie do 20 stycznia br. dokonać korekty zgłoszeń kandydatów na członków Akademii. W tym celu prowadzone są rozmowy z kierownictwami wydziałów PAN i kierownictwem Zespołu Partyjnego Zgromadzenia Ogólnego. Na 15 stycznia br. zwołane jest posiedzenie kierownictwa Zespołu Partyjnego akademików dla omówienia niezbędnych działań w tym zakresie.

2.2. W okresie od 20 I 1986 r. do 31 I 1986 r. uzyskać należy opinie polityczne o kandydatach na nowych członków Akademii (z KW PZPR i z MSW).

2.3. Zabezpieczyć opiniowanie kandydatów w komitetach naukowych i wydziałach PAN poprzez zwołanie zespołów partyjnych tych organów.

2.4. Zwołanie przed sesją majową Zgromadzenia Ogólnego PAN Zespołu Partyjnego akademików dla ustalenia taktyki wyborczej.

2.5. Wnioskuję, aby kierownik Wydziału Nauki, Oświaty i Postępu Naukowo-Technicznego KC PZPR spotkał się w lutym br. z poszczególnymi sekretarzami wydziałów PAN w s[prawie] wyborów (tj. prof. W[itold] Hensel, prof. A[dam] Urbanek, tow. prof. W[ojciech] Zielenkiewicz, prof. B[ohdan] Ciszewski, tow. prof. A[ntoni] Rutkowski, tow. prof. M[irosław] Mossakowski, tow. prof. R[oman] Ney).

Jednocześnie należy zaznaczyć, że tylko ok. 22 proc. akademików to członkowie partii, o bardzo zresztą zróżnicowanych postawach i zachowaniach politycznych. Dlatego też bardzo istotną rolę odgrywają w tego typu imprezach rozmowy indywidualne z bezpartyjnymi akademikami.

III. W grudniu 1986 r. odbędą się wybory władz Polskiej Akademii Nauk.

31 XII 1986 r. upływa trzyletnia kadencja władz Akademii.

3.1. Na sesji grudniowej nastąpi wybór prezesa, wiceprezesów (3) oraz 20 członków Prezydium PAN.

3.2. Prezes Rady Ministrów powołuje skład osobowy Sekretariatu PAN (sekretarza naukowego, jego zastępców, sekretarzy wydziałów – 7).

3.3. Praktycznie prace nad kształtowaniem nowego kierownictwa PAN rozpocząć należy najpóźniej we wrześniu 1986 r.

Kluczową sprawę stanowią oczywiście wybór kandydatów na prezesa, wiceprezesów i sekretarza naukowego PAN.

IV. Wnioski i bardziej ogólne uwagi dotyczące Polskiej Akademii Nauk.

4.1. Współpraca i współdziałanie wydziału z Polską Akademią Nauk z jej POP, pionem korporacyjnym, jak i z jej kierownictwem przebiega prawidłowo i oparta jest o sprawnie funkcjonujący system i rzetelne obustronne stosunki.

O wszystkich podstawowych zamierzeniach i działaniach Akademii Wydział jest we właściwym czasie powiadamiany.

4.2. Niezbędne jest podjęcie w najbliższym roku prac nad koncepcją i rolą Polskiej Akademii Nauk w nauce polskiej w nadchodzących latach. Obecny stan i struktura Zgromadzenia Ogólnego, system placówek naukowych nie odpowiadają przyszłościowym potrzebom i wezwaniu rewolucji naukowo-technicznej. Wnioskuję o rozpoczęcie tych dyskusji w ramach kampanii zjazdowej, tak aby w 1987 r. dokonać niezbędnych zmian prawnych w Ustawie o Polskiej Akademii Nauk.

4.3. Uważam za celowe i niezbędne wkomponowanie prac komitetów naukowych PAN w system działania Komitetu do Spraw Nauki i Postępu Naukowo-Technicznego przy Radzie Ministrów. Te komitety naukowe stanowią najpoważniejszy potencjał ekspercki[b] nauki polskiej (około 5000 ludzi nauki i techniki, ponad 95 proc. to samodzielni pracownicy nauki).

4.4. Niezbędne jest dla realizacji powyższych celów opracowanie do końca kwietnia br. bardzo szczegółowej analizy politycznej i merytorycznej w organach kolegialnych i w placówkach naukowych Akademii.

(A[lfred] Stroka)[c]

Źródło: AAN, PZPR, LIX/12, b.p., mps.

[b] *W oryginale* ekspertalny.
[c] *Powyżej odręczny podpis*.

Nr 270

1986 luty 3, Warszawa – Sprawozdanie Wydziału Nauki, Oświaty i Postępu Naukowo-Technicznego KC PZPR z działalności Komisji Nauki i Oświaty KC PZPR w latach 1981–1986

Wydział Nauki, Oświaty
i Postępu Naukowo-Technicznego

[Warszawa,] 3 II 1986 r.

Sprawozdanie
z działalności Komisji Nauki i Oświaty KC PZPR w latach 1981–1986

I. Informacja ogólna

Komisja Nauki i Oświaty KC PZPR odbyła w latach 1981–1986 (do 31 stycznia br.) 25 posiedzeń plenarnych. Do końca kadencji przewiduje się jeszcze odbycie dwóch posiedzeń (w maju i czerwcu br.).

Komisja rozpatrywała najistotniejsze problemy oświaty, szkolnictwa wyższego oraz postępu naukowo-technicznego, a w pierwszym rzędzie analizowała stan partii w szkolnictwie wszystkich szczebli oraz w instytucjach naukowych.

Dokonując analizy sytuacji w poszczególnych dziedzinach edukacji narodowej, formułowano jednocześnie zalecenia do pracy partyjnej zainteresowanych wydziałów KC, komitetów wojewódzkich, komitetów środowiskowych oświaty oraz komitetów uczelnianych PZPR.

Komisja opiniowała oraz zgłosiła wiele nowych zapisów do dokumentów określających zasady pracy wychowawczej z młodzieżą szkolną i akademicką.

Komisja dokonywała oceny oraz rekomendowała materiały na posiedzenia Biura Politycznego oraz Sekretariatu KC dotyczące problematyki oświaty, szkolnictwa wyższego i nauki. Były to m.in. materiały obrazujące stan bazy szkolnictwa w świetle zmian wynikających z wyżu demograficznego, programów wychowawczych w oświacie i szkolnictwie wyższym, nakreślające kompleks działań mających na celu podwyższanie poziomu pracy szkolnictwa wszystkich stopni.

Wielokrotnie rozpatrywano projekty wszystkich ustawowych regulacji dotyczących oświaty, szkolnictwa wyższego i nauki. Opiniowano wszystkie projekty ustawy o szkolnictwie wyższym i opracowano stanowiska komisji w tej sprawie w dniu 14 XI 1981 r., przekazane do Klubu Poselskiego PZPR oraz rządowi. Ponadto zgłoszono wiele uwag do projektu ustawy „Karta Nauczyciela", projektu ustawy o stopniach i tytułach naukowych, projektu ustawy o instytutach naukowo-badawczych, projektu ustawy o urzędzie ministra nauki i szkolnictwa wyższego. Ponadto opiniowano wiele innych aktów prawnych, które ze względu na negatywne stanowisko komisji nie były przyjęte, jak np. projekt ustawy o PAN.

Z inicjatywy komisji podjęte zostały prace nad koncepcją nowego ukształtowania centralnych organów zarządzania nauką i postępem naukowo-technicznym. W 1982 r. przyjęto materiał „Koncepcja centralnych organów zarządzania nauką i techniką", który posłużył do podjęcia w 1984 r. decyzji w sprawie powołania Komitetu i Urzędu ds. Postępu Naukowo-Technicznego i Wdrożeń.

Zgodnie z uchwałą IX Zjazdu komisja podjęła problem modernizacji systemu rekrutacji na studia, podkreślając potrzebę zapewnienia autentycznych, a nie tylko formalnych preferencji dla młodzieży robotniczej i chłopskiej podejmującej naukę w szkołach wyższych. Komisja zwróciła uwagę resortom nadzorującym szkoły wyższe na konieczność organizowania kursów przygotowawczych dla kandydatów ze środowisk robotniczych i chłopskich. Systematycznie dokonywano oceny przebiegu tych kursów, zwracając uwagę na usterki i niedomagania organizacyjne.

Analizowano również stan dydaktyki przedmiotów społeczno-politycznych w szkołach wyższych, a przyjęte przez komisję wnioski stały się podstawą opracowania stałych programów nauczania – w miejsce dotychczasowych, doraźnych, obowiązujących do 1 X 1985 r.

W wyniku wniosków i propozycji komisji uregulowano nabrzmiałe sprawy związane z warunkami pracy, płac i spraw socjalnych nauczycieli. Odstąpiono od reformy strukturalnej szkolnictwa na rzecz doskonalenia systemu szkolnego, którego podstawę stanowi ośmioletnia szkoła podstawowa. Opracowane zostały nowe założenia organizacyjno-programowe, w myśl których do wszystkich typów szkół i poziomów nauczania wprowadzone są nowe programy.

Analizując stan szkolnictwa zawodowego, postulowano wydłużony cykl kształcenia młodzieży w zasadniczych szkołach zawodowych – z dwóch do trzech lat. Decyzja taka została podjęta.

Wdrażane są przyjęte przez komisję programy wychowawcze „Główne kierunki i zadania w pracy wychowawczej szkół" oraz ramowy program „Wychowania w szkole wyższej".

Komisja dokonuje corocznej analizy stanu realizacji tych programów.

Komisja dokonała także oceny kierunków zmian w dziedzinie organizacji i przebiegu studiów dla pracujących, przeciwstawiając się zdecydowanie planom nadmiernego ich ograniczania.

W ostatnim roku komisja poświęciła wiele uwagi przygotowaniu koncepcji plenarnego posiedzenia KC w sprawach rozwoju i doskonalenia oświaty i szkolnictwa wyższego. Dokonano analizy stanu w obu tych środowiskach, przedstawiono wnioski w sprawie modernizacji systemu kształcenia nauczycieli, dwukrotnie analizowano projekt tez w sprawach edukacji narodowej, zaopiniowano projekt referatu Biura Politycznego oraz projekt uchwały na XXIV Plenum KC[1].

II. Realizacja wniosków Komisji Nauki i Oświaty KC

– W dniu 19 IX 1981 r. przekazano Biuru Politycznemu KC stanowisko Komisji o potrzebie przyspieszenia prac nad projektem ustawy „Karta Nauczyciela".

– Zalecono resortowi oświaty i wychowania:

– zaopatrywanie szkół w bieżącą informację o działalności resortu,

– regulację płac pracowników administracyjno-obsługowych,

– pomoc merytoryczną i metodyczną dla nauczycieli przedmiotów humanistycznych, zwłaszcza historyków,

– wprowadzenie odpłatności za prowadzenie kół przedmiotowych,

– ulepszenie funkcjonowania działalności nadzoru pedagogicznego.

[1] XXIV Plenum KC PZPR odbyło się w dniach 31 I – 1 II 1986 r.

– Przesłano „Opinię Komisji Nauki i Oświaty KC n[a] t[emat] głównych problemów zawartych w projekcie ustawy o szkolnictwie wyższym" do członków kierownictwa partii i rządu. Wniosek zrealizowano 20 XI 1981 r.

– Minister nauki, szkolnictwa wyższego i techniki powinien przedstawić nową koncepcję zatrudnienia absolwentów. Wniosek zrealizowano przez przyjęcie nowej ustawy o zatrudnieniu absolwentów z dnia 14 XII 1982 r. (Dz.U. nr 40/82).

– Istnieje pilna potrzeba opracowania analizy spraw socjalnych i bytowych nauczycieli akademickich. Wniosek zrealizowano.

– Powołanie zespołu ds. przygotowania koncepcji sterowania nauką. Zespół został powołany i opracował projekt koncepcji w tej sprawie.

– Potrzeba powołania Komitetu ds. Nauki i Techniki – opracowano koncepcję takiego komitetu i stała się ona podstawą decyzji Biura Politycznego KC w tej sprawie w 1984 r.

– Potrzebna jest pogłębiona ocena kadry nauczycieli akademickich. Wniosek zrealizowano w maju–czerwcu 1982 r., przeprowadzając powszechny przegląd kadry w szkołach wyższych. Wyniki przeglądu przedstawiono na BP KC PZPR.

– Potrzebne są wytyczne dla uczelni w sprawie modyfikacji przedmiotów społeczno-politycznych. Wytyczne wyszły do uczelni w maju 1982 r.

– Centralne dokształcanie kadry instytutów nauk społeczno-politycznych:

– corocznie organizowano narady dyrektorów instytutów nauk społeczno-politycznych,

– we wrześniu każdego roku organizowano seminaria dla kadry z udziałem członków kierownictwa partii i rządu.

– Niezbędna jest analiza kadry kierowniczej w oświacie. Wniosek zrealizowano przez zainteresowane resorty oraz inspirowanie plenarnych posiedzeń KW w sprawach oświaty.

– Niezbędne jest opracowanie koncepcji działalności wychowawczej szkoły. Wniosek zrealizowano przez opracowanie materiału pt. „Główne kierunki i zadania w pracy wychowawczej z dziećmi i młodzieżą", [który] przedstawiono Komisji Nauki i Oświaty w dniu 26 X 1982 r.

– System kształcenia nauczycieli powinien być stale doskonalony. Wniosek zrealizowano przez opracowanie dokumentu pt. „Kształcenie, dokształcanie i doskonalenie nauczycieli – stan aktualny i proponowane zmiany", który był przedstawiony Komisji w lutym 1983 r. oraz w maju 1985 r.

– Przeciwdziałać negatywnym wpływom w oświacie. Zrealizowano m.in. przez opracowanie następujących dokumentów:

1. „Zalece[nia] MOiW w sprawie zapobiegania udziałowi uczniów w nielegalnych wiecach, pochodach i manifestacjach";

2. „Plan przedsięwzięć zmierzających do poprawy sytuacji społeczno-politycznej w oświacie".

– Przygotowano plan kursów wakacyjnych dla nauczycieli i aktywu partyjnego w oświacie.

– Zwrócono uwagę na stan systemu przedszkolnego i nauczania początkowego.

– Myśląc o poprawie składu socjalnego w szkołach wyższych, musimy podjąć działania na rzecz poprawy składu socjalnego w liceach ogólnokształcących – wymaga to rozbudowy internatów, które warunkują dalsze zmiany składu socjalnego.

Realizację wniosków zapoczątkowano przez podjęcie wspólnej uchwały kolegiów MOiW oraz MNSzWiT w sprawie modernizacji systemu rekrutacji (2 II 1983 r.).

– Trzeba przeanalizować możliwości poprawienia materialnej sytuacji szkół. Rząd powinien przyjąć program inwestycji w oświacie, biorąc pod uwagę przedszkola. Opracowano rządowy program poprawy sytuacji materialnej w oświacie.

– Przeanalizowano rolę instytutów nauk społecznych w szkołach wyższych i spowodowano opracowanie wytycznych MNSzW w sprawie ich pracy.

– Przeanalizowano projekt ustawy w sprawie instytutów naukowo-badawczych (projekt był analizowany przez Komisję w dniu 20 I 1983 r., a także w 1984 i 1985 r.).

– Dokonano analizy rozmieszczenia szkół wyższych w Polsce.

– Opracowano program pracy wychowawczej w szkołach i placówkach oświatowych (materiał był omawiany przez komisję w dniu 26 X 1982 r. i był przedstawiony pod dyskusję w szkołach w okresie X–XII 1982 r. Prace nad programem zakończono w 1983 r.).

– Dokonano politycznej oceny kadr akademickich (sprawozdanie zostało przedstawione Komisji 14 VII 1982 r.).

– Przygotowano materiały pomocnicze dla szkolnych POP. Materiały zostały zaakceptowane przez komisję w 1982 i w 1985 r.

– Zapoznano się z zasadami edukacji ekonomicznej (materiał został omówiony na posiedzeniu Zespołu Partyjnego Ekonomistów).

– Opracowano koncepcję edukacji historycznej.

– Dokonano oceny sieci szkół wyższych w kraju w powiązaniu z prognozą potrzeb kadrowych.

– Prace nad projektem ustawy o instytutach naukowo-badawczych należy zsynchronizować z pracami nad nowym modelem sterowania nauką.

– W projekcie ustawy o PAN zapisać jednoznaczne zasady więzi PAN i państwa.

– Zainteresowane resorty nadzorujące instytucje oświaty i szkolnictwa wyższego powinny wypracować wspólny program działań mający na celu zwiększenie udziału młodzieży robotniczo-chłopskiej w liceach i szkołach wyższych. Wariantowe propozycje w tej sprawie przedstawiono na XVI Plenum KC [z 1984 r.].

Komisja zatwierdziła zasady i tryb dokonywania okresowych ocen nauczycieli akademickich, a następnie dokonała oceny przeprowadzonego przeglądu kadrowego, zwracając uwagę na konieczność uwzględnienia postawy ideowo-moralnej nauczycieli. W trakcie całej swej działalności komisja zwracała wiele uwagi na realizację zasad polityki kadrowej w szkolnictwie wszystkich szczebli, zwłaszcza w szkołach wyższych. Ponadto wiele uwagi poświęcono rozwojowi kadr naukowych. Rozpatrzono koncepcję alternatywnego systemu barier naukowych, zalecając jej doskonalenie. Komisja dokonała również analizy stanu prac nad kształtowaniem się nowego składu Centralnej Komisji Kwalifikacyjnej.

Dokonywano również systematycznej oceny realizacji uchwały IX Zjazdu w obszarze oświaty, szkolnictwa wyższego i nauki. Przeanalizowano wnioski z Krajowej Konferencji Delegatów dotyczące oświaty, nauki i postępu naukowo-technicznego.

Komisja wnikliwie analizowała kształtowanie się sytuacji społeczno-politycznej w szkołach wyższych po przyjęciu w 1982 r. ustawy o szkolnictwie wyższym. Na tle oceny wyników wyborów do władz akademickich w 1984 r. komisja przedstawiła wniosek podjęcia prac nad koncepcją doskonalenia szkolnictwa wyższego, nowych regulacji prawnych, koniecznych dla podniesienia sprawności pracy szkół wyższych, zapewnienia wpływu partii na zarządzanie i politykę kadrową w szkolnictwie wyższym. Materiał komisji „Kierunki doskonalenia systemu szkolnictwa wyższego" stanowił podstawę do

politycznych decyzji w sprawie nowelizacji ustawy o szkolnictwie wyższym oraz ustawy o stopniach i tytułach naukowych.

Ponadto Komisja Nauki i Oświaty KC uczestniczyła w pracach nad projektem tez dotyczących pracy partii wśród inteligencji polskiej oraz projektu perspektywicznego programu PZPR.

Corocznie komisja dokonywała oceny projektów centralnych planów rocznych w sprawach oświaty i szkolnictwa wyższego.

Należy podkreślić dużą aktywność i kompetencje większości członków komisji. Wielu z nich konsultowało przesyłane im materiały w swych środowiskach, a następnie prezentowało uzyskane w ten sposób społeczne opinie. Członkowie komisji brali udział w spotkaniach z terenowym aktywem oświatowym i akademickim, informując o pracach komisji i proponowanych decyzjach. W sumie Komisja Nauki i Oświaty KC stanowiła doświadczony zespół ekspertów mających znaczny wpływ na kształtowanie się zasad polityki oświatowej i naukowej partii oraz jej realizację zgodną z uchwałą IX Zjazdu partii.

Wydział Nauki, Oświaty
i Postępu Naukowo-Technicznego [KC PZPR]

Źródło: AAN, PZPR, LIX/30, b.p., mps.

Nr 271

1986 październik 8, Warszawa – Wydział Nauki, Oświaty i Postępu Naukowo-Technicznego KC PZPR, Ocena sytuacji społeczno-politycznej w PAN w świetle wyborów jej władz na kadencję 1987–1989

Wydział Nauki, Oświaty
i Postępu Naukowo-Technicznego
KC PZPR

Warszawa, 8 X 1986 r.

Ocena
sytuacji społeczno-politycznej w Polskiej Akademii Nauk w świetle wyborów
jej władz na kadencję 1987–1989

I. Podstawowe dane o Polskiej Akademii Nauk

[1.1.] Polska Akademia Nauk jest instytucją naukową o zasięgu ogólnokrajowym, reprezentującą całą naukę polską. Zgodnie z ustawą organami samorządowymi PAN są:

– Zgromadzenie Ogólne członków Akademii oraz jego prezydium,

– siedem wydziałów (nauk społecznych; nauk biologicznych; nauk matematycznych, fizycznych oraz chemicznych; nauk technicznych; nauk rolniczych, leśnych; nauk medycznych oraz nauk o ziemi i nauk górniczych),

– sześć oddziałów PAN (w Krakowie, Katowicach, we Wrocławiu, w Poznaniu, w Łodzi oraz Gdańsku).

– 112 komitetów naukowych, zrzeszających w układach dyscyplin naukowych bądź w komitetach problemowych 5487 najwybitniejszych naszych uczonych, technologów, działaczy gospodarczych i społecznych, głównie samodzielnych pracowników nauki.

Polska Akademia Nauk jest jednocześnie instytucją naukową prowadzącą szeroki zakres badań podstawowych i stosowanych w 73 placówkach naukowo-badawczych, zatrudniających na dzień 31 XII 1985 r. 10 430 pracowników, w tym ok. 4260 naukowo-badawczych. Polska Akademia Nauk w NPSG na lata 1986–1990 odpowiada za koordynację i realizację 61 centralnych planów badań podstawowych, 8 centralnych programów badawczo-rozwojowych oraz realizuje 34 resortowe programy badawcze.

Ponadto w zakładach doświadczalnych i przedsiębiorstwach produkujących wysokiej jakości aparaturę naukowo-badawczą, specjalne materiały i substancje chemiczne, pracowało w 1985 r. około 3325 pracowników.

Wartość usług naukowo-badawczych i produkcji tych jednostek wyniosła w 1985 r. około 3,8 mld złotych.

Takie połączenie organów samorządowych nauki z centrum badań naukowych jest charakterystyczne dla akademii nauk krajów socjalistycznych.

1.2. Najwyższą władzą części samorządowej PAN jest Zgromadzenie Ogólne, a w poszczególnych wydziałach zebranie plenarne ich członków akademii. Prezydium PAN czuwa nad należytą realizacją zadań Akademii. Organem centralnej administracji państwowej w Polskiej Akademii Nauk jest sekretarz naukowy i jego urząd. Sprawuje on bieżące kierownictwo nad całą działalnością Akademii.

Sekretarze wydziałów PAN równolegle organizują działalność organów samorządowych, jak i pełnią nadzór nad jednostkami naukowo-badawczymi w zakresie swojego działania.

1.3. W dniu 31 XII 1986 r. upływa trzyletnia kadencja władz wybieralnych i mianowanych w PAN.

Zgromadzenie Ogólne na sesji grudniowej br. wybierać będzie prezesa PAN, czterech wiceprezesów oraz 20 członków prezydium w tajnym głosowaniu. Wybór prezesa następuje, jeżeli kandydat uzyska minimum 2/3 głosów.

Ponadto w skład prezydium z mocy ustawy wchodzą: nowo wybrani przewodniczący oddziałów Akademii, nowo mianowany sekretarz naukowy oraz sekretarze wydziałów PAN. Wybór prezesa i Prezydium PAN zatwierdza Rada Ministrów.

Sekretarza naukowego powołuje Rada Państwa na wniosek Rady Ministrów. Zastępców sekretarza naukowego oraz sekretarzy wydziałów powołuje premier.

II. Sytuacja społeczno-polityczna w organach samorządowych PAN

2.1. W skład zgromadzenia Ogólnego PAN wchodzi 327 członków rzeczywistych i członków korespondentów PAN. 31,8 proc. akademików jest w wieku emerytalnym, 45,2 proc. to profesorowie zatrudnieni w szkołach wyższych, 22,6 proc. w placówkach naukowo-badawczych PAN oraz 9,2 proc. w resortowych instytutach naukowo-badawczych. Tylko 9 członków PAN liczy mniej niż 50 lat. 69 akademików to członkowie PZPR (21,1 proc. upartyjnienia), dwóch jest członkami SD oraz jeden – ZSL.

Partyjni członkowie akademii zorganizowani są w Zespół Partyjny Zgromadzenia Ogólnego PAN oraz w zespoły partyjne poszczególnych wydziałów akademii.

Sytuacja społeczno-polityczna w Zgromadzeniu Ogólnym jest ustabilizowana. Zdecydowana większość akademików, chociaż często krytykuje niektóre elementy naszej polityki społeczno-gospodarczej, jak i w obszarze nauki, jest w sumarycznym swoim wymiarze konstruktywna.

Wyrazem tego są dyskusje nad ekspertyzami naukowymi PAN, jak i wkład akademików do dorobku III Kongresu Nauki Polskiej.

Jednocześnie w dalszym ciągu kilku akademików powiązanych jest z działalnością opozycji politycznej oraz okołodwudziestoosobowa grupa nastawiona kontestacyjnie do polityki partii i państwa. Działalność ta wyraża się najczęściej w bezpodstawnej krytyce zasad naszej polityki w obszarze nauki i techniki oraz w forsowaniu w czasie wyborów nowych członków Akademii ludzi o niewyróżniającym ich dorobku naukowym, a znanych z działalności opozycyjnej.

W środowisku tym dość głęboko ugruntowana jest nadmierna tolerancja wobec negatywnych postaw obywatelskich akademików i innych pracowników naukowych. Wyraża się to między innymi w tolerowaniu samowolnego pozostawania przez całe lata za granicą członków PAN, bez stosowania wobec nich sankcji dyscyplinarnych przez Zgromadzenie Ogólne Akademii. Aktualnie bez zgody przebywają za granicą akademicy H[enryk] Iwaniec[1], B[ohdan] Paczyński[2] oraz M[ichał] Śmiałowski (emeryt, były członek PZPR).

[1] Henryk Iwaniec (ur. 1947) – polsko-amerykański matematyk, prof. nadzwyczajny od 1983 r., pracownik naukowy Instytutu Matematycznego PAN (1972–1983), Rutgers University od 1987 r. Członek korespondent PAN od 1983 r.

[2] Bohdan Paczyński (1940–2007) – astronom, prof. nadzwyczajny od 1969 r., prof. zwyczajny od 1979 r., pracownik naukowy Instytutu Astronomii/Centrum Astronomicznego im. Mikołaja Kopernika PAN (1962–1981). W 1981 r.

2.2. W trzydziestoośmioosobowym składzie Prezydium PAN w kadencji 1984–1986 jest 15 członków PZPR, w tym 10 pochodzących z wyboru oraz pięciu z nominacji. Dwaj wiceprezesi spośród czterech to członkowie partii. W upływającej kadencji prace prezydium przebiegały w relatywnie spokojnej i konstruktywnej atmosferze. Tylko incydentalnie atakowano politykę naukowo-techniczną państwa bądź występowano w obronie zwolnionych z pracy w PAN najbardziej aktywnych działaczy opozycji (np. przy zwolnieniu doc. B[ronisława] Geremka[a].

Wydział Nauki, Oświaty i Postępu Naukowo-Technicznego, jak i zespół partyjny akademików oceniają pozytywnie działalność Prezydium PAN w mijającej kadencji.

Istotną rolę w pracach Prezydium PAN spełnia zespół partyjnych akademików. Ten zespół partyjny zbierał się systematycznie przed każdym posiedzeniem tego organu dla wypracowania wspólnej linii postępowania w sprawach o znaczeniu politycznym lub ważnych z punktu widzenia realizacji polityki partii i państwa.

2.3. Bardziej zróżnicowana jest sytuacja w poszczególnych wydziałach Akademii. Relatywnie najkorzystniejsza sytuacja społeczno-polityczna istnieje w Wydziale Nauk Rolniczych i Leśnych. 42,3 proc. akademików w tym wydziale to członkowie partii.

W Wydziale Nauk Biologicznych relatywnie silne wpływy posiadają ugrupowania opozycyjne i tylko ok. 8 proc. akademików tego wydziału to członkowie PZPR.

W Wydziale Nauk Technicznych (26,7 proc. upartyjnienia akademików), w Wydziale Nauk o Ziemi i Nauk Górniczych (16,1 proc. członków PZPR) oraz w Wydziale Nauk Medycznych (10,8 proc. członków PZPR) sytuacja społeczna-polityczna jest poprawna. W środowiskach tych nie notowano wystąpień o wrogim charakterze pod adresem polityki partii i państwa.

W Wydziale Nauk Społecznych (ok. 30 proc. członków PZPR), mimo relatywnie wysokiego upartyjnienia tej grupy akademików, sytuacja polityczna jest bardziej zróżnicowana. Jest to wypadkowa sytuacji w środowiskach nauk społecznych w skali kraju. W tegorocznych wyborach nowych [z] 5 członków korespondentów w tym wydziale dwaj to członkowie PZPR.

Trudna politycznie sytuacja istnieje w największym wydziale PAN – Wydziale Nauk Matematycznych, Fizycznych i Chemicznych (18,8 proc. członków PZPR). Jest to wynikiem bardzo słabych naszych pozycji głównie w środowisku fizyków. W wydziale tym np. w tegorocznych wyborach nowych członków Akademii wyeliminowano wszystkich kandydatów partyjnych.

Jednocześnie w upływającej kadencji wydziały te prowadziły aktywną działalność naukową. Mają one swój wysoki wkład w dorobek III Kongresu Nauki Polskiej, opracowały wiele bardzo cennych i głębokich ekspertyz naukowych.

Wydział Nauki, Oświaty i Postępu Naukowo-Technicznego ocenia pozytywnie pracę sekretariatów wydziałów PAN w obecnej kadencji.

2.4. Niezwykle ważną częścią składową organów samorządowych nauki polskiej są komitety naukowe PAN. Zrzeszają one ok. 50 proc. samodzielnej kadry naukowej kraju.

---

wyjechał do USA, gdzie podjął pracę w Princeton University (1982–2007). Członek korespondent PAN od 1976 r. (najmłodszy w historii), członek rzeczywisty PAN od 1991 r.

[a] *W oryginale* Gieremka.

Stanowią potencjalnie najwyższej klasy gremia ekspertów naukowych. Kadencje tych komitetów upływają z dniem 30 VI 1987 r.

W upływającej kadencji prace komitetów naukowych koncentrowały się głównie na wypracowaniu perspektywicznych programów rozwoju do 2000 r. reprezentowanych przez nie dyscyplin naukowych. Są to bazowe materiały III Kongresu Nauki Polskiej. W komitetach tych z wyjątkiem niektórych komitetów z zakresu nauk społecznych i komitetów problemowych panowała prawidłowa atmosfera społeczno-polityczna. Opracowania tych gremiów w zdecydowanej większości mają charakter czysto naukowy. Również w komitecie Prognozowania Rozwoju Kraju „Polska 2000", którego opracowania nosiły politycznie konfrontacyjny charakter, po przejęciu w nim kierownictwa (od 31 III 1985 r.) przez tow. Z[dzisława] Kaczmarka sytuacja polityczna uległa radykalnej zmianie.

W zależności od potrzeb Wydział Nauki, Oświaty i Postępu Naukowo-Technicznego organizował przy niektórych komitetach, zwłaszcza z zakresu nauk społecznych, zespoły partyjne.

W upływającej kadencji nastąpiła istotna poprawa w atmosferze społeczno-politycznej w zdecydowanej większości komitetów naukowych.

2.5. Istotny wpływ na pozytywną w sumie ewolucję sytuacji społeczno-politycznej w większości organów kolegialnych Polskiej Akademii Nauk wywierała działalność przede wszystkim sekretarza naukowego oraz prezesa Akademii. Działalność sekretarza naukowego oraz jego organów wykonawczych zabezpiecza w upływającej kadencji realizację polityki naukowo-technicznej partii i państwa w Polskiej Akademii Nauk. Działalność prezesa koncentrowała się głównie na pracach związanych z III Kongresem Nauki Polskiej oraz na bieżących pracach Zgromadzenia Ogólnego i Prezydium Akademii.

2.6. Szczególnie ważką rolę w pracach organów samorządowych Polskiej Akademii Nauk spełnia zespół partyjny akademików, a zwłaszcza jego kierownictwo. Przewodniczącym Zespołu Partyjnego Zgromadzenia Ogólnego jest tow. J[an] Rychlewski, a Zespołu Partyjnego Prezydium PAN tow. W[ojciech] Zielenkiewicz. Zespół ten działał aktywnie na rzecz realizacji polityki partii w organach PAN. Jednocześnie w dalszym ciągu istnieją dość głębokie podziały w tym zespole co do ocen sytuacji w nauce polskiej i dróg jej przezwyciężania. Niestety zbyt mało partyjnych akademików jest skłonna[b] do publicznych polemik politycznych w przypadkach ataku ze strony opozycji politycznej. Charakterystyczną cechą tych zespołów partyjnych jest ich stała praca i duża konsekwencja w realizacji polityki partii w obszarze swojego działania.

III. Wnioski

3.1. Wydział Nauki, Oświaty i Postępu Naukowo-Technicznego ocenia pozytywnie działalność kierownictwa PAN w upływającej kadencji. W obecnym układzie sił politycznych w PAN sekretarz naukowy i jego urząd wspierany przez Zespół Partyjny Zgromadzenia Ogólnego i POP Akademii stanowi główną rękojmię realizacji polityki partii i państwa w tym środowisku.

3.2. Wnioskujemy o przeprowadzenie w latach 1987–1988 gruntownego przeglądu struktur organizacyjnych w Polskiej Akademii Nauk, tak w części samorządowej, jak i w pionie placówek naukowych. Przegląd ten powinien doprowadzić do bardziej jasnego określenia miejsca roli i zadań poszczególnych ogniw PAN w systemie nauki polskiej.

[b] *Tak w tekście*.

Wnioskujemy o wykorzystanie do tego rezultatów kompleksowych ocen instytutów naukowo-badawczych Akademii, jakie Sekretariat Naukowy przeprowadził w latach 1985–1986.

3.3. Wnioskujemy o dokonanie przez kierownictwo Akademii, Zespół Partyjny Zgromadzenia Ogólnego pogłębionej oceny obecnego systemu wyborów nowych członków akademii. W aktualnym stanie rzeczy system ten daje zbyt duże możliwości wprowadzania do grona akademików profesorów nie reprezentujących najwyższego poziomu naukowego, eliminuje praktycznie przedstawicieli nauk technologicznych i nowych dziedzin nauki.

3.4. Wydział Nauki, Oświaty i Postępu Naukowo-Technicznego wysoko ocenia działalność kierownictwa Zespołu Partyjnego Zgromadzenia Ogólnego. Umacnianie tego zespołu oraz ścisła z nim współpraca instancji partyjnych jest istotnym warunkiem realizacji polityki partii w Polskiej Akademii Nauk.

Wydział Nauki, Oświaty
i Postępu Naukowo-Technicznego KC PZPR

Źródło: AAN, PZPR, LIX/12, b.p., mps

Nr 272

1986 grudzień 12, Warszawa – Informacja Wydziału Nauki, Oświaty i Postępu Naukowo-Technicznego KC PZPR o wynikach wyborów prezesa i wiceprezesów PAN na kadencję 1987–1989

Wydział Nauki, Oświaty
i Postępu Naukowo-Technicznego
KC PZPR[a]

Warszawa, 12 XII 1986 r.

Informacja o wynikach
wyborów prezesa i wiceprezesów Polskiej Akademii Nauk na kadencję 1987–1989

W dniu 12 XII 1986 r. Zgromadzenie Ogólne PAN wybiera nowy skład Prezydium Akademii na kadencję 1987–1989. Dotychczas dokonano wyboru prezesa i czterech wiceprezesów. Na sesji obecnych jest 244 akademików na 325, tj. 75,1 proc.

1. Prezesem Polskiej Akademii Nauk na kadencję 1987–1989 wybrany został w pierwszym głosowaniu prof. Jan Karol Kostrzewski, który uzyskał 68,7 proc. głosów na wymagane 66,6 proc.

Kandydaci na prezesa uzyskali:
prof. Witold Hensel – 39 głosów,
prof. Jan Karol Kostrzewski – 167 głosów,
37 głosujących skreśliło obu kandydatów.

2. Zgromadzenie Ogólne PAN wybrało w pierwszym głosowaniu następujących akademików na wiceprezesów Akademii w kadencji 1987–1989:
1) Prof. Gerarda Labudę,
2) Prof. Jerzego Litwiniszyna,
3) Prof. Władysława Markiewicza – członek PZPR,
4) Prof. Adama Urbanka.

Wyboru tego dokonano spośród siedmiu kandydatów, którzy uzyskali następującą ilość głosów na 243 głosujących:
1) Prof. Gerard Labuda – 156 głosów,
2) Prof. Jerzy Litwiniszyn – 198 głosów,
3) Prof. Władysław Markiewicz – czł[onek] PZPR – 160 głosów,
4) Prof. Jan Michalski – czł[onek] PZPR – 55 głosów,
5) Prof. Adam Urbanek – 132 głosy,
6) Prof. Kazimierz Urbanik – 68 głosów,
7) Prof. Stefan Węgrzyn – 112 głosów.

Aktualnie trwają wybory 20 członków Prezydium Polskiej Akademii Nauk spośród 46 kandydatów.

Źródło: AAN, PZPR, LIX/12, b.p., mps.

[a] *Z prawej strony odręczny dopisek* Przekazano tow. T[adeuszowi] Porębskiemu w dniu 12 XII 1986.

WYKAZ SKRÓTÓW

AAN – Archiwum Akt Nowych
AE – Akademia Ekonomiczna
AG – Akademia Górnicza
AGH – Akademia Górniczo-Hutnicza (Kraków)
AH – Akademia Handlowa
AIPN – Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej
AIPN Wr – Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej we Wrocławiu
AK – Armia Krajowa
AL – Armia Ludowa
AM – Akademia Medyczna
AN – Akademia Nauk
ANP – Akademia Nauk Politycznych
ANS – Akademia Nauk Społecznych (przy KC PZPR)
APAN – Archiwum Polskiej Akademii Nauk
AR – Akademia Rolnicza
AR-T – Akademia Rolniczo-Techniczna
ASP – Akademia Sztuk Pięknych
ASW – Akademia Spraw Wewnętrznych
ATK – Akademia Teologii Katolickiej
AWF – Akademia Wychowania Fizycznego
BBC – British Broadcasting Corporation (Brytyjskie Przedsiębiorstwo Nadawcze)
BBWR – Bezpartyjny Blok Współpracy z Rządem
BiNOZ – [Wydział] Biologii i Nauk o Ziemi (UMCS)
BIP – Biuro Informacji i Propagandy (KG AK)
BOR – Biuro Ochrony Rządu
BOS – Biuro Odbudowy Stolicy
BP – Biuro Polityczne
BPiDO – Biuro Paszportów i Dowodów Osobistych
BZ – Biuro Zagraniczne
BWNzZ – Biuro Współpracy Naukowej z Zagranicą (PAN)
CBK – Centrum Badań Kosmicznych (PAN)
CBMiM – Centrum Badań Molekularnych i Makromolekularnych (PAN, Łódź)
CBN – Centrum Badań Naukowych (PAN, Zabrze)
ChAN – Chińska Akademia Nauk
CINTE – Centrum Informacji Naukowej, Technicznej i Ekonomicznej
CK – Centralny Komitet (SD)
CKK – Centralna Komisja Kwalifikacyjna (przy Prezesie Rady Ministrów)
CKKP – Centralna Komisja Kontroli Partyjnej (PZPR)
CKR – Centralna Komisja Rewizyjna (KC PZPR)

CKŻ – Centralny Komitet Żydów
CMD(iK) – Centrum Medycyny Doświadczalnej (i Klinicznej) (PAN)
CNR – Consiglio Nazionale delle Ricerche (Narodowa Rada Badań)
CNRS – Centre Nationale de la Recherche Scientifique (Narodowy Ośrodek Badań Naukowych)
CRS – Centrala Rolniczej Spółdzielni („Samopomoc Chłopska")
CRZZ – Centralna Rada Związków Zawodowych
CSRS – Czechosłowacka Republika Socjalistyczna
CU – Cornell University (Uniwersytet Cornella)
CUG – Centralny Urząd Geologiczny
CUP – Centralny Urząd Planowania
CZSP – Centralny Związek Spółdzielczości Pracy
CZSS – Centralny Związek Spółdzielni Spożywców („Społem")
DAAD – Deutscher Akademischer Austauschdienst (Niemiecka Centrala Wymiany Akademickiej)
DiP – Doświadczenie i Przyszłość
DOKP – Dyrekcja Okręgowa Kolei Państwowych
DOKPP – Departament Ochrony Konstytucyjnego Porządku Państwa (MSW)
DzU – Dziennik Ustaw
DzURP – Dziennik Ustaw Rzeczpospolitej Polskiej
EHESS – École des Hautes Études en Sciences Sociales (Wyższa Szkoła Nauk Społecznych)
EPHE – École Pratique des Hautes Études (Wyższa Szkoła Nauk Stosowanych)
ESSA – Environmental Science Services Administration (Zarząd Biur Ochrony Środowiska)
FAO – Food and Agriculture Organization of the United Nations (Organizacja Narodów Zjednoczonych ds. Wyżywienia i Rolnictwa)
FAZ – Fundusz Aktywizacji Zawodowej
FPK – Francuska Partia Komunistyczna
GKBZHwP – Główna Komisja Badania Zbrodni Hitlerowskich w Polsce
GKBZNwP – Główna Komisja Badania Zbrodni Niemieckich w Polsce
GL – Gwardia Ludowa
GOP – Górnośląski Okręg Przemysłowy
GPK – Graniczna Placówka Kontrolna
GUC – Główny Urząd Ceł
GUPP – Główny Urząd Planowania Przestrzennego
GUS – Główny Urząd Statystyczny
GZI – Główny Zarząd Informacji (WP)
GZP – Główny Zarząd Polityczny (WP)
IAE – Instytut Archeologii i Etnologii (PAN)
IAESTE – International Association for the Exchange of Students for Technical Experience (Międzynarodowe Stowarzyszenie Wymiany Studentów Uczelni Technicznych w celu zdobywania przez nich doświadczenia w wybranych dziedzinach)
IBB – Instytut Biochemii i Biofizyki (PAN)
IBD – Instytut Biologii Doświadczalnej im. Marcelego Nenckiego (PAN)
IBiIB – Instytut Biocybernetyki i Inżynierii Biomedycznej (PAN)
IBJ – Instytut Badań Jądrowych
IBL – Instytut Badań Literackich (PAN)
IBMER – Instytut Budownictwa, Modernizacji i Elektryfikacji Rolnictwa
IBS – Instytut Badań Systemowych (PAN)
IChF – Instytut Chemii Fizycznej (PAN)

ICh O – Instytut Chemii Organicznej (PAN)
IChP – Instytut Chemii Przemysłowej
ICSU – International Council of Scientific Unions (Międzynarodowa Rada Unii Naukowych)
IE – Instytut Ekologii (PAN)
IF – Instytut Filozofii
IF – Instytut Fizyki (PAN)
IFiS – Instytut Filozofii i Socjologii (PAN)
IFiŻZ – Instytut Fizjologii i Żywienia Zwierząt (PAN)
IGF – Instytut Geofizyki (PAN)
IGiHZ – Instytut Genetyki i Hodowli Zwierząt (PAN)
IG(iPZ) – Instytut Geografii (i Przestrzennego Zagospodarowania) (PAN)
IH – Instytut Historii/Historyczny
IHAR – Instytut Hodowli i Aklimatyzacji Roślin
IHiGZ – Instytut Hodowli i Genetyki Zwierząt (PAN)
IHKM – Instytut Historii Kultury Materialnej (PAN)
IHN – Instytut Historii Nauki (PAN)
IHNOiT – Instytut Historii Nauki, Oświaty i Techniki (PAN)
IITD – Instytut Immunologii i Terapii Doświadczalnej (PAN)
IKKN – Instytut Kształcenia Kadr Naukowych (przy KC PZPR)
IKS – Instytut Krajów Socjalistycznych (PAN)
IMDiK – Instytut Medycyny Doświadczalnej i Klinicznej (PAN)
IMiD – Instytut Matki i Dziecka
IMiGW – Instytut Meteorologii i Gospodarki Wodnej
IMMat – Instytut Maszyn Matematycznych (PAN)
IMP – Instytut Maszyn Przepływowych
IMUZ – Instytut Melioracji i Użytków Zielonych
INE – Instytut Nauk Ekonomicznych (PAN)
INP – Instytut Nauk Prawnych (PAN)
INRIA – Institut National de Recherche en Informatique et Automatique (Narodowy Instytut Badań nad Informatyką i Automatyką)
INS – Instytut Nauk Społecznych (przy KC PZPR)
INTiBS – Instytut Niskich Temperatur i Badań Strukturalnych (PAN)
IOK – Instytut Organizacji i Kierowania (PAN)
IOZiDK – Instytut Organizacji Zarządzania i Doskonalenia Kadr
IPI – Instytut Podstaw Informatyki (PAN)
IPiN – Instytut Psychiatrii i Neurologii (PAN)
IPN – Instytut Pamięci Narodowej – Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu
IPPM-L – Instytut Podstawowych Problemów Marksizmu-Leninizmu
IPPT – Instytut Podstawowych Problemów Techniki (PAN)
IRWiR – Instytut Rozwoju Wsi i Rolnictwa (PAN)
IS – Instytut Sztuki (PAN)
ISNS – Instytut Stosowanych Nauk Społecznych (PAN)
ISP – Instytut Studiów Politycznych (PAN)
IŚ – Instytut Śląski
IUNG – Instytut Uprawy, Nawożenia i Gleboznawstwa (w Puławach)
IUPAP – International Union of Pure and Applied Physics (Międzynarodowa Unia Fizyki Czystej i Stosowanej)
IZ – Instytut Zachodni

KBN – Komitet Badań Naukowych
KBW – Korpus Bezpieczeństwa Wewnętrznego
KC – Komitet Centralny
KD – Komenda Dzielnicowa (MO)
KD – Komitet Dzielnicowy
KDL – kraje demokracji ludowej
KdsBP – Komitet ds. Bezpieczeństwa Publicznego
KERM – Komitet Ekonomiczny Rady Ministrów
KG – Komenda Główna
KGB – Komitiet gosudarstwiennoj biezopasnosti (Komitet Bezpieczeństwa Państwowego)
KIK – Klub Inteligencji Katolickiej
KK – Komisja Krajowa (NSZZ „Solidarność”)
KK (kk) – kraje kapitalistyczne
KKK – Klub Krzywego Koła
KKP – Krajowa Komisja Porozumiewawcza (NSZZ „Solidarność”)
KKR – Krajowa Komisja Rewizyjna (PZPR)
KKW – Krajowa Komisja Wykonawcza
kkWP – kodeks karny Wojska Polskiego
KM – Komenda Miejska (MO)
KM – Komitet Miejski (PZPR)
KNH – Komitet Nauk Historycznych
KNP – Kongres Nauki Polskiej
KNiT – Komitet Nauki i Techniki
KO – Komisja Organizacyjna
KO – Komitet Organizacyjny
KOK – Komitet Obrony Kraju
KOR – Komitet Obrony Robotników
KP – Komenda Powiatowa Milicji Obywatelskiej
KPP – Komunistyczna Partia Polski
KPP – Krajowa Komisja Porozumiewawcza (NSZZ „Solidarność”)
KPRP – Komunistyczna Partia Robotnicza Polski
KPZK – Komitet Przestrzennego Zagospodarowania Kraju
KPZR – Komunistyczna Partia Związku Radzieckiego
KPZU – Komunistyczna Partia Zachodniej Ukrainy
KR – Komisja Rewizyjna (PZPR)
KRN – Krajowa Rada Narodowa
KS – kontakt służbowy
KS (ks) – kraje socjalistyczne
KS – Komenda Stołeczna (MO)
KSS „KOR” – Komitet Samoobrony Społecznej „KOR”
KU – Komitet Uczelniany (PZPR)
KUL – Katolicki Uniwersytet Lubelski
KW – Komenda Wojewódzka (MO)
KW – Komitet Wojewódzki (PZPR)
KZ – Komitet Zakładowy (PZPR)
KZG – Komisja Zagadnień Gospodarczych
KZMP – Komunistyczny Związek Młodzieży Polskiej
KZMU – Komunistyczny Związek Młodzieży Ukraińskiej
MAEA – Międzynarodowa Agencja Energii Atomowej
MBP – Ministerstwo Bezpieczeństwa Publicznego

mkk – mały kodeks karny
MKR – Międzyzakładowy Komitet Robotniczy
MKS – Międzyzakładowy Komitet Strajkowy
MKiSz – Ministerstwo Kultury i Sztuki
MKZ – Międzyzakładowy Komitet Założycielski
MNSzWiT – Ministerstwo Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki
MO – Milicja Obywatelska
MOB – kategoria komunistycznej biurokracji, oznaczająca dostęp do czynności mobilizacyjno-obronnych, mających charakter niejawny
MOiSzW – Ministerstwo Oświaty i Szkolnictwa Wyższego
MOiW – Ministerstwo Oświaty i Wychowania
MPM – Ministerstwo Przemysłu Maszynowego
MRN – Miejska Rada Narodowa
MSW – Ministerstwo Spraw Wewnętrznych
MSZ – Ministerstwo Spraw Zagranicznych
MSzW – Ministerstwo Szkolnictwa Wyższego
MUBP – Miejski Urząd Bezpieczeństwa Publicznego
MUG – Międzynarodowa Unia Geograficzna
MWRiOP – Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego
MZiOS – Ministerstwo Zdrowia i Opieki Społecznej
NAS – National Academy of Sciences (Narodowa Akademia Nauk)
NASA – National Aeronautics and Space Administration (Narodowa Agencja Aeronautyki i Przestrzeni Kosmicznej)
NATO – North Atlantic Treaty Organization (Sojusz Północnoatlantycki)
NBP – Narodowy Bank Polski
NDAP – Naczelna Dyrekcja Archiwów Państwowych
NIK – Naczelna Izba Kontroli
NK – Naczelny Komitet
NKWD – Narodnyj komissariat wnutriennich dieł (Ludowy Komisariat Spraw Wewnętrznych ZSRR)
NOT – Naczelna Organizacja Techniczna
NPSG – Narodowy Plan Społeczno-Gospodarczy
NRD – Niemiecka Republika Demokratyczna
NRF – Niemiecka Republika Federalna
NSF – National Science Foundation (Narodowa Fundacja Naukowa)
NSZ – Narodowe Siły Zbrojne
NSZZ – Niezależny Samorządny Związek Zawodowy
NSZZ RI – Niezależny Samorządny Związek Zawodowy Rolników Indywidualnych
NZS – Niezależne Zrzeszenie Studentów
OK FJN – Ogólnopolski Komitet Frontu Jedności Narodu
ONZ – Organizacja Narodów Zjednoczonych
OOP – Odziałowa Organizacja Partyjna
ORMO – Ochotnicza Rezerwa Milicji Obywatelskiej
PAL – Polska Armia Ludowa
PAN – Polska Akademia Nauk
PAP – Polska Agencja Prasowa
PAU – Polska Akademia Umiejętności
PG – Politechnika Gdańska
PIG – Państwowy Instytut Geologiczny
PINGW – Państwowy Instytut Naukowy Gospodarstwa Wiejskiego

PIHM – Państwowy Instytut Hydrologiczno-Meteorologiczny
PIHZ – Polska Izba Handlu Zagranicznego
PINGW – Państwowy Instytut Naukowy Gospodarstwa Wiejskiego
PIS – Państwowy Instytut Sztuki
PISM – Polski Instytut Spraw Międzynarodowych
PIT – Przemysłowy Instytut Telekomunikacji
PIW – Państwowy Instytut Wydawniczy
PKB – Produkt Krajowy Brutto
PKiN – Pałac Kultury i Nauki
PKPG – Państwowa Komisja Planowania Gospodarczego
PKr – Politechnika Krakowska
PKWN – Polski Komitet Wyzwolenia Narodowego
PL – Politechnika Lwowska
PLL – Polskie Linie Lotnicze
PŁ – Politechnika Łódzka
POP – Podstawowa Organizacja Partyjna
PP – podsłuch pokojowy
PPR – Polska Partia Robotnicza
PPS – Polska Partia Socjalistyczna
PRL – Polska Rzeczpospolita Ludowa
PRON – Patriotyczny Ruchu Odrodzenia Narodowego
PRz – Politechnika Rzeszowska
PSB – Polski Słownik Biograficzny
PSL – Polskie Stronnictwo Ludowe
PSS „Społem” – Powszechna Spółdzielnia Spożywców „Społem”
PSz – Politechnika Szczecińska
PŚ – Politechnika Śląska
PT – podsłuch telefoniczny
PTE – Polskie Towarzystwo Ekonomiczne
PTH – Polskie Towarzystwo Historyczne
PTS – Polskie Towarzystwo Socjologiczne
PTZ – Polskie Towarzystwo Zoologiczne
PUBP – Powiatowy Urząd Bezpieczeństwa Publicznego
PUdsBP – Powiatowy Urząd do spraw Bezpieczeństwa Publicznego
PW – Politechnika Warszawska
PWN – Państwowe Wydawnictwo Naukowe
PWSP – Państwowa Wyższa Szkoła Pedagogiczna
PWST – Państwowa Wyższa Szkoła Teatralna
PWSTiF – Państwowa Wyższa Szkoła Teatralna i Filmowa
PWr – Politechnika Wrocławska
PZH – Państwowy Zakład Higieny
PZL – Państwowe Zakłady Lotnicze
PZPR – Polska Zjednoczona Partia Robotnicza
RBP – Rada Badań Podstawowych
RBP – Resort Bezpieczeństwa Publicznego
RFN – Republika Federalna Niemiec
RGSzW – Rada Główna Szkolnictwa Wyższego
RM – Rada Ministrów
RMP – Ruch Młodej Polski
ROPCiO – Ruch Obrony Praw Człowieka i Obywatela

RP – Rzeczpospolita Polska
RSW – Robotnicza Spółdzielnia Wydawnicza
RUSW – Rejonowy Urząd Spraw Wewnętrznych
RWE – Radio Wolna Europa
RWPG – Rada Wzajemnej Pomocy Gospodarczej
SB – Służba Bezpieczeństwa
SD – Stronnictwo Demokratyczne
SDP – Stowarzyszenie Dziennikarzy Polskich
SDKPiL – Socjaldemokracja Królestwa Polskiego i Litwy
SDPL – Socjaldemokracja Polska
SdRP – Socjaldemokracja Rzeczypospolitej Polskiej
SGGW – Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego
SGPiS – Szkoła Główna Planowania i Statystyki
SGH – Szkoła Główna Handlowa
SKS – Studencki Komitet Solidarności
SL – Stronnictwo Ludowe
SLD – Sojusz Lewicy Demokratycznej
SP – Stronnictwo Pracy
SUSW – Stołeczny Urząd Spraw Wewnętrznych
SWPS – Szkoła Wyższa Psychologii Społecznej
SZSP – Socjalistyczny Związek Studentów Polskich
TKKŚ – Towarzystwo Krzewienia Kultury Świeckiej
TKN – Towarzystwo Kursów Naukowych
TKWP – Towarzystwo Krzewienia Wiedzy Praktycznej
TNW – Towarzystwo Naukowe Warszawskie
TPD – Towarzystwo Przyjaciół Dzieci
TPiKN – Towarzystwo Popierania i Krzewienia Nauki
TPPR – Towarzystwo Przyjaźni Polsko-Radzieckiej
TSS – Towarzystwo Szkoły Świeckiej
UAM – Uniwersytet im. Adama Mickiewicza (Poznań)
UB – Urząd Bezpieczeństwa
UD/UW – Unia Demokratyczna/Unia Wolności
UG – Uniwersytet Gdański
UJ – Uniwersytet Jagielloński
UJK – Uniwersytet Jana Kazimierza (Lwów)
UKSW – Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego (Warszawa)
UŁ – Uniwersytet Łódzki
UMCS – Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej (Lublin)
UMK – Uniwersytet Mikołaja Kopernika (Toruń)
UNESCO – United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (Organizacja Narodów Zjednoczonych ds. Oświaty, Nauki i Kultury)
UNICEF – United Nations International Children's Emergency Fund (od 1953 United Nations Children's Fund; Fundusz Narodów Zjednoczonych Pomocy Dzieciom)
UNRRA – United Nations Relief and Rehabilitation Administration (Administracja Narodów Zjednoczonych do Spraw Pomocy i Odbudowy)
UP – Unia Pracy
UP – Uniwersytet Poznański (wcześniejsza nazwa Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza)
USA – United States of America (Stany Zjednoczone Ameryki)
URM – Urząd Rady Ministrów

USB – Uniwersytet Stefana Batorego (Wilno)
UŚ – Uniwersytet Śląski (Katowice)
UW – Uniwersytet Warszawski
UWM – Uniwersytet Warmińsko-Mazurski
UWr – Uniwersytet Wrocławski
WAM – Wojskowa Akademia Medyczna
WAP – Wojskowa Akademia Polityczna
WAT – Wojskowa Akademia Techniczna
WHO – World Health Organization (Światowa Organizacja Zdrowia)
WIH – Wojskowy Instytut Historyczny
WiN – Wolność i Niezawisłość
WKO – Wojewódzki Komitet Obrony
WKP(b) – Wszechzwiązkowa Komunistyczna Partia (bolszewików)
WNiO – Wydział Nauki i Oświaty (KC PZPR)
WOG – Wielka Organizacja Gospodarcza
WOKI – Wojewódzki Ośrodek Kształcenia Ideologicznego
WP – Wojsko Polskie
WPiA – Wydział Prawa i Administracji
WRD – Wietnamska Republika Demokratyczna
WRN – Wojewódzka Rada Narodowa
WRON – Wojskowa Rada Ocalenia Narodowego
WSE – Wyższa Szkoła Ekonomiczna
WSH – Wyższa Szkoła Handlowa
WSGW – Wyższa Szkoła Gospodarstwa Wiejskiego
WSHM – Wyższa Szkoła Handlu Morskiego
WSI – Wyższa Szkoła Inżynierska
WSM – Wyższa Szkoła Morska
WSNS – Wyższa Szkoła Nauk Społecznych (przy KC PZPR)
WSO – Wyższa Szkoła Oficerska
WSP – Wyższa Szkoła Pedagogiczna
WSR – Wyższa Szkoła Rolnicza
WSR – Wojskowy Sąd Rejonowy
WSW – Wojskowa Służba Wewnętrzna
WSWF – Wyższa Szkoła Wychowania Fizycznego
WTMH – Wrocławskie Towarzystwo Miłośników Historii
WTN – Wrocławskie Towarzystwo Naukowe
WUBP – Wojewódzki Urząd Bezpieczeństwa Publicznego
WUdsBP – Wojewódzki Urząd ds. Bezpieczeństwa Publicznego
WUML – Wyższy Uniwersytet Marksizmu-Leninizmu
WUSW – Wojewódzki Urząd Spraw Wewnętrznych
WWP – Wolna Wszechnica Polska
WZZ – Wolne Związki Zawodowe
ZAiKS – Związek Autorów i Kompozytorów Scenicznych
ZAMP – Związek Akademickiej Młodzieży Polskiej
ZAP Staszica – Zarząd Administracyjny Pałacu Staszica
ZBoWiD – Związek Bojowników o Wolność i Demokrację
ZChN – Zjednoczenie Chrześcijańsko-Narodowe
ZD – Zakład Doświadczalny
ZETO – Zakłady Elektronicznej Techniki Obliczeniowej
ZG – Zarząd Główny

ZHNiT – Zakład Historii Nauki i Techniki
ZHP – Związek Harcerstwa Polskiego
ZKP – Zakład Krajów Pozaeuropejskich (IHNOiT PAN)
ZLP – Związek Literatów Polskich
ZMP – Związek Młodzieży Polskiej
ZMS – Związek Młodzieży Socjalistycznej
ZMW – Związek Młodzieży Wiejskiej
ZNMS – Związek Niezależnej Młodzieży Socjalistycznej
ZNP – Związek Nauczycielstwa Polskiego
ZO – Zgromadzenie Ogólne
ZOMO – Zmotoryzowane Odwody Milicji Obywatelskiej
ZOP – Zakładowa Organizacja Partyjna
ZOT – Zakład Obsługi Technicznej (PAN)
ZOZ – Zakładowa Organizacja Związkowa
ZPP – Związek Patriotów Polskich
ZSCh – Związek Samopomocy Chłopskiej
ZSiHK – Zakład Socjologii i Historii Kultury (PAN)
ZSL – Zjednoczone Stronnictwo Ludowe
ZSMP – Związek Socjalistycznej Młodzieży Polskiej
ZSP – Zrzeszenie Studentów Polskich
ZSRR – Związek Socjalistycznych Republik Radzieckich
ZSRS – Związek Socjalistycznych Republik Sowieckich
ZSS „Społem” – Związek Spółdzielni Spożywców „Społem”
ZUS – Zakład Ubezpieczeń Społecznych
ZWM – Związek Walki Młodych
ZWZ – Związek Walki Zbrojnej
ZZ – Związki Zawodowe
ŻIH – Żydowski Instytut Historyczny

INDEKS OSÓB

Achmatowicz Osman 73
Adalińska Halina 282
Adamczewska Genowefa 596, 600
Adamska Georgette 713
Adamus M. 750
Affelt-Schaff Zofia 714
Ajdukiewicz Kazimierz 23, 131, 132, 134, 136, 137, 297
Ajnenkiel Andrzej 718
Albert Zygmunt 379
Albin Bernard Janusz 607
Albrecht Jerzy 298
Aleksandrow Anatolij 641
Aleksandrow Dymitr 217, 224
Alster Antoni (Nachum) 299
Andrzejewski Stanisław 390
Antoniewicz Włodzimierz 72
Aragon Louis 258
Augustynek Zdzisław 131, 137
Auleytner Julian 716

Babicz Józef 512, 513
Bachrach Aleksander 205, 209
Baczko Bronisław 131–133, 136, 137, 297, 314, 331, 505
Bajan Cecylia 742
Bakaj Stanisław 405, 406
Balcerski Wacław 416, 417, 419, 452
Balcerzan Edward 505, 613
Balicki Stefan 601
Banach Mieczysław 613
Banasiak Stefan 597
Banaszek-Rułko Anna 715
Banaszuk Wacław 412, 415
Baran Marceli 653, 655
Baranowski Bogdan 519, 597
Baranowski Mieczysław 139
Baranowski Tadeusz 340, 377, 585
Barańczak Stanisław 682
Barbag Józef 32, 290
Barcikowski Kazimierz 550
Barciszewska Anna 713
Bardach Juliusz 68, 98, 99, 852
Bartoszcze Michał 698
Bartoszewski Władysław 682
Bartoszyński Kazimierz 505
Bartyzel Jacek 729
Barycz Henryk 41, 514, 527
Basiński Antoni 272
Basiński Euzebiusz 282
Baszkiewicz Jan 165
Batawia Stanisław 210, 214, 219, 348, 377
Bauman Zygmunt 30, 314, 331
Bazylow Ludwik 568, 651
Bazyluk Władysław 743
Bączkowska Helena 453
Bellert Stanisław 424, 430, 452, 520, 528
Bełżecki Czesław 715, 720
Bengom Jerzy 143
Berller 299
Berman Jakub 26, 97, 104, 106, 109, 111, 113, 126, 298
Besala Piotr 610
Beszczyński Stanisław 715
Białas Andrzej 681
Białostocki Jan 681
Biały J. 496
Biegański Piotr 424, 430, 452
Bielański Adam 211, 215, 221, 581, 588, 637, 643
Bielański Władysław 360, 364
Bielecki Adam 450
Bielicki Tadeusz 854
Bielska-Lewandowska Halina 716
Bielski Janusz 613
Biernacki Andrzej 139, 141, 187
Bierut Bolesław 25, 102, 298
Bierzanek Remigiusz 105

Bijok Karol 610
Biliński Bronisław 347, 350, 362
Biniecki Stanisław 424, 430, 431, 455
Bińko Beata 43
Bitka T. 629
Blikle Andrzej 746
Blumsztajn Seweryn 253
Błaszczyk 751
Błaszczyńska Krystyna 627
Bobrański Bogusław 379
Bobrownicki Włodzimierz 139
Bobrowski Czesław 23
Bochenek Krystyn 216, 222
Bogdan 189, 190
Bogdanik Tadeusz 599
Bogusz Władysław 452
Bojarski Bogdan 527, 745
Bojarski Zbigniew 438, 629
Bondarewski 282, 283
Bonder Julian 140, 162
Borejsza Jerzy W. 713
Boretti Zygmunt 424, 431, 452
Borkowski Bogusław 422, 426, 455
Born Max 638
Borowski Edward 416–418, 450
Bradecki J. 629
Bramson Aleksander 158
Bratkowski Stefan 709, 712
Breyer Stefan 105
Breżniew Leonid 206, 786
Brill Juliusz 211, 215, 216, 220
Bristigerowa (Brystiger, Brystyger) Julia 299
Brodowski Leon 812
Bronwejn 283
Bross Wiktor 405, 412, 444, 446, 455, 517
Brus Włodzimierz 30, 128, 192, 314
Brykman Eugeniusz 159, 166
Bryniarski Idzi 30
Brzękówna Teresa 199
Brzoska Zbigniew 211, 216, 222, 360, 364
Brzoza (Eisenberg) Anatol 216, 223, 686
Brzozowski Stanisław 530, 532
Buchowicz Jerzy 714, 720
Buczek Czesław 410, 411, 413, 414
Buczek Karol 495, 497, 500
Buć Jerzy 662
Bukowiecki Henryk 424, 431, 455
Bułganin Nikołaj 148
Burda Andrzej 214, 219, 448
Burek Tomasz 40
Burgin Juliusz 300
Bursa Stanisław 619
Bursztyn Ignacy 73, 76, 84
Buszko Józef 771
Byczkowski Stanisław 416, 417, 450

Cabaj Władysław 715, 743
Cat-Mackiewicz Stanisław 206
Cegielski Hipolit 142
Cent Marianna 745
Cęckiewicz Witold 802
Chabelski Jerzy 518
Chałasiński Józef 23, 25, 33, 74, 91, 131, 132, 136, 137, 337, 347, 348, 352, 390, 462–465, 467, 572
Chechliński Janusz 246, 247, 280, 281
Chmielewski Krzysztof 714, 744
Chmura Kazimierz 628
Chojnacki Jakub 627
Chojnowski Andrzej 43
Cholewicki Tadeusz 216, 222
Chołaj Henryk 514, 527, 535, 568, 579, 637, 643, 647, 662, 704
Chomiczewski Jan 597
Chorąży Mieczysław 40, 437, 444, 446, 454, 457, 580, 681, 816, 854, 855
Chroboczek Emil 138
Chruszczow Nikita 26, 142, 206, 209
Ciborowski Janusz 216, 223, 401
Cichocińska M. 750
Cichy Marian 661
Ciesielski Roman 444, 446, 452, 457, 517, 581, 817
Ciesielski Zbigniew 523, 527, 580, 745
Cieszkowski-Dembiński Felicjan 379
Cieślak Edmund 530, 532
Cieślak Tadeusz 32, 189, 282, 283, 290, 347, 367, 422, 426, 445, 448
Ciszewski Bohdan 520, 580–582, 647, 858
Cyrankiewicz Józef 70, 142, 165, 166, 185, 303
Czachórski Witold 424, 431, 444–446, 448, 457, 553, 581, 662, 778
Czaja Mieczysław 138, 149
Czajka 548, 647
Czajka Stanisław 618
Czapliński Władysław 405, 413, 414, 448
Czarnik Andrzej 604
Czartoryski Paweł 511, 513
Czeczot-Gawrak Zbigniew 504
Czerwińska Małgorzata 504

Czeszko Bohdan 192
Czetwertyński-Świętopełk Edward 74, 76
Czubalski Franciszek 225
Czubiński Antoni 569
Czyrek Józef 39, 799
Czyż Wiesław 527
Czyżak Franciszek 716

Daniszewski 77
Danysz Marian 378
Danzing 282
Dąbrowska Maria 209
Dąbrowski Jan 62,
Dąmbska Izydora 332, 511, 513
Dega Wiktor 380, 585
Dejmek Kazimierz 314
Dejna Karol 652
Dejnarowicz Czesław 533
Dembowski Jan Bohdan 23–25, 27, 52, 91
Demichowicz Mirosław 608, 609
Denysowa 145
Dereń Jerzy 450
Dębiński Piotr 746
Dilthey Wilhelm 505
Diurzyńska Maria 199
Dobrowolski Kazimierz 377
Dobrowolski Marian 158, 161, 163, 165
Dobrzański Bohdan 337, 352, 353, 379, 390, 474, 476, 479, 560, 572, 581, 582, 585, 637, 643
Dobrzycki Jerzy 511, 513
Doktorowicz-Hrebnicki Stanisław 139
Doktór Kazimierz 233, 234, 307, 310
Domagała 145
Domański Eugeniusz 347, 348, 424, 431, 444, 446, 453, 457
Dominik Tadeusz 421, 454
Doros Aleksander 625
Dreszer Hanna 718
Drewnowski Jan 23
Drozdowicz Adam 32, 290
Drozdowski Marian Marek 500, 718
Druet Czesław 581, 655, 686, 779
Du Żen-szen 171
Dubicki Bolesław 32, 290, 378, 553
Duracz Andrzej 253
Duraczyński Eugeniusz 37, 38, 650, 662, 668, 684, 687, 736, 737, 798, 815
Dux Kazimierz 424, 431, 444, 446, 454, 457
Dygas Anna 714
Dziduszko Jacek 717
Dziedzic Kazimierz 607
Dzierżyński Feliks 570, 571
Dzipanow Rudolf 38,
Dżułyński Stanisław 528

Eckstein Zygmunt 426, 435, 450
Ehrlich Stanisław 811
Eilstein Helena 131, 137, 191, 192, 205, 209, 248–251, 254, 260, 301, 331
Einstein Albert 291, 638
Eisler Jerzy 294, 713
Eligia Turska-Kuśnierz 440, 450
Engels Fryderyk 282, 830
Ewy Zygmunt 358, 364

Fąfara Roman 550
Fedorko Janusz 742
Fejgin Anatol 299
Fidelis Eugeniusz 745
Fiedler Franciszek (Efraim Truskier) 25, 26, 77
Fiedorow J. 172
Filipczyński Leszek 360, 364
Filipek Feliks 495, 501, 503, 495, 650
Filipkowski Jan 622, 623
Filipowicz Helena 272
Filipowicz Tadeusz 621
Findeisen Władysław 424, 432, 446, 452, 457, 517
Fiszbach Tadeusz 523
Fiszdon Władysław 378, 681, 777
Fleck Ludwik 139
Franaszek Piotr 38
Frąckiewicz Henryk 749
Fritzhand Marek 132, 133, 137, 515, 527, 686

Gabzdyl Wiesław 662
Gajdzis Wojciech 717
Gajewski Wacław 40, 377, 469, 777, 816
Galon Rajmund 347, 348, 358, 364
Gałaj Dyzma 389
Gamski Mieczysław 608
Garbowski Henryk 27
Garbuliński Tadeusz 405–407, 453
Garewicz Jan 209
Gastman Bolesław 165, 198, 291, 312, 743, 744
Gaulle Charles de 301
Gawroński Bogdan 522, 612, 613
Gąsiorowska-Grabowska Natalia 72
Gebethner Stanisław 811

Geremek Bronisław 40, 780, 850, 851, 854, 855, 867
Germain Paul 641
Gertych Zbigniew 290, 551, 580, 582, 592, 634, 636, 637, 643, 660, 778, 801
Gibiński Kornel 217, 224, 581, 584, 637, 644
Giedroyć Jerzy 205
Gierek Adam 528, 582, 779
Gierek Edward 34–36, 297, 394, 470, 471, 474–476, 478, 480, 482, 484, 487, 563, 564, 572, 573, 576, 640, 659, 660, 664, 678
Gierowski Józef 771
Gierula Jerzy 358, 364
Gieysztor Aleksander 34, 37, 39–41, 214, 357, 358, 368, 425, 432, 433, 444–446, 448, 457, 777, 800, 816–818
Gil Henryk 662
Gizbert-Studnicki Franciszek 105
Głowacki Zbigniew 604
Głowacki Zbigniew 613
Głowiński Michał 512, 513
Godlewska 742
Godlewska-Lipowa Wacława 742
Goetel Walery 73
Golański Henryk 23, 24, 70-71, 75, 190
Gollan John 258
Gołębiewska Teresa 717, 720
Gołębiowski Bronisław 533, 715
Gombrowicz Witold 255
Gomółka Edward 580
Gomułka Stanisław 205
Gomułka Władysław 29, 147, 161, 305, 314, 316, 394
Gordon Mieczysław 134, 137
Görlich Edward 450
Gospodarek Tadeusz 661
Gostyńska Weronika 296
Gościniak Kazimierz 323
Góral Roman 661
Górnicki Bolesław 422, 426, 427, 455
Górny Ryszard 716
Górski Franciszek 377
Górski Janusz 35, 659, 660
Górski Konrad 214, 348, 351, 358, 364
Grabda Eugeniusz 420, 449
Grabias Stanisław 533
Grabowski Lucjan 83
Grabowski Mieczysław 598
Grabowski Zbigniew 798, 802
Grabowski Zbigniew R. 802, 803, 817, 838
Gramsci Antonio 200
Gregorowicz Zbigniew 438, 450
Grenda Wojciech 718
Grieb Paweł 717
Grochmalicki Jerzy 594
Grochowski Edward 716
Grochowski Jerzy 139
Grochowski Wiesław 422, 427, 444, 446, 453, 457
Grodek Andrzej 113, 128
Grodziński Zygmunt 228
Groër Franciszek 139, 225
Groniowski Krzysztof 530, 532
Groszkowski Janusz 31–33, 35, 185, 197, 212, 227–230, 303, 312, 315, 321, 336, 363, 368, 389, 392–394, 459, 462–465, 467, 483, 557, 574, 581, 584, 585, 591, 637, 644, 683, 686
Grotecki Stanisław 713
Gruca Adam 572
Grudzień Zdzisław 437, 438
Grygiel Józef 601, 602
Gryglewski Ryszard 654, 817
Grzelak Zdzisław 539
Grzędziński January 207, 208
Grzybowski Konstanty 210, 270, 272, 358, 364
Grzybowski Marian 141
Grzymek Jerzy 528, 583, 663, 851, 855
Gumułka Witold 647
Gutkowski Witold 580, 647, 701, 851
Gwiazda Andrzej 790

Haber Jerzy 528, 681
Halicka Antonina 83, 422, 427, 451
Halikowski Bogusław 455
Hall Aleksander 729
Hałoń Edward 25, 31, 32, 227–229, 261, 291, 294, 312, 392–394
Haman Janusz 40, 290, 361, 364, 550, 592, 648
Hankus-Rejman Aleksandra 574
Hano Józef 572
Haś Zdzisław 598
Heller Józef 211
Hemmerling Zygmunt 36
Hempel Stanisław 74
Hensel Witold 210, 214, 219, 515, 778, 858, 870
Herbst Stanisław 425, 433, 448
Herczyński Ryszard 25, 29, 248–250, 254, 755, 756
Herman Andrzej 798
Hess Mieczysław 660

Hilgier 198
Hintze Bogumiła 715
Hippe Zdzisław 625
Hirszfeld Ludwik 240
Hirszowicz-Bielińska Maria 314
Hobler Tadeusz 140, 401
Hochfeld Julian 131–133, 136, 137, 189
Hopfinger-Amsterdamska Maryla 504
Hoppe Roman 425, 433, 453
Hordejuk Tadeusz 750
Horst Antoni 361, 365
Howe Geoffrey 850
Hrynkiewicz Andrzej 359, 364
Hübner Piotr 23, 24, 62
Hueckel Stanisław 572, 581, 637, 644

Infeld Leopold 27, 638
Inglot Stefan 405, 412, 413, 448
Iwaniec Henryk 866
Iwanowska Wilhelmina 572
Iwaszkiewicz Jarosław 208

Jabłoński Henryk 23, 25, 26, 71, 75, 97, 99, 142, 143, 154, 156, 159, 165, 166, 170–173, 187, 193, 196, 198, 199, 211, 212, 225–227, 229, 230, 261, 265, 315, 335, 336, 339, 340, 383, 385, 389, 392–394, 484, 487, 554, 573, 585, 664, 686, 790
Jacewicz Tadeusz 474
Jackowski Andrzej 715
Jaczewski Tadeusz 72, 376
Jagielski Mieczysław 484, 494, 678
Jahn Alfred 40, 406, 409, 410, 444, 446, 450, 451, 457, 681, 777
Jakubiak Edmund 416, 417
Jakubowska Jadwiga 440, 454
Jakubowski Jan Zygmunt 74, 348, 351, 352, 367, 422, 427, 447
Jakubowski Janusz L. 572
Jakubowski Krzysztof 650, 751
Jakubowski Lech 76
Janicki Czesław 376
Janik Jerzy 528, 802
Janion Maria 200, 504, 505
Janion Stefan M. 714
Jankiewicz Czesław 625
Janowski Włodzimierz 26–28, 34, 38
Jaros Jerzy 507, 509
Jarosiński Witold 28, 29, 170, 185, 187, 225, 228, 240, 311, 328, 330, 334, 344
Jaroszewicz Piotr 249, 484, 487, 553, 573
Jaroszewski Tadeusz M. 495, 506, 535, 547
Jaroszyński Maurycy 23, 68, 187, 227–230, 261
Jaruzelski Wojciech 38, 698, 711, 719, 755, 778, 799, 801, 823, 853
Jasienica Paweł (Leon Lech Beynar) 144, 189
Jasiorowski Henryk 32, 348, 373, 422, 427, 428, 453, 551, 654
Jaskiernia Jerzy 810
Jaworska Janina 607
Jaworska Władysława 512, 513
Jaworski Marian 71
Jaworski Seweryn 790
Jażdżewski Konrad 214, 439, 448
Jedlicki Jerzy 456, 780, 781
Jedlicki Witold 298
Jedliński Zbigniew 437, 444–446, 450, 457, 556, 581, 686
Jeleński Janusz 717, 720
Jerschina Jerzy 746
Jerzmanowska Zofia 440, 455
Jezierski Andrzej 456
Jezierski Romuald 34, 443, 461, 462, 464, 467, 474, 486, 493, 495, 506, 510
Jeziorski Leopold 601
Jeżowska-Trzebiatowska Bogusława 211, 215, 221, 581, 592, 634, 636, 637, 644, 662
Jędrychowski Stefan 55, 70, 91
Jędrzycki Wiesław 650
Jonek Józef 661
Jończyk Jan 157
Józwa Witold 606
Jurczak Janusz 715, 720
Jurczak Ryszard 717
Jurczyk Marian 790
Jurek Marek 729

Kaczkowski Zbigniew 197, 198, 650
Kaczmarek Jan 35, 211, 216, 222, 389, 392––394, 469, 474–477, 493, 494, 500, 509, 511–513, 530–532, 535, 539, 547, 553, 554, 574, 579, 592, 615, 637, 643–645, 647, 648, 660, 665, 701
Kaczmarek Leon 533
Kaczmarek Zdzisław 34, 37, 38, 40, 41, 243, 249, 261, 265, 267, 287, 294, 310, 311, 327, 329, 334, 337–340, 355, 357, 360, 364, 382, 383, 385, 386, 388, 392–394, 400, 403–405, 416, 420, 437, 462, 464, 469, 535, 580, 581,

660, 685, 686, 704, 750, 801, 817, 821, 837, 850, 851, 853, 855, 857,
Kalabiński Bolesław 539
Kalabiński Stanisław 507, 509
Kalecki Michał 191
Kalinowski Wojciech 531, 532
Kaliski Sylwester 35, 378, 467, 469, 535, 574, 637, 644
Kamela Czesław 422, 428, 450
Kamieński Bogdan 228, 336
Kamiński Łukasz 36
Kamionkowa Janina 201
Kapsa Edward 622
Karaś Mieczysław 447
Karczewski Witold 717, 851
Karniewicz Jan 598
Kasprzyk Leszek 545, 546, 582, 647
Kata Władysław 560
Katz-Suchy Juliusz 300
Kawczyński Andrzej Lech 715, 720
Kącki Edward 599
Kącki Tadeusz 717
Kąkol Kazimierz 156, 158
Kelsen Hans 105
Kemula Wiktor 139, 141, 558
Kersten Krystyna 246
Kębłowski Janusz 613
Kędzia Bogusław 38, 409, 857
Kępa Józef 249
Kielan-Jaworowska Zofia 272, 469, 581, 637, 644, 682, 685, 686, 777, 837, 854
Kielanowski Jan 36, 351, 354, 367, 376, 469, 560, 611, 682, 686, 777, 837, 850, 855
Kieniewicz Stefan 41, 210, 214, 219, 377, 664, 681, 802, 850
Kieżun Witold 530, 532
Kiliński Antoni 389
Kinecki Wiktor 614
Kirchner-Ładyka Hanna 713
Kisiel Igor 360, 364
Kisielewski 190
Kisielow Włodzimierz 628
Klamut Jan 607
Klare Hermann 641
Kleczkowski Antoni 655
Kleczkowski Kazimierz 647, 714
Kleer Jerzy 617
Kleiner Juliusz 74, 75
Klekowski Romuald 652, 686
Klemensiewicz Zenon 138, 338
Klimaszewski Mieczysław 228, 778
Klimczyk Bolesław 420, 421
Klimecki Wojciech 601
Klimowicz Mieczysław 514, 547, 548, 581
Kliszko Zenon 29, 209, 259
Kłak Czesław 626
Kłoskowska Antonina 41, 515, 518, 527, 579, 662
Kniaginin Gabriel 451
Kobiela Jan 454
Kobyliński Lech 581, 582
Kochanowski Mieczysław 609
Kochański Aleksander 26–28, 34, 38
Kochański Zdzisław 131, 137
Kochman Józef 138
Kociołek Stanisław 705
Kocór Marian 422, 428, 450
Koehler Witold 614
Kołaczkowski Stanisław 595
Kołakowski Leszek 30, 31, 249, 250, 253, 254, 256, 314, 505
Kołodziejczak Jerzy 528, 535, 579, 592, 637, 644, 650, 717, 746, 779
Kołodziejczyk Ryszard 539
Kołos Włodzimierz 359, 364, 579, 581, 681, 777
König Franz 564
Konował T. 747
Kończyk Grzegorz 714
Kopczyński Zdzisław 111
Kopecki Kazimierz 416–418, 453, 653
Kopeć Barbara 746
Kopernik Mikołaj 130, 394, 476, 482, 483, 487, 491
Kopociński Bolesław 607
Kopyciński Bronisław 452
Koranyi Karol 68
Korda Piotr 714
Kordas Bolesław 655
Kornak Bolesław 718
Kornaś Jan 449
Kortan Jerzy 597
Korzeniewski Krzysztof 604
Korzybski Tadeusz 520
Kostrowicki Jerzy 520, 528, 681
Kostrzewski Jan Karol 37, 39, 40, 462, 467, 494, 579, 580, 592, 637, 644, 660, 685, 778, 816, 818, 821, 837, 853, 870
Kostrzewski Jerzy 585
Kosygin Aleksiej 206
Kościcki Henryk 30

Kot Jan 742
Kotarbiński Tadeusz 27, 28, 132, 137, 170, 185, 228, 297, 313, 314, 317, 318, 320, 332, 348, 351, 367
Kowalczyk Zygmunt 211, 215, 221, 444–446, 450, 457
Kowalik Tadeusz 191, 248–250, 257, 259, 617, 618
Kowalska Bożena 746
Kowalska-Glikman Stefania 718
Kowalski Kazimierz 444, 446, 449, 457
Kowalski Władysław 70
Kowalski Włodzimierz T. 512, 513
Kowarzyk Hugon 380
Kozakiewicz Mikołaj 778
Kozdra Władysław 622
Kozerski Bohdan 609
Krajewski Janusz 715
Krajewski Władysław 131, 137
Krassowska Eugenia 24, 71, 75
Kraśko Wincenty 203, 205, 207, 208, 328–330, 334, 465
Krause 282
Krauze Leszek 233
Krawczyk Zbigniew 233
Krońska Irena 332
Kroński Tadeusz 132, 137
Kroszczyński Jan Jerzy 580, 582
Król Elżbieta 717
Królikowski Wojciech 359, 364
Krówczyński Leszek 455
Kruczkowski Adam 283
Krupa-Wojciechowska Barbara 608
Krupkowski Aleksander 195, 227, 228
Kruszewski Krzysztof 611
Krysanka H. 649
Krysiak Kazimierz 290, 426, 435, 436, 449
Kryszewski Marian 555, 556
Kryszewski Włodzimierz 100
Krzymowski Tadeusz 348, 446, 453, 457, 517, 580, 584, 637, 644, 681, 779
Krzysik Franciszek 426, 436, 453
Krzywicki Ludwik 830
Książkiewicz Marian 377
Kuberski Jerzy 483
Kubiak Hieronim 38, 736, 742
Kubikowski Piotr 423, 428, 455
Kucharska Celina 715
Kuchcińska 165
Kuchowicz Zbigniew 597
Kuczyński Henryk 359, 364
Kuczyński Leonard 405, 414, 415, 455
Kujawski Edward 261
Kuksewicz Zdzisław 306, 310,
Kula Witold 426, 444, 445, 448, 455, 456, 651, 656
Kulczycki Adam 449
Kulczyński Stanisław 23, 75
Kulikowski Juliusz 717
Kulikowski Roman 212, 216, 223, 469, 474, 476, 480, 581, 748
Kułuski 299
Kunicki Adam 217, 224
Kunicki-Goldfinger Władysław 38, 215, 220, 469, 611, 683, 686, 777, 854, 855
Kupisiewicz Czesław 547, 579, 581
Kuraszkiewicz Władysław 214, 272, 515
Kuratowski Kazimierz 31, 227, 312, 336, 645
Kurnatowska Alina 597
Kuroń Jacek 30, 205
Kurowski Stefan 29, 190, 751
Kurowski Stefan Zygmunt (Stefan Leon Warszawski) 68
Kuryłowicz Włodzimierz 217, 583, 588
Kuś Henryk 606
Kuźnicki Leszek 579, 683, 816
Kwiatkowska Zofia 854
Kwiatkowski Jerzy 206, 208

Labuda Gerard 39, 40, 516, 581, 584, 592, 637, 644, 662, 816–818, 870
Lachs Manfred 68, 105, 515
Landau Anastazy 72, 76
Landau Ludwik 190
Lange Oskar 72, 91, 97, 99, 126, 129, 228, 229
Langer Jerzy M. 716
Laskowski Józef 380
Lasocki Zygmunt 518
Le Goff Jacques 40
Leciejewicz Lech 507, 509
Ledwoń Józef 601
Lehr-Spławiński Tadeusz 226
Lekczyńska Jadwiga 73, 76, 379
Leoniuk Bogdan 718
Lesiński Sławomir 599
Leszczycki Stanisław 24, 25, 31, 71, 73, 75, 76, 100, 101, 165, 572, 588, 750
Leśniak Kazimierz 132, 137
Leśnodorski Bogusław 98, 99, 106, 165, 426, 444, 445, 448, 456, 514, 517, 527

Lewandowski Stanisław 716
Lewandowski T. 747
Lewandowski Tadeusz 750
Lewicki Tadeusz 447, 514, 652
Leyko Jerzy 441, 453, 600
Leyko Wanda 598
Licki Jerzy 107, 108
Lipińska-Nałęcz Daria 713
Lipiński Edward 36, 280, 352, 468, 469, 611, 617, 777, 854
Lipski Jan Józef 781, 839
Lisiecka Alicja 200
Listowski Anatol 31, 187, 229, 261, 311–313, 315, 318, 336, 340, 352, 354, 468, 572, 588
Litwiniszyn Jerzy 36, 37, 40, 338, 581, 584, 585, 590, 592, 615, 634, 636–638, 643, 644, 660, 818, 870
Lityński Adam 425, 433, 454
Lityński Tadeusz 361, 365
Loranc Władysław 708
Lorentz Stanisław 41, 98, 99
Lorentz Zbigniew 717
Lorkiewicz Zbigniew 652
Lukács György 251, 252, 505

Łabentowicz Mariusz 698
Ładosz Jarosław 164, 628
Łojasiewicz Stanisław 444, 446, 450, 457
Łomonosow Michaił 172
Łopatka Adam 404, 448, 568
Łopatniukow B. 675
Łoś Jerzy 363, 367, 368, 574, 682, 686, 745, 802, 816, 817
Łubnicki Narcyz 448
Łukaszewicz Aleksander 281, 618
Łukaszewicz Jerzy 533, 555, 556
Łukaszewicz Józef 606, 607
Łukaszewicz Kazimierz 653, 655
Łukaszewicz Leon 212
Łunc Michał 101, 142, 146
Łyduch Leonard 620
Łysenko Trofim 25
Łysko Stanisław 280, 281

Machcewicz Paweł 142
Maciejczyk 617
Maciejowski Janusz 614
Macierewicz Antoni 780
Maciszewski Jarema 34, 37, 504, 505, 507, 509, 513, 530, 532–539, 545, 548, 549, 552, 563, 568, 578, 589, 592–596, 601, 603, 604, 606, 608, 611, 614, 617, 619, 621, 622, 624, 627, 628, 633, 640, 645–647, 659, 664, 665, 675, 687
Madajczyk Czesław 373, 384, 385, 423, 428, 448, 651, 665
Madejski Jan 423, 428, 453, 520, 528, 624
Maj Jerzy 654
Majchrzak Józef 603
Majerczyk Joanna 205
Makać Antoni 609
Makowski Edmund 142
Malecki Ignacy 140, 165, 170, 187, 198, 229, 261, 290, 292, 294, 312 , 314, 320, 321, 340, 572, 581, 637, 644, 681, 686, 700, 703, 704
Malik Jakow 74
Malinowski Jan 662
Malinowski Stanisław 425, 433, 444–446, 450, 457
Malinowski Wacław 714, 720, 721
Malisz Bolesław 423, 428, 429, 452, 655
Malkiewicz Tadeusz 444, 446, 451, 457, 583, 629, 645
Małolepszy Kazimierz 340
Małowist Marian 425, 433, 448, 651
Manitius Jan 452
Manteuffel Ryszard 216, 223, 581, 637, 644, 685, 778
Manteuffel Tadeusz 97, 99, 313, 314, 319, 320, 351, 354, 367
Mańka Karol 361, 365
Mańkowski Tomasz 452
Marchlewski Teodor 23
Marciniak Zdzisław 520, 663
Markiewicz Henryk 41, 210, 214, 219, 348
Markiewicz Władysław 40, 347, 351, 367, 404, 445, 446, 448, 457, 474, 476, 478, 481, 504, 506, 517, 569, 579, 592, 637, 644, 660, 681, 685, 795, 870
Marks Karol 280, 830
Marshall George 171
Martel Karol 134, 137
Maśliński Czesław 144, 152, 158
Matla Roman 662
Matwin Władysław 298
Matyjak T. 747
Matysik Stanisław 608
Mazek Dorota 43
Mazowiecki Tadeusz 782
Mazur Stanisław 23, 25, 77, 90

Mazur Teofil 661
Mazurkiewicz Antoni 745, 746
Mazurkiewicz Ludwik 717
Mejbaum-Katzenellenbogen Wanda 607
Melich Alojzy 437, 444–446, 449, 457, 517, 557, 593, 630, 637, 644, 645, 662
Metera Jerzy 210, 212
Miąso Józef 579, 617
Michajłow Włodzimierz 24, 33, 154, 156, 159, 261, 265, 315, 337, 340, 384, 385, 390, 474, 476, 479, 572, 581, 585, 637, 644, 700
Michalski Jan 340, 378, 474, 476, 480, 579, 581, 593, 637, 644, 662, 870
Michalski Jerzy 511, 513, 611
Michałkiewicz Witold 361, 365, 581, 612
Michałowski Kazimierz 47, 50, 228, 229, 462, 464, 467, 557, 584, 585, 590, 633, 637, 641, 644, 662
Michniewicz Marian 403, 444, 446, 449, 457
Michnik Adam 253
Michowicz Waldemar 597
Mickiewicz Marian 714
Mięsowicz Marian 336, 338, 390, 469, 474, 476, 478, 494, 581, 584, 615, 633, 637, 644, 645, 662
Miętkiewski Eugeniusz 420, 455
Mikołajczyk Marian 580, 581
Mikołajczyk Stanisław 741
Mikusiński Jan 220
Milewski Jerzy 781
Miller Jan Nepomucen 207, 208, 209
Minc Bronisław 98, 99, 113, 128, 129, 159
Minc Hilary 55, 298
Minc Stefan 100, 145
Minczewski Jerzy 519, 580, 581, 662
Mirkowska Urszula 716
Misztal Franciszek 187, 229, 261, 291, 292, 312, 572
Miśkiewicz Benon 737, 799, 821, 857
Mitosek Henryk 717
Mitręga Jan 484, 494
Mitzner Zbigniew (ps. Jan Szeląg) 192
Moczar Mieczysław 29
Moczulski Leszek 725
Modzelewski Karol 30, 205, 432, 781, 790, 839
Modzelewski Zygmunt 25, 77, 91, 92, 136
Mojsiewicz Czesław 840
Molak Adolf 629
Molenda Tomasz 453
Molgo 742
Molski Bogusław 743, 744
Monat Paweł 300
Morawiecka Bronisława 607
Morawski Jerzy 26, 27, 298
Morawski Stefan 314
Mossakowski Jerzy 290
Mossakowski Mirosław 32, 192, 193, 198, 199, 373, 384, 385, 529, 579, 580, 592, 637, 644, 648, 650, 681, 704, 744, 745, 858
Moszoro Kazimierz 601
Mościcki Włodzimierz 629
Mozolewski Erwin 620
Mroczek Andrzej 718
Mrowec Stanisław 450, 779
Musierowicz Arkadiusz 138
Mydlarski Jan 73

Nadolski Marek 36
Nagy Imre 251
Najdus-Smolar Walentyna 159, 206, 208, 713
Nałęcz Maciej 40, 474, 476, 477, 572, 580, 592, 637, 644, 660, 818
Naszkowski Marian 301
Nawrocki Jerzy 655
Nawrocki Stanisław 529, 580, 637, 644
Neureiter Norman 401
Ney Roman 40, 580, 661, 686, 700, 702, 821, 857, 858
Niegodzisz Jerzy 714
Nielubowicz Jan 361, 365, 553
Niemiejanow Aleksander 172
Niepołomski Witold 437, 454
Niewiadomski Witold 350, 454, 521, 529
Niewodniczański Henryk 73
Niklewski Marian 620
Nikonorow Maksym 361, 365
Nitsch Kazimierz 25, 62, 228
Noskowski Jerzy 594
Nowacki Paweł Jan 229, 539
Nowacki Stanisław 661
Nowacki Tadeusz 529, 550
Nowacki Witold 32, 33, 36, 187, 193, 195, 229, 249, 261, 267, 288, 291, 294, 303, 311–313, 315, 319, 321, 324, 326, 328, 336, 340, 384, 385, 389, 392–394, 401, 463, 469, 474, 476, 479, 494, 579, 585, 592, 615, 636, 637, 641, 643, 644, 659, 660, 685
Nowaczyk Mirosław 650
Nowak Józef 595
Nowak Leszek 854

Nowak Stanisław 715
Nowak Stefan 841
Nowak Władysław 619
Nowak-Kiełbik Maria 713
Nowakowski Stefan 132, 137, 425, 434, 445, 446, 448, 457, 517
Nowakowski Tadeusz 607
Nowicki Andrzej 132, 137
Nowiński Czesław 99, 130, 132, 133, 136, 137
Nowodworski 145
Nowotny Franciszek 361, 365

Obłój Józef 580
Ochab Edward 26, 31, 62, 67, 91, 164
Oczoś Kazimierz 624
Odlanicki-Poczobutt Michał 451
Okoń Wincenty 423, 429, 449, 514, 519, 527
Okuniewski Józef 192
Olech Czesław 519, 527, 637, 644, 745
Olszak Wacław 139, 229, 585
Olszewska Aleksandra 596
Olszewska Maria z domu Skwarczyńska 596
Olszewski Jan 190
Olszewski Waldemar 744
Olszewski Wiktor 714
Olszowski Stefan 34, 355, 437, 443, 462, 464, 467
Opałek Kazimierz 210, 448, 547
Orlicz Władysław 338
Orłowski Tadeusz 33, 229, 290, 337, 390, 400, 474, 476, 480, 499, 500, 507, 508, 579, 582, 592, 637, 644
Orzechowski Marian 39
Osiński Zbigniew 423, 429, 453
Osmańczyk Edmund 787
Ossowska Maria 346–348, 351, 352, 367
Ossowski Stanisław 297, 693
Ostrowski Kazimierz 32, 290, 425, 434, 454
Ostrowski Włodzimierz 454, 527, 579, 637, 644
Oszacki Jan 217, 224

Paczewski Adam 449
Paczyńska 198
Paczyński Bohdan 866
Paczyński Tomasz 746
Pajestka Józef 514, 527, 568, 617, 686, 703, 704
Palamarczyk Grażyna 714
Palka Grzegorz 790
Pańków Włodzimierz 813
Parczewski Władysław 425, 434, 450, 451
Paryjczak Tadeusz 598
Pasławski Zbigniew 612
Pasterniak Wojciech 595
Pasynkiewicz Stanisław 580
Paszkiewicz Ludwik 73
Paszkowski Bohdan 211, 216, 222
Pawełczyk Ewaryst 612
Pawełkiewicz Jerzy 272
Pawlus Mieczysław 620
Pawłowska-Lazari Ilja 596
Pawłowski Leszek Kazimierz 439, 449, 590
Pawłowski Stanisław 583, 641
Pawłowski Tadeusz 596
Pelc Jerzy 132, 137
Pełczewski Władysław 212, 216, 223
Pełczyński Tadeusz 378
Perkitny Tadeusz 404, 453
Petrusewicz Kazimierz 24, 26, 47, 62, 77, 89, 90, 144, 165, 187, 188, 261, 290, 292, 572, 682, 686
Petrys Tibor 574
Piasecki Bolesław 294
Piasecki Jerzy 620
Piaścik Franciszek 423, 429, 452
Piątek M. 629
Piątkowski Józef Stanisław 530, 532
Piekara Andrzej 811
Piekara Arkadiusz 686
Pieniążek Szczepan 33, 36, 73, 261, 290, 293, 337, 340, 384, 385, 390, 463, 468, 579, 584, 585, 592, 615, 633, 636, 637, 643, 644, 660, 817
Pieńkowski Stefan 23, 62, 73
Pieścikowski Edward 613
Pietkiewicz Jerzy 622
Pietrasiński Zbigniew 713
Pietrucha Jerzy 511, 513
Pietrzak Jerzy 715
Pietrzak Michał 812
Pigoń Krzysztof 606
Pijanowski Eugeniusz 73, 76
Pilecka 743
Piłka Marian 729
Piłsudski Józef 763
Piotrowski Stefan 290, 378, 387
Piotrowski Władysław 597
Pisarek Krystyna 531, 532
Pisarska Regina 743
Piskorz-Nałęcki Jerzy 619
Pleskot Patryk 30, 35, 37, 40, 41
Pleszczyńska Elżbieta 745
Plezia Marian 41, 353, 357, 358, 362, 368, 447

Pliś Andrzej 450
Podlaski 110
Polak Adolf 140
Pomian Krzysztof 253
Pomianek Józef 624
Popiełuszko Jerzy ks. 745, 837
Popiołek Kazimierz 190
Porębski Tadeusz 39, 661, 870
Porowski Sylwester 657
Pożaryska Krystyna 751
Pożaryski Władysław 359, 364
Prochorow Jerzy 746
Prosiński Stanisław 404, 444, 446, 453
Prosnak Włodzimierz 360, 364
Prusak Feliks 755
Prusiński Antoni 599
Przasnyski Marek 715, 720
Pszczołowski Tadeusz 531, 532
Ptak Władysław 360, 364
Pustelnik Edward 676
Pyjas Stanisław 781
Pysiowa 144
Pytlarczyk K. 282

Raabe Zdzisław 215, 220
Rachwalski Jerzy 440, 449
Rafajłowicz Ryszard 619, 620
Rafałowicz Jan 598
Rakowski Gustaw 553
Rakowski Mieczysław F. 795, 796, 799
Rakusa-Suszczewski Stanisław 742
Rataj Maciej 208
Ratajczak 246, 852
Ratuś Bronisław 38, 595
Rechowicz Henryk 190, 651, 660
Reczek Stefan 626
Rembiszewski Jan 715
Resich Zbigniew 732
Reykowski Janusz 778
Reyman Andrzej 574
Rode Wojciech 667
Roga Błażej 629
Roman 451
Romaniuk Andrzej 599
Romaszewski Zbigniew 780
Romek Zbigniew 246
Rosiński Stanisław 457
Rosiński Witold 425, 434, 444, 446, 452, 457
Rosłanowski Tadeusz 701, 708, 787, 789
Rospond Stanisław 447
Rosset Edward 516, 583
Rostworowski Emanuel 41, 651
Roszko Ludmiła 621
Rothschild Guy de 301
Rowiński Ksawery 261, 290, 293, 340, 380, 585
Rozmaryn Stefan 23, 68, 76, 99, 352, 363, 368
Rozpłochowski Andrzej 790
Rozwadowski Władysław 157, 159
Rożniecki Jerzy 599
Różańska Halina 609
Różański vel Borejsza zob. Różański vel Goldberg Józef/Jacek
Różański vel Goldberg Józef/Jacek 299
Różycki Stefan 378
Rubinstein Ryszard 745
Rudowski Witold 520, 580, 648
Rudziński Eugeniusz 203, 204, 296, 312
Ruebenbauer Tadeusz 379
Rulewski Jan 698, 790
Rumiński Bolesław 390
Russell Bertrand 291
Rut Tadeusz 612
Rutkowski Antoni 423, 429, 430, 446, 454, 457, 517, 582, 681, 701, 704, 858
Rutkowski Tadeusz Paweł 29, 37–39
Rybakow Borys 283
Rybicki Arkadiusz 729
Rybicki Zygmunt 164, 547, 557, 660
Rychlewski Jan 233, 234, 340, 384, 385, 401, 514, 518–523, 528, 544, 547, 550, 551, 553–557, 560, 572, 578, 588, 590–592, 622 , 628, 631–634, 636, 637, 640, 644, 647, 660, 702, 704, 817, 851, 855, 857, 868
Ryll-Nardzewski Czesław 272
Ryszkiewicz Andrzej 512, 513
Ryżewski Jan 425, 434–435, 454
Ryżko Stanisław 225
Rzewuski Jan 215, 221, 272

Sadowski Wiesław 358, 363, 364, 368, 592
Safarewicz Jan 41
Sakwa Wacław 348, 438, 444, 446, 457, 517
Salwa Zbigniew 553
Samujłło Jerzy 599
Sandler Samuel 200
Sardawski 206
Sarewicz 207
Sarnowski (Zylbersztejn) Stefan 299
Sasanka Paweł 557
Sawczuk Antoni 360, 364

Sawicki Jerzy 159
Sawicki Mirosław 253
Schaff Adam 23, 31, 32, 41, 92, 130–134, 136, 137, 159, 165, 190, 193, 195, 261, 294, 306, 308, 315, 327–331, 334, 352 , 563–565
Schinzel Andrzej 652, 653
Schmuck Adam 405, 407, 451
Secomski Kazimierz 352, 363, 368, 390, 579, 583–585, 637, 644
Seidler Grzegorz 210, 214, 270, 272
Seidler Jerzy 212, 216, 223, 360, 364
Seidler Leopold Grzegorz 220, 367, 448,
Sembrat Kazimierz 406, 410, 411, 444, 449
Siekierska Jadwiga 208
Sieniarski Bohdan 716
Sierpiński Wacław 25, 47, 74, 618
Siezieniewski Janusz 606, 607
Sikorski Roman 378
Sitarski Marek 716
Skośkiewicz Tadeusz 716
Skrzydło Wiesław 661
Skrzypek Adam 609
Skubalanka Teresa 533
Skwarczyńska Stefania 439, 441, 442, 444–447, 457
Słaboński Andrzej 421, 454
Sławiński Janusz 504, 505
Sławski Franciszek 41, 358, 364
Słonimski Antoni 192
Smolarski Andrzej 655
Smoleński Dionizy 33, 229, 336, 337, 339, 340, 356, 363, 368, 379, 382, 383, 385, 386, 388, 389, 392–394, 465, 468, 469, 474, 476, 479, 572, 584, 585, 590, 591, 637, 644
Sobański Roman 619
Sobczak Ewa 717
Sobociński Andrzej 609
Sobolewski Marek 652
Sojski Stanisław 716
Sokolewicz Wojciech 512, 513
Sokołowski Marek 162
Sołoniewicz Rajmund 598
Sołtyk Stanisław 544
Sołtysiak Grzegorz 31, 303, 327
Soporowski Wiktor 403
Sosnowska Zofia 498
Sosnowski Leonard 37, 39, 40, 162, 378, 686, 746, 816, 817, 851, 852
Sosnowski Ryszard 519, 580, 647
Sowowa K. 496
Srebrny Marian 745
Sroka Alfred 462, 463, 474
Stalin Józef 102, 79, 91, 100, 259
Staliński Bohdan 359, 364
Staniewski Piotr 715
Staniszewski Bogumił 360, 364, 681
Stankowski Jan 653
Stańczyk Mieczysław 601
Starewicz Artur 355
Starkel Leszek 655
Starkiewicz Witold 420, 455
Starmach Karol 353, 354, 364
Starzycki Stanisław 654
Starzyński Juliusz 72
Stasiewicz-Jasiukowa Irena 531, 532
Staszic Stanisław 544
Stawikowski Antoni 621, 781
Stąpor Andrzej 717
Stec Wojciech J. 581
Stefański Jerzy 798
Stefański Witold 227–229
Steffen Wiktor 272
Stępień Józef 31, 303, 327, 330
Stępień Zygmunt 665
Stępnik 742
Stojałowski Kazimierz 420, 454
Straszak Andrzej 233, 234, 261, 312, 315, 327, 329, 384, 385, 422, 474
Strebeyko Piotr 425, 435, 449
Stręk Fryderyk 619
Stroka Alfred 38, 668, 797, 815, 818, 859
Strumilin Stanisław 569
Stryszak Abdon 379
Strzelecki Jan 649, 650
Suchar Marian 598
Suchodolski Bogdan 261, 263–266, 291, 312, 462, 464, 467, 469, 557, 572, 581, 637, 644, 681
Sulmicki Paweł 425, 435, 449
Suski Marian 606
Susłow Michaił 206
Suszko Roman 132, 137
Szablonowski Jerzy 272
Szafer Władysław 62
Szafrański Przemysław 358, 364
Szałajda Zbigniew 856
Szamałek Henryk 718
Szaniawski Klemens 132, 137, 841
Szargut Jan 438, 453
Szarota Tomasz 246

Szarski Henryk 215, 220, 803
Szarski Jacek 359, 364
Szczegóła Hieronim 595
Szczeniowski Szczepan 516
Szczepaniak Józef 599
Szczepanik Stanisław 605
Szczepański Jan 32, 36, 41, 131, 132, 134, 137, 310, 337, 377, 469, 474, 476, 478, 494, 498, 500, 557, 558, 563, 568, 574, 579, 583, 592, 615, 633, 636, 637, 643, 644, 659, 660, 818
Szczepski Olech 404, 455, 580
Szczerbiński Romuald 857
Szelengiewicz Henryk 743
Szendzielarz Zygmunt „Łupaszka" 144
Szklarski Ludger 360, 364
Szlachcic Franciszek 34, 474, 475, 481, 484, 486, 514
Szlajfer Henryk 253
Szoda Zenon 649, 650
Szreniawski Janusz 440, 441, 451
Sztachelski Jerzy 70
Sztompka Piotr 601
Sztumski Janusz 602, 628
Szuba Jerzy 438, 450
Szubert Wacław 439, 448, 562
Szulkin Paweł 25, 77, 145, 146, 162, 165, 166
Szumilewicz Benedykt 498
Szumilewicz-Lachman Irena 495, 498–500
Szweykowska Alicja 612
Szweykowski Jerzy 522, 527
Szydlak Jan 355, 493
Szymanowski Witold 33, 74, 76, 290, 293, 337, 379, 390, 462, 464, 465, 467
Szymanowski Zygmunt 72, 76
Szymański Mirosław 382
Szymański Zdzisław 519, 580, 581
Szyr Eugeniusz 55, 70
Szyrocki Marian 447

Śladkowska Anna 132, 133, 137
Śliwiński Stanisław 68, 663
Śliziński Jerzy 511, 513
Ślopek Stefan 217, 581, 584, 638, 644
Śmiałowski Michał 33, 86, 152, 165, 187, 261, 290, 292, 337, 340, 384, 385, 390, 400, 402, 572, 588, 866
Śmieszek Zbigniew 662
Śniadecki Jan 544
Środoń Andrzej 270, 272
Światło Józef (Izaak Fleischfarb) 300
Świdziński Henryk 215, 222, 338
Święcicki Maciej 107
Świętosławski Wojciech 629
Świrgoń Waldemar 810
Świt Alfred 580, 704

Tabaczyński Stanisław 851
Tanienbaum Chaim Benjamin 498
Tanienbaum Zełda 498
Tarkowski Andrzej 519, 527, 579, 581
Tatar Stanisław 141
Tatarkiewicz Władysław 297, 348
Tazbir Janusz 507, 509, 579, 771, 850
Teisseyre Henryk 139, 378
Teisseyre Roman 359, 364, 580
Tejchma Józef 34, 355, 357, 383, 386, 388, 392, 484, 494, 548, 549
Tepicht Jerzy 98
Terlecki Ryszard 36
Thierry Mikołaj 619
Tomal Zdzisław 484, 494
Tomczak Jan 142, 146, 147, 153, 165
Topolińska Zuzanna 531, 532
Topolski Jerzy 347, 367, 404, 445, 446, 448, 455, 457, 517, 581, 686, 771, 850
Traczyk Władysław 600
Trautman Andrzej 36, 359, 364, 579, 584, 615, 634, 636–638, 643, 644, 660, 685, 686, 779
Treugutt Stefan 200, 713, 739
Trojan Alina 714
Trojan Przemysław 579, 647, 742, 789
Truszkowski Wojciech 216, 223
Tryjarski Edward Ignacy 512, 513
Trzebiatowski Włodzimierz 35, 36, 73, 229, 336, 340, 384, 385, 390, 401, 462–465, 467, 469, 470, 474, 476, 477, 510, 535, 540, 547, 554, 557, 568, 572, 573, 584, 585, 591, 615, 636, 638, 640, 642, 644, 645, 675, 686
Trzeciakowski Witold Andrzej 782
Tubielewicz Witold 416, 417, 419, 452
Turski Ryszard 713, 720, 721, 782
Tychowski Feliks 404, 451
Tykociński Władysław (Łazarz Tikothyner) 300
Tymowski Andrzej 841
Tyrlik Stanisław 716

Urbanek Adam 519, 527, 579, 584, 592, 611, 644, 660, 858, 870
Urbanik Kazimierz 40, 215, 221, 340, 584, 585, 638, 640, 644, 663, 745, 778, 818, 870

Urbanowicz Witold 416–419, 452
Urbańczyk Stanisław 447

Voisé Waldemar 611
Vorbrodt Andrzej 628

Wajand Jan 605
Walas Antoni 107
Walczak Wojciech 607
Walichnowski Tadeusz 39
Waligóra Grzegorz 36
Wallis Aleksander 206
Wałajtys-Rode Elżbieta 714
Wałęsa Lech 190, 678, 709, 787, 790
Wańkowicz Melchior 205–209
Warchałowski Edward 83-84
Wardzyński Wiesław 747
Wasilkowski Jan 67, 76, 98, 99, 104, 105, 165, 231, 261, 266, 270, 339, 466
Wawrzecki Stanisław 676
Wdzięczna Bolesława 716
Weigel Kacper 83
Wejchert Kazimierz 424, 430, 452, 653
Wendorff Zofia 440, 451
Werblan Andrzej 28, 29, 31, 33, 34, 167, 169, 170, 171, 188, 210, 227, 228, 250, 261, 263, 264, 266, 267, 271, 311, 328–330, 334, 343, 345, 349, 355, 376, 383, 384, 386, 392, 544, 545, 547, 550, 552–555, 557, 560, 561, 563, 568, 569, 572, 578, 583, 588, 590–592, 617, 631–633, 659, 684
Werfel Edda 296
Werfel Katarzyna 296
Werfel Roman 77, 296
Werle Józef 215, 221, 681, 683
Wesołowski Włodzimierz 306, 310, 535, 547
Wesyluk 742
Węgrzyn Stefan 464, 467, 638, 644, 663, 870
Wiatr Jerzy J. 233, 234, 306, 652
Wiatr Sławomir 39
Wiatrak Wanda 716
Wicha Jerzy 716
Widerszpil Stanisław 134, 137
Wieczorek Janusz 389
Wieczorkiewicz Bronisław 323, 332
Wierzba Andrzej 663
Wierzbicka-Michalska Karyna 507, 509
Wierzbicki Witold 25, 74
Wierzchowski Józef 417, 418, 454
Wierzchowski Kazimierz 714, 779
Wiesław 322, 332
Wiewióra Andrzej 751
Wiewiórowski Maciej 37, 211, 215, 221, 338, 462, 465, 467, 553, 579, 581, 584, 585, 638, 644, 663, 685, 778
Więckowski Józef 416, 417, 419, 453, 523, 528
Will Arno 600
Willaume Juliusz 448
Winczorek Piotr 811
Winiewicz Józef Maria 388
Wiórkiewicz Wiesław 650
Wiśniewski Jerzy 512, 513
Witczak Franciszek 580
Włodarczyk Edward 663
Włodarczyk Zofia 439, 441
Włodzimierz Lenin 100, 282
Wojas Paweł 71
Wojciechowicz Bolesław 661
Wojciechowski Marian Kazimierz 579, 647
Wojciechowski Zygmunt 72
Wojnar-Sujecka Janina 132, 137
Wojnowski Edmund 521
Wojtaszek Jan 404, 851, 852
Wojtaszek Tadeusz 551, 582, 703
Wojtczak Lech 426, 435, 444, 446, 449, 457, 816
Wojtczak Leszek 598
Wojtecki Jerzy 550
Wolański Napoleon 742
Wolpe Henryk 99, 165
Wolski Tadeusz 73
Wolter Władysław 106, 270, 272
Woyno Władysław 714
Woźniacki Jan 625
Woźniak Marian 736, 804, 810
Woźniakowski Henryk 746
Woźniakowski Jacek 682
Wroński Marek 141
Wróbel Jerzy 424, 430, 450, 528, 579, 647, 663
Wróblewski 742
Wróblewski Zenon 225, 330, 338, 340
Wycech-Łosiowa Maria 745
Wyka Kazimierz 25, 72, 348, 351
Wyrozembski Zygmunt Jan 196, 198, 233, 234
Wyrozumski Jerzy 771
Wyrzykowski Roman 625
Wysiatycki Kazimierz 610

Zabłocki Bernard 215, 220
Zabrocki Ludwik 404, 445, 446, 448, 457, 517

Zachwatowicz Jan 72, 75, 77
Zadrożna Zdzisława 628, 630
Zagaja Stanisław 654
Zagórski Józef 280, 281
Zagrodzki Stanisław 440, 454
Zahorski Andrzej 842
Zakrzewska Janina 105
Zakrzewski Bogdan 448
Zakrzewski Janusz 653
Zalewska Halina 30
Zalewski Kacper 802
Zambrowski Roman 296, 298
Zamojski Aleksander 716
Zamojski Jan Eugeniusz 708, 709
Zaremba Marcin 329
Zaremba Stanisław 162, 165, 166, 233
Zaremba Wincenty 520, 550
Zarębska Zofia 714
Zatorski Aleksander 282
Zawadzki Jerzy 406, 408, 409, 451
Zawadzki L. 750
Zawadzki Saturnin 654
Zawadzki Sylwester 289
Zawisza Tadeusz 607
Zbiegniewski Jerzy 713
Zdrada Jerzy 839
Zedong Mao 257
Zemankowa Zofia 26, 27, 52, 67, 77, 91, 92, 97, 105, 108, 110–115, 126, 136, 164, 165
Zielenkiewicz Wojciech 32, 261, 291, 327, 329, 373, 384, 385, 579, 647, 747, 858, 868
Zieliński Henryk 630
Zieliński Kazimierz 32, 261, 267, 304, 308–310, 312, 315, 327, 329, 373, 384, 385 579, 702, 704, 742
Ziemba Stefan 379, 572
Zimand Roman 132, 137
Zimny Zygmunt 602
Zin Wiktor 452
Ziomek Jerzy 613
Ziółkowski Janusz 840
Ziółkowski Zdzisław 402
Zipser Tadeusz 606
Zorski Henryk 233
Zurzycki Jan 358, 364
Zwierzykowski Włodzimierz 610

Żabczyński Antoni 101
Żandarowski Zdzisław 535, 536
Żbikowska Barbara 717
Żebrowski Zbigniew 373, 384, 385, 648
Żechowski Zbigniew A. 604
Żemajtis Kiejstut 389
Żmigrodzka Maria 201, 713, 739
Żółkiewski Stefan 25, 26, 31, 32, 41, 74, 75, 97, 102, 136, 138, 140, 141, 165, 187, 195, 261, 266, 292, 294, 308, 314, 315, 320, 322, 323, 327, 328, 330, 332–334, 348, 351, 352, 468, 504, 686, 700, 817
Żukow Georgij 148
Żukow Jewgienij 283
Żurkowski Maciej 744
Życzkowski Michał 528
Żygulski Kazimierz 495–497
Żymierska Małgorzata 798